

<36607032770017

<36607032770017

Bayer. Staatsbibliothek

4° P. Lat. ~~202~~. 102.

Patres latini

Augustinus

Sec. IV. fol. 387.

pag. 917.

*Ad Convenerunt Monachos
S. Augustini: 1704.*

SANCTISSIMI PATRIARCHÆ
AVGVSTINI

S. Romanæ Ecclesiæ Doctoris Maximi
AXIOMATA THEOLOGICA

Quibus explicantur ea, quæ de Sacra Doctrina,
& quibusdam Diuinis Perfectionibus in Scholis
controuertuntur. Dubijs ex illis ortis
breuiter disputatis, & resolutis.

M. R. P. BENEDICTO A' S. IACOBO FERRARIEN.

Congregat. FF. Eremitarum Discalceatorum S. Augustini

SACRÆ THEOLOGIÆ LECTORE

Ad Em^{um} & R^{um} D.

D. LAVRENTIVM

S. R. E. CARD. IMPERIALEM.

Totius Ordinis Eremitarum

PROTECTOREM VIGILANTISSIMVM.

F E R R A R I Æ

Apud Iulium Bulzonum Liliū Impressorem Episcopalem.
SUPERIORVM PERMISSV. 1673.

AVGVSTINI

AXIOMATA THEOLOGICA

2. Romane Ecclesie Doctoris Maximi
quibus explicatur ea quae de Sacra Doctrina
et quibusdam Divinis Personis in Scholis
controversantur. Dubijs ex illis oris
pictur dupliciter

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

D. LAURENTIVM

S. R. E. CARD. IMPERIALEM

Totius Ordinis Praedicatorum
PROTECTOR EM VIGILANTISSIMVM

F. E. R. A. R. I. E.

And below the seal, there is a line of text that appears to be a date or a reference number, possibly "27 SEP 1877" or similar, though it is very faint and difficult to read.

Eminentissime Princeps

*V*gustissima Principum Maieſtati tributa offerenda fore ipſo ab exordio mundi iura omnia proclamant, quorum una viola-
tio manus fuit Epimethæi, quæ Pandoræ vaſculo adaper-
to mala omnia diſperſit in orbem: Sociorum Ulyſſis auaritia fuit, quæ
vire Eoli reſerata procellas omnes ſuſci-
tauit: Scylla fuit, ad quam humanum genus offendens nau-
fragium deplorauit. Quid autem in cauſa ſit quod partus ter-
ræ mirabiliores feralibus, magnificisque Principum conſeptibus
obſequenti animo deferrentur, hoc unum Ædepol me nescire
ſcio. Crediderim id à prioribus ſancitum, ut terræ miracula terræ
Numinibus appenderentur in votum, Magnis enim magna pla-
cere apophtegma vulgatum eſſe noui. Legem ego ſiue Diuina ſit,
ſiue Imperialis ſoluere non veni, ſed adimplere. Herculeam, quam
mihi ſæculum dedit clauam pro ſtemmate gentilitio in calamum
religioſe vertere conatus, Africam peragraui legens, et in Nu-
midiam proſectus portentum detegi ſpectabile Deo, Angelis, &
hominibus. Ex aduerſo Statuæ Babylonici Regis, caput huius lu-
teum fuit, pectus æreum, corporis verò totius extrema aurea: in
adoleſcentia lethale ſibi, in virilitate hoſtibus, in ſenectute omni-
bus proſicuum: Vocem primò dedit Ethnicam, poſtimodò Catholi-
cam, nunc Cæleſtem: pharmacum ſuo è viru ipſe composuit ſibi,

& orbi, & in Patriarcharum benedictione praevisus lupus rapax mane comedens praedam, vespere spolia diuisit ex Leone in Cherubim conuersus. Augustinus is est, cuius ingenio Accademiae florent, Ecclesia triumphat, tabescunt haereses, fremunt Inferi, Paradisus exultat, totus Orbis veneratur, admiratur adorat. Quod ergo lese Maiestatis crimen perpetrarem Eminētissime Princeps, Vigilantissime Pater tantum miraculum ad tuae potestatis Thronum non deferre? Parce precor deuotioni, parce sinceritati; nec minus enim considerandum mihi est quid aures tuae pati possint, quam quid tuis meritis debeatur, etsi Principis haec miraculosa gloria sit, cui tributa soluturus non tam vereor ne in laudibus parcas, quam ne nimius puter. Tuam ego in Aquilam auitae, ac praeclarissimae propaginis Imperialis oculos conijcio, cuius cum natalitios non solum splendores, verum & morum, & facinorum sublimitatem praeseferas, unguium fortitudinem, & oculorum acumen contemplatus, Principis, Heroisque Cardines illos in te nequeo non adorare terrorem pariter, & decorem. Quid enim Aquila tuae nobilius Iupiter Omnipotens concedere potuit? quae, ne dum tuo in stemmate nata, adhuc Genuensi in Republica opibus, auctoritate, potentia, fortitudine vigens, in triremium apparatus rostra multiplicare, & Orientem versus praepetibus pennis volans Paleologi Imperatoris maiestatem firmare throno, tueri viribus, reddere uniuerso mirata est, cuius e munifico Throno tuum in stemma auolauit, ut, si permitte Deo Caesarea propago deficeret, tua e domo pullos Caesareos educaret. Hinc Maestas illa deuenit, qua Urbis, & Orbis Principatum dignè occupares: hinc sollicitudo illa, qua totius Augustinianae Religionis Vigilantissimi Pastoris fungeris officio: hinc affabilitas illa, qua uniuersorum Pater tenerimus dicereris, ne hoc unum Orbi miraculum superesset uno

in pectore sedentes: Maiestas, & amor; nec miror, cum Ly-
ricus ille vates cecinerit: a Fortes creantur fortibus. Et quia

b Stirpis, & Imperij occurrit sublimis Auiti,

Maiestas, &c.

non ne viret adhuc Dominici Imperialis laureata, ac laureanda
immortalitas, cuius eloquentia Guelphorum, ac Gibellinorum
dissidia Italiam in partes discerpentia sedauit, compressit, com-
posuit? Mercurius verè Cælicus, cui adhuc pro thure pectora cre-
mantur. At quia Geminos pullos Regina Volucrum enutrit, alter
Dominicus succedat, qui post quàm Patriam ipsam, quam illustra-
uerat ortu, sapientia moderatus est, ad Leonem Venetum, ad
Galliarum Regem, ad Romanum Pontificem Angelus pacis
missus ad astra euectus euolauit in Cælum. Alter, atque alter Ia-
cobus pari gressu incedant, qui in Imperialium Zodiaco signum
Gemini ostentantes pro libertate patrie, ac animorum vinculo se
se sacramento adstrinxerunt, ut sacrum vaticinium adimple-
retur Iustitia, & Pax osculatæ sunt. Sileam Angelos, Bartholo-
maeos, Petros, Nicolaos, Andreas, Othobonos, Paulos, Grego-
rios, Alexandros, & sexcentos alios, quos Hispaniarum Mo-
narchæ, quos Galliarum, quos Vngariæ, quos Aragoniæ Reges,
quos Mediolani, Sabaudie, Tusciæ Duces, quos Summi Pon-
tifices, quos Patria, quos Orbis vniuersus Legatos Thaumanti-
nos, Internuncios, Archipræsules, Patres, Duces, Liberatores,
Principes, Mæcenates virtute duce, fortuna comite venerati sunt.
Et ut Cæsareum, siue Imperiale quid eloquar uno in Federico
Germano tuo

c Vnum pro cunctis fama loquatur opus.

Federicum alloquor, qui Angelus in Apocalypsi præuisus terra,
marique pedes tenens

a Laudes longè transgressus Auitas
 Subdidit Oceanum sceptris, & margine Cœli
 Clausit opes.

Germaniam post Italiam armis defendit, victorijs tenuit, triumphis impleuit: purgavit Maria: Ottomanos vicit; verusque Palladis filius Diuinis humana ligans siue Philosophicè, siue Theologicè locutus eò deuenit, ut scribenda facere, et facienda scribere posset; demum Corsicæ Vicerex Cælum petijt carmen illud emeritus

b Sub pedibus tegitur terra, fretumque tuis.
 Tot Heroum Eminentissime Princeps superstes euasisti, quorum virtutes, ne de Pythagorica animarum fabula sermo sit, hoc ipso Deus congesisse videtur, ut in te uno flores omnium elucerent. Timendum equidem non est, ne cum de humanitate loquar, exprobrari tibi superbiam credas, cum de frugalitate prodigalitem, cum de clementia crudelitatem, cum de benignitate furorem, cum de labore inertiam, cum de fortitudine timorem, cum de prudentia insipientiam, cum de probitate malitiam; tuum Orbis ipse in litteris acumen, in nobilitate antiquitatem, in regimine iustitiam, magnificentiam in muneribus, humanitatem in colloquijs, solertiam in negotijs, in moribus sanctitatem, in sacrificijs deuotionem colit, euehit, imitatur; & Aquila tua

c Fulmen habens dextra, maiestatemq; tremendam in utroque Cæsarem te salutat. Ferrariam Legationis munere aurea felicitate donasti: Firmanos vacillantes maiestate tua erexisti: ipsum Orbis caput prudentiæ tuæ dexteritate roborasti, ut Gallie rursus canere potuerint:

d Maiestas meminit se se Romana locutam
 & luce meridiana clarius apparet, quod

. vitam tibi contulit idem

a Imperiumque dies

quin purpura ipsa pudore suffunditur quod decorem, quem ceteris confert, tuis e meritis recipere conetur. Hoc unum supererat, ut cuncta tibi augusta procederent, Augustiniana Religionis Protectorem te venerari, quod ita feliciter Diuinum Numen concessit, ut nunc solum Augustam felicitatem experti simus, cum tuae Imperialis Aquilae pennis suffulti precari possimus sub vmbra alarum tuarum protege nos. Quae cum ita sint miraculum hoc, quod detegi cuinam dicandum est, nisi tuae Maiestati, cui Deus ipse Nomine, ac virtutibus

b Imperium sine fine dedit.

Monstrum est, quia meae mentis abortus est, etsi vrsino more Theologicam ei faciem ad Scholasticorum symetriad efformare conatus sim; & quia monstrum est Augustinianum tuae Maiestati debetur, ut Patris doctrinam foueas, cuius filios ad eiusdem Parentis radios aurea Protectionis Tuae felicitate euectos experiris. Opus manuum mearum ne despicias quantulumcumque sit, nam

Sæpè etiam etsi sunt prodroma pauca placent.

Portentum hoc tuis conspectibus inclusum delitiae erit populo, ac spectaculum; super Cardinalem tuae protectionis axem euectum inter sydera locabitur, & lumen lumine requirens volumen volans spero fiet nomen Eminentiae tuae in fronte portans; quod ut digneris tuis genibus prouolutus humiliter oro, atque oro; sique mea vota faxint

Christiadum terris Imperialis eris. Vale.

a Claud. de cons. Theod.

Vmillimus Seruus
F. Benedictus à S. Iacobo Excalceat. August.

APPROBATIONES.

DE Mandato Adm. R. P. Iannuarij à Sancta Cruce nostræ Congregationis Eremitarum Discalceatorum Sancti Augustini Italiæ Vicarij Generalis accuratè perlegi Opus infrascriptum **AXIOMATA THEOLOGICA SANCTISSIMI PATRIS AVGVSTINI A' R. P. Benedicto à Sancto Iacobo eiusdem nostræ Congregationis Theologo compositum; vísque Authoris profunditate in Augustini mente penetranda, cum in eo nequidquam, aut bonis meritis dissonum, aut Fidei Orthodoxæ aduersans repererim, ad publicam studiosorum Augustini vtilitatem typis mandari debere censeo.**
 Romæ in Conuentu nostro Iesu Mariæ die decima quinta Aprilis A. 1670.

F. Simeon à S. Cruce S. Theologiæ Lector.

Opus hoc Theologicum, cui Titulus **AXIOMATA, &c.** à R. P. Benedicto à S. Iacobo elaboratum, iussu Adm. R. P. Iannuarij à Sancta Cruce totius Italiæ nostræ Congregationis Vic. Gen. ego hic subsignatus lustraui, ac expendi; cumque nihil in eo, tum à fide, tum à S. Theologia siuè scholastica, siuè morali alienum, aut dissonum repererim, imò potius S. P. N. A. proprios sensus clarè, ac solidè per os filij explanantem quodammodò legerim, dignum reor in omnium Augustinianæ Doctrinæ studiosorum profectum excudendum.
 Datum Romæ in Conuentu Iesu Mariæ die 20. Aprilis 1670.

F. Celestinus à Iesu Maria S. Th. Prof. ac Phil. Lect.

Nos

9

Nos F. Ianuarius à S. Cruce FF. Erem. Discalc. S. August.
Congregationis Italiae Vicarius Generalis.

Opus, cui inscriptio *AXIOMATA THEOLOGICA S. AVGVST.*
Controuersys, et dubijs explicata: à R. P. Benedicto à S. Iacobo eiusd.
nostrae Congr. Sacerdote Prof. ac Theol. & à nostris Theologis auctoritate
nostra recognitum, & approbatum, ut typis mandetur, modo ijs, ad quos
spectat, vid. facultatem concedimus. In quorum fidem &c.

Dat. Romae in nostro Conuentu Iesu Mariae hac die 23. Aprilis 1670.

F. Ianuarius à S. Cruce Vic. Gen.

F. Antonius à S. Hieronymo Prof.

Approbatio pro Eminentiss. & Reuerendiss. D. Card.
Cerro Episcopo Ferrariae.

PRO Eminentiss. & Reuerendiss. D. Card. Cerro Episcopo attentius le-
gi Opus inscriptum (Sanctissimi Patriarchae Augustini S. R. E. Docto-
ris Maximi Axiomata Theologica] ab Adm. R. P. Benedicto à S. Iacobo
Ferrariensi Congregationis FF. Eremitarum Discalceatorum S. Augustini
Lectore elaboratum, & non modo haud quidquam inueni, quo Christiana
pietas vel in minimo aberrare valeat à veritate, honestate, ac ceteris virtu-
tibus, aut quo Catholica Fides, vel umbratili vulnere valeat labefactari, sed
difficiliora theologicarum speculationum theoremata tanta vidi claritate
elucescere, facilitate patere, ut & in Scholis, & in Ecclesia Fidelium nil du-
bitem profuturum. Datum Ferrariae die 19. Maij 1672.

Andreas Bertonus I. C. & Sacrae Theol. D. & S. Ferrarien.
Ecclesiae Canon. Theol.

Appro-

*Approbatio pro Reuerendis. Patre Inquisitore
Ferrariae.*

O Biecti codices, Augustinensis tum eruditionis Axiomata (hoc est) cuncti
Thèographorum Orbis Oracula; cum decertatoriam *de say xad ian*
inuieto calamo R. A. P. Benedicti à S. Iacobo inter Excalceatos præmemorati
Conuietus Professores, Egregij Theologiæ Prælectoris delineatam, suo sinu
recludentes, æquiores iuxta trutinam, illis, præcepto Reuerendis. Patris
Domini mei Generalis Inquisitoris adhibitam, purissimæ Orthodoxorum
Fidei nonnihil indulgent, obsunt nihil; sublimem Artificis sapientiam extol-
lunt, mediam cum à Deo scientiam tollunt; Atque, dum absolutas Diuinita-
tis Dotes explanant, cunctis ipsi quoque numeris absoluti euadunt: Quippe
nil maledictum olère possunt, qui ex Benedicto descendant. Author enim
Iacobi nomenclationem suo in Peristilionaetus, Benedictionem obtinuit, ut
illam suis operibus impartiret Regali ergo feliciter **IMPERIALIVM**
Procerum [*magnarum, nempe alarum Aquila*] tam rara procumbat Phoenix,
quam, ubi *Viam Aquila in Cælo*, Salomoni iam dudum cognitu per difficilem,
eximio Terricolarum prouentu, nunc vestigat, Sic typicæ luci exponendam,
ut ioli emulaturam censeo. Ferrariæ Transpadanæ 15. cal. Decemb. A. 1672.

F. Iacobus M. Fenocletus Sigestro Ianuensis S. T. M. in Dominicano
Gymnasio. matutinæ Cathedræ Moderator, & SS. Inq. Confulor.

Imprimatur.

Fr. Io. Michael Bergamaschi Ferrariensis Inquisitor Ge-
neralis Sancti Officij Ferrariæ, &c.

Imprimatur.

Io. Ciauernella Vic. Gen. &c.

IMMORTALITATI
 DIVI PATRIS NOSTRI
 AVGVSTINI
 ELOGIVM.

SANCTISSIMO
 PATRI MAGNO
 PATRIARCHÆ AMPLISSIMO,
 AFRICÆ APOSTOLO,
 ECCLESIAE SOLI,
 ORBIS MIRACVLO

AVGVSTINO.

Dicite Pean: Io canite: Io Triumphate,
 Et

Ad octauum Miracula deuenisse applaudite;

Ad cuius nobilitatis Imperium,

Sanctitatis Emporium,

Religionis Emphyreum.

Omine Augusto, aurea felicitate

Santo consilio, regio praefagio

PATRICIVM pro PATRE,

MONICAM pro MATRE,

TAGASTEN pro PATRIA,

AVGVSTINVM pro NOMINE

Diuina dedere vota.

VERVS TYTAN

Ad errorum caligines, & Erronum
Eliminandos, & illuminandos

Datus,

Ipso vel in ortu meridianus

Tertiadecima Nouembris

In signo Scorpionis ortus

LIBERIO PONTIFICE MAXIMO

CONSTANTE CÆSARE AVGVSTO

Dominantibus, ominantibus,

Tagasten Lucinam

Aureo suæ lucis radio æternitati peperit:

Vitæ cauda venenum Inferis portendit:

Autumnali Horoscopo

Vberes Ecclesiæ palmas ab vberibus indixit;

Libertatem fidei, & Constantiam prædixit.

Quia Castorem dante Ortu

Pollucem Inferis dat Occasus,

Influxibus pro miraculo mutuatis

Anglia connubio Dæmonem vafrum generante

Africa Angelum eduxit:

AVGVSTINVM, Pelagium:

Apostolum, Apostatam:

Castum fide, Pollutum.

Vel in Aurora maculas lacrymis abluens

Tàm senio candidus, quàm innocentia

Imma-

Immaculatæ ætatis culpas luxit, poenas luit.

Nouus Infantium Hercules

Nec aptus cibo ad ieiunium se teneri credens

Teneris ab vnguiculis angues allisit,

Et exuberasse dicens inter vbera

Animam paruum nimio lacte maculasse pœnituit;

Nec malè malum se confitetur:

Ipsa in teneritudine in se crudum futurum tenuit

Agnus in lacte Matris non-coquendus:

Soli mactandus

De ieiunio infantia non seruato acerbè se corripit

Iudicio maturum se degustans:

Intepestiuam intemperantiam digerere nequit

Vbere de Cælo pleno ita satur,

Vt ab aluo Matris alueare factus

Nonnisi Cæleste mel, Angelicum fauum, Diuinum nectar

Nominis I E S V eructaret.

Rorem diluculo Sol emittens.

Ab Aurora Solis diem edisce

Puer adhuc, & annosus

Prudentiam, quæ pueros horret, suauitatus est.

Solaribus radijs

Arte Memnonia vt loqueretur edoctus

Vix Affer tempore, iam sermone Latinus,

Superno, non Africo ardore afflatus

Elinguis adhuc linguis omnium loquebatur:

Pedibus adhuc tener memoria tenax:

Infantilibus vix è fascijs egressus

Liga-

Ligauit carmina metro tempora lauru:

Sol in Apollinem conuersus.

Vnos in Hebræos ita liuore ebrius,

Vt

Eorum dumtaxat linguæ ieiunus ignosceret,

Quos

Nihil scire, cum Christum nescierint, agnoscebat.

Musarum Pater factus,

Musæum virtutum,

Apostolorum Hæres,

Puerorum Heros

Nec bino annorum lustro

Palestras omnes, Academies, Gymnasia

Perlustrauit, illustrauit.

Nouennio ætatis

Rhetorice, Musice, Arithmetice, Poetice, Historice

Virtutum omnium Chorum desponsauit,

Octauum excessit numerum.

SOL IN ERIDANO LVCENS

Sapientiæ Numina profudit

Mentis acie omnes cædens,

Palmæ gloriam nulli cedens;

Imò

Vel in ludicris victorem verum se ostentans
pro miraculo

Vbi tantum ingenij, ibi & fortunæ ostendit

Ludente in eo Sapientia.

Diuino Numini ita placuit

huius EPHEBI lumen,

Vt

Vt

Vel profanum mentis radium in templo direxerit.

Ne aureo huic AVRELII stipiti

Vno ablato fructu alter deficeret

Parente parentato Natus oblatus est,

Cuius ne genitor verus diceretur,

Adeodatum appellauit,

SÆPE SATVS PHÆTON

De discipulo Magister factus

Ad viam virtutis exultauit vt Gigas

Cui alas Diuinus Amor addiderat

Cuius intelligentia primus Motor aderat

Tagasten, Carthaginem, Africam, Orbem

Eloquentia, Scriptis, exemplis, fama

Illustrauit, impressit, edomuit, impleuit.

Tamquàm fulgor inuocatus à Foro

Tamquàm fulgur euocatus à circulis:

Pater patriæ, defensor populi, victor sui,

Ipsa Coeli sydera numero metiri coactus est;

At

Astrorum luce SOL Numidiæ lumen Diuinum concepit

Astrorum ductu Christum sequi edoctus est,

Et in tropicum Cancri se recipiens

Cursu auerso

A Meridie se mouit Orientem versus

SOL IN POCVLO NAVIGANS

Ludente Oceano, non ledente.

Palinurus noster Ostiæ portum tendens

Naufragium hostibus portendit,

Et

Et ad Littora Romæ Africæ monstra allisit.
 In Ecclipticam Ecclesiæ se recepit;
 Et vt rectè incederet
 Ab Orbis capite incæpit.
 Cæsaris Amphitheatro posthabito
 Hoc vnum pro cunctis Roma loquatur:
 Vidi Tagum cum Tyberi currentem:
 Vidi Augustos Reges Rethorem AVGVSTINVM:
 Vidi Septem colles Apolline suscepto Eliconam profudisse:
 Vidi SOLEM in terris iterum loquentem.

At
 Radios geminaturus Ecclipsim pati necesse fuit,
 Et ad immortalitatem surrecturus infirmari ad mortem;
 Nec mora.
 Mediolanum se transtulit vt in signum Arietis se transferret,
 Vbi à vellere aurea sæcula condita sunt.
 Verè prudens, ac Beatus,
 Semper contentus medio,
 Meridionali in regione natus Mundo,
 Mediolani Deo.

Vah Insubriæ caput, Italiæ decus,
 Paradisus Mundi, Roma secunda!
 Quàm gloriosè vnus AVGVSTINI Cathedra
 Decem & octo Cæsarum coronauit Sedem!
 Quis neget
 Cælestes Charites sereno Cælo tibi superstites,
 Quæ omnes sub vno hospite descenderunt?
 Ibi humana docens Diuina didicit:
 Ibi periodos orationis distinguens

Exordium Sanctitatis composuit:

Ibi flores eloquentiæ dispergens

Fructus Sancti Spiritus collegit:

Ibi è DOMO VENERIS in signum VIRGINIS se recepit

Nouo Creationis ordine

Meridiana lux virtute superna in Coelum rapi visa est,

Et Adam gratiæ

Spiritus ecstasi sopiri

Mulieris adiutorio liberandus.

In Tauro volens cornu suum exaltare in gloria

Ambrosium alloquutus est,

Cuius feruor placavit Cæsares,

Cuius victima Deo placuit,

Cuius vox impleuit Æthera.

IUPITER IN TAVRO DENVŌ VISVS

Europeæ Religionis amore;

Et

Dum eius eloquentiæ Castaliū ebibit, castitatem concepit.

Niger adhuc, at formosus,

Quem meridianus Sol decolorarat

De Pulchro, & Apto composuit.

Plutoni iam maledicens Platoni vale dixit;

Et ab Ideis eius ad Deum suum se conuertit:

Iam Academicos vt Cacodæmones insequēbatur;

Et

Manichæos, quos exudierat, oderat.

IUPITER IN GIGANTES FVLMINA COLLIMANS.

Quando

Lunam proscribens

C

Cor-

Coelico Angelici connubij inuitatu
Coelibatum amplexus est.

Felices Matris lacrymæ,
Quas Iupiter in Electra commutauit:

Felices Lacrymæ,
Quæ
Inferis luctum, Cœlo iridem, Ecclesiæ risum
Pepererunt.

Apostolicæ vitæ Legislator futurus
Ab aquis lacrymarum saluatus est.
Qua coram Deo gratia adolesceret
A dolore dentium arguite,
Cuius ecstasi, quæ Cœlo celabantur penetrans,
Arcana vidit, Diuina protulit.

Orbis Phylo à Simpliciano instructus
Catholicæ Fidei philtro vulneratus est;
Et pudorem in domo Verecundi adeptus
A rubore matutino diurnam fælicitatem promisit
Vt SOL Ecclesiæ solemniùs nubat
Angelici testes à syderibus mittuntur.
Festinate Charites: plaudite Nymphæ: Iubilate Syrenes.
Salum deseruit SOL,
Mediolanensi in solo Fontem, vnde oriretur, inuenit.

O felix Imperium,
Quando SOL in terris visus est!
O veris iocunda temperies,
Quando SOL in Aquario meridianos temperauit ardores!
O Paschæ memoranda Festiuitas,
Quando Agnus ab Africa missus est!

O Saturni signanda dies
 Quando nouus Adam in ætate plenitudinis Christi
 Ad gaudium vniuersi conditus est!

O fidei aurea fælicitas,
 Quando Mediolani Emispherium impleuit!
 Geminos de Quatuor Euangelij cardines tenens
 Ambrosium, Augustinum,
 SOLEM in Gemini.

Digitus Dei amborum pectora pulsans
 Prope Fontem hydraulica organa tetigit,
 Et

Eorum plectra in hymnos personans
 SOLEM in Lyra ostendit.

Nunc equidem
 Eleuatus à polo orbem splendoribus expolit,

Monachorum Pater factus Monicæ Filius

Insubriam, Etruriam, Romam

Legibus, Doctrinis, Operibus

Ordinauit, Illustrauit, Sanctificauit;

Africam, Orbem

Monstris purgauit, Semideis impleuit

Errores proscripsit, Eremitas adscripsit,

Diuinitatem descripsit.

Paulus in Eremo, Chrysostomus in pergamo,

Nazianzenus in Scholis,

AVGVSTINVS vbique.

Deus ipse

Herculeas ei columnas ponere necesse fuit,

Qui

Vt simpliciùs crederetur puerili forma apparuit;

Alioquin

Quid ni Cœlo timendum erat

Regna ne superna occuparet, qui vicit ima?

Iter ruina quæsisset, & vacuo voluisset regnare Mundo.

Superi Matri eius Inferias celebrarunt.

Cristallinum illud Cœlum in Empyreo collocantes;

At vt eriperent

Filium vnà simul ad tertium vsque Cœlum rapere

Necesse fuit

Sic

Lacrymas pro morte regerens,

Quas Mater pro eius vita congeffit

Sol Dianam sequutus est ad Occasum.

In Africam reuerti statuit,

Vt in Sanctitatis oracula eius Monstra conuerteret,

Et

Sardyniam ingressus

Quibus radijs Orbem foueret ex hoc edifice.

Aridam trabem pro ædificio Templi vegetauit

TRABEM etiam suo in Cœlo illuminans.

Si in arido hæc fiunt

In viridi quid fiet?

Sic trabeatus gloria Patriam ingressus est.

Effare fama si potes auspiciū fælicitatis,

Dum

Deus ipse Omnipotens SOLIS domum intrat,

Et ne Maiestas familiaritati officiat

Hospitis personam inducit:

Vt

Cœlestis paradisi fructus omnes Augustino impertiatur

Plantas ei porrigit irrigandas.

Oh humanæ Sanctitatis priuilegium!

Oh prodigium Diuinæ Humanitatis!

Candor Lucis æternæ

Speculum sine macula,

Mundi Conditor,

Manibus nostri solis emundari, ablui, illustrari venit.

Augusto nihil minor AVGVSTINVS,

Cuius temporibus

Plures soles in pelui reflectere visi sunt,

Quos Augustus vidit in Cœlo.

Tria quæ cuncupiuit cumulatiùs obtinuisse fateatur;

Vidit Romam in flore,

Dum in Africa fides dominata est:

Vidit Paulum in cathedra,

Dum in se ipso respexit:

Vidit Christum in carne,

Dum ei in hospitium pedes lauit,

Inter natos mulierum hoc Baptista quis maior?

Verè fundamentum Ecclesiæ,

Cui bases ipse Deus apposuit:

Verè Princeps Apostolorum,

Cui Christus Ecclesiam commendauit,

Et

Titulum Magni Patris ore proprio concessit,

Quo in titulo dissyllabo

Omniū titulorum syllabus numeratur,

Cuius in tituli puncto

Immenſa panegyris grandefcit,
 Quid mirum
 Si Cœleſti patrimonio dotatus terrenum diſperſit?
 Si Numidię præſcribit Regulam Numæ legibus ſanctiorem?
 Tagelſten aureis Monachorum animis ditioſiorem reddidit:
 Volumina in lucem edidit
 Pro falce infidelium, pro face fidelium.
 Mauritaniam omnem Sanctitati dicauit,
 Eòque deuenit
 Vt patriam tiara regeret.
EPISCOPO HIPPONENSI Triumphum celebremus.
SOLI currum dabit corpus
 Portitor tantæ mentis
 Ferculum tanti cordis,
 Sedes tantæ animæ,
 Tanti Spiritus tabernaculum.
 Pro **QVADRIGIS** Hæreſiarchæ inferuient
 Neſtorius, Pelagius, Cœleſtius, Eutichen, Heluidius,
 Manes, Sabellius, Cerinthius, Marcion, Apollinaris,
 Melitonius, Priſcillianus, Donatus, Arrius, Eunomius,
 Photinus, Macedonius, Nouatianus.
 Quorum fuit malleus ore melleo,
 Quos aurea eloquentiæ cathena mancipauit.
PEDITES famulentur
 Luciferiani, Paterniani, Noetiani, Tertullianiſtæ,
 Adamiani, Secundiani, Nazaræi, Ebionæi,
 Origeniſtæ, Rhetoriani, Hierachitæ, Ptolomei,
 Simoniani, Menandriani, Colarbarij, Aquarij,
 Valerij, Saturniani, Marcitæ, Ophitæ,

Basilidiani, Carpocratiani, Patritiani, Eracleonitæ,
 Apellitæ, Apostolici, Gnostici, Catafriges,
 Seleuciani, Arabici, Arcontici,
 Quorum seuerus Iudex fuit, iustus vindex,
 Oppugnator acerrimus,
 Profligator strenuissimus,
 Triumphator inuictus.

Vexilla virtutes explicent:

FIDES

Et octo decim annos in vnam Pelagij hæresim consumptos
 Immortalitati dicet:

SPES

Tot labores Herculeos vno Dei stimulo perpeffos

Ad astra tollat:

CHARITAS

Cor eius sagitta ab Angelo vulneratum ostendet:

PIETAS

Sacra Ecclesiæ vasa in egenos erogata portet:

PAUPERITAS

Sine testamento morientem inducat:

PENITENTIA

Lacrymas pro pomi furto effundat,

Quas si subito fudisset Adam

Orbis Paradisus esset:

TEMPERANTIA

Ipsam genetricis nimium lac accuset:

SAPIENTIA

Triginta super millia volumina explicet:

SANCTITAS

AVGVSTINVM Diuinitate paratū se expoliare admiret̃.

Vt Deum, si Deus non esset, indueret

Sedeant circum circā ouantes Ordines

Eremitarum, Canonicorum,

Hieronymorum, Prædicatorum, Præmonstratensium,

Scruorum, Cruciferorum Bonorum Fratrum,

Theatinorum,

Et aliorum centum Monachorum, Clericorum, Equitum,

Et

Spectatore Orbe,

Plaudente Cœlo,

Coronante Deo

S. Hieronym.

Antiquæ fidei conditori:

S. Ambros.

Inuictissimo contra Hæreticos Imperatori:

S. Pauli. Nol.

Venæ æterni fontis:

s. Prosp. Aqu.

Præcipuæ Sacerdotum Domini portioni:

S. Hilarius.

Fidei defensori:

Cassiod.

Egregio litterarum Magistro, ac fonti purissimo:

Ven. Beda.

Omnium Ecclesiarum Doctori eximio:

S. Bern.

Validissimo Hæreticorum malleo, Ecclesię linguę:

S. Rubert.

Columnę throni Sapiētię, & veritatis firmamento:

S. Vinc. Ferr.

Aureo Candelabro:

S. Paulinus.

Ezechielis Angelo, Terrę Sali:

S. Calestin.

Inter Magistros Optimo:

S. Th. à vill.

Syderi maximo, Viro cœlestis gratiæ pleno:

Seuer. Sulpit.

Artificiose api fauos Diuini nectaris construenti:

Consent. Ep.

Mysteriorum Dei obscurissimæ nubi:

Oforius.

Vniuersis in sapientia superiori:

P. Ribadenei.

Scientiæ Cherubim, ac deuotionis Seraphim:

Multi-

Multifaria sapientiæ Dei veste decorato:

Euangeliorum subtilissimo perscrutatori:

Carbunculi gemmæ ignitæ charitatis:

Ecclesiæ nauis Gubernatori.

Aristotelis acumen, Platonis eloquentiam,

Varonis prudentiam, Socratis grauitatem,

Auctoritatem Pitagoræ,

Prophetarum oracula æquiparanti:

Apostolorum opera coronanti:

Patrum Patri

Sapientiæ abyſſo

Angelis Pari:

Diuinitatis Imagini:

Miræ claritatis radio:

SANCTORVM SCRIPTORVM SOLI:

Orbis Miraculo

Dedignantibus, obstrepentibus, tabescentibus

Æmulis

Dicite Pean: Io canite: Io triumphe.

Genadius.

Sixtus 4. Pp

Io. Pp. 10.

S. Ecclesia.

Martinus

Papa 8.

S. Possidon,

S. Ecclesia.

S. Remigius.

F. I. A. à S. C. Disc. Aug.

I N.

I N D E X

COTROVERSIARVM, ET DVBIORVM

IN AXIOMATA

S. P. N. AVGVSTINI.

CONTROVERSIA PROEMIALIS.

Axioma primum. Dubium An Theologia Scholastica sit necessaria. pag. 2.

Axioma 2. Dub. An S. Theologia sit propriè Scientia. 14.

Axioma 3. Dub. Vnde S. Theologia sumat Vnitatem. 27.

Axioma 4. Dub. An S. Theologia sit scientia practica. 37.

Axioma 5. Dub. Vtrū S. Theol. sit dignior alijs Sciētijs. 47.

Axioma 6. Dub. Quodnam sit Obiectum S. Theologiæ. 63.

Axioma 7. Dub. Quenā sint loca, seu principia Theol. 75.

Axioma 8. Dub. Vtrum S. Scriptura sub vna littera habeat plures sensus, & pluribus modis exponi possit. 83.

COTROVERSIA I.

De Existentia Dei.

Axioma 1. Dubium An Deum esse sit per se notum. p. 92.

Axioma 2. Dubium An possit probari vera demonstratione Deum esse. 100.

CONTROVERSIA II.

De simplicitate Dei.

Axioma 1. Dubium Vtrum Deus sit corpus. p. 114.

Axio-

- Axioma 2. Dubiū An detur in Deo cōpositio realis. 120.
 Axioma 3. Dubium An detur compositio rationis ex
 genere, & differentia in prædicatis Dei. 123.
 Axioma 4. Dubium Quæ distinctio inter Essentiam,
 Diuinam cum attributis Diuinis, & inter ipsa attri-
 buta sit admittenda ex mente S. P. 131.

CONTROVERSIA III.

De Perfectione, & Bonitate Dei.

- Axioma 1. Dub. An Deus contineat omnium rerum
 perfectiones, & quomodo. p. 140.
 Axioma 2. Dub. Vtrum ratio similitudinis, & imagi-
 nis Dei reperiatur in Creaturis, & quomodo. 150.
 Axioma 3. Dub. Vtrum Deus sit summum bonum per
 Essentiam. 159.

CONTROVERSIA IV.

De Infinitate Dei.

- Axioma 1. Dub. Vtrum naturaliter possit colligi infi-
 nitas Dei. 164.
 Axioma 2. Dub. Quomodo sit explicanda Infinitas
 Diuinæ Essentiæ. 174.

CONTROVERSIA V.

De Immensitate Dei.

- Axioma 1. Dub. Vtrum Deus sit in omnibus rebus. 179.
 Axioma 2. Dub. Vtr. Deus sit in spatijs imaginarijs. 196.
 Axioma 3. Dub. Vtr. Deus sit in omnibus rebus per
 Essentiam, Potentiam, & Præsentiam. 208.

CON-

CONTROVERSIA VI.

De Immutabilitate Dei.

Axioma 1. Dub. Vtr. Deus sit omninò immutabilis. 214.

Axioma 2. Dub. Vtr. sit proprium Dei nullo modo mutari posse. 217.

CONTROVERSIA VII.

De Æternitate Dei.

Axioma 1. Dub. Quænam sit ratio formalis eternitatis. 221.

Axioma 2. Dub. Quid sit Æuum, & an admittat prius, & posterius. 235.

CONTROVERSIA VIII.

De Incomprehensibilitate Dei.

Axioma 1. Dub. An videntes Deum ipsum comprehendere possint. 250.

Axioma 2. Dub. Vtr. Intellectus creatus possit clarè, & intuitivè videre Essentiam Dei. 265.

Axioma 3. Dub. Vtr. Essentia Diuina ab aliquo intellectu creato per aliquam speciem videatur. 273.

Axioma 4. Dub. Vtr. Essentia Dei videri possit oculis corporeis. 287.

Axioma 5. Dub. Vtr. Intellectus creatus per sua naturalia Diuinam Essentiam videre possit. 297.

Axioma 6. Dub. Quo, & quali lumine gloriæ intellectus creatus indigeat ad videndū Deum, & ad quid. 306.

Axioma 7. Dub. An possit Visio Beata, & lumen gloriæ esse connaturale alicui Creaturæ. 317.

Axioma 8. Dub. Vtr. videntium Essentiam Diuinam

- vnus videat perfectius altero, & vnde proueniat
inæqualitas. 327.
- Axioma 9. Dub. Vtr. in Deo, & ex Deo videri possint
creaturæ, & quomodo. 338.
- Axioma 10. Dub. Quenam Creaturæ à Beatis videan-
tur in Verbo. 357.
- Axioma 11. Dub. An Beati, qui vident Deum, videant
omnia, quæ sunt formaliter in Deo. 363.
- Axioma 12. Dub. Vtr. Creaturæ videantur in Deo si-
mul, an successiuè. 366.
- Axioma 13. Dub. An aliquis in hac vita Deum vide-
rit ex priuilegio. 372.

CONTROVERSIA IX.

De Ineffabilitate, & Nominibus Dei.

- Axioma 1. Dub. An aliqua Noia verè Deo cõueniant. 387.
- Axioma 2. Dub. Quenam sit ratio, & differentia eorũ
nominum, quæ Deo conueniunt. 392.
- Axioma 3. Dub. An quæcumque nomina dicta de Deo
dicantur de eo substantialiter. 399.
- Axioma 4. Dub. Vtr. aliquod nomen dicatur de Deo
propriè. 401.
- Axioma 5. Dub. Vtr. aliqua nomina dicantur de Deo
ex tempore. 405.
- Axioma 6. Dub. Vtr. hoc nomẽ Deus sit nomẽ nature. 407.

CONTROVERSIA X.

De Intellectu, & Scientia Dei.

- Axioma 1. Dub. Vtr. Essentia Dei sit formaliter ipsa
intellectio. 409.

- Axioma 2. Dub. Vtr. Deus cognoscat alia à se, & quom. 418.
- Axioma 3. Dub. Vtr. Scientia Dei sit causa rerum, & quomodo. 433.
- Axioma 4. Dub. Vtr. Deus cognoscat priuationes, negationes, entia rationis, & quęcumque mala. 441.
- Axioma 5. Dub. Vtr. Deus cognoscat futura contingentia absoluta. 448.
- Axioma 6. Dub. Quomodo futura contingentia cognoscantur à Deo. 468.
- Axioma 7. Dub. An, & quomodo Deus cognoscat futura contingentia conditionata, & maximè libera. 477.
- Dub. alterum An, & quomodo sint admittenda in Deo Decreta conditionata. 483.
- Axioma 8. Dub. Vtr. sit admittenda in Deo scientia illa, quę à modernis appellatur media. 496.

CONTROVERSIA XI.

De Voluntate Dei.

- Axioma 1. Dub. Vtr. quidquid Deus vult ex necessitate velit. 534.
- Axioma 2. Dub. An actus liber Dei addat aliquid supra actum necessarium, & in quo consistat eius libertas actualis. 541.
- Axioma 3. Dub. An voluntas Dei determinetur à iudicio practico. 555.
- Axioma 4. Dub. An voluntas Dei sit causa rerum. 559.
- Axioma 5. Dub. An voluntatis Diuinę possimus assignare aliquam causam. 565.
- Axioma 6. Dub. An voluntas Dei semper impleatur. 569.

Du-

Dub. alterum. Ad quam ex prædictis voluntatibus spectet voluntas Dei, qua vult omnes homines salvos fieri. 575.

Axioma 7. Dub. An voluntas Dei possit mutari. 581.

Axioma 8. Dub. Vtr. à voluntate Dei imponatur rebus volitis necessitas. 587.

Dub. alterum. Quænam sit legitima explicatio sensus compositi, & sensus divisi. 604.

CONTROVERSIA XII.

De Prædestinatione Sanctorum.

Axioma 1. Dub. An re vera Deus prædestinauerit aliquos ad gratiam, & ad gloriam. 619.

Axioma 2. Dub. Quid sit Prædestinatio. 622.

Axioma 3. Dub. Vtr. Prædestinatio ponat aliquid in prædestinato. 628.

Axioma 4. D. Quinam sint effectus prædestinationis. 631.

Axioma 5. Dub. Vtr. Præscientia meritorum sit causa prædestinationis, vt est electio ad gratiam. 661.

Axioma 6. Dub. An Prædestinatio vt est electio ad gloriã supponat præuisionem meritorum. 678.

Axioma 7. Dub. Quomodo Christus Dominus sit causa nostræ prædestinationis. 748.

Axioma 8. Dub. An, & quomodo sit certa Prædestinatio. 759.

Axioma 9. Dub. Vtr. Prædestinatio sit in potestate creaturæ rationalis. 762.

Axioma 10. Dub. Circa modum, & ordinem prædestinationis hominum. 769.

Axioma

Axioma 1. Dub. Quid sit liber vite, & an sit omnino indelebilis.

777.

CONTROVERSIA XIII.

De Reprobatione.

Axioma 1. Dub. Vtr. ex parte reprobi detur causa prædestinationis.

782.

Axioma 2. Dub. Quinam sint effectus prædestinationis.

803.

CON-

CONTROVERSIÆ PROEMIALIS DE SACRA DOCTRINA

SIVE

THEOLOGIA SCHOLASTICA

Ex Sanctissimo Patriarcha Nostro

AVGVSTINO

deprompta.

AXIOMA PRIMVM.

De Necessitate Sacre Theologiæ ex lib. 14. de Trin. cap. 1.

Disputantes de Sapientia definiuerunt eam dicentes; Sapientia est rerum humanarum Diuinarumque Scientia. Vnde ego quoque in libro superiore utrarumque rerum cognitionem, idest Diuinarum, atq; humanarum, & Sapientiam, & Scientiam dici posse non tacui. Verum secundum hanc distinctionem qua dixit Apostolus. Alij datur Sermo Sapientia. Alij Sermo Scientia, ista definitio diuidenda est, ut rerum Diuinarum scientia propriè sapientia nuncupetur; humanarum autem propriè scientia nomen obtineat de qua volumine tertiodecimoc. 19 disputauimus, non utiq; quidquid sciri ab homine potest in rebus humanis, ubi plurimum superuacue vanitatis, & noxia curiositatis est; huic scientia tribuens; Sed illud tantummodo quo fides saluberrima qua ad veram Beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur. Qua Scientia non pollent fideles plurimi, quamuis polleant ipsa Fide plurimum. Vide etiam librum primum contra Iulianum cap. 2. & lib. 2. sub finem.

D V B I V M

An Theologia Scholastica sit necessaria.

Premitto solutioni 1. ex ui vocis huius (Theologia,) venire conceptum, siue loquutionem de Deo. Sic enim habemus etiam ex S. P. libro octauo de Ciuitate Dei cap. primo vbi ait. *Neque enim hoc opere omnes omnium Philosophorum vanas opiniones refutare suscepi, sed eas tantum quæ ad Theologiam pertinent; quo verbo Græco significari intelligimus, de Diuinitate rationem siue sermonem.* 2. Hanc cognitionem de Deo esse in duplici differentia. Alia enim est naturalis, qualis est illa quam ex creaturis solo lumine nature etiam Philosophi compararunt. Alia vero supernaturalis quam & reuelatam appellant, & de hac potissimum in præsentia est difficultas; Et hæc communiter à Theologis quadrifariam sumitur. Primo pro habitu fidei quo credimus Articulos ipsos & quæ sunt de fide sancita, & definita quæ in Theologia discursiua; siue in syllogismis, & demonstrationibus Theologicis sunt prima principia. Secundo pro habitu Conclusionum Theologicarum de-

ductarum ex illis principijs. Tertio pro interpretatione & expositione Sacræ Scripturæ non attendendo ex instituto & per se ad vim Syllogisticam siue ad formam illationum, sed simpliciter explicando sensum latentem in Sacris litteris; & hæc Theologia positiua communiter appellatur. Quarto sumitur pro complexo ex articulis fidei, & Conclusionibus per Theologicum discursum illatis; & his tribus modis postremis arbitror sumi à S. P. in Axiomate, non vero in primo præcisè, nam hoc modo certum est eam esse necessariam omnibus ad Beatitudinem consequendam; alijs vero modis conuenit id quod ibi ait, nempe quod sit id quo *fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur, ac roboratur.* 3. Necessarium hic summi in ordine ad finem; quod communiter diuiditur in necessarium sine quo finis simpliciter haberi nequit, vt est necessarius cibus ad vitam, & necessarium sine quo finis commodè haberi nequit, vt equus, currus, vel quid simile ad iter agendum, quod

unica voce vtile solet appellari. 4. In Theologicis esse frequentem distinctionem de necessario necessitate medij, & necessario necessitate præcepti. Necessarium necessitate medij, est illud sine quo finis haberi nequit, siue illud medium sit præceptum siue non, vt v. g. post peccatum penitentia est necessaria ad Gratiā, & Gloriam necessitate medij. Hæc necessitas aliquando attenditur in ordine ad potentiam absolutam; & aliquando in ordine ad potentiam ordinariam; & licet Deus sine cognitione finis, & sine præuia reuelatione possit adultos beatificare; nihilominus ex Diuina ordinatione iuxta suam modum procedendi in creatura intellectuali & propter alios fines præcedit cognitio finis & mediorum. Necessarium necessitate præcepti est illud quod ideo est ad finem necessarium, quia est præceptum; vt confessio Sacramentalis in re. His positis.

Dico primo: omnibus & singulis hominibus purè viatoribus est, & fuit semper de lege ordinaria necessaria aliqua doctrina reuelata, & necessitate medij & necessitate præcepti (loquor de adultis ratione vrentibus; non vero de infantibus, aut perpetuò amentibus, nam in his sufficit Gratia habitualis cum habitu Fidei, &c. in Baptismo infusus,) Hanc conclusionem admi-

fit etiam Pelagius, vt refert S. Pater libro de hæresibus ad Quod vult Deus. capite octuagesimo octauo his verbis. *Illam verò gratiam Dei sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt* (idest Pelagiani) *nisi in libero arbitrio quod nullis suis præcedentibus meritis ab illo accepit nostra natura ad hoc tantum ipso adiuvante per suam legem, atque doctrinam vt discamus quæ facere, & quæ sperare debeamus.* Prob. vero necessitas præcepti ex illis verbis Christi Domini Marci cap. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit.* Quæ verba ex communi consensu Theologorum continent præceptum: Necessitas medij probatur ex eo quod finem suum supernaturalem homo cognoscere non potest sine Fide supernaturali. Finis enim supernaturalis non nisi medijs supernaturalibus attingendus, & consequendus est de lege ordinaria. Propterea aduerterunt Theologi cum S. Bernardo epist. 77. in illis verbis; *Qui crediderit, & baptizatus fuerit &c. Qui vero non crediderit condemnabitur,* non adiungi è conuersò qui non fuerit baptizatus; eo quod sine baptismo in re possit quidem aliquis saluari; non vero sine Fide: nam sine hac impossibile est placere Deo. Hæc doctrina est illa quæ habetur per fidem, quæ non solum in lege Gratiæ, & in lege

in lege scripta, ac in lege naturæ, sed etiam in statu innocentie immò & in Angelis ante glorificationem bonorum, & casum malorum extitit. Dixi purè viatoribus propter Christum Dominum, qui ab instanti suæ Conceptionis fuit comprehensor. Porro neque hæc, neque Theologia pendens essentialiter ex fide potest naturali lumine haberi; tum quia excedunt lumen naturale, vt est clarum ex obiecto supernaturali; tum quia multa sunt in Fide quæ pendent ex libera Voluntate Dei, vt creatio Mundi; Incarnatio Christi Domini, Iudicium Vniuersale, & similia opera ad extra. Tum quia multa sunt intra ipsum Deum quæ viribus naturalibus nostri Intellectus cognosci nequeunt, vt Generatio Verbi, Productio Spiritus Sancti, Trinitas Personarum cum Vnitate Essentiæ &c. Porro hæc cognitio ex parte intellectus absque alia cognitione est sufficiens singulis hominibus ad salutem (dico ex parte intellectus; nam ex parte voluntatis requiritur charitas, &c.) quod probatur ex eo, quod plurimi Fideles de facto sunt saluati, & quotidie saluantur, qui tamen non pollent ipsa Theologia, nec Scolastica nec Positiua. vnde & S. P. in Axio-
mate ait *Fides saluberrima quæ ad Beatitudinem ducit*. Quibus verbis satis clarè docet hanc solā esse suffi-

cientem ad salutem ex parte intellectus. Necessarium est autem ad actualem salutis consequutionem vt saltem in fine vitæ hanc Fidem comitentur etiam dona Spiritus Sancti pertinentia ad Intellectum, ac etiam Prudentia infusa; nam licet ista non coniungantur necessariò cum Fide mortua; semper tamen sunt coniuncta cum Fide viua. Sed de his alibi.

Dico 2. Communitati Fidelium præter hanc cognitionem, quæ habetur ex sola Fide esse necessariam aliquam aliam Doctrinam, idest interpretationem Sacræ Scripturæ. Quod probatur primo ex eo quod Sacræ Scripturæ in plurimis locis sunt difficillimæ ad intelligendum, vt de Epistolis S. Pauli testatur S. Petrus Epistola secunda capite tertio; & capite primo, ac secundo multa alia habet de huiusmodi Sacrorum Bibliorum obscuritate, vbi ex reuelatione Prophetiæ infert reuelationem interpretationis. Idem indicat S. Paulus cum in Epistola ad Ephesios capite quarto docet à Deo datos non solum Prophetas, & Apostolos, sed etiam Doctores; & Epistola prima ad Cor. capite duodecimo; cum docet alijs dari interpretationem sermonum secundum eundem Spiritum; idest difficultum locorum Sacræ Scripturæ, vt exponit ibi Angelicus Doctor. Præterea Idemmet Deus & præcepit quod

pit quod si in dubijs, & difficultatibus legis, & Sacre Scripturæ ori-
retur difficile, & ambiguum iudi-
cium, irent pro explicatione ad
Sacerdotes Leuitici generis, vt ha-
betur expressum in Deuteronomio
capite decimosextimo. In cuius rei
observationem Rex Iosaphat con-
stituit Leuitas, & Sacerdotes, vt
vbiunque esset quæstio de lege,
de ceremonijs, & de iustifica-
tione ostenderent, & declara-
rent populo ne peccaret. Hoc idem
approbavit Christus Dominus cum
de Scribis, & Phariseis sedentibus
super Cathedram Moyfis loquens
præcepit & consuluit, vt omnia
quæ dicerent, facerent, & serua-
rent. Hoc idem indicat consuetu-
do S. Ecclesiæ Catholicæ quæ per
plurima Concilia, siue Generalia,
siue Prouincialia loca obscura Sa-
cræ Scripturæ est interpretata. Hic
fuit mos inuolabiliter seruatus à
Sanctis Patribus, vt non ex pro-
prio Marte solum, sed ex maio-
rum, & maximè Sanctorum Pa-
trum, & Doctorum Auctoritate
Sacras Scripturas interpretarentur;
vt de Sanctis Basilio, & Gregorio
Nazianzeno testatur Ruffinus libro
II. suæ historiæ cap. 9. Hoc idem
docuit S. Hieronymus epistola ad
Paulinum circa studium Sacrarum
Scripturarum. propterea S. Pater
Noster libro secundo de Doctrina
Christiana capite sexto rectissime

dixit *Multis, & multiplicibus obscu-
ritatibus, & ambiguitatibus deci-
piuntur, qui temerè legunt aliud pro
alio sentientes, quibusdam autem lo-
cis quid vel falsò suspicentur non in-
ueniunt: ita obscura densissimam ca-
liginem obducunt. Quod totum pro-
uisum Diuinitus esse non dubito ad
edomandam labore superbiam; & in-
tellectum à fastidio renocandum: cui
facile inuestigata plerumq; vilescunt;*
propterea in prologo ad hos libros
de Doctrina Christiana ait, *quod
per hominem discendum est, sine su-
perbia discant, & per quem docetur
alius, sinè inuidia tradat, quod acce-
pit. Neque tentemus eum cui credi-
mus &c.* vbi alia plura habet pro
hoc argumento.

Dico 3. Theologiam, vt dicit
habitu Conclusionum, quæ pro-
priè sunt actus Theologici secun-
dum communem, & vsitatam lo-
quendi formam in Scholis rece-
ptam non esse quidem necessariam
cuicumque singulari ad salutem,
vt indicat S. P. in Axiomate. cum
ait Fidem esse quæ ducit ad Bea-
titudinem, & hac scientia, idest
Theologia de qua ibi loquitur plu-
rimos fideles non polleere, licet Fi-
de ipsa plurimum polleant. Sic &
S. Thomas, & communiter Scho-
lastici. Esse tamen necessariam in
Ecclesia vt à Doctis indocti eru-
diantur; vt errores contra Fidem
insurgentes refutentur; & veritates

in lege scripta, ac in lege naturæ, sed etiam in statu innocentie immò & in Angelis ante glorificationem bonorum, & casum malorum extitit. Dixi purè viatoribus propter Christum Dominum, qui ab instanti suæ Conceptionis fuit comprehensor. Porro neque hæc, neque Theologia pendens essentialiter ex fide potest naturali lumine haberi; tum quia excedunt lumen naturale, ut est clarum ex obiecto supernaturali; tum quia multa sunt in Fide quæ pendent ex libera Voluntate Dei, ut creatio Mundi; Incarnatio Christi Domini, Iudicium Vniuersale, & similia opera ad extra. Tum quia multa sunt intra ipsum Deum quæ viribus naturalibus nostri Intellectus cognosci nequeunt, ut Generatio Verbi, Productio Spiritus Sancti, Trinitas Personarum cum Vnitate Essentiæ &c. Porro hæc cognitio ex parte intellectus absque alia cognitione est sufficiens singulis hominibus ad salutem (dico ex parte intellectus; nam ex parte voluntatis requiritur charitas, &c.) quod probatur ex eo, quod plurimi Fideles de facto sunt saluati, & quotidie saluantur, qui tamen non pollent ipsa Theologia, nec Scolastica nec Positiua, vnde & S. P. in Axio- mate ait *Fides saluberrima quæ ad Beatitudinem ducit*. Quibus verbis satis clarè docet hanc solā esse suffi-

cientem ad salutem ex parte intelle- ctus. Necessarium est autem ad actualem salutis consequutionem ut saltem in fine vitæ hanc Fidem comitentur etiam dona Spiritus Sancti pertinentia ad Intellectum, ac etiam Prudentia infusa; nam licet ista non coniungantur necessariò cum Fide mortua; semper tamen sunt coniuncta cum Fide viua. Sed de his alibi.

Dico 2. Communitati Fidelium præter hanc cognitionem, quæ habetur ex sola Fide esse necessariam aliquam aliam Doctrinam, idest interpretationem Sacræ Scripturæ. Quod probatur primo ex eo quod Sacræ Scripturæ in plurimis locis sunt difficillimæ ad intelligendum, ut de Epistolis S. Pauli testatur S. Petrus Epistola secunda capite ter- tio; & capite primo, ac secundo multa alia habet de huiusmodi Sacrorum Bibliorum obscuritate, ubi ex reuelatione Prophetiæ infert re- uelationem interpretationis. Idem indicat S. Paulus cum in Epistola ad Ephesios capite quarto docet à Deo datos non solum Prophetas, & Apostolos, sed etiam Doctores; & Epistola prima ad Cor. capite duodecimo; cum docet alijs dari in- terpretationem sermonum secun- dum eundem Spiritum; idest dif- ficilium locorum Sacræ Scripturæ, ut exponit ibi Angelicus Doctor. Præterea Idemmet Deus & præce- pit quod

pit quod si in dubijs, & difficultatibus legis, & Sacre Scripturæ ori-
retur difficile, & ambiguum iudi-
cium, irent pro explicatione ad
Sacerdotes Leuitici generis, vt ha-
betur expressum in Deuteronomio
capite decimosextimo. In cuius rei
observationem Rex Iosaphat con-
stituit Leuitas, & Sacerdotes, vt
vbiunque esset quæstio de lege,
de ceremonijs, & de iustifica-
tionibus ostenderent, & declara-
rent populo ne peccaret. Hoc idem
approbavit Christus Dominus cum
de Scribis, & Pharisæis sedentibus
super Cathedram Moyfis loquens
præcepit & consuluit, vt omnia
quæ dicerent, facerent, & serua-
rent. Hoc idem indicat consuetu-
do S. Ecclesiæ Catholicæ quæ per
plurima Concilia, siue Generalia,
siue Prouincialia loca obscura Sa-
cræ Scripturæ est interpretata. Hic
fuit mos inuiolabiliter seruatus à
Sanctis Patribus, vt non ex pro-
prio Marte solum, sed ex maio-
rum, & maximè Sanctorum Pa-
trum, & Doctorum Auctoritate
Sacras Scripturas interpretarentur;
vt de Sanctis Basilio, & Gregorio
Nazianzeno testatur Ruffinus libro
II. suæ historiæ cap. 9. Hoc idem
docuit S. Hieronymus epistola ad
Paulinum circa studium Sacrarum
Scripturarum, propterea S. Pater
Noster libro secundo de Doctrina
Christiana capite sexto rectissimè

dixit *Multis, & multiplicibus obscu-
ritatibus, & ambiguitatibus deci-
piuntur, qui temerè legunt aliud pro
alio sentientes, quibusdam autem lo-
cis quid vel falsò suspicentur non in-
ueniunt: ita obscura densissimam ca-
liginem obducunt. Quod totum pro-
uisum Diuinitus esse non dubito ad
edomandam labore superbiam; & in-
tellectum à fastidio renocandum: cui
facile inuestigata plerumq; vilescunt;*
propterea in prologo ad hos libros
de Doctrina Christiana ait, *quod
per hominem discendum est, sine su-
perbia discant, & per quem docetur
alius, sine inuidia tradat, quod acce-
pit. Neque tentemus eum cui credi-
mus &c.* vbi alia plura habet pro
hoc argumento.

Dico 3. Theologiam, vt dicit
habitu Conclusionum, quæ pro-
priè sunt actus Theologici secun-
dum communem, & vsitatam lo-
quendi formam in Scholis rece-
ptam non esse quidem necessariam
cuicumque singulari ad salutem,
vt indicat S. P. in Axiomate. cum
ait Fidem esse quæ ducit ad Bea-
titudinem, & hac scientia, idest
Theologia de qua ibi loquitur plu-
rimos fideles non polleere, licet Fi-
de ipsa plurimum polleant. Sic &
S. Thomas, & communiter Scho-
lastici. Esse tamen necessariam in
Ecclesia vt à Doctis indocti eru-
diantur; vt errores contra Fidem
insurgentes refutentur; & veritates

Fidei aliquo modo in se obscuræ
 clarescant. Non intelligitur tamen
 hic nomine Theologiæ Scholastica
 nostra, ut est ad ordinem, & me-
 thodum per Magistrum Sententia-
 rum redacta; nam & ante illum
 semper in S. Ecclesia fuere qui ra-
 tionibus Interpretationibus Dispu-
 tationibus; & Argumentationibus
 obscura, & diffiilia elucidarent, &
 probanda probarent; ut ex libris
 Sanctorum Patrum, & Doctorum
 est manifestum. Si quæras An hæc
 necessitas sit tanta, ut simpliciter
 Ecclesia stare non possit nisi sit in
 ipsa hæc Theologica Scientia.
 Respondetur communiter affirmari:
 Arriagam tamen Disputatione
 Prima de Theologia; sectione quar-
 ta numero 39. arbitrari eam non
 esse simpliciter necessariam; eo
 quod in lege naturæ vix vlla fue-
 rit Theologia, vix etiam in lege
 scripta; ait enim, cur si libros re-
 velatos quis legeret, & intellige-
 ret præcisè quæ ibi præcipiuntur,
 (& idem cæteri facerent) eaque
 crederet, & exequeretur id non ei
 ad salutem sufficeret? Cur si idio-
 ta ab alijs solum audiret declara-
 tionem eorum sine alia scientia
 non posset saluari etiam si diuer-
 sas veritates non inferret inde?
 Sic etiam probat non esse neces-
 sariam simpliciter ad refutandas
 hæreses, tum quia non est necesse
 per se hæreses esse; tum quia for-

tè refutari possent sine alia Theo-
 logia diuersa ab ipsa explicatione
 Sacrae Scripturæ. Admittit tamen
 num. 40. necessitatem moralem, eo
 quod sine illa vix possit Ecclesia
 consistere. Hunc tamen huius eru-
 diti Doctoris Discursum non ap-
 probo. in prima parte enim so-
 lum probatur non esse neces-
 sariam simpliciter singularibus perso-
 nis, siue vnicuique particulari;
 quod & nos admittimus, at non
 probatur conclusio proposita quæ
 est, an sine Theologica scientia
 simpliciter Ecclesia stare possit, nec
 credo in lege Naturæ fuisse illam
 ignorantiam rerum Diuinarum,
 quam Arriaga supponit; nam &
 librum conscriptum fuisse de illis
 ab Enoch Patriarcha testatur Epi-
 stola S. Iudæ Apostoli; & de Io-
 seph Patriarcha testatur Psaltes ac-
 ceptissimum fuisse Ægyptiorum Re-
 gi, *ut erudiret Principes eius, sicut
 semetipsum, & senes eius Pruden-
 tiam doceret.* Multo minus in lege
 scripta in qua, ut supra ostensum
 est ex Exodo & Paralipomenon.
 Sacerdotes constituiebantur, qui
 obscura declararent, definienda de-
 finirent, & probanda probarent.
 Secundam verò partem rejicio, eo
 quod procedat solum in ordine ad
 potentiam absolutam; non verò
 ad potentiam ordinariam, & de
 necessitate absoluta, non verò de
 necessitate ex suppositione. cum
 tamen

tamen quæstionis sensus sit, an de potentia ordinaria iuxta suauem modum regendi S. Ecclesiam & ex suppositione quod sint hæreses, & hæretici, qui discursibus, Disputationibus, Argumentationibus, & Sophismatibus conentur euertere Fidem Catholicam; quorum imposturas & nouitates doctrinaliter oportet retundere; & redarguere; Vnde procul dubio est plusquam necessarium, vt sit talis Theologia in Ecclesia; Si enim necesse est vt hæreses sint, vt docet Apostolus, procul dubio necesse est vt sint arma, quibus eis occurratur, & debellantur; Quod experientia ipsa clarum facit; nam vbi defecerunt Ministri, qui docerent, instruerent, interpretarentur, & arguerent, ipsa quoque Fides defecit; propterea ab initio Ecclesiæ semper fuisse, qui scriberent de Ecclesia de Mysterijs S. Fidei ad conuincendos tam Ethnicos, & Philosophos, quam Iudæos, ac Hæreticos; quæ conuersiones ad populum haberent. Quam doctrinam postea S. P. Augustinus Methodicè, quantum temporum illorum status ferebat, conscripsit, quem postea sequuti sunt qui Theologiam methodo, & ordine tradiderunt, vt testatur S. Romana Ecclesia in officio eiusdem Sancti, & postmodum S. Ioannes Damascenus, Magister Sententiarum, Sanctus Thomas, & alij plurimi; ita

vt hæc nostra Theologia nihil differat ab illa, nisi quia maiori artificio elaborata; magis Methodicè tradita, & ad eam formam reducta sit, vt breui tempore percurri possit. Et quidem ab initio S. Ecclesiæ fuisse Theologos huiusmodi testatur S. Petrus Epistola prima capite tertio, vbi instruens Pastores, Doctores, & Animarum rectores ait, debere esse paratos semper ad satisfactionem omni poscenti rationem de Mysterijs S. Fidei. Similiter S. Paulus erudiens Titum de condicionibus, quas habere debent Episcopi; vna est, vt possit eos qui contradicunt arguere. Et docens Timotheum necessitatem, & utilitatem Sacrarum Scripturarum ostendit ei omnem scripturam diuinitus inspiratam, vtilem esse ad docendum, arguendum, corripiendum, & erudiendum in iustitia, Quæ procul dubio sine Argumentis stare nequeunt, vt omnes confitentur; & per consequens nec sine Theologia Scholastica; hoc enim ipsum quod est procedere per illationes est Scholasticè procedere, & quid distinctum à Fide quæ de se non est argumentatiua. Hinc experientia comprobatum est, ferè omnes illos qui sine huiusmodi Theologia Scholastica Scripturas Sacras explicare voluerunt, facile in errores lapsos fuisse; Et irrisores illius aut hæreticos fuisse, aut pluri-

plurimum de Fide suspectos. Denique hoc idem ostendit Praxis Ecclesiæ Catholicæ quæ in rebus dubijs, & maximè ad Fidem spectantibus Concilia Oecumenica congregavit, ut rebus benè perpensis, & auditis partium argumentis, & rationum ponderibus, ea quæ essent respuenda reicerentur, quæ verò tenenda, approbarentur Assistente in his ei Spiritu Sancto, nec permittente eam in errorem labi. Sic nec etiam Summi Pontifices definiunt sine præuijs Disputationibus, & consultationibus.

Dico 4. plures esse utilitates, quas Theologia Scholastica affert S. Ecclesiæ quæ sequuntur ex dictis. Prima est explicatio difficultatum S. Fidei; nam quælibet scientia explicat sua principia. Secunda confirmatio debiliū in fide. Tertia est victoria quam refert de Philosophis errantibus, & hæreticis; quorum fallacias detegit, & repellit. Quarta Demonstratio aperta nullam esse repugnantiam, aut contradictionem in nostra Catholica Fide, & eius Mysterijs. Quinta Interpretatio Sacrarum Scripturarum sine errore. Sexta illatio plurium veritatum, siue Conclusionum ex principijs Fidei, quæ antea latebant, Quæ existentibus duabus præmissis de Fide possunt dici reuelatæ non solum quoad principia, sed etiam quoad cogni-

tionem talium conclusionum modo infra explicando cum de Fide agetur. Has utilitates indicat S. Pater tum in Axiomate, tum etiam in libro tertiodecimo de Trinitate, tum capite nono tum etiam capite decimo nono ubi ait quod illi Philosophi antiqui præcipui gentium illis caruerunt, & *Quia sine Mediatore Christo philosophati sunt, veritatem detinuerunt in iniquitate, ut ad Rom. 1. Non potuerunt enim nisi querere aliqua media, per quæ ad illa quæ intellexerant sublimia pervenirent: atq; ita in deceptores Demones inciderunt &c.* Quod si nulla esset in illa utilitas, ut latrant hæretici, nec Christus Dominus usus fuisset argumentis; & tamen ex lilijs & auibus probavit Providentiam Diuinam: ut refert Sanctus Matthæus capite sexto, Et ex eo quod Deus est Deus viutorum, probavit resurrectionem mortuorum referente eodem S. Mattheo cap. vigesimo secundo; & Diuinitatem Messiae ex eo quod David appellat eum Dominum; nec Apostolus Paulus & tamen ex eo quod Christus mortuus est pro omnibus infert quod omnes mortui eramus, Et ex Resurrectione eiusdem Christi probat resurrectionem nostram, Et multa alia intulit & probavit ad ostendendam evidentiam credibilitatis nostrorum Mysteriorum Philosophis illis Athe-

nienq

nientibus, ut referente S. Luca habemus in Actibus Apostolorum capite decimo septimo. Quos postea sequuti sunt Proceres, & Doctores S. Ecclesiae.

Dices primo Modus iste tradendi Sacra per argumenta trahit secum multa inconuenientia. Quorum primum est destructio Pacis & nutrimentum contentionum. Secundum quod Diuina Auctoritas diminuitur, ut propterea S. Ambrosius lib. 1. de Fide capite primo dixerat, Tollenda esse argumenta ubi Fides quaeritur. Tertium quidam superbie & inflationis Spiritus ut propterea. S. Pater in libro de Gratia & libero arbitrio capite vigesimo quarto scripserit *Illam Sapientiam repellite à vobis, & orate ut non sit in vobis quam detestatus est* (S. Iacobus in sua Epistola cap. 3. v. 14. ubi ait *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones in vobis sunt, non est ista Sapientia de sursum descendens, sed terrena, animalis, Diabolica. Vbi enim zelus, & contentio est, ibi inconstantia, & omne opus prauum.* Cum igitur Theologia de qua loquimur contineat argumenta & Disputationes, necessario continet contentiones; definitur enim Disputatio: Actus contentiosus qui consistit in verbis habentium contrarias voluntates circa victoriam &c. ut habet Syluester in summa verbo Disputare.

numero primo; ergo nec est necessaria, nec utilis.

Respondetur hæc vitia quando occurrunt, siue incurrunt; non esse ipsius Theologiae, sed imprudentiae Disputantium imputanda; quando quaerunt ea, quæ sua sunt; idest honorem, & gloriam propriam, non vero ea quæ Iesu Christi sunt; alias si tollenda essent ea omnia quibus homines suo vitio, & sua praua voluntate abutuntur. O quam multa quamuis Sancta essent tollenda, quibus Peccatores, & infideles abutuntur? Vnde si caueatur præsumptio, & non subdamus Diuina humanis; sed è contra humana Diuinis, ita ut Fides præcedat rationem, ut docet Isaias capite septimo iuxta interpretationem septuaginta, *nisi credideritis non intelligetis*, & quaeratur Veritas, non Victoria, & iuxta Apostoli præscriptum ad Romanos decimo, Cum sobrietate accedamus, & non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem; idest cum Charitate, Humilitate, & Mansuetudine, nullum erit ex dictis inconuenientibus. Neque fuit mens S. Patris eo loco reijcere Theologiam scholasticam, cuius ipse post Apostolos Dux & Antesignanus erat. imo libro secundo de Doctrina Christiana capite trigesimo primo ex professo ostendit, & declarat quantum valeat scientia, & peritia connexionum, idest argumentationum;

ad Sa-

ad Sacram scripturam penetrandam. Fuit ergo mens ibi S. P. tollere abusus, & vitia Disputantium, non verò reprehendere ipsam facultatem Sanctam, quæ manu ducit ad ipsas sacras Veritates indagandas, quam ipse tunc actu exercebat; Nec Disputatio quærit primo, & per se victoriam, sed veritatem; Vnde illa definitio Sylvestri nō est essentialis, sed de eo quod in pluribus contingit; potest enim stare concertatio Intellectuum ad Veritatem indagandam sine voluntate Victoriæ; quemadmodum fecere, & faciunt Sacri Doctores, cum inter se disputant ad elucidandam Veritatem.

Dices 2. Scriptura Sacra docet ea omnia, quæ Deus reuelavit; ergo superuacanea est huiusmodi Theologia, nec non & noxia; nam plurimi, relictis Sacris Biblijs, omnem operam navant in recentiorum libris, & humanis Auctoribus, & auctoritatibus, quorum nullus est terminus. Cum tamen ipse Christus sit lux, sicut & tota Doctrina quam tradidit per Apostolos, Prophetas, & Evangelistas, quo fit ut non egeamus alia luce, quemadmodum qui clara luce Solis irradiatus est, nullo modo eget luce exiguæ candelæ ad videndum; ita ut S. Io. Chrysostomus hom. 3. de Lazaro dixerit omnia esse clara, & sine concionatore omnia intelligi, ac in Synodo Nicæna approbatum fuerit dictum cuiusdam asserentis Chri-

stum Dominum non docuisse Dialecticam, sed Fidem quæ per Charitatem operatur. ergo nec necessaria, nec expediens est talis Theologia. Respondetur scripturam Sacram docere quæ sunt necessaria singulis, at præter eam esse necessariam interpretationem, & explicationem difficultatium, ac refutationem errorum, quæ doctrinaliter, ut oportet, nequit haberi sine Theologia Scholastica; & ideo licet non sit necessaria singulis, est tamen necessaria toti Ecclesiæ, & communitati Fidelium. Quamobrem est quidem verissimum Christum Dominum fuisse, & esse lucem; sed lux ista lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehendunt, ut habet S. Io: in suo Evangelio cap. primo; vnde & Apostoli, & Prophetæ explicando Verbum Domini remouerunt quidem has tenebras, quantum in ipsis fuit; verum quia & vocibus, & scriptis humano more prolatis, & conscriptis uti necesse fuit, in quibus ut plurimum est difficultas in assequendo verum intellectum, cum & fere omnes orationes, immo & plurima verba multiplicem habeant sensum; hinc factum est, ut diuersis exortis interpretationibus, & expositionibus diuersæ quoque erirentur sententiæ, quarum cum plurimæ essent falsæ, erroneæ, & hæreticæ, earum falsitatem operæ pretium fuit argumentationibus, & demonstrationibus conuincere,

zere, & redarguere; Ad illud de D. Io: Chrysostomo respondent aliqui, esse amplificationem optimam; ut omnes applicent animum ad studium scripturæ sacræ; ita tamen ut in locis difficultibus cōsulant Doctores. Verum melius respondere arbitror eos, qui dicunt, ibi eū loqutum fuisse de historicis rebus, quæ sunt facillime quarum una erat ea, quā tunc ipse præ manibus habebat; nam alias contra se ipsum pugnasset. Si enim omnia sunt clara, & non est opus concionatore, ut quid ipse tam diu, & tam multis voluminibus laboravit scribendo, & concionando. Denique dictum illud relatum in synodo Nicæna est verissimum loquendo de primaria intentione Christi Domini, quæ fuit erudire fideles, & docere homines de mysterijs Fidei, & cæteris ad salutem pertinentibus, non verò tradere præcepta Logica. Cum quo tamen stat ut argumentationibus & ipse quandoque usus fuerit ad ostendendam, & inferendam veritatem occultam, ut supra dictum est.

Dices 3. in Theologia Scholastica permisceantur innumera quæsitæ, & argumenta Philosophica, sed hoc nedum superuacaneum est, sed etiam vanum; ergo utilius, & melius est sine argumentis, & Disputationibus rerum Diuinarum notitiam acquirere. Superfluitas probatur ex eo, quod in Evangelio

cap. 16. testatur S. Ioannes Christum Dominum promisisse quod *Cum venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Et in sua epistola prima capite secundo versu 27. ait *Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius docet vos de omnibus.* Et verum est &c. Ergo si Spiritus Sanctus docet nos de omnibus, nulla est necessitas Doctrinæ Scholasticæ. Vanitas probatur ex epistola prima ad Cor. c. 1. ubi de Doctrina Christiana tradenda loquens ait. *Non in Sapientia Verbi, ut non euacuetur Crux Christi.* Quod Glossa interpretatur de Sapientia Philosophorum, quod adhuc clarius expressit Apostolus scribens ad Colossenses cap. 2. cum ait *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum.* ut propterea Sancti Doctores, & Veteres Patres Philosophiam potius exploserint, quam approbarint; nam S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de modo feruando in disputando ait *In Ecclesia veluti plagam quamdam Aegyptiacam perniciosè irreplisse Philosophiam.* Et S. Epiphanius hæresi 69. ait *Novos Aristotelicos Spiritus Sancti innocentiam, & mansuetudinem perdidisse.* Et hæresi 76. vocat Philosophiam Aristotelis fabulam.

lamen-

lamentum, & alibi ait *his qui de Deo per syllogismū ratiocinātur Deum non revelari*. & S. Hieronymus in caput decimum octauum Matthæi docet *rationes humanas esse veluti arundinem, quam si parum presseris frangitur, & manum perforat incumbētis*, ita vt Tertullianus in lib. de anima dixerit *Doleo bona fide Platonem esse omnium hæreticorum condimentarium*. Et S. Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem dixerit, Philosophos esse hereticorum Patriarchas, quod ab ipso Tertulliano prius dictum fuerat; Et Origenes, quia nimis Philosophiæ addictus censebatur, dictus fuit fons Arrii. Hæc & plura alia obijciunt Nouatores quibus displicet Theologia Scholastica, vt potè quæ est illa Turris David Clypeis munita ex qua omnis Armatura fortium desumitur ad destruenda ipsorum Machinamenta. Propterea facile Respondetur negando minorem, & ad probationem nec S. Paulum, nec Sanctos Patres damnaſſe vsus, sed abusus Philosophiæ. ibi enim non loquitur S. Paulus de vera Philosophia, vt testatur S. Clemens Alex. in lib. 7. Stromatum; sed damnat Philosophiam Stoicorum, & Epicureorum, ac eorum qui propter quasdam rationes apparentes Veritati S. Fidei contradicebant; non verò damnat eam Philosophiam quæ vera

adstruit, docet ac probat; Vera enim Philosophia veritati non contradicit, vt testatur Sacrosanctum Concilium Lateranense, imo & S. Pater lib. 3. contra Academicos capite 19. de discretionē inter eam partem Philosophiæ quam Sancti reprehendunt, & eam quam vt utilem amplectuntur differens ait *Sed tamen eliquata est, vt opinor, una verissima Philosophiæ disciplina: Non enim est ista huius Mundi, quam Sacra nostra detestatur, sed alterius intelligibilis: cui animas erroris tenebris cecatas, & sordibus oblitæ numquam ista ratio subtilissima reuocaret; nisi Summus Deus populari quadam clementia Diuini intellectus Authoritatem vsque ad ipsum corpus humanum declinaret, &c.* Sic igitur Sancti Patres deijciunt omnem altitudinem extollentem se contra scientiam Dei; & scientiam eorum qui nihil sine ratione humana credere volunt; in quibus nulla est cum tali cognitione Caritas, cum tamen scientia sine Charitate pro nihilo reputetur ab Apostolo epistola prima ad Cor. cap. tertiodecimo. Propterea S. Hieronymus epistola vigesima Sexta, quæ est ad Pammachium explicans illud Deuteronomij capite 21. ait *Si egressus fueris ad pugnam &c. & videris in numero captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam voluerisque habere uxorem &c.* Sic
exple;

explicat idest Sapiientiam sacularem decaluet eam, & illecebros crines, & ornamenta vestium scilicet verborum cum emortuis vnguibus selet, lana eam Prophetali nitro. &c. & plura alia ibi tradit documenta ad hoc utilia; sic etiam S. Clemens Alexandrinus lib. 1. Strommatum comparat Sacram, & Diuinam Sapiientiam Saræ. Naturalem verò, & acquisitam Agar, & subdit hanc esse subijciendam non æquandam ipsi Saræ. Denique S. P. Augustinus in libro secundo de Doctrina Christiana capitibus 25. 28. & sequentibus totus est in ostendendo qualiter cum progressu, & utilitate magna possimus, immo & debeamus uti Artibus liberalibus, & Scientijs Naturalibus in explicatione Sacræ Scripturæ, & in cognitione Diuinarum rerum assequenda. Et cap. 40. tradens regulam generalem de usu Doctrinæ Philosophorum Gentilium ait *Si qua forte vera, & Fidei nostræ accommoda dixerunt maxime Platonici, non solum formidanda non sunt, sed ab eis etiam tamquam ab iniustis possessoribus in usum nostrum vindicanda, sicut Israelitæ ab Aegyptijs. Nonne aspicimus quanto auro, & argento, & veste suffarcinatus exierit de Aegypto Cyprianus Doctor suauissimus, & Martyr Beatissimus, quanto Lactantius Victorinus, Optatus, Hilarinus, quod prior ipse fide-*

lissimus Dei famulus Moyses fecerat de quo Act. 7. Quod eruditus fuerit omni Sapiientia Aegyptiorum.

Per hæc, & similia sufficienter conuincuntur impudentiæ, & temeritatis Ioannes Vuiclephus, Erasmus Lutherus lib. de Missa abroganda, & Calvinus lib. 3. Institutionum cap. 2. Sess. 2. Quorum primus vniuersitates Theologicas, & similia ait vana gentilitate introducta. Secundus referente Cano lib. de locis Theologicis c. 2. Quæstiones Theologicas curiositatis, & temeritatis arguit. Tertius Gymnasia nostra appellat Antichristi Lupanaria. Quartus verò ait Theologos Scholasticos Christum Dominum veto texisse. Contra quas calumnias rectè scripserunt Alphonsus à Castro lib. 13. verbo studia Generalia. Valdensis lib. 2. Doctrinæ Fidei antiquæ cap. 67. Rossensis in Articulis contra Lutherum. quos postea sequuti sunt Eminentissimus Cardinalis Bellarminus. Gregorius de Valentia. & plurimi alij, tam Scholastici quam Controuersiiæ. & militant primo ea quæ contra Vuiclephum habentur in Concilio Constantiensi Sess. 8. art. 29. & ordinationes Concilij Tridentini Sess. 13. cap. 18. & Sess. 22. cap. 2. & Praxis primum sinagæ in qua semper viguit vsus gymnasiorum, & Disputationum de Diuinis, & Sacris litteris, Vide fixum.

tum Senensem in Bibl. Sacra. Postea in S. Ecclesia, & Christus Dominus duodecimis suo facto comprobavit, & ex Actibus Apostol. c.

14. & ex Eusebio l. 5. c. 9. Antiochiæ, & Alexandriæ Disp. & Scholas fuisse constat.

AXIOMA SECVNDVM.

De Scientifica ratione Sacra Theologia ex lib. 14. de Trinitate capite primo.

Aliud est scire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiscendam Viam Beatam, quæ non nisi æterna est. aliud autem scire quemadmodum hoc ipsum, & pijs opituletur, & contra impios defendatur, quam proprio appellare vocabulo Scientiam videtur Apostolus prima ad Cor. cap. 12.

DVBIVM

An Sacra Theologia sit propriè Scientia & quomodo.

Præmitto 1. multiplicem habere modum procedendi ad interendas suas Conclusiones Sacram Theologiam; aliquando enim infert Conclusionem quæ est principium, ut cum progreditur ad probandum quod Deus sit; vel quod sit independens, Immen- sus, Aeternus, & similia. Aliquan- do verò infert Conclusiones, quæ non sunt de fide, sed dedu- cuntur ex vna, vel pluribus de Fide, quod adhuc potest con-

tingere multipliciter; nam vel vna præmissa est de Fide, & altera ne- cessaria, vel vna de Fide, & alte- ra probabilis; si enim deducatur ex vtraque euidenti, vel vtrâque probabili, nullo modo Conclusio illa pertinebit ad Theologiam. 2. cognoscere rem per causam quod communiter censetur de intrinse- ca ratione Scientiæ; siue illa sit causa essendi, siue cognoscendi solum; dupliciter cōtingere, primo quidem obiectivè, quando scilicet cogno-

cognoscimus simul causam, & effectum, & illam esse causam talis effectus, secundo modo subiectiuè in quo requiritur vt ex cognitione causæ deueniamus in cognitionem effectus. 3 Evidentiam quamuis sit de ratione Scientiæ merè naturalis, non esse tamen de ratione Scientiæ absolutè; Evidentia enim à Peripateticis requiritur propter certitudinem quæ si aliunde habeatur constituet Scientiam propriè dictam. nam fortè ideo Aristoteles lib: primo poster. cap. 2. definiendo Scientiam esse cum cognoscimus causam ob quam res est, & illius esse causam, & non contingere aliter se habere. & definendo demonstrationem quod sit ex primis veris immediatis &c. non facit mentionem evidentiae; eo quod data certitudine siue per evidentiam, siue sine illa haberi potest Scientia. 4 Fidem Diuinam esse certiorē qualibet humana evidentia; vt est in confesso apud omnes Catholicos. 5. Dubium procedere de Theologia Viatorum quam de facto acquirimus ex articulis Fidei, quatenus à nobis nunc de facto cognoscuntur; Non verò de ea quam posset quis habere, si Deus communicaret illi euidētiam mysteriorum Fidei; tunc enim esset Theologia distincta essentialiter ab hac nostra. in qua difficultate. Quattuor inuenio celebres Do-

ctorum Classicorum sententias. Prima est Nostri Gregorij Ariminensis in primo quæst. prima articulo 4. & aliorum Nominalium, pro qua citantur etiam Durandus, Scotus, Bassolus, Rubion, & Aureolus qui vnanimiter negant eam esse Scientiam. Aureolus differt ab alijs in eo quod putat eam non esse habitum adhæsiuum, sed declaratiuum tantum; ait enim Theologiam Scholasticam propriè dictam debere versari solum in explicatione terminorum pertinentium ad articulos Fidei, & in explicatione Sacrae Scripturæ; habitum verò illum quo ex principijs Fidei deducuntur conclusiones sentit non esse diuersum à Fide, sic tenet in q. 2. Prologi.

Secunda est Henrici Gandauensis prima parte Summæ q. 6. art. 6. quæst. prima, & quodlib. 8. q. 125. & quodlib. 12. quæst. 2. ponentis quoddam lumen medium inter lumen Fidei, & lumen gloriæ, quod appellat lumen intelligentiæ; quo posito ait Theologiam, quatenus est credibilium vt credibilium, tantum esse solummodo largè scientiam, quatenus est certa; in quantum verò est eorum, quæ primò erant credibilia per Fidem, sed intellectus adiutus prædicto lumine Diuino proprio studio facit illa credibilia intelligibilia, & veritatem eorum habet ex evidentia, non quidem visionis, sed intelligentiæ; quæ

quæ sufficit ad constituendam Scientiam, & compatitur secum Fidem, quam non compatitur euidencia Visionis Beatificæ, & vt sic esse strictè, & propriè scientiam. Et quia in nostra Theologia sunt aliqua, quæ sunt tantum credibilia, & non sunt intelligibilia ait Theologiam nostram constare ex scitis, & creditis.

Tertia sententia est Alberti Magni in prima parte Tract. primo qu. prima. Alensis prima parte qu. prima membro primo. Nostri Argentine q. 2. prologi art. primo, & Cani lib. 12. de locis Theologicis cap. 2. qui asserunt eam esse propriè, & in rigore scientiam nulla adhibita limitatione, & pro ea videtur stare etiam S. Thomas quæst. 14. de veritate art. 9 ad 3.

Quarta sententia est S. Thomæ in Summa. Quæst. prima articulo. 2. Caietani ibi. Capreoli qu. prima prologi. Siluestri in suo conflatu qu. prima art. 2. & communis inter Thomistas asserentes eam esse scientiam subalternatam, vel ad instar subalternatarum habentem principia euidencia in scientia Beatorum; variè tamen illam explicant. Caietanus enim licet simpliciter, & vniuocè scientiam esse dicat, vult tamen eam esse imperfectam. Capreolus, & silvester volunt esse scientiam æquiuocè. Marsilius q. 2. art. 3. contendit esse scientiam per

attributionem ad alias scientias. Noster B. Egidius, & Petrus de Tarantasia volunt esse scientiam Eminentiori, & nobiliori modo ac aliæ pro solutione.

Dico primo contra Aureolum articulos Fidei non esse Conclusiones propriè in Theologia, sed principia. quod probatur, quia in eis concurrunt omnes rationes principiorum, nam primo sunt propositiones dignissimæ quibus Theologus assentiatur. 2. sunt tales vt illis maxima certitudine debeat adherere. 3. supponuntur vera sine probatione. 4. sunt regula eorum quæ Disputationibus Theologicis tractantur, ita vt illa sint vera quæ articulis concordant, falsa vero illa quæ repugnant. quia vero Aureolus, vel aliquis pro eo respondere posset hæc procedere de habitu quo ex vtrâque præmissa de Fide, vel altera de Fide aliquid infertur, & talem actum, vel habitum non esse Theologicum, sed vel Fidei si vtrâque sit de Fide, aut vna de Fide, & altera Euidens; vel opinionis si altera sit solû probabilis; propter ea.

Dico 2 habitum, vel actum quo deducitur Conclusio ex præmissis de Fide, vel vtrâque, vel altera tantum, esse diuersum ab habitu, & actu Fidei. quod probatur, quia sicut si altera propositio sit tantum probabilis assensus conclusionis erit incertus, cum non possit esse per-

perfectior assensu præmissarum
 quarum altera habet adnexam for-
 midinem; sic si altera sit de Fide,
 & altera sit evidens assensus Con-
 clusionis non potest esse de Fide,
 cum ad hunc concurrat assensus
 præmissæ naturaliter cognitæ, quo
 casu non innititur præcisè autori-
 tati diuinæ, quod est necessarium
 ad actum Fidei. Quod si vtraque
 præmissa sit de Fide, nec tunc qui-
 dem assensus conclusionis; ut est
 talis idest deducta, est actus Fidei,
 Eo quod innitatur rectæ dispositio-
 ni terminorum, & præmissarum, &
 bonitati consequentiæ euidenter
 cognitæ, & de ratione assensus
 Fidei est, ut innitatur authoritati
 Diuinæ præcisè; Quod si pro Au-
 reolo arguas: Qui negaret Chri-
 stum Dominum esse risibilem, equè
 haberetur pro hæretico, ac si ne-
 garet esse hominem: Et tamen
 quod sit risibilis deducitur ex vna
 de fide, nempe Christus est homo,
 & altera euidenter nota, nempe
 omnis homo est risibilis. Ergo ex
 vna de Fide, & altera euidenti in-
 fertur Conclusio de Fide. Resp.
 cum communi sententia talem non
 fore formaliter hæreticum, quia
 posset existimare non omnem ho-
 minem esse risibilem; fore tamen
 suspectum de hæresi, maximè si es-
 set vir eruditus, quia non censere-
 tur dubitare de bonitate conse-
 quentiæ, vel de propositione eu-

B

denter nota; quibus admissis vnà
 cum veritate alterius præmissæ nem-
 pe euidenti non potest negari con-
 clusio, nisi negetur propositio, quæ
 est de fide. Propterea Canus lib.
 12. de locis Theologicis cap. 2. re-
 ctè asserit huiusmodi propositiones
 esse de fide mediatè, non verò
 immediatè, quod est idem ac esse
 Theologicas scientificè, & opposi-
 tas esse erroneas.

Dico 3. talem habitum esse illum
 quem propriè Theologiam appel-
 lamus, quod probatur primo quia
 est diuersus à Fide, & innititur ali-
 quo modo reuelationi Diuinæ, me-
 diante scilicet discursu, quod est
 proprium Theologiæ, de qua agi-
 mus in præsentī. Probatur secun-
 do, quia si quid obstarēt; maximè
 quia Theologia, ut contendit Au-
 reolus, essentialiter, & tota confi-
 steret in habitu declaratiuo termi-
 norum, ex quo principia Fidei
 confirmantur; Sed hoc est falsum;
 ergo. Probatur minor, quia licet
 hoc pertineat ad Theologum; vl-
 terius tamē necessario & essentiali-
 ter requiritur ut conficiat argumēta,
 quibus probet suas conclusiones, &
 conuincat proteruos; nā hoc est de
 ratione Theologiæ, de qua loqui-
 mur. Ergo falsum est quod con-
 sistat in sola declaratione termino-
 rum. Tertio probatur quia habi-
 tus Theologicus, ut confitentur
 omnes, innititur reuelationi diuinæ;
 sed

sed rationes quæ afferuntur ad confirmandos articulos Fidei non sunt reuelatæ; nam alias & illæ ipsæ rationes essent articuli, & egerent alijs rationibus. Si arguas cum Aureolo, S. P. Augustinus supra relat. ait, hac Scientia Fidem saluberrimam gigni, nutrir, ac roborari. Sed quando S. Thomas & alij Theologi probant Deum esse; esse vnum. Verum, Bonum, Infinitum, Immensum, & Æternum hoc faciunt rationibus naturalibus, quod est gignere, & nutrire Philosophiam naturalem, non verò Fidem; ergo &c. Resp. S. Patrem ibi implicite indicare vtrumque munus Theologiæ, nempe declarare, & exponere Mysteria Fidei, vt & infideles percipiant in eis non esse impossibilitatem, aut absurditatem vllam, quo fit vt sic Fides producat in illis: Fides enim est ex auditu, teste Apostolo. Et hoc etiam modo nutritur in animis rudium qui percipiunt ea, quæ non percipiebant prius; roboratur verò non solum huiusmodi expositionibus, sed etiã rationibus deducendo alia ex reuelatis, quia sic per vim Syllogisticam patent veritates illæ, quæ prius latebant, quo fit vt conuincantur, & confundantur etiam proterui, & rebelles. Ad minorem Resp. illas propositiones esse principia in Theologia, & ideo supponenda esse vt per se nota, sed tamen suade-

ri, ac defendi contra proteruos, vel ratione contra Gentiles, vel ex Scriptura Sacra cōtra Hæreticos.

Dico 4. nullam esse necessitatem ponendi in omnibus Theologis lumen illud intelligentiæ medium inter lumen gloriæ, & lumen Fidei, quod ponebat Henricus facere euidentiã articulorum; ad hoc vt ipsorum Theologia habeat rationem Scientiæ, eo quod ferè ab omnibus reiicitur, & non esse admitendum probant, quia vel hoc lumen esset infusum, vel acquisitum; non acquisitum, nam viribus naturæ non possumus acquirere euidentiã cognitionem articulorum Fidei, hoc enim vt hæreticum in Manichæis damnauit S. Bernardus epistola 190. præter quam quod cum illud lumen non percipiatur à nobis, vt ponit Henricus, nisi lumine Fidei medio discursu non potest esse euidentiũ ipsa Fide. Neque est infusum; nam de facto non constat de tali infusione; vnde ponitur sine fundamento sufficienti. Sic arguit & rectè loquendo communiter de omnibus Alexander Pefantius ex communi consensu ferè omnium Theologorum Disputatione Prima in Articulum Secundum Primæ Quæst. S. Thomæ numero 5. Quod si dicas, hoc lumen esse illud donum Spiritus Sancti, quod dicitur Intellectus. Respondent aliqui Dona ista Spiritus Sancti supponere

ponere gratiam gratum facientem in anima; unde quando Theologus esset in Gratia, tunc eius Theologia haberet rationem propriam, & rigorosam Scientiæ, quia haberet illam euidentiā; quando verò esset in peccato mortali non haberet talem rationem, esto haberet Fidem supernaturalem, quod est ridiculum asserere. Præterquam quod daretur experientia huius euidentiæ in ijs, qui habent tale donum Intellectus, quam tamen communiter negant Scholæ Theologorum, Quorum aliquæ admittunt maiorem certitudinem Fidei; quod etiam tribuunt aliqui S. Thomæ, & putant esse consequens ad ea quæ docuit quæstione octaua 2. 2. Verum; cum ex ipso S. Doctore in dicta quæstione habeamus hoc donum Intellectus illustrare mentem, & firmare in Deo, ac propterea mundare ab ijs, quæ à Deo separant, & disponere ad clariorem Dei cognitionem, ac reddere intellectum certiores, ut propterea S. P. Augustinus ab eodem S. Doctore ibi relatus lib. primo de Sermonibus Domini in Monte cap. 9. de hoc dono dicat: *Intellectus congruit mundis corde tamquam purgato oculo, quod cerni possit, quod corporeus oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Non video quomodo possit negari possibilitas talis doni; ac etiam in quibusdam Exi-

mia Sanctitatis Doctoribus extitisse, quales fuere Apostoli; nam de hoc videtur loqui Apostolus, cum ait se scire cui credit; & se audiuisse arcana verba &c. Et post ipsos Sancti illi Doctores S. Romanæ Ecclesiæ legatur, & attentè perpendatur caput Nonum libri decimi Confessionum S. P. & si non est sermo ibi de Visione Beatifica per transitum, saltem de hoc lumine non videtur posse negari ei fuisse communicatum. Nam quemadmodum, datur lumen naturale, quo euidenter licet abstractiue cognoscimus Deum esse, esse unum, Verum, Bonum, & infinitum in omni genere perfectionis; sic videtur posse dari lumen supernaturale, quo euidenter abstractiue tamen, cognoscantur Trinitas Personarum; Incarnatio Verbi; Existentia Christi Domini in Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, & similia; tanto magis quod est probabilissimum illud quod tradunt aliqui, quod etiam videtur esse de mente S. Thomæ 22. q. 173. & 74. nempe lumen Propheticum facere euidentiā de re reuelata, & quod à Deo reuelatur. Et fortè idcirco in Sacris Scripturis appellantur videntes, & communiter à SS. Patribus procul videntes. Verum quid quid sit de hoc, quod etiam noster Argentina relatus à Pefantio loco citato numerat inter priuilegia singularia Dei,

Dei; etiam præcisè ab hoc lumine.

Dico 5. Theologiam nostram esse verè, propriè, & in rigore Scientiam. Est expressa sententia S. P. dum ait S. Paulum eam proprio vocabulo appellare Scientiam. est S. Thomæ in secundo articulo Primæ Quæst. primæ partis, & communis inter veros Thomistas. Et probari potest primo, quia ex illis quinque generibus Virtutum Intellectualium, quas enumerat Philosophus lib. 6. Ethic. cap. 3. qui sunt Intellectus, Prudentia, Scientia, Sapientia, & Ars ad nullum potest reuocari alium quam ad Scientiam, & Sapientiam. Ergo, &c. Respondent hic Nominales; Aristotelem ibi enumerasse solum illos habitus quorum notitiam habebat, nempe naturales, non verò eos; quorum cognitionem nullam habebat, quod si putasset posse dari habitum certissimum, qui non esset evidens, constituisset sextum genus Virtutis intellectualis. Verum hoc gratis, & diuinando dicitur sine vlllo prorsus fundamento: Quemadmodum enim pro entibus supernaturalibus non sunt in Scholis introducta noua prædicabilia, nec noua prædicamenta, sed ad ea quæ Aristoteles posuit omnia reuocantur, & sub illis continentur: sic nec fuit necesse nouum genus Virtutis intellectualis ponere pro Theologia; cum habeat ea omnia quæ requi-

runtur ad rationem Scientiæ; tanto magis quod & in hac ipsa partitione sub genere Intellectus continetur quicumque habitus principiorum, siue naturalium, siue supernaturalium, & sub Prudentia quæcumque Prudentia, siue acquisita, siue infusa, & similiter sub Sapientia quæcumque Sapientia, siue humana, siue Diuina: Probaturs secundo; quia si quid obstarret hoc esset inevidentia principiorum, sed hoc non obstat ergo &c. Probaturs minor, quia euidencia non ob aliam causam requiritur, nisi vt intellectus firmiter adhæreat conclusionibus, & habeat certitudinem de illis; sed Theologus firmitus adhæret conclusionibus Theologicis, & est certior de illis, quàm si haberet euidenciam. Ergo non obstat inevidentia. Quod si dicas euidenciam requiri non propter quamcumque certitudinem, sed propter illam quæ oritur ex notitia obiecti præcisè cogentis intellectum ad firmiter adhærendum, qualis nō est certitudo Theologica, quæ solum se tenet ex parte intellectus, & pendet ab imperio voluntatis captiuantis intellectum in obsequiū Fidei. Respondeo hoc esse verum in scientijs naturalibus in quibus certitudo intellectus, cui non possit subesse falsum, quæ requiritur, & sufficit ad constituendam scientiam, non potest aliunde haberi; at cum

at cum in presenti hæc habeatur aliunde, & nobiliori modo, non est necessaria euidencia in nobis. Probari posset tertio; quia ad hoc vt conclusio sit scientifica, vel requiritur quod procedat ex euidentibus quoad nos, vel ex euidentibus secundum se. Si primum Metaphysica in multis conclusionibus non esset scientia, vt cum probat æternitatem Dei ex immutabilitate. Existentiam eius in omnibus ex immensitate, & similia. Si verò sufficit secundum, cum principia Theologiæ sint euidencia secundum se, hæc erit sufficiens ad constituendam scientiam, quemadmodum sufficit in illis demonstrationibus Metaphysicis ad constituendas eas scientificas. Sed quia Nominales possent respondere; Metaphysicam etiam in illis procedere ex principiis, quæ & sunt euidencia secundum se, & à nobis euidenter cognoscuntur demonstratione à posteriori, antequam assumantur ad inferendas conclusiones propterea non multum fido huic paritati. nam si respondeantur illis, plura principia Metaphysicalia coincidere cum principiis Theologiæ, vt in omnibus illis in quibus agit de Deo, & de Angelis, vt respondent aliqui; facile se explicant ab hac instantia, vel dicendo cum Sanctus Thomas hæc esse præambula ad Fidem, non verò articulos Fidei; vel

si admittunt scientiam, & Fidem de eodem obiecto esse compatibles simul in eodem intellectu, dicent esse principia in Theologia quatenus sunt reuelata, in Metaphysica verò quatenus sunt lumine naturali cognita; propterea mihi pro probatione sententiæ S. Patris sufficiunt duæ primæ rationes.

Dico 6. esse verissimum id, quod docet S. Th. in prima parte q. prima art. 2. nempe Sacram Doctrinam esse Scientiam, quia procedit ex principiis notis lumine Superioris Scientiæ, quæ est Scientia Dei, & Beatorum; non tamen inde inferri posse rigorosam, & propriissimam subalternationem, qualem Peripatetici tradunt cum Aristotele in libris posteriorum; vt volebat Caietanus, & cum eo plures alij: sed solum dependentiam essentialem, & subordinationem ad illam. Probat quia non habet eas omnes condiciones essentiales, quas prædicti Philosophi requirunt ad prædictam subalternationem, & ego recensui in Philosophia Rationali cap. vigesimo primo vbi de Scientia. §. Dico decimoquinto. inter quas vna essentialissima est quod obiectum subalternatæ addat obiecto subalternantis condicionem accidentalem. Sed obiectum nostræ Theologiæ non addit obiecto Scientiæ Dei, & Beatorum huiusmodi conditionem.

dicionem accidentalem; ergo &c. minorem hanc negat Caietanus, eo quod nostra Theologia considerat Deum vt reuelatum. Beati verò Deum secundum se: sed contra est; quia condicio ista reuelati non se tenet ex parte obiecti materialis tanquam condicio; quod est necessarium ad illam subalternationem; sed vt ratio formalis obiecti quæ contradistinguit essentialiter obiecta, & facit Scientias omninò diuersas, eo quod variet modum considerandi; in subalternata enim condicio accidentalis variat obiectum materiale subalternantis solum accidentaliter, formaliter autem idē habet cum illa, vt est manifestum ex ipso Aristotele lib. primo posteriorum textu 23. & apertè ostēditur ab Aristotelicis. Eo quod passionēs obiecti subalternatæ dicuntur passionēs obiecti subalternantis, & ideo per principia illius demonstrantur; non essent autem eadem passionēs; si obiecta essent essentialiter diuersa, ex quo vlteriùs sequeretur, quod non magis possent principia ex subalternante transferri quam ex Scientia disparata. Altera condicio est vt ex continuatione cum subalternante perficiatur subalternata; Sed tantum abest vt Scientia Beatorum perficiat nostram Theologiam per continuationem; vt nec quidem maneant simul in eodem intellectu; Nam cum ve-

nerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est; vt ait Apostolus; & confirmari potest ex eo; quod de ratione subalternantis est vt probet principia scientiæ subalternatæ per verum discursum; at principia nostræ Theologiæ sunt per se nota Deo, & Beatis ergo &c. Probatur etiam ab alijs; quia ista principia nostræ Theologiæ sunt ineuidencia; cum tamen in Scientia subalternata sint euidencia non solum vt sunt conclusiones subalternantis, sed etiam vt sunt principia subalternatæ, cum etiam de ratione istius scientiæ sit illud, quod est de ratione scientiæ in communi, nempe vt sciens perfectius cognoscat principia quam cognoscantur per fidem; aliàs si ad veram rationem scientificam in subalternatione quæcumque notitia principiorum sufficeret; discipulus qui deduceret Conclusiones ex principijs Geometricis propter auctoritatem Magistri creditis, haberet veram Scientiam, & sic habitus principiorum esset imperfectior habitu scientifico, quod nequit stare, quia propter vnumquodque tale & illud magis. Verum quia facile responderi posset, hoc habere locum in scientijs naturalibus, in quibus fides humana non potest habere omnimodam certitudinem, & talem cui non possit subesse falsum, quod requiritur ad rationem principij scientifici;

tifici; non verò sic in Theologia in qua Fides Diuina secum habet talem certitudinem, & compensat defectum euidentię eminentia suę supernaturalitatis: propterea sũto in prædictis rationibus, quibus sufficienter ostenditur, illam subalternationem non posse stare cum nostra Theologia, quam numquam S. Thomas admisit, vt legenti prædictum articulum patebit, cum solum ibi vtatur pro similitudine & exemplo Scientijs subalternatis, in quibus non requiritur omnimoda paritas; sufficit enim ad intentum ipsius, ponere illam dependentiam, & subordinationem essentialem, quam omnes admittunt.

Dices primo pro Nominalibus Theologia est de singularibus, sed de singularibus non datur scientia iuxta axiomata Peripateticorum, qui cum suo principe volunt scientias esse solam de Vniuersalibus; ergo Theologia non est proprię Scientia. Probatur maior quia maxima pars eius versatur circa Deũ vnum, & Trinum circa Christum Dominum. Respondetur cum Scotto q. 4. prologi, & alijs multis recentioribus; non esse absurdum, cõcedere Scientiam de huiusmodi singularibus, circa quæ per præmissas vel omninò euidentes, & per se notas, vel omninò certas tali certitudine, cui non possit subesse falsum; inferri possint conclusiones

omninò certæ; & ideo solum dici scientiam esse de vniuersalibus, quia singularia, vt plurimum, sunt indeterminata; quod si instes, hoc esse contra Aristotelem qui vult principia scientifica debere esse ex terminis per se, & secundum quod ipsum, & idcirco prædicatum debere esse vniuersale, quod insit omni contento sub subiecto. Resp. Aristotelem non esse regulam infalibilem omnium Scholarum; immo & ipsum quoque vel contra hoc suum præceptum egisse, cum de Primo Motore egit, & multa demonstrauit in physicis, & de Primo Ente in Metaphysicis; vel suo facto ostendisse esse intelligendum cum prædicta Scoti, & aliorum limitatione.

Dices 2. cum Vasquez Disp. 4. c. 6. Tannero disp. 1. q. 2. dubio 3. & Arriaga Disp. prima de Theol. Sect. 2. §. Dico 3. Scientia ex comuni huius vocis acceptione significat cognitionem euidentem ex euidentibus præmissis deductam, quod non habet Theologia, vt omnes fatentur; ergo non est proprię scientia, & propterea S. Thomas q. 2. de Veritate art. 3. ad 6. de Geometria dixisse Memoriter tenens conclusiones Geometrię si non propter media geometrica ei assentiatur non habebit Geometrię Scientiam. Et alij addunt S. Doctorem item q. 14. de Veritate art. 9.

tum Senensem in Bibl. Sacra. Postea in S. Ecclesia, & Christus Dominus duodecim suo facto comprobavit, & ex Actibus Apostol. c.

14. & ex Eusebio l. 5. c. 9. Antiochiæ, & Alexandriæ Disp. & Scholas fuisse constat.

AXIOMA SECVNDVM.

De Scientifica ratione Sacra Theologia ex lib. 14. de Trinitate capite primo.

Aliud est scire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam Beatam, quæ non nisi æterna est. aliud autem scire quemadmodum hoc ipsum, & pijs opituletur, & contra impios defendatur, quam proprio appellare vocabulo Scientiam videtur Apostolus prima ad Cor. cap. 12.

DVBIVM

An Sacra Theologia sit propriè Scientia & quomodo.

Premitto 1. multiplicem habere modum procedendi ad inferendas suas Conclusiones Sacram Theologiam; aliquando enim infert Conclusionem quæ est principium, ut cum progreditur ad probandum quod Deus sit; vel quod sit independens, Immen- sus, Aeternus, & similia. Aliquan- do vero infert Conclusiones, quæ non sunt de fide, sed dedu- cuntur ex vna, vel pluribus de Fide, quod adhuc potest con-

tingere multipliciter; nam vel vna præmissa est de Fide, & altera necessaria, vel vna de Fide, & altera probabilis; si enim deducatur ex vtraque euidenti, vel vtrâque probabili, nullo modo Conclusio illa pertinebit ad Theologiam. 2. cognoscere rem per causam quod communiter censetur de intrinseca ratione Scientiæ; siue illa sit causa essendi, siue cognoscendi solum; dupliciter contingere, primo quidem obiectivè, quando scilicet cogno-

cognoscimus simul causam, & effectum, & illam esse causam talis effectus, secundo modo subiectivè in quo requiritur ut ex cognitione causæ deveniamus in cognitionem effectus. 3. Evidentiam quamvis sit de ratione Scientiæ merè naturalis, non esse tamen de ratione Scientiæ absolutè; Evidentia enim à Peripateticis requiritur propter certitudinem quæ si aliunde habeatur constituet Scientiam propriè dictam. nam fortè ideo Aristoteles lib: primo poster. cap. 2. definiendo Scientiam esse cum cognoscimus causam ob quam res est, & illius esse causam, & non contingere aliter se habere. & definendo demonstrationem quod sit ex primis veris immediatis &c. non facit mentionem evidentiae; eo quod data certitudine siue per evidentiam, siue sine illa haberi potest Scientia. 4. Fidem Divinam esse certorem qualibet humanæ evidentia; ut est in confesso apud omnes Catholicos. 5. Dubium procedere de Theologia Viatorum quam de facto acquirimus ex articulis Fidei, quatenus à nobis nunc de facto cognoscuntur; Non verò de ea quam posset quis habere, si Deus communicaret illi euidèntiam mysteriorum Fidei; tunc enim esset Theologia distincta essentialiter ab hac nostra, in qua difficultate. Quattuor inuenio celebres Do-

ctorum Classicorum sententias. Prima est Nostri Gregorij Ariminensis in primo quæst. prima articulo 4. & aliorum Nominalium, pro qua citantur etiam Durandus, Scotus, Bassolus, Rubion, & Aureolus qui vnanimiter negant eam esse Scientiam. Aureolus differt ab alijs in eo quod putat eam non esse habitum adhæsiuum, sed declarativum tantum; ait enim Theologiam Scholasticam propriè dictam debere versari solum in explicatione terminorum pertinentium ad articulos Fidei, & in explicatione Sacræ Scripturæ; habitum verò illum quo ex principijs Fidei deducuntur conclusiones sentit non esse diversum à Fide, sic tenet in q. 2. Prologi.

Secunda est Henrici Gandauensis prima parte Summæ q. 6. art. 6. quæst. prima, & quodlib. 8. q. 125. & quodlib. 12. quæst. 2. ponentis quoddam lumen medium inter lumen Fidei, & lumen gloriæ, quod appellat lumen intelligentiæ; quo posito ait Theologiam, quatenus est credibile ut credibile, tantum esse solummodo largè scientiam, quatenus est certa; in quantum verò est eorum, quæ primò erant credibilia per Fidem, sed intellectus adiutus prædicto lumine Divino proprio studio facit illa credibilia intelligibilia, & veritatem eorum habet ex evidentia, non quidem visionis, sed intelligentiæ; quæ

quæ sufficit ad constituendam Scientiam, & compatitur secum Fidem, quam non compatitur euidencia Visionis Beatificæ, & vt sic esse strictè, & propriè scientiam. Et quia in nostra Theologia sunt aliqua, quæ sunt tantum credibilia, & non sunt intelligibilia ait Theologiam nostram constare ex scitis, & creditis.

Tertia sententia est Alberti Magni in prima parte Tract. primo qu. prima. Alensis prima parte qu. prima membro primo. Nostri Argentini q. 2. prologi art. primo, & Cani lib. 12. de locis Theologicis cap. 2. qui asserunt eam esse propriè, & in rigore scientiam nulla adhibita limitatione, & pro ea videtur stare etiam S. Thomas quæst. 14. de veritate art. 9 ad 3.

Quarta sententia est S. Thomæ in Summa. Quæst. prima articulo. 2. Caietani ibi. Capreoli qu. prima prologi. Siluestri in suo conflatu qu. prima art. 2. & communis inter Thomistas asserentes eam esse scientiam subalternatam, vel ad instar subalternatarum habentem principia euidencia in scientia Beatorum; variè tamen illam explicant. Caietanus enim licet simpliciter, & vniuocè scientiam esse dicat, vult tamen eam esse imperfectam. Capreolus, & silvester volunt esse scientiam æquiucè. Marsilius q. 2. art. 2. contendit esse scientiam per

attributionem ad alias scientias. Noster B. Egidius, & Petrus de Tarantasia volunt esse scientiam Eminentiori, & nobiliori modo ac aliæ pro solutione.

Dico primo contra Aureolum articulos Fidei non esse Conclusiones propriè in Theologia, sed principia. quod probatur, quia in eis concurrunt omnes rationes principiorum, nam primo sunt propositiones dignissimæ quibus Theologus assentiatur. 2. sunt tales vt illis maxima certitudine debeat adherere. 3. supponuntur vera sine probatione. 4. sunt regula eorum quæ Disputationibus Theologicis tractantur, ita vt illa sint vera quæ articulis concordant, falsa vero illa quæ repugnant. quia vero Aureolus, vel aliquis pro eo respondere posset hæc procedere de habitu quo ex vtrâque præmissa de Fide, vel altera de Fide aliquid infertur, & talem actum, vel habitum non esse Theologicum, sed vel Fidei si vtrâque sit de Fide, aut vna de Fide, & altera Euidens; vel opinionis si altera sit solû probabilis; propter eam.

Dico 2 habitum, vel actum quo deducitur Conclusio ex præmissis de Fide, vel vtrâque, vel altera tantum, esse diuersum ab habitu, & actu Fidei. quod probatur, quia sicut si altera propositio sit tantum probabilis assensus conclusionis erit incertus, cum non possit esse per-

perfectior assensu præmissarum
 quarum altera habet adnexam for-
 midinem; sic si altera sit de Fide,
 & altera sit evidens assensus Con-
 clusionis non potest esse de Fide,
 cum ad hunc concurrat assensus
 præmissæ naturaliter cognitæ, quo
 casu non innititur præcisè authori-
 tati diuinæ, quod est necessarium
 ad actum Fidei. Quod si vtraque
 præmissa sit de Fide, nec tunc qui-
 dem assensus conclusionis; ut est
 talis idest deducta, est actus Fidei,
 Eo quod innitatur rectæ dispositio-
 ni terminorum, & præmissarum, &
 bonitati consequentiæ euidenter
 cognitæ, & de ratione assensus
 Fidei est, ut innitatur authoritati
 Diuinæ præcisè; Quod si pro Au-
 reolo arguas: Qui negaret Chri-
 stum Dominum esse risibilem, equè
 haberetur pro hæretico, ac si ne-
 garet esse hominem: Et tamen
 quod sit risibilis deducitur ex vna
 de fide, nempe Christus est homo,
 & altera euidenter nota, nempe
 omnis homo est risibilis. Ergo ex
 vna de Fide, & altera euidenti in-
 fertur Conclusio de Fide. Resp.
 cum communi sententia talem non
 fore formaliter hæreticum, quia
 posset existimare non omnem ho-
 minem esse risibilem; fore tamen
 suspectum de hæresi, maxime si es-
 set vir eruditus, quia non censere-
 tur dubitare de bonitate conse-
 quentiæ, vel de propositione eu-

denter nota; quibus admissis vnâ
 cum veritate alterius præmissæ nem-
 pe euidenti non potest negari con-
 clusio, nisi negetur propositio, quæ
 est de fide. Propterea Canus lib.
 12. de locis Theologicis cap. 2. re-
 ctè asserit huiusmodi propositiones
 esse de fide mediata, non verò
 immediata, quod est idem ac esse
 Theologicas scientificè, & opposi-
 tas esse erroneas.

Dico 3. talem habitum esse illum
 quem propriè Theologiam appel-
 lamus, quod probatur primo quia
 est diuersus à Fide, & innititur ali-
 quo modo reuelationi Diuinæ, me-
 diante scilicet discursu, quod est
 proprium Theologiæ, de qua agi-
 mus in præsentia. Probatur secun-
 do, quia si quid obstaret; maxime
 quia Theologia, ut contendit Au-
 reolus, essentialiter, & tota confi-
 steret in habitu declaratiuo termi-
 norum, ex quo principia Fidei
 confirmantur; Sed hoc est falsum;
 ergo. Probatur minor, quia licet
 hoc pertineat ad Theologum; vl-
 terius tamè necessario & essentiali-
 ter requiritur ut conficiat argumeta,
 quibus probet suas conclusiones, &
 conuincat proteruos; nā hoc est de
 ratione Theologiæ, de qua loqui-
 mur. Ergo falsum est quod con-
 sistat in sola declaratione termino-
 rum. Tertio probatur quia habi-
 tus Theologicus, ut confitentur
 omnes, innititur reuelationi diuinæ;
 sed

sed rationes quæ afferuntur ad confirmandos articulos Fidei non sunt reuelatæ; nam alias & illæ ipsæ rationes essent articuli, & egerent alijs rationibus. Si arguas cum Aureolo, S. P. Augustinus supra relatus ait, hac Scientia Fidem saluberrimam gigni, nutriri, ac roborari. Sed quando S. Thomas & alij Theologi probant Deum esse; esse vnum. Verum, Bonum, Infinitum, Immensum, & Æternum hoc faciunt rationibus naturalibus, quod est gignere, & nutrire Philosophiam naturalem, non verò Fidem; ergo &c. Resp. S. Patrem ibi implicitè indicare vtrumque munus Theologiæ, nempe declarare, & exponere Mysteria Fidei, vt & infideles percipiant in eis non esse impossibilitatem, aut absurditatem vllam, quo fit vt sic Fides producat in illis: Fides enim est ex auditu, teste Apostolo. Et hoc etiam modo nutritur in animis rudium qui percipiunt ea, quæ non percipiebant prius; roboratur verò non solum huiusmodi expositionibus, sed etiã rationibus deducendo alia ex reuelatis, quia sic per vim Syllogisticam patent veritates illæ, quæ prius latebant, quo fit vt conuincantur, & confundantur etiam proterui, & rebelles. Ad minorem Resp. illas propositiones esse principia in Theologia, & ideo supponenda esse vt per se nota, sed tamen suade-

ri, ac defendi contra proteruos, vel ratione contra Gentiles, vel ex Scriptura Sacra cōtra Hæreticos.

Dico 4. nullam esse necessitatem ponendi in omnibus Theologis lumen illud intelligentiæ medium inter lumen gloriæ, & lumen Fidei, quod ponebat Henricus facere euentiam articulorum; ad hoc vt ipsorum Theologia habeat rationem Scientiæ, eo quod ferè ab omnibus reiicitur, & non esse admittendum probant, quia vel hoc lumen esset infusum, vel acquisitum; non acquisitum, nam viribus naturæ non possumus acquirere euentem cognitionem articulorum Fidei, hoc enim vt hæreticum in Manichæis damnauit S. Bernardus epistola 190. præter quam quod cum illud lumen non percipiatur à nobis, vt ponit Henricus, nisi lumine Fidei medio discursu non potest esse euentius ipsa Fide. Neque est infusum; nam de facto non constat de tali infusione; vnde ponitur sine fundamento sufficienti. Sic arguit & rectè loquendo communiter de omnibus Alexander Pefantius ex communi consensu ferè omnium Theologorum Disputatione Prima in Articulum Secundum Primæ Quæst. S. Thomæ numero 5. Quod si dicas, hoc lumen esse illud donum Spiritus Sancti, quod dicitur Intellectus. Respondent aliqui Dona ista Spiritus Sancti supponere

ponere gratiam gratum facientem in anima ; vnde quando Theologus esset in Gratia, tunc eius Theologia haberet rationem propriam, & rigorosam Scientiæ, quia haberet illam euidentiā ; quando verò esset in peccato mortali non haberet talem rationem, esto haberet Fidem supernaturalem, quod est ridiculum asserere. Præterquam quod daretur experientia huius euidentiæ in ijs, qui habent tale donum Intellectus, quam tamen communiter negant Scholæ Theologorum, Quorum aliquæ admittunt maiorem certitudinem Fidei ; quod etiam tribuunt aliqui S. Thomæ, & putant esse consequens ad ea quæ docuit quæstione octaua 2. 2. Verum ; cum ex ipso S. Doctore in dicta quæstione habeamus hoc donum Intellectus illustrare mentem, & firmare in Deo, ac propterea mundare ab ijs, quæ à Deo separant, & disponere ad clariorem Dei cognitionem, ac reddere intellectum certiores, vt propterea S. P. Augustinus ab eodem S. Doctore ibi relatus lib. primo de Sermone Domini in Monte cap. 9. de hoc dono dicat: *Intellectus congruit mundis corde tamquam purgato oculo, quod cerni possit, quod corporeus oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Non video quomodo possit negari possibilitas talis doni ; ac etiam in quibusdam Exi-

miæ Sanctitatis Doctoribus extitisse, quales fuere Apostoli ; nam de hoc videtur loqui Apostolus, cum ait se scire cui credit ; & se auduisse arcana verba &c. Et post ipsos Sancti illi Doctores S. Romanæ Ecclesiæ. legatur, & attentè perpendatur caput Nonum libri decimi Confessionum S. P. & si non est sermo ibi de Visione Beatifica per transitum, saltem de hoc lumine non videtur posse negari ei fuisse communicatum. Nam quemadmodum, datur lumen naturale, quo euidenter licet abstractiue cognoscimus Deum esse, esse vnum, Verum, Bonum, & infinitum in omni genere perfectionis ; sic videtur posse dari lumen supernaturale, quo euidenter abstractiue tamen, cognoscantur Trinitas Personarum ; Incarnatio Verbi ; Existentia Christi Domini in Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, & similia ; tanto magis quod est probabilissimum illud quod tradunt aliqui, quod etiā videtur esse de mente S. Thomæ 22. q. 173. & 74. nempe lumen Propheticum facere euidentiā de re reuelata, & quod à Deo reuelatur. Et fortè idcirco in Sacris Scripturis appellantur videntes, & communiter à SS. Patribus procul videntes. Verum quid quid sit de hoc, quod etiam noster Argentina relatus à Pesantio loco citato numerat inter priuilegia singularia Dei,

Dei; etiam præcisè ab hoc lumine.

Dico 5. Theologiam nostram esse verè, propriè, & in rigore Scientiam. Est expressa sententia S. P. dum ait S. Paulum eam proprio vocabulo appellare Scientiam. est S. Thomæ in secundo articulo Primæ Quæst. primæ partis, & communis inter veros Thomistas. Et probari potest primo, quia ex illis quinque generibus Virtutum Intellectualium, quas enumerat Philosophus lib. 6. Ethic. cap. 3. qui sunt Intellectus, Prudentia, Scientia, Sapientia, & Ars ad nullum potest reuocari alium quam ad Scientiam, & Sapientiam. Ergo, &c. Respondent hic Nominales; Aristotelem ibi enumerasse solum illos habitus quorum notitiam habebat, nempe naturales, non verò eos; quorum cognitionem nullam habebat, quod si putasset posse dari habitum certissimum, qui non esset evidens, constituisset sextum genus Virtutis intellectualis. Verum hoc gratis, & diuinando dicitur sine villo proprio fundamento: Quemadmodum enim pro entibus supernaturalibus non sunt in Scholis introducta noua prædicabilia, nec noua prædicamenta, sed ad ea quæ Aristoteles posuit omnia reuocantur, & sub illis continentur: sic nec fuit necesse nouum genus Virtutis intellectualis ponere pro Theologia; cum habeat ea omnia quæ requi-

runtur ad rationem Scientiæ; tanto magis quod & in hac ipsa partitione sub genere Intellectus continetur quicumque habitus principiorum, siue naturalium, siue supernaturalium, & sub Prudentia quæcumque Prudentia, siue acquisita, siue infusa, & similiter sub Sapientia quæcumque Sapientia, siue humana, siue Diuina: Probatum secundo; quia si quid obstarret hoc esset inevidentia principiorum, sed hoc non obstat ergo &c. Probatum minor, quia euidencia non ob aliam causam requiritur, nisi vt intellectus firmiter adhæreat conclusionibus, & habeat certitudinem de illis; sed Theologus firmitus adhæret conclusionibus Theologicis, & est certior de illis, quàm si haberet euidenciam. Ergo non obstat inevidentia. Quod si dicas euidenciam requiri non propter quamcumque certitudinem, sed propter illam quæ oritur ex notitia obiecti præcisè cogentis intellectum ad firmiter adhærendum, qualis nō est certitudo Theologica, quæ solum se tenet ex parte intellectus, & pendet ab imperio voluntatis captiuantis intellectum in obsequiū Fidei. Respondeo hoc esse verum in scientijs naturalibus in quibus certitudo intellectus, cui non possit subesse falsum, quæ requiritur, & sufficit ad constituendam scientiam, non potest aliunde haberi; at cum

at cum in presenti hæc habeatur aliunde, & nobiliori modo, non est necessaria euidencia in nobis. Probari posset tertio; quia ad hoc vt conclusio sit scientifica, vel requiritur quod procedat ex euidentibus quoad nos, vel ex euidentibus secundum se. Si primum Metaphysica in multis conclusionibus non esset scientia, vt cum probat æternitatem Dei ex immutabilitate. Existentiam eius in omnibus ex immensitate, & similia. Si verò sufficit secundum, cum principia Theologiæ sint euidencia secundum se, hæc erit sufficiens ad constituendam scientiam, quemadmodum sufficit in illis demonstrationibus Metaphysicis ad constituendas eas scientificas. Sed quia Nominales possent respondere; Metaphysicam etiam in illis procedere ex principiis, quæ & sunt euidencia secundum se, & à nobis euidenter cognoscuntur demonstratione à posteriori, antequam assumantur ad inferendas conclusiones propterea non multum fido huic paritati. nam si respondeatur illis, plura principia Metaphysicalia coincidere cum principiis Theologiæ, vt in omnibus illis in quibus agit de Deo, & de Angelis, vt respondent aliqui; facile se explicant ab hac instantia, vel dicendo cum Sanctus Thomas hæc esse præambula ad Fidem, non verò articulos Fidei; vel

si admittunt scientiam, & Fidem de eodem obiecto esse compatibles simul in eodem intellectu, dicent esse principia in Theologia quatenus sunt reuelata, in Metaphysica verò quatenus sunt lumine naturali cognita; propterea mihi pro probatione sententiæ S. Patris sufficiunt duæ primæ rationes.

Dico 6. esse verissimum id, quod docet S. Th. in prima parte q. prima art. 2. nempe Sacram Doctrinam esse Scientiam, quia procedit ex principiis notis lumine Superioris Scientiæ, quæ est Scientia Dei, & Beatorum; non tamen inde inferri posse rigorosam, & propriissimam subalternationem, qualem Peripatetici tradunt cum Aristotele in libris posteriorum; vt volebat Caietanus, & cum eo plures alij: sed solum dependentiam essentialem, & subordinationem ad illam. Probat quia non habet eas omnes condiciones essentielles, quas prædicti Philosophi requirunt ad prædictam subalternationem, & ego recensui in Philosophia Rationali cap. vigesimo primo vbi de Scientia. §. Dico decimoquinto. inter quas vna essentialissima est quod obiectum subalternatæ addat obiecto subalternantis condicionem accidentalem. Sed obiectum nostræ Theologiæ non addit obiecto Scientiæ Dei, & Beatorum huiusmodi conditionem.

dicionem accidentalem; ergo &c. minorem hanc negat Caetanus, eo quod nostra Theologia considerat Deum vt reuelatum. Beati verò Deum secundum se: sed contra est; quia condicio ista reuelati non se tenet ex parte obiecti materialis tanquam condicio; quod est necessarium ad illam subalternationem; sed vt ratio formalis obiecti quæ contradistinguit essentialiter obiecta, & facit Scientias omninò diuersas, eo quod variet modum considerandi; in subalternata enim condicio accidentaliter variat obiectum materiale subalternantis solum accidentaliter, formaliter autem idē habet cum illa, vt est manifestum ex ipso Aristotele lib. primo posteriorum textu 23. & apertè ostēditur ab Aristotelicis. Eo quod passionēs obiecti subalternatæ dicuntur passionēs obiecti subalternantis, & ideo per principia illius demonstrantur; non essent autem eadem passionēs; si obiecta essent essentialiter diuersa, ex quo vlteriùs sequeretur, quod non magis possent principia ex subalternante transferri quam ex Scientia disparata. Altera condicio est vt ex continuatione cum subalternante perficiatur subalternata; Sed tantum abest vt Scientia Beatorum perficiat nostram Theologiam per continuationem; vt nec quidem maneant simul in eodem intellectu; Nam cum ve-

nerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est; vt ait Apostolus; & confirmari potest ex eo; quod de ratione subalternantis est vt probet principia scientiæ subalternatæ per verum discursum; at principia nostræ Theologiæ sunt per se nota Deo, & Beatis ergo &c. Probatur etiam ab alijs; quia ista principia nostræ Theologiæ sunt ineuidencia; cum tamen in Scientia subalternata sint euidencia non solum vt sunt conclusiones subalternantis, sed etiam vt sunt principia subalternatæ, cum etiam de ratione istius scientiæ sit illud, quod est de ratione scientiæ in communi, nempe vt sciens perfectius cognoscat principia quam cognoscantur per fidem; aliàs si ad veram rationem scientificam in subalternatione quæcumque notitia principiorum sufficeret; discipulus qui deduceret Conclusiones ex principijs Geometricis propter auctoritatem Magistri creditis, haberet veram Scientiam, & sic habitus principiorum esset imperfectior habitu scientifico, quod nequit stare, quia propter vnumquodque tale & illud magis. Verum quia facile responderi posset, hoc habere locum in scientijs naturalibus, in quibus fides humana non potest habere omnimodam certitudinem, & talem cui non possit subesse falsum, quod requiritur ad rationem principij scientifici;

tifici; non verò sic in Theologia in qua Fides Divina secum habet talem certitudinem, & compensat defectum evidentie eminentia suæ supernaturalitatis: propterea si in prædictis rationibus, quibus sufficienter ostenditur, illam subalternationem non posse stare cum nostra Theologia, quam nunquam S. Thomas admisit, ut legenti prædictum articulum patebit, cum solum ibi utatur pro similitudine & exemplo Scientijs subalternatis, in quibus non requiritur omnimoda paritas; sufficit enim ad intentum ipsius, ponere illam dependentiam, & subordinationem essentialem, quam omnes admittunt.

Dices primo pro Nominalibus Theologia est de singularibus, sed de singularibus non datur scientia iuxta axiomata Peripateticorum, qui cum suo principe volunt scientias esse solum de Vniuersalibus; ergo Theologia non est propriè Scientia. Probatur maior quia maxima pars eius versatur circa Deum unum, & Trinum circa Christum Dominum. Respondetur cum Scotto q. 4. prologi, & alijs multis recentioribus; non esse absurdum, concedere Scientiam de huiusmodi singularibus, circa quæ per præmissas vel omninò evidentes, & per se notas, vel omninò certas tali certitudine, cui non possit subesse falsum; inferri possint conclusiones

omninò certæ; & ideo solum dici scientiam esse de vniuersalibus, quia singularia, ut plurimum, sunt indeterminata; quod si instes, hoc esse contra Aristotelem qui vult principia scientifica debere esse ex terminis per se, & secundum quod ipsum, & idcirco prædicatum debere esse vniuersale, quod insit omni contento sub subiecto. Resp. Aristotelem non esse regulam infalibilem omnium Scholarum; immo & ipsum quoque vel contra hoc suum præceptum egisse, cum de Primo Motore egit, & multa demonstravit in physicis, & de Primo Ente in Metaphysicis; vel suo facto ostendisse esse intelligendum cum prædicta Scoti, & aliorum limitatione.

Dices 2. cum Vasquez Disp. 4. c. 6. Tannero disp. 1. q. 2. dubio 3. & Arriaga Disp. prima de Theol. Sect. 2. §. Dico 3. Scientia ex communi huius vocis acceptione significat cognitionem evidentem ex evidentibus præmissis deductam, quod non habet Theologia, ut omnes fatentur; ergo non est propriè scientia, & propterea S. Thomas q. 2. de Veritate art. 3. ad 6. de Geometria dixisse Memoriter tenens conclusiones Geometriæ si non propter media geometrica ei assentiatur non habebit Geometriæ Scientiam. Et alij addunt S. Doctorem item q. 14. de Veritate art. 9.

art. 9. negare Theologiam esse Scientiam, cum ait quaecumque sciuntur propria, ac certa scientia cognoscuntur per resolutionem in prima principia, quæ per se præsto sunt intellectui, & sic omnis scientia in visione rei præsentis perficitur. Respond. prædictos Auctores nimis strictè accepisse nomen Scientiæ, quod secundum propriam, & rigorosam acceptionem tribuitur etiam huic cognitioni certissime propterea sententiæ Arriagæ, Bel-lomontani, & Tanneri præponimus sententiam S. P. Augustini, qui & in Axiomate præfenti ait proprio vocabulo appellari Scientiam ab Apostolo. Et in Axiomate præcedenti eam appellat absolutè Scientiam, quo utitur etiam S. Thomas in 2. Articulo. S. sed contra ad probandum eam esse scientiam. Et propterea quâdo definiuit scientiam, numquam requiuit euiden-tiam, sed solum certitudinem ta-lem cui non possit subesse falsum. Nam & lib. primo contra Acade-micos c. 7. dixit *Scientia non solum in comprehensis rebus constat, ut ne-que in ea quisquam errare, nec qui-buslibet aduersitatibus impulsus nuta-re debeat*. Sic etiam lib. de Quan-titate animæ cap. 26. ait *Scientia est cum res aliqua firma ratione per-cepta, & cognita est*. In quibus nullam euidentiæ mentionem facit. S. Patri adheret S. Thomas prædi-

cto articulo secundo in resolutione cum ait Respondeo Dicendum Sa-cram Doctrinam esse Scientiam. Neque loca illa adducta in contra-rium aliquid probant: nam quod de Geometria affert Arriaga est ve-rum, sed non est contra nos; eo quod si Perspectiua v. g. procedat ex creditis non habet certitudinem omnimodam cui non possit subesse falsum, & ideo non habet veram rationem scientiæ, non sic nostra Theologia, quæ est talis ut eius principia sint certiora euidentiis. Alterum verò testimonium est pro scientiis naturalibus in quibus aliū-de certitudo haberi non potest; Et quando bene ibi expressè do-cuisset Theologiam non esse Scien-tiam, (quod non fecit) præferi-mus ex lege nostra id quod docuit in summa articulo 2. prædicto, ubi expressè docet eam esse Scientiam.

Dices 3. cum Caietano ad pro-bandam veram, & propriam sub-alternationem nostræ Theologiæ ad Scientiam Dei, & Beatorum. Si quid obstarer quo minus nostra Theologia subalternaretur prædictæ Scientiæ, hoc maximè esset, quod principia subalternatæ deduci de-bent ex altioribus principiis in ipsa subalternante, sed principia Theo-logiæ viatorum, ut quod Deus sit Trinus, & vnus, quod Verbum ca-ro factum est, & similia sunt etiam propositiones per se notæ in Scien-tia

tia Beatorum, & non deductæ ex
 altioribus. Sed hoc non obstat;
 nam sicut Deo tribuitur scientia
 absque imperfectione discursus, sic
 potest tribui scientia subalternans,
 absque eo quod principia nostræ
 Theologiæ ab illo per discursum
 probentur; sicuti si Geometria ha-
 beret evidentiam sine discursu ea-
 rum propositionum, quas perspecti-
 uus assumit tamquam principia,
 adhuc esset verè subalternans Per-
 spectivæ. Resp. eo ipso, quod trās-
 fertur scientia subalternans in Deū
 seclusa imperfectione, destruitur cō-
 ceptus scientiæ subalternantis de
 cuius essentia, & quidditate, ut à
 Philosopho, & Peripateticis tradi-
 tur, est discursus, ita ut Conclu-
 siones subalternantis euidenter per
 illam probatæ sint principia euidē-
 tia subalternatæ, propterea in ca-
 su prædicto de Geometria dico
 quod non esset propriè & verè il-
 la subalternatio de qua in præsentī
 disputamus, sed solum subordina-
 tio, & dependentia quædam, quam
 nos etiam admittimus in nostra
 Theologia respectu scientiæ Dei.
 Præterea requiritur ad prædictam
 subalternationem, quod subalter-
 nata accipiat notitiā euidentem
 suorum principiorum à subalternan-
 te, quod non habet Theologia
 nostra respectu scientiæ Dei. Ve-
 rum quia facilè responderi posset,
 ideo in scientijs naturalibus requi-

ri evidentiam, quia aliter non po-
 test haberi certitudo illa omnimo-
 da, cui non possit subesse falsum,
 quod non habet locum in nostra
 Theologia, cuius principia habent
 illam certitudinem, propterea sisto
 in prima responsione.

Dices 4. pro eodem; ad veram
 subalternationem satis est, quod
 principia credantur, & ex ijs eui-
 denter deducantur conclusiones;
 Nam si requireretur evidentia prin-
 cipiorum in subalternata, iam hæc
 esset sibi sufficiens, nec penderet
 à subalternante contra rationem
 subalternationis. Sed illa duo ha-
 bet nostra Theologia respectu sciē-
 tiæ Dei, ergo habet veram ratio-
 nem scientiæ subalternatæ. Resp.
 negando maiorem; Scientia enim
 subalternata potest accipi vel pro
 scientia completa, vel pro eo quod
 addit subalternanti præcisè, primo
 modo est sibi sufficiens, quia inclu-
 dit subalternantem, non verò se-
 cundo. Quibus adde quod princi-
 pia subalternantis debent esse Ve-
 ritates diuersæ à principijs subalter-
 natæ; quod non habet locum in
 nostra Theologia, cuius principia
 sunt eadem ipsæ Veritates Scien-
 tiæ Dei, & Beatorum, esto diuer-
 so lumine cognitæ à nobis, quam
 ab illis.

Dubitari hic solet an ille, qui
 nunquam habuit Fidem; vel ille qui
 eam habuit, & per actus infidelita-

tis eam amisit, possit habere verum assensum Theologicum, idest certū causatum ex illis veritatibus, quæ sunt principia Theologica, idest articuli Fidei, quos optimè nouit. Respond. communiter negatiuè eo quod certitudo assensus Theologici prouenit ex certitudine assensus principiorum, idest articulorum Fidei, quibus sine Fide Diuina nullus potest assentiri ea certitudine, quæ requiritur; & propterea etiam si aliquis assentiatur aliquibus articulis Fidei sine Fide Diuina, vt faciunt hæretici, talis fides est humana, quæ non potest influere certitudinem assensus verè Theologici scientifici in Conclusionem. Vnde qui amisit Fidem etiam si recorderetur assensus, quem habuit, quando erat fidelis; cum illa recordatio, sit naturalis proueniens solummodo ex speciebus acquisitis; nullo vero modo ex habitu infuso; qui iam supponitur deperditus; non potest habere illam certitudinem, quam causat in nobis ille habitus infusus Fidei supernaturalis. Ex his infertur infideles dantes operam Theologiæ, & hæreticos non acquirere habitum eiusdem speciei, cum eo, quem nos Catholici acquirimus, etiam si termini, propositiones, & argumenta sint eadem. Nam illi solum fide humana assentiuntur principijs, cum non habeant Diuinam. Hæc doctrina est Aliac. art.

3. Alexandri Pefantij Disput. prima in art. 2. Primæ quæstionis summe S. Thomæ, & communis inter Thomistas contra Ocamum Gabrielem, & quosdam alios Nominales asserentes nullum habitum acquirere fidelem, quem non possit suo labore acquirere infidelis præter Fidem; eo quod præter actum credendi omnem alium actum exercere potest infidelis. Et sic poterit exercere assensus Theologicos, cum isti non sint actus fidei; nam neque Catholicus, quoties actu arguit Theologicè, exercet semper actus fidei circa illas præmissas, quæ sunt de fide. Resp. tamen hoc esse omnino falsum; nam sicut infidelis non potest exercere actus Fidei supernaturalis; sic nec etiam potest exercere, illos qui essentialiter pendent ab illa; At Fidelis quia certitudine fidei Diuinæ præbuit assensum articulis fidei, si euidenter recorderetur præstitisse talem assensum, virtute illius assensus, & habitus Fidei exercere potest assensum Theologicum sequentium Conclusionum. Quemadmodum Mathematico etiam si actu non habeat assensus omnium præcedentium demonstrationum sufficit, quod adsint virtualiter dum format ultimam demonstrationē. Tunc enim cognoscit se euidenter præstitisse assensum euidentem præcedentibus; à quibus ista essentialiter pendet. Vnde

Vnde non immeritò dicimus; Catholicum in argumentis Theologicis exercere actus Fidei in illis premissis quæ sunt de Fide; nam si vult resolvere, resoluit ea in Auctoritatem reuelantis. Quod est signum, supposito in eo habitu infuso, illos assensus etiam in argumentis essentialiter ab eo pendere, & esse actus Fidei supernaturalis. Dices etiam hæreticus resoluit in Au-

ctorem reuelantis; & tamen non est signum in eo huius dependentiæ. Ergo nec etiam in Catholico; Respondetur; iam constare aliunde in hæretico non esse talem habitum; & per consequens non influere; at in Catholico iam supponitur esse, & non apparet vllum impedimentum, propter quod non influat in hos actus, qui propriè ad ipsum spectant.

AXIOMA TERTIVM.

De unitate Sacrae Doctrinae ex lib. 3. contra Faustum cap. 5.

Non amant Sancti suos electores, si suorum sociorum eos inueniant desertores. Unitate enim gaudent, & in Christo vnum sunt, etsi alius aliud, & alius aliter, & alius aliter. Vera tamen omnes dicunt, nec sibi ullo modo contraria. Si pius Lector accedat, si mihi legat, si non hæretico animo unde rixetur, sed fideli corde unde edificetur inquirat.

D V B I V M

Vnde Sacra Theologia desumat unitatē.

Premitto 1. hanc quæstionem non procedere de habitu opinatio circa res Theologicas, sed de habitu scientifico; neque de unitate generica, vel numerica, sed de specifica, nec quæri an sit vna simplex qualitas, quod enim de alijs habitibus scientificis in Philo-

sophia statutum est, hic quoque habet locum. Sed quæritur an sit vna secundum speciem specialissimam, quæ agat de omnibus contentis in Theologia; an vero eo modo quo Mathematica diuiditur in plures Scientias, sic etiam Theologia diuidenda sit. 2. Supposita distin-

distinctione de obiecto materiali, & formali, quæ ab omnibus admittitur, & subdiuisione formalis in quod, & sub quo; quâ plures Scholæ recipiunt, & præcipuè Thomistica, quæ in Philosophia fusè explicantur, obiectum materiale esse illa omnia de quibus tractatur in Theologia, nempe creaturas, Incarnationem, Sacramenta, Virtutes, vitia, & similia; Formale verò quod saltem attributionis Deum vt Deum, vt communiter statuunt Thomistæ in explicatione artic. 7. Primæ Quæst. Summæ S. Thomæ, & rationem formalem sub qua esse Diuinam reuelationem viatoribus quidem obscuram, & contradistinctam à reuelatione clara in Patria, ratione cuius diuersitatis multiplicantur specie cognitiones, ita vt specie diuersificentur ratione luminis, siue reuelationis claræ, & obscuræ, siue intuitiue, & sine discursu, & abstractiuæ, & coniuncte cum discursu. 3. Rationem formalem sub qua, siue in ratione scibili esse illam per quam obiectum constituitur in esse sufficienti ad terminandum discursum euentem, vel certum ipsius intellectus, hoc enim est esse obiectum scientiæ, & esse scibile. Quapropter sicut in Philosophia rationali capite vigesimo primo pag. 680. & 681. ex Aristotele lib. primo de posteriori resolutione c. 2. ex unitate quam habent

principia scientiarum naturalium vel inter se, vel dependenter à Principijs Metaphysicalibus, sub eodem lumine euentiæ naturalis, dixi, non posse negari, saltem metaphysicè loquendo, esse vnā tantum scientiam naturalem discursiuam omnium scibilium, & solum penes distinctionem obiectorum materialium propter commoditatem addiscientium esse factam distinctionem scientiarum, specificam quidem secundum quamdam moralem existimationem, non verò secundum Metaphysicam, & rigorosam considerationem, sic in præsentī sentio obiectum Theologiæ, quod manifestatur per lumen supernaturale, esse vnum, & eiusdem rationis, & quatenus illi subest, & est sufficiens terminare discursum certum intellectus. Vtrumque enim requiritur; nam primum, idest esse sub lumine reuelationis habet etiam obiectum Fidei; vnde si non adderetur altera, non haberemus principium sufficiens distinguendi Theologiam à Fide; quæ sufficientia in toto obiecto Theologico est æqualis, idest eiusdem rationis, est enim prima veritas implicite, siue mediatè reuelans obscura. 4. Hanc rationem formalem sub qua desumendam esse cum respectu à ratione formali quæ, & propterea requiritur ab aliquibus Theologis vt sit reuelatio obscura facta Ecclesiæ ad communem

nem utilitatem circa res Diuinas, vel quæ ad Deum referuntur, supernaturaliter mouens ad assensum mediante discursu. Et primo quidem dicitur reuelatio, vt excludantur rationes naturales 2. dicitur Diuina vt excludantur reuelationes aliorum. 3. obscura ad excludendam claram, & euidentem quæ erit in Patria 4. facta Ecclesie ad excludendas reuelationes particulares ex quibus non solet procedere Theologia 5. circa res Diuinas, vel quæ ad Deum referuntur, ea enim quæ à Deo reuelantur, vel Diuina sunt, vel ad ipsum Deum sunt aliquo modo referenda; reuelantur enim non solum bona, vt per illa ad summum Bonum perueniamus, sed reuelantur etiam mala vt ea fugiendo, & nullo modo sectando ab ipsius Summi Boni consequtione non impediamur. Alij dicunt hanc particulam additam esse vt distinguatur Theologia ab alijs Scientijs, si aliquando alicui à Deo reuelarentur; quia nec tunc esset illa reuelatio circa res Diuinas, vel quæ ad Deum referentur intrinsecè. Verum non arbitror hanc exceptionem esse necessariam, nec fortè sufficientem, nam si reuelarentur aliæ Scientiæ, reuelaretur quoque euidentia principiorum ipsarum & ita reuelaretur; vt in intelligentia esset talis euidentia, & sic iam ratione euidentie

reuelatæ sufficienter distingueretur à Theologia. Dixi nec fortè sufficientem, quia si contendas posse reuelari alias scientias absque eo, quod reueletur euidentia principiorum ipsarum, ita vt & illi intellectui cui reuelantur essent ineuidentia, tunc nulla est ratio cur distinguantur à Theologia, in qua, etiam multa ad Deum referuntur extrinsecè, nisi addatur præcedens; nèpe quod reuelatio, ex qua procedit Theologia est facta Ecclesie; hæc verò esset facta personæ particulari, vt supponitur. 6. Supernaturaliter vt expressè excludatur Metaphysica, quæ & ipsa agit, sed naturaliter, de Deo. 7. mediante discursu; vt distinguatur à Fide. Neque existimandum est absurdum; rationem sub qua specificare per ordinem ad rationem quæ, nam & Philosophi communiter docent potentias specificari per obiecta, idest per ordinem ad obiecta. Et ex Angelico Doctore libro primo Post. in explicatione textus 42. ac etiam in opusculo 70. q. 5. art. 1. habetur qualiter ratio formalis quæ specificet, quatenus subest rationi formali sub qua, & ratio formalis sub qua concurrat ad specificationem quatenus sub illa relucet ratio formalis quæ; Et sic etiam in Fide; licet obiecta materialiter sumpta sint diuersæ speciei; vltima tamen specificatio Fidei sumitur ab Authoritate Diuina; sub qua

qua reuelata omnia considerantur, vel vt Diuina sunt, vel vt referuntur ad ipsum Deum cum ea diuersitate, quod vbi hæc attingit immediatè, & sine discursu suum obiectum, Theologia attingit mediante discursu; quibus positis.

Duæ extant celebres sententiæ circa præsentem difficultatem. Prima est Aureoli dicentis absolutè Theologiam, non esse vnā scientiam, vt refert Capreolus quæst. 3. art. 2. eam etiam tenet Durandus q. 4. prologi; vbi ponit tres Theologiæ habitus vnum Fidei circa articulos, secundum defensuum contra impugnantes; tertium deductiuū conclusionum, quos esse specie diuersos probat, quia primus est infusus; in secundo articuli Fidei sunt conclusiones, in tertio verò sunt principia. Quibus addere possumus illos modernos, qui tam in scientijs naturalibus, quam in Theologicis multiplicant habitus secundum multiplicatam obiectorum materialium; & demonstrationum, quæ illa respiciunt.

Secunda est S. Thomæ artic. 3. primæ quæst. Quod etiam docuerat in primo Sent. quæst. 2. prologi; & communis inter Thomistas; est etiam nostri B. Egidij quæst. 3. & nostri Greg. Ariminensis qu. 3. pro ea citantur etiam Albertus Magnus Okamus Gabriel, & alij plurimi qui tenent Theologiam esse

vnā Scientiam specie aliqua unitate, quibus ego etiam adhæreo vt magis conformi menti S. Patris, &

Dico Theologiam esse vnā specie scientiam, quod probo argumento quo vtuntur etiam Egidius; Ariminensis, & alij antiquiores Theologi. Tunc est vna specie scientia, quando habet vnum specie obiectum, non in esse rei, vel in esse materiali: (nam sic nullus habitus scientificus esset vnus specie, cum respiciat vnusquisque plurima obiecta in esse rei, & materialiter specie differentia) sed in esse scibili aut formali; Sed Theologia respicit vnum obiectum in esse scibili siue formali, idest omnia reuelata Ecclesiæ supernaturaliter, vt attingibilia mediatè siue per discursum in ordine ad ipsum Deum, ergo Theologia est vna specie scientia; Sic enim & Philosophus & cum eo Commentatores in 1. Metaph. textu 2. Probant Metaphysicam esse vnā scientiam, quia omnia referuntur ad vnum sub vna ratione; licet sint innumera Entia materialiter, & specie differentia in esse rei. Et hoc arbitror esse de mente Sancti Patris; cum ait unitate gaudere Sanctos in Christo, idest in eius Fide; licet alius aliter & aliter; nam si sunt Theologi Catholici; numquam discrepant in articulis Fidei, sed solum in propositionibus naturalibus,

neque

Aliam non addo probationem, quia quaecumque alia vel ad hanc redu-
citur, vel pendet ab ista.

Dices 1. pro negantibus huius-
modi unitatem quocumque modo
eam negent. Tunc scientiæ di-
ferunt specie, vel genere; quandocum-
que principia, quæ sunt rationes
formales assentiendi Conclusioni-
bus differunt vel specie vel genere;
sed in Theologia principia sunt hu-
iusmodi ergo. Probatur minor nam
quandoque ambæ præmissæ sunt
reuelatæ, quandoque vna reuelata
& altera euidens. Quandoque al-
tera solum probabilis. ergo saltem
pro his tribus procedendi modis
erunt constituendi tres habitus spe-
cie differentes. Resp. hic non fie-
ri quæstionem de illo habitu, qui
procedit ex altera reuelata & alte-
ra solum probabilis; nam cum iste
habitus circa conclusionem sit so-
lum opinatiuus, non est scientificus;
de quo in præsentī quærimus. Dif-
ficultas ergo est de duobus modis
præcedentibus, cui respondent ali-
qui unitatem scientiæ, non esse pe-
tendam ex præmissis, sed ex con-
clusionē ut pendet ex præmissis, quæ
conclusio, quando est eiusdem ratio-
nis cum alia conclusione, spectat
ad eundem habitum, licet inferatur
ex præmissis diuersa ratione. Ex-
emplum est in scientijs naturali-
bus, in quibus ex propositione im-
mediatē cognita per habitum pri-
cipiorum, & ex alia cognita per ha-

bitum scientiæ interueniente Diale-
ctica ad cognitionem consequentiæ
infertur conclusio vnius rationis cū
alijs, quæ deducuntur ex duabus
immediatē cognitis per habitum
principiorum. Verum nec ratio sa-
tisfacit, nec paritas currit; Non
ratio, nam præmissæ in omnium
sententia sunt semper rationes for-
males assentiendi conclusionibus.
& ab illis petenda est ratio forma-
lis sub qua specificatiua scientiæ;
ita vt si terram esse rotundam pro-
betur præmissis Mathematicis sit
conclusio Mathematica. Si præ-
missis physicis sit conclusio phy-
sica. Cum igitur in præsentī casu
præmissæ sint differentes essentiali-
ter videtur dicendum conclusio-
nes quoque debere esse specificē
differentes. Paritas non currit quia
in eo casu vtraque præmissa est e-
uidens & naturalis; & esse euiden-
tem mediatē, vel immediatē non
variat speciem euidentiæ, & natu-
ralis. At in hoc casu euidens, &
reuelata non solum differunt specie
sed etiam genere; altera quippe est
naturalis; altera verò supernaturalis.
Melius videtur responderi si dica-
tur in genere conclusionis Theolo-
gicæ scientificæ æqualiter se habere
vnā ac alteram, nam vtraque stat
sub ratione formali sub qua reuela-
tionis obscuræ, & sic in ratione
certitudinis Theologicæ scientificæ
æque

æque certa est illa, quæ pendet ex duabus reuelatis, ac illa quæ pendet ex vna reuelata, & altera naturaliter euidenti; nam neque vni, neque alteri potest subesse falsum; nec officit, quod illa quæ deducitur ex duabus reuelatis sit & ipsa reuelata siue de Fide: non enim habet hoc ex illatione, neque ideo creditur quia deducta; sed quia aliunde constat, quod est reuelata; itaque cū veraque habeat eandem rationem formalem & quæ, & sub qua ab eodem specie habitu respiciuntur, & nulla est necessitas multiplicandi habitus. Neque dicas, quod concurrentibus duobus principijs ad eundem effectum; effectus qui sequitur est tertiæ cuiusdam speciei; vt cum Leo, & Pardus concurrunt ad generationem non, producit Leo, neque Pardus sed effectus tertiæ speciei nempe Leopardus, & sic concurrentibus vna reuelata & altera naturali conclusio debet esse cuiusdam tertiæ speciei, & per consequens debet sequi conclusio diuersa essentialiter ab illa, quæ infertur ex duabus reuelatis, & de facto hanc esse diuersam specie ab illa, nam hæc est de Fide illa non. Respondeo enim hanc regulam pati suas exceptiones, & patet in præsentī materia de qua loquimur; nam concurrentibus vna reuelata & altera probabili ex vna parte, ex altera vna naturaliter eui-

denti & altera solum probabili, ex altera duabus probabilibus semper infertur conclusio solum probabilis respiciens solummodo habitum opinatiuum, & sic in præsentī conclusio est semper scientifica, nec officit instantia, quod illa sit de Fide, nam hoc habet aliunde non verò ex illatione; quod enim intendit habitus scientificus Theologiæ est certitudo omnimoda conclusionis siue postea hæc sit de fide siue non.

Dices 2. reuelatio non est ratio formalis Theologiæ; ergo ab illa non potest desumi vnitas habitus Theologici; probatur antecedens dupliciter. Primo quia ratio formalis ponit aliquid in obiecto; rationes enim, per quas assentimur Conclusionibus, sunt prædicata intrinseca illius rei, de qua est illa scientia, sed reuelatio nihil ponit in re reuelata; extrinsecè enim se habet ad illam; ergo &c. Secundo reuelatio se habet ad Theologiam sicut se habet intellectus agens ad scientiam, sed intellectus agens non est ratio formalis scientiarum naturalium; ergo neque reuelatio ipsius Theologiæ supernaturalis. Probatur maior, quia sicut intellectus agens habet reuelare intellectui passibili res, & suo lumine facere illi intelligibilia actu, quæ prius erant solum sensibilia actu, & intelligibilia tantum in potentia: sic & Fides habet reuelare intelle-

ctui

aut ea, quæ prius nec sciebat, nec suis naturalibus viribus poterat certo scire; ergo, eodem modo se habent Fides & intellectus agens. Respond. negando antecedens. Ad primam probationem quæ est Alberti Magni, *distinguo* duplicem rationem formalem; alteram quæ, alteram sub qua, & illam quidem concedo importare perfectiones, & prædicata intrinseca obiecti, quod etiam habet in Theologia ut patet ex supra dictis in præmissis. Alteram verò nempe rationem sub qua nego esse intrinsecam, nam per me, qui unicam tantum pono scientiam naturalem discursiuam omnium rerum, ratio formalis sub qua est lumen naturale euidentiæ, quod & ipsam est extrinsecum rei euidenter cognitæ, non minus ac lumen Fidei rebus reuelatis. Ad secundam probationem, quæ est Aureoli, nego paritatem; nam intellectus agens non habet reddere certa & euidentia, ea quæ facit intelligibilia; æque enim facit intelligibilia falsa & probabilia; sicut facit certa euidentia, & sic non potest esse ratio formalis sub qua Scientiæ, quæ debet esse omnino certa, & ideo sicut in Scientia naturali ratio sub qua non est quodcumque lumen intelligentiæ, sed lumen solum euidentiæ naturalis, quo intellectus possibilis cognoscit certo euidenter principia, propter quæ assentitur conclusioni-

D

bus. Ita in Theologia lumen Fidei, siue reuelatio obscura est ratio formalis sub qua assentimur conclusionibus ipsius.

Dices 3. Si Deus reuelaret omnes scientias naturales; illæ adhuc distinguerentur specie, licet esset vnica reuelatio; ergo reuelatio nō est ratio sufficiens adtribuendam unitatem Theologiæ. Respondeo primo iuxta mea principia, nec etiam modo dari distinctionem specificam in ratione scientiæ discursiuæ penes obiecta formalia, sed distinctionem illam quæ circumfertur esse penes obiecta materialia, & moralem pro commoditate adiscendum; Verum quia potest fieri instantia, quod saltem illa scientia naturalis adhuc distingueretur à nostra Theologia, esto vtraque haberet principia reuelata; idcirco. Respondeo secundo; illam reuelationem posse considerari dupliciter, effectiuè scilicet, & formaliter. Effectiuè tantum intelligo, si ita reuelaretur scientia naturalis, ut eius principia essent euidentia illi intellectui, cui fieret reuelatio; ita ut propter euidentiam illorum esto reuelatam intellectus assentiretur conclusionibus, & tunc dico hanc scientiam habituram diuersitatem specificam à nostra Theologia ratione illius euidentiae, qua caret nostra. Formaliter esset si ita reuelaretur, ut non essent illi principia euidentia;

tia; sed intellectus assentiretur conclusionibus propter principia reuelata, & auctoritatem reuelantis solummodo, & tunc non esset distinctio illius à nostra Theologia; nisi in hoc, quod ille assentiretur propter reuelationem particularem; Theologia verò assentitur propter reuelationem vniuersalem S. Ecclesiæ factam. Quod si hæc quoque reuelaretur Ecclesiæ hoc secundo modo; procul dubio Theologia se extenderet etiam ad illa omnia, quæ deducerentur, & continerentur in scientia illa reuelata, idest ad quodcumque scibile. Quod fortè intendit S. Th. art. 3. cum ait. Omnia, quæcumque sunt Diuinitus reuelabilia, communicant in vna ratione formali obiecti huius scientiæ.

Dices 4. reuelatio est ratio formalis Fidei; ergo nō potest esse Theologiæ; aliàs esset vnus tantum habitus Fides & Theologia; quod nullus admittit. Resp. communiter reuelationem immediatè esse rationem formalem Fidei, reuelationem verò mediante discursu esse rationem formalem Theologiæ, & idcirco differre in modo tendendi. Sed quia potest fieri instantia, quod etiam assensus Fidei potest generari per discursum, qui procedat à Diuina reuelatione ad rem à Deo reuelatam; ita vt prius generetur assensus Diuinæ reuelationis, quam assensus rei reuelatæ; quam sententiam vt

probabilem cum Marsilio, Gabriele, & Almayno tenet Vasquez. in primam partem Disp. 5. c. 3. vt si quis dicat. Quidquid Deus dicit est verum, sed Deus dicit se esse Vnum, & Trinum. Ergo hoc est verum. Propterea pro maiori claritate vtilius erit distinguere inter vtrumque obiectum; ita vt obiectum Fidei sit reuelabile illud, siue reuelatum à Deo; & obiectum Theologiæ sit scibile ex reuelatis. Et sic in prædicto syllogismo assensus Fidei non est illius conclusionis vt deductæ ex illis præmissis; hoc enim modo est scita; sed est Fidei, quatenus simul cum illis attingitur eodem assensu per modum vnius obiecti ob testimonium primæ veritatis. Et hoc modo rectè distinguimus in eodem obiecto materiali duplicem rationem formalem, alteram credibilis Fidei Diuinæ, alteram verò scibilis Scientiæ Theologicæ. Quod habet locum in omnibus illis conclusionibus, quæ rectè procedunt ex duabus præmissis de Fide, & per hæc patet responsio ad instantiam Ariagæ, qui Disputatione prima Sectione prima, subsektionem tertiam in Respondeo ad argumentum Taneri ait, habitum inferentem in recta figura conclusionem, ex duabus de Fide in sententia ferè omnium est ipsemet habitus Fidei; vnde conclusio inde illata in ferè omnium sententia est de Fide. Quæ sunt verba

verba ipsa dicti Auctoris; in quibus admitto quidem hanc postremam partem, nempe quod illa propositio in conclusione contenta sit de Fide; sed nego quod ut deducta sit de Fide, sed hoc modo est scita. Habet enim utramque rationem creditæ videlicet per actum, & habitum Fidei, & scitæ per actum & habitum Theologicum; Et hæc est sententia ferè omnium Theologorum; ut rectè dicit Tannerus Disputatione prima q. 3. dub. 20. non verò solum trium aut quattuor ut falsò scribit Arriaga. Nam & omnes veri Thomistæ vnum tantum agnoscunt habitum sciētificum circa omnes cōclusiones certas Theologiæ siue ex vna reuelata, & altera euidenti, siue ex duabus reuelatis, & plures alij.

Dices 5. Ideo Diuina reuelatio causat vnitatem Fidei, quia applicatur immediatè, & adæquatè omnibus obiectis partialibus sub illa contentis, & propterea in toto obiecto causat eādem certitudinem; Sed obiectis partialibus siue materialibus Theologiæ, non solum applicatur mediātè per discursum, sed etiam inæqualiter, minus enim mediātè applicatur obiecto cognito per conclusionem deductam ex altera reuelata, & altera euidenti, & per consequens non poterit causare æqualitatem certitudinis; ergo nec etiam vnitatem, quæ non potest

stare cum inæqualitate. Et confirmari potest primo, quia ideo opinio Theologica distinguitur genere à Scientia Theologica, quia Diuina reuelatio applicatur illi per discursum secundum idolosum. Præmissa enim de Fide coniungitur cū præmissa probabili. Confirmari potest, secundo quia certitudo principiorum scientiarum naturalium distinguitur specie à certitudine articulorum Fidei, quæ sunt principia scientiæ Theologiæ. Ergo conclusiones Theologiæ, quæ pendent ab aliqua præmissa scientiæ naturalis habebunt certitudinem specie distinctam, ab illa quam habent quando pendent ab vtraque de Fide. Resp. non sufficere quamlibet inæqualitatem certitudinis ad variandas scientias; nam etiam intra eandem scientiam vltima conclusio demonstrata, est minus certa, quam prima, stante illa regula propter vnumquodque tale, &c. Sed tunc solum diuersitas, aut inæqualitas certitudinis variat scientias, quando provenit ex diuersa ratione formali quæ, & sub qua obiectorum; quæ proculdubio est diuersa in Theologia, ab illa quæ habetur in scientia naturali; quocumque modo assignentur istæ rationes formales. In Theologia non est dubium saltem apud veros Thomistas, & Augustinianos, rationem formalem sub qua esse reuelationem obscuram su-

pra explicatam. Quæ cum æqualiter applicetur omnibus materijs, ita ut in omnibus causet eandem certitudinem formaliter, quatenus pendent à Divina reuelatione, ideo omnes conclusiones ~~pendent~~ ^{ad} eundem ~~habitu~~ ^{habitu} Theologicè sciētium. Ad primam confirmationem faciliè respondetur; modum procedendi in opinione esse genere diuersum à discursu scientifico, & propterea obiectum quoq; formale esse diuersum. Ad secundam confirmationem Resp. quod cum nunquam fit conclusio Theologica, nisi saltem altera præmissa sit de Fide, propterea semper certitudo conclusionis est dependens à reuelatione, & ab illa principaliter accipit suam certitudinem, quæ cum non sit coniuncta cum euidētia naturali, ut est illa suæ præmissæ, & aliarum scientiarum naturalium, est eiusdem rationis cum certitudine illarum conclusionum, quæ pendent ab utraque præmissa de Fide, siue postea eam participet æqualiter, siue inæqualiter.

Dices 6. In naturalibus ex unitate habitus principiorum non sequitur unitas Scientiæ, nam sub eodem Intellectu qui est habitus principiorum multiplicantur scientiæ, ut maximè patet in disciplinis Mathematicis. Ergo licet reuelatio, & Fides sit vna; Theologia poterit esse multiplex. Resp. primo

in mea sententia negando antecedens, nam ex unitate habitus principiorum, cum eodem modo tendendi semper intuli per consequentiam necessariam ex illo principio Aristotelis (quod tunc principia constituunt siue concurrunt ad unitatem scientiæ, quando vel ab invicem pendet, vel saltem ab aliquo tertio) vnā tantum dari rerum naturalium scientiam, cum omnia principia cuiusque naturalis scientiæ particularis dependeant essentialiter ab illis principijs vniuersalissimis Metaphysicæ. Quod libet est vel non est. Quæcumque sunt eadem vni tertio &c; cum eodem modo tendendi, & sub eodem lumine euidētiæ naturalis. Verum quia hæc sententia licet habeat plures alios Patronos, nihilominus adhuc ab aliquibus censetur singularis; propterea Resp. quod etiam admissa gratis distinctione specifica scientiarum naturalium sub eodem habitu principiorum; non sequitur propterea, hoc esse admittendum in Theologia, in qua præter unitatem principiorum habemus unitatem obiecti formalis infra explicandam, à quo sicut scientiæ habent suam specificationem, sic etiam necessario habent suam unitatem.

Dices 7. Si reuelatio Divina esset obiectum Theologiæ; vel ea, quæ cadunt sub reuelationibus particularibus spectant & ipsa ad Theologiam.

logiam, & ex illis colligi poterunt conclusiones Theologicæ, vel latius patebit ratio sub qua idest reuelatio Diuina, quam scientia; vtrūque est inconueniens; ergo reuelatio Diuina non potest esse illa ratio sub qua: vnde desumatur vnitas Theologiæ. Resp. deductionem illarum conclusionum ex reuelatis

pertinere ad Theologiam, quando illæ reuelationes pertinent ad Fidem; ex quo non sequitur rationem formalem, sub qua latius patere; nam ex quacumque reuelatione Ecclesiæ facta, & acceptata vt credenda de Fide semper inferri potest conclusio scientifica Theologicè.

A X I O M A Q V A R T V M.

*Theologia nostra est Speculatiua, & Practica
ex lib. I. de Doctrina Christiana cap. II.*

Omnium quæ dicta sunt hæc summa est, vt intelligatur Scripturarum plenitudo, & finis esse Dei dilectio.

D V B I V M

An Sacra Theologia sit Scientia Practica.

Premitto. 1. Habitum Practicum, quatenus ab effectiuo distinguitur, dici talem à praxi, quam dirigit, praxim verò communiter vocari operationem liberam hominis, & præsertim voluntatis; aliquando à Philosopho restringitur ad solam operationem consequentem electionem, secundum ipsum enim Prudentia est habitus practicus, quæ tamen circa electionem præcipuè versatur. 2. Practicum &

speculatiuum satis probabiliter tum à Capreolo, tum etiam à pluribus alijs haberi pro differentijs accidentalibus scientiarum; cui sententiæ & ipse adhæsi in Philosophia rationali cap. 21. pag. 686. ex quo facile declaratur, quomodo Theologiæ vtraque ratio conueniat; quatenus scilicet propter amplitudinem rationis obiectiue, quæ est reuelatio supra explicata extendens se ad entia tam necessaria, quam contingentia;

tia ; tam speculabilia quam operabilia, contingit eandem scientiam esse cognoscitivam veritatis , & regulativam operationis ; Quod non sic facile potest suaderi ab opinantibus, illas rationes esse differentias essentielles ; vnde Caietanus mole argumenti oppressus, quod duæ differentiae essentielles non possint convenire eidem speciei infimæ, & per consequens nec practicum , & speculativum eidem Theologiæ , quæ etiam ab ipso ponitur scientia vna specie atoma, recurrit ad continentiam eminentialem , quæ bifariam exponitur; primo quod quemadmodum anima rationalis eminenter continet vegetativum plantæ, & sensitivum equi, quatenus est forma perfectior extendens se ad operationes illorum graduum; sic Theologia, sub altiori ratione contineat differentias oppositas aliarum scientiarum. Secundo quod ratio speculativi, & practici verè & formaliter insit Theologiæ , sed vnite & indistinctè . 3. Ex D. Th. quæst. 14. de Veritate art. 4. ad hoc vt aliqua cognitio sit practica, non sufficere quemcumque respectum eius ad operationem ; Nam & pura speculatio, puta Metaphysica demonstratio de Bonitate Dei potest extrinsecè dirigi ad eius amorem , & cognitio Immortalitatis animarum nostrarum sic etiam potest dirigi ad bene operandum ; sed requiri vt sit proxima regu-

la operationis præscribens quid sit agendum, & quomodo sit producendus effectus . 4. ex supradictis demonstrationes, quæ in scientijs fiunt, tunc differre essentialiter, siuè specificè quando media, quæ sunt rationes formales assentiendi, & ipsa differunt essentialiter ; & sic demonstrationes purè Theologicas esse omnes eiusdem rationis nō solum in ijs, quæ fiunt de obiecto speculabili, sed etiam in ijs quæ fiunt de obiecto operabili ; eo quod eadē reuelatio est ratio assentiendi ; Quare sicut demonstrationes, quæ fiunt in Metaphysica de Immutabilitate, & Æternitate Dei differunt specie ab illis, quæ fiunt in Theologia ratione mediorum , quæ in Metaphysica sunt euidencia naturaliter, in Theologia verò reuelata ; & omnes illæ, quæ fiunt intra eandem scientiam ratione vnitatis mediorum v. g. reuelatorum in Theologia , euidencium in Philosophia, sunt eiusdem speciei. Sic etiam ea quæ de obiecto operabili secundū suam naturā spectato fiunt; etiam si daremus differre essentialiter ab ijs , quæ de speculabili fiunt in scientijs naturalibus, tamen in Theologia cum initantur soli reuelationi applicatæ per discursum, quoad assensum erūt eiusdem rationis; licet notitiæ simplices habeant illam diuersitatem materialem, siuè accidentalem. Quæ admodum etiam omnes actus provenien-

uenientes ab habitu Fidei supernaturalis immediatè sunt omnes eiusdem speciei; sunt enim omnes veri actus supernaturales Fidei, esto alij sint solum speculatiui, alij verò Practici. Et ipse habitus est vnus speciei infimæ in omnium sententia; quibus positis. In hac quæstione Septem reperiō Antiquorum Doctorum celebriores sententias.

Prima est Scoti q. 4. princip. q. 1. minus principali Bassoli qu. 8. art. 2. Maïronis dist. 48. q. 2. art. 2. asserentium, Theologiam esse merè practicam; ita vt Scotus in solutione tertij contendat etiam, hanc cognitionem, Deus est Vnus, & Trinus, esse practicam.

Secunda est, nec esse Practicam, nec speculatiuam, sed affectiuam; hæc est B. Egidij Nostri q. 4. proemial. Alberti in primo sententiarum dist. 1. art. 4. in eam inclinat Alensis quæst. 1. membro primo: eique fauet S. Bonauentura qu. 3. Prologi.

Tertia est Henrici in prima parte summæ art. 8. asserentis esse purè speculatiuam.

Quarta est Durandi q. 7. prologi distinguentis triplicem habitum Theologiæ, & primum, qui traditur in scriptura ait esse Practicum. Secundus est habitus defensiuus, & declaratiuus Fidei, & hunc ait esse merè speculatiuum. Tertius est habitus deductiuus conclusionum, & hunc vult esse practicum.

Quinta sententia est nostri Gregorij Ariminensis in prologo q. 5. art. 4. Ochami q. 3. art. 2. Gabrielis q. 12. & communis inter Nominales ponentes Theologiam esse aggregationem multorum habituum particularium, in quibus alij sunt speculatiui alij Practici.

Sexta est Capreoli in prologo q. 2. art. 3. ad 2. ponentis Theologiam esse simpliciter speculatiuam à fine vltimo, idest à Visione Beatica. Practicam verò secundū quid, & per accidens scilicet ex fine sciētis, & putat eam esse S. Thomæ.

Septima est Thomistarum ferè omnium, & à S. Thoma verè desumpta, qui tenent eam esse simul formaliter, practicam & speculatiuam; & vt plurimum simul etiam eminenter. In hac sententiarum varietate quattuor postremæ conueniunt in hoc quod sit scientia Practica simul, & Speculatiua licet differant in modo explicandi hanc simultatem, de quo ex dictis, & dicendis in alijs dubijs; constat quid sentiendum. Tres primæ inter se omnino dissident. Ommitto hic quantum possum dissidia de modo loquendi, quæ in hac, & communiter in quæstionibus proemialibus solent esse frequentia. *Cum enim de re constat, vt ait S. Pater, de verbis non est curandum &*

Dico primo, tum ex hoc Axio-
mate, tum ex alijs constare mentem

S. Patris

S. Patris esse; Theologiam nostram versari debere circa suum obiectum, non tam curiosa speculatione, quam Fide, admiratione æstimatione, & præcipuè amore supplente in pluribus defectum intelligentiæ nostræ. Nam & lib. 2. cap. 27. eiusdem operis de Doctrina Christiana repetit intentum primi Axiomatis his alijs verbis *Scripturarum Diuinarum studiosus nihil in eis aliud est inuenturus, quam diligendum esse Deum, & proximum propter seipsum, & propter Deum*. Id ipsum repetit in libro de laudibus Charitatis sic *Ille tenet, & quod patet, & quod latet in Diuinis Sermonibus, qui tenet Charitatem in omnibus*. Et propterea P. Matthias Hauzeur tomo 2. suæ Anatomix ad illum locum S. P. libri primi de Doctrina Christiana cap. quinto. *Res igitur quibus fruendum est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus est, eademque Trinitas una quedam summa res, communisque omnibus fruentibus*. ait, Hinc videtur, quoad rem secundum B. Augustinum obiectum proprium Doctrinæ Theologicæ non esse speculatiuum, nec finem eius intrinsecum esse solam cognitionem veritatis; sed potius fruitionem fruendorum, & vsum vtendorum: quidquid sit de nomine, & ratione Praxis, aut Practici de quibus apud Scholasticos frustra contenditur. Hæc ibi eruditus Pater; & re vera omnia

opera S. P. Augustini semper redolent & resonant Charitatem Dei, & Proximi. Nam si vt rectè obseruat idem Hauzeur; Philosophia Platonica erat amare Deum, vt obseruauit S. Pater libro octauo de Ciuitate Dei cap. nono. Quanto magis Theologia nostra debet esse talis; & huc respexisse arbitror B. Egidium nostrum, vt verum Filium S. Patris, quando, ne faceret quæstionem de nomine Practici, & speculatiui relicta præter suum morem, & vsum sententiam Thomistarum, asseruit esse scientiam affectiuam; Nam quidquid sit de ratione Practici, & speculatiui iuxta Peripateticos, apud hos Doctores scientia est potissimum denominanda à fine ad quem alij fines ordinantur; & ad quem præcipuè est à Deo tradita, & communicata nobis; sed quæcumque Sacra Doctrina non est data nobis solum pro illuminatione intellectus, sed præcipuè & potissimum vt diligamus Deum, vt ait S. P. in prædictis Axiomatibus, & cū eo plures alij pij, & eruditi Doctores; ergo potissimum affectiua est dicenda, tanto magis quod à Deo est ad id ordinata; & illud videtur esse maximè proprium alicuius rei, ad quod Deus eam ordinauerit, vt docet sæpissimè S. P.

Dico 2. stando in terminis Peripateticorum circa Praxim, & Theoriam iuxta dicta in premissis verif-

verissimam esse Sententiam S. Thomae; videlicet Theologiam nec esse merè practicam, nec merè speculatiuam; prima pars probatur, quia magna pars cognitionum eius versatur circa Deum Vnum, & Trinum, circa Angelos, & circa Incarnationem, quæ cognitiones licet per actum reflexum possint ordinari, & sapissimè ordinentur extrinsecè ad actus virtutis, & præcipuè Charitatis, tamen non sunt proxima regula operationum prescribens quid, & quomodo sint exercendi isti actus, & sic non sunt intrinsecè dictatiui modi operandi, vt requiritur ad id; quod est intrinsecè, & essentialiter practicum, vt communiter docent Peripatetici cum Aristotele; qui lib. 6. Ethic. cap. 4. ait habitum contemplatiuum esse de necessarijs, & quorum principium non est in nobis; sed in obiecto; habitum verò practicum esse de illis, quorum principium est in nobis. Secunda pars probatur, quia in Theologia plurima docentur de Actibus humanis, de Vitijs, & Peccatis, de Virtutibus, de Legibus, & Sacramentis, quorum cognitio proximè refertur ad opus; & principium est in nobis, ergo, &c. propterea.

Dico 3. esse hoc modo practicam simul, & speculatiuam; magis tamen speculatiuam quam practicam. Prima pars probatur. Quia ad hoc

vt aliquis habitus sit formaliter talis, satis est, quod sit habitus inclinans, & ad puram cognitionem veritatis propter se, & ad cognitionem directiuam praxis; sed Theologia habet vtrumque ergo, &c. Minor probatur, quia quatenus versatur circa Deum Angelos, & Incarnationem inclinat ad puram cognitionem propter se, & quatenus versatur circa virtutes, & vitia inclinat ad praxim ergo, &c. Quod confirmari potest primo; quia, & Fides cui innititur tota Theologia in communi sententia habet vtrumque; Reuelatio enim cadit, & super operabile, & super speculabile; quæ cum sit ratio formalis obiectiua sub qua licet mediata, non est mirum, quod communice conclusionibus deductis, & contentis sub illa vtramque rationem. Secunda pars patet, quia eius principalis obiectum est ipse Deus secundum se. Et præterea de reliquis agit, quatenus referuntur in ipsum Deum. Et hoc est, quod docet S. Thomas in articulo 4. primæ Quæstionis.

Dico 4. hoc, quod S. Thomas docuit, nullo modo esse oppositum Doctrinæ S. P. Augustini relatæ in prima assertionem; nam S. Pater nunquam negauit eam esse speculatiuam; immo hoc implicitè asseruit libro octauo de Ciuitate Dei capite primo; vbi cum assereret se assumpsisse ad examinandum solum eas opinio-

nes, quæ ad Theologiam pertinent; statim explicans quidditatem rei ex significato vocis addidit; quo verbo Græco significari intelligimus de Diuinitate rationem siue sermonem; Itaque dummodo sit ratio vel discursus de Diuinitate; siue postea dirigat proximè ad operationem, siue non dirigat, est discursus Theologicus per S. Patrem; quando ergo dixit in Axiomate, & alibi; dilectionem Dei, & Proximi esse finem Sacræ Scripturæ, & Theologiæ, abstraxit ab ea disputatione, an sit intrinsecè talis; sufficit enim ei, ut à nobis vel per actum directum, vel per actum reflexum quæcumque cognitiones quæ Theologicæ nuncupantur dirigantur ad eum finem, propter quem à Deo sunt nobis communicatæ; nempe ad prædictam dilectionem, & propterea Seraphicus Doctor S. Bonaventura explicans finem Sacræ Theologiæ Articulo primo q. 3. prologi sic ait. Liber hic gratia contemplationis est, & ut boni fiamus, at magis secundum quam primum; quod probat ex perfectibilitate intellectus à scientia sic. Tripliciter contingit considerare hoc, scilicet vel in se, vel prout se extendit ad effectum, vel prout se extendit ad opus; Extenditur autem intellectus per modum dictantis, & regulantis secundum hunc triplicem statum, & quia errare potest habet

triplicem habitum directiuum. Nā si considerare mus intellectum in se, sic est propriè speculatiuus: & perficitur ab habitu, qui est contemplationis gratia: quæ dicitur speculatiua scientia. Si autem consideremus ipsum ut natum extendi ad opus: sic perficitur ab habitu ut boni fiamus, & hæc est scientia practica, siue moralis. Si autem medio modo consideretur, ut natus extendi ad effectum: sic perficitur ab habitu medio inter speculatiuum, & practicum; qui completitur utrumque, & hic habitus dicitur sapientia, quia simul dicit cognitionem, & affectum. Sapientia enim Doctrinæ est secundum nomen eius Eccl. 6. Vnde hic est contemplationis gratia, & ut boni fiamus; principaliter tamen ut boni fiamus, talis est cognitio tradita in hoc libro: Nam cognitio hæc iuuat Fidem: & Fides sic est in intellectu, ut, quantum est de sui ratione nata, sit mouere affectum. Et hoc patet; nam hæc cognitio Christus pro nobis mortuus est: & consimiles, nisi sit homo peccator, & durus: mouetur ad amorem, & deuotionem: non sic ista circulus vincit diametrum, &c. Concedendum ergo est quod scientia præsentis libri est ut boni fiamus. Hucusque S. Bonaventura; ex quibus patet; Sanctos Doctores admittere quidem in Scientia Theologica cognitionem

gnitiones ex suo fine intrinseco speculatiuas solum; sed etiam velle simul à nobis debere ordinari ad Charitatem Dei, & proximi; vt boni fiamus; Propterea enim à Deo communicata est hominibus Fides supernaturalis, & instituta Sacra Theologia. Neque in hoc S. Bonauentura docet oppositum eius, quod docuit Angelicus Doctor; Nam licet ille dicat Theologiam esse magis, vt boni fiamus, quam gratia contemplationis; & iste doceat magis esse speculatiuam quam practicam; nihilominus ille intelligendus est de fine vniuersali tam intrinseco, quam extrinseco à Deo intento, & quem nos intendere debemus, vt patet ex illo exemplo, quod adducit, Christus mortuus est pro nobis, quod unicuique vult debere esse motuum amoris, & deuotionis; cum tamen illa cognitio intrinsecè, & ex genere suo sit solum speculatiua. Angelicus verò Doctor loquitur de fine intrinseco, & ratione formali distinctiua scientiarum essentialiter: secundum quā in naturalibus iuxta communem sententiam scientiæ speculatiuæ specificè, immo & genericè distinguuntur à practicis, vt est clarum ex dicto articulo quarto. Ex his posset quidem commodè satisfieri obiectionis, quæ in contrarium fieri possunt; verum maioris claritatis gratia aliqua breuiter propono.

Dices igitur primo pro Scoto; omnis cognitio Theologica ordinatur ad bonam operationem; ergo est merè practica. Probatur antecedens, nam etiam hæc cognitio Deus est Trinus, & Vnus, quæ maximè, & præcipuè à Thomistis numeratur inter merè speculatiuas, est practica, & aptitudinaliter directiua praxis; ergo & quæcumque alia cognitio erit directiua bonæ operationis. Probatur antecedens. Nam ex eo, quod cognosco Deum esse Trinum, dirigo dilectionem ad tres Diuinas personas, quod non facerem nisi cognoscerem Trinitatem; ergo, & illa, & omnes aliæ similes sunt directiue Praxis. Resp. distinguendo antecedens; ordinatur ad bonam operationem vt regula præscribens modum operandi; nego; ex intentione scientis, vel communicantis scientiam concedo. Et sic ad antecedens probationis distinguo; illa cognitio est directiua praxis vt regula nego, vt proponens obiectum bonæ operationis concedo; sed hoc non est esse cognitionem formaliter practicam; vnde ad vltimam probationem Respondeo; hoc habere locum in quibuscumque scientijs practicis, in quibus non omnes illæ cognitiones, quæ terminantur ad subiectum, sunt practicæ, quia cognoscunt illud; Nam, & medicina cognoscit corpus humanum, quod debet curare non tamen

tamen propterea est practica præcise; non enim dicitur modum creandi, siue efficiendi illud corpus. Sic, & Ars fabri non ideo est practica, quia cognoscit Ferrum, Aurum, Argentum, & similia. Sed quia dicitur modum operandi circa illa. Cum igitur illæ sint solum cognitiones proponentes obiectum, non verò præscribentes regulam, non sunt intrinsecè practicè prout exigitur à Peripateticis,

Dices 2. data hac Doctrina sequeretur, nullam scientiam naturalem esse merè practicam, sed hoc est contra communem sententiam, & per consequens contrarationem; ergo dicendum est prædictas cognitiones, & omnes similes esse verè practicas. Probat sequela; nam & in quacunque scientia, quæ à Philosophis dicitur merè practica, & per hoc distinguitur à purè speculatiuis, reperiuntur plurimæ veritates, & cognitiones; quæ intrinsecè non sunt directivæ praxis, nec regulæ de modo operandi, ut sunt in Logica (quæ à plurimis merè practica censetur) cognitiones prædicabilium, prædicamentorum, de veritate futurorum contingentium, &c. quæ occupant maiorem partem Logicæ Modernæ sunt speculativæ, & similiter in Morali disputatio de habitibus, de libero arbitrio; in Medicina de Essentijs, & proprietatibus herbarum, lapidum, & mixtorum;

& similia in omnibus alijs scientijs, quæ inter meræ practicas computantur habentur; Et tamen solum per actus reflexos, & extrinsecos diriguntur ad operationes; at illæ cognitiones in se nec sunt regulæ, nec dicitur modum operandi; vel ergo idem dicendum de Theologia, vel dicendum nullam omnino dari scientiam purè Practicam. Respondeo primo me nullam habere difficultatem in concedendo illam sequelam, cum enim sentiam, vnam tantum esse rerum naturalium discursivam scientiam sub eodem lumine naturali euidentiæ Metaphysicè loquendo, debet complecti quas cumque cognitiones, tam practicas quam speculativas; tanto magis, quod per me illa ratio practici est accidentalibus conclusionibus demonstrationum, istæ enim solum intendunt certitudinem, & euidentiæ illarum; neque enim illis communicant hoc, quod est esse regulas directivas operationum, hoc enim habent etiam extra demonstrationem. Verum quia hæc sententia censetur à Peripateticis singularis; licet sit fundata in Doctrina S. P. propterea. Responderi potest secundo; esse maiorem rationem de scientijs naturalibus, ac de Theologia; in illis enim cognitiones practicæ, sunt primariæ, & primo intentæ; Logica enim non intendit solum cognoscere genus species, & prædi-

prædicata ac prædicamentalia; hoc enim habet, & Metaphysica. Sed intendit primario scire definire, diuidere, & demonstrare; sinè quibus non habet suum finem primum; & illis utitur ut materialibus, ex quibus conficiat suas prædicationes vniuersales, & scientificas. Non sic in Theologia, in qua illæ cognitiones de Deo, de Incarnatione, & similes sunt primariæ, & primò intentæ, à quibus ut talibus Theologia suam accipit denominationem; & propterea non currit paritas; nam scientia sumit suam specificationem, & denominationem ab objecto primario, & primo intento, quod etiam obiectum attributionis solet appellari, ut potè illud ad quod cætera, quæ in illa scientia tractantur referuntur. Quod si sit operabile ut syllogismus, & demonstratio in logica, corpus sanabile in Medicina, scientia dicitur merè practica; esto in illa contineantur aliquæ cognitiones speculatiuæ in se. Si verò sit solum speculabile, ut corpus naturale in physica, siue ens in Metaphysica erunt simpliciter scientiæ speculatiuæ, esto in illis continerentur aliquæ cognitiones practicæ.

Dices tertio pro Henrico; ex dictis, & data responsione sequitur Theologiam esse purè speculatiuam; quod sic probatur; scientiæ specificantur, & sumunt denominationem

practici, vel speculatiui ab objecto primario, & attributionis, ut dictum est, quidquid sit de alijs cognitionibus, quæ ordinantur ad illud. Sed obiectum primum, & adequatum attributionis est speculabile, quod est Deus, & omnis finis practicus in hac scientia ordinatur ad speculatiuam, quæ hic per Fidem, in patria per visionem Beatificam habetur; ergo, &c. Præterea sic se habet Theologia ad Deum supernaturaliter cognitum, sicut se habet Metaphysica ad eum naturaliter cognitum; & ita se habet ad eum cognitum in via, sicut se habet visio Beatifica ad eum cognitum in Patria; sed illæ sunt cognitiones merè speculatiuæ; ergo & ista: Respondeo esse disparem rationem de alijs scientijs naturalibus; (data illa distinctione earum quam admittunt Peripaterici; ex suppositione. n. respondeo nō ex mea sententia) ac de Theologia. Nulla enim scientia naturalis æque latè patet, neque habet tantam diuersitatem obiectorum sicut habet Theologia; neque habet habitum principiorum sibi proprium simul practicum, & speculatum formaliter; prout habet nostra Theologia, quæ pro habitu principiorum habet habitum Fidei. Vnde cum spectata magnitudine Tractatum cognitiones morales adæquent, & fortè superent amplitudinem cognitionum speculatiuarum,

rum, & ab habitu principiorum communicetur conclusionibus, ut plurimum esse practicum. Et Finis extrinsecus à Deo tamen intentus sit practicus nempè dilectio Dei, & proximi. Hæc omnia videntur adæquare rationem intrinsecam primariam, quæ est contemplatio

obiecti; ut propterea sit dicenda simul Practica, & Speculatiua; ita tamen ut ratione dignitatis dicatur magis speculatiua, quam practica. Ratione tamen multitudinis cognitionum, vel magis, vel saltem æquè practica ac speculatiua.

AXIOMA QUINTVM.

De Dignitate Sacrae Doctrinae præ alijs Scientijs.

Ex epistola 3. quæ est Volusianum.

Tanta est Christianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia, usque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio meliore ingenio conarer addiscere, &c. (infra) Quæ tandem mens auida eternitatis; Vitæque præsentis breuitate permota contra huius Divinae Auctoritatis culmen lumenque contendat? Quæ disputationes, quæ litteræ quorumlibet Philosophorum; Quæ leges quorumlibet ciuitatum duobus præceptis, ex quibus Christus dicit totam legem Prophetasque pendere ullo modo comparanda. Diliges, &c. Hic Physica, quoniam omnes omnium naturarum causæ in Deo Creatore sunt; Hic Ethica quoniam vita bona, & honesta non aliunde formatur, quam cum ea quæ diligenda sunt, quemadmodum diligenda sunt, diliguntur, hoc est Deus, & Proximus. Hic Logica, quoniam veritas lumenque animæ rationalis, non nisi Deus est. Hic etiam laudabilis Reipublica salus; Neque enim conditur, & custoditur optima Ciuitas, nisi fundamento, & vinculo Fidei, firmæque, concordie, cum Bonum summum diligitur, quod summum, ac verissimum Deus est, atque in illo inuicem sincerissimè se diligunt homines, &c. Modus autem ipse dicendi, quo Sancta Scriptura continetur; quæ omnibus accessibilis quamvis paucissimis penetrabilis, ea quæ aperta continet quasi amicus familiaris sine fuce ad cor loquitur indoctorum atque Doctorum.

D V B I V M

Vtrum Sacra Theologia sit dignior
alijs Scientijs.

Premitto primo S. Thomam articulo 5. concludere Theologiam esse digniorem alijs scientijs, tum practicis, tum speculatiuis, ex duplici potissimum capite; videlicet ex dignitate obiecti, & ex certitudine, ex quibus desumendam esse scientiæ nobilitatem indicauit, etiam Aristoteles libro primo de Anima textu primo. De dignitate ratione obiecti, non est difficultas; sed solum ratione certitudinis.

2. Certitudinem vt se tenet ex parte cognitionis duo præcipuè importare. Primo infallibilitatem cognitionis, quò pacto ea principia dicuntur certissima; in quibus affirmatur, vel negatur illud, circa quod non contingit aliquem errare propter illa. Secundo importare adhesionem firmam cognoscentis, siue determinationem ad vnum excludentem omnem dubitationem, vt verò se tenet ex parte obiecti idem esse eius certitudinem ac necessarium, & immutabile. 3. Certitudinem propriè dictam, quæ est infallibilitas cognoscentis deri-

uari (loquendo saltem de cognitione creata) ab obiecto in cognitionem; ita vt numquam possit esse maior in notitia quàm in obiecto. Quatenus verò significat adhesionem firmam, non pendere necessario à certitudine obiecti, cum possit, quis fermissimè adhærere errori, vt patet in hæretico, eam tamen esse naturam obiecti certi, vt si penetratur à cognoscente, ipsum determinet ad firmam adhesionem.

4. Fidem, & Theologiam hoc habere commune cum scientia naturali, vt dum manent in intellectu, faciant eum firmiter adhærere determinatè ad vnum excludendo omnem dubitationem. In hoc verò differre, quod ab assensu Fidei, vel Theologico, propter inevidentiam obiecti, quod non penetratur, vt penetratur obiectum scientiæ, facilius (quantum est ex hoc capite) posse intellectum dimoueri ab assensu Fidei, quam ab assensu scientifico; ad hunc enim mouetur ex euidencia obiecti, ad illum ex imperio voluntatis; eo quod certitudo obie-

do obiecti, secundum se euidenter non penetratur. Illud verò quod S. Thomas ait in corpore prædicti articuli quinti; nempe certitudinem aliarum scientiarum esse ex naturali lumine rationis humanæ, quæ potest errare; quod videtur falsum; cum enim sit à Deo debet esse infallibile, sic est exponendum, ut aliquod lumen intelligatur esse à Deo dupliciter, effectiuè videlicet, & obiectiuè; effectiuè dicitur esse lumen naturale à Deo quatenus tribuit vim cognoscendi, & applicandi se ad penetranda ea obiecta, quæ intra sphaeram virtutis illius luminis continentur; obiectiuè verò quatenus manifestat etiam veritatem obiecti, & ita manifestat, ut illi reuelationi non possit subesse falsum. Lumen rationis naturale est quidem à Deo primo modo, sed rarissimè etiam secundo; applicatio enim eius ad cognoscenda obiecta nostræ potestati relictæ est, & propterea hoc lumen non est infallibile, & in hoc sensu S. Thomas dicit rationem nostram ex lumine naturali posse errare, nempe si fallibiliter applicetur, quando scilicet non penetrat quis perfectè rem, & iudicat secundum apparentiam veritatis. Quod si infallibiliter, & perfectè applicetur, ostendit veritatem, & ad verum inclinatur. Prædicta fallibilitas non habet locum in assensibus Fidei; nā non solū lumen super-

naturale Fidei infunditur à Deo; sed etiam ab ipso manifestantur certò, & infallibiliter obiecta: non solum secundum apparentiam, sed etiam prout res se habent per S. Matrem Ecclesiam proponentem, quæ est columna, & firmamentum veritatis, & ideo huic lumini, non potest subesse falsum, ut potest subesse naturali. Ex quibus patet certitudinem secundum se spectari, & quoad obiectum, quod debet esse immutabile, vel saltem aliqua ratione infallibile, & quoad causam, ex qua oritur certitudo, quæ in fide est reuelatio Diuina, in scientia naturali lumen euidentiæ naturalis ipsius intellectus. Cum igitur ex certitudine sit desumenda dignitas huius scientiæ; videndum est; an hæc scientia in suis conclusionibus, habeat maiorem certitudinem, quam habeant scientiæ naturales in suis. In qua difficultate. Tres sunt celebriores sententiæ. Prima est Heruæi, quodlibeto 12. quæstione 12. ad 2. asserentis conclusiones illas Theologicas, quæ deducuntur ex vna de fide, & altera naturali; non esse certiores præmissa naturali, & consequenter in hac parte Theologiam ratione certitudinis non præcedere scientiam naturalem; sed solum ratione dignitatis obiecti, eandem sententiam insinuat Sotus in Apologia contra Caterinum c. 1. Secunda sententia est Cani lib. 6. de lo-

de locis Theologicis capite 8. ad 10. afferentis, omnem Conclusionem elicitam per evidentem consequentiam ex principiis Fidei, vel ex vna de Fide, & altera naturali esse certam certitudine Fidei, licet alia non sit reuelata, nec determinata ab Ecclesia.

Tertia sententia est; Theologicas Conclusiones, non esse quidem vt tales certas, vt est Fides, esse tamē certiores scientijs humanis; ita noster B. Egidius in prologo quæstione 4. part. 2. quæst. 2. his positis.

Dico primo, quod sumendo certitudinem pro infallibilitate cognitionis Theologia est certior qualibet scientia naturali; quod probatur, quia illa scientia est certior hoc modo; quæ nititur certiori causæ; sed causa infallibilitatis in assensu Theologico est reuelatio Diuina, in reliquis lumen naturale; ex quibus illam præcedere est indubitatum, apud omnes, & patet ex dictis in præmissis, magis enim repugnat falli intellectum assentiendo Deo reuelanti, quam sequendo iudicium rationis; ergo semper assensus Theologus scientificè erit hoc modo certior quocumque assensu naturaliter scientifico. Propterea S. P. l. 3. cōtra Academicos cap. 20. *Mihi certum est nusquam prorsus à Christi autoritate discedere non .n. reperio valentiorē. Quod autem subtilissima ratione prosequendum est, ita*

iam sum affectus; vt quid sit verum non credendo solum, sed etiam intelligendo apprehendere impatienter desiderem, apud Platonicos me interim, quod sacris litteris, non repugnat reperturum esse confido; vbi præter supradicta in Axiomate præfert in certitudine Doctrinam Christi quibuscumque alijs, & ea, quæ in Philosophicis sacris litteris repugnāt pro falsis habet.

Dico . 2. ex duabus præmissis de Fide per consequentiam euidentem sequi conclusionem de Fide, non quod illa propositio accipiat esse reuelatum à forma Syllogistica, sed ex eo, quod cum necessariò cōtineatur in præmissis, est reuelata in illis, & cum illis. quod probatur; quia consequentia euidentis nihil aliud facit, nisi ut intellectus uideat, id quod est reuelatum in præmissis; u. g. si arguendo dicas: Filius Dei est æqualis Patri; Christus est Filius Dei; ergo Christus est equalis Patri, nullus Fidelis potest negare hanc consequentiam; quæ est de Fide, & erat de Fide iam reuelata in, & cum præmissis antequam fieret Syllogismus. ergo &c. quod confirmari potest quia ex negatione talis conclusionis sequitur manifestè aliquid contra Fidem, ergo conclusio est de Fide; probatur antecedens; nam per reductionem ad impossibile ex vna præmissa de Fide concessa cum negatione conclusio-

clusionis; infertur contradictoria alterius præmissæ, quæ est de Fide ergo. Confirmari solet hæc Doctrina auctoritate S. Gregorij Nazianzeni in oratione quinta de Theologia; ubi refertur dixisse, ea quæ euidenter ex Sacra Scriptura colliguntur, perinde habenda esse, ac si expressè in eadem scriptura continerentur. Nec obstat illam formam syllogisticam, & deductionem esse naturalem, & fieri viribus naturalibus intellectus; Iam enim dixi ex vi syllogismi non fieri de Fide; sed solum applicari formam ad manifestandū conclusionem contentam in præmissis implicitè, quæ postea habetur in conclusione explicitè, quæ ad nodum digiti manus, quando erat contracta continebantur compressè in ea, quando postea aperitur videntur expressè, & explicati; alias dandum esset, quod cum Fides proponitur per species auditus, & per phantasmata, quæ sunt imagines naturales, debilitaretur, siuè amitteret esse Fidei, eo quod illa media sunt naturalia. Quod tamen est falsissimum in omnium sententiam; nam vt ait Apostolus *Fides ex auditu*.

Dico 3. sumendo certitudinem pro firmitate adhæSIONIS, aut determinatione ad vnum: Theologiam partim esse certiores alijs scientijs, partim minus certam, quod probatur sic: manente Fide ex na-

tura sua determinatur intellectus ad assentiendum firmitus propter auctoritatem Diuinam mediante reuelatione, quæ minus potest falli, quam ratio naturalis; sed quia ad assentiendum reuelationi mouetur intellectus non ex euidencia obiecti, sed ex pia affectione, & imperio voluntatis; consequenter non excludit necessariò omnem motum dubitationis à subiecto, sicut excludit euidencia, licet excludat omnem dubitationem, & formidinem ab actu. Et hoc est illud, quod docet S. Thomas in articulo quinto, primæ quæstionis in responsione ad primum, ubi tractat hanc difficultatem, & ait. Dubitatio, quæ accidit in aliquibus circa articulos Fidei, non est propter incertitudinem rei, sed propter debilitatem intellectus humani; nihil enim prohibet, id, quod est certius secundum naturam, esse minus certum quoad nos propter debilitatem nostri intellectus; Hæc ibi S. Doctor: ex quibus patet quandoque intellectum manere minus firmum, & adhærentem conclusionibus Theologicis, quam conclusionibus scientiæ naturalis, propter dubia extrinseca, circa ipsam reuelationem, aut veracitatem reuelantis, siuè proponentis.

Quia verò adhuc manet aliqua difficultas, circa primam partem, quomodo scilicet stante hac debilitate, siuè

suæ infirmitate nostri intellectus, adhuc ratione firmitatis, & adhesionis Theologia sit partim certior alijs scientijs; idcirco necesse est aduertere, quomodo Intellectus noster procedat ad inferendam Conclusionem Theologicam; maximè quia stante prædicta infirmitate ex parte præmissæ reuelatæ, & naturalitate ex parte præmissæ evidētis videtur, quod semper inferenda esset conclusio minus certa ratione adhesionis iuxta regulam, quod conclusio sequitur debiliorem partem; propterea videndum est, quomodo, & quo sensu sequatur.

Aduertendū igitur est. Quod Intellectus noster in assensu præmissarum dupliciter potest se habere. Primo ita ut ille assensus sit ratio adæquata assentiendi conclusioni posito discursu; quo casu assensus est propriè Theologicus. Secundo ut sit condicio, sine qua non eliceretur assensus supernaturalis conclusionis; eo quod talis assensus præmissarum vna cum bonitate discursus se habeant respectu discurrentis tamquam proponens obiectum reuelatum, & credibile, eo modo quo S. Ecclesia Catholica, proponit vniuersis fidelibus articulos Fidei illos exponendo; primo modo non potest esse maior certitudo in conclusione quam in præmissis; nam propter, quod vnumquodque tale, & illud magis; Secundo modo nō

repugnat certiozem esse assensum conclusionis, quam alterius præmissæ, quia licet assensus posterior supponat priorem, non tamen ab illo dependet, tamquam à ratione assentiendi; sed sicut à proponente obiectum, & hoc semper euenit, cum Fides ex auditu concipitur, aut creditur aliquid de nouo propositū ab Ecclesia; præcedit enim ordinariè assensus fidei humanæ, quod talis res sit credibilis, aut quod definita sit ab Ecclesia; qui tamen assensus non est ita certus, ut est Fides Diuina ipsius articuli, quæ consequitur; & hoc secundo modo putant aliqui Theologi, ut Vega lib. 9. in Trid. cap. 39. citatur etiam pro ea Canus lib. 7. de locis Theologicis capite ultimo. Assensum conclusionis illatæ ex altera de Fide, & altera naturaliter nota pertinere ad Fidem, posito assensu conclusionis ex vi præmissarum, (qui assensus Theologicus est, tamquam condicio, & sequitur alius assensus certior, quam assensus præmissæ naturaliter notæ; quod an sit verum in Tractatu de Fide determinant.) Nos hic quærimus de assensu, qui pendet à præmissis tamquam à ratione assentiendi, & hūc dicimus esse certiozem, quā sit assensus reliquarum scientiarum; etiam si altera præmissa sit naturaliter nota; eo quod ad illum concurrat altera præmissa certior, quam quælibet na-

bet naturalis; ex concursu verò alterius magis certæ, necesse est conclusionem, quæ pendet ab utraque simul, & non ab altera tantum esse certiores; licet minor sit certitudo, quam in assensu præmissæ reuelatæ, quatenus admiscetur assensus minus certus alterius præmissæ, & consequentiæ. Nec officit illa infirmitas, & debilitas nostri intellectus; nam licet in Catholico non necessario excludatur semper omnis motus dubitationis à subiecto; excluditur tamen semper, & necessario omnis formido, & dubitatio ab actu; quod sufficit, ut etiam ex hoc capite assensus Theologicus sit certior firmitate, & adhæsiōe, quam sint assensus conclusionum aliarum scientiarum; in quibus sæpissimè Philosophi dubitant de ipso actu, non solum conclusionis, sed etiam præmissarum.

Quia verò in prædictis fit mentio de illa difficultate; an ex vna de Fide, & altera naturali, & euidenter, certa sequatur conclusio, certa de Fide placet, hic aliquid de ea ponere.

Dico 4. talem propositionem non censi de fide antequam aliquid de ea ab Ecclesia determinetur; vel nisi ex illius negatione sequatur aliquid Fidei contrarium. Tribuitur hæc sententia non immerito Sancti Thomæ, qui prima parte quæstione 32. articulo quarto,

examinans; an liceat opinari contrariè de notionibus; statuit ad Fidem aliquid dupliciter pertinere, vno modo directè sicut ea quæ nobis sunt principaliter diuinitus tradita, &c. Et alio modo indirectè, & sunt ea, ex quibus consequitur aliquid contrarium Fidei; &c. Et circa huiusmodi ait; absque periculo hæresis aliquis falsum potest opinari, antequam consideretur, vel determinatum sit, quod ex hoc sequitur aliquid contrarium Fidei, & maximè si non pertinaciter adhæreat. Itaque de mente S. Thomæ est, ea solum esse de Fide certa, quæ ut talia Diuinitus tradita sunt, & ut talia ab Ecclesia proposita. Quod adhuc ratione probatur, quia aliàs omnes conclusiones Theologicæ (exceptis solum modo opinatiuis) essent de Fide, quod esse falsum cum Cano lib. 12. de locis Theologicis, capit. 2. & Soto lib. 1. Post. qu. 2. docent communiter Theologi. Præterea conclusio deducta, per consequentiā minus certa non adæquat certitudinem præmissarum; ergo neque quando præmissa vna est minus certa altera, & propterea in Theologia distinguuntur gradus propositionum falsarum, ut aliquæ sint, & dicantur hæreticæ, quæ sunt contradictoriæ earum, quæ sunt de Fide, & ut tales ab Ecclesia propositæ. Aliæ verò solum erroneæ, quæ

quæ ut plurimum sunt illæ, quæ sunt contrariæ ijs, quæ sequuntur ex illis de Fide mediante aliqua naturaliter certa; quæ tamen non sit determinata de Fide; nam si haberet utrumque, ut sunt illæ, quæ sunt communes Metaphysicæ, & Fidei; ut Deum esse, esse unum, esse bonum, esse Immensum; iam utraque esset de Fide, & sic etiam conclusio, & contradictorium huius etiam esset hæresis. Aliæ sunt solum temerariæ, & sunt illæ, quæ sunt sine sufficienti fundamento, contra communem sensum SS. Patrum, & Doctorum. (Quæ rudis notitia, harum propositionum, pro nunc sufficiat alibi fusius examinanda.) Denique probari potest, quia fit aliquando, ut deducatur aliquid manifestè ex altera naturali, & altera de Fide; & tamen nō cognoscatur; an contradictorium conclusionis, aduersetur præmissæ naturali, vel potius præmissæ de Fide; exemplum adduci solet in eo, qui negaret, Christum Dominum esse risibilem, non animo negandi illum esse hominem, sed solum negandi risibilitatem competere homini, iste talis non amitteret Fidē, donec ista propositio determinetur ab Ecclesia, vel aduerteret aduersari Fidei; & propterea Bannes, contra Sotum asserentem, hanc propositionem, Christus est risibilis, esse de Fide; asserit futurum quidem

malum philosophum; non tamen haberetur ut suspectus de hæresi; Dantur tamen aliquæ propositiones deductæ, ex altera de Fide, & altera naturaliter solum certa ratione euidentiæ, quarum contradictoriæ sunt hæreticales; nam ex negatione illarum sequitur aliquid contra Fidem; & sic tales conclusiones dicuntur pertinere indirectè ad Fidem. Deducitur ex S. Thoma loco citato; & exemplum afferri solet in hoc syllogismo. Omnis homo habet animam rationalem. Christus est homo. Ergo Christus habet animam rationalem. Hæc conclusio habetur de Fide, etiamsi altera præmissarum sit solum nota lumine naturæ. Dicunt aliqui contradictorias, talium propositionum appellandas esse hæreses mediatas. Verum quidquid sit de hoc; quando illæ propositiones, quæ continentur in conclusionibus taliter deductis, sunt definitæ per Ecclesiam qualē esse censeo illam, quod Christus habeat animam rationalem, quæ licet in illo syllogismo deducatur; ex altera naturali, & altera de Fide, nihilominus eius contradictoria à S. P. N. Augustino in libro de hæresibus capite 46. ubi tribuit illam Arianis, & cap. 55. ubi asserit eam docuisse, & tenuisse Apollinarem hæresiarcham, computatur inter hæreses. Porro regula generalis ad dignoscendum, quando tales propo-

propositiones sint de fide, & earum contradictoriæ sint hæreticales, hæc solet assignari. Quando propositio naturalis explicat aliquid particulare, quod continebatur sub propositione vniuersali de Fide, illa Conclusio est de Fide, vt in hoc discursu Christus mortuus est pro omnibus hominibus. Ego sum homo; ergo etiam pro me mortuus est; Hæc propositio contenta in conclusione est de Fide. Similiter si propositio naturalis explicet aliquid, quod continebatur implicitè in propositione de Fide; Sit exemplum hic syllogismus. Omnis homo est animal rationale, Christus est homo; ergo Christus est animal rationale. Addunt etiam aliqui Theologi, quod quando Vna est de Fide, & altera est euidens tanta certitudine, & euidetia, vt in eius opposita implicetur contradictio, in rebus pertinentibus ad Fidem, conclusio est de Fide, & est, quando propositio naturalis, non solum explicat, sed ex ipsa cum altera præmissa de Fide colligitur noua propositio, exemplum adducit Alexander Pefantius in Disputatione prima, ad articulum quintum S. Thomæ. Concl. 5. in hoc argumento. Omnis homo habet voluntatem creatam. Christus est homo; ergo habet voluntatem creatam. (Ex suppositione, quod contradictorium maioris propositionis implicet con-

tradictionem, ait conclusionem esse de Fide; quia etiam si non contineretur implicitè in illa Christus est homo, tamen continetur virtualiter tamquam in causa, ex qua per suppositionem inimpedibiliter ab omni potentia influebat, vel cum qua erat necessaria coniungi; Et hæc veritabilis continentia, sufficit (ait ille) ad propositionem de Fide, eo quod termini sunt sumendi secundum suam naturam, per quam habent connexionem cum alio termino; ergo ille alius terminus reuelatur; neque requiritur, vt ille alius terminus contineatur constitutiue; sed satis est contineri formaliter terminatiue; vt si Deus reuellet aliquem esse Patrem, censeretur reuelasse etiam, genuisse Filium. Hæc doctrina licet sit satis plausibilis, & valde communis, nihilominus patitur, aliquas difficultates. Quarum.

Prima est. Quomodo possit stare, quod ex conclusione naturali, vel ex consequentia naturali deducatur alia conclusio de Fide; nam præter vulgatum Axioma, quod ex diuersis non fit illatio, est repugnantia manifesta in hoc; quod id quod est superioris ordinis, & generis vt potè supernaturalis dependeret ab eo quod est inferioris ordinis idest naturalis. Secunda difficultas est, quod data prædicta doctrina, iudicium Prudentiæ infusæ esset iudicium

cium Fidei; eo quod est iudicium particulare contentum sub vniuersali propositione de Fide. Hęc enim propositio vniuersalis. Deus numquam est blasphemandus est de Fide. Ergo neque hic, & nunc est blasphemandus; quod est iudicium prudentiæ infusę, erit de fide; quod tamen iudicium particulare, vt plurimum non censetur de Fide. Primę difficultati, omıssis multis alijs responsionibus, quas affert Vega, responderi posset; conclusiones illas de quibus loquimur, non pendere nec à pręmissa, nec à consequentia; sed tantum explicari per illas, & facto discursu feri assensum conclusionis; quia est reuelata à Deo, nam ex vi syllogismi esset merus assensus Theologicus. Verum quia hæc responsio plurimum fauet illi sententię, quę asserit habitum Theologicum esse explicatiuum, & declaratiuum solum; non verò probatiuum, quam supra reieci. Propterea respondeo illam conclusionem, non habere à pręmissa, vel consequentia naturali esse de Fide, siue esse reuelatam; sed solummodo esse probatam, & simul explicatā; à Deo verò habere esse reuelatam. vel implicitè, vel explicitè, iuxta qualitatem propositionis. Et sic à naturali non procedit id, quod est diuersū, siue altioris ordinis; quod est esse supernaturale; sed solum quod est naturale in ea idest esse conclu-

sionem, & consequentiam; aliundè verò esse supernaturale, quod nō est nouum in illis rebus, in quibus sūt necessariò distinguendę plures rationes formales vt in propositionib⁹ contentis in dictis conclusionibus. Quod si instes; quandoque & ipsa consequentia est de Fide, vt est illa D. Pauli epistola prima ad Corint. cap. 15. *Christus resurrexit; ergo, & nos resurgemus.* Et illa alia, *Christus mortuus est pro omnibus; ergo omnes mortui eramus*, & similes alię consequentię reuelatę quę in Scripturis Sacris habentur. Huic oppositioni Durandus in quęstione prima Prologi respondet, nos æque primò assentiri principio, & conclusioni; certum est enim, quod conclusio illa vt reuelata pertinet ad Fidem; addit Zumel in Comment. quęst. primę, art. 2. quęst. 2. ad 2. & 5. Quod quatenus deducitur per discursum, etiam si sit de Fide, pertinet ad Theologum. Verum hinc oritur alia difficultas; quod dato hoc; Fides esset discursiua, non solum à reuelatione ad reuelata; sed etiam ab effectibus ad causam, & à causa ad effectum, quod communissimè in Scholis Theologicis negatur. Hanc difficultatem è modernis acutè pertractat P. Rodericus Arriaga tomo quinto suę Theologię Disp. 15. Sect. 5. pro nunc Responderi potest; quod sicut non repugnat vnā,

vnā, & eādem propositionem, & esse reuelatā; & à Theologo deductā; sic nullum est inconueniens; quod reueletur etiam ille discursus Theologicus, qui quatenus est reuelatus est de Fide, etiā quoad consequentiam reuelatā. Quatenus verò fit à Theologo independentē à reuelatione consequentiæ, & consequentis; vel præscindendo ab illa est Theologicus, & in hoc sensu credo locutum fuisse Zumel. Ad secundam difficultatem. Resp. iudicium Prudentiæ infusæ, non esse solum iudicium particulare sub vniuersali, quod est de Fide, sed per illam Prudentiam fieri iudicium practicè practicum, vt in exemplo allato non est hic, & nunc blasphemandum; Nam disponitur potentia, ad iudicandum de agendis hic, & nunc, in quo iudicio practico propter quamdam rationem difficultatis est particularis ratio specificandi habitum, & actum; quod patet in eo qui blasphematur actu, qui est quidē imprudens, nō tamē semper est infidelis; neque enim iudicat hic, & nunc esse blasphemandum, sed ex impatientia, quamuis sciat esse illicitum, blasphematur. Quod si adhuc instes; difficultas huius iudicii practici prouenit ex reluctantiā appetitus; sed hunc possunt moderari virtutes morales acquisitæ; ergo non est necessarius alius habitus Prudentiæ in-

fusæ ad ferendum illud iudicium practicum. Resp. non esse solummodo difficultatem in moderando appetitum; sed etiam in applicando iudicium ad propriam actionem, ad quam potentia est indifferens, sicut, & ad actionem illi oppositam, & ideo rectè disponitur per habitum Prudentiæ infusum; nam etiam dato, quod aliquis haberet Passiones appetitus moderatissimas, & nihilominus blasphemaret; iste talis censeretur imprudens, & non infidelis ex hoc capite; quoniam iudicaret imprudenter hic, & nunc blasphemandum, & amplectendam blasphemiam cum turpitudine coniunctam; At ille qui iudicat hic, & nunc, hoc non esse faciendum, non tantum iudicat, non esse amplectendam blasphemiam, sed cum quadam explicatione hoc iudicium est coniunctū, quæ facit illud practicè practicum.

Ex dictis constat; in bona consequentia ex vna de Fide, & altera euidenti, siue scientifica; ita tamē vt in eius opposito non implicetur contradictio, non sequi conclusionem de Fide, sed Theologicam, nisi aliunde contradictoria illius euidētis aduersetur Fidei; quod probatur, quia tūc illa conclusio nō continetur infallibiliter in reuelata. Vnde in hoc syllogismo. Omnis homo constat ex quattuor qualitatib⁹. Moyſes fuit homo; ergo cōstauit ex quattuor qualitatibus. Ex suppositione, quod hæc conclu-

conclusio nec in se, nec virtualiter fuisset reuelata, nec definita; esset conclusio Theologica; non tamen de Fide: quoniam non continetur infallibiliter in reuelata; nam si Deus decreuisset, non conferre illi omnes quattuor qualitates, fuisset oppositum illius maioris, & tamen Moyse fuisset homo. Est igitur illa præmissa scientifica, & physice loquendo necessario vera; licet Metaphysice possit ei subesse falsum; quia verò secundum communem cursum est necessario vera; ideo sufficit, ad causandam Scientiam Theologicam, & conclusionem Theologicè scientificam; quam qui negaret non censeretur quidem hereticus; sed solum temerarius, quia sine ratione illam negaret. Quod si quæras; an tales propositiones contentæ in similibus conclusionibus possint definiri de Fide à S. Ecclesia, cum non contineantur infallibiliter, ut dictum est in reuelatis. Resp, affirmatiuè, nam in definiendis rebus de Fide nititur infallibili assistentiæ Spiritus Sancti, per quã potest declarare intentionem reuelantis; ut quod in adducto exemplo intelligat homines habentes ordinarias dispositiones.

Ex his manet clarum in quo sensu S.P. præferat certitudinem Scientiæ Theologiæ certitudini omnium Scientiarum naturalium; & quo sensu Noster Beatus Egidius, dixit

rit Conclusiones Theologicas, non esse quidem certas, ut est Fides; esse tamen certiores conclusionibus scientiarum naturalium.

Dices 1. pro Heruço conclusio necessario sequitur debiliorem partem, sed quælibet conclusio Theologica, in cuius præmissis continetur aliqua nota solo lumine naturali, debet sequi hanc ut debiliorem, iuxta prædictam regulam; ergo non excedit certitudine omnes alias scientias; & multo minus in tali casu potest unquam esse certa ut Fides, vel esse de Fide. Confirmari potest primo, quia existente altera præmissarum solum probabili, siue incerta; semper, & semper sequitur conclusio solummodo probabilis, siue incerta; ergo à pari, &c. vel assignanda disparitas, quod erit impossibile. Tota enim ratio huius præcepti Logici est dependentia, quam habet illa conclusio ab illis præmissis, quæ non possunt communicare id, quod ipsæ non habent indiuisibiliter commune. Secundo Confirmari potest, quia in tantum assentimur conclusionibus, in quantum continentur in præmissis; ergo est impossibile assentiri certius conclusionibus, quam præmissis. Propterea enim Philosophus pro fundamento huius, & aliarum regularum syllogisticarum posuit illud principium. Propter vnumquodque tale, & illud magis.

Respondeo ex dictis, ex vi quidè syllogismi

logismi debere sequi debiliore partem; sed sæpissimè contingere ut syllogismus non solum sit probatiuus, sed etiam explicatiuus; & propterea ostendens maiorem certitudinem existentem in illa, quam sit ea quam acquirit ex forma syllogistica; ut patet in exemplis supra allatis; in quibus ostensum est; sæpe existente altera præmissa naturali sequi conclusionem de Fide. Ad primam confirmationem. R. quod quando discursus habet alteram præmissam, solum probabilem, siue incertam semper sequitur conclusio solum probabilis, siue incerta; quia non proponitur sufficienter, nec potest ex vi illius apparere eius certitudo, etiamsi fortasse aliunde eam habere possit. At discursus certus ostendit conclusionem contineri certissimè in illis principiis, & quandoque ostendit ita contineri, ut implicite sit reuelata in præmissa de fide, ut quando per formam syllogisticam ex vniuersali reuelata deducitur in conclusione particularis subalternata illi vniuersali de Fide; ut si dicatur Omnis homo resurget; Ego sum homo. Ergo ego resurgam; esto minor sit naturalis. Nihilominus, quia conclusio continetur in illa vniuersali de Fide, est illi subalternata, & non solum probatur; sed etiam explicatur per hanc formam syllogisticam; propterea datur maior ratio; cur in discursu

cientifico Theologico sequatur conclusio certior præmissa naturali, non verò in discursu solum probabili, & cum hac limitatione est intelligenda illa regula Aristotelis; ut patet in hoc, & similibus syllogismis euidenter; quæ si haberet locum etiam in sciètijs naturalibus, essent etiam in illis intelligenda cum hac limitatione, & per hæc patet. Resp. ad 2. Confirm.

Dices 2. pro eodem. Fides immediate nititur reuelationi Diuinæ, sed assensus Conclusionis Theologicæ nititur bonitati nostri discursus; ergo numquam iste potest esse, ita certus ut est illa. Resp. distinguendo secundam partem antecedentis nititur bonitati nostri discursus tantum, nego, nititur huic, & simul reuelationi Diuinæ præmissæ, vel præmissarum concedo.

Reliqua argumenta, quæ possunt fieri, tam pro Heruæo, quam pro alijs duabus sententijs facile ex dictis solui possunt.

Quæri hic solet; an Theologia sit habitus supernaturalis, & infusus. Resp. cum communiori sententia, secundum substantiam, & prout contradistinguitur à Fide esse habitum naturalem, & acquisitum: quod probari potest primo; quia est humana industria acquisitus; habitus autem supernaturales sunt infusi ex communiori sententia; ergo non est supernaturalis; industria enim

enim humana non potest attingere effectum supernaturalem, quoad substantiam, cum sit ordinis Diuini. Secundo non numeratur nec à Patribus, nec à Doctoribus inter habitus supernaturales. Tertio, quia haberet certitudinem Diuinā, cui nullo prorsus modo posset subesse falsum, & sic æquaretur Fidei. Si enim esset infusa; haberet & ipsa totam illam certitudinem, quam modo habet Fides, quod enim Deus reuelat, siue infundit, nec potest esse falsum, nec continere incertitudinem. Et tamen multæ sunt conclusiones Theologicæ, quæ non sunt de Fide, nec pollent tanta certitudine, quanta præstat ipsa Fides, vt patet ex dictis; ergo. Potest tamen dici habitus supernaturalis, quoad modum; primo propter obiectum, quod est Deus supernaturaliter cognitus. 2. propter rationem formalem, sub qua, quæ est Diuina reuelatio. 3. quia semper habet saltem alteram præmissam de Fide, vel dependentem à Fide essentialiter; & propter hæc ad differentiam aliarum scientiarum, in quibus omnia sunt naturalia, & naturaliter cognoscibilia, solet appellari supernaturalis; propter quæ etiam illas dignitate præcedit.

Dices primo. Quando quis Theologus fit infidelis, non solum amittit Fidem; sed etiam Theologiam ex dictis. Huius nulla alia

ratio esse potest, nisi quia est infusa, nam omnes alij habitus acquisiti remanent; ergo. 2. Actus prudentiæ infusæ est supernaturalis quoad substantiam, & tamen quandoque dependet ab aliquo iudicio naturali; Ergo etiam assensus actus Theologicæ conclusionis, esto ad hanc concurrat aliqua præmissa naturalis. 3. Actus Charitatis est supernaturalis, & tamen ad eum concurrunt non solum habitus infusus, sed etiam voluntas, quæ est potentia naturalis; ergo similiter actus Theologicus, esto ad eum concurrat cum supernaturali propositione aliqua naturalis. 4. Ideo Theologia est certior alijs scientijs naturalibus, quia supernaturalis. 5. Maius lumen habet Theologus, quam simplex Fidelis circa mysteria Fidei; hoc non potest esse naturale; nam plurima mysteria Fidei, non cadunt sub lumine naturali; ergo erit supernaturale, & infusum.

Ad primum Resp. ammitti Theologiam in heretico, quia perdit Fidem, quæ est ratio formalis assentiendi principijs Theologicis; nam licet in eo remaneant species intelligibiles, & quædam notitia acquisita, remanent tamen tamquam cadauer sine anima, idest sinè assensu certo certitudine medijs. Ad secundum de actu Prudentiæ infusæ; respondeo illam propositionem naturalem

turalem assumi solum ad explicandum id, quod in propositione de Fide continetur; nullum autem inconueniens est: immò est vſitatissimum; vt assumantur res, & voces naturales in subsidium rerũ supernaturalium. Ad tertium. Resp. ad actum Theologicum præter intellectum, qui est etiam ipse potentia naturalis, sicut voluntas; concurrere etiam actus naturales; nempè applicationẽ discursus ad inferendã conclusionem, & vt plurimum etiã præmissam naturalem, & propterea; cum causæ naturales sint plures, & magis immediatè cõcurrentes, actus ille Theologicus, qui elicitur, dicitur naturalis; quoad substantiam; supernaturalis verò quoad modum; At actus Fidei, & Charitatis, quia immediatè eliciuntur ab habitibus supernaturalibus, & infusis, & nihil mediat naturale; propterea dicuntur supernaturales etiam quoad substantiam. Ad quartum. Respõdeo, quod sicut ex vi syllogistica præcisè conclusio Theologica non attingit certitudinem præmissæ de Fide; sic nec etiam; fit; vt sit supernaturalis secundum substantiam, licet ratione terminorum possit dici magis supernaturalis, quam præmissa scientifica; sed nos hic loquimur de supernaturalitate, quoad substantiam, quam non probat argumentum. Ad quintum. Resp. Theologum ideo habere maius lumẽ, quia

præter lumen Fidei habet etiam lumen Theologicum, quo caret simplex fidelis magis autem illuminat duo lumina simul; quam vnũ tantũ.

Quæri etiam solet hic; an Sacra Theologia sit Sapiencia, de quo non est difficultas inter Catholicos Doctores, omnes enim ei hanc dignitatem tribuunt, & primò quidem S. Pater lib. 14. de Trinitate cap. 1. vbi cum possuisset definitionem antiquorum de Sapiencia: quæ dicebatur *Sapiencia est rerum humanarum Diuinarumque Scientia*. Postea, vt eam accomodaret diuisioni Apostoli, qua diuidebat inter Sciẽtiam, & Sapienciam addidit; *ista definitio diuidenda est; vt rerum Diuinarum Scientia propriè Sapiencia nuncupetur, humanarum, autem propriè Scientie nomẽ obtineat*. Ex quibus patet Sapienciam: non distinguì à Scientia per exclusionem; sed per inclusionem, cum per S. Patrem ipsa Sapiencia sit Diuinorum Scientia. Similia habet lib. 12. de Trinitate cap. 14. vbi ait *Distat tamen ab æternorum contemplatione actio, qua benè vtimur temporalibus rebus, & illa Sapiencie, hac scientia deputatur*. Quo loco vtitur etiam S. Thomas articulo 6. ad probandum hanc Doctrinam esse veram Sapienciam. Et probari potest; quia nihil ei deest ex ijs, quæ requiruntur ad constituendam veram Sapienciam. Est enim cognitio profundissima.

primo-

primorum principiorum, & altissimarum causarum, ut antiqui Philosophi, cum quibus consentit Aristoteles lib. 1. Met. cap. 1. & 2. & lib. 3. cap. 2. ac etiam Cicero q. 4. Tuscul. & lib. 2. Officiorum. Et per hoc distinguitur ab alijs habitibus particularibus, qui habent determinata obiecta, & subiecta; circa quæ versantur. Et licet desit ei euidentiæ, quæ reperitur in Metaphysica, quæ est simpliciter, & absolute Sapientia naturalis, & humana; nihilominus iste defectus compensatur certitudine, & supernaturalitate, quibus fit ut non solum adæquet; sed etiam superet ipsius Metaphysicæ dignitatem. Confirmari etiam potest ex proprietatibus, siue condicionibus, quas Aristoteles cap. 2. lib. 1. requirit in Sapientia, quas Suarez in sua Metaphysica Disp. 1. Sect. 5. numero octauo sex esse deprehendit. Quarum Prima est Sapientiam debere versari circa omnia, & esse omnium Scientiam ut possibile est. Quam utique conditionem conuenire Theologiæ, nullus dubitat, qui singulas eius partes percurrerit; quæcumque enim obiecta aliarum scientiarum, siue practicarum, siue speculatiuarum vel directè ab illa vel indirectè contemplantur. Secunda est; ut in rebus difficilioribus, & à sensu remotioribus versetur; nam scire communia, & solum ea, quæ sensibus

percipiuntur; est etiam vulgariū hominum. Hanc quoque altissimo iure sibi vindicat Sapientia Theologica; quæ non solum remota à sensibus, & suprema abstracta, sed etiam ea, quæ viribus naturæ attingi non possunt, præsidio S. Fidei cognoscit. Tertia est ut sit certissima; in quo Theologiam superare alias scientias; iam supra ostensum est. Quarta est ut sit apta ad docendū, & ad rerum causas ostendendas. Hoc potissimum conuenire Sacræ Theologiæ, & ex D. Paulo, & Sacris Doctoribus compertum est; nam, & causas supremas rerum nedum naturalium; sed etiam supernaturalium miro ordine euoluit, & explicat; & nedum eruditis, sed etiam indoctis, & imperitis, ac idiotis declarat, & eas claras reddit. Quinta est ut propter se sciendique causa solum maximè appetatur; nam quod appetitur causa alterius supponit illud esse excellentius, & nobilius. Sacra Theologia in hoc quoque excedit omnem aliam facultatem, quæ in terris sapientiæ nomine potitur. Cōplectitur enim, & cognitiones speculatiuas, quæ solum gratia sui appetuntur, & cognitiones practicas, quæ licet ordinentur ad opus; sunt tamen opera suprema omnibus operibus, & quæ respiciunt supremum Finem, & omnium nobilissimum; & ad quæ etiam dirigendæ sunt omnes aliæ Sapientie, &

tiae, & Scientiae à verò Sapientie. Et præterea nobilius illa attingit, nempe lumine, & cognitione supernaturali. Sexta est quod præcellat alias potius, quam eis subfit, & ministret, quod utique Sacrae Theologiae, conuenire non est dubium; Nam non solum Scientiae particulares ei ministrant. Verum etiam ipsa Metaphysica, quæ omnium Philosophorum suffragiis præsidet Regina omnium aliarum scientiarum naturalium, Theologiae nostræ subest, & ministrat; ut propterea S. Thomæ in articulo quinto, ubi quærit, utrum Sacra Doctrina sit dignior

alijs scientijs, velit dictum de ea, id quod habetur Prouerbiorum capite nono *Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem*. Intelligendo nomine ancillarum omnes alias scientias, & sapientias naturales. Et in responsione ad secundum ait *Non accipit ab alijs scientijs, tamquam à superioribus; sed utitur eis tamquam inferioribus & ancillis*. Ex quibus constat hanc Doctrinam, non solum esse Sapientiam; sed etiam supremam omnibus alijs, quam in hac vita de lege ordinaria possumus acquirere. Nunc quæ aliquid ultra de hoc puncto occurrit dicendum.

AXIOMA SEXTVM.

De Sacra Theologia Obiecto.

Ex libro primo de Doctrina Christiana cap. 34.

EX quo intelligitur, quod nulla res in via tenere nos debeat, quoniam nec ipse Dominus in quantum via nostra, esse dignatus est tenere nos voluerit; sed transire ne rebus temporalibus, quamuis ab illo pro salute nostra gestis hæreamus infirmiter; sed per ea potius curramus alacriter, ut ad eum ipsum qui nostram naturam à temporalibus liberauit, & collocauit ad Dexteram Patris, prouehi atque peruenire mereamur. Omnium igitur, quæ prædicta sunt, ex quo de rebus tractamus; hæc summa est, ut intelligatur Legis, & omnium Diuinarum Scripturarum, plenitudo, & finis esse dilectio rei, quæ fruendum est, & rei quæ nobiscum ea frui potest, quia ut se quisque diligat præcepto non est opus.

D V B I V M

Quodnam sit obiectum S. Theologiæ.

Premitto 1. in obiecto Theologico posse considerari, & materiale, quod est *res considerata*, siue sit *vna tantum*; siue *multiplex iuxta exigentiam*, & *latitudinem*, ac *modum procedendi ipsius scientiæ*; Et *rationem formalem*, quæ attingitur à scientia, & *rationem obiectiuam attingentem obiectum*; & *rationem sub qua attingitur*; huius distinctionis exemplum habemus in obiecto visus materiale enim illius est id, quod videtur, siue *res colorata*; ratio formalis, quæ attingitur per visum est *color*; Ratio obiectiua, quæ facit colorem visibilem est *lumen*; ratio sub qua videtur color est *visibilitas*, quæ diuersa est à colore, & lumine, & nihil aliud est, quam *convenientia*, siue *proportio quam habet tale obiectum, cum visu*, ut eius actionem terminet; Cum enim color, & lumen attingantur, non solum à visu, sed etiam à sensibus internis, & à potentia intellectiua; & quælibet potentia specificetur ab obiecto formali; non potest dici obiectum formale, visus esse colorem, aut lumen ut sic; quia ut sic percipiuntur etiam à poten-

tijs specie distinctis; Vnde cum obiectum statuendum sit ita proprium, & adæquatum potentiae; ut hæc nec arctius, nec latius pateat illa sub ea ratione, sub qua ab illa potentia, vel scientia percipitur; propterea per visibilitatem factum est, ut & res colorata, & color, & lumen ita ab oculo attingantur, & omnes eius actus terminent, ut sub hac ratione à nulla alia potentia attingi possint. Sub hac enim ratione non sunt obiectum sensus communis nec intellectus; licet possint sub alia ratione dici obiectum etiam illorum; idest sensus communis ut sensibilia mediatè; intellectus vero ut intelligibilia. 2. Rationem sub qua in scientijs naturalibus, quæ nullam rationem supernaturalem respiciunt in obiectis fuisse à Philosophis diuersificatam per ordinem ad diuersa media; ita ut eadem conclusio materialiter spectet ad diuersas scientias, quatenus est cognoscibilis per diuersa media, quod explicat S. Thomas articulo primo in responsione ad secundum de rotunditate terræ respectu Physicæ, & Astrologiæ. Quod currit in sententia

entia distinguuntur plures scientias naturales specie. Nam alias præscindendo ab auctoritate S. Thomæ, censeo illas rationes esse materiales vel ad sumnum pertinentes ad rationem formalem quæ; non verò ad rationem formalem sub qua, quæ est in scientijs naturalibus non solum medium, siue media nudè spectata, sed vt conuenientia, & dependentia inter se, vel ab aliquo tertio vt cognoscibilia lumine naturali, & applicabilia per euidentiā, & discursum ad inferendam conclusionem; vt supra dixi. Verum stando etiam in sententia communī statuendum est in Theologia; cuius obiectum est aliquo modo reuelatum, rationem supernaturalem ex parte obiecti in eo attingi posse per habitum supernaturalem principiorum secundum substantiam, vt per fidem, & per habitum naturalem; vt patet in hæretico credente aliquem articulum, quia est reuelatus, quod nō est satis ad constitutionem & distinctionem Theologiæ propriissimè dictæ, quæ includit assensum supernaturalem articulorum Fidei, & conclusionum, quæ ex ijs deducuntur (vt supra dictum est) cognoscibilitate per reuelationem. Quod non habet hæreticus, assentitur enim per actum naturalem principijs reuelatis, & ex illis deducit conclusiones Theologicas, & propterea cum habitus principiorum sint diuersi in

hæretico, & in Catholico: necesse est etiam habitus conclusionum esse diuersos propter rationem sub qua assignandam in ordine ad talem habitum; ita vt ratio sub qua sit talis res vt cognoscibilis per reuelationem medio assensu supernaturali Fidei. 3. Obiectum Fidei aliter esse reuelatum ac obiectum Theologiæ; illud enim est immediatè & secundum se reuelatum, ideoque proxima ratio assentiendi est esse reuelatum à Deo, vel Auctoritas Diuina. Hoc verò mediātè & in alio quatenus principia ex quibus deducuntur conclusiones sunt reuelata, & idcirco proxima ratio assentiendi est illatio, & discursus. 4. Dupliciter posse aliqua eorum, quæ tractantur in vna scientia reuocari ad aliud in eadem scientia. Primò vt considerentur solum in ordine ad illud, & non secundum propriam naturam, vt considerantur medicamenta in Medicina; quæ referuntur ab illa ad sanitantem, & considerantur secundum suam naturam. Secundo vt considerentur quidem secundum propriam naturam; sed eorum natura intrinsecè refertur ad aliud, & sic considerantur accidētia in Metaphysica, quæ propterea dicuntur etiam entis entia, eo quod ita cognoscantur ibi eorum prædicata essentialia, & quidditates; vt tamen hæc omnia referantur ad substantiam. Id, ad quod reliqua

reliqua referuntur primo modo appellari solet à multis obiectum adequatum; id verò ad quod referuntur secundo modo obiectum principale suè attributionis. In his premissis si non omnes Scholastici, saltem plurimi conueniunt. Quibus positis.

Tot inuenio in hac quæstione diuersas sententias; vt vix ferè vlla alia in Philosophia vel Theologia inueniatur, in qua Doctores abierint in tam diuersa sensa; cuius rei causam esse credo, quod hæc controuersia habet multum de voce, & propterea ab illa me breuiter exp diam. Cum enim constat de re de vocibus non est curandum, ait S. P. Quindecim classes opinantium ena nerat Pefantius in sua Disputatione ad articulum septimum S. Thomæ. Earum Prima est Nominalium, & præcipuè Gabrielis q. 9. Prologi tot statuentium obiecta Theologiæ, quot sunt conclusiones iuxta sua principia de vnitæte, & distinctione scientiarum. Secunda est B. Egidij nostri q. 3. Prologi, & Quodlib. 3. q. 3. asserentis esse Deum, vt glorificatorem, reuelatorem, & Saluatorem obiectum Theologiæ nostræ. Tertia est Dionysij Cartusiani quæst. 4. Prologi asserentis esse Deum vt perfectum. Quarta est Scoti q. 3. principali, & qu. 1. & 2. laterali dicentis esse Deum vt infinitum. Quinta est nostri Ar-

gentinæ in Prologo, qui ait Deū non esse obiectum sub ratione absoluta; sed vt est verum, summè diligibile proportionatum animæ rationali, nondum perfectæ per lumen gloriæ. Marsilius etiā in primo q. 2. videtur sentire cum eo esto alijs terminis. Sexta est Durandi q. 5. & 6. Prologi distinguentis tres habitus Theologiæ, & assignantis vnicuique suum obiectum; iuxta acceptionem vniuscuiusque illorum. Ait .n. vt etiam supra indicaui, sumi primo Theologiam pro habitu, quo asserimur, illis, quæ in scriptura traduntur, & huic assignat pro obiecto actum meritorium, siue ordinabilem ad Beatitudinem. Secundo pro habitu, quo eadem principia defenduntur, & declarantur, & huic assignat pro obiecto Deum vt Saluatorem. Tertio pro habitu eorum, quæ deducuntur ex articulis Fidei, & quia idem est subiectum conclusionis, & premissæ; quæ est articulus Fidei; idem facit esse obiectum huius ac primi idest opus meritorium. Septima est S. Bonauenturæ qu. 1. Prologi dicentis subiectum esse Christum Deum, & hominem idest caput & membra. Octaua parum distat & est Cassiodori dicentis esse Sponsum, & Sponsam idest Christum & Ecclesiam. Nona est Vgonis de S. Victore lib. 1. de Sacramentis ponentis obiectum scientiarum naturalium opera creationis.

Theolo-

H

Theologiæ verò opera reparationis. Decima est Magistri Sententiarum distinctione prima dicentis esse res, & signa ex ijs, quæ tradidit S. P. in libro de Doctrina Christiana.

Vndecima sententia refertur à nostro B. Egidio suppresso nomine, & est asserentium esse Ens Divinū quadrupliciter sumptum. Primo secundum naturam, & substantiam suam & est Deus, 2. quoad bona supernaturalia ut sunt Gratia & Virtutes. 3. quoad unionem, & est Christus. 4. quoad significationem, & sunt Sacramenta. Duodecima est Linconiensis relati à Scoto, ponentis esse Christum ut vnum tripliciter; primo cum Patre, & Spiritu Sancto. Secundo in natura assumpta; tertio cum membris, & sic adæquat tractationem Theologiæ. Tertiadecima est Alberti in primo Sent. dist. 1. artic. secundo ponentis Deum, ut principium & finem. Quartadecima fuit primo S. Thomæ Aquinatis in primo Sententiarum. Dist. 1. art. 2. dicentis esse Ens Divinum cognoscibile per revelationem suæ inspirationem. Quintadecima est eiusdem Angelici Doctoris Art. 7. Quæst. 1. suæ Summæ dicentis esse Deum, ut Deus est. Nam reliqua omnia tractantur in ordine ad ipsum Deum, eum eo concordant omnes eius sinceriores Discipuli. Et Henricus 1. parte summæ art. 19. quæstione prima & Ri-

cardus quæst. 3. prologi & alij plures. In tanta opinionum varietate breuiter me expedio. &

Dico 1. Deum non esse obiectum Theologiæ adæquatum sub aliqua ratione determinata puta Glorificatoris, Redemptoris, &c. Probatur primo, quia Theologia complectitur quamcumque considerationem de Deo, & eius attributis, & perfectionibus, quam ex lumine supernaturali per discursum habere possumus, ut patet; ergo non potest eius obiectum coarctari ad aliquam determinatam perfectionem. Probatur consequentia, quia alias excluderentur omnes aliæ rationes, & perfectiones ab ipso obiecto adæquato; & præterea omnes aliæ considerationes ab ipsa sciëntia; quod experientia ipsa ostenditur falsum. Prob. secundo quia nulla est ratio determinata ad quam possint reuocari quæcumque tractantur in Theologia ut patet inductione; Nam ex attributis absolutis vnum non refertur ad aliud, nam sic essent relatiua; Relatiua habent quidē relationē ad suum terminum, sed non ad alia quæ sunt extra considerationem & constitutum fundamenti vel termini illarum relationum; itaque si assignetur ratio Principij, vel ad intra, vel ad extra nec habentur rationes absolutæ; nec ratio finis & mediorum ad consequendum talem finem, & sic per quamcumque ratio-

rationem determinatam semper excluduntur plures aliæ, quas certum est pertinere ad Theologiam. Præterea si qua esset huiusmodi ratio maximè illa, quam assignat noster Beatus Egidius q. 3. prologi supra relata; nempe ratio Glorificatoris. Verum hæc non sufficit; nam ut arguit Aureolus, vel sumitur Glorificator materialiter pro eo quod glorificator; & hæc ratio non adequat, quia præter eam sunt rationes Creatoris Redemptoris, & similes. Et hæc ad vnam tantum, vel alteram perfectionem, ut ad Veritatem, vel Providentiam supernaturalem coarctat obiectum, quod de se debet ~~complecti~~ omnia quantum supernaturaliter cognoscibilia sunt modo supradicto, vel sumitur formaliter, ut substat relationi siue denominationi extrinsecæ, & hæc esset obiectum Glorificatorum, & adhuc per hanc rationem non insunt Deo omnia, quæ illi tribuuntur; non enim est Trinus quatenus glorificator, sed è contra, & tamen per rationem constituentem adæquatū obiectum, & quæ consideratur in tali Scientia ut ratio formalis debent posse probari de subiecto quæcumque illi tribuuntur; ergo &c.

Dico 2. obiectum adæquatum Theologiæ materiale & formale, quod de facto attingitur esse Deū, ut Deus est cognoscibilis per discursum ex reuelatis; quibus verbis

explicatur & ratio materialis, & ratio formalis quæ, & ratio formalis sub qua. Est de mente S. Patris Augustini, & quidem quoad primam partem ex lib. 8. de Civitate Dei cap. 1. ubi ait Theologiæ nomine venire *de Diuinitate rationem siue sermonem*. Secunda pars ex Axiomate proposito cum ait: *Omnia quæ prædicta sunt ex quo de rebus tractamus; hæc summa est ut intelligatur legis, & omnium Diuinarum Scripturarum plenitudo, & finis esse dilectio rei qua fruendum est, & rei quæ nobiscum ea frui potest*; ubi etsi expressè solum meminerit Charitatis; implicite tamē necessariò venit intelligenda Fides, quæ est substantia rerum sperandarum, & argumentum non apparentium; quæque necessariò supponitur ad ipsam Charitatem, quam etiam indicat, dum facit mentionem Legis, & omnium Diuinarum Scripturarū, in quibus continentur reuelationes Diuinæ, ex quibus Theologus deducit suas conclusiones. Est etiam expressa sententia S. Thomæ in articulo Septimo, quoad vtramque partem. Nam primam docet cum ait; Dicendum est quod Deus est subiectum huius Scientiæ; Sic enim se habet subiectum ad scientiam, sicut obiectum ad potentiā, vel habitum; propriè autem illud assignatur obiectum alicuius potentiæ vel habitus sub cuius ratione omnia referun-

feruntur ad potentiam vel habitum &c. Omnia autem pertractantur in Sacra Doctrina sub ratione Dei, vel quia sunt ipse Deus, vel quia habent ordinem ad Deum, ut ad Principium, & Finem; unde sequitur, quod Deus verè sit subiectum huius Scientiæ; Quia verò opus erat contradistinguere Theologiam nostram ab illa parte Metaphysicæ, quæ agit de Deo, quantum lumine naturali cognosci potest, propter quod etiam ipsa Theologia naturalis appellatur; propterea addidit in secunda probatione alteram partem prædictæ assertionis, in qua ostendit rationem sub qua Sacra Theologia contemplatur suum obiectum contradistinctam ab illa sub qua ipsa Metaphysica, & quælibet alia scientia naturalis, quæ de Deo agit, ipsum contemplatur. Et sic ait Quod etiam manifestum fit ex principiis huius Scientiæ, quæ sunt articuli Fidei, quæ est de Deo. Idem autem est subiectum principiorum, & totius scientiæ, cum tota scientia virtute cõtineatur in principiis, hæc ibi S. Thomas. Horum Sanctorum Doctrinam sic possumus explicare. Non potest assignari alia ratio ad quam omnia, quæ tractantur in Theologia reuocentur, quam hæc; ergo, hæc & non alia est assignanda; probatur antecedens. Nā quæcumque in ea tractantur, vel sunt de Deo secundum se; vel sunt de

Deo ut est efficiens, & finis vniuersorum, aut quatenus est Gubernator, & sic omnia referuntur in Deum; ergo &c. Confirmatur. Si aliquid obstaret; quia etiam tractatur de alijs nempe de Angelis, de Virtutibus, de operibus meritorijs, de operibus sex dierum, de Sacramentis & similibus, sed hæc non obstant; ergo &c. Prob. minor. De his tractatur solum ut sunt referibilia in Deum; propterea enim S. P. ait *Omnia que dicta sunt &c. Hæc summa est ut intelligatur legis, & omnium Diuinarum Scripturarum finis esse Dilectio Dei.* Ad hanc enim omnia vel intrinsecè referuntur, vel à nobis referenda sunt; cuius signum est, quod de creaturis non agitur exactissimè, ut fit in scientijs humanis; sed tantum ut ordinantur aliquo modo in Deum, ergo prædicta non obstant. Dixi esse huiusmodi obiectum ut cognoscibilem per discursum ex reuelatis ut assignarem rationem obiectiuam formalem sub qua, quod alijs verbis plures Thomistæ explicant dicendo, rationem obiectiuam, idest, quæ ex parte obiecti mouet ad assentiendum, esse reuelationem Dei mediatam, rationem verò sub qua esse cognoscibilitatem per huiusmodi reuelationem commensuratā tali principio, quod probari & explicari potest ipso discursu S. Thomæ, qui q. i. Secundæ art. i. docet reuelationem

nem ad obiectum **Fidei**, quod est Deus ut Deus, ita se habere, sicut se habet medium ad conclusionem, sed medium est ratio ex parte obiecti ad assentiendum conclusioni; ergo & reuelatio ad assentiendum immediate per actum Fidei mediate per actum Theologiæ. Secundo probatur, quia reuelatio se sola præcisè sumpta nec est ratio formalis obiecti ut res est, nec est ratio formalis sub qua. Non primum quia id, quod est ratio formalis obiecti ut res, est id, ratione cuius conueniunt obiecto proprietates, & attributa, quæ in tali scientia considerantur; sed attributa & perfectiones Diuinæ conueniunt ipsi Deo, non quia reuelata; sed quia Deus est; ergo &c. Non secundum quia ratio sub qua debet esse talis, ut in ordine ad illam Scientia summat suam unitatem, & specificationem; Sed reuelatio se sola suæ præcisè sumpta est communis Fidei & Theologiæ, ergo debet superaddi aliquid, per quod sit ita peculiaris ratio specificatiua huius scientiæ, ut sub hac ratione à nullo alio habitu respiciatur. Et propterea additum est ut cognoscibilem per discursum ex reuelatis; eo quod sub hac ratione considerantur omnia, quæ tractantur in Theologia, & sub ea à nulla alia scientia, siue habitu intellectus considerantur. Et sic habet ea omnia quæ requiruntur ad rationem

formalem obiectiuam sub qua; quæ debet esse talis, ut terminet actum, & sit intrinseca obiecto, ut distinguat habitum à quo respicitur à quocumque alio. Et sic facile soluitur obiectio Alberti, qui contendebat reuelationem non esse rationem formalem, quæ attingatur per assensum, aut sub qua feratur habitus in obiectum, eo quod non sit intrinseca ipsi obiecto; nam licet reuelatio sit actus extrinsecus rei, quæ reuelatur; Nihilominus cognoscibilitas ex reuelatis est illi intrinseca sicut omnis alia cognoscibilitas est intrinseca rei, quæ potest cognosci. Et præterea licet reuelatio non sit ratio formalis, quæ attingatur per assensum, aut sub qua feratur habitus in obiectum, quatenus non est intrinseca, cum hoc tamen stat ut sit ratio ex parte obiecti mouens ad assensum; licet eum non terminet, & hac etiam ratione posse reuelationem dici obiectum formale, & Deum ut Deus materiale, accipiendo pro ratione formali non id quod attingitur per assensum; quemadmodum lumen potest dici obiectum formale visus respectu coloris, qui videtur ut quod, licet color dicatur formale respectu rei coloratæ. Et hoc pacto possunt faciliter conciliari illa loca, in quibus S. Thomas aliquando facit obiectum Theologiæ Deum ut Deus est, & aliquando Deum ut reuelatorem, vel reuelatum.

Vbi etiam obiter obseruo; esse questionem ferè de solo nomine inter eos, qui dicunt, obiectum adæquatum esse Deum sub ratione Deitatis, & illos qui asserunt Deum esse quidem principale, adæquatum verò esse ens Diuinum; illi enim appellant adæquatum, eo quod est subiectum attributionis in ordine ad quod reliqua considerantur, & rationem illam indeterminatam, secundum quam omnia tractantur in ordine ad Deum, explicant nomine Deitatis; isti verò volunt solum illud considerari sub ratione Dei, id quod est Deus per essentiam, reliqua verò considerata in ordine ad Deum vocant entia Diuina; ex his facile solui possunt argumenta, quæ sunt contra hanc S. Thomæ sententiam; maioris tamen claritatis gratia aliqua ex illis subiicio.

Dicunt 1. ex assignata ratione materiali, & formali quæ obiecti sequeretur, idem esse obiectum Fidei, & Theologiæ, ac etiam visionis Beatificæ, immo & Scientiæ ipsius Dei. Nam hæc omnia respiciunt Deum vt Deus est; sed implicat esse eandem rationem formalem quæ diuersorum specie habituum, & actuum; vt patet etiam in obiectis potentiarum; ergo assignanda est alia ratio formalis quæ; vnde desumi possit specificatio nostræ Theologiæ. Resp. hinc nullum sequi inconueniens contra nostram senten-

tiam; Nam specificatio habituum, & potentiarum non desumitur à ratione formali quæ præcisè, sed à ratione formali sub qua vt coniuncta cum ratione formali quæ, siue cum ipso obiecto materiali, vt constituent vnum integrum obiectum huius, vel illius habitus, siue potentiæ; nam & ipse color respicitur & à visu, & à sensu communi, & à phantasia, & ab intellectu, & tamen est ratio formalis quæ obiecti colorati, & visibilis; sed sub diuersa ratione respicitur ab oculo, ac respiciatur à sensu interno, & ab intellectu. Propterea rectè dixerunt plures discipuli S. Thomæ, hinc desumi confirmationem nostræ sententiæ, quia cum Visio Beatifica succedat Fidei, & Theologiæ iuxta illud primæ ad Corinth. cap. 13. *Cum venerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est.* debent versari omnia circa idem obiectum cum sola diuersitate rationis obiectiue sub qua. Quæ respectu Fidei est immediata reuelatio per Apostolos, Prophetas, & Christum Dominum &c. Respectu Theologiæ est cognoscibilitas per discursum ex reuelatis, quæ resultat in rebus reuelatis posita reuelatione, quatenus est proportionata tali habitui; respectu Visionis Beatorum est Diuina essentia vt visibilis ab intellectu creato; respectu verò scientiæ ipsius Dei est eadem met vt visibilis

bilis suæ comprehensibilis à solo intellectu creato, & sic manet explicatum, quomodo ratio obiectiua Theologiæ est reuelatio mediata in suis principijs, & ratio sub qua cognoscibilitas per talem reuelationem, siue ex tali reuelatione à tali habitu.

Dicunt 2. De Deo vt Deus est infinita sciri possunt, ergo non potest esse obiectum Scientiæ huius finitæ, & limitatæ, quæ exigit obiectum determinatum; vt possit ab eo specificari, & determinari ad tale esse. Propter hanc rationem noster Beatus Egidius, & noster Gregorius Ariminensis putant Deum esse obiectum sub ratione determinata puta glorificatoris, vel Redemptoris &c. Verum in hoc standum est cum S. Thoma, & respondendum objectioni, quod nimis probat, & propterea nihil probat; probaret nempe Deum ratione Deitatis, non posse esse obiectum neque Fidei, neque Visionis Beatificæ Sanctorum, quod tamen nõ admittitur à Theologis. Propterea Respondetur directè objectioni; de re infinita, & de qua infinita sciri possunt haberi communiter scientiam, vt patet in Philosophia, quæ etiam si consideret quancumque entis rationem, quæ de illo naturaliter sciri potest, ac propterea etiam infinitatem, immo & Deum ipsum, vt est cognoscibilis naturaliter; nihilomi-

nus est scientia limitata, & determinata per rationem obiectiuam sub qua ipsam specificantem, quod pari modo de nostra Theologia dicendum est.

Dicunt 3. sunt in Deo plures & diuersæ rationes formales vt Dei, Vni, Trini, Creatoris, Gubernatoris, Iusti, Misericordis; &c. quæ important diuersam rationem à ratione formali Deitatis siue essentiæ Diuinæ; ergo hæc sola non sufficit ad constituendam vnicam rationem obiectiuam formalem quæ; sed est assignanda aliqua alia, in qua omnes istæ & similes conueniant. Respondetur hoc idem militare in obiectis aliarum scientiarum; in quibus sunt plures rationes formales obiectiue in esse rei, quæ tamen in esse scibili coniunguntur sub vna ratione formali sub qua; & sic omnes istas rationes esse quidem diuersas secundum se spectatas præcisè, reuocari tamen & vniri ac etiã identificari in ratione Dei, siue Deitatis, & omnes conuenire in eo, quod sint cognoscibiles per discursum ex reuelatis; quod sufficit ad vnitatem obiecti & Scientiæ.

Dicunt 4. Reuelatio Dei ita se habet respectu obiecti Theologiæ, sicut se habet illustratio intellectus agentis ad res cognitæ per talem illustrationem, sed talis illustratio non constituit rationem formalem alicuius Scientiæ, nam æquè reperitur

ritur in qualibet ; ergo nec etiam reuelatio . Respondetur esse disparē rationem ; nam illustratio intellectus agentis tenet se ex parte potentiae, illam constituens in actu primo ad intelligendum ; Reuelatio verò Dei in præsenti se tenet ex parte obiecti , & quia est vna ratio eodem modo saluata in quolibet reuelato, ingreditur constitutum vnius rationis formalis obiecti ; res autem cognitæ per illustrationem intellectus agentis habent diuersas rationes obiectiuas ; nam aliæ cognoscuntur ex terminis , & aliæ deducuntur ex per se notis , (& in sententia distinguente plures Scientias naturales) aliæ pertinent ad vnā Scientiam, aliæ ad aliam, siue ob diuersam abstractionem , siue ob diuersam naturam extremorum , & cum principia sint diuersa cognitione cognita ; conclusiones quoque erunt diuersæ . Hæc est communis Responsio & satis plausibilis in Scholis ; nihilominus præscindendo ab Auctoritate virorū Clasticorum , qui hanc Doctrinam tradidere ; Metaphysicè loquendo ego nullam habeo difficultatem in admittenda paritate ; ita vt quemadmodum sub reuelatione Diuina , & lumine supernaturali habetur vnica Theologia complectens ferè innumera obiecta materialia ; sic sub illustratione siue lumine naturali applicato eodem modo per discursum

cuicumque rei naturaliter cognoscibili habeatur vna scientia naturalis respiciens omnia obiecta naturaliter scibilia , Cum omnia conueniant in vna ratione formali scibilis naturalis per discursum ex notis lumine naturali ; vt alibi indicaui .

Dicunt 5. ita se habet Deus reuelans , vt se habet præceptor instruens discipulos . Sed idem potest docere diuersas Scientias vt Logicam , Physicam , Metaphysicam , Mathematicam ; ergo ab eo non potest desumi ratio formalis obiectiua . Respondeo in mea sententia de vnitatem omnium scientiarum naturalium ex mox data responsione esse claram responsionem ; nam admissa paritate seclusis imperfectiōnibus illæ plures Scientiæ , sunt solum plures in existimatione morali sic distinctæ pro commoditate ad discendum penes diuersa obiecta materialia, siue in esse rei, non verò in esse scibili ; nam hoc modo conueniunt in vna ratione scibilitatis modo adducta ; & sic argumentum nihil contra me concludit . Secundum verò communiorē sententiā . Resp. quod Præceptor ad assensum discipuli potest se habere dupliciter ; primo vt proponens obiectum præcisè ; ita vt discipulus audita explicatione terminorum assentiat propositionibus, vel propter eorum euidētiā, vel propter illationem ex euidētiā , secundo vt mouens

mouens ad assentiendum; ita ut ratio assentiendi sit auctoritas Præceptoris. Primo modo scientiæ erunt diuersæ ratione diuersorum mediorum, siue rationum formalium, secundum quas diuersificantur scientiæ; Secundo modo erunt assensus eiusdem rationis in omnibus, & hoc modo se habet Deus ad obiectum Fidei, ac Theologiæ, sed ibi immediate, hic mediantè discursu fundato in reuelatis. Est tamen ea diuersitas inter Deum reuelantem, & Præceptorem mouentem ad assensum. Quod illius reuelationi est adiuncta talis certitudo cui non potest subesse falsum, quod non habet Præceptor humanus Scientiarum naturalium; nam hic & fallere & falli potest, ita ut si discipulus moueatur ad assentiendum conclusionibus, non propter euidentiā præmissarum; sed propter solam Fidem Magistri, iste non dicatur propriè & verè habere Scientiam; sed solum fidem humanam & opinionem.

Dicunt 6. Si Deus reuelaret alicui scientias naturales infundendo earum notitiam; huiusmodi reuelatio non tolleretur distinctionem scientiarum; ergo reuelatio est impertinens ad rationem obiectiuam sub qua. Resp. in eo casu reuelationem tenere se ex parte potentiæ, non ex parte obiecti; neque enim Adam per exercitium scientiarum infusarum assentiebat conclusionibus

Mathematicis, aut Physicis propter reuelationem Dei, sed propter connexionem terminorum cognitam per illos habitus; unde nec illa infusio habituum propriè dicitur reuelatio.

Dicunt 7. cum Durando eius discipuli; illud est subiectum Doctrinæ, cuius cognitio est finis proximus in ea; sed in Theologia primo, & tertio modo accepta finis proximus est cognitio actus meritorij. Ergo hoc erit obiectum illius, siue illorum habituum. Maior patet in Doctrina speculatiua, cuius finis proximus est simpliciter cognitio subiecti, & in Practica; in qua etsi finis simpliciter sit operatio, tamen proximus est etiam cognitio obiecti, minor patet ex Epistola 2. ad Tim. c. 3. *Omnia Scriptura Diuinitus inspirata est utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in Iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Hic expressè ponitur opus bonum, idest meritorium finis Sacræ Scripturæ; ergo &c. Confirmatur; quia illud est subiectum, ad quod omnia, quæ tractantur, dicunt attributionem; sed omnia, quæ tractantur in nouo, & veteri testamento, referuntur ad opus meritorium; ut facienti inductionem per singula, quemadmodum facit ipse Durandus, constat; ergo, &c. Secundum habitum posuit Durandus pro Deo ut Salvatore, quia in Sacra Theologia defenduntur præcipue

cipue articuli Fidei, qui sunt principia propria huius Scientiæ. Sed hæc sunt de Deo vt Salvatore; ergo, &c. Resp. quod licet ea pars Theologiæ, quæ tractat de merito, habeat pro fine proximo cognitionem meritorum; non tamen ideo actus meritorius est obiectum adequatum; nam hoc vt ipse Durandus fatetur debet esse tale, vt ad illud cætera omnia reuocentur; potius autem meritum refertur ad Deum; quam Deus ad meritum. Illud D. Pauli est intelligendum de Fine, ad quem debet ordinare tam docens, quam discens hanc scientiam, siue Doctrinam, non verò de obiecto adequato intrinseco, & specificante, de quo hic loqui nár. Ad confirmationem Respondetur; falsum esse, omnia, quæ traduntur in Sacra Doctrina, dicere attributionem ad opus meritorium vt ad subiectum, vel obiectum huius Scientiæ; nam Deus vt Trinus, & similia non dicunt attributionem ad opus meritorium; sed potius è contra. Confundit igitur egregiè Durandus hoc loco finem, ad què ex intentione, & ordinatione Diuina debet Fidelis dirigere hanc Doctrinam, cum obiecto adequato illius, quæ in omnium sententia sunt valde diuersa. Et præterea confundit etiam habitum Fidei cum habitu Theologiæ, dum non assignat diuersitatem inter obiectum primi, & tertij habitus. Postremò illud

obiectum secundi habitus non rectè assignatur; nam vt supradictum est; non est restringendum obiectum Theologiæ ad vnā solam rationē; cū ipsa habeat considerare omnes.

Remanet difficultas vnica circa decimam Sententiam, quæ est Magistri Sententiarum ponentis pro obiecto res & signa; quia hoc videtur desumptum à S. P. N. Augustino ex lib. 1. de Doctrina Christiana. Sed facilis est solutio, nam ibi agit solum de obiecto materiali, non verò de obiecto formali, vt patet ex illo suo Axionate capitis secundi lib. 1. *Omnis Doctrina vel est rerum, vel Signorum; res per signa discuntur. Prius de rebus postea de signis differemus.* Cum verò determinat hoc materiale ad formale capite 5. ait. *Res quibus fruendum est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, est vna quedā summa res, communisque omnibus fruentibus, &c.* Ex per hoc habetur ratio formalis quæ, nempe ipsa Deitas, & capite quintodecimo explicat rationē sub qua; nempe ipsam reuelationem per extensum; cum immediatè ante præmisisset. *Multa alia diligentius considerantibus, quos instituti operis peragendi necessitas non capit, vel à contrarijs, vel à similibus medicine Christiane apparet instructio.* Postea immediatè sequitur. *Iam verò credita Domini à mortuis resurrectio, & in celum Ascensio &c.* Præcipua reuelata

lata adducens concludit. Quibus
 verbis dici aut qua cogitatione capi
 potest premium, quod ille in fine da-
 turus est; quando ad consolationem
 huius itineris tantum dedit de Spiri-
 tu suo, quo in aduersis vita huius
 fiduciam, Charitatemque tantam eius,
 quem nondum videmus habemus, &
 dona unicuique propria ad instructio-
 nem Ecclesie sue &c. Si ergo hæc
 revelatio est ad instructionem Ec-
 clesie, qua non solum Fideles, sed
 etiam Theologi instruuntur; manet
 hanc esse rationem illam sub qua
 & res, & signa, & Trinitatem &
 Deitatem, ad quam reducit omnia

contemplatur. Et ne arbitreris in
 hic S. Patrem aut volentem, aut no-
 lentem trahere in Sententiam San-
 cti Thomæ. Aduerte hoc opus de
 Doctrina Christiana exhibere mate-
 riam, & formam Theologiæ: & Elo-
 quentiæ Christianæ. Et materiam
 esse communem Doctrinam Sacrae
 Scripturae. Formam verò propriam
 Theologiæ tradi in tribus libris; &
 propterea in hoc primo libro agi
 de obiecto tum materiali, tum for-
 mali illius; ut concedunt quicumque
 hoc opus attentè considerarunt. Vi-
 de Hazeur in Anatomia huius ope-
 ris. Et hæc de obiecto satis.

AXIOMA SEPTIMUM.

De Principijs Theologicis

Ex lib. 4. de Trinitate cap. 6.

Contra rationem nemo sobrius; contra Scripturam nemo Christianus;
 contra Ecclesiam nemo pacificus senserit.

D V B I V M

Quenā sint Loca, seu Principia Theologica.

Praemitto 1. ad tollendam equi-
 uocationem nomine locorum,
 tam in Rhetorica, quam in Diale-
 ctica venire ipsa principia, ex qui-

bus deducuntur conclusiones, & sic
 in Theologia communi usu factum
 esse, ut nomine locorum Theologi-
 corum intelligantur sedes, & fontes
 argu-

argumentorum Theologicorum, ex quibus Sacra Theologia sua argumenta deducit 2. Nomen loci seu Principij Theologici sumi posse dupliciter, v. latè, vel strictè; latè sumptum comprehendit omne id, quo Theologia utitur pro principio; siue sit ipsius proprium, siue alienum, idest ab alijs Scientijs desumptum. Strictè verò pro eo solū principio, quod est ipsius proprium; ad quod requiritur vt sit immediatè à Deo reuelatum, 3. Horum locorum numerum fuisse diuersimodè à Theologis assignatum; alijs pluribus, alijs verò paucioribus assignantibus; cuius diuersitatis ratio est; quod alij magis, alij minus distinctè assignant; cum tamen in re omnes conueniant. 4. Maiorem numerum quem adhuc repererim esse illū, quē adducit Geruasius Bionius in suo Proemio ad Theologiam Scholasticā P. Martini Becani Quæstione Sexta art. 2. nempe viginti locos Theologicos rectè enumerari. Primus est explorata Auctoritas Sacre Scripturæ; idest ea de qua ita constat; vt certum & indubitatum sit, eam esse Scripturæ Sacre sententiā. Secundus est nō explorata Auctoritas eiusdem Scripturæ, idest de qua nō omnino constat; ita vt probabile quidem sit hanc esse Scripturæ Sacre sententiā, non tamen omnino certum. Tertius est Auctoritas explorata traditionum Apostolicarum. Quartus

eadem non explorata. Quintus Auctoritas explorata totius Ecclesiæ Catholicæ credentis aliquid tamquam ad fidem pertinens. Sextus eadem non explorata; quò pertinet exploratus consensus maioris partis fidelium, aut Ecclesiæ Romanæ vt particularis Ecclesia est. Septimus est Auctoritas explorata Conciliorum siue Generalium siue particularium approbatorum, ad quam duo requiruntur, nempe vt constet concilium esse approbatum, & hanc esse Concilij sententiā. Octauus eadem non explorata, ad quem reducitur etiam auctoritas explorata Conciliorum non approbatorum. Nonus est Auctoritas explorata definitionis Pontificiæ in quæstione Fidei, siue Religionis. Decimus eadem non explorata. Undecimus Auctoritas explorata veterum Patrum consentientium in eo, quod aliqua res sit de Fide. Duodecimus eadem Auctoritas non explorata, ad quod pertinet Auctoritas maioris partis eorum. Tertiusdecimus Auctoritas explorata Doctorum Ecclesiasticorum alicuius ætatis consentientium in eo, quod aliqua res sit de Fide; in quibus numerantur Canonistæ quoad Canonum intelligentiam, vt aduertunt Canus, & Valentia. Quartusdecimus est eadem Auctoritas non explorata, ad quem pertinet maior pars Auctoritatis eorum, & Auctoritas

ritas Scholasticorum seorsim sumpta. Quintusdecimus Autoritas Ecclesiasticæ Historiæ quoad res Ecclesiasticas; præsertim si à viris Ecclesiasticis sit conscripta. Sextusdecimus Autoritas Historiæ profanæ. Decimusseptimus Ratio naturalis evidens, Decimusoctavus Ratio naturalis probabilis tantum. Decimusnonus Auctoritas Iurisconsultorum legumque Ciuiliū. Vigessimus Autoritas Philosophorum. Horum locorum sufficientiam ex continuo Theologorum vsu probāt; quibus non repugnant ij, qui ad denarium, vel Septenarium, aut minorem numerum eos reduxerunt; neque enim negarunt membra ab ipsis assignata posse subdiuidi claritatis gratia in alia membra. Communiter dicitur solum septē esse propriē locos Theologicos. Primum, Auctoritatem exploratā Sacræ Scripturæ. 2. Auctoritatem exploratā traditionum Apostolicarum. 3. Auctoritatem exploratam Ecclesiæ Catholicæ, quando scilicet omnes Fideles consentiunt aliquid esse de Fide. 4. Auctoritatem exploratā Conciliorum approbatorum. 5. Auctoritatem exploratam Pontificiæ definitionis in quæst. de Fide. 6. Auctoritatem exploratā veterum Patrum in aliquo Fidei dogmate tradendo, siue vnanimiter sentientium aliquid esse de Fide. 7. Auctoritatem exploratā Doctorum Ecclesiastico-

rum alicuius ætatis consentientium in eo; quod aliqua res sit de Fide, in quibus numerantur Canonistæ, quoad Canonum intelligentiam. Sufficientia huius partitionis constat ex eo, quod ille solum dicitur locus propriē Theologicus, in quo continetur veritas immediate à Deo reuelata, quæ sola propriē est principium Theologicum. Huiusmodi verò principium in septem solum locis enumeratis continetur, non verò in alijs, vt est communis Sententia Doctorū. g. Ex dictis facile ad concordiam reuocari possunt illi, qui vnum solum, vel duos, aut tres ad summum locos Theologicos posuerunt. Maioris tamen claritatis gratia sic cum alijs Theologis hoc declaro infra scriptis assertionibus, &

Dico primo nō esse absolutē dicendum vnicum tantum esse locum Theologicum videlicet Sacram Scripturam. Nam licet veritates omnes Fide Diuina credibiles aliquo verò sensu dici possint in Sacra Scriptura contineri; Ea. n. quæ in ea expressē non continentur; ex eo ramen constat esse reuelatas, quod à S. Ecclesia vt tales proponuntur; cuius Auctoritas certa, & infallibilis est in proponendis Fidei mysterioris. At hæc infallibilitas petitur ex Sacra Scriptura vt ex Matthæi c. 16. *Super hanc Petram, &c. c. 18. Si Ecclesiam non audierit, &c.* Et Epistol.

la 1. ad Timoth. cap. 3. *Ecclesia est Columna & Firmamentum veritatis.* Præterea omnis alia regula Fidei, ex ea derivat, nam infallibilitas Apostolicæ Traditionis hab. ep. 2. ad Tessal. c. 2. v. 14. *Tenete traditiones quas didicistis.* Summi Pontificis Matth. 16. *Tu es Petrus, &c.* Io 21. *Pasce oves meas.* Patrum & Doctorum ad Ephes. 4. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos alios autem Pastores, & Doctores.* Nihilominus quia prædicto loquendi modo videtur significari, non esse alias propositiones à Deo reuelatas, & Diuina Fide credibiles quam expressè contentas in Scriptura Sacra (quod prætendunt plures hæretici nostrorum temporum) propterea ab eo abstinendum est. Neque oppositum docuit S. Thomas, quando in Prima Quæstione art. 8. ad secundum dixit, quod Sacra Doctrina Auctoritatibus Canonica Scripturæ utitur propriè ex necessitate argumentando. Auctoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiæ, quasi arguendo ex proprijs sed probabiliter. Innititur enim Fides nostra reuelationi Apostolis, & Profetis factæ qui canonicos libros scripserunt. Nō autem reuelationi si qua fuit alijs Doctoribus factæ. Vnde dicit Augustinus epistola 19. *Solis enim Scripturarum libris, qui canonici appellantur, didici &c.* Neque enim S. Thomas hic aut alibi um-

quam docuit vnicam aut solam Scripturam esse locum propriè Theologicum. Et quod spectat ad S. P. certum est illum eo loco nō excludere Auctoritatem S. Ecclesiæ. Nā in libro contra Epistolam Fundamenti cap. 5. disertis verbis ait. *Euangelio non crederem, nisi ad hoc Ecclesiæ Auctoritas me moueret.*

Dico 2. recte à Bellarmino, & Bionio loco cit. art. 4. poni duos esse propriè locos Theologicos idest Verbum Dei scriptum, siuè Scripturā Sacram; & nō scriptum idest traditionē; latè tamē accipiēdo traditionem pro omni veritate Fidei, quæ in Sacra Scriptura explicitè & specialiter nō habetur. Quod probatur ex eo quod Locus Theologicus propriè absolutè, & sine addito est ille ex quo principium à Deo reuelatum desumitur. Sed huiusmodi sunt tantum duo assignati, ergo, &c. Vbi aduerte Traditionem subdiuidi in Ecclesiasticam, & Apostolicam; Et præterea inter Scripturam Sacram, & Traditionem hanc esse differentiam, quod Scriptura Sacra est ipsa Diuina reuelatio; Traditiones verò Apostolorum, & Ecclesiæ sunt Diuinæ reuelationis infallibilis propositio.

Dico 3. etiam vniuersaliter loquendo rectè diuidi Locum Theologicū in tria membra; ita vt vnus sit locus proprius, & ex proprijs; Alter locus ex proprijs, sed non pro-

proprius. Tertius verò locus alienus siue adscriptitiuus. Quæ diuisio deducitur ex S. Thoma Quæstione prima art. 8. ad 2. vbi præter Auctoritatem ait, quod vtitur Sacra Doctrina etiam ratione humana nõ quidem ad probandam Fidem (quæ per hoc tolleretur meritum Fidei) sed ad manifestandum aliqua alia, quæ traduntur in hac Doctrina h. i. Locus proprius & ex proprijs dicitur ille qui suppeditat principia, quæ ratione obiecti tum materialis, tum formalis sunt Theologiæ propria, huiusmodi sunt omnes, & solæ propositiones à Deo reuelatæ. Et tales sunt ex viginti supra assignatis illi septem quos num. 5. solos esse proprios & propriè Theologicos dixi. Ex quibus si aliquando deducuntur conclusiones solum probabiles, non est defectu ipsorũ; sed vel alterius propositionis, quæ cum illis assumitur in argumento, vel ex defectu formæ Syllogisticæ. Locus ex proprijs, sed non proprius dicitur ille, qui subministrat quidem principia, quæ ratione materiæ siue obiecti materialis sunt Theologica, sed non ratione obiecti formalis; eo quod non innitatur Diuinæ reuelationi, ita vt habeant omnem certitudinem, & infallibilitatem. Atque huiusmodi sũt. Septem illæ Auctoritates quas non exploratas appellant supra num. 5. recensitæ, & præterea Authoritas

Ecclesiasticæ Historiæ. Locus alienus dicitur ille qui nec est ex proprijs, nec proprius; idest qui non subministrat materiam, quæ vel ratione obiecti materialis, vel ratione obiecti formalis Theologiæ propria sit. Huiusmodi sunt ex viginti supra recensitis postremi quinque. Ex quibus sola ratio euidens, & historiæ vniuersalis consensus in aliqua re iustanda præbent necessaria argumenta. Ex locis igitur Theologicis alij necessarii, alij probabiles solum.

Hic aduerte duas esse præcipuas maximas; siue dignitates, aut Axiomata Vniuersalia, ad quæ cætera reducuntur. Primum est Quidquid Deus reuelauit verum est. Secundum Quidquid infallibilis Fidei Regula, tamquam reuelatum à Deo proponit, à Deo reuelatum est. His duobus principijs omnis discursus Theologiæ proprius innititur.

Quæri hic solet; an vnanimis Ecclesiæ consensus, quo sentit aliquid esse de Fide, sit omnino certus, & infallibilis; & an idem sit dicendũ de Patrum, & Doctorum Scholasticorum auctoritate consentiente in eo quod aliquid sit dogma Fidei. Resp. i. vnanimem consensum quo Ecclesia sentit aliquid esse de Fide, esse omnino certum & infallibilẽ; est communis sententia Theologorum, & satis probatur ex locis adductis supra §. Dico primo, & confir-

confirmatur, quia alias argumentatio ex illo non esset infallibilis, quæ tamen ab omnibus veris Catholicis debet admitti pro omnino certa, & infallibili; ut patet in hac argumentatione. Vniuersa Ecclesia sentit Euangelium S. Matthæi esse librum Canonicum; ergo verum est; consequentiam nullus Fidelis potest negare; ergo neq; antecedens, quod idem dicendum est de quibuscumque huiusmodi argumentationibus, quarum certitudo, & infallibilitas fundatur in eo principio. Quod Vniuersa Ecclesia sentit verum, certum, & infallibile est. Propterea parum rura censetur doctrina eorum, qui docent prædictum Ecclesiæ consensum non posse quidem formaliter esse Fidei contrarium, siue hæreticum, & exclusiuium habitus Fidei; posse tamen esse talem materialiter, eo quod licet falleretur; nihilominus esset error inculpatus; qui Fidem Ecclesiæ non excluderet; pro hac sententia Canus lib. quarto de locis Theol. c. 4. S. fiunt ergo; citat glossam interlinealem in illud Euāg. S. Matthæi. *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* (Sed in dicta glossa nihil tale inuenio) citat etiā S. Thomam in 4. Dist. 6. q. 1. art. 3. ad 3. sed neque S. Doctor ibi hoc docet; nam ibi non loquitur absolute, sed conditionate; ait enim de Fide militantis Ecclesiæ non est possibile deficere totaliter Deo hæc or-

dinante &c. Si tamen deficeret illud suppleret, quod de Fide remansit in Ecclesia Triumphante scilicet visio &c. Neque aliquid aliud habet ibi S. Thomas quod possit fauere huic sententiæ. Citat etiam Cardinalem Turre crematam in lib. Summæ Eccl. 2. cap. 91. & Alphonsum à Castro de iusta hæret. pun. lib. 1. cap. 5. quos non habeo.

Respondetur 2. Vnanimem consensum omnium Sanctorum Patrum alicuius ætatis in tradendo Fidei dogmate non esse minus infallibilem, quam sit vnanimis consensus omnium Doctorum Ecclesiæ alicuius ætatis, est communis Sententia Theologorum. Et probatur. Quia alias vniuersa Ecclesia teneretur errare in Fide; cum vniuersa Ecclesia teneatur eos audire tamquam Pastores, & Doctores. Vbi aduerte quod si loquamur præcisè de illis Sanctis Patribus alicuius ætatis qui ad nos sua scripta transmiserunt huiusmodi vnanimem consensum non esse per se, & directè infallibilem; ita Vasquez, Bannes, Gilius, & Staplet. relati à Bionio loco supracitato artic. 7. pro quo adducit etiam S. Thomam art. 8. ad 2. qui licet hoc ibi expresse non doceat, tamen deducitur consequenter ad ea quæ ibi tradit. Quod probatur. Quia huiusmodi Scriptores non sunt omnes P. P. & Doctores Catholici qui ea ætate florere; sed quandoque

que, & vt plurimum pauciores; nec est necesse quod si qui errarent, tota vniuersalis Ecclesia erraret: Ex prædictis tamen scriptoribus habetur argumentum moraliter certum. Dictum est directè ac per se; nam indirectè, & per accidens censetur infallibilis ex duplici capite. Primum est quod sit Argumentum moraliter certum ad concludendum totam Ecclesiam illis temporibus tale dogma, tamquàm Fidei dogma tenuisse: Ex quo postea Ecclesiæ consensu directè ac per se concluditur infallibiliter, id esse de Fide. Secundū est quod S. Ecclesia talem consensum receperit, & approbauerit, nec voluerit licere ab eo recedere, vt habetur in sexta Synodo Actione 11. & 13. & in Epist. Synodali Sophronij: in Concilio Lateranen. ultimo Act. 11. in Trident. Sess. 4. & in Bulla Confirm. Pij 4. per Pium Quintum renouatam; Quod tamen accipiendum videtur de omnibus ferè Ss. Patribus qui diuersis ætatibus, & sæculis scripserunt. Resp. tertio vnanimem consensum omnium Doctorū Scholasticorum non esse omnino infallibilem, habere tamen grauem auctoritatem, & communiter à Theologis censeretur temerarium, negare huiusmodi commune placitum; Ac propterea vnumquemq; debere habere pro suspectis suos sensus, quādo Scholasticorum omnium commu-

K

ni sententiæ repugnāt, & contradicunt.

Dubium incidens.

Quæres hic, an argumenta quæ sunt contra articulos S. Fidei possint euidenter solui. In hac difficultate.

Durandus quæst. 1. prologi num. 42. negat si argumenta peccent in materia; nam si quis infidelis contra Mysterium Sanctissimæ Trinitatis sic arguat. Vbicumque est distinctio personarum, est etiam distinctio naturarum; Sed in Deo non est distinctio naturarum; ergo nec etiam personarum. Maior propositio est procul dubio neganda; sed non potest euidenter constare eius falsitas, nisi euidenter constet opposita veritas; nam ex cognitione veritatis enunciationis negatiuæ cognoscitur falsitas affirmatiuæ, et qualis est illa talis est ista, Et si negatur illa maior non constabit iure esse negatam, quia nulla potest afferri instantia nisi in eo, de quo est quæstio.

Caietanus in commentario ad articulum octauum primæ Quæstionis Summæ S. Thomæ docet, posse solui euidenter negatiuè: Non posse verò euidenter positiuè, eo quod ad soluendum hoc modo oporteret ostendere euidenter propositionem, quæ assumitur ab aduersario esse falsam, quod non potest contingere, nisi

re, nisi euidenter constet oppositā, quæ est de Fide esse euidenter veram; At ad solutionē primo modo satis est, quod euidenter constet argumentum aduersarij nō conuincere. Supponit hæc Doctrina illud quod communiter docetur in Tractatu de Fide; videlicet Mysteria Fidei, esto non habeant euidentiam veritatis, habere tamen euidentiam credibilitatis; nam si haberent primam euidentiam, non diceretur Fides esse argumentum rerum non apparentium; si non haberent secundam, non obligarentur homines ad præbendum assensum Fidei, si enim foret tantum probabile, esse credibilia, esset etiam probabile nō esse huiusmodi, & consequenter nō peccaret, qui sequendo hanc sententiam non crederet, quod est falsissimum. Quo posito: vtrumque assertum Eminentiss. Cardinalis Caietani est verissimum, & quidem non posse euidenter posituè dissolui, conuincit ratio Durandi, posse autem negatiuè, conuincit euidentia credibilitatis; nam vt argumentum infidelis conuinceret deberet esse demonstratio; aliàs non determinaret intellectum ad assensum; at si esset huiusmodi, iam Mysteria Fidei non essent euidenter credibilia, sed euidenter impossibilia, & incredibilia, nihil enim magis impossibile, & incredibile, quam oppositum principiorum necessariorū,

& euidentium conclusionis demonstratæ; Habetur autem euidentia solubilitatis negatiuè non ex principijs Theologiæ creditis; nam recurrendo ad ea eluderemus argumentum, & peteremus principium, cum hæc ipsa conetur aduersarius euellere; sed ex lumine naturali, quò posita Fide, & credibilitate Mysteriorum, excogitamus solutiones, quibus licet non demonstretur, nec possibilitas Mysteriorum, nec impossibilitas propositionū oppositarum, tamen euidenter constat, intellectum non conuinci argumentationibus contrarijs. Quod sic ostendo in exemplo Durandi; licet non sit nobis euidentis falsitas illius maioris; vbicumque est distinctio suppositorum est etiam naturarum; quia aliàs esset euidentis Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, tamen est euidentis non esse per se notam, & talem, quæ sufficiat ad demonstrationem idque lumine Naturæ posita Fide de Sanctissima Trinitate; nam possumus naturaliter cogitare, & dubitare vtrum illa propositio, quæ in creatis est vniuersaliter vera, in Deo propter infinitatem naturæ habeat locum; Et eo ipso quod dubitatur de eius veritate, non cogitur intellectus ad assentiendum illi; Nō est igitur demonstrabilis impossibilitas rationum oppositarum articulis S. Fidei; sed est demonstrabile, non esse demonstratiuas.

AXIO-

AXIOMA OCTAVVM.

De sensibus, & modis exponendi Sacram Scripturam.

Ex lib. de Genesi ad litteram imperf. c. 2.

Quatuor modi à quibusdam Scripturarum Tractatoribus traduntur legis exponenda. Secundum Historiam. Secundum Allegoriam. Secundum Anagogiam. Secundum Aetiologiam. Historia est cum siue Divinitus, siue humanitus res gesta commemoratur. Allegoria cum figuratè dicta intelliguntur. Analogia cum Veteris, & Novi Testamentorum congruentia demonstratur. Aetiologia cum dictorum factorumque causa redduntur.

D V B I V M

Vtrum Sacra Scriptura sub vna littera habeat plures sensus, & pluribus modis exponi possit.

Præmitto 1. exactam huius difficultatis solutionem ad Scripturales pertinere, quia nihilominus eius notitia saltem, quoad communiora valdè conducit ad ea argumenta penetranda, quæ ex Sacris Scripturis conficiuntur: hic à pluribus, & eruditis Theologis cū S. Thoma de ea aliqua disputari. Ex quibus utiliora secernam. 2.

K 2

Rectè docuisse Angelicum Doctorem Articulo decimo Primæ Quæstionis, sub vna littera posse contineri plures sensus simpliciter: nempe litteralem, siue Historicum, Allegoricum. Analogicum; & Moralem. Et sub eadem littera posse contineri plures sensus litterales. Consequenter ad hæc

Dico 1. cum communi. Sensum littera-

litteralem esse illum, quem Spiritus Sanctus per verba sub propria, vel Metaphorica acceptione primò significare voluit. Pono autem illam particulam primò ad differentiam sensus Mystici, qui licet intendatur à Spiritu Sancto, nō tamen primò: Nam Mysticus est qui significatur per res vocibus significatas, atque ita secundariò, & remotè per voces significatur; Litteralis autem est quem voces significant primò siue in propria significatione, siue in translata; utroque enim modo vox primò & immediatè significat rem, ad quam significandam fuit primò imposita, & eam ad quam significandam propter similitudinem tracta est, non verò hanc mediante illa; nam cum dicitur Deum fecisse potentiam in brachio suo, vel exoratur ut auribus percipiat orationes nostras, loquutio est quidem Metaphorica, sed primò & immediatè significat Potentiam, Scientiā, vel clementiam Dei, aut quid simile, non verò mediantibus illis membris siue partibus corporeis. Ponitur etiam ad differentiam sensus Mystici si sub propria, vel Metaphorica significatione, quia licet sensus spiritualis quandoque & verbis ipsis significari possit, ut si voces æquè referri possent ad id, quod primariò intendit Spiritus Sanctus significare, & ad id quod media re significata, ut volunt communiter Scripturales

contingere in illo versu Osee cap. undecimo *Ex Aegypto vocavi Filium meum*. Vbi illa vox Filius, & populum Hebreorum, & Christum Dominum significat, tamen quandoque & ut plurimum sensus Mysticus nullo modo per verba potest significari, sed solum per res significatas, ut cum scriptura dicit Ionam fuisse tribus diebus in ventre Ceti; nam illud verbum, Ionas, non est impositum ad significandum Christum, neque venter ceti sepulturam, quod verò Spiritus Sanctus intendat huiusmodi significationem, necessarium est, eo quod voces quandoque plura significant, & determinantur ex voluntate Spiritus Sancti ad hoc, vel illud significandum, & hoc habet commune sensus litteralis cum Mystico, quid quid dicat in contrarium Abulensis, qui contendit satis esse ad litteralem, quod à Spiritu Sancto intendatur.

Dico 2. Sensum Mysticum siue spiritualem esse illum: qui nec propriè, nec Metaphoricè vocibus proximè significatur; sed per res significatas. Dicitur Mysticus id est arcanus, & reconditus. Dicitur spiritualis, quia sub re corporea seu materiali tamquam spiritus in corpore latet. Hunc esse admittendum præter litteralem salua fide nō possumus negare; Nam ea v. g. quæ Exodi capite 12. ad litteram de Agno Paschali scripta sunt, ad Christum

sum Dominum referuntur Io: 19. ut scriptura impleteretur, *os non comminuetis ex eo*, ad hoc intentum faciunt, quæ de Iona, quæ de Exaltatione serpentis, &c. Similia scripta sunt; ubi aduertunt communiter, non latere in quolibet loco Sacra Scriptura sensum mysticum, licet in quolibet sit sensus litteralis; Et licet quandoque Patres doceant, deficiente littera recurrendum esse ad sensum spiritualem; tamen solū intendunt, quandoque verba explicanda esse in significatione figurata, non verò in propria; ut cum Christus Dominus dixit, si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce ab te; per quæ verba Metaphoricè intelligitur amicus, vel cognatus; qui sit causa scandali, & hanc significationem quandoque appellant spiritualem, quia & ipsa latet sub propria, ut spiritus in corpore.

Dico 3. ex sensu mystico non deduci argumentum efficax. Pro hac assertionem citantur S. Dionysius epistola ad Titum. S. Hieronymus in cap. 13. Matth. & est expressa sententia S. Thomæ art. 10. primæ qu. primæ par. ubi in respons. ad primū ait. Nulla confusio sequitur in Sacra Scriptura, cum omnes sensus fundentur super vnum scilicet litteralem, ex quo solum potest trahi argumentum, non autem ex his, quæ secundum allegoriam dicuntur, ut dicit Augustinus in epistola con-

L

tra Vincentium Donatistam. Non tamen ex hoc deperit aliquid Sacra Scriptura, quia nihil sub spirituali sensu continetur Fidei necessarium, quod Scriptura per litteralem sensum alicubi manifestè non tradat, hæc ibi habet S. Thomas ex Doctrina S. Patris. Tota autem ratio prædictæ assertionis est, quia sensus mysticus est incertus; Et propterea nec etiam ex litterali, quando est incertus, potest deduci argumentum efficax, aut conuincens nisi apud eos qui admittunt assumptum, siue præsuppositum ab arguente pro vero, & legitimo sensu litterali. Quod si constet de mystico ex alia Scriptura, ut in supra adductis de Agno, & Iona, admittunt posse deduci efficaciter illationem, eo quod habeatur certitudo, illum esse verum sensum spiritualem, siue mysticum illarum Scripturarum. Monent tamen, cum adest sensus litteralis, non esse opus confugere ad mysticum.

Dico 4. variè à Theologis subdividi sensum Mysticum, sed nunc esse communior in Scholis illam diuisionem, qua tripliciter eum partiuntur, nempe in tropologicum, siue moralem, qui ad vitæ emendationem siue instructionem pertinet; in allegoricum, quando scilicet in re gesta continetur aliquod mysterium Fidei; Et in Anagogicum, qui refertur ad ea, quæ pertinent ad

Eccle-

Ecclesiam Triumphantem. Allegorici exempla passim obuia sunt in veteri Testamēto; nam omnia prius Patribus contingebant in figura, & ibi narrata erant vmbre futurorum. Moralis exemplum adduci solet ex Lucæ cap. 17. *Mementote mulieris Lot*. Anagogici illud ex epistola ad Galatas cap. 4. *Illam autem quæ sursum est Hierusalem Mater nostra est* &c. Quo loco obseruarunt sacri expositores, haberi explicitè quatuor sensus. Litteralis quidem illis verbis *Abraham duos filios habuit*. Allegoricus illis sequentibus, *quæ sunt per allegoriam dicta, hæc enim sunt duo testamenta*. Moralis autem ex illis, *sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus erat*, &c. Anagogicus verò in illis. *Quæ sursum est Hierusalem libera est*, &c. Sic & in vnica voce *Hierusalem* dicunt contineri omnes quatuor; ita vt in sensu litterali veniat vrbs illa Iudeorum, in Allegorico Ecclesia militans, in Anagogico Ecclesia Triumphans, & in Morali siue Tropologico Anima fidelis.

Dico 5. ex quatuor prædictis sensibus præcipuum esse litteralem, si spectetur ratio formalis sensus, quæ est proxima significatio vocis; Si verò spectetur res significata vel intentio Spiritus Sancti sæpe principalem esse mysticum, eo quod res significata est dignior, & ad eam significandam Scripturæ Sacræ fue-

runt inspiratæ, quandoque tamen litteralem etiam hoc modo esse magis principalem, quando scilicet res dignior assumitur ad significandam minus dignam, vt est locus ille ex epistola D. Pauli ad Hebreos cap. 11. vbi de Passione Christi Domini dicitur, quod significabat, vt exeamus ad eum extra castra improperium eius portantes. Ex quo etiam notant obiter Theologi, sensum mysticum non solum reperiri in veteri Testamento, sed etiā in nouo contra Abulensem; qui qu. 28. in cap. 13. Matthæi hoc negauit.

Dico 6. prædictæ diuisioni sensuum Sacræ Scripturæ, nullo modo opponi ea, quæ docuit S. P. & in Axiomate & in lib. de vtilitate credendi vbi etiam capit. 3. repetit: *Omnis Scriptura, quæ vetus Testamentum vocatur, quadrifaria traditur; secundum Historiam, secundum Aethiologiam, secundum Analogiam, & secundum Allegoriam; Secundum Historiam cum docetur, quid scriptum & gestum sit, quid non gestum, sed tantum scriptum quasi gestum sit: secundum Aethiologiam cum ostenditur: quid, qua de causa vel factum, vel dictum sit: secundum Analogiam cum demonstratur non sibi aduersari duo Testamenta. Secundum Allegoriam cum docetur non ad litteram quædam, sed figuratè intelligenda.* Vbi aduertit P. Hauzeur in secundo tomo suæ Anatomie in notatione ad

ne ad hoc caput, quod opponit S. P. ut etiam fecerat in lib. de vera Religione cap. 50. sensum Allegoricum sensui litterali, & sub litterali comprehendit historicum, Æthiologicum, & Analogicum, quamvis etiam hi sensus litterales possint & ipsi allegorizari: sub sensu verò Allegorico comprehendit omnem figuratum, siue translatum à propria significatione verborum ad aliquam impropriad. Sic scribit ibi dictus P. Hauzeur; Sed hæc postrema animaduersio de sensu allegorico, non videtur esse de mente S. Patris; ait enim *secundum Allegoriam cum docetur, non ad litteram quadam, sed figuratè intelligenda*. Cum verò etiam translata vocis significatio spectet & ipsa ad litteram; ut supra dictum est, & *secundum allegoriam non ad litteram, ut docet S. P. sed figuratè sint intelligenda*; idest quod res significatæ per illas voces, & ipsæ assumantur ut figuræ, umbræ, vel signa aliarum rerum, manet significationes vocum etiam metaphoricæ, translata, siue improprias non spectare ad allegoricum, sed ad litteralem. Et hunc esse germanissimum sensum S. P. patet clarè ex dicto capite tertio: ubi S. P. per extensum explicat de quolibet horum sensuum, seu modorum exponendi Sacram Scripturam, & de Allegorico sic scribit *De Allegoria restat ostendere*.

Ipse liberator Noster in Evangelio allegoria utitur ex veteri testamento, Generatio inquit hæc signum querit, & non dabitur ei nisi signum Ionæ Propheta, &c. Sic etiam ibi adducit S. P. illud Epistolæ primæ ad Cor. c. 10. *Patres nostri omnes sub nube fuerunt &c.* Et illud ad Galatas c. 4. *Scriptum est quoniam Abraham duos filios habuit, &c.* Hæc affert S. P. pro exemplis Allegoriæ, ut re vera allegoriæ sunt; nunquā verò quod ego sciam verba solum metaphorica, quæ accipienda sint in significatione impropria, siue translata. Propterea existimo esse veriorē sententiam illorum Theologorum, qui docent hic S. P. sub allegorico comprehendisse omnem mysticum sensum. Sub illis verò tribus primis sensum litteralem, & modos illum exponendi; quod si pro Abulensi dicas: in dicto capite tertio relato meminit solum veteris testamenti; Ergo in eo solum reperitur sensus mysticus. Respondeo negando consequentiā. Ideo enim meminit solius veteris, quia ille liber fuit conscriptus præcipuè è directè contra Manichæos, qui Testamentum vetus calumniabantur. Hæc quoad mentem S. P. in dictis locis indicasse satis sit; nam ipsum admisisse prædictos quatuor sensus, quos supra cum S. Thoma explicavi, manifestum est ex capite primo libri primi de Genesi ad litteram; ubi S.

P. orditur illud opus à prædicto quadruplici sensu his verbis *In libris Sanctis intueri oportet, quæ ibi eterna intimentur, quæ facta narrentur, quæ futura prænuntientur, quæ agenda precipiantur vel moneantur.* In quibus verbis per *ly eterna intimentur* Doctores intelligunt sensum Anagogicum; per *ly facta narrentur* litteralem; per *ly futura prænuntientur* allegoricum, & per *ly agenda precipiantur, vel moneantur.* Tropologicum, siuè moralem. Idem etiam paulo aliter indicat S. Hieronymus in epistola ad Eluidium. In qua aduertunt, quod sub tropologico comprehendit eum, quem Theologi vocant allegoricum; Theoriam verò appellat anagogicum. Contentus hac diuisione, eo quod sint duo tantum regna Christi nempe militans, & Triumphans. Nihilominus prædicta quadrimembtis diuisio est magis recepta, utilis, & commoda, quam etiam Cassianus docuit collatione 14. c. 8.

Dico 7. sensum litteralem esse utilissimum, nulloque modo esse admittendam sententiam illorum hæreticorum, qui ex cap. 3. epistolæ secundæ ad Corinth. *littera occidit, Spiritus, est, qui viuificat* inferunt sensum litteralē esse noxium, quod est falsissimum; Nam litteralis est fundamentum sensus Mystici; ita ut quilibet Mysticus, qui litterali repugnat, sit omnino reiciendus, ne-

que ille locus Apostoli admittit vltimo modo illam interpretationem; Neque enim loquebatur ibi de sensibus Sacræ Scripturæ; Sed de littera legis veteris, ut contradistinguatur à Spiritu Fidei, & gratiæ; qui tribuitur in lege noua, & illam ait occidere, quia inde sumebant plures hebrei occasionem peccandi impugnando, & repugnando Gratia noui Testamenti, quæ iuuat ad legem implendam. Ait autem Spiritum viuificare, eo quod tribuat vires ad obseruandam legem, cuius obseruantia præmium est vita æterna. Et hæc est germana, & receptissima expositio, & interpretatio illius loci; non verò illa, quam tribuebant hæretici.

Dico octauo esse expressam Sententiam S. P. N. Augustini libro duodecimo Confessionum cap. 30. & 31. & posse esse duos, & plures sensus litterales vnus, & eiusdem loci Sacræ Scripturæ, & de facto in multis reperiri. Nam dicto capite 30. ait *Si quis querit ex me quid horum Moyses senserit, &c. Nescio, & Scio tamen illas esse veras sententias, & 31. soluendo quæstionem ait Si quid verum quispiam in his verbis videt. Cur non omnia illa vidisse credatur per quem vnus Deus Sacras litteras vera, & diuersa visuris multorum sensibus temperauit? Ego certè, &c. Si ad culmen Auctoritatis aliquid scriberem sic mallē scribere:*

scribere: ut quod veri quisque de his rebus capere posset, mea verba resonarent, quam ut unam veram sententiam ad hoc apertius ponerem, ut excluderem ceteras. Nolo itaque Deus meus tam præceptum esse, ut hoc illum virum de te meruisse, non credam, sensit ille omnino in his verbis, atque cogitavit, cum ea scriberes, quicquid hic veri potuimus inuenire, & quidquid nos non potuimus, aut nondum possumus, & tamen in eis inueniri potest. S. Patrem sequutus est de more S. Thomas artic. decimo ubi ait Quia sensus litteralis est quem Auctor intendit; Auctor autem Sacrae Scripturae Deus est, qui omnia simul suo intellectu comprehendit; non est autem inconueniens ut dicit August. 12. Conf. si etiam secundum litteralem sensum in una littera Scripturae plures sint sensus. Hæc ibi Angelicus Doctor, quem postea sequuti sunt ferè omnes Thomistæ, & plurimi alij, & est sententia communior hodie in Scholis, nec indiget alia probatione: cum satis eam probet adducta ab his duobus Sanctis D.D.

Hic cum Vasquez tomo 1. Disp. 18. cap. 1. Obseruandum est, à quibusdam plures locos afferri eiusdem litteræ; qui propter variam lectionem diuersos etiam litterales sensus continent, qui tamen non sunt multi sensus eiusdem litteræ, sed idem Textus hebraicus variè tran-

slatus; ac proinde varia significans. Cum verò quæritur de varijs sensibus litteralibus, intelligitur sub eadem omnino littera, & lectione. Sciendum enim est, ex quattuor præcipuè causis lectionis varietatem ortum habuisse; harum Primæ duæ ad codices hebraicos, aliæ duæ ad Latinos, vel Græcos pertinent. Prima est varietas punctorum, quibus hebrei loco vocalium vtuntur. Secunda est ambiguitas vocis hebraicæ, ex qua profectæ sunt variæ eiusdem loci versiones. Quæ omnes si reperiantur in nostra vulgata; ex illis rectè poterit argui ad confirmanda dogmata nostræ Fidei. Tertia causa est varietas codicum, siuè Latinorum, siuè Græcorum, quæ vel errore scriptorum, vel alia via orta est. Quarta est varietas punctorum, siue interpunctionum, quibus periodi, & clausulæ distinguuntur. Vbicumque enim fuerit huiusmodi varietas lectionum, vel alia, quæcumque, ibi ferè semper erit aliqua varietas sensus litteralis. Et de his non est inter Catholicos difficultas, qui solum illos amplectuntur, qui vulgatæ editioni consonant, eique non repugnant. Obseruandum etiam ex eodem, non esse diuersos sensus eiusdem loci, neque varias lectiones, quoties ad idem omnino significandum referuntur, etiam si res ipse variæ, & diuersæ videantur; ut est in loco illo ex Psalm. 2.

Appre-

Apprehendite disciplinam, quem locum sic habemus ex translatione Septuaginta, & ex Textu hebreo nulla facta varietate punctorum ad litteram vertunt *Osculamini puritatem* alij *Osculamini purè* alij *Osculamini Filium*. Qui omnes sensus in idem recidunt: vt verū Messiam; de quo in eodem Psalmo dictum supra fuerat *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu: ego hodie genui te*, & legem eius, ac disciplinā omnes reuerenter excipiant. Osculum enim est signum subiectionis, & reuerentiæ, & idem est osculari Filium, atque ipsum eiusque doctrinam purè, & reuerenter excipere.

Dices 1. cum Michael de Medina relato ab Arriaga Disp. 1. sect. 6. subseptione 3. Nulla est necessitas ponendi illos duos sensus; quod enim volunt intelligi per duos sensus litterales potest sufficienter intelligi per vnum litteralem, & alterum spiritualem. 2. Scriptor Sacer non se gessit vt Amanuensis, qui non intelligeret mentem Spiritus Sancti; sed sine difficultate intellexit, quid ille significare voluerit; Sed scriptor sacer non habuit sub vna voce duplicem sensum, hoc enim est præter consuetudinem scribentium, ergo, &c. 3. Si sub eadem littera essent illi duo sensus, nihil certi ex Sacra Scriptura colligi posset; Sed hoc est falsissimum; er-

go &c. Sequela probari potest: quia ex multiplicitate sensuum oritur amphibologia, & æquiuocatio in vocibus, & Scripturis: ita vt audiens, vel legens non sit magis certus de vno, quam de altero; & propterea semper maneat dubius.

Respondet Arriaga ibi. Primum argumentum esse leue, & nō admitti illos sensus ex necessitate; sed quia possunt litteræ conuenire, & Spiritus Sanctus voluit eos includere. Aliàs etiam responderi potest, in operibus Dei non esse requirendam necessitatem: omnia enim operatur secundum beneplacitum voluntatis; At supposito quod voluerit aliquid habere hanc, vel illā perfectionem: iam necessitate consequenti illa perfectio, vel illæ perfectiones in illo sunt, & hic supposito quod voluerit, in aliquibus locis Sacra Scripturæ esse plures significationes, siue sensus litterales: necesse est huiusmodi sensuum pluralitatem in illis esse; Huiusmodi sunt illi tres sensus, quos S. P. adducit in eo libro 12. Confess. (vnde desumptum est Axioma) illorum primorum Verborum Sacra Scripturæ. *In principio creauit Deus Cælum, & terram*. Quæ rectè ibi ait posse tripliciter exponi, & primo quidem de Principio Increato idest Verbo; Nam Deus omnia in Sapientia fecit; Secundo de principio temporis. Tertio de principio operum

operum: ita ut sensus sit, ante cælum, & terram nullum aliud opus factum fuerat. Ad secundum Responderi potest negando quod scriptor Sacer non potuerit se habere ut Amannensis respectu Spiritus Sancti; neque enim hoc esset paruum donum, vel privilegium: esto non penetraret quid Spiritus Sanctus illis scripturis vellet indicare. Verum quia S. Pater in Axiomate, & alibi vult, quod Spiritus Sanctus etiam ipsi Scriptori aperuerit sensum ipsius Scripturæ, & manifestauerit illi intelligentiam illius, propterea respondeo secundum prædicto Auctore. Hoc non esse ullo modo contra consuetudinem hominum scribentium; Nam sæpe etiam nos cum scribimus, unico contextu plura simul intendimus significare. Et sic etiam Spiritus Sanctus potuit plures illos sensus Prophetæ, aut Euangelistæ indicare, quod ut plurimum fecisse arbitror; An verò hoc semper fecerit; non audeo affirmare, vel negare. Ad tertium Resp. potius ex hoc capite tolli incertitudinem; nam cum constet sapissimè eiusdem sententiæ esse plures sensus, si vnicus tantum ex illis esset intentus à Spiritu Sancto, & verè literalis, non esset unde sumeremus certitudinem: hunc, vel illum esse literalem; nisi quando Ecclesia hoc explicitè definiret. At si ambo, siue omnes admittrantur esse litterales, tunc omnes ha-

bent certitudinem, & non licet eos negare. Cui responsioni addit Arriaga, pluralitatem sensuum litteralium absolutè nihil adimere de certitudine: nam si quis dicat vnus loci vnicum sensum, quem ipse adducit esse literalē, & nullū aliū; adducat, & alter adducat alterū, non propterea adimit aliquid de certitudine illius adducti à primo. Exemplū adducere possumus ex illo Isaia cap. 53. *Generationem eius quis enarrabit?* Si quis diceret sensum litteralem huius esse Generationem Diuinam & Aeternam esse ineffabilem, & nullū aliū poneret sensum litteralem huius loci. Si quis postea adderet cum Sanctis Patribus: etiam esse ibi ad litteram sermonem de Generatione temporali ex Virgine Matre: protectò iste sensus, & ista explicatio nihil adimeret de certitudine alterius.

Prædicta de sensibus Sacrae Scripturæ ex S. Patre, & ex S. Thoma compendio adduxi: quibus tamen in aliquibus refragantur aliqui Scripturales ut Lyranus, & Abulensis; ut videre est apud Arriagam loco citato; quæ studio ommitto, eo quod illæ quæstiones sint ferè omnes de voce, & in his quæstionibus illa, quæ est communior, est verior; Propterea prædictæ sententiæ horum Sanctorum Doctorum ut tali adhæsi.

92
CONTROVERSIA
PRIMA

De Existentia Dei.

AXIOMA PRIMVM.

De cognitione Diuinæ Existentiæ.

Ex Tractatu 106. in Ioannem.

*Q*uod Deus dicitur vniuersæ creature etiam omnibus gentibus antequam in Christum crederent, non omnimodo esse potuit hoc nomen ignotum. Hac est enim vis veræ Diuinitatis: ut creature rationali iam ratione videnti non omnino ac penitus possit abscondi. Exceptis enim paucis in quibus Natura nimium deprauata est, vniuersum genus humanum Deum Mundi huius fatetur Authorem. In hoc ergo quod fecit hunc mundum calo, terraque conspicuum, & antequam imbuerentur in fide Christi, notus omnibus gentibus Deus. In hoc autem quod non est iniurijs suis cum dijs falsis colendus; Notus in Iudæa Deus. In hoc verò quod Pater est huius Christi, per quem tollit peccata mundi. Hoc nomen eius prius occultum hominibus, Omnis huius nunc manifestauit eis, quos dedit ei Pater ipse de Mundo.

DVBIVM PRIMVM.

An Deum esse sit per se notum.

Premitto primo. Hoc vocabulum, Deus, esse nomē substantialis Naturæ, esto censeatur ductū à vocibus significantibus operationem;

nem ; Nam vt testatur Angelicus Doctor , omnes audito hoc nomine concipiunt rem aliquam naturæ suæ præstantissimam , efficientem , mouentem , conseruantem , & regentem omnia , quæ ex seipsa sit sua quadam perfectissima naturæ necessitate, quæquæ à nullo alio efficiatur, moueatur, ac regatur. Quod S. P. antea ex Tullio animaduertit libro vigesimo secundo de Ciuitate Dei cap. 20. his verbis . *Deum certe volens sicut poterat definire Cicero tantus author ipsorum . Mens quadam inquit est soluta, & libera, secreta ab omni concretione mortali, omnia sentiens, & mouens, ipsaque prædita motu sempiterno. Hoc autem reperit in doctrinis magnorum Philosophorum.* Propterea ex hebraicis, & græcis litteris, & vocibus quibus expriment hanc mentem, illæ sunt præcipue, quæ significant esse, vel *Ens*, aut videre, vel currere. Propterea quod Deus sit *Ens* omnium præstantissimum sua Sapientia, & Voluntate omnia præcurrens, omnia præuidens, & vniuersa regens : nisi fortè placeat dicere, ideo appellari Deum, eo quod nihil ei desit, vel quia det rebus omnia commoda, quam etymologiam ait Valentia conuenire cū communi notione explicata. 2. Difficultatem hanc oriri præcipue ex diuersa acceptione, seu explicatione propositionis per se notæ, nam D.

Th. contendit propositionē per se notam esse illam, in qua prædicatum est de ratione subiecti, quam acceptionem plures, grauesq; Auctores nō admittunt, eo quod propositio illa, in qua prædicatur prima passio de definitione primi, & adequati subiecti, est propositio medio vacans, & per se nota, & tamen non habet prædicatum, quod sit de intrinseca ratione subiecti. Excusant Caietanus, & noster Ferrariensis Sanctum Thomam, eo quod non tradiderit eo loco definitionem propositionis per se notæ, sed solum dixerit tūc esse huiusmodi propositionem, quando habet prædictam conditionem, non verò assignauit adequatam, & propriam propositionis per se notæ causam, sed solum veram, & sufficientem. Scotus docet propositionem per se notam frustra distingui in notam secundum se, & in notam nobis; vult .n. propositionem per se notam esse illā, quæ à quocumq; intellectu perfectè cognitis terminis per se vera iudicatur. Noster Gregorius Ariminensis docet cum quibusdā alijs Nominalibus propositionem per se notam esse illam, ad cuius assensum sufficit notitia suorum terminorum, siue ea sit abstractiua, siue intuitiua; & neque ipsi diuidunt in propositionem per se notam, & secundum se, & nobis, sed per se notā aiunt esse eam cuius terminis apprehen-

prehensibilis, siue intuitiue, siue abstractiue absq; alio nota est, & insuper addunt: propositionem per se notam non dici absolute, sed relatiue ad cognoscentem; Vnaquæque ex his acceptionibus est valde, & satis probabilis in suis scholis, & vnusquisq; in hoc puncto debet sequi principia suæ Logicæ. Hoc certum est propositionem per se notam illam esse, cui non per aliam, sed per ipsam solam intellectus assensum præbet. q.p.

Duæ sunt in hac questione precipue, & inter se oppositæ sententiæ. Vna est Nostri Beati Ægidij in 1. distinc. 3. quæstion. 2. & nostri Thomæ de Argentina quæst. 1. art. 3. nec non Alberti Magni, Antifiodorensis, Lirani, & Abulensis, qui tenent hanc propositionem, Deus est, esse omnino per se notam etiã nobis. Altera est S. Thomæ quæst. 2. art. 1. & lib. 1. contra gentes, nec non Ferrariensis, & aliorum Thomistarum, ac etiam plurium extra scholam eiusdem Angelici Doctoris, qui docent prædictam propositionem, Deus est, non esse per se notam nobis, idest viatoribus, esse tamen per se notam absolute. His positis.

Dico esse magis ad mentem Sancti Patris Augustini sententiam S. Thomæ, ait .n. S. Pater tractatu 2. in Ioannem ad illa verba *in mundo erat, & mundus eum non cognouit*,

& hic erat, & huc venit; hic erat per diuinitatem: huc venit per carnem: quia cum hic esset per diuinitatem, ab stultis, & cæcis, & iniquis videri non poterat. Ipsi iniqui tenebrae sunt, de quibus dictum est: lux lucet in tenebris, & tenebrae eam non comprehenderunt. Et infra ad illa verba, *& mundus eum non cognouit*, ait, *sed qui non cognouerunt? qui amando Mundum dicti sunt Mundi.* Ex qua doctrina S. Patris habetur, fuisse vniuersalem ignorantiam de Deo, & per consequens de ipsius existentia; cum tamen vox ista Deus apud omnes esset recepta, & pluribus rebus applicata, quæ non sunt Deus, sed creaturæ; nec officit id, quod docuit in axioma, nempe hanc esse vim diuinitatis, vt creaturæ ratione vtenti non possit abscondi penitus, & omnino: nam ibi loquitur de cognitione per discursum, & per consequens de propositione deducta ex alijs propositionibus, ac proinde non per se notam: vt indicant illa verba. *Vniuersum genus humanum Deum Mundi huius fatetur authorem.* In hoc ergo, quod fecit hunc Mundum Cælo, terraq; conspicuum, & antequam imbuerentur in fide Christi: notus omnibus gentibus Deus. Solum ergo vult, ex cognitione existentie Mundi inferri facili, & claro discursu cognitionem existentie Dei, siue huius propositionis Deus est. Probat

batur verò communiter ratione ex eo, quod vt certum admittitur, nēpe propositionem per se notam esse illam, cui assentimur, & quam euidenter cognoscimus per solam terminorum penetrationem, sed nullus vnquam naturaliter huic propositioni (Deus est) præbuit euidentem assensum per solam penetrationem terminorum, sed solum ex præmissis discursu, vt docuit Sanctus Paulus in Epistola ad Romanos cap. 1. vbi ait, *Inuisibilia n. ipsius à creatura Mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* Vbi Lranus sicut causa per effectū, & sic Philosophi cognouerunt Deum; Si igitur Philosophi, qui fuerunt sapientiores inter eos, qui solo lumine naturali utebantur, non cognouerunt Deum ex sola penetratione terminorum, sed solum per discursum ex effectibus, manet indicium euidentis, huiusmodi propositionem non esse nobis per se notam, sed solum cognoscibilem euidenter ex effectibus. Confirmari solet ex eo, quod plures sunt, qui Naturam Diuinam è medio tollūt, qui propterea Athei dicuntur, sed non multum fido huic rationi, Responderi enim facile potest hos nō perfectè penetrasse terminos.

Dices 1. pro B.Ægidio Propositione illa, Deus est colendus, est per se nota, ergo & ista, Deus est, nā hæc supponitur ab illa necessariò.

Resp. negando consequentiam: illa enim est solum nota per se post cognitionem huius habitam vel per Fidem, vel per discursum naturalē. Ex illa enim necessaria præsuppositione non rectè infertur, omnia prædicata, quæ competunt vni, necessariò debere competere alteri. Naturaliter enim, & per se notum est: Principibus, & Parentibus deberi reuerentiam à subditis, & Filijs; non tamen per se notum est. Hunc esse Principem, aut esse Genitorem.

Dices 2. Omnes audito hoc nomine, Deus, concipiunt id, quo aliquid maius esse aut excogitari non potest; Ergo omnes audito hoc nomine (Deus) necessariò cognoscunt Deum esse aliquid existens; Quod enim non existit melius omnibus esse non potest. Respondet Ludouicus Caspensis, nūquam ex sola significatione, & apprehensione rei significatæ necesse esse concipere rem significatam existere in rerū Natura; audito enim nomine Hircocerui, non statim concipimus eum existere in rerum natura, sed potius non existere. Et sic posse concipi, illo nomine, Deus, importari id quo maius esse aut excogitari non potest; & dubitare an detur in rerum natura nec ne? Facilius & breuius Responderi potest, nec omnes audito hoc nomine, Deus concipere id quo maius esse, nec cogitari potest; plurimi enim Gentilium

tilium hoc nomine appellabant plures creaturas, quibus tamen sciebāt, & videbant plura alia esse maiora, & meliora.

Plura hic solent adduci Sanctorum Patrum axiomata, quibus docere videntur: Deum à nobis per se cognosci absque medio, & discursu, verum in ijs nullum reperio, in quo id expressè, siue explicitè cōtineatur, & in singulis quadrat responsio communis: quod huiusmodi notitia dicatur nobis à natura infusa, vel quia illam à pueritia ex parentum instructione comparare solemus; vel quia naturaliter potest ab omnibus comparari per discursum valdè facilem, & sic explicat Divus Gregorius locum illum Iob. cap. 36. vers. 25. *omnes homines vident eum: unusquisque intuetur procul* his verbis *omnis homo eo ipso, quo rationalis est conditus, debet ex ratione colligere, eum, qui se condidit: Deum esse. Quem nimirum iam videre, est dominationem illius ratiocinando conspicerè. Cum verò dictum sit: omnes homines vident eum, rectè subiungitur. Unusquisque intuetur procul. Procul quippe eum intueri, est, non iam illum per speciem cernere, sed adhuc ex sola operum suorum admiratione pensare. Procul illum hic etiam electi conspiciunt: quia nec dum claritatem illius per acumen intimæ visionis apprehendunt. Quo loco satis expressè docet hic San-*

ctissimus Pontifex, & Doctor Sanctæ Ecclesiæ nostram sententiam, nempe per ratiocinationem claram, & facilem ab vno quoque ratione utente cognosci, non verò per solâ terminorum penetrationem. Difficultatem aliquam ingerit locus ille Diui Anselmi, qui habetur in libro pro insipiente, vbi cum de Deo docuisset, quod est id, quo maius quidquam excogitari non potest, ait *postremò quod tale sit illud, ut non possit nisi mox cogitatum indubitabilis existentie sue, certò percipi intellectu, in dubio aliquo probandum mihi est argumento*. Quibus verbis non proponit se probaturum Deum esse rem illam, qua maior excogitari non potest; sed statim, ait, absq; vlllo alio, cuiusq; debet intellectui apparere, id esse in rerum natura, quo maius, &c. Similiter in Prologo cap. 3. explicat quo pacto cogitari possit Deum non esse, & cap. 4. ostendit: idcirco insipientem dixisse in corde suo, non est Deus, quia conceptum tantum vocis habuit, non verò illius rei, quæ Deus est. Respondet Vasquez disp. 19. cap. 4. idcirco Sanctum Anselmum hoc dixisse, eo quod non possit quidem Deus à nobis non cogitari, si semel concipiatur res significata per nomen: hoc tamen non provenire ex eo, quod propositio illa (Deus est) sit per se nota, sed quia ex rebus creatis statim tam euidenter, aut

aut probabiliter apparet Deum esse, ut non sit in nostra potestate illud negare. Fatetur tamen ibi Vasquez Sanctum Anselmum per hyperbolem loquutum fuisse cum dixit à nemine negari posse Deum, nisi ab eo, qui solum vocem, non autem significatum nominis percipit; & idcirco, quia insipiens non satis penetrat quid nomen Deus significet, dicit in corde suo, non est Deus. Et re vera Diuum Anselmum loqui de cogitatione per discursum habita, non verò de simplici apprehensione, aut penetratione terminorum satis clarè ostendunt verba eiusdem Sancti in fine libri pro insipiente, ubi ait: *puto quia monstravi me non infirma, sed satis necessaria argumentatione probasse in prefato libello re ipsa existere aliquid, quo maius cogitari non possit: nec eam alicuius objectionis infirmari firmitatem; tantam enim vim huius probationis in se continet significatio, ut hoc ipsum quod dicitur ex necessitate, eo ipso quod intelligitur, vel cogitatur, & re vera probetur existere.* Loquitur ergo Sanctus Anselmus de cogitatione habita per argumentationem, & probationem, ut clarè ostendunt verba, non verò de cognitione habita sine medio, vel discursu,

Dices tertio cum Beato Egidio, & Argentina; propositio per se

nota ex tribus dignoscitur. Primo ex eo, quod prædicatum sit de ratione subiecti; 2. si directè negari non possit; 3. si veritas talis propositionis sit ita manifesta, ut quilibet statim iudicet esse veram si percipiat quid illa significet; sed hæc omnia concurrunt in illa propositione Deus est, ergò est propositio per se nota. Respondeo neque vnamquamque illarum conditionum, neque omnes simul constituere propositionem per se notam; nam licet ista concurrant cū illa, & in illa, si tamen desit illi hoc, quod est non posse cognosci sine medio (ut deest in nobis viatoribus circa hanc propositionem, Deus est), nunquam erit propositio per se nota, cum hoc sit de ipsius essentia.

Aduerto hic pro complemento Bellomontanum ea, qua de more pollet acrimonia in censuris Doctorum antiquorum, nec non & Sanctorum Patrum Disp. 19. cap. 3. sugillare in hoc puncto Doctrinam omnium aliorum antiquorum tanquā minus sufficientem ad probandum intentum his verbis: *Predictam sententiam censeo veriore; hactenus tamen non satis probatam esse.* Suam tantum vult esse optimam, ut constat ex titulo capitis; & ex §. 10. ubi sic exponit hanc suam insignem rationem: *Vnica igitur ratio est quæ hanc sententiā*

optimè comprobatur. Præmittendū autem est Deum in se absolutum esse ab omni relatione ad creaturas, ut disp. 104, cap. 6. ostendimus, à nobis tamen non cognosci nisi relatè ad ipsas. Quare omnia nomina Dei aliquod genus relationis, aut dominij, aut causæ, aut alterius rationis denotant, ut inductione constat; quo fit, ut nulli proponi possit hæc veritas, Deus est, ita absolutè, quin significatū nominis Deus relatè concipiat ad vniuersum, vel per modum Domini, vel Principis, &c. sic ergo non solum Deum, sed alia etiā creata concipit, quorum Deum, & Dominum agnoscit.

Ex hoc fundamento prædictæ sententia monstratur; si enim audita hac propositione, Deus est, absolutè, & sine vlla relatione ad creaturas Deus à nobis agnosceretur, non esset nobis per se notū Deum esse non solum euidentè, sed nec probabiliter, sicut primæ opiniones per se probabiles esse solent; id quod satis manifestum est. Cum verò Deus relatè ad creaturas semper apprehendatur, etiā si absque labore, & assidua disciplinæ exercitatione statim assentiamur, & iudicemus Deum esse, non propterea est nobis per se notus; ex ipsis namque creaturis, per ordinem ad quas Deus cognoscitur, subita quadam ratiocinatione præ-

dictæ propositioni assensum præbemus. Quo circa sic impossibile est Deum à nobis cogitari pro hoc statu, nisi relatè ad creaturas; sic etiam fieri nequit, ut per se, & non per alia nobis innotescat. Hæc ergo vniuersi machina: hæc Cælolum moles, & amplitudo subito quodam discursu nos ducit in cognitionem alicuius omnium Imperatoris, & Gubernatoris, quam sanè notitiam, ideò Epicurus appellauit anticipationem quandam sine doctrina animis hominū à Deo impressam; Hieronymus autem, Damascenus, & Elias naturaliter insitam; Nazianzenus denique naturali ratione homines edoctos, & imbutos esse dixit, quod talis notio non indigeat assiduo labore disciplinæ, sicut aliæ veritates, sed illicò ipso naturæ lumine ex rebus creatis colligatur.

Hæc ratio mihi videtur non esse admitenda, neque ut sufficiens, neque ut omninò vera; dico ut non omninò vera, quia supponit Deum non cognosci à nobis nisi relatè ad creaturas, cum tamen habeamus conceptum Dei sub ratione entis absoluti, qui nullam inuoluit relationem, & entis independentis, qui non solum præscindit, sed etiam negat, & tollit relationem; dico non esse sufficientem, quia non apparet connexio inter hoc, quod est, Deum non posse con-

concipi à nobis sine relatione, & hoc quod est hanc propositionem, Deus est, esse nobis per se notam, ut consideranti patebit; nam sicut nobis in cognitione sensitiva per se nota sunt obiecta sensibilia, ut visui, color, & lux, quæ sunt entia absoluta, & pecudibus etiam ipsis non solum absoluta, sed etiam quedam relatiua, ut potè aliquibus cognitio conuenientis, & disconuenientis, manet hoc, quod est esse per se notum, competere posse tam enti absoluto, quàm enti relatiuo. Præterquamquod existimo falsum esse, Deum esse ita absolutum,

ut nullam omninò dicat relationē ad creaturas; neque enim omnis relatio importat imperfectionem, sed solum illa, quæ dicit inferioritatem, mutabilitatem, & dependentiam, quæ imperfectiones omninò longè sunt à Deo, & ab illis relationibus, quas communiter admittunt plurimi alij, ijque grauissimi Theologi inter omnipotentiā, scientiam, voluntatem, & alia huiusmodi ad sua obiecta, siuè terminos, quæ respiciunt non solum relatione rationis, sed etiam relatione reali, ut alibi fusiùs dicetur.

AXIOMA SECVNDVM.

De rationibus quibus probatur Deum esse

Ex Sermone ss. de verbis Domini,

Veritatem, & vitam omnis homo cupit, sed viam non omnis homo inuenit. Deum esse quandam vitam eternam, immutabilem, intelligibilem, intelligentem, sapientem, sapientes facientem nonnulli etiam huius sæculi Philosophi viderunt, veritatem fixam, stabilem, indeclinabilem, ubi sunt omnes rationes rerum omnium creaturarum, viderunt quidem, sed de longinquo; viderunt, sed in errore positi: & idcirco ad eam tam magnam, & ineffabilem, & beatificam possessionem, qua via perueniretur non inuenerunt; Nam, quod viderunt etiam ipsi, (quantum videri ab homine potest) Creatorem per creaturam, Factorem per facturam, fabricatorem Mundi per Mundum, Paulus Apostolus testis est, cui utique debent credere Christiani; Sit enim cum de talibus loqueretur: reuelatur ira Dei de &c. Audite quod sequitur, & ostendit. Quia quod

notum est Dei, inquit, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestavit. Manifestavit illis, quibus legem non dedit? Audi quomodo manifestavit. Inuisibilia enim eius per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Interroga Mundi ornatum, Cæli fulgorem, dispositionemque Syderum, Solem diæ sufficientem, Lunam noctis solatium. Interroga Terram fructificantem herbis, & lignis, animalibus plenam, hominibus exornatam: Interroga Mare quantis, & qualibus natatilibus plenum: Interroga Aera quantis volatilibus vigeat. Interroga omnia, & vide si non sensu suo tanquam tibi respondent, Deus nos fecit. Hac & Philosophi nobiles quesierunt, & ex arte artificem cognouerunt.

D V B I V M 2.

An possit probari vera Demonstratione Deum esse.

PRemitto primò nullius rei existentiam posse à priori euidenter demonstrari, & quidem de creata patet, quia quæcumque existentia, & essentia creata, quæ talis, est contingens, & non habet causam necessariam, & consequenter à priori demonstrari non potest; existentia verò increata licet necessaria sit, nullam tamen habet causam illam producentem, per quam possit demonstrari.

2. omnium Philosophorum insignium, & omnium nationum consensum conuenire in hoc, quod detur aliqua Deitas; idque cen-

sens naturalibus rationibus clarè ostendi, vt videre est apud Platonem in Timæo, & in libro 10. de Republica, apud Aristotelem lib. 8. Physic. & lib. pr. de Cælo, nec non lib. 12. Metaph. à textu 29. Simplicii lib. pr. Physic. commento 3. ita vt Epicurus (vt refert Cicero lib. pr. de Natura Deorum) cum vulgi opiniones in maxima inconstantia versari dixisset, docuerit: Ea qui consideret quàm inconsultè, ac temerè dicantur, &c. Quæ enim gens, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipatione quadam Deorum

Deorum, quam appellat *προχῆρον* Epicurus idest anticipatam animo quandam informationem, sine qua nec intelligi quidquam, nec quaeri, nec disputari possit? hæc ibi Cicero ex persona Epicuri. 3. argumenta illa, quæ pro demonstratione circumferuntur, & si non habeantur ab aliquibus pro demonstrationibus, esse tamen talia, ut saltem simul sumpta efficiant firmum argumentum ad probandam Dei existentiam, quibus licet, vel ex proteruita, vel exercitij gratia possit aliquid opponi, quod eorū robor infirmare videatur, nihilominus his, & similibus occurrendum esse Axiomate illo Aristotelis, quod habetur libro pr. Topic. cap. 9. circa finem, *nempe omne problema disputandum est, sed quod indiget ratione aliqua & examine; est enim aliud, quod in dubium revocare pena dignum est, quale est, an oporteat Deum honorare, nec non & illis ex lib. 2. Metaph. cap. 16. Non esse semper exigendam Mathematicam demonstrationem, & ex libro pr. Physicorum textu 9. Non debere nos disputare contra quamlibet positionem; quod maximè quadrat in præsentī quæstione, cum Athei, contra quos agimus, nullum habeant argumentum ad negandum Deum, & solutiones, quas afferunt contra nostra argumenta nunquam sint probabilitate præ-*

ditæ & nunquam habeatur argumentum pro soluto, nisi solutio habeat saltem æqualem certitudinem, aut probabilitatem, quantum habet argumentum. 4. illis quinque argumentis quibus utitur S. Thomas pr. p. qu. 2. art. 3. ad probandam Dei existentiam tamquam demonstrationibus etiam Aristotelem usum fuisse; primum enim, quod fundatur in illo effato Peripatetico. Omne quod movetur ab alio movetur, habetur lib. 7. & 8. Physic. & lib. 12. Metaphys. Secundum, quod procedit ex ratione causæ maximè efficientis habetur lib. 2. Metaphys. Tertium, quod est ex possibili, & necessario, quatenus scilicet ex eo, quod aliquid potest esse, & non esse, sequitur dandum esse aliquid, quod necesse sit esse, à quo possibile habeat transire à non esse ad esse, habetur lib. p. de Cælo. Quartum, quod est desumptum ex gradibus perfectionum, qui sunt in rebus, per quos veniendum est ad aliquod summum, & perfectissimum ens, quod est Deus, habetur lib. 2. Metaphys. tex. 4. & lib. 10. Metaphys. per aliquot capita. Quintum, quod est desumptum ex gubernatione rerum; habetur lib. 2. Physic. tex. 75. Hæc fusè, & eruditè examinat Gregorius de Valentia tom. p. q. 2. punct. 3. & solvit ea, quæ illorum firmitatem videntur

tur labefactare, quæ modò non vacat examinare, an sint veræ; & exactæ demonstrationes. quibus positis.

Tres inuenio sententias circa propositam difficultatem. Prima est illa, quæ communiter tribuitur Rabbi Moyfi lib. 3. cap. 6. quem tamen noster Ferrariensis excusat in suis Commentarijs ad librum primum contra Gentes cap. 12. asserens eum solum illius meminisse, & est, sola reuelatione constare Deum esse, sed re vera demonstrari non posse; eam verò tenuisse Aliacensem quæst. 3. art. 2. litt. 10. testantur cõmuniter Scholastici. admittendo tamen maximã probabilitatem. Secunda est Beati Egidij Nostri, qui censet quidẽ nos habere euidentem cognitionem existentia Dei, cum sentiat hanc propositionem, Deus est, esse per se notam, contendit eam omninò demonstrari non posse, sed omnia argumenta, quæ pro demonstrationibus circumferuntur, ad hoc solum valere, vt explicet quid significet hoc nomen, Deus; & re vera si rationes hoc solum efficeret nõ essent demonstrationes, sed solum terminorũ explanationes. Tertia sententia, quæ est communis in Scholis est, ratione naturali demonstrari posse, & de facto demonstrari Deum esse, sic, D. Thomas loco citato, & lib. p. contra

Gentes cap. 12. & 13. & cum eo Caietanus, & Ferrariensis, ante ipsum Albertus in p. qu. 17. pr. p. quæst. Marfil. qu. 5 Ricardus d. 3. art. pr. qu. 3. Scotus dist. 2. q. 2. S. ad primam quæst. Henricus in summa art. 22. q. 4. propterea.

Dico primo esse demonstrabile Deum esse. Assertio hæc habetur vt plurimum pro adeò certa, vt S. Thomas lib. contra Gentes cap. 2. oppositum eius appellet falsum, & alij vt Molina ad q. 2. S. Thomæ art. 2. & Pesantius disp. 2. ad prædictum artic. temerarium, ne dicant erroneum; & probatur communiter ex illo D. Pauli ad Rom. cap. p. *Inuisibilia enim Dei à creatura Mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius Virtus, & Diuinitas, ita vt sint inexcusabiles.* Ex hoc loco, quo vtitur etiam S. Pater vt habes in Axiomate sic communiter arguunt Sacri DD. Si cognitio Dei esset solum obscura, & probabilis essent excusabiles, quia iure dubitare potuissent; probari etiam solet ex illo Sap. 13. *A magnitudine enim speciei, & creatura cognoscibiliter poterat creator omnium videri, vbi sapiens appellat vanas gentes, quæ Dei notitiam vniuersi fabrica non sunt assecutæ; vbi notant verbum videri assensum euidentem importare.* Alia etiã loca adducuntur ex scripturis,

turis, ut sunt illa ex psal. 8. *Celi enarrant gloriam Dei*: ex psal. 88. *Confitebuntur Celi mirabilia tua*. Act. cap. 14. *Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit* [scilicet Deus] *benefaciens nobis de Celo dans pluvias, & similia*, sed duo priora sunt potiora. Vasquez disp. 20. cap. 3. à nu. 8. nititur argumentum ex his testimonijs deductum suo more infirmare, & ostendere quod non probent intentum, asserendo scripturam his locis, & similibus contendere solum semper fuisse sufficiens testimonium Dei ex eius effectibus, ut ab omnibus cognosceretur, nihil verò curare, an hæc notitia sit evidens, an verò solum probabilissima, & parum referre, quod utatur verbis: conspiciuntur, & videri; nam hæc ex communi, & magis usitata significatione significant quamlibet intellectus notitiam cum assensu determinato, in qua communi significatione hæc & similia, ait, passim usurpat Scriptura. Ad illud verò quod additur excusari non posse, respondet non probare potuisse omnes demonstrationem habere; nam ad hoc ut non possint excusari sufficit si probabilissimam quamdam, & prudentem notitiam habere potuissent; nam habentes huiusmodi notitiam Deum verum colere debebant, & dat instantiam de eo, qui negaret Chri-

stum, qui excusari non posset non ex eo, quod evidentem illius notitiam habere potuisset, sed quia fide, & notitia prudenti potuisset credere, & sic pariter gentes excusari non posse eo, quod non acquieverunt rationibus probabilibus apud prudentes; & in confirmationem suæ opinionis adducit D. Gregorium Nazianzenum, qui oratione 34. quæ est 2. de Theologia ait: *Etenim quod Deus sit, ac princeps quadam causa, quæ res omnes procreavit, atque conseruet, tum oculi ipsi, tum lex naturalis docet: illi dum rebus in aspectum carentibus aciem affigunt; hæc autem dum per res oculis subiectas, ac recto ordine collocatas, auctorem earum coniectura quadam colligit*. Vbi advertit quod non dixit evidenti ratione, sed coniectura quadam ex rebus visis colligi Deum esse, ubi etiam adducit verbum Græcum, quo utitur Nazianzenus, quod est *σοφλογιζομεθα* à verbo *συλλογιζομαι*, quod non significat evidenter colligere, aut demonstrare, sed ratio- cinari. sic differit Bellomontanus in hoc puncto;

Hanc doctrinam nec veram, nec tenendam esse censeo; non veram, quia verba illa, quibus D. Paulus, & Auctor libri Sapientiae utuntur, adeò clara sunt ad indicandam evidentiam cognitionis, ut clarioribus uti non potuisse appareat tanto.

tantò magis, quod etiam præscin-
dendo ab his auctoritatibus, &
ipsi Phylosophi gentiles, vt Cice-
ro in lib. pr. de natura Deorum,
Aristoteles, Plato locis citatis cen-
suere hoc demonstrari posse, & ab
ipsis re vera demonstratum fuisse,
& sanè D. Thomas utitur argu-
mentis Phylosophi tanquam de-
monstrationibus; nec tenendam,
quia est contra communem om-
nium Scholasticorum opinionem,
vnico excepto Aliacensi; quanti
autem faciendum sit commue-
suffragium Sacrorum Doctōrū nul-
lus Theologus ignorat, & qui cu-
pit scire legat lib. 8. P. Melchio-
ris Cano de Locis Theologicis.
Quod verò Scriptura Sacra vtatur
illis verbis conspiciendi, & viden-
di in alijs locis, in quibus non
habent significationem notitiæ eui-
dentis, seu demonstrationis, hoc
non officit; nam circa illa non ex-
tat communis Patrum, & Docto-
rum consensus, vt est circa ista.
Ad id quod addit in responsionē
illius, *vt inexcusabiles sint*, nem-
pe non probari omnes demonstra-
tionem habere potuisse, eo quod
ad hoc vt non possent excusari fa-
tis sit si probabilissimam quamdā,
& prudentem notitiam habere po-
tuisent; sic enim habentes hanc
notitiam Deum verum colere de-
bebant, respondeo hanc doctri-
nam tacitè aperire viam Atheismo;

(præmitto tamen prius eo loco
Apostolum solum loqui de Phy-
losophis, qui profecto Deum esse
demonstrauerunt, per quos omnes
aliæ gentes edoceri de hac eui-
denti veritate potuerunt) deinde
assertum sic ostendo. Si semel de-
tur esse solum probabilissimum, nō
verò euidens, aut euidenter de-
monstrabile, vel demonstratum
Deum esse, posset Diagoras, vel
quicumque alius Atheus, siue an-
tiquus, siue modernus respondere
se non teneri ad sequendam opi-
nionem probabiliorē, sed posse
tuta conscientia sequi suam, modò
sit probabilis, tantò magis si iudi-
cent suam esse probabiliorē op-
posita, vt iudicarunt illi suam ne-
gantem existentiam Dei esse pro-
babiliorē; nam idemmet Vaf-
quez, tom. p. in primam secundæ
disp. 62. cap. 4. à num. 13. docet
*Si aliquis vir doctus, qui non pa-
rum in studijs laborauerit, quique
optimè viderit rationes contrariæ
partis, easque omnes examinans, &
expendens iudicauerit contra ceteros,
qui ipsum præcesserunt scriptores suā
opinionem probabiliorē esse, etiam-
si illa minus tuta sit, posse eam am-
plecti, & secundum illam rectè ope-
rari.* Si ergo expensis hinc inde
rationibus detur Atheistis hanc
propositionem, Deus est, esse so-
lum probabilissimam non verò eui-
dentem iam manet esse excusabi-
les,

les, quod est expressè contra Apostolum, & illos posse tuta consciètia sequi suum Atheismum, quod nihil absurdius dici potest.

Ad illam instantiam, quod si modo aliquis negaret Christum, non ideò excusabilis nō esset, quia eundem rationem illius habere potuisset, sed quia fide, & notitia prudenti potuisset credere, resp. esse disparem rationem; nam Christum esse, & ipsum esse Deum est Mysterium omninò supernaturale, cui licet desit euidètia naturalis, non deest tamen euidètia credibilitatis; & idcirco neque negans Deum esse, neque negans Christum sunt excusabiles; est tamen apud omnes sectas, & nationes semper minus excusabilis ille, qui negat Deum, quàm qui negat Christum, quod in aliud caput non potest refundi, nisi in hoc; quod ut ait S. Pater Tract. 106. in Ioannem, *Hac est vis vere Divinitatis, ut creatura rationali iam ratione utenti, non omninò, ac penitus possit abscondi, &c.* In hoc verò quod Pater est huius Christi, per quem tollit peccatum Mundi, hoc nomen eius prius occultum hominibus, nunc manifestavit, quos dedit ei Pater de Mundo. Quibus adde, quod Deum esse est caput, & Primum prin ipsum, in quo debet fundari, & resolui Veritas eorum, quæ ipse revelat; quod si semel

ponatur esse solùm probabile, non verò euidèter demonstratum tollitur fundamentum, vnde possimus vera ratione ducere gentiles ad cognitionem veræ, & Catholicæ Fidei.

Ad testimonium desumptum ex oratione 34. D. Gregorij Nazianzeni, quæ est secunda de Theologia, resp. nihil ex illo probari pro intento Vasquez; nam illa verba *coniectura, & syllogizare*, in quibus fundat vim sui argumenti, sunt communia ad coniecturas, & syllogismos; tam probabiles, quàm euidètes; nam coniectura ex Quintiliano lib. 3. *dicta est à coniectu idest directione quadam rationis ad veritatem*, quæ directio, ut patet, non est restricta ad solam probabilitatem. Ex syllogismis verò alios esse probabiles, alios verò demonstratiuos, quilibet in Dialectica vel mediocriter instructus optimè scit. Propterea do quidè dari rationes probabiles de existètia Dei; sed debet etiam admitti cum Sanctis Patribus, & Theologis dari demonstratiuas. Tantò magis, quod idemmet S. Gregorius Nazianzenus eadem oratione, quam citat Vasquez scribit *Nimis absurdus, & preposterus est, qui argumentis naturalibus non cedit, & insiciatur Deum esse*. Quod utique non esset si esset solùm probabile, ex argumentis naturalibus Deū esse.

Propterea arbitror Bellomontanum virum eruditissimum, & communiter habitum pro vero Catholico, & quàm longè distante ab Atheismo hæc scripsisse exercitij gratia, & ad acuenda ingenia, tantò magis, quod immediatè post subdit: *Hæc igitur sententia confirmanda solum nobis erit seq. cap. adductis rationibus ad probandum esse Deum, quas demonstrationes esse putamus.* Quibus verbis licet nutare videatur in assentiendo quod illæ rationes sint demonstrationes, nihilominus tandem confitetur se putare tales esse.

Dices pro Aliacensi: Non datur demonstratio de Unitate Dei; ergo neque de Existentia Dei. Probatur consequentia; quia perinde est demonstrare Deum esse, ac demonstrare vnum esse; ergo si non datur demonstratio de Unitate Dei, neq; de Existentia Dei; nomine enim Dei nihil aliud intelligimus, quàm Vnum quoddam ens infinitum supra omnia entia. Resp. negando primum antecedens; nam de facto hoc S. Thomas demonstrat quæst. 11. & ferè omnes Theologi, ac etiam Metaphysici; Et præterea dato, & non concesso, quod non posset demonstrari Deum esse vnum, non tamen sequitur demonstrari non posse Deum esse; ad hoc enim sufficit demonstrare dari Eminentissimam quam-

dam Naturam independentem à quocumque præscindendo ab Unitate, & multiplicitate.

Dico 2. non posse à priori demonstrari Deum esse: Patet ex dictis in primo præmissis, ex quo sic formatur argumentum. Quod non habet causam neque intrinsecam, neque extrinsecam, non potest demonstrari à priori; atqui Existentia Dei neutram habet, ergo. Probatur minor, nam Deus essentialiter est primum Ens independens; & sic omnem causam extrinsecam necessariò excludit. De intrinseca verò patet, quia distinctio causæ, & effectus plures inuoluit imperfectiones, quæ in Deum cadere non possunt. Vt sunt dependentia, inferioritas, compositio, distinctio realis Essentiæ. Et alia huiusmodi.

Dices: ad demonstrationem à priori sufficit causa virtualis, licet non detur causa realis; at in ordine ad Diuinam existentiam possumus assignare necessitatem essendi, tamquam quid prius ratione nostra, quemadmodum ad demonstrandam Diuinam Æternitatem, aut Immensitatem assignamus pro causa virtuali Infinitatem, vel immutabilitatem. Ergo rectè possumus hoc modo à priori demonstrare Diuinam Existentiam; et confirmari potest ex illo Axio mate S. Patris lib. 7. de Trin. cap. 1.

vbi loquens de Deo ait. *Quod illi est causa ut sit, est etiam causa ut sapiens sit.* Quod videtur perinde esse, ac dicere: Quemadmodum Diuinæ Sapientiae non datur causa realis, licet detur virtualis, sic & Diuinæ Existentiæ, licet non detur causa physica, & realis, datur tamen causa virtualis idest prædicatum ratione nostra prius.

Resp. negando minorem; nam Existencia Dei, non est quid distinctum ratione ratiocinata (quæ requiritur ad huiusmodi demonstrationes) ab ipsa necessitate Dei; iuxta commune proloquium Peripateticum: In æternis est idem esse, ac posse, quod non solum de identitate reali, sed etiam de identitate rationis intelligendum est. Simili responsione soluitur aliud argumentum: Deus est actus purus: ergo existit, quod videtur esse demonstratio à priori, & tamen non est; nam esse actum purum, idem est, ac habere Existentiā, & omnem aliam perfectionem, sine admixtione ullius potentialitatis; Et propterea dictum argumentum non est à causa siue reali, siue virtuali, sed à toto ad partem, ac propterea non est demonstratio, sicut neque illud: Petrus est homo; ergo est animal. Ad testimonium S. P. resp. verū sensum illius esse de causa negati-

uè; idest, quod quemadmodum non datur causa Existentiæ Dei, sic nec etiam datur causa Sapientiae ipsius, quod immediatè ante indicauit, cum dixit: *Quid enim aliud dicimus, cum dicimus, hoc illi est esse, quod sapere, nisi eo est, quo sapiens est?* Quod nihil aliud significat, quàm quod sicut essentiae eius non datur causa, sic nec Sapientiae, cum idem omninò sint re, & ratione.

Dico 3. ex illis argumentationibus, quæ vt demonstrationes circumferuntur ad probandam Diuinam existentiam, eam, quæ ex causalitate, seu efficientia ducitur habere primum locum, qua vtuntur communiter tū Philosophi, tū etiam SS. PP. ac Scolastici Doctores, à qua desumit etiam suam vim ea, quæ deducitur ex motu, vt communiter aduertunt Doctores in examine præsentis difficultatis; Quia verò diuersimodè proponitur, inquirere oportet, quo pacto proposita habeat vim demonstrationis. Eam S. Thomas sic proponit q. 2. art. 3. in corp. *Inuenimus in istis sensibilibus esse ordinem causarum efficientium, nec tamen inuenitur, nec est possibile, quod aliquid sit causa efficiens sui ipsius, quia sic esset prius se ipso, quod est impossibile; non autem est possibile quod in causis efficientibus procedatur in infinitum, quia in omni-*

omnibus causis efficientibus ordinatis primum est causa mediæ; Et mediū est causa ultimi, siue media sint plura, siue unum tantum: remota autem causa remouetur effectus: ergo si non fuerit primum in causis efficientibus, non erit ultimum, nec mediū, sed si procedatur in infinitū in causis efficientibus, non erit prima causa efficiens, & sic nō erit nec effectus ultimus, nec causæ efficientes media, quod patet esse falsum: ergo est necesse ponere aliquam causam efficientem primam. Sic arguit S. Thomas loco citato, & cum eo communiter Thomistæ, & plurimi alij Theologi. Hæc tamen ratio patitur difficultatem in eo, quod supponit vt notum per se, & euidens lumine naturæ, nempe quod non detur progressus in infinitum in causis efficientibus; nam vel hoc intelligitur de causis per se ordinatis, & quæ non sunt eiusdem rationis, vel intelligitur de causis per accidens ordinatis, & eiusdem rationis quales sunt Pater, Auus, Abauus, Proauus, Atauus, &c. respectu Antonij, qui ab illis ducit originem. Si dicatur primum, non videtur esse ad propositum; nam hic agitur de progressu causarum, quarum vna sit effectiue ab altera, vt sic tandem concludatur esse aliquam primam, quæ non fit ab alia; causæ autem per se ordinatæ, non omnes ita se habent,

vt vna sit effectiue ab alia; neque enim cælum quantumuis sit causa sic subordinata intelligentiæ, quæ ipsum mouet, non tamen est ab ea productum. Si dicatur secundum, tunc illa propositio erit falsa; communiter enim conceditur non repugnare processum in infinitum in huiusmodi causis per accidens ordinatis; nam æque benè potuisset Antonius produci à suo Patre, si infiniti sui maiores præcessissent ipsius Patrem, vt patet. Respondet Valentia Q. 2. puncto 3. huic argumento propositionem illam debere intelligi de quibuscumque causis, quæ ita se habeant, vt vna sit ab alia, siue illæ sint essentialiter subordinatæ in agendo, siue per accidens. Ad id quod additur in causis subordinatis per accidens non repugnare processum in infinitum, respondet id quidem verum esse præcisè ex parte productionis effectus, vt est à causa vniuoca immediatè, aliunde tamen illum processum repugnare, nempe ex parte entitatis causæ ipsius vniuocæ, per quam effectus produci debet. Ita vt si per impossibile infinitæ causæ vniuocæ eiusdè ordinis antecessissent v. g. Ioannem, & tamen Ioannes esset, posset Ioannes æquè bene iam generare Antonium, quia iste effectus secundum se, Antonius videlicet, non dependeret immediatè ab infinitis

finitis illis causis præcedentibus, sed à solo Ioanne in illo ordine causæ; sed tamen ait repugnare aliundè, ut eo modo Antonius producat à Ioanne, quia videlicet repugnat absolutè, quod post infinitas causas uniuocas fuerit Ioannes, atque adeò quod is potuerit generare Antonium. Verùm si hæc responsio cōsideretur attentè, neque explicat intentum S. Thomæ, neque ostendit quomodo sit euidens, quod non detur, aut sit possibilis processus in infinitum; & primò quidem non explicat intentum D. Thomæ, quia ideò negat processum hunc, quia in omnibus causis efficientibus ordinatis (ait ipse) Primum est causa mediæ, & medium est causa ultimi; nam primò in exemplo allaro de Angelo mouente Cælum, Deus quidem est causa efficiens Angeli, Angelus verò nō est causa efficiens Cæli; & præterea in omnibus, quæ producuntur per creationem non datur hoc medium effectuum ultimi; cuncta enim creantur ab ipso Deo immediatè, & sine vlla alia causa efficiente intermedia, ut est communis sensus Theologorum, & Ecclesiæ. Quod si præscindas ab hoc, & Philosophicè loquaris, respondebit vel Atheus, vel purus Philosophus nullam apparere repugnantiam in hoc progressu, quemadmodum nō repugnat, quod vnus

Angelus inferior illuminetur à superiore, & hic ab alio superiore, & sic in infinitum, si infinitæ intelligentiæ darentur, (quarum possibilitatem plures, ijque non ignobiles Philosophi admittunt,) & maximè si daretur omnes, & singulas esse differentes specie, ut ponunt Thomistæ; ex quo etiam patet, quod non ostendit euidentiam repugnantiae huius processus in infinitum, quod magis fit clarum ex eo, quod respondet ad infinitatem causarum per accidens subordinatarum, quarum effectum ait non repugnare præcisè ex parte productionis effectus, ut est immediatè à causa uniuoca immediatè, repugnare tamen aliundè, nempe ex parte entitatis causæ ipsius uniuocæ, per quam effectus produci debet, quia scilicet absolutè repugnat quod post infinitas causas uniuocas fuerit Ioannes, atque adeò, quod potuerit generare Antonium. Hoc vltimum, quod adducit pro ratione repugnantiae est illud idem, quod est in quæstione; & certè apud Aristotelem, & eius discipulos Ethnicos nullam habet vim, qui tenuerunt Mundum hunc, non solum quoad entia permanentia, sed etiam quoad entia successiva fuisse ab æterno; quo posito per necessariam consequentiam sequitur processum illum non repugnare immò per ipsos de facto fuisse, &

& prætereà adhuc salua fide, quæ docet Mundum fuisse productum in tempore, siuè habuisse suæ durationis initium, plurimi, grauissimique Theologi, inter quos S. Thomas, docent Mundum potuisse esse ab Æterno, tam quoad permanentia, quàm quoad successiua; & quemadmodum in hoc nullā agnoscunt repugnantiam, sic nec eam agnoscere debent in possibilitate illius processus in infinitum; vnde ex hoc capite arbitror haberi solum argumentum probabile, non verò demonstratiuum. Quapropter præscindendo ab hoc progressu in infinitum, vt præscindit S. Pater, tùm in Axiomate proposito, tùm in alijs locis, in quibus agit de hoc puncto, vt in lib. 15. de Trinitate cap. 4. & lib. 8. de Ciuitate Dei c. 6. & alibi sæpè, censeo argumentum hoc ab efficientia ductum sic efformatum, vt proponit Fulienfis lib. 1. de Deo cap. 1. Resolutione 3. habere vim demonstrationis, & est huiusmodi: Vel res omnes, quæ sunt in Vniuerso, siuè illæ sint finitæ, siuè infinitæ, sunt productæ, vel aliqua saltem earum est improducta; si in illis est aliqua improducta, hæc est Deus, quod intendimus; si verò tota rerum vniuersitas est producta, vel producta est ab aliquo existente extrà numerum eorum, quæ producta sunt, vel ab aliquo existente intrà numerum co-

rum; hoc posterius dici non potest, eò quod si id, quod est pars collectionis totam collectionem produxisset, etiam seipsum primò produxisset, quod fieri non posse est euentissimum; ergo dicendū est necessariò totam Vniuersitatem rerum productarum productam esse ab aliqua re, quæ sit ex ra numerum rerum productarum, atque adeò quæ sit improducta, & hæc est Deus. Hæc profectò argumentatio habet vim demonstrationis euentissimæ si benè perpendatur, & penetretur.

Altera argumentatio, qua tamquàm demonstratione vtuntur Sancti Patres, & cum illis Theologi, desumitur ex gubernatione vniuersi, pulchritudine, ordine partium inter se, proportionem, Prouidentia, & admirabili rerum compositione; vnde euentè colligunt dandum esse supremum Rectorem, artificem, Gubernatorem, & Prouisorem omnium, dirigentem omnia, & singula ad determinatum finem. Hanc tangit S. P. in Axiomate, & in libris de Ciuitate Dei, & alibi sæpè; ea vtitur Tullius in libris de Natura Deorum; Hanc explicat S. Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Theologia exemplo citharæ habentis perfectissimam harmoniam, ex qua vir prudēs agnoscit optimum Citharædum, & artificem illius; Hanc prosequitur S. Io:

S. Ioh. Chrysostomus hom. 9. ad Populum Antiochenum exemplo Reipublicæ optimæ ordinatæ, & exercitus optimè dispositi, nec non Nauigij, quod relictum sine gubernatore mergitur. Videatur S. Dionysius lib. de Diuinis Nominibus cap. 1. & 7. Eusebius lib. 7. de præpar. Euangelica cap. 2. Iustinus q. 6. ad Gentes: Clemens Alexandrinus Oratione panegyrica ad gentes: Origenes lib. 4. contra Celsam, ita vt in hac demonstratione exultare videatur communiter Sancti contra perfidiam Atheorum, & Ethnicorum. Aliæ rationes, vt sunt illæ ex præmijs bonorum, & supplicijs malorum, ex votis, & Iuramentis, quæ sunt apud omnes nationes, ex indeterminatione creaturarum ad agenda, ex miraculis, ex immortalitate animæ, ex gradibus perfectionum, & prædicatorum, ex intelligentijs, habentur explicatæ apud eos, qui fusè de hoc puncto egere; nobis enim, quibus non vacat in præsentis examinare singulas an habeant vim demonstrationis, nec ne, sufficiunt prædictæ. Eas compendio adducit Pelantius in Disputatione ad art. 3. quæstionis Secundæ Sancti Thomæ.

Dices 1. ex Fide cognoscimus Existentiam Dei; ergo est impossibile eam demonstrare; probatur consequentia. Cognitio per de-

monstrationem est clara, & euidēs; cognitio verò per fidem obscura, & ineuidens; sed impossibile est iungere simul in eodem subiecto euidētiā, & obscuritatem, quæ admodum est impossibile iungere simul lucem, & tenebras; Ergo est impossibile demonstrare Existētiā Dei, quā Fide cognoscimus. Resp. negando consequentiam. Ad probationem respondeo subiectum immediatum claritatis, & obscuritatis esse medium, per quod assentimur; vnde estò repugnet idem medium per quod cognouimus Diuinam Existentiā esse simul clarum, & obscurum; non repugnat tamen dari de eodem obiecto, & de eadem re diuersa media, quorum alterum sit clarum, alterum verò obscurum. Vnde sicut, & ex reuelatione alterius obscure, & ex proprio studio, siue experientia clare possam rem aliquam cognoscere; sic, estò ex euidēti medio constet Deum esse, possum nihilominus ex supernaturali reuelatione hoc ipsum credere.

Dices 2. Si daretur demonstratio naturalis de Diuina Existentiā, daretur etiam demonstratio de Diuina Essentiā, sunt enim omnino idem re, & ratione; sed de hac non potest dari demonstratio; ergo neque de illa. Probatur minor. Si daretur demonstratio de Diuina Essentiā, daretur etiam demonstratio

stratio de Sanctissima Trinitate; hæc enim est de Essentia Dei; sed hoc repugnat; ergo & illud. Respon- deo nos non posse quidem eviden- tẽ demonstrare Diuinam Essentiã quoad quid est, benẽ tamen quo- ad an est, eo modo, quo ex luce cognoscimus existentiam solis, estõ non possimus hĩc distinctẽ pene- trare quidditatem solis; sic ex co- gnitione effectuum possumus qui- dem naturalitẽ demonstrare esse Diuinam Essentiam, non tamen ex illis possumus demonstrare eui- dentẽ omnia, & singula eius præ- dicata, & perfectiones; et sic nõ sequitur, quod possim⁹ demonstrare Sanctissimam Trinitatẽ, quæ solo lu- mine supernaturali est à nobis co- gnoscibilis.

Quæri hĩc solet an Existentia Dei, non solũ identificetur, sed etiam sit de conceptu formali, & intrinseco Essentiæ ipsius. Respon- sio communis est affirmatiua, quod non obscurẽ indicauit S. Pater lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 2. ubi ait: *Cum enim Deus Summa Essentia sit, hoc est summẽ sit; & ideo immu- tabilis sit, rebus, quas ex nihilo crea- uit, esse dedit, sed non summẽ esse, sicut ipse est.* Et probari solet ex eo quod imponens sibi nomen Exodi 3. ad indicandam suam es- sentiam, ab Existentia illud desũ- psit dicens: *Ego sum, qui sum*, Et præterea quia aliàs posset concipi

Diuina Essentia, vt indifferens ad existendum, & non existendum, quod esset concipere Diuinam Es- sentiam in esse merẽ potentiali, & ab alio reducibile ad actualitatem, quod omninõ repugnat Diuinẽ Es- sentiæ, de cuius conceptu est, quod non possit non esse, ac proinde quod necessariõ existat.

Dices: possumus per intellectum præscindere Existentiam ab essen- tia Dei; ergo illa non est de con- ceptu istius; Probari solet antece- dens, quia nomine abstracto signi- ficamus existentiam Dei, nomine verò concreto illius essentiam. Er- gõ illa per intellectum præscindi- tur ab ista, & per consequens nõ est ita de illius conceptu intrinse- co, vt necessariõ, & essentialitẽ inuoluatur in illo. Resp. ad primũ antecedens quamcumque præcisio- nem per intellectum non tollere, quod vnum non sit de conceptu intrinseco alterius, sed solũ illã, quæ est cum fundamento in re; nullum autem datur fundamentũ in Essentia Diuina præscindẽdi ab ea Existentiam; nam, posita tali præcisione nihil remanet, cui ratio Diuinæ essentiæ conuenire possit. Illa diuersitas, quæ affertur de no- mine abstracto, & concreto, pri- mõ videtur esse gratis excogitata; nam concretum Essentiæ est Ens, & concretum existentia est existẽs, & sic tam Essentia, quàm Existen-
tia

tia sunt nomina abstracta ab ente,
& existente, quo sensu S. P. dixit
loco citato: *Sicut ab eo, quod est
sapere vocatur sapientia, sic ab eo,
quod est esse vocatur essentia; non
quidem nomine, quo usi veteres non
sunt Latini sermonis Authores, sed
iam nostris temporibus usitato, ne
desse etiam lingua nostra, quod*

*Græci appellant ~~ουσιαν~~; Sed etiam
dato quod nomen Essentia, esset
concretum, nomen verò existen-
tia abstractum, adhuc non sequi-
tur intentum; nam isti modi lo-
quendi deriuant non ex re ipsa,
sed ex imperfectione nostri modi
intelligendi, sine vlllo prorsus fun-
damento à parte rei.*

CONTRORSIA

SECVNDA

De Simplicitate Dei.

AXIOMA PRIMVM.

Deus est Incorporeus.

Ex Libro de Hæresibus. hæresi 50.

Adianos, quos appellat Epiphanius, Schismaticos, non hæreticos vult videri: alij vocant Antropomorphitas, quoniam Deum sibi fingunt cogitatione carnali in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, quod rusticitati eorum tribuit Epiphanius, parcens eis ne dicantur hæretici; eos autem separasse se dicit à communione nostra &c. hæresi 86. Tertullianus ergo, sicut scripta eius indicant, animam dicit immortalem quidem, sed eam effigiatum corpus esse contendit, neque hanc tantum, sed ipsum etiam Deum corporeum esse dicit, licet non effigiatum, nec tamen hinc hæreticus creditur factus; potest enim quoquo modo putari ipsam naturam, substantiamque Diuinam corpus vocare, non tale corpus, cuius partes alie maiores, alie minores valeant, vel debeant cogitari, qualia sunt omnia, quæ propriè dicimus corpora [quamuis de anima tale aliquid sentiat] sed potuit, ut dixi, propterea putari corpus Deum dicere, quia non est nihil, non est inanitas, non est corporis, vel animæ qualitas, sed ubique totus, & per locorum spatia nulla partitus; in sua tamen natura, atque substantia immutabiliter permanet. Non ergo ideo est Tertullianus factus hæreticus; sed quia transiens ad Cataphrygas, quos
antea

antea destruxerat, capit etiam secundas nuptias contra Apostolicam doctrinam tamquam supra-damnare, & postmodum etiam ab ipsis diuisus sua conuenticula propagauit.

D V B I V M

Vtrum Deus sit corpus.

Suppono hic nomine corporis in communi, & vsitata acceptione, & in Scholis recepta, venire vel materiam primam, vel compositum ex materia, & forma substantiali, vel aliquod subiectum accidentium sensibilem, quod vel de facto, vel de possibili ponatur carere quidem compositione substantiali ex materia, & forma substantiali, ipsum tamen esse aliquod ens substantialiter, simplex quidem, sed tamen capax formarum sensibilem, qualia sunt quantitas mobilis, lux, positionum differentiae, & alia huiusmodi, quale ponunt esse Caelum plures moderni, & de mente Aristotelis esse putant; vel tertiam illam speciem quantitatis, quam ponunt communiter constare ex longitudine, latitudine, & profunditate, & corpus appellant ad differentiam lineae, & superficiei. Quibus positis.

Dico esse de Fide Deum non esse corpus. Habetur ex Ioanne

cap. 4. *Spiritus est Deus, & est definitum in cap. Firmiter, de Summa Trinitate, quod Deus est substantia omnino simplex, quod esse non posset si esset corpus; nam, cum ex alia parte sit spiritus, ut ait scriptura, si esset etiam corpus, esset compositus ex corpore, & spiritu, ut est homo, & per consequens non esset substantia omnino simplex. Probatur verò ratione, qua communiter vtuntur Auctores, quia, si Deus esset corpus, seu corporeus, vel esset compositus, vel omnino simplex; neutrum dici potest; ergo est purissimus spiritus, & omnino simplex. Minor probatur, quoad primam partem, quia si esset compositus, utique esset ex duabus partibus, quarum altera esset potentia, altera verò actus; (alias enim non esset vnum simpliciter, quod repugnat Deo); at illa pars, quae esset in potentia, non esset res perfectissima, qualis debet esse Deus, &*

omne id, quod est de Essentia Dei, & plures haberet imperfectiones, quæ essentialitèr pugnant cum perfectionibus Dei, ut vniri ab alio cum suo actu, quod utique vnies, cum esset efficiens, esset superior illis partibus, quæ vniuntur; ac propterea perfectior illis, & componere essentialitèr, quod tollit simplicitatem, quæ est perfectio simplicitèr simplex, ac proinde melior compositione, &c. Quoad secundam partem probatur, quia vel illud corpus simplex esset omninò carens sensu, & cognitione, vel illis præditum; non primum, esset enim corpus ignobilius, & imperfectius illis rebus, quæ habent sensum, & cognitionem, ac proinde non esset Deus; non posterius primò, quia cognitio illa non esset tota in toto, & tota in qualibet parte, & sic non æquè perfectè sentiret ex omni parte, indigeret enim sensu exteriori, quo perciperet sensibilia, quæ non possent æquè perfectè applicari, ut vbique cognoscerentur, ac proinde deficeret in gubernatione, & conseruatione; & præterea, cum illa virtus esset in corpore, non posset non fatigari, & tandem operationem remittere, quod est tantæ imperfectionis, ut omninò à Deo debeat excludi. Quod si respondeas corpus illud esse ita perfectum, ut sit incapax laboris, & lassitudinis,

quemadmodum est cælum, resp. hoc gratis fingi, & ideò eodem modo respuendum; ideò enim cælum non fatigatur, quia non est viuens; aliàs fatigationem conuenire cuicumque viuenti corpore, siuè materia prædito Philosophia semper admisit. Alia etiam ratione, quam tangit S. Thomas p. p. q. 2. art. 1. in corpore in secundo argumento uti possumus, quam tradit sic, *Necesse est id, quod est primum ens esse in actu, & nullo modo in potentia; licet enim in vno, & eodem, quod exit de potentia in actum prius sit potentia, quàm actus tempore, simpliciter tamen actus prior est potentia, quia quod est in potentia non reduciatur in actum, nisi per ens actu; ostensum est autem quod Deus est primum ens. Impossibile est igitur, quod in Deo sit aliquid in potentia; Omne autem corpus est in potentia, quia continuū in quantum huiusmodi diuisibile est in infinitum, impossibile est igitur Deum esse corpus.* Sic arguit S. Thomas; Supponit verò hæc ratio id, quod est inconcussum in Doctrina S. P. & ab ipso sæpè traditū, nempe esse impossibile de re incorporea fieri diuisionem, & omne corpus, & corporeum necessariò, & essentialitèr debere esse diuisibile; ex qua suppositione sic possumus vltèrius arguere: Deus est Spiritus: ergò nullo modo est corpus, aut

corpo-

corporeus. Probatur consequentia, quia spiritus essentialiter caret diuisione, corpus autem, & corporeum essentialiter est diuisibile, sed implicat idem esse essentialiter diuisibile, & essentialiter indiuisibile, cum hoc importet in suo formali conceptu carentiam illius, ergo implicat Deum, qui est purissimus Spiritus, esse simul corpus, & corporeum; quod si dicas hoc fieri posse per unionem, contra est, quia hoc tollit simplicitatem Dei, quæ est perfectio simpliciter simplex, ut supra dictum est. Hanc rationem adduxit Sanctus Pater lib. 6. de Trinitate cap. 6. his verbis: *Si autem queritur quomodo simplex, & multiplex sit illa substantia, animaduertenda est primo creatura quare sit multiplex, nullo autem modo verè simplex. Et prius corpus uniuersum utique partibus constat, &c. Ac per hoc multiplex esse conuincitur natura corporis, simplex autem nullo modo.* & cap. 7. *Deus verò multipliciter quidem dicitur, &c. Sed eadem magnitudo eius est, quæ Sapientia; non enim mole magnus est, sed virtute, &c. ubi simul explicat, & quomodo Deus non sit corpus, & quomodo simplex, & simplicior omni creatura tam corporea, quam spiritali, licet multipliciter dicatur, idest multis nominibus explicentur eius perfectiones; carentiam verò corporis aptissime explicat per carentiam partium, siue diuisibilitatis, ut*

fecit post ipsum etiam S. Thomas. Oppositum huius doctrinæ tenere Audiani, siue Odiani, quos S. P. Vadianos appellat, qui etiam Antropomorphitæ dicti sunt à Græca loquutione, in qua à ὁμοιωτος hominem, & μορφήν formam significat; de quo puncto fuit etiam magna controuersia inter Monachos Ægyptios, ut narrat Ioannes Cassianus Collatione decima cap. 2. 3. & 4. ita, ut etiam Abbas Serapion in errore Vadianorum fuerit, & solus Abbas Pafuntius inter tot Monachos pietati, ac Religioni vacantes (qui Epistolam Catholicam Theophili Alexandrini Episcopi tamquam hæreticam refutarant.) veritatem acerrimè defenderit, & ad rectum tramitem Serapionem adduxerit; tribuunt verò tam S. P. quam Sanctus Epiphanius, nec non & Cassianus ipse hanc hæreticam doctrinam simplicitati, & rusticitati illorum; permouebantur enim illis verbis Genesis cap. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, quod nimis ruditer intelligentes, asseriebant impletum esse secundum corpus, in quo hominem Deo assimilari dicebant; ac proinde Deo, ut Deus est, corpus tribuebant, quod certum est non secundum corpus, sed secundum animam dictum fuisse.

Circa Tertullianum obseruanda hæc sunt, quæ scribit Vasquez Disp.

a Laudes longè transgressus Auitas
 Subdidit Oceanum sceptris, & margine Cœli
 Clausit opes.

Germaniam post Italiam armis defendit, victorijs tenuit, triumphis impleuit: purgavit Maria: Ottomanos vicit; verusque Palladis filius Diuinis humana ligans siue Philosophicè, siue Theologicè locutus eò deuenit, ut scribenda facere, et facienda scribere posset; demum Corsicæ Vicerex Cælum petijt carmen illud emeritus

b Sub pedibus tegitur terra, fretumque tuis.

Tot Heroum Eminentissime Princeps superstes euasisti, quorum virtutes, ne de Pythagorica animarum fabula sermo sit, hoc ipso Deus congeffisse videtur, ut in te uno flores omnium elucerent. Timendum equidem non est, ne cum de humanitate loquar, exprobrari tibi superbiam credas, cum de frugalitate prodigalitem, cum de clementia crudelitatem, cum de benignitate furorem, cum de labore inertiam, cum de fortitudine timorem, cum de prudentia insipientiam, cum de probitate malitiam; tuum Orbis ipse in litteris acumen, in nobilitate antiquitatem, in regimine iustitiam, magnificentiam in muneribus, humanitatem in colloquijs, solertiam in negotijs, in moribus sanctitatem, in sacrificijs deuotionem colit, euehit, imitatur; & Aquila tua

c Fulmen habens dextra, maiestatemq; tremendam
 in utroque Cæsarem te salutat. Ferrariam Legationis munere aurea felicitate donasti: Firmanos vacillantes maiestate tua erexisti: ipsum Orbis caput prudentiæ tuæ dexteritate roborasti, ut Gallie rursus canere potuerint:

d Maiestas meminit se se Romana locutam
 & luce meridiana clarius apparet, quod

..... vitam tibi contulit idem
 a Imperiumque dies

quin purpura ipsa pudore suffunditur quod decorem, quem ceteris confert, tuis e meritis recipere conetur. Hoc unum supererat, ut cuncta tibi augusta procederent, Augustiniana Religionis Protectorem te venerari, quod ita feliciter Diuinum Numen concessit, ut nunc solum Augustam felicitatem experti simus, cum tuae Imperialis Aquilae pennis suffulti precari possimus sub vmbra alarum tuarum protege nos. Quae cum ita sint miraculum hoc, quod detegi cuinam dicandum est, nisi tuae Maiestatī, cui Deus ipse Nomine, ac virtutibus

b Imperium sine fine dedit.

Monstrum est, quia meae mentis abortus est, etsi vrsino more Theologicam ei faciem ad Scholasticorum symetriad efformare conatus sim; & quia monstrum est Augustinianum tuae Maiestatī debetur, ut Patris doctrinam foueas, cuius filios ad eiusdem Parentis radios aurea Protectionis Tuae felicitate euectos experiris. Opus manuum mearum ne despicias quantulumcumque sit, nam

Sæpè etiam etsi sunt prodroma pauca placent.

Portentum hoc tuis conseptibus inclusum delitiæ erit populo, ac spectaculum; super Cardinalem tuæ protectionis axem euectum inter sydera locabitur, & lumen lumine requirens volumen volans spero fiet nomen Eminentiae tuæ in fronte portans; quod ut digneris tuis genibus prouolutus humiliter oro, atque oro; sique mea vota faxint

Christiadum terris Imperialis eris. Vale.

a Claud. de conf. Theod.

Vmillimus Seruus
 F. Benedictus à S. Iacobo Excalceat. August.

APPROBATIONES.

DE Mandato Adm. R. P. Iannuarij à Sancta Cruce nostræ Congregationis Eremitarum Discalceatorum Sancti Augustini Italiæ Vicarij Generalis accuratè perlegi Opus infrascriptum **AXIOMATA THEOLOGICA SANCTISSIMI PATRIS AVGVSTINI A' R. P. Benedicto à Sancto Iacobo eiusdem nostræ Congregationis Theologo compositum; visaque Authoris profunditate in Augustini mente penetranda, cum in eo nequidquam, aut bonis meritis dissonum, aut Fidei Orthodoxæ aduersans repererim, ad publicam studiosorum Augustini vtilitatem typis mandari debere censeo.**
 Romæ in Conuentu nostro Iesu Mariæ die decima quinta Aprilis A. 1670.

F. Simeon à S. Cruce S. Theologiæ Lector.

Opus hoc Theologicum, cui Titulus **AXIOMATA, &c.** à R. P. Benedicto à S. Iacobo elaboratum, iussu Adm. R. P. Iannuarij à Sancta Cruce totius Italiæ nostræ Congregationis Vic. Gen. ego hic subsignatus lustraui, ac expendi; cumque nihil in eo, tum à fide, tum à S. Theologia siuè scholastica, siuè morali alienum, aut dissonum repererim, imò potiùs S. P. N. A. proprios sensus clarè, ac solidè per os filij explanantem quodammodò legerim, dignum reor in omnium Augustinianæ Doctrinæ studiosorum profectum excudendum.
 Datum Romæ in Conuentu Iesu Mariæ die 20. Aprilis 1670.

F. Cælestinus à Iesu Maria S. Th. Prof. ac Phil. Lect.

Nos

9

Nos F. Ianuarius à S. Cruce FF. Erem. Discalc. S. August.
Congregationis Italiae Vicarius Generalis.

Opus, cui inscriptio *AXIOMATA THEOLOGICA S. AVGVST.*
Controuersys, et dubijs explicata: à R. P. Benedicto à S. Iacobo eiusd.
nostrae Congr. Sacerdote Prof. ac Theol. & à nostris Theologis auctoritate
nostra recognitum, & approbatum, vt typis mandetur, modo ijs, ad quos
spectat, vid. facultatem concedimus. In quorum fidem &c.
Dat. Romae in nostro Conuentu Iesu Mariae hac die 23. Aprilis 1670.

F. Ianuarius à S. Cruce Vic. Gen.

F. Antonius à S. Hieronymo Prof.

Approbatio pro Eminentiss. & Reuerendiss. D. Card.
Cerro Episcopo Ferrariae.

PRO Eminentiss. & Reuerendiss. D. Card. Cerro Episcopo attentius le-
gi Opus inscriptum [Sanctissimi Patriarchae Augustini S. R. E. Docto-
ris Maximi Axiomata Theologica] ab Adm. R. P. Benedicto à S. Iacobo
Ferrariensi Congregationis FF. Eremitarum Discalceatorum S. Augustini
Lectore elaboratum, & non modo haud quidquam inueni, quo Christiana
pietas vel in minimo aberrare valeat à veritate, honestate, ac ceteris virtu-
tibus, aut quo Catholica Fides, vel umbratili vulnere valeat labefactari, sed
difficiliora theologicarum speculationum theoremata tanta vidi claritate
elucescere, facilitate patere, vt & in Scholis, & in Ecclesia Fidelium nil du-
bitem profuturum. Datum Ferrariae die 19. Maij 1672.

Andreas Bertonus I. C. & Sacrae Theol. D. & S. Ferrarien.
Ecclesiae Canon. Theol.

Appro-

*Approbatio pro Reuerendiss. Patre Inquisitore
Ferrariae.*

O Biecti codices, Augustinensis tum eruditionis Axiomata (hoc est) cuncti
Thèographorum Orbis Oracula; cum decertatoriam *Διαγγραφή*
inuieto calamo R.A.P. Benedicti à S. Iacobo inter Excalceatos præmemorati
Conuictus Professores, Egregij Theologiæ Prælectoris delineatam, suo sinu
recludentes, æquiores iuxta trutinam, illis, præcepto Reuerendiss. Patris
Domini mei Generalis Inquisitoris adhibitam, purissimæ Orthodoxorum
Fidei nonnihil indulgent, obsunt nihil; sublimem Artificis sapientiam extol-
lunt, mediam cum à Deo scientiam tollunt; Atque, dum absolutas Diuinita-
tis Dotes explanant, cunctis ipsi quoque numeris absoluti euadunt: Quippe
nil maledictum olere possunt, qui ex Benedicto descendunt. Author enim
Iacobi nomenclationem suo in Peristilionaetus, Benedictionem obtinuit, ut
illam suis operibus impartiret Regali ergo feliciter IMPERIALIVM
Procerum [*magnarum, nempe alarum Aquila*] tam rara procumbat Phoenix,
quam, ubi *Viam Aquila in Cælo*, Salomoni iam dudum cognitu per difficilem,
eximio Terricolarum prouentu, nunc vestigat, Sic typicæ luci exponendam,
ut ioli emulaturam censeo. Ferrariæ Transpadanæ 15. cal. Decemb. A. 1672.

F. Iacobus M. Fenocletus Sigestro Ianuensis S. T. M. in Dominicano
Gymnasio. matutinæ Cathedræ Moderator, & SS. Inq. Confulor.

Imprimatur.

Fr. Io. Michael Bergamaschi Ferrariensis Inquisitor Ge-
neralis Sancti Officij Ferrariæ, &c.

Imprimatur.

Io. Ciauernella Vic. Gen. &c.

IMMORTALITATI
 DIVI PATRIS NOSTRI
 AVGVSTINI
 ELOGIVM.

SANCTISSIMO
 PATRI MAGNO
 PATRIARCHÆ AMPLISSIMO,
 AFRICÆ APOSTOLO,
 ECCLESIAE SOLI,
 ORBIS MIRACVLO

AVGVSTINO.

Dicite Pean: Io canite: Io Triumphe,
 Et

Ad octauum Miracula deuenisse applaudite;

Ad cuius nobilitatis Imperium,

Sanctitatis Emporium,

Religionis Emphyreum.

Omine Augusto, aurea felicitate

Santo consilio, regio praefagio

PATRICIVM pro PATRE,

MONICAM pro MATRE,

TAGASTEN pro PATRIA,

AVGVSTINVM pro NOMINE

Diuina dedere vota.

VERVS TYTAN

Ad errorum caligines, & Erronum

Eliminandos, & illuminandos

Datus,

Ipsò vel in ortu meridianus

Tertiadecima Nouembris

In signo Scorpionis ortus

LIBERIO PONTIFICE MAXIMO

CONSTANTE CÆSARE AVGVSTO

Dominantibus, ominantibus,

Tagasten Lucinam

Aureo suæ lucis radio æternitati peperit:

Vitæ cauda venenum Inferis portendit:

Autumnali Horoscopo

Vberes Ecclesiæ palmas ab vberibus indixit;

Libertatem fidei, & Constantiam prædixit.

Quia Castorem dante Ortu

Pollucem Inferis dat Occasus,

Influxibus pro miraculo mutuatis

Anglia connubio Dæmonem vafrum generante

Africa Angelum eduxit:

AVGVSTINVM, Pelagium:

Apostolum, Apostatam:

Castum fide, Pollutum.

Vel in Aurora maculas lacrymis abluens

Tàm senio candidus, quàm innocentia

Imma-

Immaculatæ ætatis culpas luxit, poenas luit.

Nouus Infantium Hercules

Nec aptus cibo ad ieiunium se teneri credens

Teneris ab vnguiculis angues allisit,

Et exuberasse dicens inter vbera

Animam paruum nimio lacte maculasse pœnituit;

Nec malè malum se confitetur:

Ipsa in teneritudine in se crudum futurum tenuit

Agnus in lacte Matris non coquendus:

Soli mactandus

De ieiunio infantiae non seruato acerbè se corripit

Iudicio maturum se degustans:

Intepestiuam intemperantiam digerere nequit

Vbere de Cælo pleno ita satur,

Vt ab aluo Matris aluere factus

Nonnisi Cæleste mel, Angelicum fauum, Diuinum nectar

Nominis I E S V eructaret.

Rorem diluculo Sol emittens.

Ab Aurora Solis diem edisce

Puer adhuc, & annosus

Prudentiam, quæ pueros horret, suauitatus est.

Solaribus radijs

Arte Memnonia vt loqueretur edoctus

Vix Affer tempore, iam sermone Latinus,

Superno, non Africo ardore afflatus

Elinguis adhuc linguis omnium loquebatur:

Pedibus adhuc tener memoria tenax:

Infantilibus vix è fascijs egressus

Liga-

Ligauit carmina metro tempora lauru:

Sol in Apollinem conuersus.

Vnos in Hebræos ita liuore ebrius,

Vt

Eorum dumtaxat linguæ ieiunus ignosceret,

Quos

Nihil scire, cum Christum nescierint, agnoscebat.

Musarum Pater factus,

Musæum virtutum,

Apostolorum Hæres,

Puerorum Heros

Nec bino annorum lustro

Palestras omnes, Academias, Gymnasia

Perlustrauit, illustrauit.

Nouennio ætatis

Rhetorice, Musice, Arithmetice, Poeticæ, Historice

Virtutum omnium Chorum desponsauit,

Octauum excessit numerum.

SOL IN ERIDANO LVCENS

Sapientiæ Numina profudit

Mentis acie omnes cædens,

Palmæ gloriam nulli cedens;

Imò

Vel in ludicris victorem verum se ostentans

pro miraculo

Vbi tantum ingenij, ibi & fortunæ ostendit

Ludente in eo Sapientia.

Diuino Numini ita placuit

huius EPHEBI lumen,

Vt

Vt

Vel profanum mentis radium in templo direxerit.

Ne aureo huic AVRELII stipiti

Vno ablato fructu alter deficeret

Parente parentato Natus oblatus est,

Cuius ne genitor verus diceretur,

Adeodatum appellauit.

SÆPE SATVS PHÆTON

De discipulo Magister factus

Ad viam virtutis exultauit vt Gigas

Cui alas Diuinus Amor addiderat

Cuius intelligentia primus Motor aderat

Tagasten, Carthaginem, Africam, Orbem

Eloquentia, Scriptis, exemplis, fama

Illustrauit, impressit, edomuit, impleuit.

Tamquàm fulgor inuocatus à Foro

Tamquàm fulgur euocatus à circulis:

Pater patriæ, defensor populi, victor sui.

Ipsa Cœli sydera numero metiri coactus est;

At

Astrorum luce SOL Numidiæ lumen Diuinum concepit

Astrorum ductu Christum sequi edoctus est,

Et in tropicum Cancri se recipiens

Cursu auerso

A Meridie se mouit Orientem versus

SOL IN POCVLO NAVIGANS

Ludente Oceano, non ledente.

Palinurus noster Ostiæ portum tendens

Naufragium hostibus portendit,

Et

Et ad Littora Romæ Africæ monstra allisit.
 In Ecclipticam Ecclesiæ se recepit;
 Et vt rectè incederet
 Ab Orbis capite incæpit.
 Cæsaris Amphitheatro posthabito
 Hoc vnum pro cunctis Roma loquatur:
 Vidi Tagum cum Tyberi currentem:
 Vidi Augustos Reges Rethorem AVGVSTINVM:
 Vidi Septem colles Apolline suscepto Eliconam profudisse:
 Vidi SOLEM in terris iterum loquentem.

At
 Radios geminaturus Ecclipsim pati necesse fuit,
 Et ad immortalitatem surrecturus infirmari ad mortem;
 Nec mora.
 Mediolanum se transtulit vt in signum Arietis se transferret,
 Vbi à vellere aurea sæcula condita sunt.
 Verè prudens, ac Beatus,
 Semper contentus medio,
 Meridionali in regione natus Mundo,
 Mediolani Deo.

Vah Insubriæ caput, Italiæ decus,
 Paradisus Mundi, Roma secundal
 Quàm gloriosè vnus AVGVSTINI Cathedra
 Decem & octo Cæsarum coronauit Sedem!
 Quis neget
 Cælestes Charites sereno Cælo tibi superstites,
 Quæ omnes sub vno hospite descenderunt?
 Ibi humana docens Diuina didicit:
 Ibi periodos orationis distinguens

Exor-

Exordium Sanctitatis composuit:

Ibi flores eloquentiæ dispergens

Fructus Sancti Spiritus collegit:

Ibi è DOMO VENERIS in signum VIRGINIS se recepit

Nouo Creationis ordine

Meridiana lux virtute superna in Coelum rapi visa est,

Et Adam gratiæ

Spiritus ecstasi sopiri

Mulieris adiutorio liberandus.

In Tauro volens cornu suum exaltare in gloria

Ambrosium alloquutus est,

Cuius feruor placavit Cæsares,

Cuius victima Deo placuit,

Cuius vox impleuit Æthera.

IUPITER IN TAVRO DENVŌ VISVS

Europeæ Religionis amore;

Et

Dum eius eloquentiæ Castaliū ebibit, castitatem concepit.

Niger adhuc, at formosus,

Quem meridianus Sol decolorarat

De Pulchro, & Apto composuit.

Plutoni iam maledicens Platoni vale dixit;

Et ab Ideis eius ad Deum suum se conuertit:

Iam Academicos vt Cacodemonas insequabatur;

Et

Manichæos, quos exudierat, oderat.

IUPITER IN GIGANTES FVLMINA COLLIMANS.

Quando

Lunam proscribens

C

Cœ-

Coelico Angelici connubij inuitatu

Coelibatum amplexus est.

Felices Matris lacrymæ,

Quas Iupiter in Electra commutauit:

Felices Lacrymæ,

Quæ

Inferis luctum, Cœlo iridem, Ecclesiæ risum

Pepererunt.

Apostolicæ vitæ Legislator futurus

Ab aquis lacrymarum saluatus est.

Qua coram Deo gratia adolesceret

A dolore dentium arguite,

Cuius ecstasi, quæ Cœlo celabantur penetrans,

Arcana vidit, Diuina protulit.

Orbis Phylo à Simpliciano instructus

Catholicæ Fidei philtro vulneratus est;

Et pudorem in domo Verecundi adeptus

A rubore matutino diurnam fælicitatem promisit

Vt SOL Ecclesiæ solemniùs nubat

Angelici testes à syderibus mittuntur.

Festinate Charites: plaudite Nymphæ: Iubilate Syrenes.

Salum deseruit SOL,

Mediolanensi in solo Fontem, vnde oriretur, inuenit.

O felix Imperium,

Quando SOL in terris visus est!

O veris iocunda temperies,

Quando SOL in Aquario meridianos temperauit ardores!

O Paschæ memoranda Festiuitas,

Quando Agnus ab Africa missus est!

O Saturni signanda dies
 Quando nouus Adam in ætate plenitudinis Christi
 Ad gaudium vniuersi conditus est!

O fidei aurea fælicitas,
 Quando Mediolani Emispherium impleuit!
 Geminos de Quatuor Euangelij cardines tenens
 Ambrosium, Augustinum,
 SOLEM in Gemini.

Digitus Dei amborum pectora pulsans
 Prope Fontem hydraulica organa tetigit,
 Et

Eorum plectra in hymnos personans
 SOLEM in Lyra ostendit.

Nunc equidem
 Eleuatus à polo orbem splendoribus expolit,

Monachorum Pater factus Monicæ Filius

Insubriam, Etruriam, Romam

Legibus, Doctrinis, Operibus

Ordinauit, Illustrauit, Sanctificauit;

Africam, Orbem

Monstris purgauit, Semideis impleuit

Errores proscripsit, Eremitas adscripsit,

Diuinitatem descripsit.

Paulus in Eremo, Chrysostomus in pergamo,

Nazianzenus in Scholis,

AVGVSTINVS vbique.

Deus ipse

Herculeas ei columnas ponere necesse fuit,

Qui

Vt simpliciùs crederetur puerili forma apparuit;

Alioquin

Quid ni Cœlo timendum erat

Regna ne superna occuparet, qui vicit ima?

Iter ruina quæsisset, & vacuo voluisset regnare Mundo.

Superi Matri eius Inferias celebrarunt

Cristallinum illud Cœlum in Empyreo collocantes;

At vt eriperent

Filium vnà simul ad tertium vsque Cœlum rapere

Necesse fuit

Sic

Lacrymas pro morte regerens,

Quas Mater pro eius vita congeffit

Sol Dianam sequutus est ad Occasum.

In Africam reuerti statuit,

Vt in Sanctitatis oracula eius Monstra conuerteret,

Et

Sardyniam ingressus

Quibus radijs Orbem foueret ex hoc edifice.

Aridam trabem pro ædificio Templi vegetauit

TRABEM etiam suo in Cœlo illuminans.

Si in arido hæc fiunt

In viridi quid fiet?

Sic trabeatus gloria Patriam ingressus est.

Effare fama si potes auspiciū fælicitatis,

Dum

Deus ipse Omnipotens SOLIS domum intrat,

Et ne Maiestas familiaritati officiat

Hospitis personam inducit:

Vt

Cœlestis paradisi fructus omnes Augustino impertiatur

Plantas ei porrigit irrigandas.

Oh humanæ Sanctitatis priuilegium!

Oh prodigium Diuinæ Humanitatis!

Candor Lucis æternæ

Speculum sine macula,

Mundi Conditor,

Manibus nostri solis emundari, ablui, illustrari venit.

Augusto nihil minor AVGVSTINVS,

Cuius temporibus

Plures soles in pelui reflectere visi sunt,

Quos Augustus vidit in Cœlo.

Tria quæ cuncupiuit comulatiùs obtinuisse fateatur;

Vidit Romam in flore,

Dum in Africa fides dominata est:

Vidit Paulum in cathedra,

Dum in se ipso respexit:

Vidit Christum in carne,

Dum ei in hospitium pedes lauit,

Inter natos mulierum hoc Baptista quis maior?

Verè fundamentum Ecclesiæ,

Cui bases ipse Deus apposuit:

Verè Princeps Apostolorum,

Cui Christus Ecclesiam commendauit,

Et

Titulum Magni Patris ore proprio concessit,

Quo in titulo dissyllabo

Omnium titulorum syllabus numeratur,

Cuius in tituli puncto

D

Ima

Immenſa panegyris grandefcit,

Quid mirum

Si Cœleſti patrimonio dotatus terrenum diſperſit?

Si Numidię præſcribit Regulam Numæ legibus ſanctiorem?

Tageſten aureis Monachorum animis ditio- rem reddidit:

Volumina in lucem edidit

Pro falce infidelium, pro face fidelium.

Mauritaniam omnem Sanctitati dicauit,

Eòque deuenit

Vt patriam tiara regeret.

EPISCOPO HIPPONENSI Triumphum celebremus.

SOLI currum dabit corpus

Portitor tantæ mentis

Ferculum tanti cordis,

Sedes tantæ animæ,

Tanti Spiritus tabernaculum.

Pro QVADRIGIS Hæreſiarchæ inferuient

Neftorius, Pelagius, Cœleſtius, Eutichen, Heluidius,

Manes, Sabellius, Cerinthius, Marcion, Apollinaris,

Melitonius, Priſcillianus, Donatus, Arrius, Eunomius,

Photinus, Macedonius, Nouatianus.

Quorum fuit malleus ore melleo,

Quos aurea eloquentiæ cathena mancipauit.

PEDITES famulentur

Luciferiani, Paterniani, Noetiani, Tertullianiſtæ,

Adamiani, Secundiani, Nazaræi, Ebionæi,

Origeniſtæ, Rhetoriani, Hierachitæ, Ptolomei,

Simoniani, Menandriani, Colarbarij, Aquarij,

Valerij, Saturniani, Marcitæ, Ophitæ,

Basilidiani, Carpocratiani, Patritiani, Eracleonitæ,
 Apellitæ, Apostolici, Gnostici, Catafriges,
 Seleuciani, Arabici, Arcontici,
 Quorum seuerus Iudex fuit, iustus vindex,
 Oppugnator acerrimus,
 Profligator strenuissimus,
 Triumphator inuictus.

Vexilla virtutes explicent:

FIDES

Et octo decim annos in vnam Pelagij hæresim consumptos
 Immortalitati dicet:

SPES

Tot labores Herculeos vno Dei stimulo perpeffos

Ad astra tollat:

CHARITAS

Cor eius sagitta ab Angelo vulneratum ostendet:

PIETAS

Sacra Ecclesiæ vasa in egenos erogata portet:

PAUPERITAS

Sine testamento morientem inducat:

PÆNITENTIA

Lacrymas pro pomi furto effundat,

Quas si subito fudisset Adam

Orbis Paradisus esset:

TEMPERANTIA

Ipsam genetricis nimium lac accuset:

SAPIENTIA

Triginta super millia volumina explicet:

SANCTITAS

AVGVSTINVM Diuinitate paratū se expoliare admiret̃.

Vt Deum, si Deus non esset, indueret

Sedeant circum circā ouantes Ordines

Eremitarum, Canonorum,

Hieronymorum, Prædicatorum, Premonstratensium,

Seruorum, Cruciferorum Bonorum Fratrum,

Theatinorum,

Et aliorum centum Monachorum, Clericorum, Equitum,

Et

Spectatore Orbe,

Plaudente Cœlo,

Coronante Deo

S. Hieronym.

Antiquæ fidei conditori:

S. Ambros.

Inuictissimo contra Hæreticos Imperatori:

S. Pauli. Nol.

Venæ æterni fontis:

s. Prosp. Aqu.

Præcipuæ Sacerdotum Domini portioni:

S. Hilarius.

Fidei defensori:

Cassiod.

Egregio litterarum Magistro, ac fonti purissimo:

Ven. Beda.

Omnium Ecclesiarum Doctori eximio:

S. Bern.

Validissimo Hæreticorum malleo, Ecclesiæ linguæ:

S. Rubert.

Columnę throni Sapiētię, & veritatis firmamento:

S. Vinc. Ferr.

Aureo Candelabro:

S. Paulinus.

Ezechielis Angelo, Terrę Sali:

S. Calestin.

Inter Magistros Optimo:

S. Th. à vill.

Syderi maximo, Viro cœlestis gratiæ pleno:

Seuer. Sulpit.

Artificiose api fauos Diuini nectaris construenti:

Consent. Ep.

Mysteriorum Dei obscurissimæ nubi:

Oforius.

Vniuersis in sapientia superiori:

P. Ribadenei.

Scientiæ Cherubim, ac deuotionis Seraphim:

Multi-

Multifaria sapientiæ Dei veste decorato:

Euangeliorum subtilissimo perscrutatori:

Carbunculi gemmæ ignitæ charitatis:

Ecclesiæ nauis Gubernatori.

Aristotelis acumen, Platonis eloquentiam,

Varonis prudentiam, Socratis grauitatem,

Auctoritatem Pitagoræ,

Prophetarum oracula æquiparanti:

Apostolorum opera coronanti:

Patrum Patri

Sapientiæ abyſſo

Angelis Pari:

Diuinitatis Imagini:

Miræ claritatis radio:

SANCTORVM SCRIPTORVM SOLI:

Orbis Miraculo

Dedignantibus, obstrepentibus, tabescentibus

Æmulis

Dicite Pean: Io canite: Io triumphe.

Genadius.

Sixtus 4. Pp

Io. Pp. 10.

S. Ecclesia.

Martinus

Papa 8.

S. Possidon,

S. Ecclesia.

S. Remigius.

F. I. A. à S. C. Disc. Aug.

I N.

I N D E X
COTROVERSIARVM, ET DVBIORVM
IN AXIOMATA
S. P. N. AVGVSTINI.
CONTROVERSIA PROEMIALIS.

Axioma primum. Dubium An Theologia Scholastica sit necessaria. pag. 2.

Axioma 2. Dub. An S. Theologia sit propriè Scientia. 14.

Axioma 3. Dub. Vnde S. Theologia sumat Vnitatem. 27.

Axioma 4. Dub. An S. Theologia sit scientia practica. 37.

Axioma 5. Dub. Vtrū S. Theol. sit dignior alijs Sciētijis. 47.

Axioma 6. Dub. Quodnam sit Obiectum S. Theologiæ. 63.

Axioma 7. Dub. Quenā sint loca, seu principia Theol. 75.

Axioma 8. Dub. Vtrum S. Scriptura sub vna littera habeat plures sensus, & pluribus modis exponi possit. 83.

COTROVERSIA I.

De Existentia Dei.

Axioma 1. Dubium An Deum esse sit per se notum. p. 92.

Axioma 2. Dubium An possit probari vera demonstratione Deum esse. 100.

CONTROVERSIA II.

De simplicitate Dei.

Axioma 1. Dubium Vtrum Deus sit corpus. p. 114.

Axioma-

- Axioma 2. Dubiū An detur in Deo cōpositio realis. 120.
 Axioma 3. Dubium An detur compositio rationis ex
 genere, & differentia in prædicatis Dei. 123.
 Axioma 4. Dubium Quæ distinctio inter Essentiam,
 Diuinam cum attributis Diuinis, & inter ipsa attri-
 buta sit admittenda ex mente S. P. 131.

CONTROVERSIA III.

De Perfectione, & Bonitate Dei.

- Axioma 1. Dub. An Deus contineat omnium rerum
 perfectiones, & quomodo. p. 140.
 Axioma 2. Dub. Vtrum ratio similitudinis, & imagi-
 nis Dei reperiatur in Creaturis, & quomodo. 150.
 Axioma 3. Dub. Vtrum Deus sit summum bonum per
 Essentiam. 159.

CONTROVERSIA IV.

De Infinitate Dei.

- Axioma 1. Dub. Vtrum naturaliter possit colligi infi-
 nitas Dei. 164.
 Axioma 2. Dub. Quomodo sit explicanda Infinitas
 Diuinæ Essentiæ. 174.

CONTROVERSIA V.

De Immensitate Dei.

- Axioma 1. Dub. Vtrum Deus sit in omnibus rebus. 179.
 Axioma 2. Dub. Vtr. Deus sit in spatijs imaginarijs. 196.
 Axioma 3. Dub. Vtr. Deus sit in omnibus rebus per
 Essentiam, Potentiam, & Præsentiam. 208.

CON-

CONTROVERSIA VI.

De Immutabilitate Dei.

- Axioma 1. Dub. Vtr. Deus sit omnino immutabilis. 214.
 Axioma 2. Dub. Vtr. sit proprium Dei nullo modo
 mutari posse. 217.

CONTROVERSIA VII.

De Æternitate Dei.

- Axioma 1. Dub. Quænam sit ratio formalis eternitatis. 221.
 Axioma 2. Dub. Quid sit Æuum, & an admittat prius,
 & posterius. 235.

CONTROVERSIA VIII.

De Incomprehensibilitate Dei.

- Axioma 1. Dub. An videntes Deum ipsum compre-
 hendere possint. 250.
 Axioma 2. Dub. Vtr. Intellectus creatus possit clarè,
 & intuitivè videre Essentiam Dei. 265.
 Axioma 3. Dub. Vtr. Essentia Diuina ab aliquo intel-
 lectu creato per aliquam speciem videatur. 273.
 Axioma 4. Dub. Vtr. Essentia Dei videri possit oculis
 corporeis. 287.
 Axioma 5. Dub. Vtr. Intellectus creatus per sua natu-
 ralia Diuinam Essentiam videre possit. 297.
 Axioma 6. Dub. Quo, & quali lumine gloriæ intellec-
 tus creatus indigeat ad videndū Deum, & ad quid. 306.
 Axioma 7. Dub. An possit Visio Beata, & lumen glo-
 riæ esse connaturale alicui Creaturæ. 317.
 Axioma 8. Dub. Vtr. videntium Essentiam Diuinam

vnus videat perfectius altero, & vnde proueniat
inæqualitas. 327.

Axioma 9. Dub. Vtr. in Deo, & ex Deo videri possint
creaturæ, & quomodo. 338.

Axioma 10. Dub. Quenam Creaturæ à Beatis videan-
tur in Verbo. 357.

Axioma 11. Dub. An Beati, qui vident Deum, videant
omnia, quæ sunt formaliter in Deo. 363.

Axioma 12. Dub. Vtr. Creaturæ videantur in Deo si-
mul, an successiuè. 366.

Axioma 13. Dub. An aliquis in hac vita Deum vide-
rit ex priuilegio. 372.

CONTROVERSIA IX.

De Ineffabilitate, & Nominibus Dei.

Axioma 1. Dub. An aliqua Noia verè Deo cōueniant. 387.

Axioma 2. Dub. Quenam sit ratio, & differentia eorū
nominum, quæ Deo conueniunt. 392.

Axioma 3. Dub. An quæcumque nomina dicta de Deo
dicantur de eo substantialiter. 399.

Axioma 4. Dub. Vtr. aliquod nomen dicatur de Deo
propriè. 401.

Axioma 5. Dub. Vtr. aliqua nomina dicantur de Deo
ex tempore. 405.

Axioma 6. Dub. Vtr. hoc nomē Deus sit nomē naturæ. 407.

CONTROVERSIA X.

De Intellectu, & Scientia Dei.

Axioma 1. Dub. Vtr. Essentia Dei sit formaliter ipsa
intellectio. 409.

Axioma

- Axioma 2. Dub. Vtr. Deus cognoscat alia à se, & quom. 418.
- Axioma 3. Dub. Vtr. Scientia Dei sit causa rerum, & quomodo. 433.
- Axioma 4. Dub. Vtr. Deus cognoscat priuationes, negationes, entia rationis, & quęcumque mala. 441.
- Axioma 5. Dub. Vtr. Deus cognoscat futura contingentia absoluta. 448.
- Axioma 6. Dub. Quomodo futura contingentia cognoscantur à Deo. 468.
- Axioma 7. Dub. An, & quomodo Deus cognoscat futura contingentia conditionata, & maximè libera. 477.
- Dub. alterum An, & quomodo sint admittenda in Deo Decreta conditionata. 483.
- Axioma 8. Dub. Vtr. sit admittenda in Deo scientia illa, quę à modernis appellatur media. 496.

CONTROVERSIA XI.

De Voluntate Dei.

- Axioma 1. Dub. Vtr. quidquid Deus vult ex necessitate velit. 534.
- Axioma 2. Dub. An actus liber Dei addat aliquid supra actum necessarium, & in quo consistat eius libertas actualis. 541.
- Axioma 3. Dub. An voluntas Dei determinetur à iudicio practico. 555.
- Axioma 4. Dub. An voluntas Dei sit causa rerum. 559.
- Axioma 5. Dub. An voluntatis Diuinę possimus assignare aliquam causam. 565.
- Axioma 6. Dub. An voluntas Dei semper impleatur. 569.

Du-

Dub. alterum. Ad quam ex prædictis voluntatibus spectet voluntas Dei, qua vult omnes homines saluos fieri.

575.

Axioma 7. Dub. An voluntas Dei possit mutari.

581.

Axioma 8. Dub. Vtr. à voluntate Dei imponatur rebus volitis necessitas.

587.

Dub. alterum. Quænam sit legitima explicatio sensus compositi, & sensus diuisi.

604.

CONTROVERSIA XII.

De Prædestinatione Sanctorum.

Axioma 1. Dub. An re vera Deus prædestinauerit aliquos ad gratiam, & ad gloriam.

619.

Axioma 2. Dub. Quid sit Prædestinatio.

622.

Axioma 3. Dub. Vtr. Prædestinatio ponat aliquid in prædestinato.

628.

Axioma 4. D. Quinam sint effectus prædestinationis.

631.

Axioma 5. Dub. Vtr. Præscientia meritorum sit causa prædestinationis, vt est electio ad gratiam.

661.

Axioma 6. Dub. An Prædestinatio vt est electio ad gloriâ supponat præuisionem meritorum.

678.

Axioma 7. Dub. Quomodo Christus Dominus sit causa nostræ prædestinationis.

748.

Axioma 8. Dub. An, & quomodo sit certa Prædestinatio.

759.

Axioma 9. Dub. Vtr. Prædestinatio sit in potestate creaturæ rationalis.

762.

Axioma 10. Dub. Circa modum, & ordinem prædestinationis hominum.

769.

Axio-

Axioma 1. Dub. Quid sit liber vite, & an sit omnino indelebilis.

777.

CONTROVERSIA XIII.

De Reprobatione.

Axioma 1. Dub. Vtr. ex parte reprobi detur causa prædestinationis.

782.

Axioma 2. Dub. Quinam sint effectus prædestinationis.

803.

CON-

CONTROVERSIÆ PROEMIALIS DE SACRA DOCTRINÆ

SIVE

THEOLOGIA SCHOLASTICA

Ex Sanctissimo Patriarcha Nostro

AVGVSTINO

deprompta.

AXIOMA PRIMVM.

De Necessitate Sacre Theologiae ex lib. 14. de Trin. cap. 1.

Disputantes de Sapientia definiuerunt eam dicentes; Sapientia est rerum humanarum Diuinarumque Scientia. Vnde ego quoque in libro superiore utrarumque rerum cognitionem, idest Diuinarum, atq; humanarum, & Sapientiam, & Scientiam dici posse non tacui. Verum secundū hanc distinctionem qua dixit Apostolus. Alij datur Sermo Sapientie. Alij Sermo Scientie, ista definitio diuidenda est, ut rerum Diuinarum scientia propriè sapientia nuncupetur; humanarum autem propriè scientie nomen obtineat de qua volumine tertiodecimo c. 19 disputauimus, non utiq; quidquid sciri ab homine potest in rebus humanis, ubi plurimum superuacue vanitatis, & noxie curiositatis est; huic scientie tribuens; Sed illud tantummodo quo fides saluberrima que ad veram Beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur. Quia Scientia non pollent fideles plurimi, quamuis polleant ipsa Fide plurimum. Vide etiam librum primum contra Iulianum cap. 2. & lib. 2. sub finem.

D V-

in lege scripta, ac in lege naturæ, sed etiam in statu innocentie immò & in Angelis ante glorificationem bonorum, & casum malorum extitit. Dixi purè viatoribus propter Christum Dominum, qui ab instanti suæ Conceptionis fuit comprehensor. Porro neque hæc, neque Theologia pendens essentialiter ex fide potest naturali lumine haberi; tum quia excedunt lumen naturale, ut est clarum ex obiecto supernaturali; tum quia multa sunt in Fide quæ pendent ex libera Voluntate Dei, ut creatio Mundi; Incarnatio Christi Domini, Iudicium Vniuersale, & similia opera ad extra. Tum quia multa sunt intra ipsum Deum quæ viribus naturalibus nostri Intellectus cognosci nequeunt, ut Generatio Verbi, Productio Spiritus Sancti, Trinitas Personarum cum Vnitate Essentiæ &c. Porro hæc cognitio ex parte intellectus absque alia cognitione est sufficiens singulis hominibus ad salutem (dico ex parte intellectus; nam ex parte voluntatis requiritur charitas, &c.) quod probatur ex eo, quod plurimi Fideles de facto sunt saluati, & quotidie saluantur, qui tamen non pollent ipsa Theologia, nec Scolastica nec Positiua. vnde & S. P. in Axio-
mate ait *Fides saluberrima quæ ad Beatitudinem ducit*. Quibus verbis satis clarè docet hanc solā esse suffi-

cientem ad salutem ex parte intellectus. Necessarium est autem ad actualem salutis consequutionem ut saltem in fine vitæ hanc Fidem commitentur etiam dona Spiritus Sancti pertinentia ad Intellectum, ac etiam Prudentia infusa; nam licet ista non coniungantur necessariò cum Fide mortua; semper tamen sunt coniuncta cum Fide viua. Sed de his alibi.

Dico 2. Communitati Fidelium præter hanc cognitionem, quæ habetur ex sola Fide esse necessariam aliquam aliam Doctrinam, idest interpretationem Sacræ Scripturæ. Quod probatur primo ex eo quod Sacræ Scripturæ in plurimis locis sunt difficillimæ ad intelligendum, ut de Epistolis S. Pauli testatur S. Petrus Epistola secunda capite tertio; & capite primo, ac secundo multa alia habet de huiusmodi Sacrorum Bibliorum obscuritate, ubi ex reuelatione Prophetiæ infert reuelationem interpretationis. Idem indicat S. Paulus cum in Epistola ad Ephesios capite quarto docet à Deo datos non solum Prophetas, & Apostolos, sed etiam Doctores; & Epistola prima ad Cor. capite duodecimo; cum docet alijs dari interpretationem sermonum secundum eundem Spiritum: idest difficultatem locorum Sacræ Scripturæ, ut exponit ibi Angelicus Doctor. Præterea Idemmet Deus & præcepit quod

pit quod si in dubijs, & difficultatibus legis, & Sacre Scripturæ ori-
retur difficile, & ambiguum iudi-
cium, irent pro explicatione ad
Sacerdotes Leuitici generis, vt ha-
betur exprefsum in Deuteronomio
capite decimoseptimo. In cuius rei
obferuationem Rex Iofaphat con-
ftituit Leuitas, & Sacerdotes, vt
vbicumque efset quæftio de lege,
de cæremonijs, & de iuftifica-
tionibus oftenderent, & declara-
rent populo ne peccaret. Hoc idem
approbavit Chriftus Dominus cum
de Scribis, & Pharifæis fedentibus
super Cathedram Moyfis loquens
præcepit & confuluit, vt omnia
quæ dicerent, facerent, & ferua-
rent. Hoc idem indicat confuetu-
do S. Ecclefie Catholicæ quæ per
plurima Concilia, fiue Generalia,
fiue Prouincialia loca obfcura Sa-
cræ Scripturæ eft interpretata. Hic
fuit mos inuiolabiliter feruatus à
Sanctis Patribus, vt non ex pro-
prio Marte folum, fed ex maio-
rum, & maximè Sanctorum Pa-
trum, & Doctorum Auctoritate
Sacras Scripturas interpretarentur;
vt de Sanctis Bafilio, & Gregorio
Nazianzeno testatur Ruffinus libro
II. fuæ hiftoriæ cap. 9. Hoc idem
docuit S. Hieronymus epiftola ad
Paulinum circa ftudium Sacrarum
Scripturarum, propterea S. Pater
Noster libro fecundo de Doctrina
Chriftiana capite sexto rectiffimè

dixit *Multis, & multiplicibus obfcu-
ritatibus, & ambiguitatibus deci-
piuntur, qui temerè legunt aliud pro
alio sentientes, quibusdam autem lo-
cis quid vel falfo fufpiciuntur non in-
ueniunt: ita obfcura deniffimam ca-
liginem obducunt. Quod totum pro-
uifum Diuinitus efle non dubito ad
edomandam labore superbiam; & in-
tellectum à fastidio renocandum: cui
facile inueftigata plerumq; vilefcunt;*
propterea in prologo ad hos libros
de Doctrina Chriftiana ait, *quod
per hominem difcendum eft, fine fu-
perbia difcant, & per quem docetur
alius, finè inuidia tradat, quod acce-
pit. Neque tentemus eum cui credi-
mus &c.* vbi alia plura habet pro
hoc argumento.

Dico 3. Theologiam, vt dicit
habitu Conclusionum, quæ pro-
priè funt actus Theologici fecun-
dum communem, & vfitatam lo-
quendi formam in Scholis rece-
ptam non efle quidem neceffariam
cuicumque fingulari ad falutem,
vt indicat S. P. in Axiomate. cum
ait Fidem efle quæ ducit ad Bea-
titudinem, & hac fcientia, id eft
Theologia de qua ibi loquitur plu-
rimos fideles non polleere, licet Fi-
de ipfa plurimum polleant. Sic &
S. Thomas, & communiter Scho-
laftici. Efle tamen neceffariam in
Ecclefia vt à Doctis indocti eru-
diantur; vt errores contra Fidem
infurgentes refutentur; & veritates

Fidei

Fidei aliquo modo in se obscuræ
 clarescant. Non intelligitur tamen
 hic nomine Theologiæ Scholasticæ
 nostra, ut est ad ordinem, & me-
 thodum per Magistrum Sententia-
 rum redacta; nam & ante illum
 semper in S. Ecclesia fuere qui ra-
 tionibus Interpretationibus Dispu-
 tationibus; & Argumentationibus
 obscura, & diffilia elucidarent, &
 probanda probarent; ut ex libris
 Sanctorum Patrum, & Doctorum
 est manifestum. Si quæras An hæc
 necessitas sit tanta, ut simpliciter
 Ecclesia stare non possit nisi sit in
 ipsa hæc Theologica Scientia.
 Respondetur communiter affirmari:
 Arriagam tamen Disputatione
 Prima de Theologia; sectione quar-
 ta numero 39. arbitrari eam non
 esse simpliciter necessariam; eo
 quod in lege naturæ vix vlla fue-
 rit Theologia, vix etiam in lege
 scripta; ait enim, cur si libros re-
 velatos quis legeret, & intellige-
 ret præcisè quæ ibi præcipiuntur,
 (& idem cæteri facerent) eaque
 crederet, & exequeretur id non ei
 ad salutem sufficeret? Cur si idio-
 ta ab alijs solum audiret declara-
 tionem eorum sine alia scientia
 non posset saluari etiam si diuer-
 sas veritates non inferret inde?
 Sic etiam probat non esse neces-
 sariam simpliciter ad refutandas
 hæreses, tum quia non est necesse
 per se hæreses esse; tum quia for-

tè refutari possent sine alia Theo-
 logia diuersa ab ipsa explicatione
 Sacræ Scripturæ. Admittit tamen
 num. 40. necessitatem moralem, eo
 quod sine illa vix possit Ecclesia
 consistere. Hunc tamen huius eru-
 diti Doctoris Discursum non ap-
 probo, in prima parte enim so-
 lum probatur non esse necessa-
 riam simpliciter singularibus perso-
 nis, siue unicuique particulari;
 quod & nos admittimus, at non
 probatur conclusio proposita quæ
 est, an sine Theologica scientia
 simpliciter Ecclesia stare possit, nec
 credo in lege Naturæ fuisse illam
 ignorantiam rerum Diuinarum,
 quam Arriaga supponit; nam &
 librum conscriptum fuisse de illis
 ab Enoch Patriarcha testatur Epi-
 stola S. Iudæ Apostoli; & de Io-
 seph Patriarcha testatur Psaltes ac-
 ceptissimum fuisse Ægyptiorum Re-
 gi, *ut erudiret Principes eius, sicut
 semetipsum, & senes eius Pruden-
 tiam doceret.* Multo minus in lege
 scripta in qua, ut supra ostensum
 est ex Exodo & Paralipomenon.
 Sacerdotes constituebantur, qui
 obscura declararent, definienda de-
 finirent, & probanda probarent.
 Secundam verò partem reiicio, eo
 quod procedat solum in ordine ad
 potentiam absolutam; non verò
 ad potentiam ordinariam, & de
 necessitate absoluta, non verò de
 necessitate ex suppositione. cum
 tamen

tamen quæstionis sensus sit, an de potentia ordinaria iuxta suauem modum regendi S. Ecclesiam & ex suppositione quod sint hæreses, & hæretici; qui discursibus, Disputationibus, Argumentationibus, & Sophismatibus conentur euertere Fidem Catholicam; quorum imposturas & nouitates doctrinaliter oportet retundere; & redarguere; Vnde procul dubio est plusquam necessarium, vt sit talis Theologia in Ecclesia; Si enim necesse est vt hæreses sint, vt docet Apostolus, procul dubio necesse est vt sint arma, quibus eis occurratur, & debellantur; Quod experientia ipsa clarum facit; nam vbi defecerunt Ministri, qui docerent, instruerent, interpretarentur, & arguerent, ipsa quoque Fides defecit; propterea ab initio Ecclesiæ semper fuisse, qui scriberent de Ecclesia de Mysterijs S. Fidei ad conuincendos tam Ethnicos, & Philosophos, quam Iudæos, ac Hæreticos; quæ conciones ad populum haberent. Quā doctrinam postea S. P. Augustinus Methodicè, quantum temporum illorum status ferebat, conscripsit, quem postea sequuti sunt qui Theologiam methodo, & ordine tradiderunt, vt testatur S. Romana Ecclesia in officio eiusdem Sancti, & postmodum S. Ioannes Damascenus, Magister Sententiarum, Sanctus Thomas, & alij plurimi; ita

vt hæc nostra Theologia nihil differat ab illa, nisi quia maiori artificio elaborata; magis Methodicè tradita, & ad eam formam reducta sit, vt breui tempore percurri possit. Et quidem ab initio S. Ecclesiæ fuisse Theologos huiusmodi testatur S. Petrus Epistola prima capite tertio, vbi instruens Pastores, Doctores, & Animarum rectores ait, debere esse paratos semper ad satisfactionem omni poscenti rationem de Mysterijs S. Fidei. Similiter S. Paulus erudiens Titum de condicionibus, quas habere debent Episcopi; vna est, vt possit eos qui contradicunt arguere. Et docens Timotheum necessitatem, & utilitatem Sacrarum Scripturarum ostendit ei omnem scripturam diuinitus inspiratam, vtilem esse ad docendum, arguendum, corripiendum, & erudiendum in iustitia, Quæ procul dubio sine Argumentis stare nequeunt, vt omnes confitentur; & per consequens nec sine Theologia Scholastica; hoc enim ipsum quod est procedere per illationes est Scholasticè procedere, & quid distinctum à Fide quæ de se non est argumentatiua. Hinc experientia comprobatum est, ferè omnes illos qui sine huiusmodi Theologia Scholastica Scripturas Sacras explicare voluerunt, facile in errores lapsos fuisse; Et irrisores illius aut hæreticos fuisse, aut

plurimum de Fide suspectos. Denique hoc idem ostendit Praxis Ecclesiæ Catholicæ quæ in rebus dubijs, & maximè ad Fidem spectantibus Concilia Oecumenica congregavit, ut rebus benè perpensis, & auditis partium argumentis, & rationum ponderibus, ea quæ essent respuenda reicerentur, quæ verò tenenda, approbarentur Assistente in his ei Spiritu Sancto, nec permittente eam in errorem labi. Sic nec etiam Summi Pontifices definiunt sine præuijs Disputationibus, & consultationibus.

Dico 4. plures esse utilitates, quas Theologia Scholastica affert S. Ecclesiæ quæ sequuntur ex dictis. Prima est explicatio difficultatum S. Fidei; nam quælibet scientia explicat sua principia. Secunda confirmatio debiliū in fide. Tertia est victoria quam refert de Philosophis errantibus, & hæreticis; quorum fallacias detegit, & repellit. Quarta Demonstratio aperta nullam esse repugnantiam, aut contradictionem in nostra Catholica Fide, & eius Mysterijs. Quinta Interpretatio Sacrarum Scripturarum sine errore. Sexta illatio plurimum veritatum, siue Conclusionum ex principijs Fidei, quæ antea latebant, Quæ existentibus duabus præmissis de Fide possunt dici reuelatæ non solum quoad principia, sed etiam quoad cogni-

tionem talium conclusionum modo infra explicando cum de Fide agetur. Has utilitates indicat S. Pater tum in Axiomate, tum etiam in libro tertiodecimo de Trinitate, tum capite nono tum etiam capite decimo nono ubi ait quod illi Philosophi antiqui præcipui gentium illis caruerunt, & *Quia sine Mediatore Christo philosophati sunt, veritatem detinuerunt in iniquitate, ut ad Rom. 1. Non potuerunt enim nisi querere aliqua media, per quæ ad illa quæ intellexerant sublimia pervenirent: atq; ita in deceptores Demones inciderunt &c.* Quod si nulla esset in illa utilitas, ut latrant hæretici, nec Christus Dominus usus fuisset argumentis; & tamen ex lilijs & auibus probavit Providentiam Diuinam: ut refert Sanctus Matthæus capite sexto, Et ex eo quod Deus est Deus viuorum, probavit resurrectionem mortuorum referente eodem S. Mattheo cap. vigesimo secundo; & Diuinitatem Messie ex eo quod David appellat eum Dominum; nec Apostolus Paulus & tamen ex eo quod Christus mortuus est pro omnibus infert quod omnes mortui eramus, Et ex Resurrectione eiusdem Christi probat resurrectionem nostram, Et multa alia intulit & probavit ad ostendendam eidentiam credibilitatis nostrorum Mysteriorum Philosophis illis Athe-

nien

nientibus, ut referente S. Luca habemus in Actibus Apostolorum capite decimo septimo. Quos postea sequuti sunt Proceres, & Doctores S. Ecclesiae.

Dices primo Modus iste tradendi Sacra per argumenta trahit secum multa inconuenientia. Quorum primum est destructio Pacis & nutrimentum contentionum. Secundum quod Diuina Auctoritas diminuitur, ut propterea S. Ambrosius lib. 1. de Fide capite primo dixerit. Tollenda esse argumenta ubi Fides quaeritur Tertium quidam superbiae & inflationis Spiritus ut propterea. S. Pater in libro de Gratia & libero arbitrio capite vigesimo quarto scripserit *Illam Sapientiam repellite à vobis, & orate ut non sit in vobis quam detestatus est* (S. Iacobus in sua Epistola cap. 3. v. 14. ubi ait *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones in vobis sunt, non est ista Sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, Diabolica. Vbi enim zelus, & contentio est, ibi inconstancia, & omne opus prauum.* Cum igitur Theologia de qua loquimur contineat argumenta & Disputationes, necessario continet contentiones; definitur enim Disputatio: Actus contentiosus qui consistit in verbis habentium contrarias voluntates circa victoriam &c. ut habet Syluester in summa verbo Disputare.

numero primo; ergo nec est necessaria, nec utilis.

Respondetur hæc vitia quando occurrunt, siue incurrunt; non esse ipsius Theologiae, sed imprudentiae Disputantium imputanda; quando quaerunt ea, quæ sua sunt; idest honorem, & gloriam propriam, non vero ea quæ Iesu Christi sunt; alias si tollenda essent ea omnia quibus homines suo vitio, & sua praua voluntate abutuntur. O quam multa quamuis Sancta essent tollenda, quibus Peccatores, & infideles abutuntur? Vnde si caueatur præsumptio, & non subdamus Diuina humanis; sed è contra humana Diuinis, ita ut Fides præcedat rationem, ut docet Isaias capite septimo iuxta interpretationem septuaginta, *nisi credideritis non intelligetis*, & quaeratur Veritas, non Victoria, & iuxta Apostoli præscriptum ad Romanos decimo, Cum sobrietate accedamus, & non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem; idest cum Charitate, Humilitate, & Mansuetudine, nullum erit ex dictis inconuenientibus. Neque fuit mens S. Patris eo loco reijcere Theologiam scholasticam, cuius ipse post Apostolos Dux & Antesignanus erat. imo libro secundo de Doctrina Christiana capite trigesimo primo ex professo ostendit, & declarat quantum valeat scientia, & peritia connexionum, idest argumentationum;

ad Sa

ad Sacram scripturam penetrandam. Fuit ergo mens ibi S. P. tollere abusus, & vitia Disputantium, non verò reprehendere ipsam facultatem Sanctam, quæ manu ducit ad ipsas sacras Veritates indagandas, quam ipse tunc actu exercebat; Nec Disputatio quærit primo, & per se victoriam, sed veritatem; Vnde illa definitio Sylvestri nō est essentialis, sed de eo quod in pluribus contingit; potest enim stare concertatio Intellectuum ad Veritatem indagandam sine voluntate Victoriæ; quemadmodum fecere, & faciunt Sacri Doctores, cum inter se disputant ad elucidandam Veritatem.

Dices 2. Scriptura Sacra docet ea omnia, quæ Deus reuelavit; ergo superuacanea est huiusmodi Theologia, nec non & noxia; nam plurimi, relictis Sacris Biblijs, omnem operam nauant in recentiorum libris, & humanis Auctoribus, & auctoritatibus, quorum nullus est terminus. Cum tamen ipse Christus sit lux, sicut & tota Doctrina quam tradidit per Apostolos, Prophetas, & Evangelistas, quo fit vt non egeamus alia luce, quemadmodum qui clara luce Solis irradiatus est, nullo modo eget luce exiguæ candelæ ad videndum; ita vt S. Io. Chrysostomus hom. 3. de Lazaro dixerit omnia esse clara, & sine concionatore omnia intelligi, ac in Synodo Nicæna approbatum fuerit dictum cuiusdam asserentis Chri-

stum Dominum non docuisse Dialecticam, sed Fidem quæ per Charitatem operatur. ergo nec necessaria, nec expediens est talis Theologia. Respondetur scripturam Sacram docere quæ sunt necessaria singulis, at præter eam esse necessariam interpretationem, & explicationem difficultatis, ac refutationem errorum, quæ doctrinaliter, vt oportet, nequit haberi sine Theologia Scholastica; & ideo licet non sit necessaria singulis, est tamen necessaria toti Ecclesiæ, & communitati Fidelium. Quamobrem est quidem verissimum Christum Dominum fuisse, & esse lucem; sed lux ista lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehendunt, vt habet S. Io: in suo Euangelio cap. primo; vnde & Apostoli, & Prophetæ explicando Verbum Domini remouerunt quidem has tenebras, quantum in ipsis fuit; verum quia & vocibus, & scriptis humano more prolatis, & conscriptis vti necesse fuit, in quibus vt plurimum est difficultas in assequendo verum intellectum, cum & fere omnes orationes, immo & plurima verba multiplicem habeant sensum; hinc factum est, vt diuersis exortis interpretationibus, & expositionibus diuersæ quoque erirentur sententiæ, quarum cum plurimæ essent falsæ, erroneæ, & hæreticæ, earum falsitatem operæ pretium fuit argumentationibus, & demonstrationibus conuincere,

cere, & redarguere; Ad illud de D. Io: Chrysostomo respondent aliqui, esse amplificationem optimam; ut omnes applicent animum ad studium scripturæ sacræ; ita tamen ut in locis difficilibus cōsulant Doctores. Verum melius respondere arbitror eos, qui dicunt, ibi eū loqutum fuisse de historicis rebus, quæ sunt facillime quarum una erat ea, quā tunc ipse præ manibus habebat; nam alias contra se ipsum pugnaslet. Si enim omnia sunt clara, & non est opus concionatore, ut quid ipse tam diu, & tam multis voluminibus laboravit scribendo, & concionando. Denique dictum illud relatum in synodo Nicæna est verissimum loquendo de primaria intentione Christi Domini, quæ fuit erudire fideles, & docere homines de mysterijs Fidei, & cæteris ad salutem pertinentibus, non verò tradere præcepta Logica. Cum quo tamen stat ut argumentationibus & ipse quandoque usus fuerit ad ostendendam, & inferendam veritatem occultam, ut supra dictum est.

Dices 3. in Theologia Scholastica permiscetur innumera quæ sita, & argumenta Philosophica, sed hoc nedum superuacaneum est, sed etiam vanum; ergo utilius, & melius est sine argumentis, & Disputationibus rerum Diuinarum notitiam acquirere. Superfluitas probatur ex eo, quod in Evangelio

cap. 16. testatur S. Ioannes Christum Dominum promississe quod *Cum venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Et in sua epistola prima capite secundo versu 27. ait *Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius docet vos de omnibus.* Et verum est &c. Ergo si Spiritus Sanctus docet nos de omnibus, nulla est necessitas Doctrinæ Scholasticæ. Vanitas probatur ex epistola prima ad Cor. c. 1. ubi de Doctrina Christiana tradenda loquens ait. *Non in Sapientia Verbi, ut non euacuetur Crux Christi.* Quod Glossa interpretatur de Sapientia Philosophorum, quod adhuc clarius expressit Apostolus scribens ad Colossenses cap. 2. cum ait *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum.* ut propterea Sancti Doctores. & Veteres Patres Philosophiam potius exploserint, quam approbarint; nam S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de modo feruando in disputando ait *In Ecclesia veluti plagam quamdam Aegyptiacam perniciosè irreplisse Philosophiam.* Et S. Epiphanius hæresi 69. ait *Novos Aristotelicos Spiritus Sancti innocentiam, & mansuetudinem perdidisse.* Et hæresi 76. vocat Philosophiam Aristotelis fabulam.

lamen-

lamentum, & alibi ait *his qui de Deo per syllogismū ratiocinātur Deum non revelari*. & S. Hieronymus in caput decimum octauum Matthæi docet *rationes humanas esse veluti arundinem, quam si parum presseris frangitur, & manum perforat incumbētis*. ita vt Tertullianus in lib. de anima dixerit *Doleo bona fide Platonem esse omnium hereticorum condimentarium*. Et S. Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem dixerit, Philosophos esse hereticorum Patriarchas, quod ab ipso Tertulliano prius dictum fuerat; Et Origenes, quia nimis Philosophiæ addictus censebatur, dictus fuit fons Arrij. Hæc & plura alia obijciunt Nouatores quibus displicet Theologia Scholastica, vt potè quæ est illa Turris David Clypeis munita ex qua omnis Armatura fortium desumitur ad destruenda ipsorum Machinamenta. Propterea facile Respondetur negando minorem, & ad probationem nec S. Paulum, nec Sanctos Patres damnasse vsus, sed abusus Philosophiæ. ibi enim non loquitur S. Paulus de vera Philosophia, vt testatur S. Clemens Alex. in lib. 7. Stromatum; sed damnat Philosophiam Stoicorum, & Epicureorum, ac eorum qui propter quasdam rationes apparentes Veritati S. Fidei contradicebant; non verò dampnat eam Philosophiam quæ vera

adstruit, docet ac probat; Vera enim Philosophia veritati non contradicit, vt testatur Sacrosanctum Concilium Lateranense, imo & S. Pater lib. 3. contra Academicos capite 19. de discretionē inter eam partem Philosophiæ quam Sancti reprehendunt, & eam quam vt vtilem amplectuntur differens ait *Sed tamen eliquata est, vt opinor, vna verissima Philosophiæ disciplina: Non enim est ista huius Mundi, quam Sacra nostra detestatur, sed alterius intelligibilis: cui animas erroris tenebris cecatas, & sordibus oblitæ numquam ista ratio subtilissima reuocaret; nisi Summus Deus populari quadam clementia Diuini intellectus Authoritatem vsque ad ipsum corpus humanum declinaret, &c.* Sic igitur Sancti Patres deiiciunt omnem altitudinem extollentem se contra scientiam Dei; & scientiam eorum qui nihil sine ratione humana credere volunt; in quibus nulla est cum tali cognitione Caritas, cum tamen scientia sine Caritate pro nihilo reputetur ab Apostolo epistola prima ad Cor. cap. tertiodecimo. Propterea S. Hieronymus epistola vigesima Sexta, quæ est ad Pammachium explicans illud Deuteronomij capite 21. ait *Si egressus fueris ad pugnam &c. & videris in numero captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam voluerisque habere uxorem &c.* Sic
exple

explicat idest Sapiientiam sacularem decaluet eam, & illecebros crines, & ornamenta vestium scilicet verborum cum emortuis vnguibus seiet, lana eam Prophetali nitro. &c. & plura alia ibi tradit documenta ad hoc utilia; sic etiam S. Clemens Alexandrinus lib. 1. Strommatum comparat Sacram, & Diuinam Sapiientiam Saræ. Naturalem verò, & acquisitam Agar, & subdit hanc esse subiiciendam non equandam ipsi Saræ. Denique S. P. Augustinus in libro secundo de Doctrina Christiana capitibus 25. 28. & sequentibus totus est in ostendendo qualiter cum progressu, & utilitate magna possimus, immo & debeamus vti Artibus liberalibus, & Scientijs Naturalibus in explicatione Sacrae Scripturae, & in cognitione Diuinarum rerum assequenda. Et cap. 40. tradens regulam generalem de vsu Doctrinae Philosophorum Gentilium ait *Si qua fortè vera, & Fidei nostra accommoda dixerunt maxime Platonici, non solum formidanda non sunt, sed ab eis etiam tamquam ab iniustis possessoribus in usum nostrum vindicanda, sicut Israelita ab Aegyptijs. Nonne aspicimus quanto auro, & argento, & veste suffarcinatus exierit de Aegypto Cyprianus Doctor suauissimus, & Martyr Beatissimus, quanto Lactantius Victorinus, Optatus, Hilarinus, quod prior ipse fide-*

lissimus Dei famulus Moyses fecerat de quo Act. 7. Quod eruditus fuerit omni Sapiientia Aegyptiorum.

Per hæc, & similia sufficienter conuincuntur impudentiæ, & temeritatis Ioannes Vuiclephus, Erasmus Lutherus lib. de Missa abroganda, & Caluinus lib. 3. Institutionum cap. 2. Sess. 2. Quorum primus vniuersitates Theologicas, & similia ait vana gentilitate introducta. Secundus referente Cano lib. de locis Theologicis c. 2. Quæstiones Theologicas curiositatis, & temeritatis arguit. Tertius Gymnasia nostra appellat Antichristi Lupanaria. Quartus verò ait Theologos Scholasticos Christum Dominum velo texisse. Contra quas calumnias rectè scripserunt Alphonsus à Castro lib. 13. verbo studia Generalia. Valdensis lib. 2. Doctrinae Fidei antiquæ cap. 67. Rossensis in Articulis contra Lutherum. quos postea sequuti sunt Eminentissimus Cardinalis Bellarminus. Gregorius de Valentia. & plurimi alij, tam Scholastici quam Controuersia. & militant primo ea quæ contra Vuiclephum habentur in Concilio Constantiensi Sess. 8. art. 29. & ordinationes Concilij Tridentini Sess. 13. cap. 18. & Sess. 22. cap. 2. & Praxis primum sinagæ in qua semper viguit vsus gymnasiorum, & Disputationum de Diuinis, & Sacris litteris, Vide fixum.

tum Senensem in Bibl. Sacra. Postea in S. Ecclesia, & Christus Dominus duodenis suo facto comprobavit, & ex Actibus Apostol. c.

14. & ex Eusebio l. 5. c. 9. Antiochiæ, & Alexandriæ Disp. & Scholas fuisse constat.

AXIOMA SECVNDVM.

De Scientifica ratione Sacra Theologia ex lib. 14. de Trinitate capite primo.

Aliud est scire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiscendam Viam Beatam, quæ non nisi æterna est. aliud autem scire quemadmodum hoc ipsum, & pijs opituletur, & contra impios defendatur, quam proprio appellare vocabulo Scientiam videtur Apostolus prima ad Cor. cap. 12.

DVBIVM

An Sacra Theologia sit propriè Scientia & quomodo.

Præmitto 1. multiplicem habere modum procedendi ad interendas suas Conclusiones Sacram Theologiam; aliquando enim infert Conclusionem quæ est principium, ut cum progreditur ad probandum quod Deus sit; vel quod sit independens, Immen- sus, Aeternus, & similia. Aliquan- do vero infert Conclusiones, quæ non sunt de fide, sed dedu- cuntur ex vna, vel pluribus de Fide, quod adhuc potest con-

tingere multipliciter; nam vel vna præmissa est de Fide, & altera ne- cessaria, vel vna de Fide, & alte- ra probabilis; si enim deducatur ex vtraque euidenti, vel vtrâque probabili, nullo modo Conclusio illa pertinebit ad Theologiam. 2. cognoscere rem per causam quod communiter censetur de intrinse- ca ratione Scientiæ; siue illa sit causa essendi, siue cognoscendi solum; dupliciter cōtingere, primo quidem obiectivè, quando scilicet cogno-

cognoscimus simul causam, & effectum, & illam esse causam talis effectus, secundo modo subiectiuè in quo requiritur vt ex cognitione causæ deueniamus in cognitionem effectus. 3 Euidentiā quamuis sit de ratione Scientiæ merè naturalis, non esse tamen de ratione Scientiæ absolutè; Euidentiā enim à Peripateticis requiritur propter certitudinem quæ si aliunde habeatur constituet Scientiam propriè dictam. nam fortè ideo Aristoteles lib: primo poster. cap. 2. definiendo Scientiam esse cum cognoscimus causam ob quam res est, & illius esse causam, & non contingere aliter se habere. & definiendo demonstrationem quod sit ex primis veris immediatis &c. non facit mentionem euidentiæ; eo quod data certitudine siue per euidentiā, siue sine illa haberi potest Scientia. 4 Fidem Diuinam esse certiorē quam qualibet humanā euidentiā; vt est in confesso apud omnes Catholicos. 5. Dubium procedere de Theologia Viatorum quam de facto acquirimus ex articulis Fidei, quatenus à nobis nunc de facto cognoscuntur; Non verò de ea quam posset quis habere, si Deus communicaret illi euidentiā mysteriorum Fidei; tunc enim esset Theologia distincta essentialiter ab hac nostra. in qua difficultate. Quattuor inuenio celebres Do-

ctorum Classicorum sententias. Prima est Nostri Gregorij Ariminensis in primo quæst. prima articulo 4. & aliorum Nominalium, pro quacitantur etiam Durandus, Scotus, Bassolus, Rubion, & Aureolus qui vnanimiter negant eam esse Scientiam. Aureolus differt ab alijs in eo quod putat eam non esse habitum adhæsiuum, sed declaratiuum tantum; ait enim Theologiam Scholasticam propriè dictam debere versari solum in explicatione terminorum pertinentium ad articulos Fidei, & in explicatione Sacræ Scripturæ; habitum verò illum quo ex principijs Fidei deducuntur conclusiones sentit non esse diuersum à Fide, sic tenet in q. 2. Prologi.

Secunda est Henrici Gandauensis prima parte Summæ q. 6. art. 6. quæst. prima, & quodlib. 8. q. 125. & quodlib. 12. quæst. 2. ponentis quoddam lumen medium inter lumen Fidei, & lumen gloriæ, quod appellat lumen intelligentiæ; quo posito ait Theologiam, quatenus est credibilium vt credibilium, tantum esse solummodo largè scientiam, quatenus est certa; in quantum verò est eorum, quæ primò erant credibilia per Fidem, sed intellectus adiutus prædicto lumine Diuino proprio studio facit illa credibilia intelligibilia, & veritatem eorum habet ex euidentiā, non quidem visionis, sed intelligentiæ; quæ

quæ sufficit ad constituendam Scientiam, & compatitur secum Fidem, quam non compatitur euidencia Visionis Beatificæ, & vt sic esse strictè, & propriè scientiam. Et quia in nostra Theologia sunt aliqua, quæ sunt tantum credibilia, & non sunt intelligibilia ait Theologiam nostram constare ex scitis, & creditis.

Tertia sententia est Alberti Magni in prima parte Tract. primo qu. prima. Alensis prima parte qu. prima membro primo. Nostri Argentine q. 2. prologi art. primo, & Cani lib. 12. de locis Theologicis cap. 2. qui asserunt eam esse propriè, & in rigore scientiam nulla adhibita limitatione, & pro ea videtur stare etiam S. Thomas quæst. 14. de veritate art. 9 ad 3.

Quarta sententia est S. Thomæ in Summa. Quæst. prima articulo. 2. Caietani ibi. Capreoli qu. prima prologi. Siluestri in suo conflatu qu. prima art. 2. & communis inter Thomistas asserentes eam esse scientiam subalternatam, vel ad instar subalternatarum habentem principia euidencia in scientia Beatorum; variè tamen illam explicant. Caietanus enim licet simpliciter, & vniuocè scientiam esse dicat, vult tamen eam esse imperfectam. Capreolus, & silvester volunt esse scientiam æquiuocè. Marsilius q. 2. art. 3. contendit esse scientiam per

attributionem ad alias scientias. Noster B. Egidius, & Petrus de Tarantasia volunt esse scientiam Eminentiori, & nobiliori modo ac aliæ pro solutione.

Dico primo contra Aureolum articulos Fidei non esse Conclusiones propriè in Theologia, sed principia. quod probatur, quia in eis concurrunt omnes rationes principiorum, nam primo sunt propositiones dignissimæ quibus Theologus assentiatur. 2. sunt tales vt illis maxima certitudine debeat adherere. 3. supponuntur vera sine probatione. 4. sunt regula eorum quæ Disputationibus Theologicis tractantur, ita vt illa sint vera quæ articulis concordant, falsa vero illa quæ repugnant. quia vero Aureolus, vel aliquis pro eo respondere posset hæc procedere de habitu quo ex vtrâque præmissa de Fide, vel altera de Fide aliquid infertur, & talem actum, vel habitum non esse Theologicum, sed vel Fidei si vtrâque sit de Fide, aut vna de Fide, & altera Euidens; vel opinionis si altera sit solû probabilis; propter eam.

Dico 2 habitum, vel actum quo deducitur Conclusio ex præmissis de Fide, vel vtrâque, vel altera tantum, esse diuersum ab habitu, & actu Fidei. quod probatur, quia sicut si altera propositio sit tantum probabilis assensus conclusionis erit incertus, cum non possit esse
per-

perfectior assensu præmissarum quarum altera habet adnexam formidinem; sic si altera sit de Fide, & altera sit evidens assensus Conclusionis non potest esse de Fide, cum ad hunc concurrat assensus præmissæ naturaliter cognitæ, quo casu non innititur præcisè authoritati diuinæ, quod est necessarium ad actum Fidei. Quod si vtraque præmissa sit de Fide, nec tunc quidem assensus conclusionis; ut est talis idest deducta, est actus Fidei, Eo quod innitatur rectæ dispositioni terminorum, & præmissarum, & bonitati consequentiæ euidenter cognitæ, & de ratione assensus Fidei est, ut innitatur authoritati Diuinæ præcisè; Quod si pro Aureolo arguas: Qui negaret Christum Dominum esse risibilem, equè haberetur pro hæretico, ac si negaret esse hominem: Et tamen quod sit risibilis deducitur ex vna de fide, nempe Christus est homo, & altera euidenter nota, nempe omnis homo est risibilis. Ergo ex vna de Fide, & altera euidenti infertur Conclusio de Fide. Resp. cum communi sententia talem non fore formaliter hæreticum, quia posset existimare non omnem hominem esse risibilem; fore tamen suspectum de hæresi, maxime si esset vir eruditus, quia non censetur dubitare de bonitate consequentiæ, vel de propositione eu-

B

denter nota; quibus admissis vnà cum veritate alterius præmissæ nempe euidenti non potest negari conclusio, nisi negetur propositio, quæ est de fide. Propterea Canus lib. 12. de locis Theologicis cap. 2. rectè asserit huiusmodi propositiones esse de fide mediatè, non verò immediatè, quod est idem ac esse Theologicas scientificè, & oppositas esse erroneas.

Dico 3. talem habitum esse illum quem propriè Theologiam appellamus, quod probatur primo quia est diuersus à Fide, & innititur aliquo modo reuelationi Diuinæ, mediante scilicet discursu, quod est proprium Theologiæ, de qua agimus in præsentī. Probatur secundo, quia si quid obstarēt; maxime quia Theologia, ut contendit Aureolus, essentialiter, & tota consistet in habitu declaratiuo terminorum, ex quo principia Fidei confirmantur; Sed hoc est falsum; ergo. Probatur minor, quia licet hoc pertineat ad Theologum; vltèrius tamē necessario & essentialiter requiritur ut conficiat argumēta, quibus probet suas conclusiones, & conuincat proteruos; nā hoc est de ratione Theologiæ, de qua loquimur. Ergo falsum est quod consistat in sola declaratione terminorum. Tertio probatur quia habitus Theologicus, ut consentitur omnes, innititur reuelationi diuinæ; sed

sed rationes quæ afferuntur ad confirmandos articulos Fidei non sunt reuelatæ; nam alias & illæ ipsæ rationes essent articuli, & egerent alijs rationibus. Si arguas cum Aureolo, S. P. Augustinus supra relatus ait, hac Scientia Fidem saluberrimam gigni, nutriri, ac roborari. Sed quando S. Thomas & alij Theologi probant Deum esse; esse vnum. Verum, Bonum, Infinitum, Immensum, & Æternum hoc faciunt rationibus naturalibus, quod est gignere, & nutrire Philosophiam naturalem, non verò Fidem; ergo &c. Resp. S. Patrem ibi implicitè indicare vtrumque munus Theologiæ, nempe declarare, & exponere Mysteria Fidei, vt & infideles percipiant in eis non esse impossibilitatem, aut absurditatem vllam, quo fit vt sic Fides producat in illis: Fides enim est ex auditu, testè Apostolo. Et hoc etiam modo nutritur in animis rudium qui percipiunt ea, quæ non percipiebant prius; roboratur verò non solum huiusmodi expositionibus, sed etiã rationibus deducendo alia ex reuelatis, quia sic per vim Syllogisticam patent veritates illæ, quæ prius latebant, quo fit vt conuincantur, & confundantur etiam proterui, & rebelles. Ad minorem Resp. illas propositiones esse principia in Theologia, & ideo supponenda esse vt per se nota, sed tamen suade-

ri, ac defendi contra proteruos, vel ratione contra Gentiles, vel ex Scriptura Sacra cōtra Hæreticos.

Dico 4. nullam esse necessitatem ponendi in omnibus Theologis lumen illud intelligentiæ medium inter lumen gloriæ, & lumen Fidei, quod ponebat Henricus facere euidentiã articulorum; ad hoc vt ipsorum Theologia habeat rationem Scientiæ, eo quod ferè ab omnibus reijcitur, & non esse admitendum probant, quia vel hoc lumen esset infusum, vel acquisitum; non acquisitum, nam viribus naturæ non possumus acquirere euidentiã cognitionem articulorum Fidei, hoc enim vt hæreticum in Manichæis damnauit S. Bernardus epistola 190. præter quam quod cum illud lumen non percipiatur à nobis, vt ponit Henricus, nisi lumine Fidei medio discursu non potest esse euidentiũ ipsa Fide. Neque est infusum; nam de facto non constat de tali infusione; vnde ponitur sine fundamento sufficienti. Sic arguit & rectè loquendo communiter de omnibus Alexander Pefantius ex communi consensu ferè omnium Theologorum Disputatione Prima in Articulum Secundum Primæ Quæst. S. Thomæ numero 5. Quod si dicas, hoc lumen esse illud donum Spiritus Sancti, quod dicitur Intellectus. Respondent aliqui Dona ista Spiritus Sancti supponere

ponere gratiam gratum facientem in anima ; vnde quando Theologus esset in Gratia, tunc eius Theologia haberet rationem propriam, & rigorosam Scientiæ, quia haberet illam euidentiā ; quando verò esset in peccato mortali non haberet talem rationem, esto haberet Fidem supernaturalem, quod est ridiculum asserere. Præterquam quod daretur experientia huius euidentiæ in ijs, qui habent tale donum Intellectus, quam tamen communiter negant Scholæ Theologorum. Quarum aliquæ admittunt maiorem certitudinem Fidei ; quod etiam tribuunt aliqui S. Thomæ, & putant esse consequens ad ea quæ docuit questione octaua 2. 2. Verum ; cum ex ipso S. Doctore in dicta questione habeamus hoc donum Intellectus illustrare mentem, & firmare in Deo, ac propterea mundare ab ijs, quæ à Deo separant, & disponere ad clariorem Dei cognitionem, ac reddere intellectum certiores, vt propterea S. P. Augustinus ab eodem S. Doctore ibi relatus lib. primo de Sermone Domini in Monte cap. 9. de hoc dono dicat : *Intellectus congruit mundis corde tamquam purgato oculo, quo cerni possit, quod corporeus oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Non video quomodo possit negari possibilitas talis doni ; ac etiam in quibusdam Exi-

miæ Sanctitatis Doctoribus extitisse, quales fuere Apostoli ; nam de hoc videtur loqui Apostolus, cum ait se scire cui credit ; & se audiuisse arcana verba &c. Et post ipsos Sancti illi Doctores S. Romanæ Ecclesiæ. legatur, & attentè perpendatur caput Nonum libri decimi Confessionum S. P. & si non est sermo ibi de Visione Beatifica per transitum, saltem de hoc lumine non videtur posse negari ei fuisse communicatum. Nam quemadmodum, datur lumen naturale, quo euidenter licet abstractiue cognoscimus Deum esse, esse vnum, Verum, Bonum, & infinitum in omni genere perfectionis ; sic videtur posse dari lumen supernaturale, quo euidenter abstractiue tamen, cognoscantur Trinitas Personarum ; Incarnatio Verbi ; Existentia Christi Domini in Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, & similia ; tanto magis quod est probabilissimum illud quod tradunt aliqui, quod etiam videtur esse de mente S. Thomæ 22. q. 173. & 74. nempe lumen Propheticum facere euidentiā de re reuelata, & quod à Deo reuelatur. Et fortè idcirco in Sacris Scripturis appellantur videntes, & communiter à SS. Patribus procul videntes. Verum quid quid sit de hoc, quod etiam noster Argentina relatus à Pesantio loco citato numerat inter priuilegia singularia Dei,

Dei; etiam præcisè ab hoc lumine.

Dico 5. Theologiam nostram esse verè, propriè, & in rigore Scientiam. Est expressa sententia S. P. dum ait S. Paulum eam proprio vocabulo appellare Scientiam. est S. Thomæ in secundo articulo Primæ Quæst. primæ partis, & communis inter veros Thomistas. Et probari potest primo, quia ex illis quinque generibus Virtutum Intellectualium, quas enumerat Philosophus lib. 6. Ethic. cap. 3. qui sunt Intellectus, Prudentia, Scientia, Sapientia, & Ars ad nullum potest reuocari alium quam ad Scientiam, & Sapientiam. Ergo, &c. Respondent hic Nominales; Aristotelem ibi enumerasse solum illos habitus quorum notitiam habebat, nempe naturales, non verò eos; quorum cognitionem nullam habebat, quod si putasset posse dari habitum certissimum, qui non esset evidens, constituisset sextum genus Virtutis intellectualis. Verum hoc gratis, & diuinando dicitur sine vilo prorsus fundamento: Quemadmodum enim pro entibus supernaturalibus non sunt in Scholis introducta nomina prædicabilia, nec noua prædicamenta, sed ad ea quæ Aristoteles posuit omnia reuocantur, & sub illis continentur: sic nec fuit necesse nouum genus Virtutis intellectualis ponere pro Theologia; cum habeat ea omnia quæ requi-

runtur ad rationem Scientiæ; tanto magis quod & in hac ipsa partitione sub genere Intellectus continetur quicumque habitus principiorum, siue naturalium, siue supernaturalium, & sub Prudentia quæcumque Prudentia, siue acquisita, siue infusa, & similiter sub Sapientia quæcumque Sapientia, siue humana, siue Diuina: Probatum secundo; quia si quid obstarat hoc esset inevidentia principiorum, sed hoc non obstat ergo &c. Probatum minor, quia euidencia non ob aliam causam requiritur, nisi vt intellectus firmiter adhæreat conclusionibus, & habeat certitudinem de illis; sed Theologus firmitus adhæret conclusionibus Theologicis, & est certior de illis, quàm si haberet euidenciam. Ergo non obstat inevidentia. Quod si dicas euidenciam requiri non propter quamcumque certitudinem, sed propter illam quæ oritur ex notitia obiecti præcisè cogentis intellectum ad firmiter adhærendum, qualis non est certitudo Theologica, quæ solum se tenet ex parte intellectus, & pendet ab imperio voluntatis captiuantis intellectum in obsequiū Fidei. Respondeo hoc esse verum in scientijs naturalibus in quibus certitudo intellectus, cui non possit subesse falsum, quæ requiritur, & sufficit ad constituendam scientiam, non potest aliunde haberi: at cum

at cum in præfenti hæc habeatur aliunde, & nobiliori modo, non est necessaria euidencia in nobis. Probari posset tertio; quia ad hoc ut conclusio sit scientifica, vel requiritur quod procedat ex euidentibus quoad nos, vel ex euidentibus secundum se. Si primum Metaphysica in multis conclusionibus non esset scientia, ut cum probat æternitatem Dei ex immutabilitate. Existentiam eius in omnibus ex immensitate, & similia. Si verò sufficit secundum, cum principia Theologiæ sint euidencia secundum se, hæc erit sufficiens ad constituendam scientiam, quemadmodum sufficit in illis demonstrationibus Metaphysicis ad constituendas eas scientificas. Sed quia Nominales possent respondere; Metaphysicam etiam in illis procedere ex principiis, quæ & sunt euidencia secundum se, & à nobis euidenter cognoscuntur demonstratione à posteriori, antequam assumantur ad inferendas conclusiones propterea non multum fido huic paritati. nam si respondeatur illis, plura principia Metaphysicalia coincidere cum principiis Theologiæ, ut in omnibus illis in quibus agit de Deo, & de Angelis, ut respondent aliqui; facile se explicant ab hac instantia, vel dicendo cum Sanctus Thomas hæc esse præambula ad Fidem, non verò articulos Fidei; vel

si admittunt scientiam, & Fidem de eodem obiecto esse compossibiles simul in eodem intellectu, dicent esse principia in Theologia quatenus sunt reuelata, in Metaphysica verò quatenus sunt lumine naturali cognita; propterea mihi pro probatione sententiæ S. Patris sufficiunt duæ primæ rationes.

Dico 6. esse verissimum id, quod docet S. Th. in prima parte q. prima art. 2. nempe Sacram Doctrinam esse Scientiam, quia procedit ex principiis notis lumine Superioris Scientiæ, quæ est Scientia Dei, & Beatorum; non tamen inde inferri posse rigorosam, & propriissimam subalternationem, qualem Peripatetici tradunt cum Aristotele in libris posteriorum; ut volebat Caietanus, & cum eo plures alij: sed solum dependentiam essentialem, & subordinationem ad illam. Probat quia non habet eas omnes condiciones essentiales, quas prædicti Philosophi requirunt ad prædictam subalternationem, & ego recensui in Philosophia Rationali cap. vigesimo primo ubi de Scientia. §. Dico decimoquinto. inter quas una essentialissima est quod obiectum subalternatæ addat obiecto subalternantis condicionem accidentalem. Sed obiectum nostræ Theologiæ non addit obiecto Scientiæ Dei, & Beatorum huiusmodi con-

dicio-

dicionem accidentalem; ergo &c. minorem hanc negat Caietanus, eo quod nostra Theologia considerat Deum vt reuelatum. Beati verò Deum secundum se; sed contra est; quia condicio ista reuelati non se tenet ex parte obiecti materialis tanquam condicio; quod est necessarium ad illam subalternationem; sed vt ratio formalis obiecti quæ contradistinguit essentialiter obiecta, & facit Scientias omninò diuersas, eo quod variet modum considerandi; in subalternata enim condicio accidentaliter variat obiectum materiale subalternantis solum accidentaliter, formaliter autem idē habet cum illa, vt est manifestum ex ipso Aristotele lib. primo posteriorum textu 23. & apertè ostēditur ab Aristotelicis. Eo quod passionēs obiecti subalternatæ dicuntur passionēs obiecti subalternantis, & ideo per principia illius demonstrantur; non essent autem eadem passionēs; si obiecta essent essentialiter diuersa, ex quo vlteriùs sequeretur, quod non magis possent principia ex subalternante transferri quam ex Scientia disparata. Altera condicio est vt ex continuatione cum subalternante perficiatur subalternata; Sed tantum abest vt Scientia Beatorum perficiat nostram Theologiam per continuationem; vt nec quidem maneant simul in eodem intellectu; Nam cum ve-

nerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est; vt ait Apostolus; & confirmari potest ex eo; quod de ratione subalternantis est vt probet principia scientiæ subalternatæ per verum discursum; at principia nostræ Theologiæ sunt per se nota Deo, & Beatis ergo &c. Probatur etiam ab alijs; quia ista principia nostræ Theologiæ sunt ineuidencia; cum tamen in Scientia subalternata sint euidencia non solum vt sunt conclusiones subalternantis, sed etiam vt sunt principia subalternatæ, cum etiam de ratione istius scientiæ sit illud, quod est de ratione scientiæ in communi, nempe vt sciens perfectius cognoscat principia quam cognoscantur per fidem; aliàs si ad veram rationem scientificam in subalternatione quæcumque notitia principiorum sufficeret; discipulus qui deduceret Conclusiones ex principijs Geometricis propter auctoritatem Magistri creditis, haberet veram Scientiam, & sic habitus principiorum esset imperfectior habitu scientifico, quod nequit stare, quia propter vnumquodque tale & illud magis. Verum quia facile responderi posset, hoc habere locum in scientijs naturalibus, in quibus fides humana non potest habere omnimodam certitudinem, & talem cui non possit subesse falsum, quod requiritur ad rationem principij scientifici;

tifici ; non verò sic in Theologia in qua Fides Diuina secum habet talem certitudinem, & compensat defectum euidentię eminentia suę supernaturalitatis : propterea sũto in prædictis rationibus, quibus sufficienter ostenditur, illam subalternationem non posse stare cum nostra Theologia, quam numquam S. Thomas admisit, vt legenti prædictum articulum patebit, cum solum ibi vtatur pro similitudine & exemplo Scientijs subalternatis, in quibus non requiritur omnimoda paritas; sufficit enim ad intentum ipsius, ponere illam dependentiam, & subordinationem essentialem, quam omnes admittunt.

Dices primo pro Nominalibus Theologia est de singularibus, sed de singularibus non datur scientia iuxta axiomata Peripateticorum, qui cum suo principe volunt scientias esse solum de Vniuersalibus; ergo Theologia non est proprię Scientia. Probatur maior quia maxima pars eius versatur circa Deũ vnum, & Trinum circa Christum Dominum. Respondetur cum Scotto q. 4. prologi, & alijs multis recentioribus; non esse absurdum, cõcedere Scientiam de huiusmodi singularibus, circa quæ per præmissas vel omninò euidentes, & per se notas, vel omninò certas tali certitudine, cui non possit subesse falsum; inferri possint conclusiones

omninò certæ; & ideo solum dici scientiam esse de vniuersalibus, quia singularia, vt plurimum, sunt indeterminata; quod si instes, hoc esse contra Aristotelem qui vult principia scientifica debere esse ex terminis per se, & secundum quod ipsum, & idcirco prædicatum debere esse vniuersale, quod insit omni contento sub subiecto. Resp. Aristotelem non esse regulam infalibilem omnium Scholarum; immo & ipsum quoque vel contra hoc suum præceptum egisse, cum de Primo Motore egit, & multa demonstrauit in physicis, & de Primo Ente in Metaphysicis; vel suo facto ostendisse esse intelligendum cum prædicta Scoti, & aliorum limitatione.

Dices 2. cum Vasquez Disp. 4. c. 6. Tannero disp. 1. q. 2. dubio 3. & Arriaga Disp. prima de Theol. Sect. 2. §. Dico 3. Scientia ex comuni huius vocis acceptione significat cognitionem euidenter ex euidetibus præmissis deductam, quod non habet Theologia, vt omnes fatentur; ergo non est proprię scientia, & propterea S. Thomas q. 2. de Veritate art. 3. ad 6. de Geometria dixisse Memoriter tenens conclusiones Geometrię si non propter media geometrica ei assentiatur non habebit Geometrię Scientiam. Et alij addunt S. Doctorem item q. 14. de Veritate art. 9.

art. 9. negare Theologiam esse Scientiam, cum ait quaecumque sciuntur propria, ac certa scientia cognoscuntur per resolutionem in prima principia, quæ per se præsto sunt intellectui, & sic omnis scientia in visione rei præsentis perficitur. Respond. prædictos Auctores nimis strictè accepisse nomen Scientiæ, quod secundum propriam, & rigorosam acceptionem tribuitur etiam huic cognitioni certissime propterea sententiæ Arriagæ, Bel-lomontani, & Tanneri præponimus sententiam S. P. Augustini, qui & in Axiomate præsentis ait proprio vocabulo appellari Scientiam ab Apostolo. Et in Axiomate præcedenti eam appellat absolutè Scientiam, quo utitur etiam S. Thomas in 2. Articulo. S. sed contra ad probandum eam esse scientiam. Et propterea quādo definiuit scientiam, numquam requiuit euiden-tiam, sed solum certitudinem ta-lem cui non possit subesse falsum. Nam & lib. primo contra Acade-micos c. 7. dixit *Scientia non solum in comprehensis rebus constat, ut neque in ea quisquam errare, nec quibuslibet aduersitatibus impulsus nutare debeat*. Sic etiam lib. de Quan-titate animæ cap. 26. ait *Scientia est cum res aliqua firma ratione per-cepta, & cognita est*. In quibus nullam euidentiæ mentionem facit. S. Patri adhæret S. Thomas prædi-

cto articulo secundo in resolutione cum ait Respondeo Dicendum Sa-cram Doctrinam esse Scientiam. Neque loca illa adducta in contra-rium aliquid probant: nam quod de Geometria affert Arriaga est ve-rum, sed non est contra nos; eo quod si Perspectiua v. g. procedat ex creditis non habet certitudinem omnimodam cui non possit subesse falsum, & ideo non habet veram rationem scientiæ, non sic nostra Theologia, quæ est talis ut eius principia sint certiora euidentiis. Alterum verò testimonium est pro scientijs naturalibus in quibus aliū-de certitudo haberi non potest; Et quando bene ibi expressè do-cuisset Theologiam non esse Scien-tiam, (quod non fecit) præferi-mus ex lege nostra id quod docuit in summa articulo 2. prædicto, ubi expressè docet eam esse Scientiam.

Dices 3. cum Caietano ad pro-bandam veram, & propriam sub-alternationem nostræ Theologiæ ad Scientiam Dei, & Beatorum. Si quid obstarat quo minus nostra Theologia subalternaretur prædictæ Scientiæ, hoc maximè esset, quod principia subalternatæ deduci de-bent ex altioribus principijs in ipsa subalternante, sed principia Theo-logiæ viatorum, ut quod Deus sit Trinus, & vnus, quod Verbum ca-ro factum est, & similia sunt etiam propositiones per se notæ in Scien-

tia Beatorum, & non deductæ ex altioribus. Sed hoc non obstat; nam sicut Deo tribuitur scientia, absque imperfectione discursus, sic potest tribui scientia subalternans, absque eo quod principia nostræ Theologiæ ab illo per discursum probentur; sicuti si Geometria haberet eidentiam sine discursu earum propositionum, quas perspectivus assumit tamquam principia, adhuc esset verè subalternans Perspectivæ. Resp. eo ipso, quod trās-fertur scientia subalternans in Deū seclusa imperfectione, destruitur cōceptus scientiæ subalternantis de cuius essentia, & quidditate, ut à Philosopho, & Peripateticis traditur, est discursus, ita ut Conclusiones subalternantis eidenter per illam probatæ sint principia eidentia subalternatæ, propterea in casu prædicto de Geometria dico quod non esset propriè & verè illa subalternatio de qua in præsentī disputamus, sed solum subordinatio, & dependentia quædam, quam nos etiam admittimus in nostra Theologia respectu scientiæ Dei. Præterea requiritur ad prædictam subalternationem, quod subalternata accipiat notitiā eidentem suorum principiorum à subalternante, quod non habet Theologia nostra respectu scientiæ Dei. Verum quia facilè responderi posset, ideò in scientijs naturalibus requi-

ri eidentiam, quia aliter non potest haberi certitudo illa omnimoda, cui non possit subesse falsum, quod non habet locum in nostra Theologia, cuius principia habent illam certitudinem, propterea sisto in prima responsione.

Dices 4. pro eodem; ad veram subalternationem satis est, quod principia credantur, & ex ijs eidenter deducantur conclusiones; Nam si requireretur eidentia principiorum in subalternata, iam hæc esset sibi sufficiens, nec penderet à subalternante contra rationem subalternationis. Sed illa duo habet nostra Theologia respectu scientiæ Dei, ergo habet veram rationem scientiæ subalternatæ. Resp. negando maiorem; Scientia enim subalternata potest accipi vel pro scientia completa, vel pro eo quod addit subalternanti præcisè, primo modo est sibi sufficiens, quia includit subalternantem, non verò secundo. Quibus adde quod principia subalternantis debent esse Veritates diuersæ à principijs subalternatæ; quod non habet locum in nostra Theologia, cuius principia sunt eadem ipsæ Veritates Scientiæ Dei, & Beatorum, esto diuerso lumine cognitæ à nobis, quam ab illis.

Dubitari hic solet an ille, qui nunquam habuit Fidem; vel ille qui eam habuit, & per actus infidelita-

tis eam amisit, possit habere verum assensum Theologicum, idest certū causatum ex illis veritatibus, quæ sunt principia Theologica, idest articuli Fidei, quos optimè nouit. Respond. communiter negatiuè eo quod certitudo assensus Theologici prouenit ex certitudine assensus principiorum, idest articulorum Fidei, quibus sine Fide Diuina nullus potest assentiri ea certitudine, quæ requiritur; & propterea etiam si aliquis assentiatur aliquibus articulis Fidei sine Fide Diuina, vt faciunt hæretici, talis fides est humana, quæ non potest influere certitudinem assensus verè Theologici scientifici in Conclusionem. Vnde qui amisit Fidem etiam si recorderetur assensus, quem habuit, quando erat fidelis; cum illa recordatio, sit naturalis proueniens solummodo ex speciebus acquisitis; nullo vero modo ex habitu infuso; qui iam supponitur deperditus; non potest habere illam certitudinem, quam causat in nobis ille habitus infusus Fidei supernaturalis. Ex his infertur infideles dantes operam Theologiæ, & hæreticos non acquirere habitum eiusdem speciei, cum eo, quem nos Catholici acquirimus, etiam si termini, propositiones, & argumenta sint eadem. Nam illi solum fide humana assentiuntur principiis, cum non habeant Diuinam. Hæc doctrina est Aliac. art.

3. Alexandri Pefantij Disput. prima in art. 2. Primæ quæstionis summe S. Thomæ, & communis inter Thomistas contra Ocamum Gabrielem, & quosdam alios Nominales asserentes nullum habitum acquirere fidelem, quem non possit suo labore acquirere infidelis præter Fidem; eo quod præter actum credendi omnem alium actum exercere potest infidelis. Et sic poterit exercere assensus Theologicos, cum isti non sint actus fidei; nam neque Catholicus, quoties actu arguit Theologicè, exercet semper actus fidei circa illas præmissas, quæ sunt de fide. Resp. tamen hoc esse omnino falsum; nam sicut infidelis non potest exercere actus Fidei supernaturalis; sic nec etiam potest exercere, illos qui essentialiter pendent ab illa; At Fidelis quia certitudine fidei Diuinæ præbuit assensum articulis fidei, si euidenter recorderetur præstitisse talem assensum, virtute illius assensus, & habitus Fidei exercere potest assensum Theologicum sequentium Conclusionum. Quemadmodum Mathematico etiam si actu non habeat assensus omnium præcedentium demonstrationum sufficit, quod adsint virtualiter dum format ultimam demonstrationē. Tunc enim cognoscit se euidenter præstitisse assensum euidentem præcedentibus; à quibus ista essentialiter pendet. Vnde

Vnde non immeritò dicimus; Catholicum in argumentis Theologicis exercere actus Fidei in illis premissis quæ sunt de Fide; nam si vult resolvere, resoluit ea in Authoritatem reuelantis, Quod est signum, supposito in eo habitu infuso, illos assensus etiam in argumentis essentialiter ab eo pendere, & esse actus Fidei supernaturalis. Dices etiam hæreticus resoluit in Au-

ctorem reuelantis; & tamen non est signum in eo huius dependentiæ. Ergo nec etiam in Catholico; Respondetur; iam constare aliunde in hæretico non esse talem habitum; & per consequens non influere; at in Catholico iam supponitur esse, & non apparet vllum impedimentum, propter quod non influat in hos actus, qui propriè ad ipsum spectant.

AXIOMA TERTIVM.

De unitate Sacrae Doctrinae ex lib. 3. contra Faustum cap. 5.

Non amant Sancti suos electores, si suorum sociorum eos inueniant desertores. Unitate enim gaudent, & in Christo vnum sunt, etsi alius aliud, & alius aliter, & alius aliter. Vera tamen omnes dicunt, nec sibi ullo modo contraria. Si pius Lector accedat, si mihi legat, si non hæretico animo unde rixetur, sed fideli corde unde adificetur inquireat.

D V B I V M

Vnde Sacra Theologia desumat unitatē.

Premitto 1. hanc quæstionem non procedere de habitu opinatio circa res Theologicas, sed de habitu scientifico; neque de unitate generica, vel numerica, sed de specifica, nec quæri an sit vna simplex qualitas, quod enim de alijs habitibus scientificis in Philo-

sophia statutum est, hic quoque habet locum. Sed quæritur an sit vna secundum speciem specialissimam, quæ agat de omnibus contentis in Theologia; an vero eo modo quo Mathematica diuiditur in plures Scientias, sic etiam Theologia diuidenda sit. 2. Supposita distin-

distinctione de obiecto materiali, & formali, quæ ab omnibus admittitur, & subdiuisione formalis in quod, & sub quo; quâ plures Scholæ recipiunt, & præcipuè Thomistica, quæ in Philosophia fusè explicantur, obiectum materiale esse illa omnia de quibus tractatur in Theologia, nempe creaturas, Incarnationem, Sacramenta, Virtutes, vitia, & similia; Formale verò quod saltem attributionis Deum vt Deum, vt communiter statuunt Thomistæ in explicatione artic. 7. Primæ Quæst. Summæ S. Thomæ, & rationem formalem sub qua esse Diuinam reuelationem viatoribus quidem obscuram, & contradistinctam à reuelatione clara in Patria, ratione cuius diuersitatis multiplicentur specie cognitiones, ita vt specie diuersificentur ratione luminis, siue reuelationis claræ, & obscuræ, siue intuitiue, & sine discursu, & abstractiuæ, & coniuncte cum discursu. 3. Rationem formalem sub qua, siue in ratione scibili esse illam per quam obiectum constituitur in esse sufficienti ad terminandum discursum eudentem, vel certum ipsius intellectus, hoc enim est esse obiectum scientiæ, & esse scibile. Quapropter sicut in Philosophia rationali capite vigesimo primo pag. 680. & 681. ex Aristotele lib. primo de posteriori resolutione c. 2. ex vnitatem quam habent

principia scientiarum naturalium vel inter se, vel dependenter à Principijs Metaphysicalibus, sub eodem lumine eidentie naturalis, dixi, non posse negari, saltem metaphysicè loquendo, esse vnā tantum scientiam naturalem discursiuam omnium scibilium, & solum penes distinctionem obiectorum materialium propter commoditatem addiscendum esse factam distinctionem scientiarum, specificam quidem secundum quamdam moralem existimationem, non verò secundum Metaphysicam, & rigorosam considerationem, sic in præsentī sentio obiectum Theologiæ, quod manifestatur per lumen supernaturale, esse vnum, & eiusdem rationis, & quatenus illi subest, & est sufficiens terminare discursum certum intellectus. Vtrumque enim requiritur; nam primum, idest esse sub lumine reuelationis habet etiam obiectum Fidei; vnde si non adderetur altera, non haberemus principium sufficiens distinguendi Theologiam à Fide; quæ sufficientia in toto obiecto Theologico est æqualis, idest eiusdem rationis, est enim prima veritas implicite, siue mediatè reuelans obscura. 4. Hanc rationem formalem sub qua desumendam esse cum respectu à ratione formali quæ, & propterea requiritur ab aliquibus Theologis vt sit reuelatio obscura facta Ecclesiæ ad communem

nem vtilitatem circa res Diuinas, vel quæ ad Deum referuntur, supernaturaliter mouens ad assensum mediante discursu. Et primo quidem dicitur reuelatio, vt excludantur rationes naturales 2. dicitur Diuina vt excludantur reuelationes aliorum. 3. obscura ad excludendam claram, & euidentem quæ erit in Patria 4. facta Ecclesiæ ad excludendas reuelationes particulares ex quibus non solet procedere Theologia 5. circa res Diuinas, vel quæ ad Deum referuntur, ea enim quæ à Deo reuelantur, vel Diuina sunt, vel ad ipsum Deum sunt aliquo modo referenda; reuelantur enim non solum bona, vt per illa ad summum Bonum perueniamus, sed reuelantur etiam mala vt ea fugiendo, & nullo modo sectando ab ipsius Summi Boni consequtione non impediamur. Alij dicunt hanc particulam additam esse vt distinguatur Theologia ab alijs Scientijs, si aliquando alicui à Deo reuelarentur; quia nec tunc esset illa reuelatio circa res Diuinas, vel quæ ad Deum refererentur intrinsecè. Verum non arbitror hanc exceptionem esse necessariam, nec fortè sufficientem, nam si reuelarentur aliæ Scientiæ, reuelaretur quoque euidentia principiorum ipsarum & ita reuelaretur; vt in intelligentia esset talis euidentia, & sic iam ratione euidentie

reuelatæ sufficienter distingueretur à Theologia. Dixi nec fortè sufficientem, quia si contendas posse reuelari alias scientias absque eo, quod reueletur euidentia principiorum ipsarum, ita vt & illi intellectui cui reuelantur essent ineuidentia, tunc nulla est ratio cur distinguantur à Theologia, in qua, etiam multa ad Deum referuntur extrinsecè, nisi addatur præcedens; nèpe quod reuelatio, ex qua procedit Theologia est facta Ecclesiæ; hæc verò esset facta personæ particulari, vt supponitur. 6. Supernaturaliter vt expressè excludatur Metaphysica, quæ & ipsa agit, sed naturaliter, de Deo. 7. mediante discursu; vt distinguatur à Fide. Neque existimandum est absurdum; rationem sub qua specificare per ordinem ad rationem quæ, nam & Philosophi communiter docent potentias specificari per obiecta, idest per ordinem ad obiecta. Et ex Angelico Doctore libro primo Post. in explicatione textus 42. ac etiam in opusculo 70. q. 5. art. 1. habetur qualiter ratio formalis quæ specificet, quatenus subest rationi formali sub qua, & ratio formalis sub qua concurrat ad specificationem quatenus sub illa relucet ratio formalis quæ; Et sic etiam in Fide; licet obiecta materialiter sumpta sint diuersæ speciei; vltima tamen specificatio Fidei sumitur ab Autoritate Diuina; sub
quæ

qua reuelata omnia considerantur, vel vt Diuina sunt, vel vt referuntur ad ipsum Deum cum ea diuersitate, quod vbi hæc attingit immediatè, & sine discursu suum obiectum, Theologia attingit mediante discursu; quibus positis.

Duæ extant celebres sententiæ circa præsentem difficultatem. Prima est Aureoli dicentis absolutè Theologiam, non esse vnā scientiam, vt refert Capreolus quæst. 3. art. 2. eam etiam tenet Durandus q. 4. prologi; vbi ponit tres Theologiæ habitus vnum Fidei circa articulos, secundum defensionem contra impugnantes; tertium deductiuū conclusionum, quos esse speciem diuersos probat, quia primus est infusus; in secundo articuli Fidei sunt conclusiones, in tertio verò sunt principia. Quibus addere possumus illos modernos, qui tam in scientijs naturalibus, quam in Theologicis multiplicant habitus secundum multiplicatam obiectorum materialium; & demonstrationum, quæ illa respiciunt.

Secunda est S. Thomæ artic. 3. primæ quæst. Quod etiam docuerat in primo Sent. quæst. 2. prologi; & communis inter Thomistas; est etiam nostri B. Egidij quæst. 3. & nostri Greg. Ariminensis qu. 3. pro ea citantur etiam Albertus Magnus Okamus Gabriel, & alij plurimi qui tenent Theologiam esse

vnā Scientiam specie aliqua unitate, quibus ego etiam adhæreo vt magis conformi menti S. Patris. &

Dico Theologiam esse vnā speciem scientiam, quod probo argumento quo vtuntur etiam Egidius; Ariminensis, & alij antiquiores Theologi. Tunc est vna species scientia, quando habet vnum speciem obiectum, non in esse rei, vel in esse materiali: (nam sic nullus habitus scientificus esset vnus species, cum respiciat vnusquisque plurima obiecta in esse rei, & materialiter specie differentia) sed in esse scibili aut formali; Sed Theologia respicit vnum obiectum in esse scibili siue formali, idest omnia reuelata Ecclesiæ supernaturaliter, vt attingibilia mediatè siue per discursum in ordine ad ipsum Deum, ergo Theologia est vna species scientia; Sic enim & Philosophus & cum eo Commentatores in 1. Metaph. textu 2. Probant Metaphysicam esse vnā scientiam, quia omnia referuntur ad vnum sub vna ratione; licet sint innumera Entia materialiter, & specie differentia in esse rei. Et hoc arbitror esse de mente Sancti Patris; cum ait unitate gaudere Sanctos in Christo, idest in eius Fide; licet alius aliter & aliter; nam si sunt Theologi Catholici; numquam discrepant in articulis Fidei, sed solum in propositionibus naturalibus.

neque

Aliam non addo probationem, quia quaecumque alia vel ad hanc reducitur, vel pendet ab ista.

Dices 1. pro negantibus huiusmodi unitatem quocumque modo eam negent. Tunc scientiæ differunt specie, vel genere; quandocumque principia, quæ sunt rationes formales assentiendi Conclusionibus differunt vel specie vel genere; sed in Theologia principia sunt huiusmodi ergo. Probatur minor nam quandoque ambæ præmissæ sunt reuelatæ, quandoque vna reuelata & altera euidens. Quandoque altera solum probabilis, ergo saltem pro his tribus procedendi modis erunt constituendi tres habitus specie differentes. Resp. hic non fieri quæstionem de illo habitu, qui procedit ex altera reuelata & altera solum probabilis; nam cum iste habitus circa conclusionem sit solum opinatiuus, non est scientificus; de quo in præsentī quærimus. Difficultas ergo est de duobus modis præcedentibus, cui respondent aliqui unitatem scientiæ, non esse petendam ex præmissis, sed ex conclusione ut pendet ex præmissis, quæ conclusio, quando est eiusdem rationis cum alia conclusione, spectat ad eundem habitum, licet inferatur ex præmissis diuersa ratione. Exemplum est in scientiis naturalibus, in quibus ex propositione immediate cognita per habitum pri-

ncipiorum, & ex alia cognita per habitum scientiæ interueniente Dialectica ad cognitionem consequentiæ infertur conclusio vnius rationis cum alijs, quæ deducuntur ex duabus immediate cognitis per habitum principiorum. Verum nec ratio satisfacit, nec paritas currit; Non ratio, nam præmissæ in omnium sententia sunt semper rationes formales assentiendi conclusionibus, & ab illis petenda est ratio formalis sub qua specificatiua scientiæ; ita ut si terram esse rotundam probetur præmissis Mathematicis sit conclusio Mathematica. Si præmissis physicis sit conclusio physica. Cum igitur in præsentī casu præmissæ sint differentes essentialiter videtur dicendum conclusiones quoque debere esse specificè differentes. Paritas non currit quia in eo casu vtraque præmissa est euidens & naturalis; & esse euidenter mediata, vel immediate non variat speciem euidentiæ, & naturalis. At in hoc casu euidens, & reuelata non solum differunt specie sed etiam genere; altera quippe est naturalis; altera verò supernaturalis. Melius videtur responderi si dicatur in genere conclusionis Theologicæ scientificæ æqualiter se habere vnam ac alteram, nam vtraque stat sub ratione formali sub qua reuelationis obscuræ, & sic in ratione certitudinis Theologicæ scientificæ æque

æque certa est illa, quæ pender ex duabus reuelatis, ac illa quæ pender ex vna reuelata, & altera naturaliter euidenti; nam neque vni, neque alteri potest subesse falsum; nec officit, quod illa quæ deducitur ex duabus reuelatis sit & ipsa reuelata siue de Fide: non enim habet hoc ex illatione, neque ideo creditur quia deducta; sed quia aliunde constat, quod est reuelata; itaque cū veraque habeat eandem rationem formalem & quæ, & sub qua ab eodem specie habitu respiciuntur, & nulla est necessitas multiplicandi habitus. Neque dicas, quod concurrentibus duobus principijs ad eundem effectum; effectus qui sequitur est tertiæ cuiusdam speciei; vt cum Leo, & Pardus concurrunt ad generationem non, producitur Leo, neque Pardus sed effectus tertiæ speciei nempe Leopardus, & sic concurrentibus vna reuelata & altera naturali conclusio debet esse cuiusdam tertiæ speciei, & per consequens debet sequi conclusio diuersa essentialiter ab illa, quæ infertur ex duabus reuelatis, & de facto hanc esse diuersam specie ab illa, nam hæc est de Fide illa non. Respondeo enim hanc regulam pati suas exceptiones, & patet in præsentī materia de qua loquimur; nam concurrentibus vna reuelata & altera probabili ex vna parte, ex altera vna naturaliter eui-

denti & altera solum probabili, ~~et~~ ex altera duabus probabilibus semper infertur conclusio solum probabilis respiciens solummodo habitum opinatiuum, & sic in præsentī conclusio est semper scientifica, nec officit instantia, quod illa sit de Fide, nam hoc habet aliundè non verò ex illatione; quod enim intendit habitus scientificus Theologiæ est certitudo omnimoda conclusionis siue postea hæc sit de fide siue non.

Dices 2. reuelatio non est ratio formalis Theologiæ; ergo ab illa non potest desumi vnitas habitus Theologici; probatur antecedens dupliciter. Primo quia ratio formalis ponit aliquid in obiecto; rationes enim, per quas assentimur Conclusionibus, sunt prædicata intrinseca illius rei, de qua est illa scientia, sed reuelatio nihil ponit in re reuelata; extrinsecè enim se habet ad illam; ergo &c. Secundo reuelatio se habet ad Theologiam sicut se habet intellectus agens ad scientiam, sed intellectus agens non est ratio formalis scientiarum naturalium; ergo neque reuelatio ipsius Theologiæ supernaturalis. Probatur maior, quia sicut intellectus agens habet reuelare intellectui passibili res, & suo lumine facere illi intelligibilia actu, quæ prius erant solum sensibilia actu, & intelligibilia tantum in potentia: sic & Fides habet reuelare intellectu

Etui ea, quæ prius nec sciebat, nec suis naturalibus viribus poterat certo scire; ergo, eodem modo se habent Fides & intellectus agens. Respond. negando antecedens. Ad primam probationem quæ est Alberti Magni, distinguo duplicem rationem formalem; alteram quæ, alteram sub qua, & illam quidem concedo importare perfectiones, & prædicata intrinseca obiecti, quod etiam habet in Theologia ut patet ex supra dictis in præmissis. Alteram verò nempe rationem sub qua nego esse intrinsecam, nam per me, qui unicam tantum pono scientiam naturalem discursiuam omnium rerum, ratio formalis sub qua est lumen naturale eidentia, quod & ipsum est extrinsecum rei euidenter cognita, non minus ac lumen Fidei rebus reuelatis. Ad secundam probationem, quæ est Aureoli, nego paritatem; nam intellectus agens non habet reddere certa & euidentia, ea quæ facit intelligibilia; æque enim facit intelligibilia falsa & probabilia; sicut facit certa euidentia, & sic non potest esse ratio formalis sub qua Scientiæ, quæ debet esse omnino certa, & ideo sicut in Scientia naturali ratio sub qua non est quodcumque lumen intelligentiæ, sed lumen solum eidentia naturalis, quo intellectus possibilis cognoscit certo euidenter principia, propter quæ assentitur conclusioni-

D

bus. Ita in Theologia lumen Fidei, siue reuelatio obscura est ratio formalis sub qua assentimur conclusionibus ipsius.

Dices 3. Si Deus reuelaret omnes scientias naturales; illæ adhuc distinguerentur specie, licet esset vnica reuelatio; ergo reuelatio nō est ratio sufficiens adtribuendam unitatem Theologiæ. Respondeo primo iuxta mea principia, nec etiam modo dari distinctionem specificam in ratione scientiæ discursiuæ penes obiecta formalia, sed distinctionem illam quæ circumfertur esse penes obiecta materialia, & moralem pro commoditate adiscendum; Verum quia potest fieri instantia, quod saltem illa scientia naturalis adhuc distingueretur à nostra Theologia, esto vtraque haberet principia reuelata; idcirco. Respondeo secundo; illam reuelationem posse considerari dupliciter, effectiuè scilicet, & formaliter. Effectiuè tantum intelligo, si ita reuelaretur scientia naturalis, ut eius principia essent euidentia illi intellectui, cui fieret reuelatio; ita ut propter euidentiam illorum esto reuelatam intellectus assentiretur conclusionibus, & tunc dico hanc scientiam habituram diuersitatem specificam à nostra Theologia ratione illius euidentia, qua caret nostra. Formaliter esset si ita reuelaretur, ut non essent illi principia euidentia;

tia; sed intellectus assentiretur conclusionibus propter principia reuelata, & auctoritatem reuelantis solummodo, & tunc non esset distinctio illius à nostra Theologia; nisi in hoc, quod ille assentiretur propter reuelationem particularem; Theologia verò assentitur propter reuelationem vniuersalem S. Ecclesiæ factam. Quod si hæc quoque reuelaretur Ecclesiæ hoc secundo modo; procul dubio Theologia se extenderet etiam ad illa omnia, quæ deducerentur, & continerentur in scientia illa reuelata, idest ad quodcumque scibile. Quod fortè intendit S. Th. art. 3. cum ait. Omnia, quæcumque sunt Diuinitus reuelabilia, communicant in vna ratione formali obiecti huius scientiæ.

Dices 4. reuelatio est ratio formalis Fidei; ergo nō potest esse Theologiæ; aliàs esset vnus tantum habitus Fides & Theologia; quod nullus admittit. Resp. communiter reuelationem immediatè esse rationem formalem Fidei, reuelationem verò mediante discursu esse rationem formalem Theologiæ, & idcirco differre in modo tendendi. Sed quia potest fieri instantia, quod etiam assensus Fidei potest generari per discursum, qui procedat à Diuina reuelatione ad rem à Deo reuelatam; ita vt prius generetur assensus Diuinæ reuelationis, quam assensus rei reuelatæ; quam sententiam vt

probabilem cum Marfilio, Gabriele, & Almayno tenet Vasquez. in primam partem Disp. 5. c. 3. vt si quis dicat. Quidquid Deus dicit est verum, sed Deus dicit se esse Vnum, & Trinum. Ergo hoc est verum. Propterea pro maiori claritate vtilius erit distinguere inter vtrumque obiectum; ita vt obiectum Fidei sit reuelabile illud, siue reuelatum à Deo; & obiectum Theologiæ sit scibile ex reuelatis. Et sic in prædicto syllogismo assensus Fidei non est illius conclusionis vt deductæ ex illis præmissis; hoc enim modo est scita; sed est Fidei, quatenus simul cum illis attingitur eodem assensu per modum vnius obiecti ob testimonium primæ veritatis. Et hoc modo rectè distinguimus in eodem obiecto materiali duplicem rationem formalem, alteram credibilis Fidei Diuinæ, alteram verò scibilis Scientiæ Theologicæ. Quod habet locum in omnibus illis conclusionibus, quæ rectè procedunt ex duabus præmissis de Fide, & per hæc patet responsio ad instantiam Ariagæ, qui Disputatione prima Sectione prima, subsektionem tertiam in Respondeo ad argumentum Taneri ait, habitum inferentem in recta figura conclusionem, ex duabus de Fide in sententia ferè omnium est ipsemet habitus Fidei; vnde conclusio inde illata in ferè omnium sententia est de Fide. Quæ sunt verba

verba ipsa dicti Auctoris; in quibus admitto quidem hanc postremam partem, nempe quod illa propositio in conclusione contenta sit de Fide; sed nego quod ut deducta sit de Fide, sed hoc modo est scita. Habet enim vtramque rationem creditæ videlicet per actum, & habitum Fidei, & scitæ per actum & habitum Theologicum; Et hæc est sententia ferè omnium Theologorum; ut rectè dicit Tannerus Disputatione prima q. 3. dub. 20. non verò solum trium aut quattuor ut falsò scribit Arriaga. Nam & omnes veri Thomistæ vnum tantum agnoscunt habitum sciētificum circa omnes cōclusiones certas Theologiæ siue ex vna reuelata, & altera euidenti, siue ex duabus reuelatis, & plures alij.

Dices 5. Ideo Diuina reuelatio causat vnitatem Fidei, quia applicatur immediatè, & adæquatè omnibus obiectis partialibus sub illa contentis, & propterea in toto obiecto causat eādem certitudinem; Sed obiectis partialibus siue materialibus Theologiæ, non solum applicatur mediātè per discursum, sed etiam inæqualiter, minus enim mediātè applicatur obiecto cognito per conclusionem deductam ex altera reuelata, & altera euidenti, & per consequens non poterit causare æqualitatem certitudinis; ergo nec etiam vnitatem, quæ non potest

stare cum inæqualitate. Et confirmari potest primo, quia ideo opinio Theologica distinguitur genere à Scientia Theologica, quia Diuina reuelatio applicatur illi per discursum secundum modum. Præmissa enim de Fide coniungitur cum præmissa probabili. Confirmari potest, secundo quia certitudo principiorum scientiarum naturalium distinguitur specie à certitudine articulorum Fidei, quæ sunt principia scientiæ Theologiæ. Ergo conclusiones Theologiæ, quæ pendent ab aliqua præmissa scientiæ naturalis habebunt certitudinem specie distinctam, ab illa quam habent quando pendent ab vtraque de Fide. Resp. non sufficere quamlibet inæqualitatem certitudinis ad variandas scientias; nam etiam intra eandem scientiam vltima conclusio demonstrata, est minus certa, quam prima, stante illa regula propter vnumquodque tale, &c. Sed tunc solum diuersitas, aut inæqualitas certitudinis variat scientias, quando provenit ex diuersa ratione formali quæ, & sub qua obiectorum; quæ proculdubio est diuersa in Theologia, ab illa quæ habetur in scientia naturali; quocumque modo assignentur istæ rationes formales. In Theologia non est dubium saltem apud veros Thomistas, & Augustinianos, rationem formalem sub qua esse reuelationem obscuram supra

pra explicatam. Quæ cum æqualiter applicetur omnibus materijs, ita vt in omnibus causet eandem certitudinem formaliter, quatenus pendent à Diuina reuelatione, ideo omnes conclusiones pertinent ad eundem ~~latus~~ Theologicè sciētium. Ad primam confirmationem facile respondetur; modum procedendi in opinione esse genere diuersum à discursu scientifico, & propterea obiectum quoq; formale esse diuersum. Ad secundam confirmationem Resp. quod cum nunquam fit conclusio Theologica, nisi saltem altera præmissa sit de Fide, propterea semper certitudo conclusionis est dependens à reuelatione, & ab illa principaliter accipit suam certitudinem, quæ cum non sit coniuncta cum euidētia naturali, vt est illa suæ præmissæ, & aliarum scientiarum naturalium, est eiusdem rationis cum certitudine illarum conclusionum, quæ pendent ab vtraque præmissa de Fide, siue postea eam participet æqualiter, siue inæqualiter.

Dices 6. In naturalibus ex vnitatem habitus principiorum non sequitur vnitas Scientiæ, nam sub eodem Intellectu qui est habitus principiorum multiplicantur scientiæ, vt maximè patet in disciplinis Mathematicis. Ergo licet reuelatio, & Fides sit vna; Theologia poterit esse multiplex. Resp. primo

in mea sententia negando antecedens, nam ex vnitatem habitus principiorum, cum eodem modo tendendi semper intuli per consequentiam necessariam ex illo principio Aristotelis (quod tunc principia constituunt siue concurrunt ad vnitatem scientiæ, quando vel ab inuicem pendet, vel saltem ab aliquo tertio) vnā tantum dari rerum naturalium scientiam, cum omnia principia cuiusque naturalis scientiæ particularis dependant essentialiter ab illis principijs vniuersalissimis Metaphysicæ. Quod libet est vel non est. Quæcumque sunt eadem vni tertio &c; cum eodem modo tendendi, & sub eodem lumine euidētiæ naturalis. Verum quia hæc sententia licet habeat plures alios Patronos, nihilominus adhuc ab aliquibus censetur singularis; propterea Resp. quod etiam admissa gratis distinctione specifica scientiarum naturalium sub eodem habitu principiorum; non sequitur propterea, hoc esse admittendum in Theologia, in qua præter vnitatem principiorum habemus vnitatem obiecti formalis infra explicandam, à quo sicut scientiæ habent suam specificationem, sic etiam necessario habent suam vnitatem.

Dices 7. Si reuelatio Diuina esset obiectum Theologiæ; vel ea, quæ cadunt sub reuelationibus particularibus spectant & ipsa ad Theologiam,

logiam, & ex illis colligi poterunt conclusiones Theologicæ, vel latius patebit ratio sub qua idest reuelatio Diuina, quam scientia; utrūque est inconueniens; ergo reuelatio Diuina non potest esse illa ratio sub qua: vnde desumatur vnitas Theologiæ. Resp. deductionem illarum conclusionum ex reuelatis

pertinere ad Theologiam, quando illæ reuelationes pertinent ad Fidem; ex quo non sequitur rationem formalem, sub qua latius patere; nam ex quacumque reuelatione Ecclesiæ facta, & acceptata vt credenda de Fide semper inferri potest conclusio scientifica Theologicè.

AXIOMA QVARTVM.

*Theologia nostra est Speculatiua, & Practica
ex lib. I. de Doctrina Christiana cap. II.*

Omnium quæ dicta sunt hæc summa est, vt intelligatur Scripturarum plenitudo, & finis esse Dei dilectio.

DVBIVM

An Sacra Theologia sit Scientia Practica.

Premitto. 1. Habitum Practicum, quatenus ab effectiuo distinguitur, dici talem à praxi, quam dirigit, praxim verò communiter vocari operationem liberam hominis, & præsertim voluntatis; aliquando à Philosopho restringitur ad solam operationem consequentem electionem, secundum ipsum enim Prudentia est habitus practicus, quæ tamen circa electionem præcipuè versatur. 2. Practicum &

speculatiuum satis probabiliter tum à Capreolo, tum etiam à pluribus alijs haberi pro differentijs accidentalibus scientiarum; cui sententiæ & ipse adhæsi in Philosophia rationali cap. 21. pag. 686. ex quo facile declaratur, quomodo Theologiæ vtraque ratio conueniat; quatenus scilicet propter amplitudinem rationis obiectiue, quæ est reuelatio supra explicata extendens se ad entia tam necessaria, quam contingentia;

tia ; tam speculabilia quam operabilia, contingit eandem scientiam esse cognoscitivam veritatis , & regulativam operationis ; Quod non sic facile potest suaderi ab opinantibus, illas rationes esse differentias essentielles ; vnde Caietanus mole argumenti oppressus, quod duæ differentię essentielles non possint convenire eidem speciei infimæ, & per consequens nec practicum , & speculativum eidem Theologiæ , quæ etiam ab ipso ponitur scientia vna specie atoma, recurrit ad continentiam eminentialem , quæ bifariam exponitur; primo quod quemadmodum anima rationalis eminenter continet vegetativum plantæ, & sensitivum equi, quatenus est forma perfectior extendens se ad operationes illorum graduum; sic Theologia, sub altiori ratione contineat differentias oppositas aliarum scientiarum. Secundo quod ratio speculativi, & practici verè & formaliter insit Theologiæ , sed vnite & indistinctè . 3. Ex D. Th. quæst. 14. de Veritate art. 4. ad hoc vt aliqua cognitio sit practica, non sufficere quemcumque respectum eius ad operationem ; Nam & pura speculatio, puta Metaphysica demonstratio de Bonitate Dei potest extrinsecè dirigi ad eius amorem , & cognitio Immortalitatis animarum nostrarum sic etiam potest dirigi ad bene operandum ; sed requiri vt sit proxima regu-

la operationis præscribens quid sit agendum, & quomodo sit producendus effectus . 4. ex supradictis demonstrationes, quæ in scientijs fiunt, tunc differre essentialiter, siuè specificè quando media, quæ sunt rationes formales assentiendi, & ipsa differunt essentialiter ; & sic demonstrationes purè Theologicas esse omnes eiusdem rationis nō solum in ijs, quæ fiunt de obiecto speculabili, sed etiam in ijs quæ fiunt de obiecto operabili ; eo quod eadē reuelatio est ratio assentiendi ; Quare sicut demonstrationes, quæ fiunt in Metaphysica de Immutabilitate, & Æternitate Dei differunt specie ab illis, quæ fiunt in Theologia ratione mediorum , quæ in Metaphysica sunt euidencia naturaliter, in Theologia verò reuelata ; & omnes illæ, quæ fiunt intra eandem scientiam ratione vnitatis mediorum v. g. reuelatorum in Theologia , euidencium in Philosophia, sunt eiusdem speciei. Sic etiam ea quæ de obiecto operabili secundū suam naturā spectato fiunt; etiam si daremus differre essentialiter ab ijs , quæ de speculabili fiunt in scientijs naturalibus, tamen in Theologia cum initantur soli reuelationi applicatæ per discursum, quoad assensum erūt eiusdem rationis; licet notitiæ simplices habeant illam diuersitatem materialem, siuè accidentalem. Quæadmodum etiam omnes actus pro-

uenien-

uenientes ab habitu Fidei supernaturalis immediatè sunt omnes eiusdem speciei; sunt enim omnes veri actus supernaturales Fidei, esto alij sint solum speculatiui, alij verò Practici. Et ipse habitus est vnus speciei infimæ in omnium sententia; quibus positus. In hac quæstione Septem reperio Antiquorum Doctorum celebriores sententias.

Prima est Scoti q. 4. princip. q. 1. minus principali Bassoli qu. 8. art. 2. Maironis dist. 48. q. 2. art. 2. asserentium, Theologiam esse merè practicam; ita vt Scotus in solutione tertij contendat etiam, hanc cognitionem, Deus est Vnus, & Trinus, esse practicam.

Secunda est, nec esse Practicam, nec speculatiuam, sed affectiuam; hæc est B. Egidij Nostri q. 4. proemial. Alberti in primo sententiarum dist. 1. art. 4. in eam inclinat Alensis quæst. 1. membro primo: eique fauet S. Bonauentura qu. 3. Prologi.

Tertia est Henrici in prima parte summæ art. 8. asserentis esse purè speculatiuam.

Quarta est Durandi q. 7. prologi distinguentis triplicem habitum Theologiæ, & primum, qui traditur in scriptura ait esse Practicum. Secundus est habitus defensiuus, & declaratiuus Fidei, & hunc ait esse merè speculatiuum. Tertius est habitus deductiuus conclusionum, & hunc vult esse practicum.

Quinta sententia est nostri Gregorij Ariminensis in prologo q. 5. art. 4. Ochami q. 3. art. 2. Gabrielis q. 12. & communis inter Nominales ponentes Theologiam esse aggregationem multorum habituum particularium, in quibus alij sunt speculatiui alij Practici.

Sexta est Capreoli in prologo q. 2. art. 3. ad 2. ponentis Theologiam esse simpliciter speculatiuam à fine vltimo, idest à Visione Beatica. Practicam verò secundū quid, & per accidens scilicet ex fine scientis, & putat eam esse S. Thomæ.

Septima est Thomistarum ferè omnium, & à S. Thoma verè desumpta, qui tenent eam esse simul formaliter, practicam & speculatiuam; & vt plurimum simul etiam eminenter. In hac sententiarum varietate quattuor postremæ conueniunt in hoc quod sit scientia Practica simul, & Speculatiua licet differant in modo explicandi hanc simultatem, de quo ex dictis, & dicendis in alijs dubijs; constat quid sentiendum. Tres primæ inter se omnino dissident. Ommitto hic quantum possum dissidia de modo loquendi, quæ in hac, & communiter in quæstionibus proemialibus solent esse frequentia. *Cum enim de re constat, vt ait S. Pater, de verbis non est curandum &*

Dico primo, tum ex hoc Axio-
mate, tum ex alijs constare mentem
S. Patris

S. Patris esse; Theologiam nostram versari debere circa suum obiectum, non tam curiosa speculatione, quam Fide, admiratione æstimatione, & præcipuè amore supplente in pluribus defectum intelligentiæ nostræ. Nam & lib. 2. cap. 27. eiusdem operis de Doctrina Christiana repetit intentum primi Axiomatis his alijs verbis *Scripturarum Diuinarum studiosus nihil in eis aliud est inuenturus, quam diligendum esse Deum, & proximum propter seipsum, & propter Deum*. Id ipsum repetit in libro de laudibus Charitatis sic *Ille tenet, & quod patet, & quod latet in Diuinis Sermonibus, qui tenet Charitatem in omnibus*. Et propterea P. Matthias Hauzeur tomo 2. suæ Anatomix ad illum locum S. P. libri primi de Doctrina Christiana cap. quinto. *Res igitur quibus fruendum est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus est, eademque Trinitas una quedam summa res, communisque omnibus fruentibus*. ait, Hinc videtur, quoad rem secundum B. Augustinum obiectum proprium Doctrinæ Theologicæ non esse speculatiuum, nec finem eius intrinsecum esse solam cognitionem veritatis; sed potius fruitionem fruendorum, & vsum vtendorum: quidquid sit de nomine, & ratione Praxis, aut Practici de quibus apud Scholasticos frustra contenditur. Hæc ibi eruditus Pater; & re vera omnia

opera S. P. Augustini semper redolent & resonant Charitatem Dei, & Proximi. Nam si vt rectè obseruat idem Hauzeur; Philosophia Platonica erat amare Deum, vt obseruauit S. Pater libro octauo de Ciuitate Dei cap. nono. Quanto magis Theologia nostra debet esse talis; & huc respexisse arbitror B. Egidium nostrum, vt verum Filium S. Patris, quando, ne faceret quæstionem de nomine Practici, & speculatiui relicta præter suum morem, & vsum sententiam Thomistarum, asseruit esse scientiam affectiuam; Nam quidquid sit de ratione Practici, & speculatiui iuxta Peripateticos, apud hos Doctores scientia est potissimum denominanda à fine ad quem alij fines ordinantur; & ad quem præcipuè est à Deo tradita, & communicata nobis; sed quæcumque Sacra Doctrina non est data nobis solum pro illuminatione intellectus, sed præcipuè & potissimum vt diligamus Deum, vt ait S. P. in prædictis Axiomatibus, & cū eo plures alij pij, & eruditi Doctores; ergo potissimum affectiua est dicenda, tanto magis quod à Deo est ad id ordinata; & illud videtur esse maximè proprium alicuius rei, ad quod Deus eam ordinauerit, vt docet sæpissimè S. P.

Dico 2. stando in terminis Peripateticorum circa Praxim, & Theoriam iuxta dicta in præmissis verif-

verissimam esse Sententiam S. Thomæ; videlicet Theologiam nec esse merè practicam, nec merè speculatiuam; prima pars probatur, quia magna pars cognitionum eius versatur circa Deum Vnum, & Trinum, circa Angelos, & circa Incarnationem, quæ cognitiones licet per actum reflexum possint ordinari, & sapissimè ordinentur extrinsecè ad actus virtutis, & præcipuè Charitatis, tamen non sunt proxima regula operationum prescribens quid, & quomodo sint exercendi isti actus, & sic non sunt intrinsecè dictatiui modi operandi, vt requiritur ad id; quod est intrinsecè, & essentialiter practicum, vt communiter docent Peripatetici cum Aristotele; qui lib. 6. Ethic. cap. 4. ait habitum contemplatiuum esse de necessarijs, & quorum principium non est in nobis; sed in obiecto; habitum verò practicum esse de illis, quorum principium est in nobis. Secunda pars probatur, quia in Theologia plurima docentur de Actibus humanis, de Vitijs, & Peccatis, de Virtutibus, de Legibus, & Sacramentis, quorum cognitio proximè refertur ad opus; & principium est in nobis, ergo, &c. propterea.

Dico 3. esse hoc modo practicam simul, & speculatiuam; magis tamen speculatiuam quam practicam. Prima pars probatur. Quia ad hoc

vt aliquis habitus sit formaliter talis, satis est, quod sit habitus inclinans, & ad puram cognitionem veritatis propter se, & ad cognitionem directiuam praxis; sed Theologia habet vtrumque ergo, &c. Minor probatur, quia quatenus versatur circa Deum Angelos, & Incarnationem inclinat ad puram cognitionem propter se, & quatenus versatur circa virtutes, & vitia inclinat ad praxim ergo, &c. Quod confirmari potest primo; quia, & Fides cui innititur tota Theologia in communi sententia habet vtrumque; Reuelatio enim cadit, & super operabile, & super speculabile; quæ cum sit ratio formalis obiectiua sub qua licet mediata, non est mirum, quod communice conclusionibus deductis, & contentis sub illa vtramque rationem. Secunda pars patet, quia eius principalis obiectum est ipse Deus secundum se. Et præterea de reliquis agit, quatenus referuntur in ipsum Deum. Et hoc est, quod docet S. Thomas in articulo 4. primæ Quæstionis.

Dico 4. hoc, quod S. Thomas docuit, nullo modo esse oppositum Doctrinæ S. P. Augustini relatæ in prima assertione; nam S. Pater nunquam negauit eam esse speculatiuam; immo hoc implicitè asseruit libro octauo de Ciuitate Dei capite primo; vbi cum assereret se assumpsisse ad examinandum solum eas opinio-

nes, quæ ad Theologiam pertinent; statim explicans quidditatem rei ex significato vocis addidit; quo verbo Græco significari intelligimus de Diuinitate rationem siue sermonem; Itaque dummodo sit ratio vel discursus de Diuinitate; siue postea dirigat proximè ad operationem, siue non dirigat, est discursus Theologicus per S. Patrem; quando ergo dixit in Axiomate, & alibi; dilectionem Dei, & Proximi esse finem Sacrae Scripturae, & Theologiae, abstraxit ab ea disputatione, an sit intrinsecè talis; sufficit enim ei, ut à nobis vel per actum directum, vel per actum reflexum quæcumque cognitiones quæ Theologicae nuncupantur dirigantur ad eum finem, propter quem à Deo sunt nobis communicatae; nempe ad prædictam dilectionem, & propterea Seraphicus Doctor S. Bonaventura explicans finem Sacrae Theologiae Articulo primo q. 3. prologi sic ait. Liber hic gratia contemplationis est, & ut boni fiamus, at magis secundum quam primum; quod probat ex perfectibilitate intellectus à scientia sic. Tripliciter contingit considerare hoc, scilicet vel in se, vel prout se extendit ad effectum, vel prout se extendit ad opus; Extenditur autem intellectus per modum dictantis, & regulantis secundum hunc triplicem statum, & quia errare potest habet

triplicem habitum directiuium. Nā si considerare mus intellectum in se, sic est propriè speculatiuius: & perficitur ab habitu, qui est contemplationis gratia: quæ dicitur speculatiua scientia. Si autem consideremus ipsum ut natum extendi ad opus: sic perficitur ab habitu ut boni fiamus, & hæc est scientia practica, siue moralis. Si autem medio modo consideretur, ut natus extendi ad effectum: sic perficitur ab habitu medio inter speculatiuium, & practicum; qui completitur vtrumque, & hic habitus dicitur sapientia, quia simul dicit cognitionem, & affectum. Sapientia enim Doctrinae est secundum nomen eius Eccl. 6. Vnde hic est contemplationis gratia, & ut boni fiamus; principaliter tamen ut boni fiamus, talis est cognitio tradita in hoc libro: Nam cognitio hæc iuuat Fidem: & Fides sic est in intellectu, ut, quantum est de sui ratione nata, sit mouere affectum. Et hoc patet; nam hæc cognitio Christus pro nobis mortuus est: & consimiles, nisi sit homo peccator, & durus: mouetur ad amorem, & deuotionem: non sic ista circulus vincit diametrum, &c. Concedendum ergo est quod scientia præsentis libri est ut boni fiamus. Hucusque S. Bonaventura; ex quibus patet; Sanctos Doctores admittere quidem in Scientia Theologica cognitionem

gnitiones ex suo fine intrinseco speculatiuas solum; sed etiam velle simul à nobis debere ordinari ad Charitatem Dei, & proximi; vt boni fiamus; Propterea enim à Deo communicata est hominibus Fides supernaturalis, & instituta Sacra Theologia. Neque in hoc S. Bonauentura docet oppositum eius, quod docuit Angelicus Doctor; Nam licet ille dicat Theologiam esse magis, vt boni fiamus, quam gratia contemplationis; & iste doceat magis esse speculatiuam quam practicam; nihilominus ille intelligendus est de fine vniuersali tam intrinseco, quam extrinseco à Deo intento, & quem nos intendere debemus, vt patet ex illo exemplo, quod adducit, Christus mortuus est pro nobis, quod vnicuique vult debere esse motuum amoris, & deuotionis; cum tamen illa cognitio intrinsecè, & ex genere suo sit solum speculatiua. Angelicus verò Doctor loquitur de fine intrinseco, & ratione formali distinctiua scientiarum essentialiter: secundum quā in naturalibus iuxta communem sententiam scientiæ speculatiuæ specificè, immo & genericè distinguuntur à practicis, vt est clarum ex dicto articulo quarto. Ex his posset quidem commodè satisfieri obiectis, quæ in contrarium fieri possunt; verum maioris claritatis gratia aliqua breuiter propono.

Dices igitur primo pro Scoto; omnis cognitio Theologica ordinatur ad bonam operationem; ergo est merè practica. Probatur antecedens, nam etiam hæc cognitio Deus est Trinus, & Vnus, quæ maximè, & præcipuè à Thomistis numeratur inter merè speculatiuas, est practica, & aptitudinaliter directiua praxis; ergo & quæcumque alia cognitio erit directiua bonæ operationis. Probatur antecedens. Nam ex eo, quod cognosco Deum esse Trinum, dirigo dilectionem ad tres Diuinas personas, quod non facerem nisi cognoscerem Trinitatem; ergo, & illa, & omnes aliæ similes sunt directiue Praxis. Resp. distinguendo antecedens; ordinatur ad bonam operationem vt regula præscribens modum operandi; nego; ex intentione scientis, vel communicantis scientiam concedo. Et sic ad antecedens probationis distinguo; illa cognitio est directiua praxis vt regula nego, vt proponens obiectum bonæ operationis concedo; sed hoc non est esse cognitionem formaliter practicam; vnde ad vltimam probationem Respondeo; hoc habere locum in quibuscumque scientijs practicis, in quibus non omnes illæ cognitiones, quæ terminantur ad subiectum, sunt practicæ, quia cognoscunt illud; Nam, & medicina cognoscit corpus humanum, quod debet curare non
tamen

tamen propterea est practica præcise; non enim dicitur modum creandi, siue efficiendi illud corpus. Sic, & Ars fabri non ideo est practica, quia cognoscit Ferrum, Aurum, Argentum, & similia. Sed quia dicitur modum operandi circa illa. Cum igitur illæ sint solum cognitiones proponentes obiectum, non verò præscribentes regulam, non sunt intrinsecè practice prout exigitur à Peripateticis,

Dices 2. data hac Doctrina sequeretur, nullam scientiam naturalem esse merè practicam, sed hoc est contra communem sententiam, & per consequens contrarationem; ergo dicendum est prædictas cognitiones, & omnes similes esse verè practicas. Probatur sequela; nam & in quacumque scientia, quæ à Philosophis dicitur merè practica, & per hoc distinguitur à purè speculatiuis, reperiuntur plurimæ veritates, & cognitiones; quæ intrinsecè non sunt directivæ praxis, nec regulæ de modo operandi, ut sunt in Logica (quæ à plurimis merè practica censetur) cognitiones prædicabilium, prædicamentorum, de veritate futurorum contingentium, &c. quæ occupant maiorem partem Logicæ Modernæ sunt speculativæ, & similiter in Morali disputatio de habitibus, de libero arbitrio; in Medicina de Essentijs, & proprietatibus herbarum, lapidum, & mixtorum;

& similia in omnibus alijs scientijs, quæ inter meræ practicas computantur habentur; Et tamen solum per actus reflexos, & extrinsecos diriguntur ad operationes; at illæ cognitiones in se nec sunt regulæ, nec dicitur modum operandi; vel ergo idem dicendum de Theologia, vel dicendum nullam omnino dari scientiam purè Practicam. Respondeo primo me nullam habere difficultatem in concedendo illam sequelam, cum enim sentiam, vnam tantum esse rerum naturalium discursivam scientiam sub eodem lumine naturali eidentia Metaphysicè loquendo, debet complecti quasque cognitiones, tam practicas quam speculativas; tanto magis, quod per me illa ratio practici est accidentalibus conclusionibus demonstrationum, istæ enim solum intendunt certitudinem, & eidentiam illarum; neque enim illis communicant hoc, quod est esse regulas directivas operationum, hoc enim habent etiam extra demonstrationem. Verum quia hæc sententia censetur à Peripateticis singularis; licet sit fundata in Doctrina S. P. propterea. Responderi potest secundo; esse maiorem rationem de scientijs naturalibus, ac de Theologia; in illis enim cognitiones practicae, sunt primariae, & primo intentæ; Logica enim non intendit solum cognoscere genus species, & prædi-

prædicata ac prædicamentalia; hoc enim habet, & Metaphysica. Sed intendit primario scire definire, diuidere, & demonstrare; sinè quibus non habet suum finem primum; & illis utitur ut materialibus, ex quibus conficiat suas prædicationes vniuersales, & scientificas. Non sic in Theologia, in qua illæ cognitiones de Deo, de Incarnatione, & similes sunt primariæ, & primò intentæ, à quibus ut talibus Theologia suam accipit denominationem; & propterea non currit paritas; nam scientia sumit suam specificationem, & denominationem ab obiecto primario, & primo intento, quod etiam obiectum attributionis solet appellari, ut potè illud ad quod cætera, quæ in illa scientia tractantur referuntur. Quod si sit operabile ut syllogismus, & demonstratio in logica, corpus sanabile in Medicina, scientia dicitur merè practica; esto in illa contineantur aliquæ cognitiones speculatiuæ in se. Si verò sit solum speculabile, ut corpus naturale in physica, siue ens in Metaphysica erunt simpliciter scientiæ speculatiuæ, esto in illis continerentur aliquæ cognitiones practicæ.

Dices tertio pro Henrico; ex dictis, & data responsione sequitur Theologiam esse purè speculatiuam; quod sic probatur; scientiæ specificantur, & sumunt denominationem

practici, vel speculatiui ab obiecto primario, & attributionis, ut dictum est, quidquid sit de alijs cognitionibus, quæ ordinantur ad illud. Sed obiectum primum, & adequatum attributionis est speculabile, quod est Deus, & omnis finis practicus in hac scientia ordinatur ad speculatiuam, quæ hic per Fidem, in patria per visionem Beatificam habetur; ergo, &c. Præterea sic se habet Theologia ad Deum supernaturaliter cognitum, sicut se habet Metaphysica ad eum naturaliter cognitum; & ita se habet ad eum cognitum in via, sicut se habet visio Beatifica ad eum cognitum in Patria; sed illæ sunt cognitiones merè speculatiuæ; ergo & ista: Respondeo esse disparem rationem de alijs scientijs naturalibus; (data illa distinctione earum quam admittunt Peripaterici; ex suppositione .n. respondeo nō ex mea sententia) ac de Theologia. Nulla enim scientia naturalis æque latè patet, neque habet tantam diuersitatem obiectorum sicut habet Theologia; neque habet habitum principiorum sibi proprium simul practicum, & speculatum formaliter; prout habet nostra Theologia, quæ pro habitu principiorum habet habitum Fidei. Vnde cum spectata magnitudine Tractatum cognitiones morales adæquent, & fortè superent amplitudinem cognitionum speculatiuarum,

rum, & ab habitu principiorum communicetur conclusionibus, ut plurimum esse practicum. Et Finis extrinsecus à Deo tamen intentus sit practicus nempe dilectio Dei, & proximi. Hæc omnia videntur adæquare rationem intrinsecam primariam, quæ est contemplatio

obiecti; ut propterea sit dicenda simul Practica, & Speculatiua; ita tamen ut ratione dignitatis dicatur magis speculatiua, quam practica. Ratione tamen multitudinis cognitionum, vel magis, vel saltem equè practica ac speculatiua.

AXIOMA QVINTVM.

De Dignitate Sacræ Doctrinæ præ alijs Scientijs.

Ex epistola 3. quæ est Volusianum.

Tanta est Christianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia, usque ad decrepitam senectutem maximo otio, summo studio meliore ingenio conarer addiscere, &c. (*infra*) Quæ tandem mens auida eternitatis; Vitæque præsentis breuitate permota contra huius Diuinæ Authoritatis culmen lumenque contendat? Quæ disputationes, quæ litteræ quorumlibet Philosophorum; Quæ leges quarumlibet ciuitatum duobus præceptis, ex quibus Christus dicit totam legem Prophetasque pendere ullo modo comparandæ. Diliges, &c. Hic Physica, quoniam omnes omnium naturarum cause in Deo Creatore sunt; Hic Ethica quoniam vita bona, & honesta non aliunde formatur, quam cum ea quæ diligenda sunt, quemadmodum diligenda sunt, diliguntur, hoc est Deus, & Proximus. Hic Logica, quoniam veritas lumenque animæ rationalis, non nisi Deus est. Hic etiam laudabilis Reipublicæ salus; Neque enim conditur, & custoditur optima Ciuitas, nisi fundamento, & vinculo Fidei, firmæque, concordie, cum Bonam summum diligitur, quod summum, ac verissimum Deus est, atque in illo inuicem sincerissimè se diligunt homines, &c. Modus autem ipse dicendi, quo Sancta Scriptura continetur; quæ omnibus accessibilis quamuis paucissimis penetrabilis, ea quæ aperta continet quasi amicus familiaris sine fuco ad cor loquitur indoctorum atque Doctorum.

D V B I V M

Vtrum Sacra Theologia sit dignior
alijs Scientijs.

PRæmitto primo S. Thomam articulo 5. concludere Theologiam esse digniorem alijs scientijs, tum practicis, tum speculatiuis, ex duplici potissimum capite; videlicet ex dignitate obiecti, & ex certitudine, ex quibus desumendam esse scientiæ nobilitatem indicauit, etiam Aristoteles libro primo de Anima textu primo. De dignitate ratione obiecti, non est difficultas; sed solum ratione certitudinis.

2. Certitudinem vt se tenet ex parte cognitionis duo præcipuè importare. Primo infallibilitatem cognitionis, quò pacto ea principia dicuntur certissima; in quibus affirmatur, vel negatur illud, circa quod non contingit aliquem errare propter illa. Secundo importare adhesionem firmam cognoscentis, siue determinationem ad vnum excludentem omnem dubitationem, vt verò se tenet ex parte obiecti idem esse eius certitudinem ac necessarium, & immutabile. 3. Certitudinem propriè dictam, quæ est infallibilitas cognoscentis deri-

uari (loquendo saltem de cognitione creata) ab obiecto in cognitionem; ita vt numquam possit esse maior in notitia quàm in obiecto. Quatenus verò significat adhesionem firmam, non pendere necessario à certitudine obiecti, cum possit, quis fermissimè adherere errori, vt patet in hæretico, eam tamen esse naturam obiecti certi, vt si penetratur à cognoscente, ipsum determinet ad firmam adhesionem.

4. Fidem, & Theologiam hoc habere commune cum scientia naturali, vt dum manent in intellectu, faciant eum firmiter adherere determinatè ad vnum excludendo omnem dubitationem. In hoc verò differre, quod ab assensu Fidei, vel Theologico, propter inevidentiam obiecti, quod non penetratur, vt penetratur obiectum scientiæ, facilius (quantum est ex hoc capite) posse intellectum dimoueri ab assensu Fidei, quam ab assensu scientifico; ad hunc enim mouetur ex euidencia obiecti, ad illum ex imperio voluntatis; eo quod certitudo obie-

do obiecti, secundum se euidenter non penetratur. Illud verò quod S. Thomas ait in corpore prædicti articuli quinti; nempe certitudinem aliarum scientiarum esse ex naturali lumine rationis humanæ, quæ potest errare; quod videtur falsum; cum enim sit à Deo debet esse infallibile, sic est exponendum, ut aliquod lumen intelligatur esse à Deo dupliciter, effectiuè videlicet, & obiectiuè; effectiuè dicitur esse lumen naturale à Deo quatenus tribuit vim cognoscendi, & applicandi se ad penetranda ea obiecta, quæ intra sphaeram virtutis illius luminis continentur; obiectiuè verò quatenus manifestat etiam veritatem obiecti, & ita manifestat, ut illi reuelationi non possit subesse falsum. Lumen rationis naturale est quidem à Deo primo modo, sed rarissimè etiam secundo; applicatio enim eius ad cognoscenda obiecta nostræ potestati relicta est, & propterea hoc lumen non est infallibile, & in hoc sensu S. Thomas dicit rationem nostram ex lumine naturali posse errare, nempe si fallibiliter applicetur, quando scilicet non penetrat quis perfectè rem, & iudicat secundum apparentiam veritatis. Quod si infallibiliter, & perfectè applicetur, ostendit veritatem, & ad verum inclinat. Prædicta fallibilitas non habet locum in assensibus Fidei; nā non solū lumen super-

naturale Fidei infunditur à Deo; sed etiam ab ipso manifestantur certò, & infallibiliter obiecta: non solum secundum apparentiam, sed etiam prout res se habent per S. Matrem Ecclesiam proponentem, quæ est columna, & firmamentum veritatis, & ideo huic lumini, non potest subesse falsum, ut potest subesse naturali. Ex quibus patet certitudinem secundum se spectari, & quoad obiectum, quod debet esse immutabile, vel saltem aliqua ratione infallibile, & quoad causam, ex qua oritur certitudo, quæ in fide est reuelatio Diuina, in scientia naturali lumen euidentiæ naturalis ipsius intellectus. Cum igitur ex certitudine sit desumenda dignitas huius scientiæ; videndum est; an hæc scientia in suis conclusionibus, habeat maiorem certitudinem, quam habeant scientiæ naturales in suis. In qua difficultate. Tres sunt celebriores sententiæ. Prima est Heruæi, quodlibeto 12. quæstione 12. ad 2. asserentis conclusiones illas Theologicas, quæ deducuntur ex vna de fide, & altera naturali; non esse certiores præmissa naturali, & consequenter in hac parte Theologiam ratione certitudinis non præcedere scientiam naturalem; sed solum ratione dignitatis obiecti, eandem sententiam insinuat Sotus in Apologia contra Caterinum c. 1.

Secunda sententia est Cani lib. 6.

de lo-

de locis Theologicis capite 8. ad 10. afferentis, omnem Conclusionem elicita per euidentem consequentiam ex principijs Fidei, vel ex vna de Fide, & altera naturali esse certam certitudine Fidei, licet alia non sit reuelata, nec determinata ab Ecclesia.

Tertia sententia est; Theologicas Conclusiones, non esse quidem vt tales certas, vt est Fides, esse tamē certiores scientijs humanis; ita noster B. Egidius in prologo quæstione 4. part. 2. quæst. 2. his positus.

Dico primo, quod sumendo certitudinem pro infallibilitate cognitionis Theologia est certior qualibet scientia naturali; quod probatur, quia illa scientia est certior hoc modo; quæ nititur certiori causæ; sed causa infallibilitatis in assensu Theologico est reuelatio Diuina, in reliquis lumen naturale; ex quibus illam præcedere est indubitatum, apud omnes, & patet ex dictis in præmissis, magis enim repugnat falli intellectum assentiendo Deo reuelanti, quam sequendo iudicium rationis; ergo semper assensus Theologus scientificè erit hoc modo certior quocumque assensu naturaliter scientifico. Propterea S. P. l. 3. cōtra Academicos cap. 20. *Mihi certum est nusquam prorsus à Christi auctoritate discedere non .n. reperio valentiores. Quod autem subtilissima ratione prosequendum est, ita*

iam sum affectus; vt quid sit verum non credendo solum, sed etiam intelligendo apprehendere impatiēter desiderem, apud Platonicos me interim, quod sacris litteris, non repugnat reperiturum esse confido; vbi præter supradicta in Axiomate præfert in certitudine Doctrinam Christi quibuscumque alijs, & ea, quæ in Philosophicis sacris litteris repugnāt pro falsis habet.

Dico . 2. ex duabus præmissis de Fide per consequentiam euidentem lequi conclusionem de Fide, non quod illa propositio accipiat esse reuelatum à forma Syllogistica, sed ex eo, quod cum necessariò cōtineatur in præmissis, est reuelata in illis, & cum illis. quod probatur; quia consequentia euidentis nihil aliud facit, nisi ut intellectus uideat, id quod est reuelatum in præmissis; u. g. si arguendo dicas: Filius Dei est æqualis Patri; Christus est Filius Dei; ergo Christus est equalis Patri, nullus Fidelis potest negare hanc consequentiam; quæ est de Fide, & erat de Fide iam reuelata in, & cum præmissis antequam fieret Syllogismus. ergo &c. quod confirmari potest quia ex negatione talis conclusionis sequitur manifestè aliquid contra Fidem, ergo conclusio est de Fide; probatur antecedens; nam per reductionem ad impossibile ex vna præmissa de Fide concessa cum negatione conclusio-

clusionis; infertur contradictoria alterius præmissæ, quæ est de Fide ergo. Confirmari solet hæc Doctrina auctoritate S. Gregorij Nazianzeni in oratione quinta de Theologia; ubi refertur dixisse, ea quæ euidenter ex Sacra Scriptura colliguntur, perinde habenda esse, ac si expressè in eadem scriptura continerentur. Nec obstat illam formam syllogisticam, & deductionem esse naturalem, & fieri viribus naturalibus intellectus; Iam enim dixi ex vi syllogismi non fieri de Fide; sed solum applicari formam ad manifestandū conclusionem contentam in præmissis implicitè, quæ postea habetur in conclusione explicitè, quæ ad nodum digiti manus, quando erat contracta continebantur compressè in ea, quando postea aperitur videntur expressè, & explicati; alias dandum esset, quod cum Fides proponitur per species auditus, & per phantasmata, quæ sunt imagines naturales, debilitaretur, siuè amitteret esse Fidei, eo quod illa media sunt naturalia. Quod tamen est falsissimum in omnium sententiam; nam vt ait Apostolus *Fides ex auditu*.

Dico 3. sumendo certitudinem pro firmitate adhæisionis, aut determinatione ad vnum: Theologiam partim esse certiores alijs scientijs, partim minus certam, quod probatur sic: manente Fide ex na-

tura sua determinatur intellectus ad assentiendum firmitus propter auctoritatem Diuinam mediante reuelatione, quæ minus potest falli, quam ratio naturalis; sed quia ad assentiendum reuelationi mouetur intellectus non ex euidencia obiecti, sed ex pia affectione, & imperio voluntatis; consequenter non excludit necessariò omnem motum dubitationis à subiecto, sicut excludit euidencia, licet excludat omnem dubitationem, & formidinem ab actu. Et hoc est illud, quod docet S. Thomas in articulo quinto, primæ quæstionis in responsione ad primum, ubi tractat hanc difficultatem, & ait. Dubitatio, quæ accidit in aliquibus circa articulos Fidei, non est propter incertitudinem rei, sed propter debilitatem intellectus humani; nihil enim prohibet, id, quod est certius secundum naturam, esse minus certum quoad nos propter debilitatem nostri intellectus; Hæc ibi S. Doctor: ex quibus patet quandoque intellectum manere minus firmum, & adhærentem conclusionibus Theologicis, quam conclusionibus scientiæ naturalis, propter dubia extrinseca, circa ipsam reuelationem, aut veracitatem reuelantis, siuè proponentis.

Quia verò adhuc manet aliqua difficultas, circa primam partem, quomodo scilicet stante hac debilitate, siuè

siue infirmitate nostri intellectus, adhuc ratione firmitatis, & adhesionis Theologia sit partim certior alijs scientijs; idcirco necesse est aduertere, quomodo Intellectus noster procedat ad inferendam Conclusionem Theologicam; maximè quia stante prædicta infirmitate ex parte præmissæ reuelatæ, & naturalitate ex parte præmissæ euidentis videtur, quod semper inferenda esset conclusio minus certa ratione adhesionis iuxta regulam, quod conclusio sequitur debiliorem partem; propterea videndum est, quomodo, & quo sensu sequatur.

Aduertendū igitur est. Quod Intellectus noster in assensu præmissarum dupliciter potest se habere. Primo ita ut ille assensus sit ratio adæquata assentiendi conclusioni posito discursu; quo casu assensus est propriè Theologicus. Secundo ut sit condicio, sine qua non eliceretur assensus supernaturalis conclusionis; eo quod talis assensus præmissarum vna cum bonitate discursus se habeant respectu discurrentis tamquam proponens obiectum reuelatum, & credibile, eo modo quo S. Ecclesia Catholica, proponit vniuersis fidelibus articulos Fidei illos exponendo; primo modo non potest esse maior certitudo in conclusione quam in præmissis; nam propter, quod vnumquodque tale, & illud magis; Secundo modo nō

repugnat certiore esse assensum conclusionis, quam alterius præmissæ, quia licet assensus posterior supponat priorem, non tamen ab illo dependet, tamquam à ratione assentiendi; sed sicut à proponente obiectum, & hoc semper euenit, cum Fides ex auditu concipitur, aut creditur aliquid de nouo propositū ab Ecclesia; præcedit enim ordinariè assensus fidei humanæ, quod talis res sit credibilis, aut quod definita sit ab Ecclesia; qui tamen assensus non est ita certus, ut est Fides Diuina ipsius articuli, quæ consequitur; & hoc secundo modo putant aliqui Theologi, ut Vega lib.9. in Trid. cap.39. citatur etiam pro ea Canus lib.7. de locis Theologicis capite vltimo. Assensum conclusionis illatæ ex altera de Fide, & altera naturaliter nota pertinere ad Fidem, posito assensu conclusionis ex vi præmissarum, (qui assensus Theologicus est, tamquam condicio, & sequitur alius assensus certior, quam assensus præmissæ naturaliter notæ; quod an sit verum in Tractatu de Fide determinant.) Nos hic quærimus de assensu, qui pendet à præmissis tamquam à ratione assentiendi, & hūc dicimus esse certiore, quā sit assensus reliquarum scientiarum; etiam si altera præmissa sit naturaliter nota; eo quod ad illum concurrat altera præmissa certior, quam quælibet na-

bet naturalis; ex concursu vero alterius magis certæ, necesse est conclusionem, quæ pendet ab utraque simul, & non ab altera tantum esse certiore; licet minor sit certitudo, quam in assensu præmissæ reuelatæ, quatenus admiscetur assensus minus certus alterius præmissæ, & consequentiæ. Nec officit illa infirmitas, & debilitas nostri intellectus; nam licet in Catholico non necessario excludatur semper omnis motus dubitationis à subiecto; excluditur tamen semper, & necessario omnis formido, & dubitatio ab actu; quod sufficit, ut etiam ex hoc capite assensus Theologicus sit certior firmitate, & adhæsiōe, quam sint assensus conclusionum aliarum scientiarum; in quibus sæpissimè Philosophi dubitant de ipso actu, non solum conclusionis, sed etiam præmissarum.

Quia verò in prædictis fit mentio de illa difficultate; an ex vna de Fide, & altera naturali, & euidenter, certa sequatur conclusio, certa de Fide placet, hic aliquid de ea ponere.

Dico 4. talem propositionem non censi de fide antequam aliquid de ea ab Ecclesia determinetur; vel nisi ex illius negatione sequatur aliquid Fidei contrarium. Tribuitur hæc sententia non immerito Sancti Thomæ, qui prima parte quæstione 32. articulo quarto,

examinans; an liceat opinari contrariè de notionibus; statuit ad Fidem aliquid dupliciter pertinere, vno modo directè sicut ea quæ nobis sunt principaliter diuinitus tradita, &c. Et alio modo indirectè, & sunt ea, ex quibus conlequitur aliquid contrarium Fidei; &c. Et circa huiusmodi ait; absque periculo hæresis aliquis falsum potest opinari, antequam consideretur, vel determinatum sit, quod ex hoc sequitur aliquid contrarium Fidei, & maximè si non pertinaciter adhæreat. Itaque de mente S. Thomæ est, ea solum esse de Fide certa, quæ ut talia Diuinitus tradita sunt, & ut talia ab Ecclesia proposita. Quod adhuc ratione probatur, quia aliàs omnes conclusiones Theologicæ (exceptis solum modo opinatiuis) essent de Fide, quod esse falsum cum Cano lib. 12. de locis Theologicis, capit. 2. & Soto lib. 1. Post. qu. 2. docent communiter Theologi. Præterea conclusio deducta, per consequentiā minus certa non adæquat certitudinem præmissarum; ergo neque quando præmissa vna est minus certa altera, & propterea in Theologia distinguuntur gradus propositionum falsarum, ut aliquæ sint, & dicantur hæreticæ, quæ sunt contradictoriæ earum, quæ sunt de Fide, & ut tales ab Ecclesia propositæ. Aliæ verò solum erroneæ, quæ

quæ vt plurimum sunt illæ, quæ sunt contrariæ ijs, quæ sequuntur ex illis de Fide mediante aliqua naturaliter certa; quæ tamen non sit determinata de Fide; nam si haberet vtrumque, vt sunt illæ, quæ sunt communes Metaphysicæ, & Fidei; vt Deum esse, esse vnum, esse bonum, esse Immensum; iam vtraque esset de Fide, & sic etiam conclusio, & contradictorium huius etiam esset hæresis. Aliæ sunt solum temerariæ, & sunt illæ, quæ sunt sine sufficienti fundamento, contra communem sensum SS. Patrum, & Doctorum. (Quæ rudis notitia, harum propositionum, pro nunc sufficiat alibi fusius examinanda.) Denique probari potest, quia fit aliquando, vt deducatur aliquid manifestè ex altera naturali, & altera de Fide; & tamen nō cognoscatur; an contradictorium conclusionis, aduersetur præmissæ naturali, vel potius præmissæ de Fide; exemplum adduci solet in eo, qui negaret, Christum Dominum esse risibilem, non animo negandi illum esse hominem, sed solum negandi risibilitatem competere homini, iste talis non amitteret Fidē, donec ista propositio determinetur ab Ecclesia, vel aduerteret aduersari Fidei; & propterea Bannes, contra Sotum asserentem, hanc propositionem, Christus est risibilis, esse de Fide; asserit futurum quidem

G

malum philosophum; non tamen haberetur vt suspectus de hæresi; Dantur tamen aliquæ propositiones deductæ, ex altera de Fide, & altera naturaliter solum certa ratione euidentiæ, quarum contradictoriæ sunt hæreticales; nam ex negatione illarum sequitur aliquid contra Fidem; & sic tales conclusiones dicuntur pertinere indirectè ad Fidem. Deducitur ex S. Thoma loco citato; & exemplum afferri solet in hoc syllogismo. Omnis homo habet animam rationalem. Christus est homo. Ergo Christus habet animam rationalem. Hæc conclusio habetur de Fide, etiamsi altera præmissarum sit solum nota lumine naturæ. Dicunt aliqui contradictorias, talium propositionum appellandas esse hæreses mediatas. Verum quidquid sit de hoc; quando illæ propositiones, quæ continentur in conclusionibus talitèr deductis, sunt definitæ per Ecclesiam qualē esse censeo illam, quod Christus habeat animam rationalem, quæ licet in illo syllogismo deducatur; ex altera naturali, & altera de Fide, nihilominus eius contradictoria à S. P. N. Augustino in libro de hæresibus capite 46. vbi tribuit illam Arianis, & cap. 55. vbi asserit eam docuisse, & tenuisse Apollinarem hæresiarcham, computatur inter hæreses. Porro regula generalis ad dignoscendum, quando tales propo-

propositiones sint de fide, & earum contradictoriæ sint hæreticales, hæc solet assignari. Quando propositio naturalis explicat aliquid particulare, quod continebatur sub propositione vniuersali de Fide, illa Conclusio est de Fide, vt in hoc discursu Christus mortuus est pro omnibus hominibus. Ego sum homo; ergo etiam pro me mortuus est; Hæc propositio contenta in conclusione est de Fide. Similiter si propositio naturalis explicet aliquid, quod continebatur implicitè in propositione de Fide; Sit exemplum hic syllogismus. Omnis homo est animal rationale, Christus est homo; ergo Christus est animal rationale. Addunt etiam aliqui Theologi, quod quando Vna est de Fide, & altera est euidens tanta certitudine, & euidetia, vt in eius opposita implicetur contradictio, in rebus pertinentibus ad Fidem, conclusio est de Fide, & est, quando propositio naturalis, non solum explicat, sed ex ipsa cum altera præmissa de Fide colligitur nova propositio, exemplum adducit Alexander Pefantius in Disputatione prima, ad articulum quintum S. Thomæ. Concl. 5. in hoc argumento. Omnis homo habet voluntatem creatam. Christus est homo; ergo habet voluntatem creatam. (Ex suppositione, quod contradictorium maioris propositionis implicet con-

tradictionem, ait conclusionem esse de Fide; quia etiamsi non contineretur implicitè in illa Christus est homo, tamen continetur virtualiter tamquam in causa, ex qua per suppositionem inimpedibiliter ab omni potentia influebat, vel cum qua erat necessaria coniungi; Et hæc veritabilis continentia, sufficit (ait ille) ad propositionem de Fide, eo quod termini sunt sumendi secundum suam naturam, per quam habent connexionem cum alio termino; ergo ille alius terminus reuelatur; neque requiritur, vt ille alius terminus contineatur constitutiue; sed satis est contineri formaliter terminatiue; vt si Deus reuellet aliquem esse Patrem, censeretur reuclasse etiam, genuisse Filium. Hæc doctrina licet sit satis plausibilis, & valde communis, nihilominus patitur, aliquas difficultates. Quarum.

Prima est. Quomodo possit stare, quod ex conclusione naturali, vel ex consequentia naturali deducatur alia conclusio de Fide; nam præter vulgatum Axioma, quod ex diuersis non fit illatio, est repugnantia manifesta in hoc; quod id quod est superioris ordinis, & generis vt potè supernaturalis dependeret ab eo quod est inferioris ordinis idest naturalis. Secunda difficultas est, quod data prædicta doctrina, iudicium Prudentiæ infusæ esset iudicium

cium Fidei ; eo quod est iudicium particulare contentum sub vniuersali propositione de Fide. Hęc enim propositio vniuersalis. Deus numquam est blasphemandus est de Fide. Ergo neque hic, & nunc est blasphemandus; quod est iudicium prudentiæ infusę, erit de fide; quod tamen iudicium particulare, vt plurimum non censetur de Fide.

Primę difficultati, omıssis multis alijs responsionibus, quas affert Vega, responderi posset; conclusiones illas de quibus loquimur, non pendere nec à præmissa, nec à consequentia; sed tantum explicari per illas, & facto discursu ferri assensum conclusionis; quia est reuelata à Deo, nam ex vi syllogismi esset merus assensus Theologicus. Verum quia hæc responsio plurimum fauet illi sententię, quę asserit habitum Theologicum esse explicatiuum, & declaratiuum solum; non verò probatiuum, quam supra reieci. Propterea respondeo illam conclusionem, non habere à præmissa, vel consequentia naturali esse de Fide, siue esse reuelatam; sed solummodo esse probatam, & simul explicatā; à Deo verò habere esse reuelatam. vel implicitè, vel explicitè, iuxta qualitatem propositionis. Et sic à naturali non procedit id, quod est diuersum, siue altioris ordinis; quod est esse supernaturale; sed solum quod est naturale in ea idest esse conclu-

sionem, & consequentiam; aliunde verò esse supernaturale, quod nō est nouum in illis rebus, in quibus sūt necessariò distinguendę plures rationes formales vt in propositionibus contentis in dictis conclusionibus. Quod si instes; quandoque & ipsa consequentia est de Fide, vt est illa D. Pauli epistola prima ad Corint. cap. 15. *Christus resurrexiss; ergo, & nos resurgemus.* Et illa alia, *Christus mortuus est pro omnibus; ergo omnes mortui eramus*, & similes alię consequentię reuelatę quę in Scripturis Sacris habentur. Huic oppositioni Durandus in quæstione prima Prologi respondet, nos æque primò assentiri principio, & conclusioni; certum est enim, quod conclusio illa vt reuelata pertinet ad Fidem; addit Zumel in Comment. quæst. primę, art. 2. quæst. 2. ad 2. & 5. Quod quatenus deducitur per discursum, etiam si sit de Fide, pertinet ad Theologum. Verum hinc oritur alia difficultas; quod dato hoc; Fides esset discursiua, non solum à reuelatione ad reuelata; sed etiam ab effectibus ad causam, & à causa ad effectum, quod communissimè in Scholis Theologicis negatur. Hanc difficultatem è modernis acutè pertractat P. Rodericus Arriaga tomo quinto suę Theologię Disp. 15. Sect. 5. pro nunc Responderi potest; quod sicut non repugnat vnā,

vnā, & eādem propositionem, & esse reuelatā; & à Theologo deductā; sic nullam est inconueniens; quod reueletur etiam ille discursus Theologicus, qui quatenus est reuelatus est de Fide, etiā quoad consequentiam reuelatā. Quatenus verò fit à Theologo independentē à reuelatione consequentiæ, & consequentis; vel præscindendo ab illa est Theologicus, & in hoc sensu credo locutum fuisse Zumel. Ad secundam difficultatem. Resp. iudicium Prudentiæ infusæ, non esse solum iudicium particulare sub vniuersali, quod est de Fide, sed per illam Prudentiam fieri iudicium practicè practicum, vt in exemplo allato non est hic, & nunc blasphemandum; Nam disponitur potentia, ad iudicandum de agendis hic, & nunc, in quo iudicio practico propter quamdam rationem difficultatis est particularis ratio specificandi habitum, & actum; quod patet in eo qui blasphematur actu, qui est quidē imprudens, nō tamē semper est infidelis; neque enim iudicat hic, & nunc esse blasphemandum, sed ex impatientia, quamuis sciat esse illicitum, blasphematur. Quod si adhuc instes; difficultas huius iudicii practici prouenit ex reluctantia appetitus; sed hunc possunt moderari virtutes morales acquisitæ; ergo non est necessarius alius habitus Prudentiæ in-

fusæ ad ferendum illud iudicium practicum. Resp. non esse solummodo difficultatem in moderando appetitum; sed etiam in applicando iudicium ad propriam actionem, ad quam potentia est indifferens, sicut, & ad actionem illi oppositam, & ideo rectè disponitur per habitum Prudentiæ infusum; nam etiam dato, quod aliquis haberet Passiones appetitus moderatissimas, & nihilominus blasphemaret; iste talis censeretur imprudens, & non infidelis ex hoc capite; quoniam iudicaret imprudenter hic, & nunc blasphemandum, & amplectendam blasphemiam cum turpitudine coniunctam; At ille qui iudicat hic, & nunc, hoc non esse faciendum, non tantum iudicat, non esse amplectendam blasphemiam, sed cum quadam explicatione hoc iudicium est coniuñctū, quæ facit illud practicè practicum.

Ex dictis constat; in bona consequentia ex vna de Fide, & altera euidenti, siue scientifica; ita tamē vt in eius opposito non implicetur contradictio, non sequi conclusionem de Fide, sed Theologicam, nisi aliunde contradictoria illius euidētis aduersetur Fidei; quod probatur, quia tūc illa conclusio nō continetur infallibiliter in reuelata. Vnde in hoc syllogismo. Omnis homo constat ex quattuor qualitatib⁹. Moyses fuit homo; ergo cōstauit ex quattuor qualitatibus. Ex suppositione, quod hæc conclu-

conclusio nec in se, nec virtualiter fuisset reuelata, nec definita; esset conclusio Theologica; non tamen de Fide: quoniam non continetur infallibiliter in reuelata; nam si Deus decreuisset, non conferret illi omnes quattuor qualitates, fuisset oppositum illius maioris, & tamen Moyse fuisset homo. Est igitur illa præmissa scientifica, & physicè loquendo necessario vera; licet Metaphysicè possit ei subesse falsum; quia verò secundum communem cursum est necessariò vera; ideo sufficit, ad causandam Scientiam Theologicam, & conclusionē Theologicè scientificam; quam qui negaret non censeretur quidem hereticus; sed solum temerarius, quia sine ratione illam negaret. Quod si quæras; an tales propositiones contentæ in similibus cōclusionibus possint definiri de Fide à S. Ecclesia, cum non contineantur infallibiliter, vt dictum est in reuelatis. Resp, affirmatiuè, nam in definiendis rebus de Fide nititur infallibili assistentiæ Spiritus Sancti, per quā potest declarare intentionem reuelantis; vt quod in adducto exemplo intelligat homines habentes ordinarias dispositiones.

Ex his manet clarū in quo sensu S.P. præferat certitudinem Scientiæ Theologiæ certitudini omnium Scientiarum naturalium; & quo sensu Noster Beatus Egidius, dixit

rit Conclusiones Theologicas, non esse quidem certas, vt est Fides; esse tamen certiores conclusionibus scientiarum naturalium.

Dices 1. pro Herueo conclusio necessariò sequitur debiliorem partem, sed quælibet conclusio Theologica, in cuius præmissis continetur aliqua nota solo lumine naturali, debet sequi hanc vt debiliorem, iuxta prædictam regulam; ergo non excedit certitudine omnes alias scientias; & multo minus in tali casu potest vnumquam esse certa vt Fides, vel esse de Fide. Confirmari potest primo, quia existente altera præmissarum solum probabili, siue incerta; semper, & semper sequitur conclusio solummodo probabilis, siue incerta; ergo à pari, &c. vel assignanda disparitas, quod erit impossibile. Tota enim ratio huius præcepti Logici est dependentia, quam habet illa conclusio ab illis præmissis, quæ non possunt communicare id, quod ipsæ non habent indiuisibiliter commune. Secundo Cōfirmari potest, quia in tantum assentimur conclusionibus, in quantum continentur in præmissis; ergo est impossibile assentiri certius conclusionibus, quam præmissis. Propterea enim Philosophus pro fundamento huius, & aliarum regularum syllogisticarum posuit illud principium. Propter vnumquodque tale, & illud magis.

Respondeo ex dictis, ex vi quidē syllogismi

logismi debere sequi debiliore par-
tem; sed sæpissimè contingere ut
syllogismus non solum sit probati-
uus, sed etiam explicatiuus; &
propterea ostendens maiorem cer-
titudinem existentem in illa, quam
sit ea quam acquirit ex forma syllo-
gistica; ut patet in exemplis supra
allatis; in quibus ostensum est; sæ-
pe existente altera præmissa natura-
li sequi conclusionem de Fide. Ad
primam confirmationem. R. quod quan-
do discursus habet alteram præmis-
sam, solum probabilem, siue incer-
tam semper sequitur conclusio so-
lum probabilis, siue incerta; quia
non proponitur sufficienter, nec po-
test ex vi illius apparere eius certi-
tudo, etiamsi fortasse aliunde eam
habere possit. At discursus certus
ostendit conclusionem contineri cer-
tissimè in illis principiis, & quan-
doque ostendit ita contineri, ut im-
plicitè sit reuelata in præmissa de
fide, ut quando per formam syllo-
gisticam ex vniuersali reuelata de-
ducitur in conclusione particularis
subalternata illi vniuersali de Fide;
ut si dicatur Omnis homo resurget;
Ego sum homo. Ergo ego resur-
gam; esto minor sit naturalis. Ni-
hilominus, quia conclusio contine-
tur in illa vniuersali de Fide, est il-
li subalternata, & non solum
probatur; sed etiam explicatur per
hanc formam syllogisticam; propter-
ea datur maior ratio; cur in discursu

scientifico Theologico sequatur
conclusio certior præmissa naturali,
non verò in discursu solum proba-
bili, & cum hac limitatione est in-
telligenda illa regula Aristotelis; ut
patet in hoc, & similibus syllogis-
mis euidenter; quæ si haberet locum
etiam in sciètijs naturalibus, essent
etiam in illis intelligenda cum hac li-
mitatione, & per hæc patet. Resp.
ad 2. Confirm.

Dices 2. pro eodem. Fides im-
mediatè nititur reuelationi Diuinæ,
sed assensus Conclusionis Theolo-
gicæ nititur bonitati nostri discursus;
ergo numquam iste potest esse,
ita certus ut est illa. Resp. distin-
guendo secundam partem antece-
dentis nititur bonitati nostri discursus
tantum, nego, nititur huic, &
simul reuelationi Diuinæ præmissæ,
vel præmissarum concedo.

Reliqua argumenta, quæ possunt
fieri, tam pro Heruæo, quam pro
alijs duabus sententijs facile ex di-
ctis solui possunt.

Quæri hic solet; an Theologia
sit habitus supernaturalis, & infu-
sus. Resp. cum communiori sen-
tentia, secundum substantiam, &
prout contradistinguitur à Fide es-
se habitum naturalem, & acquisitum:
quod probari potest primo; quia
est humana industria acquisitus; ha-
bitus autem supernaturales sunt in-
fusi ex communiori sententia; ergo
non est supernaturalis; industria
enim

enim humana non potest attingere effectum supernaturalem, quoad substantiam, cum sit ordinis Diuini. Secundo non numeratur nec à Patribus, nec à Doctoribus inter habitus supernaturales. Tertio, quia haberet certitudinem Diuinā, cui nullo prorsus modo posset subesse falsum, & sic æquaretur Fidei. Si enim esset infusa; haberet & ipsa totam illam certitudinem, quam modo habet Fides, quod enim Deus reuelat, siue infundit, nec potest esse falsum, nec continere incertitudinem. Et tamen multæ sunt conclusiones Theologicæ, quæ non sunt de Fide, nec pollent tanta certitudine, quanta præstat ipsa Fides, vt patet ex dictis; ergo. Potest tamen dici habitus supernaturalis, quoad modum; primo propter obiectum, quod est Deus supernaturaliter cognitus. 2. propter rationem formalem, sub qua, quæ est Diuina reuelatio. 3. quia semper habet saltem alteram præmissam de Fide, vel dependentem à Fide essentialiter; & propter hæc ad differentiam aliarum scientiarum, in quibus omnia sunt naturalia, & naturaliter cognoscibilia, solet appellari supernaturalis; propter quæ etiam illas dignitate præccedit.

Dices primo. Quando quis Theologus fit infidelis, non solum amittit Fidem; sed etiam Theologiam ex dictis. Huius nulla alia

ratio esse potest, nisi quia est infusa, nam omnes alij habitus acquisiti remanent; ergo. 2. Actus prudentiæ infusæ est supernaturalis quoad substantiam, & tamen quandoque dependet ab aliquo iudicio naturali; Ergo etiam assensus actus Theologicæ conclusionis, esto ad hanc concurrat aliqua præmissa naturalis. 3. Actus Charitatis est supernaturalis, & tamen ad eum concurrunt non solum habitus infusus, sed etiam voluntas, quæ est potentia naturalis; ergo similiter actus Theologicus, esto ad eum concurrat cum supernaturali propositione aliqua naturalis. 4. Ideo Theologia est certior alijs scientijs naturalibus, quia supernaturalis. 5. Maius lumen habet Theologus, quam simplex Fidelis circa mysteria Fidei; hoc non potest esse naturale; nam plurima mysteria Fidei, non cadunt sub lumine naturali; ergo erit supernaturale, & infusum.

Ad primum Resp. ammitti Theologiam in heretico, quia perdit Fidem, quæ est ratio formalis assentiendi principijs Theologicis; nam licet in eo remaneant species intelligibiles, & quædam notitia acquisita, remanent tamen tamquam cadauer sine anima, idest sine assensu certo certitudine medijs. Ad secundum de actu Prudentiæ infusæ, respondeo illam propositionem naturalem

turalem assumi solum ad explicandum id, quod in propositione de Fide continetur; nullum autem inconueniens est: immò est vsitatissimum; vt assumantur res, & voces naturales in subsidium rerum supernaturalium. Ad tertium. Resp. ad actum Theologicum præter intellectum, qui est etiam ipse potentia naturalis, sicut voluntas; concurrere etiam actus naturales; nempe applicationem discursus ad inferendam conclusionem, & vt plurimum etiã præmissam naturalem, & propterea; cum causæ naturales sint plures, & magis immediatè cōcurrentes, actus ille Theologicus, qui elicitur, dicitur naturalis; quoad substantiam; supernaturalis verò quoad modum; At actus Fidei, & Charitatis, quia immediatè eliciuntur ab habitibus supernaturalibus, & infusis, & nihil mediat naturale; propterea dicuntur supernaturales etiam quoad substantiam. Ad quartum. Respōdeo, quod sicut ex vi syllogistica præcisè conclusio Theologica non attingit certitudinem præmissæ de Fide; sic nec etiam; fit; vt sit supernaturalis secundum substantiam, licet ratione terminorum possit dici magis supernaturalis, quam præmissa scientifica; sed nos hic loquimur de supernaturalitate, quoad substantiam, quam non probat argumentum. Ad quintum. Resp. Theologum ideo habere maius lumen, quia

præter lumen Fidei habet etiam lumen Theologicum, quo caret simplex fidelis magis autem illuminat duo lumina simul; quam vnũ tantum.

Quæri etiam solet hic; an Sacra Theologia sit Sapientia, de quo non est difficultas inter Catholicos Doctores, omnes enim ei hanc dignitatem tribuunt, & primò quidem S. Pater lib. 14. de Trinitate cap. 1. vbi cum posuisset definitionem antiquorum de Sapientia: quæ dicebatur *Sapientia est rerum humanarum Diuinarumque Scientia*. Postea, vt eam accomodaret diuisioni Apostoli, qua diuidebat inter Scientiam, & Sapientiam addidit; *ista definitio diuidenda est; vt rerum Diuinarum Scientia propriè Sapientia nuncupetur, humanarum, autem propriè Scientia nomē obtineat*. Ex quibus patet Sapientiam: non distinguì à Scientia per exclusionem; sed per inclusionem, cum per S. Patrem ipsa Sapientia sit Diuinorum Scientia. Similia habet lib. 12. de Trinitate cap. 14. vbi ait *Distat tamen ab æternorum contemplatione actio, qua benè utimur temporalibus rebus, & illa Sapientie, hæc scientiæ deputatur*. Quo loco vtitur etiam S. Thomas articulo 6. ad probandum hanc Doctrinam esse veram Sapientiam. Et probari potest; quia nihil ei deest ex ijs, quæ requiruntur ad constituendam veram Sapientiam. Est enim cognitio profundissima.

primo.

primorum principiorum, & altissimarum causarum, ut antiqui Philosophi, cum quibus consentit Aristoteles lib. 1. Met. cap. 1. & 2. & lib. 3. cap. 2. ac etiam Cicero q. 4. Tuscul. & lib. 2. Officiorum. Et per hoc distinguitur ab alijs habitibus particularibus, qui habent determinata obiecta, & subiecta; circa quæ versantur. Et licet desit ei euidencia, quæ reperitur in Metaphysica, quæ est simpliciter, & absolute Sapientia naturalis, & humana; nihilominus iste defectus compensatur certitudine, & supernaturalitate, quibus fit ut non solum adæquet; sed etiam superet ipsius Metaphysicæ dignitatem. Confirmari etiam potest ex proprietatibus, siue condicionibus, quas Aristoteles cap. 2. lib. 1. requirit in Sapientia, quas Suarez in sua Metaphysica Disp. 1. Sect. 5. numero octauo sex esse deprehendit. Quarum Prima est Sapientiam debere versari circa omnia, & esse omnium Scientiam ut possibile est. Quam utique conditionem conuenire Theologiæ, nullus dubitat, qui singulas eius partes percurrerit; quæcumque enim obiecta aliarum scientiarum, siue practicarum, siue speculatiuarum vel directe ab illa vel indirecte contemplantur. Secunda est; ut in rebus difficilioribus, & à sensu remotioribus versetur; nam scire communia, & solum ea, quæ sensibus

percipiuntur; est etiam vulgarium hominum. Hanc quoque altissimo iure sibi vindicat Sapientia Theologica; quæ non solum remota à sensibus, & suprema abstracta, sed etiam ea, quæ viribus naturæ attingi non possunt, præsidio S. Fidei cognoscit. Tertia est ut sit certissima; in quo Theologiam superare alias scientias; iam supra ostensum est. Quarta est ut sit apta ad docendum, & ad rerum causas ostendendas. Hoc potissimum conuenire Sacre Theologiæ, & ex D. Paulo, & Sacris Doctoribus compertum est; nam, & causas supremas rerum nedum naturalium; sed etiam supernaturalium miro ordine euoluit, & explicat; & nedum eruditis, sed etiam indoctis, & imperitis, ac idiotis declarat, & eas claras reddit. Quinta est ut propter se sciendique causa solum maximè appetatur; nam quod appetitur causa alterius supponit illud esse excellentius, & nobilius. Sacra Theologia in hoc quoque excedit omnem aliam facultatem, quæ in terris sapientiæ nomine potitur. Cōplectitur enim, & cognitiones speculatiuas, quæ solum gratia sui appetuntur, & cognitiones practicas, quæ licet ordinentur ad opus; sunt tamen opera suprema omnibus operibus, & quæ respiciunt supremum Finem, & omnium nobilissimum; & ad quæ etiam dirigendæ sunt omnes aliæ Sapientie, &

tiae, & Scientiae à verò Sapientie. Et præterea nobilius illa attingit, nempe lumine, & cognitione supernaturali. Sexta est quod præcellat alias potius, quam eis subfit, & ministret, quod utique Sacra Theologiae, conuenire non est dubium; Nam non solum Scientiae particulares ei ministrant. Verum etiam ipsa Metaphysica, quæ omnium Philosophorum suffragiis præsidet Regina omnium aliarum scientiarum naturalium, Theologiae nostræ subest, & ministrat; ut propterea S. Thomæ in articulo quinto, ubi quærit, utrum Sacra Doctrina sit dignior

alijs scientijs, velit dictum de ea, id quod habetur Prouerbiorum capite nono *Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem*. Intelligendo nomine ancillarum omnes alias scientias, & sapientias naturales. Et in responsione ad secundum ait *Non accipit ab alijs scientijs, tamquam à superioribus; sed utitur eis tamquam inferioribus & ancillis*. Ex quibus constat hanc Doctrinam, non solum esse Sapientiam; sed etiam supremam omnibus alijs, quam in hac vita de lege ordinaria possumus acquirere. Neque aliquid ultra de hoc puncto occurrit dicendum.

A X I O M A S E X T V M.

De Sacra Theologia Obiecto.

Ex libro primo de Doctrina Christiana cap. 34.

EX quo intelligitur, quod nulla res in via tenere nos debeat, quoniam nec ipse Dominus in quantum via nostra, esse dignatus est tenere nos voluerit; sed transire ne rebus temporalibus, quamuis ab illo pro salute nostra gestis hæreamus infirmiter; sed per ea potius curramus alacriter, ut ad eum ipsum qui nostram naturam à temporalibus liberauit, & collocauit ad Dexteram Patris, prouehi atque peruenire mereamur. Omnium igitur, quæ prædicta sunt, ex quo de rebus tractamus; hæc summa est, ut intelligatur Legis, & omnium Diuinarum Scripturarum, plenitudo, & finis esse dilectio rei, quæ fruendum est, & rei quæ nobiscum ea frui potest, quia ut se quisque diligat præcepto non est opus.

D V B I V M

Quodnam sit obiectum S. Theologiæ.

Premitto 1. in obiecto Theologico posse considerari, & materiale, quod est res considerata, siue sit vna tantum; siue multiplex iuxta exigentiam, & latitudinem, ac modum procedendi ipsius scientiæ; Et rationem formalem, quæ attingitur à scientia, & rationem obiectiuam attingentem obiectum; & rationē sub qua attingitur; huius distinctionis exemplum habemus in obiecto visus materiale enim illius est id, quod videtur, siue res colorata; ratio formalis, quæ attingitur per visū est color; Ratio obiectiua, quæ facit colorem visibilē est lumen; ratio sub qua videtur color est visibilitas, quæ diuersa est à colore, & lumine, & nihil aliud est, quam conuenientia, siue proportio quam habet tale obiectum, cum visu, vt eius actionem terminet; Cum enim color, & lumen attingantur, non solum à visu, sed etiā à sensibus internis, & à potentia intellectiua; & quælibet potentia specificetur ab obiecto formali; nō potest dici obiectum formale, visus esse colorem, aut lumen vt sic; quia vt sic percipiuntur etiam à poten-

tijs specie distinctis; Vnde cum obiectum statuendum sit ita proprium, & adæquatum potentiæ; vt hæc nec arctius, nec latius pateat illa sub ea ratione, sub qua ab illa potentia, vel scientia percipitur; propterea per visibilitatem factum est, vt & res colorata, & color, & lumen ita ab oculo attingantur, & omnes eius actus terminent, vt sub hac ratione à nulla alia potentia attingi possint. Sub hac enim ratione non sunt obiectū sensus communis nec intellectus; licet possint sub alia ratione dici obiectum etiā illorum; idest sensus communis vt sensibilia mediātē; intellectus verò vt intelligibilia. 2. Rationem sub qua in scientijs naturalibus, quæ nullam rationem supernaturalem respiciunt in obiectis fuisse à Philosophis diuersificatam per ordinem ad diuersa media; ita vt eadem conclusio materialiter spectet ad diuersas scientias, quatenus est cognoscibilis per diuersa media, quod exēplificat S. Thomas articulo primo in responsione ad secundum de rotunditate terræ respectu Physicæ, & Astrologiæ. Quod currit in sententia

centia distinguuntur plures scientias naturales specie. Nam alias præscindendo ab auctoritate S. Thomæ, censeo illas rationes esse materiales vel ad summum pertinentes ad rationem formalem quæ; non verò ad rationem formalem sub qua, quæ est in scientijs naturalibus non solum medium, siue media nudè spectata, sed vt conuenientia, & dependentia inter se, vel ab aliquo tertio vt cognoscibilia lumine naturali, & applicabilia per euidentiā, & discursum ad inferendam conclusionem; vt supra dixi. Verum stando etiam in sententia communī statuendum est in Theologia; cuius obiectum est aliquo modo reuelatum, rationem supernaturalem ex parte obiecti in eo attingi posse per habitum supernaturalem principiorum secundum substantiam, vt per fidem, & per habitum naturalem; vt patet in hæretico credente aliquem articulum, quia est reuelatus, quod nō est satis ad constitutionem & distinctionem Theologiæ propriissimè dictæ, quæ includit assensum supernaturalem articulorum Fidei, & conclusionum, quæ ex ijs deducuntur (vt supra dictum est) cognoscibilitate per reuelationem. Quod non habet hæreticus, assentitur enim per actum naturalem principijs reuelatis, & ex illis deducit conclusiones Theologicas, & propterea cum habitus principiorum sint diuersi in

hæretico, & in Catholico: necesse est etiam habitus conclusionum esse diuersos propter rationem sub qua assignandam in ordine ad talem habitum; ita vt ratio sub qua sit talis res vt cognoscibilis per reuelationem medio assensu supernaturali Fidei. 3. Obiectum Fidei aliter esse reuelatum ac obiectum Theologiæ; illud enim est immediatè & secundum se reuelatum, ideoque proxima ratio assentiendi est esse reuelatum à Deo, vel Auctoritas Diuina. Hoc verò mediātè & in alio quatenus principia ex quibus deducuntur conclusiones sunt reuelata, & idcirco proxima ratio assentiendi est illatio, & discursus. 4. Dupliciter posse aliqua eorum, quæ tractantur in vna scientia reuocari ad aliud in eadem scientia. Primò vt considerentur solum in ordine ad illud, & non secundum propriam naturam, vt considerantur medicamenta in Medicina; quæ referuntur ab illa ad sanitantem, & considerantur secundum suam naturam. Secundo vt considerentur quidem secundum propriam naturam; sed eorum natura intrinsecè refertur ad aliud, & sic considerantur accidentia in Metaphysica, quæ propterea dicuntur etiam entis entia, eo quod ita cognoscantur ibi eorum prædicata essentialia, & quidditates; vt tamen hæc omnia referantur ad substantiam. Id, ad quod reliqua

reliqua referuntur primo modo appellari solet à multis obiectum adequatum; id verò ad quod referuntur secundo modo obiectum principale siue attributionis. In his premissis si non omnes Scholastici, saltem plurimi conueniunt. Quibus positis.

Tot inuenio in hac quæstione diuersas sententias; vt vix ferè vlla alia in Philosophia vel Theologia inueniatur, in qua Doctores abierint in tam diuersa sensa; cuius rei causam esse credo, quod hæc controuersia habet multum de voce, & propterea ab illa me breuiter exp. diam. Cum enim constat de re de vocibus non est curandum, ait S. P. Quindecim classes opinantium enu. nerat Pesantius in sua Disputatione ad articulum septimum S. Thomæ. Earum Prima est Nominalium, & præcipuè Gabrielis q. 9. Prologi tot statuentium obiecta Theologiæ, quot sunt conclusiones iuxta sua principia de vnitrate, & distinctione scientiarum. Secunda est B. Egidij nostri q. 3. Prologi, & Quodlib. 3. q. 3. asserentis esse Deum, vt glorificatorem, reuelatorem, & Saluatorem obiectum Theologiæ nostræ. Tertia est Dionysij Cartusiani quæst. 4. Prologi asserentis esse Deum vt perfectum. Quarta est Scoti q. 3. principali, & qu. 1. & 2. laterali dicentis esse Deum vt infinitum. Quinta est nostri Ar-

H

gentinæ in Prologo, qui ait Deū non esse obiectum sub ratione absoluta; sed vt est verum, summè diligibile proportionatum animæ rationali, nondum perfectæ per lumen gloriæ. Marsilius etiā in primo q. 2. videtur sentire cum eo esto alijs terminis. Sexta est Durandi q. 5. & 6. Prologi distinguentis tres habitus Theologiæ, & assignantis vnique suum obiectum; iuxta acceptionem vnus cuiusque illorum. Ait .n. vt etiam supra indicaui, sumi primo Theologiam pro habitu, quo asserimur, illis, quæ in scriptura traduntur, & huic assignat pro obiecto actum meritorium, siue ordinabilem ad Beatitudinem. Secundo pro habitu, quo eadem principia defenduntur, & declarantur, & huic assignat pro obiecto Deum vt Saluatorem. Tertio pro habitu eorum, quæ deducuntur ex articulis Fidei, & quia idem est subiectum conclusionis, & præmissæ; quæ est articulus Fidei; idem facit esse obiectum huius ac primi idest opus meritorium. Septima est S. Bonauenturæ qu. 1. Prologi dicentis subiectum esse Christum Deum, & hominem idest caput & membra. Octaua parum distat & est Cassiodori dicentis esse Sponsum, & Sponsam idest Christum & Ecclesiam. Nona est Vgonis de S. Victore lib. 1. de Sacramentis ponentis obiectum scientiarum naturalium opera creationis.

Theolo-

Theologiæ verò opera reparationis. Decima est Magistri Sententiarum distinctione prima dicentis esse res, & signa ex ijs, quæ tradidit S. P. in libro de Doctrina Christiana.

Vndecima sententia refertur à nostro B. Egidio suppresso nomine, & est asserentium esse Ens Divinū quadrupliciter sumptum. Primo secundum naturam, & substantiam suam & est Deus, 2. quoad bona supernaturalia ut sunt Gratia & Virtutes. 3. quoad unionem, & est Christus. 4. quoad significationem, & sunt Sacramenta. Duodecima est Linconiensis relati à Scoto, ponentis esse Christum ut vnum tripliciter; primo cum Patre, & Spiritu Sancto. Secundo in natura assumpta; tertio cum membris, & sic adæquat tractationem Theologiæ. Tertiadecima est Alberti in primo Sent. dist. 1. artic. secundo ponentis Deum, ut principium & finem. Quartadecima fuit primo S. Thomæ Aquinatis in primo Sententiarum. Dist. 1. art. 2. dicentis esse Ens Divinum cognoscibile per revelationem suæ inspirationem. Quintadecima est eiusdem Angelici Doctoris Art. 7. Quæst. 1. suæ Summæ dicentis esse Deum, ut Deus est. Nam reliqua omnia tractantur in ordine ad ipsum Deum, cum eo concordant omnes eius sinceriores Discipuli. Et Henricus 1. parte summæ art. 19. quæstione prima & Ri-

cardus quæst. 3. prologi & alij plures. In tanta opinionum varietate breviter me expedio. &

Dico 1. Deum non esse obiectum Theologiæ adæquatum sub aliqua ratione determinata puta Glorificatoris, Redemptoris, &c. Probatur primo, quia Theologia complectitur quamcumque considerationem de Deo, & eius attributis, & perfectionibus, quam ex lumine supernaturali per discursum habere possumus, ut patet; ergo non potest eius obiectum coarctari ad aliquam determinatam perfectionem. Probatur consequentia, quia alias excluderentur omnes aliæ rationes, & perfectiones ab ipso obiecto adæquato; & præterea omnes aliæ considerationes ab ipsa sciëntia; quod experientia ipsa ostenditur falsum. Prob. secundo quia nulla est ratio determinata ad quam possint reuocari quæcumque tractantur in Theologia ut patet inductione; Nam ex attributis absolutis vnum non refertur ad aliud, nam sic essent relativa; Relativa habet quidē relationē ad suum terminum, sed non ad alia, quæ sunt extra considerationem & constitutum fundamenti vel termini illarum relationum; itaque si assignetur ratio Principij, vel ad intra, vel ad extra nec habentur rationes absolutæ; nec ratio finis & mediorum ad consequendum talem finem, & sic per quamcumque ratio-

rationem determinatam semper excluduntur plures aliæ, quas certum est pertinere ad Theologiam. Præterea si qua esset huiusmodi ratio maximè illa, quam assignat noster Beatus Egidius q. 3. prologi supra relata; nempe ratio Glorificatoris. Verum hæc non sufficit; nam ut arguit Aureolus, vel sumitur Glorificator materialiter pro eo quod glorificator; & hæc ratio non adequat, quia præter eam sunt rationes Creatoris Redemptoris, & similes. Et hæc ad vnam tantum, vel alteram perfectionem, ut ad Veritatem, vel Prouidentiam supernaturalem coarctat obiectum, quod de se debet complecti omnia quantum supernaturaliter cognoscibilia sunt modo supradicto, vel sumitur formaliter, ut substat relationi siue denominationi extrinsecæ, & hæc esset obiectum Glorificatorum, & adhuc per hanc rationem non insunt Deo omnia, quæ illi tribuuntur; non enim est Trinus quatenus glorificator, sed è contra, & tamen per rationem constituentem adæquatū obiectum, & quæ consideratur in tali Scientia ut ratio formalis debent posse probari de subiecto quæcumque illi tribuuntur; ergo &c.

Dico 2. obiectum adæquatum Theologiæ materiale & formale, quod de facto attingitur esse Deū, ut Deus est cognoscibilis per discursum ex reuelatis; quibus verbis

explicatur & ratio materialis, & ratio formalis quæ, & ratio formalis sub qua. Est de mente S. Patris Augustini, & quidem quoad primam partem ex lib. 8. de Ciuitate Dei cap. 1. vbi ait Theologiæ nomine venire *de Diuinitate rationem siue sermonem*. Secunda pars ex Axiomate proposito cum ait: *Omnia quæ prædicta sunt ex quo de rebus tractamus; hæc summa est ut intelligatur legis, & omnium Diuinarum Scripturarum plenitudo, & finis esse dilectio rei qua fruendum est, & rei quæ nobiscum ea frui potest*; vbi etsi expressè solum meminerit Charitatis; implicite tamē necessariò venit intelligenda Fides, quæ est substantia rerum sperandarum, & argumentum non apparentium; quæque necessariò supponitur ad ipsam Charitatem, quam etiam indicat, dum facit mentionem Legis, & omnium Diuinarum Scripturarū, in quibus continentur reuelationes Diuinæ, ex quibus Theologus deducit suas conclusiones. Est etiam expressa sententia S. Thomæ in articulo Septimo, quoad vtramque partem. Nam primam docet cum ait; Dicendum est quod Deus est subiectum huius Scientiæ; Sic enim se habet subiectum ad scientiam, sicut obiectum ad potentiā, vel habitum; propriè autem illud assignatur obiectum alicuius potentiæ vel habitus sub cuius ratione omnia referun-

feruntur ad potentiam vel habitum &c. Omnia autem pertractantur in Sacra Doctrina sub ratione Dei, vel quia sunt ipse Deus, vel quia habent ordinem ad Deum, ut ad Principium, & Finem; unde sequitur, quod Deus verè sit subiectum huius Scientiæ; Quia verò opus erat contradistinguere Theologiam nostram ab illa parte Metaphysicæ, quæ agit de Deo, quantum lumine naturali cognosci potest, propter quod etiam ipsa Theologia naturalis appellatur; propterea addidit in secunda probatione alteram partem prædictæ assertionis, in qua ostendit rationem sub qua Sacra Theologia contemplatur suum obiectum contradistinctam ab illa sub qua ipsa Metaphysica, & quælibet alia scientia naturalis, quæ de Deo agit, ipsum contemplatur. Et sic ait Quod etiam manifestum fit ex principiis huius Scientiæ, quæ sunt articuli Fidei, quæ est de Deo. Idem autem est subiectum principiorum, & totius scientiæ, cum tota scientia virtute cõtineatur in principiis, hæc ibi S. Thomas. Horum Sanctorum Doctrinam sic possumus explicare. Non potest assignari alia ratio ad quam omnia, quæ tractantur in Theologia reuocentur, quam hæc; ergo, hæc & non alia est assignanda; probatur antecedens. Nā quæcumque in ea tractantur, vel sunt de Deo secundum se; vel sunt de

Deo ut est efficiens, & finis vniuersorum, aut quatenus est Gubernator, & sic omnia referuntur in Deum; ergo &c. Confirmatur. Si aliquid obstaret; quia etiam tractatur de alijs nempe de Angelis, de Virtutibus, de operibus meritorijs, de operibus sex dierum, de Sacramentis & similibus, sed hæc non obstant; ergo &c. Prob. minor. De his tractatur solum ut sunt referibilia in Deum; propterea enim S. P. ait *Omnia que dicta sunt &c. Hæc summa est ut intelligatur legis, & omnium Diuinarum Scripturarum finis esse Dilectio Dei.* Ad hanc enim omnia vel intrinsecè referuntur, vel à nobis referenda sunt; cuius signum est, quod de creaturis non agitur exactissimè, ut fit in scientijs humanis; sed tantum ut ordinantur aliquo modo in Deum, ergo prædicta non obstant. Dixi esse huiusmodi obiectum ut cognoscibilem per discursum ex reuelatis ut assignarem rationem obiectiuam formalem sub qua, quod alijs verbis plures Thomistæ explicant dicendo, rationem obiectiuam, idest, quæ ex parte obiecti mouet ad assentiendum, esse reuelationem Dei mediatam, rationem verò sub qua esse cognoscibilitatem per huiusmodi reuelationem commensurata tali principio, quod probari & explicari potest ipso discursu S. Thomæ, qui q. 1. Secundæ art. 1. docet reuelationem

nem ad obiectum Fidei, quod est Deus vt Deus, ita se habere, sicut se habet medium ad conclusionem, sed medium est ratio ex parte obiecti ad assentiendum conclusioni; ergo & reuelatio ad assentiendum immediatè per actum Fidei mediatè per actum Theologiæ. Secundo probatur, quia reuelatio se sola præcisè sumpta nec est ratio formalis obiecti vt res est, nec est ratio formalis sub qua. Non primum quia id, quod est ratio formalis obiecti vt res, est id, ratione cuius conueniunt obiecto proprietates, & attributa, quæ in tali scientia considerantur; sed attributa & perfectiones Diuinæ conueniunt ipsi Deo, non quia reuelata; sed quia Deus est; ergo &c. Non secundum quia ratio sub qua debet esse talis, vt in ordine ad illam Scientia summat suam vnitatem, & specificationem; Sed reuelatio se sola siuè præcisè sumpta est communis Fidei & Theologiæ, ergo debet superaddi aliquid, per quod sit ita peculiaris ratio specificatiua huius scientiæ, vt sub hac ratione à nullo alio habitu respiciatur. Et propterea additum est vt cognoscibilem per discursum ex reuelatis; eo quod sub hac ratione considerantur omnia, quæ tractantur in Theologia, & sub ea à nulla alia scientia, siue habitu intellectus considerantur. Et sic habet ea omnia, quæ requiruntur ad rationem

formalem obiectiuam sub qua; quæ debet esse talis, vt terminet actum, & sit intrinseca obiecto, vt distinguat habitum à quo respicitur à quocumque alio. Et sic facile soluitur obiectio Alberti, qui contendebat reuelationem non esse rationem formalem, quæ attingatur per assensum, aut sub qua feratur habitus in obiectum, eo quod non sit intrinseca ipsi obiecto; nam licet reuelatio sit actus extrinsecus rei, quæ reuelatur; Nihilominus cognoscibilitas ex reuelatis est illi intrinseca sicut omnis alia cognoscibilitas est intrinseca rei, quæ potest cognosci. Et præterea licet reuelatio non sit ratio formalis, quæ attingatur per assensum, aut sub qua feratur habitus in obiectum, quatenus non est intrinseca, cum hoc tamen stat vt sit ratio ex parte obiecti mouens ad assensum; licet eum non terminet, & hac etiam ratione posse reuelationem dici obiectum formale, & Deum vt Deus materiale, accipiendo pro ratione formali non id quod attingitur per assensum; quemadmodum lumen potest dici obiectum formale visus respectu coloris, qui videtur vt quod, licet color dicatur formale respectu rei coloratæ. Et hoc pacto possunt faciliter conciliari illa loca, in quibus S. Thomas aliquando facit obiectum Theologiæ Deum vt Deus est, & aliquando Deum vt reuelatorem, vel reuelatum.

Vbi etiam obiter obseruo; esse questionem ferè de solo nomine inter eos, qui dicunt, obiectum adæquatum esse Deum sub ratione Deitatis, & illos qui asserunt Deum esse quidem principale, adæquatum verò esse ens Diuinum; illi enim appellant adæquatum, eo quod est subiectum attributionis in ordine ad quod reliqua considerantur, & rationem illam indeterminatam, secundum quam omnia tractantur in ordine ad Deum, explicant nomine Deitatis; isti verò volunt solum illud considerari sub ratione Dei, id quod est Deus per essentiam, reliqua verò considerata in ordine ad Deum vocant entia Diuina; ex his facile solui possunt argumenta, quæ sunt contra hanc S. Thomæ sententiam; maioris tamen claritatis gratia aliqua ex illis subiicio.

Dicunt 1. ex assignata ratione materiali, & formali quæ obiecti sequeretur, idem esse obiectum Fidei, & Theologiæ, ac etiam visionis Beatificæ, immo & Scientiæ ipsius Dei. Nam hæc omnia respiciunt Deum vt Deus est; sed implicat esse eandem rationem formalem quæ diuersorum specie habituum, & actuum; vt patet etiam in obiectis potentiarum; ergo assignanda est alia ratio formalis quæ; vnde desumi possit specificatio nostræ Theologiæ. Resp. hinc nullum sequi inconueniens contra nostram senten-

tiam; Nam specificatio habituum, & potentiarum non desumitur à ratione formali quæ præcisè, sed à ratione formali sub qua vt coniuncta cum ratione formali quæ, siue cum ipso obiecto materiali, vt constituent vnum integrum obiectum huius, vel illius habitus, siue potentiæ; nam & ipse color respicitur & à visu, & à sensu communi, & à phantasia, & ab intellectu, & tamen est ratio formalis quæ obiecti colorati, & visibilis; sed sub diuersa ratione respicitur ab oculo, ac respiciatur à sensu interno, & ab intellectu. Propterea rectè dixerunt plures discipuli S. Thomæ, hinc desumi confirmationem nostræ sententiæ, quia cum Visio Beatifica succedat Fidei, & Theologiæ iuxta illud primæ ad Corinth. cap. 13. *Cum venerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est.* debent versari omnia circa idem obiectum cum sola diuersitate rationis obiectiuæ sub qua. Quæ respectu Fidei est immediata reuelatio per Apostolos, Prophetas, & Christum Dominum &c. Respectu Theologiæ est cognoscibilitas per discursum ex reuelatis, quæ resultat in rebus reuelatis posita reuelatione, quatenus est proportionata tali habitui; respectu Visionis Beatorum est Diuina essentia vt visibilis ab intellectu creato; respectu verò scientiæ ipsius Dei est eadem met vt visibilis

bilis siue comprehensibilis à solo intellectu creato, & sic manet explicatum, quomodo ratio obiectiua Theologiæ est reuelatio mediata in suis principijs, & ratio sub qua cognoscibilitas per talem reuelationem, siue ex tali reuelatione à tali habitu.

Dicunt 2. De Deo vt Deus est infinita sciri possunt, ergo non potest esse obiectum Scientiæ huius finitæ, & limitatæ, quæ exigit obiectum determinatum; vt possit ab eo specificari, & determinari ad tale esse. Propter hanc rationem noster Beatus Egidius, & noster Gregorius Ariminensis putant Deum esse obiectum sub ratione determinata puta glorificatoris, vel Redemptoris &c. Verum in hoc standum est cum S. Thoma, & respondendum obiectioni, quod nimis probat, & propterea nihil probat; probaret nempe Deum ratione Deitatis, non posse esse obiectum neque Fidei, neque Visionis Beatificæ Sanctorum, quod tamen nõ admittitur à Theologis. Propterea Respondetur directè obiectioni; de re infinita, & de qua infinita sciri possunt haberi communiter scientiam, vt patet in Philosophia, quæ etiam si consideret quamcumque entis rationem, quæ de illo naturaliter sciri potest, ac propterea etiam infinitatem, immo & Deum ipsum, vt est cognoscibilis naturaliter; nihilomi-

nus est scientia limitata, & determinata per rationem obiectiuam sub qua ipsam specificantem, quod pari modo de nostra Theologia dicendum est.

Dicunt 3. sunt in Deo plures & diuersæ rationes formales vt Dei, Vni, Trini, Creatoris, Gubernatoris, Iusti, Misericordis; &c. quæ important diuersam rationem à ratione formali Deitatis siue essentiæ Diuinæ; ergo hæc sola non sufficit ad constituendam vnicam rationem obiectiuam formalem quæ; sed est assignanda aliqua alia, in qua omnes istæ & similes conueniant. Respondetur hoc idem militare in obiectis aliarum scientiarum; in quibus sunt plures rationes formales obiectiue in esse rei, quæ tamen in esse scibili coniunguntur sub vna ratione formali sub qua; & sic omnes istas rationes esse quidem diuersas secundum se spectatas præcisè, reuocari tamen & vniri ac etiã identificari in ratione Dei, siue Deitatis, & omnes conuenire in eo, quod sint cognoscibiles per discursum ex reuelatis; quod sufficit ad vnitatem obiecti & Scientiæ.

Dicunt 4. Reuelatio Dei ita se habet respectu obiecti Theologiæ, sicut se habet illustratio intellectus agentis ad res cognitæ per talem illustrationem, sed talis illustratio non constituit rationem formalem alicuius Scientiæ, nam æquè reperitur

ritur in qualibet ; ergo nec etiam reuelatio . Respondetur esse disparē rationem ; nam illustratio intellectus agentis tenet se ex parte potentiae, illam constituens in actu primo ad intelligendum ; Reuelatio verò Dei in præsenti se tenet ex parte obiecti , & quia est vna ratio eodem modo saluata in quolibet reuelato, ingreditur constitutum vnius rationis formalis obiecti ; res autem cognitæ per illustrationem intellectus agentis habent diuersas rationes obiectiuas ; nam aliæ cognoscuntur ex terminis , & aliæ deducuntur ex per se notis , (& in sententia distinguente plures Scientias naturales) aliæ pertinent ad vnā Scientiam, aliæ ad aliam, siue ob diuersam abstractionem , siue ob diuersam naturam extremorum , & cum principia sint diuersa cognitione cognita ; conclusiones quoq; erunt diuersæ . Hæc est communis Responsio & satis plausibilis in Scholis ; nihilominus præscindendo ab Auctoritate virorū Clasticorum , qui hanc Doctrinam tradidere ; Metaphysicè loquendo ego nullam habeo difficultatem in admittenda paritate ; ita vt quemadmodum sub reuelatione Diuina , & lumine supernaturali habetur vnica Theologia complectens ferè innumera obiecta materialia ; sic sub illustratione siue lumine naturali applicato eodem modo per discursum

cuicumque rei naturaliter cognoscibili habeatur vna scientia naturalis respiciens omnia obiecta naturaliter scibilia , Cum omnia conueniant in vna ratione formali scibilis naturalis per discursum ex notis lumine naturali ; vt alibi indicaui .

Dicunt 5. ita se habet Deus reuelans , vt se habet præceptor instruens discipulos . Sed idem potest docere diuersas Scientias vt Logicam , Physicam , Metaphysicam , Mathematicam ; ergo ab eo non potest delumi ratio formalis obiectiua . Respondeo in mea sententia de vnitatem omnium scientiarum naturalium ex mox data responsione esse claram responsionem ; nam admissa paritate seclusis imperfectionibus illæ plures Scientiæ , sunt solum plures in existimatione morali sic distinctæ pro commoditate ad discendum penes diuersa obiecta materialia, siue in esse rei, non verò in esse scibili ; nam hoc modo conueniunt in vna ratione scibilitatis modo adducta ; & sic argumentum nihil contra me concludit . Secundum verò communiorē sententiā . Resp. quod Præceptor ad assensum discipuli potest se habere dupliciter ; primo vt proponens obiectum præcisè ; ita vt discipulus audita explicatione terminorum assentiatur propositionibus, vel propter eorum euidētiā, vel propter illationem ex euidētia , secundo vt mouens

mouens ad assentiendum; ita ut ratio assentiendi sit auctoritas Præceptoris. Primo modo scientiæ erunt diuersæ ratione diuersorum mediorum, siue rationum formalium, secundum quas diuersificant scientias; Secundo modo erunt assensus eiusdem rationis in omnibus, & hoc modo se habet Deus ad obiectum Fidei, ac Theologiæ, sed ibi immediatè, hic mediantè discursu fundato in reuelatis. Est tamen ea diuersitas inter Deum reuelantem, & Præceptorem mouentem ad assensum. Quod illius reuelationi est adiuncta talis certitudo cui non potest subesse falsum, quod non habet Præceptor humanus Scientiarum naturalium; nam hic & fallere & falli potest, ita ut si discipulus moueatur ad assentiendum conclusionibus, non propter euidentiâ præmissarum; sed propter solam Fidem Magistri, iste non dicatur propriè & verè habere Scientiam; sed solum fidem humanam & opinionem.

Dicunt 6. Si Deus reuelaret alicui scientias naturales infundendo earum notitiam; huiusmodi reuelatio non tolleretur distinctionem scientiarum; ergo reuelatio est impertinens ad rationem obiectiuam sub qua. Resp. in eo casu reuelationem tenere se ex parte potentiæ, non ex parte obiecti; neque enim Adam per exercitium scientiarum infusarum assentiebatur conclusionibus

Mathematicis, aut Physicis propter reuelationem Dei, sed propter connexionem terminorum cognitam per illos habitus; unde nec illa infusio habituum propriè dicitur reuelatio.

Dicunt 7. cum Durando eius discipuli; illud est subiectum Doctrinæ, cuius cognitio est finis proximus in ea; sed in Theologia primo, & tertio modo accepta finis proximus est cognitio actus meritorij. Ergo hoc erit obiectum illius, siue illorum habituum. Maior patet in Doctrina speculatiua, cuius finis proximus est simpliciter cognitio subiecti, & in Practica; in qua etsi finis simpliciter est operatio, tamen proximus est etiam cognitio obiecti, minor patet ex Epistola 2. ad Tim. c. 3. *Omnia Scriptura Diuinitus inspirata est utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in Iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Hic expressè ponitur opus bonum, idest meritorium finis Sacræ Scripturæ; ergo &c. Confirmatur; quia illud est subiectum, ad quod omnia, quæ tractantur, dicunt attributionem; sed omnia, quæ tractantur in nouo, & veteri testamento, referuntur ad opus meritorium; ut facienti inductionem per singula, quemadmodum facit ipse Durandus, constat; ergo, &c. Secundum habitum posuit Durandus pro Deo ut Salvatore, quia in Sacra Theologia defenduntur præcipuè

caput articuli Fidei, qui sunt principia propria huius Scientiæ. Sed hæc sunt de Deo ut Salvatore; ergo, &c. Resp. quod licet ea pars Theologiæ, quæ tractat de merito, habeat pro fine proximo cognitionem meritorum; non tamen ideo actus meritorius est obiectum adæquatum; nam hoc ut ipse Durandus fatetur debet esse tale, ut ad illud cætera omnia reuocentur; potius autem meritum refertur ad Deum; quam Deus ad meritum. Illud D. Pauli est intelligendum de Fine, ad quem debet ordinare tam docens, quam discens hanc scientiam, siue Doctrinam, non verò de obiecto adæquato intrinseco, & specificante, de quo hic loquimur. Ad confirmationem Respondetur; falsum esse, omnia, quæ traduntur in Sacra Doctrina, dicere attributionem ad opus meritorium ut ad subiectum, vel obiectum huius Scientiæ; nam Deus ut Trius, & similia non dicunt attributionem ad opus meritorium; sed potius è contra. Confundit igitur egregiè Durandus hoc loco finem, ad quæ ex intentione, & ordinatione Divina debet Fidelis dirigere hanc Doctrinam, cum obiecto adæquato illius, quæ in omnium sententia sunt valde diuersa. Et præterea confundit etiam habitum Fidei cum habitu Theologiæ, dum non assignat diuersitatem inter obiectum primi, & tertij habitus. Postremò illud

obiectum secundi habitus non rectè assignatur; nam ut supradictum est; non est restringendum obiectum Theologiæ ad unam solam rationem; cum ipsa habeat considerare omnes.

Remanet difficultas vnica circa decimam Sententiam, quæ est Magistri Sententiarum ponentis pro obiecto res & signa; quia hoc videtur desumptum à S. P. N. Augustino ex lib. 1. de Doctrina Christiana. Sed facilis est solutio, nam ibi agit solum de obiecto materiali, non verò de obiecto formali, ut patet ex illo suo Axionate capitis secundi lib. 1. *Omnis Doctrina vel est rerum, vel Signorum; res per signa discuntur. Prius de rebus postea de signis differemus.* Cum verò determinat hoc materiale ad formale capite 5. ait. *Res quibus fruendum est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, est una quedam summa res, communisque omnibus fruentibus, &c.* Et per hoc habetur ratio formalis quæ, nempe ipsa Deitas, & capite quintodecimo explicat rationem sub qua; nempe ipsam reuelationem per extensum; cum immediatè ante præmisisset. *Multa alia diligentius considerantibus, quos instituti operis peragendi necessitas non capit, vel à contrariis, vel à similibus medicina Christiana apparet instructio.* Postea immediatè sequitur. *Iam verò credita Domini à mortuis resurrectio, & in cælum Ascensio &c.* Præcipua reuelata

lata adducens concludit. Quibus verbis dici aut qua cogitatione capi potest premium, quod ille in fine daturus est; quando ad consolationem huius itineris tantum dedit de Spiritu suo, quo in aduersis vite huius fiduciam, Charitatemque tantam eius, quem nondum videmus habemus, & dona unicuique propria ad instructionem Ecclesie sue &c. Si ergo hæc reuelatio est ad instructionem Ecclesie, qua non solum Fideles, sed etiam Theologi instruuntur; manet hanc esse rationem illam sub qua & res, & signa, & Trinitatem & Deitatem, ad quam reducit omnia

contemplatur. Et ne arbitreris in hic S. Patrem aut volentem, aut nolentem trahere in Sententiam Sancti Thomæ. Aduerte hoc opus de Doctrina Christiana exhibere materiam, & formam Theologiæ: & Eloquentiæ Christianæ. Et materiam esse communem Doctrinam Sacræ Scripturæ. Formam verò propriam Theologiæ tradi in tribus libris; & propterea in hoc primo libro agi de obiecto tum materiali, tum formali illius; ut concedunt quicumque hoc opus attentè considerarunt. Vide Hazeur in Anatomia huius operis. Et hæc de obiecto satis.

A X I O M A S E P T I M V M.

De Principijs Theologicis

Ex lib. 4. de Trinitate cap. 6.

Contra rationem nemo sobrius; contra Scripturam nemo Christianus; contra Ecclesiam nemo pacificus senserit.

D V B I V M

Quenā sint Loca, seu Principia Theologica.

Premitto 1. ad tollendam equivocationem nomine locorum, tam in Rhetorica, quam in Dialectica venire ipsa principia, ex qui-

bus deducuntur conclusiones, & sic in Theologia communi usu factum esse, ut non ine locorum Theologorum intelligantur sedes, & fontes argu-

argumentorum Theologicorum, ex quibus Sacra Theologia sua argumenta deducit 2. Nomen loci seu Principij Theologici sumi posse dupliciter, v. latè, vel strictè; latè sumptum comprehendit omne id, quo Theologia utitur pro principio; siuè sit ipsius proprium, siuè alienum, idest ab alijs Scientijs desumptum. Strictè verò pro eo solū principio, quod est ipsius proprium; ad quod requiritur vt sit immediatè à Deo reuelatum, 3. Horum locorum numerum fuisse diuersimodè à Theologis assignatum; alijs pluribus, alijs verò paucioribus assignantibus; cuius diuersitatis ratio est; quod alij magis, alij minus distinctè assignant; cum tamen in re omnes conueniant. 4. Maiorem numerum quem adhuc repperim esse illū, quē adducit Geruasius Bionius in suo Proemio ad Theologiam Scholasticā P. Martini Becani Quæstione Sexta art. 2. nempe viginti locos Theologicos rectè enumerari. Primus est explorata Auctoritas Sacræ Scripturæ; idest ea de qua ita constat; vt certum & indubitatum sit, eam esse Scripturæ Sacræ sententiā. Secundus est nō explorata Auctoritas eiusdem Scripturæ, idest de qua nō omnino constat; ita vt probabile quidem sit hanc esse Scripturæ Sacræ sententiā, non tamen omnino certum. Tertius est Auctoritas explorata traditionum Apostolicarum. Quartus

eadem non explorata. Quintus Auctoritas explorata totius Ecclesiæ Catholicæ credentis aliquid tamquam ad fidem pertinens. Sextus eadem non explorata; quò pertinet exploratus consensus maioris partis fidelium, aut Ecclesiæ Romanæ vt particularis Ecclesia est. Septimus est Auctoritas explorata Conciliorum siuè Generalium siue particularium approbatorum, ad quam duo requiruntur, nempe vt constet concilium esse approbatum, & hanc esse Concilij sententiā. Octauus eadem non explorata, ad quem reducitur etiam auctoritas explorata Conciliorum non approbatorum. Nonus est Auctoritas explorata definitionis Pontificiæ in quæstione Fidei, siue Religionis. Decimus eadem non explorata. Undecimus Auctoritas explorata veterum Patrum consentientium in eo, quod aliqua res sit de Fide. Duodecimus eadem Auctoritas non explorata, ad quod pertinet Auctoritas maioris partis eorum. Tertiusdecimus Auctoritas explorata Doctorum Ecclesiasticorum alicuius ætatis consentientium in eo, quod aliqua res sit de Fide; in quibus numerantur Canonistæ quoad Canonum intelligentiam, vt aduertunt Canus, & Valentia. Quartusdecimus est eadem Auctoritas non explorata, ad quem pertinet maior pars Auctoritatis eorum, & Auctoritas

ritas Scholasticorum seorsim sumpta. Quintusdecimus Autoritas Ecclesiasticæ Historiæ quoad res Ecclesiasticas; præsertim si à viris Ecclesiasticis sit conscripta. Sextusdecimus Autoritas Historiæ profanæ. Decimusseptimus Ratio naturalis evidens. Decimusoctavus Ratio naturalis probabilis tantum. Decimusnonus Auctoritas Iurisconsultorum legumque Ciuiliū. Vigessimus Autoritas Philosophorum. Horum locorum sufficientiam ex continuo Theologorum usu probāt; quibus non repugnant ij, qui ad denarium, vel Septenarium, aut minorem numerum eos reduxerunt; neque enim negarunt membra ab ipsis assignata posse subdiuidi claritatis gratia in alia membra. Communiter dicitur solum septē esse propriē locos Theologicos. Primum Auctoritatem exploratā Sacræ Scripturæ. 2. Auctoritatem exploratā traditionum Apostolicarum. 3. Auctoritatem exploratam Ecclesiæ Catholicæ, quando scilicet omnes Fideles consentiunt aliquid esse de Fide. 4. Auctoritas exploratā Conciliorum approbatorum. 5. Auctoritatem exploratam Pontificiæ definitionis in quæst. de Fide. 6. Auctoritas exploratā veterum Patrum in aliquo Fidei dogmate tradendo, siue vnanimiter sentientium aliquid esse de Fide. 7. Auctoritas exploratā Doctorum Ecclesiastico-

rum alicuius ætatis consentientium in eo; quod aliqua res sit de Fide, in quibus numerantur Canonistæ, quoad Canonum intelligentiam. Sufficientia huius partitionis constat ex eo, quod ille solum dicitur locus propriē Theologicus, in quo continetur veritas immediate à Deo reuelata, quæ sola propriē est principium Theologicum. Huiusmodi verò principium in septem solum locis enumeratis continetur, non verò in alijs, vt est communis Sententia Doctorū. g. Ex dictis facile ad concordiam reuocari possunt illi, qui vnum solum, vel duos, aut tres ad summum locos Theologicos posuerunt. Maioris tamen claritatis gratia sic cum alijs Theologis hoc declaro infra scriptis assertionibus, &

Dico primo nō esse absolutē dicendum vnicum tantum esse locum Theologicum videlicet Sacram Scripturam. Nam licet veritates omnes Fide Diuina credibiles aliquo verò sensu dici possint in Sacra Scriptura contineri; Ea. n. quæ in ea expressē non continentur; ex eo tamen constat esse reuelatas, quod à S. Ecclesia vt tales proponuntur; cuius Auctoritas certa, & infallibilis est in proponendis Fidei mysterijs. At hæc infallibilitas petitur ex Sacra Scriptura vt ex Matthæi c. 16. *Super hanc Petram, &c. c. 18. Si Ecclesiam non audierit, &c.* Et Epistolæ r.

la 1. ad Timoth. cap. 3. *Ecclesia est Columna & Firmamentum veritatis.* Præterea omnis alia regula Fidei, ex ea derivat, nam infallibilitas Apostolicæ Traditionis hab. ep. 2. ad Tessal. c. 2. v. 14. *Tenete traditiones quas didicistis.* Summi Pontificis Matth. 16. *Tu es Petrus, &c.* Io 21. *Pasce oves meas.* Patrum & Doctorum ad Ephes. 4. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos alios autem Pastores, & Doctores.* Nihilominus quia prædicto loquendi modo videtur significari, non esse alias propositiones à Deo reuelatas, & Diuina Fide credibiles quam expressè contentas in Scriptura Sacra (quod prætendunt plures hæretici nostrorum temporum) propterea ab eo abstinendum est. Neque oppositum docuit S. Thomas, quando in Prima Quæstione art. 8. ad secundum dixit, quod Sacra Doctrina Auctoritatibus Canonica Scripturæ utitur propriè ex necessitate argumentando. Auctoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiæ, quasi arguendo ex proprijs sed probabiliter. Innititur enim Fides nostra reuelationi Apostolis, & Profetis factæ qui canonicos libros scripserunt. Nō autem reuelationi si qua fuit alijs Doctoribus facta. Vnde dicit Augustinus epistola 19. *Solis enim Scripturarum libris, qui canonici appellantur, didici &c.* Neque enim S. Thomas hic aut alibi vni-

quam docuit vnicam aut solam Scripturam esse locum propriè Theologicum. Et quod spectat ad S. P. certum est illum eo loco nō excludere Auctoritatem S. Ecclesiæ. Nā in libro contra Epistolam Fundamenti cap. 5. disertis verbis ait. *Euangelio non crederem, nisi ad hoc Ecclesiæ Auctoritas me moueret.*

Dico 2. recte à Bellarmino, & Bionio loco cit. art. 4. poni duos esse propriè locos Theologicos idest Verbum Dei scriptum, siuè Scripturā Sacrā; & nō scriptum idest traditionē; latè tamē accipiēdo traditionem pro omni veritate Fidei, quæ in Sacra Scriptura explicitè & specialiter nō habetur. Quod probatur ex eo quod Locus Theologicus propriè absolutè, & sine addito est ille ex quo principium à Deo reuelatum desumitur. Sed huiusmodi sunt tantum duo assignati, ergo, &c. Vbi aduerte Traditionem subdiuidi in Ecclesiasticam, & Apostolicam; Et præterea inter Scripturam Sacram, & Traditionem hanc esse differentiam, quod Scriptura Sacra est ipsa Diuina reuelatio; Traditiones verò Apostolorum, & Ecclesiæ sunt Diuinæ reuelationis infallibilis propositio.

Dico 3. etiam vniuersaliter loquendo rectè diuidi Locum Theologicū in tria membra; ita vt vnus sit locus proprius, & ex proprijs; Alter locus ex proprijs, sed non

pro-

proprius. Tertius verò locus alienus siue adscripticius. Quæ diuisio deducitur ex S. Thoma Quæstione prima art. 8. ad 2. vbi præter Auctoritatem ait, quod vtitur Sacra Doctrina etiam ratione humana nõ quidem ad probandam Fidem (quã per hoc tolleretur meritum Fidei) sed ad manifestandum aliqua alia, quæ eraduntur in hac Doctrina h. i. Locus proprius & ex proprijs dicitur ille qui suppeditat principia, quæ ratione obiecti tum materialis, tum formalis sunt Theologiæ propria, huiusmodi sunt omnes, & solæ propositiones à Deo reuelatæ. Et tales sunt ex viginti supra assignatis illi septem quos num. 5. solos esse proprios & propriè Theologicos dixi. Ex quibus si aliquando deducuntur conclusiones solum probabiles, non est defectu ipsorũ; sed vel alterius propositionis, quæ cum illis assumitur in argumento, vel ex defectu formæ Syllogisticæ. Locus ex proprijs, sed non proprius dicitur ille, qui subministrat quidem principia, quæ ratione materiæ siue obiecti materialis sunt Theologica, sed non ratione obiecti formalis; eo quod non innitatur Diuinæ reuelationi, ita vt habeant omnem certitudinem, & infallibilitatem. Atque huiusmodi sũt. Septem illæ Auctoritates quas non exploratas appellant supra num. 5. recensitæ, & præterea Autoritas

Ecclesiasticæ Historiæ. Locus alienus dicitur ille qui nec est ex proprijs, nec proprius; idest qui non subministrat materiam, quæ vel ratione obiecti materialis, vel ratione obiecti formalis Theologiæ propria sit. Huiusmodi sunt ex viginti supra recensitis postremi quinque. Ex quibus sola ratio euidens, & historiæ vniuersalis consensus in aliqua re testanda præbent necessaria argumenta. Ex locis igitur Theologicis alij necessarij, alij probabiles solum.

Hic aduerte duas esse præcipuas maximas; siue dignitates, aut Axiomata Vniuersalia, ad quæ cætera reducuntur. Primum est Quidquid Deus reuelauit verum est. Secundum Quidquid infallibilis Fidei Regula, tamquam reuelatum à Deo proponit, à Deo reuelatum est. His duobus principijs omnis discursus Theologiæ proprius innititur.

Quæri hic solet; an vnanimis Ecclesiæ consensus, quo sentit aliquid esse de Fide, sit omnino certus, & infallibilis; & an idem sit dicendũ de Patrum, & Doctorum Scholasticorum auctoritate consentiente in eo quod aliquid sit dogma Fidei. Resp. i. vnanimem consensum quo Ecclesia sentit aliquid esse de Fide, esse omnino certum & infallibilẽ; est communis sententia Theologorum, & satis probatur ex locis adductis supra S. Dico primo, & confir-

confirmatur, quia alias argumentatio ex illo non esset infallibilis, quæ tamen ab omnibus veris Catholicis debet admitti pro omnino certa, & infallibili; ut patet in hac argumentatione. Vniuersa Ecclesia sentit Euangelium S. Matthæi esse librum Canonicum; ergo verum est; consequentiam nullus Fidelis potest negare; ergo neq; antecedens, quod idem dicendum est de quibuscumque huiusmodi argumentationibus, quarum certitudo, & infallibilitas fundatur in eo principio. Quod Vniuersa Ecclesia sentit verum, certum, & infallibile est. Propterea parum rura censetur doctrina eorum, qui docent prædictum Ecclesiæ consensum non posse quidem formaliter esse Fidei contrarium, siue hæreticum, & exclusiuium habitus Fidei; posse tamen esse talem materialiter, eo quod licet falleretur; nihilominus esset error inculpatus; qui Fidem Ecclesiæ non excluderet; pro hac sententia Canus lib. quarto de locis Theol. c. 4. S. fiunt ergo, citat glossam interlinealem in illud Euāg. S. Matthæi. *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* (Sed in dicta glossa nihil tale inuenio) citat etiā S. Thomam in 4. Dist. 6. q. 1. art. 3. ad 3. sed neque S. Doctor ibi hoc docet; nam ibi non loquitur absolute, sed conditionate; ait enim de Fide militantis Ecclesiæ non est possibile deficere totaliter Deo hæc or-

dinante &c. Si tamen deficeret illud suppleret, quod de Fide remansit in Ecclesia Triumphante scilicet visio &c. Neque aliquid aliud habet ibi S. Thomas quod possit fauere huic sententiæ. Citat etiam Cardinalem Turre crematam in lib. Summæ Eccl. 2. cap. 91. & Alphonsum à Castro de iusta hæret. pun. lib. 1. cap. 5. quos non habeo.

Respondetur 2. Vnanimem consensum omnium Sanctorum Patrum alicuius ætatis in tradendo Fidei dogmate non esse minus infallibilem, quam sit vnanimis consensus omnium Doctorum Ecclesiæ alicuius ætatis, est communis Sententia Theologorum. Et probatur. Quia alias vniuersa Ecclesia teneretur errare in Fide; cum vniuersa Ecclesia teneatur eos audire tamquam Pastores, & Doctores. Vbi aduerte quod si loquamur præcisè de illis Sanctis Patribus alicuius ætatis qui ad nos sua scripta transmiserunt huiusmodi vnanimem consensum non esse per se, & directè infallibilem; ita Vasquez, Bannes, Gilius, & Staplet. relati à Bionio loco supraditato artic. 7. pro quo adducit etiam S. Thomam art. 8. ad 2. qui licet hoc ibi expresse non doceat, tamen deducitur consequenter ad ea quæ ibi tradit. Quod probatur. Quia huiusmodi Scriptores non sunt omnes P. P. & Doctores Catholici qui ea ætate florere; sed quandoque

que, & vt plurimum pauciores; nec est necesse quod si qui errarent, tota vniuersalis Ecclesia erraret: Ex prædictis tamen scriptoribus habetur argumentum moraliter certum. Dictum est directè ac per se; nam indirectè, & per accidens censetur infallibilis ex duplici capite. Primum est quod sit Argumentum moraliter certum ad concludendum totam Ecclesiam illis temporibus tale dogma, tamquàm Fidei dogma tenuisse: Ex quo postea Ecclesiæ consensu directè ac per se concluditur infallibiliter, id esse de Fide. Secundū est quod S. Ecclesia talem consensum receperit, & approbauerit, nec voluerit licere ab eo recedere, vt habetur in sexta Synodo Actione 11. & 13. & in Epist. Synodali Sophronij in Concilio Lateranen. ultimo Act. 11. in Trident. Sess. 4. & in Bulla Confirm. Pij 4. per Pium Quintum renouatam; Quod tamen accipiendum videtur de omnibus ferè Ss. Patribus qui diuersis ætatibus, & sæculis scripserunt. Resp. tertio vnanimem consensum omnium Doctorū Scholasticorum non esse omnino infallibilem, habere tamen grauem auctoritatem, & communiter à Theologis censerī temerarium, negare huiusmodi commune placitum; Ac propterea vnumquemq; debere habere pro suspectis suos sensus, quando Scholasticorum omnium commu-

K

ni sententię repugnāt, & contradicunt.

Dubium incidens.

Quæres hic, an argumenta quæ fiunt contra articulos S. Fidei possint euidenter solui. In hac difficultate.

Durandus quæst. 1. prologi num. 42. negat si argumenta peccent in materia; nam si quis infidelis contra Mysterium Sanctissimæ Trinitatis sic arguat. Vbicumque est distinctio personarum, est etiam distinctio naturarum; Sed in Deo non est distinctio naturarum; ergo nec etiam personarum. Maior propositio est procul dubio neganda; sed non potest euidenter constare eius falsitas, nisi euidenter constet opposita veritas; nam ex cognitione veritatis enunciationis negatiuę cognoscitur falsitas affirmatiuę, et qualis est illa talis est ista, Et si negatur illa maior non constabit iure esse negatam, quia nulla potest afferri instantia nisi in eo, de quo est quæstio.

Caietanus in commentario ad articulum octauum primæ Quæstionis Summæ S. Thomæ docet, posse solui euidenter negatiuè: Non posse verò euidenter positiuè, eo quod ad soluendum hoc modo oporteret ostendere euidenter propositionem, quæ assumitur ab aduersario esse falsam, quod non potest contingere, nisi

re, nisi euidenter constet oppositā, quæ est de Fide esse euidenter veram; At ad solutionē primo modo satis est, quod euidenter constet argumentum aduersarij nō conuincere. Supponit hæc Doctrina illud quod communiter docetur in Tractatu de Fide; videlicet Mysteria Fidei, esto non habeant euidentiam veritatis, habere tamen euidentiam credibilitatis; nam si haberent primam euidentiam, non diceretur Fides esse argumentum rerum non apparentium; si non haberent secundam, non obligarentur homines ad præbendum assensum Fidei, si enim foret tantum probabile, esse credibilia, esset etiam probabile nō esse huiusmodi, & consequenter nō peccaret, qui sequendo hanc sententiam non crederet, quod est falsissimum. Quo posito: vtrumque assertum Eminentiss. Cardinalis Caietani est verissimum, & quidem non posse euidenter positiuè dissolui, conuincit ratio Durandi, posse autem negatiuè, conuincit euidentia credibilitatis; nam vt argumentum infidelis conuinceret deberet esse demonstratio; aliàs non determinaret intellectum ad assensum; at si esset huiusmodi, iam Mysteria Fidei non essent euidenter credibilia, sed euidenter impossibilia, & incredibilia, nihil enim magis impossibile, & incredibile, quam oppositum principiorum necessariorū,

& euidentium conclusionis demonstratæ; Habetur autem euidentia solubilitatis negatiuè non ex principijs Theologiæ creditis; nam recurrendo ad ea eluderemus argumentum, & peteremus principium, cum hæc ipsa conetur aduersarius euellere; sed ex lumine naturali, quò posita Fide, & credibilitate Mysteriorum, excogitamus solutiones, quibus licet non demonstretur, nec possibilitas Mysteriorum, nec impossibilitas propositionū oppositarum, tamen euidenter constat, intellectum non conuinci argumentationibus contrarijs. Quod sic ostendo in exemplo Durandi; licet non sit nobis euidentis falsitas illius maioris; vbi cumque est distinctio suppositorum est etiam naturarum; quia aliàs esset euidentis Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, tamen est euidentis non esse per se notam, & talem, quæ sufficiat ad demonstrationem idque lumine Naturæ posita Fide de Sanctissima Trinitate; nam possumus naturaliter cogitare, & dubitare vtrum illa propositio, quæ in creatis est vniuersaliter vera, in Deo propter infinitatem naturæ habeat locum; Et eo ipso quod dubitatur de eius veritate, non cogitur intellectus ad assentiendum illi; Nō est igitur demonstrabilis impossibilitas rationum oppositarum articulis S. Fidei; sed est demonstrabile, non esse demonstratiuas.

AXIO-

AXIOMA OCTAVVM.

*De sensibus, & modis exponendi Sacram Scripturam.**Ex lib. de Genesi ad litteram imperf. c. 2.*

Quatuor modi à quibusdam Scripturarum Tractatoribus traduntur legis exponendæ. Secundum Historiam. Secundum Allegoriam. Secundum Anagogiam. Secundum Aetiologiam. Historia est cum siue Diuinitus, siue humanitus res gesta commemoratur. Allegoria cum figuratè dicta intelliguntur. Analogia cum Veteris, & Noui Testamentorum congruentia demonstratur. Aetiologia cum dictorum factorumque cause redduntur.

D V B I V M

Vtrum Sacra Scriptura sub vna littera habeat plures sensus, & pluribus modis exponi possit.

Præmitto 1. exactam huius difficultatis solutionem ad Scripturales pertinere, quia nihilominus eius notitia saltem, quoad communiora valdè conducit ad ea argumenta penetranda, quæ ex Sacris Scripturis conficiuntur: hic à pluribus, & eruditis Theologis cū S. Thoma de ea aliqua disputari. Ex quibus utiliora secernam. 2.

K 2

Rectè docuisse Angelicum Doctorem Articulo decimo Primæ Quæstionis, sub vna littera posse contineri plures sensus simpliciter: nempe litteralem, siue Historicum, Allegoticum. Analogicum; & Moralem. Et sub eadem littera posse contineri plures sensus litterales. Consequenter ad hæc

Dico 1. cum communi. Sensum littera-

litteralem esse illum, quem Spiritus Sanctus per verba sub propria, vel Metaphorica acceptione primò significare voluit. Pono autem illam particulam primò ad differentiam sensus Mystici, qui licet intendatur à Spiritu Sancto, nō tamen primò: Nam Mysticus est qui significatur per res vocibus significatas, atque ita secundariò, & remotè per voces significatur; Litteralis autem est quem voces significant primò siue in propria significatione, siue in translata; utroque enim modo vox primò & immediatè significat rem, ad quam significandam fuit primò imposita, & eam ad quam significandam propter similitudinem tracta est, non verò hanc mediante illa; nam cum dicitur Deum fecisse potentiam in brachio suo, vel exoratur ut auribus percipiat orationes nostras, loquutio est quidem Metaphorica, sed primò & immediatè significat Potentiam, Scientiā, vel clementiam Dei, aut quid simile, non verò mediantibus illis membris siue partibus corporeis. Ponitur etiam ad differentiam sensus Mystici si sub propria, vel Metaphorica significatione, quia licet sensus spiritualis quandoque & verbis ipsis significari possit, ut si voces æquè referri possent ad id, quod primariò intendit Spiritus Sanctus significare, & ad id quod media re significata, ut volunt communiter Scripturales

contingere in illo versu Osee cap. undecimo *Ex Aegypto vocavi Filium meum*. Vbi illa vox Filius, & populum Hebreorum, & Christum Dominum significat, tamen quandoque & ut plurimum sensus Mysticus nullo modo per verba potest significari, sed solum per res significatas, ut cum scriptura dicit Ionam fuisse tribus diebus in ventre Ceti; nam illud verbum, Ionas, non est impositum ad significandum Christum, neque venter ceti sepulturam, quod verò Spiritus Sanctus intendat huiusmodi significationem, necessarium est, eo quod voces quandoque plura significant, & determinantur ex voluntate Spiritus Sancti ad hoc, vel illud significandum, & hoc habet commune sensus litteralis cum Mystico, quid quid dicat in contrarium Abulensis, qui contendit satis esse ad litteralem, quod à Spiritu Sancto intendatur.

Dico 2. Sensum Mysticum siue spiritualem esse illum: qui nec propriè, nec Metaphoricè vocibus proximè significatur; sed per res significatas. Dicitur Mysticus idest arcanus, & reconditus. Dicitur spiritualis, quia sub re corporea seu materiali tamquam spiritus in corpore latet. Hunc esse admittendum præter litteralem salua fide nō possumus negare; Nam ea v. g. quæ Exodi capite 12. ad litteram de Agno Paschali scripta sunt, ad Christum

stum Dominum referuntur Io: 19. ut scriptura impleteretur, *os non comminuetis ex eo*, ad hoc intentum faciunt, quæ de Iona, quæ de Exaltatione serpentis, &c. Similia scripta sunt; ubi aduertunt communiter, non latere in quolibet loco Sacra Scripturæ sensum mysticum, licet in quolibet sit sensus litteralis; Et licet quandoque Patres doceant, deficiente littera recurrendum esse ad sensum spirituales; tamen solū intendunt, quandoque verba explicanda esse in significatione figurata, non verò in propria; ut cum Christus Dominus dixit, si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te; per quæ verba Metaphoricè intelligitur amicus, vel cognatus; qui sit causa scandali, & hanc significationem quandoque appellant spirituales, quia & ipsa latet sub propria, ut spiritus in corpore.

Dico 3. ex sensu mystico non deduci argumentum efficax. Pro hac assertionem citantur S. Dionysius epistola ad Titum. S. Hieronymus in cap. 13. Matth. & est expressa sententia S. Thomæ art. 10. primæ qu. primæ par. ubi in respons. ad primū ait. Nulla confusio sequitur in Sacra Scriptura, cum omnes sensus fundentur super vnum scilicet litteralem, ex quo solum potest trahi argumentum, non autem ex his, quæ secundum allegoriam dicuntur, ut dicit Augustinus in epistola con-

L

tra Vincentium Donatistam. Non tamen ex hoc deperit aliquid Sacra Scripturæ, quia nihil sub spirituali sensu continetur Fidei necessarium, quod Scriptura per litteralem sensum alicubi manifestè non tradat, hæc ibi habet S. Thomas ex Doctrina S. Patris. Tota autem ratio prædictæ assertionis est, quia sensus mysticus est incertus; Et propterea nec etiam ex litterali, quando est incertus, potest deduci argumentum efficax, aut conuincens nisi apud eos qui admittunt assumptum, siue præsuppositum ab arguente pro vero, & legitimo sensu litterali. Quod si constet de mystico ex alia Scriptura, ut in supra adductis de Agno, & Iona, admittunt posse deduci efficaciter illationem, eo quod habeatur certitudo, illum esse verum sensum spirituales, siue mysticum illarum Scripturarum. Monent tamen, cum adest sensus litteralis, non esse opus confugere ad mysticum.

Dico 4. variè à Theologis subdividi sensum Mysticum, sed nunc esse communior in Scholis illam diuisionem, qua tripliciter eum partiuntur, nempe in tropologicum, siue moralem, qui ad vitæ emendationem siue instructionem pertinet; in allegoricum, quando scilicet in re gesta continetur aliquod mysterium Fidei; Et in Anagogicum, qui refertur ad ea, quæ pertinent ad

Eccle-

Ecclesiam Triumphantem. Allegorici exempla passim obuia sunt in veteri Testamēto; nam omnia prius Patribus contingebant in figura, & ibi narrata erant vmbre futurorum. Moralis exemplum adduci solet ex Lucæ cap. 17. *Mementote mulieris Lot*. Anagogici illud ex epistola ad Galatas cap. 4. *Illam autem quæ sursum est Hierusalem Mater nostra est* &c. Quo loco obseruarunt sacri expositores, haberi explicitè quatuor sensus. Litteralis quidem illis verbis *Abraham duos filios habuit*. Allegoricus illis sequentibus, *quæ sunt per allegoriam dicta, hæc enim sunt duo testamenta*. Moralis autem ex illis, *sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus erat*, &c. Anagogicus verò in illis, *Quæ sursum est Hierusalem libera est*, &c. Sic & in vnica voce *Hierusalem* dicunt contineri omnes quatuor; ita vt in sensu litterali veniat vrbs illa Iudeorum, in Allegorico Ecclesia militans, in Anagogico Ecclesia Triumphans, & in Morali siue Tropologico Anima fidelis.

Dico 5. ex quatuor prædictis sensibus præcipuum esse litteralem, si spectetur ratio formalis sensus, quæ est proxima significatio vocis; Si verò spectetur res significata vel intentio Spiritus Sancti sæpe principalem esse mysticum, eo quod res significata est dignior, & ad eam significandam Scripturæ Sacræ fue-

runt inspiratæ, quandoque tamen litteralem etiam hoc modo esse magis principalem, quando scilicet res dignior assumitur ad significandam minus dignam, vt est locus ille ex epistola D. Pauli ad Hebreos cap. 11. vbi de Passione Christi Domini dicitur, quod significabat, vt exeamus ad eum extra castra improprium eius portantes. Ex quo etiam notant obiter Theologi, sensum mysticum non solum reperiri in veteri Testamento, sed etiā in nouo contra Abulensem; qui qu. 28. in cap. 13. Matthæi hoc negauit.

Dico 6. prædictæ diuisioni sensuum Sacræ Scripturæ, nullo modo opponi ea, quæ docuit S. P. & in Axiomate & in lib. de vtilitate credendi vbi etiam capit. 3. repetit: *Omnis Scriptura, quæ vetus Testamentum vocatur, quadrifaria traditur; secundum Historiam, secundum Aethiologiam, secundum Analogiam, & secundum Allegoriam; Secundum Historiam cum docetur, quid scriptum & gestum sit, quid non gestum, sed tantum scriptum quasi gestum sit; secundum Aethiologiam cum ostenditur: quid, qua de causa vel factum, vel dictum sit: secundum Analogiam cum demonstratur non sibi aduersari duo Testamenta. Secundum Allegoriam cum docetur non ad litteram quædam, sed figuratè intelligenda.* Vbi aduertit P. Hauzeur in secundo tomo suæ Anatomie in notatione ad

ne ad hoc caput, quod opponit S. P. ut etiam fecerat in lib. de vera Religione cap. 50. sensum Allegoricum sensui litterali, & sub litterali comprehendit historicum, Æthiologicum, & Analogicum, quamvis etiam hi sensus litterales possint & ipsi allegorizari: sub sensu verò Allegorico comprehendit omnem figuratum, siue translatum à propria significatione verborum ad aliquam impropriad. Sic scribit ibi dictus P. Hauzeur; Sed hæc postrema animaduersio de sensu allegorico, non videtur esse de mente S. Patris; ait enim *secundum Allegoriam cum docetur, non ad litteram quædam, sed figuratè intelligenda*. Cum verò etiam translata vocis significatio spectet & ipsa ad litteram, ut supra dictum est, & *secundum allegoriam non ad litteram*, ut docet S. P. *sed figuratè sint intelligenda*; idest quod res significatæ per illas voces, & ipsæ assumantur ut figuræ, umbræ, vel signa aliarum rerum, manet significationes vocum etiam metaphoricæ, translata, siue improprias non spectare ad allegoricum, sed ad litteralem. Et hunc esse germanissimum sensum S. P. patet clarè ex dicto capite tertio: ubi S. P. per extensum explicat de quolibet horum sensuum, seu modorum exponendi Sacram Scripturam, & de Allegorico sic scribit *De Allegoria restat ostendere*.

Ipse liberator Noster in Evangelio allegoria utitur ex veteri testamento, Generatio inquit hæc signum querit, & non dabitur ei nisi signum Ione Prophetæ, &c. Sic etiam ibi adducit S. P. illud Epistolæ primæ ad Cor. c. 10. *Patres nostri omnes sub nube fuerunt &c.* Et illud ad Galatas c. 4. *Scriptum est quoniam Abraham duos filios habuit, &c.* Hæc affert S. P. pro **exempli** Allegoriæ, ut re vera allegoriæ sunt; numquã verò quod ego sciam verba solum metaphorica, quæ accipienda sint in significatione impropria, siue translata. Propterea existimo esse veriore sententiam illorum Theologorum, qui docent hic S. P. sub allegorico comprehendisse omnem mysticum sensum. Sub illis verò tribus primis sensum litteralem, & modos illum exponendi; quod si pro Abulensi dicas: in dicto capite tertio relato meminit solum veteris testamenti; Ergo in eo solum reperitur sensus mysticus. Respondeo negando consequentiã. Ideo enim meminit solius veteris, quia ille liber fuit conscriptus præcipuè è directè contra Manichæos, qui Testamentum vetus calumniabantur. Hæc quoad mentem S. P. in dictis locis indicasse satis sit; nam ipsum admisisse prædictos quatuor sensus, quos supra cum S. Thoma explicavi, manifestum est ex capite primo libri primi de Genesi ad litteram; ubi S.

P. orditur illud opus à prædicto quadruplici sensu his verbis *In libris Sanctis intueri oportet, quæ ibi æterna intimentur, quæ facta narrentur, quæ futura prænuntientur, quæ agenda præcipiantur vel moneantur.* In quibus verbis per *ly æterna intimentur* Doctores intelligunt sensum Anagogicum; per *ly facta narrentur* litteralem; per *ly futura prænuntientur* allegoricum, & per *ly agenda præcipiantur, vel moneantur.* Tropologicum, siuè morale. Idem etiam paulo aliter indicat S. Hieronymus in epistola ad Eluidium. In qua aduertunt, quod sub tropologico comprehendit eum, quem Theologi vocant allegoricum; Theoriam verò appellat anagogicum. Contentus hac diuisione, eo quod sint duo tantum regna Christi nempe militans, & Triumphans. Nihilominus prædicta quadrimembtis diuisio est magis recepta, utilis, & commoda, quam etiam Cassianus docuit collatione 14. c. 8.

Dico 7. sensum litteralem esse utilissimum, nulloque modo esse admittendam sententiam illorum hæreticorum, qui ex cap. 3. epistolæ secundæ ad Corinth. *littera occidit, Spiritus, est, qui viuificat* inferunt sensum litteralẽ esse noxium, quod est falsissimum; Nam litteralis est fundamentum sensus Mystici; ita ut quilibet Mysticus, qui litterali repugnat, sit omnino reiciendus, ne-

que ille locus Apostoli admittit vltimo modo illam interpretationem; Neque enim loquebatur ibi de sensibus Sacræ Scripturæ; Sed de littera legis veteris, ut contradistinguatur à Spiritu Fidei, & gratiæ; qui tribuitur in lege noua, & illam ait occidere, quia inde sumebant plures hebrei occasionem peccandi impugnando, & repugnando Gratia noui Testamenti, quæ iuuat ad legem implendam. Ait autem Spiritum viuificare, eo quod tribuat vires ad obseruandam legem, cuius obseruantia præmium est vita æterna. Et hæc est germana, & receptissima expositio, & interpretatio illius loci; non verò illa, quam tribuebant hæretici.

Dico octauo esse expressam Sententiam S. P. N. Augustini libro duodecimo Confessionum cap. 30, & 31. & posse esse duos, & plures sensus litterales vnus, & eiusdem loci Sacræ Scripturæ, & de facto in multis reperiri. Nam dicto capite 30. ait *Si quis querit ex me quid horum Moyses senserit, &c. Nescio, & Scio tamen illas esse veras sententias, & 31. soluendo quæstionem, ait Si quid verum quispiam in his verbis videt. Cur non omnia illa vidisse credatur per quem vnus Deus Sacras litteras vera, & diuersa visuris multorum sensibus temperauit? Ego certè, &c. Si ad culmen Auctoritatis aliquid scriberem sic mallẽ scribere:*

scribere: ut quod veri quisque de his rebus capere posset, mea verba resonarent, quam ut unam veram sententiam ad hoc apertius ponerem, ut excluderem ceteras. Nolo itaque Deus meus tam præceptum esse, ut hoc illum virum de te meruisse, non credam, sensit ille omnino in his verbis, atque cogitavit, cum ea scriberes, quicquid hic veri potuimus inuenire, & quidquid nos non potuimus, aut nondum possumus, & tamen in eis inueniri potest. S. Patrem sequutus est de more S. Thomas artic. decimo ubi ait Quia sensus litteralis est quem Auctor intendit; Auctor autem Sacrae Scripturae Deus est, qui omnia simul suo intellectu comprehendit; non est autem inconueniens ut dicit August. 12. Conf. si etiam secundum litteralem sensum in una littera Scripturae plures sint sensus. Hæc ibi Angelicus Doctor, quem postea sequuti sunt ferè omnes Thomistæ, & plurimi alij, & est sententia communior hodie in Scholis, nec indiget alia probatione: cum satis eam probet adducta ab his duobus Sanctis D.D.

Hic cum Valquez tomo 1. Disp. 18. cap. 1. Obseruandum est, à quibusdam plures locos afferri eiusdem litteræ; qui propter variam lectionem diuersos etiam litterales sensus continent, qui tamen non sunt multi sensus eiusdem litteræ, sed idem Textus hebraicus variè tran-

satus; ac proinde varia significans. Cum verò quæritur de varijs sensibus litteralibus, intelligitur sub eadem omnino littera, & lectione. Sciendum enim est, ex quattuor præcipuè causis lectionis varietatem ortum habuisse; harum Primæ duæ ad codices hebraicos, aliæ duæ ad Latinos, vel Græcos pertinent. Prima est varietas punctorum, quibus hebrei loco vocalium vtuntur. Secunda est ambiguitas vocis hebraicæ, ex qua profectæ sunt variæ eiusdem loci versiones. Quæ omnes si reperiantur in nostra vulgata; ex illis rectè poterit argui ad confirmanda dogmata nostræ Fidei. Tertia causa est varietas codicum, siuè Latinorum, siuè Græcorum, quæ vel errore scriptorum, vel alia via orta est. Quarta est varietas punctorum, siue interpunctionum, quibus periodi, & clausulæ distinguuntur. Vbicumque enim fuerit huiusmodi varietas lectionum, vel alia, quæcumque, ibi ferè semper erit aliqua varietas sensus litteralis. Et de his non est inter Catholicos difficultas, qui solum illos amplectuntur, qui vulgatae editioni consonant, eique non repugnant. Obseruandum etiam ex eodem, non esse diuersos sensus eiusdem loci, neque varias lectiones, quoties ad idem omnino significandum referuntur, etiam si res ipse variæ, & diuersæ videantur; ut est in loco illo ex Psalm. 2.

Apprehendite disciplinam, quem locum sic habemus ex translatione Septuaginta, & ex Textu hebreo nulla facta varietate punctorum ad litteram vertunt *Osculamini puritatem* alij *Osculamini purè* alij *Osculamini Filium*. Qui omnes sensus in idem recidunt: vt verū Messiam; de quo in eodem Psalmo dictum supra fuerat *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu: ego hodie genui te*, & legem eius, ac disciplinā omnes reuerenter excipiant. Osculum enim est signum subiectionis, & reuerentiæ, & idem est osculari Filium, atque ipsum eiusque doctrinam purè, & reuerenter excipere.

Dices 1. cum Michael de Medina relato ab Arriaga Disp. 1. sect. 6. subsektionē 3. Nulla est necessitas ponendi illos duos sensus; quod enim volunt intelligi per duos sensus litterales potest sufficienter intelligi per vnum litteralem, & alterum spirituale. 2. Scriptor Sacer non se gessit vt Amanuensis, qui non intelligeret mentem Spiritus Sancti; sed sine difficultate intellexit, quid ille significare voluerit; Sed Scriptor sacer non habuit sub vna voce duplicem sensum, hoc enim est præter consuetudinem scribentium; ergo, &c. 3. Si sub eadem littera essent illi duo sensus, nihil certi ex Sacra Scriptura colligi posset; Sed hoc est falsissimum; er-

go &c. Sequela probari potest: quia ex multiplicitate sensuum oritur amphibologia, & æquiuocatio in vocibus, & Scripturis: ita vt audiens, vel legens non sit magis certus de vno, quam de altero; & propterea semper maneat dubius.

Respondet Arriaga ibi. Primum argumentum esse leue, & nō admitti illos sensus ex necessitate; sed quia possunt litteræ conuenire, & Spiritus Sanctus voluit eos includere. Aliàs etiam responderi potest, in operibus Dei non esse requirendam necessitatem: omnia enim operatur secundum beneplacitum voluntatis; At supposito quod voluerit aliquid habere hanc, vel illā perfectionem: iam necessitate consequenti illa perfectio, vel illæ perfectiones in illo sunt, & hic supposito quod voluerit, in aliquibus locis Sacre Scripturæ esse plures significationes, siue sensus litterales: necesse est huiusmodi sensuum pluralitatem in illis esse; Huiusmodi sunt illi tres sensus, quos S. P. adducit in eo libro 12. Confess. (vnde desumptum est Axioma) illorum primorum Verborum Sacre Scripturæ. *In principio creauit Deus Cælum, & terram*. Quæ rectè ibi ait posse tripliciter exponi, & primo quidem de Principio Increato idest Verbo; Nam Deus omnia in Sapientia fecit; Secundo de principio temporis. Tertio de principio operum

operum: ita ut sensus sit, ante cælum, & terram nullum aliud opus factum fuerat. Ad secundum Responderi potest negando quod scriptor Sacer non potuerit se habere ut Amannensis respectu Spiritus Sancti; neque enim hoc esset paruum donum, vel privilegium: esto non penetraret quid Spiritus Sanctus illis scripturis vellet indicare. Verum quia S. Pater in Axiomate, & alibi vult, quod Spiritus Sanctus etiam ipsi Scriptori aperuerit sensum ipsius Scripturæ, & manifestauerit illi intelligentiam illius, propterea respondeo secundo cum prædicto Auctore. Hoc non esse ullo modo contra consuetudinem hominum scribentium; Nam sæpe etiam nos cum scribimus, unico contextu plura simul intendimus significare. Et sic etiam Spiritus Sanctus potuit plures illos sensus Prophetæ, aut Euangelistæ indicare, quod ut plurimum fecisse arbitror; An verò hoc semper fecerit; non audeo affirmare, vel negare. Ad tertium Resp. potius ex hoc capite tolli incertitudinem; nam cum constet sapissimè eiusdem sententiæ esse plures sensus, si vnicus tantum ex illis esset intentus à Spiritu Sancto, & verè literalis, non esset vnde sumeremus certitudinem: hunc, vel illum esse literalem; nisi quando Ecclesia hoc explicitè definiret. At si ambo, siue omnes admitrantur esse litterales, tunc omnes ha-

bent certitudinem, & non licet eos negare. Cui responsioni addit Arriaga, pluralitatem sensuum litteralium absolutè nihil adimere de certitudine: nam si quis dicat vnus loci vnicum sensum, quem ipse adducit esse literalè, & nullum aliud; adducat, & alter adducat alterum, non propterea adimit aliquid de certitudine illius adducti à primo. Exemplum adducere possumus ex illo Isaia cap. 53. *Generationem eius quis enarrabit?* Si quis diceret sensum litteralem huius esse Generationem Diuinam & Aeternam esse ineffabilem, & nullum aliud poneret sensum litteralem huius loci. Si quis postea adderet cum Sanctis Patribus: etiam esse ibi ad litteram sermonem de Generatione temporali ex Virgine Matre: protectò iste sensus, & ista explicatio nihil adimeret de certitudine alterius.

Prædicta de sensibus Sacra Scripturæ ex S. Patre, & ex S. Thoma compendio adduxi: quibus tamen in aliquibus refragantur aliqui Scripturales ut Lyranus, & Abulensis; ut videre est apud Arriagam loco citato; quæ studio ommitto, eo quod illæ quæstiones sint ferè omnes de voce, & in his quæstionibus illa, quæ est communior, est verior; Propterea prædictæ sententiæ horum Sanctorum Doctorum ut tali adhæsi.

CONTRORSIA

P R I M A

De Existentia Dei.

A X I O M A P R I M V M.

De cognitione Diuinæ Existentiæ.

Ex Tractatu 106. in Ioannem.

*Q*uod Deus dicitur uniuersæ creaturæ etiam omnibus gentibus antequam in Christum crederent, non omnimodo esse potuit hoc nomen ignotum. Hac est enim vis veræ Diuinitatis: ut creaturæ rationali iam ratione utenti non omnino ac penitus possit abscondi. Exceptis enim paucis in quibus Natura nimium deprauata est, uniuersum genus humanum Deum Mundi huius fatetur Authorem. In hoc ergo quod fecit hunc mundum calo, terraque conspicuum, & antequam imbuerentur in fide Christi, notus omnibus gentibus Deus. In hoc autem quod non est iniurijs suis cum dijs falsis colendus; Notus in Iudæa Deus. In hoc verò quod Pater est huius Christi, per quem tollit peccata mundi. Hoc nomen eius prius occultum hominibus, Omnibus nunc manifestauit eis, quos dedit ei Pater ipse de Mundo.

D V B I V M P R I M V M.

An Deum esse sit per se notum.

P Ræmitto primo. Hoc vocabulum, Deus, esse nomē substantialis Naturæ, esto censeatur ductū à vocibus significantibus operationem;

nem ; Nam vt testatur Angelicus Doctor , omnes audito hoc nomine concipiunt rem aliquam naturae suae prestantissimam , efficientem , mouentem , conseruantem , & regentem omnia , quae ex seipsa sit sua quadam perfectissima naturae necessitate, quaequae à nullo alio efficiatur, moueatur, ac regatur. Quod S. P. antea ex Tullio animaduertit libro vigesimo secundo de Ciuitate Dei cap. 20. his verbis . *Deum certe volens sicut poterat definire Cicero tantus author ipsorum . Mens quaedam inquit est soluta, & libera, secreta ab omni concretione mortali, omnia sentiens, & mouens, ipsaque praedita motu sempiterno. Hoc autem reperit in doctrinis magnorum Philosophorum.* Propterea ex hebraicis, & graecis litteris , & vocibus quibus exprimunt hanc mentem, illae sunt praecipuae, quae significant esse, vel Ens, aut videre, vel currere . Propterea quod Deus sit Ens omnium prestantissimum sua Sapientia, & Voluntate omnia praecurrens, omnia prauidens, & vniuersa regens : nisi fortè placeat dicere, ideo appellari Deum, eo quod nihil ei desit, vel quia det rebus omnia commoda, quam ethimologiam ait Valentia conuenire cū communi notione explicata . 2. Difficultatem hanc oriri praecipue ex diuersa acceptione, seu explicatione propositionis per se notae, nam D.

Th. contendit propositionē per se notam esse illam, in qua praedicatum est de ratione subiecti, quam acceptionem plures, grauesq; Auctores nō admittunt, eo quod propositio illa, in qua praedicatur prima passio de definitione primi, & adequati subiecti, est propositio medio vacans, & per se nota, & tamen non habet praedicatum, quod sit de intrinseca ratione subiecti. Excusant Caietanus, & noster Ferrariensis Sanctum Thomam, eo quod non tradiderit eo loco definitionem propositionis per se notae, sed solum dixerit tūc esse huiusmodi propositionem, quando habet praedicatam conditionem, non verò assignauit adequatam, & propriam propositionis per se notae causam, sed solum veram, & sufficientem. Scotus docet propositionem per se notam frustra distingui in notam secundum se, & in notam nobis; vult .n. propositionem per se notam esse illā, quae à quocumq; intellectu perfectè cognitis terminis per se vera iudicatur . Noster Gregorius Ariminensis docet cum quibusdā alijs Nominalibus propositionem per se notam esse illam, ad cuius assensum sufficit notitia suorum terminorum, siue ea sit abstractiua, siue intuitiua; & neque ipsi diuidunt in propositionem per se notam, & secundum se, & nobis, sed per se notam aiunt esse eam cuius terminis apprehen-

prehensis, siue intuitiue, siue abstractiue absq; alio nota est, & insuper addunt: propositionem per se notam non dici absolutè, sed relatiue ad cognoscentem; Vnaquæque ex his acceptionibus est valdè, & satis probabilis in suis scholis, & vnusquisq; in hoc puncto debet sequi principia suæ Logicæ. Hoc certum est propositionem per se notam illam esse, cui non per aliam, sed per ipsam solam intellectus assensum præbet. q.p.

Duæ sunt in hac quæstione precipuæ, & inter se oppositæ sententiæ. Vna est Nostri Beati Ægidij in 1. distinc. 3. quæstion. 2. & nostri Thomæ de Argentina quæst. 1. art. 3. nec non Alberti Magni, Antifiodorensis, Lirani, & Abulensis, qui tenent hanc propositionem, Deus est, esse omnino per se notam etiã nobis. Altera est S. Thomæ quæst. 2. art. 1. & lib. 1. contra gentes, nec non Ferrariensis, & aliorum Thomistarum, ac etiam plurium extra scholam eiusdem Angelici Doctoris, qui docent prædictam propositionem, Deus est, non esse per se notam nobis, idest viatoribus, esse tamen per se notam absolutè. His positis.

Dico esse magis ad mentem Sancti Patris Augustini sententiam S. Thomæ, ait .n. S. Pater tractatu 2. in Ioannem ad illa verba *in mundo erat, & mundus eum non cognouit*,

& hic erat, & huc venit; hic erat per diuinitatem: huc venit per carnem: quia cum hic esset per diuinitatem, ab stultis, & cæcis, & iniquis videri non poterat. Ipsi iniqui tenebræ sunt, de quibus dictum est: lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt. Et infra ad illa verba, *& mundus eum non cognouit*, ait, *sed qui nō cognouerunt? qui amando Mundum dicti sunt Mūdus.* Ex qua doctrina S. Patris habetur, fuisse vniuersalem ignorantiam de Deo, & per consequens de ipsius existentia; cum tamen vox ista Deus apud omnes esset recepta, & pluribus rebus applicata, quæ nō sunt Deus, sed creaturæ; nec officit id, quod docuit in axiomatico, nempe hanc esse vim diuinitatis, vt creaturæ ratione vtenti non possit abscondi penitus, & omninò: nam ibi loquitur de cognitione per discursum, & per consequens de propositione deducta ex alijs propositionibus, ac proinde non per se notam: vt indicant illa verba. *Vniuersum genus humanum Deum Mundi huius fatetur authorem.* In hoc ergo, quod fecit hunc Mundum Cælo, terraq; conspicuum, & antequam imbuerentur in fide Christi: notus omnibus gentibus Deus. Solum ergo vult, ex cognitione existentie Mundi inferri facili, & claro discursu cognitionem existentie Dei, siue huius propositionis Deus est. Pro-
batur

batur verò communiter ratione ex eo, quod vt certum admittitur, nēpe propositionem per se notam esse illam, cui assentimur, & quam euidenter cognoscimus per solam terminorum penetrationem, sed nullus vnquam naturaliter huic propositioni (Deus est) præbuit euidentem assensum per solam penetrationem terminorum, sed solum ex præmissis discursu, vt docuit Sāctus Paulus in Epistola ad Romanos cap. 1. vbi ait, *Inuisibilia n. ipsius à creatura Mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Vbi Lirani sicut causa per effectū, & sic Philosophi cognouerunt Deum; Si igitur Philosophi, qui fuerunt sapientiores inter eos, qui solo lumine naturali utebantur, non cognouerunt Deum ex sola penetratione terminorum, sed solum per discursum ex effectibus, manet indicium euidentis, huiusmodi propositionem non esse nobis per se notam, sed solum cognoscibilem euidenter ex effectibus. Confirmari solet ex eo, quod plures sunt, qui Naturam Diuinam è medio tollūt, qui propterea Athei dicuntur, sed non multum fido huic rationi, Responderi enim facile potest hos nō perfectè penetrasse terminos.*

Dices 1. pro B.Ægidio Propositione illa, Deus est colendus, est per se nota, ergo & ista, Deus est, nā hæc supponitur ab illa necessariò.

Resp. negando consequentiam: illa enim est solum nota per se post cognitionem huius habitam vel per Fidem, vel per discursum naturalem. Ex illa enim necessaria præsuppositione non rectè infertur, omnia prædicata, quæ competunt vni, necessariò debere competere alteri. Naturaliter enim, & per se notum est: Principibus, & Parentibus deberi reuerentiam à subditis, & Filijs; non tamen per se notum est. Hunc esse Principem, aut esse Genitorem.

Dices 2. Omnes audito hoc nomine, Deus, concipiunt id, quo aliquid maius esse aut excogitari non potest; Ergo omnes audito hoc nomine (Deus) necessariò cognoscunt Deum esse aliquid existens; Quod enim non existit melius omnibus esse non potest. Respondet Ludouicus Caspensis, nūquam ex sola significatione, & apprehensione rei significatæ necesse esse concipere rem significatam existere in rerū Natura; audito enim nomine Hircocerui, non statim concipimus eum existere in rerum natura, sed potius non existere. Et sic posse concipi, illo nomine, Deus, importari id quo maius esse aut excogitari non potest; & dubitare an detur in rerum natura nec ne? Facilius & breuius Responderi potest, nec omnes audito hoc nomine, Deus concipere id quo maius esse, nec cogitari potest; plurimi enim Gentilium

tilium hoc nomine appellabant plures creaturas, quibus tamen sciebāt, & videbant plura alia esse maiora, & meliora.

Plura hic solent adduci Sanctorum Patrum axiomata, quibus docere videntur: Deum à nobis per se cognosci absque medio, & discursu, verum in ijs nullum reperio, in quo id expressè, siue explicitè cōtineatur, & in singulis quadrat responsio comunis: quod huiusmodi notitia dicatur nobis à natura infusa, vel quia illam à pueritia ex parentum instructione comparare solemus; vel quia naturaliter potest ab omnibus comparari per discursum valdè facilem, & sic explicat Diuus Gregorius locum illum Iob. cap. 36. vers. 25. *omnes homines vident eum: unusquisque intuetur procul* his verbis *omnis homo eo ipso, quo rationalis est conditus, debet ex ratione colligere, eum, qui se condidit: Deum esse. Quem nimirum iam videre, est dominationem illius ratiocinando conspiciere. Cum verò dictum sit: omnes homines vident eum, rectè subiungitur. Unusquisque intuetur procul. Procul quippe eum intueri, est, non iam illum per speciem cernere, sed adhuc ex sola operum suorum admiratione pensare. Procul illum hic etiam electi conspiciunt: quia nec dum claritatem illius per acumen intimæ visionis apprehendunt. Quo loco satis expressè docet hic San-*

ctissimus Pontifex, & Doctor Sanctæ Ecclesiæ nostram sententiam, nempe per ratiocinationem claram, & facilem ab vno quoque ratione vtente cognosci, non verò per solâ terminorum penetrationem. Difficultatem aliquam ingerit locus ille Diui Anselmi, qui habetur in libro pro insipiente, vbi cum de Deo docuisset, quod est id, quo maius quidquam excogitari non potest, ait *postremò quod tale sit illud, vt non possit nisi mox cogitatum indubitabilis existentie sue, certò percipi intellectu, in dubio aliquo probandum mihi est argumento*. Quibus verbis non proponit se probaturum Deum esse rem illam, qua maior excogitari non potest; sed statim, ait, absq; vlllo alio, cuiusq; debet intellectui apparere, id esse in rerum natura, quo maius, &c. Similiter in Prologo cap. 3. explicat quo pacto cogitari possit Deum non esse, & cap. 4. ostendit: idcirco insipientem dixisse in corde suo, non est Deus, quia conceptum tantum vocis habuit, non verò illius rei, quæ Deus est. Respondet Vasquez disp. 19. cap. 4. idcirco Sanctum Anselmum hoc dixisse, eo quod non possit quidem Deus à nobis non cogitari, si semel concipiatur res significata per nomen: hoc tamen non provenire ex eo, quod propositio illa (Deus est) sit per se nota, sed quia ex rebus creatis statim tam euidenter, aut

aut probabiliter apparet Deum esse, ut non sit in nostra potestate illud negare. Fatetur tamen ibi Vasquez Sanctum Anselmum per hyperbolem loquutum fuisse cum dixit à nemine negari posse Deum, nisi ab eo, qui solum vocem, non autem significatum nominis percipit; & idcirco, quia insipiens non satis penetrat quid nomen Deus significet, dicit in corde suo, non est Deus. Et re vera Diuum Anselmum loqui de cogitatione per discursum habita, non verò de simplici apprehensione, aut penetratione terminorum satis clarè ostendunt verba eiusdem Sancti in fine libri pro insipiente, ubi ait: *puto quia monstraui me non infirma, sed satis necessaria argumentatione probasse in prefato libello re ipsa existere aliquid, quo maius cogitari non possit: nec eam alicuius objectionis infirmari firmitatem; tantam enim vim huius probationis in se continet significatio, ut hoc ipsum quod dicitur ex necessitate, eo ipso quod intelligitur, vel cogitatur, & re vera probetur existere.* Loquitur ergo Sanctus Anselmus de cogitatione habita per argumentationem, & probationem, ut clarè ostendunt verba, non verò de cognitione habita sine medio, vel discursu,

Dices tertio cum Beato Egidio, & Argentina; propositio per se

nota ex tribus dignoscitur. Primo ex eo, quod prædicatum sit de ratione subiecti; 2. si directè negari non possit; 3. si veritas talis propositionis sit ita manifesta, ut quilibet statim iudicet esse veram si percipiat quid illa significet; sed hæc omnia concurrunt in illa propositione Deus est, ergo est propositio per se nota. Respondeo neque vnamquamque illarum conditionum, neque omnes simul constituere propositionem per se notam; nam licet ista concurrant cū illa, & in illa, si tamen desit illi hoc, quod est non posse cognosci sine medio (ut deest in nobis viatoribus circa hanc propositionem, Deus est), nunquam erit propositio per se nota, cum hoc sit de ipsius essentia.

Aduerto hic pro complemento Bellomontanum ea, qua de more pollet acrimonia in censuris Doctorum antiquorum, nec non & Sanctorum Patrum Disp. 19. cap. 3. sugillare in hoc puncto Doctrinam omnium aliorum antiquorum tanquā minus sufficientem ad probandum intentum his verbis: *Predictam sententiam censeo veriolem; hactenus tamen non satis probatam esse.* Suam tantum vult esse optimam, ut constat ex titulo capitis; & ex §. 10. ubi sic exponit hanc suam insignem rationem: *Vnica igitur ratio est quæ hanc sententiā*

optimè comprobat. Præmittendū autem est Deum in se absolutum esse ab omni relatione ad creaturas, vt disp. 104. cap. 6. ostendimus, à nobis tamen non cognosci nisi relatè ad ipsas. Quare omnia nomina Dei aliquod genus relationis, aut dominij, aut causæ, aut alterius rationis denotant, vt inductione consta; quo fit, vt nulli proponi possit hæc veritas, Deus est, ita absolutè, quin significatū nominis Deus relatè concipiat ad vniuersum, vel per modum Domini, vel Principis, &c. sic ergo non solum Deum, sed alia etiā creata concipit, quorum Deum, & Dominum agnoscit.

Ex hoc fundamento prædicta sententia monstratur; si enim audita hac propositione, Deus est, absolutè, & sine vlla relatione ad creaturas Deus à nobis agnosceretur, non esset nobis per se notū Deum esse non solum euidentè, sed nec probabiliter, sicut primæ opiniones per se probabiles esse solent; id quod satis manifestum est. Cum verò Deus relatè ad creaturas semper apprehendatur, etiā si absque labore, & assidua disciplinæ exercitatione statim assentiamur, & iudicemus Deum esse, non propterea est nobis per se notus; ex ipsis namque creaturis, per ordinem ad quas Deus cognoscitur, subita quadam ratiocinatione præ-

dictæ propositioni assensum præbeamus. Quo circa sic impossibile est Deum à nobis cogitari pro hoc statu, nisi relatè ad creaturas; sic etiam fieri nequit, vt per se, & non per alia nobis innotescat. Hæc ergo vniuersi machina: hæc Cœlorum moles, & amplitudo subito quodam discursu nos ducit in cognitionem alicuius omnium Imperatoris, & Gubernatoris, quam sanè notitiam, ideò Epicurus appellauit anticipationem quandam sine doctrina animis hominū à Deo impressam; Hieronymus autem, Damascenus, & Elias naturaliter insitam; Nazianzenus denique naturali ratione homines edoctos, & imbutos esse dixit, quod talis notio non indigeat assiduo labore disciplinæ, sicut aliæ veritates, sed illicò ipso naturæ lumine ex rebus creatis colligatur.

Hæc ratio mihi videtur non esse admitenda, neque vt sufficiens, neque vt omninò vera; dico vt non omninò vera, quia supponit Deum non cognosci à nobis nisi relatè ad creaturas, cum tamen habeamus conceptum Dei sub ratione entis absoluti, qui nullam inuoluit relationem, & entis independentis, qui non solum præscindit, sed etiam negat, & tollit relationem; dico non esse sufficientem, quia non apparet connexio inter hoc, quod est, Deum non posse

concipi à nobis sine relatione, & hoc quod est hanc propositionem, Deus est, esse nobis per se notam, ut consideranti patebit; nam sicut nobis in cognitione sensitiva per se nota sunt objecta sensibilia, ut visui, color, & lux, quæ sunt entia absoluta, & pecudibus etiam ipsis non solum absoluta, sed etiam quedam relatiua, ut potè aliquibus cognitio conuenientis, & disconuenientis, manet hoc, quod est esse per se notum, competere posse tam enti absoluto, quam enti relatiuo. Præterquamquod existimo falsum esse, Deum esse ita absolutum,

ut nullam omnino dicat relationem ad creaturas; neque enim omnis relatio importat imperfectionem, sed solum illa, quæ dicit inferioritatem, mutabilitatem, & dependentiam, quæ imperfectiones omnino longè sunt à Deo, & ab illis relationibus, quas communiter admittunt plurimi alij, ijque grauissimi Theologi inter omnipotentiam, scientiam, voluntatem, & alia huiusmodi ad sua objecta, siue terminos, quæ respiciunt non solum relatione rationis, sed etiam relatione reali, ut alibi fusiùs dicetur.

AXIOMA SECVNDVM.

De rationibus quibus probatur Deum esse

Ex Sermone s. s. de verbis Domini,

Veritatem, & vitam omnis homo cupit, sed viam non omnis homo inuenit. Deum esse quandam vitam eternam, immutabilem, intelligibilem, intelligentem, sapientem, sapientes facientem nonnulli etiam huius seculi Philosophi viderunt, veritatem fixam, stabilem, indeclinabilem, ubi sunt omnes rationes rerum omnium creaturarum, viderunt quidem, sed de longinquo; viderunt, sed in errore positi: & idcirco ad eam tam magnam, & ineffabilem, & beatificam possessionem, qua via perueniretur non inuenerunt; Nam, quod viderunt etiam ipsi, (quantum videri ab homine potest) Creatorem per creaturam, Factorem per facturam, fabricatorem Mundi per Mundum, Paulus Apostolus testis est, cui utique debent credere Christiani; Sit enim cum de talibus loqueretur: reuelatur ira Dei de &c. Audite quod sequitur, & ostendit. Quia quod

notum est Dei, inquit, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestavit. Manifestavit illis, quibus legem non dedit? Audi quomodo manifestavit. Inuisibilia enim eius per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Interroga Mundi ornatum, Cæli fulgorem, dispositionemque Syderum, Solem diæ sufficientem, Lunam noctis solatium. Interroga Terram fructificantem herbis, & lignis, animalibus plenam, hominibus exornatam: Interroga Mare quantis, & qualibus natatilibus plenum: Interroga Aera quantis volatilibus viget. Interroga omnia, & vide si non sensu suo tanquam tibi respondent, Deus nos fecit. Hac & Philosophi nobiles quæsierunt, & ex arte artificem cognouerunt.

D V B I V M 2.

An possit probari vera Demonstratione Deum esse.

PRemitto primò nullius rei existentiam posse à priori euidenter demonstrari, & quidem de creata patet, quia quæcumque existentia, & essentia creata, qua talis, est contingens, & non habet causam necessariam, & consequenter à priori demonstrari non potest; existentia verò increata licet necessaria sit, nullam tamen habet causam illam producentem, per quam possit demonstrari.

2. omnium Philosophorum insignium, & omnium nationum consensum conuenire in hoc, quod detur aliqua Deitas; idque cen-

sens naturalibus rationibus clarè ostendi, vt videre est apud Platonem in Timæo, & in libro 10. de Republica, apud Aristotelem lib. 8. Physic. & lib. pr. de Cælo, nec non lib. 12. Metaph. à textu 29. Simplicii lib. pr. Physic. commento 3. ita vt Epicurus (vt refert Cicero lib. pr. de Natura Deorum) cum vulgi opiniones in maxima inconstantia versari dixisset, docuerit: Ea qui consideret quàm inconsultè, ac temerè dicantur, &c. Quæ enim gens, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipatione quadam Deorum

Deorum, quam appellat *προχῆρον* Epicurus idest anticipatam animo quandam informationem, sine qua nec intelligi quidquam, nec quaeri, nec disputari possit? hæc ibi Cicero ex persona Epicuri. 3. argumenta illa, quæ pro demonstratione circumferuntur, & si non habeantur ab aliquibus pro demonstrationibus, esse tamen talia, ut saltem simul sumpta efficiant firmum argumentum ad probandam Dei existentiam, quibus licet, vel ex proteruia, vel exercitij gratia possit aliquid opponi, quod eorū robur infirmare videatur, nihilominus his, & similibus occurrēdum esse Axiomate illo Aristotelis, quod habetur libro pr. Topic. cap. 9. circa finem, *nempe omne problema disputandum est, sed quod indiget ratione aliqua & examine; est enim aliud, quod in dubium revocare pœna dignum est, quale est, an oporteat Deum honorare, nec non* & illis ex lib. 2. Metaph. cap. 16. *Non esse semper exigendam Mathematicam demonstrationem, & ex libro pr. Physicorum textu 9. Non debere nos disputare contra quamlibet positionem;* quod maximè quadrat in præsentī quæstione, cum Athei, contra quos agimus, nullum habeant argumentum ad negandum Deum, & solutiones, quas afferunt contra nostra argumenta nunquam sint probabilitate præ-

ditæ & nunquam habeatur argumentum pro soluto, nisi solutio habeat saltem æqualem certitudinem, aut probabilitatem, quantum habet argumentum. 4. illis quinque argumentis quibus utitur S. Thomas pr. p. qu. 2. art. 3. ad probandam Dei existentiam tamquam demonstrationibus etiam Aristotelem usum fuisse; primum enim, quod fundatur in illo effato Peripatetico. Omne quod movetur ab alio movetur, habetur lib. 7. & 8. Physic. & lib. 12. Metaphys. Secundum, quod procedit ex ratione causæ maximè efficientis habetur lib. 2. Metaphys. Tertium, quod est ex possibili, & necessario, quatenus scilicet ex eo, quod aliquid potest esse, & non esse, sequitur dandum esse aliquid, quod necesse sit esse, à quo possibile habeat transire à non esse ad esse, habetur lib. p. de Cœlo. Quartū, quod est desumptum ex gradibus perfectionum, qui sunt in rebus, per quos veniendum est ad ali quod summum, & perfectissimum ens, quod est Deus, habetur lib. 2. Metaphys. tex. 4. & lib. 10. Metaphys. per aliquot capita. Quintum, quod est desumptum ex gubernatione rerum; habetur lib. 2. Physic. tex. 75. Hæc fusè, & eruditè examinat Gregorius de Valentia tom. p. q. 2. punct. 3. & solvit ea, quæ illorum firmitatem videntur

tur labefactare, quæ modò non vacat examinare, an sint veræ; & exactæ demonstrationes. quibus positæ.

Tres inuenio sententias circa propositam difficultatem. Prima est illa, quæ communiter tribuitur Rabbi Moyfi lib. 3. cap. 6. quem tamen noster Ferrariensis excusat in suis Commentarijs ad librum primum contra Gentes cap. 12. asserens eum solum illius meminisse, & est, sola reuelatione constare Deum esse, sed re vera demonstrari non posse; eam verò tenuisse Aliacensem quæst. 3. art. 2. litt. 10. testantur cõmuniter Scholastici. admittendo tamen maximã probabilitatem. Secunda est Beati Egidij Nostri, qui censet quidẽ nos habere euidentem cognitionem existentia Dei, cum sentiat hanc propositionem, Deus est, esse per se notam, contendit eam omninò demonstrari non posse, sed omnia argumenta, quæ pro demonstrationibus circumferuntur, ad hoc solum valere, vt explicet quid significet hoc nomen, Deus; & re vera si rationes hoc solum efficeret nõ essent demonstrationes, sed solum terminorũ explicationes. Tertia sententia, quæ est communis in Scholis est, ratione naturali demonstrari posse, & de facto demonstrari Deum esse, sic, D. Thomas loco citato, & lib. p. contra

Gentes cap. 12. & 13. & cum eo Caietanus, & Ferrariensis, ante ipsum Albertus in p. qu. 17. pr. p. quæst. Marfil. qu. 5 Ricardus d. 3. art. pr. qu. 3. Scotus dist. 2. q. 2. S. ad primam quæst. Henricus in summa art. 22. q. 4. propterea.

Dico primo esse demonstrabile Deum esse. Assertio hæc habetur vt plurimum pro adeò certa, vt S. Thomas lib. contra Gentes cap. 2. oppositum eius appellet falsum, & alij vt Molina ad q. 2. S. Thomæ art. 2. & Pesantius disp. 2. ad prædictum artic. temerarium, ne dicant erroneum; & probatur communiter ex illo D. Pauli ad Rom. cap. p. *Inuisibilia enim Dei à creatura Mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius Virtus, & Diuinitas, ita vt sint inexcusabiles.* Ex hoc loco, quo vtitur etiam S. Pater vt habes in Axiomate sic communiter arguunt Sacri DD. Si cognitio Dei esset solum obscura, & probabilis essent excusabiles, quia iure dubitare potuissent; probari etiam solet ex illo Sap. 13. *À magnitudine enim speciei, & creatura cognoscibiliter poterat creator omnium videri, vbi sapiens appellat vanas gentes, quæ Dei notitiam vniuersi fabrica non sunt assecutæ; vbi notant verbum videri assensum euidentem importare.* Alia etiã loca adducuntur ex scripturis,

turis, ut sunt illa ex psal. 8. *Celi enarrant gloriam Dei*: ex psal. 88. *Confitebuntur Celi mirabilia tua*. Act. cap. 14. *Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit* [scilicet Deus] *benefaciens nobis de Celo dans pluvias, & similia*, sed duo priora sunt potiora. Vasquez disp. 20. cap. 3. à nu. 8. nititur argumentum ex his testimonijs deductum suo more infirmare, & ostendere quod non probent intentum, asserendo scripturam his locis, & similibus contendere solum semper fuisse sufficiens testimonium Dei ex eius effectibus, ut ab omnibus cognosceretur, nihil verò curare, an hæc notitia sit evidens, an verò solum probabilissima, & parum referre, quod utatur verbis: conspiciuntur, & videri; nam hæc ex communi, & magis usitata significatione significant quamlibet intellectus notitiam cum assensu determinato, in qua communi significatione hæc & similia, ait, passim usurpat Scriptura. Ad illud verò quod additur excusari non posse, respondet non probare potuisse omnes demonstrationem habere; nam ad hoc ut non possint excusari sufficit si probabilissimam quamdam, & prudentem notitiam habere potuissent; nam habentes huiusmodi notitiam Deum verum colere debebant, & dat instantiam de eo, qui negaret Chri-

stum, qui excusari non posset non ex eo, quod evidentem illius notitiam habere potuisset, sed quia fide, & notitia prudenti potuisset credere, & sic pariter gentes excusari non posse eo, quod non acquieverunt rationibus probabilibus apud prudentes; & in confirmationem suæ opinionis adducit D. Gregorium Nazianzenum, qui oratione 34. quæ est 2. de Theologia ait: *Etenim quod Deus sit, ac princeps quedam causa, quæ res omnes procreavit, atque conseruet, tum oculi ipsi, tum lex naturalis docet: illi dum rebus in aspectum carentibus aciem affigunt; hæc autem dum per res oculis subiectas, ac recto ordine collocatas, auctorem earum coniectura quadam colligit*. Vbi advertit quod non dixit evidenti ratione, sed coniectura quadam ex rebus visis colligi Deum esse, ubi etiam adducit verbum Græcum, quo utitur Nazianzenus, quod est *σοφλογιζομενως* à verbo *συλλογιζομαι*, quod non significat evidenter colligere, aut demonstrare, sed ratiocinari. sic differit Bellomontanus in hoc puncto;

Hanc doctrinam nec veram, nec tenendam esse censeo; non veram, quia verba illa, quibus D. Paulus, & Auctor libri Sapientiae utuntur, adeò clara sunt ad indicandam evidentiam cognitionis, ut clarioribus uti non potuisse appareat tanto.

tantò magis, quod etiam præscin-
dendo ab his auctoritatibus, &
ipsi Philoſophi gentiles, vt Cice-
ro in lib. pr. de natura Deorum,
Aristoteles, Plato locis citatis cen-
ſuere hoc demonſtrari poſſe, & ab
ipſis re vera demonſtratum fuiſſe,
& fanè D. Thomas vtitur argu-
mentis Philoſophi tanquam de-
monſtrationibus; nec tenendam,
quia eſt contra communem om-
nium Scholæſticorum opinionem,
vnico excepto Aliacenſi; quanti
autem faciendum ſit commue-
ſuffragium Sacrorum Doctōrū nul-
lus Theologus ignorat, & qui cu-
pit ſcire legat lib. 8. P. Melchio-
ris Cano de Locis Theologicis.
Quod verò Scriptura Sacra vtatur
illis verbis conſpiciendi, & viden-
di in alijs locis, in quibus non
habent ſignificationem notitiæ eui-
dentis, ſeu demonſtrationis, hoc
non officit; nam circa illa non ex-
tat communis Patrum, & Doctō-
rum conſenſus. vt eſt circa iſta.
Ad id quod addit in reſponſionē
illius, *vt inexcusabiles ſint*, nem-
pe non probari omnes demonſtra-
tionem habere potuiſſe, eo quod
ad hoc vt non poſſent excuſari ſa-
tis ſit ſi probabiliffimam quamdā,
& prudentem notitiam habere po-
tuiſſent; ſic enim habentes hanc
notitiam Deum verum colere de-
bebant, reſpondeo hanc doctri-
nam tacitè aperire viam Atheiſmo;

(præmitto tamen prius eo loco
Apoſtolum ſolū loqui de Phy-
loſophis, qui proſecto Deum eſſe
demonſtrauerunt, per quos omnes
aliæ gentes edoceri de hac eui-
denti veritate potuerunt) deinde
aſſertum ſic oſtendo. Si ſemel de-
tur eſſe ſolū probabiliffimum, nō
verò euidens, aut euidenter de-
monſtrabile, vel demonſtratum
Deum eſſe, poſſet Diagoras, vel
quicumque alius Atheus, ſiue an-
tiquus, ſiue modernus reſpondere
ſe non teneri ad ſequendam opi-
nionem probabiliorē, ſed poſſe
tuta conſcientia ſequi ſuam, modò
ſit probabilis, tantò magis ſi iudi-
cent ſuam eſſe probabiliorē op-
poſita, vt iudicarunt illi ſuam ne-
gantem exiſtentiam Dei eſſe pro-
babiliorē; nam idemmet Vaſ-
quez. tom. p. in primam ſecundæ
diſp. 62. cap. 4. à num. 13. docet
*Si aliquis vir doctus, qui non pa-
rum in ſtudijs laborauerit, quique
optimè viderit rationes contrariæ
partis, eaſque omnes examinans, &
expendens iudicauerit contra ceteros,
qui ipſum præceſſerunt ſcriptores ſuā
opinionem probabiliorē eſſe, etiam-
ſi illa minus tuta ſit, poſſe eam am-
plecti, & ſecundum illam rectè ope-
rari.* Si ergo expenſis hinc inde
rationibus detur Atheiſtis hanc
propoſitionem, Deus eſt, eſſe ſo-
lū probabiliffimam non verò eui-
dentem iam manet eſſe excuſabi-
les,

les, quod est expresse contra Apostolum, & illos posse tuta consciētia sequi suum Atheismum, quo nihil absurdius dici potest.

Ad illam instantiam, quod si modo aliquis negaret Christum, non ideò excusabilis nō esset, quia eundem rationem illius habere potuisset, sed quia fide, & notitia prudenti potuisset credere, resp. esse disparem rationem; nam Christum esse, & ipsum esse Deum est Mysterium omninò supernaturale, cui licet desit euidētia naturalis, non deest tamen euidētia credibilitatis; & idcirco neque negans Deum esse, neque negans Christum sunt excusabiles; est tamen apud omnes sectas, & nationes semper minus excusabilis ille, qui negat Deum, quàm qui negat Christum, quod in aliud caput non potest refundi, nisi in hoc; quod ut ait S. Pater Tract. 106. in Ioannem, *Hac est vis vere Diuinitatis, ut creatura rationali iam ratione utenti, non omninò, ac penitus possit abscondi, &c.* In hoc verò quod Pater est huius Christi, per quem tollit peccatum Mundi, hoc nomen eius prius occultum hominibus, nunc manifestauit, quos dedit ei Pater de Mundo. Quibus adde, quod Deum esse est caput, & Primum prin. ipsum, in quo debet fundari, & resolui Veritas eorum, quæ ipse reuelat; quod si semel

ponatur esse solùm probabile, non verò euidenter demonstratum tollitur fundamentum, vnde possumus vera ratione ducere gentiles ad cognitionem veræ, & Catholicæ Fidei.

Ad testimoniū desumptum ex oratione 34. D. Gregorij Nazianzeni, quæ est secunda de Theologia, resp. nihil ex illo probari pro intento Vasquez; nam illa verba *coniectura, & syllogizare*, in quibus fundat vim sui argumenti, sunt communia ad coniecturas, & syllogismos; tam probabiles, quàm euidentes; nam coniectura ex Quintiliano lib. 3. *dicta est à coniectu idest directione quadam rationis ad veritatem*, quæ directio, ut patet, non est restricta ad solam probabilitatem. Ex syllogismis verò alios esse probabiles, alios verò demonstratiuos, quilibet in Dialectica vel mediocriter instructus optimè scit. Propterea do quidē dari rationes probabiles de existētia Dei; sed debet etiam admitti cum Sanctis Patribus, & Theologis dari demonstratiuas. Tantò magis, quod idemmet S. Gregorius Nazianzenus eadem oratione, quam citat Vasquez scribit *Nimis absurdus, & preposterus est, qui argumentis naturalibus non cedit, & insiciatur Deum esse*. Quod utique non esset si esset solùm probabile, ex argumentis naturalibus Deū esse.

Propterea arbitror Bellomontanum virum eruditissimum, & communiter habitum pro vero Catholico, & quàm longè distante ab Atheismo hæc scripsisse exercitij gratia, & ad acuenda ingenia, tantò magis, quod immediatè post subdit: *Hæc igitur sententia confirmanda solum nobis erit seq. cap. adductis rationibus ad probandum esse Deum, quas demonstrationes esse putamus.* Quibus verbis licet nutare videatur in assentiendo quod illæ rationes sint demonstrationes, nihilominus tandem confitetur se putare tales esse.

Dices pro Aliacensi: Non datur demonstratio de Unitate Dei; ergo neque de Existentia Dei. Probatur consequentia; quia perinde est demonstrare Deum esse, ac demonstrare vnum esse; ergo si non datur demonstratio de Unitate Dei, neq; de Existentia Dei; nomine enim Dei nihil aliud intelligimus, quàm Vnum quoddam ens infinitum supra omnia entia. Resp. negando primum antecedens; nam de facto hoc S. Thomas demonstrat quæst. 11. & ferè omnes Theologi, ac etiam Metaphysici; Et præterea dato, & non concesso, quod non posset demonstrari Deum esse vnum, non tamen sequitur demonstrari non posse Deum esse; ad hoc enim sufficit demonstrare dari Eminentissimam quam-

dam Naturam independentem à quocumque præscindendo ab Unitate, & multiplicitate.

Dico 2. non posse à priori demonstrari Deum esse: Patet ex dictis in primo præmissis, ex quo sic formatur argumentum. Quod non habet causam neque intrinsecam, neque extrinsecam, non potest demonstrari à priori; atqui Existentia Dei neutram habet, ergo. Probatur minor, nam Deus essentialiter est primum Ens independens; & sic omnem causam extrinsecam necessariò excludit. De intrinseca verò patet, quia distinctio causæ, & effectus plures inuoluit imperfectiones, quæ in Deum cadere non possunt. Vt sunt dependentia, inferioritas, compositio, distinctio realis Essentiæ. Et alia huiusmodi.

Dices: ad demonstrationem à priori sufficit causa virtualis, licet non detur causa realis; at in ordine ad Diuinam existentiam possumus assignare necessitatem essendi, tamquam quid prius ratione nostra, quemadmodum ad demonstrandam Diuinam Æternitatem, aut Immensitatem assignamus pro causa virtuali Infinitatem, vel immutabilitatem. Ergo rectè possumus hoc modo à priori demonstrare Diuinam Existentiam: et confirmari potest ex illo Axiomate S. Patris lib. 7. de Trin. cap. 1. vbi

vbi loquens de Deo ait. *Quod illi est causa ut sit, est etiam causa ut Sapiens sit.* Quod videtur perinde esse, ac dicere: Quemadmodum Diuinæ Sapientiae non datur causa realis, licet detur virtualis, sic & Diuinæ Existentiæ, licet non detur causa physica, & realis, datur tamen causa virtualis idest prædicatum ratione nostra prius.

Resp. negando minorem; nam Existentiæ Dei, non est quid distinctum ratione ratiocinata (quæ requiritur ad huiusmodi demonstrationes) ab ipsa necessitate Dei; iuxta commune proloquium Peripateticum: In æternis est idem esse, ac posse, quod non solum de identitate reali, sed etiam de identitate rationis intelligendum est. Simili responsione soluitur aliud argumentum: Deus est actus purus: ergo existit, quod videtur esse demonstratio à priori, & tamen non est; nam esse actum purum, idem est, ac habere Existentiā, & omnem aliam perfectionem, sine admixtione ullius potentialitatis; Et propterea dictum argumentum non est à causa siue reali, siue virtuali, sed à toto ad partem, ac propterea non est demonstratio, sicut neque illud: Petrus est homo; ergo est animal. Ad testimonium S. P. resp. verū sensum illius esse de causa negati-

uē; idest, quod quemadmodum non datur causa Existentiæ Dei, sic nec etiam datur causa Sapientiae ipsius, quod immediatè ante indicauit, cum dixit: *Quid enim aliud dicimus, cum dicimus, hoc illi est esse, quod sapere, nisi eo est, quo sapiens est?* Quod nihil aliud significat, quàm quod sicut essentiae eius non datur causa, sic nec Sapientiae, cum idem omninò sint re, & ratione.

Dico 3. ex illis argumentationibus, quæ vt demonstrationes circumferuntur ad probandam Diuinam existentiam, eam, quæ ex causalitate, seù efficientia ducitur habere primum locum, qua vtuntur communiter tū Philosophi, tū etiam SS. PP. ac Scolastici Doctores, à qua desumit etiam suam vim ea, quæ deducitur ex motu, vt communiter aduertunt Doctores in examine præsentis difficultatis; Quia verò diuersimodè proponitur, inquirere oportet, quo pacto proposita habeat vim demonstrationis. Eam S. Thomas sic proponit q. 2. art. 3. in corp. *Inuenimus in istis sensibilibus esse ordinem causarum efficientium, nec tamen inuenitur, nec est possibile, quod aliquid sit causa efficiens sui ipsius, quia sic esset prius se ipso, quod est impossibile; non autem est possibile quod in causis efficientibus procedatur in infinitum, quia in omni-*

omnibus causis efficientibus ordinatis primum est causa mediæ; Et mediæ est causa ultimi, siue media sint plura, siue unum tantum: remota autem causa remouetur effectus: ergo si non fuerit primum in causis efficientibus, non erit ultimum, nec mediæ, sed si procedatur in infinitum in causis efficientibus, non erit prima causa efficiens, & sic non erit nec effectus ultimus, nec causæ efficientes mediæ, quod patet esse falsum: ergo est necesse ponere aliquam causam efficientem primam. Sic arguit S. Thomas loco citato, & cum eo communiter Thomistæ, & plurimi alij Theologi. Hæc tamen ratio patitur difficultatem in eo, quod supponit vt notum per se, & euident lumine naturæ, nempe quod non detur progressus in infinitum in causis efficientibus; nam vel hoc intelligitur de causis per se ordinatis, & quæ non sunt eiusdem rationis, vel intelligitur de causis per accidens ordinatis, & eiusdem rationis quales sunt Pater, Auus, Abauus, Proauus, Atauus, &c. respectu Antonij, qui ab illis ducit originem. Si dicatur primum, non videtur esse ad propositum; nam hic agitur de progressu causarum, quarum vna sit effectiue ab altera, vt sic tandem concludatur esse aliquam primam, quæ non sit ab alia; causæ autem per se ordinatæ, non omnes ita se habent,

vt vna sit effectiue ab alia; neque enim cælum quantumuis sit causa sic subordinata intelligentiæ, quæ ipsum mouet, non tamen est ab ea productum. Si dicatur secundum, tunc illa propositio erit falsa; communiter enim conceditur non repugnare processum in infinitum in huiusmodi causis per accidens ordinatis; nam æque benè potuisset Antonius produci à suo Patre, si infiniti sui maiores præcessissent ipsius Patrem, vt patet. Respondet Valentia Q. 2. puncto 3. huic argumento propositionem illam debere intelligi de quibuscumque causis, quæ ita se habeant, vt vna sit ab alia, siue illæ sint essentialiter subordinatæ in agendo, siue per accidens. Ad id quod additur in causis subordinatis per accidens non repugnare processum in infinitum, respondet id quidem verum esse præcisè ex parte productionis effectus, vt est à causa vniuoca immediatè, aliunde tamen illum processum repugnare, nempe ex parte entitatis causæ ipsius vniuocæ, per quam effectus produci debet. Ita vt si per impossibile infinitæ causæ vniuocæ eiusdem ordinis antecessissent v. g. Ioannem, & tamen Ioannes esset, posset Ioannes æquè bene iam generare Antonium, quia iste effectus secundum se, Antonius videlicet, non dependeret immediatè ab infinitis

finitis illis causis præcedentibus, sed à solo Ioanne in illo ordine causæ; sed tamen ait repugnare aliundè, ut eo modo Antonius producat à Ioanne, quia videlicet repugnat absolutè, quod post infinitas causas uniuocas fuerit Ioannes, atque adeò quod is potuerit generare Antonium. Verùm si hæc responsio cōsideretur attentè, neque explicat intentum S. Thomæ, neque ostendit quomodo sit euidens, quod non detur, aut sit possibilis processus in infinitum; & primò quidem non explicat intentum D. Thomæ, quia ideò negat processum hunc, quia in omnibus causis efficientibus ordinatis (ait ipse) Primum est causa mediæ, & medium est causa vltimi; nam primò in exemplo allato de Angelo mouente Cælum, Deus quidem est causa efficiens Angeli, Angelus verò nō est causa efficiens Cæli; & prætereà in omnibus, quæ producuntur per creationem non datur hoc medium effectuum vltimi; cuncta enim creantur ab ipso Deo immediatè, & sine vlla alia causa efficiente intermedia, ut est communis sensus Theologorum, & Ecclesiæ. Quod si præscindas ab hoc, & Philosophicè loquaris, respondebit vel Atheus, vel purus Philosophus nullam apparere repugnantiam in hoc progressu, quemadmodum nō repugnat, quod vnus

Angelus inferior illuminetur à superiore, & hic ab alio superiore, & sic in infinitum, si infinitæ intelligentiæ darentur, (quarum possibilitatem plures, ijque non ignobiles Philosophi admittunt,) & maximè si daretur omnes, & singulas esse differentes specie, ut ponunt Thomistæ; ex quo etiam patet, quod non ostendit euidentiam repugnantiae huius processus in infinitum, quod magis fit clarum ex eo, quod respondet ad infinitatem causarum per accidens subordinatarum, quarum effectum ait non repugnare præcisè ex parte productionis effectus, ut est immediatè à causa uniuoca immediatè, repugnare tamen aliundè, nempe ex parte entitatis causæ ipsius uniuocæ, per quam effectus produci debet, quia scilicet absolutè repugnat quod post infinitas causas uniuocas fuerit Ioannes, atque adeò, quod potuerit generare Antonium. Hoc vltimum, quod adducit pro ratione repugnantiae est illud idem, quod est in quæstione; & certè apud Aristotelem, & eius discipulos Ethnicos nullam habet vim, qui tenuerunt Mundum hunc, non solum quoad entia permanentia, sed etiam quoad entia successiva fuisse ab æterno; quo posito per necessariam consequentiam sequitur processum illum non repugnare immò per ipsos de facto fuisse, &

& prætereà adhuc salua fide, quæ docet Mundum fuisse productum in tempore, siuè habuisse suæ durationis initium, plurimi, grauissimique Theologi, inter quos S. Thomas, docent Mundum potuisse esse ab Æterno, tam quoad permanentia, quàm quoad successiua; & quemadmodum in hoc nullā agnoscunt repugnantiam, sic nec eam agnoscere debent in possibilitate illius processus in infinitum; vnde ex hoc capite arbitror haberi solum argumentum probabile, non verò demonstratiuum. Quapropter præscindendo ab hoc progressu in infinitum, vt præscindit S. Pater, tùm in Axiomate proposito, tùm in alijs locis, in quibus agit de hoc puncto, vt in lib. 15. de Trinitate cap. 4. & lib. 8. de Ciuitate Dei c. 6. & alibi sæpè, censeo argumentum hoc ab efficientia ductum sic efformatum, vt proponit Fulienfis lib. 1. de Deo cap. 1. Resolutione 3. habere vim demonstrationis, & est huiusmodi: Vel res omnes, quæ sunt in Vniuerso, siuè illæ sint finitæ, siuè infinitæ, sunt productæ, vel aliqua saltem earum est improducta; si in illis est aliqua improducta, hæc est Deus, quod intendimus; si verò tota rerum vniuersitas est producta, vel producta est ab aliquo existente extrà numerum eorum, quæ producta sunt, vel ab aliquo existente intrà numerum eo-

rum; hoc posterius dici non potest, eò quod si id, quod est pars collectionis totam collectionem produxisset, etiam seipsum primò produxisset, quod fieri non posse est euentissimum; ergo dicendū est necessariò totam Vniuersitatem rerum productarum productam esse ab aliqua re, quæ sit extra numerum rerum productarum, atque adeò quæ sit improducta, & hæc est Deus. Hæc profectò argumentatio habet vim demonstrationis euentissimæ si benè perpendatur, & penetretur.

Altera argumentatio, qua tamquàm demonstratione vtuntur Sancti Patres, & cum illis Theologi, desumitur ex gubernatione vniuersi, pulchritudine, ordine partium inter se, proportionem, Prouidentia, & admirabili rerum compositione; vnde euidentè colligunt dandum esse supremum Rectorem, artificem, Gubernatorem, & Prouisorem omnium, dirigentem omnia, & singula ad determinatum finem. Hanc tangit S. P. in Axiomate, & in libris de Ciuitate Dei, & alibi sæpè; ea vtitur Tullius in libris de Natura Deorum; Hanc explicat S. Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Theologia exemplo citharæ habentis perfectissimam harmoniam, ex qua vir prudēs agnoscit optimum Citharædum, & artificem illius; Hanc prosequitur S. Io:

S. Io: Chrysostomus hom. 9. ad Populum Antiochenum exemplo Reipublicæ optimæ ordinatæ, & exercitus optimè dispositi, nec non Nauigij, quod relictum sine gubernatore mergitur. Videatur S. Dionysius lib. de Diuinis Nominibus cap. 1. & 7. Eusebius lib. 7. de præpar. Euangelica cap. 2. Iustinus q. 6. ad Gentes: Clemens Alexandrinus Oratione panegyrica ad gentes: Origenes lib. 4. contra Celsum, ita ut in hac demonstratione exultare videatur communiter Sancti contra perfidiam Atheorum, & Ethnicorum. Aliæ rationes, ut sunt illæ ex præmijs bonorum, & supplicijs malorum, ex votis, & Iuramentis, quæ sunt apud omnes nationes, ex indeterminatione creaturarum ad agenda, ex miraculis, ex immortalitate animæ, ex gradibus perfectionum, & prædicatorum, ex intelligentijs, habentur explicatæ apud eos, qui fusè de hoc puncto egere; nobis enim, quibus non vacat in præsentì examinare singulas an habeant vim demonstrationis, nec ne, sufficiunt prædictæ. Eas compendio adducit Pelantius in Disputatione ad art. 3. quæstionis Secundæ Sancti Thomæ.

Dices 1. ex Fide cognoscimus Existentiam Dei; ergo est impossibile eam demonstrare; probatur consequentia. Cognitio per de-

monstrationem est clara, & euidēs; cognitio verò per fidem obscura, & ineuidens; sed impossibile est iungere simul in eodem subiecto euidētiā, & obscuritatem, quæ admodum est impossibile iungere simul lucem, & tenebras; Ergo est impossibile demonstrare Existētiā Dei, quā Fide cognoscimus. Resp. negando consequentiam. Ad probationem respondeo subiectum immediatum claritatis, & obscuritatis esse medium, per quod assentimur; unde estò repugnet idem medium per quod cognouimus Diuinam Existentiā esse simul clarum, & obscurum; non repugnat tamen dari de eodem obiecto, & de eadem re diuersa media, quorum alterum sit clarum, alterum verò obscurum. Vnde sicut, & ex reuelatione alterius obscure, & ex proprio studio, siue experientia clare possum rem aliquam cognoscere; sic, estò ex euidēti medio constet Deum esse, possum nihilominus ex supernaturali reuelatione hoc ipsum credere.

Dices 2. Si daretur demonstratio naturalis de Diuina Existentiā, daretur etiam demonstratio de Diuina Essentiā, sunt enim omnino idem re, & ratione; sed de hac non potest dari demonstratio; ergo neque de illa. Probatur minor. Si daretur demonstratio de Diuina Essentiā, daretur etiam demon-

stratio

stratio de Sanctissima Trinitate; hæc enim est de Essentia Dei; sed hoc repugnat; ergo & illud. Respon- deo nos non posse quidem eiden- tẽ demonstrare Diuinam Essentiã quoad quid est, benẽ tamen quo- ad an est, eo modo, quo ex luce cognoscimus existentiam solis, estõ non possimus hĩc distinctẽ pene- trare quidditatem solis; sic ex co- gnitione effectuum possumus qui- dem naturalitẽ demonstrare esse Diuinam Essentiam, non tamen ex illis possumus demonstrare eui- dentẽ omnia, & singula eius præ- dicata, & perfectiones; et sic nõ sequitur, quod possim⁹ demonstrare Sanctissimam Trinitatẽ, quæ solo lu- mine supernaturali est à nobis co- gnoscibilis.

Quæri hĩc solet an Existentia Dei, non solũ identificetur, sed etiam sit de conceptu formali, & intrinseco Essentiæ ipsius. Respon- sio communis est affirmatiua, quod non obscurẽ indicauit S. Pater lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 2. vbi ait: *Cum enim Deus Summa Essentia sit, hoc est summẽ sit; & ideo immu- tabilis sit, rebus, quas ex nihilo crea- uit, esse dedit, sed non summẽ esse, sicut ipse est.* Et probari solet ex eo quod imponens sibi nomen Exodi 3. ad indicandam suam es- sentiam, ab Existentia illud desũ- psit dicens: *Ego sum, qui sum*, Et præterea quia aliàs posset concipi

Diuina Essentia, vt indifferens ad existendum, & non existendum, quod esset concipere Diuinam Es- sentiam in esse merẽ potenciali, & ab alio reducibile ad actualitatem, quod omninõ repugnat Diuinẽ Es- sentiæ, de cuius conceptu est, quod non possit non esse, ac proinde quod necessariõ existat.

Dices: possumus per intellectum præscindere Existentiam ab essen- tia Dei; ergo illa non est de con- ceptu istius; Probari solet antece- dens, quia nomine abstracto signi- ficamus existentiam Dei, nomine verò concreto illius essentiam. Er- gõ illa per intellectum præscindi- tur ab ista, & per consequens nõ est ita de illius conceptu intrinse- co, vt necessariõ, & essentialitẽ inuoluatur in illo. Resp. ad primũ antecedens quamcumque præcisio- nem per intellectum non tollere, quod vnum non sit de conceptu intrinseco alterius, sed solũ illã, quæ est cum fundamento in re; nullum autem datur fundamentũ in Essentia Diuina præscindẽdi ab ea Existentiam; nam, posita tali præcisione nihil remanet, cui ratio Diuinæ essentiæ conuenire possit. Illa diuersitas, quæ affertur de no- mine abstracto, & concreto, pri- mõ videtur esse gratis excogitata; nam concretum Essentiæ est Ens, & concretum existentia est existẽs, & sic tam Essentia, quàm Existen- tia

ria sunt nomina abstracta ab ente,
 & existente, quo sensu S. P. dixit
 loco citato: *Sicut ab eo, quod est
 sapere vocatur sapientia, sic ab eo,
 quod est esse vocatur essentia; non
 quidem nomine, quo vsi veteres non
 sunt Latini sermonis Authores, sed
 iam nostris temporibus vsitato, ne-
 cesses etiam lingue nostra, quod*

*Græci appellant εἶναι; Sed etiam
 dato quod nomen Essentia, esset
 concretum, nomen verò existen-
 tia abstractum, adhuc non sequi-
 tur intentum; nam isti modi lo-
 quendi deriuant non ex re ipsa,
 sed ex imperfectione nostri modi
 intelligendi, sine vlllo prorsus fun-
 damento à parte rei.*

CONTRORSIA SECVNDA

De Simplicitate Dei.

AXIOMA PRIMVM.

Deus est Incorporeus.

Ex Libro de Hæresibus. hæresi 50.

Adianos, quos appellat Epiphanius, Schismaticos, non hæreticos vult videri: alij vocant Antropomorphitas, quoniam Deum sibi fingunt cogitatione carnali in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, quod rusticitati eorum tribuit Epiphanius, parcens eis ne dicantur hæretici; eos autem separasse se dicit à communione nostra &c. hæresi 86. Tertullianus ergo, sicut scripta eius indicant, animam dicit immortalem quidem, sed eam effigiatum corpus esse contendit, neque hanc tantum, sed ipsum etiam Deum corporeum esse dicit, licet non effigiatum, nec tamen hinc hæreticus creditur factus; potest enim quoquo modo putari ipsam naturam, substantiamque Diuinam corpus vocare, non tale corpus, cuius partes aliæ maiores, aliæ minores valeant, vel debeant cogitari, qualia sunt omnia, quæ propriè dicimus corpora [quamuis de anima tale aliquid sentiat] sed potuit, ut dixi, propterea putari corpus Deum dicere, quia non est nihil, non est inanitas, non est corporis, vel animæ qualitas, sed ubique totus, & per locorum spatia nulla partitus; in sua tamen natura, atque substantia immutabiliter permanet. Non ergo ideò est Tertullianus factus hæreticus; sed quia transiens ad Cataphrygas, quos
antec

antea destruxerat, capit etiam secundas nuptias contra Apostolicam Doctrinam tamquam stupra damnare, & postmodum etiam ab ipsis diuisus sua conuenticula propagauit.

D V B I V M

Vtrum Deus sit corpus.

S Vppono hinc nomine corporis in communi, & vsitata acceptione, & in Scholis recepta, venire vel materiam primam, vel compositum ex materia, & forma substantiali, vel aliquod subiectum accidentium sensibilibus, quod vel de facto, vel de possibili ponatur carere quidem compositione substantiali ex materia, & forma substantiali, ipsum tamen esse aliquod ens substantialiter, simplex quidem, sed tamen capax formarum sensibilibus, qualia sunt quantitas mobilis, lux, positionum differentiae, & alia huiusmodi, quale ponunt esse Caelum plures moderni, & de mente Aristotelis esse putant; vel tertiam illam speciem quantitatis, quam ponunt communiter constare ex longitudine, latitudine, & profunditate, & corpus appellant ad differentiam lineae, & superficiei. Quibus positis.

Dico esse de Fide Deum non esse corpus. Habetur ex Ioanne

cap. 4. *Spiritus est Deus, & est definitum in cap. Firmiter, de Summa Trinitate, quod Deus est substantia omnino simplex, quod esse non posset si esset corpus; nam, cum ex alia parte sit spiritus, ut ait scriptura, si esset etiam corpus, esset compositus ex corpore, & spiritu, ut est homo, & per consequens non esset substantia omnino simplex. Probatur verò ratione, qua communiter vtuntur Auctores, quia, si Deus esset corpus, seu corporeus, vel esset compositus, vel omnino simplex; neutrum dici potest; ergo est purissimus spiritus, & omnino simplex. Minor probatur, quoad primam partem, quia si esset compositus, utique esset ex duabus partibus, quarum altera esset potentia, altera verò actus; (alias enim non esset vnum simpliciter, quod repugnat Deo); at illa pars, quae esset in potentia, non esset res perfectissima, qualis debet esse Deus, &*

omne id, quod est de Essentia Dei, & plures haberet imperfectiones, quæ essentialitèr pugnant cum perfectionibus Dei, vt vniri ab alio cum suo actu, quod vtique vniens, cum esset efficiens, esset superior illis partibus, quæ vniuntur; ac propterea perfectior illis, & componere essentialitèr, quod tollit simplicitatem, quæ est perfectio simpliciter simplex, ac proinde melior compositione, &c. Quoad secundam partem probatur, quia vel illud corpus simplex esset omnino carens sensu, & cognitione, vel illis præditum; non primum, esset enim corpus ignobilius, & imperfectius illis rebus, quæ habent sensum, & cognitionem, ac proinde non esset Deus; non posterius primò, quia cognitio illa non esset tota in toto, & tota in qualibet parte, & sic non æquè perfectè sentiret ex omni parte, indigeret enim sensu exteriori, quo perciperet sensibilia, quæ non possent æquè perfectè applicari, vt vbique cognoscerentur, ac proinde deficeret in gubernatione, & conseruatione; & præterea, cum illa virtus esset in corpore, non posset non fatigari, & tandem operationem remittere, quod est tantæ imperfectionis, vt omnino à Deo debeat excludi. Quod si respondeas corpus illud esse ita perfectum, vt sit incapax laboris, & lassitudinis,

quemadmodum est cælum, resp. hoc gratis fingi, & ideò eodem modo respuendum; ideò enim cælum non fatigatur, quia non est viuens; aliàs fatigationem conuenire cuicumque viuenti corpore, siuè materia prædito Philosophia semper admisit. Alia etiam ratione, quam tangit S. Thomas p. p. q. 2. art. 1. in corpore in secundo argumento vti possumus, quam tradit sic, *Neceffe est id, quod est primum ens esse in actu, & nullo modo in potentia; licet enim in vno, & eodem, quod exit de potentia in actum prius sit potentia, quàm actus tempore, simpliciter tamen actus prior est potentia, quia quod est in potentia non reducitur in actum, nisi per ens actu; ostensum est autem quod Deus est primum ens. Impossibile est igitur, quod in Deo sit aliquid in potentia; Omne autem corpus est in potentia, quia continuū in quantum huiusmodi diuisibile est in infinitum, impossibile est igitur Deum esse corpus.* Sic arguit S. Thomas; Supponit verò hæc ratio id, quod est inconcussum in Doctrina S. P. & ab ipso sæpè traditū, nempe esse impossibile de re incorporea fieri diuisionem, & omne corpus, & corporeum necessariò, & essentialitèr debere esse diuisibile; ex qua suppositione sic possumus vltèrius arguere: Deus est Spiritus: ergò nullo modo est corpus, aut

corpo-

corporeus. Probatur consequentia, quia spiritus essentialiter caret diuisione, corpus autem, & corporeum essentialiter est diuisibile, sed implicat idem esse essentialiter diuisibile, & essentialiter indiuisibile, cum hoc importet in suo formali conceptu carentiam illius, ergo implicat Deum, qui est purissimus Spiritus, esse simul corpus, & corporeum; quod si dicas hoc fieri posse per unionem, contra est, quia hoc tollit simplicitatem Dei, quæ est perfectio simpliciter simplex, ut supra dictum est. Hanc rationem adduxit Sanctus Pater lib. 6. de Trinitate cap. 6. his verbis: *Si autem queritur quomodo simplex, & multiplex sit illa substantia, animaduertenda est primo creatura quare sit multiplex, nullo autem modo verè simplex. Et prius corpus vniuersum utique partibus constat, &c. Ac per hoc multiplex esse conuincitur natura corporis, simplex autem nullo modo.* & cap. 7. *Deus verò multipliciter quidem dicitur, &c. Sed eadem magnitudo eius est, quæ Sapientia; non enim mole magnus est, sed virtute, &c. ubi simul explicat, & quomodo Deus non sit corpus, & quomodo simplex, & simplicior omni creatura tam corporea, quam spirituali, licet multipliciter dicatur, idest multis nominibus explicentur eius perfectiones; carentiam verò corporis aptissimè explicat per carentiam partium, siue diuisibilitatis, ut*

fecit post ipsum etiam S. Thomas. Oppositum huius doctrinæ tenere Audiani, siue Odiani, quos S. P. Vadianos appellat, qui etiam Antropomorphitæ dicti sunt à Græca loquutione, in qua à *ἄνθρωπος* hominem, & *μορφήν* formam significat; de quo puncto fuit etiam magna controuersia inter Monachos Ægyptios, ut narrat Ioannes Cassianus Collatione decima cap. 2. 3. & 4. ita, ut etiam Abbas Serapion in errore Vadianorum fuerit, & solus Abbas Pafuntius inter tot Monachos pietati, ac Religioni vacantes (qui Epistolam Catholicam Theophili Alexandrini Episcopi tamquam hæreticam refutarant.) veritatem acerrimè defenderit, & ad rectum tramitem Serapionem adduxerit; tribuunt verò tam S. P., quam Sanctus Epiphanius, nec non & Cassianus ipse hanc hæreticam doctrinam simplicitati, & rusticitati illorum; permouebantur enim illis verbis Genesis cap. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, quod nimis ruditer intelligentes, asseriebant impletum esse secundum corpus, in quo hominem Deo assimilari dicebant; ac proinde Deo, ut Deus est, corpus tribuebant, quod certum est non secundum corpus, sed secundum animam dictum fuisse.

Circa Tertullianum obseruanda hæc sunt, quæ scribit Vasquez Disp.

31. in primam partem cap. 1. n. 5. his verbis : In eodem fuisse Tertullianum cenſet Auguſtinus lib. 10. de Gen. ad litteram c. 25. tametſi eum excuſet lib. de hærefib. c. 86. quod Deum corpus eſſe dixerit, non tale, cuius partes aliæ maiores, aliæ minores valeant, vel debeant cogitari, qualia ſunt omnia, quæ propriè dicimus corpora; *ſed potuit inquit Auguſtinus, propterea putari Deum corpus dicere, quia nō eſt inanitas.* Hoc modo corpus nō pro eo, quod extensionem habet, ſed pro veritate, quæ vmbra opponitur uſurpari poſſet; in quem ſenſum Paulus ad Coloff. 1. dixit in Chriſto habitare omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter, hoc eſt non figuratè, ſed re ipſa; verum ubi id docuerit Tertullianus Auguſtinus non refert, ſed c. illo 25. ſolūm aduertit Tertullianum ſibi contraria docuiſſe, ſi Deū corpus eſſe putauit; nam in lib. de anima c. 8. in fine dixit omne corporeum paſſibile eſſe, & paulò ſuperius, Deum eſſe corpus; credibile autem non eſt, inquit Auguſtinus, Tertullianum ſenſiſſe Deum paſſibilem eſſe.

Ego autem in eo lib. inuenire non potui, ubi dicat Deum eſſe corporeum, nec Auguſtinus, vel recentiores, qui hunc errorem tribuunt Tertulliano, aliquem alium locum allegant; id autem ita vide-

tur docuiſſe lib. 2. aduerſus Marcionem cap. 16. ut mea ſententia nullomodo excuſari poſſit; nam poſtquàm dixit in Deo non eſſe membra, tametſi eorū nomina de ipſo dicantur, ſubdit rationem his verbis: quanta erit diuerſitas diuini corporis, & humani ſub eiſdem nominibus membrorum, tanta erit diuerſitas & animi diuini, & humani differentia ſub eiſdem, licet vocalibus ſenſuum; ubi, cum planè aſſerat Deum corpore, & animo conſtare, ſolūm contendit membra corporis humani in Deo non reperiri, quod corpus ipſius alterius ſit omninò rationis, & naturæ. Poſſet aliquis nobis obijcere eundem Tertullianum lib. de Trinitate cap. 6. & 7. ubi ſuſius oſtendit Deum eſſe ſpiritualem, & ubique, atque metaphoricè duntaxat ei membra conuenire; verum liber ille non eſt Tertulliani, ſed Nouatiani, ut optimè probat Pameliuſ in principio illius; ibi autem probat Nouatianus idcō in ſcriptura Deo membra attribui, quod per hæc ſenſibilia, quacunque ratione ipſum concipiamus, eum tamen exactè exprimere ipſum non poſſumus; immò addit ſi ſpiritum Deum dicamus non ſatis eſſe, quia omnis ſpiritus creatura eſt; in quo Nouatianum erraſſe putat Pameliuſ annotatione 33. quod Spiritū Sanctum creaturam eſſe putauerit, at No-

at Novatianus non certè de tertia persona Trinitatis, sed de spiritu, pro aere, aut vento loquutus est: ideòque optimè dixit, ad exprimendum Dei subtilitatem non satis esse si ipsum spiritum appellemus, nomine ex creatis ad Divina trās lato; nullum enim nomen à rebus creatis desumptum exprimere valet, quid sit Deus. h. Vasq:

Hic obiter aduerte S. Patrem non excusare errorem Tertulliani, sed personam, dum vult non ex hoc capite esse dicendum hæreticum (licet ex alio capite admitrat in illo talem notam,) tùm quia hoc nomen, corpus, non erat illis temporibus, vsque adeò restrictum ad significationem illius substantiæ, quæ essentialiter contradistinguitur ab eo, quod est spiritus; nam [vt ibi notat Sanctus Pater] quandoque accipiebatur pro omni eo, quod contradistinguitur à non ente, seu vacuitate, quo sensu comprehen-

debat etiam spiritum; tùm etiam quia [vt aduertit idem Sanctus Pater lib. illo à Vasquez relato, nèpè 10. de Genesi ad litteram c. 25.] idem Tertullianus aduersa, & pugnantia inter se docebat, ex quo apparet ipsum nō fuisse in hoc errore pertinacem, tantò magis, quod in lib. de Trinitate veritatem Catholicam fatetur c. 6. & 7. quem licet Vasquez sola Pamelij auctoritate à germanis operibus Tertulliani reiiciat, nihilominus alij summi, & eruditissimi viri non solum tempore Sancti Patris, sed etiam vsque ad annum 1580. vel inter opera Tertulliani, vel vt Tertulliani epitomen computarunt vt patet ex celeberrima impressione Parisiensi, apud Guilielmum Iulianum sub signo Amicitie pro Collegio Cameracensi, in qua impressione vt tale opus etiam annotationibus illustratur.

A X I O M A S E C V N D V M.

De carentia compositionis realis in Deo.

Ex Lib. 11. de Civitate Dei cap. 10.

Est itaque bonum solum simplex, & ob hoc solum incommutabile, quod Deus est. Ab hoc bono creata sunt omnia bona, sed non simplicia, & ob hoc mutabilia creata sanè, idest facta, non genita.

D V B I V M.

An detur in Deo compositio realis.

P Ræmitto 1. Simplicitati aduersari compositionem, non minus, ac multitudini opponatur unitas, & illud esse simplex, quod non est multa. Secundo ad compositionem realem requiri non solum extrema realia, sed etiam realiter distincta, quorum alterum habeat rationem potentiae, alterum verò rationem actus. Tertio multiplicem esse compositionem reale; Primam ex materia, & forma: secundam ex partibus integrantibus: tertiam ex natura, & supposito, siue, vt alij loquuntur ex natura, & subsistentia, siue personalitate: quartam ex subiecto, & accidente; alij addunt quintam ex essentia, & existentia; sed hanc non esse, neque realem, neque modalem, sed nec etiam rationis ratiocinatae in ipsis creaturis, iam satis ostendi in Metaphysicis, ac proinde multò minus in ipso Deo. Quarto in his compositionibus realibus formam, partem integrantem, subsistentiam, & accidentia habere rationem actus, quemadmodum materia, pars integrata, natura, &

subiecta respectu illorum habent rationem potentiae. His positis.

Dico in Deo nullam esse ex prædictis compositionibus realibus, & has omnes præcipuè excludi à S. Patre in allato Axiomate; & primò quidem excludi compositionem ex materia, & forma, constat ex dictis dubio præcedenti; cū enim Deus sit purus actus, nō potest habere huiusmodi compositionem; esse enim purum actum excludit omnem potentialitatem ad recipiendam vltiorem perfectionem, & entitatem; sed materia est pura potentia ad recipiendam perfectionem formarum; ergò non habet locum in Deo. Præterea cum sit purissimus Spiritus, vt ostensum est suprà, nullam potest inuoluere rationem corporeitatis, quā essentialiter secum affert ratio, seu quidditas materiae; Nec officit quod habet S. Paulus ad Colossenses c. 2. idest. *In ipso* [scilicet Christo] *habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter*; nam & ibi, & vbicūque inueniuntur in scripturis huiusmodi loquutiones dictæ de Deo,

ut Deus est, non significatur extensio vlla, vel ratio corporis materialis, ut summitur apud physicos, sed veritas, & realitas appositae inanitati, & sensus est in dicto loco, in Christo non solum figuratè, sed verè, & realitè habitare plenitudinem Diuinitatis ratione vnionis hypostaticæ cū Verbo; præterea, quia bonum constans ex materia est bonū per participationem, Deus autem est bonus per Essentiam, ut potè quod est primum ens.

Secundò excludi compositionem ex partibus integrantibus probatur, quia, vbi non datur materia, nec quantitas, nequit reperiri huiusmodi compositio; at in Deo neutrum ex his datur; ergò nequit reperiri talis compositio.

Non dari materiam patet ex dictis; non dari verò quantitatem molis patet infrà, vbi probo nulum genus accidentis realis habere locum in Deo. Præterea probari potest ex omnimoda Spiritus-ualitate Diuinitatis, de cuius ratione est esse indiuisibilia, iuxta principia S. P. qui statuit ut firmum principium impossibile esse de ente incorporeo fieri diuisionem, quem postea sequutus est etiam S. Thomas,

Tertiò; nec etiam esse concedendam in Deo compositionem realem ex essentia, seu natura, &

subsistentia, seu plonalitate probatur, quia Diuina natura est illimitata, seu infinita in omni genere entis; ergò debet sibi identificare omne ens, cum quo ipsa non habet oppositionem; sed Diuina subsistentia nullam prorsus cum Diuina Essentia habet oppositionem; ergò Diuina subsistentia ex natura rei identificatur cum Diuina Essentia, & sic nulla potest intercedere compositio realis, vel modalis vnus cum altera; quod intelligendum est de omnibus tribus Diuinis suppositis, quæ constituunt Mysteriū Sanctissimæ Trinitatis.

Quartò nec est in Deo compositio realis ex subiecto, & accidente, quod est de Fide definitum à Leone secundo Epistola ad Toribium cap. 5. & in Concilio Rhemenfi contrà GiliBERTUM, nec non & in capite: *Firmiter*, & communiter docetur à S. Patribus; hinc etiam S. P. cohærenter ad ea, quæ docet in præsentī Axiomate lib. 5. de Trinitate cap. 4i ait. *Accidens non solet dici, nisi quod aliqua mutatione eius rei, cui accidit amitti potest, &c. Nihil itaque accidens in Deo, quia nihil mutabile, aut amissibile; quod si & illud dici accidens placet, quod, licet non amittatur, tamen, vel augetur, sicuti est anima vita &c. nec tale aliquid in Deo sit, quia omnino incommutabilis manet. Quamobrem in eo nihil se-*

secundum accidens dicitur, quia nihil ei accidit. & capite quinto repetit: In Deo nihil quidem secundum accidens dicitur, quia nihil in eo mutabile est, &c. quod est intelligendum, ut hic se explicat S. P. de accidentibus physicis, seu realibus, quæ secum afferunt mutationem, & mutabilitatem; non verò de accidentibus metaphysicis, seu rationis, siue, ut alij loquuntur, de accidente prædicamentali, non verò de accidente solùm, & merè prædicabili; nam denominationes illæ Creatoris, Domini, & similes, quæ incipiunt ad solam positionem termini, & desinunt ad definitionem illius, nullam secum afferunt mutabilitatem in ipso Deo; vnde idem S. P. eo loco immediatè addidit: *Nec tamen omne quod dicitur, secundum substantiam dicitur; ubi licet exemplificet solùm in relationibus Patris, & Filij in Diuinis, nihilominus lib. duodecimo de Ciuitate Dei cap. quintodecimo se explicat; licet sub dubio de his etiam denominationibus Domini, & Creatoris, quomodo scilicet semper non fuerint, & tamen Deus semper, & immutabilis fuerit, quod adhuc clariùs explicat lib. 5. de Trinitate cap. 16. quæ utique si nō placet appellare, nec accidentia rationis, nec accidentia prædicabilia, voca vel denominationes,*

vel, si quod aliquod aliud nomen occurrit, quod tibi magis placeat, eo vttere; cum enim de re constat de nomine nō est curandum. Porro non dari in Deo accidentia realia probatur communiter ex eo, quia semper subiectum accidentium importat secum potentialitatem ad aliquam actualitatem, v. g. parietis ad albedinem, vel ligni ad calorem; sed huiusmodi potentialitas repugnat actui purissimo, qualis est Deus; ergò implicat ei esse subiectum talium accidentium. Non sic de accidentibus rationis; hæc enim solùm important secum nouam denominationem, non verò informationem physicam, ut importat realia. Alij probant ex eo quod subiectum, & accidens sunt partes componentes; vnde si in Deo essent prædicta accidentia, daretur aliquid prius Deo, cum partes componentes sint priores composito, quod constituunt. Hæc ratio non videtur plenè satisfaciens; nam Ehaici, siue Calvinistæ illi, qui ponant in Deo huiusmodi accidentia, responderent utique iam Deū esse constitutum seipso in suo esse substantiali, & non constitui in eo per huiusmodi accidentia. Alij probant ex eo quod aliàs Essentia Dei, nō identificaret sibi omnem perfectionem essendi.

AXIOMA TERTIVM.

*Pradicata Pradicamentalia qualiter de Deo dicantur.**Ex Lib. 5. de Trinitate cap. 8.*

Quicquid ad se dicitur, substantialiter dicitur; quod autem ad aliquid, non substantialiter, sed relative &c. Situs verò, & habitus, & loca, & tempora non proprie, sed translate, ac per similitudinem dicuntur in Deo; quod autem ad faciendum attinet, fortassis de solo Deo verissime dicatur; solus enim facit, & ipse non fit, neque patitur.

D V B I V M

An detur compositio rationis ex genere, & differentia in prædicatis Dei.

Præmitto 1. hanc quæstionem sub alijs terminis, tum à Logicis, & Metaphysicis, tum etiam à Theologis proponi solere, ut an Deus ponatur in prædicamento: an componatur ex genere, & differentia: an Deus sit in genere aliquo cum rebus creatis, & alijs similibus formis; placuit verò illam sub his terminis ponere, quia ubi agitur de simplicitate, videndum est quænam compositio ei repugnet, & quæ non. 2. compositionem metaphysicam generis, & differentie non esse realem, sed rationis;

nam licet extrema sint realia, non tamen realiter distinguuntur, quod necessario requiritur ad compositionem realem, quod idem dicendum est de quibuscumq; alijs prædicatis realibus, quæ sunt identificate, siue sint prædicamentalia, siue non; unde tota compositio, quæ concipitur à nobis esse inter illa, est solum rationis, non verò realis. 3. rationem dubitandi in præsentia esse, quia cum compositio rationis ex genere, & differentia non sit realis, sed solum rationis, nihil reale ponit in natura, in qua concipitur,

tur, & per consequens nihil perfectionis, aut imperfectionis; & per hoc videtur posse reperiri in Deo. 4. me hic non esse sollicitū de singulis rationibus Metaphysicorum, & Theologorum, quæ hinc indè à Nominalibus, Scotistis, & Thomistis adducuntur; satis enim contentiosè trahitur funis in opposita; sed solum de mente S. Patris, quem unusquisque in suam sententiam trahere conatur. Quibus positis.

Dico esse expressam sententiam S. Patris Deum non esse in prædicamento aliquo, & per consequens nec compositum ex genere, & differentia eo modo, quo genus, & differentia sumuntur in Scholis Peripateticorum; hoc confitetur explicitè S. Pater libro quarto suarū Confessionum capite Sextodecimo, ubi, cum retulisset in manus suas venisse decem Aristotelis Categorias, & eas omnes per se solum intellexisse, nec aliud illi Magistros indicare potuisse de illis, quàm ea, quæ per semetipsum penetrarat, statim subdidit. *Quid hoc mihi proderat, quando & oberat, cum etiam te Deus meus mirabiliter simplicem, atque incommutabilem illis decem prædicamentis putās quidquid esset omnino comprehensum, sic intelligere conarer, quasi & tu subiectus esses magnitudini tuæ, aut pulchritudini, ut illæ essent in te quasi*

in subiecto, sicut in corpore; cum tua magnitudo, tua pulchritudo tu ipse sis: corpus autem nō eò sit magnum, & pulchrum quò corpus est, quod etsi minus magnum, & minus pulchrum, nihilominus corpus esset. Falsitas enim erat, quam de te cogitabam, non veritas, & figmenta miserie meæ, non firmamenta beatitudinis tuæ. Iusseras enim, & ita fiebat in me, ut terra, spinas, & tribulos pareret mihi, & cum labore pervenirem ad panem meum. His verbis clarissimè significat esse errorem, & falsitatem cogitare Deum aliquo eorum prædicamentorum contineri. Plures, & subtiles rationes tum à S. Thoma, tum à B. Egidio, Gregorio Ariminensi, Thoma de Argentina Doctoribus nostris, tum à Scoto excogitatæ fuerunt prò hac veritate propugnanda, quas latè recenset, & expendit Gabriel Valquez disp. 22. in primam partem capite 3. & deinde capite quarto, & quinto eam probat duabus validissimis, & efficacissimis rationibus, quam mihi breuiter pro nunc sic placet ostendere. Quod componitur ex genere, & differentia est species; sed Deus non potest esse species, neque individuum alicuius speciei, ergò repugnat ei compositio ex genere, & differentia. Probatur minor; nam Deus est ens summè, & infinitè perfectū, ergò repugnat ei esse

ei esse specie; aut indiuiduatione distinctum ab alio; probatur consequentia, quia si, differret ab alio sub eodem genere, vel sub eadem specie, vnius careret perfectione alterius, & sic non esset summè perfectus; præterea: Prædicata generica, & differentialia debent esse vniuoca; sed Deo, & creaturis in sententia S. Patris, & communiori in scholis nihil datur commune vniuocum; ergò non potest in eo dari talis compositio. Probatur minor, quia Deus essentialitèr est entitas independens, & illimitata, creaturæ verò sunt essentialitèr dependentes, & limitatæ; ergò Deo, & creaturis non potest dari aliquid vniuocum commune, sed ad summam analogum; vnde in prædicamentis, vt à schola Peripatetica constitutis, in qua infinita, & analogia relegantur, ab illis non potest dari in Deo talis compositio; quod si præscindas ab auctoritate huius Lycei, & constituas prædicamenta per prædicata etiam analogia, propria tamen, non negarem Deo huiusmodi compositionem rationis, ex prædicatis scilicet communibus cum alijs, putà substantiæ, relationis, & actionis, & differentialibus independentis, & dependentis; quod tamen nec adhuc admitterem in singulis prædicatis supremis cuiusque prædicamenti; nam vbi, quando, situs,

habere certum est non posse dici propriè de Deo, nec etiam Quantitas, Qualitas, & Passio, quæ, licet sub aliqua consideratione possent dici non solum verè, sed etià propriè; nihilominus, quia non est vsu receptum in Scholis, quod in propria significatione separentur ab imperfectionibus, quæ non possunt competere Deo, quemadmodum nec etiam quod prædicamenta constituentur ex prædicatis analogis, standum est communi consensui Scholarum, & optimæ regulæ S. P. vniuersalitèr receptæ, quæ tradit libro quinto de Trinitate cap. 1. his verbis: *Intelligamus Deum (si possumus) sine qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indigentia creatorem, sine sitio presentem, sine habitu omnia continentem, sine loco ubique totum, sine tempore sempiternum, sine vlla sui mutatione mirabilia facientem, nihilque patientem.* Ex quibus constat has denominationes non propriè dici de Deo secundum vsitatam consuetudinem Doctorum, cui standum est in acceptionibus, & significationibus vocum.

Dices 1. ergò nec etiam substantia, Relatio, & Actio dicentur propriè de Deo; nã & ipsa sunt prædicata analogia, tantò magis, quod idem S. Pater lib. 7. de Trinitate cap. 5. ait. *Vnde manifestum est Deum abusivè substantiam vocari; &* præ-

præterea lib. 5. de Trinitate cap. 10. cum enumerasset plura prædicata Dei, conclusit: *Hoc & de Bonitate, & de Aeternitate, & de Omnipotentia, omnibusque prædicamentis, quæ de Deo possunt pronuntiari &c. Si tamen de illo propriè aliquid dici ore hominis potest; ergo neq; illa dicuntur propriè de Deo.*

Resp. negando illationem. Ad primam cōfirmationem respondeo hoc, quod est esse analogum non tollere quin prædicatum illud dicatur propriè de suis analogatis, maximè quando prædicatum illud est intrinsecū analogatis, ut est ratio entis Deo, & creaturis, quo pacto philosophandum est de Substantia, Relatione, & Actione respectu creatæ, & increatæ; nam & hîc datur essentialis dependentia illius ab ista, sicut in ratione entis. Ad secundam confirm. ex S. P. respondeo ipsummet S. Patrem explicare ibi clarè se ipsum de duplici acceptione, siuè derivatione huius nominis substantia, quarum una est à substando accidentibus, & hoc modo ait, & verissimè, eam solūm abusiue dici de Deo, in quo non sunt accidentia, quorum ipse sit subiectum substans eis: altera est à subsistendo, siuè essendo per se, & hoc pacto ibi docet dici verè, & propriè de Deo; vnde & P. Matthias Hauzeur in sua Anatomie tomo secundo in ob-

seruatione huius capitis ait: *Hinc patet improbari tantūm nomen substantia in Deo à substando accidentibus, non autem à subsistendo, siuè per se existendo; quod & cuique legenti solūm prædictum caput manifestum est.* Ad secundam confirmationem desumptam ex eodem S. P. respondet Vasquez prima parte disp. 22. cap. 6. num. 17. insinuari ibi in omni appellatione, qua Deum nuncupamus, quantumvis propria videatur, semper esse aliquid ad modum translationis, quo sensu etiam S. Dionys. cap. 5. de Mystica Theologia inter multa alia, quæ de Deo negat, dicit in Deo nec Filij, nec Patris rationem esse; similia habet S. Basilus lib. 5. contra Eunomium cap. 13. Videatur S. Thomas q. 13. art. 3. & alij, quos ibi citat Vasquez. num. 18. ubi & rationem prædictam pulchrè explicat quomodo scilicet significatum formale quarundam vocum (ut sunt istæ substantia, Relatio, & Actio) Deo propriè conueniat, & quomodo propriè nō conueniat, eo quod semper habeant nō nihil improprietatis, quod Deum, ipsiusque perfectiones non significant, ut in se sunt, sed instar rerum creatarum, quarum similitudine cognoscuntur per deductionem, vel præstantiam, ut ibi explicat, quod & confirmare possumus ex eodem S. P. qui hîc nō abso-

absolutè, sed conditionatè loquitur, cum iam in locis suprà allatis dixisset ista dici propriè de Deo.

Dices 2. Quæcumque series cuiuscumque prædicamenti non est rerum, nec rationum formalium, distinctarū ex natura rei, sed est ordinatio ex prædicatis, quæ in rebus, quas videmus, disponitur; aut mihi inspecta cōuenientia per effectus, & alia signa, dū concipimus rationem aliquam ipsis communem, deindè aliam magis communem vsque ad supremum gradum generis, & cōuenientiæ, quæ ex ipsa rerum natura per intellectum desumitur, nō quia in rebus sit aliquid re ipsa commune, vel distinctum ex natura rei à singularibus; sed hoc modo concipere Deum cum rebus creatis ex parte conuenire, & aliqua ratione differre nullam secum affert imperfectionem; ergo non repugnat ei collocari in prædicamento, quod non solū de collocatione reductiua, sed etiam de directa probatum, nisi fortè etiam demonstratum hoc argumento putant Nominales.

Resp. quod adhuc data, & non concessa maiori, de cuius veritate hic non vacat disputare; eā enim non esse admittendam alibi ostendo, omninò neganda est minor; quodcumque enim commune genericum, quod assignaretur Deo, & creaturis, necessariò, & essentia-

liter inuolueret has imperfectiones: 1. esse limitatum, & extrà rationē differentiarum: 2. esse imperfectum, & per alium perfectibile essentialitèr, & hoc cum fundamento in re: 3. esse vniuocum Deo, & creaturis, vt differentibus specie; nam ista communiter ponuntur vt essentialia gradu generico, ita vt si ea non habeat nullo modo habeat rationem generis, quæ [vt clarum est] omninò sunt aliena immò & repugnātia Deo; in Deo enim nihil datur limitatum, aut finitum, cum quælibet eius perfectio sit essentialitèr infinita, & per consequens nihil erit perfectibile per aliud; nec etiam dari potest multiplicitas Deorum, quæ requiritur ad rationem speciei, cuius quidditas in eo est, quod sit vna in multis numero differentibus.

Quæri hinc solet, an estò in Deo non detur compositio realis, possit nihilominus ipse Deus in compositionem venire, quam difficultatem expendit S. Thomas Quæst. 3. art. 8. primæ partis, & concludit negatiuè, quam conclusionem certam esse tam in Philosophia, quàm in Theologia rectè ait Vasquez in confirmatione doctrine prædicti articuli contrà illos Philosophos, quos refutat S. P. Noster lib. 7. de Ciuitate Dei capite sexto, qui existimarunt Deum esse animam Mundi; & contrà hæreticos Priscillianistas,

nistas, qui animam humanam esse partem Diuinæ substantiæ opinati sunt, vt patet ex Concilio Tolet. in confessione Fidei, & Leone PP. I. in Epistola ad Toribium q. 3. c. 5. nec non & contra Petrum Abailardum, qui ex Platone docuit Spiritum Sanctum esse animam Mundi, vt testatur S. Bernardus Epistola 190. & contra Almericum, qui sub Innocentio Tertio referente Turrecremata lib. 4. Summę cap. 35. docebat omnia esse vnum, & eiusdem naturæ, immò omnia esse Deum, & Deum ipsum esse essentiam omnium rerum, quem hæreticum damnat vnico verbo (ait ibi Vasquez) Innocentius cap. *Damnamus* de Summa Trinitate, & Fide Catholica, & probari potest ratione satis efficaci, quia omne id, ex quo aliquid componitur est imperfectius ipso composito; sed Deus est omnium perfectissimus, & continens omnium rerum perfectiones; ergò in nullius rei compositionem potest venire.

Circà prædictos errores obseruat ibi Vasquez non satis exploratū esse, an Philosophi illi verè senserint Deum esse animam Mundi, vel solūm voluerint asserere esse efficientem, & conseruantem omnia, eo sensu, quo & Aristoteles intelligentiam mouentem calumcius animam appellauit, cui obseruationi addi potest, eos fortè ad

hoc adductos fuisse, quod Deum considerarent, non extrinsecè tantum, sed intrinsecè, ac intimè, vt potè Immensum, mouere non solū quodcumque corpus, sed etiā quemcumque Spiritum. De errore Priscillianistarum non est dubiū quin intellexerint secundū sonū verborum, animam nostram informantem esse portionem Deitatis; nam in hoc sensu eos damnāt Concilium Toletanum, & Leo Papa locis citatis.

Difficultatem hinc ingerit Mysterium Sanctissimæ Incarnationis, in quo persona Christi Domini, quā aliqui Scholastici non audent simpliciter, & absolutè fateri esse compositam, & rationem assignat Caietanus ex eo, quod omnis compositio est ex actu, & potentia; Verbum autem Diuinum vnitur humanitati diuerso modo; veruntamen D. Thomas 3. p. quæst. 2. art. 4. in corp. nullum habet scrupulum appellandi eam compositā, ait enim de illa: *Vnde licet sit ibi vnū subsistens, est tamen ibi alia, & alia ratio subsistendi, & sic dicitur persona composita, in quantum vnum duobus subsistit.* Punctus iste erit fusiùs examinandus in Controuersijs de hoc Sanctissimo Mysterio; interim, qui cupit rationes vtriusque partis legat Martinum Becanum de Incarnatione capit. Sexto Q. 3. qui ex Petro Diacono libro de

de Incarnatione, & Gratia cap. 3. ex Sexta Synodo, & ex S. Thoma loco citato, docuit absolute esse dicendum personam Christi esse compositam. Similia habet S. Pater epist. 3. quæ est ad Volusianum, ubi de hoc mysterio loquens, ait: *Quidam sibi reddi rationem flagitant quomodo Deus homini permixtus sit, ut una fieret persona Verbi, &c. quasi rationem ipsi reddant de re, quæ quotidie fit quomodo misceatur anima corpori, ut una persona fiat hominis, &c. In hac mixtura est anima, & corporis, in illa persona mixtura est Dei, & hominis: si tamen*

recedat auditor à consuetudine corporum, &c. Quæ postrema verba valde sunt notanda, ut in his loquutionibus, & conceptionibus semper excludamus imperfectiones, quas in creatis secum afferunt mixtiones, & compositiones; unde postea infra subiunxit; Verbum igitur Dei, idemque Dei Filius longè alio quodam modo, quàm eo, quo creaturis adest, suscepit hominem, seque, & illum fecit unum Iesum Christum mediatorem Dei, & hominum, æqualem Patri secundum Diuinitatem, minorem Patre secundum hominem.

AXIOMA QVARTVM.

De distinctione Diuinorum Attributorum.

Ex Lib. 15. de Trinitate cap. 5.

QUæ vita enim dicitur in Deo, ipsa est essentia eius, atque natura. Non itaque Deus viuit, nisi vita, qua ipse sibi est. Hæc autem vita non talis est, qualis inest arbori, ubi nullus est intellectus, nullus est sensus, nec talis, qualis inest pecori, habet enim vita pecoris sensum quinquepertitum, sed intellectum habet nullum. At illa, quæ Deus est, sentit, atque intelligit omnia, & sentit mente, non corpore, quia spiritus est Deus. Non autem sicut animalia, quæ habent corpora, per corpus sentit Deus. Non enim ex anima constat, & corpore: ac per hoc simplex illa natura sicut intelligit sentit, sicut sentit intelligit: idemque sensus qui intellectus est illi. Nec ita ut aliquando esse desistat, aut ceperit: immortalis est enim. Nec frustra de illo dictum est, quod solus habeat immortalitatem; nam immortalitas eius verè immortalitas est, in cuius natura nulla est commutatio. Ipsa est etiam vera æternitas, qua est immutabilis

Q

Deus,

Deus, sine initio, sine fine, consequenter, & incorruptibilis. Vna ergo eademque res dicitur, sine dicatur aeternus Deus, sine immortalis, sine incorruptibilis, sine immutabilis: itemque cum dicitur viuens, & intelligens, quod est utique sapiens, hoc idem dicitur. Non enim percipit sapientiam, qua fit sapiens, sed ipse sapientia est. Et haec vita, eademque virtus, sine potentia, eademque species, qua potens, atque speciosus dicitur. Quid enim potentius, atque speciosius sapientia, quae attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter? Bonitas etiam, atque Iustitia, nunquid inter se in natura Dei, sicut in eius operibus distant, tanquam duae diuersae sint qualitates Dei, una Bonitas, alia Iustitia? Non utique. Sed quae Iustitia, ipsa Bonitas, & quae Bonitas, ipsa Beatitudo. Incorporealis autem, vel incorporeus ideo dicitur Deus, ut spiritus credatur, vel intelligatur esse, non corpus. Proinde si dicamus aeternus, immortalis, incorruptibilis, immutabilis, unus, sapiens, potens, speciosus, iustus, bonus, beatus, spiritus, horum omnium nouissimum, quod posui, quasi tantummodo videtur significare substantiam, cetera verò huius substantiae qualitates: sed non ita est in illa ineffabili, simpliciue natura. Quicquid enim secundum qualitates illic dici videtur, secundum substantiam, vel essentiam est intelligendum. Absit enim ut spiritus secundum substantiam dicatur Deus, & bonus secundum qualitatem, sed utrumque secundum substantiam. Sic omnia cetera, quae commemorauimus, unde in superioribus libris multa iam diximus. De quatuor igitur primis, quae modo à nobis enumerata, atque digesta sunt, idest, aeternus, immortalis, incorruptibilis, immutabilis, unum aliquid eligamus, quia unum quatuor ista significant, sicut iam differui, ne per multa distendatur intentio, & illud potius, quod positum est prius, idest, aeternus: hoc faciamus & de quatuor secundis, quae sunt viuus, sapiens, potens, speciosus. Et quoniam vita qualicunque inest & pecori, cui sapientia non inest, duo verò ista, sapientia scilicet, atque potentia, ita sunt inter se in homine compirata, ut sancta scriptura diceret: Melior est sapiens, quam fortis: speciosa porro etiam corpora dici solent: unum ex his quatuor, quod eligimus, sapiens eligatur, quamuis haec quatuor in Deo, non inaequalia dicenda sint. Nomina enim quatuor, res autem una est.

D V B I V M

Quæ distinctio, & qualis compositio inter Essentiam Diuinam cum attributis diuinis, & inter ipsa attributa sit admittenda ex mente Sancti Patris.

Præmitto primò me idcirco proponere hanc quæstionem sub his terminis, quia talis est compositio, qualis est distinctio inter componentia, vt suprà dixi; & quia diuersimodè loquuntur Scholæ circa mentem Sancti Patris in distinguendis attributis à Diuina essentia, & inter se; Nominales enim contendunt solis nominibus, & conceptibus fuisse illa distincta à Sancto Patre, & in ipso obiecto nullam dari distinctionem virtuale, intrinsecam, aut formalem ex natura rei, & per consequens compositionem illam neque esse actua-lem, neque virtuale, sed solius rationis. Scotistæ verò contendunt in ipso obiecto esse admittendam distinctionem actua-lem, quam vocant formalem ex natura rei. Ex

Thomistis verò alij conueniunt cū Nominalibus nullam admittendo distinctionem, ne quidem virtuale intrinsecam, alij verò eam admittunt; idcirco in præsentī videndum est quid de mente Sancti Patris sentiendum sit; nam de cætero rationes harum Scholarum iam satis diffusè ab earum Doctoribus discussæ, & explicatæ fuerunt, tum in Philosophicis, tum in Theologicis; nec vacat modo talem ingredi labyrinthum.

Secundò præmitto in scholis nostris nunquàm admissam fuisse, nō solū distinctionem realem inter prædicata, (quæ vt erronea iam diū, & à principio relegata fuit ab omnibus scholis), sed nec etiam actua-lem, seu formalem ex natura rei, & idcirco, semper, aut solū

admissam distinctionem virtuales intrinsecam, quam puto esse de mente Sancti Patris, aut virtuales extrinsecam in ordine scilicet ad diuersa connotata, vel negationes, in ordine ad quæ illa entitas simplicissima concipitur, & consideratur.

Tertiò distinctionem virtuales intrinsecam consequi necessario ex quantitate virtutis, quemadmodum ex quantitate molis necessario consequitur distinctio actualis inter partes illam componentes, & integrantes, vel actu, vel potentia, iuxta diuersitatem sententiarum; & sicut per hanc saluatur aliqua prædicata non esse contradictoria, quæ aliàs videntur talia, sic per illam rectè saluari illa prædicata, quæ aliàs censerentur contradictoria in entitate simplicissima, qualia sunt v. g. generare per intellectum, & non per voluntatem, & spirare per voluntatem, non verò per intellectum; sic etiam in creatis beneficio huius distinctionis fit, quod de eadem indiuisibili anima rationali verificetur moueri, & non moueri, vt si stante corpore moueatur manus, & sentire per vim sensitivam, & non sentire per virtutem intellectiuam, & alia huiusmodi; hanc quantitatem virtutis in Deo admittit Sanctus Pater Epist. 3. quæ est ad Volusianum his verbis; *neq; enim mole, sed virtute magnus est Deus*. Similia habet pluribus alijs locis. His positis.

Dico distinctionem virtuales inter essentiam Diuinam, & Diuina attributa, ac etiam inter ipsa esse de mente Sancti Patris salua semper identitate reali, & omnimoda simplicitate ipsius Dei, ac proinde distinctionem illam, quæ reperitur in imperfecto modo nostro improprie, & inadquate concipiendi, habere fundamentum in ipso obiecto. Probatur primò ex eo quod Sanctus Pater frequentissimè distinguit inter ea, quæ verè proprie dicuntur de Deo in scriptura, & ea, quæ tantum improprie, inter quæ sepe inculcat propriissimè tribui Deo ipsum esse, iuxta illud Exodi tertio: *Ego sum, qui sum*, & locis adductis dubio præcedenti constat ipsum sentire, prædicata substantiæ, relationis, & actionis proprie dici de Deo; prædicata verò quando, vbi, situs, & habere, solum improprie, & metaphorice dici; constat ipsum censere dari fundamentum in ipso obiecto ad distinguendum inter prædicata propria, & impropria; aliàs enim nec illa verè possent dici, aut concipi vt propria, quia tunc verè dicuntur, & concipiuntur vt talia, quando dicuntur, & concipiuntur vt sunt, licet nondum tam distinctè, ac clarè, vt per cognitionem intuitiuam; non tamen aliter, quàm sint, quantum patitur cognitio obscura, & abstractiua. Prob.

2. ex lib. de Vera Religione, & ex illis, quæ habet lib. 8. de Trin. cap. 2. 3. & 6. in quibus pluribus, & distinctis anagogijs ex distinctis perfectionibus à creaturis participatis ascendit per abstractionem ab omnibus imperfectionibus non solum obiectiuis ipsarum creaturarum, sed etiã nostri modi concipiendi distinctas perfectiones simpliciter, & originales in Deo, non ut realiter, aut ex natura rei formaliter diuersas; ergo virtute, ne finè fundamēto dicatur fieri prædictæ distinctiones. Prob. 3. ex l. 7. Cōf. c. 10. & ex l. de Magistro, & alibi sæpè; ubi assurgit ad cōtemplationē Sapiētiae, Bonitatis, Misericordiæ, Iustitiæ, & similium perfectionum secundum suas proprias, & distinctas rationes, seu conceptibilitates, quæ, cum non formentur diuersæ finè necessitate, dicendum est habere fundamentum in ipso obiecto, quod fundamentum nos appellamus distinctionem virtua-lem, seu virtutem æquiualentem plurimis perfectionibus actu, & realiter distinctis; proptèr quod nobis placet illud appellare distinctionem virtua-lem. Probatur 4. ex lib. 8. de Trinitate cap. 6. & seq. & lib. 14. cap. 15. ubi docet virtutes in nobis realiter distinctas participari ex perfectionibus Diuinis per quamdam impressionem, seu formationem prouenientem in nobis ab illis perfectionibus origi-

R

nalibus, quas S. P. formam, non formas appellat ibi, ut contendunt aliqui Scotistæ, ut indè eliciant suā distinctionem formalem ex natura rei, quam nos non admittimus, si nomine talis distinctionis intendat aliud, quàm distinctionem virtua-lem intrinsecam; quod si hoc solum intendat, dissentimus ab illis in modo loquendi, eò quod hæc loquutio distinctionis actualis, seu formalis ex natura rei plùs exprimat, quàm deberet, & videatur importare pluralitatē realem, quæ in Diuinis solum inter Diuinas Personas est concedenda. Prob. 5. ex lib. 2. de libero arbitrio cap. 9. 10. 11. 13. & 14. & ex lib. de Vera Relig. cap. 36. 39. & 42, ubi ex distantia plurium, qui considerant Dei Veritatem, Sapientiam, Iustitiam, &c. distinctis conceptibus, seu rationibus formalibus per intellectum, insert præsentiam realem Dei secundum illam diuersitatem conceptuum, qui utique non sunt falsi, sed veri, non secundum diuersitatem realem, seu actua-lem; ergo secundum distinctionem virtua-lem. Prob. 6. quia ex S. P. datur hæc distinctio virtualis inter Sapientiam, & personalitatem, & ibi non officit Diuinæ simplicitatis; ergo nec etiam si ponatur inter Diuina attributa. Probatur antecedens; nam lib. 7. de Trin. cap. 2. habet: *Non eò Verbum, quò Sapien-*
tia.

ria. Hoc exprimit aliquam distinctionem obiectiuam, non realem, nec formalem; ergò virtuales verissimam ex parte obiecti, non verò solum ex nostro modo concipiendi; neque enim solum negat Verbum à nobis concipi eo conceptu, quo concipitur sapientia; sed negat ea conceptibilitate ex parte obiecti esse conceptibile Verbum, qua est conceptibilis Sapientia. Insurgit nihilominus ex eodem loco non levis difficultas; nam S. Pater ibi ait: *Eò Filius, quò Verbum; & eò Verbum, quò Filius &c. non eò Verbum, quò Sapientia, &c. Sapientia verò eò, quò Essentia &c. Hoc est esse, quò sapere: non hoc est esse, quò Verbum esse.* Ex quo loco possunt arguere Nominales, & quicumque negant præcisiones obiectiuas, & solum formales per intellectum admittunt, licet admittatur illa distinctio virtualis intrinseca inter absoluta, & relatiua, quia inducitur consequenter ex reuelatione tanti mysterij, non tamen hoc induci inter ipsa absoluta, & propterea rectè dictum esse à S. P. *non eò Verbum, quò Sapientia*, & statim sublatum fuisse hoc discriminè ab absolutis dicendo: *Sapientia verò eò, quò Essentia.* Et: *Hoc est esse, quò sapere.* Resp. P. Hauzeur in 2. tomo Anatomie ad dictum locum distinguere ibi Verbum à sapientia absoluta, Sapientiam ve-

rò identificare cum Essentia, vel formaliter inadæquatè, summendo eam pro ipsa intellectualitate, vel tantum identificare realiter, ut supra, sed speciali titulo infinitatis, non tantum essentialis, sed & attributalis summendo Sapientiam pro perfectione attributali ex intellectualitate essentiali. Subtilis quidem tanti Scotistæ speculatio, sed quæ reuerà à longè tangit, non soluit nodum; certum est enim S. P. ibi nullo modo negare identitatem realem inter Verbum, & Sapientiam, primò, quia optimè sciebat hoc esse contra Fidem, & esse ponere quaternitatem, non Trinitatem; secundò, quia immediate post subdit: *Cum dicitur Verbum, ac si dicatur nata Sapientia &c. in eo, quò nata est, intelligitur Verbum; in eo, quò Sapientia, etiam essentia;* non ergò solum intendit identificare realiter sapientiam, & essentiam, ut vult Hauzeur, nec etiam solum intendit pro sapientia intellectualitatem, ut contendit iste Auctor, sed intendit ipsum actum; nam semetipsum satis explicat statim dicendo: *Hoc est esse, quò sapere*, quò significat actum, non verò potentiam solum. Undè arbitror altiore esse sensum S. Patris, & ibi intendere, quò actualis intellectio, quò est omnino idem re, & ratione, ac sapientia, & sapere, sint non solum

de

de conceptu identico, sed etiam de conceptu formali Diuinæ Essentiae; Vita enim, in quocumque sit, est de conceptu quidditativo, & formali ipsius; de quo puncto latius in Controuersia de Scientia Dei, quod & clarè explicat S. P. in præsentī Axiomate cum ait: *Quæ Vita dicitur in Deo, ipsa est eius Essentia, atque natura.* Quòd si dicas hoc eodem modo philosophandum esse ex eius verbis de alijs attributis; nam & hīc in Axiomate subdit: *Vna ergò, eademque res dicitur, siue dicatur Aeternus Deus, siue Immortalis, siue Incorruptibilis &c.* resp. quòd hīc ipsemet se explicat de identitate reali, non verò de identitate conceptus formalis; nam ibi solū intendit excludere pluralitatem qualitatū, quæ utique realis est, ut patet in nobis, cum subdat: *Quod posui quasi tantummodò videatur significare substantiam, cetera verò huius substantiæ qualitates: sed non ita est in illa ineffabili, simpliciue natura; quidquid enim secundum qualitates illic dici videtur, secundum substantiam, vel essentiam est intelligendū;* & in fine enumeratis quatuor perfectionibus cōcludit: *Nomina enim quatuor, res autem una est;* quod utique de identitate reali dictum esse constat. Prob. 7. ex lib. 3. cōtrā Maximinum cap. 10. ubi ait: *Cur ergò in virtute simplici, qued*

Deus est, non timuisti tot commemorare virtutes? Nunquid bonitas, & sapientia, & clementia, & potentia partes sunt unius virtutis? Non sunt ergò partes, & tamen 4. sunt, & una virtus est, eademque simplex est. Si ergò in una persona Patris plura inuenis, sed partes non inuenis: quantò magis Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, unus Deus est, & tres persone, & propter singulorum perfectionem partes unius Dei non sunt? Ex quibus verbis constat ex aliquali distinctione Diuinarum perfectionum concepta in ipso obiecto (hoc enim sonant illa verba: *non sunt ergò partes, & tamen quatuor sunt, & una virtus est, eademque simplex est,*) conuincere dictum Hæreticum de pluralitate reali personarum siue pluralitate reali ipsorum attributorum. Plura alia hīc omitto spectantia ad hoc intentum, quæ adducit Pater Hauzeur in 2. tomo suæ Anatomix in ponderationibus ad caput suum lib. 15. de Trinit.; quæ tamen ipse adducit pro sua Scotica distinctione formali ex natura rei, quam nos non admittimus, ne inducamus aliā pluralitatem realem in Diuinis, quam personarum; sed tamen, si benè perpendantur, negari non potest, quin vnā cum supradictis probent iuxta mentem S. Patris esse admittendam omnino à Theologis distinctionē virtua-

tualem supradictam, quæ tamèn non inducit compositionem realē, quemadmodum non inducit eam in anima rationali distinctio virtualis intèr tres gradus ipsius, nempe vegetativum, sensitivum, & rationalem; ad huiusmodi enim compositionem non sufficit quòd extrema sint realia, sed prætereà requiritur quòd sint realitèr distincta. Constat hoc ex omnibus compositionibus realibus, quæ dantur à parte rei; Tota igitur compositio erit intèr actus nostri intellectus, quatenus sunt in ipsa potentia intellectiva realitèr distincti, & ab ipsa collecti in vnum ad penetrandam perfectionem ipsius Dei, & sic est compositio formalis actualis per intellectum, quemadmodum est ipsa distinctio, non verò formalis actualis ex natura rei independentèr ab intellectu. Quod si aliquis contendat esse ibi ponendam compositionem virtuales, quemadmodum admittitur distinctio virtualis, quæstio erit de voce, in quo genere non contendo, dummodò cōstet de re, & excludantur imperfectiones, quæ trahunt secum cōpositiones reales in creatis.

Dices; constat ex eodem S. Patre non esse admittendam in Deo prædictam distinctionem virtuales intrinsecam; ergò gratis asseritur esse de mente ipsius. Probatur antecedens, quia in Sermonè 40. de

tempore cap. 6. ait: *Quid dicturus es? diuisurus es Deum per qualitates, idest per quasdam affectiones corporales, vel animales, in quibus aliud, atque aliud esse sentimus?* Infra. *In Deo omne, quod dicitur, idipsum est; Neque enim in Deo aliud potestas, & aliud prudentia, & aliud fortitudo, & aliud iustitia, aut aliud castitas. Quicquid horum de Deo dicis, neque aliud, & aliud intelligitur, & nihil dicitur: quia hæc animarum sunt, quas illa lux perfundit quodammodo, & pro suis qualitatibus afficit, quomodo cum oritur corporibus lux ista visibilis, si auferatur, unus est corporibus omnibus color, qui potius dicendus est nullius color; cum autem illata illustrauerit corpora, quamuis ipsa uniusmodi sit, pro diuersis tamèn corporum qualitatibus diuerso ea nitore aspergit.* Ergò animarum sunt istæ affectiones, quæ benè sunt affectæ ab illa luce, quæ non afficitur, & formata ab illa, quæ non formatur, &c. Quæ verba videntur negare omnè distinctionem obiectiuam priorem distinctione solius rationis. Resp. negando antecedens, & ab probationem eius dico stare potius prædicta verba pro nostra, quàm pro opposita sententia, primò, quia ibi negat Sanctus Pater aliquoties aliud, & aliud, quod significat tantum identitatem essentialē; non negat verò distinctionē obiectiuam. 2.

quia

quia illa verba *diuisurus ne es Deū per qualitates* ? satis demonstrant ipsum negare solum diuisionem per plura accidentia Physica, quæ sint qualitates reales realiter distinctæ. 3. quia illa verba: *animarum sunt istæ affectiones, quæ benè sunt affectæ ab illa luce, quæ non afficitur, & formata ab illa, quæ non formatur*, declarant distinctas affectiones, siuè conceptus nostros formales habere fundamentum in ipso obiecto, & supponere illam entitatem esse distinguibilem à nobis per illos cōceptus beneficio eminentiæ, & quantitatis, non molis, sed virtu-

tis, quod est ipsamet distinctio virtualis, quam intendimus. 4. quia, & illa alia verba: *istā de Deo dicimus, quia non inuenimus melius quod dicamus, &c. iustum quidem Deum dicis, sed intellige aliquid ultra iustitiam, quam soles & de homine cogitare*, ostendunt verè tribui Deo rationem formalem, & propriam iustitiæ plusquam creatæ. Denique illa: *quia hoc est in Domino virtus, quod iustitia: quidquid de illo dixeris, hoc idem dicis, cum tamèn nihil dignè dicas*, prorsus sonant sensum identicum, non autem formalem.

CONTRORSIA

TERTIA

De Perfectione, & Bonitate Dei.

AXIOMA PRIMVM.

De Continentia omnium perfectionum in Deo.

Ex Lib. 4. de Trinitate cap. 1.

*Q*uod factum nobis annuntiatur, hoc futurum ostendebatur & antiquis iustis, ut per eandem fidem etiam ipsi humiliati infirmarentur, & infirmati perficerentur. Quia igitur unum Verbum Dei est, per quod facta sunt omnia, quod est incommutabilis veritas, ubi principaliter, atque incommutabiliter sunt omnia simul, non solum quae nunc sunt in hac universa creatura, verum etiam quae fuerunt, & quae futura sunt. Vbi autem nec fuerunt, nec futura sunt, sed tantummodo sunt, & omnia vita sunt, & omnia unum sunt, & magis unum est, & una vita est. Sic enim omnia per ipsum facta sunt, ut quicquid factum est in his, in illo vita sit, & facta non sit: quia in principio non factum est Verbum, sed erat Verbum apud Deum, & Deus erat Verbum, & omnia per ipsum facta sunt: nec per ipsum omnia facta essent, nisi ipsum esset ante omnia, factumque non esset. In ijs autem, quae per ipsum, facta sunt, etiam corpus, quod vita non est, per ipsum non fieret, nisi in illo antequam fieret vita esset. Quod enim factum est iam in illo vita erat, & non qualiscunque vita; nam & anima vita est corporis, sed & haec facta est, quia mutabilis est: & per quid facta est, nisi per Dei Verbum incommutabile? Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil:

nihil : quod ergo factum est, iam in illo vita erat, & non qualiscunque vita, sed vita erat lux hominum, lux utique rationalium mentium, per quas homines à pecoribus differunt : & ideo sunt homines. Non ergo lux corporea, quæ lux est carniū, siue de Cælo fulgeat, siue terrenis ignibus accendatur, nec humanarum tantum carniū, sed etiam beluarum, & usque ad minutissimos quosque vermiculos. Omnia enim hæc vident istam lucem ; at illa vita lux hominum erat, nec longè posita ab unoquoque nostro. In illa enim vivimus, & mouemur, & sumus. Hoc idem principium repetit, & explicat S. P. Tractatu primo in Euangelium S. Ioannis his verbis. Quod factum est in illo vita est : ergo totum vita est, sic pronunciauerimus. Quid enim non in illo factum est ? Ipse est enim Sapiencia Dei : & dicitur in Psalmo, omnia in sapientia fecisti : omnia sicut per illum facta, ita in illo facta sunt. Si ergo omnia in illo, fratres charissimi, & quod in illo factum est, vita est : ergo & terra vita est, ergo & lignum vita est. Dicimus quidem lignum uitam, sed secundum intellectum lignum Crucis, unde accepimus uitam. Ergo & lapis vita est. Inhonestum est sic intelligere, ne rursus nobis subrepat eadem sordidissima secta Manichæorum, & dicat : quia habet uitam lapis, & habet animam paries, & resticula habet animam, & lana, & uestis. Solent enim delirantes dicere, & cum repressi fuerint, & repulsi, quasi de scripturis proferunt dicentes ; Vt quid dictum est, quod factum est in ipso vita est ? Si enim in ipso omnia facta sunt, omnia vita sunt. Non te abducant : pronuncia sic, quod factum est : hic subdistingue, & deinde infer, in illo vita est. Quid est hoc ? facta est terra, sed ipsa terra, quæ facta est, non est vita. Est autem in ipsa sapientia spiritaliter ratio quedam, qua terra facta est, hæc vita est. (Ergo quod factum est, in illo vita est.) Quomodo possum dicam charitati vestra. Faber fecit arcam. Primò in arte habet arcam. Si enim in arte arcam non haberet, non esset unde fabricando illam proferret. Sed arca sic est in arte, ut non ipsa arca sit, quæ videtur oculis. In arte inuisibiliter est, in opere visibiliter erit. Ecce facta est in opere, numquid destitit esse in arte ? Et illa in opere facta est, & illa manet, quæ in arte est ; nam potest illa arca putrescere, & iterum ex illa, quæ in arte est, alia fabricari. Attendite ergo arcam in arte, & arcam in opere. Arca in opere non est vita, arca in arte vita est, quia uiuit anima artificis, ubi sunt ista omnia antequàm proferantur. Sic ergo fratres charissimi, quia Sapiencia Dei, per quam facta sunt omnia, secundum artem continet omnia, antequàm fabricet omnia : hinc, quæ sunt per ipsam

arscm,

artem, non continuo uita sunt, sed quicquid factum est, uita in illo est. Terram uides, est in arte terra. Cælum uides, est in arte Cælum; Solem, & Lunam uides, sunt & ista in arte. Sed foris corpora sunt, in arte uita sunt. Videte si quomodo potestis, magna enim res dicta est: & si non à me magno, aut non per me magnum, tamen à magno; non enim à me paruulo dicta sunt hæc: sed ille non est paruulus, ad quem respicio ut dicam; capiat quisque ut potest, in quantum potest; & qui non potest, nutriat cor ut possit. Vnde nutriat? de lacte nutriat, ut ad cibum perueniat. A Christo per carnem nato non recedat, donec perueniat ad Christum ab uno Patre natum, Verbum Deum apud Deum, per quod facta sunt omnia, quia illa uita est, quæ in illo est lux hominum.

D V B I V M

An Deus contineat omnium rerum perfectiones, & quomodo.

PRæmitto 1. Perfectum dici illud, cui nihil deest ad suum complementum naturale ex Arist. lib. 5. Metaphysicorum textu 21. quod duplex est; aliud enim dicitur perfectum intra certum genus solum, ut sunt omnes creaturæ; aliud verò intra totam latitudinem entis, ut est Deus, quem esse perfectum est de fide Matth. 5. *Estote perfecti, sicut & Pater uester cælestis perfectus est.* 2. Ex perfectionibus, quæ continentur in Deo, alias esse perfectiones simpliciter: (infra explico quid sit perfectio simpliciter simplex, & perfectio se-

cundum quid, & qualiter dignoscendæ,) quæ in suo conceptu nullam inuoluunt imperfectionem; alias in certo genere, quæ habent adiunctam aliquam imperfectionem, ut ratiocinari, & moueri, quæ dicunt aliquid finitum, & limitatum. 3. duplicem esse continentiam, formalem vnā, eminentem alterā, & ad continentiam eminentialem, non sufficere quòd Deus habeat perfectius esse, quàm omnes perfectiones creatæ, ut volebat Gabriel in 1. dist. 36. qu. 1. nam sic etiam Angelus contineret eminentè creaturas materiales, quòd ta-

men

men non admittitur; sed requiri
ulterius virtutem, qua possint pro-
duci; quo sensu docent Peripatetici
calorem contineri eminentèr in So-
le, eò quod in eo ponant qualitatē
perfectiorem productiuam caloris.
Datur quidem & altera continentia
eminentialis, secundum quam vna
res dicitur continere alteram, qua-
tenus est entitas perfectior se exten-
dens ad omnes effectus imperfectio-
res, sed nobiliori modo, quo pacto
dicuntur sensus interni eminentèr
continere sensus externos, quia no-
biliori modo illi percipiunt horum
obiecta; & sic intellectus continet
sensus internos, & externos. Sed
hæc continentia est inferioris ordi-
nis, quàm illa, de qua quærimus,
quam cum lumine naturali non co-
gnoscamus, nisi ex effectibus, quo-
rum perfectioni causa vel debet esse
æqualis, vt in causis vniuocis, vel
superior, vt in æquiuocis, quia nihil
dat, quod non præhabet, vel actu,
& formalitèr, vel virtute, & eminen-
tèr, deducimus non sufficere ad hoc,
vt dicatur aliquid continere eminen-
tèr aliud, quod possit concurrere
ad eius productionem instrumen-
talitèr solum, sed requiri quod
concurrat per modum causæ prin-
cipalis; nam, cum imperfectio in-
strumenti possit suppleri ex perfec-
tione causæ, à qua dependet, non
potest colligi maior perfectio in-
strumenti, propterea nec plantæ,

nec animalia dicuntur contineri
eminentèr in seminibus; immò nec
etiam in Astris, quia ad earum
productionem non concurrunt, ni-
si vt instrumenta intelligentiæ mo-
tricis, vel, vt alijs placet, solum Pri-
mi Motoris. 4. perfectiones om-
nes simpliciter tales, vt sunt Sa-
pientia, Bonitas, Amor, Veritas,
&c. tripliciter posse considerari.
Primò vt abstrahunt à creato, &
increato; Secundò, vt sunt, siue
secundum modum, quo sunt in
Deo: Tertiò secundum modum,
quo sunt etiā in creaturis; & duo-
bus quidem primis modis deno-
minare Deum formalitèr, quia sic
nullam dicunt imperfectionem;
tertio verò modo, quia important
imperfectiones, vt esse finitum,
dependens, creatum, & similia,
non denominare illum; neque
enim prædicantur de eo Vita, aut
Veritas, vel sapientia humana,
vel Angelica; hoc enim modo cō-
tinentur solum eminentèr in eo,
quemadmodum esse lapidis, auri,
plantæ, & Leonis, cum hac tamē
differentia, quod istæ, cum non pos-
sint abstrahi à materia (nam in suo
quidditatiuo conceptu eam sem-
pèr necessariò cum alijs imperfec-
tionibus inuoluunt, nō nisi eminen-
tèr dicantur esse in Deo; Sapientia ve-
rò, Bonitas, Vita, &c. cum abstra-
hantur non solum à materia, sed
etiam ab esse creato, dicantur esse

in Deo formalitèr, non quidem secundum rationem genericam, vel specificam; neque enim potest dari tale quid còmunè vniuocè Deo; & creaturis (vt suprà dictum est) sed secundum rationem analogicam excludentem modum illum, quo sunt in creaturis, quibus positis.

Dico 1. Deum esse summè perfectum. Patet ex dictis, quia, cum perfectum dicatur illud, cui nihil deest eorum, quæ naturæ ipsius conueniunt, & Deus eadem necessitate, qua est ens à se, habeat omnem perfectionem sibi debitā, quæ sicut est omnium prima, utpotè à nullo dependens, sic est omnium summa, idcirco necessariò debet constituere ipsum summè perfectum, quod sic explico. Creaturæ eatenus dicuntur perfectæ, quatenus pollent perfectionibus ad suum statum pertinentibus, siuè illæ spectent ad entitatem, siuè ad operationem, siuè ad sui finis assequutionem; sed Deus ea omnia habet excellentiori, ac perfectiori modo, quàm habeant illa omnia; ipse enim est ens actuale à se; creata verò sunt omnia dependentia ab agente extrinseco; præterea Deus per seipsum operatur; creaturæ verò per varias facultates, accidentia, & instrumenta; denique per seipsum Beatus est; alia verò habent suæ Beatitudinis obi-

ectum à se realitèr distinctum, quo ex natura rei possunt priuari, licet aliquæ non sint priuandæ in æternum, quod tamen est ex gratia, & ex munere ipsius Dei; hæc omnia important primam, & summam perfectionem; ergò constituunt Deum summè perfectum. 2. probari potest ex eo, quod Deus est fons omnium rerum existentium, vt pulchrè explicat S. Pater in Axiomate, ita vt nihil sit possibile nisi per ipsum; ergò necesse est vt omnem omninò perfectionem in se præhabeat, & per consequens summam, 3. quia ex communi acceptione, & consensu Deus est id, quo nihil maius, aut perfectius excogitari potest, ergò quæcumque perfectio intra latitudinē entis excogitabilis est illi debita, & in eo necessariò existens, alias excogitari posset aliquid melius, & perfectius Deo. Propterea, cū S. P. lib. 10. Conf. cap. 6. enumerasset diuersas rerum perfectiones in genere, & dixisset: *Quid autē amo, cum te amo? non speciem corporis, nec aliquam ex illis perfectionibus, quas ibi enumerat; deindè colligendo omnia simul; ostēdit, qualitèr ipse sit summa, & prima omnium perfectionum, qualem se non esse omnis alia creatura clamat. Sic prædictam doctrinam explicando, ait. Non hac amo, cum amo Deum meum; Et ta-*
men

men amo quamdam lucem, & quamdam vocem, & quendam odorem, & quendam cibum, & quendam amplexum, cum amo Deum meum, lucem, vocem, odorem, cibum, amplexum interioris hominis mei, ubi fulget anima mea, quod non capit locus, & ubi sonat, quod non rapit tempus, & ubi olet, quod non spargit flatus: & ubi sapit, quod non minuit edacitas, & ubi heret, quod non diuellit facietas. Hoc est, quod amo, cum Deum meum amo. Et quid est hoc? Interrogavi terram, & dixit: Non sum; & quaecumque in eadem sunt, idē confessa sunt: Interrogavi mare, & abyssos, & reptilia animarum viuarum, & responderunt: Non sumus Deus tuus; quere super nos. Interrogavi auras flabiles, & inquit vniversus aer cum incolis suis: Fallitur Anaximenes, non sum Deus tuus. Interrogavi Cælum Solem, Lunam, Stellas: neque nos sumus Deus, quem quæris, inquiunt. Et dixi omnibus ijs, quæ circumstant fores carnis meæ: dixistis mihi de Deo meo, quod vos non estis, dicite mihi de illo aliquid. Et exclamauerunt voce magna: Ipse fecit nos. Interrogatio mea, intentio mea, & responsio eorum species eorum. Et direxi me ad me, & dixi mihi: Tu quis es? Et respondi: homo, Et ecce corpus, & anima in me mihi præstò sunt, vnum exterius, alterum interius. Quid horum est unde de-

bui quærere Deum meum, quem iam quæsieram per corpus à terra vsque ad Cælum, quousque potui mittere nuncios, radios oculorum meorum? Sed melius quod interius est: Ei quippè renunciabant omnes nuncij corporales præsidenti, & iudicanti de singulis responsionibus Cæli, & Terre, & omnium, quæ in eis sunt dicentium: Non sumus Deus, sed ipse fecit nos: Homo interior cognouit hæc per exterioris ministerium; ego interior cognoui hæc; ego, ego animus per sensus corporis mei. Et: Non sumus Deus, sed ipse fecit nos &c. Nonne omnibus, quibus integer sensus est, apparet hæc species? Cur nō omnibus eadē loquitur? &c. Amore subduntur eis, & subditi iudicare non possunt: Nec respondent ista interrogantibus, nisi indicatibus, &c. Immo verò omnibus loquitur: Sed illi intelligunt, qui eius vocem acceptam foris, intus cum veritate conferunt. Et ex cap. 7. Quid ergò amo, cum Deum meum amo? quis est ille super caput anima meæ? per ipsam animam meam ascendam ad illum: transibo vim meam vegetatiuam, & sensitiuam. Ex 8. & venio in campos, & lata prætoria memorie meæ. Subdit illam vim magnam, & capacitatem secretam memoria. Magna ista vis est memoria, magna nimis Deus meus, penetrabile amplum, & infinitum, & quis ad fundum eius peruenit, &c.

consequentèr ad hæc.

Dico 2. perfectiones simpliciter simplices esse in Deo formaliter, quod probatur, ex definitione S. Anselmi in Monologio cap. 14. in omni Schola Theologica recepta, qua dicitur: Perfectio simpliciter simplex est illa, quæ melior est ipsa, quam non ipsa, idest in quolibet ente, vt ens est melius est ipsam habere, quam non habere; sed, cum Deus sit ens perfectissimum (vt dictum est) debet habere actu, & formaliter quidquid est melius habere, quam non habere, aliàs enim careret aliquo, quod si haberet, perfectius esset; ergò necesse est ipsum habere omnes perfectiones simpliciter simplices; istæ enim nullam omninò habent admixtam imperfectionem.

Dico 3. Perfectiones omnium creaturarum esse in Deo eminentèr, quod probatur, quia quidquid perfectionis est in effectu, debet præexistere in causa agente, vel formaliter, vel nobiliori modo; sed istæ non possunt existere formaliter in Deo, ergò nobiliori modo, quod adiuncta ratione causæ efficientis constituit præexistere eminentèr. Præexistentiæ hanc habemus in Ps. 93. *Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum non considerat?* & Isaïæ cap. 66. versic. 9. *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam,*

dicit Dominus? Si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus. dicitur in causa agente, quia, licèt effectus præexistat in causa materiali, non tamèn dicitur contineri in ea eminentèr, cum nomen ipsum eminentiæ importet nobiliorem modum essendi, qui non potest esse in materia, quæ est pura potentia subiectiua, nec prærequiritur, cum solùm concurrat sustentando, & recipiendo; Nihilominùs ex modo, quo formæ materiales dicuntur ab Aristotelicis antequàm fiant, habere esse in materia, intelligitur quomodo res omnes habeant esse in Deo; quemadmodum enim formæ non habuerunt aliud esse, quam ipsum haberi, quod ex usu loquendi factum est, vt dicatur esse formæ producendæ, quia in sua potentia illam materia concludit, sic esse eminentèr contentum in Deo nihil aliud est, quam ipsa Diuina Essentia, vt in sua operatrice virtute continet creaturas; & quemadmodum formæ, licèt in sua entitate diuersæ, in materia tamèn sunt vnum, & idem, quia sunt ipsum esse materiæ, sic esse creaturarum omnium in Deo; Est tamen diuersitas in hoc, quod formæ in materia imperfectiori modo præexistunt; creaturæ verò in Deo nobiliori modo. Ex quo patet quomodo sit intelligendum illud

illud vulgatum Axioma S. P. N. Augustini: *Creatura habet uerius esse in Deo, quam in propria natura*; nam ly *uerius* debet accipi ut nomē determinans verbum *esse*, ita ut sensus sit, quod esse creaturæ in Deo habeat esse nobilius; & hoc modo esse ibi positum, & intellectum à S. Patre non est dubium; nam, si acciperetur ut aduerbium, significaret creaturā ueriori modo esse in Deo, quam in se, quod est falsum, quia, licet in se habeat esse imperfectius, illud tamēn habet formalitē, & intrinsecē; in Deo uerō solum virtualitē, & obiectiuē. Consequentē ad dictum S. Patris S. Anselmus fidelis illius sectator dixit creaturam in Deo esse creatricem Essentiam. Ex his patet perfectiōnes non simpliciter simplices non esse formalitē in Deo proptēr perfectiōnes, quas inuoluunt in suo quidditatio con-ceptu, sed solum eminentē: definitur autem huiusmodi perfectiō, quæ non est melior ipsa, quam non ipsa, idest illam habere, quam non habere.

Quæri hīc solet occasione definitionis perfectiōnis simpliciter simplicis, an omnia attributa diuina sint talia. Ratio dubitandi est proptēr illa, quæ de formali dicunt negationem, qualia sunt simplicitas, & infinitas; cum enim quodlibet ens positium sit melius sua

negatione, huiusmodi attributis non uidetur conuenire prædicta definitio, quæ requirit ut sint meliora ipsa, quam non ipsa: pro solutione.

Præmitto 1. in definitione data non esse faciendam comparationem cum negatione ipsius perfectiōnis, aliās omnis perfectiō esset simpliciter simplex; nam quælibet positium est melior ipsa, quam nō ipsa, idest melior, quam negatio sui ipsius; quis enim dubitat quælibet paruam quantitatem, aut minimam qualitatem esse meliores, quam ipsarum negationes? 2. Extremum, cum quo fit comparatio, & cui applicatur perfectiō simpliciter talis, non esse attendendum in ordine ad singulare ens iuxta suam propriam naturam; nam, si hoc modo fieret, quælibet perfectiō esset simpliciter simplex; nam Equo, Leoni, Lapidi sunt meliores suæ perfectiōnes quidditatiuæ, & propriæ, quam earum oppositæ, quæ essent fundamenta negationis suæ propriæ. Est igitur habenda attentio in ordine ad rationem entis ut sic abstrahentis ab omni creato, & increato, ita ut, si talis perfectiō illi tribuatur, melior sit ipsa, quam non ipsa, idest quam quodlibet aliud ens positium, quod sit fundamentum negationis talis perfectiōnis. 3. Nullam perfectiōnem creatam esse perfectiōnem

tionem simpliciter simplicem; nulla enim melior est ipsa, quam non ipsa in sensu supra explicato, cum nulla perfectio creata sit melior ente increato, in quo fundatur negatio perfectionis creata; quibus positis.

Circà præsentem difficultatem sunt duæ sententiæ oppositæ. Vna est Caietani in opusculo de Ente, & Essentia cap. 2. quæ negat simplicitatem in Deo esse perfectionem simpliciter simplicem, cui favere videtur S. Thomas distinc. 11. qu. 2. art. p. q. 1. ad p. Altera est Scoti in p. dist. 3. qu. pr. ad pr. cum quo concordat S. Thomas lib. p. contrà gentes cap. 18. qui asserunt etiam huiusmodi perfectiones in Deo esse perfectiones simpliciter simplices; propterea

Dico tam simplicitatem, quam infinitatem, quam etiam quamcunque aliam perfectionem Divinam absolutam, seu essentialem (nam de personalibus dicam in Tract. de Trinit.) esse perfectionem simpliciter simplicem, quod sic probo: omnis perfectio increata melior est omni ente creato, in quo fundatur negatio perfectionis increata; Sed simplicitas, infinitas, & aliæ omnes prædictæ sunt huiusmodi; ergo sunt perfectiones simpliciter simplices. Minor probatur. quia melius est esse simplicem, quam compositum, cum hoc involvat ef-

fectualiter imperfectiones potentialitatis, limitationis, partium, &c. quas excludit simplicitas, & sic etiā esse infinitum; ergo &c. 2. prob. quia simplicitas nec formaliter, nec connotatiue dicit aliquam imperfectionem, alias enim non attribueretur Deo; ergo &c. 3. quia si aliquid obstaret maximè quia dicit negationem; sed hoc non obstat, ut clarum fiet ex responsione ad argumentum contrariorum, & præterea, quia etiam vnum dicit negationem; & tamen nullus negat entitatem esse perfectionem simpliciter simplicem in Deo; ergo.

Dices pro Caietano: simplicitas opponitur compositioni, cuius ratio non est negatiua; compositum enim dicitur, quod constat ex partibus unitis, & per consequens illa non potest dicere nisi negationem; ergo in suo conceptu melior est compositio, quam simplicitas, quod confirmatur, quia composita sunt perfectiora partibus componentibus, quæ tamen sunt simplices, & magis composita sunt perfectiora minùs compositis, ut sunt mixta in comparatione elementorum, & viuentia respectu inanimatorum; ergo enti non est melius esse simplex, quam compositum. R. simplicitatem, & infinitatem non dicere meram, & solam negationem, sed dicere aliquid perfectissimum à nobis aliter non

valentibus explicatum per negationem, & ideo negatur prima consequentia; ad confirmationem resp. clari disparē rationem; nam idcirco composita sunt perfectiora partibus componentibus (estō iste sint simplices,) quia nulla pars componens est tantæ perfectionis, ut habeat in se perfectionem alterius compartis; unde, cum compositū includat utramque, quas nulla pars seorsim sumpta includit, idcirco partes sunt imperfectiores compositis, quæ componunt, quod idem dicendum est de magis compositis respectu minus compositorum; at entitas simplicissima Dei est tantæ perfectionis, ut includat perfectionem, & quarumcumque partium, & quorumcumque compositorum, & propterea non tenet

consequentia, nec est verum consequens; Nam enti abstrahenti à creato, & increato melius est proculdubio esse simplex modo explicato, quàm esse compositum. Quod si dicas: tali individuo, & tali speciei est melius esse compositum, quàm esse simplex; ergo adhuc erit perfectio simpliciter simplex, respondeo negando consequentiam, comparatio enim est faciēda cum ente abstrahente à creato, & increato, ut suprā dictū est, non verò cum tali specie, aut individuo, in quo allucinantur aduersarij. Vide Granatum Tract. 2, disp. 4. pulchrè, & eruditè hanc doctrinam explicantem, cum quo concordat Ludouicus Caspensis tom. p. disp. 4. sect. p. §. 3.

AXIOMA SECVNDVM.

De Perfectionibus, in quibus creatura assimilantur DEO.

Ex Lib. 83. Questionum. Quest. 51.

CVM exteriorē, & interiorē hominem Diuina Scriptura commemoret, & in tantum eos discernat, ut ab Apostolo dictum sit, & si exterior homo noster corrumpitur, sed interior renouatur de die in diem, queri potest utrum vnus horum factus sit ad imaginē, & similitudinē Dei. Nam illud stultum est querere, si vnus, quis horum. Quis enim dubitat eum potius, qui renouatur, quàm eum, qui corrumpitur, dicere?

Verum autem ambo, magna questio est; nam si exterior homo est Adam, & interior Christus, bene ambo intelliguntur. Sed cum Adam, sicut à Deo factus est, bonus non manserit, & diligendo carnalia, carnalis effectus sit, non absurde videri potest hoc ipsum ei fuisse carere imagine Dei, & similitudinem amittere, ac per hoc ipse renouatur, & ipse est etiam interior; quomodo ergo est ipse, & exterior? An secundum corpus, ut interior sit secundum animam, & interior sit resurrectio, & renouatio, qua nunc sit secundum mortem prioris vite, idest peccati, & secundum regenerationem noue vite, idest iustitiæ? Quos item duos homines sic appellat, ut unum veterem, quem debemus exuere, alterum nouum, & eum induendum commemoret, quorum rursus illum appellat imaginem terreni hominis, quia secundum peccatum primi hominis geritur, qui est Adam: alterum imaginem celestis hominis, quia secundum iustitiam secundi hominis geritur, qui est Iesus Christus; exterior autem homo, qui non corrumpitur, futura resurrectione renouabitur: cum istam mortem persoluerit, quam natura debet lege illa, quæ in Paradiso per præceptum data est. Quo modo autem non sit incongruum quod dicitur, etiam corpus factum ad similitudinem Dei, facile intelligit, qui diligenter attendit quod dictum est, & fecit Deus omnia bona valde. Nemo enim dubitat quod sit ipse primitus bonus. Multis enim modis dici res possunt similes Deo: alie secundum virtutem, & sapientiam factæ, quia in ipso est virtus, & sapientia non facta: alie in quantum solum viuunt, quia ille summè, & primè viuit: alie in quantum sunt, quia ille summè, & primitus est. Et ideo quæ tantummodo sunt, nec tamen viuunt, aut sapiunt, non perfectè, sed exiguè sunt ad similitudinem eius, quia & ipsa bona sunt in ordine suo, cum sit ille super omnia bonus, à quo omnia bona procedunt. Omnia verò, quæ viuunt, & non sapiunt paulò amplius participant similitudinem. Quod enim viuit, etiam est: non autem quicquid est etiam viuit. Iam porrò quæ sapiunt illi similitudine proxima sunt, ut in creaturis nihil sit propinquius. Quod enim participat sapientia, & viuit, & est: Quod autem viuit, necesse est ut sit, non necesse est ut sapiat. Quare, cum homo possit particeps esse sapientiæ secundum interiorem hominem, secundum se ipsum ita est ad imaginem Dei, ut nulla natura interposita formetur, & ideo nihil sit Deo coniunctius. Et sapit enim, & viuit, & est; quæ creatura nihil est melius; quod si exterior homo vita illa accipitur, quæ per corpus sentimus quinque notissimis sensibus, quos cum pecoribus habemus communes; nam & ipsa molestijs sensibilibus, quæ persecutionibus ingeruntur corrumpi potest: non immerito, & ipse homo particeps dicitur.

*dicatur similitudinis Dei, non solum quia uiuit, quod etiam in bestijs appa-
 ret, sed amplius quod ad mentem conuertit se regentem, quem illustrat sa-
 pientia, quod in bestijs ratione carentibus esse nequit. Corpus quoque ho-
 minis, quia solum inter animalium terrenarum corpora, non prouum in-
 alium prostratum est, cum sit visibile, & ad intuendum Cælum erectum,
 quod est principium visibilium, quamquam non sua, sed anima presentia
 viuere cognoscatur; tamen non modo quia est, & in quantum est, utique
 bonum est, sed etiam quia tale est, ut ad contemplandum Cælum sit aptius,
 magis in hoc ad imaginem, & similitudinem Dei, quam cetera corpora
 animalium factum iure videri potest. Tamen, quia homo sine vita non
 recte appellatur, non corpus solum, homo exterior neque sola vita, quæ in
 sensu est corporis, sed utrumque simul rectius fortasse intelligitur; neque
 inscite distinguitur, quod aliud sit imago, & similitudo Dei, qui etiam Filius
 dicitur: aliud ad imaginem, & similitudinem Dei, sicut hominem factum
 accipimus. Sunt etiam qui non frustra intelligunt duo dicta esse ad ima-
 ginem, & similitudinem, cum si una res esset unum nomen, unum nomen
 sufficere potuisse asserunt. Sed ad imaginem mentem factam volunt, quæ
 nulla interposita substantia, ab ipsa veritate formatur, qui etiam spiritus
 dicitur, non ille Spiritus Sanctus, qui est eiusdem substantia, cuius & Pa-
 ter, & Filius, sed spiritus hominis. Nam ita hos discernit Apostolus:
 Nemo scit quid agatur in homine, nisi spiritus hominis, & nemo scit quid
 agatur in Deo, nisi spiritus Dei. Item de spiritu hominis dicit: saluum
 faciat spiritum uestrum, & animam, & corpus; & iste enim factus est à
 Deo, sicut & cetera creatura. Scriptum est enim in Prouerbijs hoc modo.
 Scito quoniam Dominus corda hominum nouit, & qui finxit spiritum
 omnibus, ipse scit omnia. Ergo iste Spiritus ad imaginem Dei nullo du-
 bitante factus accipitur, in quo est intelligentia ueritatis; heret enim ue-
 ritati nulla interposita creatura. Cetera hominis ad similitudinem facta
 uideri uolunt: quia omnis quidem imago similis est, non autem omne quod
 simile est, etiam imago proprie, sed forte abusuè dici potest. Sed cauen-
 dum in talibus, ne quid nimis asseuerandum putetur, illa re sanè salubri-
 ter custodita, ne, quoniam corpus quodlibet per localia spacia porrectum est,
 aliquid tale credatur esse substantia Dei. Nam res, quæ in parte minor
 est, quam in toto, nec dignitati anime conuenit; quanto minus maiestati Dei?*

D V B I V M

Vtrum ratio similitudinis, & imaginis
Dei reperiatur in creaturis, &
quomodo.

Pæmitto primò occasionem huic quæstioni hoc loco dedisse S. Thomam, qui Quæstion. 4. primæ partis, vbi agit de perfectione Dei, quæsiuit an aliqua creatura possit esse similis Deo, & resoluit affirmatiuè, non quidem quoad gradum specificum, aut genericum, sed quoad analogicum, vt in ente; qua doctrina conciliat ea Sacræ Scripturæ loca, quæ circa hunc punctum videntur contradictoria, vt Genesis primo *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, & Ps. 34. v. 10. *Domine quis similis tibi?* & 39. v. 6. *Non est qui similis sit tibi.* 2. ex S. P. Nostro lib. 83. quæst. q. 73. Imaginem suprâ similitudinem, quam includit, addere quod sit ab alio expressa; nam ouum dicitur quidem alteri ouo simile, sed, quia non est ab eo expressum, non dicitur eius imago, nec tamen quamcumque similitudinem ab alio expressam dici ima-

ginem ipsius, nisi sit similitudo repræsentatiua speciei, vel eorum, quæ speciem rei repræsentatæ consequuntur; capilli enim & vermes non dicuntur imago hominis à quo procedunt, quia solum repræsentant naturam generis; Filius autem quia naturam Patris refert, dicitur eius imago, quo pacto philosophandum est etiam in artificialibus, in quibus color Cæsaris expressus non dicitur eius imago, quia est accidens commune, sed benè eius figura, quæ dicitur ex eo quod est expressa ab ipso, vt ab obiecto ad ipsum repræsentandum, cum hoc tamèn, quod vbi interuenit ratio causæ, & causati, attendenda sit præcipuè ratio dependentiæ huius ab illa; nam causa non dicitur imago respectu effectus, seu causæ, sed illius exemplar; & sub hac ratione vera est doctrina S. Dionisij, quod non referantur ad inuicem relatione equiparantiæ, & propterea sicut Cæ-

far non dicitur similis, aut imago statuae, sic multo minùs Deus dicitur similis, aut imago creaturæ. 3. Diuersimodè assignari discriminè intèr imaginem, & vestigium à Doctoribus; alij enim dicunt vestigium esse, quod reperitur in carentibus ratione; imaginem verò in intellectualibus, qui tamen non assignant in quo vtriusque ratio cōsistat. Alij dicunt vestigium repræsentare speciem, non indiuiduū; imaginem verò etiam indiuiduum. Sed non apparet ratio, cur non possit fieri imago repræsentatiua alicuius animalis indeterminatè, aut cur non possit esse vestigium, quod repræsentet indiuiduum determinatum. Scotus in p. dist. 3. q. 5. ait vestigium repræsentare primò partem rei; secundariò, & arguitiue totum, cuius est pars. Itaque si pes ab animali esset præcisus; contingeret deceptio circa repræsentatum secundariò, non verò circa primarium; & si animal rependo, vel se voluendo totius sui corporis figuram imprimeret, illa impressio haberet rationē imaginis, non vestigij; sed quidquid sit de hac instantia, hoc discrimen Scoti videtur benè assignatum in rebus corporeis, si respiciamus ad primum, & proprium significatum vestigij, quod tamen paulò latiùs acceptum, vt contradistinguitur ab imagine, relinquit adhuc difficul-

tatem de aliquo effectu, qui dicitur vestigium suæ causæ, non verò imago, qui tamen æquè primò totum repræsentat, vt est fumus respectu ignis. D. Thomas p. p. q. 93. ar. 6. assignat differentiam, quòd imago repræsentat secundū similitudinem speciei, vestigium verò per modum effectus, qui sic repræsentat causam, vt tamèn ad similitudinem speciei non pertingat, quod etiam docuerat q. 45. art. 7. vbi dixerat vestigium repræsentare causalitatem causæ, non formæ, imaginem verò etiam formam ipsius; ex qua doctrina colligimus hæc duo differre primò in modo ducendi in alterius notitiā, quod vestigium ducit arguitiue, & per modum effectus, imago repræsentatiue, & per modum similitudinis; secundò quantum ad id, quod sunt, siue in quo fundatur ratio imaginis, & vestigij; nam de ratione imaginis est quod sit similitudo; de ratione vestigij, quod sit ab aliquo impressum, vel productum, & ab eius similitudine deficiat; Aureolus tamen in p. dist. 3. q. 2. art. 1. putat rationem vestigij, & imaginis quandòque in eadem re concurrere, si accadat imaginem alicuius ab eodem esse impressam, vt est illa Saluatoris in velo S. Veronicæ; Nihilominùs videtur esse de ratione vestigij, vt imperfectè ducat in cognitionem alterius,

imaginis verò, ut perfectius, quæ in eadem re concurrere non possunt, nam aliàs secundum Aureolum creatura rationalis diceretur, & vestigium, & imago Dei, quòd tamen alij communiter negant; Cum quo tamen stat, quòd ex imperfectione nostri intellectus, quò primò rem imperfectè cognoscimus, & postea perfectè, contingat ut id, quod est realitè imago Dei, prius ducat in cognitionem illius, ut effectus, quàm ut similitudo, nisi aliundè cognitum sit Deum esse causam rerum omnium; immò ex consideratione creaturæ intellectualis habemus principale argumentum ad cognoscendum Deum esse naturam intelligentem, quo cognito cognoscimus postea rationalem creaturam esse ipsius imaginem. 4. in nulla creatura perfectam rationem imaginis Dei reperiri, ut propterea S. Pater libro septimo de Trinitate capite ultimo aduertat, quòd Filius in Diuinis, qui est perfectissima imago Patris, sic dicitur in Scriptura imago, ut nunquam dicatur ad imaginem; homo verò, & propter similitudinē dicitur imago, & propter imperfectionē similitudinis dicitur ad imaginē; explicando enī ibi verba illa Gen. 1. *Faciām⁹ hominē ad imaginē, & similitudinē nostrā*, ait. *Et faciām⁹, & nostrā pluralitèr dictū est, et nisi ex relatiuis accipi non potest. Non enim ut facerent*

di, aut ad imaginem, & similitudinem Deorum, sed ut facerent Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ad imaginem Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, ut subsisteret homo imago Dei. Deus autem Trinitas. Sed quia non omnino equalis fiebat illa imago Dei, tamquam non ab illo nata, sed ab eo creata, huius rei significanda causa ita imago est, ut ad imaginem sit, id est non aequatur paritate, sed quadam similitudine accedit. Non enim locorum interuallis, sed similitudine acceditur ad Deum, & dissimilitudine receditur ab eo. Sunt enim qui ita distinguunt, ut imaginem velint esse filium; hominem verò non imaginem, sed ad imaginem. Refellit autem eos Apostolus dicens: Vir quidem non debet velare caput, cum sit imago, & gloria Dei: Non dixit ad imaginem, sed imago. Quæ tamen imago, cum alibi dicitur, ad imaginem, non quasi ad Filium dicitur, quæ imago equalis est Patri, alioquin non diceret ad imaginem nostram. Quomodo enim nostram, cum filius solius Patris imago sit? sed propter imparem, ut diximus, similitudinē dictus est homo ad imaginem, & ideo nostram, ut imago Trinitatis esset homo: non Trinitati equalis, sicut filius Patri, sed accedens, ut dictum est, quadam similitudine, sicut in distantibus significatur quadam

dam vicinitas, non loci, sed cuiusdam imitationis. Nec obstat, quod opponit Perrerus lib. 4. in Genesim quæstio. 6. ad caput. 5. Genesis, vbi habetur etiam Adam genuisse Seth ad imaginem, & similitudinem suam; nam aliundè constat filium in humanis esse imaginem perfectam patris, quantum esse potest in creatis; cum quo tamen stat quod adhuc hæc ratio imaginis deficit ab illa, qua Filius in Diuinis repræsentat Patrem, cum in hac non sit diuersitas numerica naturæ, vt est in illa Adam, & Seth, & omnium aliorum hominum. Posset etiam responderi cū Lyrano sensum esse, *quod genuit eum perfectum in cognitione, & timore Dei, sicut eum docuit Adam, per hoc eum distinguendo à Cain.* Quæ explicatio magis illi placet, quam illa, qua dicitur genuisse eum destitutum iustitia originali, & mortali; qua explicatione stante rectè dicitur ad imaginem, & similitudinem suam, quia quando genitus, & natus fuit Seth non habebat eam cognitionem, & timorem Dei, quem tunc habebat Adam. h. p.

Dico primo reperiri in homine imaginem Dei principalitèr quoad animam, sic enim explicat illum locum Genesis capite 1. *Faciamus hominem, &c.* cum S. Patre locis citatis S. Basil. hom. 10.

in Genesim S. Ambr. in Hexam. c. 7. & 8. S. Greg. Niss. homil. de creatione hominis. S. Rup. l. 2. de Trin. cap. 3. & 5. & S. Theod. q. 20. in Gen. vbi obiter aduerto quosdam eorum in eo conuenire, quod imago sit attendenda, quoad naturalia dona, & potentias intellectus, & voluntatis, similitudo verò quoad gratuita; & idcirco imaginem esse indelebilem, non verò similitudinem; quæ sententia redditur probabilis auctoritate ipsorum: nam alias constat illa duo pro eodem accipi; & sic videtur ea summere S. Pat. in locis adductis, & alibi, vbi de hoc fit mentio; immò & ex Sacra Scriptura hoc colligitur; nam Gen. 5. dicitur Adam genuisse Seth ad imaginem, & similitudinem suam; & ex D. Paulo ad Corinth. cap. 15. v. 49. imago refertur ad gratuita, ait enim. *Sicut portamus imaginem terreni, portemus, & imaginem celestis, & in 2. epistola ad eisdem Corinth. cap. 3. versu 18. in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem.* Probatur verò ratione nostra conclusio, quia anima nostra, vt est intellectiua, repræsentat Deum secundum rationem quasi specificam Dei, idest, non solum quatenus est ens, spiritus, viuens &c. sed etiam, vt est intelligens; sed de ratione imaginis est sic repræsentare

sentare ; ergò ratio imaginis Dei in homine est in anima . Probat-
 tur ab alijs ex eo quòd anima no-
 stra est immortalis , tota in toto ,
 & tota in qualibet parte , quòd
 excellens dignitate ceteris animā-
 tibus, quòd continet quodammo-
 dò omnia vel formalitèr, vel emi-
 nentèr quatenùs cognoscendo se
 extendit ad omnia , quòd prædi-
 ta libero arbitrio . Verùm licèt
 hæc faciant ad perfectionem simi-
 litudinis , non potest tamen præ-
 cisè secundùm hæc attendi ratio
 imaginis , quia ex illis aliqua re-
 præsentant Deum secundùm præ-
 dicata communia ; aliqua verò
 supponunt Diuinam Naturam ra-
 tione nostra iam in suo esse con-
 stitutam. Contrà hanc doctrinam
 senserunt Antropomorphitæ , qui
 Deum posuerunt esse corporeum ;
 vndè consequentèr ex illo loco
 Genesis: *Faciamus hominẽ ad ima-
 ginem, & similitudinem nostram,*
 loquendo tenebantur dicere ratio-
 nem imaginis attendendam esse
 secundùm corpus ; quorum funda-
 mentum iam suprà destructum est.
 Non est tamen proptèr hoc dene-
 gandum quod per accidens , &
 secundùm corpus, homo sit Dei
 imago quatenùs in humano cor-
 pore elucet præstantia mentis ; sic
 enim senserunt cum S. Patre Ma-
 gister sententiarũ in secundo dist.
 16. S. Thomas q. 93. art. 6. ad 3.

quorum ratio desumpta est ex S.
 P. quia corpus hominis non est
 pronum , & abiectum ad terram ,
 vt sunt corpora bestiarum, sed ere-
 ctum ad cælum ; per quod indica-
 tur in anima, quæ illud regit, esse
 intelligendi facultatem, per quam
 est cælestium, ac æternorum par-
 ticeps , & consequentèr vera Dei
 imago ; vndè S. Pater illa quæst.
 51. ex 83. ex qua Axioma cõstat
 ait. *Corpus hominis , quia tale est ,
 vt ad contemplandum cælum sit ap-
 tius , magis hoc ad imaginem , &
 similitudinem Dei, quàm cætera cor-
 pora animalium factum iure videri
 potest .* Videatur etiam in lib. 6.
 de Genesi ad litteram cap. 12. &
 libro de Genesi contrà Manich.
 cap. 17.

Dico 2. veram imaginem Dei
 esse in quolibet homine siuè ma-
 re, siuè fæmina ; sic docet S. Th.
 art. 4. prædictæ quæst. ex S. Patre,
 qui lib. 12. de Trin. cap. 7. ex il-
 lo Genesis 1. *Faciamus hominem,*
&c. Masculum , & feminam fecit
eos, ait. *Ad imaginem Dei natu-
 ram ipsam humanam factam dicit,*
quæ sexum utrumque complectitur,
*nec ab intelligenda imagine Dei se-
 parat feminam ;* et ratio est ma-
 nifesta , nã homo est imago Dei
 secundùm intellectum , quo præ-
 dita est etiam fæmina ; aliud etiã
 argumentum adducit ibi S. Pater
 ex illo ad Colossenses , 3. *Indui-*
te

te novum hominem, qui reformatur in agnitione Dei secundum imaginem eius, qui creavit eum, in hunc modum. Quia ibi renouatur ad imaginem Dei, ubi sexus nullus est, ibi factus est homo ad imaginem Dei, ubi nullus sexus est, hoc est in spirita mentis sue; Notat tamen ibi S. Thomas in responsione ad primum ex Apostolo ad Corinth. 11. quod vir peculiari quadam ratione dicitur imago Dei, quatenus est principium mulieris, & finis, sicut Deus est principium, & finis totius Naturæ. Falsò igitur existimavit Theodoretus q. 20. in Genesim propter illum locum Apostoli solum virum esse imaginem Dei; in quo errore fuit etiam antè Theodoretum Auctor libri Quæstionum veteris, & novi Testamenti quæst. 21, & 45. qui liber falsò adscribitur S. Patri Augustino, vt euidentèr ostendunt Doctores Louanienses in censura ad dictum librum tomo quarto in appendice, & Emin. Cardinalis Bellarminus in libro de scriptoribus Ecclesiasticis in observationibus ad opera S. P. Augustini.

Dico 3. non solum in iustis, sed etiam in peccatoribus esse veram Dei imaginem; hæc assertio est contrà illos hæreticos, qui asserunt per peccatum mortale, siue originale, siue actuale penitus, & omninò eam destrui, seu corrum-

pi, & præcipuè contrà Matthiam Flaccum Illyricum hæreticum, qui referète Greg. de Val. 1. p. Disp. 7. Generali de homine quæst. 3. puncto 1. S. ex quo scripsit in suis disputationibus de peccato originali, Imaginem Dei esse penitus corruptam in homine per peccatum, & illum fuisse substantialitèr transformatum in viuam, & substantialem imaginem Diaboli, quæ sit ipsum peccatum originale, cuius deliria eruditissimè confutat Cardinals Bellarminus tomo quarto controuer. libro quinto de statu peccati, qui est secundus de peccato originali. Quod spectat ad nostrum institutum, dicimus quidem in homine iusto esse peculiarem quamdam rationem imaginis, quatenus perfectiori quodam modo intelligit, & amat Deum per gratiam, quæ adhuc perfectior est in Beatis, quorum cognitio vtpotè intuitiua, est perfectior nostra, & amor semper in actu; & idcirco S. Thomas art. 4. illius quæst. 93. ex Glossa in illud Psalmi 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, distinguit triplicem imaginem Dei in homine, Creationis scilicet, quæ est in omnibus, recreationis, quæ est in solis iustis, & similitudinis perfectioris, quæ est in Beatis, iuxta illud Ioannis. *Cum apparuerit similes ei erimus; videbimus enim*

enim eum sicuti est. Et quidem dari etiam in peccatoribus Imaginem creationis patet, quia, cum hæc sita sit in natura intellectuali, & hæc non amittatur per vllum peccatum, manet eam remanere etiam in peccatore, quamvis deturpata. Quapropter S. Pater lib. 2. Retractationum cap. 24. retractans semetipsum circa id, quod dixerat libro 6. de Genesi ad litteram capite 27. & 28. ait. *Quod dixi Adam imaginem Dei, secundum quam factum est, perdidisse peccato, non ita accipiendum est, tamquam in eo nulla remanserit, sed quod tam deformis, ut reformatione opus habeat*. Similiter lib. primo retract. c. 26. explicans id, quod dixerat in lib. 83. quæst. 67. nempe *hominem amisisse signaculum imaginis per peccatum*, ait: *Hoc non ita accipiendum est, quasi totum amiserit homo, quod habebat imaginis Dei; nam si omnino amisisset, non esset propter quod diceretur: reformamini in nouitate mentis vestrae ad Rom. 12. Et in eandem imaginem transformamur 2. ad Cor. c. 3, sed rursus, si totum amisisset, nihil remaneret, unde diceretur: Quamquam in imagine ambulet homo, tamen vanè conturbatur. Ps. 38. Et hoc adeò verum est, ut S. Epiphanius in epist. ad Ioannem Hierosolym. computet inter errores Origenis, quod dixerit homi-*

nem per peccatum amisisse imaginem Dei. Quod etiam refutat hæresi 78. suppresso Origenis nomine, in quo excusari posset, ut notat Valentia loco citato, si solum voluit amitti rationem eam imaginis, quæ habetur per gratiã.

Dico 4. in Angelo reperiri perfectius imaginem Dei, quam in homine: Est sententia expressa S. Th. art. 3. prædictæ quæstionis, & D. Gregorij hom. 34. in Euangelia; & ratio est manifesta; Angelus enim perfectiori natura intellectuali præditus est, quam homo, quod probat S. Gregorius ibi ex illo, quod dicitur de Lucifero Ezechielis cap. 28. *Tu signaculum similitudinis, &c.* per quod satis fit argumento Theodoreti, qui idcirco contendebat Angelos non esse ad similitudinem Dei factos, eò quod hoc non habeatur in scriptura; nam hoc sibi aliquo modo habetur; præterquam quod valdè pauca scripsere Auctores Canonici veteris Testamenti de Angelis propter ruditatem populi Iudaici.

Dico 5. in reliquis creaturis reperiri solum vestigium Deitatis, non verò imaginem. Patet, quia ex ijs deueniri quidem potest in cognitionem Dei, non tamen representatur Diuina Natura quoad gradum quasi specificum, sed quoad communissimam rationem entis, vel

vel ad summum viuentis.

Dico 6. in homine esse non solum imaginem naturæ Diuinæ, sed etiam Sanctissimæ Trinitatis. Probatur, quia in Diuinis distinctio Personarum est ex eo, quod Verbum procedit à dicente, & amor à verbo, ac dicente; sed in creatura rationali est etiam processio Verbi per intellectum, & amoris per voluntatem; ergò aliqua repræsentatio Trinitatis; in alijs verò creaturis ab homine, & Angelo non sunt huiusmodi processiones; & propterea deficiunt à ratione imaginis, licet sint aliqua, quæ ducunt in cognitionem appropriatorum Diuinis Personis, quod est ducere aliquo modo in cognitionem Trinitatis per modum vestigij; nam, licet ex creaturis non possimus inuestigare Trinitatem, nihilominus, posita eius reuelatione, in qualibet creatura est aliquid repræsentans Potentiam, quæ Patri, & Sapientiam, quæ Filio, & Bonitatem, quæ Spiritui Sancto appropriatur. Præterea quælibet creatura habet esse finitum, & limitatum, & sic arguit principium, & causam à qua sit, & repræsentat Patrem, qui est Principium non de principio, quælibet etiam res est in certa specie, & habet determinatam formam, & secundum hoc repræsentat Verbum, quod est forma extrinseca rei artefactæ, quæ-

libet etiam habet ordinem ad aliquid aliud, quod, cum habeat ex voluntate creatantis, repræsentat amorem, qui à voluntate procedit; eodem ferè modo differit S. P, qui lib. 6. de Trinitate cap. ultimo, & lib. de Natura boni cap. 3, in omnibus distinguit modum, speciem, & ordinem, ad quod reuocatur id, quod habet in lib. 83. quæst. quæst. 28. ubi docet: *Omne quod est, aliud est quo constat, aliud; quo discernitur, aliud quo congruit;* ex quo colligit etiam Trinitatem per id enim, *quod est*, venit substantia sic modificata: per id, *quod discernitur*, Species, quæ est discretiua rei: & per id, *quod congruit*, ratio ordinis: Vbi tamen aduerte hæc tria id est modum, speciem, & ordinem, sola ratione distinguuntur inter se, & à re, quam afficiunt; sunt enim communia omni enti, & nihil addunt supra illud; nam, si adderent aliquid, etiam ipsa continerentur sub ente, ac proinde etiam sibi ipsis adderent aliquid, & sic in infinitum. Manet ergò quòd cuilibet enti tria prædicta conueniant, ut cum illo identificata, & sola ratione distinguibilia; præterquam quod, cum in qualibet creatura illa tria reperiantur, si modus v. g. adderet aliquid rei, etiam haberet suum modum; vel ergò suum distinctum, & sic dabitur processus in infinitum, vel sola distinctum

cum ratione, & hoc dici potest, & debet etiam de primo. Sed de hoc argumento iam satis dictum est in Metaphysicis.

Dices contra prædicta primò: imago dicitur quidquid sit ad similitudinem exemplaris; sed essentia Divina est eodem modo exemplar hominis, sicut cuiuscunque alterius entis creati; ergò non solum homo, sed etiam quælibet alia creatura est imago Dei. Res. effectum posse assimilari agenti dupliciter, idest, vel quoad naturam agentis, quo pacto filius assimilatur patri, vel quoad rationem idealem ipsius, & quandoque etiã utroque modo dicitur imago; sed in præsentī ab omnibus summitur

primo modo, quia, si summeretur secundo modo, non esset dictum de homine, ut specialis prærogativa ipsius præ cæteris inferioribus, quod sit factus ad imaginem Dei; nam etiam reliqua perfectè assequuntur suam ideam.

Dices 2. ex dictis quælibet creatura repræsentat aliquid Dei; sed quidquid est in Deo, Deus est; ergò quælibet repræsentat Naturam Dei, & per consequens erit imago Dei. Res. distinguendo minorem; quidquid est in Deo est Deus identicè, concedo: formaliter secundum nostrum modum concipiendi, nego, & sic negatur consequentia.

AXIOMA TERTIVM.

De Bonitate Dei.

Ex Lib. 8. de Trinitate cap. 3.

Bonum hoc; & bonum illud: tolle hoc, & illud, & vide ipsum bonum si potes; ita Deum videbis, non ullo bono bonum, sed bonum omnis boni.

D V B I V M

Vtrum Deus sit Summum Bonum
per essentiam.

Praemitto me hoc loco agere de Bonitate Dei; nam in Metaphysicis Bonitatem, & Perfectionem ostendi esse omnino idē & esse synonyma in Ente Bonitatem entitativam, & perfectionem entitativam, quae doctrina est etiā S. Thomae, qui quaest. 5. pr. par. quaerendo in pr. articulo an bonum differat secundum rem ab ente, resoluit negativē, & quod bonum dicit perfectum, & actum, quod est ens, &c; quod si est ultimātē perfectum est bonum simpliciter; secus verò secundum quid, quae ratio non valeret si bonum, & perfectum non essent omnino idem re, & ratione; & hoc etiā ostendi ibi esse de mente S. P. & satis probavi argumentis, quae modò non vacat hic referre; quo posito.

Dico Deum in se ipso esse summum Bonum per essentiam non solum esse de fide, sed etiam esse usque adeò certum, ut à nullo vn-

quàm haeretico fuerit negata; nam, licet Manichaei (ut saepe refert S. Pater) ponerent duo principia, bonorum videlicet vnum, malorum verò aliterum, tamen hoc secundum non dicebant esse Deum, & quod non esset summum Bonum. Habetur hoc expressum in Scripturis Sacris, ut Ps. 117. *Confitemini Domino quoniam bonus*, & Lucae cap. 16. *Nemo bonus, nisi solus Deus*, qui utique locus est intelligendus de bonitate per essentiam; nam etiam creaturae sunt bonae, sed hoc habent per participationem; alibi etiam saepe in libris Canonicis hoc habetur; probatur verò, & primò quidem esse bonum patet, quia ens, bonum, & perfectum conuertuntur; nam unaquaeque restantum habet bonitatis, quantum habet entitatis, & perfectionis; Sed Deus inter omnia entia est summè perfectus, ut dictum est; ergò etiam est summè bonus. Esse verò bonum per

Essen-

Essentiam duobus modis potest accipi; primò quidè, vt esse bonum per participationem, vt sunt creaturæ, alio verò modo vt omnis perfectio, & bonitas ipsius sit cum ipso identificata, & de essentia ipsius, ita vt nullo modo sit talis per accidentia superaddita, quod non habent creaturæ, quæ, licèt habeant aliquam bonitatem, & perfectionem sibi identificatam, nihilominùs in multis perficiuntur per accidentia. Et quidem utroque modo Deum esse per essentiam bonum constat; primo modo patet ex eius independentia, & ex eo quod est primum Ens, & prima causa omnium entium, ac fons totius entitatis; Secundum verò sequitur necessariò ex ijs, quæ dicta sunt supra de simplicitate Dei; quæ enim perficiuntur per accidentia superaddita, non sunt omninò simplicia, sed composita. Et ex hoc habes quo sensu S. Pater in Axiomate dixerit: *ita Deum videbis non alio bono Bonum*, idest neque in genere causæ efficientis, neque in genere causæ formalis, vt sunt creaturæ modo dicto. Sed *bonum omnis boni*, idest communicando suam bonitatem creaturis in genere causæ efficientis, & in genere causæ finalis; Duobus enim modis communicat Deus suam Bonitatem; primo ad intrà necessariò, & naturalitèr; & sic

cum essentia Pater eam communicat Filio, & vterque Spiritui Sācto; secundo ad extrà liberè, quo pacto adhuc Deus diuersimodè se communicat creaturis: primò per creationem omnibus; secundo per Incarnationem humanitati singulari Christi Domini. 3. per gratiam adoptionis Iustis: 4. per Gloriam Beatis: 5. per amorem, & desiderium plurimis creaturis intellectu præditis, & ratione vtentibus; & hoc in triplici genere causæ: primò in genere causæ efficientis, quatenùs producit omnem entitatem, & perfectione creatam: secundo in genere causæ exemplaris, quatenùs Perfectio, & Bonitas Diuina est exemplar, & idæa cuiusque perfectionis creatæ: tertio in genere causæ finalis, quatenùs omnia propter semetipsum operatus est, & creaturas intellectuales mouet ad sui desiderium, & amorem, vt perueniant ad ipsius fruitionem; quo sensu S. Pater lib. p. Conf. cap. p. dixit: *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*. Alij explicant hanc Summam Dei Bonitatem ex tribus modis, quibus aliquid potest dici bonum; & primo quidem, quatenùs illud dicitur Bonum, quod est perfectum, & hoc modo Deum esse, summè Bonum nullus in dubium reuocare potest, cum certum sit

fit eum possidere omnes perfectiones possibiles essentialitèr, modo suprà explicato: secundo aliquid dicitur bonum, quatenùs est conueniens, & appetibile; atqui Deus habet statum sibi maximè conuenientem, & à creaturis omnibus secundùm cuiusque modum, tamquàm suum summum bonum appetitur; Tertiò dicitur bonus aliquis, quatenùs iustè, & consentaneè ad rectam rationem operatur: sed Deus est rectus, iustus, & Sanctus in omnibus operibus suis; ergò &c.

Dices p. Summum Bonum est infinitum; ergò debet excludere omne malum; Sed Deus non excludit omne malum ergò non est summè Bonus: Antecedens est certum; alias enim non esset summum, nam quocumque bono finito maius, & maius in infinitum est possibile; consequentia probatur, quia quò, magis crescit vnum contrariorum, tantò magis minuitur alterum; ergò, si vnum est infinitum, nihil alterius debet remanere; nam existente calore, aut luce in summo, nihil frigoris, aut obscuritatis remanet, vbi sunt. Res. distinguendo primum consequens; debet excludere omne malum à subiecto, in quo est, concedo; in alijs, nego, nam respectu eorum se habet extrinsecè; & sic concesso antecedente, probationis,

negatur consequentia. Dices contra: si lux non esset accidens, sed substantia, vt ponitur à pluribus Platonis, adhuc excluderet necessariò tenebras ab aere, vbi esset; & tamèn non esset in eo vt in subiecto; ergò a pari si Deus esset bonum infinitum, & per consequens vbique deberet à quacunque creatura excludere omne malum, cum hoc non fit nisi priuatio boni, quemadmodum tenebre sunt priuatio lucis, licèt non sit in creatura, vt in subiecto. Res. dato antecedente, nego consequentiam; ratio disparitatis est, quia lux naturalitèr, & necessariò opponitur tenebris; nam esse tenebras nihil aliud est, quàm in eo loco non esse lucem; at Deus, cum sit agens liberum non habet necessitatem tollendi, & destruendi omne malum; vndè ad summum argumentum probat, quod destrueret si veller, non verò quòd habeat necessitatem illud totum destruendi. Quod si quæras quare non destruat, cum possit, respondeo cum S. Patre in Enchiridione cap. 27. *Melius iudicauit de malis bene facere, quàm mala nulla esse permittere.*

Dices 2. ex dictis habetur creaturas eatenùs esse bonas per participationem, non verò per essentiam, quatenùs suam bonitatem accipiunt ab alio; Sed etiam Filius

lius, & Spiritus Sanctus accipiunt suam bonitatem à Patre; ergò hæc duæ Personæ erunt bonæ per participationem, non verò per essentiam. Res. creaturas dici bonas per participationem, non quia accipiunt præcisè bonitatem ab alio quomodocumque, sed quia accipiunt bonitatem ab alio, qui natura, & essentia est alius ab eis, & ab eo accipiunt longè inferiorem bonitatem; at Filius, & Spiritus Sanctus non solum non accipiunt inferiorem, nec diuersam, sed accipiunt omnino eandem numero, sicut est eadem numero Natura, & Essentia; ac proinde non possunt dici boni per participationem.

Dices 3. ex Axiomate habetur quod Deus est *Bonum omnis boni*; ergò nulla creatura erit bona bonitate sibi intrinseca, & identificata, cuius oppositum docent omnes Scholæ, neque bonum esse passionem entis, tam increati, quam creati, cum quo non solum conuertitur, sed etiam identificatur; probatur consequentia ex dictis, quia Deus communicat suam bonitatem nobis solum in genere causæ efficientis, finalis, & exemplaris, quæ sunt causæ extrinsecæ, non verò in genere causæ formalis, quæ est causa intrinseca; nihilominus respondetur negando consequentiam. Ad instantiam dico quod ad veritatem axiomatis sufficit quod Deus

efficiat quamcumque bonitatem creatam, & quod hæc ad increatam referatur, & quod nulla possit esse, quæ ab illa non sit; vnde estò quælibet res sit reuerà bona formaliter bonitate sibi intrinseca, vel per identitatem, vel per inhaerentiam, aut unionem, nihilominus, quia & hæc est solum quædam exigua participatio, & similitudo illi, propterea rectè, & verè dicitur Deum esse Bonum omnis boni.

Quæri hic solet an bona creata simul sumpta cum summo Bono efficiant maius bonum. Respondetur communiter negativè, eo quod finitum additum infinito non efficit maius, quod maxime verum est de infinito simpliciter, & ex omni parte illimitato, ut est Deus, præterea quia bonum omnium rerum creatarum est eminenter in Deo; & ideo non potest illi fieri additio alicuius boni, quod ipse in seipso non præhabeat, quo sensu S. P. lib. 8. de Trin. c. 8. *Creatura, cum adhærescit creatori, illa fit maior, quam erat, non ille.*

Dices: hoc complexum Deum, & orbis includit Deum, & Orbem, in quo est bonitas increata, & creata formaliter, & realiter distincta à Bonitate Divina; ergò constituit quoddam bonum melius, & maius, quam sit Deus solus & coniunctum ex Deo, & creatura esse; extensivè perfectius solo Deo, intensivè autem, & absolutè non esse, eo quod Dei natura eminentiss. modo continet omnium creaturarum perfectiones.

CON-

CONTROVERSIA

QUARTA

De Infinitate Dei.

AXIOMA PRIMVM.

Deus est infinitus.

In Expositione Psalmi 144. v. 3. ad illa verba:

Magnus Dominus, & laudabilis valdè, &

Magnitudinis eius non est finis.

Quam dicturus erat? Qua verba quæsiturus? Quantam concep-
tionem conclusit in uno valdè? Cogita quantum vis. Quando
autem potest cogitari qui capi non potest? Laudabilis est valdè,
& magnitudinis eius non est finis. Ideò dixit valdè, quia magnitudi-
nis eius non est finis, ne fortè incipias velle laudare, & putes te laudan-
do posse finire, cuius Magnitudo finem non potest habere. Nolle ergò te
putare eum, cuius magnitudinis non est finis, si sufficienter posse laudare.
Nonne ergò melius est, ut, quomodo ipse non finitur, nec laus ipsius finia-
tur? Illius magnitudo sine fine est, & ipsa laudatio sine fine sit. De
magnitudine eius quid dictum est? Magnitudinis eius non est finis. De
tua laude quid? Laudabo nomen tuum in seculum & in seculum seculi.
Ergò, sicut eius magnitudinis non est finis, tua laudis non erit finis. Non
enim, cum mortuus fueris in hac carne, desines laudare Dominum.

D V B I V M

Vtrum naturaliter possit colligi
infinitas Dei.

Praemitto p. esse de fide Deum esse simpliciter infinitum secundum essentiam, quod docent communiter Patres, & Scholastici ex illo Psalmi 144. *Magnitudinis eius non est finis.* & ex Baruch. cap. 3. *Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus,* fuitque definitum in cap. *Firmiter* de Summa Trinitate: 2. Quaestionem hanc procedere de collectione per evidentiam, & demonstrationem, non verò per rationes solummodò probabiles; nam quoad probabilitatem admitto plurima argumenta ab Auctoribus excogitata esse probabilia, propterea.

Dico quod, si hæc duo argumenta, quæ sequuntur non habent vim demonstrationis, nullum aliud ex communiter adductis eam habet, ac proinde non est adhuc demonstrata à nobis, sed solum topicè probata. Primum est; Ex nullo capite potest oriri limitatio, & finitas Divinae Essentiae: ergò

necessariò est infinita. Probatur antecedens, quia omnis limitatio, & finitas oritur ex aliquo genere causæ; Sed essentia Dei non habet causam; ergò nullum est caput, ex quo habeatur eius limitatio, & finitas; maior est certa; minor etiam suprà evidenter declarata; cum enim sit ens à se, & independens, ac propterea actus purissimus, non potest habere neque materiam, neque formam, neque efficientem, neque finem; ergò neque à ratione subiecti, neque à voluntate producentis, neque à conceptu mediij ordinati ad suum terminum potest assignari limitatio, Quod si dicas; quod ita est hoc, ut non sit aliud est limitatum secundum essentiam; sed Deus ita est hoc, ut non sit aliud, neque enim est aurum, aut argentum, aut lapis, aut quid aliud ens creatum; ergò non est infinitus secundum essentiam, probatur maior, quia quod ita est hic, ut non sit alibi, non est infinitum secundum locum.

locum; ergo à pari quòd ita est hoc, vt non sit aliud, non est infinitum secundum essentiam. Resp. negando maiorem; non est enim de ratione entis quoad essentiam infiniti vt sit formalitèr infinitum quoad multitudinem actuale, sed vt contineat perfectiones infinitas aut eminentèr, aut formalitèr; vnde, licet non sit aurum, nec argentum formalitèr, nihil impedit, quominus sit infinitè perfectus quoad entitatem, cum & horum, & omnium entium perfectiones contineat. Ad probationem respondeo esse disparem rationem, eo quòd sit de conceptu quidditatiuo corporis infiniti quoad extensionem, vt actu, & formalitèr repleat omnia loca; vnde, si esset in vno loco, & non in alio, non esset eo modo infinitum.

Alterum argumentum est: Deus est essentialitèr ens primum & in essendo, & in causando; sed tale ens debet necessariò continere omnes perfectiones possibiles, & excogitabiles; ergo etiam infinitatè per essentiam, quæ est vna ex illis. Hæc duo argumenta apud me sunt demonstratiua; nam præmissas habeo pro certis, & euidentibus.

Alia argumenta, quæ adducuntur esse solummodò probabilia ostendo examinando singulorū vim, & adducendo difficultates, quæ

circà illa occurrunt.

Et primò occurrit B. noster Egidius, qui in primo dist. 43. q. 1. artic. 1. cum quo sentit etiam Capreolus ibid. probat Deum esse infinitum essentialitèr, ex eo quòd non collocatur sub genere, siue in prædicamento; ex quo sequitur etiam quòd careat definitione, quæ lib. 5. Metaph. textu 22. appellatur terminus, eo quòd rem definitam intrà certos limites claudat. Hanc rationem nec etiam Vasquez admisit proptèr tria, quæ in contrarium opponit: Primum est, quia non repugnat infinitati Dei collocari in genere; quod etiam tenuere Nominales, qui illum in prædicamento collocarunt: Secundum est quia quod attinet ad definitionem, & comprehensionem, solum conuincit Deum excedere intellectum humanum; ex quo non sequitur esse infinitum simpliciter; posset enim aliquis existimare quòd à seipso comprehendatur, & definiatur, cuius intellectum non prius potest constare esse infinitum, quam constet ipsam essentiam esse infinitam. Tertium est quia, cum intellectus Beatorum Deum clare videat, ita vt nihil Dei eos lateat, melius poterunt illi eum definire, quam nos res creatas. Contra secundam ex his rationibus obiecit eruditus Thomista in suis manuscriptis eam objectionem procedere

dere contrā definitionem formalem, non verò contrā obiectivā, quam S. Thomas excludit, eo quòd Deus non sit in prædicamento; verum non satisfacit, nam, exclusa una, excluditur & altera; definitio enim obiectiva est mensura formalis; & propterea, si argumentū Vasquez concludit posse haberi ab aliquo intellectu definitionem formalem, concludit etiam posse haberi obiectivam. Contrā tertiam obiecit idem eam supponere visionem Dei esse definitionem ipsius contrā id, quod docuit Aristoteles lib. 7. Metaph. textu 33. ubi asserit quòd omnis ratio, idest definitio partes habet, quod repugnat visioni Dei; sed facile refellitur etiam ista; nam, quemadmodum in communi sententia, & fortè magis plausibili pro firmo habetur actus intellectus etiā iudicativos esse simplices qualitates, & per consequens carere partibus, & nihilominus in plurimis eorum prædicatur definitio de definito, sic in visione Beatifica, licet sit actus simplex, & carens partibus, nihil obstat quominus sit definitio prædicatorum essentialium ipsius Dei. Hæc mihi suadent eā rationem esse solum probabilem, nullo verò modo demonstrativam; tantò magis, quòd præter obiecta à Vasquez posita adhuc contrā illam argui potest quòd vel Deus excluditur à prædicamento

ratione suæ infinitatis, & sic est prius, & notius esse infinitum, quàm non esse in genere, vel ratione simplicitatis, & ex hoc non licet inferre quòd sit infinitus, sed ad summum quòd sit diuersæ rationis à quolibet ente prædicamentali.

Secundo loco probat Albertus Magnus in 1. q. 43. art. 5. Deum esse infinitum, quia caret principio, & fine durationis, & quòd nullo loco sibi adæquato cōcluditur; verum, data possibilitate creaturæ ab æterna, quæ hodie est in Scholis receptissima, & habita pro magis plausibili, non probatur ex prima ratione ullo modo intentum. Secunda pertinet ad immensitatem, quæ potius colligenda est ex infinitate essentiae, quàm è contrā.

Tertio loco Vasquez Disp. 25. in primam partem cap. 5. docet infinitatem Dei per essentiam probandam esse ex negatione finitatis, secundum quam quælibet creatura dicitur finita secundum essentiam; hanc verò finitatem in eo sitam esse quòd quælibet res ab alia accipit esse; ex quo sequitur eam limitari ab efficacia causæ, quam egredi non potest, atque ita sit finita. Hæc ratio Vasquez ex ea parte placet, qua aliquo modo tangit rationem primam, quam adduxi ut demonstrationem; sed ex ea, qua putat rationem formalem infinitam.

infininitatis consistere in eo, quod res non sit ab alio, patitur exceptionem in eo quod confundit esse increatum, vel independens cum hoc, quod est esse infinitum; quod si dicat se ex independentia colligere infinitatem, tunc Scotistæ, & quicumque alij, qui ponunt essentias rerum præcisa existentia habere esse diminutum, vel esse aliquid reale, & non dicere ullam attributionem essentialem ad ullam causam extrinsecam, negabunt consequentiam; nam & illæ, antequam producatur, sunt apud illos aliquid reale, ac finitum, quæ opinio, cum admittatur in Scholis ut probabilis, facit quod ratio Vasquez non excedat limites probabilitatis; possunt enim consequenter ad sua principia philosophando admittere Essentiam Divinam esse à se etiam secundum esse existentia, & negare, quod inde sequatur infinitas, sicut non sequitur in illis essentijs antecedenter ad existentias. Prætereà contra eundem Vasquez argui potest ad hominem, quia ipse disp. 26. admittit posse produci à Deo infinitum in quantitate tam continua, quam discretæ; ex quo inferri potest quod possit produci etiam infinitum in alio genere à quantitate, quod solum in Omnipotentia Dei contineatur (ut etiã ipse admisit in Philosophia naturali capite de infinito) & tunc dabi-

tur infinitum, quod non erit à se, sed ab alio. Dices etiam primam rationem à me supra adductam tamquam demonstratiuam pati has difficultates; nam colligit & ipsa infinitatem ex negatione causæ efficientis, & per consequens à ratione essendi per se; ergo vel utraq; solum probabilis, vel utraque demonstratiua. R. prædictam rationem non colligere infinitatem præcisè à ratione essendi per se, siue à negatione solum causæ efficientis, sed ab exclusionem totali cuiusque rationis, quæ finire, ac limitare potest, quas rationes putamus in quatuor generibus causarum adæquatè contineri, quorum nullum inuenimus habere locum in Essentia Dei; & propterea, cum ex una parte non adsit ratio, siue causa limitans, & ex alia parte infinitas sit perfectio simpliciter simplex, immò vinculum omnium perfectionum Divinarum, & prædicatum velut transcendens respectu omnium prædicatorum Dei, evidenter sequitur Deo esse concedendam, quod non habet ratio Vasquez, quæ se ad unum tantum caput restringit.

Quarto probant alij ex infinitis attributis, & perfectionibus, quæ in Deo assignari possunt; Sed contra est primo, quia hoc non est assignare infinitatem in ratione essentiali; attributa enim in multorum senten-

sententia adueniant essentiæ non quidem vt formæ contradistinctæ realiter ab ipsa, sed secundum nostrum modum concipiendi. Præterea vel loquuntur de attributis, vt sunt in Deo sine ordine ad nostrum intellectum, & sic non sunt infinita, sed vna simplicissima entitas; vel loquuntur de illis, quatenus a nobis viatoribus concipiuntur, & sic sunt finita numero; perfectiones enim Diuinæ non colliguntur nisi ex perfectionibus creaturarum, quæ sunt finitæ. Quod si dicas Essentiam Diuinam esse fundamentum concipiendi, infinitas iam erit aliunde infinita.

Quinto probant plurimi Thomistarum, quia omnis forma de se, vt abstrahit à materia, est infinita, & limitatur à materia; sed esse, quod est formalissimum, vt potè vltima actualitas, in Deo est per se subsistens, & non receptum in alio; ergò infinitum, quia omnis limitatio est à receptiuo. Hæc ratio est S. Thomæ, q. 7. primæ partis art. 1. & lib. 1. contra gentes cap. 43. vbi eam etiam approbat noster Ferrariensis, & B. Egidius; arbitror tamèn eam adduci ab ipsis solum vt probabilem, non verò vt demonstratiuam, quæ sic potest explicari: Omnis actus limitatur per aliquam potentialitatem admixtam; ergò actus purissimus nullam habens admixtam poten-

tialitatem, qualis est Essentia Diuina, nullo modo erit limitatus. Probatur antecedens: actus de se dicit perfectionem; ergò, nisi à receptiuo determinetur, non est cur debeat esse limitatus. Ad hoc declarandum summunt argumentum à sensibilibus, nempe à formis corporeis, quæ secundum rationem formæ sunt illimitatæ, sed determinantur per ordinem ad materiam, siue subiectum, & ex hoc deducunt actum eò magis esse illimitatum, quò minus habet de potentialitate; & per consequens actum omninò abstractum à potètia, qualis est actus irreceptus, & per se subsistens, esse infinitum simpliciter. Contrà hanc rationem militat primò consensus ferè omnium aliarum Scholarum à Thomistica, quæ conueniunt in hoc, quòd prius est formam secundum se, & per suammet entitatem, siue eccitatem, vt loquuntur Scotistæ, esse finitam intrinsecè, quàm recipiatur in materia; ergò hoc non habet à receptiuo. Secundo arguit Aureolus: non apparet in quo genere causæ materia limite formam; nō extrinsecæ, quia hoc spectat ad causas efficientem, & finalem; non formalis, quia hoc est contrà rationem materiæ; non materialis vniuersaliter, quia ipsius non est dare esse formæ, sed recipere; nam, licet communiter dicatur

catur formas educi de potentia materiae, nihilominus hoc non est illi essenziale; nam anima rationalis non educitur, & saltem Diuinitus possunt ei vniri formae etiam materiales ab ea non educitae, sed creatae, quae antequam vniantur haberent suam entitatē finitam, & non à receptiuo, siue à materia; ergo non pendet ab illa praecise limitatio formae. Tertiò arguunt Scotistae cum suo Duce in primo d.2. q. 2. Si haec ratio valet, etiam Angelus, qui est immaterialis erit infinitus. Respondent huic obiectioni plurimi Thomistae essentiam Angeli limitari ab esse Angelico; sed contra: iuxta principia Thomistica esse est quoddam accidens, vel modus essentiae; ergo in illo priori, in quo essentia Angeli accidit esse, siue existentia, non erit determinata; ergo erit infinita; Sed existentia non variat, immò perficit in eorū sententia essentiam; ergo adhuc erit infinita, quod nullus eorū admittit. Quartò, & vltimò opponunt alij, quod etiam in creaturis essentia, siue esse est quid irreceptum, cum in multorū, & magis communi sententia existentia, & essentia solum ratione distinguantur; immò in sententia, quam ego sequor, vt explicauit in Metaphysicis ex clara Doctrina S. P. nec etiam ratione; Nullū erit ergo caput, per quod limitentur, si haec est adaequata ratio limitatio-

nis; quibus addi potest, quod adhuc remaneret inquirendum per quid ipsa materia finiatur, & limitetur, cum ipsa habeat esse irreceptum. Aliqui Thomistae satisfacere nituntur his oppositionibus respondendo praedictum argumentum procedere de receptione aptitudinali, non actuali; nam ab illa forma informans numquam potest absolui, bene tamen forma, siue actus in tota sua latitudine. Ad secundam obiectionem Aureoli respondent limitationem illam esse in genere causae formalis, quatenus in definitione formae includitur ordo ad materiam. Ad tertiam Scotistarum respondent esse Angeli esse quidem receptum in Angelo, non tamen propterea esse accidens illius, sed modum substantialem. Ad quartam respondent existentiam esse modum distinctū realiter, siue modaliter aduenientē essentiae. Ad postremam instantiam posset dici id, quod est de se tale non indigere alio, vt fit tale, & sic materiam, cum sit de se finita, non indigere receptiuo, vt finiatur; verum neque haec doctrina extrahit hanc rationem à gradu probabilis; nā opposita est & ipsa in Scholis probabilissima, vt patet. Sextò probant alij ex creatione, quam putant naturaliter, & euidenter posse demonstrari saltem respectu animae rationalis, & respec-

Etia

Quæ Mundi absolute; ex quo principio sic arguunt: Creatio requirit potentiam infinitam; sed potentia infinita supponit essentiam infinitam; ergo, &c. Maiorem probant ex D. Th. p. p. q. 45. art. 5. ad 3. & lib. 1. contra Gentes cap. 43. sic: Quod maior est distantia potentia ab actu, eo maior est virtus actiua reducens huiusmodi potentiam ad actum; sed distantia potentia, quam supponit creans ad actum per creationem productum est infinita, eo quod sit non entis ad ens; ergo potentia creatiua erit infinita. Simili argumento utitur Aristot. lib. 4. Physicorum à textu 71, quo probat motum in vacuo fore in instanti, eo quod tale sit augmentum in velocitate motus, quale est decrementum resistentia in medio; sed in medio nulla est resistentia; ergo, &c. Maiorem probant seueriores Peripatetici inductione, quia videlicet frigidum ut octo habet duplò maiorem resistentiam ad calorem ut octo, quam habeat frigidum ut quatuor; duplò ergo maior potentia requiritur in agente; & quia lapis est triplò durior, quam lignum, requirit potentiam in lecante triplò maiorem, quam requirat lignum, & sic de alijs. Consequentiam probat, quia talis debet esse proportio excessus vnius potentia actiua ad aliam, qualis est vnius distantia in

potentia passiva ad aliam; sed distantia non entis ab ente est maior quacumque distantia inter ens, & ens, & sic infinita; ergo & potentia.

Contrà hanc rationem opponunt plura Scotus in 4. dist. 1, qu. 1. & Durandus in 2. dist. 1. quest. 4 nec non Roderic⁹ Arriag. Disp. 11. Physicæ, Sect. 5. num. 86. partim ad probandum nihil referre hanc distantiam, partim ad probandum eam esse finitam. Primò quidem, quia non ens in creatione nec se habet ut subiectum, neque ut terminus à quo, quia nec præsupponitur essentialiter per ipsos terminos ad quem, nec habet cum illo impossibilitatem; hæc enim non est nisi respectu subiecti communis utrique termino; ergo virtus agendi spectanda est solum ex termino ad quem; hic autem est finitus; ergo, &c. Secundò obijciunt, quod agens creatum superat distantiam, quæ est inter formam, & priuationem; sed positio, vel ablatio subiecti non facit ad maiorem distantiam negationis, & affirmationis; ergo semper est finita. Tertiò distantia nihil aliud est, quam diuersitas; sed hæc est modus entis; ergo non reperitur inter ens, & non ens. Quartò arguit Arriaga lococit. Ens finitum non distat infinitè à nihilo (nec enim magis ab illo distat, quam sit ipsius entis perfectio)

fectio) ; ergò cum hæc sit finita , non potest infinitè distare à nihilo , sicut ob eandem rationem numerus dualis non potest infinitè distare à negatione cuiusq; numeri ; distaret verò si numerus dualis esset infinitus , quod confirmat ex eo quòd etiam terminus generationis tam producitur ex nihilo sui , quàm terminus creationis ; ergò tam extrahitur ex termino infinitè distantè , quàm terminus creationis ; & ad hoc probandum utitur testimonio Tertulliani in libro de Resurrectione carnis , ubi ait : *Quo enim interest ex nihilo quid proferri , aut ex aliquo , dum , quòd non fuit , fiat , quando etiam non fuisse , nihil sit fuisse* , ubi ait hunc Auctorem probare rectè omnia produci ex nihilo sui , & indè infert vix aliquid interesse si ex subiecto , aut finè illo aliquid producat , dummodò res , quæ non fuit , producat de nouo , & confirmari potest hæc ratio , quia , si inter contradictoria esset infinita distantia , non magis distaret Deus à nō Deo , quàm lapis à non lapide .

Hæc argumenta aliquibus Thomistis ex modernis visa sunt quidem satis valida , sed non inexpugnabilia , quibus , ut satisfacerent , statuerunt primò distantiam duorum extremorum aliquandò esse infinitam ex parte vtriusque , ut est inter Deum , & ens , quod non sit

Deus ; aliquandò ex parte alterius tantum , ut creaturæ , & non creaturæ ; nam ex parte affirmationis tantus est recessus ab altero extremo , quanta est participatio oppositi , & quia Deus infinitè participat esse , creatura verò finitè , Deus à creatura , & à non ente distat infinitè , creatura finitè ; ex parte verò negationis dicunt semper esse infinitam in hoc sensu , quòd semper est maior distantia non entis ab ente , quàm cuiusque entis ab ente . Secundò aduertunt , cum dicitur talem esse excessum virtutis actiue ad virtutem , qualis est distantia non entis ad ens , comparisonem non fieri inter ens , & non ens , quatenus sunt termini productionis , sed non entis ut dicit negationem potentia , siue subiecti , & entis , ut eiusdem affirmationem ; qua doctrina posita , quam putant necessario admittendam tùm propter inductionem factam supra , tùm quia quò maior est elongatio ab actu , eò difficilior est transitus à potentia ad actum , aperte sequitur quòd si elongatio non entis est maior quacunque elongatione entis ab ente , virtus , quæ posita est super talē elongationem , est maior quacunque virtute , & sic erit infinita ,

Ad primum respondent spectandam esse virtutem ex termino producto , ut sit ex non ente , non

tamquam ex termino, sed tamquam ex non subiecto, & ut sic non arguere quidem infinitatem creaturæ ex parte rei factæ, bene tamen ex modo faciendi. Ad secundum procedere ex malo intellectu oppositionis inter ens, & non ens. Ad tertium veram esse propositionem de distantia positiva entis, non verò de negativa non entis, quia hoc ipso, quod non ponit ens, idest subiectum actionis, requirit virtutem infinitam. Ad quartum, & quintum probare solum non esse infinitam ex parte utriusque, quod ultro concedunt. Si dicas concursus potentie passivæ in productione formæ est finitus; sed ad supplendum concursum finitum, quod fit in creatione non requiritur virtus infinita; ergo illa ratio nihil probat. Respondent supplere concursum causæ materialis in diverso genere causæ arguere virtutem infinitam, ut ratio prædicta sic ab eis explicata convincit, ut aiunt; in cuius confirmationem addunt cum Durando in primo dist. 43. quæst. 1. potentiam illam, quæ potest in infinitum producere, tum quoad individua, tum quoad perfectiones específicas arguere infinitatem essentiae, à qua profluit, vel cum qua identificatur; sed talis est Potentia Divina: ergo, &c. processus enim in infinitum quoad individua non arguit

infinitatem causæ quoad essentiam, sed solum quoad durationem precise; Si enim sol ab eterno habuisset motum, ut ex multorum Peripateticorum sententia tenuit Aristoteles, & esse possibile plurimi, & classici Doctores, tum ex Philosophis, tum ex Theologis docent, esset causa infinitarum generationum; & tamen eius essentia semper esset finita. Ex processu igitur perfectionis specificæ sic arguunt: Deus potest producere species rerum in infinitum perfectiores, & perfectiores; sed omnis perfectio effectus debet contineri eminentè in causa æquivoca; ergo Deus habet infinitam perfectionem actu. Maiorem, & minorem supponunt haberi pro certis; (Maiorem tamen plures ex contrariis putant solum esse probabilem), Consequentiam probant, quia, quò plures perfectiones específicas causa eminentè continet, eò perfectior est; sed prima causa continet infinitas potentia, idest plures quibuscumque finitis actu; ergo præhabet illas actu; Nam omnis perfectio causæ æquivocæ præcedit actu, & non potentia in causa; debet ergo esse, vel actu infinita; si detur hoc secundum, erit aliquando terminus in effectibus nobilioribus, & sic non contineret infinitas perfectiones, nec etiam potentia; ergo est actu infinita.

O quam

O quam difficile est inuenire demonstrationes! Do quidem prædictam rationem esse valdè probabilem, sed adhuc nō capio quomodo sit demonstratiua; nam supponit, & fundat totam suam vim in illo principio, quod creationem dari, aut esse possibilem sit per se certum, & euidens, quod, an sit verum, eruditorum sit iudicium. Fide quidem nobis Sanctum est dari creationem, sed lumine naturali plurimi ex Philosophis non solum putarunt eam esse aut certam, & euidens per se, vel demonstratam, aut probabilem, sed esse omnino impossibilem arbitrati sunt ex illo principio vulgato, & communi Peripateticis: Ex nihilo nihil fit. Quod si dicas te assumere eam rationem vt demonstrationem Theologicam solum; contra

est primò, quia D. Thomas illo primo libro contra Gentes c. 43. vbi eā adducit, arguit contra Philosophos Gentiles, qui Scripturas Sacras non admittebant; sed, estò à te summatur vt solum Theologica, Minor, & confirmationes, siue explicationes adductæ sunt solum probabiles, quod ex eo est clarum, quia Doctrina aduersariorum ijs contradictoria habetur & ipsa pro probabili, & à multis ex ipsis cēsetur probabilior; ergò neque adhuc ex hoc habemus demonstrationem; Vndè, si prima ratio, & secunda adductæ non habentur pro demonstrationibus, dicendum erit esse quidem de Fide huiusmodi infinitatem, non verò euidens, siue Matephysicè demonstratam.

AXIOMA SECVNDVM.

Essentia Dei Prima; & Summa est.

Ex libro de Vera Religione cap. 11.

SI ergò queritur quis instituerit corpus, ille queratur, qui est omnium speciosissimus. Omnis enim species ab illo est. Quis autem hic, nisi vnus Deus, vna Veritas, vna Salus omnium, & Prima, atque Summa Essentia, ex qua est omne quicquid est, in quantum est, quia in quantum est, quicquid est, bonum est? Et ideo ex Deo non est mors. Non enim Deus mortem fecit, nec letatur in perditione vinorum: quoniam Summa essentia esse facit omne quod est, vndè & essentia dicitur.

D V B I V M.

Quomodo explicanda sit infinitas
Diuinæ Essentiæ.

Premitto 1. ex physicis infinitis inter alias acceptiones precipue dupliciter summi; primo privatiue pro eo, quod potest finiri, siue terminari, & non habet finem, siue terminum; secundo negatiue pro eo, quod nec habet, nec habere potest finem, & Deo conuenire quidem infinitatem secundo modo, non vero primo. Præterea, cum finis accipiatur & ipse dupliciter, nempe pro consummatione, & perfectione rei, & pro termino, extra quem nihil est rei terminate, infinitum hic summi vt opponitur fini secundo modo, non primo; nam alias tribueretur Deo imperfectio; idem enim esset dicere Deum esse infinitum, ac dicere ipsum carere perfectionibus sibi debitis. Præmitto secundo rem non quantam, idest non habentem quantitatem, molis multipliciter posse finiri, videlicet cognitione, definitione, duratione, loco, actiuitate &c. propriam autem rationem finitatis, quæ

conuenit creaturæ secundum suam essentiam in eo positam esse, quod sit formaliter tale ens non includens entitatem aliorum siue formaliter, siue eminenter; nam lapis ita est lapis, vt nullo ex his modis sit rosa, & sic de alijs; quod si aliquod ens nobilius includit aliud eminenter, vt lux calorem, quamquam sub ea ratione, exit quodammodo limites caloris, & plus participat de perfectione qualitatis sensibilis, quam calor; tamen adhuc est limitata, & finita perfectionis, quia ita eminenter continet calorem, vt non contineat neque qualitates spirituales, neque plurimas alias corporeas, & sensibiles. Sic philosophandum est etiam de creatura spiritali; esto enim Angelus sit ens perfectius quocumque materiali, & corporeo, tamen nec illud continet eminenter, quia non continet virtute; (quod requiri supra explicatum est), & dato quod contineret, adhuc esset quid fini-

finitum, quia posset dari creatura perfectior in infinitum, cuius perfectionem nullo modo contineret [iuxta communio rem sententiam] & sic esset limitatum ad talem perfectionem, & non pertingeret ad aliam. quibus positis.

Dico recte explicari à S. Patre infinitatem Diuine essentiae per illa verba: *Vnus Deus, Vna Veritas. vna salus omnium. & Prima, atque summa essentia, ex qua est omne quid quid est, in quantum est*; positis enim ijs, quae supra dicta sunt, nempe ex vna parte non dari vllum caput per quod limitari possit esse Diuinum, & ex alia infinitatem esse perfectionem simpliciter simplicem non minus ac sit simplicitas, esto vtrique dicat de formali negationem (saltem secundum nostrum modum concipiendi,) & negatio per habitum oppositum innotescat, Deus in tantum dicitur infinitus in essentia, in quantum est entitas quaedam carens termino, & limitatione eo modo, quo in praemissis explicatum est: certum enim est ipsum esse entitatem simplicissimam perfectionem quacumque non solum existente, sed etiam possibili, continentem illam siue infinitam cathegorematicè saltè in quantitate tum discreta, tum continua iuxta sententiam, quam sequor in physicis, siue solum infinitam secundum quid,

siue sincathegorematicè iuxta Thomistarum placita, absque vlla distinctione, & sic manet esse illimitatum, & infinitum in entitate; quod intendit S. P. cum ait: *quod est Prima, & summa essentia, ex qua est omne quid quid est, in quantum est*; quibus verbis satis explicat & omnem perfectionem esse ab ipso Deo, & contineri in eius essentia, quae propterea Prima, & summa est, quo pacto explicat etià quod *Deus mortem non fecit, &c.* quia haec non est entitas, aut perfectio entis, sed destructio, aut carentia entis; reddit enim pro ratione huius quod *summa essentia esse facit omne, quod est. &c.* quod adhuc clariùs in eodem capite vnde sumptum est Axioma explicat sic: *Mors autem non esse cogit quicquid moritur, in quantum moritur; nam si ea, quae moriuntur penitus morerentur, ad nihilum sine dubio peruenirent; sed tantum moriuntur, quantum minus essentiae, participant. Quod breuius ita dici potest: tanto magis moriuntur, quanto minus sunt.* In Diuina igitur Essentia mors non habet locum, quia est terminus, & limes essendi; (summitur autem hic mors in tota sua latitudine, quatenus non solum dicit carentiam vitae, & corruptionem, siue interitum cuiusque compositi; sed etiam quatenus comprehendit definitionem essendi etiam

etiam ipsius primi subiecti, ut indicant illa verba: *si ea que moriuntur penitus morerentur, ad nihilum sine dubio peruenirent*; & hæc postrema: *tantò magis moriuntur, quantò minùs sunt*) quibus sic se habentibus sensus S. P. quantum capio est iste: licet Deus non sit formaliter lapis, planta, homo, Angelus, aut ens quoddam singulare alicuius determinatæ speciei, nihilominùs dicitur infinitus in essentia quatenùs omnes gradus, omnia genera, omnes differentias específicas, & indiuiduales omnium entium possibilium, includit nobiliori modo, & ità includit omnia, ut, quamuis intèr se distincta sint ab inuicem, & consequenter finita, tamèn in Deitate nullam habent distinctionem, & limitationem, quod etiam deducitur ex ipsius simplicitate, & causalitate; ex hac enim sequitur Deum continere omnia eminentèr; ex illa ibi non esse collectionem, & additionem multorù realitèr distinctorum à Diuina Essentia. Ex modo igitur agendi Dei, & productione possibili infinitorum, & ex negatione limitationis propriæ cuiuslibet creaturæ rectè explicatur essentialis infinitas Dei, quod totum breuiter S. P. docuit iterum lib. 12. De Ciuitate Dei cap. 5. Vbi ait: *Deus qui summè est, atque ob hoc ab illo facta est omnis essen-*

tia, que non summè est: [quia neque illi equalis esse deberet, que de nihilo facta esset neque ullo modo esse posset, si ab illo facta non esset] nec ullorum vitiorum offensione vituperandus, & omnium naturarum consideratione laudandus est: Et in hoc sensu credo loquutos fuisse eos, qui dixerunt Deum esse infinitum, quia non est in certo genere; nam consequens est, ut contineat omnium generum perfectiones, cum ab illo emanent omnia, ac etiam illos, qui dixerunt Deum esse infinitum, quia continet infinitas perfectiones, si hoc non inteligatur præcisè de simplicitèr simplicibus, sed de quibuscumque modo explicato, quæ tamèn in Deo sunt vna perfectio, ex qua sequitur negatio omnis limitationis. Explicari etiam posset hæc infinitas ex negatione mensuræ cuiuslibet perfectionis, quam includit omnis creatura; nam data aliqua minimæ perfectionis, putà ut vnum, est summere aliam duplò perfectiorè v. g. lapidem, & aliam triplò, & sic deinceps; Essentia verò Diuina super omnem proportionem determinabilem est perfectior, & sic infinitæ perfectionis.

Dices: terminus, seu finis est quid positium, & consequenter perfectius, quàm eius negatio; ergò Deus non est formaliter infinitus. Ref. infinitatem negare quidem

quidem terminum, ac finem, sed ex ea ratione, qua terminus habet adiunctam negationem vltioris perfectionis, non quatenus est quid positium; vnde perfectius est id, quod à nobis dicitur infinitum, & explicatur per negationem, quia aliter pro hoc statu explicari nequit, quemadmodum vnitas explicatur per negationem multitudinis, & multitudo per negationem vnitatis, & tamē vtroque dantur positiua, quæ denominantur vnum, & multa. Hoc igitur, quod concipitur à nobis substat huius modi negationi, est perfectius simpliciter, quàm id, quod substat negationi huius, quod denominamus infinitum. Vnde benè intulit Aureolus in p. dist. 43. q. p. art. p. infinitatem esse perfectionem simpliciter simplicem, quod malè negant aliqui ex Thomistis; melius est enim enti esse infinitum in omni genere perfectionis, quàm esse finitum, & limitatum.

Quæri hic solet an aliquid aliud, quàm Deus, possit esse infinitum per essentiam. Responso omnium Catholicorum est negatiua, quam S. P. tradidit lib. 12. de Ciu. Dei cap. 5. mox citato illis verbis: *ab illo facta est omnis essentia, quæ non summè est, quia neque illi æqualis esse deberet, quæ de nihilo facta esset; neque vlllo modo esse posset, si ab illo facta non esset.* Eandem doctrinam sequutus est S. Thomas qu. 7. p. p. art. 2. & ratio est manifesta, quia infinitum per essentiam debet esse infinitum in tota latitudine entis, & per consequens independens; vnde si daretur talis creatura infinita per essentiam, esset Deus, quia independens, & non esset Deus, quia esset facta, quod manifestam inuoluit implicantiam. (Possibilitas infiniti in aliquo genere explicata est in Physicis.)

CONTRORSIA

Q V I N T A

De Immenfitate Dei.

A X I O M A P R I M V M.

Deus eft in omnibus rebus.

Ex Lib. 25. contra Faufum cap. 2.

Augufinus refpondit. Abfit vt hoc quisquam interroget, qui vos nouit, aut de hac omnino re cum talibus difputet; prius enim eftis à figmento carnalium, corporaliumque cogitationum pia fide, & quantulacumque veritatis ratione mundandi, vt fpecialia quoquo modo, & ex quantacumque parte cogitare poffitis. Quod quamdiu non poteltis, haresis quippe ueftra nihil aliud nouit, quàm & corpus, & animam, & Deum per locorum fpatia vel finita, vel infinita diftendere, cum folum corpus talia occupet fpatia, vel fpatiis talibus occupetur. Confulius feceritis, fi vos quæftioni huic non commiferitis, vbi nec docere poteltis aliquid veri, ficut nec in ceteris, nec difcere eftis idonei, quod fortaffe poteltis in ceteris, fi fuperbi, litigiofique non fitis. Cum enim quæri ceperit quomodo fit Deus finitus, quem nullus locus capit: quomodo infinitus, quem totum filius nouit: quomodo finitus, immenfus: quomodo infinitus perfectus: quomodo finitus nullum habens modum: quomodo infinitus modus omnium, omnis cogitatio carnalis euaneſcit: & fi vult jefferi, quod nondum eft, prius ex eo quod eft erubefcit. Quapropter hoc quod nobis propofitis de Deo finito, & infinito, melius tacendo finitis, donèc à fine legis, qui eft Chriftus, tam longè aberrare definatis.

D V B I V M

Vtrum Deus sit in omnibus rebus.

PRæmitto primo plures exitif-
se errores circa hanc quæstio-
nem; nam Antropomorphi-
tas aliqui censent fuisse in ea sen-
tentia, vt, sicut Deum corporeum
esse sentiebant, sic & in determi-
nato loco constituerent; hic tamē
error de ipsis expressè non refer-
tur; nam, licet D. Gregorius Na-
zianzenus orat. 34. quæ est secun-
da de Theologia, probet Deum
non esse corpus, quia secundum
scripturas vbique est, *Id, quod fie-
ri non posset* (inquit) *si corporatus
esset*; nihilominus, cum sit pro-
babile posse dari corpus infinitum,
fieri potest, vt, esto essent in erro-
re de corporeitate Dei, nihilomi-
nūs ratione infinitatis arbitraren-
tur ipsum esse vbique. His ergo
relictis, ex illis, qui Deum spiritum
esse crediderunt, fuere ex Philo-
sophis, & ex viris aliòquin Ca-
tholicis, qui Deum non esse in
omnibus rebus affirmarent, & pr.
Aristoteles lib. de Mundo ad Ale-
xandrum ca. 7. docuit ipsum non
esse alibi, quàm in Cælo, sicut
Rex Persarum solum in vrbe Ec-

batanis, aut Susis; non est tamē
certum an ille liber sit Aristotelis;
Nihilominus, quia in lib. 8. Phy-
sicorum textu 84. ex velocitate
maxima primi mobilis colligit in
eius maximo circulo residere, &
lib. pr. de Cælo cap. 9. textu 100.
circa finem docuit Deum, & om-
nes intelligentias, siue spiritus nō
intrā, sed extrā Cælum esse; prop-
tereā meritō hic error ei tribui-
tur; in quo errore fuisse etiam
Manichæos docet Sanctus Pater in
libro contra Epistolam fundamen-
ti cap. 16. nam, cum cap. 15. re-
tulisset hos hæreticos in explica-
tione erroris, quem habuere de
duobus principijs bonorum vno,
malorum altero, introduxisse pha-
naticam quandam extensionem,
diuisionem, & oppositionem lo-
calem inter illa principia, & terrā
lucidam, & Regnum Principis bo-
norum, & terram principij mali,
quam appellabant gentis tenebra-
rum, postea c. 16. ostendit quā
sit indigna Deo illa extensio, cum
huiusmodi extensionem non ad-
mittat sapientia, & veritas, immo

nec ipsa anima quamvis mutabilis ita extendatur. Ex Catholicis Augustinus Eugubinus propter illa verba Psalmi 138. *Si ascendero in Cælum tu illic es*, asseruit Deum quoad essentiam, & substantiam in Cælo solùm esse, quoad cognitionem verò vult omnia penetrare, in quo illum comparat Soli, qui ex certo loco vndèquàque lumen difundit, quod asserere hunc Auctorem dicunt aliqui, ne Deum infici, si adsit rebus sordidis, admitendum sit, qui utitur etiam illo loco Isaïæ cap. 66. *Cælum mihi sedes est*, quibus etiam addere potuisset illud Psalmi 113. *Cælum Cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum*. Præmitto 2. Catholicam Doctrinam à quibusdam etiam Philosophis Gentilibus agnitam esse, Deum substantia sua in omnibus rebus esse, ita ut Sanctus Athanasius in oratione contra Idola asserat rationem, & famam id apud omnes obtinuisse. Sic etiã communiter Sancti Patres, & omnes alij Scholastici ex apertissimis Sacrae Scripturae testimonijs, ut Ieremiæ cap. 23. *Cælum, & terram ego impleo*. Psalm. 138. *Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam*. lib. 3. Reg. cap. 18. *Si enim Cælum, & Cæli Cælorum te capere non possunt*, Iob 11. *Excellior Cælo est &c. profundior inferno &c. longior terra mensura eius*;

quæ loca non aliter interpretanda sunt, quàm iuxta Sanctorum Patrum vnanimem explicationem; Quapropter Augustinum Eugubinum errasse in hoc puncto est certum. Ex Philosophis Tales Milesius apud Aristotelem lib. pr. de Anima textu 86. omnia Dijs plena esse dicebat, & lib. p. de partibus animalium cap. ultimo idem Philosophus narrat Heraclitum quibusdam, qui ipsum in casa furnaria inuenerant, & ingredi volebant dixisse: ingredimini, quia nec huic loco desunt Dij immortales; sic etiam docuisse Orpheum narrant Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum propè finem, & S. Cyrillus lib. 5. contra Iulianum post medium, nec aliquid in oppositum conuincunt rationes Eugubini; si enim solis lux, seu radij non inficiuntur à sordibus, nec anima à corpore contagioso, seu leproso, multò minùs lumen Diuinæ Naturæ. Textus ille exponitur à S. Cyrillo ibi nomine Cæli venire res pretiosiores, nomine verò terræ res viliores; & idcirco illas dici veluti sedem Dei, has verò veluti scabellum; S. Io. Damascenus lib. p. de Fide cap. 16. vult Cælum appellari sedem, eo quod ibi sint Angeli eius voluntati obsequentes, terram autem scabellum pedum eius, quia Deus homo cū hominibus versatus est, cuius caro

pes' dicitur; aliter etiam dici posset Prophetam humano more declarare immensitatem Dei ad extrema mundi pertingentem, quemadmodum etiam declarat S. Pater lib. 7. Confessionum cap. 5. ut infra referam. Ad illa loca Psalmorum communis est responsio Patrum Prophetam ibi velle Cœlum esse veluti aulam regiam, in qua Deo indefinenter famulatur, & ubi eius gloria apparet, cum in terra splendor, & maiestas humani Imperij resplendeat, Diuina autem solum per creaturas, vel per fidem, ut ait Apostolus; *Videmus nunc per speculum in enigmate* &c. Hæc igitur sunt certa. Difficultas est circa hoc argumentum, quo hæc veritas probatur; nam ratio, quam assignat S. Thomas p. p. q. 8. art. p. videtur indicare eum sentire Deum esse in loco per operationem iuxta commune principium Thomistarum, quod res spirituales sint in loco per suam operationem; probat enim ibi Angelicus Doctor Deum esse in omnibus rebus, quia esse omnium rerum pendet à Deo non solum in fieri, sed etiam in conseruari, & omne agens coniungitur ei in quod immediatè agit. Hanc rationem acriter impugnat Scotus in 2. dist. 2, q. 5. S. contra, cuius argumenta infra referam, eò quod censet hanc rationem esse quidem proba-

bilissimam, aliundè tamèn nos posse colligere etiam lumine naturali alium modum essendi Dei in omnibus creaturis, qui nempe sit per suam essentiam, siuè substantiam; propterea.

Dico primo rectè à S. P. lib. 7. de Ciuitate Dei cap. 30. explicari modum essendi Dei in rebus per suammet Naturam; nam, cum in cap. 29. ostendisset ea omnia, quæ Physiologi ad modum, & partes eius retulerunt, ad vnum verum Deum referre debuisse, postea subdidit: *Hæc autem facit, atque agit vnus verus Deus, sed sicut idem Deus ubique totus, nullis inclusus locis, nullis vinculis alligatus, in nullas partes sectilis, ex nulla parte mutabilis, implens Cœlum, & terram, præsentem potentia, non absente Natura.* Hanc autem præsentiam per suam Essentiam arbitror S. P. colligere ex ipsius infinitate; nam, si est infinitè perfectus, sequitur eum esse realitè præsentem rebus omnibus; res enim creatæ; eò perfectiores cæteris paribus iudicantur, quò maius spatium secundum realem præsentiam occupare possunt, quod sub ipso formali termino infiniti indicauit idemnet S. Pater; nam lib. 7. Confessionum cap. 5. ait: *Constituebam in conspectu Spiritus mei vniuersam creaturam, & feci vnā massā grandem distinctam generibus, sa-*

nè finitam: Te autem Domine ex omni parte ambientem eam, & penetrantem, sed usquequaque infinitum, tanquam si Mare esset ubique, & undique per immensa spatia infinitum solum Mare, & haberet intra se spongiam quamlibet magnam, sed finitam tamen; plena esset illa spongia ex omni parte sua immenso mari. Sic creaturam tuam finitam te infinito plenam putabam, & dicebam, ecce Deus, & ecce quæ creavit Deus, & ecce quomodo ambit, & implet ea; quibus verbis satis ad captum nostrum accomodatiss ex infinitate Divina iam supra evidentè ostensa clarè, & apertè colligit Immensitatem. Hoc totum adhuc confirmari potest ex immutabilitate Dei sic: Vel Deus potest esse in aliqua creatura, vel non; hoc posterius dici non potest, nam hoc neque Angelo denegatur; si prius, ergò de facto est in illa, aliàs enim posset mutari, & cum non sit potior ratio de vna, quàm de alia, fatendum est eum esse in omnibus.

Dico 2. ex operatione Dei universali collegisse cum S. Thoma plures Scholasticos Doctores præsentiam eius in omnibus rebus, ex quibus aliqui arbitrati sunt hoc etiam esse de mente Sanctorum Patrum, eò quod S. P. Augustinus lib. p. Conf. cap. 3. S. Hilarius in ps. 124. S. Bernardus serm. 6. in

Dedic. Ecclesiæ; S. Anselmus in Monologio cap. 22. & in Prologo cap. 19. & S. lo: Damascenus lib. 1. de Fide cap. 16. docent Deum omnia continere; sed reuerà est formalitèr quid diuersum hoc, quod est continere, ab eo, quod est operari; & ipse S. P. ibi nullam facit mentionem de operatione. Probare conantur secundo ex scripturis, & primo ex Psalmo 138. ubi cum Propheta dixisset: *quò à facie tua fugiam, &c.* subdidit in eius rei probationem: *etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*, quasi dicat: etià ibi aderis, quia potentia tua ibi operaris. Reijcit hanc explicationem Vasquez Disp. 28. cap. 4. à num. 14, primò quia hinc non assignatur causa præsentiae secundum rem, sed solum more humano, sicut Hieremiæ cap. 23. dicitur nihil latere Diuinam cognitionem, quia Deus replet cælum, & terram, & tamen certum est Immensitatē Dei non esse illi rationem cognoscendi omnia. Secundo ait ibi sermonem esse de Scientia Dei nomine faciei, ac spiritus designata, de qua ibi loquebatur Propheta, ac proindè illa verba; *Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*, intelligi de Scientia Dei, qua dirigit omnia, ità vt Psalmista probet neque in extremis maris se posse à Deo occulta-

occultari, quia illuc etiam dirigitur à Prouidentia Dei; sed re verà contrà hanc violentam Bellomontani expositionem videtur militare primò, quod illa verba: *Manus tua deducet me, & tenebit me*, operationem, non verò solùm cognitionem exprimunt, tantò magis, quod ad manum spectat operari, vt propterea multò melius explicauerit S. Pater hunc locum in enarratione supèr hunc Psalmum his verbis: *Nemo trepidet, sed nemo de pennis suis præsumat, quia, & pennatos nisi ipse erigat, nisi ipse deducat, precipitabimur in profunda Maris lassati, & fatigati, quasi præsumentes de viribus nostris. Opus ergo est, vt habeamus pennas, & opus est vt ipse deducat. Adiutor enim noster est; Habemus liberum arbitrium, sed ipso libero arbitrio quantum possumus, nisi nos adiuuet, ille qui iubet?* quibus satis explicat sermonem ibi esse de operatione, qua Deus nos adiuuat, non de sola cognitione speculatiua, qua nostra videt. Sic etiam Eminentiss. Cardinalis Bellarminus in explanatione huius Psalmi ad hunc versum ait: *quia sine Dei auxilio moueri non possumus, & quocumque imus, Deo nos portante imus.* Præterea contrà primam explicationem Vasq. est, quia nisi ex operatione Dei colligeretur rectissime eius præsentia, assignaretur non causa pro causa;

causa enim cognitionis assignanda est vel à priori, vel à posteriori; à priori quidem videtur assignata ex infinitate ipsius scientiæ, quæ sufficienter, saltèm implicitè, indicata fuit illis verbis. *Quò ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam?* à posteriori verò ex operatione, quæ prouenit & à scientia, & à voluntate explicata his verbis: *Manus deducet, & tenebit.* Ex operatione igitur rectè colligit præsentiam, tamquàm argumento à posteriori. Contrà secundam expositionem est quod, licet Propheta loquatur de Diuina Scientia, non tamèn excludit operationem, immò illam exprimit, vt dictum est; Scientia enim Dei non solùm est cognoscitiua, sed etiam est operatiua, vt fatentur còmuniter Theologi, immò & ipse Vasquez loco citato n. 17. ait: *Cum Deus omnia operetur, & dirigat scientia sua, quam ibi dexteram appellat, eadem quoque deduceret, & teneret Dauidè, si ad Mare vsque confugeret.* hæc ibi Vasquez; ex quo loco contrà ipsum argui potest: Si Scientia Dei omnia operatur; ergò ab operatione tamquàm ab effectu potest deduci præsentia ipsius; quod si pro Vasquez respondeas colligi quidem præsentiam scientiæ, non verò præsentiam essentiæ, siuè naturæ, contrà est, quia in Deo Scientia, & Essentia identificantur; &

eo ipso quod deducitur præsentia
vnius, necessario etiam infertur
præsentia alterius. Probant secun-
do ex illo Axiomate D. Pauli, quod
habetur in Actibus Apostolorum
cap. 17. *Non enim longè est ab uno-
quoque nostrum*, ad cuius proba-
tionem subdidit Apostolus: *In ip-
so enim vivimus, movemur, & sumus.*
Huic etiam loco applicat Vasquez
expositiones suprâ allatas, & præ-
tereà dicit D. Paulum ibi non fuisse
loquutum de Immensitate, sed
voluisse ostendere quàm facile à
quolibet Deus cognosci possit; cū
enim dixisset; *querere Deum si for-
tè attrectent*, quæ particula dubi-
tantis est, & facientis rem diffici-
liorem quasi corrigens seipsum ad-
dit: *Quamvis non longè sit ab uno-
quoque nostrum*, ac si diceret: nō
est difficile ipsum attrectare eo mo-
do, quo explicavit, idest non
manibus, sed cogitatione, & affe-
ctu, cum non sit longè à nobis,
non situ, & loco tantum, sed etiā
cognitione. Verum, estō demus
Bellomontano esse ibi sermonem
de cognitione, non est tamen
negandum insinuari ipsi præsentia
substantialē Dei, quam ferè om-
nes Patres, & Doctores ex eo lo-
co deducunt; & hoc adeò verum
est, ut S. Pater lib. 14. de Trini-
tate cap. 12. referens hunc locum
iuxta versionem, qua tunc S. Ec-
clesia utebatur legat: *Et quidem*

*non longè positus est ab unoquoque
nostrum sicut Apostolus dicit Act. 17.*
vbi illa particula *positus* significat
proculdubio plusquàm cognitionē,
postea subintulit S. Pater: *sicut Apo-
stolus dicit adiungens: in illo enim
vivimus, & movemur, & sumus;*
quod si secundum corpus diceret,
etiam de isto corporeo Mundo posset
intelligi; nam & in illo secundum
corpus vivimus, & movemur, & su-
mus. Unde secundum mentem, quæ
facta est ad eius imaginem, hoc de-
bet accipi excellentiori quodam, eo-
demque non visibili, sed intelligi-
bili modo. Nam quid non est in ip-
so, de quo diuinè scriptum est: *Quo-
niam ex ipso, & per ipsum, & in ip-
so sunt omnia*? vbi utrumque com-
plectitur, nempe & cognitionem
per ly: *non visibili, sed intelligibi-
li modo*, & præsentiam substantia-
lem, ac etiam operationem; illud
enim: *Nam quid non est in ipso &c.*
& *in ipso sunt omnia*, præsentiam
per essentiam, & ly: *ex ipso, & per
ipsum* operationē significant; quod
totum confirmari potest ex illo
verbo *attrectare*, quo utitur D.
Paulus, quod utique, licet meta-
phoricè prolatum, tamen aliā præ-
sentiam præter solam præsentiam
cognitionis significat.

Dico 3. ex operatione precisè, &
formaliter non colligi præsentiam
Dei in omnibus rebus. Hæc asser-
tio est contra Suarium disput. 30.
Meta-

Metaphysicæ sect. 7. vbi docet probari à posteriori ex operatione existentiam Dei in rebus creatis, & realem præsentiam, quatenus, includit mutuam denominationem sumptam ab utroque extremo, in quantum scilicet dicitur Deum esse realiter præsentem creaturis, & creaturas Deo, quia talis præsentia sequitur actionem; à priori verò probari quod in Deo sit talis modus existendi, quia, quantum est ex se, potest esse præsens, si alia existant; hæc tamen doctrina Suarii quoad id, quod spectat ad illationem ex operatione, non potest efficaciter colligi, nisi supposito illo principio Peripatetico, quod agens sit proximum, & præsens ibi, vbi operatur; quod Molina putat inductione constare, & esse per se notum, cum tamen hac tempestate non admittatur vt vniuersaliter verum in creaturis propter aliqua remedia, & medicamina, quibus Physici medentur absentes. Verum, quia non desunt, qui hanc actionem ex Demone esse occultè operante ratione pacti dicant, præscindendo ab hac ratione certum est hanc inductionem non posse fieri in omnibus sine petitione principij, & si fiat solum in creatis, non licebit hoc inferre etiam de principio increato, quia in creatis si hoc verificatur est ratione limitationis virtutis, quæ nō

potest agere in distans, quin agat in propinquum, per quod actio deferatur; vnde præsentia est quid prærequisitum ad actionem, in Deo verò est virtus infinita. Et tamē illi Thomistæ, qui negant Deum aliter esse præsentem rebus quàm per operationem, tantum abest quod præsentiam Dei requirant veluti quid præuium actioni, vt etiam dicant operationem ipsam esse priorem natura relatione præsentiae vt potè fundamentum. Principium igitur illud Aristotelis non stat nec apud ipsum vt vniuersaliter verum, nec ratione, aut inductione probatur; primò quia apud ipsum non habet locum in Deo nam secundum ipsum à Deo; Cælum, & natura dependent saltem in motu, cum fateatur Deum esse primum omnium rerum motorem; & tamen ipse, vt supra vidimus, non admittit Deum esse ubique præsentem; secundò quia inductio (vt dictum est) solum fieri potest in creaturis, quæ non solum sunt virtutis finitæ, sed etiã agunt per principia naturaliter agentia, quæ determinata sunt ad agendum prius in propinquum; Deus verò agit per virtutem infinitam, & per voluntatem, per quã si posset agens finitum agere immediate, fortasse etiam posset agere in distans; volitio enim abstrahit à præsentia locali, & à distantia

ria obiecti, & fortasse hoc intendebat Valquez, quando negavit ex operatione Dei posse colligi præsentiam eius ad omnes res.

Dico 4. quod, si ex operatione Dei proximè colligitur virtutem eius esse infinitam, rectè etiam ex ipsa operatione infertur præsentia eius ad omnes res in hunc modum, ut ex virtute infinita inferatur immensitas, secundùm quam possit esse ubique præsens; actualis verò præsentia ex immutabilitate; rationi enim consentaneum est, ut, si concipitur naturæ Dei cōvenire virtutem infinitam, secundùm quam possit influere in omnem effectum, sic etiam concipiatur in eo potentia ad repelendum omnia, quemadmodum ex eo quod Angelus possit in tanto spatio operari, colligimus quod possit esse præsens tanto spatio, & in anima rationali ex eo quod potest in toto corpore exercere operationes, quod in toto possit esse; disparitas tamèn est in eo, quod non necessariò infertur in Angelo ex eo quod possit esse in tanto spatio, quod actu in illo sit, quia, cum sit mutabilis, possumus concipere quod per motum localem, vel aliam mutationem fiat præsens ubi non erat; Deus verò, cum sit immutabilis, si potest esse præsens alicui rei (quod posse patet, quia potest ibi operari; neque

enim est magis limitanda virtus repletiva loci ad certum locū, quam operatiua ad certum effectum,) necessariò est illi præsens; non enim possumus concipere quod fiat præsens de nouo, aut per mutationem sui, cum non sit capax mutationis, aut per mutationem rei; nam si hæc iam existeret, sicut Deus erat illi necessariò præsens ratione suæ immutabilitatis, ita ipsa non poterat non esse præsens ipsi Deo, cum ista sint correlatiua, & necessariò mutuò se inferant; si verò non existeret, & incepit esse per creationem, iam quidem Deus non erat illi præsens, siue existens in ea, non defectu sui, sed defectu existentia ipsius rei; in ipso instanti, in quo cepit existere, in ipso cepit Deus esse illi præsens, & in ea existens, non ex eo quod Deus fuerit mutatus, sed ratione inceptionis ipsius rei à nobis aliter non valentibus ad modum mutationis explicata; in creatione enim non interuenit vera, & rigorosa mutatio, cum non detur ibi subiectum, quod transeat de termino à quo ad terminum ad quem, (nisi forte secundùm nostrum concipiendi modum.) Et hanc rationem non siluit S. Pater in lib. 7. de Civitate Dei, ubi volens convincere Philosophos Gentiles quod omnia essent referenda ad unū Deū agentem.

agentem, & operantem omnia, discurrit per omnes creaturas, & deinde per actionem ostendit potentiam, immensitatem, & Naturæ Divinæ existentiam in omnibus per suam substantiam; cap. enim 29, & 30. sic philosophatur. *Omnia, quæ ab eis ex istorum Deorum Theologia velut physicis rationibus referuntur ad mundum, quàm sine ullo scrupulo sacrilega opinionis Deo potius vero, qui fecit mundum omnis anima, & omnis corporis conditori tribuantur, advertamus hoc modo: Nos Deum colimus, non calum, & terram, quibus duabus partibus Mundus hic constat, nec animam, vel animas per viventia quacunque diffusas, sed Deum, qui fecit Cælum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt. Qui fecit omnem animam, siue quocunque modo viventem, & sensus, & rationis expertem, siue etiam sentientem, siue etiam intelligentem. Et ut iam incipiam illa unius, & veri Dei opera percurrere, propter quæ isti sibi, dum quasi honestè conantur Sacramenta turpissima, & scelestissima interpretari, Deos multos, falsosque fecerunt: illum Deum colimus, qui naturis à se creatis, & subsistendi, & mouendi initia, finesque constituit: qui rerum causas habet, nouit, atque disponit: qui vim seminum condidit: qui rationalem animam, quæ dicitur animus, quibus voluit viventibus indidit, qui ser-*

monis facultatem, usumque donauit: qui munus futura dicendi, quibus placuit spiritibus impertinit, & per quos placet, futura prædicit, & per quos placet, malas valetudines pellit: qui bellorum quoque ipsorum, cum sic emendandum, & castigandum est genus humanum, exordiis, progressibus, finibusque moderatur: qui huius Mundi ignem vehementissimum, & violentissimum pro immenso naturæ temperamento, & creauit, & regit: qui vniuersarum aquarum creator, & gubernator est: qui solem fecit corporalium clarissimum luminum, eique vim congruam, & motum dedit: qui ipsis etiam inferis dominationem suam, potestatemque non subtrahit: qui semina, & alimenta mortalium siue arida, siue liquida naturis competentibus attributa substituit: qui terram fundauit, atque fecundat, qui fructus eius animalibus, hominibusque largitur: qui causas non solum principales, sed etiam subsequentes vouit, atque ordinat: qui Lunæ statuit motum suum: qui vias celestes, atque terrestres locorum mutationibus præbet: qui humanis ingenijs, quæ creauit etiam scientias artium variarum ad adiuvandam vitam, naturamque concessit: qui coniunctionem maris, & feminæ ad adiutorium propagandæ proles instituit: qui hominum cælibus, quæ focis, & luminibus adhiberent ad facilimos usus munus terreni ignis indul-

indulfit. Ista sunt certe, quæ Dñs selectis nescio per quas phsyicas interpretationes vir acutissimus, atque doctissimus Varro, siue quæ aliunde accepit, siue quæ ipse coniecit, distribuere laboravit. Hæc autem facit, atque agit unus verus Deus: Sed sicut idem Deus ubique totus, nullis inclusus locis, nullis vinculis alligatus, in nullas partes sectilis, ex nulla parte mutabilis, implens calum, & terram, præsentem potentiam, non absente natura. Sic itaque administrat omnia, quæ creavit, ut etiam ipsa proprios exercere, & agere motus sinat. Quamvis enim nihil esse possit sine ipso non tamen sunt vlla, quod ipse. Agit autem multa etiam per Angelos: sed non nisi ex seipso beatificat Angelos. Ita, quamvis propter aliquas causas hominibus Angelos mittat, non tamen ex Angelis homines, sed ex seipso, sicut Angelos beatificat. Ab hoc uno, & vero Deo vitam speramus eternam. In hoc discursu S. Pater immediatè post operationes Dei ad extrà in singulis creaturis immediatè subiungit primo esse in quibuscumque rebus per illa verba: idem Deus ubique totus; secundò Immensitatem per illa: nullis inclusus locis; tertio infinitatē per illa: nullis vinculis alligatus; quartò simplicitatem in illis: in nullas partes sectilis, quintò immutabilitatem in illis; nulla parte

mutabilis; Sextò Dominium; & Omnipotentiam, cum dicat: Præsentem Potentiam; Septimò præsentiam substantialem concludendo: Non absente natura; vbi cum ascendisset vsque ad supremum, ad quod perueniri potest in hoc discursu, descendit postea ad operationes subiungendo: Sic itaque administrat omnia, quæ creavit, &c. quæ serie rationum satis apertè ostendit se ex operationibus Diuinis colligere præsentiam eius in omnibus rebus, ut postea collegit etiā S. Thomas, sed mediante illatione virtutis infinitæ, ex qua colligatur Immensitas dependentèr etiam ab immutabilitate, ut suprà explicatū est in Conclusionē. Vbi aduerte me non asserere hunc discursum, esse demonstrationem euidentem, & philosophicam; scio enim quod plures contendunt ex S. Io: Chrysostomo homilia quarta ad Colossenses, & homil. secunda ad Hebræos naturalitèr talem præsentiam ignorari, siue non haberi à nobis demonstrationem prædictam, ex scripturis tamen prædictis, & alijs arbitror esse Theologicè demonstratam, & (philosophicè loquendo) dictum discursum esse probabilissimum.

Dices 1. cum Scoto: per Thomistas substantia spiritualis est in loco non per suam substantiam, sed per operationem; hic colligitur

tur ex operatione Deum esse præsentem rebus omnibus; ergò docentur ab illis duo, quæ secum pugnant; nam vel ex operatione colligitur Deum esse præsentem per operationem, & sic petitur principium, vel ex operatione à posteriori colligitur Deum esse in loco per suam substantiā, & immensitatem, & sic prius erit esse præsentem, quàm operari contra ipsorum principia. Huic argumento satisfaciunt Thomistæ dicendo ex operatione colligi Dei substantiā esse præsentem, non tamèn indè sequi prius esse illum esse præsentem, quàm operari, sed esse omninò simul, licèt à nobis ab effectu cognoscentibus causam prius cognoscatur effectus, quàm causa, & indè inferatur causam esse priorem, cum tamèn non repugnet causam, & effectum esse simul in eodem instanti; quod si istes de prioritate naturæ causæ ad effectum, respondent quod, quemadmodum illi, qui ponunt corpus esse in loco per ubicationem à se modalitèr distinctam, quæ sit effectus ipsius, docent corpus esse quidem primò fundamentalitèr ibi, deindè formalitèr per ipsam ubicationem, per quam fit ut in eodem instanti temporis, licèt nō in eodem instanti naturæ sit postea ibi formalitèr præsens, sic in præsentem Deum, quantum est ex se,

habere omnia, quæ requiruntur intrinsecè in eo, ad hoc ut posito extremo dicatur ei præsens, at non dici præsentem formalitèr, nisi posita operatione, quæadmodū alibi dixi de alijs relationibus, eo quod hæc sit ei ratio ut sit, & denominetur præsens; vel, si vis, breuius dic esse priorem in ratione efficientis, non in ratione præsentis, & sic neque petitur principium, neque fit ut sit præsens formalitèr antequàm operetur, sed ad summum fundamentalitèr, quod tamen non denominat absolutè, & simpliciter præsentem antè ipsam rationem formalem. Adde ut observavit Alexander Pefantius ad quæst. 8. p. p. disp. p. ad primū articulū S. *Ad primum cum Soto*; S. Thomas nullibi negavit præsentiam substantialem rerum spiritualium in loco, sed tantum dixit rationem essendi in loco rebus spiritualibus esse operationem, siue contactum virtutis, in quo datur differentia inter Deum, & alia spiritualia; hæc enim supponunt subiectum extrinsecum, cui applicent suam virtutem, & idcirco in istis præintelligitur præsentia illorum operationi; Deus verò non semper præsupponit, nam operationes Dei, quibus res creat, seu producit in esse, præintelliguntur ad præsentiam substantialem ipsius Dei in talibus creaturis, & propterea continentur

dunt aliqui rationem S. Thomæ esse à priori, quoniam prius est ratione nostra esse creaturas per Divinam actionem creantem, quam ut illi sit præsens, quod non vacat modo explorare; sufficit enim nobis esse rectam, & demonstrationem Theologicam, ac philosophicè etiam argumentum probabilissimum, qua ut tali arguit S. P. contra Gentiles.

Dices 2. cum eodem: Sol per suam formam substantialem generat mineralia in visceribus terræ nihil producendo in medio; ergò non omne agens est coniunctum effectui. Res. communiter negando & assumptum, & consequentiam; & sic tenentur respondere omnes illi, qui firmiter arbitrantur nullum agens posse agere in distans, quin prius agat aliquid in medio; quia verò non abhorui à ponenda actione in distans in philosophicis, propterea mihi aliter respondendum est, dicendo me ex actione præcisè non colligere præsentiam, sed ex actione prius cum S. P. inferre infinitatem &c. deinde immutabilitatem, postea præsentiam in omnibus, & sic esse disparem rationem de Deo, quam de creaturis; istæ enim ratione suæ limitationis possunt esse absentes à subiecto, circa quod operantur; Deus verò nequit esse absens ab vlla re existente.

Dices 3. antequàm Deus crearet Mundum non erat præsens effectui, quia iste, sicut non erat, sic nullibi erat; ergò non benè colligitur ex operatione Divina præsentia, nec immediatè, nec mediatè. Resp. antecedens vnà cum sua confirmatione nihil aliud probare nisi ante creationem non dari præsentiam Divinam, ut quid præuium actioni, quod vltro admittimus, non verò probare, quin in eo instanti, quo incipit esse res per operationem, sit etiam Deus illi præsens vltra alios modos etià ratione operationis.

Dices 4. ex S. Thoma 3. p. 2. q. 64. art. 3. & 4. Humanitatè Christi Domini in Cælo existentem attingere effectivè iustificationè impij, & ex eodem S. Doctore communiter doceri verba consecrationis attingere transubstantiationem, quamvis nec panem, nec Corpus Christi Domini tangant; ergò præsentia non potest colligi ex operatione. Huic argumento posset satisfieri dicendo huiusmodi concursus esse morales, non physicos; & idcirco in illis non requiri præsentiam, quæ requiritur in istis; verum præscindendo ab hac doctrina, respondeo, ut responsum est ad secundum, nempe operationem Divinam indicare ipsius Dei præsentiam ratione infinitatis, immutabilitatis, & immensitatis, quam

prius

prius ostendunt, quæ cum non sint in rebus creatis, non inferitur ex earum operatione ipsarum præsentia.

Remanet hic explicandum quomodo relatio præsentia ad res omnes conueniat Deo ratione suæ immutabilitatis, & imensitatis, ut docet S. P. loco cit. ex lib. 7. de Ciu. Dei cap. 30. quod sic placet declarare. Dupliciter potest aliquid esse præsens alteri; primò per solam indistantiam vnius ab alio, quin alterum afficiatur ab altero, ut si duo corpora se inuicem penetrarent; tunc enim ita sibi essent inuicem præsentia, ut non magis vnum diceretur esse in alio, quam è contrà. Secundò ita ut alterum dicatur esse in altero, eo quod ab illo sic afficiatur, vel illud sic afficiat, ut diuersam ab hoc modo essendi vnumquodque horum summat denominationem; & sic locatum est ita præsens loco, ut dicatur esse in loco, non verò locus in locato; & quidem, si loquamur de præsentia secundo modo, non potest intelligi quod Deus sit præsens rebus, quia aliquid in ipsis operetur, quia certum est non posse affici ab illis; si verò loquamur de prima, quæ hic præcipue quaeritur, explicò doctrinam S. Patris inductione, qua constat quidquid est eo modo præsens alteri esse præsens per aliquid sibi intrin-

secum, non per extrinsecum; præterea hoc etiam ratione suadetur, quia, cum duo sunt sibi mutuò præsentia, non est cur dicamus vnum esse præsens alteri ratione alterius, nec etiam alterum præciso, & secluso quocumq; superaddito, quod excogitari possit; ergò etiam Deus per aliquid sibi intrinsecum, & non per solam operationem est præsens alteri; quo ut euidenter noto supposito sic arguo: Substantia Dei cum sit infinita ut supra ostensum, & probatum est, non limitatur certo loco, sed potest esse in omnibus; ergò de facto est, quia, ut dictum est, cum possit esse præsens, si de facto non esset, deberet mutari, ut fieret præsens, cum ex prima productione rerum non esset facta præsens. Igitur operatio Diuina ponit terminum huius præsentia, & idcirco est quid requisitum ad præsentiam; immensitas verò est ratio cur Deus possit esse præsens, immutabilitas autem cur de facto sit præsens: Quod explicò ex hypothese impossibili, quod non posset creari alius Mundus ex vna parte, & ex alia quod substantia Angeli supremi v. g. ita esset illimitata, ut posset esse præsens toti Mundo, tunc non maioris spatij esset occupatiua substantia Dei, quam substantia Angeli; & tamen ex illimitatione Angeli non liceret inferre, quod esset præsens toti Mundo

Mundo; nam, vt docent communiter Thomistæ in expositione questionis 52. p. p. quilibet Angelus potest esse in minori loco, quàm sit locus adæquatus suæ virtuti, & de nouo fieri præsens per motum; ergo ex immensitate præcisè, & secluso quocumque alio non colligitur quod Deus sit actu præsens Mundo, sed quod possit esse; ex immensitate verò simul cum immutabilitate rectè colligitur quod actu sit; nam, si hæc non sufficerent, tunc actu esset ratione operationis præcisè, sed operatio recipitur in creatura, & nihil receptum in altero est ratio cur alterum sit absolute præsens; ergo ratione immutabilitatis est actu præsens ita tamen, vt hæc præsentia prærequirat operationem, quod vltèrius ex altera consimili hypothesis fiet clarius: Dato quod res, quæ nunc à Deo conseruatur [quæ conseruatio vt potè operatio Dei est ratio per Thomistas cur Deus sit præsens illis] manerent in esse independenter à Deo, adhuc intelligeremus Deum esse præsentem, & non esset operatio; ergo operatio præcisè non est ratio præsentia; nam de facto Deus est præsens secundum suam substantiam quatenus est indistans à creatura; sed sublata conseruatione adhuc esset indistans; non enim moueretur localiter; ergo etiam nunc est præ-

sens ratione immutabilitatis, & non ratione operationis; & hoc est totum mysterium illorum verborum S. P. *ex nulla parte mutabilis, implens Cælum, & terram, presente potentia, non absente natura*; nam, licet antecederet faciat mentionem de operatione, cum ait: *Hæc autem facit, atque agit vnus verus Deus*, & immensitatis cum subdit: *nullis inclusus locis, nullis vinculis alligatus*, nihilominus non ponit explicitè præsentiam potentia, & naturæ nisi posita immutabilitate, vt consideranti discursu ipsius est manifestum.

Dices primò: esse in alio dicit ordinem ad aliud; sed Essentia Diuina præcisa operatione non dicit ordinem ad aliquid; nam, vel diceret ratione alicuius superadditi, & hoc non, tum quia in Deo nullum est accidens, tum quia dato, & non concesso quod esset, adhuc eo præciso Deus esset præsens, vel ratione substantiæ, & neque hoc, quia Deus referretur intrinsecè ad res creatas, & aliqua eius perfectio specificaretur ab extrinseco, & importaret aliquam relationem ad creaturam non præsupposita relatione creaturæ ad ipsum; ergo ipsa operatio est id, quo formaliter Deus est præsens creaturis. Ad hoc argumentum respondent Thomistæ Deum esse quidem formaliter præsentem rebus

per relationem præsentiæ, quæ non potest esse nisi rationis, eo quod conueniat Deo post creationem fundamentaliter ratione suæ substantiæ posito termino; neque hinc propterea sequi, quod ex Immensitate, secundum quam potest esse præsens, magis intrinsecè referatur ad res, quàm referatur ad Omnipotentiam, secundum quam potest res producere; quamquam neque præsentiæ ad occupandum, neque potentia ad operandum possit à nobis concipi sinè ordine ad terminum, ad quem ex natura sua non referatur; neque absurdum esse dari in Deo aliquam relationem rationis sinè reali creaturæ ad ipsum, ut patet in relatione omnipotentia, & cognitionis Diuinæ respectu possibilium. Hæc responsio est satis plausibilis in Scholis Thomistarum, qui ut plurimum tenent esse inconueniens quod detur relatio realis Dei ad creaturas, quod esse absurdum negari non posset, si necessariò relatio esset accidens physicum contradistinctum realiter à subiecto, quod denominat, tolleretur enim à Deo simplicitas; sed, cum iuxta nostra principia sit accidens solum prædicabile, neque ponat in subiecto, quod denominat aliquam formam intrinsecam ipsum informantem vel realem, vel modalem, sed so-

lam denominationem ad positionem termini, hinc est quod nullum inconueniens esse dicimus dari respectum realem Dei ad creaturas etiam præcisa operatione, non quidem superadditum realiter ut accidens physicum, sed omninò identificatum cum ipsa Diuina Essentia, qui respectus, cū sit disquiparantiæ, dicit in Deo superioritatem, in creatura verò inferioritatem, quemadmodum respectus Omnipotentis, Providētis, Domini, & similes; & eo ipso quod datur creatura, datur mutua relatio inter Deum præsentem creaturæ, & creaturam præsentem ipsi Deo etiam independentè, siue præscindendo ab ipsa operatione; & fortè hoc ipsū prætendunt Thomistæ estò id, quod à nobis dicitur relatio realis, ab ipsis dicatur relatio rationis,

Dices 2. Immensitas Dei est ipse Deus, sed Deus est totus in toto spacio, & totus in qualibet parte illius; ergò ratione immensitatis non est ubique. Probat consequentia, nam maior, & minor sunt certæ, quia, si esset ubique ratione immensitatis, hæc deberet adæquari spacio, & esse partibilis in partes, sicut est ipsum spaciū; sed non est talis, est enim & ipsa in toto, & tota in qualibet parte, sicut est Deitas ipsa, cum

quia identificatur; ergò. Pro-
batur maior, quia quod est ali-
cui ratio essendi in altero ad mo-
dum, quo res sunt in loco, debet
ei esse ratio, ut commensuretur
ei; sed commensuratio dicit ade-
quationem, & partibilitatem; er-
gò &c. Respondent plures Mo-
dèrni Immensitatem, ut est ra-
tio præsentiæ, dupliciter posse
accipi; primò quoad actum pri-
mum, & sic esse in qualibet quā-
tūmuis minima parte spaciū, vel
etiam in puncto (si huiusmodi
puncta dantur) sicut est ipsa Es-
sentia Dei; secundo quoad actū
secundum ad extrā, & sic esse
partibilem; quod confirmant exē-
plo Omnipotentia, quæ quoad
actum primū est in quolibet pun-
cto, quoad actum secundum ve-
rò est ubique diffusa. Verunta-
men consideranti attentè utrum-
que attributum apparet satis la-
tum discrimen; nam respectu Om-
nipotentia bene apparet quid sit
actus secundus ad extrā distinctus
à primo; in Immensitate verò ni-
hil aliud videtur dicere actus se-
cundus nisi actualem (ut ita di-
cam) occupationem loci, secun-
dum quam potentia replendi om-
nia, quodammodo reducitur ad
actum posito termino, quemad-
modum actualis occupatio loci in
corpore non dicit aliud, quam
ipsum quantum aptum occupare

locum unā cum loco adiacente,
& nihil addit supra corpus, quod
prius defectu ambientis non es-
set in loco, quā adiacentiam
loci; & sic vel manet integra dif-
ficultas de Immensitate ut est per-
fectio intrinseca Dei, vel dicendū
est Immensitatem Dei esse ubique
ratione creaturarum, sicut est Om-
nipotentia ratione effectuum.
Melius ergò iuxta supradicta res-
pondetur Immensitatem de se nō
postulare ut actu repleat omnia,
sed solum ut possit replere, siue
esse in omnibus, & sic rectè con-
stitui totam in toto, & totam in
qualibet parte absq; partibilitate.

Dices 3. corpora sunt inuicē
præsentiā per contactum quanti-
tativum; ergò & Spiritus erit præs-
ens per aliquem contactum cō-
venientem suæ quantitati non-
molis, sed virtutis; hic non po-
test esse nisi operatio; ergò per
hanc formalitèr fiet præsens. Res
contactum esse proprium corpo-
rum, quando eorum extrema sūt
simul; res verò incorporeas, seu
spirituales ad hoc ut sint præsentes
non indigere villo contactu
nec propriè dicto, quem non pos-
sunt habere, cum careant quan-
titate molis, nec impropriè, seu
metaphoricè dicto, cum sufficiat
simultas, & indistantia, quæ po-
test haberi absque vlla operatio-
ne, ut patet in rebus se penetran-
tibus

tibus, quorum vna nihil operetur in alteram, & in specie exemplū sit in anima rationali, quæ informando est præsens, & tamē informatio non est operatio; & ad

hūc esset præsens si desineret informare, & Deus illam conseruaret in corpore in sententia valde plausibili in scholis.

AXIOMA SECVNDVM.

Deus est Vbique.

Ex Epistola 57. quæ est ad Dardanum.

Iose ait per Prophetam Hier. 32. Cælum, & Terram ego impleo. Et. quod paulò antè posui de Sapientia eius Sap. 8. Attingit à fine &c. Itemque scriptum est Sap. 1. Spiritus Domini repleuit Orbem terrarum, eique dicitur in Psal. 138. Quo abibo à Spiritu tuo, & à facie tua quò fugiam? Si ascendero in Cælum tu ibi es, si descendero ad Infernum ades; quia substantialitèr Deus vbiq̃ue diffusus. Sed sic est Deus per cuncta diffusus, vt non sit qualitas Mundi, sed substantia creatrix Mundi sinè labore regens, & sinè onere continens Mundum. Non tamē per spacia locorum quasi mole diffusa, ita vt in dimidio Mundi corpore sit dimidius, & in alio dimidio dimidius, atque ita per totum totus, sed in Cælo totus, & in sola Terra totus, & nullo contentus loco, sed in se ipso vbiq̃ue totus.

D V B I V M

Vtrum Deus sit in Spacijs
imaginaris.

Sensus quæstionis est an Deus modo sit extra Cœlum, & antè creationem esset in spacio, in quo nunc est Vniuersum, in qua duæ sunt classicæ Sententiæ: prima est negantium, pro qua citatur Alensis p. p. q. 4. mēbr. 4. D. Thomas in p. disp. 37. q. 2. art. 3. qui negant hoc prædicatum, esse vbiq̃ue, conuenire Deo ab æterno, quod necessario dicere deberent, qui contendunt operationem Dei esse illi rationē formalem præsentia si coherenter loqui volunt: Durandus in p. d. 37. q. p. Ric. ar. 2. q. 4. Albertus art. 4. S. Bonaventura ar. 2. qu. 2. Argentina q. p. art. p. Scotus quæst. vnica, vbi, licet velit Deum esse præsentem ratione Immensitatis suæ, attamen vult solum esse præsentem enti reali, eamque ex recentioribus acriter propugnant Vasquez disp. 29. c. 3. Angelus à Monte Piloso tom. p. disp. 13. art. 3. Ludouicus Caspensis disp. 7. sect. 2. & plures alij.

Secunda sententia est affirmatiua, pro qua citantur Maior in p. disp. 37. q. 2. Caiet. in cap. 12. Ioannis Gabr. in 2. d. 7. sed reuera iste in p. d. 37. potius fauet negatiua: Ferrar. lib. 8. physic. q. 4. & S. Thomas quodlib. 11. ar. 4. vbi docet Deum esse non modo in ijs, quæ fuerunt, sunt, & erunt, sed etiam in ijs, quæ imaginari possunt, de cuius tamen mente videtur potius esse oppositum; cum enim doceat in p. p. q. 8. art. p. & alibi Deum esse in loco solum per operationem, & art. 2. esse in omnibus per essentiam, quia est omnibus causa essendi, non aliud crediderim ipsum voluisse in illo quodlibeto, nisi Deum posse esse in rebus, quæ imaginari possumus, quia potest illos producere, nam & hoc probat ex virtute Dei infinita; alias enim vel dicendum esset pugnare cum suis principijs, vel vtramque sententiam tenuisse esse satis probabile; negatiuam sequor

quor, quia mihi videtur esse magis ad mentem S. Patris, rationibusque magis, & melius probatam, propterea.

Dico Deum non esse in aliquo spacio imaginario extra Caelum, & ante Mundi creationem nullibi fuisse præterquam in se ipso. Probatur communiter à Doctoribus relatis pro prima sententia auctoritate S. Patris, qui in enarratione in Ps. 122. ad illa verba:

Qui habitas in Cælo ait: *Antequàm faceret Deus Cælum, & Terram ubi habitabat? Sed dicit aliquis: Et antequàm faceret Deus Sanctos ubi habitabat? In se habitabat Deus, apud se habitabat: & apud se est Deus: Et quando dignatur habitare in Sanctis, non sic sunt Sancti domus Dei, ut ipsa subtracta cadat Deus: Aliter enim nos habitamus in domo, aliter Deus in Sanctis. Tu habitas in domo; si subtracta fuerit, cadis; Deus autem sic habitat in Sanctis, ut si ipse discesserit ipsi cadant.*

Adducitur etiam à Vasquez disp. 29. cap. 2. n. 7. locus S. P. ex libro de Fide aduersus Manicheos c. 37. ubi, cum contra dictos hæreticos argueret, qui verus testamentum impugnabant, & dicebant in eo falsa, & inepta contineri, & maxime quod locum corporeum Deo tribueret; Euangelium verò tamquam Diuinam

Scripturam recipiebant, ait: *Quid si alius ita cæcus sit, ut reprehendere velit illud Domini, quod in Euangelio dictum est: Non irabis per Cælum, quoniam sedes Dei est, neque per terram, quoniam scabellum est pedum eius, & hoc dicat quod vos mira dementia dicere solitis: ubi erat Deus antequàm esset Cælum, & terra? & deindè post aliqua, quæ contra Euangelium subdit: Nonne ignorant ubi caput habeant? & tamèn aliquid sibi videntur dicere;* quo in loco subdit Vasquez S. P. dixisse stultam esse Manichæorum interrogationem, ubi esset Deus ante Mundi creationem nulla alia de causa, nisi quia alibi, quam in se ipso esse non poterat. Probatur etiam ex lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 5. ubi ex professo reijcit loca imaginaria, & tempora imaginaria, cuius verba infra referam in responsionibus ad obiecta; nam aduersarij putant stare pro sua sententia; propterea ibi examinanda remitto. Plures alios SS. PP. affert ibi Vasq. pro hac sententia, quam rationibus communiter sic probant primo: illud spacium nihil est, cum neque sit substantia, neque accidens; sed esse in nihilo, & non esse in aliquo, idem est; ergò &c. & confirmari potest, quia esse in alio supponit, & id quod est, & id, in quo est;

neque satisfacit huic argumento dicendo spacium illud imaginarium non esse omnino nihil, sed priuationē, quæ est negatio cum aptitudine aliqua, ita ut spacium illud sit non repletum, aptum tamen repleri. Ponunt isti distinctionem inter id quod est omnino nihil, & inter tale nihil, quale faciunt huiusmodi spacium, & dicunt id, quod est omnino nihil, dicere negationem omnis entis, at huiusmodi spacium esse solum negationem talis entis, quod est corpus, quæ negatio cum mensuretur ex corpore, quod negat, dicit de se quandam extensionē negatiuam, cui Deus potest esse præsens, quam non dicunt negationes aliarum rerum, & sic ad argumentum, & ad probationem respondent solum probare Deum non esse in aliquo diuerso positio. Hæc responsio facile rejicitur, nam, ut aliqua negatio sit priuatio, quæ est cum aptitudine, debet esse in aliquo subiecto; nam extra subiectum nulla negatio potest esse priuatio; sed sic est quod ante Mundi creationem nullum erat subiectum illius negationis, & similiter modo extra Cælum spacium illud, quod fingitur, non est priuatio, quia ibi nullum subiectum habere potest; ergo non datur tale spacium imaginarium, quod sit priuatio, sed omnino ni-

hil, & pura negatio. Cum ergo spacium imaginarium nihil aliud verè sit, quam pura negatio, & ipsummet nihil, impossibile est Deum à parte rei habere in eo spacio extra seipsum veram, ac realem præsentiam, quæ non potest concipi sine coexistentia duorum extremorum realium; vel quod, si verè diceretur esse in spacio imaginario, posset etiam dici esse in chimæra, neque enim est ens minus fictum illud spacium, quam chimæra. Probatur secundo, quia vel ponitur huiusmodi spacium esse relationem rationis, & sic Deus non erit in illo, nisi per intellectum, vel esse negationem, & non ens, & hinc sequentur duo inconuenientia; primū quod Deus erit in qualibet negatione, cum non sit maior ratio de vna, quam de altera; secundum, cum ab eis ponatur esse solum negationem corporis, & negatio tollatur per affirmationem oppositā, Deum fore de facto exclusum à parte aliqua sui loci per creationem Mundi, & excludi à toto, si totum inane repleretur corpore. Huius argumenti vim eludere conantur dicendo huiusmodi spacium esse quidem negationem, sed esse maiorem rationem cur Deus dicatur esse in ea, quam in alijs; eo quod hæc vindicet sibi certum situm, & determinet corpus, quod negat

negat; reliquæ verò, sicut ipsarum opposita, possint esse in indiuisibili, & abstrahant à situ; quapropter sicut corpora & sunt apta commensurari tanto spacio, quod præexisterat, & possunt contineri ab alio, ita ut commensuratio separetur à continentia remoto adiacente, sic Deus potest comparari ad res, & quatenus illas continens, & quatenus præsens, & sic primam habitudinem habere solum ad entia realia, secundam verò solum ad negationem corporis; & cum hoc non vindicent sibi aliæ negationes, quia illarum opposita per se contineri solum dicuntur, absque eo quod determinent certum situm, & extensionem, non dicitur vlllo modo esse in alijs negationibus, quia neque illas continet, cum sint non ens, neque illis est præsens, eo quod abstrahant à situ, & extensione. Vltiori confirmationi respondent Deum non posse dici exclusum à loco, eo quod sit præsens spacio reali, quod successit imaginario; posse autem dici esse variatam relationem præsentiae variato termino, quia prius terminabatur ad non ens, nunc verò ad ens, sicut è conuerso si modo anihilarentur corpora contenta intra Coelum, variaretur relatio præsentiae contrario modo, ita ut nunquam Deus posset amit-

tere præsentiam ad totum spaciū imaginarium, eo quod hoc est actu infinitum, corpora verò non possint produci per ipsos nisi finita in infinitum. Huiusmodi responsio est magis speciosa, quam fortis; & primò deficit in eo quod asserit huiusmodi negationem determinare sibi certum situm, & corpus quod negat; in hoc enim est deceptio orta ex nostra imaginatione, qua repræsentamus nobis illam negationem veluti quoddam extensum cum sua latitudine, longitudine, & profunditate, cum tamèn hæc non dentur nisi in entibus realibus; & sicut hæc in illa negatione verè, & propriè non dantur, sic nec verè, & propriè datur situs; similiter fallitur in eo quod putat talem negationem esse solummodò negationem corporis, siue corporum, quæ possunt à Deo produci v. g. alterius Mundi; cum enim in alio Mundo posset Deus producere etiam plurimos spiritus, non minus negabit, siue opponetur corporibus, quam spiritibus. Sic etiam non subsistit in eo; quod admittit habitudinem præsentiae Dei ad talem negationem, & non ad alias, eo quod illa sibi vindicat extensionem; nam habitudo præsentiae verè, & propriè solum datur inter entia realia, cum essentialiter dicat coexistentiam rerum

positiuarum, & præterea, sicut ponunt Deum verè, & realitèr præsentem spiritibus existentibus, esto non habeant extensionem, cur non ponunt etiam præsentem ipsorum negationibus, esto concipiantur carere extensione, cum extensio impertinentèr se habeat ad præsentiam? gratis igitur, & sinè fundamento est excogitata, & huiusmodi præsentia, & differentia inter negationes determinantes sibi extensionem, & situm, & abstrahentes ab illis; sic etiam corrumpit responsio ad confirmationem, cum non ponat esse veram, & realem, ac propriam relationem, siue habitudinem præsentiae, nisi inter entia realia, & positiua.

P. Gregor. de Valentia qu. 8. puncto 2. existimat hanc controversiam non posse esse de re, sed solum de modo loquendi, quod sic explicat. Dupliciter intelligi potest quod Deus sit etiam reuerà extrà Mundum; primo vt sit sensus Deum extrà Mundum esse reuerà in aliquibus rebus, seu locis actu, & hoc modo certa debet esse apud omnes sententia prior, quæ id negat; nam constat nullam rem, neque vllum locum actu esse extrà Mundum; atque etiam locos, quos dicimus imaginarios extrà Mundum, non esse reuerà extrà Mundum aliquid actu, vbi sit Deus, sed tantum

habere quoddam esse in imaginatione eorum, qui concipiunt animo quasi quoddam spacium extrà Mundum; secundo vt sit sensus; Deum reuerà habere suam entitatem etiam extrà Mundum, non quidem in aliquibus rebus, aut locis, quæ ibi sint actu præter Deum, sed in seipso, nempe ad eum modum, quo, si iam lapis aliquis diuinitus crearetur extrà Mundum, verè diceremus lapidè illum habere suam entitatem in se ipso extrà Mundum; item ad eum etiam modum, quo Deus suam in se ipso entitatem habuit antequàm crearet hunc Mundum. Itaque Deum esse isto modo in locis imaginarijs extrà Mundum nihil aliud est, quàm sic illum habere suam entitatem etiam extrà Mundum, vt, si quis extrà Mundum imagineretur sibi aliquam rem, vel aliquem locum, consequenter debet etiam necessario imaginari (si de hoc cogitet) Deum illi rei, vel loco esse præsentem, nec possit (si sapiat) imaginari Deum abesse, & distare ab eiusmodi re, vel loco. Verùm esse alium sensum huius quæstionis inter eos, qui hanc difficultatem ex professo perpendunt, constat ex prædictis; nullus enim Doctorum Catholicorum hucusque negauit Deum esse in se ipso, aut fuisse etiam antè Mundi creationem;

rem; neque sensus est an, si aliquis imaginetur sibi extrà Mundum aliquam rem, vel aliquem locum, debeat etiam imaginari sibi Deum illi rei, vel loco esse præsentem, si de hoc cogitet; nā quæstionem hanc facimus independentem à nostra imaginatione, estò denominentur negationes earum rerum, quæ non existunt, spacia imaginaria; nam sensus est, an Deus sit in illis negationibus modo explicato in argumentis, & responsionibus adductis.

Dices primo cum eodem Auctore: sententia, quæ affirmat Deū extrà Mundum, melius, & magis conuenienter scripturæ, ac Patribus loquitur, quàm ea, quæ negat; nam esse Deum extrà Mundum, quod ad rem attinet, nihil aliud est, quàm nullum locum finitum esse posse adæquatum infinitæ quantitati perfectionis, per quam Deus in loco est, quod probatur, quia in primis hoc aperte significat Scriptura, ut Job. 11. *excelsior Cælo est.* & c. 22. *Nonne cogitas quod Deus excelsior Cælo sit & super stellarum verticem sublimetur?* & Isaia 40. *Qui mensus est pugillo aquas, & Cælos ponderauit,* & lib. 3. Reg. c. 8. *Si Cæli Cælorum te capere non possunt, quanto minus domus hæc?* Præterea hoc habet S. Ecclesia in

hymno de Beata Virgine: *Quem totus non capit Orbis.* SS. Patres, quos ibi ille Auctor refert, passim affirmant Deum non tantum esse in Mundo, sed etiam extrà Mundum eum implere, & superexcedere omnia, ac suprà omnem magnitudinem Mundi expandi, & diffundi; & quod magis est, S. P. Augustinus lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 5. ait: *vaniloquum esse dicere quod Deus sit tantum intrà Mundum;* & lib. p. Conf. cap. 2. & 3. & lib. 7. cap. 5. facit Deū Mare quoddam immensum, Mundum autem spongiam in eo inclusam; & similia habent passim SS. PP. & Doctores, quæ non debent ad sensum improprium, & hyperbolicum traduci, qualis esset si Deus hoc Mundo concluderetur; ergò &c.

Respondeo quod, si sensus controuersie esset ille, quem assignat Valentia, nulla esset quæstio inter affirmantes, & negantes; nullus enim asserit locum finitū posse esse adæquatum infinitæ perfectioni, per quam Deus est in loco; verum est valdè diuersus, ut videre est apud Suarez disp. 30. Metaph. sect. 7. Molin. disp. 3. & Fuliensem lib. p. Theologi, specul. cap. 5. prætendunt enim hi, & alij, cum quibus modò disputamus, verè, & citrà vllam imaginationem esse extrà Mundum

vasta.

vasta quædam, & infinita spacia, quæ res omnes creabiles recipere possint, & pariter in hoc Mundo esse similia spacia, quæ de facto occupentur à rebus creatis, quibus, si opponas ipsa corpora facere sibi spacia se ipsis, respondent hoc verum esse de spacijs physicis, & positiuis, non verò simpliciter de quocumque spacio, eo quod censeant res omnes antequàm creentur, seù producantur supponere spacium aliquod, in quod recipiantur, & quod suo modo existat independentèr ab illis, & huiusmodi spacia non dici imaginaria, ex eo quod à sola hominum imaginatione pèdeant, sed quia imaginamur illa tanquàm spacia quædam physica, & positiua, cum tamèn nihil sint positiuum, sed tantùm quædam negatio habens adiunctam capacitatē, siuè non repugnantiam vt repleantur. Hic est igitur sensus huius quæstionis in terminis in quibus nunc disputatur, an scilicèt Deus sit in huiusmodi spacijs; in quo sensu, quia prædicti Auctores putant sententiam suam esse magis conuenientem cum modo loquendi scripturarum, & Sanctorum Patrum, quorum loca adducit Valentia, & suprà ex eo indicaui, cuius oppositum sentio, proptereà videndum est in quo sensu sint accipiendæ prædictæ

Auctoritates. Respondeo igitur cum Vasquez disp. 29. in p. p. cap. 4. n. 22. tam scripturas, quàm Sanctos Patres quoscumque, qui adduci possunt asserentes Deum esse intrà, extrà, & suprà Mundū, & alijs similib⁹ loquutionibus vtētes, solummodò significare voluisse Deum ità esse in Vniuerso, & intrà ipsum, vt non sit toto eo circumscriptus, & definitus, non quia extrà in spacijs illis imaginarijs, & ficticijs sit, sed quia eius infinita potestas, & immensitas in maiori, & minori, & infinitis alijs esse possit, & nihil aliud prætere Sacros Pastores, aut Diuina eloquia, quæ interpretari de existentia illa veluti corporea extrà Cœlum ad minus rude esset, & absurdum ait ibi Vasquez. Ad Auctoritatem S. Patris ex libro 11. de Ciuitate Dei cap. 5. qua præcipuè vtitur Molina p. p. ad q. 8. S. Thom. art. 1. disp. 3. ad probandum esse claram sententiam S. Patris dari huiusmodi spacia, & existentiam Dei in illis ab ipso, & sectatoribus eius assertam, respondet P. Angelus à Monte Piloso disp. 18. art. 3. §. 4. Augustini Auctoritatem non esse à Molina fidelitèr relata, sed sensu suo compositam ad chimericam suam sententiam probandam, & reuerà, si legantur verba dicti capitis S. Patris, tantùm abest

vt S. P. docuerit sententiam illā, quam tenet Molina, vt potius expressis verbis doceat, & tradat sententiam negatiuam, quam sequimur; verba S. P. sunt ista: Deinde videndum est istis, qui Deum conditorem Mundi esse consentiunt, & tamē querunt de Mundi tempore quid respondeamus, quid ipsi respondeant de Mundi loco. Ita enim quaritur, cur potius tunc, & non antea factus sit, quē admodum queri potest, cur hic potius, ubi est, & non alibi? Nam, si infinita spacia temporis antē Mundum cogitant, in quibus eis non videtur Deus ab opere cessare potuisse, similiter ergo cogitent extrā Mundum infinita spacia locorum, in quibus, si quisquam dicat non potuisse vacare omnipotentem, nonne consequens erit, vt innumerales Mundos cum Epicuro somnare cogatur, ea tantum differentia, quod eos ille fortuitis motibus atomorum gigni asserit, & resolui, isti verò opere Dei factos dicenturi sunt, si enim per interminabilem immensitatem locorum extrā Mundum circumquaque patentium vacare noluerint, nec eosdem mundos, quod etiam de isto sentiunt, vlla causa posse dissolui? Cum his enim agimus, qui & Deum incorporeum, & omnium naturarum, que non sunt quod ipse, creatorem nobiscum sentiunt. Alios autem

nimis indignum est ad istam disputationem religionis admittere, qui multis dijs sacrorum obsequium deferendum putant. Isti Philosophi ceteros nobilitate, atque auctoritate vicerunt, non ob aliud, nisi quia longo quidem intervallo, veruntamen reliquis propinquiores sunt veritati. An forte substantiam Dei, quam nec includunt, nec determinant, nec distendunt loco, sed eam sicut de Deo sentire dignū est, fatentur, incorporea presentia ubique totam à tantis locorum extrā Mundum spacijs absentem esse dicturi sunt, & vno tantum, atq; in comparatione illius infinitatis tam exiguo loco, in quo mundus est, occupatam? Non opinor eos in hac vaniloquia progressuros. Cum igitur vnum Mundum ingenti quidem mole corporea, finitum tamen, & loco suo determinatum, operante Deo factum esse dicant, quod respondent de infinitis extrā Mundum locis, cur in eis ab opere Deo cesset, hoc sibi respondeant de infinitis antē Mundum temporibus, cur in eis ab opere Deus cessauerit; Et sicut non est consequens, vt fortuito potius, quam ratione Diuina Deus non alio, sed isto, in quo est, loco Mundum constituerit, cur pariter infinitis ubique patentibus nullo excellentiore merito posset hic eligi, quamuis eandem Diuinam rationem, qua id factum est, nulla possit

la possit humana mens comprehendere: ita non est consequens, ut Deo aliquid existimemus accidisse fortuitum, quod illo potius, quam anteriori tempore condidit Mundum, cum aequaliter anteriora tempora per infinitum retro spacium præterissent, nec fuisset aliqua differentia, unde tempus tempori degendo præponeretur. Quod si dicant inanes esse hominum cogitationes, quibus infinita imaginantur loca, cum locus nullus sit præter Mundum, respondetur eis, isto modo inaniter homines cogitare præterita tempora vacationis Dei, cum nullum tempus sit antè mundum. Totum integrum caput illud quintum retuli, ut prudens lector eo benè expenso videat an neget, vel admittat S.P. spacia illa imaginaria; nam tandem concludit: *inanes esse hominum cogitationes, quibus infinita imaginantur loca, ac etiam inaniter homines cogitare præterita tempora vacationis Dei, cum nullum tempus sit antè mundum.* Profectò multò meliùs intellexerunt discursum S.P. Io: à Monte Piloso loco cit. & Hauzeur tomo 2. suæ Anatomix S.P. ad hoc caput, cui præfixit titulum: *Contrà loca, & tempora imaginaria*, & relatis præcipuis sententijs, quæ in eo continentur, cōclufit: *Quid expressius?* Ad illud ex libris Cōfessionum, quod Mundus sit ve-

lut spongia, & Deus velut mare, resp. nihil probare, nam his imaginibus corporeis iuuamus nostrum imperfectum concipiendi, & intelligendi modum, quem admodum imaginibus Senis, Iuuenis, & Columbæ exprimimus Mysterium Sanctissimæ Trinitatis; ita tamen, ut, sicut de illis personis nec corpora, nec figuras affirmamus, sed omninò excludimus, sic infinitatem Diuinæ perfectionis, immutabilitatis, & immensitatis simbolo maris exprimamus cum S. P. & finitatem perfectionum creaturarum, quæ in mundo sunt intrà illam infinitatem contentam, ut tamen ab illa extensione veluti corporea, & omninò ficta abstineamus.

Dices secundo: quod est in vno loco, si de nouo incipiat esse in altero, in quo priùs non erat, esto remaneat etiam in primo, localitèr mutatur; dato igitur, quod Deus crearet alium mundum extrà vltimam spherā, si antea non erat in spacio illius Mundi, necessarium esset Deum mutari; hoc est inconueniens; ergò necessariò debet admitti Deum esse in illo spacio etiam si nihil ibi producat. R. hìc falli nostrum intellectum ratione imaginationis, qua nimis corporeè apprehendit Deum; propterea, quemadmodum Deus existit in

hoc

hoc Mundo postquam eum produxit, in quo tamen non existeret antequam illum produceret, & tamen hoc non arguit mutationem ullam in Deo, sic nec argui potest ex illa suppositione quod crearetur alter Mundus; Deus enim non acquirit novam presentiam, quasi transeat ad novum spacium, in quo antea non esset; nam (vt supra diximus) nullum est huiusmodi spacium, sed virtute suae immensitatis, ita Deus erat in se, vt, cum primum creatur novum spacium scilicet Mundus, non possit illi non coexistere, quod non est mutari Deum; praterquamquod, si argumentum haberet vim, etiam in sententia aduersariorum concluderet Deum in illa hypothesi mutari; nam, licet ab eis ponatur illud spacium, nihilominus fatentur non esse quid positivum; vnde adhuc Deus inciperet esse in spacio, & loco nouo positivo, in quo non erat, & sic etiam mutaretur, si illud sufficeret ad mutationem. Sicut igitur simplex unitas non mutatur, esto illi addatur altera unitas, & fiat binarium, & Persona Verbi in Incarnatione non est mutata, esto inciperit esse suppositum humanitatis, a quo antea non terminabatur, sic, licet Deus in Mundo inciperit, aut inciperet esse, in quo antea non fuit, non

propterea potest verè dici quod mutetur.

Dices 3. saltè data hypothesi quod Deus redigeret in nihilum totum id, quod est à concavo Lunæ vsque ad globum terræ, tunc spacium, quod globus occuparet, distaret à concavo Lunæ intervallo, quod corpore careret, apto tamen repleti; quo posito si Deus sua Omnipotentia moueret globum terræ versus concavum Lunæ, quod nullam inuoluit implicantiam, ratione talis motus vbicumque esset globus terræ esset etiam Deus secundum suam substantiam, est enim in omnibus rebus creatis; sed globus esset successiue in alia, & alia parte spacij, quam de nouo occuparet deferendo aliam: ergo, si dicatur Deum esse in rebus creatis, & non in spacio vacuo, non potest non concedi Deum etiam successiue simul cum globo deferere quasdam partes spacij vacui, & esse de nouo successiue in alijs, quod est formalissimè moueri. Resp. in hoc argumento pariter propter deceptionem ex imaginatione ortam supponi plura falsa, & primo globum terræ habere veram, & realem presentiam illi spacio vacuo, cum tamen illud nihil sit, & mera negatio, ac proinde inepta omnino ad fundandam veram, & realem rela-

relationem, quæ solum interpositiua ex dictis admittitur. Secundo supponit distare à concavo Lunæ intervallo, quod corpore caret, quod etiam est falsum, neque enim distantia est, ubi corpus non est, nam ad summum potest dici distare fundamentaliter, quatenus scilicet posset creari corpus inter utrumque extremum, ratione cuius postea distarent formaliter. Tertiò supponit posse moveri globum versus concavum, quod à plurimis iudicatur falsum, cum nec acquireret, nec amitteret veram vibrationem, quæ essentialiter est circumscriptio corporis à circumscriptioe loci proveniens; sed quidquid sit de hoc. Respondeo

directè ad argumentum negando Deum moveri ex eo quod globus moveretur; nam ex se est talis perfectionis, & immensitatis, ut sine sui mutatione coexistat omni enti reali, ut dictum est suprâ. Dices: saltè esset diuisus à se ipso, nam esset in concavo, & in globo, & non esset in vacuo intermedio. Resp. negando illationem; ad confirmationem resp. nihil mediare inter globum, & concavum, nam vacuum illud est negatio de formali, & consequenter nihil; & præterea esse totum in vno, & totum in alio quantumvis distanti non arguere diuisionem eiusdem à se ipso, ut patet in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

AXIOMA TERTIVM.

*De Modis, quibus Deus dicitur
esse in creaturis.*

In Expositione Psalmi 138.

TV finxisti me, & posuisti super me manum tuam. Mirificata est scientia tua ex me, inualuit, & non potero ad illam. Veluti posuisti super me manum tuam. Mirus mihi factus es, non te comprehendo, cum quo eram. Quàm facile mihi erat vultus patris, quando dixisti mihi substantiam meam, quæ me contingit. Ecce profecto in regionem longinquam, & fame contrito multum mihi est, & labor est ante me, non possum percipere quod dimisi. Mirificata est, inquit, scientia

tua ex me. Ex peccato meo factum est, ut mirificata mihi esset, & in-
 comprehensibilis mihi existeret. Nam erat mihi facilitas contemplandi
 te, quando non superbia reliqueram te. Mirificata est, inquit, scientia
 tua ex me. Inualuit, non potero ad illam: subaudis, ex me. Non po-
 tero ad illam ex me, Cum ergo potero, non potero nisi ex te. Ecce in-
 uenis in longinquo fugituum non latere oculos eius à quo fugit. Et quò
 iturus est iam, cuius limes est inuestigatus? Videte quid dicit: Quò ibo
 à spiritu tuo? Spiritus enim Domini repleuit orbem terrarum. Quis
 potest fugere in Mundo ab illo spiritu, quo plenus est Mundus? Quò ibo
 à spiritu tuo? Et quò à facie tua fugiam? Locum querit, quò fu-
 giat ab ira Dei. Quis est locus recepturus fugituum Dei? Homines, qui
 suscipiunt fugitiuos, querunt ab eis à quo fugerint, & quem seruum in-
 uenerint alicuius Domini minus potentis, tanquam sine ullo timore su-
 scipiant dicentes in corde suo: non habet iste talem Dominum, à quo pos-
 sit inuestigari; cum autem audierint Dominum potentem, aut non susci-
 piunt, aut cum magno timore suscipiunt; quia homo potens falli potest.
 Vbi non est Deus? Quis fallit Deum? Quem non videt Deus? A
 quo fugituum suum non repetit Deus? Quò ergo ibis fugitiuus iste à
 facie Dei? Vertit se huc, atque illuc quasi querens locum fuge sue.
 Si ascendero, inquit, in Cælum, tu ibi es: Si descendero in infernum
 ades. Tu idem cognovisti male fugitiue nullo pacto te posse fieri longè
 ab eo, à quo longinquare voluisti. Ecce ille ubiq; est. Tu quò iturus es?
 Invenit consilium, & hoc ab illo, qui enim iam revocare dignatur, in-
 spiratum. Si ascendero in cælum tu ibi es, si descendero in infernum
 ades. Si me extulero, te inuenio repressorem, si me abscondero, te inuenio
 inquisitorem: & non inquisitorem tantum, sed & inuestigatorem. Si
 enim superbiro de iustitia mea, tu ibi es, cuius est vera iustitia. Si pec-
 cando venero in profundum malorum, & confiteri contempsero dicens:
 Quis me videt, in inferno enim quis confitebitur tibi? Etiam illic ades
 ut vindices. Quò ergo iturus sum, ut à facie tua fugiam, idest, iram
 te non sentiam? Hoc consilium inuenit: Sic fugiam, inquit, à facie tua,
 sic fugiam à spiritu tuo; ab ultione spiritus, à vindice facie sic fugiam.
 Quomodo? Si recipiam pennas meas in directum, & habitauero in ex-
 tremis maris. sic possum fugere à facie tua: Si in extrema maris aule
 fugere à facie Dei, ibi non eris ille à quo fugis, de quo dixit: si descen-
 dero in infernum ades? Minus si in extremis maris non est, qui nec
 ap. d. inf. 13. est.

D V B I V M

Vtrum Deus sit in omnibus rebus per
Essentiam, Præsentiam, &
Potentiam.

Conclusio affirmatiua est in omnibus Scholis recepta, sed non in omnibus eodẽ modo explicata; ante cuius explicationem aduerto Vasquez disp. 30. cap. 2. n. 8. falsò dixisse hos tres modos existentie Dei in rebus solũ Magistru, & Scholasticos in p. dist. 37. enumerasse, & ex Sanctis Patribus nullum esse, qui eos omnes ita distinguat, & S. Thomam, Magistru, Alexandrum, & S. Bonauenturam referre testimonium S. Gregorij Magni, qui videtur tres omnes recensere, sed illud apud alium, quàm Magistru inuenire non potuisse; nam, si attentè legisset Homiliam octauam dicti S. Gregorij super Ezechielem Prophetam paulò antè medium, & aduertisset ad illa verba: *In solo creatoris sui lumine fidei oculos figat, quod unus viuificet omnia, qui creauit, Deus, quod ubique est, & ubique totus est &c.*

*quod nusquam deest &c. quod omnia tangit, nec tamẽ omnia equalitèr tangit &c. quod ubique præsens, & inueniri vix potest &c. Ponamus ergò ante oculos mentis quæ illa natura sit, quæ tenet omnia, implet omnia, circumplectitur omnia, superexcedit omnia, sustinet omnia &c. Huius naturæ potentiam, cum strictus in ea cogitat animus, vox super firmamentum fit, quia eius intellectum concipit, quia & Angelorum sensum sua incomprehensibilitate transcendit etc. utique inuenisset Potentiam in illis verbis: *uiuificet omnia, omnia tangit &c.* Præsentiam in illis: *Quod ubique præsens est, Essentiam in illis: quæ illa natura, quæ tenet omnia &c.* Si aduertisset ad illa verba lib. 7. de Ciuit. Dei S. P. Augustini cap. 30. *Hæc autè facit, atque agit unus verus Deus &c. idem Deus ubique totus &c. implens Cælum, & Terram, præsente potentia, non absente natura**

fit

sic itaque administrat omnia, que creauit &c. utique etiam in hoc Sancto Patre inuenisset Essentiā, siuē Naturam Dei, & Potentiam, verbis expressis nominatas, Præsentiam verò tacitè, & implicitè; nam agere omnia, & administrare omnia sinè cognitione omnium fieri non potest. Sic etiam Epist.

III. Ego autem dico quod Deus totus oculus est, totus manus est, totus pes est. Totus oculus est, quia omnia videt: Totus manus est, quia omnia operatur; Totus pes est, quia ubique est. Non erat igitur sic præcipitantèr ò mi Bel-lomontane impostura hæc facienda duobus Sanctis Doctoribus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Thomæ, & Bonauenturæ, ac eximijs proceribus Scholarum Theologiarum, Magistro scilicet Sententiarum, & Alexandro Alensi de falsificatione Doctrinæ S. Gregorij. Paulo accuratiùs perpendebant, & venerabantur isti Sanctos Patres, quàm vnquàm fecerit tuum illud sublime in philosophicis secundum elementa huius Mundi acumen. Tu quoque inuenire potuisses, nisi te illorū Magistrum, & censorem constituere voluisses, quo posito.

Prima explicatio, quam tradit S. Thomas quæst. 8. art. 3. est Deum dici esse in omnibus per potentiam, in quantum omnia eius

potestati subduntur, quod dicitur contrà Manichæos, qui inuisibilia bona dicebant Deo subiecta, corporalia verò tenebrarum principis per præsentiam verò, in quantum omnia Deo nuda, & cognita sūt, quod dicitur contrà eos, qui Prudentiam Dei ad inferiora non extendebant; per essentiam verò, in quantum dat omnibus esse, quod asseritur contrà eos, qui ponebant Deum non creasse omnia immediatè, sed vnum, & per illud alia.

Secunda est communis inter Scotistas ex ipso Scoto in 4. dist. 10. quæst. 2. & ex primo dist. 37. & est Deum verè, & propriè existere in rebus omnibus per Essentiam, quatenus Essentia Diuina sua quidditate existens ratione suæ immensitatis intimè, & immediatè in rebus omnibus se diffundit secundum quamdam quasi extensionem actu infinitam, & sic in primo ipse Scotus dist. 39. §. sed contrà istud appellat præsentiam Dei in rebus per essentiam coexistentiam realem intimam; esse verò etiam realitèr in rebus omnibus per potentiam, quatenus sua virtute, & potentia immediatè immeditatione virtutis rebus omnibus illabitur, nō solum quantum ad esse, sed etiā quantum ad operari; esse verò in rebus omnibus per præsentiam

quatenus sua Omnitentia clare, & intuitivè cognoscit omnia; & inter hos tres modos, quantum est ex parte Dei, interponunt suam illam vulgatam distinctionem formalem ex natura rei, quam ponunt inter Attribute Divina, & Essentiā, ac etiam inter ipsa attribute. Itaque & in hoc, & in modo essendi per essentiam discrepant à Thomistis, ac etiam aliquantulum in modo essendi per potentiam.

Contrā explicationem Thomistarum militat primo, quod modum præsentiæ explicat sine ordine ad cognitionem ipsarum rerum, cum tamen ea, quæ cognitione carent, quantumvis loco propinquæ non dicantur propriè loco præsentes, ut lapis lapidi, aut homo arbori, sed benè è contrā; immò nec etiam naturæ cognoscenti dicitur aliquid præsens, nisi illa aduertat actu rem, quæ dicitur præsens; & sic apud Iurisperitos ex l. *Coram ff. de Verborum significatione* non dicitur coram Titio aliquem operatum fuisse, si is non aduertat, ut si dormiat, vel sit furiosus, & eodem modo sumitur fecisse præsente, vel coram Titio, ac ipso cognoscente; resp. tamen non omnem præsentiā importare mutuam cognitionem inter ea, quæ dicuntur præsencia; nam lapis, pa-

ries, & arbor dicuntur mihi præsencia si videam illa, estò ab illis non cognoscar; & sic omnia actu existentia dicuntur Deo præsencia, quatenus illa omnia scit, & cognoscit; vel [ut cum S. Thoma, & D. Paulo loquar,] *omnia nuda, & aperta sunt oculis eius.*

Dices secundò: Deus cognoscit entia possibile, & prætèrita, ac etiam entia ficta, & tamen non dicitur esse in illis per præsentiā; ergò non rectè est explicatus modus ille. Resp. non solum scientiam possibile, aut prætèritorum, aut etiam entium fictorum, sed nec etiam scientiā futurorum sufficere ut Deus dicatur esse in illis per præsentiā; nam hic modus est desumptus à visu corporeo, qui non terminatur nisi ad res actu existentes, quemadmodum nec etiam dicitur Deus esse in rebus per potentiam eo quod eas possit producere, sed eo quod actu producit & conservat.

Dices tertio in Sententia Thomistarum non potest nec ratione quidem distingui modus essendi per Essentiā à modo essendi per potentiam; ergò non rectè explicantur ab illis. Probatur antecedens, quia uterque explicatur ab eis in ordine ad operationē; quod si dicas D. Thomam art. 3. *suprà citato per ly esse subiecta*
Divine

Divina Potestate, ex quo colligit Deum esse in omnibus per potentiam suam, non loqui in ordine ad operationem, sed in ordine solum ad subiectionem, contra est, quia non bene inde colligeretur Deum esse in omnibus rebus, & hos tres modos essendi separari realiter ad inuicem; nam ratione subiectionis, subordinationis ex parte inferiorum, & dominij, ac potestatis ex parte Principis, Rex dicitur esse in toto suo Regno, sed aliter est in tota sua ditione, aliter in aula, & aliter in throno. Respondent aliqui ex subtilioribus Thomistis operationem Dei posse considerari dupliciter; primo, ut est quid emanans à Deo; secundo ut est contactus virtualis, & fundamentum relationis presentiae, & primo modo facere Deum presentem per potentiam nihil aliud est, quam Deum operari in rebus omnibus, in quibus dicitur esse per potentiam, sicut esse per presentiam nihil aliud est, quam Deum eas cognoscere ut actu existentes, & has à Deo cognosci; secundo verò modo facere presentem per essentiam. Acuta quidem responsio, sed quae non planè explicat cur esse per operationem in rebus, quatenus operatio est contactus virtualis, denominet Deum presentem per es-

sentiam, cum & ipse contactus virtualis spectet ad virtutem, & potentiam, non verò ad essentiam ut contradistinguuntur ad inuicem, vel formaliter ex natura rei per Scotistas, vel virtualiter, & ratione ratiocinata per nos; quapropter recentiores communiter magis adherent illi explicationi, quae dicitur Deum esse in omnibus per Essentiam, quatenus intimè penetrat omnia, & est indistans secundum substantiam, & naturam ab omnibus, qui modus satisfuit expressus, & contradistinctus à S. Patre loco supracitato ex cap. 30. lib. 7. de Ciuit. Dei ubi habet *implens Caelum, & terram presente potentia, non absente natura*: & qui modus essendi rectè contradistinguatur per intellectum ab alijs, si praescindatur ab operatione, & cognitione. Præter hos tres modos generales, quibus Deus est ubique in hoc Mundo, sunt alij speciales, quibus peculiari ratione est in aliquibus rebus creatis, ut p. in Humanitate Christi Domini per unionem hypostaticam; 2. in Sanctis per amorem, cognitionem, & gratiam, quem modum tangit etiam S. Thomas d. articulo; 3. in Ecclesia per assistentiam, & directionem; 4. in Templis, quia in eis specialiter colitur; 5. in Coelo per maiestatem, & gloriam; 6. in Inferno per iustitiam

tiam vindicatiuan, 'qui modi, si non omnes, saltē præcipui attinguntur etiam à S. Patre in Axio-
mate suprà posito ex expositione Pl. 138. & per eos rectè explicantur varia Sacræ Scripturæ loca, in quibus quandoque Deus dicitur esse in aliquibus solum, quandoque non esse in aliquibus alijs rebus.

Dices: Gratia est effectus Omnipotentia Dei; ergò non facit modum diversum essendi ab eo, quod est esse per potentiam; idem potest etiam dici de alijs hìc enumeratis. Respondent aliqui gratiam esse specialem effectum, & sic facere specialitèr Deum præsentem secundum potentiam; alij, quia facit ut Deus sit in creatura per modum obiecti cogniti, & amati speciali modo; nam, licet in charitate actuali, vel habituali realitèr non distinguatur entitas talis formæ, & ratio vinculi, siuè vnionis cum Deo, tamquam cum obiecto, nihilominus Gratia habet hoc, quod est Deum facere præsentem secundum substantiam, cum sit participatio Diuinæ Naturæ, quod nō videtur habere amor, qui potest esse rei absentis. Hæc responsio patitur plures difficultates, & supponit gratiam, & charitatem esse formas realitèr contradistinctas, & esse modum adequatè contra-

distinctum ab alijs hoc quod est esse per gratiam, & de cæteris alijs modis enumeratis nullam facit mentionem; propterea clariùs, & faciliùs potest responderi prædictos modos enumerari ut speciales modos essendi contentos sub illo generali Potentia ut magis conspicuos, & sic assummi ut inclusos in illo, & contradistinctos ab illo solummodò ea distinctione, qua distinguuntur inclusa ab includentibus; nam, licet in illis modis resplendeant aliæ perfectiones, & attributa Diuina, ut Amoris, Misericordiæ, Iustitiæ &c. nihilominus hæc repræsentatio non est talis, ut inferat existentiam in omnibus, in quibus relucet ut inferunt prædicti modi. Modus ille cognoscentis posset reduci ad modum essendi per præsentiam.

Quæri hìc solet an alicui creaturæ possit communicari Immen-
sitas. Responsio communis est absolutè nulli creaturæ posse cōpetere, licet possit cōcedi per Omnipotentiam Dei aliquatenus ubi-
quitas; Ratio communis est, quia nulla perfectio absoluta formalitèr communicari potest creaturæ, sed solum relatiua, qualis est substantia, seu personalitas, cuius difficultatis locus proprius in Tractatu de Incarnatione; quo principio dato, cum Immen-
sitas sit perfectio absoluta, non poterit
com-

communicari; ubiquitas verò videtur posse concedi creaturæ tribus modis; primò per quantitatem virtutis, seu perfectionis, ut si Deus producat Angelum tam perfectum, qui possit realiter esse præsens toti Mundo, & singulis partibus eius; secundò per quantitatem molis, ut si producat aliquod corpus æquale huic Mundo, & ponat illud penetratiue in eo; tertio per positionem vnius corporis in diuersis locis, ut si Corpus Christi Domini, quod nunc est in Cælo, & in Altari, ponatur etiam in omnibus alijs locis huius Mundi. Supponit hæc doctrina distinctionem Immensitatis Diuinæ ab ubiquitate, & ubiquitatis Diuinæ ab ubiquitate, quæ possit concedi his tribus modis, quatenus scilicet Immensitas Diuina dicit perfectionem, qua Deus potest esse præsens omnibus, & quibuscumque locis, & rebus possibilibus quandocumque producā-

tur; & ita potest esse, ut non possit abesse; ubiquitas verò Diuina dicit ipsam actualem existentiam in omnibus actu existentibus, quam etiam haberet illa creaturæ, si actu daretur, cum hac tamen differentia, quod Deus non possit non habere hanc ubiquitatem existentibus creaturis; creatura verò quæcumque & cuiuscumque perfectionis esset ita illam haberet, ut ad beneplacitum Dei posset illa priuari. Gregorius de Valentia in confirmationem huius doctrinæ, citat puncto 4. §. 2. isto modo Sanctum Patrem Augustinum lib. 3. contra Maximum cap. 21. quod caput attentè legi, & non reperio in eo nisi explicationem illius Doctrinæ Apostolicæ, quomodo scilicet corpora nostra sint Templum Spiritus Sancti; scio tamen quod est de mente S. Patris ut patet ex dictis.

CONTROVERSIA S E X T A

De Immutabilitate Dei.

A X I O M A P R I M U M

Deus est omnimodè Immutabilis.

Ex Lib. 5. de Trinit. cap. 2.

A Lie, quæ dicuntur Essentia, siue substantia capiunt accidentia, quibus in eis fiat vel magna, vel quantacumque mutatio; Deo autem aliquid eiusmodi accidere non potest, & ideo sola est incommutabilis substantia, vel essentia, quæ Deus est, cui profectò ipsum esse, unde Essentia nominata est, maxime, ac verissimè competit; quod enim mutatur, non seruat ipsum esse, & quod mutari potest, etiamsi non mutetur, potest quod fuerat non esse: ac per hoc illud solum, quod non tantum non mutatur, verum etiam mutari omnino non potest, sine scrupulo occurrit, quod verissimè dicatur esse.

D V B I U M

Vtrum Deus sit omnino immutabilis.

Conclusio affirmatiua est de fide, & in Scripturis Sacris tradita; nam num. 23. habetur,

Non est Deus quasi homo, ut mentiat, nec ut filius hominis, ut mutetur. Psal. 101. Mutabis eos, & muta-

mutabuntur; Tu autem idem es, & anni tui non deficient Malach. 3. *Ego Dominus, & non mutor.* Iacob. 1. *Apud quem non est transmutatio, & idem habetur in cap. Firmiter de Summa Trinitate ex Concil. Lateranensi; hoc idem tradit S. Pater sæpissimè, sed præcipuè in hoc Axiomate, ac etiã in lib. p. de Trinitate cap. 1. ubi adducit etiam Sacra Scripturæ loca ad hoc idem confirmandũ. Eandem non tam probant, quàm explicant communiter Theologum S. Thom. p. p. qu. 9. art. p. tribus potissimum rationibus. Prima est quia omne mutabile admixtam habet potentialitatem; sed Deus est Actus purissimus nihil penitus includens potentialitatis subiectivæ, aut obiectivæ; ergo &c. Secunda, quia omne quod est mutabile, aut est realiter compositum ex partibus ad inuicem realiter distinctis, & saltem Diuinitus separabilibus, aut est pars apta nata, ut ex illa cum sua comparte fiat aliquod compositum saltem accidentale; sed Deus est omnino simplex, ut supra ostensum est ergo &c. Tertia est omne quod mouetur, mouetur ut acquirat aliquam perfectionem, quam non habet; sed Deus comprehendit omnium perfectionum plenitudinem; ergo. Hæ tamen rationes videntur solum excludere*

mutabilitatem substantialem, ut generationem, vel mutationem accidentalem, aut quantitativam, ut est augmentatio, aut mutationem degenerare qualitatis, ut est alteratio, non verò mutationem localem, maximè in sententia, quæ docet per hanc non acquiri aliquid intrinsecum; verum hæc quoque sufficienter est exclusa ex supradictis de Immenfitate, & ubiquitate; nam, cum Deus non possit abesse ab aliquo loco, & omnis locus, eo ipso quod incipit esse, sit in Deo, non potest dici, quod mutetur localiter. Quod si dicas quando de nouo producitur aliquis locus, Deus incipit esse in loco, in quo antea non erat; ergo mutatur localiter. Resp. negando consequentiam, primò quia non deserit locum ut acquirat hunc locum; secundò, quia tota mutatio, quæ interuenit, non est ex parte Dei, sed ex parte creaturæ, quemadmodum in plurimis rebus per solam mutationem alterius extremi, idest per positionem termini, fit, ut fundamentum, quod non erat relatum, sit postea relatum sine ulla sua mutatione.

Dices quosdam Sanctos Patres dicere Deum mouere seipsum, vel moueri à seipso. Resp. esse intelligendos eo modo, quo Plato dixit primum motorem mouere

seipsum, appellando motum quamcumque operationem, impropriè tamèn,

Dices 2. Sap. 7. habetur *omnibus mobilibus mobilior est Sapiencia*; ergò &c. Resp. communiter Sapienciam ibi appellari mobile similitudinariè, eo quod se diffundat per omnia, & immutet, atque disponat vniuersa.

Dices 3. sæpissimè in Scripturis haberi Deum appropinquare hominibus, ac etiam ab eis recedere; sed accessus, & recessus non possunt fieri sinè motu; ergò non potest à Deo excludi quilibet motus. Resp. loquutiones illas accipiendas esse ratione effectuum, quos Deus producit in nobis eo modo, quo vulgaritèr dicitur Solem ingredi, vel egredi domum eo quod splendor eius ingrediatur, vel remoueatur.

Multa alia possent obijci hìc, vt quod inceperit operari ad extrà, cū antea non operaretur. 2. quod sciuerit antè ortum Christi Domini eum nasciturum, quod modò non scit, cum iam sit natus. 3. quod tolleretur eius libertas si non posset pro libito mutare decretum; 4. quod sit factus homo,

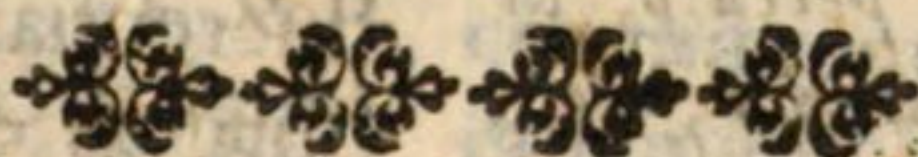
cum antea non esset. 5. quod, sicut non est inconueniens dicere Deum esse passum, & mortuum, sic nec etiam dicere esse mutatum; verùm hæc habent proprium locum in suis Tractatibus. Pro nunc sufficiat pro responsione ad primū Agens non importare necessariò mutationem in agente, sed solum in passo, vt patet in magnete respectu ferri; ad secundum variationem esse factam in obiecto, non verò in scientia, quæ inuariata se extendebat ad omnem differentiam temporis, in qua Christus erat nasciturus, vel nascebatur, vel iam est natus, ad 3. sufficere potuisse ab æterno pro suo libito decernere alterum contradictoriorum; ad quartam mutationem factam esse in humanitate non in Verbo, ad 5. communis responsio est paritatem non currere, eo quod illa prædicata humana, & similia, quæ affirmantur de Deo per communicationem idiomatum supponunt vnionem hypostaticam; mutatio verò, de qua hìc agitur ordine naturæ præcedit vnionem, eo quod sit actio, per quam fit vnio, de hac responsione fusiùs suo loco.

AXIOMA SECVNDVM.

*Deus solus est Immutabile Bonum.**Ex Lib. 12. de Civit. Dei cap. 1.*

Dicimus itaque immutabile bonum non esse nisi unum verum Deum
 Beatum: ea verò, quæ fecit, bona quidem esse, quod ab illo,
 veruntamen mutabilia, quod non de illo, sed de nihilo facta sunt.

DVBIUM

Vtrum si proprium Dei nullo modo
 mutari posse.

Conclusio affirmatiua apud
 Theologos certa est quam-
 cumque creaturam esse ali-
 quo modo mutabilem, ac proin-
 dè esse proprium Dei nullo mo-
 do posse mutari, quod commu-
 nitèr probatur ex illo Epistolæ
 primæ ad Timoth. cap. 6. *Qui so-
 lus habet immortalitatem;* quod
 pulchrè explicat S. Pater lib. pr.

de Trinit. cap. p. sic. *Non autem
 diceret solus habet, nisi quia vera
 immortalitas incommutabilitas est,
 quam nulla potest habere creatura,
 quoniam solius est Creatoris.* Si
 igitur nulla creatura potest habe-
 re incommutabilitatem, manet
 quod sit propria solius Dei, &
 lib. 3. contra Maximinum Arria-
 norum Episcopum cap. 3. hoc
 tutius

fusiùs explicans ait: *Immortalitatem autem Deus dicitur habere solus, quia est immutabilis solus. In omni enim mutabili natura nonnulla mors est ipsa mutatio, quia facit aliquid in ea non esse, quod erat; Proinde & ipsa anima humana, quæ propterea dicitur immortalis, quoniam qualitercumque secundum modum suum nunquam desinit vivere, habet tamen pro ipso modo suo quandam mortem suam: quia si iuste vivebat, & peccat, moritur Iustitiæ: Si peccatrix erat, & iustificatur, moritur peccato, ut alias eius mutationes taceam, de quibus longum est disputare. Et creaturarum natura cælestium mori potuit, quia peccare potuit, nam & Angeli peccaverunt, & Demones facti sunt, quorum est Diabolus Princeps; & qui non peccaverunt, peccare potuerunt. Et cuiuscunque creature rationali præstatur, ut peccare non possit, non est hoc nature propriæ, sed Dei gratiæ. Ac per hoc solus Deus habet immortalitatem, qui non cuiusquam gratia, sed natura sua, nec potuit, nec potest aliqua conversione mutari, nec potuit, nec poterit aliqua mutatione peccare. Probatur etiã ex Apostolo ad Hebræos p. ubi Christi Domini Divinitatem probat, ex eo quod Scriptura Sacra tribuit illi absolutam immutabilitatem unde quaque tanquam*

proprietatem solius Dei, & ad Christum vult esse dicta illa Ps. 101. Tu initio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt Cæli: ipsi peribunt, tu autem permanebis: & omnes sicut vestimentum veterascent, & velut amictum mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem es, & anni tui non deficient. Idem sentiunt, & explicant communiter SS. PP. locis à Gregorio de Valentia adductis q. 9. punc. 2. Probari verò potest ratione desumpta ex S. Thoma q. 9. art. 2. quam sic propono. Dupliciter aliquid dici potest mutabile; primò per potentiam extrinsecam, siue existentem in alio; secundo per potentiam intrinsecam; & quidem per potentiam extrinsecam, sicut omnia ex Divina voluntate per creationem esse ceperunt, sic per eandem, si Deo placeret, in nihilum redigerentur; per potentiam verò intrinsecam primò corporalia quæcumque, quorum materia est in potentia ad aliam formam substantialem sunt mutabilia, & secundum accidentia, & secundum substantiam; secundò corporea illa (si quæ dantur.] quorum materia vna forma substantiali contenta est, nec aliam appetit, nec est capax, ut ponunt plurimi esse corpora cælestia, sunt adhuc mutabilia secundum aliqua accidentia saltè perfectiva

fectua, ut lucis, & similium, ac etiam sunt variabilia secundum locum, & situm, non verò secundum substantiam. Denique substantiæ spirituales, ut potè simplices in esse substantiali sunt capaces mutationis plurium accidentium spiritualium, ut specierum, habituum, actuum, intellectus, & voluntatis, & similium; & quia earum esse, & virtus sunt finita, sunt etiam mutabiles secundum locum, non situaliter quidem, ut corporea, sed eo modo, quo in loco esse possunt, ita tamèn ut immutabilitas electionis, sit formata in Angelis per gratiam, ut docet etiam Sanctus Pater loco suprà adducto ex libro contrà Maximinum; numerantur autem à Thomistis creatio, & annihilatio inter mutationes, cum non sint quidem tales secundum rem, sed secundum rationem: nihil enim rei antecedit creationem alicuius, neque manet post annihilationem, quod possit re ipsa dici aliter se habere, quàm antea se haberet; dicuntur verò communiter mutationes secundum rationem, quatenus de re creata possumus verè concipere quod sit, cum antea non possemus verè de illa hoc concipere, & sic de re, quæ annihilatur possumus de illa concipere, quod non sit, cum antea id non posset concipi; numeran-

tur inquam hìc inter mutationes, eo quod & istæ sint omninò à Deo excludendæ; cum verò dicitur nihil rerum, quæ creantur, præcessisse, & nihil earum, quæ annihilantur, permanere, sequitur ea, quæ creantur, aut annihilantur, ut talia non esse mutabilia per potentiam in ipsis existentem, sed solum per potentiam existentem in Deo, quod nihil aliud est, quàm nullam potentiam passivam physicam præfuisse in creatura, per quam inclinaretur ad recipiendum effectum creationis, & similiter in annihilatione nullam potentiam physicam esse, per quam inclinetur creatura ad non esse simpliciter, siuè ad non esse secundum quid; nam, licet quandoque res inclinentur ad non esse secundum quid, hoc est per accidens indirectè, & secundariò, quatenus scilicet appetit aliquod esse, quod est incompatible cum eo quod habet. At in terminum annihilationis non inclinantur res intrinsecè, cum iste sit non esse simpliciter, cum quo nulla omninò est coniuncta perfectio, quam res annihilata consequatur interveniente sui annihilatione. Rectè tamen dicitur in his esse potentiam logicam, secundum quam nos verè possumus concipere omnia creata, & creari potuisse, ac etiam posse annihilari. Vnde

imme-

immeritò Aureolus, & quidam alij Parisienses reprehenderunt doctrinam Sancti Thomæ, qua negat ullam creaturam posse creari, aut annihilari per potentiam illi intrinsecam, velut doctrinæ fidei parum consonam, vt refert Capreolus in primo dist. 8. q. 3. ac etiam Caietanus in Commen-

tario qu. 9. art. 2. neque enim docet Fides, quod possit omnis creatura annihilari diuinitus per potentiam physicam ipsius creaturæ, sed solum per potentiam logicam, quod nullo modo negat Angelicus Doctor, & nihil amplius probant illorum censorum obiectiones. Vide Valentiam loco citato.

CONTRORSIA

SEPTIMA

De Æternitate Dei.

AXIOMA PRIMVM.

Descriptio Æternitatis Dei.

Ex Concione 2. in Psalmum 101.

Ad illa verba In generatione, & generationem
Anni tui.

A Æternitas Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile, ubi nihil est præteritum, quasi iam non sit, nihil est futurum quasi nondum sit, sed non est ibi nisi est; non est ibi fuit, & erit, quia quod fuit iam non est, & quod erit nondum est: sed quicquid ibi est, non nisi est.

D V B I V M

Quenam sit ratio formalis Æternitatis.

P Ræmitto primo nos ex notitia temporis assurgere in considerationem Æternitatis; quatenus enim illud est mensura mo-

tus secundum prius, & posterius includens successionem vnius partis post aliam, aduertimus ex aduerso in ente semper eodem modo se habente, ac vniiformiter stante, & accipimus rationem æternitatis, quam S. Pater descripsit, vt habes in Axiomate, & conformiter ad eius doctrinā S. Boetius Seuerinus, quod sit: *Interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio*, quæ descriptio placuit omnibus Scholis, & ideò facta est communis; ex qua habemus duo requiri ad æternitatem verè propriè, & rigorosè dictam. Vnum est, quod sit tota simul, idest carens intrinsecè omnimoda successione; alterum est æternum, siuè æternitatem debere esse interminabilem, idest carentem termino tam à parte antè, quàm à parte post. Secundò difficile esse assignare differentiā inter attributum Immutabilitatis, & attributum æternitatis, vt obseruauit etiam Vasquez disp. 31. cap. p. tum quia SS. Patres communiter hæc duo videntur accipere pro eodem vt vides in Axiomate S. Patris, quod etiam habet in libro de Natura boni ca. 39. sic *Illæ est autem vera Æternitas, quæ vera immortalitas, hoc est illa summa incommutabilitas, quam solus Deus habet*; tum quia, cum Æternum sit illud, quod caret

principio, & fine sui, idem omninò videtur esse re & ratione, ac illud quod eodem modo semper se habet, quod est formalitèr esse immutabile, & tamen conueniunt Theologi esse attributa diuersa; propterea videntum est quodnam sit formale constitutiuum Æternitatis, vt eo habito, diuersificare possimus vnum attributum ab altero. In quo

Quinque præcipuas inuenio inter se dissidentes sententias. Prima est nostri Ferrariensis in Commentarijs lib. 1. contragentes cap. 15. vbi cõtendit Æternitatem includere duo: Primum est vnitatem Diuini esse omninò immutabilem esse; secundum est ratio mensuræ; & ideo Æternitatem formalitèr esse Vnitatem mensurantem esse Diuinum immutabile; & quia esse talis entitatis habet à parte rei, rationem verò mensuræ per intellectum, vult æternitatem constitui ex aliquo reali, & ex aliquo rationis. Secunda est Aureoli in 1. dist. 9. art. 1. Æternitatem non esse formalitèr durationem, sed vim quamdam, secundum quam De⁹ attingit omnem durationem, siuè realem, siuè imaginariam, quemadmodum Immensitas non ponit in Deo magnitudinem aliquam permanens, vel extensionem, sed

sed talem vim, qua Deus attingit omnem locum, siue potest attingere. Tertia est Vasquez. Disp. 31. cap. 5. noua, & singularis, qui docet rationem Aeternitatis compleri per aliquid reale, nempe per durationem uniformem expertem principij, ac finis, & per aliquid rationis, idest per negationem mensurae, ita vt Aeternitas sit duratio uniformis interminabilis, & carens mensura; appellat autem illam negationem rationis, eo quod neget aliquid rationis. Quarta est plurium Scottistarum desumpta ex ipso Scoto Quodlibeto 6. asserentium Aeternitatem nihil addere supra existentiam, ac durationem Diuinam, quam negationes successionis, delitionis, ac dependentiae, quas putant contineri in definitione S. Boetij. Quinta est Caietani, & plurium Thomistarum, Aeternitatem nihil aliud esse, quam uniformitatem, quod est conforme doctrinae Sancti Thomae Quaest. 10. p. p. artic. 1. ubi ait: *in apprehensione uniformitatis eius, quod est omnino extrinsecum consistit ratio aeternitatis*; ubi aduertunt summi apprehensionem uniformitatis pro re apprehensa, idest pro obiectiua, non pro formali, vt explicat ibi Caiet; sed quia uniformitas non videtur esse aliud, quam immu-

tabilitas, propterea.

Dico aeternitatem nihil aliud esse, quam durationem Diuini esse, siue aetatem Dei omnino uniformem includentem non solum durationem intensiuam, sed etiam extensiuam. Prima pars huius assertionis patet tum ex Axiomate S. Patris, tum etiam ex Definitione S. Boetij receptissima, & magis infra patebit ex responsionibus ad argumenta. Posui omnino uniformem ad satisfaciendum illis recentioribus, qui opponunt etiam aeuum Angelorum esse uniformem; nam, licet sit verum, quod dum Angelus est non recipiat variationem prioris, & posterioris, est tamen tale, vt neque semper fuerit duratio Angeli, neque semper sit necessario futura; at durationi Diuinae repugnat aliquando non fuisse aut aliquando non fore. Secunda pars de inclusionem vtriusque durationis probatur, quia durationi Dei est attribuenda omnis perfectio contenta intra relationem durationis; sed haec diuiditur in intensiuam, & extensiuam; ergo &c. Summo hic intensiuum, & extensiuum eo modo, quo Deo communiter applicatur a Theologis in aliis perfectionibus, seu attributis, quod in praesenti sic explico, & simul probabo minore: Duratio nihil aliud est in Deo (quid quid sit de duratione

tione creaturarum,) quàm existentia permanens; sed hæc potest dici intensiua quatenus est duratio rei perfectissimæ omnium, & extensiua, seu, si placet limitare, quasi extensiua, quatenus est apta coexistere cuicumque alteri durationi, vel existenti, vel possibili; ergò &c. Hoc totum patet consideranti durationem hominis, & durationem Cœli Empirei; intensiue enim perfectior est humana cum sit naturæ nobilioris, extensiue verò illa Emphyrei, eo quod sit rei incorruptibilis. Probari 2. potest à pari, nam Scientia Diuina non solum dicit perfectionem intensiuam, sed etiam extensiuam sine vlla negatione superaddita, per quam æquualet infinitis cognitionibus, quæ esse possunt de infinitis obiectis; ergò & duratio habet extensiuam perfectionem, non quod ibi sit extensio illa, quæ datur in quantitate tam continua, quàm discreta, sed quod sit talis perfectio durationis, secundum quam simul, & unitè potest existentia Dei coexistere successiuæ durationi, & hanc quasi latitudinem essendi intendo esse rationem positiuam, in qua fundatur illa negatio diuersitatis, & successionis, ita ut per illam, & non per negationes Deus habeat posse coexistere omni durationi.

Dices p. pro Ferrariensi ita se habet Aeternitas ad esse Dei, sicut tempus ad motum: sed tempus includit durationem, & rationem mensuræ; ergò &c. Resp. negando paritatem, nam aeternitas est attributum reale Dei, non minus quàm Immensitas, ut constat ex Symbolo S. Athanasij, & passim ex SS. Patribus, ratio verò temporis, seu mensuræ importat relationem rationis, ut dixi in Physicis in Scholio cap. 15. in explicatione concl. 3. S. dico 3. & ex hoc patet &c. cum de formali nihil aliud dicat, quàm respectum aduenientem rei ex hoc, quod est intellectu ratio metiendi, seu cognoscendi aliud; ut propterea Philosophus lib. 10. Metaph. tex. 2. definiat mensuram: id quo cognoscitur quantum. Factum est autem, ut à quantitate molis vocabulum fuerit extensum ad significandum id, quod est ratio cognoscendi aliud, quod se habeat ad modum quantitatis, siue quod habeat rationem quantitatis virtualis. Quod si dicas cum eodē Ferrar. Aeternitatem conuenire Deo ratione entitatis, cui fundamentalitè conuenit ratio mensuræ, contra est, quia entitas illa, ut fundat relationem mensuræ, vel nihil aliud est, quàm duratio uniformis Dei præscindendo à dicta relatione, & sic aeternitas Dei nihil

hil aliud dicit, quam realitatem ipsius Dei, vel dicit aliquid aliud, & hoc non potest esse nisi respectus rationis; quod si admitteretur, sequeretur Deo non convenire æternitatem, nisi per operationem intellectus, & præterea dari processum in infinitum in relationibus ad infinita mensurabilia; quod si hoc secundum fortasse non reputas absurdum, eo quod sit in relationibus, in quibus plures moderni non ita abhorrent à processu in infinitum ut in alijs entibus, saltè de primo negari nō potest quod sit maximum inconueniens. Vltèrius destruitur hæc assertio cum suo fundamento ex eo quod ratio mensuræ actiue, de qua cum Ferrariensi loquuntur plures Thomistæ ut est relatio dicit ordinem ad intellectum, ex quo sic arguo: vel æternitas est mensura respectu intellectus Diuini, vel respectu intellectus creati; si dicas respectu intellectus Diuini, contrà est, quia Deus cognoscit suam durationem inuariabilem, ac interminatam in se ipsa non applicando aliquod extrinsecum siuè re, siuè ratione distinctum; cum enim de ratione mensuræ sit, ut sit notior mensurato, Deo autem æqualitèr omnia nota sint, non potest applicare vnum ad cognoscendum aliud; si dicas respectu intellec-

tus creati, contrà est, quia sic æternitas tam nobis, quam Angelis, ut esset mensura deberet esse ratio cognoscendi aliquid ab ea distinctum; sed hoc aliquid nō potest esse ipsum esse Diuinum simpliciter; hoc enim ita se habet ad esse mensurabile, ut se habet motus ad tempus, & materia ad quantitatem cui subiicitur; sed materia, & motus ut contradistinguuntur à tempore, & quantitate permanente non sunt mensurabiles, cum habeant mensurabilitatem formalitèr per quantitatem & tempus; ergo nec ipsum esse Diuinum ut præscindit ab æternitate est mensurabile. Confirmatur hoc totum ex doctrina Aristotelis, qui loco citato docet mensuram debere esse congeneram mensurato, ita ut longitudine longitudine, grauitate grauitas, duratione duratio, & vox voce mensuretur, quod etiam experientia satis exploratum est; cum autè duratio, vel formalitèr, vel virtualitèr dicat extensionem, est diuersæ rationis ab ipso esse, quod abstrahit ab omni extensione ut sic; nec etiam potest esse mensurabilis ipsa duratio, quia idem esset mensura, & mensuratum magis, & minùs notum secundum eandem omninò rationem; præterquàm quod æternitas est indiuisibilis, ac tota simul carens principio, ac

fine; ergo nec potest assummi ad mensurandum secundum se totā, cum sit infinita, nec secundum partes, cum sit indivisibilis. Cōfirmatur etiam, quia, si fuisset motus ab æterno, mensurari non potuisset nisi ratione suarum partium, secundum quas esset finitus; unde non valet illa similitudo de tempore, cum enim sit divisibile in partes potest assummi ad mensurandum, non sic res infinita, & indivisibilis.

Dices 2. pro eodem: inter Scientiam Divinam, & eius obiectum datur relatio mensuræ, & mensurati, estō etiam illa sit indivisibilis, & infinita; ergo poterit dari inter Aeternitatem, & Essentiam Divinam, ac etiam inter omnia, quæ illi possunt correspondere, vel actu correspondent, ut sunt cætera omnia attributa ab illa contradistincta, quæ relatio, cum non sit inter realiter distincta, non erit realis, sed rationis. Resp. inter Scientiam Divinam, & eius primum, & adæquatū obiectum non intercedere verā, realem, & propriam rationē mensuræ, & mensurati; nam hæc de formali importat, & distinctionem realem, & relationem realem, quæ non datur inter Scientiam Divinam, & Essentiam Divinam; de relatione rationis, quæ a nobis concipitur, idem dico quod de

relatione Aeternitatis, idest non esse de conceptu formali illius; obiecta verò secundaria cum sint entia creata semper infinite distāt ab esse Divino, & a scire Divino, & ideō neque inter ista datur propria, & vera ratio mensuræ.

Dices 3. S. Thom. q. 10. citata art. p. docet Aeternitatem esse apprehensionē uniformitatis eius, quod est extra motum, sicut ratio temporis in numeratione prioris, & posterioris in motu, sed huiusmodi apprehensio non potest compleri nisi per operationem intellectus, qui nequit superaddere nisi relationem mensuræ; ergo &c. nam quemadmodum ratio temporis completur per operationem intellectus, sic & ratio æternitatis, aliās non valeret comparatio. Propter hanc auctoritatem non solum Ferrariensis, sed etiam Bannes, & plurimi recentiores dicunt Aeternitatem in recto significare uniformitatem durationis, in obliquo verò connotare relationem mensuræ. Resp. prædictæ Auctoritati tres explicationes esse adinventas; prima est horum, qui volunt ipsum esse in hac sententia; secunda est S. Thomam in dicto loco assignare rationem formalem æternitatis, quatenus est in intellectu nostro subiectivè, cum intendat ibi docere per exclusionē, siuè

siuè negationem eorum, quæ tẽ-
pori insunt formare conceptum
æternitatis, qui utique conceptus
subiectatur in ipso intellectu; ter-
tia est Caietani, qui vult ibi as-
sumi rationem, & apprehensio-
nem obiectiuam, ita vt sensus
sit id, quod apprehenditur à no-
bis de æternitate esse rationem
vni formitatis eius, quod est extrã
motum. Quocumque ex his duc-
bus modis exponatur non sequi-
tur intentum Ferrariensis, cum
nullo ex his importetur illa rela-
tio rationis. Ad confirmationẽ
respondeo illam rationem tempo-
ris non esse adductam pro simi-
litudine, ad hoc vt fieret com-
paratio, sed pro exclusionẽ, vt
sciamus quid debeamus negare.
Æternitati in eius explanatione,
postquam cognouerimus eam esse
durationem vni formem &c. Illa
doctrina de cõnotatione adducta
præcipuè à Bannez, & Discipulis
eius rejicitur à Vasquez disp. 31.
cap. 3. quia, quoties dicitur vnũ
connotare alterum, res connota-
ta est semper extrinseca conno-
tanti, ordo verò ad connota-
tum est semper intrinsecus; sed
ordo, siuè respectus mensuræ non
potest esse intrinsecus durationi
Diuinæ, cum sit rationis; ergò &c.
sed, quid quid sit de hoc, prædic-
ta sententia manet sufficienter im-
pugnata ex supradictis.

Dices 4. pro Aureolo: omnis
duratio alteri comparata vel est
maior, vel minor, vel æqualis il-
li; sed hoc non potest esse sinẽ
priori, & posteriori, quod non
est in æternitate; ergò non est
formaliter duratio. Maior est
certa, nam vnaquæque durat vel
magis, vel minus, vel tantum,
quantum altera; minor etiam pa-
tet, quia aliquid amplius durare
est vel fuisse prius, vel posterius
esse permansurum. Respondent
communiter durationem Dei non
posse propriè dici maiorem qua-
cumque duratione, cum illa sit
indiuisibilis, cæteræ verò diuisi-
biles, sicut anima, eo quod sit
in toto homine non potest pro-
priè dici maior, quàm caput ho-
minis, dici tamen abusiue maio-
rem in hoc sensu, quod potest
coexistere cuicumque durationi,
cum excessu; hoc autem fit sinẽ
successione æternitatis, licet à no-
bis excessus iste non concipiatur
sinẽ aliqua successione, saltem
imaginary. Verum ego ne-
scio quem scrupulum habeant isti
Auctores ad concedendum du-
rationem Dei, utpote infinitam
vnde quaque esse propriè maio-
rem quacumque duratione, cum
propriè dicatur communiter Deũ
esse id, quo maius, vel melius nec
esse, nec excogitari potest, & per
consequens esse propriè maiore

quacumque re; neque officit indiuisibilitas, nam cum illa stat quantitas virtutis, & perfectionis, ratione cuius dicitur infinita, & sic excedit omnem aliam quamcumque durationem; nec officit exemplum de anima; nam, licet non possit dici maior capite ratione quantitatis molis, qua caret, potest tamen dici maior ratione quantitatis virtutis eo modo, quo propriè dicitur virtutem, & perfectionem vnius esse maiorem virtute, & perfectione alterius.

Dices quinto cum eodem: omnis duratio concipitur cum quadam extensione moræ; vel igitur hæc mora apprehenditur secundum antè, & post, vel secundum simultatem, & permanentiam sine anterioritate, & posterioritate; si dicatur hoc secundum, erit tota simul, & vndequaque indiuisibilis, & sic non erit maior altera; si dicatur primum, erit dare prius, & posterius in Æternitate, & sic destruetur eius indiuisibilitas contra communem consensum SS. PP. & Theologorum. Resp. communiter permanentiam secundum se abstrahere à successionem, & simultate, eo quod sit quid commune ad permanentiam diuisibilem, & indiuisibilem; permanentiam verò æternitatis positivè excludere successionem, licet à nobis non sine aliqua successione concipia-

tur, quæ se tenet ex parte concipientis, non ex parte rei conceptæ, quemadmodum incorporea non apprehendimus, nisi ad modum rei corporeæ, & quantæ, cum tamen careant & corporeitate, & quantitate, vel, si magis placet, dic esse quidem formalitèr indiuisibilem propter prædicta, quæ sunt verissima; virtualitèr verò, siue eminentèr successiuam, quatenus coexistit quibuscumque durationibus successiuis, eo modo, quo supra diximus Deū dici eminentèr corpoream, non verò formalitèr.

Dices 6. omnis duratio, & mora est decursus secundum antè, & post; sed hic non magis potest esse sine tempore, quam extensio permanens sine linea; ergo &c. R. negando maiorem de duratione quoad rem significatā, concedendo de modo, quo à nobis concipitur, seu apprehenditur; cum enim non apprehendamus incorporea, nisi per corporea, & omnis mora, & duratio corporea dicat successionem, hanc apprehendimus etiam ibi, cum tamen postea debeat per actum iudicii excludi, & sic, licet non possit dari tempus vtpotè corporeum sine successionem, quemadmodum nec etiam extensio permanens sine linea, datur tamen duratio superior, quæ non inuoluit formalitèr

liter talem successionem, quemadmodum datur quantitas virtutis, quæ, licet indivisibilis, correspondet quantitati molis extensæ, sine sua extensione formali, ut patet in anima rationali informate corp^o.

Per hanc doctrinam fit satis non solum Aureolo, & eius Scholæ, sed etiam Gabrieli, qui in 2. dist. 2. q. 1. docuit omnem durationem cuiuscumq; rei nihil aliud esse, quam rem ipsam quatenus connotat successionem, vel in se ipsa, ut est in motu, vel in aliquo extrinseco, siue actuali, siue potèntiali ut in alijs rebus; addit verò ly potèntiali, tum quia De^o duravit antè omne actuale tempus, tum quia ad durationem cuiuscumque rei sufficit tempus imaginarium; Quapropter per hunc Auctorem nihil aliud erit Aeternitas Dei, quam esse Diuinum, quatenus connotat successionem infinitam motus existentis actu, vel potentia, cui Deus coexistit. Verum, cum iam dixerimus contra Aureolum nihil aliud importare durationem, quam permanentiã, siue moram in esse, & esse certum Deum habere esse permanens, & stabile, non minùs ac sit certum eum habere esse, manet Aeternitatem ipsius esse independentem ab aliquo extrinseco, siue actuali, siue potèntiali; nam, esto implicaret quodcumque aliud extrinse-

cum, adhuc Deus esset æternus non minùs ac modo sit sine vlla correspondentia ad vllam successionem; nec officit illud, quod adducit in explicationem suæ sententiæ de Immensitate; immò re-torqueri potest contra ipsum; nã, quemadmodum Immensitas, estò nullam importet in Deo extensionem, est nihilominùs illi ratio, ut possit existere in quocumque loco, ita tamen, ut, si per impossibile implicaret omnis locus, adhuc De^o esset Immensus, nam haberet adhuc esse interminatum, & illimitatum, sic etiam æternitas, etsi careat extensione successiva, est nihilominùs talis permanentia in esse, ut, licet à nobis non apprehendatur, nisi per analogiam ad successionem, præcisa quacumque successione adhuc habeatur eius essentia; manet ergò contra Gabrielem Deum ab Aeterno realiter durasse actu, quia permansit in suo esse, à qua duratio re ipsa non distinguitur; & cum ab æterno nulla esset realis duratio siue actualis, siue potèntialis actu contradistincta realiter ab ipsa Omnipotentia Dei, manet sine ordine ad illam durasse. Et hoc est omnino de mente S. Patris, qui lib. 1. de Civitate Dei cap. 5. cum dixisset: *Queritur cur potius tunc, & non antea factus sit Mundus, &c.* & cum per totum ferè caput

reiecisset spacia imaginaria, resoluit hanc quæstionem dicendo: *Respondetur eis isto modo inaniter homines cogitare præterita tempora vacationis Dei, cum nullum tempus sit ante Deum.* Et postea cap. 6. subdit: *Si enim tempus sine aliqua mobilitate non est, in Aeternitate autem nulla mutatio, quis non videat quod tempora non fuissent, nisi creatura fieret?*

Dices 7. in fauorem huius sententiæ Deum quidem realiter durasse, quia esse Diuinum erat reale, sed hoc adhuc essentialiter connotare durationem illam eo prorsus modo, quo tempus est quid reale, estò connotet relationem rationis. R. esse disparem rationem, eo quod non solum esse Diuinum est reale, & realiter sub ratione essendi, sed etiam est sub ratione durationis; nullo enim intellectu cogitante illud esse Diuinum permansit ab æterno, & de se aptum fuit coexistere cuicumque, sed non habuit realitatem durationis ab aliquo extrinseco, neque per ordinem ad illud; nam ille respectus, & aptitudo supponit ipsam permanentiam in esse; ergò ab intrinseco omnino erat realiter, & absolute durans; tempus verò, cum sit essentialiter numerus, seu mensura, necessario, & essentialiter importat illam relationem, sine qua mensura nec

esse, nec concipi potest. Quod si adhuc quis pertinaciter insistat, quod, quæadmodum illud connotatum durationis imaginariæ est satis ad hoc, ut esse Diuinum concipiatur à nobis sub ratione durationis conceptu diuerso à conceptu existentie per se, sic essentialiter importatur in ipso conceptu durationis, ad hoc ut sit distinctus formaliter à conceptu existentie, contra est, quia Aeternitas est attributum, & perfectio realis ipsius independentè à nostro conceptu, & à quocumque extrinseco, ut explicatum est; unde, licet ille respectus inuoluatur in nostro imperfecto conceptu ex defectu nostri modi concipiendi, est nihilominus postea per actum iudicii corrigendus excludendo quemcumque respectum fictum; non tamen propterea nego respectum coexistentie quando actu coexistit duratio, qui est realis; verum hæc coexistentia est quid diuersum ab æternitate, quæadmodum vbiquitas est quid diuersum ab Immenfitate.

Dices 8. Scripturæ Diuinæ tribuunt ipsi Deo præsens, præteritum, & futurum, ut in Ps. 2: *Ego hodie genui te.* Prou. 8. *Ante omnes colles ego parturiebar,* ad Hebr. 13. *Christus heri, & hodie ipse, & in secula, &c.* ergò &c. Respondetur Scripturam Sacram se accomodare nostro communi modo loquen-

quendi, qui respondet nostro imperfecto modo concipiendi eo modo, quo ad significandas alias perfectiones utimur vocibus brachij, auris, oris, manus, cordis, & similia; propterea S. Pater in Ps. 101. excludit omnem successionem, ut patet in Axiomate, & insuper in libro de Vera Religione cap. 49. in fine ait: *Aeterna enim vita temporalem viuacitate superat; nec quid sit Aeternitas, nisi intelligendo, conspicio; Mentis quippe aspectu omnem mutabilitatem ab Aeternitate seiungo, & in ipsa Aeternitate nulla spacia temporis cerno, quia spacia temporis praeteritis, & futuris rerum motibus constant; nihil autem praeterit in aeterno, & nihil futurum est, quia & quod praeterit esse desinit, & quod futurum est, nondum esse cepit; Aeternitas autem tantummodo est, nec fuit quasi iam non sit, nec erit quasi adhuc non sit. Quare sola ipsa verissime dicere potuit humana menti: Ego sum, qui sum, & de illa verissime dici poterat: qui est misit me cui si nondum possum inherere, obiurgem saltem nostra phantasmata, & tam nugatorios, & deceptorios ludos de spectaculo mentis ejiciamus: utamur gradibus, quos nobis Divina Providentia fabricare dignata est; quibus verbis adeo clare docet, quod supra dixit, ut sola lectione opus sit. Si*

E

milia habent S. Greg. Nazianzenus oratione de Paschate, S. Gregorius Magnus lib. 16. Moralium cap. 26. S. Anselmus in Monologio c. 21. & 22. immo & ante illos Plato in Timæo dixit: *Dies porro, & noctes, & menses, & annos, qui ante calum non erant, tunc nascente Mundo nasci iussit, quae omnia temporis partes sunt. Atqui erat, & erit, quae nati temporis species sunt, non recte Aeterna substantiae assignamus; dicimus enim de illa est, erat, & erit; sed illi reuera solum esse competit. Fuisse vero, & fore deinceps ad generationem tempore procedentem referre debemus; motus enim quidam duo illa sunt; Aeterna autem substantia, cum eadem semper, & immobilis perseveret, neque senior se ipsa fit umquam, neque iunior, neque fuit haecenus, neque erit impofterum, neque recipit eorum quicquam, quibus res corporea, mobilesq; ex ipsa generationis conditione subiunguntur, nempe haec omnia temporis imitantis Aevum, seque numero reuoluentis species sunt. Haec ibi Plato, quibus nihil clarius.*

Dices 9. Si non admittitur sententia Aureoli, necesse est ut verificentur simul, & semel plura contradictoria; sed hoc est contra lumen naturale; ergo &c. Probatum maior, quia, cum ponatur Aeternitas absolutè, & omnino indi-

e 2

indi-

indivisibilis, & ambiat omne tempus, necesse est ut comprehendat omnia, quæ sunt diuersis temporibus; ergo plura contradictoria ad idem indivisibile relata; nam esse lucem, & non esse lucem in eodem aere, quibus constituuntur dies, & noctes, respiciunt simul idem nunc, seu indivisibile Aeternitatis. Respondent plures Moderni nullum esse inconueniens, quod in indivisibili altioris ordinis verificentur contradictoria; verum, si hæc responsio ita nudè accipiat, videtur esse omnino insufficiens, aut plenè falsa, cum non appareat cur sit contra lumen rationis, quod duo contradictoria verificentur relata ad indivisibile inferioris ordinis, & non sit contra lumen rationis quod verificentur relata ad indivisibile altioris ordinis; propterea alij dicunt quod non sunt perfectè contradictoria, quando referuntur ad mensuram altioris ordinis; verum adhuc nō capio quomodo, sicut sunt perfectè contradictoria Petrus in hac hebdomada ægrotavit, & Petrus in hac hebdomada non ægrotavit, ita non sint perfectè contradictoria Petrus in æternitate ægrotavit, & Petrus in æternitate nō ægrotavit; & tamen si in vno tempore ægrotavit, & in alio tempore non ægrotavit, cum vtrumque tempus contineatur in Aeternita-

te, necessario verum erit dicere quod in Aeternitate ægrotavit, & in æternitate non ægrotavit. Respondent alij quod, sicut illa duo Petrus ægrotavit, & Petrus non ægrotavit, si nihil aliud addatur, nullo modo sunt contradictoria, quia copula verbalis, est, vel fuit, non significat durationem æternitatis propriam, sed nostri temporis, significat enim durationem propriam nostrarum actionum, quæ est tempus, & quia non exprimitur in illis determinatum tempus poterunt ad varia tempora referri, ita etiā si addatur in Aeternitate, quia hæc ambit omne tempus. Facilius, & breuius potest responderi ad verificationem contradictoriorum requiri quod respiciant indivisibile, quod sit tale, & formaliter, & virtualiter, seu eminentè, aliàs non sunt contradictoria; sicut enim suprā dixim⁹ verificari de anima simul, & semel eam moueri, & non moueri licet sit indivisibilis, putà si moueatur manus, & non moueatur caput, quia cum illa indivisibilitate formali stat eminentia diuisibilitatis, ita cum indivisibilitate formali Aeternitatis stat continentia eminentialis diuisibilitatis cuiuscumque temporis in ea contenti.

Dices 10. saltem vitari non potest, quin Aeternitas dicatur maior hodiè, quàm heri, cum coexi-

stat

stat maiori durationi. Resp. id nullo modo sequi quoad rem, sed solum, & ad summum quo ad nostrum modum concipiendi eo modo, quo concipimus animam rationalem augeri ad augmentum corporis, cum tamen semper maneat indiuisibilis.

Dices 11. cum Vasquez Aeternitas opponitur tempori; sed hoc includit difformitatem prioris, ac posterioris, ac etiam relationem mensuræ; ergo æternitas vtrumque excludit. Antequam procedam ad solutionem aduerto Vasquez conuenire cum Scoto in negatione principij, & finis, asserit enim hic quodlib. 6. æternitatem nihil addere suprâ existentiam, ac durationem Diuinam nisi negationem luccessionis, desitionis, & dependentiæ; Vasquez autem præter hanc addit negationem mensuræ quo posito; resp. tempus esse quoddam artificiale constans ex reali, & rationis, nempe ex motu assumpto ad mensurandum alium motum, vel aliam durationem, æternitatem verò esse perfectionem realem Dei; quapropter satis est eam opponi tempori cum sit indiuisibilis, & tota simul, licet ex hoc sequatur quod non possit esse mensura, quæ tamen negatio est quid consequens, & extrinsecum ipsi æternitati, non verò quid essenziale, aut intrin-

secum, vt contendit Vasquez; nã, estò posset vel per possibile, vel per impossibile assummi ad mensurandum aliud, adhuc non desineret esse æternitas; si enim Mûdus fuisset ab æterno (vt potuisset esse multi Catholici opinantur ijque Auctores graues) cur non potuisset tunc assummi Aeternitas Dei ad mensurandas res permanentes, putà durationem Angelis, & dici: tantum durat Angelus, quantum durat Deus? non est igitur essentialis Dei æternitati hæc negatio mensuræ.

Dices 12. cum eodem: Iob. cap. 24. habetur: *qui nouerunt eum, ignorant dies illius*, idest exponit Vasquez sciunt eius ætatem diebus, & annis non mensurari, quod confirmat, quia, si posset conuenire ratio mensuræ, vel conueniret respectu intellectus Diuini, vel respectu intellectus creati; neutro modo conuenit, vt patet; ergo &c. Resp. sensum Iob ibi non esse asserere negationem mensuræ esse de essentia æternitatis, sed vt explicat ibi Glossa ordinaria, *Quia etsi iam per Fidem Deum nominus, qualiter tamen sit eius æternitas sine præterito, vel futuro non videmus*; cum qua concordant Lyranus, & Interlinealis, & communiter Interpretes. Ad confirm. responsio patet ex dictis, quia siue conueniat ei ratio mensuræ, siue eius nega-

negatio, est prorsus extrā conceptum essentialē Aeternitatis.

Dices 13. cum Scoto loco cit. in definitione S. Seuerini Boetij habentur expressē prædictæ negationes; ergo sunt de conceptu essentiali ipsius Aeternitatis. Prob. antecedens, nam per ly *tota simul* habetur negatio successionis, per ly *interminabilis* habetur negatio desitionis, & per ly *perfecta possessio* habetur negatio dependentiæ ab alio; ergo &c. Resp. S. Boetium definire æternitatem per negationes, quia non possumus concipere eam ut est in Deo, nisi per remotionem eorum, quæ temporari conueniunt, sed reuerà illæ negationes fundantur in ratione positiua, & illam consequuntur; præterquamquod prima, & tertia particula, si benè considerentur, non sunt negationes, sed in formali suo significato important aliquid positium.

Dices 14. ex eo quod Angelus in æternum duret nihil habet amplius positium, quàm haberet

si hodie ann hilaretur; ergo durare in æternum, nihil addit, nisi negationem desitionis, ex quo sic arguitur ad intentum: Si per impossibile conciperetur Æternitas Dei hodie desinere, non haberet alium modum ab eo, quem habet finē illa hypothesi in Æternum mansura; ergo duratio Æterna, quæ per æternitatem importatur, solum dicit permanentiam esse Diuini cum hac negatione. Resp. non posse fieri hypotesim quod tollatur negatio illa desitionis per desitionem, quin simul intelligatur facta mutatio in positiuo, ex quo sequitur illa negatio, sicut nō potest fingi quod homini non cōueniat risibilitas, nisi fingamus destrui conceptum hominis; Si ergo detur hypothesis, etiam supponetur æternitas non esse, ut est de facto, talis cui repugnet desinere, in quo differt a duratione Angelī, quæ, licet sit indiuisibilis, est tamen eiusmodi, ut illi ab intrinseco non repugnet desinere.

AXIOMA SECVNDVM.

*De Aeuo.**Ex Libro Octogintatrium Questionum Quest. 72.*

Quari potest quomodo ab ipso Apostolo Paulo dictum sit: *Ante tempora Aeterna*; si enim tempora, quomodo aeterna? nisi forte ante omnia tempora intelligi voluit, quia, si dixisset ante tempora, neque addidisset aeterna, posset accipi ante quaedam tempora, quae ante se haberent alia tempora; aeterna autem maluit dicere, quàm omnia, fortassis ideo, quia tempus non capit ex tempore. An tempora aeterna aeuum significant, inter quod, & tempus hoc distat, quod illud stabile est, tempus autem mutabile?

DVBIVM

Quid sit Aeuum, & an admittat prius,
& posterius.

Quia plurima de voce in hoc quaesito misceri solent, propterea opere precium duxi praemittere solutioni doctrinam S. Thomae de differentia, quae intercedit inter Aeternitatem, Aeuum, & tempus quaestione decima, primae partis, articulis tertio quarto, & quinto compendiosè expositam. Docuit igitur ibi Angelicus

licus Doctor primo *Æternitatem* consequi immutabilitatem; & quia Deus solus est prorsus incommutabilis, sic ei esse proprium esse *Æternum* secundum perfectam rationem *æternitatis*; creaturis vero solum competere secundum modum, quo immutabilitatem participat; Aliqua enim dicuntur *æterna* propter diuturnitatem durationis; quædam propter immutabilitatem secundum totum esse, ut elementa; quædam secundum esse substantiale simpliciter ut Angeli; quædam etiam secundum operationes, ut Beati ratione visionis; & sic ratione participationis sunt plures *æternitates*; sic etiam Ignis inferni est *æternus*, quia est sine termino, licet ibi potius sit tempus, cum ibi etiam sit transmutatio. Consequenter ad hæc docuit differentiam inter tempus, & *Æternitatem* esse quod in tempore est prius, & posterius; at *æternitas* est tota simul, & hanc esse differentiam intrinsecam; nam, quod *æternitas* careat principio, & fine, quæ sunt in tempore, siue summatur ex partæ mensuræ, siue mensurati, est differentia per accidens consequens differentiam allatam, quæ est per se, quia si summatur ut mensura, etiamsi tempus esset *æternum*, adhuc differret ab *æternitate*, quia hæc est tota simul, non vero tempus; & sic *æternitas*

mensurat esse, tempus vero motum, & quietem eius, quod est aptum moveri; & ideo, quæ recedunt à permanentia essendi, aut, recedere etiam ab *æternitate*, ac proinde esse aliam mensuram à tempore; *æuum* autem docuit esse medium inter *æternitatem*, & tempus ex S. Severino Boetio lib. 3. de consolatione Philosoph; metro 9. Et quia *æternitas* est mensura esse permanentis, ac proinde sicut aliqua recedunt à permanentia essendi, ita recedunt ab *æternitate*; horum autem quædam recedunt secundum transmutationem subiecti, quæ subijciuntur tempori, quædam vero non secundum esse, sed secundum locum, ut cæli, vel secundum electionem, ut Angeli; ergo mensurabuntur alia mensura, quæ erit media inter tempus ex vna parte quod mensurat etiam esse, & *æternitatem* ex altera, quæ mensurat omnino immutabile; ideoque tempus habet prius, & posterius secundum se; *Æuum* non habet, sed ei coniungi possunt; *Æternitas* vero nec habet, nec habere potest. Naturale est igitur substantiæ spirituali creatæ mensurari *Æuo*, quantum vero ad affectiones intellectivas, in quibus est successio, mensurari tempore; & hoc est conforme ad id, quod docet S. Pater lib. 8. de Genesi ad litteram ubi cap.

20. ait: *Dens spiritalem creaturam corporali praposuit, quod spiritalis tantummodo per tempora mutari posset, corporalis autem per tempora, & loca &c.* quem locum explicans S. Thomas art. 4. cit. quæst. in responsione ad primum ait: *Dicendum quod creatura spirituales quantum ad affectiones, & intelligentias, in quibus est successio, mensurantur tempore; unde & Augustinus ibidem dicit quod per tempus moveri est per affectiones moveri; quantum vero ad esse naturale mensurantur æuo, sed quantum ad visionem gloria participant aeternitatem.* Hucusque S. Thomas, cuius doctrina estò satis clara, & recepta sit in eius, & plurimis alijs Scholis, nihilominus quoad id, quod spectat ad æuum, an scilicet in se includat prius, & posterius, est aliqua difficultas.

S. Bonaventura in 2. dist. 2. art. 1. q. 3. ponit in *Æuo* susceptionem prioris, & posterioris, aliter tamen, quam in tempore, idest sine innovatione, ac veteratione, essendi, ita ut esse æuiterni semper idem maneat, sed cum aliqua continuatione, cuius oppositum accidit in tempore, in quo desinente priori parte incipit posterior; & quia difficile est capere, quomodo sit successio sine novitate, hoc explicat ex diverso modo, quo rarius procedit à fonte,

& radius à sole; nam in primo semper nova, ac nova aqua effluit, in secundo vero quod semetemissum est continuatur; è contra, verò non solum est S. Thomas loco citato, sed etiam sunt Scotus in 2. dist. 2. quæst. 2. Durand. ibid. q. 3. Gabr. ibid. q. 1. art. 1. Henricus quodlib. 5. q. 18. Ocham in 2. q. 10. Alb. Magnus quæst. de quatuor coevis, ita ut iudicetur communissima, & certissima, estò S. Bonaventura eam vocet intelligibilem. Est tamen adhuc aliqua differentia inter Scotum, & Thomistas; nam ille loco citato putat posse admitti in *Æuiterno* susceptionem prioris, & posterioris, non quidem eo modo, quo ponit S. Bonaventura, sed dicendo totam existentiam absolutam *Æuiterni* manere, sed variare respectum ad causam, ita ut eadem sub vno respectu succedat sibi sub alio.

Dico 1. in *æuo* nullam esse successionem, præter illam, quam cum S. Patre, & S. Thoma supra in præmissis dixi. Probat. 1. ex ipso S. Bonaventura, qui in duratione Angeli docet nullam esse innovationem, nec inveterationem; sed implicat intelligere successionem sine tali variatione; ergò &c. Probat minor: Successio in suo conceptu quidditativo includit prius, & posterius; sed implicat id quod est prius ut tale esse simul cum poste-

posteriori; nam non esset prius, sed simul; ergo debet esse quando non est posterius, & è contrà posterius quādo iam præcessit prius, aliòquin esset simultas coexistentiæ, quæ non potest stare cum successione; ergo est ibi novitas posterioris, & inueteratio prioris. Probat. 2. quia esse Angeli non habet latitudinem graduum, sed est indiuisibile; sed non potest esse latitudo in duratione, quā oriatur ex latitudine rei, quæ durat; ergo &c. Opponit Scotus loco citato quod, quemadmodum si caro nō habens partem, & partem poneretur sub quantitate permanente, non liceret ex indiuisibilitate carnis inferre indiuisibilitatem quantitatis, sic neque licet ex indiuisibilitate esse Angelici arguere indiuisibilitatem Æui; sed facile reijcitur hæc impugnatio; cum enim quantitas (iuxta communio rem sententiam) distinguatur realitèr à substantia, non est mirum etiam data hypothesi quātitatē esse diuisibilē secundum se quā caro sit talis 2. scilicet duratio Aug. cū in nostra sententia sit idē realitèr cum ipsius esse, rectè ex vnius indiuisibilitate arguitur ad indiuisibilitatem alterius, tantò magis, quod etiam in carne, vt est prior natura quantitate, est admittenda saltem diuisibilitas potentialis cū illa indiuisibilitate actuali; vnde

Scotus non arguit ab omnimoda indiuisibilitate, sed ab indiuisibilitate actuali, quæ est coniuncta cum diuisibilitate potentiali; & sic non est mirum quod ex tali indiuisibilitate non possit inferri indiuisibilitas accidentis, quod recipit, & à quo realitèr distinguitur; at nos arguimus ab omnimoda indiuisibilitate vnius ad indiuisibilitatem alterius cum eo identificati, & sola ratione distincti. Probat. tertio nostra assertio, quia vel in duratione Angeli esse præcedens desinit, & sic erit corruptio, vel eo manente aduenit aliquid; ita vt variatio fiat solum quoad futurum, vt contingit in nutritione, in qua manente substantia antiqua aduenit noua (& hanc esse mentem S. Bonauenturæ arbitrati sunt aliqui ex recentioribus.) & hoc non potest esse, quia substantia Angeli est omnino indiuisibilis, & habet suum esse completum; neque capio quomodo ea sit mens S. Bonauenturæ, cum nunquam loco citato distinguat illam variationem quoad præteritū, & quoad futurum, neque comparet continuationem Angeli continuationi hominis, cum in illa nihil de nouo producat, sed conseruetur productum; in ista verò semper de antiquo aliquid ammittatur, & semper de nouo aliquid producat.

Dico

Dico 2. nec etiam eo modo, quo Scotus iudicat, posse admitti in Æuo successionem, seu prius, & posterius esse concedendum. Probatur 1. quia illa successio, si daretur, non esset in duratione Angeli, sed in relatione, quæ est quid posterius, & omnino diuersum à duratione. Secundo quia nec quidem in illa relatione ad causam est vlla successio, & primo quidem in nostra sententia, quæ identificat relationem cum fundamento, secundo nec etiam in quacumque alia sententia; cum enim relatio sequatur ad fundamentum, quod in præsentia nihil aliud est, quàm esse productum, sicut esse est idem, sic etiam productio, quæ non potest habere partes nisi eas habeat & terminus. Quapropter, sicut creatio, & conseruatio Angeli sunt idem planè realitèr, & hæc suprà illam addit solum connotatum continuationis, seu durationis, quia in primo instanti dicitur quidē res creari, non autem conseruari, quod est manuteneri in esse præhabito, sic etiam ipsa relatio, quæ est eadem secundum rem, & secundum rationem diuersa, denominat Angelum in primo instanti creatum, in consequenti verò conseruatum.

Dices primò cum S. Bonauentura: S. P. Augustinus lib. 11. Cōf. cap. 14. ait: *Præsens si semper es-*

se præsens, nec in præteritum transiret, iam nō esset tempus, sed æternitas; sed sublata successionem in æuo ponitur præsens numquàm transire in præteritum; ergò non esset Æuum, sed æternitas. Præterea S. Anselmus in Profologio cap. 20. cum Deo loquens ait: An hæc quoque modo transis omnia etiam æterna, quia tua, & illorum æternitas tota tibi præsens est, cum illa nondum habeant de sua Æternitate, quod venturum est, sicut iam non habent quod præteritum est; sic quippe semper es ultra illa, cum semper ibi sis præsens, ad quod nondum illa perueniunt? adducuntur etiam hic verba Glossæ in illud Exodi cap. 3. *Qui est, misit me ad vos, vbi exponit. Deus autem tantum est, qui non nouit fuisse, & futurum esse,* quæ verba Vasquez Disp. 33. cap. 2. n. 9. ait esse desumpta ex S. Isidoro lib. 7. Etimologiarum cap. 1. vbi explicat decem nomina Dei, non verò ex S. Hieronymo epist. 136. quæ est ad Marcellam, vt citant alij, fortassè ex eo quod postquam citauit Glossa S. Hieronimum, ibidem post illius sententiam adduxit prædicta verba S. Isidori suppresso huius nomine; sed (quidquid sit de hoc) cum per hos SS. Patres alijs omnibus ab Æternitate Dei realitèr contradistinctis, quæcumque illa sint siue

corporea, siue spiritualia conueniat successio, etiam si dicantur *Æterna*, idest non sint finem habitura, videtur non posse negari *Æuo* conuenire prius, & posterius. R. communiter S. Patrem ibi summere *Æternitatem* amplè, quatenus scilicet complectitur etiã eternitatem participatam; nam ipsemet excludit apertè successionem à duratione Angeli; libro enim 12. de Ciuitate Dei cap. 15. ait: *Ac per hoc etiam si immortalitas Angelorum non transit in tempore, nec præterita est, quasi iam non sit, nec futura quasi nondum sit, tamen eorum motus quibus tempora peraguntur, ex futuro in præteritum transeunt*, ubi, vt vides, in eorū duratione, quam appellat immortalitatem, non admittit successionem, siue prius & posterius, sed solum in eorum motibus, quibus tempora peraguntur, quod nos vltro concedimus. Ex hoc loco censent plures S. Thomam desumpsisse discrimen *Æui* ab *Æternitate*, quando docet *Æuum* esse durationē rei immutabilis secundum esse, mutabilis verò secundum operationem, *Æternitatem* verò esse rei omninò immutabilis, licet S. Anselmi testimonium nihil aliud conuincat nisi variationem operationum, & accidentium; ex his enim, sicut nondum habent, quod futurum est, sic iam non habent

quod præteritum est, quod ex verbis ipsius S. apertissime deducitur. Sic etiam exponenda est glossa, quæ tantisper variat verba S. Isidori; nam vbi glossa legit *Deus autem tantum est, qui non nouit fuisse, vel futurum esse*, S. Isidorus legit *Deus autem tantum esse nouit, qui non nouit fuisse, vel futurum*, quæ verba exposita vt supra adducta testimonia nullo modo fauent sententiæ de successionē *Æui*; nam non obstante æuo in æuiternis datur successio in operationibus, & accidentibus, quæ non datur in operationibus, & perfectionibus Dei. Vide Vasqu. loco cit. cap. 4. n. 20. & seq.

Dices 2. actio, qua Deus conseruat Angelum est diuersa ab eius productione, & sic habet diuersum terminum; sed terminus conseruationis non est, quando est terminus productionis, sed post; ergo est ibi prius, & posterius. Confirmatur quia posita actione productiua, & sublata conseruatione non habebit esse cras, quod habebit ea posita; ergo est actio diuersa à prima. Quod si dicatur illud cras supponere existentiam diei crastini, qua posita per idem est per quod existerat etiam heri, contra est, quia per conseruationem ponitur non solum coexistentia, sed etiam fundamentum coexistentiæ, quod est esse per conserua-

seruationem. Præterquamquod sublata successione idem erit in Angelo esse, fuisse, & fore; sed est impossibile Gabrielem non fuisse; ergò & non fore supposito decreto de conseruatione illius in æternum. R. has difficultates, quæ ex conseruatione desumuntur, faciliter dissolui, si attendatur Generationem æternam Filij Dei semper perseverare, & perpetuò Filium à Patre procedere generatione absque vlla successione, & variatione futuri; quo posito rectè possumus intelligere creaturam spirituales perpetua creatione à Deo produci, & conseruari, & nullam esse necessitatem distinguendi realiter ipsam creationem à conseruatione, sed solum ratione per respectum ad varia instantia, & durationem temporis nostri, vt, quatenus refertur ad primum instans, dicatur creatio, quatenus verò ad reliquum temporis, cum quo etiam simul durat, appelletur conseruatio, eadem tamen sit actio re, & ratione in reliquis. Quod si possemus eam non conferre cum tempore non distingueremus eam in creationem, & conseruationem, sed vnica tantum actio diceretur, quares perpetuo à Deo ex nihilo extraheretur.

Dices 3. data hypothese quod Angelus produceretur hora duo-

decima, & tertiadecima annihilaretur, & postea quartadecima reproduceretur, duratio horæ quartadecimæ, & quintadecimæ succederet verè & realiter durationi horæ duodecimæ, vt manifestè patet; sed eadem successio datur etiam si ponatur non annihilari hora tertiadecima, annihilatio enim nihil ponit reale immò tollit; ergò semper est ibi vera successio, & necessariò est admittendum dari ibi prius, & posterius. R. esse in data hypothese successionem mediatè, quatenus scilicet non esse Angeli succederet ad esse ipsius, & denuò idem esse succederet ipsi non esse; vnde, quemadmodum reproductio eiusdem post non esse non officit vnitati rei, sic neque talis successio indiuisibilitati; nam, sicut reproduci-tur eadem substantia numero, sic etiam eadem duratio indiuisibilis. Quod si quæras cur possit dari successio mediata, non verò immediata, resp. inde esse quod immediata supponeret aliud, & aliud esse aduenire Angelo, quod sit corruptibilitate Angeli, & latitudine partium, seu graduum contingere nequit, mediata verò solum arguit dependentiam Angeli ratione cuius ad esse potest sequi non esse, & denuò idem esse; Vbi diligentè aduertendum est annihilationem Angeli non dicere

negationem conseruationis futuræ (vt supponunt aduersarij inferentes indè aliud esse conferri per creationem, & conseruationem subsequenter ab eo, quod impeditur per subtractionem concursus) sed esse negationem influxus, & concursus præcedentis; annihilatio enim est negatio esse iam habiti, & non futuri; annihilatur enim quod est, non verò id, quod nondum est, & annihilatio succedens conseruationi aliundè habet esse futurum, aliundè esse annihilationis; nam esse futurum habet quatenus succedit ipsi esse, quod præsupponit, esse verò annihilationis habet in ordine ad esse iam habitum.

Dices 4. Vnus Angelus potest durare minus, quàm durauerit alter; ergò datur ibi prius, & posterius. Probatur antecedens, quia, si modo produceretur de nouo Angelus, hic in crastinum durasset solum per diem, & alij omnes ià durassent per sex millia &c. annorum; ergò isti durassent plus, quàm ille. R. illam prioritatem non esse intrinsecam durationi, seù esse Angelico, quasi in eo sit aliud esse, quod durauerit prius ab eo, quod durat post, sed esse ratione extrinseci idest temporis, cui correspondent illi diuersi Angeli; quapropter, sicut non potest colligi successio intrinseca in indiuisi-

bili, seù instanti ex eo quod alteri succedat, sed solum extrinseca, sic nec etiam in æuo, cum intrinsecè, & in se sit omninò indiuisibile.

Dices 5. Si Æuum Angelicum esset intrinsecè indiuisibile modo explicato haberet infinitam virtutem coexistendi simul infinitæ, vel infinitis durationibus; sed hanc de facto nullus concedit Angelo (quidquid sit de possibili ergò) &c. Probatur sequella maioris, quia per tale Æuum haberet Angelus excludere infinitas negationes coexistentiæ cum infinitis partibus durationis; sed negationes infinitæ non possunt excludi, nisi per positionem virtutis formalitèr, aut virtualitèr infinitam; ergò &c. Confirmatur, quia ex aptitudine coexistendi simul infinitis locis rectè colligeretur in Angelo virtus infinita, sicut eam colligimus in Deo; ergò ex aptitudine coexistendi simul infinitæ, vel infinitis durationibus æui infinitas rectè colligetur. Respondent aliqui Angelum ex duratione sua indiuisibili non habere posse simul coexistere infinitis durationibus, sed solum successiuè per continuam conseruationem, quod non arguit infinitatem, & sic argumentum non procedit, vt procederet, si duratio Angeli esset sicut Æternitas, quæ vnitè habet illam latitudinem dura-

duratiuam, per quam habet unitè posse ex propria ratione coexistere infinitæ durationi; sed, cum ex propria ratione sit defectibilis, & eâtenus coexistat quatenus cōseruatur, nō currit paritas de duratione, & immensitate, aut quacumque alia infinitate, quæ posset adduci in exemplum; sic ergò videtur sufficienter satisfactum esse tum argumento, tum etiâ confirmationi. Sed contrâ hanc responsionē est, quod ex hypothesi prædicta illa aptitudo coexistendi infinitis locis esset & ipsa à Deo, & ab illo penderet in cōseruari; ergò, si hoc non obstante rectè colligeretur immensitas, & infinitas Angeli, idem erit colligendū ex aptitudine ad coexistendum infinitæ durationi. R. quod posita duratione rei præcisè cum illa qualicumque immensitate sine perpetua cōseruatione haberet posse coexistere infinitis locis, non autē infinitæ durationi, nisi cōseruaretur in æternum ab extrinseco; & inde rectè colligitur illam aptitudinem esse infinitam, non verò durationem prædictam; nunquā enim actu hæc adæquaret infinitā durationem actu existentem, cum tamen illa aptitudo adæquaret infinita loca, quæ supponuntur in illa hypothesi existentia, vel posse existere, & ab illa posse repleri. Quapropter, si uti si tribueretur

Angelo eadem actione ut semper maiori, ac maiori loco coexisteret, nunquā tamen infinito actu, nō posset colligi eius infinitas actualis, sic neque ex hoc, quod semper maiori, ac maiori durationi coexistat; illa enim coexistentia non est ab aliquo intrinseco, ex quo necessario sequatur, ut sequitur ibi coexistentia cum infinitis locis, sed ab extrinseca Dei cōseruatione; atque ideò hæc duratio nec in ratione entis, nec in ratione durationis est infinita, at illa immensitas, si minus in ratione entis, saltem in tali ratione esset infinita.

Quæri hic solet an detur alia duratio præter suprapositas. Resp. communiter à Thomistis dari tempus discretum, & illius instantia, quibus mensuratur qualibet operatio Angeli alteri impossibilis, quæ aliquandò desinat, quod addunt & propter cognitionem, qua Angelus cognoscit se ipsum, quæ, si naturalis sit, & necessaria, mensuratur æuo, ut eiusdem substantia, si verò libera, instanti discreto, & propter visionem Beatificā, quæ à S. Thoma loco citato mensuratur Æternitate participata, quæ peculiari ratione tribuitur visioni, eò quod non solum sit duratio uniformis æterna à parte post, ut æuum, sed quod supremum locū obtineat inter entia creata, & bea-

tos efficiat simillimos Deo. Obijcit Scotus, qui opinatur nullam aliam durationem esse concedendam præter æternitatem, ævum, & tempus in 2. dist. 2. quæst. 4. & in 4. dist. 49. qu. 6. Visionem Beatificam non aliam sibi vindicare mensuram, quam ævum, eo quod habeat eundem modum durationis cum substantia Angeli, & æquè possit per Dei potentiam desinere. Resp. Thomistæ vindicare sibi diuersam, eò quod sit supernaturalis.

Obijcit iterum frustrà poni instans discretum propter minorem durationem operationis Angelicæ, quod probat ex eo quod si Angelus annihilaretur, adhuc eius duratio poneretur ævum; ergò, etià si illæ operationes non durent sæper, poterunt mensurari æuo. Respondent in his, & similibus spectandum esse quid cuique debeatur ex natura sua, non verò quid ei conueniat ab extrinseco, & per accidens, ac proinde durationem gratiæ, & illorum accidentium supernaturalium, quæ prout sunt creaturæ intellectuales, & in via, possunt deficere, ob eandem causam dicunt ab instanti discreto mēsurari.

Quæstio hæc plurimum habet de voce; propterea in ea non immoror; qui autem de hoc plura cupit videat Vasquez Disp. 36.

in primam partem, & Caspensem Disput. 9. Sect. 4. Solùm obseruo cum Vasquez loco citato cap. 1. à n. 3. ex Patribus, non colligit tempus discretum diuersum à nostro; nam, licet S. Pater Augustinus lib. octauo in Genesim ad litteram cap. 20. doceat à Domino factam spirituales, & corporales creaturas, ex quibus spiritualis moueretur per tempus, non per loca, sed corporalis per vtrumque, non tamen inde colligitur hoc tempus de quo loquitur ibi S. P. esse discretum, aut aliud à nostro, nisi fortè materialitèr; nam, vt probet quod dixerat, subiunxit: *Exempli enim gratia per tempus mouetur animus vel reminiscendo, quod oblitus erat, vel discendo ea, quæ nesciebat*, vbi non loquitur de tempore diuerso à nostro, nullo enim modo ibi ponit diuersitatem temporum; Sic etiam aduertendum est, quod aduertit & idem Auctor Disp. cit. cap. 2. eundem S. P. in lib. 83. Quæstionum q. 23. vbi ait: *nam & anima eternitatem vel intelligitur, vel creditur consequi, sed eterna eternitatis participatione fit, non autem ita eternus Deus, sed quod ipsius eternitatis est anchor*, non magis fauere sententiæ docenti operationis Beatificæ, & Gratia mensuram non esse tempus vllum, nec ævum, sed eternitatem diuersam ab æuo, quam pro-

propterea Caietanus, & plures moderni participatam vocant differentiam ab æuo, quam sententiæ Scoti, qui docet loco citato etiam mensurari æuo; neque enim adducit eo loco S. Pater exemplum operationis Beatificæ; & si illud adduxisset, nec etiam inde probaretur durationem ipsius esse diversam ab æuo, cum familiare sit S. Patri nomine Aeternitatis participatæ æuum significare; hoc enim nomine æui rarissime usus est, & fortasse solum semel in loco, unde axioma desumptum est.

Quæri etiam ulterius hinc solet, an sit unum tantum æuum, sicut est una æternitas, & unum tempus, & quænam sit æuiteriorum mensura: Docuit enim S. Thomas quæst. supraci. art. 6. quod, cum ex temporalium rerum cognitione veniamus in notitiam spiritualium secundum unitatem temporis investiganda sit unitas æui; & cum per ipsum tempus sit tantum unum numero eo modo quo ibi explicat, sic etiam docet omnium æuiteriorum esse mensurari æuo primi Aeterni, quod tantum est simplicius, quanto prius, & sic concludit ponendum esse unum tantum æuum; quia verò quandoque accipitur Auum pro sæculo, docet in hoc sensu posse poni plura æua, in cuius confirmationem adducit illud Esdræ in apocryphis:

Maestas, & potestas æuorum est apud te Domine; insuper dicit esse substantiale corporum cælestium mensurari & ipsum æuo primi æuiteri, etiam si daretur (quod tamen ipse non admittit) hæc esse creata post ipsos Angelos; quæ sanè doctrina est valde probabilis, & plausibilis in Scholis. Verum iuxta regulam hinc ab Angelico traditam in physicis cap. 15. quod est de tempore, consequenter ad id, quod docet S. Pater, nempe quod si aliquis motus vel corporalis, vel spiritualis conditionem istorum luminarium præcessit &c. sine tempore esse non potuit, &c. & cur non potius omnium corporum motus sint tempora? &c. & quod si cessarent cæli lumina, & moueretur rota figuli, adhuc esset tempus, dicendum est quod, sicut multiplicat tempora ad multiplicationem motuum, sic multiplicanda sunt æua ad multiplicationem eorum, quorum ipsum æuum est intrinseca duratio; neque in hoc puto esse dissensionem, nisi vocum; nam S. Thomas ibi loquitur de mensura vniuersali omnium illius generis iuxta principium illud Aristotelis lib. 10. Metaphysicorum textu 4. nempe unumquodque mensuratur simplicissimo sui ordinis, vel generis, quod ibi adducit S. Thomas; at S. Pater loquitur de omni eo, quod intrinsecè participat rationem,

nem, & quidditatem temporis, quæ utique reperitur in omni motu.

Altera pars quæsi excutitur propter Okamum in 2. quæst. 13. & Gabr. ibid. q. 1. art. 2. concl. 5. ac Durandum ibid. dist. 2. qu. 5. qui docent non dari aliam mensuram æterni, quam nostrum tempus; contra quos stat communis sententia Thomistarum, Scotistarum, Alensis p. 1. q. 12. Alberti Magni de coævis, S. Bonaventuræ, nostri Thomæ de Argentina, Henrici quodlib. 11. q. 11. Ricardi, & aliorum, qui vno ore docent; Æterna mensurari æquo, pro solutione, seu conciliatione harum sententiarum.

Dico 1. si sumatur mensura durationis pro eo, quod notificat durationem rei, nullum æquum esse mensuram alterius, quod sic probabo, & explico. Vel loquimur de Æternis, quæ sunt simul creata, ut Angeli, vel de illis, quæ non sunt creata simul, ut sunt animæ rationales &c. si sermo sit de his secundis, non potest ex aliquo vno, & eodem cognosci inæqualis duratio plurium; si de primis, cum omnia æqualiter durauerint, non potest esse notior duratio vni, quam alterius, ita ut vna habeat rationem mensuræ, altera mensurati, cum tamen de ratione mensuræ sit, ut sit notior mensurato, ut pa-

tet id, ex cuius certitudine sit certificandus intellectus de alijs. Probatur secundo inductione, quia vel duratio supremi Angeli esset mensura respectu intellectus Divini, & hoc non, quia illi æquæ primo sunt notæ omnes durationes, vel respectu Angeli superioris, & hoc non, quia est cognoscat suam durationem esse perfectiorem, ut potest coniunctam cum minori mutabilitate operationum, ex quo etiam sciret eam esse regulam, & mensuram perfectionis aliarum iuxta effectum Peripateticum, non tamen propterea ex duratione sua magis certificatur de aliorum duratione, vel respectu Angeli inferioris, & hoc non, quia inferior æquæ benè suam durationem cognoscit, ac durationem superioris, vel respectu nostri, & hoc non, quia hoc commune solum de Angelis in hoc puncto habemus, quod simul ceperint. Dixi sumendo mensuram pro eo quod notificat durationem, nam, si accipiatur pro mensura perfectionis, primum rectè potest dici mensura aliorum, quia reliquæ eò sunt magis, vel minus perfectæ, quò plus, vel minus recedunt à primo, & in hoc sensu credo loquutum fuisse D. Thomam.

Dico 2. nullum æternum mensurari proprio æquo intrinseco, si-

ēut nec etiam nullum temporaneū tempore suo intrinseco, nam inter mensuram, & mensuratum debet intercedere distinctio realis, sic enim se habet duratio intrinseca respectu vtriusque, sicut quantitas respectu proprii subiecti; sed substantia per quantitatem propriam solum fit mensurabilis à quantitate extrinseca; ergo.

Dico 3. Æuum mensurari tempore à nobis, sed inadæquatè. Prima pars huius assertionis probatur, quia si à nobis quæritur, quantum durauerit Angelus, respondemus, tot annorum millibus; nec est aliud, per quod de illius duratione certificari possimus. Secunda pars probatur, quia non possumus assumere nisi tempus finitum ad mensurandum eorum durationem, & tamen Angeli duratio excedit omne tempus; & sic non nisi inadæquatè potest assummi hoc ad illam mensurandam.

Dices: Aristoteles lib. 4. physic. textu 100. negat ea, quæ sūt, esse in tempore, quod secundum eiusdem explicationem, quam subiungit text. 114. & 119. nihil est aliud, quam mensurari tempore; & præterea tempus est quid omnino inferius, & imperfectius Æuo; ergo nullo modo potest assummi pro mensura huius. Respondetur Philosophum ibi loqui de mensura adæquata, immò de superante

rem mensuratam; nam secundum eius caput non dicuntur esse in tempore ea, quorum duratio præcisè per tempus innotescit aliquo modo, sed illa solum, quæ ita subiacent tempori, ut aliquid patiantur à tempore, ut ipsemet se explicat textu 117; nobis verò, qui ab eius auctoritate præscindimus, sufficit ut aliquo modo una duratio innotescat per alteram ad hoc ut illa, per quam altera innotescit, possit dici illius mensura, saltem inadæquata. Ad confirmationem respondeo non esse universalitèr verum mensuram debere esse perfectiorem re mensurata, sed quandoque esse multò inferiori, & imperfectiori ipsa, ut discurrenti per singulas mensuras clarum fit; & sic, licet tempus sit imperfectius, est tamen nobis notius æuo, & licet sit diuisibile, ut propterea ab aliquibus dicatur mensura Æterogenea, atque ideo inæpta ad mensurandam durationem indiuisibilem, & uniformem qualis est æuum, cum tamen sit in genere durationis, habet congenitatem sufficientem ad mensurandum modo explicato, ac etiam eo modo, quo requirit Aristoteles lib. 10. Metaph. mensurat enim durationem re quidem ipsa indiuisibilem, & permanentem, sed quæ à nobis non concipitur, nisi ad modum successiuarum, per quarū

analogiam illam coexistentiam, ut
possamus, penetramus; neque
enim Aristoteles requirit specificā
æqualitatem inter mensuram, &
mensuratum, sed sufficit ei pro ve-
ritate sui principij, quod detur
proportio sufficiens ad cognoscen-
dum quantitatem, vel durationem
vnius ex alio, ita ut non detur

omnimoda improporrio, qualis
esset, si assumeretur vox ad men-
surandam lineam, vel linea ad
mensurandam vnciam; & per hæc
satis patet quo sensu S. Pater in
Axiomate dixerit: *inter Aeternum
& tempus hoc distat, quod illud sta-
bile est, tempus autem mutabile.*

CONTRIOVERSIA

OCTAVA.

De Incomprehensibilitate Dei, & Visione Beatifica.

AXIOMA PRIMVM.

De Comprehensione, & Visione, ex epist. 112.
ad Paulinam c. 9.

Aliud est videre, aliud est totum videndo comprehendere quandoquidem id videtur, quod praesens vicumque sentitur; totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt, sicut te nihil latet praesentis voluntatis tuae, circumspicere autem potes fines annuli tui.

Exempli gratia duo posui, quorum alterum ad mentis obtutum, alterum ad corporales oculos pertinet. Visus enim, sicut ille ait, ad utrumque referendus est, idest & ad oculos, & ad mentem. Porro, si propterea Deum nemo vidit unquam, quia, sicut ait Disputator, cuius verba consideramus, plenitudinem Diuinitatis eius nemo conspexit, nemo mente, aut oculis comprehendit, vidit enim ad utrumque referendum est. Restat inquirere quomodo Angeli Deum videant propter illud, quod ex Evangelio commemorant: Angeli eorum semper vident faciem Patris mei.

D V B I V M

An videntes Deum ipsum comprehendere possint.

Aggregior hanc celebrem controversiam ab hoc puncto, quod alij reseruant ad finem, eò quod intuitu incomprehensibilitatis Dei agitur hic de Visione Beatifica. Præmitto primo comprehensionem dupliciter sumi, primo vt opponitur insequutioni, & est idem, quod assequutio, seu consequutio rei desideratæ; & sic Beati videntes Deum dicuntur illum comprehendere, & talis comprehensio inter dotes animæ connumeratur, & correspondet spei, quam habuerunt, dum essent viatores, quo sensu S. Paulus ad Philipp. c. 3. dixit: *Sequor autem si quomodo comprehendam, in quo & comprehensus sum à Christo &c.* Secundo quatenus importat inclusionem; & sic, qui rem perfectè cognoscit quantum cognoscibilis est, dicitur illam includere, & comprehendere metaphora ducta à corporibus, quorum vnum dicitur aliud comprehendere, cum illud ita in se contineat, & includat, vt nihil contenti sit extrà continens.

Alij alias huius nominis acceptiones adducunt, & præcipuè Nominales, de quibus infra. Propriissima est illa, quam affert hic S. Pater in Axiomate, nempe quod sit visio, *qua res ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt*, vel (vt ait idem S. Pater lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 18.) *Qua res scientis cognitione finitur*, non quidem positiuè, vt idemmet, & communiter cū eo Theologi explicat, nā neq; Deus seipsum comprehenderet, cum sit cognitionis, & perfectionis infinitæ, sed negatiuè, ita scilicet, vt entitas, & perfectio obiecti non excedat cognitionem, sed tantū cognoscatur, quantum cognoscibilis est. In hac secunda acceptione est difficultas, & grauissima saluandi incomprehensibilitatem Dei, quam omnes Doctores tuentur, & plurimi putant esse de fide; notat enim Vasquez disp. 52. in pr. p. cap. 2. quod, licet Scholastici communiter doceant Dei Essentiam à nullo intellectu.

tellektu etiam Beatorum comprehendi, licet eam clarè intueantur, nullum tamen præter Sotum in 4. dist. 49. q. 3. art. p. & quosdā recētiōres Theologos apertè dicere id esse certū de fide, quod sine manifesto errore contra fidem negari non possit; ipse verò Vasquez existimat esse quidem de fide Deū à Beatis non posse comprehendi, si comprehensio accipiatur, ut definitur à multis pro notitia æqualis perfectionis cum ipso obiecto; nulla enim creata visio potest esse hoc modo æqualis cum ipso Deo, quod, licet alij Theologi dicant non esse de ratione comprehensionis, nihilominus aduertendum iudicavi, ut sciatur in quibus terminis certum sit esse de fide Deū esse incomprehensibilem etiam ab ipsis Beatis. Nunc stante definitione Sancti Patris de comprehensione nempe, quod sit visio, qua ita aliquid cognoscitur, ut nihil eius lateat videntem præscindendo ab eo, quod huiusmodi cognitio sit æqualis, vel maioris, vel minoris perfectionis cum obiecto, laborant Theologi in explicando hanc Dei incomprehensibilitatem, eo quod Deus sit Entitas simplicissima, & indiuisibilis, & consequenter aut debeat omninò latere, aut si videtur, omninò debeat comprehendi, in qua difficultate quinque diuersas inuenio senten-

tia. Prima est Victorie, ut illi cōmuniter tribuitur, asserentis omnes Beatos videre quidem Essentiam Diuinam, Personas, & attributa omnia, hæc tamen non videri ab eis secundum omnem gradum intensiōis, quem habent; ex quo deducebat primo, eò plures creaturas videri, quò perfectius videtur Essentia; secundò non posse comprehendi Deum, eo quod perfectio attributorum sit infinita, & non possit adæquari, nisi ab infinita cognitione. Secunda sententia parum dissimilis ab hac Victorie est illorum, qui ex duplici capite saluant huiusmodi incomprehensibilitatem, primo ex eo quod nullus intellectus creatus ita versatur circa omnes rationes Diuinarum perfectionum, ut eas secundum omnes gradus attingat, cum sint infiniti, non quidem realiter distincti (ut censent admissos fuisse à Francisco Victorie, quod tamen ego non credo) sed ratione ratiocinata, & virtualiter, quod explicant in Sapientia Diuina comparata in ordine ad plura, & plura cognoscibilia in infinitum; secundo quia, dato quod attingeret omnes gradus, non tamē posset ens attingere iuxta perfectionem cognoscibilitatis, quam habent. Pro hac non cito vllum auctorem, quia eam solū vidi in manuscriptis quorundam recē-

tio-

tiorum. Tertia est communis inter Nominales, quibus notavit Vasquez loco citato cap. 3. facilitate esse cum alicuius rei difficultate præmuntur varias illius acceptiones cogitare, ut difficultatem liberius effugere possint, & sic in præsentis quinque comprehensionis modos exogitarunt. Primus est quoties aliquid ita videtur, ut nihil illius lateat videntem, & hoc modo dicunt Deum à Beatis comprehendere, quia nihil ipsius illos latet: secundus est aliquid ita videri, ut inter omnes illius partes discernatur, & hoc pacto dicunt Deum non comprehendere, cum non habeat partes, inter quas discernere possint: tertius est videre rem optimo modo, quo videri potest, & sic non solum Deus, sed neque vlla creatura potest comprehendere ab alio, quam à Deo, qui solus seipsum, & cætera omnia cognoscit meliori modo, quo cognosci possunt. Quartus est rem cognoscere sub omnibus prædicatis, quæ ipsi convenire possunt, & hoc modo dicunt solum Deum seipsum comprehendere, quia ipse solus scit omnia prædicata, quæ ipsi conveniunt, & tribui possunt. Quintus modus est tunc comprehendere rem, cum cognitio eandem habet proportionem cum cæteris cognitionibus, quam habet res ipsa cogni-

ta cum alijs rebus; & ideò, cum nulla cognitio, qua Beati vident Deum, ita ex edat alias visiones, & cognitiones, sicut Deus superat res omnes, solus ipse nec Deus seipsum perfectè comprehendit; & hoc est verum non solum si ponatur quamlibet visionem Beatificam esse finitam secundum intensionem, sed etiam si ponatur aliqua infinita, quia sic etiam non habebit eandem proportionem cum alijs cognitionibus, quàm Deus habet cum rebus omnibus, si aliquam habere dicendus est. Quarta Sententia est Vasquez disp. 53. citata cap. 4. qui negat comprehendere, eo quod, esto quilibet Beatus videat ea, quæ sunt in Deo formalitèr, idest Essentiam, Attribute, & Personas, nullus tamen videt ea, quæ continentur eminentèr, idest creaturas secundum proprias rationes; & hoc modo tueretur incomprehensibilitatem, quia, licet non lateat Beatos aliquod prædicatum intrinsecum Dei, non tamen ita cognoscitur, ut ex vi cognitionis cognoscantur prædicata extrinseca, idest quæ illi conveniunt in ordine ad extrinseca, cum tamen ad hoc ut aliquid comprehendatur debeat cognosci non solum quidquid illud includit, sed etiam quidquid ex illo est aptum sequi, & quam habitudinem, & causalitatem habet respectu aliorum

rum; addit verò ex vi visionis, quia non esset satis ad comprehensionem, si videnti Deum communicaretur alia cognitio omnium creaturarum etiam possibilium, nam hæc per accidens se haberet ad visionem. Quinta est illa, quam communiter alij Thomistæ à prædictis tuentur, quæ est desumpta ab ipso S. Thoma tùm q. 8. de veritate art. 2. tùm etiam in p. p. q. 12. art. 7. vbi S. Doctor docet illud comprehendere, quod perfectè cognoscitur, & illud perfectè cognosci, quod tantum cognoscitur, quantum est cognoscibile; Deus autem cum sit infinitus, & infinite cognoscibilis sit, nō potest infinite cognosci à Beatis, cum per ipsum implicet dari lumen, aut cognitionem actu infinitam, sicut & quodlibet aliud infinitum categorematicum in creaturis, & per consequens Deus numquam poterit comprehendere à Beatis. Hanc rationem fortassè dedit S. Thomas, eo quod videret ex parte solius obiecti non posse saluari huiusmodi incomprehensibilitatem ita vt assignari possit in eo aliquid, quod lateat; ens enim simplicissimū, quale est Deus, intuituè cognitum omninò videtur; & ideo eius causam reduxit in modum cognitionis deficientem à cognoscibilitate obiecti.

Ex his sententijs prima cōmu-

nitèr rejicitur, primo quia gratis, & sinè fundamento finguntur gradus intensiōis in attributis Diuinis; secundo quia vel huiusmodi gradus secundum naturam rei distinguuntur, vel non; si dicatur eos distinguere, erit vel compositio realis in Deo, vel aggregatum per accidens; si dicatur esse omninò identificados, quomodo potest cognitio intuitiua ferri in vnum gradum, quin feratur in alterum? Denique si lateret aliquis gradus, lateret aliquid Dei, immò totus Deus; cum enim Sapientia, Bonitas, & aliæ perfectiones Diuinæ sint tales, vt illis non possit fieri additio, non solum propter infinitatem, sed etiam propter simplicitatem non viderentur vt tales à Beatis; vnus enim videret Bonitatis v. g. quatuor gradus, alter videret illis quatuor gradibus alios quatuor gradus adiunctos, vel identificados, & sic primum Beatū laterent illi alij quatuor gradus Bonitatis Diuinæ, & per consequens aliquid Dei, & neuter illorum videret Deum vt est, nam videret eum vt capacem intensiōis, cum sit entitas omninò simplicissima. Insurgunt etiam contra Victoriam alij Thomistæ ex eo quod, cum non sit maior distinctio inter Essentiam, & Personas, quàm inter illos gradus attributorum, posset videri essentia sinè personis, etiam de

de lege ordinaria, quod cum principijs D. Thomæ non concordat. Contrà secundam militant eadem argumenta, quæ militant contrà sententiam Victoriæ quoad primam partem; nam semper de illo gradu, seu ratione obiectiua, quæ in sententia horû latet, manet inquirendum an sit Deus nec ne. Secunda pars huius sententiæ coincidit cum sententia Nominaliû, quam tertio loco posui, quæ, sicut est magis ad mentem S. Patris, propterea infra post alias examinandam referuo.

Sententia Vasquez quoad id, quod desumit ex Nominalibus est valdè apta ad explicandum hunc nodum; reddit enim satis bonam rationem à posteriori; nam reuera perfectissima Dei cognitio debet esse talis, vt ex vi illius cognoscatur quid quid potest Deus facere, alioquin posset adhuc perfectius cognosci, si solum cognosceretur quoad intrinseca; verum, cum iste Auctor ponat ex vi visionis nullam creaturam videri in Verbo, & tamen in visione essentiæ præcisè ponat, vt pungere debet, inæqualitatem visionis, debet etiam in visione essentiæ præcisè assignare cognitionem Dei ita perfectam, vt, si per impossibile nihil aliud præter Deum posset esse, adhuc sola Dei cognitio perfectissima esset comprehensio; cū

enim ponat Beatos omnes in hoc esse æquales, quod nullam creaturam videant ex vi visionis, & tamen visio ipsa in infinitum possit esse perfectior, & perfectior, cur perfectissima visio illius essentiæ seclusa cognitione creaturæ non dicetur comprehensio? & cur, si intellectus creatus ad huiusmodi visionem posset eleuari, non diceretur Deum comprehendere, etiam si nullam creaturam videret? Nec potest responderi pro Vasquez esse quidem possibilem visionem perfectiorem, & perfectiorem in infinitum, non verò perfectissimam, eo quod hæc esset actu infinita, vt respondent Thomistæ, qui censent infinitum actu implicare contradictionem; nam ipse admittit possibilitatem infiniti cathegorematici, vt patet ex disputationibus ipsius 25. & 26. in primam partem.

Sententia S. Thomæ est valdè plausibilis in Scholis, quæ negant infinitum actu, quæ, quia plures ex nostris, qui rigorem Thomisticum profitentur, sequuntur, hic placet explicare, esto eam non sequar propter ea, quæ dicam inferius. Supponit igitur Doctrina Thomistarum, quod, cum idem obiectum terminet cognitiones diuersas, non prius possimus in obiecto distinguere rationes obiectiuas, quàm nobis aliundè constet de

de diuersitate cognitionum; sed ea iam præhabita, cum distinctio actuum sit in ordine ad obiectum, quod necessariò in obiecto sint distinguendæ rationes obiectiue, nõ quæ percipiantur esse realitèr, vel formalitèr ex natura rei distinctæ, sed quibus actus ad obiectum terminetur. Cum igitur Essentia Diuina ab intellectibus Beatorum inæquali lumine præditis inæqualitèr videatur, & certum sit visiones Beatorum intèr se differre quoad magis, & minus perfectum, & à visione ipsa Diuina, qua Deus se ipsum intuetur plusquam genere, necessariò in ipsa Diuina Essentia distinguendæ sunt diuersæ cognoscibilitates in ordine ad istas cognitiones; præterea, cum constet numquam posse visionem creatam peruenire ad perfectionem increate, quæ adæquatur cognoscibilitati Essentiæ Diuinæ, certum est omnem creatam cognitionem deficere longo interuallo ab adæquatione cognoscibilitatis talis obiecti, ac proinde à ratione comprehensionis talis obiecti, quæ in eo consistit, vt cognoscatur obiectum, quantum cognoscibile est. At quia aliquis hinc deducit non solum Deum esse incomprehensibilem à creatura, sed etiam quamlibet rem creatam, cum nulla cognoscatur ab intellectu creato ita perfectè, vt ab increata, propterea suppo-

nunt secundo hoc discrimen intèr Deum, & creaturas reperiri in terminando diuersas cognitiones, quod, cum qualibet creatura sit finitæ perfectionis in essendo, ad quam sequitur finitas cognoscibilitatis, esto possit perfectiori, & perfectiori actu cognosci; eius tamen naturæ est, vt possit finita cognitione exhaustiri, & adæquari. Quapropter quod circa ipsam versetur perfectior, ac perfectior cognitio est per accidens ratione perfectioris intellectus circa illam versantis; nam quantum est ex se habet cognoscibilitatem finitam, sicut habet entitatem, & sic comprehensibilem à cognitione finita, Deus autem, cum sit infinitus in essendo, est etiam infinitè cognoscibilis ex natura sua, non verò per denominationem extrinsecam, quemadmodum est creatura, & sic non potest adæquatè cognosci, vt cognoscibilis est, nisi cognitione infinita, &, cum lumen gloriæ, quod est principium videndi, non possit esse infinitum, sequitur non posse esse principium visionis, quæ sit comprehensio, & hoc intendit S. Thomas cum ait Deum nõ posse comprehendi, eo quod ob infinitatem in essendo est infinitè cognoscibilis.

Ex his patet quare S. Doctor quæst. citata art. 7. dixerit videntes Deum per essentiam ipsum nõ com-

comprehendere, eo quod ipsum non cognoscatur, ut cognoscibilis est, idest infinite, quia lumen est finitum, & quomodo recte hoc modo ostendat cognitionem Dei esse perfectiorem cognitione Beatorum non solum materialiter, quatenus scilicet talis entitas est, sed etiam formaliter, & in ratione cognitionis, esto nulla sit ratio obiectiva in Deo, quæ non videatur, & ab intellectu Divino, & à quocumque intellectu beato, ad quod explicandum recte utitur exemplo, conclusionis geometricæ cognoscibilis, & per medium demonstrativum, & per medium probabile; qui enim cognoscit triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis per definitionem, & demonstrationem, nihil amplius cognoscit in conclusionem, quàm subiectum, copulam, & prædicatum, quæ omnia cognoscit etiam qui novit eandem conclusionem propter auctoritatem sapientum; & tamen ille multo perfectius cognoscit conclusionem, quàm hic; in quo exemplo, licet inveniatur hoc discrimen, quod in eo diversitas cognoscibilitatis sumitur in ordine ad diversa media, & in assertione S. Thomæ in ordine ad diversum lumen, nihilominus paritas currit in hoc, quod, licet nihil plus cognoscatur ab uno, quàm ab alio, attamen ab uno cognoscitur perfectius conclusio,

quàm ab alio; sic etiam in proposito utriusque ratio est, quod quamquàm ratio, quæ cognoscitur sit eadem, nihilominus ratio sub qua est diversa; ita tamen, ut ratio sub qua in exemplo spectetur in ordine ad diversa media; in proposito verò in ordine ad diversa principia cognitionis, & hæc in sententia Thomistarum specificat actum; Et per hæc solvunt nodum difficultatis propositæ in ratione dubitandi; nam, cum dicitur Deus est entitas simplicissima, & veluti punctus in ratione intelligibilis; ergo aut videtur omnino, sicuti est, ita ut nihil eius lateat videntem, quod est comprehendendi formalissime in sententia S. Patris, & communissima Theologorum, aut debet omnino latere, respondent videri totum, sed non totaliter. Quod si iterum obijcias hoc ipsum esse difficillimum explicatu, nam vel ly totaliter dicit aliquid ex parte obiecti, quod non videatur, & sic, cum quidquid est in Deo sit Deus, aliquid Dei latebit, vel solum ex parte cognitionis, & hoc non apparet quid sit; nam quæ totalitas potest deesse cognitioni, qua obiectum cognoscitur secundum se totum, & secundum omnem modum obiectivum? Respondent videri totum, & totaliter ab omnibus quantum est ex parte obiecti, at non sub
omni

omni ratione, sub qua cognoscibilis est. Ad auctoritatem S. P. respondent eum loqui sub disiunctione, cum dicat: *tunc totum comprehenditur videndo, quod ita videtur ut nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt* docet autem S. Thomas qu. 12. art. 7. ad 2. tunc fines circumspici, quando ad finem in modo cognoscendi illam rem peruenitur. Explicant etiam alij illam sententiam. *nihil eius latet* quod sit à posteriori describere comprehensionem; nam, si perfectè cognosceretur Deus, quantum cognoscibilis est, cognoscerentur etiam in Deo omnia possibilia, quæ eminentè continentur in eo, quæ omnia posse videri à Beatis negant communiter Thomistæ; immò Vasquez contendit neque aliqua ex possibilibus videri in Deo vi visionis, ut suo loco dicam. Sententia Nominalium non placet Thomistis, quia illi admittunt possibilitatem infiniti categorematici, cum qua isti arbitrantur non posse coherere incomprehensibilitatem; nam, dato lumine infinito, & actu visionis illi correspondente, censent Beatos necessario visuros esse omnia, quæ sunt in ipso Deo tam formalitè, quàm eminentè. Contra eosdem excipit Vasquez loco citato, quia putat illas varias acceptiones cõ-

prehensionis esse gratis excogitatas, primò quia solum duæ illæ acceptiones in præmissis assignatæ videntur esse communiter receptæ in Scholis; secundò quia secundus modus, siuè acceptio frustrâ requirit discretionem partium; nam neque in rebus corporeis dicimus vnâ comprehendi ab alia, quia omnes partes discernantur, sed quia omnes claudantur; ergò hoc multò minùs requiretur in spiritualibus. Tertiam acceptionem reiicit, quia, sicut in comprehensione corporis non requiritur quod corpus comprehendens cõplectatur meliori modo, quo potest, sed sufficit si totum intrâ se claudat, sic etiam ad hoc ut res cõprehendatur intellectu satis erit si intelligatur adæquatè, idest cognoscatur quidquid illius est, si èt non sit meliori modo, quo esse potest. Quartam, quam existimat veriore, & ad primam reducibilem ipse explicat, & amplectitur dicta disp. cap. 4. Quintam reiicit cap. 2. quia censet ad comprehensionem rei non requiri adæquationem cum illa in perfectione essentiali, immò nec etiâ in perfectione intensiua.

His obiectionibus facilè satisfieri potest in doctrina S. Patris, & primo quidem ad obiectionem Thomistarum constat ex ijs, quæ dixi in tom. 1. Philos. natur. ca. 13.

quod est de infinito, S. Patrem libro 13. de Ciuitate Dei cap. 18. admisisse possibilitatem infiniti categorematici, vt ibi fusè explicauit, & cum hoc posse cohærere incomprehensibilitatem in eo gradu, & terminis, in quibus est certò, & de fide ab omnibus tenenda infrà clarè ostendo. Ad exceptiones Bellomontani respondeo mulò facilius esse carpere aliena, quàm suo Marte inuenire, quæ à nullo intellectu notari possint aliqua censura saltem apparenti; ita vt nec ipse Vasquez, qui admittit possibilitatem infiniti categorematici, potuerit alio modo explicare incomprehensibilitatem, quàm eo quarto modo, quo eam explicant Nominales, quos impugnatur, vt ipse fatetur in fine capitis 3. prædictæ disputationis 53. cum ait: de quarto verò, quem ego puto veriorum, & ad primum optimè reduci, sequenti capite dicendum erit; & sic eam cum illis explicat cap. 4. vt suprà retuli, quod est desumptum ab illis; sed fortè carpit alios modos horum Doctorum, ne dum se simulat esse Thomistam, appareat nominalis. Nunc quàm finè fundamento ipse carpat eorū doctrinam in hac diuisione sic ostendo, & primo dico falsum esse quod solum illæ duæ comprehensiones sint receptæ; cum enim ex vi significationis rectè quadret hæc

vox comprehensio illis quinque modis, non est verum solas illas duas esse receptas; aliud est enim quod aliæ Scholæ breuitatis, aut claritatis gratia illis duabus sint cõtentæ, aliud verò quod tres aliæ acceptiones sint frustræ, & finè fundamento excogitatæ; primum cōcedo; secundum nego; nam non solum nominales hoc tenent, sed etiam Ioannes Altenstaingh in suo Lexicon Theologico, in quo Theologicorum vocabulorum descriptiones, definitiones, & interpretationes explicat verbo *comprehendere* prædictas quinque acceptiones vt germanas, & verè dictæ vos, competentes amplectitur, & declarat, & cum eo plures alij, ijque non inerediti Theologi in M. SS. vnde singulis eius obseruationib⁹. circa aliquas ex illis acceptionibus, sic satisfacio; primo nego quod frustræ in secundo modo requiratur discretio partium, vbi huiusmodi partes sunt, immò necessario hoc requiritur; nam, nisi videantur omnes, & singulæ partes illius rei, quæ habet partes vel physicas, vel Metaphysicas, numquàm verè dicetur quod talis res comprehendatur, vt patet, & hoc non dubito S. Patrem voluisse indicare quando docuit illud comprehendendi visione, quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntē, idest nulla ex illis partibus vel phy-

physicis, vel Metaphysicis, quas res illa habet; & sic etiam intelligendus est quando docet ad comprehensionem requiri quod omnes fines circumspiciantur. Exemplum illud de comprehensione corporali est nimis materiale, & nihil probat; neque enim in similitudinibus, & exemplis currit omnimoda paritas; nam corpus non comprehendit aliud corpus videndo, & peruadendo intrinsecè, & necessariò illud, sicut est necesse, quod videat, & peruadat omnia. cognitio comprehensiva; cum quo tamen stat ut vnum corpus non dicatur verè, & propriè comprehendere aliud, nisi omnes, & singulæ partes huius sint intra illud. Cum maximo igitur fundamento posita est illa acceptio ab Occamo q. 12. quarti sententiarum, & ab alijs Nominalibus accepta, & sinè fundamento à Bellomontano negata. Sic etiam respondeo ad oppositionem contra tertiam acceptionem non currere omninò paritatem comprehensionis corporeæ propter huius materialitatem; nã scio, & video intra vas ligneum contineri, & comprehendere aurum; negari tamen non potest quod in illa eadem comprehensione requiratur ut quantitas comprehendentis excedat quantitatem comprehensi; alias hunc non contineret, & per consequens excedat omnes

alias quantitates inferiores ea, & ita sit maior illis; sic pariter negari non potest quin in comprehensione intellectuali requiratur aliquis excessus ipsius suprà omnes alias cognitiones intellectuales, quæ non sunt comprehensiones, & per consequens quod sit melior illis; & hoc est intelligi meliori modo, quo potest intelligi à tali intelligente. Cum magno ergò fundamento posita est etiam hæc tertia acceptio ab illis eruditissimis Doctoribus, & gratis à Vasquez negata. Ad ultimam exceptionem contra quintam acceptionem respondeo eos non docuisse in quacumque comprehensione requiri adæquationem in perfectione essentiali, sed dari talem comprehensionem, in qua reperitur huiusmodi adæquatio in perfectione essentiali, vel intensiva, qualis est illa Dei de seipso, ac etiam cognitionis creatæ de alia cognitione creatæ hanc omninò, & totalitèr cognoscentis, & adæquantis, quod nec Vasquez, nec ullus alius iure negare potest; retenta igitur divisione prædicta ut optima, superest explicandum nobis in quo sensu sit de fide Deum esse incomprehensibilem, in qua difficultate. Dico quod est de fide Deum esse incomprehensibilem à creaturis cognitione æqualis perfectionis cum illo, & in hoc sensu exi-

stimo esse accipienda testimonia Scripturarum, Cōciliorum, & Sanctorum PP. quæ communiter adducuntur ad probandum hanc assertionem esse de fide, ut est illud Ieremiæ 32. *Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatus*, Ecclesiastici 43. *ne laboretis, non enim comprehendetis*. Epistolæ pr. ad Timoth. *Lucem inhabitat inaccessibilem*, &c. & definitio Concilij Lateranensis sub Innocentio III. quæ refertur in cap. *Firmiter* de Summa Trinitate, quæ loca, licet compatiuntur secum eas expositiones, quas affert Vasquez disp. 52. cap. 2. nihilominus intellecta de incomprehensibilitate modo explicato in conclusione à nullo negari possunt, cum sit non solum fide sanctum, sed etiam lumine naturali notum nullam creaturam posse esse æqualem Deo in perfectione essentiali, & eo magis hoc arbitror esse verum, quod prædicta comprehensio est perfectissima, & principalis inter omnes comprehensiones; ac proinde, cum nomina analogata absolute prolata stent pro famosiori analogato iuxta Dialecticorum præscriptum, manet de comprehensione prædicto modo sumpta primo, & principaliter esse in illis locis firmum. Difficultas est inter recentiores Theologos an incomprehensibilitas ista, ut

explicatur à Thomistis, sit dogma Fidei, nec ne; nam Sotus in 4. dist. 49. q. 3. art. p. & Molina in disp. super art. 7. q. 12. p. partis docent conclusionem S. Thomæ esse de fide, & videtur idem sentire Valeria q. 12. punc. 5. quod probare nituntur tum locis Sacre Scripturæ adductis supra, quibus addunt illud Iob 11. *Forsitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad perfectum Omnipotentiam reperies?* & cap. 9. eiusdem. *Qui facit magna, & incomprehensibilia, & mirabilia*. item ex cap. 11. ad Rom. *Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles via eius!* quibus locis absolute censent negari possibilitatem cognitionis siue abstractivæ, siue intuitivæ, qua cognoscantur, aut videantur quæcumque sunt in Deo tam formaliter, quam eminenter. Hoc confirmatur illis plurimis auctoritatibus SS. PP. quas adducit Fasolus tom. p. in p. p. dubit. pr. supra art. 7. q. 12. ex quibus quæ magis nos premunt sunt illæ S. Patris, qui libro 4. de Genesi ad litt. cap. 7. ait. *Si corda mundissima, & mentes simplicissimas gereremus, Sanctisque Angelis iam essemus æquales, non utique nobis ita esset nota Divina Substantia, sicut ipsa sibi*; similiter in quæst. de Trinit. qu. 13. *Videri potest Deus, plenam verò Divinitatis naturam nec Ange-*

Angelus quilibet, nec Sanctorum aliquis perfecte intelligere poterit; ideo incomprehensibilis dicitur Deus. sic etiam serm. 38. de Verbis Domini: Si comprehendis, non est Deus. Attingere aliquantum mente Deum magna beatitudo est, comprehendere autem omnino impossibile. Hoc etiam confirmant auctoritate supra citata Concilij Lateranensis in capite Damnamus ante medium de Summa Trinit. ubi Patres dicunt: credimus, & confitemur cum Petro (idest Lombardo Sententiarum Magistro) quod una res est incomprehensibilis quidem, & ineffabilis Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Extat etiam quaedam condemnatio cuiusdam Augustini de Roma Archiepiscopi Nazarenini in Concilio Basiliensi sess. 22. qui inter alias propositiones ibi damnatas hanc docuerat sub his terminis. Anima Christi videt Deum tam clare, & intense, quantum clare, & intense Deus videt se ipsum. P. Vasquez conatur se expedire ab his, & similibus auctoritatibus exponendo illas vel de cognitione viatorum, vel de incomprehensibilitate ex viribus naturæ, vel de incomprehensibilitate iudiciorum, & Decretorum Dei, quæ, nisi à Deo reuelentur, non possunt intelligi. Ad auct. Concilij Lateranensis respondet, quod ibi dicitur etiam ineffabilis, & ta-

men Beati possunt lingua mentis effari, & loqui quem clare concipiunt; & propterea sic etiam possent comprehendere, si Deus vellet se omnimodè reuelare; nihilominus contra hanc explanationem obijciunt, quod Patres Concilij optimè nouerant quid significaret nomen incomprehensibilitatis; & præterea quod ibi definitur esse incomprehensibilis, ut definitur esse immutabilis, sed est immutabilis de potentia absoluta; ergo etiam incomprehensibilis de potentia absoluta; & hoc videtur etiam expressè docere S. Gregorius Magnus lib. 10. moral. cap. 7: ubi ita clare loquitur de cognitione Beatorum, ut glossam Bellomontani, & sequacium non videatur admittere, & multò clariùs lib. 18. cap. 28. sic etiam Ven. Beda, S. Io. Crisostomus, & Theodoretus adducti à supracitatis Doctoribus, qui ex omnimoda incomprehensibilitate Diuinæ Naturæ reprehendunt Anomæos, & Eunomium dicentes se æquè perfecte nosse Deum, ac ipse fenouit, quibus adherent plurimi alij SS. PP. cum quibus videntur concordare scilicet omnes Doctores Scholastici, dum in præsentipuncto nomine comprehensionis volunt venire cognitionem, quæ adæquetur cognoscibilitati obiecti, licet in assignanda ratione impos-

sibilitatis abeant in diuersas sen-
 tentias; nam de S. Thoma patet
 quid sentiat, & quomodo ad repu-
 gnantiam infiniti cathegorematici
 reducat talem implicantiam. Du-
 randus in 3. dist. 14. q. 1. n. 10.
 negat Animam Christi compre-
 hendere Deum, eo quod ad con-
 prehensionem requiratur quod en-
 titas obiecti non excedat intelle-
 ctualitatem potentie cognoscentis.
 Scotus relatus à Gabr. in 3. dist.
 14. q. unica negat quia compre-
 hendere est ita intelligere, ut sit tan-
 ta perfectio in intellectuuitate in-
 telligentis, quanta est intelligibi-
 litas intelligibilis; quod si dicas
 potest Deus eleuare intellectum
 ad visionem; ergo potest etiam
 ad comprehensionem, præsertim
 cum visione ipsa non solum infi-
 nitas Dei attingatur à Beatis, sed
 etiam hoc ipsum, quod est infi-
 nitè cognoscibilis, respondens
 Thomistæ cum S. Gregorio lib. 10.
 Moral. cap. 7. quod *creatura eo*
ipso, quod est creatura se coangustat,
id est (explicans ipsi) non
potest euehi ad hoc ut cognoscat
essentiam cognitione infinita, &
illuminata, secundum quam postu-
lat cognosci; nam, licet cogni-
tio ut sic non importet æqualita-
tem perfectam cum re cognita,
cognitio enim creata semper est
accidens, & obiectum cognitum
multoties est substantia; sufficit

enim ut sit expressio rei, nihilomi-
 nus comprehensio ex sua ratione
 dicit adæquationem cognitionis
 cum cognoscibilitate obiecti. Qua-
 propter, sicut si fingamus dari gra-
 dum rationalitatis inferiore in ho-
 mine, qui nullo modo nequeat
 esse nisi principium discursus pro-
 babilis, implicaret ipsum euehi ad
 comprehendendam hanc conclu-
 sionem: triangulus habet tres an-
 gulos, quæ natura sua petit co-
 gnosci per demonstrationem, quia
 implicaret ipsum euehi ad perfec-
 tionem essentiali hominis, de
 cuius essentia est, ut sit capax cu-
 iuscunque discursus, sic cum Es-
 sentia Diuina sit per se cognosci-
 bilis & per lumen finitum, & per
 lumen infinitum, implicat quod
 creatura illum comprehendat, quia
 implicat, quod ulli creaturarum
 communicetur lumen infinitum.
 Cognoscit igitur Beatus Deus ef-
 se infinitè cognoscibilem, sed hoc
 ipsum cognoscit finitè, quæadmo-
 dum illi, qui audierunt demon-
 strari ab Euclide illam conclusio-
 nem, nouerunt ipsam esse demon-
 strabilem, sed probabiliter, non
 verò demonstratiuè, sic discurrunt
 communiter Thomistæ.

Ex dictis, & recensitis constat
 primo esse quidem de fide Deum
 esse incomprehensibilem in sensu
 in conclusione explicato, quate-
 nus scilicet nulla creatura potest
 habere

habere cognitionem, quæ sit essentialiter ita perfecta, ut est Deo; quod si dicas hoc esse extra rationem comprehensionis, ad quâ sufficit ut cognoscantur ea omnia, quæ sunt in obiecto non solû tota, sed etiâ totaliter, siue posita illa cognitio adæquet perfectione essentiali, siue non. Resp. quod, et id sit extra rationem genericam comprehensionis, nõ est tamẽ extra rationem formalem talis comprehensionis, idest Diuinæ, qua Deus seipsû comprehendit; & ita se comprehendit, ut hac comprehensione à nulla creatura nec etiâ de potentia absoluta possit comprehendi; secundò nos non habere firmitum fundamentum dicendi esse de fide Deum secundum omnem loquendi modum esse incomprehensibilem etiam à Beatis; nam oportet etiam admittere veritatẽ in illis loquutionibus Sacrae Scripturae, in quibus asseritur Deum à Beatis comprehendi, ut sunt illæ D. Pauli, *sequor autem si quomodo comprehendam sic currite, ut comprehendatis* &c. quæ quomodo intelligendæ sint dixi in prima præmissa; tertio assertionem Sancti Thomæ esse quidem de fide, quatenus affirmat Deum esse incomprehensibilem modo prædicto, non verò quatenus negat possibilitatem infiniti categoricamati- ei; neque enim ex Scripturis, aut Concilijs, vel Summis Pontifici-

bus damnata est sententia, quæ asserit, & tenet talem possibilitatem, sed semper relicta fuit in sua probabilitate, quam habet & magnam, quam etiam docuit S. Pater ut ostendi in Physicis loco superacitato; unde auctoritates prædictæ allatae à Thomistis vel intelligendæ sunt de incomprehensibilitate explicata in Conclusionem, vel de potentia ordinaria, non verò de potentia absoluta. Ad auctoritatem Concilij Lateranensis respondeo Patres quidem ibi profiteri tamquam de fide Deum esse incomprehensibilem, non verò explicasse an id sit in ordine solum ad potentiam ordinariam, vel sit etiam in ordine ad absolutam; in ordine enim ad hanc ferè nunquam sit definitio, sed ea, quæ ad illam spectant communiter relinquuntur rationibus examinanda. Ad instantiam quod ibi definiatur Deum sic esse incomprehensibile, sicut est immutabilis, & idcirco quemadmodum immutabilitas competit Deo in ordine ad potentiam absolutam, sic etiam debeat ei competere incomprehensibilitas, respondeo Concilium ibi nullam definire paritatem inter hæc duo attributa, sed solum absolute utriusque confiteri in Deo, non verò comparatæ; verba enim Concilij hæc sunt: *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quod unus*

solus est verus Deus, Aeternus, immensus, & incommutabilis incomprehensibilis, Omnipotens, & ineffabilis; hic nulla fit comparatio inter unum, & alterum attributū. Adde quod, si siue per possibile, siue per impossibile Deus communicaret creaturæ cognitionem inquitiam infinitam eorum omnium, quæ sunt in ipso siue formaliter, siue eminenter, ita vt posset dici comprehensio alio modo, quam eo qui ponitur in conclusione, nulla inde minueretur perfectio intrinseca ipsius Dei; at si De^o posset de potentia absoluta mutari, tollerentur à Deo duæ perfectiones intrinsecæ, & essentielles ipsi, nempe simplicitas, & immutabilitas. Reliquæ auctoritates ibi adductæ pro Thomistis tum ex Sacris Doctores, tum etiam ex Scholasticis possunt rectè explicari in ordine ad potentiam ordinariam, non verò necesse est eas exponere in ordine ad potentiā absolutam. An verò admissa possibilitate infiniti cathegorematici possit adhuc sustineri Deum esse incomprehensibilem etiam de potentia absoluta præscindendo ab eo quod sit de fide nec ne, respondeo quod admissa probabilitate illius sententiæ, quæ docet unum infinitum posse esse maius altero entitatiuè, siue materialiter, licet non possit esse formaliter, vt

putant esse infinitatem montium respectu infinitatis fornicarū, vel atomorum, censeo posse sustineri Deum adhuc de potentia absoluta non posse comprehendi; nam semper hoc modo quæcumque infinitas creata esset minor infinitate increata, non solum in essendo, sed etiam in cognoscendo. Ad instantiam de Augustino de Roma, respondeo primo vt obseruat etiam Vasq. locum illū non esse de fide, nā continetur in ea parte Concilij, quæ non fuit approbata à Summo Pontifice; præterea ibi illum Archiepiscopū loqui de adæquatione claritatis, & intensiōis inter actum animæ Christi Domini cum claritate, & intensiōe actus Dei identificati cum ipso Deo, quam patet non posse subsistere.

Quæres hic quo sensu S. Pater dixerit lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 18. *Quidquid scientia comprehenditur scientis cognitione finitur*; ratio dubitandi est quia, cum Deus comprehendat se ipsum, & tam in ratione obiecti comprehensi, quam cognitionis comprehendentis sit omnino infinitus, non videtur posse ei competere ratio hæc comprehensionis. Resp. communiter textum illum non sic esse intelligendum quod res comprehensa absolutè finiat, sed quod finiatur cognoscendi, vt ibi expressè se explicat S.

Pater, ita ut sensus sit quod cognoscitur secundum totam sui cognoscibilitatem, & ita se habet obiectum respectu illius, ac si esset finitum, eo quod non excedit actum cognitionis ipsius cognoscentis, sed est ibi cognoscens, & cogniti adæquatio.

AXIOMA SECVNDVM.

De possibilitate Visionis claræ Essentiæ Dei.

Ex Epistola 112. cap. 20.

Ad eam verò visionem, qua videbimus Deum sicuti est, mundanda corda admonuit, quia enim corpora consuetudine loquendi visibilia nominantur, propterea Deus invisibilis dicitur, ne corpus esse credatur; non quia corda munda sue substantiæ contemplatione fraudavit, cum hac magna, & summa merces Deum colentibus, & diligentibus promittatur, dicente ipso Domino, quando corporalibus oculis visibiliter apparebat, & invisibilem se contuendum mundis cordibus promittebat: Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & ostendam meipsum illi. Io. cap. 14.

D V B I V M

• **Vtrum Intellectus creatus possit clarè, & intuitivè videre Essentiam Dei.**

Plures esse modos, quibus dici solet Deum à nobis videri notavit S. P. lib. 2. de Trinit. cap. 16. 17. & 18. quos moderni ad quatuor reduxerunt. Primus est in suis operibus iuxta illud Iob. 36. v. 25. Omnes homines vident eum unusquisque intue-

cur procul. Hoc intueri procul
explicant de cognitione, quam
habemus de eo in, & ex suis ope-
ribus. Secundus est in aliqua spe-
cie corporali, ut Isa. 6. *Vidi Domi-
num sedentem super solium excel-
sum, & eleuatum.* Tertius est per
fidem, ut habetur Epistola pr. ad
Cor. 13. v. 12. *Videmus nunc per
speculum in enigmate.* Quartus
est per humanitatem assumptam,
quem descripsit Baruch. cap. 3.
v. 38. *Post hæc in terris visus est,
& cum hominibus conuersatus est.*
De his non est difficultas, com-
muniter enim ab omnibus admit-
tuntur. Controuersia est an-
deur alius modus, quo Deus vi-
deri possit ab intellectuali creatu-
ra clarè, & intuitiue, ut est in
se, non quidem cum Catholicis;
nam communiter nunc tenent om-
nes sententiam affirmatiuam, quã
habemus expressam in Sacris Scri-
pturis, & explicatam à S. Patre
tota illa Epistola 112. ex qua
desumptum est Axioma supra po-
situm, cum quibus cõcordant om-
nes Scholæ, sed cum Armenis,
& quibusdam recentioribus Græ-
cis apud Armacanũ lib. 14. quæst.
contra Armenos asserentibus Be-
atos in Cœlo non videre Di-
uinam Essentiam, sed solum quẽ-
dam fulgorem inde emanantem,
contra quos.

Dico esse certum ex fide Deũ

secundum suam Essentiam, seu na-
turam à Beatis Angelis, & ho-
minibus videri, ac per consequens
videri posse, quod prob. pr. ex
Sacris Scripturis Matth. 5. *Beati
munda corde, quoniam ipsi Deum
videbunt.* Matth. 18. *Angeli eorum
semper vident faciem Patris,* Io. 14.
*Qui diligit me, diligetur à Patre
meo, & ego diligam eum, & manifesta-
bo me ipsum illi,* quo testimonio
vitur etiam S. Gregorius Magnus
lib. 18. moral. cap. 37. ad hanc
rem probandam, Epistola p. ad
Cor. cap. 13. *Videmus nunc per
speculum &c. tunc autem facie ad fa-
ciem &c. Nunc cognosco ex parte,
tunc autem cognoscam sicut & co-
gnitus sum.* Epist. pr. Io. cap. 3.
Videbimus enim eum sicuti est, &
Apocal. 22. *Servi eius seruiant il-
li, & videbunt faciem eius.* Prob.
2. ex definitione Ecclesiæ, quæ
habetur in cap. *Damnamus de
Summa Trinitate, & Fide Ca-
tholica, & in Concilio Florenti-
no in Decreto vnionis, & in
Extrauaganti Benedicti XII. quã
refert Alphonsus à Castro verbo
Beatitudo hæresi 1. Probatur ter-
tio ex SS. PP. Ignatio Epistola ad
Rom. Epiph. hæresi 70. Grego-
rio Nysseno orat. 6. de Beatitu-
dinibus, Ambrosio libro pr. in
Lucam explicando illud Lucæ p.
Apparuit ei Angelus Domini, quo
testimonio vitur etiam S. Pater
Episto-*

Epist. 112. ca. 6. & sapissimè hanc
possibilitatem docet, & explicat,
ut in dicta Epist. 112. lib. 14. de
Trinitate cap. 8. lib. 22. de Ciui-
tate Dei cap. 29. & lib. 12. de
Genesi ad litteram .ap. 34. ubi
expresse ait *videri à Beatis in
Caelo ipsam Dei substantiam, Ver-
bumque Dei, per quod facta sunt
omnia*, quem postea sequuti sunt
S. Gregorius Magnus lib. 8. mo-
ral. cap. 36. vsque ad finem libri,
ubi eruditè, & egregiè hoc ar-
gumentum pertractat, & S. Ber-
nardus serm. 31. in Cantica, ac
reliqui Patres, & Doctores, qui
post ipsum in S. Romana Ecclesia
docuerunt. Probatum quare di-
scursu, quo utitur S. Thomas p.p.
qu. 12. art. pr. Deus est maximè
ens; ergò maximè cognoscibilis;
quodlibet enim cognoscitur pro-
ut est actu; quod si dicas prop-
ter excessum non posse cognosci
ab aliquo intellectu creato, quem-
admodum Sol propter excessum
sue sensibilitatis non potest vide-
ri à sensu, contrà est, quia Beati-
tudo creaturæ intellectualis est po-
sita in altissima eius operatione,
qualis est intelligere; ergò si ta-
lis creatura non posset Deum
videre, vel nunquam erit Beata,
quod est inconueniens, vel in
aliquo alio consistet eius beatitu-
do, quod non debet dici, cum
sit contrà fidem, quod adhuc con-

firmatur ex eodem S. Doctore,
quia vltima perfectio creaturæ cō-
sistit in vnione cum suo principio
essenti; quodlibet enim ens de-
pendens in tantum est perfectū,
in quantum attingit suum princi-
pium; ergò, cum Deus sit tale
principium, in eius possessione
consistet eius beatitudo. Deni-
que, si intellectus creatus non
posset videre Deum, eius appe-
titus naturalis cognoscendi ipsū ef-
set vanus, quo viso effectu natura-
liter cupit videre causā. Hac eadē
ratione antea vsus fuit S. Pater lib.
4. contrà Iulianum cap. 3. longè
à principio his verbis: *neque om-
nes homines naturali instinctu im-
mortales, & beati esse vellemus, nisi
esse possemus*. Contrà hanc ratio-
nem desumptam ex appetitu mi-
litar illa vulgaris obiectio: vel isti
SS. loquuntur de appetitu innato,
vel de appetitu elicitō; si de pri-
mo, cum non sit aliud, quàm na-
turalis aptitudo, visio Dei poterit
obtineri viribus naturæ, quod sal-
ua fide non potest admitti; si de
secundo, non conuincit, cum nō
sit necesse eum impleri, quando-
que enim fertur etiam in impossi-
bile. Eminentissimus Cardinalis
Caietanus respondet sermonem
esse de elicitō, sed huiusmodi de-
siderium ait dici naturale non
simpliciter, sed in quantum sup-
posita reuelatione gratiæ, & glo-
ria,

ræ, quatum causa est Deus, non
 ut agens vniuersale; verum hæc
 responsio paritur graues impugna-
 tiones. Prima est, quia, si recur-
 rimus ad reuelationem gloriæ, iam
 discursus non nititur rationi præ-
 cisè. Secunda, & fortior quia
 S. Thomas non probat intentum
 ex desiderio speciali cognoscendi
 causam gratiæ, & gloriæ, sed ex
 desiderio vniuersali cognoscendi
 causam. Tertia quia manet ad-
 huc difficultas de impossibili, quod
 potest appeti appetitu elicitio. Va-
 squez in expositione prædicti ar-
 ticuli respondet & ipse sermonem
 esse de appetitu elicitio, & hunc
 vocari desiderium naturale, non
 ex eo quod sit de obiecto natu-
 rali, vel quia sit elicitus viribus
 naturæ, sed quia est necessarius
 quoad specificationem, cum nemo
 nisi errore deceptus possit odio ha-
 bere visionem Dei; desiderium ve-
 rò rei impossibilis nunquam esse
 necessarium quoad specificationem,
 quia, licet res impossibilis possit
 desiderari affectu simplicis com-
 placentiæ, ut esse Angelicum, si
 tamen id melius consideratur, est
 malum desideranti, cum inuoluat
 eius destructionem. Impugnant
 hanc doctrinam Bellomontani ali-
 qui ex modernis, primo ex eo quod
 non omne impossibile est malum
 desideranti, ut verbi gratia non
 peccasse; secundo quia neque ex

hoc capite ostenditur possibilitas
 adimplendi tale desiderium; fa-
 cilius fortè posset responderi cum
 illis modernis, quibus ego ex
 parte adhaesi tum in primo to-
 mo Philosophiæ naturalis cap.
 de causa finali, tum in Meta-
 physici cap. de ente rationis,
 quod impossibile non potest con-
 cipi, & sic non potest appeti, quod
 ibi ego explicauit de conceptu ex-
 plicito duorum conceptuum obie-
 ctuorum identificantium se ad in-
 uicem destruentium, ut pote con-
 tradictorium, sed quia & hæc do-
 ctrina adhuc patitur graues diffi-
 cultates, ideo sentio quidem
 S. Thomam loqui de appetitu eli-
 cito, cum sermo ibi sit de deside-
 rio, quod sequitur cognitionem,
 & innatus non dependeat à co-
 gnitione actuali, sed rationem es-
 se solummodo probabilem, non
 verò demonstratiuam, quia eo
 ipso quod desiderium est vniuer-
 sale (ut à S. Thoma dicitur desi-
 derium naturæ) rationabiliter in-
 ferimus non esse frustra inditum;
 dico verò non esse demonstrati-
 uum, quia quod actus videatur Deus,
 pendet ex libero eius decreto, &
 quod possit videri pendet ex po-
 tentia supernaturali, quæ natura-
 liter est nobis ignota saltè quoad
 cognitionem euidentem; ex
 quo sequitur neque illam rationem
 desumptam ex beatitudine, quæ
 con-

consistit in nobilissima operatione, idest nobilissimæ potentia, qualis est intellectus circa nobilissimum obiectum, seclusa fide esse efficacem; neque enim potest collocari beatitudo in tali operatione, quin supponatur possibilis, quod nunc est in quæstione, si præscindamus à reuelatione.

Dices primo: directè, & absolute contra Conclusionem militat plura loca Sacrae Scripturae, nam Euang. Ioannis cap. 1. habetur: *Deum nemo vidit umquam, unigenitus Filius, qui est in sinu Patris ipse enarrauit*, & epistola prima ad Timoth. c. 6. *Quem nemo hominum vidit, sed nec videre potest*, & epistola prima S. Petri capit. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere*; Ergo nec Angeli, qui tunc erant beati, quando prædicta scribebantur à Ioanne, nec reliqui beati Deum vident, aut videre possunt. Resp. cum S. Thoma art. 1. qu. 12. [relictis plurimorum expositionibus, quas refert Cardinalis Toletus in cap. 1. Ioannis.] quod utraque auctoritas loquitur de visione comprehensionis. Aliqui putant S. Patrem Augustinum epistola illa 112. à cap. 4. docere locum illum S. Ioannis esse intelligendum solum de hominibus, quorum, etsi aliqui in Sacris Scripturis dicantur vidisse Deum, nemo tamen usque ad prædictum tem-

pus Essentiam Dei viderat, sed solum aliquam figuram, siue imaginem; cum enim D. Ioannes ibi præmisisset: *Lex per Moysen data est Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est*, ad id confirmandum subdidit: *Deum nemo vidit umquam &c.* quasi reddendo rationem hoc modo. Christus Dominus dicitur Auctor gratia, & veritatis, quia solus ipse vidit Deum, & perfectè nouit mysteria fidei; nam, si solus ipse vidit, solus potest esse Author veritatis, idest reuelare doctrinam veram Mysteriorum fidei; quod si dicas potuisse alium, qui solum audiuiisset ab eo, qui vidisset hæc mysteria, docere, respondeo quod iam hic non esset author veritatis, sed ille, qui vidit. Verum hæc expositio non ita adducitur à S. Patre dicto loco, ut in ea sistat, sed ulterius progreditur quasi non fidens huic, (fortasse quia alibi docuerat, vel docturus erat aliquem, vel aliquos per transitum vidisse Diuinam essentiam, ut de Moyse antequam S. Ioannes prædicta scriberet, & de S. Paulo fert communior opinio), & tradit doctrinam etiam ipse de visione comprehensua; etenim, cum in fine capitis octauæ dictæ epistolæ adduxisset postulationem Moysis: *Ostende mihi te metipsum*, ait, *non quia Dei plenitudinem quisquam non solum oculis*

oculis corporis, sed vel ipsa mente aliquando comprehendit, aliud est enim videre, aliud totum videndo comprehendere. Locus ille ad Timoth; eodem modo potest cum S. Patre exponi vel etiam de homine viatore, vel de visione corporea, ut exponit idem S. Pater in dicta Epistola cap. 18. & quidem utraque, ex his expositionibus facit optimè ad intentum S. Pauli, qui, ut notat ibi S. Io. Chrysostomus intendit commendare magnitudinem Dei, què in testem adduxerat; posset etiam exponi de cognitione intellectuali ex solis viribus naturæ. Locum D. Petri rectè exposuit S. Gregorius loco citato fuisse positum ad excludendam satietatem, quæ rem habitam consequitur, quemadmodum etiam illud ps. *Satiabor cum apparuerit gloria tua*, dictum est ad excludendam anxietatem, quæ sequitur absentiam rei desideratæ, si legeremus cum Græcis *in quæ desiderant Angeli prospicere*, nulla esset difficultas, nam referrentur ad mysteria gratiæ, & sensus esset quod Angeli desiderant videre; ut compleantur in nobis, mysteria Redemptionis, quæ fuerant à Prophetis prænunciata.

Dices 2. D. Io. Chrysostomus in homilijs contra Anomæos de incomprehensibili Natura Dei, qui dicebant se propria virtute Deum

comprehendere, & hom. 14. in Ioannem docet: id quod Deus est, non modo Propheta viderunt, sed neque Angeli, neque Archangeli, cum quo sentire videntur S. Epiphanius hæresi 70, Theodoretus in Dialogo, qui dicitur immutabilis, Theophilactus in cap. p. Ioannis, & alij relati à Vasquez. disp. 37. cap. 4. Respondeo retinendam esse omninò modestiam, & reuerentiam, quæ utitur S. Thomas in explicandis his, & similibus locis difficilibus Sanctorum Patrum; exponit enim communiter Schola Thomistica cum suo Præceptore eorum dicta vel de visione comprehensiva, vel de visione corporali, vel de visione in hac vita mortali, vel de visione naturali per solas vires naturæ facta, tanto magis quod idem S. Io. Chrysostomus hom. 15. in Matth. ad illa verba Christi Domini: *Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt*, ait: *Nihil enim nobis est ita opus ad videndum Deum, ut istius puritate virtutis, propter quod Paulus ait: Pacem sectamini, & sanctimoniam, finè qua nemo videbit Deum; Videre autem dixit, quemadmodum hominibus videre possibile est; quibus verbis satis clarè possibilitatem visionis Dei docet. Verum, dato, & non concesso quod S. Io. Chrysostomus in ea fuisset sententia, de qua tunc disputabatur*

batur inter ipsos Catholicos, non tamē propterea debebat Vasquez disp. cit. cap. 2. præfigere titulum illum Chrysostomum non satis sincere videri loquutum de clara Dei visione, in quibus verbis nullus ferē est Theologus, qui non maiorem desideret modestiam, & reuerentiam; neque vlla erat necessitas quod toto capite tertio niteretur ostendere S. Io: Chrysostomum non posse excusari, & conaretur eneruare omnes expositiones, quas modestiæ, & reuerentiæ gratia adhibent insignes Theologi; quæ enim utilitas, aut S. Rom. Eccl. aut Theologiæ provenit ex hoc labore, quo apud rudes minuitur auctoritas Sanctorum? Si id tenuit S. Io: Chrysostomus, & illi Patres tū Græci, tū Latini, quos citat cap. 4. tunc erat licitum opinari stante diuersitate Scripturarum, quæ nondum satis exploratæ erant; nunc autem nō licet stante definitione S. Romanæ Ecclesiæ, qualis ista dirempta est.

Dices 3. inter intellectum creatum, & Deum increatum nulla est proportio, vt videtur etiam insinuare S. Io: Chrysostomus in prædicta hom. 14. in Io: cum alter sit finitus, & alter infinitus; ergo intellectus creatus nullo modo potest videre Deum increatum, cum finiti ad infinitum nulla detur proportio. Resp. communiter negan-

do antecedens, est enim duplex proportio quantitativa vna, quæ consistit in eo quod vnum mensuret alterum secundum proportionem dupli, aut tripli, aut simili modo, quæ proportio non requiritur in præsentī; altera est proportio habitudinis, qua vnum dicit essentialē ordinem ad alterū, vt dicit materia ad formam, causa ad effectum, potentia ad obiectum, & vice versa, & talis proportio datur inter Deum, & intellectum creatum; intellectus enim dicit essentialē ordinem ad intelligibile, sub quo continetur Deus.

Dices 4. magis distat Deus à creatura, quàm creatura spiritalis à visu corporeo; sed non potest eleuari oculus ad videndum spiritum creatum; ergo nec etiā intellectus ad videndum Deum. Resp. distinguendo maiorem: plus distat in ratione entis concedo, in ratione intelligibilis nego; & quoties aliqua duo quadāmodo vniuntur inter se, vt vniuntur potentia cognoscitiua, & obiectum, maior vel minor distantia in ratione entis est impertinens, dummodo sit maior proportio in ratione vnibilis; nam in ratione entis plus distat forma ignis à materia, quàm à forma ligni; cum hac enim cōuenit in ratione actus, & perfectionis, in quo non conuenit cum materia, & tamen non potest cū illa

illa facere vnum per se, vt potest cum materia, eo quod proportio vnibilis fundatur in hoc, quod alterum sit potentia, alterum actus; ita etiam communiter fertur magis distare inter se colorem, & lucem, quàm distent color, & sapor inter se, cum vtraque ex his sit qualitas secunda ex mixtione primarum, & tamen in ratione visibilis magis conueniunt; & sic se habet res etiam in casu nostro, nā

Deus continetur intrā latitudinem obiecti intelligibilis, quod est ens, atque adeò cum intellectus possit aliquo modo versari circa ipsum, vt contentum sub obiecto, non est mirum posse supernaturaliter eleuari ad claram cognitionem, & visionem ipsius; Spiritus verò etiā si creatus, nullo modo continetur sub visibili; & sic oculus non potest eleuari ad videndum illum; de quo fusiùs infrā.

AXIOMA TERTIVM.

De Specie expressa Dei.

Ex lib. 15. de Trinitate cap. 16.

ITà dicitur illud Dei Verbum, vt Dei cogitatio non dicatur, ne aliquid esse, quasi volubile in Deo credatur, quod nunc accipiat, nunc recipiat formam, vt verbum sit, eamque possit amittere, atque informiter quodammodo volutari &c. cogitatio quippe nostra perueniens ad id, quod scimus, atque inde formata verbum nostrum verum est; & ideo Verbum Dei sinè cogitatione Dei debet intelligi, vt forma ipsa simplex intelligatur non habens aliquid formabile, quod esse etiā possit informe &c. Quāobrem, cum tanta sit nunc in isto anizmate dissimilitudo Dei, & Verbi Dei, in qua tamen nonnulla similitudo comperta est, illud quoque fatendum est, quod etiam cum similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est, quod utique qui dixit hanc proculdubio, quæ nunc est, dissimilitudinem attendit, nec tunc natura illi erimus æquales; semper enim natura minor est faciente, quæ facta est: & tunc quidem verbum nostrum non erit falsum, quia neque mentiemur, neque falleremur: Fortassis etiam volubiles non erunt nostra cogitationes ab alijs in alias euntes, atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram uno simul conspectu videbimus. Ta-

men cum & hoc fuerit, formata eris creatura, quæ formalis fuit, ut nihil iam desit eius forma, ad quam pervenire deberet. Sed tamen coequanda non erit illi simplicitati, ubi non formabile aliquid formatum, vel reformatum est, sed forma neque informis, neque formata, ipsa ibi æterna est, immutabilisque substantia.

D V B I V M

Vtrum Essentia Diuina ab aliquo intellectu creato per aliquam speciem videatur.

PRænoto primò duplicem esse speciem, ut est communis Sententia Doctorum, impressam vnā quæ dicitur impressa, seu intelligibilis, quia est constitutiva intellectus in actu primo ad intelligendum, & ita est principiū intellectiōnis, ut ipsa non sit obiectum cognitum; aliam esse speciem expressam, quæ est imago rei per actionem intellectus productam, quæ secundum aliquos est primum obiectum intellectiōnis, & ratio cognoscendi obiectū ad extrā quatenus ipsa cognoscitur, secundum alios est ratio cognoscendi obiectum ad extrā, & nullo modo obiectum cognitum ipsa cognitione directā. Se-

cundò S. Thomam art. 2. q. 12. docuisse ad videndum Deum non requiri aliquam similitudinem, siue speciem ex parte rei visæ, quæ representet Essentiam Diuinam, tum quia S. P. Augustinus docuit lib. 15. de Trinit. cap. 9. Visionem per similitudinem esse visionem anigmaticam, qualis non potest, nec debet esse Visio Beatica; tum quia res superior non potest videri per species inferiores ex doctrina S. Dionysij lib. de Diuinis nominibus cap. pr. tum etiam quia Essentia Diuina est infinita, & est ipsum esse, & sic per nullam rem determinatam poterit videri, & per nullam rem creatam potest representari, cum nul-

la creatura sit suum esse; unde concludit quod dicere Deum videri per similitudinem, est idem, ac dicere Deum non videri. Admittit tamèn requiri aliquam similitudinem ex parte virtutis visivæ, eo quod & ipse intellectus est similitudo participata ipsius Dei, qui est primus intellectus, & prætereà quia virtus intellectiva creaturæ non est Essentia Dei, & per consequens debet esse aliquod lumen participatum à prima luce. Occasione huius doctrinæ natæ sunt plures controuersie, non solum inter Thomistas circa mentem S. Thomæ, à qua in præsentì prescindò, sed etiam inter alias Scholas circa existentiam, & possibilitatem harum specierum, quarum præcipuæ sunt circa impressam duæ. Prima an de facto detur. Secunda, si non detur, saltem an sit possibilis. Circa speciem expressam communiter, & incidenter solum controuertitur, an de facto detur, quibus per sequentes assertiones breuiter satisfacio, et dico primo, Deum de facto in Patria non videri per aliquam speciem impressam creatam; est communis sententia contra nostrum Argentinam in 3. dist. 14. q. unica, & Gabrielem Vasquez, qui, vt noui aliquid inferret in Scholas nouo ausu disp. 43. cap. 3. excogitauit lumen gloriæ esse de facto

in Beatis speciem impressam, cuius fundamenta infra refero, & expendo. Probatur vniuersaliter hæc assertio, quia ad omnem intellectionem duo necessario concurrunt, nempe intellectus, & obiectum intelligibile; obiectum autem diuersimodè concurrit, idest aut per se, aut per speciem sui; per se, quando est immateriale, & sufficienter coniunctum intellectui; si enim est materiale, non potest per se concurrere ad intellectionem, quæ est immaterialis, sed solum per speciem immaterialem; si verò est quidem materiale, sed tamen non est sufficienter præsens intellectui, nec etiam potest per se concurrere, sed per speciem vicariam sui, quæ sit impressa ipsi intellectui; ex quibus principijs sequitur nullam esse necessitatem speciei impressæ, quando obiectum est per se præsens intellectui, & immateriale; atqui Essentia Diuina, quæ est obiectum visionis Beatificæ est per se intimè præsens intellectui creato, & prætereà est immaterialis; ergo per se potest concurrere ad visionem, & non indiget specie vicaria. Hinc apparet Essentiam Diuinam ad visionem beatificam concurrere non solum per influxum generalem, quatenus causa vniuersalis est, sed etiam per influxum particularem, quatenus est obiectum
visio-

visionis, *supra*

Quæri hic solet an iste concursus sit liber, vel necessarius; ratio dubitandi est quia ex vna parte omnis actio Dei ad extra est libera; & ex alia parte Essentia Divina, ut essentia est, antecedit omnem liberam voluntatis determinationem; & sic non videtur quo pacto possit esse liberæ actionis principium. Propter hoc argumentum Scotus quodlib. 14. art. 2. negat essentiam concurrere immediate ad visionem Beatam, & solum concedit concurrere mediate libera voluntate Dei. Aliqui apud Becanum pr. p. cap. 9. q. 2. n. 4. contendunt, ad hoc ut possit dici Deum liberè agere extra se, non esse opus, ut singuli eius concursus sint liberi, qui ad aliquam actionem ad extra conveniunt, sed satis esse aliquem esse liberum, quemadmodum aliqua intellectio hominis potest esse libera, etiamsi ad eam necessario concurrat species intelligibilis ex parte obiecti; & sic, ut Deus dicatur liberè concurrere ad visionem beatam, satis erit, quod concurrat liberè per suum influxum generalem, estò Essentia Divina concurrat necessario per modum obiecti. Hanc doctrinam putat probabilem dictus P. Martinus Becanus loco citato; verum admittere concursum necessarium Dei ad

extra mihi videtur omnino durum, & improbabile; nam sermo hic non est de necessitate ex suppositione, siue consequenti, quæ non destruit libertatem, sed de necessitate antecedenti; & dicere quod Deus ita concurrat per suam Essentiam ad illam actionem, ut absolute, & nulla facta suppositione non possit non concurrere, non videtur posse conciliari cum libertate actionis ad extra. Melius ergo erit respondere cum S. Th. q. 19. art. 4. quod Essentia Dei est velle, & intelligere Dei, & ideò quod agendo per essentiam agit etiam per intellectum, & voluntatem, & sic realiter omnis concursus Dei cum creaturis est liber.

Dices primo pro nostro Thoma Argentina loco citato: species impressa ex propria ratione, & natura habet rationem formæ specificantis, & determinantis ipsam potentiam, & insuper habet rationem actus primi advenientis intellectui tamquam tabulæ rasæ; sed Deus non potest supplere vices alicuius formæ, siue actus primi conferentis aliquod esse; ergo necessario de facto admittenda est species impressa in ordine ad Visionem Beatificam. Resp. id quod competit essentialiter speciei impressæ esse facere obiectum præsens, & concurrere cum potentia ad intellectionem; at verò actuare,

& informare hoc ei conuenire per accidens, & quatenus accidens est, qua ratione non potest naturaliter existere sine subiecto, & sic necesse est quod existat in intellectu tamquam forma ipsius; & ideò, cum dicitur Deum se ipso præstare id, quod præstaret species impressa, est intelligendum quoad illa, quæ ei essentialiter competunt; nam reuera per suam essentiam est realiter præsens, & per seipsum influit cum intellectu creato in visionem; non verò quoad accidentalia, quale est inherere, & actuare tamquam forma; dicitur verò intellectus noster tabulara, & pura potentia, & per species constitui in actu primo, quatenus intellectus non habet completam rationem principij producentis intellectionem absque coniunctione vel cum obiecto, vel cum eius specie iuxta commune proloquium ex S. Patre desumptū. *Ex obiecto, & potentia paritur notitia;* per quæ cum communi sententia DD. manet satisfactum rationi Argentinæ.

Dices 2. cum Vasquez loco citato: Lumen gloriæ complet efficacitatem intellectus, & illum adiuuat, vt visionem eliciat; ergò Deus, qui videtur, saltē habitua- liter, & in actu primo representatur in lumine. Probatu consequentia, quia propter hanc so-

lam rationem aliqua qualitas dicitur repræsentare obiectum, quia hoc modo est principium elicendi cognitionem. Resp. negando consequentiam, nam lumen gloriæ se tenet ex parte potentiæ, non verò ex parte obiecti, vt recte docuit S. Thomas art. 5. q. 12. propter quod negat requiri vt mediū quasi in ipso essentia videatur, licet sit medium, sub quo videatur, vt infra dicetur.

Dices 3. cum eodem: si lumen non gereret vices speciei, superfluum omninò esset, & præterea Deus non solum vt causa vniuersalis, sed etiam vt causa particularis concurreret ad actiones creaturarum, quæ duo incommoda videntur satis dura. Probatu antecedens, quia nihil superest in visione Beata, quod possit attribui lumini gloriæ, si ponatur Diuinā Essentiam concurrere cum intellectu ad modum speciei intelligibilis; nam ea, quæ possunt excogitari in visione beatifica sunt hæc tria, ratio visionis, ratio talis visionis tendentis in tale obiectum, & claritas visionis, ratione cuius dicitur intuitiua; sed hæc omnia sufficienter habentur ab intellectu, & Essentia Diuina, si ponatur concurrere vt species; ergò &c. Probatu minor nam ratio visionis emanat ab intellectu, & non ab essentia concurrente cum ipso; ratio

ratio talis visionis debet attribui gerenti vices obiecti, cum intellectus sit indifferens ad producendam quamcumque visionem; ratio claritatis sufficienter habetur ab Essentia Diuina, quæ habet rationem mouentis intellectum non ad quamcumque cognitionem, sed ad talem, idest claram, & intuitiuam; ergo &c. Resp. negando huiusmodi lumen esse superfluum, est enim necessarium vt reddat potentiam proportionatam; nam præter species sunt necessarij habitus supernaturales superadditi potentijs ad eliciendos actus supernaturales; & pariter negamus intellectionem, vt intellectio est, à solo intellectu procedere, & vt talem, à specie, vel obiecto; nam, sicut intellectio genericè, & præcisè à differentijs specificis, & individualibus considerata abstrahit etiam à naturali, & supernaturali, ita etiam influxus potentiae præscindit à naturali, & supernaturali; ac proinde sicut quando potentia influit per proprias vires, intellectio secundum omnem rationem genericam, specificam, & individualem est naturalis, & tribuitur intellectui, ita quando influit vt eleuata, tunc intellectio secundum omnem rationem est supernaturalis.

Dico 2 non implicare contradictionem speciem impressam, quæ

fit principium visionis beatificæ. Est sententia cōunis extra Scholam Thomisticam, quam tenuit etiam noster B. Egidius quodlib. 3. qu. 14. & argumentum potissimum est, quia dari potest species expressa, quæ de facto Deum representet sicuti est; sed non potest assignari cur non implicet expressa, & implicet impressa; ergo &c. Huic argumento non eodem modo respondent omnes Thomistæ; aliqui enim negant maiorem; alij verò minorem; nam Caietanus, & Bannez negant in visione produci verbum; immò Caietanus fatetur omnes illas rationes, quæ militant contrà speciem impressam multò magis militare contrà expressam; dicit enim quod Beati omnia videbunt in Verbo, quod in principio erat apud Deū, & non in Verbo creato. Hæc doctrina est contrà S. Patrem nostrum Augustinum, qui pluribus locis, & præsertim lib. 14. de Trinitate cap. 17. ait *tunc perfecta erit Dei similitudo, quando perfecta erit visio &c. Sanctus autem Io; inquit scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Consentit in hoc etiam S. Anselmus fidelis discipulus S. Patris in Monologio cap. 31. vbi pulchre explicat quomodo omnis cognitio sit similitudo rei cognite; immò antiqui omnes

nes, vt lib. p. de anima refert Aristoteles docuerunt omnem cognitionem fieri per assimilationem, licet aliqui eorum errauerint in modo; & reuera aliud non videtur posse assignari, in quo consistat cognitio, quā assimilatio obiecti, non quidem in essendo, sed in repræsentando; quid enim potest facere vt res sit præsens intellectui, & appareat, nisi aliqua similitudo, & repræsentatio? Ferrariensis lib. 4. contra Gentes cap. 43. & Capreolus in 4. dist. 40. q. 5. art. 1. & alij respondent cognitionem secundum se non esse similitudinem, sed ita dici ratione principij, à quo elicitur, idest speciei impressæ, ac proinde visionem beatam, quæ non fit per speciem, non esse similitudinem; verum salua pace tanti mei Conciuis hæc doctrina non potest admitti in nostris Scholis propter duo; primum quia est contra Sententiam S. Patris, qui lib. 9. de Trinitate cap. 11. ait: *in quantum Deum nouimus, similes sumus, sed non ad æqualitatem similes, quia non tantum eum nouimus, quantum ipse se.* & quod loquatur ibi S. P. etiam de Visione Beatifica patet ex locis mox citatis, & ex Axiomate illis verbis: *Quamobrem, cum tanta sit nunc in isto enigmate dissimilitudo Dei, & Verbi Dei, in qua tamen nonnulla similitudo comperta est, illud quo-*

que faciendum est, quod, etiam cum similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est &c. nec tunc natura illi erimus æquales; Secundū propter quod displicet doctrina Capreoli, & Ferrariensis est, quia militat contra apertam rationem; nam cognitio est perfectior similitudo, quā species impressa, vt potè quæ actualiter repræsentat, & certè, si attentè consideras, videbis aliud esse, quod procedat à specie, & similitudine illa, quæ habet solum virtualiter, siue eff. et. uè esse similitudinis, & aliud quod sit formaliter similitudo in ordine ad ipsum obiectum. Vnde stante communi principio, quod Deus potest supplere adiuuitatem causæ secundæ, quando hæc non habet rationem principij essentialiter vitalis, rectè poterit efficere similitudinem actualem siue habituali, cum ita non habeat essentialiter rationem principij vitalis, quemadmodum non habent aliæ species impressæ. Ex hac doctrina rectè deducitur non esse admittendum id, quod prædicti AA. superaddunt, nempe cognitionem esse similitudinem ratione verbi, verbum autem in visione beatifica non produci; nam, siue intellectio terminetur ad verbum tamquam ad aliquid per eam productum, siue sit qualitas per modum actionis significata, vel identificans.

tificans sibi actionem ut probabilius censeo, numquam potest ab intellectione separari ratio imaginis, & similitudinis. Nec refert quod Essentia Diuina sit præsens intellectui Beatorum; hoc enim non tollit necessitatem Verbi, cum sit præsens etiam nostro intellectui, & tamen sine Verbo illam non intelligimus. Alij, cum non possint negare maiorem, negant minorem, quibus fundamenta iecit idem noster Ferrariensis lib. 4. contra Gentes cap. 53. ubi sustinet problematice quod in Visione Beata producat Verbum, & non producat, & defendendo partem affirmatiuam concedit posse produci speciem expressam virtute Essentiae Diuinæ suppletis vicem speciei impressæ; consequenter ad quam doctrinam excogitatæ sunt plures differentiae ad probandum cur debeat concedi vna, & non altera. Prima est quod impressa debet esse immaterialior, quam obiectum, eo quod suppleat vicem obiecti, quod non facit expressa; & cum nulla species possit esse immaterialior Essentia Diuina, non potest dari species, quæ gerat vicem illius. Secunda quod species impressa debet immediate produci à Deo, & sic deberet esse infinita, & illimitata, quia à nulla re posset limitari; & tamen implicat aliquam rem creatam esse

infinitam, & illimitatam; non sic species expressa, quæ limitatur ab intellectu creato, a quo produci-
tur. Tertia quod species impressa, si daretur, effectiue concurreret ad Visionem Beatificam, & per consequens beatificaret creaturas, quod non debet admitti, cum nulla creatura in genere causæ efficientis principalis possit facere aliam beatam; non sic species expressa, quæ, cum sit solum terminus visionis, facit solum formaliter Beatos, in quo nullum est inconueniens, quod explicant exemplo gratiæ, quam nulla creatura potest effectiue producere, & per consequens nulla potest facere effectiue nos Deo gratos, & tamen ipsa gratia, esto creata, facit nos formaliter Deo gratos; ergo à pari nulla creatura potest effectiue causare visionem beatificam, licet ipsa visio beatifica faciat nos formaliter Beatos. Nulla ex his differentiis conuincit intentum horum Doctorum; non prima, nam gratis asseritur speciem impressam debere esse immaterialiorem suo obiecto; species enim Angeli non est magis immaterialis, quam sit ipse Angelus, & tamen ipsum representat; nec secunda, primò quia in sententia, quam sequor, non implicat infinitum; secundò quia, dato quod implicaret, eo ipso quod illa species esset creata, limitaretur

& quia non posset esse infinita, & ex subiecto, in quo reciperetur, qui est intellectus, & ex suismet prædicatis intrinsicis; falsum est enim id, quod immediatè producitur à Deo debere esse illimitatum; cum enim producat creaturas liberè, potest eas producere, ut vult, ut patet in creatione Angelorum, Coeli, & terræ, & aliorum elementorum &c. quæ immediatè producta fuerunt ab ipso Deo, & tamen sunt finita, & limitata. Neque tertia aliquid probat, nam intellectus, & lumen gloriæ concurrunt effectivè ad ipsam visionem, & tamen sunt creaturæ; cur ergò non posset concurrere etiam ipsa species impressa si daretur? Hæc doctrina est omninò ad mentem S. Patris, qui locis suprà citatis, & alibi sæpius non solùm in quacunque alia cognitione, sed signatè in visione Beatifica admittit verbum mentis, quod est formalissimè ipsa species expressa, quæ admissa non video quo modo possit negari possibilitas impressæ.

Dices 1. contra prædicta S. P. lib. 1. 5. de Trinitate cap. 9. docet videre per similitudines esse visionem ænigmaticam, qualis esse non potest visio Beatifica, seu visio per essentiam; ergò de mente S. Patris nō potest admitti species vlla in visione Beatifica. Confirmatur, nam S. Thomas ex præ-

dicto loco S. Patris in articulo secundo quæstionis duodecimæ in argumento *sed contra* infert; *Ergò Divina essentia non videtur per similitudines.* R. S. Patrem prædicto capite explicare se ipsum de quibus similitudinibus loquatur; nam, statim ac adduxit locum D. Pauli epistolæ primæ ad Cor. cap. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate*, subdidit: *Proinde quantum mihi videtur, sicut nomine speculi imaginem voluit intelligi, ita nomine ænigmatis quamvis similitudinem, tamen obscuram, & ad perspicendum difficilem. Cum igitur speculi, & ænigmatis nomine quæcumque similitudines ab Apostolo significatæ intelligi possint, quæ accommodatæ sunt ad intelligendū Deum, nihil tamen est accommodatius, quàm id, quod imago eius nā frustra dicitur. Nemo itaque miretur etiam in isto modo videndi, qui concessus est huic vitæ, per speculū scilicet in ænigmate, laborare nos, ut quomodocumque videamus.* Loquitur ergò de similitudinibus, & imaginibus obscuris, & difficilibus huius vitæ, non verò de specie clara, qualis est verbum mentis; nam aliàs sibi met contradiceret, cum in superioribus admiserit expressè verbum mentis, quod est formalitèr similitudo actualis, & species expressa. Ad confirmationem ex S. Thoma respondeo S. Doctore

Doctorem non semper ponere argumentum, *sed contra*, pro confirmatione suæ sententiæ, sed ut plurimum pro ratione dubitandi; anteponitur enim semper ab eo resolutioni quæsitæ, cuius vniuersalitatem limitat postea ipse in suis resolutionibus, ut facit in præsentibus, ubi in corpore articuli admittit aliquam similitudinem in visione Beatifica illis verbis: *Requiratur ergo ad videndum Deum aliqua similitudo ex parte visiva potentia, qua scilicet intellectus sit efficax ad videndum.* Admittit igitur S. Thomas aliquam similitudinem de facto in visione Beatifica; ergo non est nec de mente S. Patris, nec de mente S. Thomæ omnem cognitionem, seu visionem, quæ sit per similitudinem, esse ænigmaticam, sed illas tantum, de quibus loquitur, & explicat seipsum ibi S. Pater; explicata nunc mente S. Patris remanent soluendæ aliæ objectiones desumptæ à Thomistis ex artic. cit. quas breuiter perstrinxi in secunda præmissa, & nunc latius propono, ut earum vis, & responsonum robur clarius pateat.

Dicunt igitur 2. ex S. Dionysio c. 1. de Diuinis nominibus. Per species rerum inferioris ordinis non possunt cognosci superiora v. gr. per speciem corporis non potest cognosci incorporeum; ergo ne-

que essentia increata per speciem creatam, cum hæc sit semper inferioris ordinis, & infinite distans ab illa; Resp. communiter S. Dionysium aperte loqui eo loco de similitudine, quæ quatenus est cognita est ratio cognoscendi, quæ similitudo non potest aliter, quam arguitiue ducere in cognitionem alterius propter convenientiam, quam habet cum alia re; unde non est par ratio de ista, ac de impressa, & expressa, quæ licet infinite distent à Deo, sunt tamen tales, ut sine hac nec videatur, nec possit videri Deus, ut probatum est; sine illa verò videatur quidem de facto, ita tamen, ut, si daretur, nullam inuolueret repugnantiam, & præterea esset principium effectuum vnâ cum intellectu ipsius visionis; neque est necesse quod sint eiusdem nature, & essentia cum re repræsentata, ut patet in exemplo Angeli adducto à Thomistis; species enim tam impressa, quam expressa repræsentatiuæ substantiæ Angeli sunt inferioris ordinis, cum sint accidentia, & tamen perfecte, & intuitiue illâ repræsentant. Sufficit igitur quod impressa sit talis, ut constituat potentiam in actu primo ad cognoscendum, quemadmodum ipsum verbum mentis, siue actus cognitionis, cum sit id, per quod formaliter cognoscimus, est.

est tamen diuersæ naturæ ferè semper à cognito.

Dicunt 3. Essentia Diuina est suum esse; sed hoc nulli formæ creatæ potest cōuenire; ergò nulla potest esse similitudo Dei. Responderi potest primo in sententia, quæ identificat essentiam cum existentia à parte rei non solum re, sed etiam ratione negando minorem; sed, præscindendo ab hac sententia, quam ego amplector in Metaphysica, resp. nullā esse necessitatē, vt forma repræsentans Essentiam Diuinam sit suum esse, sed sufficit vt repræsentet id cuius est imago, seu similitudo, quod, siue identificet sibi suum esse, siue nō identificet, æquè benè potest repræsentari tam à specie impressa, quàm ab expressa secundum modum repræsentandi vniuscuiusque.

Dicunt 4. Essentia Dei supereminenter continet quidquid potest ab intellectu creato intelligi; ergò non potest per speciem creatam repræsentari, nam quælibet est determinata secundum aliquam rationem vel sapientiæ, vel bonitatis, vel essentiæ, vel huiusmodi. R. quod, licet species sit in aliquo determinato genere, vt est visio, nihil impedit quo minùs repræsentet id, quod eminentèr continet omne genus; propterea communiter censetur has, & huiusmodi rationes, quæ procedunt ex eo

quod obiectum, & species debeant esse eiusdem rationis in essendo, non concludere, quod rectè obseruauit Durandus in 4. dist. 49. q. 2. quo Thomistarum principio non admissio, nec etiam illationes inde deductæ sunt necessariò admittendæ; sufficit enim similitudo in repræsentando, idest, quod species ita repræsentet obiectum, vt est à parte rei, vt est clarum in actuali cognitione, quæ, cum sit accideas, nihilominus repræsentat substantiam. Quod si dicas cum Eminentissimo Caietano in Commentarijs prædicti articuli modum essendi speciei posse quidem esse diuersum, eandem tamen debere esse rationem speciei, & obiecti, & speciem abstrahere ab esse substantiali, & accidentali, & contendas cum eo rationem specificā speciei, & obiecti esse eandem; contra est primo quia hic disputamus de specie, quæ est à parte rei prout informat intellectum, & determinat illum ad tale obiectum, & de obiecto, quod terminat, vel est aptum terminare talem cognitionem, non verò de aliqua ratione generica, vel analogica, quæ possit præscindi à specie, & obiecto; Secundo quia in ea doctrina admittendum esset eandem speciem infimam contineri & sub prædicamento substantiæ, & sub aliquo prædicamento accidentiū,

cum

cum obiectum sit substantiale, & species semper sit qualitas, nisi forte concederent substantiam inherere intellectui, quod esset novum, & inauditum.

Dices 5. cum Durando ita se habet obiectum ad speciem, ut lux ad lumen; præterea actio omnium sensibilium in medio, & organo est semper uniuoca, ut patet in calore, & sapore; denique ratio similitudinis, quæ tribuitur speciei importat semper convenientiam cum obiecto; ergo necesse est & speciem representatam per illas esse eiusdem rationis. Resp. negando paritatem, nam species deficient in esse reali à sua causa, lumen autem est eiusdem rationis cum luce, ut patet ex iisdem effectibus; species vero esse diversas à sensibili colligitur evidentè ex operatione sensus, ex compossibilitate plurimarum specierum in eodem medio, quam non habent obiecta, & ex alijs multis, de quibus in lib. 2. de anima disputant Peripatetici. Ad illud de ratione uniuoca quorundam sensibilium respondeo coniungi cum illa etiam actionem æquiuocam; denique ratio illa similitudinis est solum virtualis, non verò formalis, vel solum quoad representationem, (ut includamus etiam speciem expressam,) non verò quoad entitatem. Si dicas: essenziale est

tali formæ representare; ergo non potest esse similitudo in representando, quin sit in essendo, respondeo esse essenziale esse representatum, non verò representare actu aliud, quod, cum sit essenziale speciei, est simpliciter diuersum ab obiecto, sed secundum quid simile, nempe virtualiter, siue intentionaliter.

Dices 6. cum Nominalibus: in nulla cognitione datur species impressa realiter diuersa ab actu cognitionis, siue à verbo mentis quod communiter appellatur species expressa; ergo nec etiam dari poterit in visione Beatifica. Probatur antecedens auctoritate, & ratione, nam in li. 2. de anima ex Philosopho habetur, *idem est actus sensibilis, & sensus*; præterea frustra ponitur duplex similitudo eiusdem rei: nam vel utraque erit eiusdem rationis, & sic erunt duo accidentia solo numero diuersa in eodem subiecto, vel una erit essentialiter diuersa ab altera, & tunc remanet tibi onus assignandi discrimen. Si dicas unam esse habitualement, alteram verò actualement, contra est, quia etiam species impressa est essentialiter representatiua, seu representatio. Resp. prædictam Nominalium doctrinam esse expressè contra S. Patrem, qui lib. 2. de Doctrina Christiana cap. p. definiendo signum ait: *signum est res, qua*

quæ præter speciem, quam ingerit sensibus, aliquid aliud ex se facit in cogitationem venire; vbi apertè distinguit actus cognitionis, seu cogitationis à specie impressa, & alibi sæpè distinguit ab illis imaginibus, quæ habitualitè remanent in anima nostra actus nostre cognitionis, siuè intellectiōis, vt in lib. 10. Confessionum à cap. 21. vsque ad 30. & alibi sæpè; & præterea illa Nominalium sententia ab alijs Scholis communiter rejicitur, quæ in expositione librorum de anima explicant quomodo idem dicatur actus sensibilis, effectiue scilicet, & actus sensus formalitè, quatenus ipsum actuatur; dicitur autem species impressa essentialitè repræsentatiua, non ex eo quod actu repræsentet, sed quia determinat potentiam ad exprimendam actualem repræsentationem.

Dices 7. si daretur species impressa concedendum necessariò esset aliquod creatum posse obiectiue beatificare, quod nullo modo est admittendum; ergò implicat species impressa. Probatur sequella maioris, qui enim cognosceret illam speciem, cognosceret etiam Deum clarè, cum non possit cognosci vt repræsentatiua, quin cognoscatur etiam obiectum; ergò iam iste talis esset Beatus visione illius speciei. Resp. p. esse

eamdem difficultatem, immò, & maiorem de specie expressa, quàm tamen ferè omnes admittunt; nam hæc actu, & immediatè Deum repræsentat; illa verò non nisi quatenus determinat intellectum ad visionem. 2. dato quod talis species intuitiue cognita duceret in cognitionem Dei claram, non tamen beatificaret secundum se, sed per accidens. 3. quod etiamsi talis species cognosceretur quidditatiue, & intuitiue, non tamen propterea duceret in cognitionem Dei claram, quia hoc habet, non quatenus est obiectum cognitum, sed quatenus est ratio cognoscendi, & vnitur potentia per modum formæ constituentis in actu primo ad intelligendum. Ex illa igitur hypothese nihil aliud sequitur nisi quod illa species duceret in cognitionem vt obiectum cognitum, & vt sic nō magis posset ducere in cognitionem Dei claram, quàm res aliæ creatæ; nam æquè deficit à perfectione Dei. Si dicas speciem illam constitui in tali esse per hoc quod est repræsentatiua Dei, & hanc rationem repræsentatiui non posse quidditatiue intelligi, quin Deus videatur, respondeo hanc rationem siue relationem repræsentatiui habere solum in illo intellectu, quem informat vt species determinatiua illius ad visionem, non verò in alijs

alijs intellectibus, quos non informat, sed solum terminat illorum cognitionem, quod est commune omnibus alijs formis, quæ solum tribuunt suum effectum formalem subiecto capaci, quod informant, & non alijs, & patet in alijs formis intellectualibus; nam lumen gloriæ confortat solum intellectum, quem actuat; species expressa reddit solum intelligentem mentem, quam informat: habitus reddunt solum faciles, seu potentes facultates illas, quibus insident, & sic de alijs, non verò intellectus, qui ea cognoscunt. Ad cognitionem igitur talis speciei satis est cognoscere eius terminum in confuso, nihil enim amplius requiritur ad perfectam cognitionem talis speciei, quam cognoscere quod sit entitas representatiua Dei intellectui, quem informat; aliàs eadē difficultas procederet etiam de ipsa visione, ut dictum est, ac etiā de lumine gloriæ, quod ut clarius fiat.

Dico 3. non posse videri essentiam Dei per speciem, quæ sit medium cognoscendi ut quod primo terminans cognitionem, quod probat Scotus Quodlib. 14. §. *Ad ista vniuersaliter de omni medio quod, sic.* Non potest videri Deus, aut res vlla in alio obiecto, nisi illud aliud contineat entitatem, & cognoscibilitatem obiecti mediati,

sed nihil creatum potest Deum continere, ut patet; ergo &c. Probatur maior quia obiectum illud immediatum non potest gignere perfectiorem cognitionem, quam sit ea, ad quam est aptum mouere secundum vltimum suæ virtutis, & perfectionis; sed eius perfectio deficit infinitè à perfectione Dei; ergo; & idcirco plures moderni cum Vasquez existimant rationes S. Thomæ probare solummodo impossibilitatem huius speciei obiectiuæ, non verò impossibilitatem speciei impressæ, aut expressæ, & hanc censent fuisse mentem S. Thomæ; quod, an sit verum, nec ne, Thomistis examinandum relinquo; mihi enim satis est in præsentia inquirere mentem S. Patris. Ex prædicta doctrina manet etiam exclusa sententia Ferrariensis, qui libro primo contra Gentes cap. 53. docuit saltem in verbo expresso per cognitionem propriam posse videri Deum, eò quod tale verbum sit veluti complementum cognitionis, & vnum faciens cum illa, ut punctus cum linea; sed reuerà prædicta ratio sic destruit hanc representationem obiectiuam, sicuti quamcumque aliam, cum in omnibus militet eadem ratio.

Queritur hinc ab aliquibus an possit dari species impressa, quæ distinctè, & abstractiuè repræsentet

ter essentiam Diuinam. Becanus p. p. c. 9. q. 2. §. 12. putat implicare, eo quod, si daretur talis species, deberet repræsentare Diuinam essentiam cum actuali existentia, quæ est de intrinseca ratione essentiæ; & sic iam nõ repræsentaret abstractiuè, sed intuitiuè. Ego sentio cum Scoto, & Molina talem speciem non implicare, eo quod, vt rectè arguunt, cognitio abstractiua æquè potest esse rei existentis, & non existentis, vt patet in exemplo de cognoscente amicum absentem existentem, & viuentem, & de Mathematico abstractiuè cognoscente Ecclipsim solis actu existentem clausis oculis. Nec officit respon-

sio Becani dicentis cognitionem abstractiuam posse quidem esse rei existentis, vt in exemplis adductis, non tamen posse esse rei vt actualiter existentis, & præsentis, eo quod, si cognoscatur vt actu existens, & præsens, iam cognoscitur intuitiuè; nam contrarium est, quia nos dum adhuc sumus viatores cognoscimus non solum per fidem, sed etiam demonstratiuè Deum actu existere, & esse nobis præsentem, & tamen non cognoscimus eum intuitiuè, sed solum abstractiuè, & tamè distinctè cognoscimus Essentiam Diuinam re, & ratione identificatam cum ipsa existentia, & distinguimus inter eam attributa.

AXIOMA QVARTVM.

De facultate oculi corporei circa Visionem Dei.

Ex-Epistola 112. ad Paulinam cap. 4.

Proinde narrante Unigenito, qui est in sinu Patris narratione ineffabili, creatura rationalis munda, & Sancta impletur visione Dei ineffabili, quam tunc consequemur, cum æquales Angelis facti fuerimus, quia sicut videntur ista visibilia corporis sensibus nota, Deum nemo vidit unquam, quoniam si aliquando eo modo visus est, non sicut ista natura videtur, sed voluntate visus est specie, qua voluit, apparens, latente natura, atque in se incommutabiliter permanente. Eo autem modo, quo videtur sicuti est nunc fortasse videtur à quibusdam Angelis, à nobis autem tunc ita videbitur, cum eis facti fuerimus æquales.

D V B I V M

Vtrum Essentia Dei videri possit
oculis corporeis.

PRædicto Axiomate vtor in præsentī, eo quod illo vñs est etiam S. Thomas art. 3. qu. 12. mutatis solū aliquibus verbis, sed retento sensu; non defunt tamen plura loca S. Patris, quibus expressis verbis dicit Deū non solū non fuisse visum, sed nec etiam posse videri oculis corporeis, vt in Epist. 111. vbi recipit doctrinam S. Hieronymi dicens: *S. autem Hieronymus ait: Videre Deum sicuti est in natura sua oculus hominis non potest, non solū homo, nec Angeli &c. & infra. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Quid hac manifestatione lucidius? Si enim tantummodò dixisset: Nec Patris, nec Filij, nec Spiritus Sancti Diuinitatem posse oculos carnis aspicere, nec deinceps addidisset, sed oculos mentis, fortè diceretur carnem iam non esse appellandam, cum corpus fuerit spirituale. Addendo ergo, & dicendo: sed oculos mentis, ab omni genere corporis alienamus hu-*

iusmodi visionem. Ne quis autem putaret eum tantū de præsentī tēpore loquutum, subiicit etiam Domini testimonium, volens ostendere quod dixerat oculos mentis, quo testimonio non præsentis, sed future visionis promissio declaratur. & tota Epist. 122. quæ ad Paulinā anum Religiosam conscripta est ad respondendum illis, qui carpebant præcedentem Epistolam ipsius, in qua scripserat Deum non videntum oculis humanis, vt patet & ex argumento præfixo dictæ Epistolæ, seu libro, & ex tota ipsa Epistola. Destruit hæc doctrina errorem Gentilium, quo existimabant Dei naturam esse corporeis oculis visibilem, vt illis exprobrat S. Athanasius Oratione contra Idola, & Antropomorphitarū, qui & Deum esse corporeum, & oculis corporeis posse cerni dicebant, vt testis est S. Epiph. hæresi 70. ac etiam Maximini Arriani, & aliorum eius Sectatorum, qui existimarunt Filium Dei secun-

cundum naturam suam esse visibilem oculis corporeis, & ita visum fuisse Patribus veteris testamenti, ut refert, & confutat S. Pater lib. 3. contra Maximinum cap. 26. & lib. 2. de Trinitate c. 8. & Epist. 111. 174. & 178. ac plures alij PP. apud Valentiam q. 12. puncto 8. & ideò de hoc non est dubium apud Catholicos; propterea.

Dico primo Deum videri non posse oculis corporeis secundum legem ordinariam esse assertionem omnibus Orthodoxis certam secundum fidem. Sic docent communiter Theologi, ut videre est apud P. Valentiam loc. cit. P. Angelum Vulpes à Monte Piloso tomo p. disp. 23. art. p. n. 5. quod probatur communiter ex illis Sacrae Scripturae locis, in quibus Deus dicitur invisibilis, in quibus primò debent summi verba propriè ut sonant. Sic habetur Exodi 33. Deut. 4. Ioannis cap. p. ad Romanos p. Epist. p. ad Corinth. cap. 2. pr. ad Tim. cap. p. ad Hebræos cap. pr. &c. hæc enim loca, & alia similia explicantur communiter à Sanctis Patribus primò de invisibilitate in ordine ad oculos corporeos, ut videre est apud Sanctum Patrem Epist. 6, quæ est ad Italicam, in qua consolando eam de obitu sui viri refellit eorum opinionem, qui dicebant Deum

videndum esse a nobis oculis corporeis, & Epist. 111. & 112. suprà cit. similia habet lib. pr. de Trinit. cap. 6. ubi expressè ait ad illud Io. *Quem nemo hominum vidit, nec videre potest: cum hoc etiam pertinere ad Christum secundum Divinitatem eius accipiat, quam non viderunt Iudæi, qui tamen carnem viderunt, & crucifixerunt. Videri autem Trinitas. (vel, ut alij legunt Divinitas) humano visu nullo modo potest, sed eo visu videtur, quo iam qui vident, non homines, sed ultra homines sunt.* Similia habet etiam lib. 2. cap. 8. & lib. 8. super Genesim ad litteram cap. 26. & passim etiam alij SS. Patres. Probari etiam potest ratione, qua utitur Sanctus Thomas art. 3. q. citata eo quod potentia sensitiva, non se extendunt ultra corpus; Sed Deus est omninò incorporeus, ut suprà ostensum est; ergò Deus neque ab oculo corporeo, neque ab ulla alia potentia sensitiva percipi potest; propterea acutè S. Pater epistola 112. cit. in finè inquirentibus, quid videbunt oculi gloriosi in Patria, si Deum, & spiritus non videbunt, sic respondet. *Nec te moneat quod à quibusdam minus consideratè dicitur: quid tunc videbunt oculi corporales, si Deum non videbunt? an fortè caci erunt, vel sinè causa erunt? neque enim attendunt, qui hæc loquuntur, quia*
si non

si non erunt corpora, nec illi corporales profecto oculi erunt; si autem erunt corpora, erunt quæ videre possint oculi corporales, sub quibus terminis prædicta assertio sit de fide, non est vna omnium sententia, in qua diuersitate placet limitatio P. Magistri Angeli Vulpes loco cit. qui dicit esse de fide Deum nec videri, nec esse visibilem secundum suam substantiam corporeis oculis in sua naturalitate spectatis; sic enim arbitror esse ab omnibus admittendam.

Dico 2. implicare quidem contradictionem, ut, posito quod visus, & aliæ potentie non habeant pro obiecto, nisi rem corpoream, & corporum accidentia, percipiant rem incorpoream cuiusmodi est Deus; non satis autem constare videtur implicare quoque contradictionem, ut potentia aliqua sensitiva sic à Deo condatur, ut vel natura sua, vel saltem dono aliquo gratuito superaddito valeat non solum obiecta sensibilia corporalia, sed etiam aliquod obiectum spirituale, atque adeo ipsum Deum percipere; hanc assertionem his præcisus verbis habet P. Gregorius de Valentia tomo 1. q. 12. puncto octauo; S. *sed quæret*; ex qua constat P. Ludovicum Caspensem tractatu de Visione Beatifica disp. 3. sect. 7. n. 115. allucinatum fuisse cum ait. Sit conclusio De-

M m

nullo modo potest videri per oculum corporeum etiam per absolutam eius potentiam. Hæc conclusio est adeo certa, ut Valentia, & alij in hoc loco censeant esse de fide, cum tamen ipse Valentia, & hic doceat non videri implicare contradictionem, ut condatur potentia sensitiva &c. & in S. antecedenti se explicet assertionem suam esse, secundum fidem de lege ordinaria non posse videri Deum oculis corporeis. Sententiam suam probat Valentia loco citato celeberrimo illo testimonio S. Patris lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 29. ubi ait: *Visuri sunt Sancti Deum in ipso corpore; sed utram per ipsam, sicut per corpus nunc videmus Solem, Lunam, stellas, mare, & terram, & quæ sunt in ea, non parua questio est &c.* (infra) *alterius erunt potentie, si per eos videbitur incorporea illa natura, quæ non continetur loco, sed ubique tota est &c.* Fortasse magna ista virtus cernendi data fuerit ad horam in isto mortali corpore oculis Sancti viri Iob, quando ait ad Deum nunc autem oculus meus videt te Iob. 42. S. Ambrosius serm. 8. in Ps. 118. loquendo de Moyse existimare, videtur id esse impossibile. Sed potest dici, ut obseruat ibi Valentia S. Ambrosium loqui solum secundum legem ordinariam; præterquamquod nec etiam ibi pronun-

aunciat S. Doctor hoc esse abso-
 lutè impossibile; ut consideranti
 prædictum sermonem clarum sit.
 Hoc posito probatur assertio à pa-
 ri, primo quia de facto eleuatur
 ignis corporeus ad agendum in
 spiritum; ergo nulla est implican-
 tia quin possit produci, vel ele-
 uari potentia corporea ut attingat
 Deum. Respondent communiter
 huic argumento ignem agendo in
 spiritum non agere per qualitatem
 corpoream, sed per spiritualem
 productionem illius qualitatis do-
 loriferæ, & eleuatum ut instru-
 mentum Dei; visionem verò ocu-
 li essentialiter esse quid materiale,
 quod propterea non potest versa-
 ri circa rem immaterialem. Quod
 si dicamus eleuari etiam posse ocu-
 lum ad productionem visionis im-
 materialis, respondent quod hu-
 iusmodi visio non esset operatio
 oculi propria, idest exercita per
 organum, & à principio vitali, ut
 tali producta, & ideo per illam
 non poterit denominari viuens;
 sed contra est, quia in oculo cor-
 poreo hominis est etiam aliquid
 spirituale ratione cuius posset ele-
 uari, & ad producenda n, & ad
 recipiendam illam visionem im-
 materialem ut propriam, non qui-
 dem in quocumque statu, sed in
 statu eleuationis; cum enim con-
 stituatur oculus viuens in homine
 ex organo, & anima rationali,

cur, si in statu naturali potest exer-
 cere operationem vitalem mate-
 rialem receptam in toto coniu-
 cto (ut fert communior opinio)
 non poterit in statu eleuationis ra-
 tione illius partis spiritualis, idest
 animæ informantis, elicere visio-
 nem spiritualem immaterialem pro-
 ductam, & receptam in toto co-
 iuncto? Si dicas formam spiri-
 tualem non posse recipi in subie-
 cto materiali, contra est, nam
 anima rationalis est spiritualis, &
 tamen recipitur in subiecto mate-
 rialiter, & ipsum informat, & viui-
 ficat; Propterea probatur secun-
 do, quia, licet intellectus etiam si
 naturaliter non possit videre Deum,
 eleuatus tamen illum de facto vi-
 det; ergo & oculus; ut propte-
 rea S. Pater loco citato dubitet an
 hoc de facto acciderit oculo S. Iob.
 Respondent aduersarij intellectum
 ideo eleuari &c. quia Deus con-
 tinetur aliquo modo intra obiec-
 tum intellectus, & idcirco possi-
 bile esse ut talis potentia eleuetur
 ad perfectiorem modum cognos-
 cendi, cum sit ordinata de se ad
 tale obiectum, & solum ex mo-
 do essendi imperfecto suis viribus
 relictæ imperfectè circa illud ope-
 retur; at res spiritualis nullo mo-
 do continetur intra obiectum vi-
 sus; & propterea, sicut implicat
 ut visus sit potentia ordinata ad
 percipiendum sonum, licet etiam ut
 sit

fit ordinata ad percipiendum spiritum. Ad confirmationem ex S. Patre respondent ipsum disputando, & inquirendo, non verò asserendo, & determinando docuisse prædicta de oculis SS. & de S. Iob. Sed contrà, quia, sicut Deus intuitivè visibilis non est obiectum naturale alicuius intellectus creati, & ad hoc suis viribus nihil potest, & tamen recipiendo lumen gloriæ fit potens, sic etiam oculus humanus recipiendo elevationem poterit reddi potens ad id, in quod antea nihil poterat, ita ut, licet Deus visibilis non sit ab oculo corporeo naturalitèr, & corporeè operante, sit tamen visibilis ab humano, ut pote spiritualiter ex parte elevato spiritualiter, & supernaturaliter operante, & sic contineatur intra latitudinem non quidem entium corporeorum, sed visibilium visibilitate spirituali, & supernaturali. Quod spectat ad S. Patrem patet ipsum loquutum esse resolutivè ex libro secundo Retractionum cap. 41. ubi ait: *de videndo Deo scripsi librum, ubi de spiritali corpore, quod erit in resurrectione Sanctorum inquisitionem diligentèr distuli, utrum, vel quomodo Deus, qui spiritus est, etiam per corpus tale videatur; sed eam postea questionem sanè difficillimam in nouissimo idest in vigesimo, & secundo libro de Civitate Dei, satis*

quantum arbitror explicavi, &c.

Obijciens primo obiectum specificativum, & adæquatum visus corporalis est visibile corporeum, ergò non potest esse spiritus. Resp. distinguo antecedens: si sumatur visus corporeus ut corporeus reduplicativè, & ut talis immutatus manens, concedo antecedens; si sumatur corporeus specificativè, & mutatus, ac translatus de ordine in ordinem, idest de ordine naturalitatis in ordinem supernaturalitatis nego; sic enim etiam spirituale potest esse ipsius obiectum, & propterea, licet sumptus ut corporeus formalitèr, & reduplicativè tam in sui entitate, quam in sui formali dispositione accidentali nõ possit ferri in Deum intuitivè, nihilominus informatus aliqua spiritali qualitate proportionata nihil repugnat quin Deum intuitivè attingat.

Dices 2. spiritus, & corpus dicunt essentialem oppositionem; ergò ille nequit esse obiectum istius. Resp. distinguo antecedens: habent oppositionem negativam in ratione entis, concedo; in ratione obiecti, & potentiae, nego; hoc enim modo habent solum oppositionem relativam; Undè, sicut spiritus respicit corpus, ut contentum intra latitudinem sui obiecti, sic potentia corporea sensitiva, si eleuetur, & transferatur aliquo modo ad ordinem spiritualitatis, poterit

terit attingere ipsam spiritum, quā eleuationem non potest recipere potentia purè materialis, eo quod neque formalitèr, neque identicè sit spiritualis; & sic non potest hinc inferri quod potentia sensitua brutorum possent & ipsa eleuari, si potest eleuari potentia visua hominis; & ratio disparitatis est, quia ista, vt se tenet ex parte animæ, est identificata cum ipsa anima humana, quæ est spiritualis, ac proindè & ipsa entitatiuè est spiritualis; at potentia brutorum sunt quidem identificata cum ipsorum animis, sed cum ista sint omninò expertes spiritualitatis, neque formalitèr, neque identicè habent vnde sint capaces eleuationis ad huiusmodi actus vitales spirituales.

Dices 3. potentia specificantur per ordinem ad obiecta; ergò si extenderentur extrà propriū obiectum, remouerentur à propria essentia. Resp. duplicem esse specificationem, vnā secundum ordinem naturalem, alteram secundum ordinem obedientialem. Vnde, sicut intellectus secundum ordinem naturalem specificatur ab intelligibili naturali, intrā quod non continetur Deus clarè, & intuitiue visibilis & tamen secundum ordinem obedientialem eleuatur etiam ad Deum clarè visibilem, etiamsi per hoc non remoueat

à propria essentia, sic & potentia visua secundum ordinem naturalem specificatur à visibili corporeo, ita tamen vt secundum ordinem obedientialem possit eleuari ad visibile spirituale, & non remoueat à propria Essentia.

Hoc potest explicari exemplo naturæ, quæ, si respiciatur secundum capacitatem, & ordinem naturalem, respicit solummodò suppositum, siue substantiam suam; si verò consideretur secundum capacitatem obedientialem respicit, & recipit etiam suppositum alienū, & tamen nō remouetur à sua essentia.

Dices 4. Accidens spirituale non potest recipi, seu subiectari in re corporea; ergò neque illa visio, quæ ponitur spiritualis in oculo, quod essentialitèr includit organum corporeum. Responderi potest dupliciter, primo negando antecedens ex eo quod anima rationalis est spiritualis, & tamen recipitur in subiecto corporeo; secundo, & melius distinguendo antecedens: non potest subiectari in corporeo attēta capacitatenaturali, concedo; nō potest subiectari attēta capacitāte obedientiali, nego, nam & in Sacramentis virtus producendi gratiam, quæ est spiritualis, est in ipsis rebus, & verbis corporeis iuxta proloquiū S. P. August. *quænam est hæc tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?*

Dices

Dices 5. Si oculus posset eleuari ad videndum spiritum, posset etiam eleuari ad videndum sonum, & saporem; sed hoc implicat; ergo & illud. Respondetur negando minorem attenta capacitate obedientiali ipsius oculi, qui, si mutaretur per nouam qualitatem proportionatam saporis, & sono, etiam ista posset attingere; nihil enim obstat quominus attēis capacitate, & qualitate prædictis oculus fiat virtualiter, & instrumentaliter auditus; quo casu non esset oculus reduplicatiue, qui videret, sed specificatiue, & identice in ratione instrumenti, non verò formaliter.

Dices 6. repugnat quod oculus eleuetur ad talem visionem, tanquam ad mediū, quo fiat formaliter videns; ergo non est ipse qui videat, sed solum potentia spiritualis, quæ ut talis est intellectus non oculus. Respondetur distinguendo antecedens: repugnat quod eleuetur ad talem visionem tanquam principium vitale naturale eiusdem, concedo antecedens; repugnat quod eleuetur tanquam instrumentum per qualitatem spirituales formaliter aptatum tali visioni, & nego.

Dices 7. oculus sic mutatus esset oculus corporeus, & instrumentum sensitivum, & non esset; sed hæc inuoluunt contradictionem; ergo repugnat huiusmodi oculum

videre spiritum: Probatur sequela maioris esset enim corporeus, ut supponitur, non esset, quia per talem mutationem esset ens spirituale spiritualiter agens. Respondetur distinguendo antecedens: esset corporeus entitatiue, substantialiter, & materialiter, concedo, supponitur enim esse eundem oculum cum omnibus suis partibus integrantibus; formaliter verò, & in ratione instrumenti dispositi, & aptati esset instrumentum corporeum & nego; illius enim dispositio esset qualitas spiritualis, quæ illum formaliter disponderet, & aptaret; & sic nulla esset contradictio, quia non accipitur oculus semper secundum eandem rationem, sed secundum qualitates distinctas vel realiter, vel virtualiter.

Dices 8. adhuc dato quod oculus possit eleuari per qualitatem spirituales, non tamen sequitur quod possit videre spiritum, neque instrumentaliter; cōcursus enim instrumenti est in genere causæ efficiētis; sic enim ignis inferni cōcurrit solum in genere causæ effectiue instrumentalis; at cōcursus oculi, sicut & cuiuslibet alterius potentiæ cognoscitiuæ, debet esse etiam in genere causæ materialis; nam recipiendo actionem vitalem, siue eius terminum iuxta diuersitatem sententiarū potentiæ redduntur sentientes, & cognoscentes; & in-

præfenti si ponatur, cum sit actio, & terminus spiritualis, iam non erit fenfatio, sed intellectio; per hoc enim distinguitur fenfatio ab intellectu, quod illa est cognitio corporea, hæc verò spiritualis; ergo iam oculus eſſet intellectivus, & illius actio eſſet intellectio; ergo neque in ratione instrumenti poteſt elevari. Reſp. negando cōſequentiam. Ad probationem reſpondeo oculum in prædicto caſu non ſolùm concurrere in genere cauſæ efficiētis, ſed etiam in genere cauſæ materialis recipiendo prædictam viſionem ſpiritualem; neque inde ſequitur eſſe intellectiōem, nam intellectio eſt ita actio ſpiritualis, ut non recipiatur vllō modo in ſubiecto corporeo; at talis viſio ita eſſet ſpiritualis, ut tamen inadæquatè reciperetur in ſubiecto corporeo, id eſt organo; propterea S. Pater prædicto cap 29. expendens rationem illā philoſophicā communem, quæ negatur poſſibilitas talis viſionis, eo quod potentia non poſſit ferri extra ſuum obiectum ſic ait: *Cogitationes mortalium timide, & incerte providentiæ noſtræ. Ratiocinatio quippè illa philoſophorum, qua diſputant ita mentis aſpectu intelligibilia videri, & ſenſu corporis ſenſibilia, id eſt corporalia, ut nec intelligibilia per corpus, nec corporalia per ſe ipſam mens valeat in-*

tueri, ſi poſſet nobis eſſe certiffima, proſecto certum eſſet per oculos corporis etiam ſpirituales nullo modo poſſe videri Deum; ſed iſtam ratiocinationem & vera ratio, & prophetica irridet authoritas; quis enim ita ſit averſus à vero, ut dicere audeat Deum corporalia iſta neſcire? Numquid ergo corpus habet per ſui oculos ea poſſit addiſcere? Deinde [quod de Propheta Eliſeo paulo ante diximus] non ne ſatis etiam indicat etiam ſpiritu non per corpus corporalia poſſe cerni? Quando enim ſenſus ille munera accepit, utique corporaliter geſtum eſt, quod tamen Propheta non per corpus, ſed per ſpiritu vidit. Sicut ergo conſtat videri corpora ſpiritu, quid ſi tanta erit potentia ſpiritualis corporis, ut corpore videatur, & ſpiritus?

Hæc idcirco poſui ut oſtenderem probabilitatem huius opinionis, quam non ſolùm tenuit Valentia, ſed etiam plures, atque eruditi moderni, qui eam ſæpius non ſinè plaufu publicè propugnarunt, & in hoc puncto S. Patrem non abſque magna ratione de hoc puncto dubitaſſe, nec eſſe uſque adeò infirmam cauſam inquirendi de hac quæſtione, ut aliqui ex Neotericis, arbitrati ſunt. Quod ſi adhuc tibi hæc ſententia non arridet, eo quod communior ſit hodie oppoſita, & quandoque magis placet opinio ex numero

Aucto-

Auctorum, quam ex pondere rationum, dicit S. Patrem problematice se in hac questione habuisse non aliter ac S. Thomas in pluribus questionibus, ita ut, cum libro pr. de Trinit. cap. 6. dixerit: *videri autem Trinitas (vel Diuinitas) humano visu nullo modo potest &c.* implicantiam contradictionis, ut probabilem asseruerit, in hoc verò loco etiam probabilitatem possibilitatis voluerit indicare. Nec repugnat dictæ implicantiae locus ille Iob, nam communis expositio illius est, quod ibi se reprehenderet S. vir, eo quod videretur obmurmurasse de Prouidentia Dei; at, postquam eius documentum in se ipso prospexit se retractans dixit: *auditu auris audiui te &c.* quasi diceret: antea multa audiueram de tua prouidentia, nunc verò aperte illam quasi oculis prospexi. Sic etiam facile exponitur ille alter locus Iob. 19. *In carne mea videbo Deum Salvatorem meum*, nam, ut obseruat S. Pater prædicto cap. 29. *non dixit per carnem meam, sed in carne mea*; & etiam si dixisset per carnem meam contendunt exponendum esse de visione Dei hominis. Nec est admittenda interpretatio Eugubini, qui putat loquutum fuisse de spe recuperandæ sanitatis; nam locus

ille communiter à PP. intelligitur de resurrectione carnis, quam sine dubio eo loco prophetatam fuisse dicit S. Pater ibi. Nec obstat, quod subdit, *& oculi mei conspiciantur*; nam etiam intelligi potest de oculis cordis, ut sæpè S. Pater interpretatur iuxta illud ad Ephes. cap. p. *illuminatos oculos cordis vestri*, vel de Deo homine. Si quæras implicantiam, respondeo non posse assignari meliorem illa communi, nempe euidens esse obiecta nostrorum sensuum esse corporea, & materialia, sicut ipsi sensus, quibus proportionantur; & pariter euidens esse nullam potentiam posse elicere operationem propriam circa id, quod continetur extra latitudinem adæquatam sui obiecti, quia alias essentia rerum immutarentur, quod est impossibile; ergo cum de fide sit certum Deum esse omnino immaterialem, & incorporeum, sequitur necessario à nulla potentia corporea posse apprehendi. Nam ego sisto in prima, & respondeo hanc implicantiam procedere in ordine naturali, & de lege ordinata, non verò in statu elevationis, & de potentia absoluta; & hæc dixisse sufficiat in gratiam sententiæ communioris.

AXIOMA QUINTVM.

*De Supernaturalitate Visionis Beatificæ.**Ex Epist. 112. cap. 8.*

Invisibilis est igitur natura Deus, non tantum Pater, sed & ipsa Trinitas, unus Deus. Et quia non tantum invisibilis, verum etiam incommutabilis sic apparet, quibus voluerit, in qua voluerit specie, ut apud eum integra maneat eius invisibilis, incommutabilisque natura. Desiderium autem veraciter piorum, quo videre Deum cupiunt, & inhiantèr ardescunt, non opinor in eam speciem contuendam flagrat, qua, ut vult, apparet, quod ipse non est, sed in eâ substantiâ, qua ipse est quod est. Huius autem desiderij flammam S. Moyses fidelis famulus eius ostendit, ubi ait Deo, cum qua, ut amicus facie ad faciem loquebatur: Si inveni gratiam ante te ostende mihi temetipsum &c. Ipse ergo erat in ea specie, qua apparere voluerat, non autem ipse apparebat in Natura propria, quam Moyses videre cupiebat. Ea quippe promittitur Sanctis in alia vita.

DVBBIVM

Vtrum intellectus creatus per sua naturalia Diuinam Essentiam videre possit.

HAnc eandem difficultatem quod probat ex Epistola ad Romanos cap. 6. Gratia Dei vita æterna, quæ vita æterna consistit in visione Beatifica, ut habetur Ioannis

nis cap. 17. Probationem, quam affert ex ratione postea expendam. Hæc conclusio est de fide; in Concilio enim Viennensi inter errores Beguardorum, & Beguinarum damnatur quartus, in quo isti asseriebant quod quælibet intellectualis Natura in seipsa naturaliter est Beata, & quod anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad videndum Deum, & eo beatè perfruendum. Idem tenuerunt olim Anomæi, contra quos S. Io. Chrysost. hom. 5. de incomprehensibili Dei Natura disputat; fuerunt autem sic appellati, eo quod non seruaret regulam, idest æqualitatem Patris, & Filij, hunc enim faciebant diuersæ substantiæ à Patre. Horum fundamentum erat, ut refert ibi S. Io. Chrysost. quod Deus non potest partim cognosci, partim ignorari, cum sit simplicissimus, quod etiam docuerat Aristoteles lib. 9. Metaph. tex. 22. de rebus simplicibus, circa quas negat contingere deceptionem, & eodem argumento, ut refert S. Gregor. Nazianz. oratione 2. de Paschate utebantur quidam Philosophi ad idem probandum, cui respondet ibi S. Io. Chrysost. de Deo posse cognosci quod sit incomprehensibilis, & eum, qui hoc cognoscit multò melius Deum cognoscere, quàm qui putat se comprehendisse, quod declarat

pulchrè similitudine duorum, quorum alter putaret Cælum posse mensurari palmo, alter negaret; quod si volumus in forma respondere, dicendum est illam propositionem Aristotelis esse veram de cognitione quidditatiua, & perfectæ rei scibilis; nam, si cognosceretur ut est, nihil eius lateret aliquo cognito, sed vel omnia cognoscerentur, vel certè omnia laterent, cum è contrà in rebus compositis non repugnet aliquid cognosci, & aliquid nesciri; falsam de imperfecta, & habita per alias species, qualem habent viatores de Deo; cum enim Deus cognoscatur per effectus ex varijs perfectionibus, quæ reperiuntur in creaturis, varios de ipso formamus conceptus, nec tamen pertingimus ad eum cognoscendum sicuti est; quo posito. Difficultas hic non levis insurgit, an Durandus, qui in 4. dist. 49. q. 2. n. 24. docuit secundum ordinem naturæ non posse Deum videri, quia nihil cognoscimus nisi ex sensatis, & imaginarijs, & prætereà posse Deum videri secundum ordinem gratiæ sublato extrinsecus impedimento absque vlla specie, vel lumine gloriæ superaddito, quod impedimentum est modus cognoscendi per creaturas, qui potest auferri, an inquam fuerit in errore Beguardorum, ac proinde hæc

hæc eius doctrina sit damnata in prædicto Concilio Viennensi, nunc difficultatē præ ceteris mouet Vasquez. disp. 41. cap. 2. in pr. p. & censet esse dignam nota, eo quod in Clementina ad nostrum de hæreticis quintus error Beguardonū, & Beguinarum refertur his verbis: *Qualibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est Beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum*, ubi aduertit quod non solum est error asserere Deum naturaliter videri posse, sed etiam negare necessarium esse lumen gloriæ, vel aliquod donum supernaturale, quo intellectus roboretur, & efficax reddatur ad videndum Deum, & hoc secundum videtur planè negare. Durandus loc. cit. Verum mihi videtur sententia Durandi longè distare à prædicto errore; cū enim admittat prædictum impedimentum non auferri, nisi secundum ordinem gratiæ, iam supponit requiri aliquod donum gratuitum, quod tamèn ipse non consentit esse neque speciē, neque lumen; nec benè impugnat Vasquez Durandum argumento illo, quod ex eius doctrina sequeretur ablato impedimento naturalis modi cognoscendi per species, & creaturas animam separatam naturaliter Deum videre, & esse beatam, &

à fortiori Dæmones ipsos naturaliter fore beatos; nam Durandus non solum putat hoc impedimentum esse cognitionem dependentem à sensibus, quo pacto procederet obiectio, sed etiam cognitionem ipsam Dei per creaturas deficientes à perfecta repræsentatione Dei, qui modus cognoscendi Deum manet & in anima separata, & in Dæmonibus non videntibus Deum. Respuitur tamèn communiter prædicta sententia, primò, eo quod non appareat quomodo possit tolli hoc impedimentum sinè aliqua mutatione intellectus creati, vel concursu supernaturali Dei; cum enim manente impedimento non possit videri Deus, si postea fit visibilis, aut hoc fit per mutationem aliquam ipsius Dei, & hoc non, cum sit intrinsecè, & essentialiter immutabilis, vel per mutationem aliquam intellectus beati; sublati autem lumine gloriæ, speciē, & concursu supernaturali nihil aliud, potest assignari, per quod intellectus intrinsecè mutetur; & consequenter manente inuariata potentia, & obiecto, nullo modo poterit variari cognoscibilitas. Secundò refellitur inquirendo quidnam sit hoc impedimentum extrinsecum; nequè enim est dependentia à sensibus, nam hoc non est in anima separata, nec in Dæmonibus,

ne, neque accidens aliquod, quod sit in intellectu, quia, quocumque sublato, adhuc est impotens ad videndum, cum maneat in esse naturali minus perfecto, si est modus cognoscendi per creaturas, hic est ita intrinsecus, ut sine mutatione tolli non possit. Tertiò contra eundem arguitur, quia, si intellectus ab intrinseco est aptus videre, cum Deus sit intimè præsens rebus omnibus, quodnam potest esse hoc impedimentum extrinsecum? Deniquè si esset solùmmodo tollendum huiusmodi impedimentum, ita ut intellectus vi sua ferretur in Deum, sequeretur hæc inconuenientia: primò ex hominibus, quorum merita essent inferiora, quosdam esse beatiores alijs, quia essent superiores in vi intelligendi; aut, si non admittitur inæqualitas intrinseca in intellectibus humanis, saltem fore æquales in visione; nã, sicut præsentato obiecto potentia perfectiori perfectior eliceretur visio, ita præsentato æquè perfectæ eliceretur æqualis. Secundò nullum intellectum humanum nequidem ipsius Beatissimæ Virginis, & Christi Domini æquè perfectè videre Deum, ac videant inferiores Angeli, eo quod communiter censetur nullum humanum intellectum æquare eorum naturalem perfectionem quæ sequetur,

cum sit erronea, videtur omninò excludenda esse prædicta opinio. Huic argumento respondet ipse Durandus dupliciter; primò omnes homines esse æqualitèr beatos quoad visionem Diuinæ essentia, & eorum, quæ in ea naturalitèr videntur; fore verò inæquales quoad ea quæ Deus voluntariè ostendit, & quoad dotes corporis, & quoad gradus dignitatis. Secundò respondet melius, & securius, quod, licet potentia, & repræsentatio obiecti sit eadem respectu omnium, fore tamen ut Deus pro diuersitate meritorum influat perfectiorem visionem. Sed contra primam responsionem stat, quod cognitio eorum, quæ Deus reuelat voluntariè in Verbo, pertinet ad præmium accidentale, inæqualitas verò est assignanda in præmio essentiali, & præterea nō tollit difficultatem quoad Angelos. Contra secundam est, quod non loquitur coherentè; nam, si est opus ut Deus influat pro diuersitate meritorum diuersitatem visionum, quomodo potentia de se est apta videre? Si dicas in beato duas esse visiones, alteram ex viribus naturæ, alteram ex cōcursu speciali Dei, contra est primò, quia hoc gratis asseritur; secundò de illa visione naturali procedit obiectio; nam, saltem iuxta illam, qui haberet pauciora me-
rita

rita posset esse vel beatior, vel ad minus æquè beatus ac sit alter, qui habet maiora merita.

Contrà Durandus arguit alij: cognitio fidei est obscura, & tamen eget speciali concursu Dei; ergò multò magis visio Dei, quæ in ordine cognitionis supernaturalis est in altiori gradu. Respondent aliqui pro Durando etiam in Visione beata opus esse gratia remouente impedimentum, quo sublato obiectum clarè præsentatum intellectui illum ad se necessariò rapit, vt color visum; ad assentiendum verò rei obscurè cognitæ, & captum rationis excedenti opus esse auxilio speciali; sed contrà est, quod suprà diximus non posse tolli hoc impedimentum absque aliqua mutatione potentia, quæ mutatio nullo modo est illi debita; rectè igitur ex hoc, quod obscura Dei cognitio indiget gratia probatur à fortiori indigere cognitionem claram, quod rectè probat S. Thomas dicto articulo 4. testimonio suprà allato S. Pauli ad Rom. 6. *Gratia Dei vita aeterna*, cui addere possumus ex eodem Apost. 1. ad Timoth. c. 6. *Qui habitat lucem inaccessibilem, quem nemo hominum vidit, sed nec videre potest*, idèst viribus naturæ, vt explicat communiter; ex Isaia cap. 64. *oculus non uidit Deus absque te, quæ preparasti diligentibus*

te; siuè illud *absque te* exponatur te excepto, siuè sinè tuo auxilio, cum quo consonat illud primæ ad Corinth. cap. 2. v. 9. *nec in cor hominis ascendit*, sic & in ps. 83. *gratiam, & gloriam dabit Dominus*; ex quibus communiter Sacri Doctores deducunt Visionem Beatam esse intrinsecè, & essentialitèr supernaturalen, ac proindè indigere auxilio speciali, & supernaturali ipsius Dei, quod latè ostendit S. Pater pluribus in locis, vt in ep. 105. in enchiridione cap. 107. in libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 8. & 9. & de hominibus specialitèr lib. 7. de Trinitate cap. 3. & libro 1. Quæst. Euangelicarum cap. 1. & in illis postremis verbis Axiomatis: *Ea quippe promittitur Sanctis in alia vita* vt nihil clariùs sit in doctrina S. Patris. Per hæc manet sufficientèr exclusa sententia Durandi in eo, in quo videtur repugnare conclusioni positæ.

Nunc venio ad rationem, qua S. Thomas eam probat, quæ est huiusmodi: Quod excedit modum cognoscendi non potest vi propria illius cognosci, quia modus cognoscendi est secundum naturam propriam cuiusque, & ita quod superat modum cognoscendi superat vim naturæ; sed Deus excedit modum naturalem cognoscendi cuiuslibet intellectus beati, quia, qualis est modus essendi, talis

lis est modus, quo res cognoscitur; sed modus essendi Dei est superioris ordinis; ergo & eius cognitio; non poterit ergo naturaliter cognosci, nisi per gratiam Deus se intellectui vniat. Hæc ratio Scoto in 4. dist. 49. quæst. 11. & quodlib. 14. art. 2. visa est valde obscura, difficilis, & insufficiens, cuius argumenta infra referam, & pro viribus solvam. Aliqui ex Thomistis vt eam redderent magis aptam captui nostro illam sic formant, & exponunt; Obiectum illud, cuius essendi modus excedit modum essendi naturæ cognoscentis, non potest à natura, quā excedit, perfectè cognosci; tale est Deus respectu cuiusque naturæ creatæ; ergo &c. Minor patet, quia nulla creatura est suum esse subsistens, vt est Deus, qui infinitè excedit, & vnamquamque earum, & totam ipsarum collectionem simul sumptam. Maior, in qua est difficultas, probatur, quia cognitio contingit secundum quod cognitum est in cognoscente; cognitum verò est in cognoscente non secundum modum cogniti, sed secundum modum cognoscentis; ergo si modus cognoscentis exceditur à modo essendi ipsius obiecti, non poterit perfectè cognosci obiectum. Fundatur, vt vides, tota huius rationis firmitas in eo, quod, sicut se habet modus es-

sendi obiecti ad modum essendi cognoscentis, sic se habet cognoscibilitas obiecti ad vim cognoscitiuam cognoscentium. Hæc ratio optimè procedit in sententia S. Thomæ negantis posse dari speciem impressam Dei, ratione cuius cognitum dicitur esse in cognoscente; nam, cum in intellectu creato non dentur nisi species creaturarum, quæ omnes deficiunt à perfectâ repræsentatione Dei, rectè ex modo, quo Deus est imperfectè in cognoscente, nempe per alienas species, infertur non posse videri. Præscindendo à S. Thoma videtur etiam conuincere de intellectu humano coniuncto, cuius cognitio non est nisi sensatorum, & materialium, vel per eorū species; at loquendo de anima separata, & de intellectu Angelico, quæ non accipiunt cognitionem à rebus, sed ipsis à Deo infunduntur species secundum exigentiam ipsorum iuxta communem sententiam, non videtur ita certa, & sufficiens; Non enim apparet cur non possit Angelus cognoscere Deum naturaliter per speciem sibi connaturalem, vt potest cognoscere alium Angelum per speciem cōcreatam iuxta principia Thomistica; & cum species ex vna parte licet sit accidens, in hoc casu non tollat, aut minuat perfectionem cognitionis substantiæ

tiæ Angeli; & ex alia parte non appareat implicantia in eo, quod detur species, quæ perfectè representet Deum, & non sit suprâ exigentiam naturalem Angeli, non videtur in his tam firmum argumentum Angelici Doctoris; propterea, ut vniuersaliter probet, aliqui addunt supponendam esse in præsentî doctrinam illam vulgatâ, qua statuitur substantias eò magis esse cognoscitivas, quò magis elongantur à materia, & pro vario modo elongationis à materia varios quoque constituendos esse gradus cognoscitivorum, quod inductione probant; nam plantæ secundum Aristotelem lib. 2. de anima text. 124. non cognoscunt, eò quod nimis materiales sunt, potentia sensitivæ eo quod sunt organicæ non percipiunt nisi singularia, intellectus hominis coniunctus ut sic pendet in sua operatione à phantasmatibus, & sic aliquo modo à materia; & ideo non cognoscit nisi formas existentes in materia, & per earum species cætera entia separata ab illa; formæ autem separatæ intelligunt res immateriales per species proprias; & cum omnis intellectus creatus includat aliquam potentialitatem, non potest naturalitèr attingere cognitione perfecta rem omninò immaterialem; obiectum enim eatenus cognoscitur, quatenus est in

cognoscere, & in illo est secundum modum cognoscentis, cognoscens autem semper debet esse æquè immateriale, ac obiectum, saltem in quadam latitudine, idest ut non sit minus immateriale, quàm obiectum; si enim sit magis, nihil obstat, ut est clarum in substantijs immaterialibus cognoscètibus corporea; quod si cognoscens sit minus immateriale, quàm obiectum, cum ex immaterialitate res habeat ut sit magis cognoscibilis simpliciter, & magis cognoscitiva, non potest intellectus assequi omnem cognoscibilitatem obiecti. Hæc confirmatio, siue explicatio habet quidem magnam speciositatem, sed non caret suis difficultatibus, quas non vacat modò expendere. Ex dictis enim omnibus sufficienter responderi potest argumentis, quæ fiunt in oppositum. Dices 1. cum Scoto loco citato: Si requiratur æqualitas inter cognoscens, & cognitum in modo essendi, nec angelus inferior posset perfectè cognoscere angelum superiorem, nec anima separata Angelum, cum detur in istis inferioritas cognoscētis respectu cogniti; hæc sunt contra communē sensum non solum Theologorum, sed etiam Philosophorum; ergo. Resp. S. Thomam eo loco non arguere impossibilitatem ex quacunque diuersitate essendi, sed ex tali,

li, vel tali gradu, qui continet sub se latitudinem diuersitatis specificæ; vnde, licet Angelus superior, & Angelus inferior specie differant, conueniunt tamen in gradu formæ, siue actus abstracti à materia, & hoc sufficit ad modum requisitum à S. D. ad hoc vt perfectè inferior possit cognoscere superiorem.

Dices 2. cum eodem; si requiritur huiusmodi æqualitas, nec etiã intellectus creatus, quicumque ille sit, etiam roboratus lumine gloriæ posset videre Deum; nam adhuc vt talis exceditur à modo essendi obiecti; ergo &c. Resp. aliqui S. Thomam ex illa diuersitate excludere solum cognitionem naturalem, non verò supernaturalem; responderi secundo potest quod, sicut gratia sanctificans est participatio quædam Diuinæ naturæ, sic lumen gloriæ est quædam participatio Diuini luminis, per quam Beatus, licet adhuc infinitè distans à Deo, nihilominus est redditus illi similis, & constitutus intra eam latitudinem essendi supernaturalis, & Diuini, quæ sufficit ad hoc, vt cognitum sit in cognoscente tali modo vt possit perfectè cognosci, si non comprehensiuè, saltem intuitiuè, iuxta illud D. Ioannis: *Scimus quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.*

Dices 3. ex dicta ratione sequitur: Beatos numquàm videre Deum; nam potentia non potest eleuari ad cognoscendum id, quod superat ipsam; at modus essendi Dei excedit omnem rationem adequatam obiecti intellectus creati; ergo vel nūquàm poterit reddi proportionatus, vel mutabitur essentialitèr cū obiectum viæ, & obiectum patriæ differant essentialitèr. Resp. negando sequellam; ad probationem nego maiorem, vt patet hic in via, vbi intellectus per habitum supernaturalem fidei, vel per auxilium, quod suppleat illū, eleuatur ad cognoscenda mysteria supernaturalia excedentia caputū potentiæ naturalis, & sic negatur consequentia, nam ad hoc vt intellectus reddatur proportionatus, sufficit mutatio accidentalis, vt patet in obiectis fidei supernaturalis, scientiæ naturalis, & opinionis, quæ licet differant essentialitèr, nihilominus per solam mutationem accidentalem diuersarum specierum, mediorum, actuum, & habituum, idem intellectus fit proportionatus ad illa omnia percipienda.

Aliam rationem prædictæ Conclusionis excogitauit Scotus, quæ & ipsa patitur suas difficultates; eam tradit quodlib. 14. dicendo: Deus non potest videri, nisi sub propria ratione Deitatis fiat præsens intellectui, aut cognoscatur

in alio, quod ipsum virtualiter continet; sed hoc secundum est impossibile, ut patet; primum verò non potest naturaliter accidere; ergò, non potest naturaliter videri; Maior est certa, minor quoad secundam partem probatur: Deitas non potest esse naturaliter productiva visionis, siue speciei, nec in homine, nec in Angelo; ergò; probatur antecedens ratione, quam tradidit S. Ambrosius, & allegavit S. Pater ep. 112. cap. 6. *Nō enim similiter sensibilia videntur, & is in cuius voluntate situm est videri, & cuius natura est non videri: nam, si non vult non videtur, si vult videtur.* Si igitur solum voluntariè producit visionem, iam nec homo, nec Angelus proprijs viribus potest eum videre. Contrà hanc rationem arguunt aliqui quod eadem ratione probaretur vnum Angelum non cognoscere naturaliter alterum, cuius habet speciem, quod est contrà communem sententiam. Probatur sequella, nam ea species, qua videtur non est producta naturaliter, nec ab Angelo, nec à Deo, sed liberè ab ipso Deo in principio creationis indita, & tamē dicitur naturaliter illum cognoscere, quia talis species producitur à Deo secundum exigentiam naturalem intellectus Angelici. Cur igitur nō potest idem affirmari de cognitio-

ne Dei? sed forte responderet Scotista iuxta doctrinam ipsius Scoti in 2. dist. 3. q. 11. & 12. quod Angelus accipit species à rebus creatis non solum materialibus, sed etiam à quibuscumque singularibus, & sic ab alio Angelo naturaliter recipere speciem ipsum representantem; Verum adhuc manet difficultas, an, posito quod daretur Angelum producere species repræsentativas sui in intellectu alterius, adhuc eas produceret necessariò, vel liberè; & cum hoc videatur congruentius [alias enim numquàm posset se occultare alteri etiam si vellet, in quo esset inferioris conditionis hominum] adhuc manet eadem difficultas; præterquamquod adhuc non est certum, & evidens, an possit produci creatura, quæ ex suis principijs essentialibus, & naturalibus exigat lumen gloriæ, impeccabilitatem, visionem Beatificam, & alia huiusmodi, de quo infra. Est igitur difficile asserre demonstrationem prædictæ assertionis; unde, manendo in gradu probabilitatis, excessus ille infinitus obiecti, quem adducit S. Thomas, & reddit admirabilem elevationem supernaturalem ad talem cognitionem, eam faciliè suadet additis prædictis explicationibus, ut propterea S. P. in gratuitū Dei mun' eā refūdāt, ut habes in Axiom.

AXIOMA SEXTVM.

*De Lumine Vita, siue gloria.**Ex Tractatu 34. in Ioannem.*

Non arbitremur Dominum Iesum Christum hunc esse solem, quem videmus oriri ab oriente, occidere in occidente, cuius cursui nox succedit &c. Non est Dominus Christus sol factus, sed per quem sol factus est; Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Est ergo lux, quæ fecit hanc lucem. Hanc amemus: hanc intelligere cupiamus: ipsam sitiamus, ut ad ipsam duce ipsa aliquando veniamus, & in illa ita viuamus, ut numquam omnino moriamur &c. Quoniam apud te est fons vite, & in lumine tuo videbimus lumen, Deum de Deo, lumen de lumine. Per hoc lumen factum est solis lumen, & lumen, quod fecit solem, sub quo fecit & nos, factum est sub sole propter nos. Factum est inquam sub sole lumen, quod fecit solem &c. Loquens ergo per nubem carnis lumen indeficiens, lumen scientiæ, lumen sapientiæ ait hominibus Io. 8. n. 12. Ego sum lumen mundi. Qui sequitur me non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vite. Quomodo te abstulit ab oculis carnis, & reuocauit ad oculos cordis? Non enim sufficit dicere, qui me sequitur non ambulat in tenebris sed habebit lumen, addidit enim, vite, sicut ibi dictum est, quoniam apud te est fons vite. Videte itaque fratres mei quomodo verba Domini cum illius psalmi veritate concordent. Et ibi lumen positum est cum fonte vite, & à Domino dictum est lumen vite; In istis autem vsibus corporalibus aliud est lumen, aliud fons &c. Non est sic apud Deum; quod lumen est, hoc est fons; Qui tibi lucet, ut videas, ipse tibi manat, ut bibas &c. Qui ergo me, inquit, sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vite. Quod promisit, futuri temporis verbo posuit; non enim ait habet, sed habebit, inquit, lumen vite; non ait tamen, qui sequetur me, sed qui sequitur me. In eo quod facere debemus præsens tempus posuit; quod autem promisit facientibus, futuri temporis verbo significauit. Qui sequitur, habet; modo sequitur, post habebit: Modo sequitur per fidem, post habebit per speciem; quamdiu enim sumus in corpore, ait Apostolus 2. ad Cor. 5. c. 6. peregrinamur à

Domino ; per fidem enim ambulamus , non per speciem . Quando per speciem ? cum habuerimus lumen vite , cum ad illam visionem venerimus , quando nox ista transierit . De illo quippè die , qui exorturus est , dictum est Psal. 5. n. 5. mane astabo tibi , & contemplabor . Quid est mane ? Transacta nocte sæculi huius , transactis terroribus tentationum , superato illo Leone , qui nocte rugiens circumit querens quem deuoret &c. Ergo fratres mei quæ iam Dominus breuiter ait : Ego sum lumen mundi : Qui me sequitur &c. quibus verbis aliud est , quod iussit , aliud , quod promissit , faciamus quod iussit , ne impudenti fronte desideremus , quod promissit .

D V B I V M.

Quo, & quali lumine gloriæ intellectus
creatus indigeat ad videndum
Deum, & ad quid .

EX definitione Concilij Vientensis allata in dubio præcedenti, & contenta in Clementina ad nostrum constat esse de fide requiri aliquod donum, seu auxilium supernaturale, quod ibi appellatur lumen gloriæ, iuxta illud Psalmi 35. *In lumine tuo videbimus lumen*, & Apocal. 21. *Claritas Dei illuminabit eam*. Ratio est manifesta, ex eo quod quilibet intellectus creatus per proprias vires nequit Deum videre ; ergo indiget aliquo dono eleuante, vt probatum est suprâ, quod lumen

gloriæ appellant, & conuenit inter omnes debere esse aliquid realiter contradistinctum à lumine ipso increato, quod est Deus; verba enim illa Psalmi: *in lumine tuo videbimus lumen*, distinguunt inter lumen, quod videtur, & lumen, quod eleuat, siue iuuat ad videndum, quod probatur à pari ; nam in præsentī vita non eleuamur ad actus supernaturales, nisi per aliquid habituale, vel actuale supplens defectum potentie, & dans illi vim, quam non habebat ad tales actus Fidei, spei, & cha-

& charitatis, quod est semper aliquid receptum in ipsis potentijs; verum, licet hoc sit certum, est tamen diffidiū inter Scholas quid veniat lumine gloriæ, in quo duæ sunt oppositæ intèr se Scholarum sententiæ.

Prima est Caietani in commentarijs Primæ partis ad articulum 5. quæstionis 12, & Ferrariensis lib. 3. contra Gentes cap. 5. nec non & quorundam aliorum Thomistarum, qui censent hoc lumen gloriæ esse qualitatem supernaturalem, & hoc fuisse definitum in dicto Concilio. Secunda est Scoti in 4. dist. 49. quæst. 9. Durandi iuxta benigniorem interpretationem loco citato in præcedenti dubio, & expressius quorundam recentiorum, qui opinantur per lumen gloriæ non debere necessario intelligi qualitatem habitualement, vel actualement intellectui inhaerentem, sed solum specialem concursum Dei influentis ad visionem cum ipso intellectu.

Dico cum communiori esse multo probabilius prædictum lumen secundum legem ordinariam esse qualitatem habitualement inhaerentem intellectui; hoc tamen non esse de fide certum. Probatur prima pars, quia alijs valde improprie loquuti fuissent Patres Concilij, si nomine luminis intellexissent actualement Dei concursum, cum no-

mine luminis in communi veniat vel iuxta Platonicos aliqua substantia permanens, vel aliqua qualitas iuxta Peripateticos recepta, vel diffusa in, & per aliquod subiectum illius; vnde, si nomine luminis sumpsissent quodcumque donum supernaturale, quo eleuaretur intellectus, debuissent potius dicere Deum iuvare intellectum per specialem concursum, maxime cum Patres illi non ignorarent nomine luminis apud Theologos, & Philosophos vsitatius, & magis proprie venire qualitatem habitualement, quod confirmatur à simili; nam in corporeis lux est aliquid prærequisitum ad eliciendam visionem non solum in obiecto, & medio, sed etiã in ipso organo, seu principio elicitiuo visionis.

Secunda pars probatur ex eo quod Concilium non definiuit nec se explicuit de qualitate habituali; intendebat enim solummodo destructionem erroris illius Beguardorum, & Beguinarum asserentiū per vires naturales posse intellectum creatum videre Deum; & ideo sufficiebat Patribus determinare requiri necessario aliquod auxilium supernaturale, & sine illo intellectum vi sua non posse; at huiusmodi auxilium consistere in qualitate habituali, vel aliquo supernaturali actuali auxilio non definierunt, nec expresse runt PP. sed

liberum Scholis reliquerunt tenere esse vel vnum, vel alterum, nec vnquam damnata fuit sententia, asserentium esse quidem supernaturale, sed non esse qualitatem habitualement;

Circà secundam partem dubij, ad quid scilicet requiratur tale lumen gloriæ, quatuor sunt inter se diuersæ Doctorum sententiæ. Prima est Maioris in 4. dist. 49. qu. 4 & Ricardi ibidem, qui putant esse necessarium non ad eliciendā, sed ad recipiendam visionem Beatificam, ex quibus Ric. putat probabile visionem produci à solo Deo.

Secunda est Caietani in commentario art. 5. q. 12. Capreoli, Ferrariensis, & Scoti asserentium hoc lumen duo præstare, primum est roborare intellectum ad eliciendam visionem; secundum est ipsum disponere ad recipiendam Diuinam essentiam per modum formæ intelligibilis, non quod inhæreat intellectui, sed quia ipsi assistit, & vna cum illo vice speciei visionem producit.

Tertia sententia est Vasquez Disp. 43. cap. 3. & 4. asserentis lumen gloriæ esse speciem intelligibilem impressam intellectui constituentem illum in actu primo ad eliciendam visionem, de qua iam satis dictum est in dubio tertio præsentis Controuersie.

Quarta est requiri solum ad constitutum intellectum potentem ad videndum Deum, cum visio debeat effectiue produci à Beatis, & hæc est communissima hodie inter recentiores; illius tamen actiuitas, & concursus diuersimodè explicatur propter aliqua argumenta Durandi in 4. dist. 49. q. 2. de quibus infra; & ex eo quod non satis conuenit inter DD. an intellectus habeat aliquam aptitudinē naturalem, incompletam tamen in ordine ad actus supernaturales, an verò solum eleuetur secundum potentiam obedientialem. Propterea.

Dico lumen gloriæ dari ad eleuandum intellectum ad eliciendam visionem Dei, ad quam erat ineptus in ratione potentie, cum nullam haberet aptitudinem naturalem ad eam (quemadmodum nec ipse, nec voluntas eam habent ad alios actus supernaturales); quapropter ex intellectu, & lumine fit vnum agens completum supernaturale, sicut ex ipsa potentia cognoscitiua, & specie fit vnum agens totale naturale, cum hoc tamen discrimine, quod species supponit potentiam aptam de se ad operandum, & ideo solum habet vnire obiectum quasi semen vice ipsius substitutum; lumen verò gloriæ (quod idem dicendum est seruata proportionē de alijs habi.

habitibus supernaturalibus) habet constituere intellectum in ratione potentiae. Huius conclusionis sic explicatae veritas patebit, & probata manebit praecipue ex confutatione aliorum modorum. Pro nunc sic primo eam probo, & magis explico: Visio Beata est supernaturalis in sua entitate, & essentialiter; ergo intellectus per virtutem naturalem, ut naturalis est, ad eam non concurrit; ergo solum ut est virtus subordinata Deo, cui in omnibus obedit. [Hac ratione pro eodem intento utitur Suarez in Metaph. disp. 30. sect. 11. n. 46.] ergo per lumen eleuatur in ratione potentiae, & sic ex intellectu, & lumine fit vnum agens supernaturale totale, & completum, ut dictum est in conclusione. Probatum secundum auctoritatem S. Thomae, qui art. 5. q. 12. in corpore dicit necesse esse, quod ex Diuina gratia supercreascit intellectui virtus intelligendi, idest lumen gloriae, quod ibi vocat augmentum virtutis intellectus, & praeterea in responsione ad primum ait esse necessarium lumen, ut intellectus fiat potens ad intelligendum eo modo, quo potentia fit potentior ad operandum per habitum &c. Hoc idem docet aperte pluribus alijs locis, ubi aduerte comparisonem hanc potentiae cum habitu sumendam esse ut se

habet in supernaturalibus, non vero in naturalibus, visio enim est supernaturalis; haec est autem differentia communiter recepta, quod in naturalibus habitus non dant simpliciter posse, sed solum faciliter posse, at in supernaturalibus habitus dant etiam simpliciter posse; potentiae enim naturales ex se, & ex suis solis viribus naturalibus nihil possunt circa actus supernaturales. Ex dictis obijci potest in nostra sententia sequi totam actiuitatem esse a lumine, & intellectum solum denominatiue concurrere, quatenus scilicet sustentat lumen, eo prorsus modo, quo aqua concurrit ad calefactionem sustentando calorem, a quo est tota actiuitas. Resp. esse omnino disparem rationem, nam forma aquae per calorem superadditum non fit intrinsece apta ad calefaciendum, ac proinde non aliter influit in calefactionem, quam sustentando calorem, qui suapte natura est instrumentum alterius; Intellectum vero per lumen fieri intrinsece potentem ad videndum manente informatione luminis. Huius disparitatis ratio est, quia, licet intellectus non habeat potentiam ad visionem, quae est clara, & intuitiua cognitio Dei, habet tamen potentiam ad cognitionem aliquam eiusdem obiecti, & sic potentiam aliquo modo inchoatam

ad ipsam visionem, quæ postea perficitur adveniente lumine, aquâ verò nullam omnino habere potentiam intrinsecam ad calefactionem, sed violentè subesse principio calefactionis. Si istes non posse intellectum fieri intrinsecè potentem, cum antea non esset, sinè sui mutatione, ac proinde sinè sui destructione, respondeo sufficere mutationem accidentalem, quæ non importat destructionem; per hoc lumen enim versatur intellectus circa obiectum, in quod absolutè poterat, licèt tali modo, idest clarè, & intuitivè non posset, non quod visio sit supernaturalis solùm quoad modum, est enim etiam quoad substantiam, sed quia lumen non reddit aptum ad cognoscendum Deum simpliciter, sed solùm tali genere cognitionis.

Dices primo cum Maiore loco citato: naturales formæ exigunt dispositiones eiusdem ordinis, ac sunt illæ; ergò & multò magis supernaturales; sed visio beatifica est inter supremas ordinis supernaturalis; ergò prærequirit aliquâ dispositionem supernaturalem; hæc non potest esse nisi lumen gloriæ; ergò ipsum habet rationem talis dispositionis. Resp. quod, cum sit quid maius elicere visionem, quàm eam recipere, si requirenda est huiusmodi dispositio, magis est requirenda ad produ-

cendam, quàm ad recipiendam dictam visionem. Præterea si visio beatifica, eo quod est forma supernaturalis, requirit dispositionem supernaturalem, cur non requirit eam pariter ipsam lumen, quod & ipsam est supernaturale, & sic in infinitum? falsum est igitur omnem formam requirere dispositionem, comprehendendo etiã accidentales; nam sic daretur processus in infinitum. Si dicas cum Caietano, & Capreolo verum, quidè esse non omnem formam prærequirere dispositionem &c. negari tamèn non posse eas formas, quæ sunt termini generationis eas exigere, vt patet inductione in omnibus generationibus rerum naturalium, & sic visionem beatificam, quæ est veluti terminus generationis spiritualis requirere & ipsam dispositionem sibi convenientem, & correspondentem. Sed contrà est, quia gratia sanctificans est & ipsa terminus generationis spiritualis in viatoribus, & tamen ex genere suo non requirit præuiam dispositionem supernaturalem in subiecto, in quo recipitur, vt patet in infantibus quâdò baptizantur, quibus infunditur gratia iustificans sinè prævia dispositione supernaturali recepta prius in illis; sic, licèt forma substantialis præsupponat dispositiones, quibus expellantur dispositiones

tiones contrariæ præcedentes unâ cum forma substantiali, quæ est harum radix, & fundamentum, non requiritur tamen ex genere suo in formis accidentalibus, nisi quando unum accidens est ratio recipiendi alia, finè quo in eo non possunt recipi, vt de quantitate molis fert communis opinio, quam rationem, cum non possit probari habere lumen gloriæ respectu visionis recipiendæ, cum ad hoc sufficiat potentia ipsa intellectus iuxta illam regulam S. P. *posse habere fidem, spem, & charitatem, natura est hominum*, manet ad huiusmodi receptionem non requiritale lumen pro dispositione materiali.

Dices 2. cum Caietano: ad hoc vt Essentia Diuina possit exercere munus speciei intelligibilis in intellectu Beati, requiritur vt iste sit potens ad recipiendum huiusmodi effectum; & cum ex natura sua non sit aptus, prærequiritur aliquid disponens, & reddens ipsum aptum ad illum recipiendum; hoc non potest esse, nisi lumen gloriæ; ergo ipsum habebit rationem talis dispositionis. Res. Essentiam Diuinam non gerere munus speciei intelligibilis informando, cum de se sit ens substantiale omnino completum, & perfectissimū, sed solum assistendo; vnde gratis, & finè fundamento requiritur dis-

positio ad talem receptionem. Nō est igitur aliud munus luminis gloriæ, quàm facere intellectum potentem ad eliciendam visionem; quod si opponas authoritatem S. Thomæ att. 5. cit. dicentis; Cum aliquis intellectus creatus videt Deum per essentiam, ipsa essentia Dei fit forma intelligibilis intellectus; Vndè oportet quod aliqua dispositio supernaturalis ei superaddatur ad hoc, quod in tantam sublimitatem eleuetur; ergo ponenda est aliqua dispositio, vt Diuina Essentia recipiatur vt forma, seu species intelligibilis in intellectu Beatorum, respondeo quod aliud est loqui de necessitate dispositionis physicæ, aliud de necessitate in genere moris ratione dignitatis eius, quod recipitur; S. Thomas non dicit oportere, quod superaddatur dispositio supernaturalis, vt recipiatur forma intelligibilis, vt perperam exponunt hi DD., sed interposito puncto ait: Oportet quod aliqua dispositio supernaturalis ei superaddatur ad hoc, quod in tantam sublimitatem eleuetur, quod est omnino diuersum ab intento illorum, & solum loquitur in genere moris, sicut necesse est, quod accedens ad Sanctissimum Eucharisticum Sacramentum pro eius dignitate, & sublimitate sit dispositus gratia habituali, & sanctificante, quod

non importat necessitatem physicam, sed solum necessitatem moralem.

Dices 3. cum Durando lococitato: Non apparet quomodo intellectus de non potente fiat potens per lumen gloriæ, nisi vel quia lumen intendit virtutem intellectus, vel vnà cum illo constituit vnum agens totale; neutrum dici potest; ergo &c. Probatur minor quoad primum, quia intellectus non suscipit magis, & minus; quoad secundum verò, quia sic essent duo agentia partialia, & quodlibet eorum posset aliquid visionis producere, vt patet in duobus trahentibus nauim; ergo &c. Resp. lumen gloriæ roborare intellectum secundo modo, idest per modum agentis partialis constituentis vnà cum intellectu vnum agens totale. Ad illud de trahentibus nauim respondeo agentia partialia esse in duplici differentia, quædam esse eiusdem rationis, vt in exemplo allato, & de illis procedere obiectionem, alia esse diuersæ rationis, vt sunt potentia, & habitus: potentia, & species, & in his argumentum nihil probare; ratio discriminis est, quia, cum priora sint eiusdem rationis, & naturæ, quodlibet eorum debet seorsim posse quoad speciem effectus, quod potest vtrumque simul; vnde impotentia solum oritur vel ex

intensione, aut extensione effectus; in posterioribus verò, cum vnum compleat actiuitatem alterius, non potest vnum quoad speciem effectus id, quod possunt simul coniuncta. Ex hac doctrina facile respondetur quæsito, an intellectus, & lumen debeant dici causæ totales, an verò solum partiales; nam, loquendo de totalitate effectus, dicendæ sunt causæ totales; nulla enim est ratio in effectû, quæ physicè non attingatur in vtroque; & hoc tantò magis in nostra sententia, qui censemus lumen gloriæ esse quamdam vitalitatem supernaturalem; iuxta illud Io: pr. *Vita erat lux hominum*, vbi, licet primariò, loquatur Euangelista de lumine increato, & vita viuificante effectiue, nihilominus nihil prohibet, quin intelligatur etiam de lumine vitæ creato, & viuificante formalitèr vita gloriæ.

Dices 2. cum eodem: lumen non tollit impropotionem intellectus creati ad Essentiam Diuinam; intellectus enim informatus lumine gloriæ adhuc est infinitè distans à Deo; ergo frustra ponitur. Resp. non esse infinitam distantiam præcisè, quæ impediatur visionem Beatificam, quod patet in cognitione abstractiua, qua obscure, & abstractiue attingitur Deus, licet infinitè distans; infinita enim distantia non tollit, nec destruit

struit proportionem causæ, & effectus, aut potentiæ, & obiecti, si hæc aliundè habeatur. Propterea, cum improportio intellectus ad claram visionem Diuinæ essentiae oriatur ex supernaturalitate actus, & obiecti, sufficienter tollitur per hoc donum supernaturale eleuans potentiam, quæadmodum etiam habitus supernaturales eleuant potentias naturales ad actus, quos suis viribus elicere non poterant; vbi obiter aduerte hanc qualitatem habitualement dici lumen gloriæ, non quod sit quædam manifestatio, & illustratio obiecti præuia visioni, vt est lumen corporeum, respectu colorum in ordine ad visionem corpoream, quos dicitur facere actu visibiles, cum antea essent solummodo visibiles potentia, licet essent actu colores; essentia enim Diuina de se est summè intelligibilis; sed quia confortat, & roborat intellectum vt possit videre illud obiectum clarissimum, in ordine ad quod antea erat velut in tenebris, multò magis quam oculus nocturnæ ad lumen solis; dicitur verò gloriæ, eo quod sit principium Visionis, quæ est Beatitudo & gloria nostra.

Quæritur hinc vterius an huiusmodi lumen ita sit necessarium, vt sine eo Deus nullo modo videri possit; in qua difficultate tres sunt præcipue opiniones.

Prima est Caietani in commentario dicti articuli 5. quam sententiam olim quidem rigidiorē existimauit Sotus, sed postea ei verior visa est, eamque sequutus est in 4. dist. 49. q. 2. art. 4. sicut etiā Capreolus ibid. q. 4. art. 3. Ferrar. lib. 2. contra Gentes cap. 94.

Secunda sententia est Paludani in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 3. Argentinæ ibid. q. 2. art. 1. & Maioris ib. qu. 4. asserentium posse etiam sine vlllo alio dono gratuito superaddito supplente, quos sequitur Recupitus lib. 6. q. 9. & Ariaga Disp. 7. Sect. 1. Subsect. 2.

Tertia est plurium Recentiorum asserentium posse quidem sine lumine, quod se habeat per modum habitus, sed non posse sine aliqua forma superaddita; in qua diuersitate.

Dico nullo modo posse videri Deum, sine lumine, vel aliquo creato dono supplente ipsius defectum, quod probe vnico hoc argumento: Intellectus creatus cum suis solis viribus naturalibus de se nihil potest in visione Beatifica, & est omninò intelligibile quomodo de non potente fiat potens sine vlla sui mutatione intrinseca; idem enim manēs idē est solum aptum facere idem; ergo &c. Confirmatur, quia alias non intellectus, sed Deus ipse esset videns, si solum produceretur
visio

visio per extraordinarium concursum sine aliqua forma intrinseca; nec sufficit dicere cum Becano cap. 9. q. 4. §. 8. Beatum ipsum, & non Deum dicendum esse videntem, eo quod visio sit actio immanens, quæ solum denominat subiectum, in quo recipitur; nam visio essentialiter est actio vitalis, quæ debet necessario, & essentialiter procedere à principio intrinseco, quale non esset intellectus in eo casu, cum intrinsece esset impotens, & sic non posset verè dici agens. Et hoc est id, quod probat ratio Caietani, & aliorum DD. primæ sententiæ, quæ tamèn non est restringenda ad solum lumen gloriæ, quod de facto datur, sed amplianda ad quodcumque aliud donum supernaturale creatum, quo potest suppleri actiuitas huius luminis, nisi fortè fiat questio de nomine, & appelletur lumen gloriæ quodcumque auxiliū, & donum supernaturale, quo Deus eleuet intellectum, & reddat illū potentem elicere visionem supernaturalem.

Dices cum Paludano, & Argentina: Deus potest per se quidquid potest per causam secundam, ut est commune axioma Theologorum, quæ ab aliquibus, Scoto videlicet, Ocamo, Vega, Salas relictis à Recupito, & Arriaga locis citatis, qui & eosdem sequuntur,

admittitur sine exceptione causæ vitalis, ab omnibus verò hac vna excepta; Sed lumen gloriæ, licet perficiat potentiam vitalem, non est tamèn ipsum causa vitalis, nec operationi tribuit formaliter ut sit vitalis; hoc enim habent operationes quatenus sunt à principio vitæ intrinseco, & natiuo; ergò Deus, qui eminenter continet eius actiuitatem, poterit supplere eius concursum. Maior comprobatur auth. S. Thomæ prima par. q. 105. art. 2. dicentis: *Erroneum est dicere Deū non posse facere per seipsū omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcumque causam creatam*, cui adhæret etiam Scotus in 3. dist. 14. q. 3. art. 2. ubi ait: *Quidquid potest Deus per causam mediam efficientem, potest etiam immediate*. Minor est etiā communis; ergò conclusio erit certa. Cōfirmant hoc totū expendendo duo munera, quæ habet lumen gloriæ, quorum primum est constituere intellectum potentem, & hoc in genere causæ formalis actuando ipsum intellectum; alterum est influere in ipsam operationem, & hoc est in genere causæ efficientis. Hoc secundum posse suppleri à Deo non debet esse dubium, quia est in genere causæ efficientis, non vitalis; primum verò posse suppleri à Deo, non quidem actuante intellectu, sed volente supplere actiuitatem
lumi-

luminis, & concurrere speciali auxilio cum intellectu, probatur, quia, sicut supra dictum est, licet species impressa ab obiecto constituat intellectum in actu primo per informationem, suppletur tamen à Deo per assistentiam, qui est substantia perfectissima supplens vices accidentis, imò perfectius concurrens, quam concurreret accidens; sic possumus dicere lumen gloriæ creatum constituere quidē in actu primo intellectum informando, ita tamen, ut lumen increatum extrinsecus assistendo cū voluntate supplendi actiuitatē creati suppleat defectum illius; & sic intellectus, qui per se est impotēs ad videndum, ut est associat⁹ Deo volenti specialiter concurrere, intelligatur potens sine receptione alicuius intrinseci, eo prorsus modo, quo potentia motiua in homine antequam intelligatur accedere imperium voluntatis applicantis ad motum non intelligitur completē potens mouere; eo verò posito fit potens sine intrinseca mutatione. Resp. prædictū Axioma necessariō esse intelligendum cum prædicta limitatione, idest cū exclusionē actionis vitalis quā vitalis est; addo quā vitalis, eo quod, cum in mea sententia actio non distinguatur realitē à termino, sed sit formalitē relatio huius entitatis prouenientis ab hoc,

vel illo principio, concedo quidē illam entitatem absolutam, quæ producitur ab hoc principio vitali, posse produci à solo Deo, sed nō admitto posse habere rationē operationis vitalis, nisi respiciat tale principium vitale, & intrinsecum, cum de essentia operationis vitalis sit, quod proueniat à principio intrinseco, quod non haberet visio in eo casu, nam intellectus intrinsecē esset impotens, Deus concurrens esset operans extrinsecē, & sic non haberet unde esset vitalis; & per hæc satisfit etiam auctoritati S. Thomæ, & Scoti; cū prædicta enim limitatione, & nō aliter admittitur & à Thomistis, & ferē ab omnibus alijs Scholis illud axioma. Minorem prædicti argumenti sic distinguo: non est causa vitalis naturalis, concedo: non est causa vitalis supernaturalis, & nego; quemadmodum enim ex organo corporeo oculi, & ex anima informante, quatenus habet rationem potentie visivæ, fit vnum vitale naturale, & adequatū principium visionis corporeæ, sic ex lumine gloriæ, & intellectu fit vnū vitale supernaturale, & adequatū principium visionis Beatificæ, & sic negatur prædictam conclusionem esse certam. Ad confirmationem resp. ex illis duobus muneribus vitalitē neutrum posse suppleri extrinsecus à Deo, & cum

cum operatio sit vitalis, requirit essentialitèr principium, quod intrinsicè sit potens, quale non est intellectus sinè aliquo dono supernaturali informante, ut dictum est; vndè, si Deus influeret eo modo, quo ponunt aduersarij, influxus ille non esset ab intellectu, qui intrinsicè esset impotens, ut potè non habens nisi solas vires naturales, & sic esset à solo Deo; ac proindè extrinsecus, & nullo modo vitalis, qualis est si ex dono supernaturali actuante, & intellectu constituatur vnum adæquatum, & supernaturale principium viuens vita spiritali; Nec est par ratio de specie, quæ supplet vices obiecti, quorum neutrum ex genere suo est vitale, sicut nec etiam concludit exemplū illud de potentia locomotiva hominis; hæc enim est perfectè com-

pleta absque dicto imperio voluntatis, & sæpè exercetur sinè illo, ut patet in ijs, qui inaduertentèr se mouent, & in dormientibus, quorum plurimi hanc, vel illam partem corporis mouent, & aliqui etiam se mouent motu progressiuo; & præterea, sicut in brutis est completa sinè imperio voluntatis, sic & in homine; præterquamquod, etiam si daremus in homine compleri per dictum imperium, adhuc non haberetur intentum; cum enim voluntas identificetur cum potentia locomotiva in homine, non compleretur huiusmodi potentia sinè aliqua mutatione intrinseca; ille enim actus imperij, cum sit actus vitalis, est quædam mutatio ipsius voluntatis, ac proindè etiam potentia locomotiva cum illa identificata, per quam dirigitur.

AXIOMA SEPTIMUM.

Nulla creatura ex seipsa potest Deum videre.

Ex lib. 12. de Cinitate Dei cap. p.

EA, quæ potest [idest fieri Beata,) non ex seipsa potest, quia ex nihilo creata est, sed ex illo, ex quo creata est.

D V B I V M

An possit Visio Beata, & Lumen
gloriæ esse connaturale alicui
creaturæ.

CUm hac questione connectitur à modernis alia non minus difficilis, quæ est, an possit à Deo produci substantia supernaturalis; data enim huius possibilitate, statim sequitur posse esse illi connaturale lumen gloriæ, & quodcumque accidens supernaturale; si verò implicat, implicat etiam connaturalitas accidentium supernaturalium; connaturalitas enim dicit modum essendi eiusdem ordinis; & propterea ex utraque coalescit vnica quæstio non facile solubilis, in qua sunt duæ extreme sententiæ. Prima est Molina in 1. p. qu. 12. art. 5. disp. 2. Becani cap. 9. q. 5. Alarcon. trac. p. disp. 4. cap. 8. eamque valde probabilem censet Arriaga tom. p. disp. 5. sect. 7. Secunda sententia est S. Thom. qu. 12. art. 5. cum quo & Caiet. ibi, & communiter Thomistæ, quam etiam tradit lib. 3. contra Gentes cap. 53. vbi eā

amplectitur noster Ferrariensis; est etiam Scoti in 4. dist. 49. qu. 11. & quodlib. 14. art. 2. eamque amplectuntur Suarez lib. 2. de attrib. cap. 9. Vasquez disp. 44. cap. p. & est communior in Scholis, ita vt contraria varijs notetur censure, vt notauit Recupitus qu. 3. cap. 2, & Ludouicus Caspensis Tract. de Visione Beatifica disp. 4. sect. 6. num. 46. refert Salas p. 2. disp. 3. sect. 2. appellasse contrariam periculosam, & reijciendam à Scholis exemplo Vniuersitatis Salmaticensis, in qua non semel prohibitum est ne contrarium assereretur, immò & AA. contrariæ sententiæ semper loquuntur cum aliqua formidine, & ipse Arriaga loco cit. n. 39. amplectitur hanc secundam vt probabiliorem, & post ipsum Io: Morandus tom. p. tract. 2. q. 12. & alij plures. propterea.

Dico primò nec etiam de potentia

rentia absoluta potest produci substantia supernaturalis. Probat hanc conclusionem Morandus dicto loco satis eruditè hoc argumento: Illa substantia esset Deus; ergò implicat. Probatur antecedens, quia deberet dicere excessum supra omnem substantiam creatam, & creabilem; ergò esset Deus. Antecedens probatur, quia omnis alius excessus, qui fingi potest, si non sit supra omnem aliam substantiam creatam, & creabilem, de facto reperitur in primo Angelo respectu substantiarum creatarum, nec tamen hic Angelus est supernaturalis; ergò ad supernaturalitatem substantiæ requiritur excessus supra omnem rem creatam, & creabilem; at in creatura implicat talis excessus, cum sit prædicatum intrinsecum Dei; ergò à primo ad ultimum implicat substantia supernaturalis. Hæc ratio placet tum propter vim intrinsecam ipsius, tum etiam quia est conformis rationi, quam adducit S. Pater in Axiomate, in quo dicit creaturam non posse esse Beatam ex se, *quia ex nihilo creata est*; & cum hoc competat omni substantiæ & creatæ, & creabili, manet solum posse esse Beatam per gratiam illius, à quo creata est; Est etiam conformis, immò eadem cum ratione, qua S. Thomas p. p. q. 12. art. 5. ad 3. probat lumen gloriæ

non posse esse connaturale alicui creaturæ his verbis: *Dispositio ad formam ignis non potest esse naturalis, nisi habenti formam ignis: unde lumen gloriæ non potest esse naturale creaturæ, nisi creatura esset Naturæ Divinæ, quod est impossibile &c.* Propterea omnes veri Discipuli horum Sanctorum Doctorum solum auditis terminis quæstionis ut veri Prædicatores Gratiæ Christi summopere abhorrent ab opinione opposita, ne tribuant creaturæ, quod est proprium Dei. Contra prædictam rationem opponunt ex doctrina Alarconis tract. p. dil. 2. cap. 8. ad substantiam supernaturalem satis esse, si dicat excessum supra omnem rem ordinis naturalis, quem non dicit supremus Angelus, nec alia substantia ex creatis, & ideò non sunt supernaturales. Carentiam huius excessus probat ex eo quod, si daretur, importaret in substantia supernaturali intellectuali debitum operandi circa verum, & bonum supernaturale, ita ut illi essent debita ea omnia, quæ requiruntur ad huiusmodi operationem; constat autem ex Concilijs SS. PP. & ex Scholasticis nullam esse creaturam, cui sit debita prædicta; ergò certum est neque à supremo spiritu creato, neque ab alia creatura importari excessum, quem debet habere substantia supernaturalis

ralis suprà omnem rem ordinis naturalis. Satisfacit Morandus loco cit. huic instantiæ tripliciter. Primò quia talis excessus importaret quod illa substantia esset creatura, & non esset creatura, quod implicat; & prædictam illationem probat, quia, quando Concilia, & Sancti PP. docent credere, sperare, & diligere supernaturaliter non posse haberi à creatura intellectuali viribus proprijs, nituntur eo principio, quia est creatura, hoc est ex nihilo producta; ergò supponunt operari supernaturaliter ut quod non posse ei competere naturaliter, nec per potentiam absolutam; nam neque per hanc potest poni extrà ordinem naturæ id, quod producit ex nihilo. Secundò quia, si talis creatura importaret excessum limitatum, & non suprà omne creatum, & creabile, nulla esset ratio cur de facto non detur talis substantia, maxime cum spectet ad bonum, & pulchritudinem vniuersi continere aliquid ex omnibus ordinibus, & gradibus rerum, ut propterea Verbum Diuinum assumpserit naturam humanam; sed de facto non datur talis substantia; ergò &c. Tertio, quia non præcluderetur Pelagianis omne subterfugium, quod creatura rationalis nequeat peragere viribus naturæ ea, quæ spectant ad ordinem gratiæ; quo-

modo enim conuincerentur quod non dentur tales substantiæ? sed de facto conuincuntur; ergò quia talis substantia deberet importare excessum suprà omnem creatam, & creabilem, quod implicat extrà Deum. Hæ rationes sunt quidem valde acutæ, & sufficientes; his tamen superaddi potest aliquod aliud principium vniuersalius, ex quo funditus destruaturs radix possibilitatis talis creaturæ, & erit secunda probatio nostræ sententiæ; hoc autem est, quia repugnat substantiæ, ut substantia est, esse supernaturalem, quod sic probatur: supernaturale dicit intrinsecè respectum formæ actuantis excedentis vel exigentiam subiecti, vel vires nativas, & actiuas eiusdem, ut patet inductione, & notione huius termini supernaturalis; sed respectus iste substantiæ competere non potest ut patet; ergò &c. de hoc fusiùs in Tract. de Gratia, ubi de ente supernaturali; propterea ampliore illius explicationem ad eum locum referuo; hoc autem est adeò verum, ut Petrus à S. Ioseph lib. 1. de Deo cap. 7. in fine dicat nec ipsam Dei substantiam esse propriè supernaturalem, quamuis talis dicatur, quia infinitè superat omnem substantiam creatam, & creabilem, nec immeritò; nam, si denominatio supernaturalis propriè, & in rigore Scholastico esset desu-

desumenda ab excessu, quo una natura substantialis excedit aliam, quælibet species, quæ est perfectior altera, esset supernaturalis, & sic vix reperiretur una substantia naturalis, quod an sit admittendum remitto iudicio Lectorum.

Probatum tertio, quia Deus est naturalis Dominus omnium creaturarum; ergo omnes creature naturaliter sunt servæ; ergo naturaliter non sunt filiae, & hæredes; essent autem si naturaliter viderent Deum; ergo &c. Responderi Becanus loco cit. nu. 5. posse eandem creaturam esse servam, & filiam per naturam, siue naturaliter, sed diverso respectu; servam ratione creationis, eo quod non debetur illi creatio, quia Deus tamquam omnium Dominus potest illam non creare; filiam vero ratione operationis, quia postquam est creata iure naturæ debetur illi ut possit operari secundum exigentiam suæ naturæ. Unde, si haberet naturalem vim videndi, & amandi Deum, posset titulo, ac iure naturali videre, & amare Deum; ac proinde posset esse filia Dei per operationem naturæ suæ convenientem. Ut quid damnatus est Arrius, si hæc doctrina est vera? Dices esse damnatum, quia negavit Filium, qui de factis est, esse æqualem Patri, & esse eiusdem individuae naturæ cum eo. Benè;

sed quare hoc, nisi quia opinatus est posse dari creaturam, quæ simul, & semel & esset creatura, & filia naturalis Dei? nam, ut testatur S. Pater tom. 6. lib. de hæresibus hæresi 49. *Arriani ab Arrio in eo sunt notissimi errore, quo Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum nolunt esse unius, eiusdemque nature, atque substantia, aut, ut expressius dicatur, essentie, que voca græcè appellatur: sed esse Filium creaturam, Spiritum verò sanctum creaturam creaturæ, hoc est ab ipso Filio creatum volunt.* In errore igitur Arrianorum continetur formaliter hoc, quod est *esse Filium, & creaturam*, idest filium naturalem; nam de adoptivo non erat quæstio inter Catholicos, & Arrianos. Præterea esse filiam per naturam importat essentialiter esse genitum, quod dicit originem viventis à vivente in similitudinem naturæ &c. quod implicat evidenter cum eo, quod est esse creatum, & est notissimum; unum enim dicit essentialiter esse ex nihilo, & aliud non esse ex nihilo; ergo &c. aliàs Arrius potuisset dicere Verbum Dei esse quidem Filium Dei naturalem, sed simul esse creatum, si hæc duæ rationes non inuoluerent manifestam implicantiam ad identitatem; præterea esse filiam ratione operationis, ut vult P. Martinus non est esse filiam per naturam;

ram; operari enim sequitur ad esse; unde prius debebat ostendere quod esset filia per naturam, in hoc enim consistit quæstio, antequam assignaret operationem. Benè vidit acutus Pater quod esse Filium per naturam non poterat competere nisi habenti Naturam Diuinam; & propterea confugit ad operationem. Dices pro illo; operari sequitur ad esse, & ideo assignando operationem Filij naturalis indicauit à posteriori filiationem per naturam; at hoc est illud, quod ego dico cum S Thoma implicare, eo quod non possunt prædictæ operationes esse naturales creaturæ, nisi creatura esset Naturæ Diuinæ, quod est impossibile.

Dices primo: dantur accidentia supernaturalia; ergò potest dari etiam substantia. Probatur consequentia, quia, si implicat, vel quia est substantia, vel quia est creata; non primum, quia Deus est substantia, nec secundum, quia etiam accidentia sunt creata; ergò si potest accidens, potest & substantia. Resp. iuxta prædicta negando consequentiam. Ad prob. resp. pugnare & quia substantia, & quia creata; nam esse supernaturale non competit, nec competere potest in rigore Scholastico substantijs, vt dictum est; & esse creatum pugnat, & implicat cum illo

excessu, & cum illa filiatione naturali, quæ deberet competere tali creaturæ, vt declaratum est. Non sic se habet res in accidentibus, quibus essentialis est inhærentia, & quæ tunc verè, & in rigore dicuntur supernaturalia; quia inhærent subiecto, à quo, licet possint recipi, non tamen petuntur naturaliter, nec possunt ab aliquo agente naturali produci; duo enim, vt rectè notat etiam Morandus loco citato post nu. 204. *Sed contra primam* &c. requiruntur ad hoc vt aliquod accidens sit supernaturale; primo vt à nullo agente naturali simpliciter possit produci; secundò vt eleuet subiectum ad aliquod, vel constituat in aliquo, quod eius naturam naturaliter non exigit.

Dices 2° vnio hypostatica est quid substantiale, & supernaturale; ergò non implicat substantia supernaturalis. Respondeo in mea sententia vnionem nihil esse præter extrema vnita, vt explicauimus in pr. tomo Philosophiæ naturalis cap. de causis intrinsecis; responderi etiam potest in sententia eorum, qui admittunt vnionem superadditam partibus nec etiam esse entitatem per se subsistentem, sed solum modalem ita affixam subiecto, vt nec per potentiam absolutam possit ita separari ab illo, vt separata existat, in quo est inferior

rior accidentibus physicis absolutis, quæ saltem Diuinitus separata existere possunt, & quandoque existunt, vt patet in SS. Euchar. Sacr.; vnde, cum habeat (si eatur) modum adinstar adiacentis, argumentum non vrget, nam hoc pacto non repugnat aliquid supernaturale.

Dico 2. nec visionem Beatam, nec lumen gloriæ posse esse naturalia alicui substantiæ, aut intellectui creato, nec etiam de potentia absoluta. Sequitur ex dictis, quia talis intellectus, & talis substantia deberent esse ordinis supernaturalis, quod implicare probatum est. Probatur communiter à SS. PP. & à DD. Scholasticis ratione illa, quam S. P. adducit in Axiomate, in quo, cum antecedentè docuisset solam creaturam intellectualem posse esse beatam, addidit non posse esse ex seipsa beatam, eo quod ex nihilo creata est, sed solum ex illo, ex quo creata est; ex quo sic formo argumentum: Omnis creatura creata, & creabilis in suo conceptu inuoluit essentialitèr vt, cū producitur producat ex nihilo; ergò nulla nec existens, nec possibilis potest ex se ipsa videre Deum, aut habere sibi connaturale lumen gloriæ, per quod præcluditur via Arriagæ, qui loco citato Sect. 4. num. 22. contendit SS. PP. voluisse tantum cō-

prehendere creaturas existentes; cum enim prædicta ratio militet non solum in his, sed etiam in quibuscumque possibilibus, gratis, & sine fundamento restringitur ad solas existentes. Probatur communiter secundo, quia quod est intrinsecè, & essentialitèr supernaturale non potest fieri connaturale, quemadmodum quod est essentialitèr rationale non potest fieri irrationale; sed lumen gloriæ, & visio beatifica sunt entia essentialitèr supernaturalia; ergò non possunt fieri alicui connaturalia. Minor probatur à pari, quia ideo habitus hîc infusi Fidei, Spei, & Charitatis non possunt vlli creaturæ esse connaturales, eo quod in sua entitate, & intrinsecè sunt supernaturales; sed etiam lumen gloriæ est intrinsecè, & essentialitèr supernaturale, immò altioris ordinis, quàm sint illi, vtpotè spectans ad statum Patriæ; ergò nec etiam ipsum poterit esse connaturale alicui. Respondet Becanus loco citato num. 7. naturale, & supernaturale non esse differentias essentielles, nec ità se habere, sicut rationale, & irrationale; nā, licet Fides, Spes, Charitas, & lumen gloriæ sint qualitates in sua substantia, & entitate supernaturales, (quod fatetur ibi multos Theologos docere) & esse verissimum, non tamen dicunt, ait ipse,

se, esse qualitates, quibus essentialitè sit esse supernaturales; imò potius aiunt diuerso respectu posse dici naturales, & supernaturales, quod ostendit ibi sequentibus exemplis. Visio Beatifica est supernaturalis respectu nostri intellectus secundum se sumpti, connaturalis respectu eiusdem intellectus illustrati lumine gloriæ. *Gratia sanctificans est supernaturalis, & indebita puro homini, connaturalis verò, & quasi debita humanitati Christi ratione vnionis hypostaticæ.* Fides est supernaturalis viatori, sed infra statum, & conditionem comprehensoris. Sic etiam in naturalibus supra naturam leonis, & equi est ratiocinari, non verò supra naturam hominis; & in moralibus supra statum iustici incedere torquatum, non verò supra statum Principis. Propter hæc contendit quod, cū Theologi docēt Fidem &c. ac lumen gloriæ esse qualitates in sua entitate supernaturales, nihil aliud volunt, quàm totam entitatem illarum esse supra naturam, ac debirum hominum, & Angelorum; hoc tamen non obstat quominus tota entitas illarum possit esse secundum naturam alicuius alterius substantiæ intellectualis, quam Deus creare potest. Hæc doctrina Becani non habet, nec habere debet locum in Scholis SS. DD. Au-

gustini, & Thomæ, qui vnanimiter censent implicare substantiam supernaturalem; & propterea rectè eorū discipuli distinguunt inter habitus naturales, & supernaturales, tamquam in species subalternas essentialitè diuersas, ita vt naturale, & supernaturale in illis sint differentiae essentielles, non quidem atomæ, sed subalternæ diuidentes primam speciem subalternam prædicamenti qualitatis; vnde habitus, qui nunc sunt supernaturales omnibus Angelis, & hominibus, essent etiā supernaturales omnibus, & quibuscumque substantijs creabilibus. Nec obstant exempla à Becano adducta in oppositum; non quod dicitur Visionem Beatificam esse supernaturalem nostro intellectui secundum se sumpto, connaturalem respectu eiusdem intellectus illustrati lumine gloriæ; resp. enim primo ly connaturale in præsentī usurpari defectu vocabulorum ad significandam proportionem, quæ est inter illud coniunctum vt causam, & lumen vt effectum, quæ proportio non erat inter intellectum secundum se, & ipsam visionem, non verò ad indicandum, quod illa visio fiat solis viribus naturæ, in quo sensu nunc agitur questio; hoc enim esset incidere & in errorem Beguardorum, & in Pelagianismum; Virtus enim totius coniuncti est in-

trinsecè, & essentialitèr supernaturalis ratione luminis supernaturalis, quod eleuat intellectum, qui solummodò operatur vt eleuatus; & sic, cum dicitur naturalitèr Deum videre, idem est ac dicere: est aptus, & proportionatus ad talem visionem, cum antè receptionem luminis nec esset aptus, nec proportionatus. Sic paritèr ad instantiam de Gratia Sanctificante respectu humanitatis Christi Domini resp. hanc SS. humanitatem duplicitèr posse spectari; primò in statu vnionis, & vt per illam eleuatam; & sic nihil aliud conuincit, nisi quod est ei proportionata, & ab ea requisita, quatenus est eleuata; non verò quod sit acquisita, aut debita solis viribus naturalibus ipsius; secundò potest considerari præscindendo ab vnione, & alijs donis supernaturalibus, & sic est ei supernaturalis, sicut etiam alijs humanitatibus, secundùm se, & præciso quocumque alio superaddito consideratis. Ad illud de Fide resp. quod fit transitus ab eo, quod est esse supernaturale, ad hoc, quod est esse infrà statũ, quod est omninò diuersum; si enim poneretur Fides infusa in comprehensore, nõ minùs esset supernaturalis naturæ ipsius, ac sint alia dona, quæ de facto sunt illi supernaturalia. Ad exemplum sumptum ex naturalib⁹

resp. ibi nimis amplè sumi hoc, quod est esse suprà naturam attento sensu, in quo controuertitur præsens quæstio; nam, si sumatur hoc modo supernaturale, vnaquæque species, quæ excedit alteram, erit illi supernaturalis; & sic solum infima omnium specierũ erit naturalis, vt suprà dixi. Exemplum sumptum ex moralibus, si aliquid probaret, probaret etiam dona, quæ nobis sunt supernaturalia, esse connaturalia supremis spiritibus, & naturis eorum, cum respectu nostri sint veluti Principes respectu rusticorum, quæ doctrina an aperiat ianuam Pelagio sapientioribus iudicandum relinquo. Fallitur ergò Becanus, dum fingit sibi substantiam, cuius naturæ connaturalia sint omnia dona gratuita, quam Sancti Doctores implicare, & meritò, docuerunt; propterea meritò Morandus loco citato num. 203. pro secunda probatione huius sententiæ sic arguit: Si lumen gloriæ, visio Beatifica, & cætera accidentia supernaturalia possunt alicui esse naturalia, fuissent saltem aliquando de facto; sed nunquam fuerunt, vt docet Fides; ergò &c. sequellam probat, quia contra rectam rationem agendi est, quod aliqua passio, & aliquod accidens semper violenter detineatur extrà propriũ subiectum, sed Deus agit

iuxta

iuxta rectam rationem; ergo si hæc accidentia haberent proprium subiectum, cui essent connaturalia, aliquando in illo fuissent. Cōfirmat hoc totum doctrina Caiet. quæst. 51. art. 1. §. *ad primum horum*, ubi docet quod, ut Deus faceret vniuersum perfectum, debuit producere omnes gradus entis; sed substantia, cui hæc accidentia essent connaturalia, constitueret diuersum gradum entis; ergo iam fuisset producta.

Dices 1. Lumen gloriæ creatum est participatio luminis gloriæ increati, quemadmodum intellectus creatus est participatio intellectus Diuini; sed intellectus creatus est connaturalis creaturæ spirituali; ergo & lumen gloriæ poterit esse illi connaturale. Resp. 1. in mea sententia negando paritatem, & assignando pro prima disparitate quod intellectus est idéntificatus cum substantia spirituali, & non est accidens physicū, quemadmodum est lumen gloriæ, & ideo intellectui repugnare supernaturalitatem eadem implicantia, quæ implicat substantia supernaturalis, eo quod essentialitèr sit naturalis potentia spiritus creati; lumen verò gloriæ, cum sit accidens physicum, & de genere supernaturalium repugnare ut sit connaturale naturæ creatæ precisè, & secundum se sumptæ. Resp. 2.

R r

cum communi dari disparitatem in eo, quod intellectus est participatio intellectus Diuini non quæ Diuini, sed quæ intellectus est, quo pacto non est ordinis Diuini: verum lumen gloriæ est participatio luminis gloriæ diuini, quæ diuini, eo quod dicat immediatā habitudinem ad essentiam Diuinā, sicut ipsum lumen gloriæ increatum; & sic negatur consequentia, eo quod pugnet aliquid ordinis Diuini esse connaturale subiecto ordinis naturalis, nō verò aliquid ordinis naturalis esse connaturale subiecto eiusdē ordinis; idē dicendū de clara Dei visione.

Dices 2. Tota vis intelligendi quæ est conflata ex intellectu creato, & lumine gloriæ est finita, & limitata: ergo poterit Deus creare aliquem intellectum, qui sine lumine gloriæ habeat æqualem, vel maiorem vim intelligendi; ergo intellectus sine lumine gloriæ posset Deum videre, & sic esset illi connaturalis visio Dei. Resp. negando consequentiam, quia quicunque intellectus, qui crearetur, etiam si esset infinitæ virtutis, semper esset inferioris ordinis, quemadmodum quantitas, calor, & alia accidentia, etiam si essent infinita semper essent inferioris ordinis, ac sit quilibet vel minimus gradus gratiæ, aut charitatis, &c.

Dices 3. lumen gloriæ, & Visio

fio

lio Beatifica sunt accidentia, quibus est naturale esse in subiecto; ergo possunt esse illi connaturalia; illud enim est connaturale alicui, quod est naturaliter in illo. Resp. hoc argumentum nimis probare, & propterea nihil probare, alias conuinceret etiam nunc esse connaturalia cuicumque intellectui, quod est contra fidem. Propterea resp. directe dupliciter sumi posse ly naturale, primo ut sit idem, ac non esse contra natu-

ram, & sic concedo esse in illis naturaliter; secundo ut sit idem, ac non esse supernaturaliter, & sic nego esse in intellectu naturaliter; & sic nego consequentiam; nam ex eo quod accidens importat essentialiter inesse, sequitur solummodo ut essentia, seu natura ipsius poscat esse in subiecto, siue fiat naturaliter, siue supernaturaliter; utrumque enim saluat quod insit iuxta naturam prout ly iuxta naturam opponitur violento.

AXIOMA OCTAVVM.

De Aequalitate, & inequalitate Visionum Dei.

Ex lib. de S. Virg. cap. 26.

Oportes enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Hic est ille denarius, merces omnium. Stella tamen à Stella differt in gloria, sic & resurrectio mortuorum. Hec sunt merita diuersa Sanctorum. Si enim Caelum significaretur in illo denario, nonne in Caelo esse omnibus est commune syderibus? & tamen alia est gloria Solis, alia Luna, alia stellarum. Si denarius ille pro sanitate corporis poneretur, nonne cum rectè valemus omnibus membris communis est sanitas, & ipsa, si usque ad mortem permaneat, pariter, & aequaliter omnibus inest? Et tamen posuit Deus membra, singulorum quodque eorum in corpore prout voluit, ut nec totum sit oculus, nec totum auditus, nec totum odoratus: & quicquid est aliud, habet suam proprietatem, quamuis aequaliter habeat cum omnibus sanitatem: ita, quia ipsa vita eterna pariter erit omnibus Sanctis aequalis, denarius omnibus attributus est. Quia verò in ipsa vita eterna distinctè fulgebunt lumina

lumina meritorum, multa sunt mansiones apud Patrem: ac per hoc in denario quidem non impari non viuet alius alio prolixius: in multis autem mansionibus honoratur alius alio clarius. Pergite itaque Sancti Dei, pueri, ac puella, mares, ac feminae, calibes, & nuptae: pergite perseveranter in finem. Laudate Dominum dulcius, quem cogitatis uberius: sperate felicius, cui servitis instantius: amate ardentius, cui placetis attentius.

D V B I V M.

Vtrum videntium Essentiam vnu videat perfectius alio, & vnde proueniat inaequalitas.

Conueniunt Catholici in hoc, quod ille, qui plus participat de lumine gloriae, perfectius Deum videat, in quo errauit Iovinianus, ut refert S. Hieronymus lib. 2. contra eundem, & ex eo Castro verbo Beatitudo haeresi 7, quem postea seq. est Lutherus docendo futura aequalia merita Beatorum; ac proinde etiam ipsam visionem, in qua praemium essentiale consistit. Damnatus fuit iste error in Concilio Teleni sub Siricio Papa, & postea in Florentino in decreto de Purgatorio, & pluribus Sacrae Scripturae testimonijs dicto loco refellitur, ut est illud Io: 14. In domo Patris mei man-

siones multa sunt, quae verba intelligenda esse de domo caelesti constat ex contextu; sic etiam Ep. 2. ad Cor. cap. 9. Qui parce seminat, parce & metet. Prima ad Cor. 15. sicut stella differt à stella in claritate, sic erit & resurrectio mortuorum, quod, licet loquatur de gloria corporis, arguit tamen inaequalitatem gloriae in anima, ex qua illa manat, sic & Matth. 13. terrae bonae alius est fructus centesimus, alius sexagesimus, & alius trigesimus: Lucae 19. Qui decem mnas acquisit decem Ciuitatibus praepositur, quinque tantum qui quinque lucratus fuerat &c. ratio potissima est, quia gloria respondet meritis,

ut merces; sunt autem inæqualia merita, ut constat ex locis prædictis, & omnes Catholici concedunt; ergo &c. Argumentum præcipuum Ioviniani nitebatur parabola Matth. 20. relatæ de denario diurno persoluto, & illis, qui undecima hora venerant, & ijs, qui primo mane, qua etiam abutuntur hæretici moderni ad probandum gloriam non dari ex meritis, sed ex mera liberalitate Dei, & sic æqualem omnibus. Huius parabola diuersas tùm moderni, tùm antiqui Doctores excogitarunt expositiones; præcipuas refero. Sotus dist. 49. q. 3. art. 2. ait per denarium diurnum intelligi Essentiã Diuinam, quæ est eadem merces obiectiua, cum quo tamẽ stat mercedem, seu Beatitudinem formalem fore inæqualem. Huic expositioni obstat quod, si nihil aliud intendat parabola, frustra adducitur murmuratio eorum, qui plus laborauerunt. Iansenius in sua concordia Euangelica, cui adhæret Vasquez p. p. disp. 47. cap. 4. censet in hac parabola non significari distributionem præmiorum pro æqualitate meritorum, sed donationem, & diuisionem gratiæ, ac seueritatem Diuini iudicij, qua nouissimi fiunt primi, & primi nouissimi, quem sensum Vasquez colligit ex antecedentibus, & consequentibus à facili applicatione pa-

rabola, & præsertim murmurationis operariorum; cum enim in fine cap. 19. Christus Dominus dixisset; *multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi*, ad eiusdem confirmationem attulit parabolam, de operarijs, quam concludit illa eadem propositione; ea verò nõ significari quod, qui excellentiores putabantur futuri in gloria, sint inferiores, & è conuerso, sed quod, qui putabantur reprobi, futuri sint in electorum numero, & qui electi excludentur à Regno, conuinci putat ex applicatione parabola sic; *Erunt nouissimi primi, & primi nouissimi; multi enim sunt vocati, pauci verò electi*. Causalis illa indicat paucos electos fore primos, & multos vocatos non electos fore nouissimos, idest excludendos à Regno; qui enim sunt vocati, & non electi, non solum non obtinebunt infimum gradum in Beatitudine, sed prorsus nullum, cui expositioni fauet, quod Lucæ cap. 13. accipiantur in hoc sensu illa verba: *& ecce sunt nouissimi, qui erunt primi, & sunt primi, qui erunt nouissimi*; nam inferuntur ex eo, quod docuerat Phariseos expellendos foras, & fore ut multi ab Oriente veniant, & recumbant cum Abraham; & sic etiam faciliter explicatur murmuratio reproborum, qui sibi prælatos videt electos, & pariter responsio Patris

t. istamiliam: *tolle quod tuum est*, idest peccatum, *an non licet mihi de meo quod volo facere*, idest donare gratiam cui voluero. Communis expositio est illa S. Gregorii Nazianzeni orat. 40. S. Io. Chrysostomi hom. 60. in Matth. S. Hieronymi in cap. 20. Matth. & lib. contra Iovin. D. Thomæ p. 2. q. p. art. 2. ad 5. & plurium Scholasticorum in 4. dist. 49. quæ etiam videtur plausibilior, eo quod multa ab aduersarijs durissimè expouuntur; Primi enim conqueruntur, non quod nihil acceperint, sed quod sibi æquati sunt, qui tardius venerunt, cum tamen ipsi portauerint pondus diei, & æstus; & vni ex illis, quibus datum fuerat iuxta conuentionem factam, dicitur: *tolle quod tuum est*; Denique in tota parabola sermo est de operarijs, quibus merces persoluitur; distributio verò gratiæ, est omninò gratuita; cōuentio de denario nō fit, nisi sub conditione operis, quæ locum non habet in distributione gratiæ; nec obstat contextus; nam verè parabola affertur ad probandum id, quod cap. 19. dictum erat: multi erunt nouissimi &c. quæ propositio non facit alium sensum, quàm eum, qui communiter circūfertur, vt constat ex antecedentibus. *Et omnis qui reliquerit domū, vel fratres &c.* nam, cum dixisset Christus multos nouissimos fore

primos, & è contrā, quia non omnes qui vocantur laborant, aut eadem diligentia laborant in vinea, concludit generalius non omnes, qui vocati sunt, mercedem accepturos, quia multi vocationi non obtemperant, quemadmodum capite præcedenti occasione diuitis, qui recusauerat propter amorem diuitiarum sequi consilia, generalius concludit esse difficillimum diuitem intrare in Regnum Cælorum; nec obstat contextus S. Lucæ, nam ibi non agitur de illis, qui laborauerunt in vinea. Cum igitur scopus, & finis principalis attendatur in parabolis, scopus huius parabolæ attendendus est, qui est ostendere aliquos breuissimo tempore posse consequi præmium, quod alij longiore consequuntur; ex quo patet responsio ad argumentum Ioviniani, & aliorum hereticorum; dicuntur enim omnes accipere denarium, quia parabola supponit operarios æqualitèr dignos mercede, sed alios breuiori tempore, alios verò longiori illud consequutos fuisse, sunt autē nouissimi primi, & quod hæc sit maxima laus breui tempore consequi, quod alij longissimo. Murmuratio significat vehementè admirationem futuram de magno profectu eorum, qui serò vocati sunt. Responsio Patrisfamilias nō conuincit Beatitudinis gradus, quæ

desi-

designantur illis verbis (an non possum) pro mera Dei voluntate distribui finè ordine ad merita, sed Patremfamilias seruasse decorem & noluisse facti sui rationem reddere seruo, aut certè noluisse ipsis reddendo causam exprobrare negligentiam. Dici etiam posset Patremfamilias spectasse non causam proximam inæqualis retributionis, idest merita, sed remotam, quæ fuit vltior gratia nouissimis collata pro arbitrio suæ voluntatis, quâquam, vt aduertit S. Io. Chrysost. non sunt omnia ad amussin explicanda, ex quibus patet rectè posse saluari explicationem Soti, quæ videtur desumpta ex S. Thoma in prima secundæ q. 5. art. 2. ad primum, cui doctrinæ addere possumus id, quod communiter docetur contra Maiorem, videlicet inter visiones Beatificas nullâ futuram inæqualitatem specificam; & sic saluari etiam æqualitatem aliquam in Beatitudine formali, quod non solum est verum de visionibus hominû collatis inter se, sed etiam collatis cum visionibus Angelorû, quod multipliciter probari solet, & primo quidem, quia tunc actus sunt eiusdem speciei, quando concurrunt principia eiusdem rationis, & interuenit idem modus tendendi in obiectum primum; sed hæc omnia inueniuntur in præsentibus; nam, non obstante differentia

specifica hominum, & Angelorû, nihilominus utrorumque intellectus eodem modo per lumen gloriæ eleuantur ad videndum, & eodem modo tendunt in Essentiam Diuinam, imò fieri potest, vt aliqui homines non solum perfectè videant ac supremus Seraphim, sed etiam perfectiùs, vt de facto animam Christi Domini, & Beatissimæ Virginis perfectiùs videre tenent communiter fideles; ergo &c. quod de alijs Beatis quoad æqualitatem proportionaliter in alijs hominibus aduertit S. P. quando epist. 112. cap. 4. dixit: *creatura rationalis munda, & Sancta impletur visione Dei ineffabili, quam tunc consequemur, cû equales Angelis facti fuerimus*; ergo &c. 2. probatur à pari sic: Gloria correspondet Gratiæ sanctificanti; sed hæc est eiusdem speciei in omnibus beatis; ergo & illa. 3. quia visiones inferiores ita possunt Diuinitus intendi, vt perueniant ad intensionem, & æqualitatem perfectionis aliarum quantumuis perfectiorum, vt concedunt ferè omnes Theologi; Sed hoc fieri non posset, si differrent specie; ergo &c. Dices: si sufficit, ad hoc vt omnes visiones Beatæ sint eiusdem speciei, vt tendant in essentiam Diuinam clarè repræsentatâ, etiam visio illa, qua Deus seipsû intuetur, esset eiusdem speciei cum visio-

visionibus hominum, & Angelorum; Sed hoc Thomistæ non cōcedunt; ergò nequē illud concedere debent. Resp. i. ex alibi dictis perfectionibus Diuinis, & creatis nihil dari commune vniuocē, & consequenter non posse dari rationem specificam, aut genericam conuenientem Visioni increatæ Dei, & creatis hominum, & Angelorū. Secundò ex prima probatione huius assertionis constat actus tunc esse eiusdem speciei, quando concurrunt principia eiusdem rationis, & est idem modus tendendi, quod non habet locum in præsentī; lumen quippè Dei, & actus, & obiectum in ipso Deo sunt vna, & eadem res; nō sic in visionibus Beatorum, in quibus lumen est accidens physicum realitèr distinctum ab ipso intellectu, & actu, ac obiecto, & paritèr actus visionis realitèr contradistinguitur ab intellectu, lumine, & obiecto; præterquamquod Deus tendit in seipsum modo comprehensiuo, quod nequit habere locum in visionibus creaturarum, ex quibus constat & principia, & modum tendendi nō esse eiusdem rationis; ac proinde nec etiam ipsos actus; datur tamen cum prædicta æqualitate in prædicatis specificis inæqualitas claritatis intensionis, & extensionis in ordine ad obiecta secundaria repræsentata in ipsa Diuina Essen-

tia, cum alij plura, alij pauciora, creata, & increabilia videantur; & de his inæqualitatibus, vel saltem aliqua illarū loquantur scripturæ supra adductæ, & ex illis cōmuniter Catholici contra Iovinianum, & Lutherū.

Dices: Beatitudo est summū bonum; sed nō potest esse aliquid maius summo bono; ergò non potest dari quod vnus sit Beatior alio. Resp. Beatitudinem esse in duplici differentia; aliam esse obiectiuam, quæ est ipse Deus, qui, vt est obiectum clarè visum, satiando mentes Beatorum illas reddit Beatas, & de hac verificatur quod sit summum bonum, cum sit ipse Deus, quo maius aliquid absolute reperiri nequit; aliam verò esse beatitudinem formalem, quæ est participatio summi boni, & ab hoc denominatur & illa, cum quo tamen stat, quod admittat in creatis prædictam inæqualitatem, eo quod vna creatura clariùs, intensius, & perfectius videat, quā alia; Ex hac doctrina oritur secunda pars dubij, vnde scilicet proueniat huiusmodi inæqualitas, in qua difficultate non est dubium de causa morali; hanc enim certum est esse inæqualitatem vel meritum, vel gratiæ, & charitatis, sed de causa physica; cum enim visio physice dependeat ab intellectu, & a lumine, dubium est an sola inæqualitas luminis sit causa inæ-

qua-

qualis visionis, an verò etiam inæqualitas intellectus, ita vt cum æquali lumine perfectior intellectus perfectius videat, in qua questione duæ sunt sententiæ. Prima est Durandi in 3. disp. 14. qu. p. n. 11. Caietani 3. p. q. 10. art. 4. ad 2. & Molinæ in pr. p. dis. 2. afferentium inæqualitatem oriri ex utroque; Secunda, est D. Thom. quæst. 12. p. p. art. 6. Soti in 4. disp. 49. q. 3. art. 2. Vasquez. disp. 47. cap. 6. & communis inter veros Augustinianos, & Thomistas afferentium inæqualitatem provenire ex lumine; propterea.

Dico Visionē Beatificā omnino commensurari cum lumine gloriæ, ita vt duo habentes æquale lumen æqualiter Deū videant, estò quoad intellectum sint inæquales. Probatur communiter à priori ex eo quod intellectus creatus quantumvis perfectus ex se nihil potest ad visionem Beatificam finē lumine gloriæ; ergò quod magis, vel minus videat, non potest oriri, nisi à maiori, vel minori lumine gloriæ. Sequellam probant ex communi Axiomate Philosophorum videlicet; vt se habet simpliciter ad simpliciter ita magis ad magis; ergò si lumen est causa simpliciter vt intellectus videat, ita etiam secundum suam quantitatem, seu intensionem vt magis, vel minus videat; nec obstat quod visus cor-

poreus acutior melius videat colorem, quàm minus acutus cū æquali lumine; lumen enim corporeū non se tenet necessario ex parte potentia, sed ex parte obiecti; at lumen gloriæ se tenet ex parte potentia intellectiua; & eū eleuat ad actum excedentem eius vires naturales, & propterea illa non potest agere, nisi iuxta propositionem talis eleuationis. Probatur 2. ex inconuenienti, quod sequeretur si visio non commensuraretur cū solo lumine; tunc enim visio Beata, quæ datur vt merces, non daretur secundum proportionem meritorum, quod repugnat Fidei. Sequella sic ostenditur: si dabuntur duo inæquales quoad intellectum habentes æqualia merita, recipient æquale lumen; ex quo fiet quod, si cum æquali lumine potest intellectus perfectior melius videre Deum, qui perfectiorem habebit intellectum erit beator, estò non habeat maius lumen, aut maiora merita; quia verò variae excogitatae sunt solutiones huic argumento, placet hic eas referre, & earum insufficientiam ostendere. Nominales aliqui propterea negant visionem elici ab intellectu, quia, si producat a Deo intellectu se habente solum passiuè, nihil refert diuersitas receptiui; sed hoc non potest stare, nam visio est essentialiter actus vitalis, de

de cuius ratione est prouenire ab intrinseco, & ab ipsa potentia vitali. Vasquez loco citato putat facile solui, si dicatur ei, qui habet perfectiorem intellectum, & æqualia merita, conferri minus lumen gloriæ, vt compensetur excessus potentiae, quod probant eius sectatores, eo quod lumen non confertur vt præmium, sed vt principium præmij; Sed contrà est primo, quod æquali merito debetur non solum æquale præmium, sed etiam æquale principium præmij à præmiante vt sic; alioquin pars præmij non esset præmium, sed per accidens sequeretur ex dispositione habentis merita. Secundo definitur in Clementina *ad nostrum* lumen esse necessarium, vt eleuet animam ad videndum Deum; ergo est necessarium maius, vt eleuet perfectius, alioquin gradus aliquis responderet intellectui, non lumini. Sotus æqualitatem visionis in prædicto casu saluat dicendo actiuitatem desumendam esse ex solo lumine, quod se habet vt calor aque ad calefactionem; verum, cum aqua actiue non influat in calefactionem, si debet tenere paritas, deberet dicere nec etiam intellectum influere in visionem, quo posito non saluaretur quomodo visio vel è dicatur actus vitalis. Molina l. cit. respondet visionem conferri iuxta merita, lumen verò secun-

dum merita quidem, sed non nisi posita æqualitate potentiae, eo quod visio secundum se est præmiū, lumen verò non nisi quatenus est medium ad eleuandam potentiam, vt consequatur præmium; ac proinde cum Angelus ratione perfectioris intellectus indigeat minori lumine, quàm homo ad æqualem visionem cum illo, nihil minui de eius præmio, estò habeat æqualia merita, si minus lumen ei conferatur; at contrà est primo, quod Angelus non haberet totam visionem vt præmium; nā ad aliquem gradum pertingeret virtute propria, & non collata in ordine ad meritum. Secundo, vt hæc responsio soluat nodum difficultatis, debet consequenter loquendo ponere etiam quod perfectior voluntas cum æquali visione perfectius amabit, & perfectius fruetur; amor enim, & fruitio necessario ad beatitudinem spectant; ac etiam in via voluntas perfectior cum æquali habitu charitatis, & æquali auxilio supernaturali perfectius diligere poterit; quæ incommoda quàm sint dura in Schola Augustiniana Discipuli S. Patris aperte ostendunt. Respondet secundo supposito quod perducendi sint habentes æqualia merita, & inæquales intellectus, ac voluntates ad æqualem beatitudinem, spectare ad Diuinam Prouidentiam, vt posito

sito æquali lumine, & charitate, magis concurrat cum intellectu, & voluntate minus perfecta ad visionem, & amorem, ut compensetur defectus actiuitatis naturalis; At contra est, quia sicut concursus ad visionem debetur intellectui non propter naturalia, sed propter lumen gloriæ, ita maior concursus ad maius lumen, & gratis fingitur concursus maior non debitus; nec iuuat Molinam Doctrina S. Thomæ 3. p. q. 20. art. 4. ad secundum, ubi S. Doctor soluens argumentum illud, quod Angelus perfectius videat Deum, quàm anima Christi Dñi, quia perfectior visio sequitur perfectiorē potentiam, respondet gradum visionis attendi magis secundum ordinem gratiæ, in quo Anima Christi excedit Angelum, quàm secundum ordinem naturæ; ubi contēdit Molina quod dicendo magis insinuet attendi quidem ex utroque; sed magis ex lumine. Ex quo infert Caietanus, quod, si Verbum assumpsisset naturam Angelicam, cum æquali lumine, fore ut perfectius videret Deum; respondetur enim S. Doctorem expressè in articulo docere, quod visio Essentiæ Diuinæ conuenit omnibus Beatis secundum participationem luminis deriuati in eos à fonte Verbi Dei; quapropter constat particulam illam, magis, sumendam esse aduer-

satiuè, non verò comparatiuè; Vasquez ideò negat elici perfectiorem, eo quod visio, ut est intellectio, fit ab intellectu, & ut est talis intellectio, fit à lumine; repugnat autem perfici sub ratione generica, sub qua ratione solum posset perfici à perfectiore intellectu, quin simul perficiatur sub specifica, cum sit vna, & eadem res; sed sub specifica non potest perfectior fieri ex suppositione quod lumen sit æquale; ergò &c. Confirmat hanc suam speculationem à simili de causa prima, & secunda; nam, licet illa de se possit perfectiorem effectum producere, ita tamen limitatur à secunda, ut non producat nisi ad exigentiā ipsius; sic intellectus, qui ex se habet vniuersalem virtutem, & perfectiorem, ac perfectiorem visionem posset producere; determinatur à lumine gloriæ ad tantam. Contrà hanc doctrinam stat, quod in ea supponitur visionem sub vna ratione produci à potentia, sub alia verò à lumine, & tamen, cum per ipsū distinctio generis, & speciei sit solum per intellectum, necessario sequitur ut sub vtraque ratione producat simul à lumine, & ab intellectu; productio enim terminatur ad entitatē existentem, quæ est vna, & indiuisibilis. Vel ergò intellectio etiā ut talis poterit à perfectiori potentia pro;

produci perfectior, quia æquè intellectus influit in visionem, ut intellectio est, & quatenus talis intellectio, aut neque sub ratione intellectio poterit esse perfectior; nam etiam sub illa ratione pendet à lumine; propterea, cum hæc non sufficiant, ut vides.

Dicendum est, ut supra indicavi, intellectum concurrere solum ut eleuatum per potentiam obedientialem; & ideo siue perfectior, siue imperfectior sit in ordine naturali, nihil officit; nam potentia obedientialis est æqualis in omnibus intellectibus. Opponunt aduersarij, quod idem dicendum esset de actibus supernaturalibus viatorum, quia est par ratio; & si hoc dicamus, iam tollitur libertas, & meritum; sed facile respondetur esse quidem eandem rationem quoad eleuationem, sed disparem in modo operandi; intellectus enim eleuatus non potest suspendere actum, aut operari remissius, sic exigente illo felicissimo statu; at viatorum potentia, est eleuata, licet non possint excedere eleuationem, quia nullum agens potest operari supra vires, quas habet, possunt nihilominus operari remissius, aut etiam non operari, immò tendere in oppositum, quia hoc exigat noster status. Opponit prædictæ rationi Vasquez etiam inæqualitatem instrumenti conducere ad

inæqualitatem effectus; ac proinde intellectum perfectiorem adhuc elicere posse perfectiorem visionem, estò operetur ut eleuatus, cui respondeo intellectum esse quidem instrumentum non tamè ratione perfectionis naturalis, sed potentia obedientialis, quæ est eadem in omnibus.

Alias rationes adducit Sotus loco citato pro nostra sententia, quæ licet coincident in multis cum prædictis, quia tamen præbent occasionem maioris explicationis, & doctrinæ, eas hic libenter adduco. Prima est, quia Visio est supernaturalis. Hæc ratio communiter iudicatur optima, & non multum differt ab ea, quam supra primo loco posui. Secunda est quia actio meritoria de condigno, licet producat à libero arbitrio, tamen, quia ratio meriti est à gratia, & ab auxilio Dei æstimatur penes mensuram gratiæ, & auxilij, non verò iuxta conatum arbitrij. Hæc ratio in Schola S. Patris optime concludit, non verò apud eos, qui putant conatus liberi arbitrij præsupposita Gratia facere ad maius meritum; quod si acciperentur etià illi conatus, ut sunt effectus gratiæ, & auxilij eleuantis, hoc idem confirmaret nostram sententiam; si verò accipiantur alio modo, quàm longissime distant à nostris principijs. Tertia est, quia
visio

visio non est maior, nisi ex maiori concursu Dei; Deus autem concurrit iuxta exigentiam luminis; ergo &c. Aliqui putant in hac ratione peti principium, ex eo quod vel pro concursu Dei sumitur concursus in actu secundo, qui nihil est aliud, quam ipsa visio, ut fit à Deo; & sic vera est maior; sed in minore assumitur, quod est probandum, idest Deum non concurrere, nisi iuxta exigentiam luminis; vel sumitur concursus in actu primo, idest præparatio Dei ad concurrendum actu, & hic ab aduersarijs ponitur esse maior ad exigentiam perfectioris intellectus, & propterea non multū fido huic rationi.

Dices primo: Intellectio Angeli, & hominis differunt specie; sed in specie differentibus est inæqualitas perfectionis, in qua certum est quod excessus tenet se ex parte Angeli; ergo quantumvis crescat visio hominis quoad intensiorem, semper deficit in perfectione specifica à visione Angeli. Maior, cuius est hoc argumentum, cum videret se vrgeri ab inæqualitate meritorum, quæ in aliquibus hominibus dicit excessu in perfectionis supra Angelorum merita, & per consequens illis deberetur perfectio visio, quam Angelis, respondet ita posse perfici visionem hominis quoad intensiorem,

ut superet visionem Angelorum, quemadmodum tanta potest fieri additio argento, ut valore superet aurum. Prædictam differentiam specificam confirmat sequentibus rationibus; & primo ex eo quod illæ visiones manant à potentijs specie diuersis; 2. quia nō sunt de eodem obiecto; nam vnus videt in Verbo, quod alter non videt. 3. quia vnus est alio beatior essentialiter; sed non potest esse talis inæqualitas, nisi beatitudo vnus essentialiter differat ab alia; ergo &c. 4. quia visio Angelica continetur sub intellectione Angelica, & visio hominis sub intellectione humana; sed intellectio Angelica, & humana specie differunt; ergo & ipsæ visiones; nam eadem species non potest esse sub diuersis generibus non subalternis. His tamē non obstantibus probabilior est communior sententia quod specie non differant, primo quia feruntur in idem obiectum per idem lumem, & respondent gratiæ, & charitati, ac meritis, quæ sunt eiusdem speciei, & rationis in vtroque. Nec obstat exemplum de argento; nam est maior quantitas dicatur esse maioris valoris, quia valor spectatur in ordine ad vsum, ad quem magis conducit multum argenti, quā modicum auri, tamen sepe physicè argentum deficit à perfectione

tionem auri. Hinc ad primam confirmationem resp. diuersitatem potentiarum non obstat, cum non habeant vim influendi, nisi ut eleuata à lumine. Ad secundam respondeo obiectum primarium specificatum visionis esse eiusdem rationis in omnibus; reliqua enim sunt obiecta secundaria non specificatiua. Ad tertiam nego vnū dici essentialiter beatiorum alio; nam beatitudo in qualibet creatura intellectuali est eiusdem speciei, & rationis. Ad quartam respondeo illas intellectiones specie differre, quia sunt elicitæ à viribus naturæ, & sub diuerso modo tendendi. Secus philosophandum est de elicitis medijs qualitatibus supernaturalibus.

Dices 2. vel intellectus respectu luminis se habet ut instrumentum, vel ut causa principalis; sed eadem causa cum perfectiori instrumento perfectius operatur, & similiter perfectius causa perfectior cum æquali instrumento, ut patet in eodem scriptore cum diuersis calamis, aut in diuersis cum eodem; ergo perfectior potentia intellectiua cum æquali lumine quocumque modo dicatur opera-

bitur perfectius. Resp. intellectus suæ dicatur concurrere ut instrumentum, suæ ut causa partialis principalis, concurrere semper ad visionem beatificam ut eleuatum à lumine, quod supponitur æquale in omnibus; in quo differt intellectus ab alijs instrumentis, & à causis naturalibus habentibus ex proprijs causalitatem, & influxum, qui à perfectiore perfectior est; & cum lumen eleuet intellectum, & non è contrà, non potest intellectus operari, nisi secundum proportionem eleuationis.

Dices 3. perfectior potentia cum æquali specie perfectius operatur; ergo etiam cum æquali lumine. Resp. esse disparem rationem; nam potentia non recipit vim cognoscendi à specie, sicut recipit à lumine.

Dices 4. & ultimo: visio pender à lumine, & ab intellectu; ergo penes vtrumque variatur. Resp. pendere quidem ab utroque, ita tamen ut vis intellectus commensuretur lumini, quod facit intellectum simpliciter potentem, quemadmodum alij habitus supernaturales potentias, quas informant.

AXIOMA NONVM.

*De Visione Creaturarum in Deo, & ex Deo.**Ex lib. 4. de Genesi ad lit. cap. 32.*

Mens Angelica pura charitate inherens Verbo Dei, postquam illo ordine creata est, ut precederet cetera, prius ea vidit in Verbo Dei facienda, quam facta sunt, ac sic prius in eius fiebant cognitione, cum Deus dicebat ut fierent.

D V B I V M

Vtrum in Deo, & ex Deo videri possint creaturæ, & quomodo.

Non quæritur in præsentī an creaturæ secundum quod continentur eminentē in Deo in ipso possint videri; nam, eo ipso quod Deus videtur, illæ etiam in hoc sensu videntur; sed hoc non est videre creaturas, sed Deum, qui illas continet. Difficultas est an in Deo ipso etiam creaturæ secundum proprias essentias videri possint, & quomodo. P. Gabriel Vasquez disp. 50. in pr. p. totis viribus contendit non

posse creaturas in Deo videri, & postea disp. 51. toto conatu laborat, ut ostendat quod, licet omnes ferè Scholastici semper iudicauerint S. P. Augustinum pro opposita sententia extitisse, nihilominus sibi soli favere, vnde illum (ut observat P. Arriaga tom. p. suæ Theologiæ disp. 10. lect. pr. a nullo Scholasticorum benè fuisse intellectum insinuat; verum P. Suarius lib. 2. cap. 25. liberat ab hac nota omnes Scholasticos, & clarè ostēdit S. P.

S. P. Aug. aduersari dict. P. Vas. prop.

Dico 1. S. P. manifestè docere creaturas videri in Verbo, siue in Deo, & sic visas fuisse ab Angelis, & hanc cognitionem appellat matutinam ad distinctionem eius, qua videntur in se ipsis, quā vocat vespertinam. Sic docet lib. de Genesi ad literam cap. 24. 31. & 32. & lib. 63. quæstionum q. 26. & libro 4. de Ciuitate Dei cap. 22. & lib. 11. cap. 7, & 29. Et idcirco in dicto lib. Genesis ad l. c. 23. præmisit: *Multum quippè interest rei cuiuscumque in Verbo Dei, & cognitionem in natura eius, ut illud meritò ad diem pertineat, hoc ad vespertinam; & postea in cap. 24. citato subdidit de Angelis: Vniuersam creaturam in ipso Verbo Dei Patris nouisse, ac deinde in ipsa creatura; & deinde cap. 32. citato addit id, quod habes in Axiomate, quam Doctrinam repetit in locis citatis de Ciuitate Dei. P. Vasquez ait ibi ideò præcisè doceri à S. P. Augustino creaturas in Deo videri, quia in illo continentur, & sunt ipse Deus pro ut ait S. Ioannes in Luc. cap. 1. *Quod factum est in ipsa, vita erat, quæ verba explicās S. P. ait: Creaturas contentas in Deo ibi esse vitā, & esse immortales. Cum igitur non aliter sit intelligendus S. Pater, dum dicit creaturas cognosci in Deo, quā dum dicit eas**

existere in Deo, cum non existāt in Deo secundum proprias rationes nec secundū proprias rationes ibi cognosci, pro quo multa adducit S. P. loca; nihilominus non est propter hoc recedendum à S. Thoma, & communissima Scholasticorum sententia, qui S. Patrem interpretantur prout verba ipsius expressè sonant, ita ut censuerit creaturas ut contradistinctas à Deo in Deo per visionem matutinam ab Angelis cognosci. Obijcit Vasquez quod lib. 4. de Genesi ad lit. cap. 31. S. Pater habet: *Facta est vesperra, quia necessaria erat & ista cognitio, qua distingueretur à creatore creatura aliter in seipsa cognita, quā in illo; ex quo loco infert per solam cognitionem matutinam non distinguere creaturam à Creatore, & sic non cognosci creaturas in proprio genere in Creatore; nam, si Angelus eam ibi cognouisset, iam eā distinxisset etiam à Deo. Respondetur S. Patrem non dixisse cognitionem creaturæ in se fuisse necessariam ob eum finem distinguendi creaturam à Deo; nam, eo ipso quod cognoscebant Deum esse ens à se, seu omnino independens, sufficienter distinguebāt ens dependens, seu creatum ab illo, sicut qui apprehendit quid sit hominem esse animal rationale, eo ipso illud distinguit ab omni eo, quod*

quod non potest discurrere; præcisè igitur dixit S. Pater eam cognitionē, qua distingueretur creatura, fuisse necessariam, quod est aliquid aliud longè ab interpretatione Vasquez. Quod si quæras quæ alia erat necessitas, resp. fuisse ad explicandum id, quod superius dixerat, nempe ad ostendendum Beatis illis spiritibus in actu exercito quàm esset aliud videre creaturas in Deo per visionē Beatam à visione in proprio genere. Vndè constat etiam ibi S. P. favere nostræ sententiæ; cum enim ibi dicat creaturā aliter cognosci in seipsa, quàm sit cognita in ipso Creatore, iam supponit illam ipsam esse cognitam in Verbo, quod in sententia Vasquez est falsum, qui vult creaturam non fuisse verè primò cognitam, sed solum Creatorem in se, creaturā verò ipsam vnicè tantum cognitam fuisse, quod aduersatur S. Patri; Immo etiam si dixisset esse necessariam ad distinguendum, adhuc explicandus esset de necessitate secundum quid, quatenus scilicet, estò per primam cognitionē fuissent distinctæ, per secundam tamen distingueretur in actu exercito, & practicè, cum per præcedentem distinguantur solum theoreticè. Fallitur igitur Vasquez, dū credit creaturas non posse videri in Deo secundum proprias ratio-

nes, eo quod secundum illas non contineantur in illo; nam si in causis creatis cognoscuntur effectus in proprio genere, ut in igne calor, & in anima actus intellectus, & voluntatis, estò ignis non sit formalitèr calor, & anima non sit formalitèr intellectio, aut volitio, quantò magis poterunt cognosci in Deo eius effectus, cum in eo sint idæ omnium rerum, & ipse sit causa vniuersalissima quorumcunque entium? Ideò merito, & rectè S. P. iunxit simul existentiam creaturarum in Deo cum ipsarum visione, quia illa est ratio potissima cur in ipso videantur. Præterquamquod S. P. tæpè ponit verba, quæ significant totum oppositum eius, quod intèdit Vasquez; nam lib. 4. de Gen. ad lit. cap. 32. ait: *Præus ea vidit in Verbo Dei faciendæ, quàm facta sint.* Et quis nescit creaturas quatenus sūt idem cum Deo nō esse faciendas? Deus enim non fit; ergò S. Pater loquitur de illis in proprio genere, non verò prout sunt idem cum Deo, & eodem ferè modo loquitur semper S. P. in alijs locis. Denique ex eodem S. P. creaturæ in Deo sunt vita; ergò in genere proprio continentur in Deo, & videntur in illo; si enim continentia illa est vera, ut concedit etiā ipse Vasquez, sequitur necessario eas ibi videri. His instantijs, &

præ-

præcipuè huic postremæ obijcit Vasquez non sufficere quod creaturæ contineantur in Deo ut videantur, sed præterea debere esse essentialem connexionem ipsius Dei cum creaturis, sed hæc non datur, ut fusè conatur probare Bellomontanus; ergò non possunt creaturæ in Deo videri. Respond. (quidquid sit de illa voce essentialis connexionis, quæ multos potest habere sensus) dari talem connexionem, quæ sufficit ad hoc ut videantur; si enim Deus ita continet creaturas, ut possit vi illius continentiae conferre totum esse, & prædicata propria, & individualia, quare non poterit Deus vi illius continentiae esse mediū ad earum cognitionem? nequè enim potest requiri maior connexio ad manuducendum in cognitionem creaturæ, quàm ad physicam eiusdem productionem; imò, quia plus requiritur ad producendum, quàm ad cognoscendum, deberet esse maior connexio ad hoc ut sit principium producendi, quàm ad hoc ut sit principium, seu mediū cognoscendi. Cum igitur S. P. admiserit veram continentiam ut mediū ad cognitionem, iam sufficientem connexionem admittit, & ex diametro pugnat cum Vasquez.

Adde quod, licet ea continentia creaturarum, quam Vasquez

ponit in Deo, non sufficiat, ut videantur creaturæ in Deo, cum in re nulla sit, sufficit tamen ea, quam ponit S. P.; Vasquez enim agnoscit in Deo solam continentiam rationis per nostrum intellectum, facit enim ibi Deum omnino absolutum à creaturis; unde concludit n. 21. non sufficere respectum rationis, ut ratione illius creaturæ cognoscantur in Deo; è contrà S. P. non loquitur de continentia, & respectu rationis, loquitur enim clarè de Angelis videntibus Deum, ubi nullus est respectus rationis iuxta eundem Vasquez; & quando S. Ioannes cap. 1. adductus à S. P. ait quæ facta sunt esse, vel fuisse vitam in Deo, proculdubio non attendit ad respectum rationis, sed reipsa vult dari in Deo eam continentiam; ergò datur in Deo ex mente S. P. Augustini quidquid requiritur, ut creaturæ cognoscantur in Deo.

Dices cum quibusdam recentioribus: S. Augustinus non dixit creatura videri facta, sed facienda; ergò non agnouit cognitionem creaturarum in Deo. Resp. 1. tam facta, quàm facienda esse creaturas; unde nihil refert quod dixerit unum, vel alterum. Resp. secundò dixisse S. Patrem utrumque, nam lib. 83. Quæst. q. 46. cū dixisset: *Singula igitur proprijs sunt creata rationibus; has autem ratio-*
nes

nes ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente Creatoris? non enim extra se quisquam positum intuebatur &c. Quod si hæc rerum omnium creandarum, creaturarumque rationes in Divina mente continentur &c. hæc verba aperte indicant non solum creata, seu facta, sed etiam creanda, seu facienda Deum in seipso videre, ac per consequens etiam Beatorum mentes, cum & ipsi Divinas ideas intueantur.

Dices secundo: S. P., cum dicit videri creaturas in Verbo, sumit Verbum pro Filio; ergo non loquitur de visione in Omnipotentia; numquam enim dixit creaturas videri in Omnipotentia; ergo non loquitur ad mentem Scholasticorum. Resp. in prædictis locis S. P. sæpè loqui de revelatione facta Angelis, quæ non magis fit per Filium, quàm per Patrem, & Spiritum Sanctum; præterea loqui ad mentem S. Ioannis dicentis; *Omnia per ipsum facta sunt*, ubi tribuitur Filio, quod convenit omnipotentia ratione identitatis, & operationis; satis autem indicavit se de Omnipotentia loqui, cum dixit creaturas videri, quia principales causæ ipsarum videntur, causæ autem principales creaturarum sunt Omnipotentia, idea, &c.

Aduertit Arriaga loco citato n. 10, & acutè nusquam S. Patrem li-

mitasse eam sententiam, ut diceret creaturas in Deo tantum cognosci quatenus ibi sunt, sed semper dixisse, *quia ibi sunt*, quæ est causalis illius conclusionis; ideo enim possunt in proprio genere cognosci in Deo, quia in eo continentur, ut dictum est; & præterea concludit Vasquez malè illam quam S. P. Augustinus posuit pro causalis, facere limitationem sententiæ, ut idem sit ac si diceret *quatenus sunt ibi*, quæ est explicatio omnino violenta, & contra mentem S. P. præterea eodem acumine observat S. P. explicasse sex dies creationis per cognitiones Angelicas creaturarum in Verbo, & in seipsis, quod cognitio creaturæ cognita in Deo in suo proprio genere sit mane, cognitæ in se ipsis sit Vespera, nam si solum Deus fuisset cognitus, fuisset tantum una cognitio matutina, idem enim semper fuisset cognitum eodem modo, cum tamèn oppositum asserat S. P. asserendo diversum esse unum mane ab altero mane. Si dicas: ergo S. Augustinus posuit sex visiones beatas diuersas in Angelis, quod est omnino inconueniens, respondeo negando illationem, sed unam, & eandem quatenus representabat creaturam in Deo vocasse unum mane, quatenus illam in se ipsa, vesperum, quatenus alteram in Deo

Deo alterum manere, & sic de singulis, quod non habet locum in sententia Vasquez vilo modo; nā cognitio illa matutina, quam ille ponit nec ratione quidem potest diuidi in plures matutinas; non enim potest ex parte obiecti assignari quid diuersum cognitum per vnā, quod non sit cognitum per alterā. Reliqua, quæ possunt obijci, facile solui possunt ex prædictis; & in hoc sensu intellexit S. Thomas S. P. Augustinum summe versatus in eius doctrina, & cæteri Scholastici, qui ea omnia loca, quæ P. Vasquez adducit, ad invicem perpenderunt, vnde cū prædicto Augustino. n. 14. dicitur probabilius esse Vasquez non fuisse assequutum mentem S. Patris, quā S. Thomam, & cæteros omnes; nec solum DD. Scholastici, sed etiam SS. PP. Gregorius, & Bernardus, nec non Concilium Senonense sequuntur S. Patrem; primus enim lib. 4. Dialogorum c. 33. in fine ostendens Beatos cognoscere in patria etiam illos, quos in via non cognouerunt, ait: *Quid est, quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt?* Secundus vero in lib. 5. de consideratione ad Eugenium loquens de creatura Beata ait: *videt Verbum, & in Verbo facta per Verbum*; denique Concilium docet, *Beatis illucscere in speculo Diuinitatis quicquid eorum*

intersit. Resp. Vasquez, & alij S. Gregorium arguere à maiori ad minus, ita vt sensus sit: si Beati vident Deum videntem omnia, quid mirum si potest eis conferri vt alia videant? eodem modo exponunt auctoritatem S. Bernardi cum maiori violentia. Ad Concilium Senonense respondent esse prouinciale, & præterea non fuisse à Summo Pontifice confirmatum, ac solum voluisse definire Sanctis esse notas preces fidelium, ita vt non temerè inuocentur, dici autem res videri in Verbo tamquam in speculo, quia, sicut viso speculo videntur ea, quæ in speculo apparer, sic viso Deo videtur creaturæ, quod Vasquez tenet fieri non ex vi obiecti visi, sed ex vi visionis positæ speciebus cum lumine gloriæ. Verum, cum hæc interpretationes non cœnt cum assertis in Axiomatibus huius PP. non est recedendum à comuni.

Dico 2. creaturas videri in Verbo tamquam in idea. Hæc est expressissima sententia S. Patris in lib. 83. Quest. q. 46, ubi non solum asserit Deo ipsi representari creaturas in ideis illis verbis: *Plas autem rationes ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente Creatoris?* Non enim extra se quæritur, vt secundum id consueveret, quod consuebat, nam hoc opi-

vari sacrilegium est (in suis ergò ideis secundum S. P. & veritatem ipse Deus intuebatur creaturas,) sed etiam in illis animas Beatas eas intueri affirmat ibi antecedenter, cum ait: *Et cum ipse* (idest *ideæ*, de quibus ibi loquitur) *neque oriantur, neque intendant, secundum eas tamen formari dicuntur omne, quod oriri, & intendere potest, & omne, quod oritur, & intenderit; Anima vero negatur eas intueri posse, nisi rationalis eas sui parte, qua excelsus, idest ipsa mente, atque ratione quasi quadam facie, vel oculo suo interiori, atque intelligibili. Et ea quidem ipsa rationalis anima, non omnis, & qualibet, sed qua sancta, & pura fuerit. Hac asseritur illi visioni esse idonea &c.* Ex quibus locis sic arguo pro S. Patre: Deus ipse in suis ideis intuetur creaturas: Beati vident illas ipsas ideas; ergò & ipsi in illis vident easdem creaturas; aliàs assignanda esset disparitas cur Deus in suis ideis cognoscat creaturas, & Beati in illis visis nō possint & ipsi illas cognoscere, quæ perfectò assignari nequit, cum idea Diuina nihil aliud sit, quàm ipsa Diuina Essentia, quæ ut participabilis à creaturis eas ipsas repræsentat intellectui Diuino, ut habet rationem conceptus obiectui cuiuscunque entis, quam rationem obiectiuam cum habeat

etiam in ordine ad intellectui Beatorum, cur, si intellectui Diuino eas repræsentat, non poterit etià easdem repræsentare mentibus Satorum? hoc argumentum mihi videtur non solum probare, sed etiam demonstrare veritatem huius assertionis.

Dices 1. Essentia Diuina non habet rationem ideæ, sed res ipsæ præconceptæ; ergò non potest repræsentare intellectui Beatorum ipsas res productas, vel producendas. Probatur antecedens: Essentia Diuina est Ens omnino absolutum; ergò non potest habere rationem ideæ, quæ debet respicere ipsa ideata. Resp. distinguendum esse antecedens: essentia est ens omnino absolutum, & nullo modo respectuum, nego antecedens; est Ens absolutum in suo conceptu formali identificans sibi rationes causæ finalis, efficientis, & idealis, concedo antecedens, & sic nego consequentiam, & sub eadem ratione respondeo ad probationem.

Dices 2. etiamsi Essentia Diuina haberet rationem ideæ, hoc nihil aliud adderet suprà Essentiā Diuinam, nisi respectum rationis ad creaturas; sed si Essentia secundum se non ducit in cognitionem creaturarum, nec etiam potest ipsa relatio ducere; ergò nullo modo potest Essentia Diuina repræ-

sentare creaturas ut Verbum, vel ut idea. Probatur minor, nam relatio confurgit ex fundamento, & termino; ergo ut cognoscatur utrumque debet præcognosci distinctè; ut n. se habet ad esse, sic se habet ad cognosci; ergo prius deberet cognosci creatura, quæ est ideatum, quam videatur ratio ideæ; sed hæc non potest videri in Essentia secundum rationem absolutam; ergo nullo modo possunt videri creaturæ in Deo tamquam in idea. Respondeo negando maiorem, nam per me idea importat relationem realem Dei ad creaturas, quæ secundum mea principia ut dixi in Philosophia rationali capite de accidente, & capite de relatione nullam importat imperfectionem, cum sit identificata fundamento, & solum habeat rationem accidentis metaphysicè, non verò physicè, & per consequens non importat mutationem, neque compositionem in subiecto, in quo est, sed solum novam denominationem ad positionem termini, quod patet in denominationibus Domini, & Creatoris.

Dices 3. si Essentia cum relatione reali habet rationem ideæ, vel hæc relatio est transcendentalis, vel realis; neutrum dici potest; ergo. Prob. min. quia relatio prædicamentalis est accidens,

& Deus est incapax cuiuscunque accidentis; relatio verò transcendentalis facit rem essentialiter referri ad aliud, quod Deo non potest competere, aliàs essentialiter dependeret à creaturis tamquam à termino, quod illi repugnat, cum sit essentialiter independens ab omni creatura; ergo neutro modo potest competere Deo huiusmodi relatio realis. Respondetur negando maiorem; ad confirmationem respondeo, siue dicatur esse prædicamentalem, siue transcendentalem, nullum esse inconueniens; nam prædicamentalis in mea sententia non importat accidens physicum, ex quo sequatur mutabilitas, aut compositio in Deo, propter quæ relegantur omnia accidentia physica ab ipso Deo, sed solum importat rationem accidentis metaphysici, quod saluatur in perfectionibus identificatis, quibus ad positionem, vel ablationem termini aduenit, vel recedit denominatio, ut constat in Dominio, & Creatione, & sic nullum est inconueniens. Nec etiam potest negari relatio transcendentalis in Omnipotentia, & Scientia Dei, & per consequens nec etiam in idea; nam ista ita essentialiter respiciunt factibilia, & cognoscibilia, ut non possint illa non respicere; cū quo tamen stat, quod nullo modo verè, & propriè possit dici Deum depen-

dependere in Creaturis; nam vera, propria, & oculis dependens est illa, quæ unus subditur alteri, ut effectus, vel ut inferior illi, quod Deus non habet respectu ullius creaturæ; nam, licet illa attributa non possint esse in Deo sine respectu ad cognoscibilia, & possibilia, nihilominus hoc solum importat connexionem, quæ nullam dicit imperfectionem, non verò dependentiam propriè dictam.

Dices 4. contra omnia prædicta: si creaturæ viderentur in Deo, vel tanquam in Verbo, vel tanquam in idea viderentur omnes; sed hoc patet esse falsum; ergo hoc modo non videntur. Probatur sequella maioris, quia nulla potest assignari ratio cur videretur potius una, quam alia; ergo viderentur omnes. Probatur antecedens, quia ratio representandi creaturas est continens virtualis, seu eminentialis creaturarum in Essentia Divina; sed hæc continentia est eadem respectu omnium creaturarum; ergo debet omnes representare. Hoc argumentum est desumptum ex Pallad. in 4. distinct. 49. quæst. 2. art. 3. & refutunt Vasquezistæ tanquam suo Achilli; propterea plures ei adhibita sunt responsiones.

Prima est eorum, qui dicunt videri potius has, quam illas creaturas propter diversam individua-

tionem, & luminis inclinantis ad diversas visiones. Impugnant adversarij hanc responsionem ex eo quod visio, non ut talis visio in individuo, sed ut visio, habet per se sentire Essentiā Dei; sed Deus ut visus representat creaturas; ergo vel omnes, vel nullas. Præterea vel per hanc visionem numero apparet aliquid in Essentia Divina; quod non apparet per aliam, aut non; si primum, aliquid Dei lateret aliquem Beatum; si secundum, nulla creatura videretur ab uno, quæ non etiam videatur ab alio. Probatur consequentia, quia tota ratio cognoscendi obiectum secundarium est obiectum primum cognitum; sed hoc supponitur eodem modo ab omnibus cognitum; ergo erit ratio cognoscendi eadem, quia idem, quatenus idem, semper est aptum facere idem. Denique individuatipō non variat Essentiam formæ; sed lumen habet representare habitualiter, visio verò actualiter ratione suæ Essentie; ergo impertinens est individuatipō. His instantijs satisfacio infra relatis alijs responsionibus.

Secunda responsio est videri à diversis diversas creaturas propter lumina Gloriæ specie diversa inclinantis ad videndum potius has, quam illas, & hoc modo putant aliqui magis constare rationem diversitatis, quam in prima responsione;

fione opponunt tamen aduersarij primò quod, si lumina essent hoc modo diuersa, essent etiam diuersæ specie visiones Beatificæ, & sic non esset vna ratio Beatitudinis specifica; & si dicas esse vnā, quia visio illa non est Beatifica quatenus terminatur ad obiecta secundaria, sed solum quatenus respicit obiectum primum precise, arguunt contra sic: Vel illud lumen est principium videndi Deum, & creaturas æquè primò, & sic non videntur creaturæ ex vi Visionis Essentiæ, sed concomitantèr cum Essentia, quemadmodum quando Angelus per vnā speciem videt naturas equi, & leonis, non tamen vnā ratione alterius, vel est principium videndi Deum primariò, & ratione illius creaturas, & ex hoc sequeretur primò lumen esse eiusdē speciei, quia specificaretur ab eodem obiecto primario, secundò non posse videri vnā creaturam potius, quàm aliam, quia idem eodem modo cognitum, non potest esse ratio cognoscendi diuersa.

Tertia responsio est quorundā Modernorum asserentium facile assignari disparitatem, si distinguamus in lumine rationem intensionis, & extensionis; nam vt cognitio alicuius principij, quæ est eadem quoad intensionē, est vni

ratio deducendi plures conclusiones, & non alteri, sic visio æquè perfecta Dei quoad intensionem potest esse ratio extendendi cognitionem ad plures, & pauciores creaturas. Hanc responsionem difficile existimāt aduersarij, eo quod nō appareat quomodo idē, quatenus idē non faciat semper idem, & idcirco quomodo visio eiusdem rationis nō faciat videre eadem obiecta. Si recurras ad distinctionem obiecti primarij, & secundarij, obijciunt quod, si visio æquè primò terminaretur ad Deū, & creaturas, necessariò dicendum erit esse diuersas visiones, quæ terminantur ad diuersas creaturas; si primariò ad Essentiam Dei, & ratione illius ad creaturas respiciūt, quomodo si nulla est varietas in primario potest esse in secundario? si disparitatem referas in diuersitate intensionis, contra est, quod intensio conducit ad perfectiorem cognitionem eiusdem obiecti, non verò ad cognitionem diuersi; in ductione n. patet in omnibus formis intensionem facere ad perfectionem intra eandem rationem, variari autem extensionem sine varietate quoad intensionem. Dicunt etiam hanc responsionem esse contra Dicum Thomam, qui docet eò plures creaturas videri, quò perfectius videtur essentia, & esse etiam contra rationem, eo

quod non potest variari posterius non variato priori.

Quarta responsio est non videri omnes, quia viderentur infinita actu, & opus esset lumine categorematicè infinito; sed contra instant, quod ridiculum est assignare pro ratione absurdum illud, quod ab aduersario deducitur ex conclusione, ut si quis diceret non dari reactionem, quia idem moueretur motibus contrariis; & prætereà quia adhuc esset assignanda ratio cur ex illis finitis viderentur potius istæ, quam illæ.

Melior responsio mihi videtur illa, quam adducit Ludouicus Caspensis Tom. 1. tract. de Visione Beatifica disp. 5. sect. 3. §. 43. ex duplici videlicet capite oriri quod vnus Beatus videat potius has creaturas, quam alias, & vnus plures, alius pauciores; Primo ex parte visionis beatæ, quæ cum in diuersis Beatis inæqualis, & diuersa sit secundum Diuinum beneplacitum, & inæqualitatem meritorum, potest in vno esse representatio harum creaturarum, & non plurium, vel diuersarum, in altero verò esse representatio aliarum prout à singulis diuerso modo Diuina Essentia penetratur; & ob hanc fortè causam dicitur Diuina Essentia speculum voluntarium. Secundo ex parte luminis non ratione ma-

ioris, aut minoris intensiōis illius, sed quia, licet in omnibus Beatis sit eiusdem speciei, contrahitur tamen per varias differentias indiuiduantes, quarum aliquæ inuicè comparatæ homogeneæ sunt, aliæ verò eterogeneæ, & contractum per differentias homogeneas respicit Deum ut auctorem certarum creaturarum, earundemque visionem efficit; contractum verò per eterogeneas respicit Deum ut auctorem aliarum, atque earundem visionem causat. Quoniam ergo Diuina Essentia in ratione speciei intelligibilis vnitur intellectui Beati iuxta qualitatem, & perfectionem luminis, hinc fit, ut eo ipso quod lumen contractum est ad efficiendam visionem harum creaturarum potius, quam aliarum, Essentia Diuina non vniatur intellectui, nisi quatenus ad eam visionem concurrere necesse est, quod rectè explicant Suarez, & Meratius exemplo specierum intentionalium, ex quibus cum multæ sint eiusdem speciei infimæ, ut quæ multa alba repræsentant, vna vnum, alia aliud, contrahuntur tamè per differentias indiuiduales, quarum aliquæ homogeneæ sunt, videlicet, quæ idem numero album repræsentant, aliæ verò eterogeneæ, illæ scilicet, quæ solum diuersa. Hæc responsio partim coincidit cū prima, quatenus reducit prædictam diuer-

diuersitatem, licet non totaliter in diuersam indiuiduationem luminis gloriæ; propterea satisfaciendum est impugnationibus aduersariorum supra adductis: Ad id, quod primo loco adducunt, nempe quod visio, non ut talis visio ab indiuiduo, sed ut visio habet repræsentare creaturas, respondetur hoc esse falsum; nam, sicut quælibet res non operatur ut species contradi-
 distincta ab indiuiduo, sed ipsamet indiuidua sunt illa, quæ immediatè operantur, (vnde emanauit vniuersale principium quod actiones sunt suppositorum) sic nec etiam datur actio, vel visio in communi, sed hæc, vel illa; & ideo non solum prædicata specifica, sed etiam indiuidualia concurrunt ad repræsentandum; & sic Deus visus per talem visionem. A. v. g. habet repræsentare creaturas, quas non repræsentat visus per visionem: B. Ad secundam instantiam, in qua dicitur quod vel per hanc visionem numero apparet aliquid in Diuina essentia, quod non apparet per aliam, vel non, & si apparet, aliquid Dei latet aliquem Beatum, responderetur nihil, siuè nullum prædicatū, quod sit de formali Dei latere vllum Beatum, non tamen inde sequi nullam creaturam videri ab vno, quæ non videatur ab alio ut inferrebant aduersarij; nam, licet vi-

deatur fundamentum relationis, non tamen uidetur secundum quācunq; terminationem, quam habet, vel habere potest ad quācunque creaturam; & ideo secundum aliquas terminationes potest repræsentari alicui intellectui, & secundum alias alteri; nam, licet tota ratio cognoscendi obiectum secundarium sit obiectum primum cognitum, nihilominus hoc idem, ac diuersimodè repræsentatur non quoad prædicata essentialia, & quæ insunt formalitè ipsi Deo, sed quoad illas diuersas terminationes, quæ consequuntur ad illa prædicata formalia. Ad vltimam instantiam respondetur indiuiduationem non variare quidem essentiam formæ, sed pro diuersitate subiectorum habere diuersas proprietates indiuiduales in vno subiecto, quàm in alio, & per consequens diuersas operationes; & sic videmus eundem specie calorem ceram liquefacere, & lutum obdurare, ac etiam in animis rationalibus diuersas, & perfectiores operationes habere in vno, quàm in alio.

Dices quinto: Beati in Verbo, siuè in Diuinis ideis vident omnia, quæ ad proprium statum ipsorum pertinent; & contingere potest, ut ad statum eius, qui minora habet merita, plura pertineant, quàm ad statum alicuius
 san-

sanctioris animæ, ut si comparetur primus Anacoreta Funlitori Religionis, aut Regi minùs Sancto, & hoc dato, si videntur creaturæ in Verbo tanquàm in causa suè efficiente, suè ideali, nō possunt plures uideri, nisi perfectiùs videatur causa, vt docet Sanctus Thomas quest. 12. p. p. art. 8.; sed uidere perfectiùs Deum est esse magis Beatum essentialitèr; ergo continget minùs Sanctum esse Beatiorem, quod est inconueniēs. Respondet huic argumento Caietanus in Commentario tertiæ partis quest. 20. art. 2. posse aliquid in Verbo duplicitèr videri; primo formalitèr, cum videtur eadē visione, qua videtur Verbum; secundo causalitèr, cum Beato communicatur cognitio alicuius per reuelationem debitam ratione uisionis, & Beatos videre quidem formalitèr quæ pertinent ad statum suum & tēpore, quo primū fiunt Beati; causalitèr uerò quæ postea pertinebunt, & cum primū fiunt Beati plura pertinere ad statum Beatioris; verū huic responsioni obstat ratio instantiæ de Anacoreta, & Rege, quorum iste in principio Beatitudinis potest habere plura pertinentia ad suum statum. Respondent alij compensari magis Sanctum visione aliorum, quæ non pertinent ad suum statū; sed contrā est quod gratis hoc af-

feritur; & præterea quod non est a signare rationē cur Essentia equalitèr uisa à duobus unū repræsentet ista, alteri uerò illa; quod n. asserunt aliqui ex eodem principio vnum deducere hanc conclusionē alium uerò aliā, uidetur esse æquè falsum, arque incertum, ac sit illud, de quo quæritur; nam semper erit aliqua diuersitas in cognitione principij, uel ob coniunctionem cum alio principio, uel ex maiori penetratione alicuius termini; nam idem in quantum idē &c. Respondent alij fore ut minùs Sanctus non uideat omnia, quæ pertinent ad suum statum, sed solum præcipua, ita ut proportionetur eius uisio uisioni sanctioris; sed contrā est, quia hoc asserendo iam deseritur communis sententia de uisione omnium, & quorumcumque ad suum statum pertinentium; unde, si ponamus unā tantū rem, uel alteram pertinere ad statum alicuius solitarij sanctioris aliquo Pontifice Maximo, tunc ille Pōtifex nihil ferè uidebit pertinentium ad suum statum. Respondent aliqui recentiores non repugnare, quia minùs perfectè uidens Deum intensiue plura in eo uideat extensiue supplente Essentia Diuina uice n. speciei respectu plurium. Hæc responsio uidetur declarare melius quomodo ex uisionis creaturæ uideantur; certum

certum est n. speciem non ita requiri ad visionem, quin possit Deus supplere eius concursum ut potest pertinentem ad genus causae efficientis; ideòq; poterit Essentia Divina supplere defectum specierum creaturarum, vel plurium vel pauciorum; sed patitur difficultatem hæc responsio primò in eo, quod, licet Deus possit supplere speciem creaturarum, ut potest sui ipsius, non potest tamen supplere nihil efficiendo in intellectu Beati; nam, quemadmodum non supplet aliter speciem sui, quam infundendo lumen Gloriæ, quo infuso Essentia de se intelligibilis videtur, sic non apparet quomodo possit supplere speciem creaturarum, nisi elevando potentiam, vel per habitum aliquem, vel per auxilium speciale; sed hoc debet esse aliquid diversum à lumine Gloriæ, & visione ut sic; cum n. ista determinant ad idem obiectum eodem modo cognoscendum, ducet semper in cognitionem earundem creaturarum. Secundo vel Essentia Divina visa ut sic secluto quocumq; alio ducit in cognitionem alicuius creature, vel non; si primum, quæro: cur huius, & non illius? si secundum: ergò frustraneum est prædictum fundamentum quod videantur creature, quia visa causa videntur effectus; deinde, si essentia visa ut sic non re-

presentat creaturas, sed quatenus ob specialem concursum subit vicem speciei, oportet assignare quid ponat iste concursus in Beato; aut n. ponit lumen Gloriæ, aut visionem, aut aliquid aliud; hoc tertium non potest assignari, primum, & secundum vel sunt eiusdem rationis in omnibus, & sic eadem representabunt, vel diversæ, & hoc supra est iam confutatum. Ultimo addunt adversarij, quod, si Essentia Divina supplet vicem speciei, frustra ponitur postea alia cognitio creaturarum in proprio genere, cum iam secundum proprias rationes videantur in Verbo supplente species. Respondeo igitur disparitatem petendam esse à Divina Providentia compensante singulorum merita secundum ipsorum exigentiam; unde & Regi, siue Fundatori Religionis dat hoc præmium videndi omnia, & singula, quæ spectant ad ipsorum statum, quia meritum Fundationis, seu Gubernationis hoc exigit, & ad hoc confert lumen Gloriæ cum tali differentia individuali, ut sit aptum representare illa omnia obiecta, in sancto vero Anacoreta sanctiore confert lumen Gloriæ aptum ad intensiorem visionem, fruitionem, amorem Divinae Essentiae, in quo consistit essentialis Beatitudo, qui, etsi non videat tot obiecta secundaria, siue crea-

creaturas, quot vident illi Reges, siue Fundatores, non est tamen propterea minus Beatus, sed potest esse multo beatior illis; nam, ut ait Sanctus P. N. Augustinus libro 5. Confess. ubi probat solam Dei cognitionem beare: *numquid Domine Deus veritatis quisquis novit ista iam placet tibi? infelix n. homo, qui scit illa omnia, te autem nescit. Beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat; qui vero, & te, & illa novit, non propter illa beatior, sed propter te solum beatus est, si cognoscens te sicut Deum glorificet, & gratias agat &c.*

Dices 6. Deus est causa æquivoca respectu creaturarum, & nullo modo ordinatur ad ipsas producendas; ergo ex vi talis obiecti cogniti non possunt videri creaturæ. Consequentia probatur, quia non possunt repræsentari per tale obiectum, nisi vel tanquam à simili, ut Cæsar representatur in sua imagine, & hoc excluditur, quia Deus est causa æquivoca, & magis distans à creatura, quam vlla causa à suo effectu, vel tanquam in re necessario connexa cum suo effectu, cuius cognitio non potest separari à cognitione effectus, & hoc etiam excluditur, ex eo quod Essentia Divina non est intrinsecè ordinata ad creaturas; unde, posito quod in creatis cognita causa necessario cognosceretur

effectus distinctè (quod tamen non videtur necessarium, cur n. cognito Sole cognoscetur Mus, vel Rana ab illo produci?) non esset eadem ratio in Essentia Divina, quia natura creata aliquo modo ordinatur ad effectum intrinsecè, increata verò nullo modo; secus n. penderet in suo esse ab existentia creaturarum, & hæc non minus essent necessaria, quam Deus ipse. Respondetur distinguendo primum antecedens; nam causa æquivoca est in duplici differentia; alia est inanimis, & non cognoscens, neque intelligens, ut est sol, & alia corpora cælestia, & in hac non possunt cognosci determinatè hi potius, quam illi effectus; alia est causa æquivoca vitalis, & intelligens, qualis est Deus respectu omnium creaturarum, quas producit per intellectum, & voluntatem, & in hac possunt cognosci determinatè effectus producendi; nam cognitio ipsa Divina de illis, sicut exprimit illas vitalitè ipsi intellectui Divino, sic cognita ab alio intellectu illas ei representabit; nec obstat quod in intellectu divino sit conceptus formalis, respectu verò intellectus Beati sit conceptus obiectivus; nam præterquamquod ibi sunt ideæ omnium creaturarum, quæ habent ex suo genere esse conceptus obiectivi, idemmet conceptus forma-

formalis, siue cognitio potest trā-
fire in conceptum obiectiuum, &
quatenus talis obiectiue repræsen-
tare, vt constat in cognitionibus
reflexis, quibus quis intelligit se
intellexisse; tunc n. præterita in-
tellectio, quæ antea fuerat con-
ceptus formalis, fit cōceptus obie-
ctiuus, & vt talis repræsentat per
illam cognitionem reflexam, sic
etiam Angelus videns in intellec-
tu alterius Angeli eius cognitio-
nes habet illas prò conceptibus
obiectiuis, & per illas intelligit,
cum sint formales imagines rerū.
Vnde ad probationem consequen-
tiæ responderetur repræsentari quidē
creaturas, & in ideis, & in cognitio-
ne Diuina, vt in imagine prototypa,
nec hoc impediri ab æquiuatione
causæ, cum sit causa æquiua
intelligens, & necessario connexa
cum possibilitate creaturarum, ex
hoc tamen non sequi dependen-
tiam propriè dictam, vt supra ex-
plicatum est, nec creaturas in exi-
stendo esse æquè necessarias ac ip-
se Deus; nam istæ pendent à li-
bero decreto Dei, quam depen-
dentiam non habet Deus in sua
existentia.

Quæres hinc an aduersarij omni-
nò, & absolutè negent creaturas
ullo omninò modo videri in Deo
cognito. Ratio dubitandi est, quia
auctoritates Sanctorum, & pon-
dera rationum supra allata viden-

tur esse efficacia ad hoc proban-
dum, & ex illis necessario inferri
videtur creaturas aliquo modo vi-
deri in ipso Deo. Placuit hinc appo-
nere hoc quæsitum ad maiorem
claritatem, & Doctrinam, eo quod
quæstio ista est satis plausibilis in
Scholis, & vtraque sententia ha-
bet plures, & graues Patronos,
& rationes valde implicatas. Re-
spondeo ab illis, qui hanc diffi-
cultatem exactius tractarunt ad-
mitti creaturas uideri in Verbo ali-
quo modo formalitèr, & aliquo
modo causalitèr, quod sic expli-
cant, & probant. In uisione crea-
turarū saluari debet quod uidean-
tur aliquo modo creata in Verbo,
nam hoc indicant disertis uerbis
SS. Patres, & in specie S. P. Au-
gustinus, nec omninò satisfaciunt
illi, qui docent per cognitionem
illam matutinam Sanctum Docto-
rem intelligere cognitionem crea-
turarum in Deo non secundum
esse proprium illarum, sed secun-
dum illud esse eminens, quod ha-
bent in Deo, secundum quod di-
cuntur esse in Deo vita, & ipse
Deus; nam hoc non est videre
ipsas creaturas secundum proprias
rationes formales, sed solum vir-
tutem productiuam earum, in qua
ad summum in confuso, & secun-
dum prædicata communissima co-
gnoscerentur. Cum igitur saluan-
dum sit quod idemmet S. P. Au-
gusti-

gustinus, & cum eo Scholastici docent Deum esse speculum voluntarium, idest manifestare quæ vult, & quæ vult celare, explicandum est quomodo id contingat; nam pro certo habetur ferè ab omnibus Scholasticis ex vna parte nullum Beatum præter Christum Dominum omnia videre, & ex alia non omnes eadem videre, quæ duo putant in nostra sententia vix saluari posse, eo quod essentia eodem modo sit causa omnium, & eodem modo repræsentativa; vnde non capiunt cur potius vnum, quàm aliud repræsentet; immò, cum sit causa æquivoca, quam putant non dicere ordinem ad creaturas, existimant nullam repræsentare. Nominales, & alij docent eatenus videri creaturas in Verbo, quatenus Verbum visum est causa cognitionis causando vel ipsam, vel species, quæ sunt eius principium; sed neque hoc modo benè saluatur, quod res videantur in Verbo, tamquàm in obiecto cognito, vt est sensus questionis; & multò minùs iuxta recentiores illos, qui dicunt esse impertinens ad visionem creaturarum in Verbo, vt Verbum ipsum videatur, dummodo earum cognitionem efficiat; quare etiam creaturæ secundum ipsos in Verbo dicuntur aliquid videre, cum eis sit aliqua reuelatio iuxta modum lo-

quendi S. S. Patrum; sed reuerà S. S. Doctores Augustinus, Gregorius, & Bernardus aliquid plus indicant. Melius igitur ratiocinatur illi, qui dicunt vitrumque saluari ponendo visionem creaturarum partim formalem in Verbo, quatenus sit per idem lumen Gloriæ, quo videtur Deus tanquam per principium se tenens ex parte potentie, partim causalem, quatenus beato Deus infundit species creaturarum iuxta exigentiam status Beatifici; nam per primum saluatur quomodo videantur in Verbo, quatenus scilicet videntur per eundem habitum, per quem videtur Verbum; per secundum verò quomodo videantur, quæ Deus vult & potius hæc, quàm illa, quatenus scilicet infunduntur species horum, non verò illorum, quod putant non posse saluari neque per maiorem intensiorem luminis, neque per eius diuersitatem specificam, vel numericam. Vltimò putant hac ratione suaderi ita esse de facto, si conceditur eius possibilitas; hanc autem putant conuinci debere dari à simili de cognitione Fidei; nam per habitum Fidei supernaturalem assentimur misteriis Fidei facta sufficienti propositione eorum per species, vt quod Deus sit Trinus, & quod sit Incarnatus; quemadmodum ergò idem habitus inclinatur ad assentiendum

dum rebus diuersis posita earum repræsentatione per diuersas species, sic idem lumen Gloriæ ad videndū diuersas creaturas per diuersas species repræsentantes; sic etiam alia ratione saluāt quomodo creaturæ videantur in Verbo, nam cognoscitur Deus vt causa productiua, & producens creaturarum, quod seclusis speciebus non cognosceretur ex vi visionis. Saluāt item quomodo visio beatifica sit independens à visione creaturarū, & quomodo possit consistere sine visione vllius creaturæ, quod arbitrantur non saluari in nostra sententia, eo quod si Essentia vt visa repræsentat creaturas, non potest ita remissè videri, quin repræsentet aliqua. Consequentèr ad hæc docent cum Vasquez Antesignano inter modernos huius sententiæ cognitionem matutinam vocari à S. P. N. Augustino illam, qua cognoscuntur creaturæ in Verbo non secundum proprias rationes, sed secundum esse, quod habent in Deo. Ad auctoritatē Sancti Gregorij cum dicit: *quid est, quod ibi non videant, cum videntem omnia videant?* respondent esse argumentum à maiori, & procedere de visione explicata vt supra ab illis, & hunc esse ipsius sensum: si Deum vident videntem omnia, quid mirum est si potest eis conferri, vt etiam alia videant?

& hoc quoque modo exponunt Dauid Bernardum. Concilium verò Senonense, in quo docetur nostra sententia, dicunt esse Provinciale, & nunquā confirmatū à Summo Pontifice, & solum voluisse definire Sanctis esse notas preces fidelium, ita vt non temerè inuocentur. Et hæc quoad auctoritates, quibus fulcitur nostra opinio.

Quoad rationes verò docent quod, quando Theologi dicunt creaturas videri in Verbo tāquā in speculo, sensus est quod, sicut viso speculo videntur illa, quæ in eo apparent, sic viso Deo videntur creaturæ, positis tamē speciebus cum lumine gloriæ, non verò ex sola vi ipsius obiecti cogniti; ad id uerò, quod obijcitur illis omnipotentiam, scientiam, & uoluntatem dicere habitudinem ad creaturas, & hac habitudine visa necesse esse videre ipsius terminos, respondent huiusmodi habitudinem esse solum quoad nostrum modum concipiendi, at secundum se esse quid absolutum estò in creatis ista dicant relationem realem ad obiecta, eo quod ista intrinsecè referuntur ad suum obiectum, & non possunt clarè videri res, quin aliquo modo videantur illa, à quibus pendent.

Si obijcias illis quod se iactant Thomistas, & in hoc præcipuo puncto

puncto à Sancto Thoma recedunt, respondunt Sanctum Thomam problematicè se habuisse in hac questione, & primo quidem in prima parte quæst. 12. artic. 8. docuisse nostram sententiam, infra verò in eadem prima parte quæst. 7. art. 5. docuisse oppositum, ubi tenet Angelos cognoscere mysteria Gratiæ, non tamen omnia, nec omnes Angelos æqualitèr, sed secundum quod Deus voluerit eis reuelare, & quædam ab initio beatitudinis illis manifestasse, quædam verò successu temporis; nã si hæc viderentur ex vi visionis, cū non possit esse varietas in visione creaturarum, quin sit in visione Essentiæ, ad quam illa sequitur, Visio Beatifica non esset vniformis, & inuariabilis, quia vel intenderetur, vel remitteretur, quod est contrà omnes Theologos. Ne igitur ista concedant dicunt Sanctum Thomam docuisse hæc mysteria cognosci diuersa illuminatione, quod indicat, cum dicit secundum quod eis voluerit reuelare. Caietanus eo articulo recurrit ad distinctionem visionis formalis in Verbo,

& causalis; & propterea negat esse absurdum quod successiuè aliqua videantur in Verbo causalitèr, quia ex vi visionis est debita illuminationis successiva; & ex hac doctrina contendunt non videri ex vi visionis beatificæ, vt volebat ipse Caietanus, qui nostram tenet sententiam, quia est inuariabilis. Si dicas quod eadem difficultate vrgentur & ipsi, quia docent videri creaturas visione beatifica positæ speciebus, respondent primò se ita asserere videri visione beatifica, vt non putent absurdum videri etiã visione distincta; nã sic etiã saluatur quod aliquo modo videantur res in Verbo, quatenus & Verbum visum est causa cognitionis, & supposita visione beatifica, & cognitione creaturarum Deus cognoscitur vt causa creaturarum cognitione distincta, quod sublata alterutra cognitione non contingeret; Respondent secundò admittere ab ipsis nouas reuelationes distinctas à visione beatifica, quas dicunt non posse coherentèr admittere, qui volunt omnia in Verbo cognosci ex vi visionis.

AXIOMA DECIMUM.

*De Rebus, quas Beati vident in Deo.**Ex lib. 11. de Civitate Dei cap. 29.*

Angeli Sancti ipsam quoque creaturam melius ibi, hoc est in Sapientia Dei tanquam in Arte, qua facta est, quam in ea ipsa sciunt, ac per hoc & se ipsos ibi melius, quam in se ipsis. Veruntamen & in se ipsis sciunt; facti sunt enim, & aliud sunt, quam ille, qui fecit; ibi ergo tanquam in cognitione diurna; in se ipsis autem tanquam in vespertina.

D V B I V M

Quænam creaturæ à Beatis videantur
in Verbo.

In hac quæstione duæ sunt inter se pugnantes sententiæ. Prima est Sancti Thomæ, & communior in Scholis, quæ docet Beatos [excepta anima Christi Domini, de qua in tertia parte tenent Theologi videre omnia futura] videre quidem aliquas creaturas, non tamen omnes. Secunda est Durandi, & quorundam aliorum in 4. Dist. 49. quæst. 3.

qui existimant quemlibet Beatum omnia videre. Propterea.

Dico videri à Beatis vi visionis in ipso aliquas creaturas, non tamen omnes saltem possibiles. Prima pars probatur ex Sancto Patre Nostro Augustino, qui loco citato in Axiomate dupliciter agnoscit in Sanctis Angelis creaturarum cognitionem, aliam matutinam, seu in Verbo, aliam vespertinam,

seu

seu extrā Verbum per proprias species. Secundo probatur ratione, quia essentia Divina ex se est repræsentatiua creaturarum, ut supradictum est, & patet ex eo quod Deus in se ipso videt creaturas; ergo & Beatus vi luminis Gloriæ poterit in eo uiderē aliquas creaturas.

Secunda pars probatur ex Sacra Scriptura, in qua inducuntur Angeli Beati nescientes aliqua, ut Esaiæ, cap. 65. *quis est iste, qui venit de Edom &c.* Psalmo 23. *quis est iste Rex Gloriæ?* Matthæi 24. *de die illa nemo scit neq; Angeli in Cælo &c.* Probatur etiam ratione, quia communiter docetur Angelos etiam Beatos latere nostras cogitationes.

Dices primò cum Durando: **Essentia Divina**, in qua uidentur creaturæ, non inagis repræsentat unam, quàm aliam; ergo repræsentat omnes. Respondetur repræsentare quidem illas quantum est ex se, non tamē à Beatis uideri non defectu obiecti, sed defectu potentie, & habitus luminis Gloriæ, quæ de facto sunt determinata, & limitata ad aliquas, & non possunt sinē alio auxilio se extendere ad alia.

Dices secundo: Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & cuiuslibet creaturæ cognitio est aliquid bonum;

ergo Beatus debet habere cognitionem omnium. Respondetur esse quidem in Beato omnia bona ad beatitudinem ipsius requisita secundum statum, & conditionem ipsius, non tamē omnia simpliciter.

Dices tertio: si quid obstat quò minus Beati uideant omnes creaturas maximè quia istæ excedant capacitatem intellectus creati; sed hoc nō obstat; ergo nihil obstat; minor probatur, quia omnes creaturæ deficiunt ab infinitate Dei; ergo, si uidetur infinitas Dei, poterunt uideri etiam omnes creaturæ quantumuis infinitæ. Si dicas cum Sancto Thoma esse quidem plus cognoscere Deū, quàm creaturas, sed adhuc esse quid maius cognoscere simul Deum, & creaturas, quàm Deum seorsim, contrā est, quia ubi unum est ratio cognoscendi alterum, non plus requiritur ad cognitionem duorum, quàm unius. Respondetur negando minorem. Ad probationem resp. ad dictam uisionem requiritur lumen Gloriæ infinitum, quod Beati non habent, & sic non possunt ea omnia uiderē, unde nec etiam infinitas Dei uidetur infinite, eo quod lumen illud sit finitū; & sic, cum tam essentia, quàm attributa uideantur finitè, quantumuis unum sit ratio uidēdi alia, nempe creaturas, repugnat has omnes

omnes uideri stante prædicta limitatione.

De rebus possibilib⁹ docet Durandus loco citato, & in tertio, dist. 14. Beatos uidere in Deo omnes creaturas posibles quoad earum quidditatem, nullam uerò quoad existentiam ex uⁱ uisionis, sed solum aliquas per reuelationem. Primum probat, quia uidens essentiam uidet ea, quæ naturaliter, & necessariò in ea representantur; representari uerò necessariò quidditates eorum probat, quia Deus in tantum illa representat, in quantum ea continet potentia, & uirtute; sed continet necessariò, & naturaliter; ergò hoc modo ea representat. Secundum probat, quia existentia rerum pendet à uoluntate Dei, quam nemo nouit præter ipsum Deum.

Diuis Thomas quæst. 12. primæ partis art. 8. ad primum docet à quolibet Beato uideri genera, & species rerum existentium pro aliqua differentia temporis; quia ad hoc tendit naturale desiderium, & hoc pertinet ad perfectionem intellectus, non uerò uidere omnia singularia. Sanctum Thomam sequuntur Paludanus in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 3. Capreolus quæst. 6. art. 5. & Sotus quæst. 3. ex quibus iste notat Sanctum Thomam esse intelligendum de generibus rerum naturalium, quia

ad supernaturalia non se extendit desiderium naturale. Existimo etiam hos auctores non uelle ut genera, & species præcisè cognoscantur; nam, cum cognoscantur intuitiue, non apparet quomodo videatur gradus genericus, & specificus, quin videatur individualis præsertim in sententia Thomistarum, qui hæc sola ratione distinguunt; sed ideo dicunt cognosci species, quia non cognoscantur omnia individualia singularum specierum, & impertinens est quod videatur hoc, aut illud individuum. Confirmari potest hæc sententia Sancti Thomæ ex axioma Sancti Gregorij: *quid est, quod nesciant, qui uidentem omnia vident?* & ex Sancto Anselmo in expositione Epistolæ primæ ad Corinth. cap. 13. in illud: *siue lingua cessabunt &c. Vbi n. (inquit) erunt manifesta omnia cur alicui diceretur aliquid? &c.* Præter hæc videbit unusquisque ad suum statum pertinentia, ut Reges, & Episcopi ea, quæ in suis Regnis, ac Diocesisibus fiunt, & sic de cæteris; nã id videtur spectare ad complementum Beatitudinis. Videbit etiam quilibet mysteria Fidei, quæ credidit iuxta illud primæ ad Corinth. cap. 13. *uidemus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem;* nam Fidei, quæ est cognitio obscura, responderet ut præmium visio clara

elara, & in Mysterijs Fidei sunt quædam, quæ ex vi visionis videri possunt, vt humanitas Christi Domini, & efficacia Sacramentorum.

Dices primo: cognitio singularium pertinet ad perfectionem intellectus vt potè necessaria ad prudenter agendum; ergo id non bene negatur à Sancto Thoma, & eius Discipulis. Respondetur Sanctum Thomam loqui de perfectione intellectus speculatiui, qui, & si perficitur aliquo modo cognitione singularium, non tamen ita vt ea perfectio requiratur ad complementum Beatitudinis, sicut requiritur cognitio generum, & specierum, quæ sunt de perfectione vniuersi; ad perficiendum vero intellectum practicum nemo dubitat requiri cognitionem singularium, quæ pertinet ad prudentiam.

Dices 2. Archangelus Michael, & Princeps Persarum, qui iuxta S. Gregorium lib. 17. Moralium, cap. 7. & Scholasticos communiter erat etiam ipse Angelus Beatus, dissentiebant circa libertatem Iudeorum à captiuitate non nisi quia ignorabant voluntatem Dei de illa re; sed pertinebat ad statum illorum Angelorum cognoscere quid circa propria suæ custodiæ commissa euenturum erat; ergo non cognoscunt omnia, quæ pertinent ad suum statum. Respondent aliqui recentiores custodiam

hominum competere Angelis, non secundum statum beatificum, sed quatenus sunt Ministri Dei missi in ministerium propter eos, qui hereditatem capiunt salutis; ideo cognoscere quid circa homines sibi commissos sit futurum non pertinere ad ipsos vt Beatos, neque omnia, quæ pertinent ad statum Beati necessario ab illo videri, sed quæ sunt maioris momenti. De hoc puncto suo loco in tractatu de Angelis.

Quæri hic solet a Beati necessario videant aliquas creaturas ex illis, quæ repræsentantur Diuino intellectui per eius cognitionem, & per ideas, in qua difficultate aliqui putant posse de potentia absoluta ita videri Deum remissè, vt nihil aliud videatur; ita sentiunt Sotus, Molina, Henricus, & plures affectæ Doctrinæ Vasquez. Fundamentum est, quia putant non dari necessariam connexionem, vt viso Deo debeant videri & creatura, cum pendeant à libero Dei Decreto. Alij sentiunt necessario videri aliquas creaturas, eo quod cognitio Diuina, & ideæ sunt imagines necessario repræsentantes ipsas res, & consequenter si Beatus videt omnia, quæ sunt formaliter in Deo [vt tenent omnes Theologi] cum debeat videre etiam ipsam cognitionem, & ideæ, necessesse est vt illi represententur ea, quæ per

per illa Diuino intellectui repræsentantur secundum exigentiam luminis gloriæ ut supra dictum est. Hæc doctrina est magis conformis principiis Sanctissimi Patriarchæ Nostri Augustini, qui in lib. 83. qu. quæst. 46. ubi loquens de ideis Diuinis sic ait: *Anima verò negatur eas [idest ideas] intueri posse nisi rationalis ea sui parte, qua excellit, idest ipsa mente, atque ratione; quasi quadam facie, vel oculo suo interiore, atque intelligibili, & ea quidem ipsa rationalis anima non omnis, & qualibet, sed quæ sancta & pura fuerit; hæc asseritur illi visioni esse idonea, idest quæ illum ipsū oculum, quo videntur ista, sanum, & sincerum, & serenum, & similem his rebus, quas videre intendit, habuerit. Quis autem Religiosus, & vera Religione iuuitus quamuis nondum possit hæc intueri, negare tamen audeat, immò nō etiā profiteatur omnia, quæ sunt, idest quæcumque in suo genere propria quadam natura continentur ut sint, Deo auctore esse procreata, eoque auctore omnia, quæ viuunt viuere, atque vniuersarum rerum incolumitatem, ordinemque ipsum, quo ea, quæ mutantur, suos temporales cursus certo moderamine celebrant, Summi Dei legibus contineri, & gubernari? Quo constituto, atque concesso quis audeat dicere Deum irrationabiliter omnia condidisse? Quod si rectè dici, & credi*

non potest, restat ut omni ratione sint condita: nec eadem ratione homo, quæ equus, hoc enim absurdum est existimare. Singula igitur proprijs sunt creata rationibus. Has autem rationes ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa Mente Creatoris? Non enim extrà se quicquam positum intuebatur, ut secundum id constitueret, quod constituebat; nam hoc opinari sacrilegum est. Quod si hæ rerum omnium creandarum, creaturarumque rationes in Diuina mente continentur, neque in Diuina mente quicquam nisi æternum, atque incommutabile potest esse, atque has rerum rationes principales appellat ideas Plato, non solum sunt ideas, sed ipsæ veræ sunt, quia æternæ sunt, & eiusmodi, atque incommutabiles manent, quarum participatione fit, ut sit quidquid est, quoquomodo est. Sed Anima rationalis inter eas res, quæ sunt à Deo conditæ, omnia superat, & Deo proxima est, quando pura est, eique in quantum charitate coheserit, in tantum ab eo lumine illo intelligibili perfusa quodammodo, & illustrata cernit non per corporeos oculos, sed per ipsius sui principale, quo excellit, idest per intelligentiam suam, istas rationes, quarum visione fit beatissima, quas rationes, ut dictum est, siue ideas, siue formas, siue species, siue rationes licet vocare, & multis appellare conceditur nominibus, sed paucissimis

simis videre, quod verum est. Ex hoc discursu S. P. sic arguo: Si omnia sua ratione idest idea sunt condita nec eadem ratione homo, qua equus, restat vt, qui videt rationem hominis contradistinctam à ratione equi, debeat per illam videre hominem, & non equum. Cum igitur in tantum Anima que ab eo lumine intelligentie perfusa, & illustrata cernit istas rationes, quarum uisione fit beatissima, debeat in

illis, & per illas (non quidem realiter, aut formaliter ex natura rei, sed obiectiue, & ratione ratiocinata solum distinctas) videre hominem, & equum per illas repræsentatos, dicendum est, quod non possit videre illas ideas, quin uideat etiam istas res creabiles, & creandas, uel creatas, etiam si cum Diuina idea non detur. Decretum Diuinum, quod uideantur ab ipsis Beatis.

AXIOMA VNDECIMUM.

De uisione eorum, qua formaliter continentur in Deo.

Ex Epistola 112. cap. 14. & ex enarr. in Ps. 84.

SI quæris utrum etiam, sicuti est, possit aliquando uideri, respondeo Filijs. hoc esse promissum, de quibus dictum est: scimus, quia, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Cum enim unus Deus uidetur, Trinitas uidetur, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

D V B I V M

An Beati, qui vident Deum, videant
omnia, quæ sunt formaliter
in Deo.

HÆC quæstio duplicem habet
sensem: primus est an de-
facto videntes Diuinam Es-
sentiam videant etiam actu om-
nia, quæ sunt formaliter in ipso Deo,
idest attributa omnia, & Diuinas
Personas; & in hoc statu nulla est
controuersia, nam conueniunt om-
nes Theologi in sententia affirma-
tiua, neque illam negat (ut aliqui
perperam crediderunt) Scotus, sed
potius supponit, atque adeo om-
nes Beati vident Deum Trinum,
& Vnum, ut in se est; & hoc est
de Fide definitum in Conc. Flo-
rent. in literis unionis, & proba-
tur ex vulgari illo testimonio Ioan-
nis cap. 14. ubi Philippo petenti:
Ostende nobis Patrem, respondet
Christus Dominus: *Philippe qui
videt me, videt & Patrem meum:
non credis quia ego in Patre, & Pa-
ter in me est?* vbi S. P. N. tract.
70. in Ioannem cum Philippo lo-
quens ait, *cum inseparabilia separa-
tim desideras nosse?* & in Psal. 85.

circà illud respice in me concludit:
*Patris, & Filij separari non potest
visio, ubi non separatur natura, &
substantia.*

Secundus sensus est an per po-
tentiam Dei absolutam fieri pos-
sit, vt quis videat distinctè essen-
tiam Diuinam non visis Personis,
vel attributis. In hoc sunt duæ
sententiæ inter se extremæ com-
positæ; prima est omnium Tho-
mistarum, & quorundam aliorum,
qui cōstantèr asseuerant hoc, quod
est videre vnum sine altero inuol-
uere implicantiā contradictionis.
Secunda sententia est Scoti in pri-
mo dist. 1. quæst. 2. qui, posita il-
la sua distinctione formali ex na-
tura rei inter Essentiam Diuinam,
attributa, & Personas, putat con-
sequentèr non implicare contra-
dictionem, quam sententiam se-
quitur tota eius Schola. Propte-
rea dico primo attenta auctoritate
Sanctorum Doctorum, & maxime
S. P.

S. P. Augustini concedendam esse implicantiam contradictionis; hoc n. videntur indicare verba illa supra relata ex tract. 70. in Ioan. & in illa exposuit. Psal. 85. nisi forte dicatur loqui de lege ordinaria, non verò de potentia absoluta, de qua non fuere solliciti SS. Patres. Quod etiam communiter probatur hac ratione: Essentia Divina est una entitas simplicissima cum attributis, & cum tribus Personis; ergò illa clarè videri nequit, quin reliqua videantur. Confirmatur, nam attributa sunt de conceptu quidditativo Divinae Essentiae; relationes verò sunt vel de intrinseco illius conceptu, vel ab ea essentialitèr postulantur tanquam sibi perfectè identificatae; sed nihil potest clarè ut in se est videri, quin videatur id, quod est de eius Essentia, aut cum quo essentialitèr identificatur; ergò &c. Si opponas contra hanc rationem: potest videri color quin videatur ratio qualitatis, entis, inhærentiae, dependentiae à Deo, & similium, quæ & ipsa cum colore identificantur; ergò poterit videri Divina Essentia, quin videantur Divinae Personæ, & attributa estò cum illa identificata. Respondetur communiter negando consequentiam, & ratio discriminis est, quia colorem ab oculo corporeo videri ut in se est, nihil est aliud, quàm

eum videri ut visibilis est, non est autem visibilis in ratione qualitatis, &c. At verò rem aliquam ab intellectu videri ut in se est idè est, ac eam cognosci quatenus intelligibilis est: Essentia autem Divina est intelligibilis, non modò secundum rationem Essentiae, sed etiam secundum rationes attributales. Quare potest oculus corporeus videre colorem ut in se est, & si non cognoscat in illo rationem qualitatis, vel dependentiae à Deo, nisi tamen attributa cognoscantur, dici nequit Essentiam Divinam cognosci ut in se est. Hæc responsio semper mihi visa est difficilis, nec plenè satisfacere obiectioni; nam, estò color non sit visibilis secundum illa prædicata qualitatis, inhærentiae, accidentis, entis, &c. nihilominus per hoc ipsum quod per visionem corpoream attingitur de facto sub una ratione, & non sub alijs infertur necessario distinctio sufficiens inter illa prædicata per quam possit sub una ratione attingi, non verò sub alia. Propterea.

Dico secundò quod admissa distinctione formali ex natura rei, vel virtuali intrinseca, siue præcisionibus obiectivis metaphysicè loquendo, cohærenter negari non potest conclusio Scoti, quod in actu dupliciter contingere potest primo ex parte Dei nollentis concurrere

currere ad eliciendam visionem, circa omnia attributa, vel circa relationes, sed tantum circa aliqua. Secundo ex parte ipsius Beati, si posset uti lumine Gloriæ pro suo arbitrio applicando ipsum ad visionem unius attributi, & non alterius. Probatur primò hæc sententia, quia non obstante illa summa identitate potest alicui communicari essentia sine communicatione personalitatis, quo pacto communicata est Filio, & Spiritui Sancto sine Paternitate; ergò non obstante eadem identitate potest etiã videri Essentia sine persona, est enim par ratio. Probatur secundo, quia una Persona potest communicari sinè alia, sicut de facto Persona Verbi Divini communicata est Humanitati Christi Domini sinè Personis Patris, & Spiritus Sancti; ergò una persona videri potest sine alia. Respondent Thomistæ ad primum argumentum dicendo quod communicabilitas ad intrinsecum est proprietas naturæ, non paternitatis, cum hæc repugnet Filio, non illa. At communicabilitas ad extrinsecum in ordine ad visionem, seu intelligibilitas, cum sequatur ens, est proprietas totius entis Divini. Quare si videtur essentia, nulla ratio est cur visio ad eam solam terminari debeat.

Respondent ad secundum unionem hypostaticam respicere per-

sonam Verbi ut subsistentem; quare, cum Verbum habeat subsistentiam realitèr distinctam à subsistentiis aliarum personarum, non est necesse quod omnes simul incarnentur; at visio beatifica fertur in Deum prout est intelligibilis, quod habet secundam omnes perfectiones suas tam absolutas, quam relativas; quare non est ratio, cur una possit videri sinè alia.

Responsiones istæ semper mihi visæ sunt difficiles, & non satisfacere plenè oppositis; nam, data illa distinctione, & communicabilitate, & incommunicabilitate identificatis, non apparet cur ratio communicabilitatis non possit terminare actionem intuitivam absque eo, quod illa ratio Personæ incommunicabilis eam terminet; nec obstat quod intelligibilitas consequatur ad ens, nam etiam omnia possible, quæ continentur in Deo virtualitèr, & eminentèr sunt omnia, entia intelligibilia, & ut merè possible identificata cum ipso Deo, & tamen non omnia videntur de facto ab ipsis Beatis, ut est sententia ferè omnium Theologorum. Hæc eadem instantia destruit vim secundæ responsionis; nam do quidem Personam Verbi esse intelligibilem sicut sunt intelligibiles Persona Patris, & Persona Spiritus Sancti; sed adhuc quero quare intelligibilitas, quæ est in illa Persona

sona Verbi, cum sit distincta realiter à duabus alijs, non possit terminare visionem Beatam absque eo quod terminentur intelligibilitates aliarum duarum Personarum. De hoc puncto adhuc plura habet Caspensis p. p. tract. de Visione Beatif. disp. 5. sect. 2. & Becanus p. p. cap. 9. q. 12. Ego ulterius non progredior, quia, sicut non habeo responsiones, quæ mihi in hoc pun-

cto plenè satisfaciant, & placeant, sic nec etiam alijs possum placere, & satisfacere; & adhæreo sententiæ S. P. (cuius verba, cum sint absoluta etiam absolute, & sine limitatione sunt intelligenda) ut communiori, & magis receptæ in Scholis magis propter communio-rem consensum, & auctoritatem, quam propter vim, & pondera rationum metaphysicarum.

AXIOMA DVODECIMVM.

De modo, quo Beati vident in Essentia Divina ea, quæ in ipso Deo illis representantur.

Ex lib. 15. de Trinitate cap. 16.

Fortassis volubiles non erunt nostra cogitationes ab alijs in alias euntes, atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram uno simul conspectu videbimus.

DVBIVM

Vtrum Creaturæ videantur in Deo simul, an successivè.

In hac quæstione duæ sunt sententiæ, quarum prima affirmat à Beatis videri omnia, quæ visuri

sunt in Æternitate ab initio Beatitudinis. Hanc tenent S. Thomas p. p. q. 12. art. 10. Capreolus in

in 4. dist. 45. q. vnica, & Palladus ibidem, qui specialiter de precibus tam vocalibus, quam mentalibus, quæ ad aliquem Sanctum diriguntur hoc docet. Secunda sententia asserit non videri omnia simul, sed multa per nouas reuelationes. Hanc sententiam docuerunt S. Bonaventura in 3. dist. 4. q. 2. Scotus ibidem, & Gabriel qu. vnica, Durandus in 4. dist. 45. q. 4. Sotus dist. 49. q. 3. art. 3. qui specialiter hoc docet de orationibus Fidelium; verum ex his aliqui putant aliqua successiue videri in Verbo vt Scotus, alij per reuelationes diuersas à visione. His positis.

Dico primo si orationes Fidelium videntur in Verbo ex vi visionis non posse videri successiue. Est contra Scotum, & alios docētes Beatos in habitu videre omnia, quæ vident, sed actu nunc hæc, nunc illa; dicuntur autem videri in habitu non quod sit aliquis habitus in Beato, qui exeat in actum, modò circa hæc obiecta, modò circa illa, sed quia vident Essentiam Diuinam, quæ de se est medium sufficiens cognoscendi omnia, ac proinde constituens in actu primo ad videndum omnia, licet nunquam omnia simul videantur; quia opus esset attentione infinita; quod potissimum docent de Anima Christi. Probat autem no-

stra Conclusio, quia impossibile est visionem se habentem semper eodem modo vt fuit à principio representare aliquid, quod antea non representabat; nam idē quatenus idem semper facit idem; sed visio beatifica non variatur, quia semper manet idem lumen, idem intellectus, & idem conatus, cum sit naturalis, & necessarius, ac etiā idem obiectum; ergo &c. Dices maiorem esse veram de obiecto primario, non verò de secundario; sed contra est primo, quia non videtur obiectum secundarium nisi virtute primarij; sed nulla fit variatio in primario; ergo &c. Preterea impossibile est subiectum transire de contradictorio in contradictorium phisicè, & realitèr sine aliqua mutatione intrinseca, vel extrinseca; si enim nulla intercedat mutatio, erit semper sub primo contradictorio vt ante; sed qui videt aliquam creaturam, quā antea non videbat fit de non vidente videns illam; ergo debet mutari secundum visionem. Probat secundò nostra sententia, quia attentio requisita ad cognitionem actualem non est aliud, quàm ipsa cognitio; sed cognitio actualis potest adæquare suum principium; ergo si essentia est principium cognoscendi omnia sufficiens, etiam poterit actus ferri super omnia, & sicut actus ipse est super.

supernaturalis sic & ipsa attentio.

Dices primo. Si Beati viderēt in primo instanti suæ Beatitudinis ea omnia, quæ repræsentari debent illis secundum statum suæ Beatitudinis, difficile esset saluare, quomodo Beati nunc non videant diem Iudicii; nam si vident omnes preces ad se dirigendas decursu temporis vident etiam quæ propè diem extremum Iudicii diriguntur, & ultra illum diem nullas futuras; ergo probabilius est preces fidelium videri successiue per nouas reuelationes, quàm omnes simul. Respondetur nullam esse in hoc difficultatem; nā supposito quod ex decreto Dei nunc non competat Beatitudini Animarum Sanctarum videre diem Iudicii, sufficiet quod illis manifestentur tot preces numero, quot erunt ad illas dirigendæ absque eo quod manifestetur propinquitas, vel distantia ad talem, vel talem diem.

Dices secundo si omnia simul viderentur in Verbo, quilibet Beatus sciret numerum omnium prædestinatorum nunc, & quinam reprobi; hoc enim aliquando videbitur in patria; sed hæc non videntur concedenda; ergo &c. Respondetur ex illis qui ad ipsos spectant nullum esse inconueniens, quod illis manifestentur quinam Electi, & quinam Reprobi; de his verò, qui non spectant vllò

modo ad suum statum nullum esse inconueniens quod hoc ignorent.

Dices 3. data successione reuelationum saluatur melius quomodo Princeps Persarum, & Gabriel ignorarent quid statuisset Deus de captiuitate Hebræorum; nam dici posset vsque ad illud tempus fuisse occultatum, & satis esse ad Beatitudinem vt ea, quæ pertinet ad statum cognoscantur, vel quando accidunt, vel paulò antè. Respondetur hoc etiam rectè saluari si dicatur quod vterque sciebat quid esset futurum, sed tamen vtrumque posuisse suum conatum ad implendum suum Ministerium, quemadmodum Angeli Beati, qui custodiunt reprobos, & eos non derelinquunt, esto sciant eorum peccatum finale, & eorum damnationem, vt de Angelo custodiente Antichristum concedendum est. Et hoc patet ex ipso Textu Danielis cap. 10. vbi factum istud refertur, & nulla ibi fit mentio de scientia, vel ignorantia euentus futuri, sed solum de resistentia, & adiutorio Sancti Michaelis, quæ ut dixi erant ut implerent sua munia.

Non nego tamen propter prædicta, quin possit sustineri etiam in sententia Sancti Thomæ Beatos aliqua videre successiue; nam Sanctus Doctor pri. p. quæst. 57. art.

art. 5. concedit in Angelis nouas reuelationes, & in secunda secundæ quæst. 83. art. 9. ad secundum docet Sanctos petere pro nobis existimantes esse implendum, vbi Caietanus notat eos certò nescire vtrum sint exaudiendi, quod non posset dici, si ab initio viderentur, nam certo viderentur: verum idem Caietanus eadem quæst. art. 4. docet non videre quidem Sanctos quid euenturum sit ijs, pro quibus orant ab initio, sed tamen omnes orationes futuras videri ab initio in Verbo. Ad hoc ait se induci auctoritate Ecclesiæ, quæ plus valet, quàm cuiusquam Doctoris; nam si Ecclesia non supponeret Sanctos cognoscere nostras orationes antequam fiant, non adiret ipsos Sanctos immediatè dicendo: Sancte Petre ora pro nobis, sed ipsum Deum orando vt Sanctis reuelaret orationes nostras, ex quo mouerentur ad orandum; hoc tamen non obstat, nam dici potest Ecclesiam ità orare immediatè, quia supponit de lege ordinaria Deum reuelare preces, vel cum fiunt, vel paulò antequam fiant, neque apparet cur potius latere possit Sanctos fructus Orationis, quàm orationes ipsæ, cum æquè pertineat vtramque ad eorum statum. Qui igitur vult tenere hanc sententiam, non solum habet Sanctum Thomam proble-

Y y

maticè se gerentem, sed etiam S. P. N. in hac parte dubium, vt indicat illud verbum, *fortassis*, in principio Axiomatis positum. Præterquamquod sequentes doctrinam Sancti Bonauenturæ, & Scoti respondent à Sancto P. Augustino cogitationes dici volubiles dupliciter, primo ratione discursus, & inquisitionis præcedentis cognitionem veritatis. Secundo ratione successionis vnius ad aliam, & hoc modo S. P. non habere pro absurdo, vt cogitationes Beatorum sint volubiles, sed solum primo modo; nam, cum dixisset in Deo non esse verbum formabile per volubilem cogitationem, idest laboriosam cum inquisitione, & idè dixisset de verbo, quod formant Beati de Deo, postea subdit, *fortassis etiam non fore volubiles cogitationes ab alijs in alias euntes, atque redeuntes*; In quo apparet ipsum relinquere sub dubio vtrum sit futura successio cogitationum, & de hac volubilitate ipsum non curare.

Ex dictis colligitur hinc obiter contra hæreticos Sanctorum inuocationem in quacumque ex prædictis sententijs esse certam; nam præterquamquod non valet hæc consequentia: Sancti non cognoscunt nostras preces; ergò non sunt inuocandi; nam posset responderi satis esse vt Deus illas cogno-

cognoscat, qui eorum intuitu exau-
dit, & ex scriptura, & Patribus tūm
Græcis, tūm Latinis constat eos
inuocandos, ut videre est apud
Eminentiss. Card. Bellarminum
lib. p. de Beatitudine Sanctorū c. 19.
Falsum est etiam, & contra omnes
Scholasticos, ac etiam contra defi-
nitionem Concilij Senonensis à
Beatis non cognosci prædictas pre-
ces, licet de modo sit quæstio.

Dicunt primò Hæretici: si San-
cti viderent quæ hîc fiunt, non di-
ceretur Iosîæ lib. 4. Reg. cap. 22.
*Colligam te ad Patres tuos ut non
videant oculi tui omnia mala, &c.*
Quo loco utitur etiam S. P. Augu-
stinus lib. de cura pro mortuis ca.
13. præter ea, quæ affert, ut illud
de Matre, quæ si afflictiones Filij
videret adesset ad consolandum,
vbi etiam concludit: *Ibi ergò sunt
spiritus Defunctorum, vbi non vi-
dent quacumque aguntur, aut eue-
niunt in ista vita hominibus, &c.*
Respondetur Iosîam tunc temporis
iturum fuisse ad Limbum, in quo
de lege ordinaria non reuelaban-
tur, quæ hîc fiebant, cum non
esset locus beatitudinis, & cog-
nitione naturali fatemur, neque Be-
atos scire, quia scirent etiam Dam-
nati, & hoc solum vult S. P. Augu-
stinus ut patet latius ex cap. 16.
eiusdem lib. 2. vbi ait. *Hinc, &
illa soluitur: quoniam modo Marty-
res, & ipsis beneficijs, quæ dantur*

*orantibus, indicant se interesse re-
bus humanis, si nesciunt mortui quid
agant viui &c. Verùm ista diuinitus
exibentur longè aliter, quàm sese ha-
bet vsitatus ordo singulis creatura-
rum generibus attributus &c. Alij
itaque sunt humanarum limites re-
rum, alia Diuinarum signa virtutū,
alia sunt, quæ naturaliter, alia quæ
mirabiliter fiunt; quamuis, & na-
tura Deus adsit ut sit, & miracu-
lis natura non desit. Non igitur ideò
putandum est viuorum rebus quosli-
bet interesse posse defunctos, quoniam
quibusdam sanandis, vel adiuuandis
Martyres adsunt, sed ideò potius in-
telligendum est quod per Diuinam
potentiam Martyres viuorum rebus
interfunt, quoniam defuncti per na-
turam propriam viuorum rebus in-
teresse non possunt. Dices: negat
de Sancta Matre Monica hoc præ-
dicto cap. 13. vbi ait: *Si rebus viuon-
tium interessent Animæ mortuorum,
& ipse nos quando eas videmus al-
loquerentur in somnis, ut de alijs
taceam, me ipsum pia Mater nulla
nocte defereret, quæ terra, marique
sequuta est, ut mecum viveret, &
tamen eam Beatam putabat. Res-
pondeo S. Patrem ibi non nega-
re in Sancta Matre cognitionem
sui, & suarum rerum, sed solum
negare assistentiam, ut legenti pa-
tebit, solum enim vult quod mor-
tui non interfint assidue rebus no-
stris humano more; de cætero ip-
semet**

semet cap. 15. eiusdem lib. assignat quatuor modos, quibus mortui possunt cognoscere nostra. Primus est ex Animabus hinc discedentibus. Secundus ex Angelis referentibus. Tertius eo quod mortui ad uiuos mittantur. Quartus ex speciali Dei reuelatione, qui modus est uniuersalior, & certior.

Dicunt secundo Sanctum Gregorium Nazianzenum in oratione funebri Sanctæ Gorgoniæ scripsisse: *si hoc Sanctis à Deo munus est, ut ista resciant suscipe, &c.* ergo erat dubius. Respondetur illud, *si*, non esse dubitantis, sed affirmantis, ut cum dicimus Amico: *si diligis me fac hoc*; nam oratione in Athanasium loquitur sine dubi-

tatione, & ait *ab alto (rectè noui] res inspicit.*

Dicunt tertio Iob. cap. 14. loquens de homine mortuo ait: *siue nobiles fuerint Filij eius, siue ignobiles, non intelliget*; ergo nullus mortuorum esto Beatus intelligit quæ spectant etiam ad suos, cum ista loquutio sit vniuersalis, & de vnoquoq; hoc neget. Respondetur ibi sermonem esse de cognatione naturali præsertim hominum carnalium (ut ibi notat Sanctus Gregorius in lib. suorum moralium ad hunc locum) qui Filios nimium diligunt; secus autem sentiendū esset de Beatis, ut ibi docet idem Sanctus Gregorius.

AXIOMA TERTIVMDECIMVM.

De Visione clara Dei in hac vita quorundam ex privilegio.

Ex epist. 112. seu libro de videndo Deo ad Paulinam cap. 13.

Potest humana mens diuinitus rapi ex hac vita ad vitam Angelicam antequam per istam communem mortem carne soluatur. Sic enim raptus est Apostolus, qui audiuit illic ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui, ubi usque adeo facta est ab huius vite sensibus quadam intentionis auersio, ut, siue in corpore, siue extra corpus fuerit &c. ne-

scire se diceret: Ita fit, ut & illud verum sit, quod dictum est: Nemo potest faciem meam videre, & vivere, quia necesse est abstrahi ab hac vita mentem, quando in illius ineffabilitatem visionis assumitur, & non sit incredibile quibusdam Sanctis nondum ita defunctis, ut sepelienda cadavera remanerent, etiam istam excellentiam revelationis eius concessam fuisse, &c. Quod autem dicere institueram desiderio eius (1. Moysi) etiam illud, quod petierat fuisse concessum in libro Numerorum, postea demonstratum est, ubi Dominus arguit contumaciam sororis eius, & dicit alijs Prophetis in visione se apparere, & in somno: Moysi autem per speciem, non per enigmata, ubi etiam addidit dicens, & gloriam Domini vidit. Quid ergo est, quod eum sic fecit exceptum, nisi forte, quia illa contemplatione dignum etiam tunc habuit populi sui talem rectorem, & ministrum in tota domo sua fidelem, ut, quemadmodum concupiuerat, videret Deum sicuti est, qua contemplatio cunctis filijs in fine promittitur.

D V B I V M

An aliquis in hac vita Deum viderit
ex privilegio.

DE fide est secundum legem ordinariam Dei non posse ab intellectu hominis Divinam Essentiam clarè uideri; sic enim habemus Exodi 33. *Non videbit me homo, & viuet*, Ioannis 1. *Deum nemo vidit umquam*, & prima ad Cor. c. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate*, & alibi sæpe; ex quibus constat præmium beatitudinis differri usque ad mortem; sic communiter etiam SS. PP. cū

quibus S. P. epistola 112. & alibi pluries. Dubium igitur est an ex speciali privilegio de facto alicui in hac vita mortali degenti suam claram uisionem communicauerit; de possibili enim nulla est difficultas, cum in hoc non appareat implicantia; nec etiam est difficultas de Christo Domino; omnes enim Catholici docent animam Christi Domini in hac vita mortali uidisse Divinam Essentiam clarè; difficultas

ficultas igitur solum est de puris hominibus, & præcipue de SS. Moyse, & Paulo propter aliqua Sacra Scripturae loca, in quibus explicandis variant & SS. PP. & Doctores Scholastici; in qua

Primum sententiam affirmatiuam tenent S. P. Augustinus ep. 112. cap. 12. & 13. & lib. 12. de Gen. ad litt. cap. 26. & 27. & cum eo S. Thomas q. 12. pr. p. art. 11. & in 2.2. q. 75. art. 3. Lyranus in cap. 33. Exodi & 12. Numerorum ibique Abulensis q. 14. & Cartusianus, Capreolus in 4. dist. 49. art. 3. Ferrar. l. 3. contra Gentes cap. 47. Sotus ibidem art. 4. Bannez, nec non & Caietanus in Commentarijs primæ partis, licet postea in expositione cap. 12. Numerorum mutauerit sententiam: idem sentit Scotus in 2. dist. 3. q. 9. quem plurimi ex Scotistis sequuntur. Pro Moyse specialiter citantur S. Basilus in principio Hexameronis hom. p. & S. Ambrosius in Hexamer. cap. 2. & pro S. Paulo specialiter SS. Thomas, Anselmus, & Athanasius in explicatione illius cap. 12. epistolæ 2. ad Corinth. *Raptus in paradisu, &c.* quibus adherent Vgo Victorinus, & plurimi ex Modernis.

Sententiam negantem tuentur etiam aliqui Thomistæ, & præcipue Canus lib. 7. de locis Theologicis cap. 1. nec non Caietanus

in expositione cap. 12. Numerorum, & Vasquez, (si tamen dicendus est Thomista) disp. 55. in primam partem, qui pro sua parte citant Euaristum Summum Pontificem in sua prima Decretali, S. Hieronymum lib. 3. contra Pelagianos circa finem, & in expositione cap. 6. in Isaiam, & in Epistola ad Damasum, Origenem hom. 1. in Isaiam, ubi refert esse Hebræorum traditionem hunc Prophetam ideò occisum, quod diceret se uidisse Dominum; credebatur enim populus ille hoc esse contra Sacram Scripturam, & dicebat Moyses non vidit, & tu vidisti? S. Dionysium in lib. de mystica Theologia cap. 10. S. Gregorium Nazianzenum lib. 2. suæ Theologiæ, S. Irenæum lib. 4. contra hæreses cap. 3. S. Gregorium Magnum lib. 18. Moral. cap. 37. & 38. S. Epiphanium lib. 3. contra hæreses, S. Io. Chrysostomum hom. 24. in Ioannem, & S. Cyrillum lib. p. in Ioannem, nec non & S. P. Augustinum tract. 3. in Ioannem ad illa verba *Deum nemo vidit unquam* lib. 2. ad Simplic. qu. 3. & 6. & adducitur etiam locus ex lib. 2. de Trinit. cap. 16. & 18. ubi tamen loquitur expresse de visione oculorum corporeorum; citant etiam S. Ambrosium lib. p. de fide. propterea

Dico quod in hac questione

in

in qua nihil certi determinatè statui potest nobis deferenda non est sententia SS. DD. Augustini Patris Nostri, & Thomæ; nam, licet S. P. in locis pro secunda sententia adductis, & præcipuè in tract. 3. in Ioannem, & lib. 2. de Trinit. cap. 16. & 18. videatur in partem negantem inclinare, nihilominus non ità expressè negat, ut expressè affirmat in axiomatico, & in lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 26. & 27. ut propterea Angelicus Doctor in art. 11. qu. 12. p. p. in responsione ad secundum, & alijs locis suprà adductis hanc amplexatus fuerit ut sententiam germanam, & firmitèr asseritam à S. Patre; & quidem primo quoad Moysem probatur ex cap. 33. Exodi, ubi expressè narratur, quod Moyses loquebatur, ad Dominum facie ad faciem, sicut homo ad amicum, & postea refertur quod idem Moyses petiuit à Deo ut ostenderet illi gloriam, suè faciem suam; Deus verò promiserit se ostensurum ei omne bonum, & similiter in cap. 12. libri Numerorum loquitur Dominus ad Aaron, & Mariam, qui murmurantes de Moyse præsumpserant pares se facere illi, dicens: *si quis fuerit inter vos Propheta Domini in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum, at non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea*

fidelissimus est, ore enim ad os loquor ei palam, non per anigmata, & figuras Dominum videt; circa quæ duo loca rectè aduertit Alexander Pefantius in Epistola de mansionibus ad Fabiolam mans. 12. & 14. id, quod narratur n. 12. contigisse post illud, quod narratur Exodi 33. ut constat ex contextu, nam factum illud, quod narratur in Exodo contigit eo tempore, quo populus erat in deserto Synai; illud verò quod narratur in Num. cap. 12. accidit postquam filij Israel ex Sinai profecti per solitudinem Tharam deuenerunt in Ascaroth, ibique loquuti sunt Maria, & Aron contrà Moysem propter uxorem eius Æthiopissam dicentes: *Num per solum Moysem loquutus est Dominus?* Ex qua obseruatione colligitur, quod, licet ex illo loquendi modo, quo utitur Scriptura, Sacra Exodi 33. *Loquebatur Dominus ad Moysem facie ad faciem,* nō colligretur quod Moyses Deū vidisset, ut pluribus obseruationibus contendit ostendere Vasquez loco citato, nihilominus ex eo quod ibi petierit videre faciem Domini, & Dominus promiserit se ostensurum illi omne bonum, & postea testatus sit cap. 12. Numerorū, quod Moyses palam, non verò per figuras, & anigmata, sicuti cæteri Prophetarum, Deum viderit, certum debet esse quod

tem-

tempore inter medio inter petitionem, & promissionem factam Exodi 33. & inter id, quod narratur cap. 12. Numerorum Deus palam ostenderit gloriam, & essentiam suam. Quoad D. Paulum verò probatur ex eo, quod ipse de semetipso scribit Epistola 2. ad Corinth. cap. 12. his verbis: *scio hominem, siue in corpore, siue extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium Cælum, & scio huiusmodi hominem, quoniam raptus est in Paradisum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Hic nomine tertij Cæli, & Paradisi non venit locus corporeus; secundum corpus enim Sanctus Paulus mansit in terris, animam verò non est credibile fuisse à corpore separatam, licet fuerit abstracta à sensibus, & ab omni conuersione ad phantasmata, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 157. ar. 4. intelligitur ergò ibi spiritualis Paradisus, qui est Diuina Essentia iuxta assertum Redemptoris ad Latronem Lucæ cap. 23. *Hodie mecum eris in Paradiso*, idest in Visione Diuinæ Essentiæ, ut est communis sensus PP. & Scholasticorum; sic pariter per arcana verba, quæ non licet homini loqui nihil aliud venire potest, quam mysteria pertinentia ad visionem beatam, ut sunt Personæ, & attributa, ac Decreta Diuina, quæ sola sunt in-

enunciabilia viatoribus; nec refert quod ibi S. Paulus non dicat *vidi arcana, sed audiui*; intellectualis enim visio in Sacris Scripturis etiam verbo audiendi solet explicari, quo pacto Christus Dominus dixit; *Quaecumque audiui à Patre meo nota feci vobis.* Congruentia, quam S. Thomas dicto art. 11. assignat est, quia vterque erat futurus magister vnus Iudæorum, & alter Gentium; ut propterea etiam S. Paulus, ut refertur in actibus Apostolorum audierit à Domino *Exurge, & sta super pedes tuos, ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum, & testem eorum, quæ vidisti.* Confirmari hoc totum potest efficaciter sic: si quid obstaret maximè loca illa Scripturæ, in quibus habetur Deum non videri à nobis, ut Io: 1. *Deum nemo vidit umquam*, primo ad Timoth. cap. 6. *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest*, & Exodi 33. *Non videbit me homo & viuet*; Sed his non obstantibus plurimi, ijque grauissimi, & pietate, & doctrina Auctores hoc de Beatissima Virgine affirmant, ut sunt noster S. Thomas à Villanoua in Sermone de Resurrectione, Dionysius Richelius in Commentario cap. 18. Cælestis Hierarchiæ S. Dionysij Arcopagiti, ubi ait de hoc se existimare non esse dubitandum, pro qua

qua Suarez tom. 2. in 3. partem
disp. 19. Sect. 4. adducit S. An-
toninum 4. p. tit. 15. cap. 17. §. 1.
& addit insinuari etiam à S. Cy-
priano serm. de Natiuitate, & pro
ea stant Bannez in primam partē
quæst. 12. art. 11. dub. 1. Medina
3. p. q. 22. art. 5. Ioannes Rauli-
nus tomo 1. Sermonum de San-
ctis serm. 16. Echius serm. 3. de
Assumpt. Virg. Petrus Canisius de
B. V. lib. p. cap. 13. & lib. 4. cap. 2.
Henriquez. lib. p. Summæ cap. 11.
Suarez loco citato Io: Salas p. 2.
tract. 11. disp. 10. sect. 4. Maxi-
milianus Landæus p. p. Theolo-
giæ lib. 3. comment. 31. exercit.
p. disp. p. Hieronymus Fasolus in
p. p. qu. 12. art. 11. dub. 10. Pe-
trus Spinellus in suo Mariali cap.
5. Benzoni super Magnificat lib.
pr. cap. 7. quod pulchrè explica-
tur à Io: Gersonne tract. 3. super
Magnificat, quibus nouissimè sub-
scripti erunt paulò post medium
Io: Baptista Nouatus tom. 2. de
Emin. Virg. cap. 7. q. 11. & Lu-
douicus Caspensis disp. 5. sect. 4.
tract. de Visione Beat. ubi ait: Di-
co B. V. in hac vita mortali tale
priuilegium habuisse in instanti suæ
immaculatæ Conceptionis, in die
Natiuitatis Christi Domini, & in
die gloriosissimæ Resurrectionis
eius, vt tenet maior pars Docto-
rum, quod priuilegium esto non
omnino absolutè concedat B. Vir-

gini Vasquez disp. 56. p. p. cap.
2. n. 5. nihilominus nec etiam om-
nino audet negare, vt negat de
SS. Moyse, & Paulo, ac etiam de
Adam, de S. Benedicto, ac etiam
de S. P. N. Augustino, ait enim ibi:
& quidem si alicui ex his omni-
bus Sanctis, quos enumerauimus,
Deus suam essentiam palam reue-
lasset, potius credendum esset ma-
tri suæ in hac vita eam clarè of-
tendisse. Quis enim audeat tam
speciale priuilegium alijs concessū
Virgini denegare? verum neque
de ipsa aliquid certi habemus; sed
quicquid pietati non repugnat, &
fidei, piè etiam de ipsa credi po-
test. Ex horum DD. doctrina
sic arguo: non obstantibus prædi-
ctis loquutionibus generalibus cē-
sent isti excipiendam esse Beatissi-
mam Virginem; ergo nullum est
inconueniens si hoc etiam affir-
metur de ijs Sanctis, de quibus hoc
Scriptura Sacra asserit iuxta expli-
cationem illorum SS. quos S. Ro-
mana Ecclesia vt suos Doctores
veneratur.

Obiter hic aduerto aliquos
arbitrari etiam Adamum ha-
buisse hoc priuilegium videndi cla-
rè Diuinam Essentiam in illo so-
pore, quem ei Dominus immisit,
& hoc censent esse de mente S. P.
Nostri lib. 9. de Genesi ad litterā
cap. ult. & S. Bernardi in serm. 2.
Septuagesimæ, qui tamen solum
asse-

asserunt mirabili quadam ecstasi fuisse eleuatum ad penetranda Diuina mysteria; de visione autem Diuinæ Essentiæ nec verbum quidem habent, nisi fortè quis velit illa verba S. Patris *ut & ipsius mens per ecstasim particeps fieret tamquam Angelica curia, & intrans in Sanctuarium Dei intelligeret nouissima*, si non explicitè, saltèm implicitè continere claram Essentiæ Diuinæ visionem. De S. Benedicto plures opinantur hoc ei concessum proptèr illud quod narrat S. Gregorius lib. 2. Dialogorum cap. 35. nempè quod subito intempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desuper cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, ut diem vinceret lux illa, que in tenebris radiasset. Mira autem res valde in hac speculatione sequuta est, quia, sicut ipse post narravit, omnis etiam mundus velut sub uno Solis radio collectus ante oculos eius adductus est, qui venerabilis Pater, dum intentam oculorum aciem in hoc splendore consue lucis infingeret vidit Germani Capuani Episcopi animam in sphaera ignea ab Angelis in Cælum ferri, vbi etiam ait, *Anima videnti Creatorem angusta est omnis creatura*; quibus verbis videtur innuere S. Benedictum in hoc euentu clarè vidisse Diuinam Essentiæ; hoc tamen non obstante S. Thomas 2. 2. q. 180. artic. 5.

ad 3. ait ex verbis illis S. Gregorii non dari intelligi, quod B. Benedictus Deum in illa visione per essentiam viderit, sed velle ostendere quod, quia videnti Creatorem angusta est omnis creatura, consequens est, quod per illustrationem Diuini luminis de facili possint quæcumque videri; vnde subdit: Quantumlibet etenim parum de luce Creatoris aspexerit, breue ei fit omne quod creatum est; hæc ibi S. Thomas, quod etiam habet quodlibeto primo articulo primo.

De S. P. N. Augustino est maior difficultas proptèr ea, quæ ipse de se ipso, & de sua & nostra Sanctissima Matre Monica refert lib. 9. Confessionum cap. 10. vbi ait *Colloquebantur soli valde dulciter, & præterita obliuiscences, in ea, quæ ante sunt extenti querebamus inter nos apud præsentem veritatem qualis futura esset vita æterna; cumque ad eum finem sermo perduceretur, ut carnalium sensuum delectatio, non comparatione, sed nec commemoratione digna videretur, erigentes nos ardentiori affectu in idipsum perambulauimus gradatim cuncta corporalia, &c. Et venimus in mentes nostras, & transcendimus eas, & dum loquimur, & inhiamus illi, attigimus eam modicè toto ictu cordis: & suspirauimus, & reliquimus ibi religatas primitias spiritus, & remeauimus*
ad

ad strepitum oris nostri &c. dicebamus ergo: Si cui sileat tumultus carnis sileant phantasiæ terre, & aquarum, & aeris: sileant & poli, & ipsa sibi anima sileat, & transeat se non cogitando: Sileant somnia, & imaginariæ revelationes, omnis lingua, & omne signum, & quicquid transeundo fit, si cui sileat omnino; quoniam, si quis audiat, dicunt hæc omnia. Non ipsa nos fecimus, sed fecit nos qui manet in æternum. His dictis si iam taceant, quoniam crexerunt aurem in eum, qui fecit ea, & loquatur ipse solus non per ea, sed per seipsum, ut audiamus verbum eius, non per linguam carnis, neque per vocem Angelis, neque per sonitum nubis, neque per enigma similitudinis sed ipsum, quem in his amamus, ipsum sine his audiamus, sicut nunc extendimus nos, & rapida cogitatione attingimus æternam sapientiam super omnia manentem: Si continetur hoc, & subtrahatur aliæ visiones longè imparis generis, & hæc una rapiat, & absorbeat, & recondat in interiora gaudia spectatorem suum, ut talis sit sempiterna vita, quale fuit hoc momentum intelligentiæ, cui suspiramus, nonne hoc est Matt. 25. Intra in gaudium Domini tui? P. Gabriel Vasquez disputatione 56. in primam partem cap. 2. §. sed certè videns loquutionem S. Patris esse usque adeo

claram, ut clariùs loqui non posset de visione clara Dei, quemadmodum in plurimis alijs, ac etiam in hoc puncto de Moyse, & Paulo conatur totis viribus deprimere doctrinam, Auctoritatem, & rationes SS. DD. Thomæ, & Augustini, sic etiam in præsentis tentat tollere de medio hoc privilegium à Deo concessum Sanctitati S. Patris his verbis; Sed certè aut Augustinus dulcedine visionis captus putavit se Deum vidisse, aut ut magnitudinem contemplationis, & ecstasis, quam ibi expertus fuerat, extolleret, eam comparavit æterno gaudio, & fælicitati, de qua dicitur: Intra in gaudium Domini tui: hæc habet ibi Bellomontanus, cuius audacem censuram non minùs eruditè, & solidè, quam acutè retundit, & falsitatis apertè redarguit, & convincit noster P. Egidius à Præsentatione in suo illo insigni opere de Beatitudine tribus magnis voluminibus contentum, cuius verba in præsentis referre nequeo, cū dictum opus ad manus non habeam; adeat eum Lector, & non pigebit. In præsentis pro habenda veritate rei sufficit attentè considerare verba S. P. ibi enim nulla fit comparatio, sed absolute dicitur talem esse sempiternam vitam, quale fuit momentum illud; nulla ergo differentia in hoc, nisi

nisi quod illa est permanens, & perpetua, hæc verò concessa Sanctis in hac vita est momentanea, & per transitum; ex quo patet falsitas secundæ partis censure Vasquez. Quoad primam partem consulat prudens Lector p. tom. sæculorū Augustinianæ Religionis Eruditissimi P. Aloisij Torrellij, qui sicut nouit abscondita per multa sæcula facta egregia Heroum Nostræ Religionis in lucem proferre, sic & ubi opus est aduersariorum illius cauillationes, sophismata, & censuras sapientissimè, & sciuit, & potuit solue e, & ad nihilum redigere. Is ergò in dicto opere, Anno a Natiuit. Christi Domini 388. qui fuit Primi sæculi Augustiniani 35. & Nostræ Religionis secundus, quo accidit prædicta reuelatio habet hanc redargutionem, quam hic ego latinis verbis sic fidelitè reddo: sic vellem ego scire à Patre Vasquez quomodo nouit ipse, quod S. P. non viderit Diuinam Essentiam, dum & ipse Belomontanus fatetur eundem Sanctum asseuerantèr asserere se eam vidisse; vt quid hic ipse cauillis, & sophismatibus nititur ostendere, quod dulcedine ecstasis captus putauit se eam vidisse; sed re vera non vidit? Numquid habuit ipse aliquam de hoc à Deo vel à Sancto Patre reuelationem? Numquid ignorans (vt lepidè redarguit in

hoc puncto Noster Pater Campus) fuit Theologiæ, aut non potuit acumine P. Vasquez penetrare materiam de Visione Beatifica cum difficultatibus, quæ eam comitantur, vt auderet asserere se vidisse Diuinam Essentiam, quam de facto nō vidit? Verum non est hic solus locus in quo, S. P. Augustinus, & alij SS. PP. vt ignorantes tractentur de quo alibi; Nec valet dicere, quod captus dulcedine putauit se Deum vidisse &c. Hoc enim non statim scripsit, sed cum iam esset senex, & Episcopus, quapropter diuturno studio, & contemplatione potuit aduertere an reuera in eo raptu viderit Diuinam Essentiam nec ne; & dato etiam, sed non concesso, quod in hoc fuisset allucinatus, quis dubitat, quod id retractasset postea, quando humillimas suas retractationes conscripsit, in quibus oculis plusquam linceis acutè scrutatur quidquid vsque ad id temporis scripserat; vbi & umbras erroris, quamuis paruas, & accidentales & inuenit, & corrigit, & retractat. P. Lorca qui & ipse vult tueri infirmam P. Vasquez sententiam ait: Si Augustinus Diuinam Essentiam vidisset non id propalasset, sed ea magna humilitate, qua pollebat sub silentio hoc reliquisset. Eapropter dicendum censet S. Doctorem noluisse ibi asserere se Diuinam vidisse

de Essentiam, sed tantam fuisse illius contemplationis dulcedinem, ut ei visum fuerit se Divinam Essentiam intuituè conspexisse; Verum his non obstantibus nec P. Vasquez, nec P. Lorca mihi standum videtur, sed potius S. P. Augustino ut melius illis experto, & proculdubio doctiori, dum, non cum hominibus, sed cū ipso Deo loquens expressè asserit, non quod ei visum fuerit videre, sed quod de facto viderit esto momentaneè solum, & per transitū; hoc enim fuit intentum S. P. in conscribendis suis confessionibus ut testatur S. Possidonius in prologo vitæ ipsius, ut ad imitationem S. Pauli Apostoli, cuius erat deuotissimus, *ne de se quisquam hominum, supra quam se esse nouerat, aut iam de se auditum fuisset, crederet, vel putaret, humilitatis sanctæ amore, utens, & iam nullum fallens, sed laudem non suam, sed sui Domini de propria liberatione, & munere querens ex ijs videlicet, quæ iam perceperat, & fraternas preces poscens de ijs, quæ accipere cupiebat.* Hoc totum euertit sensum P. Vasquez. Prosequitur deinde S. Possidonius, & adæquata est responsio ad Patrem Lorcam *Sacramentū agitur Regis, ut Angelica auctoritate prolaturum est Tobias c. 12. bonum est abscondere, opera autem Domini reuelare, & confiteri (audis ne*

P. Lorca?) *honorificum est.* Hoc igitur voluit S. P. ad Maiorē Dei gloriam, & perpetuam rei memoriam posteris scriptum relinquerē &, quod magis est, hoc totum com probat S. Mater Ecclesia, quod sine comparatione excedit Auctoritatem Patrum Vasquez & Lorca; in graduāli enim Missæ Sanctæ Mariæ Monicæ voluit ut apponerentur pulcherrima illa verba, quæ hoc totum confirmant *Margarita Paradisi Monica, Augustinus quasi celestis carbunculus cuncta corporali gradu transcendens, raptim attinxerunt toto ictu cordis regionem vbertatis indeficientis Fontis vitæ æternæ.* Quæ cum ita sint quid refert, quod Patres Vasquez, & Lorca, & centum huius conditionis Doctores oppositum scribāt? Hæc ibi habet P. Torrellius cuius eruditioni non habeo quid ultra addam.

Dices 1. contrā prædicta. Io: cap. 1. habetur *Lex per Moysen data est; Gratia, & veritas per Christum &c.* & continuo subditur. *Deum nemo vidit unquam; sed unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit:* quo loco, cū assignetur pro ratione quod Lex sit data per Moysen, & Gratia, ac veritas non per Moysen, sed per Christum facta sit, quoniam ipse Christus solus viderat Deum, manet Moysen non vidisse Diuinam

nam Essentiam, tãto magis, quod ipse Moyses Exodi cap. 33. v. 20. testatur sibi dictum à Deo ipso: *Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me homo, & viuet.* Et eodem cap. versu 23. hoc idem repetitur illis verbis *Posteriora mea videbis; faciem autem meam videre non poteris.* Prædictam generalem regulam repetit S. Paulus epist. 1. ad Tim. cap. 6. versu 16. dicens: *Quem nullus hominum vidit, nec videre potest.* Hæc loca non possunt intelligi, nisi de clara Dei visione; Multi enim in hac vita viderunt Deum in creaturis, vt Philosophi: Multi in figuris, & imaginibus, vt Patriarchæ, & Prophetæ: Multi per fidem tam in veteri, quàm in nouo testamento: Multi etiam in carne vt Beatissima V. S. Ioseph, Apostoli, & alij plures; cum ergo Scriptura Sacra dicit neminẽ vidisse Deum, sed nec etiam videre posse, de clara visione Dei est intelligendum. Confirmatur quia est Principium receptissimum in Theologia, à regulis vniuersalibus Diuinæ Scripturæ non licere excipere quempiam, nisi vel interueniente Diuina reuelatione, vel auctoritate S. Ecclesiæ, vel grauissimo aliquo fundamento; hic habemus regulam generalem Diuinæ Scripturæ neminem vidisse, aut videre posse in hac vita mor-

tali clarè, & intuitiue Diuinam Essentiam; ergo non potest sine temeritate ab hac regula aliquis excipi. Resp. 1. loquutionem illã ad Moysen secum habere suam limitationem, idest: Faciem meã videre non poteris, & simul vti alijs potentijs, sed omninò necesse esse vt abstraharis ab omni alia operatione potentiarum inferiorũ, quales sunt vegetatiuæ, & sensitiuæ, tũ exteriores, tũ interiores, perinde ac si mortuus esses, & hoc insinuant illa verba: Non videbit me homo, & viuet, vt rectè explicat S. P. epist. 112. & lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 27. vbi ex professo tractat hanc Questionem. Quomodo Moyses viderit Deum, & ait: *cõcupiuerat enim vt in Exodo legimus videre Deum, non utique sicut viderat in monte, nec sicut videbat in tabernaculo, sed in ea substantia, qua Deus est nulla assumpta corporali creatura, quæ mortalis carnis sensibus presentetur, neque in spiritu figuratis similitudinibus corporum, sed per speciem suam quantum eam capere creatura rationalis, & intellectuæ potest, seuocata ab omni corporis sensu, & ab omni significatiuo enigmate spiritus, &c.* in fine capitis: Illo ergo modo in illa specie, qua Deus est longè ineffabiliter, secretius, & presentius loquitur loquutione ineffabili, vbi cum nemo videns viuet vita ista,

ita, qua mortaliter vivitur in istis sensibus corporis, sed nisi ab hac vita quisque quodammodo moriatur, siue omnino exiens de corpore, siue ita auersus, & alienatus à carnalibus sensibus, ut merito nesciat sicut Apostolus ait utrum in corpore, an extra corpus sit cum in illam rapiatur, & subuehitur visionem, &c. ubi rectè aduertit S. Thomas art. 11. qu. 12. p. p. in sol. ad 2. quod omnis homo, qui in hac vita viderit Diuinam Essentiam, necesse est quod totalitèr à sensibus abstrahatur, vt contigit SS. Moyse, & Paulo, ac etiam S. P. Nostro; rationem huius reddit S. Thom. in 2.2. q. 175. art. 4. eo quod intellectus humanus pro hoc statu non conuertitur ad intelligibilia, nisi mediantibus phantasmatis, quæ per species intelligibiles à sensibus accipit; vnde necesse est, quod in omni operatione, in qua abstrahitur à phantasmatis, abstrahatur etiam à sensibus, & ideo necesse est in statu viæ vt intellectus abstrahatur à phantasmatis si debet videre Diuinam Essentiam, quæ nec per phantasmata, nec per species intelligibiles repræsentari potest, quod non habet locum in Beatis existentibus in patria; in illis enim non fiet abstractio à sensibilibus, eo quod in illis erit redundantia ab intellectu vsque ad inferiores vires corporis, non sic

in via. Resp. etiam potest visionem fuisse denegatam Moyse non absolutè, sed pro eo tempore, pro quo ipse petebat, quæ tamen alio tempore illi concessa fuit. Hinc ad alia testimonia Sacræ Scripturæ, in quibus dicitur Deum non videri, nec posse videri ab homine resp. cum Zumel in Commentarijs q. 12. p. p. art. 11. disp. vnic. ea esse intelligenda de potentia ordinaria, cum qua stat quod per speciale priuilegium, & de potentia absoluta fuerint excepti SS. Moyse, & Paulus, vel sermonem ibi esse de visione comprehensua, quam nulla creatura habere potest. Ad illud D. Ioannis p. resp. Caetanus eo loco Christum Dominum in hoc excelluisse Moysen, & Beatos, quod Christus Dominus tanquam naturalis Filius Dei hæreditario iure admissus est ad visionem Essentiæ Diuinæ, Moyse verò, & Beati ex gratia, & liberalitate; ac proinde dici potest Christum Dominum excelluisse Moysen in eo quod comprehendebat Diuinam Essentiam prout erat Deus, & ita comprehendebat omnia mysteria gratiæ, Moyse verò fuerunt solum reuelata quædam mysteria gratiæ iuxta dispositionem Diuinæ voluntatis. Ad confirmationem resp. ex scripturis, & SS. & Doctoribus pro nostra sententia adductis esse sufficiens fundamen-

tum excipiendi Sanctos illos ab illa regula generali.

Dices 2. omnes Sancti Doctores relati suprà pro secunda sententia tenent oppositum eius, quod docent S. P. & S. Thomas, & quod magis vrget S. Euaristus Papa in sua pr. Epist. Decretali exponens illud D. Pauli Apost. Epist. pr. ad Tim. cap. 6. *Lucem habitat inaccessibilem, quam nullus hominum vidit*, ait nullum vmquam Prophetarum vidisse Deum in essentia sua, sed solum in ænigmate, & figura; ergò tutior est in hoc puncto sententia negatiua, quàm affirmatiua. Respōd. eo huic argumento cū Zumel loco citato illos Sanctos Patres tenuisse oppositam sententiam vt probabilem, cuius probabilitatem non negamus, sed placet nobis sequi S. Patrem, & S. Thomā vtpote Doctores, quibus in Scholasticis S. Rom. Eccl. palmam defert. Ad Auctoritatem S. Euaristi respondet ille, & verè, S. Pontificem in illa sententia docenda se habuisse vt Doctorem particularē propriam proponentem opinionē, non verò definientem vt Pontificem, quod probari potest ex Vasquez, qui licet sit in opposita sententia (vtpote is cui nō multum arrident placita SS. DD. Augustini, & Thomæ), nihilominus referens pro sua sententia hunc locum S. Euaristi disp. 55. suprà cit.

cap. 2. ait: Quam sententiam in primis tradidit ipse Euaristus Papa in prima epistola Decretali post medium, qui quamuis id ex professo non velit definire, definiens tam Filij, quàm Patris Naturam lucem esse inaccessibilem contrà eos, qui dicebant hoc solum Patri conuenire, obiter tamquā notum subiungit in alia vita à quolibet beato Deum clarè videndū esse; hæc ibi Vasquez clarè docens Pontificem hoc non definiisse. Addo ego, quod, si attentè perpendantur verba S. Euaristi, nec etiam vllō modo docuit sententiā oppositam nostræ. Sic enim loquitur Summus Pontifex ibi: *Nō sicut Moyse, ceterique Propheta per ænigmata, & figuram, sed ipsam veraciter in Filio contuebitur Deitatis imaginem*. Hic solum docet Moysen vidisse per ænigmata, & figuras, quod nos non negamus, sed vltro concedimus, & hoc ferè in omnibus suis visionibus, & reuelationibus: Sed non dicit Pontifex ipsum numquam vidisse; ad veritatem enim nostræ sententiæ sufficit, quod semel eam viderit, quod punctum non tangit ibi Pontifex, vt consideranti verba illa, & totam ipsam Decretalem clarū fiet.

Dices 3. omnia testimonia Sacrarum litterarum, in quibus dicitur Moysen, & Paulum in hac vita

vita vidisse Deum facie ad faciem, ut loquutum fuisse cum Deo ore ad os, explicari possunt cum Sancto Thoma art. 11. q. 12. in sol. ad primam dicente: *Quod ergo dicit Iacob Vidi Deum facie ad faciem, referendum est non ad ipsam Diuinam Essentiam, sed ad figuram, in qua representabatur Deus. Et hoc ipsum ad quamdam prophetiam eminentiam pertinet, ut videatur persona Dei loquentis, vel loquens Deus licet imaginaria visione, &c. Vel hoc dicit Iacob ad designandam quamdam eminentiam intelligibilem contemplationis supra communem statum; ergo nullum est firmum fundamentum, quo dicamus Paulum, & Moysen in hac vita vidisse Deum per Essentiam. Resp. sufficiens fundamentum esse dicta Sanctorum P. Augustini, & Angelici Doctorum, nec non & aliorum, qui nostram sententiam sequuntur, prædictam verò explicationem non habere locum in præsentia, sicuti habet in Iacob, eo quod Sacra Scriptura distinguat inter Moysen, & alios omnes Prophetas, & illum præferat istis in hac visione, quod non posset fieri, nisi Moyses habuisset claram visionem per transitum; nam & Iacob, & alij habuerunt illas visiones imaginarias, & eminentes contemplationes.*

Dices 4. si Moyses, & Paulus viderunt Diuinam Essentiam in hac

vita mortali nullam postea de rebus supernaturalibus potuissent habere fidem; Actus enim, & habitus Fidei non se compatiuntur nec cum clara visione alicuius rei, nec cum recordatione eiusdem; non solum enim qui videt, sed nec etiam qui se recordatur vidisse Venetias habet amplius fidem de existentia Venetiarum; hoc est inconueniens: ergo &c. Confirmatur quia lumen gloriæ, statim destruit Fidem; ergo lumen gloriæ quod habuit Sanctus Paulus si vidit Diuinam Essentiam, sua claritate statim destruxit fidem; ergo S. Paulus in suo raptu non habuit Fidem. Consequens est falsum; nam etiam tunc erat viator, & fidelis; ergo &c. immò nec etiam post, nam recordatus fuisset se clarè vidisse; si dicatur lumen illud gloriæ non fuisse permanens, sed solum datum per modum transeuntis, & ideò potuisse stare cum lumine gloriæ, contra obijciunt sic: Lumen clarum, & obscurum opponuntur inter se, ut habitus, & priuatio; ergo non possunt stare simul neque per instans, sicut non possunt esse simul lux, & tenebræ; sed Fides se habet ut lumen obscurum, lumen gloriæ ut lumen clarum; ergo neque per instans possunt esse simul. Resp. Caiet. in Comm. 2. 2. ad q. 175 art. 3. S. Paulum in illo suo raptu non vidisse omnia mysteria Fidei, sed

sed solum aliqua, & ideo cessante visione Diuinæ Essentiæ habuisse fidem eorum mysteriorum, quæ non vidit, & sic circa ista potuisse habere actum fidei expressum; respectu verò eorum, quæ non viderat habuisse tantum fidem in præparatione animi, eo pacto, quo plurimi docent Philosophos habere fidem in præparatione animi, quod Deus est vnus Bonus, &c. quarum veritatum habent simul demonstrationem. Resp. alij quod, sicut cum euidencia in attestante se compatitur actus fidei, ita cum euidencia, quam habuit S. Paulus de misteriis fidei cum recordabatur se illa vidisse compatiebatur non solum habitus, sed etiam actus fidei, eo quod talis euidencia erat solum secundum quid; neque enim procedebat à speciebus clare, & distinctè repræsentantibus illa mysteria; siue enim dicamus species illas repræsentantes mysteria gratiæ formatas fuisse in ipso actu visionis, siue post ipsam visionem, adhuc contendunt isti species illas transacta visione non potuisse efficere certam, & determinatam recordationem ipsorum mysteriorum, nisi iuuarentur lumine fidei corroborato ex coniunctione, quam habuit cum lumine gloriæ in raptu; indigebant enim lumine supernaturali, quo ordinarentur ad recordationem illam my-

steriorum gratiæ; Ex quo deducunt quod, si intellectus S. Pauli cessante visione non fuisset præditus lumine fidei, non habuisset certam, & determinatam recordationem mysteriorum gratiæ, quæ viderat, sed solum confusam, & præterea quod recordatio illa de misteriis gratiæ, esto haberet maiorem claritatem, quam quicumque alius actus fidei ordinariæ, eius tamen certitudinem non fuisse prorsus resoluendam in euidenciam visionis, sed magna ex parte fuisse pendente ex lumine fidei; & ideo, licet habuerit maximam claritatem, quæ dari possit infra visionem Beatificam, ac proinde clariore omni alia prophetica, quæ nunquam fuit coniuncta cū lumine gloriæ, & actu visionis Beatificæ, non fuisse tamen simpliciter euidenciam, cum proximè, & immediatè inniteretur fidei, & idcirco secum admisisse actum fidei etiam in ordine ad eadem mysteria, quæ viderat. In hac responsione continentur plura crudite quidem adducta, sed quorum aliqua longiori indigerent examine; vnde, cū semper tenuerim non solum diuinitus, sed etiam naturaliter se cōpati simul actum Scientiæ, Opinioni, & Fidei, nullam habeo difficultatem in concedendo, quòd simul cum illo actu visionis claræ manserit habitus Fidei saltē diuini-

vinitus, qui postea cessante euidentia illa prodierit in actum etiā circa illa mysteria, quæ ibi videbat S. Apostolus; nec officit exemplum de recordatione Venetiarū; nam & visio illa, & recordatio est ordinis naturalis; ac proinde viribus naturæ clarè, & euidenter fit recordatio, sicut facta est visio; non sic in mysteriorum fidei supernaturalibus cognitionibus, siue euidentibus vt in Visione Beatifica, siue obscuris vt in actibus Fidei Diuinæ; cum enim istæ excedant omnes vires naturæ, indigent aliquo auxilio supernaturali, vel habituali, vel actuali, quo eleuentur ad illas, quod in Beatis est lumen gloriæ, in nobis habitus fi-

dei. Ad confirmationem negatur lumen ex genere, aut ex natura sua destruere habitum Fidei, aut se habere ad illum tanquam priuationem ipsius; cum enim sint duo entia positiua, vnum non est formalitèr negatio alterius, sicut tenebræ sunt luminis negatio, quod nullum esse positium, aut reale habent. Et licet habitus Fidei non maneat in Patria, hoc prouenit ex ordinatione Dei, cum ibi vterius non inseruiat; at quando visio est per transitum, nullum est inconueniens, quod maneat cum lumine gloriæ lumen subobscure, quemadmodum in naturalibus videmus cum luminoso clarissimo manere, etiam lumen minus clarum.

CONTRORSIA

N O N A

De Ineffabilitate, & Nominibus Dei.

A X I O M A P R I M V M.

Ex lib. Sententiarum S. Prosper quas collegit.

S. Prosper . Sent. 61.

Excedit supereminencia Deitatis non solum uirtutis eloquij nostri, sed etiam intelligentie facultatem: Verius enim cogitatur Deus, quam dicitur, & uerius est, quam cogitatur. Non parua autem notitie pars est, si antequam scire possimus quid sit Deus, possumus scire quid non sit.

D V B I V M.

An aliqua nomina verè Deo conueniant?

Supponit S. Pater in hoc Axiomate, quod & alibi etiā ex-

pressius docet, ut in lib. 1. de Doctrina Christiana cap. 6. posse

aliquo modo Deum aliquibus nominibus à nobis etiam in hac vita nominari, quod habetur etiam expresse in Sacris Scripturis, ut Exodi 3. *Ego sum, qui sum hoc nomen meum in sempiternum*, Exodi 6. *Nomen meum Adonai non manifestavi eis*, cap. 15. *Omnipotens nomen eius*, cap. 34. *Dominus zelotes nomen eius* Iudith. 9. *Dominus est nomen tibi*, Hierem. 7. *Dominus exercituum nomen illi*. Hoc docent etiam SS. PP. Dionysius cap. 1. de Divinis Nominibus, Iustinus in expositione Fidei, Clem. Alex. l. 5. Strom. Cyrill. Hieros. Cath. 6. Alexandrinus lib. 7. Theauri c. 2. & 3. Athanas. epistola de Synodo Seleucinsi, & Arim. & Epist. de Decretis Synodi Nicænæ, Basilii lib. 1. contra Eunom, Greg. Naz. orat. 2. & 4. de Theologia, Cyprianus lib. de Idolorum vanitate, Hilarius lib. 1. & undecimo de Trinitate, & S. P. locis citatis, & Sanctus Thomas Aquinas quæst. 13. art. 1. probat ex cognitione, quam de illo habemus ex creaturis; quo posito oritur difficultas an detur aliquod nomen, quod Deo perfecte conveniat, siue quod illum perfecte significet. in qua difficultate.

Scotus in 1. dist. 22. quæst. vii. & cum eo plures Scotistæ docent aliquid significari distinctius, quam cognoscatur; ac proinde etiâ De-

um ipsum distinctè aliquo nomine significari posse etiam si à nobis nullo conceptu distinctè cognoscatur.

S. Thomas è contrà loco citato, & cum eo communiter Thomistæ docent Deum nullo nomine perfecte à nobis exprimi posse; credo in hac questione inuolui multum de voce, verum & in hoc non solum in re, sed & in modo loquendi sto cum S. P. & cum Sancto Thoma. &

Dico Deum nullo nomine perfecte à nobis exprimi posse, quod probatur primo ex Sacris Scripturis; nam Gen. c. 32. habetur *Cur queris nomen meum, quod est mirabile?* Prou. 30. *Quod nomen est eius, aut filij eius si nosti?* & ad Ephes cap. 1. *Super omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro*. Hoc idem probat S. Dionysius cap. 1. de Divinis nominibus. Secundo idem probatur ex SS. PP. suprâ citatis, qui pariter in hoc sensu dicunt Deum esse ineffabilem, & innominabilem, cum aliâs fateantur eum à nobis nominari posse; & hoc est totum mysterium, quod habet S. P. in Axiomate, ubi etiâ observandum est illud: *Non parva autem notitiæ pars est, si, antequam scire possimus quid sit Deus, possimus scire quid non sit*, quod etiam ante ipsum docuerat S. Dionysius,

nysius, epist. 1. ad Caium cap. 1. de myst. Theol. cap. 2. de Cælesti Hierarchia, & cum eo communiter alij SS. Patres dicendo de Deo per negationes melius, quàm per affirmationes nos loqui, quod etiam pulcherrimè explicauit in expositione Psalmi octauo ad illa verba: *Non est similis tui in Dijs Domine*, vbi ait: *Quantum autem sit dissimilis Deus non dixit, quia dici non potest. Intendat Charitas vestra, Deus ineffabilis est facilius dicimus quid non sit, quàm quid sit Terram cogitas, non est hoc Deus; Mare cogitas, non est hoc Deus &c. Angelos cogitas, Virtutes, Potestates, Archangelos, Thronos, Sedes, Dominationes &c. non est hoc Deus. Et quid est hoc? solum potui dicere quid non sit. Queris quid sit? oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Quid queris, quod ascendat in linguam, quod in cor non ascendit?* hæc eandem doctrinam habet lib. 5. de Trinitate cap. 1. & Tract. 23. in Ioannem.

Ratio huius est, quia habemus vocabula perfectè significantia, & explicantia ea, quæ negamus de Deo; nullum autem habemus vocabulum perfectè significans id, quod de Deo affirmamus. Hoc non solum censuere SS. PP. sed etiam Philosophi Gentiles; nam referentibus SS. DD. Cyrillo Alex.

lib. 1. contra Iulianum, & Nazianzeno orat. 2. de Theologia, Hermes Trismegistus, nec non & Plato dixerunt Deum esse rem ineffabilem. Probatur 3. ratione, qua vtitur S. Thomas loco citato sic: Eo modo possumus rem nominare, quo possumus eam cognoscere; sed ex creaturis solum possumus Deum cognoscere, & ita cognoscere, vt non perfectè videamus eius essentiam; ergò neque perfectè possumus illum repræsentare.

Dices cum Scoto loco citato: Distinctè significatur quæcumque substantia vt ligni, auri, argenti &c. suo nomine, & tamen nulla substantia à nobis distinctè cognoscitur vt substantia est; ergò potest aliquid distinctè nominari, quod distinctè non cognoscatur. Probatur antecedens, nam species intelligibilis substantiæ acquiritur ministerio sensuum, quibus repræsentatur solum accidentia, non verò substantia rei; Ergò solum accidentia percipiuntur perfectè, & distinctè ab intellectu. Resp. negando antecedens, & ad confirmationem resp. ministerio sensuum produci speciem, quibus fit vt repræsentetur perfectè substantia creata; nam eo ipso quod accidentia imprimunt species sensibiles, quæ conferunt ad productionem specierum intellectualium, quibus repræ-

repræsentantur intellectui tam accidentia, quam substantia, ipsæ species sunt veluti semina, in quibus continetur virtus repræsentandi distinctè, & perfectè ipsam substantiam creatam, quod non habet locum in repræsentando Divinam substantiam.

Dices 2, eo ipso quod proferatur hoc nomen, Deus, Beati cognoscunt perfectiùs significatum per hoc nomen, quam ipse proferens si non sit Beatus, eo modo, quo proferens hoc nomen, Mediolanum, perfectiùs facit cognoscere significatum illius ei, qui aliàs vidit Civitatem illam, quam ei, qui numquam vidit; ergò nihil repugnat quominus nomē aliquod perfectiùs repræsentet rem importatam per nomen audienti, quam proferenti, aut etiam imponenti. Hæc & similia habent Smising. ex Vasquez disp. 7, q. 2, n. 37. Arriaga disp. 14 & alij, quibus facile resp. cum Caiet. in Comm. art. 1. disp. 13. posse quidem, sed non formalitèr ex vi nominis, sed accidentalitèr ex alia notitia, quam ipse audiens habet de illa re, quam nomen significat. Vnde non nego posse aliquod nomen plus formalitèr repræsentare audienti, quam ipse proferens intelligat, si totam significationem nominis, ad quam impositum fuit non concipiat; & hoc fortè voluit Scotus, cum quo

consentit etiam Caietanus ibidè; non tamè propterea sequitur quod possit formalitèr repræsentare supra, ad quod impositum fuit.

qua doctrina clarum manet falsò existimasse Scotum in Sacris Scripturis esse aliquod nomē, quod perfectè, & distinctè repræsentet Deum, quale putat esse nomen Tetragrammaton; nam, licèt hoc, & alia huiusmodi nomina potissimum fuerint imposita ad significandum verum Deum, absolute tamen, & simpliciter non significant illum perfectè, quænamodum neque distinctè, & perfectè cognoscitur per hæc nomina; quod etiam indicavit, & docuit S. Dionys. cap. 1. Cælestis Hier. cū ait: *Impossibile est aliter nobis lucere Divinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum circumvelatum*, quo loco satis insinuat non esse in Sacris litteris nomen ullum, quod clarè, & distinctè repræsentet ipsum numen; & propterea omnes ferè Philosophi, & PP. docuerūt Deum faciliùs intelligi, & cogitari, quam nominari posse; unde celebre est Axioma Trismegisti: *Deum intelligere quidem difficile est loqui autem impossibile*, & hoc quod docet S. P. in Axiomate. & S. Prosper cum eo: *Verius cogitatur Deus, quam dicitur, & verius est, quam cogitatur*; quod adhuc clariùs expressit in expositione

tione Psalmi 85. cum ait : *Queris quid sit Deus? Quod oculus non vidit, &c. Quid queris ut ascendat in linguam quod in cor non ascendit?* Est igitur opposita Do-

ctrina Scoti sententiæ S. Patris, cū docet posse linguam perfectè nominare Deum, esto mens illū perfectè intelligere non valeat.

AXIOMA SECVNDVM.

Quomodo ineffabilis Deus sit, & quomodo nominari possit.

Ex Libro primo de Doctrina Christiana cap. 6.

Diximus ne aliquid, & sonuimus aliquid dignum Deo? Immo verò me nihil aliud, quem dicere voluisse sentio; si autem dixi, non est hoc quod dicere volui. Hoc vnde scio, nisi quia Deus ineffabilis est; Quod autem à me dictum est, si ineffabile esset, dictum non esset; ac per hoc ne ineffabilis quidem dicendus est Deus, quia & hoc cum dicitur, aliquid dicitur. Et sit nescio quæ pugna verborum, quoniam si illud ineffabile est, quod dici non potest, non est ineffabile, quod vel ineffabile dici potest. Quæ pugna verborum silentio cauenda potius, quàm voce pacanda est. Et tamen Deus, cum de illo nihil dignè dici possit, admisit humane vocis obsequium, & verbis nostris in laude sua gaudere nos voluit. Nam inde est, quod & dicitur Deus; Non enim reverà in strepitu istarū duarum syllabarum ipse cognoscitur, sed tamen omnes latine lingue scios, cum aures eorum sonus iste tetigerit, mouet ad cogitandam excellentissimā quamdam immortalēque naturam.

D V B I V M.

Quænam sit ratio, & differentia eorum
nominum, quæ Deo conueniunt.

Licet Deus sit ineffabilis à nobis modo in præcedenti dubio explicato, nihilominus, ut ait S.P. hic cum de illo nihil dignè dici possit, admisit humane vocis obsequium, & verbis nostris in laude sua gaudere nos voluit, quibusdam nominibus à nobis appellari voluit, quibus ut possunt eius perfectiones explicaremus, eorum tres potissimum classes, seu diuisiones obseruarunt Theologi.

Prima est in nomina propria, & communia. Nominum, quæ propriè soli Deo comperunt S. Hieronymus in epistola 136. quæ est ad Marcellam decem hebraica recenset, & ea interpretatur sic: *Primum nomen Dei est El, quod septuaginta θεὸς idest Deum: Aquila ethymologiam eius exprimens ἰσχυρὸς, idest fortem interpretatur; deinde Eloim, & Eloë, quod & ipsum Deus dicitur; quartum Sabaoth, quod septuaginta virtutum, Aquilæ exercituum transfulerunt; quintum Helion, quod nos excelsum dicimus;*

sexturn Eser eheie, quod in Exodo legitur: Qui est misit me; septimū Adonai, quod nos Dominum generaliter appellamus; Octauum Ia, quod in Deo tantum ponitur, & in alleluia extrema quoque syllaba sonat. Nonum tetragrammaton, quod αὐτὸς θεὸς, idest ineffabile putauerunt; quod his litteris scribitur iod, he, van, he, quod quidam non intelligentes propter elementorum similitudinem cum in Grecis libris repererint pipi legere consueverunt; decimum, quod superius dictum est Saddai, & in Ezechiele interpretatum ponitur. Hæc decem nomina apud Raffaellē Aquilinū, & alios modernos sic inuenio posita Elohim, Adonai, Iehoua. Sciaddai. Eheie. Eloha. Zur. Iaha. Chasim. Hæc sunt ea, quæ propria Dei censentur; & ex his maxime propriū censetur Iehoua, siuè qui est ut obseruarunt S. Ambrosius epistola 63. & S. Thomas quæ 13. primæ partis artic. 11. eo quod & Deus sibi illud imposuit; & non signi-

significat formam, sed ipsum esse, & per consequens essentiam solius Dei, eo quod solius Dei essentia est esse; & denique quia alia nomina aliquo modo determinant Deum, & ita deficiunt à modo, quo Deus est in se; hoc verò nulum modum essendi determinat; sed indeterminatè se habet ad omnes modos, & sic significat pelagus substantiæ infinitæ, & significat esse in præsentì; ergò maximè proprium Dei, cui competit esse mare infinitum essendi, & præsentialitas. Alia nomina, quæ cèsentur communia illi cum creaturis sunt Bonus, Sapiens, Iustus, & his similia, quæ vel propriè tribuuntur Deo si perfectiones simpliciter simplices significant, ut suprà explicatum est; vel quandoque metaphoricè si habeant aliquam imperfectionem admixtam.

Secunda diuisio. Nomina, quæ Deo tribuuntur, alia sunt affirmatiua ut Bonus, Sapiens; alia negatiua ut Incorporeus, Infinitus &c. Hanc diuisionem tradit Diuus Dionysius secundo cap. de cælesti Hierarchy, & Diuus Basilus lib. 1. contra Eunom; circa medium, & Ioannes Cyparisiotus in expositione materiaria decade 2. cap. 1. ex Diui Dionysij sententia; illà quoque attingit Diuus Thomas hic art. 2.

Tertia diuisio. Nomina, quæ

affirmatiuè Deo tribuuntur alia sunt absolutà ut nomē Deus, Bonus, Sapiens, alia relatiua, siue ea significant respectum reale inter ipsas personas Diuinas ut Pater, Filius (de quibus infra in materia de Trinitate est dicendū) siue respectum Dei ad creaturas ut Dominus, Creator &c. indicat autem hanc etiam diuisionem Diuus Thomas hic art. 2.

Circà primam diuisionem duo obseruatur. Primo vtriusq; generis nominibus commune esse, quod ex creaturis ea colligimus, ut & notitias, quas habemus de Deo, sicut docet Diuus Thomas hic art. 1. sed alio, & alio modo; Nam ea Dei nomina, quæ sunt illius propria ex creaturis colligi dicuntur, non quia creaturis etiam illa conueniant, sed quia ex cognitione creaturarum, ut dependent ex Deo formamus quosdam conceptus Dei, quibus Deum cognoscimus esse quiddam præstantius, quàm sint creaturæ, & ab eo remouemus imperfectiones illarum, eosq; conceptus his nominibus significamus. Nomina verò Diuina communia Deo, & creaturis ideò dicuntur colligi ex creaturis, & tribui Deo, quoniam ratiocinando colligimus debere etiam esse illarum causa, putà in Deo formalitèr, vel eminentèr perfectiones illas creaturarum, quas his nominibus

minibus significamus; Quia verò propriam rationem istarum perfectionum ut sunt in Deo non cognoscimus distinctè, sed solum cōfuse cōcipiendo quod sunt in Deo infinitè melius, quàm in creaturis, ideo neque exactè, neque distinctè his nominibus perfectiones istas ut sunt in Deo significamus. Hinc fit ut nullis nominibus Deus à nobis perfectè significetur; nam neque conceptus nostri de Deo, quos nominibus prioris generis, quæ scilicet sunt propria Deo, significamus, sunt perfecti, & distincti, sed solum confusi, & inadæquati utpotè collecti per comparationē quandam ad creaturas, quæ illarū imperfectiones à Deo remouemus.

Secundo obseruandum est quæ nomina, quæ diximus propria Dei esse, ita propria esse illius, ut si rem per illa significatam consideremus omnia sint etiam nomina singularia, idest, minimè multis communicabilia eo modo, quo aliarum naturarum nomina, quæ licet sint illarum propria, tamen sunt multis earum speciebus aut indiuiduis communicabilia, & ea tenus vocantur nomina communia, ut hoc nomen Homo, ita & rectè docet Diuus Thomas hic articulo 9. de hoc nomine Deus, & eadem ratio est de alijs, quæ sunt Dei propria, ac probatur id factum à Diuo Thoma, quia neque natura

ipsa, seu perfectio Diuina, quæ nominibus eiusmodi significatur, est secundum rem illo modo multis communicabilis, cum Deus sit res singularissima; & loquimur sanè de communicabilitate secundum rem genericā, vel specifica, id est, qua per idem nomen significantur obiectiue plura distincta re ipsa, & nullo modo realiter identificata, sed solum essentialiter cōuenientia, de quibus verificetur ratio, siue definitio eadē formaliter significata per Nomen. Alioquin per identitatem quidem in eadem Natura Diuina constat hoc nomen, Deus, esse communicabile pluribus personis Diuinis, ut patebit infra in materia de Trinitate.

Si autem consideremus huiusmodi nomina Dei propria, non iam secundum rem ipsam Diuinā singularem per ea significatam, sed secundum conceptus nostros inadæquatos de illa, quos eadem nomina formaliter significant, sic rectè etiam docet ibidem Diuus Thomas nomen hoc, Deus, esse communicabile secundum rationē, atque alledò etiam secundum opinionem falsam eorum, qui putant plures esse Deos. Probaturs, quia natura Diuina per hoc nomen significata, quamuis se vera sit singularis, ex se tamen, ut hoc nomen significatur, & cōcipitur conceptu

ceptu quodam communi, non concipitur à nobis tanquam singularis, & sic possumus saluo illo conceptu ipsius cogitare illam, vt multis communicabilem, seu etiã communicatam. Quanquam adhibito quidem rationis discursu facile probari potest ex illo ipso conceptu veri Dei impossibilem esse talem communicabilitatem. Diuinae Naturae; nam & ex eo conceptu solent Theologi pro veri Dei unitate contra Ethnicos Deorum multitudinem asserentes argumentari. Quod si Naturam Diuinam cognosceremus adaequato conceptu, sicut ipsa est cognoscibilis, tunc immediate etiam pugnaret cum eo conceptu illa communicabilitas; nam tu ac conciperemus naturam Diuinam, vt singularem, sicut concipitur iam ab ipso Deo, & a Beatis.

Ac propterea dicit etiam recte D. Thomas, quod si extaret aliud quod nomen, quo significaretur Deus vt singularis, omnibus modis esset id nomen incommunicabile, id est, & secundum rem, & secundum rationem formalem per illud significatam; Quia conceptui entis singularis repugnat communicabilitas; & tale fortasse est nomen Tetragramaton, inquit, Diuus Thomas. Neque tamen vult negare Diuus Thomas, quin id etiam nomen Diuinum sit commu-

nicabile multis improprie, & per metaphoram, sicut de ipso nomine Dei absolute ibi asserit Diuus Thomas. Quare, cum dicit nomen, quod Deum vt singularem significet, omnibus modis esse incommunicabile, non loquitur de omnibus modis omnino includendo etiam modum metaphoricum; nam libidem docet nomen etiam singulare posse communicari multis secundum metaphoram, vt hoc nomen Achilles, verbi gratia, quod est exemplum Diui Thomae. Loquitur igitur Diuus Thomas de omnibus modis proprie sumptis, puta secundum rem, & secundum rationem, de quibus erat illi potissimum sermo.

Circa secundam diuisionem obseruant nomina negativa materialiter, seu fundamentaliter significare perfectionem illam diuinam à qua per huiusmodi nomina excluduntur à Deo conditiones, siue imperfectiones, & limitationes creaturarum; formaliter verò solum illam ententiam, id est negationem huiusmodi creaturarum conditionum. De affirmatiuis constabit ex dicendis in seq. obser.

Circa tertiam diuisionem obseruant primò nomina relativa, quae significant respectum Dei ad creaturas, et formaliter significant rem ipsam Diuinam, cuiari buuntur illi respectus, formaliter tamen

tamen significare solum respectum rationis, quia formidant ponere in Deo relationem realem ad creaturas ne admittant in illo aliquod accidens; verum, cum sæpe dixerimus relationem esse identificatam cum extremis, & non importare in subiecto essentialiter, & necessario mutationem, sed sufficienter saluari per denominationem aduenientem ad positionem termini (quod fortè intellexit S. Thomas per relationem rationis), non est cur formidem? admittere in Deo relationes reales supereminentiæ, superioritatis, & superpositionis ad creaturas.

Secundo observant nomina absoluta affirmativa, quæ sunt propria Dei formaliter significare ipsam substantiam Dei, & ad hoc solum esse instituta, quod videtur desumptum ex Sancto Athanasio in Ep. de Nicæna Synodo Decr. post medium. De nominibus divinis absolutis affirmativis communibus Deo, & creaturis docent Thomistæ significare ipsam substantiam Divinam, ac propterea dici de eo substantialiter modo infra explicando.

Manet igitur ex dictis quod licet non possimus imponere Deo, nomen, quod exprimat totaliter, & adequatè eius essentiam, possumus tamen ex creaturis desumere aliquod, quod ipsum quodam

modo significet.

Quærent hinc aliqui recentiores an possit Deus nominari à nobis aliquo nomine, quod ipsum quidditatiuè significet. Pro responsione breviter aduerto quod, cum significare sit aliquid potentiæ cognoscenti repræsentare, & hoc habeat nomen non ex natura sua, sed ex conventionem hominum, manet quod non possit nomen significare quidditatem rei, nisi quidditas illa aliundè sit nota audientiale nomen, quia vis significandi posita est in illo nomine non ut gignat ex se notitiam rei, quemadmodum gignit imago naturalis, vel artificialis eius, cuius est imago, vel etiam fumus ipsius ignis. sed ut ea posita excitetur audiens ad eam concipiendam, posito quod nouerit institutionem nominis ad significandum. Cum igitur pro statu viæ ex communi consensu Patrum, & Theologorum quidditas Dei sit ignota, consequens est ut nullo nomen inter viatores, possit significare Deum quidditatiuè adequatè, & totaliter; dixi adequatè, & totaliter, quia aliqua nomina de Deo dicta exprimunt quidæ perfectiones, quæ sunt de quidditate ipsius Dei ut sunt nomina Entis à se, primæ substantiæ, viuentis, à nullo dependentis & alia huiusmodi; sed hæc, cum sint nomina finita, quæ correspondent nostris conceptibus cō-

sus,

fufis, & abstractis non adæquant, nec correspondent totaliter quidditati Dei. Dixi Viatoribus, quia cum Beatis, fit clarè cognita effentia Diuina, fit vt Beati inter fe possint vti nomine significante quidditatiuè Deū. Addunt aliqui posse viatorem cum Beato colloquente vti nomine huiusmodi, eo quod claritas, & distinctio significationis supposita institutione nominis commensuraretur cognitioni eius, qui audit, non verò cognitioni vtentis tali nomine, vel etiam imponentis, quod probant aliqui Scotistæ exemplo caracterum Hebræorum, quos potest aliquis scribere, vel etiā verba Hebræa proferre ignorando quid illa significant, quæ tamen si videantur, vel audiantur à perito linguæ statim percipiet illorum significata.

Dices 1. Deus est re vera ineffabilis; ergò neque à nobis, neque à Beatis potest nominari eius quidditas. Respondetur cum communi sententia dici esse ineffabilem respectu viatorum simpliciter, respectu verò Beatorum quatenus non possunt illum nominare nomine significante illum comprehensiuè.

Dices 2. ex dictis sequeretur posse aliquem vel viatorem, vel Beatum nominare Deum nomine significante ipsum comprehensiuè; sed hoc est nouum, & inauditum;

ergò &c. Prob. sequella maioris, quia si aliquis loquatur cum Deo poterit exprimere aliquod nomen per quod exprimatur, vel repræsentetur menti Diuinæ totaliter ipse Deus; ergò comprehensiuè. Respondetur negando sequellam, quia tale nomen vel esset imponendum à creaturis, verbi gratia, Beatis colloquentibus inter se, & hoc non potest esse, quia neque vtens tali nomine, neque audiens cognosceret Deum comprehensiuè; vel à Deo loquente cum Beatis, vel cum viatoribus, & neque hoc potest esse, eo quod cognitio imponentis nomen, vel vtentis impertinens est ad significationem; præterquamquod neque ab hominibus, neque ab Angelis cum Deo loquentibus potest per nomina illi aliquid significari; vsus enim vocum introductus est, vt res concepta, quæ habet in mente per voces, tanquam vices gerentes conceptum, exprimatur audienti, & vox in tantum significat, in quantum excitat in audientes talem cognitionem; Deus autem cum ab æterno videat cogitationes, & quæcunque alia tam hominum, quam Angelorum non excitatur vocibus, sed cognitione.

Dices 3. audito nomine Dei viator non concipit distinctè Deum; Beatus concipit; ergò non ex vi nominis. Respondetur Beatos quidem

dem semper videre Deum, sed ad significationem nominis satis esse, ut ipso audito possit formari conceptus rei significatæ, & hoc ipsum esse ex vi nominis, quia nomen, ut dictum est, non gignit cognitionem rei, sed supposita præcedente cognitione excitat ad memoriam actuale, nisi per accidens illa cognitio perseveret inaudiente.

Dices 4. cum Scoto in 1. dist. 22. quæst. unica: distinctè significatur quæcumque substantia ut lapidis, vel ligni, & tamen nulla substantia creata distinctè à nobis cognoscitur ut substantia est; ergo potest aliquid distinctè nominari, quod non distinctè cognoscatur; ergo etiam Deus. Antecedens quoad secundam partem probatur, quia species intelligibilis substantiæ acquiritur ministerio sensuum, quibus non ipsa substantia rei, sed tantum illius accidentia percipiuntur; igitur non nisi accidentia percipiuntur ab intellectu perfectè distinctè. Respondetur negando antecedens quo ad secundam partem, & ad probatio-

nem dicimus ministerio sensuum posse produci speciem intelligibile, quæ perfectè repræsentet substantiam rei eo ipso, quod accidentia, à quibus imprimuntur species sensibiles, sunt virtus quædam, & quasi organum substantiæ rei, quæ eatenus conferunt ad productionem speciei substantiæ, quatenus virtus eius sunt, & hoc adeo verum existimat Pater Gregorius de Valentia, ut quæst. 13. Tomi primi arbitretur esse de mente Sancti P. N. Augustini primo in libro sententiarum, quas ex Sancto Patre Augustino collegit Sanctus Prosper sententia 61. ubi ait *verius cogitatur Deus, quam dicitur, & verius est, quam cogitatur, & in expositione Psal. 85. ait: quæris quid sit Deus? quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Quid quæris ut ascendat in linguam, quod in cor non ascendit?* Vbi Valentia subdit: repugnat igitur Augustino Scotus cum dicit posse linguam perfectè nominare Deum, tamen mens illum perfectè intelligere non possit.

AXIOMATERTIVM.

Quomodo Nomina Dei significant eius substantiam.

Ex lib. 6. de Trinitate cap. 4.

Si Virtutes, quæ sunt in animo humano, quamvis alio, atque alio modo singula intelligantur, nullo modo tamen separantur ab invicem, ut quicumque fuerint æquales, verbi gratia, in fortitudine, æquales sint & prudentia, & temperantia, & iustitia; Si enim dixeris æquales esse istos fortitudine, sed illum præstare prudentia, sequitur ut huius fortitudo minus prudens sit, ac per hoc nec fortitudine æquales sunt, quando est illius fortitudo prudentior; atque ita de cæteris virtutibus inueni- res, si omnes eadem consideratione percurras; Non enim de viribus corporis agitur, sed de animi fortitudine. Quanto ergo magis in illa incommutabili, æternaque substantia incomparabiliter simpliciore, quam est animus humanus hæc ita se habent? Humano quippe animo non hoc est esse, quod est fortem esse, aut prudentem, aut iustum, aut temperatum; potest enim esse animus, & nullam istarum habere virtutum. Deo autem hoc est esse, quod est fortem esse, aut iustum esse, aut sapientem esse, & si quid de illa simplici multiplicitate, vel multiplici simplicitate dixeris, quo substantia eius significetur.

DVBIUM.

Vtrum quæcumque nomina dicta
de Deo dicantur de eo sub-
stantialiter.

Existimo, quæstionem esse ma- cum enim constet in Deo nullam
gis de voce, quam de re; esse accidens physicum, quod in
subic-

subiecto necessario infert compositionem, ac etiam saltē de potentia Dei mutabilitatem; certum est sub hac ratione nullo modo posse aliquod nomen dici de Deo accidentalitē; an verò alio modo possit dici, diversimodē loquuntur auctores.

Sanctus Thomas quæst. 13. primæ partis art. 2. supposita illa triplici dist. nominum Diuinorum dubio præcedenti relata, censet nomina quædam negativa, & quædam relatiua nō dici de Deo substantialitē, formalitē loquendo, eo quod nomina negativa de formali important negationem, quæ non est substantia; nomina verò relatiua, quæ dicuntur per respectum ad creaturas, cum importēt per ipsum de formali relationem rationis, consequenter censet de formali non significare substantiā. De nominibus affirmatiuis, quæ significant perfectionem simpliciter simplicem eminentiori modo in Deo contentam asserit dici de Deo substantialiter, quia significant aliquid, quod re vera est in Deo realitē, & formalitē; unde, cum ex dictis nullum accidēs physicum reperiatur in Deo, si nomen significat aliquid existens in ipso Deo realitē, significabit substantiam ipsius Dei; quod verò aliqua nomina dicant relationem ad creaturas non facit, ut

idem sit statuendum de illis, ac de alijs, quæ per ipsum dicunt relationem rationis, eo quod illa sint imposita non ad significandam relationem, sed quamdam veluti affectionem, & proprietatem Dei proportionem respondentem alicui perfectioni creatæ, quam etiam nomine relatiuo significamus, & ideo significant aliquid substantiale in Deo; hæc verò significant relationem rationis solum in tempore Deo conuenientem; cum n. dicimus Deum esse Creatorem solum volumus posita creatura in actu sequi quamdam habitudinem Dei ad creaturam; cum verò dicimus Deum esse omnipotentem, sapientem &c. volumus significare perfectionem aliquam Dei, quæ sine respectu rationis concipi non potest à viatore. Ex his constat Caietanum alio modo intellexisse titulum illius articuli, ac revera sit intelligendus; vult enim quod substantialitē sit idem quod non accidentalitē; & sic quædam nomina negativa, ut incorruptibile, immortale, & alia huiusmodi, quæ Sanctus Thomas citrà controuersiam asserit non significare substantiam, dicerentur de Deo accidentalitē, & tamen neque dicuntur de ipso accidentalitē, accidentalitate physica, quia non significant formam accidentalem, neque accidentalitate prædicabili, quia

quæ

quæ sunt huiusmodi, ita tribuuntur subiecto, vt etiam oppositum eorum tribui possit sine destructione subiecti, quod non contingit in ijs prædicatis corruptibile, mor-

tale, &c. Dicitur ergo prædicari substantialitèr id, quod significat aliquid substantiale in Deo realitèr existens.

AXIOMA QVARTVM.

De Proprietate Nominum Dei.

Ex serm. 1. de verbis Apostoli.

Vniuersa Deus præcellit. Si quæras magnitudinem, maior est; Si pulchritudinem, pulchrior; Si dulcedinem, dulcior; Si splendorem, fulgidior; Si iustitiam, iustior; Si fortitudinem, fortior; Si pietatem, clementior.

D V B I V M.

Vtrum aliquod nomen dicatur de Deo propriè.

HAnc difficultatem expendit Diuus Thomas quæst. 13. pri. par. & concludit aliquod nomen propriè, idest non metaphoricè dici de Deo quoad rem significatam, non verò quoad modum significandi. Secunda pars huius conclusionis duplicem sen-

sum habere potest. Primus est, quod ideò modus significandi nominum, quæ propriè Deo tribuuntur vt Sapientiæ, Bonitatis, Charitatis, & similium, non tribuatur propriè Deo, eo quod hæc nomina, cū sint desumpta à creaturis videntur significare perfec-

tionem quatenus sunt in creaturis finitæ, & limitatæ. Secundus est, quod modus significandi, quem habent nomina abstracta, & concreta, Deo propriè non competat. Conclusio Sancti Doctoris intelligenda est hoc secundo modo, eo quod loquitur de imperfectione modi significandi, qui reperitur in nominibus significantibus aliquid formalitèr in Deo existens; perfectiones autem creaturarum ut sic non sunt in Deo, nisi eminentèr; negat ergò quoad modum significandi siuè concreta sint propriè tribui Deo, quia vel sunt substantialia, & significant per modum compositionis naturæ cum supposito, vel accidentalia, & significant per modum adherentis alteri, qui modi propriè non sunt in Deo; siuè sint abstracta, quia non significant formam per modum subsistentis, ac perfecti, sed per modum partis, atque ut id, quo aliquid est, qui modus non est in Deo propriè, & tamen utraq; nomina Deo tribuimus, concreta, ut significemus perfectionem, & subsistentiam, quæ in creatis non reperitur, nisi in compositis (ut fert communior sententia), quæ per concreta significantur; abstracta, ut simplicitatem Diuinam, quæ maximè importatur nomine abstracto, ut potèr significante formam solitariè

sumptâ. Ratione huius imperfectionis putat Angelicus Doctor Sanctum Dionysium Areopagitam lib. de Cælesti Hyerarch. cap. 2. dixisse veriùs negationes horum nominum, quàm affirmationes Deo conuenire. Alij putant hoc esse ratione propriè imperfectionis, quia videlicet nunquàm concipitur à nobis nisi sapientia creata v. g. quæ ut sic metaphoricè solum Deo tribuitur, & hoc sensu videtur loquutum fuisse Sanctum Ioannem Damascenum lib. 1. de Fide Orthodoxa cap. 4. ubi docuit conuenientiùs fieri de Deo sermonem per ablationem; nam nihil eorum, quæ sunt, est; hoc modo etiam Sanctus Dionysius sæpè negat in Deo esse sapientiâ, Bonitatem, & alia huiusmodi. Causa est, quia sapientia, ne quidem ut abstrahit à creata, est in Deo ad eum modum, quo concipitur; & quia modus significandi sequitur modum concipiendi nomen, sapientia, propterea docent prædicti Sancti non esse in Deo idest eo modo, quo à nobis concipitur; nam, etsi quoad rem significatam conueniat, non tamè quoad modum significandi viatorum; dico viatorum, nam inter Beatos possunt ab his nominibus separari omnes improprietates. Hoc totum est illud, quod intendit S. Pater cum ait: *Si quæras magni-*

magnitudinem, maior est; si pulchritudinem, pulchrior est &c. ut in Axiomate.

Quæres an detur aliqua regula discernendi nomina propria Dei à nominibus metaphoricis. Respondetur eam fuisse traditam à Sancto Thoma loco citato in responsione ad tertium, ubi docet, quod nomina propria important conditiones corporales non in ipso significato nominis, sed quantum ad modum significandi; ea verò, quæ metaphoricè de Deo dicuntur, important conditionem corporalem in ipso suo significato; quia etsi Deo tribuitur metaphoricè etiam id, quod conuenit creaturæ spirituali, nostra tamen cognitio, quæ ex rebus corporeis desumitur, & ab ijs tantum mouetur, nihil Deo metaphoricè tribuit, quod non includat conditionem corporalem.

Dices ex hac doctrina sequi etiã rationem sapientiæ, & bonitatis, &c. Deo conuenire metaphoricè, quod est contrà communem sententiam Patrum, & Theologorū; ratio est, quia primò hæc sunt imposita ad significandas perfectiones creatas, quæ prius à nobis cognitæ fuerunt, deindè translata ad significandas Diuinas, in quo videtur consistere ratio metaphoricæ. Respondetur metaphoram non consistere in eo, quod res si-

gnificata prius nota sit nobis in vno, quàm in alio, quia hoc solum pertinet ad ordinem cognitionis, & impositionis nominis, ut est clarum in hoc nomine Ens quatenus dicitur de Deo, & creaturis, sed consistit in eo, quod ei, de quo dicitur nomen metaphoricæ, non conuenit res, ad quã significandam primo, ac directè nomen est impositum, in quo consistit propria significatio, sed conuenit solum similitudo illius rationis, ut patet in nomine risus, qui propriè significat actum oris, metaphoricè autem floriditatem prati, quæ est quædam similitudo illius iucunditatis. Cum igitur nomen sapientiæ impositum sit ad significandam perfectionem talis cognitionis ut abstrahit à quocumque motu, & hæc perfectio ut potè simpliciter simplex sit in Deo formaliter, tribuitur propriè Deo non verò metaphoricè. Hinc deducitur ex quatuor generibus nominum, quorum aliqua solum significant imperfectionem in suo formali significato, ut corruptum, finitum, mortuum, destructum, &c. aliqua exclusionem imperfectionis creatæ, ut infinitum, immensum, immortale, &c. aliqua perfectionem absolute abstrahentem à quocumque modo, ut Veritas, Bonitas, Sapientia, &c. aliqua perfectionem determinatam creaturæ,

ut sentire, oculatum, auriculatum esse &c. hæc ultima solum Deo metaphoricè tribui; nam prima nec propriè, nec metaphoricè Deo tribuuntur; secunda propriè, cum ratio significata insit Deo; & tertia etiam propriè ob rationem dictam.

Quæres secundo utrum nomina dicta de Deo sint synonyma. Respondetur negatiuè, quia, licet significetur eadem res, non significatur tamen sub eadem ratione, quod est intelligendum de nominibus, quæ significant aliquam perfectionem Dei; nam de nominibus significantibus aliquam negationem, vel relationem satis constat non esse huiusmodi; & propterea S. Thomas arg. 4. dictæ quæst. 13. docuit, quod iuxta eos, qui putabant nomina attributorum Deo tribui ad remouendam

imperfectionem, vel ad significandam habitudinem causæ manifestum est non esse synonyma; quo posito probatur assertio à Sancto Doctore hac optima ratione: Hæc nomina non tribuuntur Deo, nisi præsupposita distinctione attributorum, quæ colligitur ex diuersis perfectionibus creaturarum, eo quod ut dictum est significatio nominis attendi debet iuxta notitiam audientis, & propterea intelligenda est conclusio de significatione inter viatores; nam respectu Beatorum, qui Deum vident sicuti est, faterur communiter hæc nomina esse synonyma, & idem illos concipere audito nomine sapientiæ, ac nomine bonitatis, &c.; quod tamen non ita faciliter admittent Scotistæ, nec illi, qui docent dari præcisiones obiectiuas: sed de hoc alibi.

A X I O M A Q V I N T V M.

De Nominibus, quæ tribuuntur Deo in Tempore.

Ex lib. 5. de Trinitate cap. 15.

SI Dominus non dicitur, nisi cum iam incipit habere seruum, etiam ista appellatio ex tempore est Deo; Non enim sempiterna creatura est, cuius est ille Dominus. Et cap. 16. exponens illud Psal. 89. Domine refugium factus es nobis: Refugium nostrum Deus relatiuè dicitur; ad nos enim refertur, & tunc refugium nostrum fit, cum ad eum refugimus.

D V B I V M.

Vtrum aliqua Nomina dicantur de
Deo ex tempore.

CUm Sancto Patre conuenit Sanctus Thomas, quædam nomina relatiua dici de Deo ex tempore, quod probat ex eo, quod huiusmodi relatio consurgit ex aliqua mutatione facta in creatura; sed hæc non est nisi in tempore; ergo talia nomina dicuntur de Deo ex tempore; quia, cum relatio includat duo extrema, non conuenit vni sine altero. Hoc in nostra sententia est intelligendum de relatione mutua, quæ sola dat denominationem relatorum; nam esto alterum extremorum habeat ex se, & in se quidquid requiritur ad hoc, vt posito termino denominetur simile illi, nihilominus non denominatur tale, nisi posito ipso termino, vt patet in denominatione similis inter duos parietes albos, quæ non datur nisi vtroque existente; nam, si existat vnum sine altero, nunquam denominabitur simile illi, licet habeat ex parte sua totum id, quod requiritur in ipso donec existat al-

terum; sic, licet Deus ab æterno habeat ex se quod requiritur ad hoc vt dicatur Dominus, nihilominus, cum non existat creatura, non potest dari talis denominatio, quæ requirit existentiam vtriusque extremi; vt .n. ait Sanctus Doctor, cum ista relatio sit subiectionis realiter, & verè in creatura, Deus tunc verè dicitur Dominus, quando existit creatura: & cum ista non existat ab æterno, sed in tempore, propterea huiusmodi nomina non dicuntur de Deo ab æterno.

Dices: Relatiua sunt simul natura, & cognitione; ergo si ab æterno in Deo est quidquid requiritur ex parte sua vt dicatur Dominus, ab æterno existet creatura aliquo modo, vt possit dici talis, ac proinde huiusmodi nomē conueniet illi ab æterno. Respondetur ad cognoscendum relatiua esse simul natura non esse attendendas res ipsas, sed significationes nominum relatiuorum; cum enim

debeant esse relatiua mutua, sunt solum simul natura, quando vnum claudit alterum; vnde, licet Deus sit prior creatura, non tamen est Dominus, nisi creatura sit illi subiecta. Plura de hoc puncto dixi

Tom. 1. Philosophiæ natur. cum Sancto Patre, qui lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 15. fusè hanc difficultatem exponit; propterea ne actum agam ad ibi dicta me remitto.

A X I O M A S E X T V M.

Quomodo significetur substantia, & natura Dei per hoc Nomen, Deus.

Ex lib. 1. de Doctrina Christiana cap. 6.

ET tamen Deus, cum de illo nihil dignè dici possit admisit humanæ vocis obsequium, & verbis nostris in laude sua gaudere nos voluit. Nam inde est quod & dicitur Deus; non enim reverà in strepitu istarum duarum syllabarum ipse cognoscitur, sed tamen omnes latina lingue scios, cum aures eorum sonus iste tetigerit, mouet ad cogitandam excellentissimam quandam, immortalemque naturam.

D V B I V M.

Vtrum hoc nomen, Deus, sit nomen Naturæ.

Responsio Sancti Thomæ, & communis est quod, si spectetur id, à quo istud nomen est impositum significat actionem; si

verò id, ad quod, significat naturam, in quo sumitur natura nō vt contradistinguitur à persona, sed vt contradistinguitur à proprietate

prietate, vel ab accidente; quod ut intelligatur aduertendum est Sanctum Ioan: Damascenum lib. 1. Fidei Orthodoxæ docuisse quod Deus dicitur à Theij, quod est curare, & fouere vniuersa, vel ab Ethym, idest ardere, Deus .n. noster ignis consumens est, vel à Theasthe, quod est considerare omnia, & ista important operationem; quem exponit Sanctus Thomas quod loquatur de pertinentibus ad prouidentiam, à qua imponitur hoc nomen ad significandum; ex quo apparet non esse hoc nomen connotatiuum, ut docuit Capreolus in pri. dist. 22. quæst. 1. art. 1. dicendo significare naturam sub hoc conceptu ut est vniuersalis prouisor, vel causa prima, vel primus Motor; nam, licet à nobis non concipiatur Diuina natura conceptu simplici, & proprio, hoc tamen nomen est impositum ad significandam naturam secundum se, non verò ut substat operationi; ad hoc autem ut nomen sit connotatiuum non sufficit quod audito nomine vnà cum re significata concipiamus re extrinsecam, nam etiam hoc modo hoc nomen, Angelus, esset nomen connotatiuum, eo quod non concipimus substantiam immaterialem, nisi concipiendo aliquid materiale; sed præterea necesse est, ut ex vi impositionis no-

minis oriatur illa similitudo conceptuum, eo quod nomen connotatiuum imponatur ad significanda plura, vel vnum cum respectu ad alterum, ut, quemadmodum ait Sanctus Athanasius ep. de decretis Nicenæ Synodi, cum Deū dicimus nihil nosse eorum, quæ circa eum sunt, sed ipsius substantiam significamus. Propterea etiā Sanctus Pater dicit omnes latinæ linguæ scios audito hoc nomine, Deus, moueri ad cogitandam excellentissimam, & immortalem naturam, ut habes in axioma; ac proinde per hos Sanctos, & ferè cōmuniter per alios Doctores, hoc nomen non est connotatiuum; & certè si non esset absolutum deberet in formali significato importari operatio, de materiali verò natura, siue substantia, ut in his nominibus Redemptor, Creator, Saluator &c. quod ex eo falsum esse patet, quia auditis istis concipitur actio determinata; audito autem hoc nomine Deus nulla necessario cōcipitur operatio, quāquam quia natura Diuina nō concipitur conceptu simplici, & proprio vnus format hoc complexum quod sit primum Ens, alius quod sit causa prima, alius quod sit Ens perfectissimum; & hoc fortasse modo Capreolus existimauit hoc nomen non significare Naturam Diuinam secundum se, quia scilicet

cet non potest nomen distinctius significare, quam concipiat is, cum quo utimur tali nomine; sed quia nomen est impositum ad significandam naturam secundum se, & per accidens sit quod non cognoscatur nisi per creaturas, simpliciter dicendum est esse nomen absolutum. Hæc imperfectio significandi non accidit solum in hoc nomine **Deus**, sed etiam in

nomnibus intelligentiarum, ac etiam in nominibus substantiarum materialium, quæ; licet sint imposita ad significandam naturam, ut ab accidentibus distinctam, tamen non repræsentant illam sine ordine ad accidentia.

Reliqua quæ de Diuinis Nominibus possunt disputari sunt clare elucidata à Sancto Thoma loco suprâ cit. propterea supersedeo.

CONTROVERSIA

DECIMA.

De Intellectu, & Scientia Dei.

AXIOMA PRIMVM.

De Intellectione Diuina.

Ex lib. 6. de Trinitate cap. 10.

Primus, ac summus intellectus est, cui non est aliud vivere, & aliud intelligere; sed id, quod est intelligere, hoc vivere, hoc esse est unum omnia.

D V B I V M.

Vtrum Essentia Dei sit formaliter ipsa intellectio.

Certum est ex ijs, quæ diximus supra de simplicitate Dei, ipsam cognitionem eiusdem

Dei non esse quid diuersum ab ipso, sed omnino identificatam cum ipso, quod etiam cognouit Aristote-

stoteles, vt patet lib. 12. metaph. Tex. 51. vbi, cum statuisset Deum cognoscere se ipsum, subdit; *hec est intellectio intellectus intellectio*; Certum est etiam omnia, quæ sūt in Deo, esse omninò idem, & simplicissimum Ens, atque adeò non solum rationem intellectus, & intellectiōis, verum etiam sapientiæ, bonitatis, amoris, & aliorum attributorum hoc modo esse de Essentia Dei, immò ipsam Essentiam Dei; sed cum nos apprehendamus ea, quæ sunt vnum, vt plura, quæritur in præsentī vtrum ratio intellectiōis, vt à nobis cōcipitur Deo conuenire, concipiat̃ur tanquàm ratio formalis constituens Essentiam Diuinam, ac veluti substratum attributorum; an verò detur aliqua ratio prior, & magis indeterminata, in qua ratione nostra formalitèr consistat ipsa Deitas in hac difficultate sunt tres celebriores sententiæ.

Prima est Canariensis pri. parte quæst. 28. art. 2. dub. 1. docentis in Essentia Dei formalitèr includi omnia attributa, ità vt non habeatur conceptus essentiæ, nisi habeatur etiam sapientiæ, bonitatis, &c. Hanc sequitur Suarez. in Metaph. & tribuitur etiam ab aliquibus Sancto Thomæ pri. par. quæst. 28. art. 2. ad 8, ac etiam quæst. 13. art. 2. & quæst. 6. art. 30.

Secunda sententia est Aureoli

in 1. dist. 35. art. 3. dicentis Deum formalitèr esse intellectiōem per se subsistentem. Hanc sequuntur plures Recentiores, & præcipue Caspensis Tom. 1. tract. de scientia Dei, sec. 4. num. 27.

Tertia sententia est Capreoli in pri. dist. 35. quæst. 1. art. 2. dicentis Essentiam Diuinam vt sic esse quid prius intellectiōe, quod etiam de attributis docuerat dist. 8. quæst. 4. ad 16. arg. Aureoli, & hanc tenent plurimi esse de mente Sancti Thomæ, & nouissimè eam sequitur Petrus à Sancto Ioseph in sua Idea Theologiæ speculatiuæ cap. 10. resolut. 1. Pro solutione.

Aduertendum est primò in assignandis prædicatis quidditatiuis, vel rerum conditionibus ea solūmodò esse numeranda, quæ ità se habent, vt, si ordinatè disponantur, non sequantur vt quid posterius ex priori, quod enim ex alio iam assignato necessariò consequitur, id non inter differentias rei constitutiuas, sed inter proprietates numeratur, quia de ratione prædicati quidditatiui est, vt immediatè insit subiecto, & ità primò, vt per nullam rationem intrinsecā à priori demonstrari possit; essentia .n. rei est prima in vnoquoque, vndè reliqua fluunt; & propterea Aristoteles pri. poster. Tex. 1. cum videret principijs demon-

monstrationis conuenire non modo vt sint notiora, & priora, sed etiam propria, nihilominus proprietates inter conditiones dictorum principiorum non enumerat, eo quod videret reliquas proprietates ordine dispositas ita se habere, vt sequerentur ex alio; propria autem necessario fore principia, si essent immediata.

Aduertendum secundo quod, cum Deus constituat per se ordinem Entis contradistinctum ab Ente creato, in eo non valet illud axioma, quod valet in omnibus creaturis, videlicet quod per id precise constituatur in propria natura, per quod ab omnibus alijs distinguitur; cum enim creaturae omnes ita sint affectae, vt sub aliquo genere proximo conueniant, & per solam ultimam differentiam a ceteris omnibus distinguantur, Deus est contra, cum sit extra omne genus per primum, & communissimum praedicatum, aliqua conditione sibi propria coarctabitur, vt per ens independens differat ab omni alio ente; nec tamen per id habetur proprius conceptus Dei; nam ex vi causalitatis, & Eminentiae colligimus necessario Deum constituendum in gradu nobilissimo entis, qui est intellectiuus; siquidem perfectio simpliciter simplex in creaturis inuenta perfectiori modo debet in creatore re-

periri, & propterea non habebimus conceptum proprium Essentiae Diuinae, donec illam apprehendamus sub ratione intellectiui; concipimus .n. primo ens quoddam infinitum independens, per quod ab omni re creata distinguitur; magis tamen distincte, vt substantiam infinite perfectam, deinde vt experte materiae, per quod in gradu spirituali constituitur; ultimo vt intellectiuum, qui est ultimus, & perfectissimus gradus entis, & per hoc in propria veluti specie, & natura constitutum intelligimus, vt hominem per rationalitatem. His positis.

Dico 1. attributa non esse de conceptu quidditativo Dei, vt a nobis concipitur. Pono hanc limitationem, quia respectu Beatorum aa idem sit dicendum, alibi determinabitur; quo posito. Prob. concl. 1. ex Sancto Ioan. Damasc. lib. 1. de Fide Orthodoxa cap. 4. vbi ait: *Si bonum, si iustum, si sapiens, si quoduis aliud dixeris, non naturam dicis Dei, sed ea, quae circa naturam, & cap. 11. ait: at vero bonum, iustum, sanctum, & id genus alia, naturam consequuntur, non autem substantiam ostendunt.* Et S. Gregorius Nazianzenus orat. in Christi natiuitate, & oratione Pasch. 2. negat simplicitatem esse Dei naturam; citantur etiam pro hac sententia Niceta, & S. Gre-

S. Gregorius Nazianzenus, nec non etiam S. Athanasius in Epist. de decretis Synodi Nicenæ, & est communior inter Scholasticos, qui communiter docent attributa ratione distingui ab Essentia, ut Divus Thomas sapientissime, quem sequuntur ferè omnes Thomistæ; idem tenet Durandus in 1. dist. 2. quæst. 2. & à fortiori eam complectuntur, qui distinguunt ex natura rei formaliter attributa divina ab ipsa Essentia, ut Scotus in pri. dist. 8. & dist. 13. quem sequuntur omnes Scotistæ. Prob. etiã ratione, nam ea, quæ sunt de essentia alicuius nostro modo concipiendi ita sunt intrinseca rei, ut per nihil prius illi conveniant, ut supra dictum est; sed attributa ita sunt in Deo, ut nostro modo intelligendi consequantur naturam intellectualem infinitam; nam esse bonum, iustum, & sapientem sũt perfectiones intellectus, ac voluntatis, quæ nostro modo intelligendi sequuntur gradum intellectiũ; dixi nostro modo, quia, secluso hoc ordine ad intellectum Viatoris in Deo, hæc sunt omninò idẽ, & æquẽ intrinseca.

Dico 2. in scholis communiorẽ esse sententiam, quæ docet conceptum, quem formamus de Essentia Dei, non esse conceptum intellectiõis per se subsistentis, quod probat 1. ex S. Thoma quæst.

26. pri. par. art. 2. vbi quærit vtrũ Deus dicatur Beatus secundum intellectum, cum sibi obiecitset primò fore ut Deus non esset beatus secundum essentiam, in responsione ad argumentum ait: *in Deo autem non est aliud esse, & intelligere secundum rem, sed tantum secundum intelligentiæ rationem*, vbi clarè opponit secundum conceptum nostrum Essentiam Divinam intellectiõni; & hoc idem dixerat in corpore articuli. Exponunt aliqui Divum Thomã dicendo ibi sumere essentiam non ut significat naturam, sed quatenus est abstractum entis infiniti, & solum velle, quod Deus non sit Beatus, ut ens infinitum est, sed quatenus est intelligens; sed contra hanc responsionem instant primò, inauditum esse Essentiam significare aliud, quàm naturã rei; Secundo, quod obiectio erat de Essentia in propria significatione, & responsio de hac partim concedit, partim negat, quod assumitur. Tertio, quod in corpore articuli postquàm vniuersaliter dixit cuiuslibet intellectualis naturæ creatæ beatitudinem in intelligendo consistere, subdit: *in Deo autem non est aliud esse, & intelligere secundum rem, sed tantum secundum intelligentiæ rationem*; vbi aperte sumitur esse pro natura intellectuali, quæ in creatis differt ab intellectu-

tellectione secundum rem; afferunt etiam insignem locum ex lib. 2. sentent. dist. 16. art. 2. ubi, cum Angelicus Doctor docuisset esse de ratione imaginis, ut pertingat ad similitudinem aliquam ultimæ differentiae eius, cuius est imago, subdit: *Et ideo intellectualis natura attingit ad imitationem diuinam, in qua quodammodo consistit species naturæ eius.* Probant secundò ratione, quia Essentiam Diuinam concipimus per analogiam ad essentiam rei creatæ, in natura autem intellectuali creata prius natura quam concipiatur actus secundus, qui est operatio, concipitur actus primus, qui est potentia, & prius gradus intellectiuius, à quo manat intellectus, (ut contradistinctus ab illo vel re, vel ratione secundum diuersas sententias;] & in hoc constituitur essentia; ergò & in Deo. Confirmant primò, quia formato conceptu illius gradus, qui est prior alijs, conceptus potentiae intellectiuae, vel intellectionis non perficit nostro modo intelligendi illū gradum substantialitèr, & in eodem veluti gradu essendi, sed accidentalitèr tantum. Confirmant secundo, quia prius est concipere potentem intelligere, quam intelligentem, & in illo priori iam concipitur natura intellectualis constituta veluti per ultimam differen-

tiam in propria quasi specie, & natura. Si obijcias: de ratione Dei est, ut sit actus purus, talis autem gradus includit potentialitatem, quæ repugnat illi, respondent, quod, cū excluditur à Deo omnis potentialitas, sermo est de potentialitate secundum rem, non verò secundum rationem, quam omnes ferè Scholastici admittunt in Deo, quando ponunt attributa aduenire essentiae veluti perfectiones, ac dispositiones nostro modo concipiendi. Respondent secundò, quod, sicut per illos, qui volunt Deitatem consistere in intellectione quatenus est purus actus, excludendo imperfectionem, quam importat actus secundus, idest dependentiam à primo, sic potest dici consistere in illo gradu, ut dicit perfectionem actus omnino primi exclusa imperfectione potentiae, quam nullo modo affirmant esse in Deo, licet ex nostro concipiendi modo consequatur Essentiam præcisè; ex his inferunt etiam non consistere rationem essentiae in coniunctione intellectus, & intellectionis, primò quia gradus intellectiuius est veluti substantialis, & prior, ac propterea eo posito sufficienter intelligitur talis natura; secundo, quia hæc coniunctio vel facit Essentiam Dei nostro modo concipiendi esse aggregatum per accidens, vel ad-

mittit

mittit compositionem ex actu, & potentia, quam maximè contendit vitare hæc sententia; nam hi duo conceptus partiales vel ita se habent, vt vnus perficiat alterum, & sic alter se habet per modum actus, alter per modum potentiæ. vel ex æquo constituunt essentiã, & cum sint diuersæ rationis faciunt aggregatũ: his tamẽ nõ obstantib?.

Dico 3. probabilissimam esse sententiam Aureoli, & Caspensis asserentium actualem intellectiõnem Diuinam esse id, per quod per se primò, & vltimatè constituitur essentia Diuina. Probatur primo auctoritate Sancti Thomæ pri. par. quæst. 33. art. 2. vbi expressè ait: *Ideo processionem Verbi esse generationem, non verò processionem Spiritus Sancti, quia ex vi processionis intellectualis communicatur Verbo Diuina natura directè, seu intelligere Diuinum, quia in Deo idem est esse, & intelligere, quæ ratio non haberet vim, si in ea solùm fieret sermo de identitate reali, quia eadem ratione probaret processionem Spiritus Sãcti esse generationem, velle enim Diuinum est idem realitèr cum esse Diuino, ac proinde ex fine, & materia, quàm D. Thomas illic versabat, apertè colligitur ipsum sensisse intellectiõnem Diuinam esse constitutum naturæ Diuinæ, cum omni prorsus identita-*

te inter esse, & intelligere ipsius, quæ excludat etiam distinctionem virtualem. Insuper art. 8 quæst. 14. primæ partis, vt ostendat, quod Deus omnia causat per suũ intellectum, seu per suum intelligere, reddit rationem; *Quod suũ esse sit suum intelligere*, quæ ratio similiter non haberet vim, si intelligere virtualiter distingueretur ab esse Dei, sicut ex eo, quod intellectus, & voluntas diuina identificantur realitèr, & velle Dei identicè sit intelligere illius, non potest simpliciter dici quod Spiritus Sanctus procedat per intelligere, & Verbum per velle. Probatur secundo ratione, quia nulla res creata est magis purè intellectio, quàm sit Deus ipse, alioquin perfectio aliqua simpliciter simplex esset intimior creaturæ, quàm Deo; Sed qualitas, quæ dicitur intellectio est ita purè intellectio, vt sit irresolubilis in rationem intellectus, vt est potentia, vel habitus; ergò &c. Probatur tertio, quia si non esset pura intellectio, maximè quia debet præconcipi intellectus; sed hoc modo non potest concipi in Deo, nam tribueretur illi oppositum suæ naturæ, quod non potest fieri absque errore; ergò non debet præconcipi intellectus. Consequentia probatur, quia tribuendo rationẽ intellectus tribueremus actui puro

ratio-

rationem potentiae, quod est oppositum naturae actus puri. Confirmatur, quia propterea remouetur à Deo materia, quia includit rationem potentiae. Prob. 4. quia Deus ut Deus habet rationem finis ultimi; sed si non esset formaliter intellectio, non esset finis ultimus; ergo &c. Probatur minor, quia Beatitudo formaliter consistit in intellectione Dei. Dices fortasse Deum esse Beatitudinem obiectiuam sub ratione Deitatis, formalem verò sub ratione intellectiois; respondetur, quod hoc modo Deitas perficeretur à ratione intellectiois, tanquam à beatitudine formali, quod non est dicendum, cum eius essentia, & natura sit illi sua beatitudo. Probatur 5. quia conceptus Deitatis ut sic est conceptus rationis vitalis, sed in Deo prima ratio vitalis est intellectio: ergo &c.

Dices 1. pro prima sententia. Sanctum Thomam locis ibi citatis docere essentiam Diuinam comprehendere in se omnium generum perfectiones, & praeterea nomina attributorum significare substantiam, & praedicari substantialiter de Deo, & ultimo loco esse bonum, sapientem &c. quae creaturis accidentaliter conueniunt, essentialiter conuenire Deo: & praeterea Sanctum Patrem Augustinum lib. de cognit. verae fidei cap. 7. habere:

Deo nihil est aliud sapere, quam viuere, & esse, & S. Anselmum in Monologio cap. 16. Quidquid de illa, nempe diuinitate, dicitur, non qualis, vel quanta sit, sed magis quid sit demonstrat; ergo quaecunque attributa sunt de conceptu formali Dei. Respondetur praedictas omnes auctoritates probare quidem pertinere omnia attributa Diuina ad essentiam ut est à parte rei, & in Deo nullum esse accidens physicum; cum hoc tamen recte stat nos propter nostrum imperfectum concipiendi modum posse contradistinguere essentiam Diuinam ab attributis, & etiam inter vnum, & alterum attributum.

Dices 2. S. P. Augustinum lib. 5. de Trinitate docuisse quidquid praedicatur de Deo, aut secundum substantiam, aut secundum relationem praedicari; sed attributa non praedicantur secundum relationem; ergo secundum substantiam. Resp. ideo dici attributa Dei praedicari secundum substantiam quia non sunt accidentia, ut sunt in nobis; cum hoc tamen stat, quod possint contradistinguere nostro concipiendi modo ab illis primis praedicatis, quae à nobis concipiuntur in Deo, ac proinde secundum nostrum modum intelligendi habent primo constituere rationem essentialem.

Dices 3. si attributa non praedicarentur de Deo essentialiter, essen-

essentia se haberet ad illa per modum potentia; sed Deus est actus purus; ergo &c. Confirmatur hoc argumento, quod habetur pro difficillimo: Essentia Dei in ratione essentia est infinita; ergo ut sic includit omnem perfectionem entis; ergo essentialiter etiam secundum nostrum modum concipiendi omnia attributa, & hoc est potissimum fundamentum Patris Suarez. Respondetur nullum esse inconueniens quod Essentia Diuina nostro concipiendi modo se habeat ad attributa per modum indifferentis, ita tamen, ut per aliū actum excludatur ab illa ratio perfectibilis, & artis componentis; imò hoc exigit imperfectio nostra. Ad confirmationem respondetur essentiam Diuinam secundum se esse quidem infinite perfectam simpliciter, ut tamen à nobis apprehenditur esse infinitam in ratione essentia formaliter, & in ratione entis radicaliter, quatenus sibi vindicat omnem perfectionem simpliciter simplicem, & sic esse infinitam simpliciter identicè, non verò formaliter ratione nostra; nec obstant loca Diui Thomæ, quæ adducuntur in contrarium, ea enim solum probant essentiam secundum se à parte rei continere perfectiones omnium rerum, non verò secundum nostrum modum concipiendi, in quo sensu nunc disputamus.

Ad argumenta adducta supra pro tertia sententia respondetur primo à Diuo Thoma non sumi ibi intellectionem pro operatione significantem actum secundum prouenientem ab actu primo, sed importari solum operationem grammaticaliter sumptam, quatenus scilicet verbis à nobis explicatur ad modum operationis, cum tamen sit ipsa substantia Dei, absque nulla prorsus distinctione nec etiam virtuali; Sic etiam respondet Caspensis, loco cit. sess. 4. nu. 34. Ad secundum respondetur nos quidem concipere essentiam, & attributa diuina per analogiam ad essentias, & attributa rerum creatarum, semper tamen excludendo imperfectiones, quæ in illis reperiuntur; Vnde, cum esse potentiam subiectiuam in creaturis dicat imperfectionem mutabilitatis, & compositionis, perfectius ille concipiet qui excludet à Deo has imperfectiones, quam ille, qui concipiet per modum potentia indifferentis ad intellectionem; Præterquam quod esset ulterius concipienda intellectio per modum accidentis, aduenientis, & informantis, quæ omnia longè sunt ab operatione, & intellectione Diuina, & cum sit perfectius concipere rem ut est in se, quam aliter ac sit in se, perfectius concipietur intellectio Diuina, per modum per se stantis, & sub-

& subsistentis ut est à parte rei, quàm alio modo, & per hæc patet responsio ad utramque confirmationem. Ad ultimam instantiã respondetur rationem potentiæ ita esse intrinsecam ipsi intellectui per modum principij conceptu, ut nec etiam ratione nostra possit ab eo excludi; nam, cum sit concipiendus per modum potentiæ vitalis, de cuius essentia est, quod per operationem immanentem reddatur actu vivens, repugnat aliter concipi, quàm cum ista potentialitate; non sic in ipsa operatione, quæ concepta per modum per se stantis iam excludit illas imperfectiones dependentiæ, partis &c. Quemadmodum etiam excludit ratio actus, quæ est indifferens ad actum informantem, vel acciden-

taliter, vel substantialitèr, & ad actum per se subsistentem, & completum, qualis est Angelus.

Hoc totum est magis ad mentem S. P. Augustini, qui lib. 7. de Trinitate cap. 7. ait: *Deo hoc est esse, quod sapientem esse, hoc autem est sapientem esse, quod intelligere.* & alibi sæpè hoc modo loquendi utitur, quod, licet possit exponi de identitate à parte rei, nihilominus cum nō ita frequenter hoc modo loquatur in ordine ad alia attributa, & actus vitales Dei, quales sunt Volitio, Amor, Decreta, & alia huiusmodi, videtur aliquid aliud amplius intendere, quod non potest esse nisi identitas formalis, etiam nostro concipiendi modo.

AXIOMA SECVNDVM.

De obiecto Scientia Dei.

Ex lib. 12. de Civit. Dei cap. 18.

DEi sapientia simpliciter multiplex, & uniformiter multiformis tam incomprehensibili comprehensione omnia incomprehensibilia comprehendit, ut quacumque nova, & dissimilia consequantur precedentibus se semper facere vellet, inordinata, & improvise habere non posset.

D V B I V M.

Vtrum Deus cognoscat alia à se, & quomodo.

IN Deo esse scientiam suppono tanquam certum, non solum fide Diuina, sed etiam lumine naturali notum; omnes enim Philosophi, qui rectè de Deo senserunt, eum cognoscentem certò saltem se ipsum, & reliqua omnia possibilis, ac etiam futura posuerunt, quod probat Sanctus Thomas quæst. 14. primæ partis art. 1. auctoritate illa Diui Pauli ad Romanos 11. *O' altitudo diuitiarum sapientia, & scientia Dei*, & præterea ratione immaterialitatis, quæ per ipsum est causa, cur aliquid sit intelligens, & secundum modum immaterialitatis ait esse modum cognoscendi; Deum autem esse summè immaterialem est in confesso apud omnes, ac propterea sequi esse summè intelligētem. Probat autem immaterialitatem esse causam cognitionis, quia cognoscens debet habere formam rei cognitæ, in quo possit differre à nō cognoscente; & propterea cognoscens debet esse mi-

nus contractum, & minùs materiale; & hoc confirmat discursu Aristotelis, qui habetur lib. 3. de Anima Tex. 37. vbi docet animam esse quodammodo omnia, & lib. 2. de Anima Tex. 124. vbi sic discurret, *quod planta non cognoscunt propter suam materialitatem, sensus autem cognoscitiuus est, quia receptiuus est specierum sine materia, & intellectus adhuc magis cognoscitiuus, quia magis separatus est à materia, & immixtus*; obseruat autem, & rectè, scientiam in Deo non esse actum accidentalem, vt est in nobis, ac etiam in Angelis, sed esse ipsammet Dei substantiam, quia debet attribui Deo seclusis omnibus imperfectionibus, quas habet adiunctas in creaturis; Vnde nec etiam in ipso est discursiua, & inferens actus conclusionū ex diuersis cognitionibus principiorum, vt est in nobis, nec etiā est per Sanctum Doctorem vniuersalis, aut particularis, nec in habitu, nec in potentia, sed al-
tiori

tiori modo se habet, cum sit in sciente per modum ipsius.

Certum est etiam Deum cognoscere, & intelligere se ipsum, quia, cum sit summè intelligibilis, sicut est summè intelligens, propterea debet esse primum obiectum suæ perfectissimæ scientiæ, quod etiam docuit Sanctus Paulus 1. ad Corinth. cap. 2. ubi ait: *Quæ sunt Dei nemo novit, nisi ipse Deus*; Cognoscit autem seipsum per seipsum, quia, cum sit actus purissimus, debet carere omni potentialitate, & sic in eo debet esse idem scientia, scibile, & id, per quod est scibile, quod non esset, si & actio intelligendi, & species, & obiectum essent diversa ab ipso intellectu Dei, ut sunt in nobis; vnde, licet nos simus similes Deo secundum intellectum, non tamen in modo intelligendi; nā intellectus noster est in potentia, ac propterea indiget specie, per quam determinetur ad sua obiecta, & illis uniatur.

Certum est etiam Deum comprehendere se ipsum, eo quod intelligat se perfectissimè, & quantum cognoscibilis est, in quo consistit ipsa essentialis ratio comprehensionis. Aduertit autem S. Doctor art. 3. quæst. citatæ comprehendere propriè esse aliquid aliud includere, & in hoc sensu Deum non se comprehendere, sed lo-

quutionem istam esse exponendam per negationem, videlicet, quod nihil sui ipsum lateat, & præterea dictum à Sancto Patre Augustino lib. 83. quæst. qu. 14. *Quod id, quod comprehendit se, finitum est sibi*, esse intelligendum secundum propositionem, quatenus scilicet ita se habet, ut non excedat scientiam suam, quemadmodum finitum aliquid non excedit intellectum finitum: his positis.

Venit explicanda difficultas de cognitione, quam Deus habet de creaturis, & primo loco excludendus est error Auerrois, qui lib. 12. Metaph. comm. 51. tradidit in Deo non esse cognitionem aliorum idest creaturarum in particulari, ac propriè, sed concessit solummodo scientiam secundum rationem entis, quatenus scilicet cognoscit se ipsum, qui est ens perfectissimus: & eo modo, ait ipse, quo ignis si cognosceret se ipsum, cognosceret omnia calida non secundum omnem rationem, sed ut calida sunt; sic primum ens reliqua cognoscit, quatenus illud participat. Hunc errorem sequutus est Aureolus in 1. dist. 35. quæst. 2. art. 1. affirmando insuper creaturas dici cognitæ à Deo non terminatiuè quasi Diuinus intuitus ad illas terminetur, sed denominatiuè, quatenus terminatur ad essentiam Diuinam in qua dicuntur aliquo modo

modo contineri creaturæ; contra hunc errorem.

Dico 1. Deū cognoscere creaturas cognitione propria, & distincta. Est de fide, & habetur Gen. cap. 1. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, &c.* & ad Hebr. 4. *Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius*: Matth. 10. *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt*. Et Iob. 28. *Fines mundi intuetur, & omnia, quæ sub Cælo sunt respicit*. Nec potest dici illa cognosci à Deo æquipollenter solum, nam loca Scripturæ conuincunt cognosci ut quid distinctum ab ipso Deo, & quatenus inter se sunt diuersa, quod non esset si cognoscerentur solum æquipollenter, quatenus scilicet sunt in Deo eminenter, quia hoc modo sunt vnum quid simplicissimum in ipso Deo. Probaturs etiam ratione, quia sublata cognitione propria, & particulari cuiuscumque quantumvis minimæ creaturæ, tolleretur prouidentia Dei; quomodo .n. singula in proprios fines dirigere posset, si non cognosceret eas secundum proprias rationes? Prob. 2. quia Deus agit, & producit has creaturas per intellectum, & voluntatem; ergo cognoscit, & vult in particulari, & secundum peculiare rationes omnia illa, quæ facit. Prob. 3. quia Deus non agit casu, vel fortuito, alias esset assignanda causa per se prior illo;

sed non potest agere ex constitutione finis ab alio facta, ut agunt agentia naturalia; ergo ex fine à se cognito, in quem dirigit vnumquodque indiuiduum. Prob. 4. quia quidquid perfectionis est in creaturis est in Deo perfectiori modo; sed cognitio rerum in particulari, & propria secundum omnes suas rationes est perfectissima operatio; ergo debet attribui Deo. Hanc rationem indicauit etiam Regius Psaltes Psal. 93. v. 9. *Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum non considerat*, quam posuit ut eruditissimam, & aptissimam ad conuincendum quemcumque; antecederet enim dixerat: *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite*.

Dices 1. cum Auerroe: Obiectum est perfectio intelligentis; sed nihil aliud à Deo perficit Deum; ergo non potest aliquid aliud secundum propriam rationem representari intellectui illius. Respondetur obiectum non esse aliter perfectionem intelligentis, nisi quatenus illum constituit aptum ad intelligendum; hoc verò in ordine ad intellectum Diuinum habere quidem solum essentiam Diuinam tanquam obiectum primum, ita tamen, ut ipsa sit illi ratio, & cognoscendi ipsum Deum, & quæcumque alia distincta ab ipso Deo, idest vniuersa creata, &

sic non indigeat perfici per species creaturarum, quemadmodum indigent intellectus hominum, & Angelorum.

Dices 2: particularia sunt infinita; sed infinitum, sicut non potest pertransiri, sic nec potest cognosci; ergo à Deo secundum proprias rationes non possunt omnia attingi. Respondetur maiore esse falsam de infinito cathegorematico, quod existat à parte rei; nam omnes fatentur res creatas, esse actu finitas; si verò loquamur de creabilibus, siue merè possibilibus, concedo quidem secundum esse obiectiuum illa esse infinita; sed cum etiam cognitio, & intellectus Diuinus sint infinita, poterunt illa omnia attingere, sicut attingit, & compræhendit se ipsum, qui est actu infinitus. Unde etiamsi producta à Deo essent cathegorematicè infinita, adhuc illa omnia, & singula perfectissimè cognosceret; nec est par ratio de transitu, & cognitione; nam transitus deberet esse motus successiuus per partes finitas, per quem non posset mobile peruenire ad vltimum, cum non detur, & ideò non posset pertransiri infinita multitudo; non sic cognitio intuitiua Dei, quæ, & ipsa est infinita, & quæ vnico simplicissimo actu adæquat, & excedit illa omnia.

E

Dices 3. Si Deus cognosceret quascumq; minimas creaturas vilesceret eius cognitio; est enim ex Arist. 12. Metaph. melius quædam non videre, quàm videre; ergo &c. Multi propter hanc rationem Aristotelis putant ipsum fuisse in eodem errore Auerrois; alij tamen ipsum excusant; sed (quidquid sit de hoc) respondeo ad argumentum quod vilesceret quidè Diuinus intellectus, si moueretur ab obiecto vili, & creato, vt mouentur nostri intellectus; sed, cum Deus non accipiat species à rebus creatis, propterea nullo modo vilescit, quemadmodum nec etiam solis radius estò super lutum feratur. Ad axioma Aristotelis respondetur esse quidem melius intellectui finito aliqua nescire, quàm scire, eo quod ex aliquorum cognitione impeditur à cognitione perfectiori, & quædam non videre, quàm videre, quia multa sunt, quæ propter dissonantiam, & imperfectiones, quas habent, perturbant mentem, & animum nostrum, quod non habet locum in illa mente innumerabili, quæ attingit à fine vsque ad finem, fortiter, suauiterq; disponit omnia. Quod spectat ad mentem Aristotelis videtur esse in contradictorio cum Auerroe, nam lib. 3. Metaph. tex. 15. contra Empedoclem deducit tamq; inconueniens, quod

e e

ex

ex eius doctrina sequeretur Deum non cognoscere elementa, quæ nos cognoscimus; & lib. 10. Ethicorum cap. 8. probat viros probos esse Deo caros, si, ut existimatur, curam habet rerum humanarum; fateor tamen loco citato videri oppositum docuisse; unde non est mirum etiam ipsum Auerroem sibi contrarium fuisse, nam lib. 1. de Cælo confitetur, se à Deo in veritatem inductum fuisse.

Dices 4. Intellectio necessariò pendet ab objecto; ergò si intellectus Diuinus cognosceret singula creata quoad proprias ipsorum rationes, tanquàm obiectum secundarium ab illis dependeret, & sic non esset ens omninò independens, quod est contra rationem Deitatis; & hunc vult Aureolus fuisse sensum Aristotelis, quando dixit quod vilesceret Diuinus intellectus. Si dicas non pendere nisi ab objecto primario, obijcit in contrarium: vel sublata creatura Deus intelligendo suam essentiam præcisè intelligeret creaturam, vel non; si primum; ergò cognitio non terminatur de facto ad creaturam; si secundum; ergò intellectio, quæ est ipse Deus, variari potest, ac definire. Respondetur intellectum Diuinum, nec etiam propriè pèdere ab objecto primario, quia dependentia supponit distinctionem realem ex-

tremorum, & multo minus à secundario, eo quod nec etiam secundum nostrum modum intelligendi constituit ipsum in actu primo. Ad rationem in contrarium respondetur sublata creatura manere in Deo realiter totum id, quod nunc est, & solummodo tolli relationem in esse relationis mutue non quod desinat in Deo vel minimum aliquid, sed quia desineret ipsa creatura, quæ necessariò requiritur ad relationem mutuam constituendam, & ad denominandum, sicut si per impossibile nulla creatura esset possibilis, omnipotentia Dei quoad absolutum, & reale, quod importat, esset eadè, quæ nunc est, sed non diceret relationem ad creaturas.

Dices 5. est inconueniens quod exigatur aliquid ad existentiam Dei; nam propterea S. Anselmus in Monologio cap. 15. negat vllā relationem Dei ad creaturam esse perfectionem simpliciter simplicè, quia De⁹ pèderet à creatura saltē ut à termino; sed hoc inconueniens sequeretur ex data responsione; ergò &c. Confirmat suam sententiam Aureolus ex doctrina S. P. August. qui lib. 83. qu. quæst. 46. docet sacrilegium esse opinari, quod Deus aliquid extra se intueretur, & rationes, quas respiciebat esse immutabiles, & beatificas; Vbi etiam obiter aduertit,

to, quod idem Aureolus eo loco vult auctoritates Sacrae Scripturae in contrarium allatas hoc solum probare, quod Deus cognoscendo se ipsum eminenter, & plusq; æquipollenter, dicatur cognoscere creaturas, eo quod essentia Dei eminenter illas omnes contineat, numq; tamen admittere esse plura intellecta ab ipso Deo. Respondetur absurdum esse exigere aliquid etiam tamq; terminum ad id, quod est substantiale, & absolutum in ipso Deo, non tamen ad relationem modo explicato. Ad auctoritatem S. Anselmi respondetur ipsum benè negare de perfectione simpliciter simplici, quia hoc dicit aliquid substantiale in ipso Deo. Ad S. Patrem Augustinum respondent communiter omnes alij Theologi ipsum solum velle nihil ad extra esse Deo rationem cognoscendi, cum quo tamen stat, ut semper fateatur cognoscere omnia, & singula in particulari, ut patet in axioma præposito huic dubio, & ex cap. 38. lib. 13. confess. ubi ait: *Nos itaq; ista, quæ fecisti videmus, quia sunt, & intus, quia bona sunt: Tu autem ibi vidisti facta, ubi vidisti facienda.*

Difficilior est locus Diui Hieronymi in caput primum Habacuc, ubi videtur negare Deum scire, per momenta singula quot nascantur pulices, quæ moriantur, & hu-

E

ijsmodi. Responder Magister Sententiarum in 1. dist. 39. hoc loco S. Hieronymum solum negare aduenire Deo cognitionem de nouo, sicut accidit in cogitationib; hominū. Alij respondēt negare solummodo Deum ex parte effectus tantā illorum animalium providentiam habere, quantam habet hominū; & hæc expositio videtur magis conformis contextui S. Hieronymi; nam ibi repræhendit quemdam librum apocriphum, in quo legebatur Angelum nomine Tyri præesse reptilibus, & in hanc similitudinem piscibus quoq; & arboribus vniuersis, & bestiis proprios in custodiam Angelos assignatos.

Sententiæ Aureoli opponimus vnanimem consensum SS. PP. & Scholasticorum omnium, qui hoc adeo certum esse cēsent ferè apud omnes gentes, quàm certum est Deum esse; variant tamen in assignando modum cognitionis. Propterea

Dico 2. Deum videre creaturas in se ipso, & hæc est expressa sententia S. Patris Augustini lib. 83. quæst. qu. 46, & alibi sæpè, nec non & S. Dionysij Areopagitæ lib. de Diuinis Nominibus cap. 7. qui negant Deum aliundè, quàm à se ipso sumere cognitionem, quod etiam probatur quia ab æterno cognouit & omnia possibilia, & om-

e e 2

nia

nia futura, quæ tamen tunc extra Deum nullam habebant entitatem; ergo debuit illa cognoscere vel in sua essentia, vel per aliquas species à sua essentia realiter contradistinctas; sed hoc repugnat simplicitati Diuinæ; ergo dicendum est cognouisse illa in, & per suam essentiam; an verò ea cognoscat in se ipso tanquam in obiecto cognito, vel solum tanquam in specie expressa, est controuersia inter Doctores. Nam Vasquez, tom. 1. in pri. par. disp. 60. contendit Deum solum in se ipso, tanquam in specie expressa sibi repræsentare creaturas, non verò tanquam in obiecto prius cognito; vult tamē prius esse speciē sui, quàm creaturarum, & sic separato per locū intrinsecum sequi quod, si Deus non cognosceret seipsum, nec etiam cognosceret creaturas, & nisi essentia Diuina nostro modo intelligendi esset intellectui Diuino ratio formalis cognoscendi se ipsam, non esset illi ratio cognoscendi creaturas; quo posito contendit ostendere rectē saluari hoc modo loquutiones SS. PP. quando dicunt Deum cognoscere creaturas in Verbo, eo quod in scholis idem sit Verbum, ac species expressa; quo dicendi modo, licet defendatur quomodo Deus in seipso dicatur videre creaturas, nihilominus aliquid am-

plius requiritur, vt statim dicam; & præterea id, quod assumit Vasquez, nempe essentiam Dei esse per prius speciem expressam sui, quàm creaturarum, indiget probatione; nam schola Nominalium, quæ negat omnem alium ordinem inter obiecta Diuini Intellectus, præter ordinem perfectionis, facile hoc negaret. Adde quod, cum species expressa nihil sit aliud, quàm ipsa cognitio, & hæc supponat impressam, prius videtur esse ponendum discrimen in essentia Diuina, quatenus comparatur ad se, & ad creaturas tanquam species impressa. Propterea eius Discipuli hunc nodum sic explicarunt: secluso ordine prioritatis inter obiecta Diuini Intellectus sufficienter saluaretur Deum cognoscere creaturas in se ipso per hoc, quod essentia Diuina, vt est intellectui Diuino principium, & ratio cognoscendi seipsam, sic etiā esset ratio cognoscendi creaturas; creatura verò neque secundum rem, neque secundum rationem est principium cur Deus ipsam cognoscat; Ordinem autem prioritatis inter obiecta sic saluant, nō quod vnum obiectum sit ratio cognoscendi aliud, sed quod species impressa ideò sit repræsentatiua creaturarum, quia est repræsentatiua Dei, ita vt per locum intrinsecum ex primo sequatur secundum;

dum; quod autem prius sit representatiua Dei, quam creaturarum probatur ex omnimoda necessitate, & independentia Dei; nam de essentia primi Entis est, ut sit cognoscituum non aliorum per se primo, cum accadat Essentia Diuina, ut præter illam sint alia cognoscibilia; ergo sui ipsius primo; Ex hoc autem, quod est principium cognoscituum sui, est natura intellectualis infinita, atque ita cognoscitiua cuiuslibet entis. Cum itaq; idcirco Deus alia à se cognoscat, quia est intellectio infinita, & Diuina, & esse talem intellectionem habeat ex hoc præcisè, quod est intellectio sui, erit vera illa causalis: ideo cognoscit alia, quia cognoscit seipsum; & quia cognitio habet rationem actus secundi, dicunt ratione prioritatis esse prius referendam in actum primum, & speciem impressam.

In hac Doctrina scholæ Vasquez primo displicet, quod ponat in intellectione Diuina rationes speciei impressæ, quæ supponit intellectum per modum actus primi; cum tamen iuxta nostra principia supraposita natura Diuina sit concipienda per modum actus purissimi, & sine imperfectionibus potentialitatis, & compositionis: ac proinde ut intellectio perfectissima ratione sui, & ex natura rei

absque distinctione intellectus per modum potentia, & speciei impressæ, quæ solum datur ad suppleendam vel distantiam, vel improprietatem obiecti, vel vtrumque simul, quæ in Deo non habet locum; præterea displicet quod neget creaturas videri in Deo, tanquam in obiecto prius cognito, quia est contra expressam sententiam S.P. ut explicauimus controuersia octaua in dubio axiom. 9. in ordine ad intellectum Beatorum; & nunc breuiter explico in ordine ad ipsum intellectum Diuinum. Propterea

Dico 3. Deum cognoscere res per suam essentiam, non solum tanquam per speciem expressam, sed etiam in ipsa tanquam in obiecto prius cognito. Probat. 1. auctoritate S.P. August. qui libro 83. questionum quæst. 46, cum explicasset rationem Idearum, quæ sunt in mente Diuina, & sunt ipsa essentia Dei, quatenus est representatiua creaturarum, ait: *has autem rationes ubi arbitrandum est esse, nisi in ipsa mente Creatoris? Non enim extra se quidquam positum intuebatur, ut secundum id constitueret, quod constituerat; nam hoc opinari sacrilegum est.* Si ergo per S. Patrem Deus non intuebatur aliquod obiectum extra se, intuebatur illud intra se, & per consequens representabatur omnes creaturæ

aturæ intellectui Diuino tanquàm in obiecto cognito, & non solùm tanquàm in specie expressa. Probat 2. ratione, quia, si Deus nō videret creaturas in se ipso tanquàm in obiecto cognito, sequeretur visionem Dei æquè primò tendere in Deum, & in creaturas; Sed hoc etiam per ipsum Vasquez est inconueniens; Ergò necesse est, vt illas videat in se ipso tanquàm in obiecto prius cognito.

Probat sequella, quia essentia Diuina in ratione speciei intelligibilis prius debet per aduersarios determinare intellectum Diuinum ad cognitionem sui, quàm aliarum rerum, quarum non est propria species. Probat 3. quia data doctrina Vasquez sequeretur Diuinam cognitionem specificari saltem partialiter à creaturis; sed hoc est inconueniens; Ergo, &c. Probat sequella, quia omnis cognitio specificatur ab obiecto, in quod tendit immediatè, & per se, & si est obiectum adæquatum, & totale, est etiam adæquatum specificatiuum; si est parziale, partialiter quoque specificat; ergò si Diuina intellectio tenderet in creaturas immediatè, & per se, iam istæ essent pars obiecti illius, & per consequens necessariò illam specificarent. Probat 4. quia Deo est tribuendus modus cognoscendi perfectissimus, qui possit ex-

cogitari; at perfectius est quod Deus intuendo se ipsum, & suam essentiam, simul etiam in se ipso tanquàm in causa videat alia, quàm oppositum; Ergò iste potius modus cognoscendi est tribuendus Deo, quàm ille, quem excogitauit Vasquez.

Dices 1. Essentia Dei nullo modo refertur ad creaturas ex natura rei, quemadmodum refertur causa secunda ad suum effectum; Ergò, licet cognita causa secunda, in ea possit aliquo modo cognosci effectus, hoc tamen non habet locum in causa prima. Resp. nego ant. vt supra explicatum est; imò est intelligibile quomodo possit concipi causa sub ratione omninò absoluta, ita vt nullum omninò dicat respectum ad creaturas, quod habet locum in quocumque genere causæ; sed in causa ideali, vt est Essentia Diuina respectu creaturarum, est omninò euidens, nam de ratione ideæ est esse repræsentatiuam illius rei, cuius est Idea.

Dices 2. Ideò non potest Deus intuitiuè cognosci in medio quod, quia est omninò diuersæ rationis à creatura; sed æquè diuersa est creatura à Deo, ac Deus à creatura; Ergò si non potest Deus videri in creatura tanquàm in obiecto prius cognito, nec etiam poterit eo modo videri creatura in Deo.

Deo. Et si dicas cum S. Thoma quæst. 14. art. 6. ad 2. esse disparationem, eo quod Essentia Diuina comparatur ad creaturas ut ad actus imperfectos, quos continet, quod in corpore articuli declarauerat similitudine numeri maioris continentis minorem, atque adeo posse imperfectiorem cognosci per perfectiorem, non verò è contra, obijciunt quod ratio adæquata, cur aliquid non possit in alio videri intuitiue, est quia illud non continetur secundum propriam rationem, & est diuersum à repræsentante quod æquè verificatur in vtroque extremo diuerso, nec valere similitudinem de numeris, eo quod in senario continentur partes ternarij actu, & distinctè, cum numerus non habeat aliam entitatem realem, quam per aggregationem; in essentia verò diuina quia est omnino vna non posse contineri creaturas diuersas nisi eminenter tanquam in causa omnino æquiuoca. Resp. ideò non posse videri Deum in creatura tanquam in obiecto cognito, quia nulla creatura habet esse infinitæ perfectionis, quale esse habet Deus, & nullam esse, aut posse esse ideam formaliter repræsentatiuam ipsius Dei; Idea enim est solummodo rerum factibilium, Deus verò nō est quid factibile, cum habeat esse essentialiter ens independens,

Nec obstat diuersitas in essendo; nam etiam species tam impressæ quam expressæ sunt diuersæ naturæ ab obiectis, quæ repræsentant, & nihilominus illa formaliter possunt intellectui cognoscenti obijcere tanquam imagines aut virtuales, aut formales ipsorum obiectorum. Vnde ratio allata à diuo Thoma hoc modo explicata est optima; nam, licet creaturæ non contineantur actu in ipsa Diuina Essentia secundum illud esse, quod habent in se ipsis posita illarum productione, nihilominus continentur in illa tanquam in esse obiectiuo formaliter illas repræsentante, ut explicauit S. P. Aug. tract. 1. in Ioan: circa finem ad illa verba, *quod factum est, in ipso vita erat*, hoc modo. *Est autem in ipsa sapientia spiritaliter ratio quedam, qua terra facta est. Quomodo possum dicam charitati vestrae. Faber facit arcam. Primò in arte habet arcam; Si enim in arte arcam non haberet, non esset unde fabricando illam proferret; nec arca sic est in arte, ut non ipsa arca sit, que videtur oculis. In arte inuisibiliter est, in opere visibiliter erit. Ecce facta est in opere, nunquid destitit esse in arte? Et illa in opere facta est, & illa manet, que in arte est; nam potest illa arca putrescere, & iterum ex illa, que in arte est alia fabricari. Attendite ergo*

ergo arcam in arte, & arcam in opere. *Arca in opere non est vita, arca in arte vita est, quia vivit anima Artificis, ubi sunt ista omnia, antequam proferantur. Sic ergo fratres charissimi, quia sapientia Dei, per quam facta sunt omnia, secundum antem continet omnia, antequam fabricet omnia; Hinc quæ fiunt per ipsam artem, non continuo vita sunt, sed quidquid factum est, vita in illo est.*

Ex illis verbis Axiomatis Sancti Patris: *Dei sapientia simpliciter multiplex, & uniformiter multiformis &c.* oritur difficultas illa adeo celebris in scholis hoc tempore de distinctione Scientiæ Dei, quæ, licet secundum se sit unica, & simplex, quia est ipsamet Essentia Divina, quæ non nisi unica, & simplex est, nihilominus quia terminatur ad varia objecta secundaria, ideò secundum diversitatem objectorum diversimodè à nobis concipitur, distinguitur, & appellatur.

In hac Controversia sunt duæ celebres sententiæ, quarum prima tenet triplicem esse constituendam in Deo scientiam, quarum una dicatur merè naturalis, altera merè libera, tertia media, quæ distinctio solet etiam alijs terminis appellari scientia simplicis intelligentiæ, scientia conditionata, & scientia visionis. Scientia naturalis, &

simplicis intelligentiæ appellatur Scientia Dei, quatenus ante omne liberum Decretum voluntatis Deus ab æterno cognoscit res omnes possibles; Libera, seu visionis, quæ post decretum suæ voluntatis absolutè, & determinatè cognoscit omnia futura, siue omnia præterita, præsentia, & futura; Media ab his Authoribus ponitur, quæ ab æterno non absolutè, sed sub conditione cognovit, quid essent facturi Angeli, vel homines pro sua libertate, si cum his vel illis circumstantijs in tali, vel tali rerum ordine collocarentur. Hanc distinctionem sic explicant: Primò Deus ab æterno antequam statueret producere aliquid, cognovit infinitos rerum ordines, quos creare posset, si vellet. Secundò cognovit, quid futurum esset in singulis rerum ordinibus ex libero hominum, & Angelorum arbitrio, si vellet eos cum his, vel illis circumstantijs producere. Tertiò ex illis omnibus ordinibus elegit hunc ordinem, qui nunc actu decurrit à Creatione Mundi, ad consumationem. Quarto facta tali electione absolutè, & determinatè vidit omnia, quæ in hoc ordine ex libero hominum, & Angelorum arbitrio futura essent.

Prima scientia dicitur merè naturalis, eo quod omnem liberum actum voluntatis nostro concipien-

di modo antecedit, & præterea quia Deus necessario, & naturaliter per eam cognoscit res omnes possibles; Dicitur etiam simplicis intelligentiæ ad distinctionem scientiæ visionis, ut detur intelligi, quod illa terminatur ad possibilitatem rerum simpliciter, siue deinde sint habituræ, vel non habituræ existentiam.

Secunda dicitur merè libera, quia sequitur liberum actum Diuinæ voluntatis, ac etiam quia Deus potuisset non cognoscere res futuras, si statuisset eas non producere; Dicitur etiam visionis per analogiam ad visionem nostram, quæ terminatur solummodo ad res existentes, non verò ad res merè possibles.

Tertia appellatur media, eo quod partim scientiæ naturali, partim liberæ similem illam faciant; nam sicut scientia naturalis præcedit omnem actum liberum diuinæ voluntatis, ita etiam scientia media; & præterea sicut Deus per scientiam liberam potuisset res futuras non cognoscere, si statuisset eas non producere, ita per scientiam mediam potuisset non præscire illa, quæ Angeli, & homines reverà facturi sunt, si pro sua libertate non fuissent ea facturi, sed aliquid aliud. Hoc tertium membrum adinuenit Molina, ut vide-
re est in libro concordie diuinæ

gratiæ cum libero arbitrio, & in Commentariis eiusdem in 1. p. D. Thomæ ad quæst. 14. art. 13. ubi disp. 17. hanc distinctionem explicavit. Est tamen dissensio inter Assertores huius scientiæ mediæ circa assignationem obiecti ipsius. Molina enim docuit illam versari circa futura conditionata, quæ pendent à libero arbitrio hominū, & Angelorum, non verò circa quid causæ naturales essent acturæ, estò contingenter operarentur; hoc enim vult pertinere ad scientiam merè naturalem; Alij verò, quos suppresso nomine citat Becanus 1. p. cap. 10. quæst. 1. n. 6. extendunt illam ad omnia futura conditionata, idest etiam ad ea, quæ pendent à causis naturalibus, quatenus scilicet Deus prævidit, quid omnes causæ essent acturæ, siue liberæ, siue necessariæ sint.

Secunda sententia est omnium seueriorum Thomistarum constanter asserentium adequatè diuidi Scientiam Dei in merè naturalem, & merè liberam, neq; S. P. Augustinum, neque S. Thomam, aut alium Doctorem antiquum meminisse vaquam huius scientiæ mediæ inter merè naturalem, & merè liberam, neq; quantum ad nomen, neq; quantum ad rem ipsā, quæ hoc nomine significatur, & nullam esse necessitatem, aut rationem urgentem ad constitu-

dam talem scientiam in Deo, propterea

Dico 1. sufficienter, & adæquatè diuidi Diuinam scientiam in naturalem, & liberam, siuè simplicis intelligentiæ, & visionis. Probat. à pari in nobis, quorum notitia sufficienter, & adæquatè diuiditur in notitiam intuitiuam, & abstractiuam; ergo & scientia Dei adæquatè diuiditur in scientiam simplicis intelligentiæ, & scientiā visionis. Probat. 2. quia scientia Dei benè, & sufficienter, & adæquatè diuiditur in eam, quæ fertur in rem præsentem saltem obiectiuè, & eam quæ fertur in rem non præsentem, neque eo modo existentem; Sed prior est scientia libera, siuè visionis, aut intuitiua, posterior verò simplicis intelligentiæ, naturalis, & veluti abstractiua; ergo frustra multiplicatur tertium membrum, cum obiectum illud, quod assignatur tali scientiæ mediæ cõtineatur in vno, vel altero ex obiectis harum scientiarum. Nodus huius difficultatis est situs in explicando modo, quo Deus cognoscit futura illa conditionata, de quo infra erit peculiare dubium.

Dices 1. contra diuisionem in scientiam naturalem, & liberam stat, quod in bona diuisione mēbra debent esse formaliter opposita, quorū vnum nō includat alte-

rum; sed scientia visionis, & libera includitur in scientia naturali, & simplicis intelligentiæ; ergo diuisio non est bona. Probat. minor, quia scientia naturalis fertur non solum ad omnia possibiliā, sed etiam ad ea omnia, quæ existunt in aliqua differentia temporis; ergo vna includitur in alia; aliās illa naturalis non esset omnium possibilium. Confirmari etiā potest ex eo quod addunt alij, posita videlicet hac distinctione constituendum esse duplex attributū Scientiæ Dei. Resp. nego minor. & ad probationē respondeo scientiam simplicis intelligentiæ ferri ad ea, quæ sunt in aliqua temporis differentia sumpta materialiter, non tamen formaliter accepta; nā non fertur in illa vt actu existentia, & præsentia, sed abstrahendo à præsentia, & existentia, & secundum rationem possibilis. Ad confirmationem respondetur quod vt ait D. Thomas qu. 2. de veritate art. 9. ad 2. *Scientia simplicis notitiæ, & visionis nullam differentiam important ex parte scientis; sed solum ex parte rei sententiæ; vnde vt hinc infert Ferrariensis contra Gentes c. 66. circa finem. Vna est solum Diuina notitia in se, qua Deus omnia cognoscit; multiplicatur autē secundum rationē, & diuersa sortitur vocabula secundum diuersitatem obiectorum, ad quæ terminatur.* Et cū supra

supra rationem scientiæ non addant aliquam perfectionem, sed solum respectum ad diuersa obiecta, non constituunt scientiam visionis, & simplicis intelligentiæ diuersa attributa Dei, sicut nec ea constituunt diuinæ Idææ.

Dices 2. Deus cognoscit aliqua obiecta, quæ nequeunt cognosci per aliquam istarum scientiarum; ergo diuisio non est sufficiens. Antecedens probatur, quia Deus cognoscit chimæras, quas nos formamus, ac etiam negationes rerum possibilium; sed ista non cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ, quia suo modo existunt, neque per scientiam visionis, cum non habeant esse extra causas, neque coexistent æternitati; ergo &c. Præterea cognoscit futura illa, quæ in nulla differentia temporis habent esse; & denique omnia futura conditionata contingentia, & libera, quæ nunquam erunt; sed hæc non cognoscit per scientiam visionis, cum non sint habitura esse existens, & absolutum extra suas causas, neque per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ solum fertur ad possibilia. Ergo constituenda est aliqua scientia, per quam ista cognoscantur. Resp. neg. ant. Ad eius primam probationem respondent aliqui chimæras, quas possumus confingere, cognosci à Deo scien-

tia simplicis intelligentiæ; quas verò in aliquo tempore fingimus, scientia visionis, ad hanc enim non requiritur, vt chimæra habeant verum esse, sed sufficit vt habeant esse suo modo, scilicet esse constitutum in aliqua differentia temporis. Huic responsioni addo, si nomine chimæra intelligatur conceptus rerum solummodo virtualiter impossibilem, hoc cognosci quidem à Deo in ratione conceptus per scientiam visionis, vel simplicis intelligentiæ iuxta datam responsionem; Si verò veniat res ipsa repræsentata, cognosci solum per scientiam simplicis intelligentiæ, quia oppositorum eadem est doctrina, & per eam scientiam, per quam cognoscuntur possibilia, cognoscuntur etiam impossibilia, eo modo, quo sunt impossibilia, & repugnat illis existere. Ad illud de negationibus eodem modo respondendum est; si enim existentia sibi proportionata, obiectiua videlicet, aut fundamentali, cognoscuntur à Deo scientia visionis; Si verò solum possint hoc modo existere, cognoscuntur scientia simplicis intelligentiæ. Ad ultimam probationem respondent aliqui, idem esse dicendum quod de chimæris, & negationibus dictum est; & propterea sicut ista quamuis non existant absolute, quia tamen existunt eo modo, quo eis potest

potest competere existentia proportionata, cognoscuntur scientia visionis, ita, quamvis illa futura conditionata numquam sint absolute habitura existentiam, nihilominus quia eam habent eo modo, quo potest eis competere, nempe in determinatione suarum causarum, ideo per scientiam visionis cognoscuntur. Fundatur hæc responsio in doctrina S. Thomæ, qui quæst. 26. de malo art. 7. ait. *Cognoscere futura in causa sua nihil est aliud, quam cognoscere præsentem inclinationem cause ad effectum, unde hoc non est propriè cognoscere futurum, sed præsens; unde cognitio futurorum propria est Dei.* Aliter respondet P. Marcus Serra tom. 1. suæ summæ in 1. p. d. Tho: qu. 14. art. 9. in fine dubij, cui non placet prædicta responsio, sic. n. ait. *Aliter respondetur, entitatem illorum futurorum tam absolutorum, quam conditionatorum cognosci à Deo scientia simplicis intelligentiæ; hæc enim ab eo cognoscuntur omnia, quæ non existunt in aliqua temporis differentia, nec coexistunt æternitati, siue illa sint solùm pos-*

sibilia, siue etiam sint futura; sicut enim à nobis tam possibile, quam futura cognoscuntur notitia abstractiva, ita & à Deo scientia simplicis intelligentiæ. Ad huius verò impugnationem dico, sicut in Deo datur scientia visionis naturalis, qualis est quam habet de se ipso, & libera, qualis est quam habet de creaturis existentibus, ita & in eodem Deo dari scientiam simplicis intelligentiæ naturalem, qualis est quam habet de possibiliis, & liberam, qualis est quam habet de futuris prædictis; Quando autem Scholastici scientiã simplicis intelligentiæ appellant naturalem, loquuntur de illa respectu possibilium, quorum est præcipuè. Utraque responsio mihi videtur sufficiens, & posse sustineri; quia verò in constituendo modo, quo cognoscuntur prædicta futura conditionata, an videlicet antè, vel post decretum diuinæ voluntatis, stat perfecta notitia huius difficultatis, propterea ad ea, quæ dicantur infra ad mentem S. Patris circa scientiam, quæ à modernis appellatur media, me remitto.

AXIOMA TERTIVM.

*De causalitate Scientia Dei respectu creaturarum.**Ex lib. 15. de Trinitate c. 13.*

Vniuersas autem creaturas suas & spirituales, & corporales Deus non quia sunt, ideo nouit, sed ideo sunt, quia nouit; non enim nesciuit quas fecerat creaturas; quia ergo sciuit creauit, non quia creauit sciuit.

DVBIVM.

Vtrum Scientia Dei sit causa rerum,
& quomodo.

Certum est apud omnes de Deo recte sentientes scientiam Dei esse causam rerum, sic enim habetur Psal. 103. v. 24. *Omnia in sapientia fecisti*; similiter Prouerb. c. 3. *Prius sapientia fundauit terram*, Sap. c. 8. v. 6, *Quis horum, que sunt, magis quam illa, idest sapientia, est artifex?* Ieremie c. 51. *Qui preparauit orbem in sapientia*; quod tamen semper intelligitur adiuncta diuina voluntate, vt patet ad Ephes. c. 1. *operatur omnia secundum consilium voluntatis sue*. Apoc. 4. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam*

erant, & creata sunt, & Psal. 32. *Ipsa dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt*. Probatur etiam ratione, primo quia modus operandi per cognitionem est nobilior causandi modus ceteris omnibus; ergo Deo tribui debet; dicitur autem opus esse diuina voluntate, eo quod cognitio diuina antecedenter ad diuinum decretum concipitur vt indifferens ad opposita; ergo opus est decreto Dei determinante ad alterum contradictoriorum. Probatur 2. ratione, qua vtitur D. Thomas art. 8. qu. 14. primæ partis, quia

Scien-

Scientia Dei se habet sicut ars artificis ad artificiata; nam sicut artifices in suis operationibus artificiosis non respiciunt ad ipsas res naturales extra ipsorum mentem positas, sed ad ideas existentes in ipsorum intellectu, ita Deus, cum producit creaturas, respicit rationes ideales in sua mente existentes; propterea S.P. lib. 83. quæst. quæst. 46. ait: *Nō enim extrā quicquam positum intuebatur, ut secundū id constitueret, quod constituerbat; nam hoc opinari sacrilegum est,* sed scientia artificis est causa artefactorum per suas ideas; ergo & scientia Dei per suas ideas erit causa omnium creaturarum; & cum non mandet alicui alteri executionem earum, opus erit diuina voluntate applicante illas ad operandum, & sic non solum diuina intellectio, sed etiam diuina volitio ad causandum concurrir; Impossibile est enim creaturas per voluntatem produci, nisi causans prius præcognoscat, & proponat voluntati rem causandam, & modum, quo causanda est, ac propterea dirigat potentiam executiuam, ut res tali modo causet; Ergo sicut in artifice scientia est causa artefactorum in quantum ostendit modum operandi, & dirigit ad opus, & voluntas in quantum determinat scientiam, & monet ad executionem, eodem mo-

do planè philosophandum erit in Deo.

Quæri hîc solet an scientia Dei immediatius quàm voluntas attingat productionem creaturarum. P. Ludouicus Caspensis tractatu de Scientia Dei disp. 4. sect. 1. nu. 46. ait hoc esse difficile explicatu, eo quod variant Theologi in hoc pūcto, nec potest assignari ratio, quæ vnā, vel alteram partem conuincat; quod si philosophandum sit ex his, quæ in nobis accidunt, eligendam esse partem negatiuam censet, eo quod actus voluntatis in nobis immediatius se habeat ad opus externum, quàm actus intellectus; ergo idem dicendum erit in Deo. Consequentiam probat, quia distinguimus in Deo actus voluntatis, & intellectus ex proportionē ad nostros seclusis imperfectionibus; antecedens verò ait esse manifestum, quia actus voluntatis quo nostra voluntas applicat potentiam executiuam ad exercitium operationis, proximius accedit ad opus, quàm actus ille intellectus practici iudicans, & dictans qua ratione opus sit faciendum, quæ ratio mihi videtur optima, & per eam posse satisfieri sufficienter ijs, quæ in contrarium opponi possunt.

Maiores est difficultas in assignando cuius ex scientijs diuinis competat ratio causandi, an scilicet sit

tribuenda scientiæ simplicis intelligentiæ, an verò scientiæ visionis. In hac difficultate sunt duæ extremæ oppositæ sententiæ. Prima est Thomistarum, qui in rigore interpretantur D. Thomam, & opinantur scientiæ visionis competere causalitatem. Secunda est communis extrâ scholam D. Thomæ plurimorum Doctorum asserentium hanc rationem competere scientiæ simplicis intelligentiæ. In hac questione.

Dico secundum sententiam, quæ tenet scientiam visionis non esse causam rerum probari posse primò auctoritate S. S. idest S. P. Augustini lib. 3. de Civitate Dei c. 10. ubi ait: *Neq; enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccatum præsciuit; imò verò non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cuius præscientia falli non potest, ipsum peccatum esse præsciuit. Quia si nolit omnino non peccat; sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præsciuit, ac S. Thomæ, qui art. 8. supracitæ quæstionis ait. Scientia causans res est illa, quæ est indifferens ad opposita, hoc est ad operandum, & non operandum; & propterea ut operetur debet illi adiungi inclinatio ad effectum per voluntatem, qua determinetur ad operandum.* Adducit etiam Caspensis loco citato testimonium S. Hieronymi, qui cap. 26. Ieremiæ de om-

nibus actionibus tam bonis, quam malis ait: *Non enim ex eo quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est, sed quia futurum est, Deus novit quasi præsciens futurorum; & præterea adducit S. Iustinum Martyrem quæst. 58. ad Gentes, D. Ioan: Damascenū lib. contra Manichæos paulò ante finem, & Origen. lib. 7. in Epist. ad Rom. c. 8. ait enim Origenes. In præscientia Dei neq; salutis, neque perditionis nostræ causa consistit, quia non propterea erit aliquid, quia id scit Deus futurum; sed quia futurum est, scitur à Deo antequam fiat; nam & si fingamus Deum non præcognoscere aliquid futurum, sinè dubio erit.* Opponunt aduersarij hunc locum Origenis à S. Tho: exponi secundum causam consequentiæ, non secundum causam essendi; sed facile resp. Angelicum Doctorem eo loco denegare solummodo influxum realem in scientiam Dei, qualem habent obiecta in scientiâ nostram, & solum cerni hunc influxum in consequentia à nobis illata; nã hæc consequentia: *Ergò Deus scit rem esse futuram illata ab hoc antecedente: Res est futura non est dependens secundum influxum realem; propterea Sanctus Doctor immediatè antè dictâ expositionem, quæ est in artic. 8. quæst. 14. in responsione ad primū ait: ergò dicendum quod Origenes*

loquutus est attendens ad rationem scientiæ, cui non competit ratio causalitatis, nisi adiuncta voluntate, ut dictum est, nempe in corpore articuli, per quæ patet Angelicum Doctorem docere scientiam visionis, de qua ibi loquitur Origenes, esse speculatiuam, non verò practicam, qualis est scientia simplicis intelligentiæ adiuncta voluntate.

Explicatur, & probatur nostra conclusio hac ratione: Scientia Dei in tantum est causa rerum in quantum dirigit voluntatem Diuinam, eiq; præscribit quomodo, & quo tempore sit aliquid producendum; non potest autem scientia visionis præscribere voluntati modum operandi, cum supponat voluntatem iam determinatam ad operandum, vtpotè quæ versatur circa res futuras, quæ quatenus futuræ sunt, non aliundè aguntur, quàm à voluntate iam determinata, & propterea S. P. Augustinus lib. 15. de Trinit. c. 13. ait. *Ideo sunt quia nouit.* Manet ergò scientiam visionis esse purè speculatiuam, scientiam verò simplicis intelligentiæ quatenus præscribit modum operandi practicum esse causam rerum.

Si opponas; Scientia, quæ est causa rerum, debet esse libera; talis autem non est scientia simplicis intelligentiæ, quæ est natu-

ralis, & necessaria, benè tamen scientia visionis, quæ etiam libera dicitur. Resp. scientiam visionis dici liberam in sua radice quatenus sequitur actum liberum voluntatis; scientiam verò simplicis intelligentiæ dici necessariam, & naturalem quatenus antecedit volitionem, quæ tamen quatenus concurrit cum diuina voluntate, ad operandum liberè producit, quod contingit etiam in causis naturalibus; Et licet naturaliter sint, & operentur, nihilominus per liberam voluntatem hominum, vel Angelorum determinantur liberè ad producendum potius vnum effectum, quàm alterum; vnde, licet sit necessaria in essendo, est tamen libera in operando ratione coniunctionis cum libero Dei decreto.

Probatur etiam hæc conclusio à Caspense testimonio S. P. Augustini lib. 4. de Gen. ad litteram c. 22. vbi ait: *Cognitio fieri non potest, nisi cognoscenda precedant, & paulò post. Præcedit cognitionem quidquid cognosci potest;* Ex quo loco sic arguit: Nisi prius sit quod cognoscitur, cognosci non potest; sed obiectum scientiæ visionis sūt res futuræ, sicut obiectum scientiæ simplicis intelligentiæ sūt res possibles; Ergò sicut ob hanc præsuppositionem scientia simplicis intelligentiæ non potest causare res possi-

possibiles ; ita nec etiam scientia visionis potest causare res futuras. Respondent Thomistæ scientiam visionis duplici modo versari circa res futuras , primò vt effectricem , secundo vt speculatricem , & primo modo eandem scientiam se ipsa esse priorem, secundo verò posteriorem ; sed contra est quod scientia non potest prius efficere , quàm cognoscere ; nam tota ratio cauſandi , quæ competit cui-
cunq; scientiæ practicæ , competit ei ratione cognitionis ; & propterea prius est , quod cognoscat , quàm quod efficiat ; nam & in Diuinis est prius intelligere , quàm generare , & in humanis quicumque artifex prius cognoscit , quàm quod operetur , & nullus vnquàm prius artificiosè operatur , quàm præconci-
piat quod artificiosè operaturus est ; Ergò in priori signo rationis semper debet assignari scientiæ aliquod obiectum , quod ab ipsa cauſatum non sit.

Dices 1. S. P. Augustinum lib. 13. confess. c. 38. dixisse : *Nos itaque ista , quæ fecisti , videmus quia sunt ; Tu autē , quia vides , ea sunt ;* Ergò de mente S. P. Augustini est scientiam visionis esse cauſam rerum , hoc enim importat illud verbum videndi . Confirmari potest ex eo quod habet lib. 6. de Trinit. c. 10. *Non enim hæc , quæ creata sunt , ideo sciuntur à Deo , quia*

facta sunt ; ac non potius facta sunt , vel mutabilia , quia immutabiliter à Deo sciuntur , & lib. 15. de Trinit. c. 13. ait : *Vniuersas creaturas suas , & spirituales , & corporales , nō quia sunt , ideo nouit , sed ideo sunt , quia nouit .* Resp. S. P. & alios PP. antiquos non consueuisse vti hac distinctione scientiæ simplicis intelligentiæ , & scientiæ visionis ; sed indiscriminatim vsos fuisse verbis videndi , & intuendi ad explicandos actus diuinæ intellectionis , quibus versatur tam circa futura , quàm circa possibilia , vt patet ex lib. 83. quæst. vbi loquens de Diuinis ideis , quas appellat *rerum omnium creandarum , creaturarum rationes in mente Diuina* ait , quod illas intuetur . Sic etiam loco citato ex lib. confess. subdit : *Tu autem ibi vidisti facta , vbi vidisti facienda .* Ex quibus locis satis constat hoc verbo videndi ipsum vtā tam circa futura , quàm circa possibilia , eo quod de facto intueatur diuinas ideas , in quibus representantur res omnes possibiles antecedenter ad diuinum decretū , & diuino decreto supposito representantur futura ; Et hoc eodem modo respondendum est ad alia duo loca ex libris de Trinitate , quæ si attentè considerentur potius confirmant nostram sententiā ; nam illa verba ; *ac non potius facta sunt , vel mutabilia , quia im-*
muta-

mutabiliter à Deo sciuntur indicant ipsum loqui de cognitione possibilem, quatenus possible sunt, quæ omnino immutabiliter sciuntur tam ex parte scientiæ, quam ex parte obiecti, quod non competit rebus futuris, quæ, licet immutabiliter sciantur ex parte cognoscentis idest ipsius Dei, non tamen ex parte obiecti, quod in se variabile est, & de facto mutatur de non esse ad esse, & de esse ad non esse.

Dices 2: S. Thomas art. 8. citato distinguit inter scientiam, quæ est causa rerum, & scientiam simplicis intelligentiæ; nam illam appellat scientiã approbationis, quod non competit huic, quod etiam expressè docuit quæst. 7. de veritate art. 8. Ergo scientia simplicis intelligentiæ non est illa, quæ sit causa rerum. Respondet Caspensis scientiam approbationis distinguere à scientia simplicis intelligentiæ quatenus ista repræsentat possibilitatem operis, non verò quatenus repræsentat convenientiam, & modum, & habet adiunctum diuinum beneplacitum; nam hac ratione scientia simplicis intelligentiæ appellatur etiam scientia approbationis; Et hæc est expressa sententia eiusdem S. Tho: artic. 8, quæst. 14. 1. par. in corpore, ubi dixit. *Cum enim forma intelligibilis ad opposita se habeat, cum sit ea-*

dem scientia oppositorum, non produceret determinatum effectum, nisi determinaretur ad unum per appetitum, ut dicitur in 9. Metaph. Manifestum est autem quod Deus per intellectum suum causat res, cum suum esse sit suum intelligere; Unde necesse est quod sua scientia sit causa rerum, secundum quod habet voluntatem coniunctam; unde scientia Dei secundum quod est causa rerum, consuevit nominari scientia approbationis. Ex his verbis constat scientiam illam, quæ est causa rerum, esse formam intelligibilem se habentem ad opposita, quod non potest competere scientiæ visionis, quæ est determinata ad alterum oppositorum, sed solum scientiæ simplicis intelligentiæ, quæ versatur circa quæcumq; possible; ac propterea circa quæcumq; opposita, & hæc adiuncto diuino decreto, seu beneplacito vocatur à S. Doctore scientia approbationis, ac proinde hæc distinguitur ab illa non totaliter, & adæquatè, sed tanquam includens ab incluso, quatenus scilicet scientia simplicis intelligentiæ includitur in scientia approbationis, & hæc superaddit diuinum decretum, seu beneplacitum.

Dices 3. Scientia Dei, quæ non solum virtute, sed etiam actu est causa rerum, præsupponit determinationem liberam diuinæ voluntatis;

catis : sed scientia, quæ præsupponit talem determinationem circa tale obiectum, non est scientia simplicis intelligentiæ ; Ergò hæc non potest esse causa rerum. Maiorem probat Serra loco citato ex D. Tho: textu à nobis immediatè adducto ; Minorem verò probat, ex eo quod huiusmodi scientia feratur circa rem futuram, cum præsupponat actum efficacem diuinæ voluntatis circa talem rem ex vi enim efficacis, & determinatione illius diuini actus illa res habet rationem futuræ, & sic cognitio Dei circa talem rem, quæ præsupponit eiusdem actum liberum Dei, fertur circa rem futuram. Ergò non est simplicis intelligentiæ. Resp. nego maiorem. Ad probationem eius resp. tantum abesse, vt S. Thomas doceat scientiam, quæ est causa rerum, præsupponere determinationem Diuinæ voluntatis, vt potius doceat omnino oppositum, ait enim ibi illam formam intelligibilem esse causam rerum, quæ se habet ad opposita, & determinatur per decretum, & actum voluntatis ad producendū ; Ergò de mente S. Tho: est scientiam, quæ est causa rerum, præsupponi, non verò præsupponere diuinum decretum ; Et eodē modo negatur minor ratione subiecti non supponentis, quatenus scilicet in ea supponitur scientiam,

G

quæ est causa rerum, præsupponere determinationem diuinæ voluntatis. Ad eius probationē resp. huiusmodi scientiam ferri circa rem futuram vt causam ipsius dando illi esse, ac proindē vt præcedentem, quemadmodum scientia artificis ; Sicut enim artifex, quando operatur, non præsupponit rem factam, sed per suam cognitionē illam producit, sic illa scientia Dei non præsupponit rem futuram, sed adiuncto diuino decreto confert illi pro diuersitate temporū & esse futurum, & esse præsens.

Dices 4. Per scientiam simplicis intelligentiæ repræsentantur diuinæ intellectioni solū ea, quæ Deus potuit facere, & nunquā est facturus ; sed ista nunquā actu producuntur ; Ergò scientia simplicis intelligentiæ non potuit esse actu causa rerum. Resp. maiorem esse falsam quoad illam limitationem, versatur enim illa scientia circa omnia possibilea, in quibus comprehenduntur etiā illa omnia, quæ aliquando producuntur.

Dices 5. Si verum esset dicere: Quia res futuræ sunt ideò cognoscuntur à Deo, esset etiam verum Deum accipere scientiam à rebus, ac proindē eius cognitionem non esse infallibilē ; desumeretur enim ab obiecto fallibili, quale est futurum contingens, quod potest esse,

g g 2

le. & non esse. Hæc sunt inconuenientia; ergò dicendum est illam causalem nõ esse verã. Resp. nego vtramq; sequellam, neque enim scientia Dei accipitur à rebus, neque causatur ab illis, vt causatur nostra, sed solùm se habent terminatiuè in ordine ad illam, quod nullam importat causalitatem; sic etiam negatur altera sequella; nam, licet futurũ contingens respectu suæ causæ proximæ, quæ potest agere, & non agere, sit fallibile, ex suppositione tamen quod sit futurum, habet infallibilitatem consequentiæ, quæ à Deo ignorari non potest, ac proindè respectu notitiæ ipsius est infallibile, estò etiam ab eo sciatur illa fallibilitas respectu causæ proximæ, quæ tamen non refundit vllam fallibilitatem in scientiam Dei.

Dices 6. Saltem sequitur ex illa causali priorem esse voluntatem

hominis voluntate Dei, necesse est enim illa data, admittere prius esse quod Petrus sit consensurus, quàm quod Deus cognouerit consensum eius futurum; Ergò prius intelligitur consensus Petri futurus ex innata voluntate eius, quàm quod Deus sciat illum esse futurũ, & sic prior esset voluntas hominis voluntate Dei, & à primo ad vltimum aliquid esset ab homine, quod non esset à Deo. Resp. nego consequentiam. Ad probationem resp. nullum esse incõueniens quod prius intelligatur consensus Petri futurus, quàm quod Deus scientia visionis præsciat illum esse futurum; negatur tamen indè sequi hoc prius intelligi, quàm quod Deus talem consensum velit sua efficaci voluntate; præcedit enim semper voluntas Dei omnẽ effectum, & actum futurum, post quem intelligitur esse in Deo scientia visionis.

A X I O M A Q V A R T V M.

De cognitione, quam habet Deus de negationibus, entibus rationis, ac etiam de malis, tàm culpa, quàm pena.

Ex lib. de Gen. ad litt. imperfect. c. 45.

Quadam ergò & facit Deus, & ordinat, quedam verò tantum ordinat. Iustos & facit, & ordinat; peccatores autem in quantum pec-

atores sunt, non facit, sed ordinat tantum; quippe cum illos ad dexteram illos ad sinistram constituit, & quod in ignem aeternum iubet ire, ad meritorum ordinem valet; ita species, naturasque ipsas & facit, & ordinat; priuationes autem specierum, defectusque naturarum non facit, sed ordinat tantum.

D V B I V M.

Vtrum Deus cognoscat priuationes, negationes, entia rationis, & quaecumque mala.

Dico 1. certum esse Deum cognoscere priuationes, negationes & quaecumque non entia. Probat 1. ex Epist. ad Rom. 4. ubi dicitur: *Deus vocat ea, quae non sunt*, quae vocatio non potest esse sine cognitione; sic etiam ex Isaia 1. conuenitur Deus his verbis: *Israel autem me non cognouit, & Populus meus non intellexit*. Ergo Deus cognoscit negationes, & priuationes harum cognitionum, & per consequens etiam quarumcumque formarum, & entitatum. Probat 2. a priori, quia Deus perfectissime cognoscit omnes formas creatas, & eas esse separabiles a subiectis, & interdum de facto esse separatas. Ergo cognoscit earum priuationes & possibiles, &

actu existentes in subiectis. Probat 3. quia Deus cognoscit perfectissime quamcumque rem cum omnibus illis, quae aut conueniunt, aut repugnant illis, inter quae sunt plurimae negationes, & priuationes. Ergo negari non potest Deum cognoscere huiusmodi carentias.

Dico 2. Deum cognoscere priuationes per formas illis oppositas, & negationes in repugnantia extremorum, Probat 1. auctoritate D. Tho: qui 1. par. quest. 14. art. 10. ubi quaerit quomodo Deus cognoscit mala, ait: *Sic autem est cognoscibile unumquodque secundum quod est; unde, cum hoc sit esse mali, quod est priuatio boni, per hoc ipsum quod Deus cognoscit bona, cognoscit*

gnoscit etiam mala, sicut per lucem cognoscuntur tenebrae; unde dicit Dionys. 7. cap. de divinis nominibus. Deus per semetipsum tenebrarum accipit visionem, non aliunde videns tenebras, quam à lumine. Prob. etiam ratione, quia privatio non habet entitatem positivam, per quam possit terminare positivè cognitionem; Ergò solum potest cognosci in ipsa forma opposita, nam cæcitas v. g. non potest concipi, nisi simul concipiatur visus, cuius est carentia; Ergò in nullo alio medio aptius potest cognosci, quam in forma opposita. Hoc ipsum dicendum est de negationibus, nam cognita natura Leonis, & natura Equi, Deus cognoscit Equum non posse esse Leonem, & per consequens repugnare, siue non posse identificari hæc duo entia. Ergò Deus cognoscit hanc negationem in extremis repugnantibus.

Dices 1. cognoscere unum per aliud prius cognitum est cognitio imperfecta, & propterea non potest tribui Deo. Ergò Deus non potest cognoscere privationes, & negationes per formas, & entitates oppositas. Resp. quod tunc solum dicit imperfectionem, cum illud aliud est cognoscibile per se, non verò quando non est cognoscibile alio modo; at privationes, & negationes non possunt defini-ri, nec concipi nisi per formas op-

positas, & ideo nullum est inconueniens, imò est necessariū quod à Deo hoc modo cognoscantur.

Dices 2. Deus non fingit entia rationis. Ergò non cognoscit privationes, & negationes. Probatur consequentia, quia privatio, & negatio cognitæ sunt entia rationis. Resp. hoc nomen entis rationis esse æquivocum, ac propterea distinguendum, nam si nomine entis rationis intelligatur illud metaphysicum, quod in suo conceptu involuit duo prædicata contradictoria identificata, falsum est negationes, & privationes esse entia rationis, cum reuera non existente potentia visiva in oculis Petri Petrus sit cæcus, & per consequens conceptus iste non involuit duo prædicata contradictoria, & non est ens rationis. Si verò nomine entis rationis intelligatur conceptus ille obiectivus, cui à parte rei non correspondet entitas positiva, transeat esse ens rationis, sed hoc modo non est inconueniens admittere illud in Deo, ut omnes fatentur. Consequenter ad hæc

Dico 3. si dantur entia rationis, ut chimæra, Hircocærus, & similia, cognosci à Deo per ordinem ad intellectum nostrum, non tamen per ordinem ad intellectum suum. Dixi si dantur, nam hodie probabilis est sententia, quæ negat huiusmodi entia, ut dixi in

cap. 13. *Metaphys.* & certè de entibus rationis inuoluentibus explicitè duo prædicata contradictoria dicendum est ea non posse dari nec etiam in intellectu nostro; nā sicut negatio à parte rei destruit illud esse positium, cui opponitur, ita negatio obiectiua in intellectu destruit necessariò illud esse positium obiectuum, cui obiectiue opponitur. Verum, data communi sententia quoad prædicata contradictoria, quæ virtualiter, & implicitè inuoluuntur in Hircoceruo, & chimæra, probatur conclusio, quia Deus non potest ignorare nostras cognitiones, nec posset eas comprehendere, ut verè comprehendit, nisi videret obiecta illarum; Ergo videt nos cognoscere, & apprehendere ad modum entis, quod reuerà non est ens; sed hoc est cognoscere entia rationis formata à nostro intellectu; Ergo Deus videt huiusmodi entia rationis per ordinem ad nostrum intellectum. Quod verò non cognoscat ea per ordinem ad suum intellectum probatur, quia esset maxima imperfectio apprehendere rationem entis in non ente, sicut rationem falsi in vero, & rationem mali in bono; nam in eo casu non esset conformitas, nec adæquatio inter repræsentatum, & repræsentantem, quæ imperfectio adhuc maior esset in intellectu di-

uino, quàm in nostro, nostra enim apprehensio, cum sit imperfecta, habet simplicem rationem apprehensionis; in Deo verò cum sit perfectissima, habet etiā rationem iudicij; ergò tollenda est à Deo huiusmodi imperfectio, in cuius iudicio non potest reperiri falsitas, nec deceptio, qualis est illa maxima inadæquatio, & difformitas cū obiecto, & cōsequenter Deus non potest cognoscere entia rationis per ordinem ad suum intellectum.

Dices 1. ex *Arist.* lib. 1. poster. c. 2: quod non est, non est scibile; sed chimæra non est, cum sit res impossibilis; ergò non cognoscitur à Deo. Resp. mentem *Aristotelis* esse ea, quæ non conueniunt alicui, non sciri de illo cognitione demonstratiua; nam essentia non potest esse medium ad demonstrandum de subiecto ea, quæ illi non conueniunt, nec ab eius essentia profluunt; ex hoc tamen non sequitur chimæram non esse cognoscibilem; nam, licet habeat esse fictum ab intellectu humano, non verò esse reale entis positiui, illud tamen esse fictū est quid cognoscibile ab intellectu humano, & Diuino, ac proindè habet cognoscibilitatem sibi proportionatam.

Dices 2. Ens rationis non habet aliud esse, quàm cognosci, & obijci intellectui; Ergò si cognoscitur,

scitur, & obijcitur intellectui Diuino, habebit etiam esse in ordine ad illum, & reuerà dici poterit Deum facere entia rationis, vt arguit Vasquez disput. 61. cap. 2. Resp. negando fieri entis rationis nihil aliud esse, quàm illud obijci intellectui; nam vltèriùs exigitur vt illud obijciatur ex imperfecto modo concipiendi fingendo ad modum entis, quod non est ens, qui modus non est in Deo, sed in creatura per indebitā tendentiam. Dices illud esse obiectiuum, quod est ens rationis, habet esse in mēte Dei, & est à sola intellectuione diuina. Ergò aut ens rationis non obijcitur intellectui Diuino, aut formatur ab ipso. Probatur antecedens, quia intellectus humanus non est causa illius entis rationis, prout est obiectiuè in intellectu Dei; Ergò causa illius est solus intellectus Diuinus; quod confirmari potest, quia Deus ab æterno cognoscit entia rationis antequàm in tempore fiant ab intellectu humano; ergò illud esse æternum obiectiuum in mente Dei est independentè ab intellectu creato à solo intellectu Diuino. Resp. nego antecedens, & ad probationem primam dico intellectum humanum errantem, seu fingentem esse causam, quod entia rationis habeant esse obiectiuè in intellectu diuino, quemadmodum volū-

tas nostra errans, & peccans est causa quod nostri errores, & peccata habeant esse obiectiuè in intellectu diuino; vndè quemadmodum non potest dici intellectum diuinum cognoscendo nostros errores, aut peccata, errare, aut peccare, sic nec etiam potest dici quòd De⁹ cognoscendo nostra entia rationis faciat entia rationis, quæ sunt veluti quædam peccata, & errores nostri intellectus. Ad secundam probationem responderetur neque illud esse obiectiuum æternum esse independentens à nostro intellectu aut possibili, aut existente secundum diuersitatem cognitionum; nam per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscit entia rationis, quæ possunt fieri à quocumque intellectu creato, per scientiam verò visionis omnia illa, quæ actu fiunt in tempore.

Hæc dicta sunt in gratiam communioris sententiæ asserentis in nostro intellectu dari huiusmodi entia rationis; nā de cætero existimo probabilissimum esse nec etiā in nostro intellectu dari talia entia, sed solum tendentias indebitas, per quas denominamus identificata illa, quæ concipimus connexa, compaginata, & vnita; quæ vniones, vt repræsentantur nostræ imaginationi, & nostro intellectui, non habent impossibilitatem saltem respectu diuinæ omnipotentiae;

riæ; neque enim erit impossibile apud Deum omne verbum; nam omne id, quod à nobis potest concipi, eo modo quo potest concipi, à Deo potest fieri.

Dico 4. Deum cognoscere tam mala culpæ, quam mala pænæ. Probat 1. ex Sacra Scriptura, nam Psalm. 89. habetur: *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo,* & Psalm. 68. *delicta mea à te non sunt abscondita,* & hoc quoad mala culpæ; quoad mala pænæ verò habetur Isaïæ cap. 45. *Ego Dominus creans malum,* & Amos cap. 3. *Si erit malum in Ciuitate, quod Dominus non fecerit,* & Prou. c. 15. *Infernus, & perditio coram Domino;* quia verò malum non cognoscitur nisi per bonitatem illi oppositam, difficultas est quomodo mala ista cognoscantur à Deo, in qua controuersia dicendum est in sententia eorum, qui affirmant malitiam moralem consistere in aliquo positiuo, hæc mala culpæ cognosci in se ipsis; in sententia verò eorum, qui tenent tam mala culpæ, quam mala pænæ in priuatione consistere, dicendū est cognosci per bonitatem, siue per bona illis opposita: Prima pars huius assertionis patet ex supradictis, quia entia positiua se ipsis terminant diuinam cognitionē. Posterior pars probatur, quia priuationes, & negationes non cognoscuntur, nisi

per bonitatem, seu formas illis oppositas; verum cum huiusmodi priuationes, & negationes opponantur, & bono finito, & bono infinito, difficultas est an cognoscantur per hoc, an verò per illud, cui dubitationi respondetur cum S. Thoma, & alijs communiter eatenus cognosci, quatenus cognoscitur bonum creatum, quo formaliter priuant illæ negationes, & priuationes, in quibus consistit ratio formalis mali. Probat 1. quia vnumquodq; ita se habet ad cognosci, sicut se habet ad esse; sed malum, cum sit priuatio boni, quod debet inesse, non potest esse priuatio Dei, qui nulli aptus est inesse; ergo &c. Probat 2. quia non omnem malum priuat Deo, sed tantum malum culpæ, & hoc non priuat Deo tanquam forma opposita, sed tanquam obiecto, vel termino illius formæ, vt cæcitas priuat colore, quia priuat visu, est enim peccatū actuale priuatio re-
 stitudinis debitæ inesse, quæ ordinat in Deum, & peccatum habituale est priuatio gratiæ, quæ nos vnit cum ipso Deo. Probat 3. & vltimo quia Deus cognoscit vnā priuationem esse diuersam ab alia, & non ratione negationis, in qua omnes conueniunt; Ergo ratione positiui, cui opponuntur, sed Deus est idem bonū incommutabile; ergo &c. Quamquam

quam igitur Deus non cognoscat priuationem per eius oppositum, tanquam per rationem cognoscendi, quia quidquid cognoscit per suam essentiam cognoscit, attamen essentia diuina nō est illi ratio cognoscendi priuationes, nisi quatenus est illi ratio cognoscendi bona, quibus illæ priuant.

Dices 1. ex D. Dionysio cap. 7. de Divinis Nominibus habetur Deum per semetipsum tenebrarū accipere visionem ad eū modum, quo lux illa in se cognosceret, si esset particeps cognitionis; ergo cognoscit priuationes per se ipsū, & non per formas illis oppositas. Resp. D. Dionysium ibi non agere de modo, quo Deus cognoscit priuationes, sed de modo, quo Deus cognoscit creaturas, & solum contendit earum notitiam Deum habere in se, antequam eas producat, nec aliundē emendicare cognitionem; Deum autem metaphoricē appellat lucē, creaturas verō tenebras; præterquamquod D. Dionysius relatus à S. Tho. art. 10. quæst. citatæ ait post dicta verba *non aliundē videns tenebras quā à lumine*, vbi indifferenter loquitur de lumine creato, vel increato, illo vt forma opposita, isto vt obiecto vel termino, quo priuat in alium culpæ.

Dices 2. Artifex per suam artem cognoscit omnes incongrui-

tates in communi, & in particulari, quatenus discordant, & in communi, & in particulari à regulis tum generalibus, tum specialibus; at cum Deus sit causa vniuersalis omnium, & particularis cuiuscumque entis, quodlibet malum discordat ab eo tanquam ab arte diuina, cui deberet esse conforme. Ergo quodlibet malū cognoscitur per illam bonitatem Dei, quæ est regula omnium. Resp. neque artificem cognoscere incongruentias artefacti, nisi quatenus cognoscit congruentias, quarum defectum illæ priuationes important, & sic neq; Deus cognoscit discrepantiam malorum, nisi quatenus cognoscit congruentiam effectuum, cuius priuatio est illud malum, siue illa malitia.

Dices 3. habemus in Habacuc cap. 1. *mundi sunt oculi tui, ne videas malum*, & præterea Aristoteles lib. 3. de Anima text. 25. docet intellectum, qui cognoscit priuationem debere esse potentiam; sed intellectus Diuinus est semper in actu; ergo non cognoscit priuationem. Resp. Prophetam ibi loqui de scientia approbationis, secundum quā Deus dicitur nescire ea, quæ non approbat, vt explicat S. Pater lib. 83. quæst. qu. 60, vbi ait. *Sicut scire Deus dicitur etiam cum scientem facit, &c. sic & cum dicitur nescire, aut pro eo di-*

eo dicitur, quod non approbationem
Aut pro eo quod utiliter ne-
scientes facit; Ideò benè accipitur
id, quod dictum est solum sci-
re Patrem sic dictum esse,
quia Filium facit scire, & quod di-
ctum est nescire Filium, sic dictum
est, quia facit nescire homines, idest
non prodit eis, quod inutiliter sci-
rent. Ad Aristotelem resp. loqui
de intellectu sumente cognitionem
à rebus, & ibi disputare contra
Platonem, qui ponebat scientiam
animæ congenitam, contra quem
ostendit intellectum accipere spe-
ciem à rebus, & propterea debe-
re esse in potentia, & habere pri-
uationem in se ipso; nam si esset
semper in actu, nunquam priua-

tionem extra se cognosceret, quod
sic declaratur; Ideò intellectus per-
cipit priuationem lucis, quia per-
cipit in oculo sano negationem vi-
sionis, quæ visio si semper esset
actu in oculo, nunquam percipe-
rentur tenebræ; Et quia operan-
te sensu operatur etiam imagina-
tic, & intellectus, ex eo quod in-
tellectus non percipit in aliqua re
formam aliquam, cognoscit inesse
priuationem; secus tamen dicen-
dum est de Intellectu Diuino, qui
cognoscit omnia per suam essen-
tiam, & semper est in actu, ut ibi
docet etiā Philosophus iuxta com-
munioem expositionem, quo lo-
co asserit, etiam omnem priuatio-
nem cognosci per suum oppositū.

AXIOMA QUINTVM.

*De cognitione quam habet Deus de futuris
contingentibus.*

Ex lib. 6. de Gen. ad litteram cap. 17.

Hoc autem necessario futurum est, quod ille vult, & ea verè futura
sunt, quæ ille præsciuit; nam multa secundum inferiores causas fu-
tura sunt, sicut ibi sunt; sed si ita sunt, & in præscientia Dei vera futu-
ra sunt; Si autem ibi aliter sunt, ita potius futura sunt, sicut ibi sunt,
ubi qui præscit, falli non potest.

D V B I V M.

Vtrum Deus cognoscat futura contingētia absoluta.

Contra errorem Gentilium, & Hereticorum negatium Deo cognitionem futurorum contingētium, quē tenuit Clc. lib. de fato & lib. de Diuin; quem dicitur deprompsisse ex Aristotele lib. 1. de Interp. c. 8. qui arbitratus est præscientiam futurorum non posse consistere cum libertate creata, & censuit minoris incommodi esse præscientiam Deo negare, quàm nostram euertere libertatem, disputauit acriter S. P. Aug. lib. 5. de Ciur. Dei c. 9. & 10. cuius verba hîc adduco pro maiori intelligentia eorū, quæ de hoc puncto dicenda sunt; Ait igitur cap. 9. *Multò sunt autem tolerabiliore, qui vel sydereæ fata constituunt, quàm iste, qui tollit præscientiam futurorum, nam & confiteri esse Deum, & negare præscium futurorum apertissima insania est: in lib. verò de Diuin. ex se ipso apertissimè oppugnat præscientiam, futurorum; hoc autem totum facere videtur ne fatum esse consentiat, & perdat liberam voluntatem Infra. Quia si præscita sunt om-*

nia futura, hoc ordine venient, quæ ventura esse præscita sunt, &c. quod si ita est &c. frustra leges dantur &c. Hac ergò ne consequantur, non vult esse præscientiā &c. Atq; ita dum vult facere liberos, facit sacrilegos; Infra ordinem autem causarum, ubi voluntas Dei plurimum potest, neq; negamus, neque fati vocabulo nuncupamus, nisi fortè ut fatum à fando dictum intelligamus. Infra. Quomodo igitur ordo causarum, qui præscienti certus est, Deo id efficit, ut nihil sit in nostra voluntate, cum in ipso causarum ordine magnum habeant locum nostræ voluntates? Infra. Quapropter & voluntates nostræ tantum valent, quantum Deus eas valere voluit, atq; præsciuit; & ideo quidquid valent certissimè valent, & quod facturæ sunt ipsæ omnino facturæ sunt, quia valituras, atque facturas ille præsciuit, cuius præscientia falli non potest. Quapropter si mihi fati nomen alicui rei adhibendum placeret, magis dicere fatum esse firmioris, potentioris voluntatem, qui cum habet in potestate,

state, quam illo causarum ordine, quem Stoici fatum appellant, arbitrium nostrae voluntatis auferri. Et cap. 10. Non ergo propterea nihil est in nostra voluntate, quia Deus praesciuit, quod futurum esset in nostra voluntate, non enim qui hoc praesciuit nihil praesciuit. Porro si ille, qui praesciuit quid futurum esset in nostra voluntate non utique nihil, sed aliquid praesciuit, profecto, & illo praesciente est aliquid in nostra voluntate. Infra. Proinde non frustra sunt leges &c. quia & ipsas futuras esse praesciuit, & valent plurimum, quantum eas valituras esse praesciuit. Et sic de precibus &c. Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum praesciuit; immo ideo non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cuius praescientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse praesciuit, qui si noluit utique non peccat; sed si peccare noluerit, etiam hoc ille praesciuit. Quibus hic stantibus.

Dico 1. esse de fide Deum cognoscere omnia futura contingentia absoluta, quod probatur ex S. Scriptura, & primo ex Psal. 138. Intellexisti omnes cogitationes meas de longe, & omnes vias meas praevidisti, & Sap. c. 8. Signa, & monstra scit, antequam fiant, & eventus temporum, & seculorum, & Isa. c. 41. Annunciate quae ventura sunt

in futurum, & sciemus quia Dei estis; propterea S. Hieron. contra Pelagianos scribens ait. Cui praescientiam tollis auferis & diuinitatem. Probatur 2. ex praedictionibus Diuinis, quae passim habentur in Sacra Scriptura, quae necessario supponunt praescientiam horum futurorum, ut propterea Tertullian. lib. 2. contra Marcionem cap. 5. dicat. Praescientia Dei tot habet testes, quot habet Prophetas. Et confirmatur, quia certitudo propheticæ reuelationis est de fide ex Epist. 2. D. Petri c. 1. Habemus certiore propheticum sermonem; ergo etiam est de fide Deum praescire futura certa, & infallibili scientia. Consequentia est manifesta, nam huic scientiae innititur tota certitudo prophetiae, quia, si Deus reuelaret Prophetis ea, quae solum cognosceret coniecturaliter, non posset ea reuelare certitudine infallibili, cui non posset subesse falsum; neque satis est dicere Deum ea cognoscere, quando sunt, quia, nisi cognosceret antequam fiant, imò ab aeterno, acquireret scientiam de nouo, quod de Deo dici non potest; neque potest dici eum praescire futura, sed solum cognoscere existentia, & praesentia.

Hæc doctrina ex duplici capite tum à Philosophis Gentilibus, tum ab Hæreticis fuit in dubium reuocata. Primum est propter inde-

terminationem obiecti, quod, cum non sit determinatè cognoscibile, nec determinatè dicunt cognosci, qua ratione existimant plures moderni Aristotelem, dum negat alterà contradictoriarum de futuris contingentibus in singulari esse determinatè verā tollere præscientiam, ac providentiam Dei. Secundum est propter absurdum, quod putavit Cicero, & post ipsum Simon Magus, Vuiclephus, Lutherus, Calvinus, & alij Hæretici, & dicitur etiam Stoicos idē sensisse, nempe quod ex præscientia Dei voluntas nostra necessitetur ad operandum, quod est contrā rationem liberi arbitrij.

Primum caput communiter rejicitur in Logica, vbi etiam ex principijs eiusdem Philosophi alteram contradictoriarum de futuris contingentibus in particulari debere esse determinatè veram ostenditur; nam, cum doceat in contradictorijs vniuersalibus de futuro contingente alteram esse determinatè veram, necessariò etiam concedendum est hoc in singularibus, quod nunc sic breuiter ostendo. Ex istis duabus propositionibus contradictorijs: Omnis homo cras ambulabit: Aliquis homo cras nō ambulabit, particularis etiam per Philosophum lib. i. Perhiermenias cap. vltimo est determinatè vera; sed non potest particularis esse de-

terminatè vera, nisi illud syncategorema (Aliquis,) supponat determinatè pro aliquo videl. pro Petro; ergò hæc est determinatè vera: Petrus cras non ambulabit; Ergò in contradictorijs de futuris contingentibus in singulari est determinata veritas in altera earum; nam in præsentī casu altera contradictoria istius, videlicet: Petrus ambulabit, est determinatè falsa, vt sequitur necessariò ex dictis. Maior patet quia altera est determinatè vera, & non est vniuersalis, vt cōstat; ergò particularis. Minor probatur, quia est determinatè vera, quatenus contradictoria est determinatè falsa; sed non potest esse contradictoria falsa, nisi supponat pro aliquo determinatè iuxta præcepta Summulistarum, quæ requirunt vt, si in altera contradictoria terminus supponit distributiue, in altera supponat determinatè; nam, si supponeret confuse, nulla esset contradictio, vt est clarum in illis propositionibus: *Vterq; oculus est necessarius ad videndum. Aliquis oculus non est necessarius ad videndum*, quarum secunda, nisi aliquis determinatè supponeret, nulla esset contradictio cum prima, & nulla veritas, & per hæc patet responsio ad primum caput, & ad fundamentum Aristotelis; ergò &c.

Secundum caput induxit Mar. Tul.

Tul. Ciceronē, vt testatur S.P. Augustin⁹ in locis, & verbis supra adductis, vt negaret in Deo præscientiam, ne in nobis negaret liberum arbitrium, atq; ita *dum facit homines liberos*, ait S.Pater, *facit eos sacrilegos*. Pro solutione argumentorum, quæ fiunt ab Hæreticis ex hoc, & cum hoc fundamento, prius sunt aliqua prænotanda.

Præmitto igitur. 1. præscientiam comparari ad effectum futurum solum in ratione cognitionis non verò in ratione causæ; cognitio autem non mutat naturam obiecti, sed illā supponit; quapropter hoc ipso quod Deus dicitur præscire aliquid, supponitur res futura.

Præmitto 2. duplicem esse necessitatem in rebus, alteram antecedentem, quæ se tenet ex parte causæ, & ita determinat ad vnā partem, vt non possit in aliam se determinare, aut mouere, qua ratione ortus Solis crastinus dicitur nunc necessarius, quia eius causa ad ipsum necessariò terminabitur; alteram consequentem, quæ se tenet ex parte effectus, qui ex suppositione quod sit, necessariò est, & ex suppositione quod sit futurus, necessariò est futurus, & sic etiam si est præteritus, necessariò est præteritus, quam distinctionem insinuauit etiam Aristoteles loco citato, quando dixit: *Id, quod est,*

dum est, necessariò est: non tamen est simpliciter necessarium, sed secundum quid, idest ex suppositione, cum quo in omnium sententia rectè cohæret contingentia, & libertas.

Præmitto 3. tam præsens, quàm præteritum, ac etiam futurum contingens conuenire in hoc, quod non habeant necessitatem, nisi ex suppositione, siue consequentem, vt appellant, siue quoad statum, quia videlicet præsens, cū est præsens, necessariò est præsens, & sic est de futuro, ac præterito, sed in eo differre, quòd præsens, ac futurum materialiter, & specificatiuè accepta nullam habent necessitatem; nam id, quod est præsens, aut futurum, secundum se potest non esse, aut non fore; præteritū verò etiam materialiter sumptum non potest non fuisse, vt fatentur omnes; in quo tamen discrimine etiam aliter de futuro, ac de presente loquendum est; nam præses partim conuenit cum præterito, quatenus est extrā suas causas, & sic non potest, dum est, non esse, partim cum futuro, quatenus potest continuari, & sic dicimus rem, quæ præsens est, posse non esse præsentem simultate potentia, non potentia simultatis, & rem, quæ est futura, non esse futuram, non autem rem, quæ præterita est, nō esse præteritam, eo quod possibi-

litas ad non essendum oriatur ex indifferentia causæ, quæ indifferentia tamdiu manet, quamdiu causa non est reducta ad actum, non est autem reducta quoad futurum, & præsens, quatenus hoc præsens pēdet, siue tendit in futurum, sed quoad præteritum. Ex hoc discrimine oritur in nobis difficultas intelligendi quomodo, cum ab æterno Deus præsciuerit peccatum Petri futurum, illudq; in tempore prædixerit, & fieri nō possit, quin præteritum sit præteritum, adhuc maneat libertas ad non peccandū; ut enim scribit Scotus in 1. dist. 40. quæst. vni. S. ad primum: Si per impossibile intelligeremus Deum non adhuc determinare alterā partem, sed deliberare quid agendum, facile caperemus contingētiā salutis; Sic etiam facile caperemus sublata per intellectum cognitione Dei præcedere effectū contingentiam, & libertatem effectus; sed reuerā perindē est iudicandum de præscientia, ac si esset solūmodo cognitio concomitans, aut subsequens effectum, cum non habeat causalitatem in actum, imō illum prius natura supponat, ut supradiximus cum S. P. quamuis duratione præcedat existentiam illius in tempore propter immutabilitatem Dei, qui non potest aliquis rei cognitionē de nouo acquirere, sed quidquid cognoscit,

ab æterno cognouit; nec magis officit nostræ libertati præscientia Dei, quam præscientia creaturarū; & sicut sua præscientia de illis rebus, quas ipse est ad extra producturus, non officit suæ libertati, quo minus illas liberē producat, sic nec etiam officit nostræ. His positis venio ad argumenta Hæreticorum.

Primum argumentū, quod obiecit Vuiclephus tom. 1. lib. 1. art. 1. cap. 21: fuit hoc. Deus necessario cognoscit futurum contingens; ergo hoc erit necessarium; nam ex antecedente necessario sequitur consequens necessarium. In solutione huius argumēti assererat hæreticus iste Armacanū per 20. annos laborasse, & tandem dixisse Christum Dominum in prædictione Petri peccaturi potuisse errare; hoc tamen esse imposturam affirmant Valdensis, & Becanus 1. p. cap. 10. quæst. 12. n. 7. nam in Armacano nihil tale legitur. Hoc idem argumentum per tria sæcula ante Vuiclephum proposuit S. Anselmus lib. de concordia præscientiæ, prædestinationis, & Gratiæ cap. 1. & optimē soluit, cuius verba infrā referam, quia sunt consideratione digna, post solutiones Theologorum Scholasticorum.

Respondet igitur primò Scotus in 1. dist. 39. qu. 4. & cum eo Durandus distinct. 38. quæst. 3. si particula,

ticula, necessario, determinet compositionem verbi cum subiecto, antecedens esse verum; si determinet compositionem materiae verbi cum verbo, esse contingens; & primo modo facere sensum compositum, secundo verò modo facere sensum diuisum; consequens autem non sequi ex antecedente in sensu composito, quia non sequitur ex eo quod Deus necessario cognoscit, sed ex sensu diuiso. Hæc responsio, licet contineat veritatem, non tamen satis ostendit quod antecedens non sit necessarium etiam in sensu diuiso ea necessitate, quæ tollit libertatem arbitrij creati, cum ab æterno sit positum in actu, & sit immutabile. Propterea S. Tho. art. 13. quæ. 14. in responsione ad 3. docet materiam verbi, ex eo quod sit contingens, non obstare quominus illud antecedens possit esse necessarium; nam ita potest esse necessarium, quod dixerim hominem esse albū, sicut quod dixerim hominem esse animal. S. Bonaventura, Richardus, & Scotus respondent consequens esse necessarium necessitate consequentiæ, non verò necessitate consequentis, quemadmodum cum dicitur: Petrus currit; ergo mouetur, nam consequens non est necessarium secundum se, sed vt sequitur ex illo antecedente; sed contra est, quia in hoc simili nul-

la est difficultas, eo quod antecedens est simpliciter contingens, & sic etiam consequens, quod auferri potest sublato antecedente; in proposito verò illud antecedens est immutabile, & iam præteritū; quemadmodum igitur si non posset auferri cursus à Petro, nec posset auferri motus, sic, cum non possit à Deo auferri, quin sciat peccatum Petri, nec etiam videtur posse tolli peccatū in re. Ex hoc etiam refellitur quod alij dicunt Petrum peccaturum necessario, nō simpliciter, sed ex suppositione, quod Deus sciat peccaturum; nā si suppositio non est in nostra potestate, nec etiam erit illud, quod ex illa sequitur. S. Thomas loco citato respondet illud consequens non esse necessarium secundum se, sed quatenus subest scientiæ Dei, & vniuersaliter quoties in antecedente ponitur actus animæ idest cognitionis, vel appetitus, consequens non esse accipiendum secundum se, sed vt substat actui. Contra hoc est id, quod obijcitur à nostro Gregorio Ariminensi, & à pluribus recentioribus, primò quia conceditur illud antecedens esse necessarium, quod est simpliciter contingens, secundo quod regula S. Thomæ non habet locum nisi in illis, quæ conueniunt obiecto ex vi actus animæ; sed sic est quod futuritio, vel necessitas nō

conuenit obiecto ex vi præscientiæ Dei secundum se; ergo sum⁹ extrâ casum; Tertiò quia, quando res cognoscitur sicuti est, ex antecedente licet inferre consequens etiam præsciindendo ab actu animæ; nam, si cognoscitur corpus constare ex materia, & forma, licet inferre esse tale, & hoc habere esse independentem ab illo actu cognitionis; nec obstat similitudo, quam affert Angelicus Doctor de materialitate obiecti; nam, cū intellectus noster concipit corpus, non affirmat illud esse materiale, sed ex eo quod intelligitur corpus, hoc acquirit quoddam esse immateriale in intellectu. Denique hæc solutio non ostendit plenè, & omninò contra Vuiclephum quod actus nostri ex præscientia Dei non sint necessarij quia, vt substāt præscientiæ, sunt huiusmodi, præscientia autem tolli non potest. Hæc sunt, quæ cum dicto Gregorio opponunt Neorerici; nihilominus respōsio S. Thomæ iuxta eius principia de coexistentia rerū in æternitate, ratione cuius vult cognosci futura contingētia, est optima; nam, quia supponit non cognosci, nisi vt actu existūt, quo pacto sunt necessaria necessitate status, siuè consequentiæ, concedit illud antecedens esse necessarium, & quia non habent necessitatem status in sua natura, & comparata ad suas

causas, negat esse necessaria secundum se, & ideò negat auferri consequens secundum se, quia putat non cognosci, nisi vt actu existentia; verum, quia in hoc principio non conueniunt omnes, & à pluribus negatur huiusmodi coexistentia in æternitate, propterea ab alijs Doctoribus datur vniuersalior responsio in hunc modum: illud antecedens est necessarium necessitate consequenti, quod stat cum libertate, vtpotè quæ sit necessitas solum ex suppositione quod effectus sit, nō necessitate antecedente, quæ tollit indeterminationem causæ, atq; adeò simpliciter censendum est antecedens illius argumenti esse contingens, eo quod est de re, quæ simpliciter potuit esse aliter, & secundum quid necessarium nempe ex suppositione quod sit futurum, quæ suppositio, vt notat S. Anselmus, & si non est primariò, semper subintelligitur hoc ipso, quod dicitur Deus præscire, nam præscientia non est nisi futurorum. Ex hac doctrina soluitur etiam aliud argumentum simile huic, & est quod ex maiore de necessariò, & minore de inesse sequitur conclusio de necessariò, ex quo sic arguunt: omne scitum à Deo necessariò est verum; Petrum esse peccaturum est scitum à Deo; ergo Petrum esse peccaturum est necessariò verum, respon-

respondetur enim, si maior sit de necessario simpliciter, erit etiam conclusio; si sit solum ex suppositione, eodem modo erit etiam conclusio. Contra hoc tamen arguit Vuiclephus sic: si res scita à Deo non est necessario futura poterit non esse: ponamus ergo non fore, tunc sequitur Deum falli; sed possibili posito in actu non debet sequi absurdum; ergo illud antecedens non est de possibili, sed de necessario, est enim inconueniens dicere quod Deus fallatur; Ad hoc respondetur, si futurum accipiatur materialiter, illud, quod est futurum, posse non esse futurum, sed hinc non sequi quod Deus possit falli, quia non solum cognoscit futurum materialiter idest rem, quæ futura est, sed formaliter idest ut futuram, quo pacto repugnat futurum non esse futurum, & sic repugnat Deum falli; nam magis necessarium est futurum contingens esse futurum, quam effectum pendentem à causa naturali, & necessaria; nam hic potest impediri, sed per nullam potentiam fieri potest, ut id, quod est futurum, ex suppositione quod sit futurum, non sit futurum; quia tamen hæc necessitas est consequens idest ex suppositione effectus, non tollit libertatem. Quod igitur dicit Vuiclephus: Deus præsciuit Petrum peccaturum; sed Deus non potest fal-

li; ergo Petrus necessario peccabit, respondendum est vel negando consequentiam, vel distinguendo consequens; & cum iterum opponitur: ponamus Petrum non peccare, respondetur non posse, hoc supponi, quin destruat illud antecedens: Deus præsciuit peccaturum, & per consequens etiam contradictorium, quod supposebatur, idest Petrum peccaturum. Fundamenta huius doctrinæ posuit S. Anselmus libro de Concordia præscientiæ, &c. cum lib. arb. c. 1. ubi clarè ponit difficultatem, & eam soluit modo, quo sequitur.

Videtur quidem præscientia Dei, & liberum arbitrium repugnare, quoniam ea, quæ Deus præscit, necesse est esse futura, & quæ per liberum arbitrium fiunt, nulla necessitate proueniunt; sed repugnant, impossibile est simul, & præscientiam Dei esse, quæ omnia præuidet, & aliquid per libertatem arbitrii fieri. Quæ impossibilitas si abesse intelligitur, repugnantia, quæ videtur inesse, penitus remouetur. Ponamus itaq; simul esse præscientiam Dei, quam sequi necessitas futurarum rerum videtur, & libertatem arbitrii, per quam multa sine necessitate fieri videntur, & videamus utrum impossibile sit hæc duo simul esse. Quod si est impossibile, oritur inde aliud impossibile; impossibile siquidem est, quo posito aliud impossibile sequitur; sed si aliquid

est futurum sine necessitate, hoc ipsum præsцит Deus, qui præsцит omnia futura; quod autem præsцит Deus, necessitate futurum est sicut præsцитur: Necesse est itaq; aliquid esse futurum sine necessitate. Nequaquam ergo rectè intelligenti hæc repugnare videtur, præsцитentia, quam sequitur necessitas, & libertas arbitrij, à qua remouetur necessitas, quoniam & necesse est quod Deus præsцит futurum esse, & Deus præsцит aliud aliquid esse sine omni necessitate.

Sed dices mihi: non remoues tamen à me necessitatem peccandi, vel non peccandi, quoniam Deus præsцит me peccaturum, vel non peccaturum, & ideo necesse est me peccare, si pecco, vel non peccare, si non pecco. Ad quod ego: non debes dicere: præsцит me Deus peccaturum, vel non peccaturum, sed præsцит me Deus peccaturum sine necessitate, vel non peccaturum, & ita sequitur, quia siue peccaueris, siue non peccaueris, utrumq; sine necessitate erit, quia præsцит Deus futurum esse sine necessitate hoc, quod erit. Vides igitur non esse impossibile simul esse præsцитentiam Dei, per quam futura, quæ præsцит, dicuntur esse ex necessitate, & libertatem arbitrij, per quam multa fiunt sine necessitate; si enim est impossibile, sequitur aliud impossibile, sed nulla nascitur ex hoc impossibilitas: Forsitan dices nondum aufers à corde meo vim necessitatis,

cum dicis, quia necesse est me peccaturum esse, vel non peccaturum sine necessitate, quia hoc præsцит Deus: necessitas enim videtur sonare coactionem, vel prohibitionem. Quare si necesse est me peccare ex voluntate, intelligo me cogi aliqua occulta vi ad voluntatem peccandi, & si non pecco, à voluntate peccandi prohiberi. Quapropter necessitate videor inde peccare, si pecco, vel non peccare, si non pecco; ergo sciendum est, quia sæpè dicimus necesse esse, quod nulla vi esse cogitur, & necesse non esse, quod nulla prohibitionem remouetur, nam dicimus: necesse est Deum immortalem esse, & necesse est Deum non esse iniustum, non quod vis aliqua cogat eum esse immortalem, aut prohibeat eum esse iniustum, sed quoniam nulla res potest facere, ut non sit immortalis, aut ut sit iniustus. Sic itaq; si dico: necesse est esse te peccaturum, vel non peccaturum sola voluntate, sicut Deus præsцит, non est intelligendum quod aliquid prohibeat voluntatem, quæ non erit, aut cogat illam esse quæ erit; hoc ipsum namq; præsцит Deus, qui præmet aliquid futurum ex sola voluntate; sed voluntas non cogitur, aut prohibetur vlla alia re, quia sic ex libertate fit, quod fit ex voluntate. Si igitur hæc diligenter intelliguntur, puto quia & præsцитentiam Dei, & libertatem arbitrij simul esse nulla pro-

prohibet inconuenientia.

Dices : illa suppositio , quam hic supponit S. Anselmus , estò eā non nominet , quod Deus præsciuerit , non est in potestate Petri , sed ea posita necessariò sequitur consequens ; ergò adhuc tollitur libertas , quia ex necessitate antecedenti oritur necessitas consequentis . Maior probatur quia præscientia Dei est æterna , effectus in tempore ; ergò quod Deus præsciuit , non est in potestate Petri , ex quo sic probo minorem : posita illa præscientia non potest non sequi ille actus peccaminosus Petri ; ergò necessariò sequitur , & sic manet probata consequentia , quod tollitur libertas . Respondetur esse in potestate Petri simpliciter ut Deus ab æterno nō præscierit peccaturum , quia nulla facta suppositio futuritionis rei potest operari , vel non operari , & posito quod non operetur , Deus non præsciet operationem mali ; non esse autem in eius potestate secundum quid , quia facta suppositione , quod sit peccaturus , non potest non esse peccaturus , sicuti posito quod operetur , nō potest non operari , sed simpliciter potest nō operari , ea enim quæ sunt liberè , etiam cum sunt sunt libera ; sic etiā sunt cū sunt futura . Explicat hoc etiam ibi S. Anselmus data similitudine de ligno , de quo con-

tingenter dicitur quod sit album , & tamen de ligno albo dicitur , quod necessariò est album .

Dices 2. Omnis necessaria conexio duorum ita se habet , ut vnum sit veluti causa , alterum verò tanquàm effectus ; sed Dei præscientia , & futurū contingens sunt necessariò connexa ; ergo vnum erit causa alterius ; sed temporale non potest esse causa æterni ; ergò præscientia erit causa necessaria effectus . Respondetur futurum posse dici causam præscientiæ non quoad eius entitatem , quæ est essentia Dei , sed quoad relationem , quam importat ad rem futuram , non quod futurum physicè influat in illam relationem , sed quia omnis cognitio speculatiua supponit veritatem obiecti , idèq; verum est dicere Deum præscire futurum , quia hoc est futurum , & non è contra futurum esse futurum , quia Deus hoc præsciuit . Et hoc est quod docuit Origenes in illud ad Rom. 8. *Quos prædestinavit , &c.* neque hinc sequitur temporale esse causam æterni , nam peccatum Petri non est causa præscientiæ , quatenus existit in rerum natura , quo sensu Sancti Patres dicunt nō esse causam cognitionis diuinæ , sed quatenus est futurum ; esse autem futurum ex suppositione quod sit futurum habet ab æterno , quia ut philosophatur Aristoteles lib. 1.

Perhierm. cap. ultimo; Si nunc verum est aliquid esse futurum, hoc etiam fuit verum ante mille annos, & sic ante, & ante; ex hoc tamen non sequitur ille error, quem tenuit ipse Philosophus rem fore necessario necessitate antecedenti, sed solum fore infallibiliter, quod optimè stat cum contingentia, & libertate; admissa verò cōtra Aristotelem determinatione alterius partis contradictionis, quam efficaciter probant prædictiones Prophetarum, quibus non potest subesse falsum, & ratio illa, quæ ipsemet Aristoteles probat de alijs contradictorijs, quod inter illa nō cadat medium, quæ aut etiam in contradictorijs de futuro contingente habet locum, aut in nullis facilè intelligatur quomodo præscientia Dei non obstet libertati, quia superuenit rei futuræ, & propterea illam relinquit quoad fore, vel non fore, ac si non esset; nam circa illam speculatiuè se habet. His positis.

Quando S.S. Patres dicunt Deum præscire rem, quia est futura, non solum sunt explicandi de causalitate illationis, & consequentiæ, vt explicauit S.Tho. 1. p. quæst. 14. art. 8. in responsione ad primum, sed etiam de prioritate naturæ modo suprà dicto; nam illatio non solum fieri posset à re futura ad præscientiam, sed etiam à præsciē-

tia ad rem futuram tanquàm à signo certissimo; præterea præscientia Dei partim posset dici esse in nostra potestate, quatenus pendet à nobis vt res sit futura, quod requiritur ad præscientiam, partim non posset, quia nō possumus variare præscientiam Dei; quamquàm enim posset Petrus non peccare, ex quo sequeretur Deum nō præscire peccatum, ex suppositione tamen præscientiæ non potest non peccare, idq; non propter immutabilitatem Dei, qui posito quod semel cognouerit aliquid futurum, non potest cognoscere non futurum [nam variatio solum contingeret in relatione ratione alterius extremi, quæ contingeret sine præiudicio immutabilitatis Dei, vt patet in relatione dominij, quæ de nouo aduenit, & defineret, si annihilaretur creaturæ;) sed quia fieri nō potest quin res, quæ ab æterno est futura, nō sit futura; & hoc posito habetur illa relatio rei futuræ, & præscientiæ Dei; quo sensu Hugo à S. Viç. lib. 1. de Sacram. p. 2. cap. 18. ait: *Si res, quæ futura dicitur, non esset futura, non fuisset scita futura à Deo, sed non futura*; & ita nunquàm de vno in aliud mutatur Deus; quo sensu etiam S.P. Augustinus lib. 3. de libero arbitrio c. 4. dixit. *Non est consequens, vt si Deo certus est omnium ordo causarum, nihil sit in no-*
stra

stra voluntatis arbitrio, ipse quippe nostra voluntates in causarum ordine sunt, qui certus est ordo, atque ita qui omnes rerum casus præscivit, profecto in eis causis etiam nostras voluntates ignorare non potuit, quas nostrorum operum causas esse præscivit. Vbi S. P. Augustinus ex eo videtur explicare quomodo certitudo præscientiæ non tollat contingentiam effectuum, quia illa ipsa certitudo terminata fuit obiectivè ad contingentiam quoque eorundem effectuum, videndo nimirum illos eventuros esse à causis eiusmodi, quæ possent etiam secus facere; atque in eandem sententiam clariùs idem S. P. Augustinus lib. 5. de Civitate Dei c. 10. Non propterea, inquit, nihil est in nostra voluntate, quia Deus præscivit quid futurum esset in nostra voluntate; non enim qui hoc præscivit nihil præscivit; quod si aliquid præscivit, profecto & illo præsciente aliquid est in nostra voluntate, quasi diceret S. P. Augustinus: cum Deus præscivit futurum, ita ut ipsū est futurum nimirum à causa cōtingente contingenter, tantum abest ut ex certitudine talis præscientiæ sit consequens effectum non esse contingenter futurum, ut potius sequatur esse futurum contingenter; Quia ut certitudo præscientiæ constare possit, ita omnino futurus est effectus, sicut Deus

præscit illum esse futurum. Propterea eodem cap. 10. eiusdem libri, ut habes etiam in axioma, dixit: Quo circa nullo modo cogimur, aut retenta præscientia Dei tollere voluntatis arbitrium, aut retento voluntatis arbitrio Deum, quod nefas est, negare præscium futurorum; sed utrumq; amplectimur, utrumq; fideliter, & veraciter confitemur: Et infra: Neque ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum præscivit, imò ideo non dubitatur ipsum peccare, cū peccat, quia ille cuius præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum esse præscivit, qui si nolit, omnino non peccat, sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præscivit. Ut ergo fugiamus Scyllam, & Charybdim Hæreticorū negantium liberum arbitrium propter præscientiam Dei, & erroris Ciceroniani negantis præscientiam Dei, amplectamur pietatem Religionis, quam prædicavit S. Pater, quando de hoc puncto contra eundem Ciceronem scribens prædicto cap. 9. dixit de eo: Ut confirmaret liberum voluntatis arbitrium, negavit præscientiam futurorum, atque ita dum vult facere liberos, facit sacrilegos; religiosus autem animus utrumque eligit, utrumq; confitetur, & fide pietatis utrumque confirmat.

AXIOMA SEXTVM.

De modo, quo certò cognoscuntur futura contingentia in Deo.

Ex lib. 9. de Ciuitate Dei cap. 22.

Certius temporalia, & mutabilia ista nouerunt, quia eorum principales causas in verbo Dei conspiciunt, per quod factus est mundus, quibus causis quædam probantur, quedam reprobantur, cuncta ordinantur; Demones autem non æternas temporum causas, & quodammodo cardinales in Dei sapientia contemplantur, sed quorumdam signorum nobis occultorum maiore experientia multò plura quàm homines futura prospiciunt, dispositiones quoque suas aliquando prænunciant; Denique sæpè isti, nunquàm illi omnino falluntur; aliud est enim temporalibus temporalia, & mutabilia coniectare, eisque temporalem, & mutabilem modum sue voluntatis, & facultatis inferere, quod Demonibus certa ratione permissum est; aliud autem in æternis, atque incommutabilibus Dei legibus, quæ in eius sapientia viuunt, mutationes temporum præuidere, Deique voluntatem, quæ tam certissima, quàm potentissima est, diuini spiritus eius participatione cognoscere, quod Sanctis Angelis recta discretione donatum est.

DVBIVM.

Quomodo futura contingentia cognoscantur à Deo.

Futura contingentia sunt in duplici differentia; alia sunt quæ pendent à causa determinata

ab intrinseco ad productionem effectus impedibili tamen ab alia causa, quo pacto fructus arboris dicun-

dicuntur effectus contingentes; nam, licet virtus arboris ad fructificandum sit determinata, est tamen impediibilis ab alia causa; alia sunt, quæ pendent à causa libera, & indifferenti, & huiusmodi sunt actus liberi arbitrij. Hæc futura contingentia subdividuntur in futura absoluta, idest quæ erunt in aliqua differentia temporis, vt persequutio Antichristi contra Ecclesiam, & in futura conditionata, nunquam ponenda, qualia sunt illa, quæ nunquam de facto erunt, essent tamen, si poneretur conditio, quæ nunquam ponetur, vt conuersio Tyrriorum, & Sydoniorum, si in eis Christus fecisset signa, quæ fecit in Corozain, & Bethsaida. De futuris contingentibus absolutis, & de modo, quo à Deo cognoscuntur est præsens dubium; sequens erit de futuris conditionatis.

In hac difficultate inuenio quinque modos, quos diuersi Doctores assignant, de quibus potest esse quæstio quoniam ex illis, vel quibus illa cognoscat. Primus dicendi modus est, quod cognoscat ea in se ipsis, quem modum videtur tenere Becanus 1. p. cap. 10. de Scientia Dei quæst. 6. Secundus est aliquorum Thomistarum asserentiū ea cognosci à Deo in causis ipsorum. Tertius est Scoti, Richardi, Durandi, & aliquorum Thomista-

rum recentiorum, quos suppresso nomine citat Becanus loco citato quæst. 9. asserentiū Deum cognoscere futura contingentia in decreto suæ voluntatis. Quartus modus est familiaris inter Thomistas asserentes ea cognosci ex reali ipsorum præsentia secundum suam realem existentiam ad æternitatem, eo quod omnes differentie temporis sunt Deo præsentis in æternitate, & similiter omnia, quæ sunt in aliqua differentia temporis. Quintus modus est S. Bonauenturæ, Alenf. & Caiet. asserentiū ea cognosci in Diuinis Ideis, eo quod ibi repræsententur quæcumque creaturæ. Hunc credo esse de mente S. P. Augustini, si cum diuinis ideis iungantur etiam diuina decreta, ita vt ex idea, & decreto constituatur adæquatum obiectum, in quo reluceant huiusmodi futura. Pro solutione.

Præmitto 1. aliter Deum concurrere ad opera liberi arbitrij, quæ viribus naturæ possumus facere, aliter ad ea, quæ auxilium gratiæ requirunt; nā primus concursus dicitur generalis, vel vniuersalis, eo quod, licet Deus singillatim cum qualibet causa concurrat ad suas actiones, hoc tamē est commune omnibus causis secundis, & de hoc controuertitur an antecedit operationem liberi arbitrij, vel sit ipsamet operatio
vt pen-

ut pendens à causa prima. Nos tenemus cum S. P. Augustino Deum præmovere quaslibet causas ad operandum; sic enim docet lib. 3. de Trinitate cap. 4. ubi ait de Deo. *Indè se quibusdā ordinatissimis creature motibus primò spiritualibus, deindè corporalibus per cuncta diffundit, & utitur omnibus ad incommutabile arbitriū sententiæ suæ, siue incorporeis, siue corporeis reb⁹, &c.* quæ verba apertè indicant applicationem causarum secundarum factam à prima causa ad operandum; quod etiam clarè declarat lib. 9. de Gen. ad litt. cap. 15. ubi ait. *Natura agit interiore motu, nobisque occultissimo, cui tamen si Deus subtrahat operationem intimam, quæ eam substituit, & facit, continuo tanquàm extincta nulla remanebit.* De operibus gratiæ omnes conveniunt Deum concurrere nō solum concomitanter ad operationem ipsam, sed etiam aliquo modo antecedenter, immitendo scilicet cogitationem in intellectū, & bonum motum voluntatis, quibus utraque potentia inclinatur ad operandum, ita tamen ut relinquatur potestas sequendi alteram partem. His positis.

Dico 1. Deum non cognoscere futura contingentia in se ipsis antecedenter ad omne decretum suæ voluntatis. Hæc conclusio probatur 1. ex S. P. Augustino lib. de

prædestinatione Sanct. cap. 10, ubi ait: *Prædestinatione quippè Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse factur⁹; unde dictum est, fecit, quæ futura sunt; item lib. de bono perseuerantiæ cap. 17. Hæc dona Dei, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo; item ibid. cap. 18. sine dubio enim præscivit, si prædestinauit.* Ex his locis S. P. sic arguo: Prædestinatio non est antè omne decretum diuinæ voluntatis, nam teste D. Paulo ad Ephes. 1. est secundum propositum voluntatis suæ; ergò antè omne diuinum decretum non sunt cognoscibilia futura. Probat⁹ 2. ratione, quia duplici modo ex S. Tho: possunt cognosci futura, vno modo in se ipsis, alio modo in causis ipsorum; vnumquodque enim in tantum cognoscitur, in quantum habet esse; sed vnumquodq; futurū tantum habet esse vel in se, vel in suis causis; ergò his duobus tantum modis potest cognosci; sed antecedenter ad omne decretum suæ voluntatis Deus non cognoscit futura nec in se ipsis, nec in suis causis; ergò nullo modo. Probat⁹ minor, quia antecedenter ad omne decretum nullum futurum est adhuc extractum à classe rerum merè possibilium, nec terminatum ad alteram partē contradictoriij existendi, vel non existendi. Quod si dicas cū Thomistis

missis posse cognosci ex reali ipsorum præsentia in æternitate, contra est, quia & ipsi Thomistæ cum D. Thoma docent antè omne decretum voluntatis diuinæ futura non esse præsentia Deo in æternitate; non cognoscere verò ea tunc in suis causis probat etiam Angelicus Doctor quæst. 16. de malo art. 7. quia cognoscere futurum in causa sua nihil est aliud, quàm cognoscere præsentem inclinationem causæ ad effectum, sed antecedenter ad omne diuinum decretum nulla datur inclinatio causæ ad suos effectus, cū quælibet supponatur tunc indifferēs & propterea nō potest in ea cognosci determinata operatio Prob. 3. antecf. ad quęcumq; decreta diuinæ voluntatis nihil est adhuc determinatè futurum; ergò pro illo tunc rationis nō possunt cognosci. Ant. prob. quia antecedenter habent solū esse in virtute, & omnipotentia Dei, & tunc iste mundus erat solū merè possibilis, sicut mundi illi, qui non sunt producti; ergò &c. Propterea ante Dei decretum non habebant futura esse nec ex natura sua, nec ex diuina causalitate; ergò nullū habebant esse, per quod possent cognosci; nō ex natura sua, quia tunc solū conceduntur esse possibilia; non ex diuina causalitate, quia, cū hæc sit libera, nō potest nec esse, nec cōcipi sine decreto libero Dei.

Dices. Antecedenter ad diuinum decretum propositiones de futuro contingenti habent determinatam veritatem; ergò cognoscuntur à Deo, si non in causis, saltem in se ipsis. Antecedens probatur, quia antecedēter ad quodcunque diuinum decretum vna ex his duabus contradictorijs: Petrus peccabit: Petrus non peccabit, est determinatè vera; ergò cognoscibilis à Deo. Similiter hæc disiunctiua: vel mundus erit, vel mundus non erit, est propositio necessaria, & antecedenter ad diuinum decretum aliqua eius pars debet esse determinatè vera, nam veritas propositionis disiunctiue requirit, & dependet ex veritate alterius partis; ergò illa pars huius disiunctiue, quæ tunc erat vera cognoscebatur à Deo. Respondetur negando primū antecedens. Ad probationes respondetur eadē argumenta posse fieri de illo signo, in quo concipitur Deus solū cognoscere suam Essentiam, & Personas, in quo, si datur cognoscere pro illo signo illas veritates, non est verum quod supponitur, nempe pro illo signo cognosci solū à Deo eius essentiā. Si dicas pro illo signo non dari tales propositiones, quia solū supponitur ipsa Essentia, & Personæ, vt præcedentes quascumque creaturas in quocumque statu, id ipsum ego dicam

cam de illo signo, in quo concipitur à nobis cognitio Dei præcedere omne decretum diuinæ voluntatis. Respondent alij prædictas propositiones habere determinatam veritatem in quolibet instanti vero, & reali, non autem in quolibet instanti imaginario, siue signo rationis, qualia sunt illa assignata in argumento: Ad instantiam de cōtradiçtorijs respondet Serra 1. p. dub. 2. ad art. 13. D. Thomæ, non esse de essentia oppositionis cōtradiçtoriæ, vt vna cōtradiçtoria sit determinatè vera, altera verò determinatè falsa, sicut non est de essentia propositionis esse determinatè veram, vel determinatè falsam, sed esse verā, vel falsam indeterminatè; nā aliās eadem propositio non posset transire de vera in falsam, & tamen videmus eandem propositionem numero v. g. Petrus sedet, eo sedente esse veram, eo stante esse falsam. Saluatur igitur regula cōtradiçtoriarum præcisè in impossibilitate secundum veritatem, & falsitatem, itaut si vna sit vera, oporteat alterā esse falsam, & implicet ambas simul esse veras, vel falsas. Ad illud de propositione disiunctiua respondet idem Author, quod sicut disiunctiua est necessaria, si constet ex partibus impossibilibus, licet neutra sit necessaria, vt in ista, Petrus am-

bulat, vel Petrus non ambulat, ita totam disiunctiuam posse esse determinatè veram, etiam si nulla pars sit determinatè vera, eo quod ad necessitatem, aut veritatem determinatam disiunctiuè sufficit impossibilitas partium secundum veritatem, aut falsitatem, vt dictum est de oppositione cōtradiçtoria. Facilior, breuior, & clarior est prima responsio, cui addi potest pro maiori explicatione, quod pro illo signo rationis propositiones illæ, quæ important aliquam futuritionem, carent obiecto determinato, vt requiritur ad veritatem propositionis, cum nondū intelligatur esse vllum omninò decretum diuinum, quod est radix determinationis, futuritionis, ac proindè se habebit pro illo instanti, sicut se habent propositiones falsificantes se ipsas, quæ carent obiecto, & per hæc patet nō posse cognosci futura in se ipsis, vt volebat primus inodus, neque in suis causis antecedenter ad diuinū decretum.

Dices 2. Deus ante omne decretum suæ voluntatis cognoscit, quid sit ipse voliturus, vel in quā partem cōtradiçtionis, vel cōtrarietatis sit inclinatura eius diuina voluntas circa quodlibet obiectum per scientiam simplicis intelligentiæ sibi propositū; ergo cognoscit etiā antecedenter ad quodcum-

cumque decretum, quæ sint futura, & quæ non sint futura. Antecedens probatur, quia in illo tunc vera est ista propositio: Deus volet mundum creare, cum habeat suam de inesse veram; ergo cognoscitur à Deo. Respondetur decreta Dei, & quoscunque actus diuini intellectus, vel diuinæ voluntatis, [cū sint æterni], nunquam habere esse, vel intelligi vt futura, nec verè enunciari in propositionibus de futuro; vnde quemadmodum ex S. Thoma 1. p. quæ. 41. art. 4. ad 2. nequit dici: Deum esse, aut filium generari est futurum, licet possit dici: Deum esse est possibile, filiū generari est possibile, ita estō possit dici possible esse decreta Dei libera, idest potentia obiectiua, quæ nihil aliud est, quàm non repugnantia ad essendum, nequit tamen dici illa esse futura, aut cognosci à Deo vt futura, alioquin Deus cognosceret quod non est; Et sic ad probationem antecedentis respondetur nunquam Deum cognoscere quid sit ipse voliturus, in quam partem sit eius voluntas inclinanda de futuro, sed quid potest velle, & in quam partem se potest inclinare, & quid vult, & in quam se inclinat de presenti.

Dico 2. futura contingentia, quæ pendent à decreto Dei libe-

ro, independenter à nostro arbitrio cognosci ex vi talis decreti infallibiliter. Huiusmodi sunt creatio rerum, opera miraculosa, vel supernaturalia, quæ efficit vtendo potentia obedientiali creaturarum, vel se ipso immediatè, vt productio gratiæ, suscitatio Lazari, & cætera huiusmodi. Probatur, quia tales effectus ex vi illius decreti habent esse futurum, & decretum est immutabile, & efficacissimum. In hoc conueniunt omnes cū Scotto, & Durando cognosci infallibiliter effectum in causa tam remota, quale est decretum Dei, quàm proxima, quæ est causa secunda, necessario determinata per decretum; sunt autem huiusmodi effectus in duplici differentia; quidam nec remotè, nec proximè dependent ab arbitrio creato; quidam remotè pendent, quatenus supponunt multas actiones liberas. Primi generis sunt creatio mundi, productio Adæ &c. secundi verò generis sunt suscitatio Lazari, vocatio Pauli, & alia huiusmodi, quæ supponunt aliquam actionem creaturæ liberam; nam vt suscitaretur Lazarus eo tempore, debuit generari liberè, degere in Palestina &c. Illi, qui sunt primi generis, vt cognoscantur nihil aliud supponunt, quàm cognitionem efficacitatis decreti diuini, à quo simpliciter habent esse futurum, & possibile.

libilitatis eorum in Ideis Diuinis. Illi, qui sunt secundi generis, præter hoc supponunt scientiam Dei, qua videat talem ordinem rerum futurum ex hypothesi, quod tales, & tales circumstantiæ ponantur, & ipse velit cum omnibus causis concurrere vt v. g. quod ex prædicatione Euangelij Paulus esset persequuturus Ecclesiam, petiturus litteras in Damascum, quibus præuileis statuit illum proficiscentem efficaciter vocare, vnde ad Decretum vocationis Pauli supponitur decretum eorum omnium, quæ præcedunt.

Dico 3. futura contingentia, quæ pendent à nostro arbitrio, cognosci à Deo in decreto antecedente ipsam operationem liberam. Est Durandi in 1. dist. 38. quæst. 3. nu. 9. Nostri Gregor. Arimin. ibid. quæst. 2. Caiet. in Comment. 1. p. quæst. 14. art. 13. ac etiã Scoti loco citato, vbi ait cognosci in decreto huiusmodi futura. Probatur primò hæc sententia, quia post decretum in duabus contradictorijs de futuris contingentibus etiã liberis altera pars est determinatè vera, eo quod non detur medium inter contradictoria; ergò hoc etiam debet habere locum in futuris dependentibus à causis liberis, immò non apparet quomodo possit cognosci effectus futurus, quin cognoscatur ex tali causa. Probatur 2. quia, cum de facto

Petrus conteritur, Deus nouit præcessisse causam liberæ contritionis, nimirum voluntatem suam mouendi ad hunc actum per talē, ac talem propositionem obiecti & per gratiam excitantem, & deinde motionem per gratiam adiuuantem. Sed Deus nō aliter nouit res postquam factæ sunt, quàm antequàm fiant; ergò nouit ab æterno ex tali causa futuram contritionē, nempe ex diuino decreto. Probatur 3. quia peculiaris prouidentia Dei circa prædestinatos in eo principaliter consistit, quod illis immittit cogitationes, illuminationes, & inspirationes, ex quibus videt sequuturum consensum; sed, si Deus non videret quid ex quacumque cogitatione, motione, & auxilio esset sequuturum, nulla esset peculiaris prouidentia; ergò hæc videt dependenter à suis causis, & maximè à decreto ipso diuino; propterea etiã Becanus loco citato qu. 9. §. 4. ait Decr. Dei posse esse sufficientē causam, sed remotā vt futura cognoscantur, eo quod futura, vt futura sunt, determinatam habent veritatē, ac proindē cognosci possunt; sed ex decreto Dei habēt quod futura sint, & determinatam habeant veritatē; ergò ex decreto Dei tanquàm ex causa remota habent quod cognosci possint.

Dices 1. prædictus Becanus excipit ab hac regula futura libera, nam

nam loco citato §.5. dicit hoc decretum Dei non esse respectu liberi arbitrij nostri, quasi De⁹ sua voluntate determinet arbitrium nostrum ad hoc, vel illud determinatè faciendum, primò quia tolleretur libertas, secundò quia Deus non præuideret peccata nostra, vel, si præuideret, determinaret voluntatem nostram ad peccandum, quorum vtrumque est erroneum. Respondetur verum quidem esse prædictum Authorem excipere hoc modo futura libera ab illa regula; reuerà enim Deus per suum decretum non ita determinat nostram voluntatem, vt tollat ab ea potestatem in alteram partem, & hoc libenter cōcedo Becano, sed negari non potest quin etiam futura libera dependeant ab ipso decreto diuino; nullum enim ens futurum extrahitur à classe merè possibiliū, nisi per decretum diuinum; vnde, licet non determinet causam liberam auferendo ab eo omnem potestatem, nihilominus sic per illud ordinat, disponit, & mouet causas secundas, vt ex illo sequatur effectus vel intentus, vel præuisus; intentus si est bonus, solum præuisus, si est malus; propterea tandem ipse Becanus fatetur in 6. cōclusionē dari decretum Dei partim respectu auxiliorum, partim respectu cooperationis cum libero arbitrio, licet supponat ibi scientiam

mediam, de qua postea dicemus; in hoc enim cum eo non conuenimus, sed solum hīc do instātiā, nam posito illo decreto, sequeretur infallibiliter ille effectus, de quo est illud decretum; ergò Deus, cum videat res vt sunt, videbit illum effectum quantumuis liberum dependentem ab illo decreto, & hoc est id, quod intendit nostra conclusio.

Dices 2. posita quacumque cogitatione voluntatis, & quibuscumque auxilijs, & decretis, adhuc voluntas creata est libera, & potest facere, & non facere; ergò non potest determinatè cognosci, quid sit factura. Hic est Achilles aduersariorū, & confirmatur, quia ideò non potest in voluntate nuda perspicui consensus futurus, quia est indifferens ad vtrumque, sed non minus est indifferens posita, quacumque determinatione, quā ante; ergò per illud decretū non min⁹ potest cognosci vna pars cōtradietorij, quā altera, idest assensus, vel dissensus. Respondetur concessio antecedente negando cōsequentia, quia, sicut cum libertate arbitrij stat vt altera pars cōtradietorij sit determinatè futura, ita cum indifferentia causæ vt sit determinata ad illum efficiendum; immò nec potest concipi quomodo consensus sit determinatè futurus, & voluntas, priusquā de-

terminatè velit; non sit determinatè volitura; cum igitur Deus in suis ideis videat possibilitatem, & vires cuiuscumque causæ creabilis, & quid in quocumq; ordine rerum producibiliū sequeretur, si hoc, vel illo modo disponderetur, per consequēs videt voluntatē sic præuentam stāte simultate potentię inclinaturā, & habiturā poti⁹ assensū quā dis-sensum. Sicut igitur dato impossibili quod De⁹, qui est infinitè cognosciti⁹ esset etiā mutabilis, & posset acquirere scientiam de nouo de facto postquā elicited est consensus, videret elicited ex vi talium causarum, nempe decreti auxiliorum, & voluntatis sic præuentæ se determinantis, sic cum sit immutabilis, videt ab æterno in suis ideis adiuncto diuino decreto futurum huiusmodi consensus dependenter à talibus principijs, quod est cognoscere in causa, & dependēter à decreto, vt dictum est. Ad confirmationem respondetur voluntatem nudam non esse sufficienter constitutam in actu primo ad operandum, sicuti est præuenta, excitata, & mota a Deo, ideoq; est indifferens non solum proximè respectu operationis liberæ, sed etiam remotè respectu principij, quod potest positis dispositionibus in alteram partem inclinari, nec de se villo modo magis determinatur ad vnā, quā ad alteram.

partem, cū sit æquè capax vtriusque; quādo verò est sic, & sic præuenta, quamquā non sit determinata determinatione opposita contingentia, & libertati, quę importat vel necessitatem naturæ, vel coactionem, est tamen determinata, quatenus determinatum opponitur possibili, eo quod non solum est verum dicere: consensus erit, vel non erit, sed determinatè erit, vel determinatè non erit, quia determinatio, quemadmodum est in effectu, & secundum se stat cum indifferentia causæ, sic etiā est in effectu, vt pendet à causa; quin immò nō potest esse determinatio sub vna ratione, quin sit sub altera.

Dices 3: Deus nō decernit motionem liberi arbitrij ad peccatum; ergo saltem peccata non cognoscuntur in tali decreto. Respondetur Deum non cognoscere quidem peccatum in decreto mouendi liberum arbitrium ad peccandum; nam in Deo non datur, nec potest dari huiusmodi decretum iuxta illud Psal. 5. vers. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es*, quo loco illa particula negatiua, *Non*, cum sit malignantis naturæ, & destruat quidquid reperit post se iuxta regulas logicæ, importat quod, si Deus positivè vellet, aut posset velle peccatum, non esset Deus; nam sicut velle peccatum positivè est deficere, & posse velle est posse defi-

deficere, ita si Deus vellet, aut posset velle, deficeret, aut posset deficere, quod Deo nequit competere, cum quo tamen stat quod in sententia omnium datur in Deo decretum permittendi peccata, ne impediatur libertas viatorum, vel positionis talium circumstantiarum, & cogitationum medijs causis secundis, cum quibus videt liberè quidem, sed infallibiliter voluntatem peccaturam. Quapropter datur discrimin inter opera bona, quæ fiunt auxilio gratiæ, & mala, quæ procedunt à nostra prava voluntate, quod illa fiunt Deo excitante, & mouente tum per se, tum per causas secundas, eo quod Deus illa bona intendit, & vult; mala verò nunquam fiunt Deo immediatè mouente, aut volente; ratio ergò, cur De⁹ videat sequuturum consensum ex gratia excitante, & adiuuante, non est quia talis cogitatio habeat rationē gratiæ, sed quia lubest tali decreto de mouenda voluntate, vt liberè exeat in actum suum; ratio verò cur videat peccatum futurum est propositio talis obiecti, ad quam vt sequatur consensus impertinens est quod sit à Deo mediatè, vel immediatè; rationem verò gratiæ vt sic, & præcisè non pertinere, ad talem cogitationem probatur ex eo quod docent aliqui Scotistæ quod, si prima causa concur-

L

reret eodem modo nobiscum necessario, vt nunc concurrit liberè, adhuc maneret libertas arbitrij creati, & tamen cogitatio, quæ nunc habet rationem gratiæ, eò quod liberè confertur à Deo, tunc non esset gratia, quia necessario conferretur. Secundò, quia in sententia nostri Gregorij Arimin. qui tenet esse necessariam gratiam ad quodcumque opus bonum morale, cogitatio excitans ad eleemosinam habet rationem gratiæ excitantis; in sententia verò eorum, qui negant esse necessariā ad singula opera bona moralia, non habet rationem gratiæ, & tamen in vtraque sententia est saluanda cogitatio excitans; ergò &c. Ratio à priori est, quia formalitas gratiæ superaddita cogitationi nō variat motuum voluntatis. Dices: quomodo cognoscetur peccatum omissionis, quod consistit in priuatione actus debiti? Respondeatur vnumquemque debere in hoc philosophari secundum sua principia de constitutiuo peccati omissionis; nam qui tenent consistere in merè negativo, possunt respondere cognosci in cogitatione praua, quam Deus videt esse huiusmodi, vt stante decreto permissiuo voluntas non sit operatura; qui verò tenent peccatum omissionis essentialiter esse semper coniunctum cum aliquo actu impossibili

I I

bili

bili cum observatione præcepti, resp. debent cognosci in circumstantijs allicientibus ad talem actum, stante illo decreto permissivo. Hoc discrimen in ordine ad opera bona, & mala indicavit S. P. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. ubi ait: *Nihil fit visibiliter, & sensibiliter, quod non de interiori invisibili, atque intelligibili aula summi Imperatoris aut iubeatur, aut permittatur*: alia loca S. P. pro hoc intento adduxi, & explicavi tom. 1. Philosophiæ naturalis cap. 7. de causa efficiente p. 209. & sequentibus.

Dico 4. Decretum Dei positum diuinis ideis esse quidem causam sufficientem cognoscendi futura contingentia, non tamen proximam, sed remotam. Prima pars huius conclusionis probatur ex dictis, quia, cum Deus cognoscat suum decretum ita efficax, ut impediri non possit, sufficienter eo cognito, quod est causa rei futuræ cognoscetur etiam futurum inde sequuturum, quemadmodum si voluntas, quam habet Petrus deambulandi crastina die, non posset villo modo impediri, in ea cognosceretur sufficienter futura deambulatio. Secunda pars conclusionis probatur, quia hoc decretum est causa cognitionis quatenus tribuit rei futuræ veritatem, qua posita intellectus infinitè cognosciti-

uus necessariò illà cognoscit; quia propter sicut colorans obiectum est causa remota visionis, & edens sonum est causa remota auditionis, proxima verò est obiectum visibile, & potentia visiva respectu visionis, & obiectum audibile, ac potentia auditiva respectu auditionis, sic in præsentia obiectum, & ratio illa intelligendi est causa proxima, tale verò decretum est causa remota.

Dico 5. nullum futurum contingens cognosci à Deo ratione coexistentiæ realis rerum cū æternitate. Est communis sententia extra Scholam Thomisticam, & probatur, quia talis coexistentia est omninò fictitia, & impertinens ad saluandam cognitionem Dei de futuris, & contra mentem S. P. Augustini, qui in lib. 83. quæst. quæst. 46. ait de Deo: *Non enim extra se quidquam positum intuebatur, ut secundum id constitueret, quod constituebat, nam hoc opinari sacrilegum est*, quod non esset verum, si ab æterno res istæ essent præsentibus Deo, & coexistentes in sua entitate creata, & ratione huius coexistentiæ illas videret; nam hoc modo intueretur aliquid extra se positum, secundum quod in tempore postea illud produceret. Probatur secundò, quia ita se habet æternitas Dei respectu coexistentiæ rerum, quæ sunt in tempore,

pore, ut se habet immensitas ad coexistendum cuilibet rei locatæ in loco; sed immensitas non coexistit rei locatæ, nisi res locata existat in loco; ergo neque Æternitas rei temporaneæ, nisi hæc sit in tempore. Probatur 3. quia coexistentia creaturæ cum æternitate conueniret ipsi creaturæ seclusa operatione intellectus, & talis relatio supponeret extrema realiter existentia; sed ante productionem creaturæ, quæ est in tempore, alterum extremum, nempe creatura nullo modo existit; ergo non potest esse ratio cur diuinus intellectus illam cognoscat ratione suæ coexistentiæ æternæ, quæ nulla est. Probatur 4. quia ea, quæ coexistunt simul vni tertio, etiam coexistunt inter se; sed Adamus, & Antichristus per aduersarios coexistunt æternitati; ergo coexistunt inter se, & sic aliquid coexistet alteri, quod nec dum existit in se, quod videtur ridiculum asserere. Confirmatur, quia nunc est verum dicere: est eternitas, & tunc est verum dicere est Antichristus; ergo non coexistunt. Respondet Em. Card. Caiet. si per illam particulam (nunc) designatur instans temporis, esse quidem verum Antichristum non existere; si verò designetur instans Æternitatis, esse verum dicere quod in illo instanti existat, eo quod existit in æternitate, quæ est

indiuisibilis, & tota simul; verum non apparet quid aliud sit Antichristum existere in æternitate, quam existere cum existit æternitas; neque enim sensus propositionis est quod duratio Antichristi mensuretur æternitate; sed existere cum existit æternitas, supponit existentiam rei in se; ergo non potest intelligi existens in nunc æternitatis realiter, nisi existat in nunc temporis; ergo nulla est talis coexistentia realis in æternitate, quæ non sit existentia realis in tempore, siue in duratione creata. Probatur 5. quia nunc, cum Antichristus vere non existat, est verum dicere quod Antichristus cognoscitur futurus, & tamen nunc non est illa coexistentia; ergo datur cognitio illius futuritionis independenter ab illa, & sic est impertinens ad saluandam cognitionem futurorum. Dices nunc Deum cognoscere ratione coexistentiæ, quæ erit in æternitate; sed contra est, quia cognitio Dei non modo ut mensuratur instanti æternitatis, sed etiam ut respondet instanti nostri temporis terminatur in Antichristo, & tamen ut sic non habet coexistentiam cum illo; ergo cognoscit illum futurum independenter ab illa coexistentia. Probatur 6. quia si per impossibile Deus non esset æternus, & esset infinite cognititiuus, cognosceret futurum con-

tingens, & tamen non cognosce-
ret ratione talis coexistentiæ rea-
lis, vt patet; ergò ista nihil con-
fert ad huiusmodi cognitionem.
Antecedens probatur, quia ex sup-
positione quod res esset futura,
haberetur aliquam veritatē, ac pro-
indē cognoscibilitatem aliquam,
quæ non posset latere intellectum
infinītē cognoscituum, vt potē se
extendentem ad omne cognosci-
bile; quod enim non coexisteret
æternitati, non tolleretur futuritio-
nem rei, quæ est prior coexisten-
tia cum re extrinseca; ergò talis
coexistentia cum æternitate nō est
ratio cur videantur futura. Pro-
batur 7. quia coexistentia non
concipitur esse, nec est quan-
documque est, vel concipitur es-
se cognitio Dei; ergò non est ra-
tio cognoscendi illa futura. Deni-
que vt rectē arguit Scotus in 1.
dist. 39. ideò futura cognoscuntur
à Deo, quia coexistunt toti eius
durationi, & non parti, cum du-
ratio Dei sit indiuisibilis, & non
habeat partes; sed etiam coexi-
stunt toti durationi Angelicæ, quæ
est indiuisibilis, cum sit æuum; er-
gò ratione illius poterunt Angeli
cognoscere quæcumque sibi coe-
xistunt, & sic etiam diem Iudicii
contra illud Matth. cap. 14. v. 36.
*De die autem illa, & hora nemo scit
neque Angeli Cælorum, nisi solus
Pater.* Respondet Caiet. cogni-

tionem Angeli nō mensurari æuo,
sicut cognitio Dei mēsuratur eter-
nitate, quæ est etiam mensura sub-
stantiæ diuinæ; sed contra est 1.
quod idem Caiet. fatetur rationē
cognoscendi futura non esse coe-
xistentiam cum cognitione Dei,
sed cum eius duratione; secundò
quia, licet operationes Angelorum
mensurentur tēpore discreto, quod
includit successionem quatenus vna
operatio succedit alteri, quælibet
tamen cognitio mensuratur instāti
discreto indiuisibili, quod est ap-
tum coexistere tempori longissimo;
quapropter si cognitio Angeli du-
ret per centum mille annos, intra
illud spatium poterit cognoscere,
& prædicere diem iudicii, si intrā
illud sit euenturus; præterquam-
quod cognitio beatifica semper du-
rat, & mēsuratur ipso æuo Angelico.

Difficultas est de mente Sancti
Tho: immò, & S. P. Augustini,
nam aliqui contendunt vtrumque
admittere hanc coexistentiam in
æternitate, & ratione illius Deum
cognoscere huiusmodi futura; &
quod spectat ad S. Patrem, duo
sunt præcipua loca, quæ adducū-
tur ad hoc intentum probandum;
primò ex lib. 2. ad Simplic. vbi ait.
*Quid est præscientia, nisi scientia
futurorum? Quid autem futurum
est Deo, qui omnia supergreditur
tempora?* Secundò ex eodem li-
bro quæst. 2. vbi ait: *Si autem si-*

cut in ordine temporalium creaturarum, ita & apud eum nondum sunt, quæ futura sunt, sed ea præuenit sciendo; his ergo ea sentit; uno quidem modo secundum futurorum præscientiam, altero verò modo secundum præscientiam scientiam; aliquid ergo temporaliter accedit Scientiæ Dei, quod absurdissimum, atq; falsissimum est. His addi possunt ea, quæ habet in libris de Trinitate, & præcipuè lib. 4. cap. 17. vbi ait: *Apud Deum præterita, & futura stant.* Et lib. 5. cap. 16. *Apud Deum nec præterita transferunt, & futura iam facta sunt.* Idem habet lib. 15. cap. 7. & in lib. Soliloquiorum cap. 26. ait: *Antequam enim nascerer ego filius ancille tuæ Domine spes mea ab uberibus matris meæ, tu præuenisti, preparasti mihi semitas, quibus incederem, & venirem ad gloriam domus tuæ. Priusquam me formares in utero nouisti me, & antequam exirem de vulua, quidquid tibi placuit, præordinasti de me, Quæ, & qualia sunt in libro tuo scripta de me in secreto consistorij tui, ego quidem ignoro, unde & valde timeo. Tu verò nosti, quoniam quod ego per successus dierum, & temporalium hinc ad mille annos huius temporalitatis expecto, in conspectu eternitatis tuæ iam factum est, & quod futurum est, iam factum est.* Hæc verba contendit Alvarez lib. 2. de diuinis auxilijs disp. 8. n.

4. non posse explicari de sola præsentia obiectiua, eo quod, si futura essent solum obiectiuè præsentia in æternitate, non dicerentur esse iam facta in eadem æternitate.

Quod spectat ad D. Tho: locus est difficilis ad explicandum 1. p. qu. 14. art. 13. in corp. versus finem, vbi ait: *Vnde omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia non solum ea ratione, quæ habet rationes rerum apud se præsentis, ut quidam dicunt, sed quia eius intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia; unde manifestum est quod contingentia, & infallibiliter à Deo cognoscuntur, in quantum subduntur diuino conspectui secundum suam præsentialem, & tamen sunt futura contingentia suis causis comparata.* Respondeo ex verbis S. P. Augustini nullo modo conuinci præsentiam realem creaturarum in se ipsis ab æterno, omnia enim prædicta loca rectè, & optimè explicari possunt, ac debent de præsentia obiectiua, quatenus scilicet in diuinis Ideis posito diuino decreto, quæ solummodo erant possibile, repræsentantur ut futura; Et cum ibi repræsententur non solum entia permanentia, sed etiam omnia successiua absque eo quod in intellectione Diuina, & in eius conceptu obiectiuo vlla detur successio,

cessio, videantur ibi quæcumque differentiarum temporum, & per consequens quando erunt præterita, & quando præsentia, & quando futura; propterea dicuntur à S. P. *stare, & præterita non transire, & futura iam facta fuisse* ad indicandam firmitatem, & certitudinem Diuinæ præscientiæ. Eandem explicationem admittit locus ille ex cap. 26. lib. Soliloquiorum; neque enim addit maiorem expressionem præscientiæ in æternitate, quam significant loca illa desumpta ex lib. de Trinitate; præterquam quod opus illud non est S. P. Augustini, & propterea repositum in appendice à Doctoribus Louaniensibus, licet sit editum per hominem versatum in Augustini voluminibus, ut ipsi loquuntur. Ad authoritatem D. Tho: idem respondent Vasquez. Valentia, & plurimi alij recentiores, nempe eum loqui de præsentia obiectiua. Alij è contradicunt non posse intelligi nisi de præsentia reali, si attentè consideretur prædictus articulus, & ea, quæ docet quæst. 2. de veritate, ubi ait non posse aliter à Deo cognosci futura contingentia cognitione, cui non possit subesse falsum, nisi quatenus sunt determinata ad existendum, quia ut sic sunt necessaria, & cognoscuntur ut præsentia, sed quæstionem esse philosophicam, & propterea li-

berum esse pro suo arbitrio vno, vel altero modo opinari. Arbitror meliorem esse primam expositionem; nam, licet S. Thomas distinguat inter præsentialitatem, quam habet res omnes idest omnia possibilia, ab ea, qua eius intuitus fertur ab æterno supra omnia prout sunt in sua præsentialitate, quæ diuersitas primo respectu videtur in primo capite importare solum præsentiam obiectiuam, & in secundo præsentiam realem, nihilominus rectè dici potest utramque esse præsentiam obiectiuam cum hac distinctione ut antecedenter ad diuinum decretum sit solum præsentia possibilitatis, in qua nulla repræsentetur, aut cognoscatur existentia, à qua in illo conceptu obiectiuo præscinditur, in secunda verò importetur cognitio, & conceptus obiectiuus repræsentans existentiam, quam res illæ repræsentatæ sunt habituræ in tempore, quod non repræsentatur in prima præsentialitate; vocatur autem à quibusdam hæc præsentia realis, tum quia ipse conceptus obiectiuus, in quo consistit ratio Ideæ, est identificatus cum ipso Deo, qui est ens omnium realissimum; tum quia res omnes creatæ habet melius esse in Deo, quam in se ipsis, ut loquitur S. P. Augustinus, & propterea arbitror quæstionem esse potius de voce, quam de re.

Dices

Dices 1. Deus habet claram, & distinctam cognitionem intuitivam omnium futurorum contingentium; ergò illa omnia sunt præsentia in æternitate secundum propriam existentiam, & non solum in esse obiectivo, siue in esse cognito. Antecedens probatur, eo quod cognitio, quam habet Deus de futuris contingentibus, est perfectissima; ergò intuitiva, nã aliàs mutaretur cognitio Dei, quando futura producuntur in esse, nã inciperet cognoscere intuitivè, quod antea cognoscebat abstractivè. Cõsequentia patet, quia cognitio intuitiva est rei præsentis, prout præsens est secundum suam existentiam. Sic arguit Alvarez loco citato, cui argumento respondeo cõcesso antecedente negãdo consequentiam. Ad probationem consequentiæ respondetur res habere duplicem existentiam, vnam in se ipsis, aliam in Deo; ac proinde nõ requiri ad hoc vt cognitio diuina sit intuitiva, quod res sint existentes in se ipsis, sed sufficit quod sint præsentis in Diuinis Ideis tãquàm in sua causa exemplari, & concurrente efficiẽter ad illarũ productionem; immò, si De^{us} eas cognosceret ab æterno sibi præsentis realiter cognosceret, quod de facto nõ esset, quod Deo competere non potest, qui cognoscit res prout sunt, non verò pro vt nõ sunt, idest aliter ac

sint in se; cognosceret verò aliter ac sint in se, quia ab æterno creaturæ istæ nullum habent esse extra Deũ, & cognoscerentur illud habere.

Dices 2. cũ Ferrariense. Adam, & Antichristus vel coexistunt Deo in nunc æternitatis secundum proprias existentias reales, vel non coexistũt, sed Adã coexistit Deo de præterito, & Antichrist^{us} de futuro; si detur primũ habemus intentum; si secundũ, sequitur dari in æternitate futurũ, & præteritũ nihil enim dicitur præteritũ, & futurum in ordine ad aliquam durationem, nisi illa duratio habeat in se partes præteritas, & futuras, vt patet in nostro tempore; si enim in illo solum esset vnum instans indiuisibile, nihil esset præteritum, aut futurum in ordine ad illud; sed præteritum, & futurum repugnant æternitati, nam æternitas est indiuisibilis, & tota simul; ergò &c. Ad argumentum respondeo nõ coexistere Deo secundum proprias existẽtias, quas habuit Adam, & habiturus est Antichristus in se ipsis, siue post productionem; nam quod non existit in se ipso non potest coexistere alteri secundum hanc rationem, bene tamen coexistere Deo, & sibi ipsi in esse ideali tãquàm in sua causa, & hinc non sequitur dari in æternitate futurum, & præteritum intrinsecè, sed solum obiectivè, & extrinsecè; per quæ patet respon-

responsio ad probationem, & ad confirmationem; nam benè stat quod æternitas Dei non habeat in se variationem, & mutationem, & quod correspondeat successivè rebus, quæ sibi succedunt, quod est importare successionem extrinsecam, idest in extremis huius relationis nempe in creaturis, non verò in ipso fundamento, quod est ipsa existentia Dei. Dices cōtra: Illud, quod aliquando coexistit æternitati, semper illi coexistit, nam æternitas est tota simul, ut dictum est; sed nato Antichristo erit verum dicere: Antichristus coexistit Deo in æternitate secundum suū esse reale; ergo ab æterno habet hanc coexistentiam in ipsa æternitate. Maior, & minor communiter conceduntur; consequentia probatur, nam æternitas

non habet successionem. Respondetur maiorem esse veram, si illud, quod coexistit, semper permaneat; falsam verò esse si intereat, & desinat esse; nam coexistentia est relatio, quæ necessariò, & essentialiter importat coexistentiam duorum; vnde, si alterum non existat, falsū est dicere quod coexistat alteri; quemadmodum paries albus in tantum dicitur similis alteri, in quantum alter est albus; quod si in vno, vel altero desinat albedo, non possunt amplius verè dici similes in albedine; sic & coexistentia, nam, si alterum desinat existere, non est amplius verum quod coexistat alteri; & per hæc patet responsio ad quæcumque alia argumenta, & exempla, quæ in contrarium possunt adduci.

AXIOMA SEPTIMUM.

De cognitione, quam habet Deus de futuris contingentibus conditionatis.

Ex lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 9.

Cernitis ne me sinè præiudicio latentis consilij Dei, aliarumque causarum hoc de præscientia Christi dicere voluisse, quando convincenda Paganorum infidelitati, qui hanc obiecerant questionem, sufficere videretur? quid enim est verius, quàm præscisse Christum qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? &c. Proinde quando dixi, tunc voluisse

voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos predicare doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, posset etiam sic dici tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos predicare doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.

D V B I V M.

An, & quomodo Deus cognoscat futura contingentia conditionata, & maximè libera.

DE hoc puncto egit S. P. August. in lib. de Prædestinatione Sanctorum ut habes in axiomate, & in lib. de dono perseverantiae cap. 9. & 10. occasione illius sententiæ Christi Domini Matth. 11. & Luc. 10. *Vae tibi Corozain, & Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere, & cilicio penitentiam egissent.* Motivum principale erat, quia Sanctus Prosper in sua Epistola, quam scripsit ad S. Patrem, proposuerat ei Massilienses docuisse prædestinationem Dei fundari non in decreto diuinæ voluntatis, sed in præscientia futurorum conditionatorum, quod etiam confirmabant auctoritate eiusdem S. P. Augusti-

ni in opusculo contra Porphyrium sub titulo Christianæ Religionis; & propterea S. Pater, ut scirent omnes Catholici quid ipse sentiret circa hanc difficultatem cap. 9. de Prædestinatione Sanctorum recensuit iterum illa verba, quæ in dicto opusculo scripserat, & deinde se exemit à doctrina Massiliensium verbis in axioma recensitis, statuendo in sequentibus prædestinationem diuinam fundari non solum in præscientia Dei de futuris vel absolutis, vel conditionatis, sed præcipuè in decreto diuino; Et quia hæc difficultas hac tempestate est celebris propter doctrinam eorum, qui contendunt conciliare diuinam prædestinationem, & efficaciam gratiæ cum libertate nostræ

nostræ voluntatis mediante cognitione Dei de futuris contingentibus conditionatis antè omne decretum, quam scientiam mediam appellant, propterea in præsentia videnda sunt; primò an Deus cognoscat omnia futura conditionata; secundo quomodo ea cognoscat; tertio an sit admittenda prædicta scientia media, & sit conformis Doctrinæ Sanctorum Doctorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Augustini, & Thomæ, quibus potissimum standum esse maximè in hac materia de prædestinatione, & gratia statuerunt Summi Pontifices, vniuersitates Doctorum, & Prælati moderatores Religionum. Duo priora hic explico, vbi etiã de Decretis conditionatis per connexionem speciali dubio ago. Tertium propter dignitatem materiæ sub peculiari Axiomate 8. expendo.

Præmitto solutioni primæ difficultatis futura conditionata esse triplicis generis. Primi generis sunt, quæ important conditionem, ex qua necessario sequitur futurum, vel necessitate consequentis, vt: si Deus produxerit hominem, erit animal rationale: Si Petrus curret, mouebitur, vel necessitate consequentiæ, vt: si Deus decreuerit saluare Petrum, saluabitur: Si Deus vocauerit efficaciter Ioannem, consentiet. Secundi generis sunt

illa, quæ important conditionem, ex qua non necessario sequitur futurum, sed tantum topicè, & probabiliter, vt: si Petrus fuerit in Schola, disputabit: Si Petrus habuerit famem, manducabit: Si Paulus ibit in domum Amici, cænabit cum illo. Ista futura conditionata tam primi, quam secundi generis dicuntur accipi illatiuè, siuè in vi formalis consequentiæ, prima quidem certò, secunda verò solum probabiliter ex natura rei. Futura conditionata tertij generis sunt illa, quorum antecedens, & consequens se habent omninò disparatè, in quibus vniuersaliter neque necessario, neque probabiliter ex conditione sequitur futurum, vt: si Petrus disputauerit, Paulus dormiet: si canis latrauerit, Turca conuertetur. In istis futuris conditionatis particula (Si) nullam denotat causalitatem, vel illationem, sed puram concomitantiam, seu coexistentiã, & ita potiùs equiualeat copulatiuæ, quam conditionali, quasi dicat: Petrus disputabit, & Paulus dormiet. Ad veritatem conditionalis primi generis non requiritur veritas antecedentis, vel consequentis, sed tantum connexio inter vtrumque, vt: si homo habet alas, volare potest, est vera, & tamen vtrumque scilicet tam antecedens, quam consequens est falsum. Aduerte demum quod

quod conditionalis tertij generis non habet determinatam veritatem, aut falsitatem ex natura rei, nec in bonitate consequentiae, sed tamen habet veritatem fundatam in aliquo decreto, vel promisso, ut: si legeris hunc librum, dabo tibi centum nummos aureos. Certum est quod Deus cognoscit futura conditionata primi generis, cum etiā & nos illa certò cognoscamus, quisque enim cognoscit quod, si Sol lucet, dies est; difficultas igitur nunc est de futuris contingentibus conditionatis secundi, & tertij generis.

Dico quod Deus certò, & infallibiliter cognoscit futura conditionata secundi, & tertij generis. Hæc conclusio est contra aliquos recentiores, qui non verentur admittere in Deo scientiam coniecturalem circa eadem futura conditionata secundi, & tertij generis; probatur tamen auctoritate S. Scripturæ, nam quantum ad futura contingentia conditionata secundi generis habetur illud Matth. 11. & Luc. 10. *Vae tibi Corozain, vae tibi &c.* quæ verba non sunt hyperbolica, & humano more dicta, ut volunt aliqui, nam S. P. Augustinus lib. de dono Perseuerantiæ sic ait: *Sed nunquid possumus dicere Tyrios, & sydonios, si tales apud illos virtutes fierent, non fuisse credituros, cum ipse Dominus*

attestetur quod acturi essent magnæ humilitatis penitentiam? itē Ioan. 6. *Iesus ergò, cum cognouisset quia venturi essent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.* Item 1. Reg. c. 23. Dominus respōdit David interrogāti quod, si remaneret in Ceila, Saul descenderet, & viri Ceilitæ ipsum traderent. Item 3. Reg. c. 11. *Non ingrediemini ad eas, neque de eis ingredientur ad vestras, certissimè enim auertent corda vestra ut sequamini Deos earum,* nota ly certissimè, & hæc sunt quantum ad illa futura contingentia conditionata secundi generis, in quibus euentus habet probabilem connexionem cum conditione, ut constat ex Scriptura, quod Deus certò, & infallibiliter illa sciat. Probatum autem conclusio quoad futura contingentia conditionata tertij generis, in quibus futurus euentus disparatè se habet ad conditionem; nā 4. Reg. cap. 13. Eliseus præcepit Ioas Regi Israel ut percuteret terram iaculo, cui post trinam percussione cessanti dixit *Si percussisset quinquies, aut sexies, siuè septies percussisses Syriam vsque, ad consumptionē.* Probatum ratione, quia quæcumque futura conditionata habent determinatam veritatem cognoscibilem à Deo, ergò ab ipso determinatè cognoscuntur. Consequentia patet. Antecedens pro-

probat, quia de illis formari possunt duo contradictoria tam circa conditionata secundi generis, ut: si Petrus fuerit in Schola disputabit: si Petrus fuerit in Schola non disputabit, quam circa futura conditionata tertij generis, ut: si Petrus ludet Turca conuertetur; ex duabus autem contradictorijs propositionibus necesse est quod pro aliquo instanti reali, & vero altera sit determinate vera, & altera sit determinate falsa. Vel igitur, si Deus interrogaretur ab Angelo, sciret respondere hanc esse determinate veram, & alteram determinate falsam certo, & infallibiliter, vel non; Si primum, habetur intentum; secundum dici nequit, alioquin Scientia Dei non esset infinita, & plus posset Angelus interrogare, quam Deus sciret respondere; neque dicas Deum posse respondere tantum per scientiam coniecturalem, nam in primis respectu futurorum conditionatorum disparatorum nulla potest haberi coniectura, cum careant etiam probabilitate, neque dependant ab inclinatione causarum secundarum, aut à circumstantijs &c. & tamen eorum veritas fundatur in decreto, aut promisso Dei. Secundò loquendo de futuris conditionatis secundi generis non necesse esset Angelum interrogare Deum, si Deus tantum sciret ea per scientiam

coniecturalem, æquè enim Angelus, ac Deus ea coniecturaliter scire possent; ergò dicendum est quod Deus non tantum coniecturaliter, sed certo, & infallibiliter scit futura conditionata tam secundi, quam tertij generis. Probat 2. Deus habet decretum efficax conditionatum ex parte obiecti de omnibus possibilibus conditionatis, quantumcumque disparatè se habeat euentus futurus ad conditionem; sed Deus certo, & infallibiliter cognoscit ea, quæ cadunt sub efficaci decreto Diuinæ voluntatis, quod, cum sit omnipotens, infallibiliter habet suum effectum, & ita infallibiliter euenit eo modo, quo decretum fuit, si sit decretum absolutum etiam ex parte obiecti, vel eueniret, si sit decretum conditionatum ex parte obiecti, si impleretur ipsa conditio; ergò Deus cognoscit certo, & infallibiliter futura contingentia conditionata, quæ quidem de facto non erunt, sed tamen essent futura, si impleretur conditio, siuè in his conditionatis euentus futurus se habeat disparatè ad conditionem, siuè habeat probabilem connexionem cum illa. Minor, & consequens sunt certæ. Maior probatur, quia ad infinitam actualitatem Diuinæ voluntatis pertinet quod decernat de omnibus aut circa omnia possibilia circa eorum futurum.

ritionem, vel non futuritionem conditionatam, vel absolutam.

Dices i. pro sententia admittente in Deo tantum scientiam coniecturalem, aut solam certitudinem moralem, non autem logicam, aut metaphysicam excludentem omne dubium pro futuris conditionatis secundi, & tertij generis; dices, inquam, illud Genes. 3. ubi dicitur Deum eiecisse de Paradiso Adam, *ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vite, & comedat, & vivat in eternum*, item illud Deut. 4. *Custodite igitur animas vestras sollicite, ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem*. Item illud Ioan. 8. *Si me sciretis, forsitan, & Patrem meum sciretis*, demum illud Psal. 80. *Si Populus meus audisset me, Israel si in vijs meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem*. In his, & similibus locis ly, forte, & forsitan indicant in Deo tantum scientiam coniecturalem, quia inducunt dubitationem in cognoscendo; ergo dicendum est quod Deus de predictis futuris conditionatis habet tantum scientiam coniecturalem. Confirmatur ex P.P. praesertim ex D. P. Augustino libro de Praedestinatione Sanctorum c. 14. qui explicans illud Sap. 4. *raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius* sic ait: *Dictum est hoc secundum pericula huius vitae, non secun-*

dum praescientiam Dei, per hoc praesciuit quod futurum erat, non quod futurum non erat, ubi manifeste indicat S.P. Augustinus futurum illud conditionatum, scilicet si iustus manserit in hac vita, malitia mutabit intellectum illius, solum esse cognitum a Deo non evidenter, sed coniecturaliter attentis periculis huius vitae, & humanae fragilitatis; ergo &c. Respondetur negando consequens. Ad loca S. Scripturae dico quod particula forte, aut forsitan, & similes non important respectu Dei dubitationem, cum haec repugnet ipsi, sed ponuntur ad denotandam difficultatem facti, vel libertatem voluntatis creatae, & contingentiam eventus futuri; ita D. Gregor. homil. 9. super Ezechiel, & S. Hieronymus super illud Ieremiae c. 26. *Noli subtrahere verbum, ne forte audiant, &c.* inquit: *Verbum ambiguum forsitan maiestati Domini non potest convenire, sed nostro loquitur affectu, ut liberum hominis servetur arbitrium; & S. P. August. tract. 37. in Ioan. explicans verba dicta forsitan & Patrem meum sciretis sic ait: Quando dicit forsitan, non dubitat, sed increpat, dubitationis verbum est cum dicitur ab homine ideo dubitante, quia nesciente; cum vero dicitur a Deo verbum dubitationis, cum Deum nihil utique lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non*

opinatur diuinitas; ergo agnoscit S. P. August. in his futuris conditionatis certitudinem inueniri in Deo cognoscente, cum de illis dicat nihil latere Deum. Ad confirmationem dico S. P. Augustinū solū ibi negare scientiam conditionatorum futurorum in eo sensu, quo eam asseriebant Pelagiani, quatenus scilicet dicebant Deum præmiare hominem propter bona opera ipsius sub conditione præuisa, & punire eum propter mala opera etiam præuisa sub conditione, vel dico cum Lezana S. Patrem Augustinū solū ibi negare scientiam futurorum conditionatorum antè omne decretum diuinæ voluntatis.

Dices 2: certitudo cognitionis debet fundari in certitudine obiecti; sed in futuris conditionatis secundi, & tertij generis nulla est certitudo obiecti quantum ad euentum futurum ex tali conditione, sed ad summum ex probabilitate; ergo Deus non potest certò, & infallibiliter scire futura conditionata secundi, & tertij generis. Respondetur concessa maiori distinguendo minorem: nulla est certitudo ex natura rei, seu extremorum concedo; ex vi decreti diuini efficacis, nego minorem, & consequentiam; nam certitudo diuinæ scientiæ non sumitur ab obiecto, seu à futuro conditionato vt

sic, sed à futuro conditionato vt decretato, seu desumitur ab ipso met decreto.

Dices 3. Non est assignabilis scientia, qua Deus certò, & infallibiliter cognoscat hæc futura contingentia conditionata; ergo non possunt certò sciri à Deo. Antecedens probatur, nam non cognoscuntur scientia simplicis intelligentiæ, quia hæc solū fertur in possibilia; non scientia visionis, quia hæc tantū fertur in præsentia mensuræ æternitatis, quæ sunt actualia in aliqua temporis differentia, de quorum numero non sunt ista contingentia conditionata, quia nunquàm erunt, nec datur alia scientia in Deo ex doctrina D. Thomæ; ergo Deus non certò, & infallibiliter cognoscit hæc futura contingentia conditionata. Confirmatur, quia in se ipsis nunquàm habebunt esse, ac proinde in se ipsis cognosci non possunt, in suis autem causis habent tantū esse incertum, & indeterminatum; ergo non possunt in causis cognosci determinatè. Respondetur nego antecedens, quia cognoscuntur scientia simplicis intelligentiæ, quæ necessariò attingit omnia possibilia vt purè possibilia, & liberè attingit hæc futura contingentia conditionata, quæ nunquàm erunt, & ideo remanent inter possibilia, licet secundū quid acce-

accedant ad futura. Ad confirmationem dico hæc futura contingentia conditionata habere esse determinatum in suis causis nempe in diuinis ideis vi diuini decre-

ti, non autem esse absolutum, quia de facto non erunt, sed conditionatum, quia infallibiliter essent, si poneretur conditio, à qua pendent.

D V B I V M.

A L T E R V M

An, & quomodo sint admittenda in Deo decreta conditionata.

Notandum est quod non solum Thomistæ, verum etiã & alij admittunt præsertim circa conditionata disparata decreta conditionata in Deo; sed aduerte, quod decretum de aliquo faciendo est duplex, scilicet absolutum, & conditionatum. Absolutum est, quo quis decernit aliquid facere absolutè, siue nulla interposita conditione; conditionatum autem dependet ab aliqua conditione, vel ex parte ipsiusmet actus, vel ex parte obiecti. Tota lis inter Thomistas, & P.P. Societatis est quod Thomistæ asserunt omnia decreta Dei etiam circa futura conditionata esse decreta absoluta ex parte actus, & tantum conditionata ex parte obiecti; è contra P. P. Societatis dicunt quod decreta de futuris conditionatis sunt conditio-

nata non solum ex parte obiecti, verum etiam ex parte actus. Explicatur sensus Thomistarum; dicunt ergò decretum absolutum ex parte actus, seu ex parte Dei, & conditionatū ex parte obiecti non esse aliud, quàm actum de facto, & in re positum, & habitū à Deo circa obiectum, non tamen ponendum de facto, & producendum in re, sed sub conditione habendum, quales actus frequentissimè apud nos sunt, pertinent enim maximè tales actus ad cautelam, & prudentiam, vt si quis habeat hunc actum; si Petrus tali die venerit, parabo illi hospitium: si obtinueris hanc gratiam à Rege, dabo tibi mille aureos, & sic patet in multis promissionibus, & minis de futuro, quia tales actus eliciuntur, qui sunt absoluti ex parte elicientis,

tis, idest de facto ab illo elicti, & habiti sunt, obiectum autē conditionatum respiciunt, quia non absolutē, & de facto illud ponūt; ē contrā verò decretum conditionatum non solum ex parte obiecti, sed etiam ex parte actus, & ipsius elicientis est quando de facto non elicit actum, aut facit propositum, vel decernit pro tali, vel tali occasione quod faciat, sed suspendit modo actum de facto, & remittit in futurum, quod decerneret, si talis occasio se offerat; tūc iste non habet decretum de facto sed habebit, si conditio ponatur, vel occasio se obtulerit, & sic dicitur conditionatum decretum ex parte voluntatis seu actus. Hoc decretum admittunt P. P. Societatis; nec obstat quod illud decretum de facto habitum circa obiectum conditionatum, quod admittunt Thomistæ, sit illud quod in iure, seu apud Iurisperitos appellatur voluntas conditionata, ut cū quis legat Titio centum, si naues venerint ex Asia, illa voluntas vocatur in iure conditionata; item si quis contrahat cum aliqua accipienda in suam, si Papa dispensaverit, ille consensus dicitur conditionatus, & tamen de facto actus aliquis elicitur à voluntate; ergo non potest vocari voluntas conditionata ex parte obiecti, & absoluta ex parte actus illa, quæ ha-

bet actum de facto, & versatur circa obiectum conditionatum, cum nulla alia voluntas possit vocari conditionata, nisi ista; ut autem tollatur, & solvatur æquivocatio in hac disputatione, quando in præsentī dicimus, hoc decretū absolutum ex parte actus, & conditionatum ex parte obiecti, non negamus esse voluntatem conditionatam respectu effectus sequuturi, & quantum ad executionem eius, hanc enim executionem suspendit, & solum illam vult sub conditione; unde ex hac parte voluntas illa dicitur conditionata in iure ratione obiecti, & ex euentu, seu effectu conditionatē sequuturo, licet de facto, & absolutē detur actus, & resolutio in voluntate, quia Ius in conditionatis solum respicit effectum, seu euentū, & obiectum, non autem elicientiam actus; vocatur autem absoluta ex parte actus, quia cum deliberatione, & firmitate volentis fit, ita ut de facto velit, & resolutoriē decernat id facere, si conditio ponatur ex nunc pro tunc, ita ut non indigeat nova voluntate ad illum effectum, si conditio ponatur. In hoc sensu dicitur absoluta voluntas, quia scilicet non suspendit deliberationem, & affectum, licet suspendat executionem, & effectum, quod totum se tenet ex parte obiecti; Tunc autem

tem decretum dicitur conditionatum ex parte actus, seu decreti, quando actus ipse de facto non elicitur, nec habetur, sed conditio ipsa etiam apponitur supra ipsum actum, ut cum dico: fiet hoc vel illud, si ego voluero, quo casu non firmatur de facto voluntas ad volendum, vel faciendum, sed tantum exprimitur sub conditione actus, non autem præcisè sub conditione obiecti. Decretum aliquid faciendi duplex est scilicet formale, & explicitum, & aliud virtuale, & implicitum. Formale, & explicitum dicit actum voluntatis positivum, quo aliquid per se primo, & directè intendit, & tale est decretum, quod Deus habet ab æterno saluandi prædestinatos. Virtuale, & implicitum tunc est, quando per se primo, & directè aliquid intendimus, in quo aliud virtualiter, & implicitè continetur, tunc enim utrumque intendimus; primum quidem formaliter, & explicitè; secundum autem virtualiter, & implicitè, ut quando peccator vult furari, habet decretum formale furandi, & virtuale offendendi Deum, & inferendi damnum proximo. Duæ sunt celebriores sententiæ circa cognitionem Dei futurorum contingentium conditionatorum; prima sententia, quam sequuntur ferè omnes P. P. Societatis asserit

N

Deum certò, & infallibiliter cognoscere futura contingentia determinata propter veritatem determinatam, quam habent in se ipsis ante omne decretum diuinæ voluntatis, quia negant dari in Deo circa hæc futura contingentia conditionata decretum efficax, & absolutum ex parte actus, & conditionatum ex parte obiecti, sed tantum admittunt decretum conditionatum & ex parte actus, & ex parte obiecti, & ideo prædicta futura conditionata non possunt cognosci in diuino decreto. Secunda sententia, quam sequuntur omnes discipuli D. Tho. asserit Deum cognoscere futura conditionata in ipso Decreto Dei efficaci, & absoluto ex parte actus, & tantum conditionato ex parte obiecti. Loquimur præsertim de futuris conditionatis secundi, & tertij generis.

Dico quod in Deo dantur decreta efficacia, & absoluta ex parte actus, & tantum conditionata ex parte obiecti de futuris contingentibus conditionatis; 2: ac proinde impossibile est Deum certò, & infallibiliter cognoscere futura conditionata, nisi in ipsis decretis diuinis; tertio, & quamuis sit probabile quod ea cognoscere possit in decretis omnino absolutis, id est tam ex parte actus, quam ex parte obiecti; quarto, multò tamen

n n

pro-

probabilius est quod ea omnia cognoscat in decretis formalibus, & explicitè conditionatis ex parte obiecti, quamvis absolutis ex parte subiecti, & actus; quintò, unde sicut est in Deo formalis scientia conditionatorum, sic etiam sunt formaliter, & explicitè hæc decreta conditionata, & non solum virtualiter, & implicitè. Prima pars conclusionis non solum est communis Thomistarum, verum etiam & aliquorum ex Societate, nam P. Arrubal hinc disp. 45. cap. 4. docet quod futura conditionata disparata, seu puræ concomitantiae cognoscuntur in decretis absolutis ex parte Dei, & conditionatis ex parte obiecti, licet extendat hæc decreta tantum ad ea, quæ reuelata sunt in S. Scriptura, quæ habent tantum esse futura conditionatè, & adducit illud 4. Reg. 13. *Si percussisses quinquies &c.* Hanc eandem sequitur Alarcon, & quāplures alij ex Societate indiscriminatim eo modo, quo tenent Thomistæ, ideòque deplorat illos anxie idem Alarcon tract. de Scientia Dei disp. 4. c. 6. n. 7. & 8. quos dicit unà cum aduersarijs in eandem sententiam conspirare, & manus cū eis coniungere, cuius criminis reum vocat P. Ruiz de Scientia Dei disp. 71. sect. 8. quare non ita horribilia visa sunt ista decreta etiam peritioribus ex contrarijs,

vt illa omninò fugere debeamus, sed magis attendere, & rationib⁹ librare. Probatur igitur hæc prima pars primò ex Scriptura, in qua sæpius signantur illa decreta de futuris conditionatis absoluta quidem ex parte actus, & conditionata tantum ex parte obiecti, vt patet ex illo Matth. 26. vbi Christus ad Petrum dixit: *an putas, quia non possum rogare Patrem meū, & exhibebit mihi modo plusquam 12. legiones Angelorum?* vbi non dicit Christus quod Pater decerneret, aut exhiberet, si rogaret illum, sed quod *modo exhibebit, si rogauero illum*: id decreuit exhibere, si rogatus fuisset; ergò certa, & firma erat voluntas Patris de exhibendis, seu mittendis illis legionibus Angelorum, si Christus illas peteret, & tamen nec de facto mittendæ erant, nec Christus petiturus. Antecedens constat, quia Christus dixit quod *exhibebit modo, si ego rogauero*; ergò exhibitio illa pro illo tunc non solum erat præuisa à Deo, sed etiā volita, nam, si nondum erat volita à Deo, ergò adhuc erat indifferens, & suspensa ex parte Dei exhibituri etiam posita conditione rogandi; ergò & incerta, & non firma. Quomodo ergò affirmatur à Christo vt firma? nam si non firma, potuisset Deus decernere, quod etiamsi Christus peteret, non

non concederet illi legiones; ergo veritas illa contingens de facto debuit esse determinata, & approbata à Deo, & de facto debebat esse volita pro illo statu conditionato, aliter enim non posset esse veritas determinata iam de facto, nec benè esset affirmata à Christo vt determinata. Ad id facit illud S. Scripturæ: *Si percussisses quinquies, aut sexies &c.* non enim potuit percussio illa habere connexionem aliquam ex se cum deuastatione Syriæ, nisi ex sola voluntate Dei, qua voluit vt posita illa percussione Syria deuastaretur à Rege; ergo datur voluntas in Deo de aliquo effectu sub conditione futuro, si quidem determinatio illius veritatis futuræ, etiam vt substat conditioni, à sola voluntate Dei dependet, determinatio autem illa de facto datur, quia Deus illam veritatem vt de facto certam, & determinatam reuelat; ergo & voluntas ex parte Dei de facto datur. Confirmatur amplius ex S. Scriptura, quia Deus de facto facit pactum aliquod vel promissionem de aliquo, quod solum sub conditione futurum est, & non absolutè; ergo Deus voluntatem, seu decretum habet de facto circa tale futurum. Consequentia probatur, quia pactum, & promissio est expressiua voluntatis internæ paciscentis, & pro-

mittentis; ergo vbi datur promissio, & pactum de facto, datur & voluntas de facto; antecedens verò probatur, nam in primis Deus fecit pactum cum primo homine, quod filij eius nascerentur cū gratia, & iustitia originali, si ipse non peccasset, cum peccato autem originali, si peccasset vt est concors Theologorū sententia, & D. Tho. 1. p. quæst. 100. art. 1. & colligitur huiusmodi pactum ex illo Ecclesiastici 27. *Deus creauit de terra hominem, & ad imaginem suam fecit illum; infra. Testamentum æternum constituit cum illis* [scilicet Adam, & Eua]; *Et iustitiam, & iudicia sua ostendit illis*, vbi constat intercessisse aliquod pactum inter Deum, & primos homines circa gratiam, & peccatum transfundendū in Posteror. Nec posset modo originale peccatum transfundi ex vi primæ præuaricationis, vt fides docet, nisi oppositum peccati, scilicet iustitia originalis transfunderetur non peccante Adam; ergo habuit Deus de facto decretum, & voluntatem dandi talem iustitiam, si duraret ille status, cum tamen de facto nec status durauerit, nec iustitia transfusa sit in posteror; ergo circa tale obiectum conditionatum datur in Deo voluntas de facto. Simile habetur 3. Reg. cap. 9. *Si ambulaueris coram me, sicut ambulauit Pater tuus in* sim-

simplicitate cordis, & equitate, & feceris omnia, quæ præcipio tibi, & legitima mea, & iudicia mea, servaueris, ponam regnum tuum super Israel in sempiternum, sicut loquutus sum David Patri tuo, & tamen constat quod filij eius non regnauerunt super Israel, sed scissum est regnum in Roboam, & solum regnavit super Iudam, & Benjamin, neque hoc in sempiternum, sed usque ad Sedeciam, qui fuit ultimus Regum Iuda; ergo habuit Deus illud pactum, & promissum circa conditionatum futurum, quod de facto non erat ponendum; ergo similiter voluntatem illam de facto habuit circa tale futurum; Et in hoc etiam fundatur quod supradiximus de Christo, quod, si rogaret Patrem, daret ei plusquam 12. legiones Angelorum, fundatur, inquam, in pacto, seu promissione facta Christo, quia dederat ei omnia Pater in manus, ut fieret quidquid efficaciter vellet, & peteret, in quo pacto, & voluntate multa sine dubio includuntur conditionata, quæ fieri Deus decrevit, si Christus voluisset, & de facto non sunt effecta, quia Deus noluit. Quare ex promissionibus, & pactis Dei sub conditione ex parte obiectorum, sed de facto, & absolutè factis, efficax ducitur argumentum probans hæc decreta ex parte Dei absoluta, & ex par-

*te obiecti conditionata dari in Deo, nec illi repugnare. Probatur ex D. P. Augustino, cuius doctrina concordat cum ratione allata, & perpetuo docet ea, quæ Deus promittit, in sua prædestinatione, seu decreto promittere, & cognoscere, non in his, quæ facit homo, licet ea, quæ promittit sint faciēda per hominem; eadem autem est ratio quoad hoc de promissione futurorum conditionatorum, ac de promissione futurorum absolutorum, utrobique enim est promissio de facto; ergo & Dei decretum. Igitur S. P. Aug. lib. de Prædestinatione Sanct. c. 10. sic ait: *Quando promissit Deus Abraham in semine eius fidem gentium dicens; Patrem multarum Gentium te constitui, non de nostre voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promissit; promissit enim quod ipse factururus erat, non quod homines, quia, & si faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant quæ præcipit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promissit, alioquin, ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate, & quod à Deo promissum est ab ipsis redditur Abraham; non autem sic credidit Abraham, sed credidit dans gloriam Deo, quoniam quæ promissit potens est & facere, ac per hoc facta non aliena, sed sua. Ita D. P.**

Augu-

Augustinus; in hac autem promissione facta Abrahamæ quod esset Pater Gentium per fidem, seu Pater omnium credentium ut dicitur ad Rom. 4. & ad Galat. 3. inuoluitur sine dubio etiam conditionatum obiectum, quia non solum Abraham est Pater omnium, qui de facto credunt, sed etiam esset Pater omnium qui crederent, si eis predicaretur fides; de facto tamen non credunt, si tamen crederent, etiam Patrem haberent Abraham ex vi promissionis diuinæ, nam ut argumentatur Apostolus ad Galat. 3. *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius; non dicit: & seminibus quasi in multis, sed quasi in uno, & semini tuo, qui est Christus;* ergo ad omnes illos extendebatur promissio facta Abrahamæ, ad quos extenditur semen eius, qui est Christus; sed Christus non solum est Redemptor respectu eorum, qui de facto credunt, sed etiam eorum qui crederent, si eis predicaretur Euangelium; ergo promissio facta Abrahamæ etiam ad illos extenderetur; & totam hanc promissionem dicit S. P. Augustinus fundari in voluntate, & prædestinatione, seu decreto Dei; at prædestinatio actum firmum, & absolutum nominat; ergo aliquid decreum admittit de facto circa futura conditionata. Probat ratio quia voluntas, & decretum hu-

ijsmodi absolutum ex parte actus, & conditionatum ex parte obiecti de facto positum in Deo nullam dicit imperfectionem, aut superfluitatem, sed potius magnam Dei perfectionem; ergo illi non repugnat. Antecedens probatur quia non repugnat Deo voluntas de facto habita circa aliquod volitum, & conditionata, seu inefficax ex parte alicuius effectus, ut habetur ex D. Tho: qu. 2. de veritate art. 12. ad 9. ubi docet quod non est inconueniens ponere Deum scire aliquid futurum esse, quod non erit, in quantum scilicet scit aliquas causas esse ad aliquem effectum inclinatæ, qui non producentur; sed causas sic esse inclinatæ, & ordinatæ ad illum effectum Deus voluit, & decreuit, ipse enim est, qui imponit realiter talem ordinem; ergo Deus habet de facto voluntatem circa aliquid, quod solum conditionatè est futurum, & de facto non erit, id est circa id, quod continetur in talium causarum inclinatione, à quibus de facto non produceretur. Item 1. p. qu. 19. art. 7. ad 2. sic ait: *Sic ergo dicendum quod Deus aliquando pronunciat aliquid futurum, secundum quod continetur in ordine causarum inferiorum, utputa secundum dispositionem creature, vel mediorum, quod tamen non fit, quia aliter est in causa superiori diuina.* Constat igitur;

ex

ex sensu, & sententia D. Tho: De-
um absoluta voluntate sua idest de
facto existente in ipso velle multa
esse futura sub aliquo ordine, seu
conditione, quæ absolutè non sūt
futura, nec euenient in re, quia
hoc petit ipse ordo diuinæ Proui-
dentia rebus ipsis impositis; ergò
tale decretum neq; est superfluum,
nec imperfectum, sed maximè de-
cet diuinam Eminentiam, & diui-
nam Prouidentiam, dominiumque
Dei super omnia. Confirmatur,
quia quod futura aliqua sint po-
nenda sub hac conditione, & sta-
tu, & non sub alio, vel dependet
ex aliquo ordine causarum, quæ
sic sunt dispositæ, vt sub hoc sta-
tu, & conditione hunc effectum
habeant, non autem tali conditio-
ne, & statu sublato; vel id depen-
det immediatè ex ipso Deo sic di-
sponente, & statuente quod res
fiat, si talis conditio ponatur non
sinè illa; Si primum, iam habetur
intentum, quia talis ordo inest re-
bus ex diuina ordinatione id vo-
lente, posset enim talem ordinem
eis non præbere, sed ad oppositū,
cum hoc sit contingens; ergò iam
datur decretum Dei absolutè cir-
ca aliqua futura conditionata tan-
quàm circa obiectum; si secundū;
ergò iam illud futurum depende-
bit à decreto Dei sic disponente,
cum posset oppositum disponere,
si vellet; ergò iam datur decretū

Dei absolutum ex parte actus.

Secunda pars conclusionis pro-
batur, nā S. P. Augustinus in En-
chirid. cap. 95. ait: *Non fit aliquid
nisi omnipotens fieri velit, vel sinè-
do vt fiat, vel ipse faciendo*; ergò
ex D. P. Augustino est impossibile
quod aliquid intelligatur aliquo
modo futurum, nisi præcesserit vo-
luntatis Diuinæ aliquod decretum
vel positium, vel permissium de
tali futuritione; alioquin dicendū
est quod creaturæ essent in exer-
citio operis causa prima respectu
aliquorum effectuum, & Deus es-
set causa secunda, quod tamen est
absurdum; Deus enim est causa
prima vniuersalissima, & indepen-
dens respectu omnium positiuorū,
& creaturæ sunt causa secunda sub-
ordinata, & dependens; Sequel-
la tamen absurdi probatur, nam,
si antè decretum Dei de futuritio-
ne alicuius rei, siuè absoluta, siuè
conditionata creaturæ intelligen-
tur aliquid facturæ vel absolutè,
vel sub conditione, necessariò etiā
intelliguntur præire diuinam cau-
salitatem, quæ incipit à decreto;
ergò ex aduersarijs Deus nihil or-
dinat, aut decernit quod creaturæ
essent facturæ, & consequenter li-
berum arbitrium habet primam,
& principalem causalitatem respec-
tu suæ applicationis sub conditio-
ne futuræ, & diuina voluntas sub-
sequitur vt pedissequa, quia Deus
non

non impendit officium suae Prouidentiae, & influxum suae causalitatis, nisi postquam praeuidit voluntatem creatam se determinare ad hanc contradictionis, vel contrarietatis partem, ita ut voluntas creata incipiat finem Deo, & Deus subsequatur ad instar causae subordinatae, quod est absurdum; ergo futura conditionata non possunt certo, & infallibiliter cognosci à Deo, nisi praecedant aliqua decreta, in quibus cognoscantur.

Probatur 3. pars conclusionis: In Deo sunt decreta absoluta, tam ex parte actus, quam ex parte obiecti de obiectis futuris v.g. de creando hoc mundo, de Incarnatione sui Filij, & similibus in quibus virtualiter, & implicitè continentur decreta de non futuritione oppositorum, nimirum quod non sit futura negatio mundi huius, nec futura negatio Incarnationis; ergo Deus potest cognoscere in suis decretis absolutis futura conditionata v. g. quod si Adam non peccasset Filius Dei incarnatus non fuisset saltè in carne passibili; potest inquam cognoscere in decreto, quod habuit de Incarnatione Adamo peccante.

Quarta pars conclusionis probatur, quia intellectus diuinus est summè actualis, & infinitè perfectus, & ideo attingit omnia cognoscibilia eo modo, quo possunt

attingi, scilicet vel per scientiam simplicis intelligentiae, vel per scientiam visionis, ita ut non possit manere suspensus, quin omnia illa attingat; ergo à pari, cum etiam diuina voluntas sit summè actualis, & infinitè perfecta, non potest manere suspensa, quin attingat omnia volibilia aliquo ex modis, quibus possunt attingi, nimirum necessario, si sit summum bonum, vel liberè, si sint bona limitata, ita ut circa haec bona limitata debeat habere actum volitionis quod sint, aut quod non sint; & in hoc consistit perfectissima actualis eius libertas; nam suspensio actus importat potentialitatem, unde Deus habet decreta conditionata omnium futurorum contingentium conditionatorum; ergo probabilius est quod ea omnia cognoscat in his decretis formalibus, & explicitis conditionatis ex parte obiecti, & absolutis ex parte actus.

Quinta pars conclusionis probatur quantum ad scientiam conditionatorum, nam in Sacra Scriptura talis scientia tribuitur Deo, ut constat ex varijs locis adductis in praecedentibus, & in prima parte conclusionis; sed verba S. Scripturae sunt intelligenda in sensu formali, quando ex tali intelligentia non sequitur aliquod inconueniens, ut docent Theologi ex D. P. Augustino; cum igitur hac nul-

lum sequatur inconueniens, dicendum est in Deo formaliter dari scientiam conditionatorum; quantum verò ad decreta conditionata ex parte obiecti, & absoluta ex parte actus iam probauimus in prima parte conclusionis, & remanet probatum ex nuper dictis; nam Sacra Scriptura facit mentionem de huiusmodi decretis nō min⁹ quàm de scientia; ergò, si admittitur scientia conditionatorum in Deo formaliter, ita sunt admittenda ista decreta formalia, & explicita in Deo.

Dices 1. huiusmodi decreta conditionata sunt inaudita apud Theologos; ergò non sunt admittenda. 2. non potest in Deo actus aliquis liber concedi, nisi ex eo resultet aliqua realis mutatio in creatura; sed ex decreto conditionato nulla mutatio ponitur in re volita, aut conditionatè decreta; ergò non datur in Deo tale decretum. 3. quia, licet talia decreta conditionata concedi deberent in illis futuris conditionatis, in quibus conditio pendet ab homine, vt si Petrus fuerit in schola disputabit, non tamen quando conditio pender etiam à Deo, vt si Deus creasset duos mundos, creasset etiam alios homines; tūc enim potius otiosa, & superflua viderentur talia decreta, cum ad nullum finē essent vtilia. 4. quia

huiusmodi decreta conditionata sunt quædam velleitates; sed velleitas repugnat Deo, cum sit quidam actus imperfectus; ergò non sunt concedenda in Deo ista decreta conditionata. Respōdetur nego antecedens, nam eo ipso quod P. P. & Theologi antiqui docuerunt nihil esse futurum, nisi dependenter à decreto Dei, consequenter dicendum est quod, sicut statuebant decreta absoluta circa futura absoluta, sic etiam decreta conditionata circa futura conditionata; ac proindè sicut futura absoluta cognoscuntur in decretis absolutis, ita conditionata in decretis conditionatis. Ad 2. negamus maiorem absolutè loquendo, non enim est necessariū quod ex decreto absoluto resultet in creatura aliqua mutatio physica; nam Deus habet decretum quod multa possibilia non sint futura absolutè, nec sub conditione, & tamen ex illo nihil physicum ponitur in illis, vt patet in decreto libero absoluto, quo Deus potest efficaciter dispensare in voto; sufficit enim mutatio obiectiua; ergò multò minus decreta conditionata debent importare mutationē physicam, & realem in re decretata; deinde ad summum probaret argumentum quod debeat aduenire mutatio realis proportionata ipsi actui, ita vt, si actus sit absolutu-

solutus omnino, hæc mutatio adueniat absolute; si autem sit conditionatus, adueniat mutatio realis impleta conditione; unde posito decreto conditionato de disputatione Petri si fuerit in schola, disputatio Petri est futura sub conditione, cum antè decretum nullo modo esset futura determinatè, at tantum possibilis, & indifferens ad futuritionem, vel non futuritionem; in hoc autem ordine ad futuritionem conditionatam consistit talis mutatio habita per decretum. Ad 3. nego sequel., quia, licet videantur otiosa ex parte obiecti, seu effectus, non tamen sunt otiosa ex parte diuinæ voluntatis, quia debet esse actualissima se ipsam determinans circa quodlibet volibile creatum, ne remaneat suspensa circa illa obiecta. Item ut dicatur habere perfectissimum dominium ipsorum, ac tandem ut possint determinatè ab ipso cognosci talia futura conditionata, quia ut probatum est, sine decreto Dei libero determinante non possunt habere ullam veritatem, vel falsitatem determinatam. Ad 4. dico cum Alvarez quod Deo repugnant tantum velleitates, quæ dicunt imperfectionem ex parte actus, non autem quæ dicunt imperfectionem ex parte obiecti, cuiusmodi sunt ista futura conditionata; unde hinc respond. 2. ne-

go min: non enim dicit Deus: vellem omnem hominem saluum fieri, sed dicit: volo omnes homines saluos fieri; unde ostenditur quod actus diuinæ voluntatis sit absolutus ex parte Dei; velleitas autem formaliter accepta est conditionata ex parte actus. Respondetur 3. quod tunc velleitas dicit imperfectionem, quando prouenit ex impotentia, non autem quando non prouenit ex impotentia, sed ex summo, & infinito ordine Sapientiæ, & Prouidentiae Dei, qualia sunt huiusmodi decreta conditionata; unde non repugnant Deo etiam sub ratione velleitatis.

Dices. Si ponenda sunt in Deo decreta conditionata formaliter ad cognoscenda futura conditionata, vel decreta, sunt multiplicanda iuxta numerum futurorum conditionatorum, vel non; primum dici non potest, quia possibiles sunt infinitæ combinationes futurorum conditionatorum sub infinitis conditionibus, statibus, & ordinibus rerum; sed infinitas non potest comprehendi sub certa intentione Dei ex D. Tho: 1. p. qu. 7 art. 4. tum etiam quia in his possibilibus combinationibus aliquæ sunt ridiculæ, circa quas est indecens Deum versari actu formali, & explicito; Secundum etiam dici non potest, cum non sit maior ratio cur Deus habeat decreta formalia circa aliqua potius,

potius, quàm circà alia ex futuris conditionatis. Respondetur decreta multiplicari nostro modo intelligendi, non autem realiter iuxtà numerum futurorum conditionatorum. Ad primam probationem dico quod D. Tho: ibi negat posse comprehendi sub certa intentione Dei creantis infinitam multitudinem actu, non autem infinitam multitudinem in potètia; hæc autem non illa esset obiectum horum decretorum. Ad 2. probationem dico quod, licet in istis combinationibus possibilibus aliquæ sint valdè disparatæ, & humano iudicio ridiculæ, tamen necessariū est quod diuina voluntas illa attingat, sicut attingit diuinus intellectus propter summam, & æqualem vtriusque actualitatem.

Dices 2. Deus cognoscit vt determinatè futura decreta suæ voluntatis in priori rationis antequàm intelligatur illa habere; ergò à pari etiam futura conditionata poterunt cognosci à Deo antè quodcumque decretum etiam conditionatum. Consequens patet, quia non minùs cognoscit Deus omnem veritatem creatam, quàm cognoscat sua decreta. Antecedens autem probatur, quia, cum decreta Dei pro aliquo signo sint præsentia, necesse est dicere pro alio etiam signo fuisse futura, præsens enim arguit fuisse futurum

ante ad se vt præsens; ergò pro illo præsentis futuritionis erunt cognoscibilia decreta ipsius, ante ad omne decretum præsens, siuè absolutum, siuè conditionatum, quod habeat circa illa. Respondetur 1. nego consequentiam, quia veritas creata non intelligitur habere determinatam veritatem nisi dependenter à decreto. Respondetur 2. nego antecedens, quia in illo priori signo decreta Dei possunt quidem intelligi possibiliter futura, non autem determinatè futura. Ad probationem dico non esse necesse quod quidquid est præsens in aliqua determinatione, sit actualiter, aut determinatè futurū in antecedenti, nisi solū quādo producit in tempore per aliquam causam determinatam.

Dices contra 2. partem de futuris conditionatis: Ante ad omne decretum Dei etiam conditionatum possunt formari duo contradictoria v. g. Si Petrus fuerit in schola disputabit; vel si Petrus fuerit in schola non disputabit; sed ex duabus contradictorijs vna est determinatè vera, & altera determinatè falsa, & vtrique cognoscibilis à Deo; ergò ante ad omne decretum Dei etiam conditionatum cognoscit Deus ista futura propter veritatem determinatam, quam habent in se ipsis. Respondetur conc. mai. neg. min. quia natu-

natura contradictoriarum est, quod ambæ non possint esse veræ, neq; ambæ falsæ, non tamen quod vna sit determinatè vera, & altera determinatè falsa, nisi dependenter à Diuinis decretis.

futuris conditionatis facilius erit aditus ad dignoscendū an in Schola S. P. N. Augustini sit admittenda, vel reiicienda scientia media, quod in sequenti axioma ostenditur.

Ex his præmissis de decretis, &

AXIOMA OCTAVVM.

In quo habetur mens S. P. circa scientiam, quæ à modernis appellatur media.

Ex cap. 9. & 10. Libri de Prædestin. SS.

Quid est verius, quàm præscisse Christum qui, & quando, & quibus in locis in eum fuerant credituri? Sed virum, prædicato sibi Christo, à seipsis habituri essent Fidem, an Deo donante sumpturi, idest vtrum tantummodo eos præscierit, an etiam prædestinaverit Deus, querere, ac differere tunc necessarium non putavi. Proinde quod dixi tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, posset etiam sic dici tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante Mundi constitutionem; Sed quoniam si ita diceretur Lectorem faceret intentum ad ea requirenda, quæ nunc ex admonitione Pelagiani erroris necesse est copiosius, & laboriosius disputari, visum mihi est quod tunc satis erat breviter esse dicendum excepta, ut dixi, altitudine Sapientie, & Scientie Dei, & sine præiudicio aliarum causarum, de quibus non tunc, sed aliàs opportunius disputandum putavi, & cap. 10. Item quod dixi salutem religionis huius nulli umquam defuisse, qui dignus fuit, & dignum non fuisse, cui defuit, si discutiatur, & queratur unde quisque sit dignus, non desunt qui dicant, voluntate humana; nos autem dicimus gratia, vel prædestinatione Diuina. Inter gratiam porro, & prædestinationem hoc interest, quod Prædestinatio est Gratia præpara-

paratio; Gratia verò iam ipsa donatio. Quod itaque ait Apostolus: Non ex operibus, ne fortè quis extollatur, ipsius enim sumus signum creati in Christo Iesu in operibus bonis, gratia est; quod autem sequitur: quæ preparavit Deus, ut in illis ambulemus, prædestinatio est, quæ sine præscientiâ nō potest esse; potest autē esse sine prædeterminatione præscientiâ; Prædeterminatione quippe Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse factururus. Vnde dictū est: Fecit quæ futura sunt; præscire autem potens est etiā quæ ipse non facit, sicut quæcumq; peccata &c. Quando ergo promissit Deus Abrahe in semine eius fidē Gentium dicens: Patrē multarū gentium posui te; unde dicit Apostolus: Ideo ex Fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non de nostre voluntatis potestate, sed de sua Prædeterminatione promissit; promissit enim quod ipse factururus erat, non quod homines, quia, etsi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant quæ præcepit; non illi faciunt ut ipse faciat quod promissit; alioquin, ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate; & quod à Domino promissum est, ab ipsis redditur Abrahe; non autem sic credidit Abraham, sed credidit dans gloriam Deo: quoniam quæ promissit, potens est & facere: non ait prædicere: non ait præscire, nam & aliena facti potest prædicere, atque præscire, sed ait potens est & facere, ac per hoc facta non aliena, sed sua.

D V B I V M.

Vtrum sit admittenda in Deo scientia illa, quæ à modernis appellatur media.

Celeberrima est in Scholis D. D. Catholicorum præsens quæstio, eo quod ab eius cognitione pendeat clara notitia difficultatum præcipuarum, quæ de Di-

uina Prædeterminatione, & gratia, ac libertate creata inter Auctores controuertuntur. In qua primo, & principaliter post Apostolum, & Definitiones S. Romanæ Ecclesiæ,

fiat, audiendus est à nobis S. P. N. Augustinus, cum ab eius Doctrina, & Axiomatibus in his præcipuè punctis pendeant resolutiones, quas de his punctis protulerunt non solum Auctores, & Doctores singulares, sed etiam insigniores vniuersitates, clariores Religiones, Sacrorum Conciliorum capita, & Canones, nec non & Sanctissimorum, Summorumq; Põtificum decreta. Eapropter ignoscendum, si consuetæ breuitatis limites excedit quæstio, sic exigente ipsius materiæ, quam tractam⁹ qualitate.

Præmitto 1. quoad nomen ideò fuisse dictam scientiam mediam, quia ab eius assertoribus ponitur mediare inter scientiam simplicis intelligentiæ, & scientiam visionis, cum non sit abstractiua, nec attingens solum possibilia, nec intuitiua videns rem existentem, & præsentem, sed solum percipiens rem non absolutè, sed sub conditione futuram, ac etiam sic appellatam, quia ponitur mediare inter scientiam necessariam, & scientiam liberam; nam ex vna parte non est necessaria, cum eius obiectum sit liberum, & pendens à nostra libertate, & posset contingere oppositum etiam posita conditione; Ex altera parte non est libera, eo quod antecedit omnem liberum actum Dei, & propterea illi ne-

cessariò conuenit. Hic est communis sensus Propugnatorum huius doctrinæ, inter quos etiam de hoc est aliquod dissidium; nam Suarez lib. 2. de scientia futurorū eam ad scientiam visionis spectare sentit: Vasquez Disp. 67. nu. 27. in primam partem, Bellarmin⁹ lib. 2. de amissione Gratiæ, cap. 17. & Lessius lib. de Auxilijs cap. 19. eam ad scientiam simplicis intelligentiæ reducant: Molina quæst. 14. art. 13. Disp. 16. in Primam partem S. Thomæ. §. *Triplicem Scientiam*, eam simpliciter mediam appellat.

Præmitto 2. in hoc conuenire omnes Assertores Scientiæ Mediæ, eam scilicet versari circa obiectum conditionatè futurum anteceden-ter ad Diuinum decretum determinatiuum talis futuritionis, & sic Deum cognouisse Petrum v. g. esse electurum Statum Ecclesiasticū, si tali concioni interesset ex sola comprehensione veritatis talis propositionis, & liberi arbitrij, vel causarum, ex quibus oriretur talis electio, si poneretur talis conditio, sub qua est præmissa, quæ conditio numquā poneretur; Ex quo facile dignoscitur scientiā mediam, & scientiam futurorum conditionatorum non dici ad conuertentiam, nam veri Thomistæ admittunt hanc, & non admittunt illam; ac proindè dicendum scientiam

tiam futurorum conditionatorum præscindere ab hoc, quod detur in Deo ante, vel post Diuinum decretum, & solum secundum se dicere quod Deus cognoscat futura conditionata, quæ numquam erunt, præscindendo à medio cognitionis. Non sic scientia media, quæ determinatè asserit Deum cognoscere futura conditionata, antecederet ad Diuinum decretum de ipsorum futuritione. Non differunt ergo hæ scientiæ ex parte obiecti cogniti, sed ex medio cognoscendi obiectum.

Præmitto 3. Esse etiam diffidiū inter ipsos Propugnatores Scientiæ Mediæ circa illius originem; nam Molina in Concordia qu. 23. art. 4. & 5. Fonseca quæ. 6. Metaph. Sect. 8. Vasquez pri. par. Disp. 67. cap. 7. Granado Tract. 5. Disp. 3. Sect. 2. & Valentinus Herice pri. par. Disp. 7. cap. 10. esse nouam, & antiquis Theologis prorsus incognitam fuisse contēdunt; è contra P. Franciscus Suarez Tomo pr. de Gratia Prologomena secunda à cap. 3. & seq. contendit illam esse antiquissimam, & à Primis Patribus agnitam, & videntur mihi Ioannes Cassianus, & Faustus Regiensis eam, non quidem quoad nomen Scientiæ Mediæ, sed quoad substantiam supposuisse pro fundamento suarum assertionum, eaque postea SS. Prosperum, & Hi-

larium impugnasse, illam S. P. N. Augustino proposuisse tamquam vnum ex præcipuis assertis ipsorum, vt est clarum ex ipsorum Epistolis, quæ circumferuntur impressæ ante librum S. P. N. Augustini de Prædestinatione SS. eamque postea ab eodem S. P. N. in dicto libro non fuisse admissam, sed potius reprobata. Fundamentum Fausti, & Cassiani erat, quia putabant ponendo Constitutionem, siue Decretum Dei nostram antecedere voluntatem, perire libertatem, remoueri omnē industriam, & de medio tolli virtutes; quia verò nō poterant omnino negare decretum, seu propositum, vel Prædestinationem, quam toties Scriptura Sacra docet, & commendat, duplici modo hoc decretum præfinitiuum admittebant; primo enim concedebant propositum Dei absolutum, & independens à voluntate nostra quoad ponenda aliqua media sufficientia omnibus omnino hominibus communia; secundo ponebant propositum quoad efficaciam dependens à nostra voluntate, & cooperatione præuisa ante decretum, seu propositum per præscientiam Dei. Hoc refert disertis verbis S. Prosper in dicta epistola narrando ipsorum Axioma ab illis verbis: *Propositum autem vocantis gratia in hoc omnino definiunt, &c.* prædictam verò præ-

scien-

scientiam ab eis positam in sensu ab assertoribus modernis intento videtur colligi ex eo quod habet versus finem prædictæ epistolæ, ubi refert communem Clavis Massiliensium professionem his verbis: *Pene omnium par inuenitur & una sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundum præscientiam receperunt, ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios vasa contumeliæ fecerit, quia finem uniuscuiusque præuiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione præscierit; ex quibus verbis cernitur quod Massilienses non solum id, quod est sufficientiæ gratiæ Dei, sed etiam id, quod est efficaciam docebant non dari in Deo, nisi supposita præscientia, qua Deus præuidebat, si daret hoc, vel illud adiutorium, quid voluntas faceret, & sub ipso gratiæ adiutorio in qua futurus esset voluntate præscierit, quod certè est ponere ipsam scientiam mediam quoad substantiam in eo prorsus sensu, in quo nunc ponitur ab Assertoribus quibusdā eius, licet non quoad denominationem. Aliqui moderni dicunt quod fortè non eodem modo, quod an ita sit infra patebit. Ut autem separemus certa ab incertis aduerte prædictos Massilienses inter sua asserta hæc quinque, quæ sequuntur, tamquam capita præcipua suæ*

doctrinæ posuisse, ut constat ex eorum libris, & Epistolis prædictorum SS.

Primum erat Deum decreuisse dare Gratiam sufficientem omnibus, ut salutem consequi possent, non habito respectu ad voluntatē creatam, & in hoc nullus erat error.

Secundum relatum à S. Prospero in dicta epistola erat paruulos infantes plurimos perdi, & plurimos saluari, quales illos in annis maioribus si ad maiorem, & actiuam voluntatem peruenissent, Scientia Diuina præuiderat sub conditione si viuerent, & in hoc errabant.

Tertium erat Deum intuitu bonorum operum ex solis naturæ viribus præuisorum per præscientiā ante decretum dare gratiam, vel electionem, & in hoc etiam errauerunt.

Quartum consequenter erat posse hominem per naturalem facultatem petere, & quærere ea, quæ pertinent ad salutem, & ex vi talis pulsationis, & petitionis accipere, & inuenire ea, quæ pertinent ad salutem, & in hoc etiam errabant, eo quod ponerent initia nostræ salutis in voluntate creata. Hos tres errores detestantur omnes Doctores Catholici, siuè impugnent, siuè propugnent scientiam mediam.

Quintum assertum erat non admissa hac præscientia ante decretum non posse saluari libertatem humanam, nec conciliari cum efficacia Gratiæ; & ideò negabant gratiam ex sua natura efficacem, & in hoc postremò conueniunt cū illis Assertores sciētiae mediæ. Hęc sententia fuit hisce temporibus excitata à P. Ludouico Molina, quem sequuntur ferè omnes DD. Societatis Iesu, qui putant sinè ista Præscientia non posse conciliari nostram libertatem cum Diuina Prædestinatione, & Prædefinitione.

Aliqui Recentiores putarūt differre sententiam Massiliensium à sententia Molinæ in hoc, quod illi ponebant prædictam scientiam antecedere omne Decretum Dei, PP. verò Societatis ponant Decretum quoddam generale, vel antecedens, vel concomitans, indifferens tamen, concurrendi cum causis liberis, si illæ velint, vel ad quodcumque illæ voluerint, esto negent omne decretum determinatum, & de se efficax, quo Deus antecedenter ad præuisionem nostri consensus absolutè, vel conditionatè determinet quid homo facturus sit, eo quod futuritionem nostrorum actuum prioritate naturæ, & causalitatis antecedit; hoc enim decretū putant libertati creatæ repugnare; sed falluntur, nam etiam Massilienses, referente San-

cto Prospero in prædicta Epistola ponebant: *Quod Deus constituerit nullum in Regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis, assumere, & ad hoc salutis donum omnes homines vniuersaliter, siue per naturalem, siue per scriptam, siue per Euangelicam prædicationem vocare, ut bonitas in eo appareat, se neminem à vita repellat, sed indifferenter vniuersos velit saluos fieri;* ex quibus verbis manifestum est etiam ipsos Massilienses admisisse prædictum decretum Generale indifferenter ad vtramque partem.

Præmitto 4. nō omnes modernos Assertores scientiæ mediæ eodem modo eam explicare; differunt enim in assignando medio, in quo illa fundetur. Molina, & Becanus volunt Deum cognoscere futura contingentia, & libera antecedenter ad suum decretum in causis secundis, & in quadam eminentissima comprehensione liberi arbitrij, quam supercomprehensionem appellant: Suarez, & Fonseca in decreto, ut futuro in sequenti signo rationis: Theophilus Raynaudus in voluntate humana nudè, & solitariè sumpta, & sinè diuino concursu considerata: Alij omnia ista media reiiciunt, & ponunt Deum certò cognoscere futura contingentia tam absoluta, quàm conditionata in veritate obiectiua, quam docent illa habere

bere antecedenter ad decretum,
& independenter ab illo.

Præmitto 5. omnes propugna-
tores scientiæ mediæ convenire in
hoc, quod illa sit cognitio certa,
& infallibilis futurorum conditio-
natorum ante decretum actuale,
& exercitum, quo Deus prædefi-
niat illorum futuritionem, & in
hoc sensu disputatur in præsentia
an ea sit admittenda nec ne, in
quo sunt duæ oppositæ sententiæ.

Vna est PP. Societatis Iesu, &
discipulorum asserentium scientiam
mediam esse omnino, & necessa-
rio concedendâ in sensu explicato.

Altera est antiquissima in Eccle-
sia, nam [ut puto] est S. Patris
Nostri Augustini, & discipulorum
ipsius unanimi consensu eam re-
pellentium, cum quibus sensit etiâ
S. Thomas, & omnes veri Tho-
mistæ, quibus etiam nosmetipsos
subscribimus. Et propterea.

Dico 1. S. P. N. Augustinum
non latuisse quoad rem scientiam
mediam, hanc tamen appellatio-
nem tunc non habuisse. De hac
secunda parte non est difficultas,
sed solum de prima, quæ, licet
maneat sufficienter probata ex di-
ctis præmissis 3. nihilominus sic eâ
maioris claritatis, & roboris gra-
tia ulterius probo: **Sancti illi Pro-**
sper, & Hilarius consilium petie-
runt in dictis Epistolis an esset ad-
mittenda illa scientia futurorum.

P

conditionatorum eo modo, quo
Massilienses eam explicabât, quod
S. Prosper in sua Epistola præter
supradicta sic explicat: *Quomodo
per istam præoperantem, & coope-
rantem gratiam liberum non impe-
diatur arbitrium, tum etiam utrum
Præscientia Dei ita secundum pro-
positum maneat, ut ea ipsa, quæ sūt
proposita, sint accipienda præscita*
[nomine propositi certum est hic
venire decretum Dei] *an per genera-
 causarum, & species personarum ista
varientur, ut quia diversa sunt vo-
cationes in ijs, qui nihil operaturi
salvantur [idest paruuli] quasi solum
Dei propositum videatur existere; in ijs
autem qui aliquid boni acturi sūt (idest
adulti) per scientiâ possit stare propositum
[idest decretum supponat scientiâ, quæ
antecedat decretum;] an cū uniformi-
tate, licet diuidi præscientia à proposito
temporali distinctione non possit, Præsci-
entia tamē quodā ordine sit subnixæ pro-
posito, ut sicut nihil sit quorūcumq; ne-
gotiorū, quod non Scientia Diuina præ-
uenit, ita nihil sit boni, quod in
nostram participationem non Deo au-
ctore defluerit.* His verbis cer-
tum est S. Prosperum petere à S.
P. Nostro resolutionem huius dif-
ficultatis, an scilicet detur in Deo
scientia aliqua, quæ antecedat om-
ne decretum, siue propositum Dei,
an verò detur decretum antece-
dens dictam scientiam non solum
in illis, quæ a solo Deo fiunt, q.

p p

lis

lis est salus paruulorum, sed etiam in illis, quæ per nostrum liberum arbitrium fiunt, vt sunt salus adultorum, vt eorum bonæ actiones. Hic certum est scientiam, de qua quæritur an sit innixa decreto, idest illud supponat, an è conuerso decretum supponat scientiam, non esse scientiam merè possibili in statu puræ possibilitatis; hæc enim citrà omne dubium non innititur decreto. Certum est etiã hanc non esse scientiam absolutã futurorum, ad hanc enim requiri decretum saltem concomitans, à quo haberent esse futurum, vel sine quo non possent esse futura, vtrò concedebant Massilienses; solum enim negabant decretum Dei, quod humanas præueniat voluntates, & admittebant decretum Dei, si ponatur post præscientiam, qua Deus præsciat quid vnusquisque facturus sit sub adiutorio gratiæ Dei. Erat igitur quæstio inter S. Prosperum, & Massilienses circà scientiam conditionatorum, an videlicet de illis daretur scientia innixa proposito, an è contra scientia esset ante decretum, quod est idem omninò, ac quærere an detur scientia, quæ nunc à modernis appellatur media in eo ipso sensu, in quo, & de quo nunc disputatur. Ergo S. P. N. Augustinus saltem ex propositione, & instantia S. Prosperi optimè agnouit

scientiam illam, quam moderni appellant mediam, de qua quid senserit infra declaro.

Dico igitur secundo S. P. N. Augustinum nunquam approbasse prædictam scientiam, nec vllam in eo agnouisse vtilitatem pro concilianda libertate creata cum efficacia Diuinæ Gratiae, aut cum certitudine Diuinæ Prædestinationis. Antequàm hoc clarè ostendam aduerto familiare fuisse S. P. N. Augustino, & Doctoribus illius ætatis nomine Prædestinationis significare quodcumque decretum, quo Deus præordinet, prædefiniat, aut statuatur res, quas facere intendit, aut disponit, siue etiam futura sub conditione; quo posito sic probatur assertio nostra. Modus iste cognoscendi futura conditionata ante prædestinationem, siue decretum præueniens voluntatem nostram, & admittendi efficaciam diuini decreti, & conciliandi libertatem nostram cum Decreto fuit à Sanctis Prospero, & Hilario propositus S. P. N. Augustino tamquàm assertus, & pro fundamento positus à Massiliensibus, vt suprà demonstratum est; sed S. P. N. talem modum scientiæ non admisit, quia potius, cum antea in opusculo quodam contra Porphyrium, cui titulus de Tempore Christianæ Religionis, docuisset Deum prænouisse ista futura conditionata, quæ pendent nõ

solum à Deo, sed etiam à libera voluntate hominum, (quem locum opponebant ipsi Massilienses Doctrinæ S. P.] ipsemet S. P. in lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 9. & 10. respondens dictis epistolis SS. Prosperi, & Hilarij, qui & hoc referebant ab illis obiectum, se explicauit intelligendum esse supposita voluntate Dei, & Prædestinatione eius; ergo cognitio conditionatorum ante decretum absolutum ex parte Dei præueniēs nostram voluntatem, quæ est ipsa scientia media in substantia, ut à modernis ponitur, est contra mentem S. P. Nostri Augustini, & ab ipso reiecta. Totus iste discursus est legitimus; maior enim constat ex dictis; immò & ipsi aduersarij concedunt Massilienses agnouisse quidem talem scientiam conditionatorum, sed ipsa illos abusus fuisse. Probari etiam potest ex ipso Fausto Regiensi, qui lib. 2. de Gratia, & lib. arb. c. 4. ait: *Nisi Præscientia explorauerit, Prædestinatio nihil decernit*. Supponebant igitur ante omne decretum præueniens dari scientiam exploratiuam, quæ utique non potest explorare res, nisi sub statu conditionato, nam sub absoluto iam supponitur decretum, & Prædestinatio; etenim ante prædestinationem, siuè decretum res non intelliguntur absolute futuræ. Ergo nullum rema-

P

net dubium prædictam scientiam, non solum cum eo abusu, & errore, sed etiam pro concilianda libertate creata cum efficacia Diuinæ Gratiæ, & infallibilitate diuinæ Prædestinationis, vfos fuisse Massilienses; quod non solum manet clarum ex supra relatis, sed etiam ex eo quod vltius refert S. Prosper dixisse prædictos Massilienses ex communi consensu videlicet: *Remoueri omnem industriam, & tolli virtutes si Dei constitutio humanas præueniat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quamdam induci necessitatem*. Ponebant igitur quod Diuinum decretum non præueniret nostram voluntatem immò è contra supponeret præscientiam, qua Deus præsciret quid faceret voluntas, si adiungetur Gratia Dei; & sic Deus decerneret supposita Præscientia, quod non tolleretur libertas; tolleretur autem (dicebant ipsi] si decretum supponeretur ad Præscientiam; ergo conciliabant libertatem nostram cum decreto Dei media illa Præscientia præcedente tale decretum; quod idem faciunt moderni, cum quibus disputamus. Ergo nullum remanet dubium talem scientiam fuisse propositam, & notam S. P. Nostro Augustino.

Minor probatur supponendo ea, quæ ante epistolas commemoratas

SS.

P P 2

SS. Prosperi, & Hilarij scripserat S. P. N. Augustinus in libro de Tempore Christianæ Religionis, siue de Quæstionibus Paganorum, & in expositione epistolæ ad Romanos, nempe quare alijs, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur, id Præscientiæ est Diuinæ, ut eo tempore, & ibi, & illis veritas annuntiaretur, vel annuncietur quando, & ubi præsciebantur esse qui in eum fuerant credituri, &c. Ex hac, & similibus assertionibus S. P. ut refert S. Hilarius in sua epistola argumētabantur Massilienses contra eundem S. P. N. dicendo ipsum admisisse Præscientiam ante decretum; dixerat enim tunc apparuisse Christum, quando sciebat qui in eum fuerant credituri. Quo posito S. P. N. in lib. de Prædestinatione SS. cap. 9. sua hæc dicta explicauit referendo prius sua verba, quæ posuerat in lib. de 6. Quæstionibus Paganorum, ut fuerant ei proposita à S. Hilario pro Cassiano, & Fausto, & postea asseueranter docendo se ibi loquutum fuisse de scientia conditionatorum, non ut est ante decretum, sed ut est post illud; sed audiamus eundem S. P. A. ibi sic loquentē: *Cernitis ne me sine præiudicio latētis consilij Dei, aliarumque causarum hoc de Præscientia Christi dicere voluisse, quod conuincenda Paganorum infidelitati, qui hanc obie-*

*cerant questionem, sufficere videtur? Quid enim est verius, quam præscisse Christum qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed utrum prædicato sibi Christo à se ipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, id est tantummodo eos præscierit, an etiam prædestinauerit Deus, querere, ac differere tunc necessarium non putamus. Concedit igitur S. P. N. præsciuisse quidem Deum illa futura conditionata, nempe quod crederent, vel non crederent si tali tempore, & loco illis Christus prædicaretur; & ulterius docet non solum hoc præscisse Deum, sed etiā prædestinasse, hoc est decreuisse: subiungit enim in dicto cap. 9. reijciendo præscientiā, quæ non præsupponit decretum sic: *Proinde quod dixi tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos doctrinam suam prædicari quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, posset etiam sic dici tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse qui electi fuerant in ipso ante constitutionem Mundi. Hic nomine electionis venire decretum non est dubium; assignat verò rationem, cur in illo loco nullam fecerit mentionem de decreto præsupposito ad scientiā illam sic: *Sed quoniam si ita diceretur Lectores face-***

faceret intentum ad ea requirenda, quæ nunc ex admonitione Pelagianæ erroris necesse est copiosius, & laboriosius disputari, visum est mihi quod tunc satis erat breuiter esse dicendum excepta (ut dixi) altitudine Sapientie, & Scientie Dei, & sine præiudicio aliarum causarum, de quibus non tunc, sed alias opportunius disputandum putavi. Non egit igitur tunc, quando contra Paganos scribebat de fundamento huius Præscientiæ conditionatorum, quia tunc necesse non erat, licet implicitè aliquid etiam ibi indicauerit. Hic verò, quia ex admonitione erroris Pelagianorum, & Massiliensium necesse erat assignare tale fundamentum, sic illud profert in cap. sequenti, quod est decimum prædicti libri de Prædestinatione SS. *Prædestinatione quippe Deus ea præsciuit, quæ fuerat ipse factururus; Vnde dictum est: Fecit, quæ futura sunt; Præscire autem potens est, quæ ipse non facit, sicut quæcumque peccata (infra) Quando ergo promissit Deus Abrahe in semine eius fidem gentium dicens: Patrem multarum gentium posui te; unde dicit Apostolus: Ideo ex Fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni serui, non de nostre voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promissit.* Ex his sic efficaciter arguitur ad mentem S. P. N. Quando Deus promissit

Fidem, aut aliquod opus bonum, promissit ipsum consensum liberum, sine quo nec Fides actualis, nec opus bonum aliquod existit; Ergo vel promissit consensum, quem præsciuit hominem esse præstitutum, vel daturum, si vocetur secundum antecedentem præscientiam, & decretum suum, vel promissit consensum à prædestinatione, & decreto suo dependentem; Si dicatur hoc secundum, iam habetur intentum, quia tunc decretum, & prædestinatio ut efficax, & infallibilis non præsupponit præscientiam futuri consensus, sed eam causat, & consequenter antecedit, & sic ab intrinseco, & ex natura sua est efficax; ergo non est necessaria scientia præcedens decretum, qualis est media; ad hoc enim ponitur tam à Massiliensibus, quam a modernis Doctoribus, ut gratia, quæ ex sua natura non est efficax ex præscientia Dei habeat infallibilitatem in suo effectu. Si dicatur primum, iam contradicitur S. P. N. docenti quod Deus ut promittat fidem non præsciuit illam homines esse facturos, nec Fidem promittit de nostre voluntatis potestate, sed de sua Prædestinatione; ergo ne contradicamus S. P. Augustino necesse est contradicere scientiæ mediæ, per quam docetur Deum præscire, & promittere efficaciter infallibilem

consensum, non de sua Prædestinatione, sed de nostræ voluntatis potestate præuisum.

Probat 2. quia idem S. P. N. in eodem libro de Prædestinatione SS. cap. 19. hoc argumentum pertractans, & referens sententiā Massiliensium, eorum verba sic recitat: *Nos autem dicimus (inquiunt) nostram non præscisse Deum nisi fidem, qua credere incipimus, & ideo nos elegisse ante mundi constitutionem, ac prædestinasse, ut etiā Sancti, & immaculati gratia, atque opere eius essemus.* Ponit hoc S. Pater ad habendam differentiam erroris Pelagianorum, quem in capite præcedenti recitauerat ab errore Semipelagianorum; Pelagiani enim (vt refert S. P. in cap. 18.) dicebant Deum præscire eos, qui futuri essent Sancti, & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium, & ideo eos ante mundi constitutionem in ipsa sua præsciētia, qua tales futuros esse præsciebat, elegit, quos utique ipse non fecit Sanctos, & immaculatos, nec se facturum, sed illos futuros esse præiudicavit; Semipelagiani verò nō admittebant præscientiam de bonis operibus ante prædestinationē Dei, admittebant tamen ante Prædestinationem præscientiam Fidei nostræ; & contra hoc semipelagianorum dogma in dicto capite 9. immediatē subdit: *Sed au-*

diant, & ipsi in hoc testimonio (idest Apostoli) ubi dicit sortem consequuti sumus prædestinati secundum propositum eius, qui vniuersa operatur. Ipse ergo, vt credere incipimus, operatur, qui vniuersa operatur. Irrefragabiliter hīc conuincit Semipelagianos S. Pater ex ipsis formalibus verbis Apostoli, Fidem nostram Deum non solum præscire, sed etiam prædestinare nempe: *Quia prædestinati sumus secundum propositum eius, qui vniuersa operatur* sic. n. loquitur Apostolus. Auctores, contra quos disputamus, dicunt Deum non præscire quidem sanctitatem, neque fidem, vt à nobis habitam, vel habendam nostris viribus, vt ab eis moueatur ad prædestinandum nos gratia sua, sed præscire ante Decretum, & prædestinationem suam consensum, quem nos liberē daturi sumus vocationi eius de se indifferenti, & non ex natura sua efficaci; sed audiant quomodo etiam contra hoc milient rationes S. P. quibus Massilienses expugnauit; ait enim ibi: *Deus non solum præscit, sed etiam prædestinat vniuersa, quæ operatur*, quod etiam alijs verbis clarē docuerat cap. 10. sic; *Etsi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit, vt illi faciant, quæ præcepit; non illi faciunt, vt ipse faciat, quod promissit, &c.* vt habes in Axio-
mate.

mate. Sed noster liber consensus, quæ præstamus vocationi, est vnū ex his, quæ Deus facit, & operatur, neque enim habetur fides, aut aliud opus bonum sine consensu; ergo non solum præscit, sed etiam prædestinat nostrum liberum consensum, immò in tantum illū præscit, in quantum prædestinat; alioquin consequentia S. P. N. contra Semipel. non teneret. Prob. 3. ex ponderationibus S. P. ad illum locum Matth. cap. 11. *Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere penitentiam egissent.* Hunc textum frequentissimè adducunt Aduersarij pro defensione scientiæ mediæ; sed reuerà eis non fauet; primo enim in his verbis S. P. agnoscit Prædestinationis mysterium ibi maximè à Domino commendari, nam in lib. de dono Perseuerantiæ cap. 9. ait: *In his verbis Dominus Iesus alijs nobis suæ prædestinationis mysterium ostendit; si enim queratur à nobis, cur apud eos tanta miracula facta sint, qui in ea non fuerant credituri, & apud eos facta non sint, qui crederent, si viderent? Numquid dicturi sumus quod in libro alio dixi, ubi de sex quibusdam questionibus Paganorum, &c. respondi; ubi, postquàm retulit quomodo eis respondeat quærentibus*

cur post tam longa tempora venerit, quoniam scilicet præsciebat quod nec verbis, nec miraculis eius credituri essent, si antea venisset, postea respondit: *Hæc certe de Tyro, & Sydone non possumus dicere, & in eis cognoscimus ad eas causas prædestinationis hæc Diuina iudicia pertinere, sinè quarum causarum latentium præiudicio tunc ista respondere me dixi, facile quippe est, ut infidelitatem accusemus Iudeorum de libera voluntate venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt, quod & Dominus increpans arguit, & dicit: Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida &c. sed numquid possumus dicere etiam Tyrios, & Sydonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent, cum eis ipse Dominus attestetur quod acturi essent magnæ humilitatis penitentiam, si in eis facta essent diuinarum illa signa virtutum? infra postea cap. 14. eiusdem libri ait de eisdem Tyrijs, & Sydonijs: *Quod relictum sunt Tyrij, & Sydonij, qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent; sed quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum.* Concludens postea totam explicationem in eodem capite ait: *Audiunt hæc, & faciunt quibus datum est; non autem faciunt, sinè audiant, sinè non**

audiant quibus datum non est. Ex quibus locis habetur S. P. reducere hæc non ad præscientiam præcedentem voluntatem ad ipsam diuinam voluntatem siue donantem, siue negantem etiam in illis, qui audiunt, & sine illa ex his nihil præsciri.

Probat 4. ex responsione, quam dedit S. P. ad quæsitum, quod ex parte Massiliensium S. Prosper illi proposuerat sic: *An scilicet ea, que sunt à Deo præscita, sint etiam ab eo prædestinata, ita ut præscientia sit subnixa decreto, vel è contra decretum scientiæ.* Huic petitioni S. Pater pro responsione assignat duas regulas, quarum prima habetur cap. 17. libri de dono Perseuerantiæ, ubi differens de bonis operibus, quæ Massilienses fatebantur esse à gratia Dei coöperante, non tamen præparante, & præoperante, sic ait: *An fortè nec ipsa dicuntur prædestinata? ergo nec dantur à Deo, aut ea se daturum esse nesciuit. Quod si & dantur, & ea se daturum præscit, profectò prædestinauit.* Secunda regula habetur cap. 18. eiusdem libri, ubi docet quando in scriptura, vel Sanctis Patribus inuenitur nomen Præscientiæ, & agitur de vocatione Electorum ibi nomine præscientiæ esse accipiendam prædestinationem; sic enim dislerit: *Deum prædestinasse, est hoc præscisse quod*

fuerat ipse facturum. Quid ergo non prohibet, quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscientiam, & agitur de vocatione Electorum, eandem prædestinationem intelligere? Ex utraque ex his regulis efficaciter, & irrefragabiliter arguitur ad destructionem scientiæ mediæ. Ex prima quidē sic: quidquid Deus donat etiam prædefinit, & prædestinat; sed Deus dat & donat liberum consensum, quo homo cōsentit vocationi Dei; ergo illum prædefinit, & prædestinat; ergo non cognoscit per scientiam mediam antecederet ad suum decretum. Minor est certa. *Ipse enim operatur in nobis, & velle, & perficere.* Maior est S. P. N. loco citato, ubi de bonis operibus à Deo præuisis ait: *An fortè nec ipsa dicuntur prædestinata? ergo nec dantur à Deo.* Ex his verbis clarissimè habetur omnia, quæ sunt à Deo data, & causata, esse etiam ab illo prædestinata, siue prædefinita. In hoc enim solo per S. P. Augustinum differt donare, & prædestinare, quia hoc est ab æterno præparare, illud verò in tempore conferre, ut habetur ex cap. 9. lib. de Prædestinatione Sanctorum. Vltèrius ex hac ipsa regula sic argui potest maioris claritatis gratia: Ex S. P. *Ea, que dantur à Deo, & que se daturum esse præscit, profectò prædestinauit; ergo*
omnis

omnis præscientia eorū, quæ fiunt, & donantur à Deo, idest bonorum, est fundata in decreto, & prædefinitione voluntatis Diuinæ; Consequentia est necessaria, nam, si daretur in Deo præscientia, quæ non esset fundata in decreto, non rectè interret S. Pater: *Si bona opera dantur à Deo, & se daturum esse præsciuit, profectò prædestinauit*; posset enim responderi esse aliqua dona, quæ præsciuntur, sed non prædestinantur, quod directè postea militaret contra illud Ep. Iac. c. 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum, &c.* immò & contra illud Christi Domini: *sine me nihil potestis facere*, quod absurdum ne admitteret S. Pater statim subdidit: *Hæc dona Dei, si nulla est prædestinatio, quam defēdimus, non præsciuntur à Deo*; quod est idem ac dicere; Si in Deo nō esset decretum, quo illa bona opera, quæ ab ipso donantur, præparantur, & prædefiniuntur, ea nō præscirentur à Deo, cum in illo nulla possit esse præscientia bonorum operum, quæ non sit innixa, & fundata in decreto.

Ex secunda regula hoc idem adhuc clariùs manifestatur; si enim daretur in Deo aliqua præscientia bonorum operum independens à decreto, & eo anterior, esset falsa illa regula S. P. Augustini; propterea Aduersarij, cum quibus di-

sputamus, docent multa esse bona à Deo præscita, quæ non sunt prædefinita, & præscientiā in Deo latius patere, quàm prædestinationem, & ad hoc probandum adducunt plura Sanctorum Patrum testimonia, qui præcesserunt Sanctum Patrem Augustinum, quæ non latuerunt ipsam; immò. versus finem libri de Dono Perseuerantiæ ea adducit, & docet illos nomine præscientiæ intelligere prædestinationem, siuè præscientiam in decreto, & prædefinitione fundatam, non verò præscientiam à decreto independentem; cum enim in cap. 19. dicti libri adduxisset testimonia Sanctorum Cypriani, Ambrosij, & Gregorij Nazianzeni, subdidit: *Isti tales, tantique Doctores dicentes nō esse aliquid, de quo tamquam de nostro, quod nobis Deus non dederit gloriemur, nec ipsum cor nostrum, & cogitationes nostras in potestate nostra esse, & totum dantes Deo, atque ab ipso nos accipere confitemes, ut permansuri conuertamur ad eum, &c.* [infra: Porro & hæc ita Deum nouerant dare, ut non ignorarent eum daturum se esse præscisse, & quibus daturus esset non potuisse nescire, proculdubio nouerant prædestinationem, quam per Apostolos prædicatam contra novos hereticos operosius, diligentiusque defendimus.

Ex omnibus prædictis locis S. P. quibus plenè, & abundè satisfecit petitionibus SS. Prosperi, & Hilarij circa scientiam futurorum conditionatorum antecedentè decretum prædefiniēs, & solùm supponens decretum vniuersale, & indifferens quale ponebant Massiliēses, constat S. P. asseueranter, & constanter docuisse Prædestinationem non inniti tali præscientiæ, & consequenter nullo modo in schola eius esse admittendam scientiam mediam, sed solùm præscientiam innixam prædestinationi, & Decreto Dei.

Plura alia loca à Sectatoribus Doctrinæ S. P. solent adduci, quæ videri possunt apud P. P. Salmaticenses, & Ioannem à S. Thoma, quæ consequēter ad prædicta statuunt quidquid boni habemus, à Deo nobis donari secundum ipsius electionem, & voluntatem, quæ non vacat modo transcribere, cum ex prædictis sufficienter habeatur intentum, vt potè quæ in puncto quæstionem tangunt.

Antequam ex alijs capitibus demonstrem non esse admittendam scientiam mediam opere pretium est expendere respōsiones Aduersariorū ad prædicta Axiomata S. P.

Tribus enim præcipuè respōsionibus conantur aduersarij eludere hæc quantumuis clara, & euidentia S. P. testimonia. Prima est

S. P. loqui de futuris absolutis nō verò de conditionatis quando ad illa prærequirit Decretum Dei. Secunda est S. Patrem non loqui de præscientia media quoad substantiam, sed solùm quoad modum, siuè malum vsum ipsius vsurpatum à Semipelagianis in docendo Deū vti bono vso nostræ libertatis præuiso tamquàm motiuo, & ratione dandi nobis gratiam, & ex malo vso præuiso eam denegare, vel etiam quod à seipsis haberent fidem, non autem Deo donante acciperent. Tertia respōsio est quod, si S. P. quandoque loquitur de ipsa scientia secundum se, siue secundum substantiam, & requirit ad illam Decretum Dei, est intelligendus de decreto conditionato etiam ex parte actus, & vt habendum à Deo si talis conditio poneretur, non verò de decreto iam habito, & de facto posito in Deo; hoc enim non posse ex verbis S. P. Augustini demonstrari ad scientiam conditionatorum requiri sentiunt.

Contra primam Respōsionem militat apertè Epistola S. Prosperi, nec non & illa S. Hilarij, qui specialiter, & in puncto sciscitati sunt de scientia futurorum conditionatorum, vt patet ex supradictis; impugnabant enim Massiliēses S. P. ex illa eius doctrina de illo futuro conditionato, de Aduentu

uentu Christi, quando, & ubi sciebat quinam essent credituri in ipsum, cui obiectioni recensita, & iterum de verbo ad verbum relata suo illo discursu in cap. 9. libri de Prædestinatione Sanctorum, & tunc ibi, tunc capite sequenti explicat difficultatem dicendo se illam Præscientiam posuisse absque præiudicio latentis consilij Dei, id est non esse admittendam, nisi fundatam in Decreto Diuino; quod etiam confirmat cap. 9. libri de Dono Perseuerantiæ, ubi & adducit illud aliud futurum conditionatum: *Si in Tyro, & Sydone, &c.* quo loco tamquam irrefragabili vtuntur Aduersarij, & esse ibi sermonem de futuro conditionato negare non possunt; & tamen hoc adducto docet non esse recurrendum ad præscientiam antecedentem decretum; ibi enim repetit eam doctrinam, quam tradiderat in præcitatis capitibus 9. & 10. de Prædestinatione SS. & ad illa eisdem verbis, & eodem sensu etiam ad hanc secundam obiectionem respondet. Alias reflexiones pro confutatione huius responsionis Aduersariorum habes apud P. Io: Baptistam Gonnet Tomo 2. Disp. 6. art. 4. §. 2. quas detecta falsitate oppositionis nulla est necessitas transcribendi; euidencia enim facti demonstrat clarius luce meridiana obscuritatem, & nullitatem, immo

& falsitatem talis responsionis.

Contra secundam responsionem stat, quod non erat tantum Semi-pelagianorum assertum, sed plura, ut constat ex supradictis, & ex Epistolis SS. Prosperi, & Hilarij; unde non solum asseriebant id, quod continetur in hac secunda responsione, sed ulterius dicebant remoueri omnem industriam, & fatalem induci necessitatem, id est tolli libertatem, si Diuina constitutio humanas præueniat voluntates, quod etiam nunc inferunt Assertores scientiæ mediæ. Vtrumque assertum absolute, & efficaciter destruxit S. Pater in locis supra citatis, ubi aperte demonstratum est ipsum reprobasse scientiam mediam non solum quoad abusus, sed etiam quoad substantiam; expressè enim in prædictis locis reijcit omnem præscientiam à decreto independentem clarè, & sine ambiguitate docendo Deum prædestinatione sua omnia bona opera nostra præsciuisse, & quod, si ea præsciuit, profectò & prædestinavit, Præterea S. P. reprobauit præscientiam futurorum conditionatorum independentem à decreto, qualem putabant Massilienses cum posuisse in libro de sex questionibus Paganorum, non aduertentes ad illam clausulam *sine præiudicio latentis altioris consilij Dei, & aliarum causarum*; sed S. P. in illo

illo libro de sex quæstionibus Paganorum posuerat præscientiam futurorum conditionatorum solum quantum ad substantiam, non verò cum eo abusu, & modo erroneo, quo ponebatur à Semipelagianis; neque enim ibi dixerat quod talis præscientia exhiberet Deo congrua motiua ad gratiam, sed solum quod Christus tunc hominibus voluit apparere, quando, & vbi sciebat qui in eum fuerant credituri; ergo reprobauit scientiam mediam non solum quantum ad abusum, & modum erroneum, quo ponebatur à Semipelagianis, sed etiam quantum ad eius substantiam, prout modo ponitur à recentioribus.

Hic obiter aduerte falli eos, qui dicunt S. Patrem reprobasse scientiam futurorum conditionatorum, qualem antea docuerat in libro de sex quæstionibus Paganorum independentem à decreto; Falsum est enim ipsum ibi docuisse hoc, immò implicitè docuit oppositum dicendo: *sine præiudicio latentis altioris consilij Dei, & aliarum causarum* quod postea in lib. de Prædestinatione Sanctorum locis citatis explicauit apertè se intellexisse de decreto, & voluntate Dei, quod tunc non erat necessarium explicare Paganis. Alia possent adduci Axiomata ex cap. 9. libri de Prædestinatione Sanctorum, ex

Tract. 68. in Ioannem, ex lib. de dono Perseuerantiæ cap. 17. ex lib. 26. contra Faustum cap. 4. ex quibus aliqua expendit P. Ioannes à S. Thoma, alia P. Io. Baptista Gonnet loco citato; sed prædicta visa sunt magis conuincientia, & nullum relinquere locum tergiversioni.

Contra tertiam responsionem militat doctrina S. Patris, quæ habetur cap. 17. & cap. 18. libri de dono Perseuerantiæ, in quibus, vt suprà dictum est, habetur hæc dona Dei, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non sciri à Deo. Ex qua doctrina necessario sequitur S. P. non loqui de decretis conditionatis ex parte actus, sed ex parte obiecti; Si enim non prædestinat, seu decernit, sed prædestinasset, seu decreuisset, si talis conditio poneretur, vt contendunt Aduersarij, omninò in sententia S. P. sequitur quod de facto non sciret, sed sciuisset, si talis conditio poneretur. Ex quo vltèrius sic arguo: vel illud decretum conditionatum ex parte actus conducit vt de facto sciantur illa futura, vel non conducit vt de facto sciatur, esto conduceret, si conditio adimpleretur si non conducit, ergo etiam illo omissio sciuntur futura illa à Deo, & sic frustra doceret S. P. quod illa futura non præscit, nisi prædestinet; Si verò illud

illud decretum conditionatè habendum conducit vt de facto sciatur determinata veritas illorum futurorum ; ergo finè ipso nō sciatur de facto , conducit enim vt sciatur ; sed quoniam illud decretum consideratur vt habendum si conditio poneretur , nondum est infallibile quod sit habendum , quia liberum est , & potest Deus non habere illud etiam posita illa conditione ; ac proindè remanet inuestigandum vnde certificetur Deus quod sit habiturus illud decretum ; si dicatur certificari ex eo , quod modo habeat voluntatem vt posita illa conditione extet illud decretum , iam conceditur de facto aliqua voluntas in Deo circa ea , quæ requiruntur ad tale futurum conditionatum ; ergò eadem ratione posset concedi & ipsum decretum iam de facto haberi ; si verò dicatur nec habere decretum , nec determinatam voluntatem pro illa conditione ; ergo manet anceps , & indiditum apud Deum aliquid , à quo dependet , & quod de facto sciat illa futura , nempe illud decretum ; ergò non poterit iudicium determinatum ferre de illo futuro conditionato an sit futurum , vel non futurum .

Pro complemento cognitionis eorum , quæ docuit S. P. vniuersaliter directè pugnantià contra

scientiam mediam , aduerte cum P. Gonnet loco citato tria esse potissimùm capita , seu principia in eius doctrina , quæ compeniri nequeunt villo modo cum scientia media . Primum est gratiam efficacem suam vim desumere ab omnipotentissima voluntate Dei . Secundum est res esse , & dici futuras à priori à voluntate Dei , & eius scientia . Tertium est Deum cognoscere creaturas in sua essentia vt in causa . Duo priora communiter ab Aduersarijs negantur . Tertium ab aliquibus , cum videant nullum ex his seorsim , & multo minùs simul sumpta posse cum scientia media componi vt patet , & clarum est ex supradictis , & ex infrà dicendis ; Ergo S. P. reprobat scientiam mediam non solum quoad abusum , & modum , sed etiam quoad substantiam . Et hæc de mente S. Patris satis .

Dico 2. Scientiam mediam opponi ex diametro doctrinæ Sancti Thomæ non solum ex eo , quod Scientia Dei adæquatè diuiditur in scientiam merè naturalem , & scientiam merè liberam , vt docet S. Doctor pri. par. quæst. 14. art. 9. & 3. par. quæst. 10. art. 2. ad 2. & artic. 3. in fine corporis , & quæst. 13. artic. 1. ad 2. & lib. 1. contra Gentes cap. 66. & 69. ad 11. sed etiam quia apertissimè repugnat

pugnat pluribus principiis Doctrinæ ipsius. Quorum

Primum est non dari veritatem obiectiuam propositionum contradictoriarum de futuro contingenti ante decretum non solum quoad nos, sed etiam quoad se; sic enim docet Sect. 13. super caput 8. libri Perhiem, & in lib. 1. sent. dist. 38. quæst. 1. art. 5. ad 2. & in pri. par. quæst. 16. art. 7. ad 3. quo posito nullum dari obiectum tale, quale constituunt Assertores scientiæ mediæ, est certissimum, & per consequens nullam scientiam mediæ, quam, ablato obiecto, necesse est tolli.

Secundum est Deum non cognoscere res immediatè in seipsis, sed solum in seipso, & in sua Essentia tanquam in causa, & medio prius cognito. Sic habet prima par. quæst. 14. art. 5. in corpore, & lib. 1. contra Gentes cap. 49. & cap. 65. ratione 5. quod cap. 67. & 68. extendit ad futura contingentia, & ad actus liberos; quo posito, cum non possint cognosci vt in causa, nisi quatenus est agens per voluntatem determinatam per decretum, manet ea futura conditionata non posse cognosci antecedenter ad decretum.

Tertium est futuritionem rerum esse denominationem extrinsecam sumptam à præparatione, ordinatione, & determinatione causarum

ad illius productionem, vt habetur quæst. 2. de veritate art. 12. in corp. & ad 7. & in pri. dist. 38. quæst. 1. artic. 5. ad 3. quæ denominatio, cum non possit consistere ante decretum, nec etiam stabit scientia mediæ, quæ fundatur in illa.

Quartum est Scientiam Dei esse priorem rebus, & non mensurari ab illis quantum ad veritatē, & certitudinem, sed potius esse illarum regulam, & mensuram vt docet in pri. par. quæst. 14. art. 8. ad 3. & in prima 2. quæst. 93. art. 1. ad 3. hoc autem non habet locum in scientia mediæ, quæ supponit futura conditionata ad sui veritatem, & certitudinem.

Quartum est in pri. par. quæst. 19. art. 8. & lib. 1. contra Gentes cap. 55. vbi explicat concordiam nostræ libertatis cum Diuinis decretis ex infinita efficacia diuinæ voluntatis attingentis non solum substantiam, sed etiam modum libertatis in nostris operationibus, non verò ex scientia futurorum conditionatorum antecedente decreto, & explorante nostrum consensum.

Quintum habetur quæst. 2. de veritate art. 14. ad pri. & pri. par. quæst. 14. art. 8. ad primum, vbi docet non ideò res sciri à Deo, quia futuræ sunt, sed ideò futuras esse, quia sciuntur à Deo per scientiam

tiam practicam, & applicatam per decretum; ergo futura conditionata dependent à scientia, non verò scientia ab illis; & consequenter nulla est talis scientia media illa supponens antecederet ad decretum. Alia principia Angelici Doctoris vide apud Io: Baptistam Gonniet tomo 2. disp. 6. art. 4. §. 3. Alvarez lib. 2. de Auxilijs Diuinæ Gratiæ Disp. 7. PP. Salmaticenses, Ioannem à S. Thoma, Araucum, Marcum Serram, & alios sincerissimos Thomistas in Commentarijs, & Disputationibus ad art. 13. quæst. 14. pri. par. Nihil enim certius est in scholis SS. Doctorum S. Romanæ Ecclesiæ Augustini, & Thomæ, quàm scientiam mediam nullo modo posse coherere, aut concordari cum ipsorum Doctrina, & principijs.

Dico 3. Nullam esse necessitatem ponendi scientiam mediam, quod sic probatur. Si qua esset necessitas, maximè ut saluaretur libertas creata, & concordia illius cum Diuino decreto, prædefinitione, & prædestinatione, sed pro his nulla est illius necessitas; ergo nullo ex capite est necessaria. Maior est fundamentum doctrinæ Aduersariorum. Minor probatur ex supradictis, in quibus vidimus Deum certò, & infallibiliter videre futura conditionata per scien-

tiam liberam fundatam in suis decretis conditionatis ex parte obiecti, quo pacto ex vna parte saluatur contingentia, & libertas futurorum, ac etiam certitudo Diuinæ Præscientiæ, cum Deus concurrat tùm quoad substantiam, tùm quoad modum, idest quoad libertatem, ad actum humanum sua efficaci, & omnipotenti voluntate, cui nemo resistere potest potentia simultatis, & ex alia parte saluat in Deo ratione primæ causæ, siuè primi determinantis; ergo nulla est necessitas ponendi scientiam mediam.

Dico 4. scientiam mediam opponi Prædestinationi diuinæ tam quoad essentiam, quàm quoad certitudinem. Probatur assertum quoad primam partem, quia de essentia Prædestinationis secundum ordinem intentionis est quod sit electio ad gloriam ante præuisionem meritorum; hoc enim habetur ex S. Paulo ad Rom. cap. 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni, vel mali egissent (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruauit minori, sicut scriptum est; Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Communior in scholis est sententia à SS. DD. recepta, & accepta; ita ut S. P. lib. 2. cap. 7. contra duas epistolas Pelagianorum c. 7.

prædictum locum Apostoli exponens scripserit: *Propter quod desipitis, qui, dicente veritate non ex operibus, sed ex vocante dictum est &c. Vos dicitis ex futuris operibus, quæ Deus illum facturum esse præsciebat, Iacob fuisse dilectum, atque ita contradicitis Apostolo dicenti, non ex operibus, quasi non posset dicere, non ex presentibus, sed ex futuris operibus, sed ait: non ex operibus, ut gratiam commendaret; Sed talis Prædestinatio siue gratuita electio, cum sit causa mediorum, per quæ debet compleri, non potest stare cum scientia media, quæ antecedit omne decretum, & supponit media, siue merita in adultis antecedenter ad Prædestinationem; ergo scientia media opponitur, & destruit naturam, & quidditatem Prædestinationis, quæ ex Apostolo in intentione est omnino gratuita. Secunda pars asserti probatur, quia scientia media fundatur in obiecto fallibili, atque frustrabili, in voluntate scilicet creata non præmota à Deo, sed suæ totali indifferentiæ relicta, quod est obiectum ut sic sumptum omnino contingens, & fallibile; ergo & ipsa scientia erit fallibilis, & frustrabilis, sed Prædestinatio per Aduersarios fundatur in tali scientia media; ergo Prædestinatio est fallibilis per ipsos; ergo scientia me-*

dia opponitur certitudini prædestinationis, quæ tamen ex S. P. est: *Præscientia, & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur; ubi est aduertenda illa particula certissime. Cardinem huius argumenti tetigit S. P. in principio capitis undecimi libri de Prædestinatione SS. ubi redarguit eos, qui certitudinem, & firmitatem suæ Prædestinationis malunt firmare supra suam propriam voluntatem labilem, & fallibilem, quam supra firmitatem indefectibilem Diuinæ voluntatis his verbis: Sanè, cum Apostolus dicat: Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio, miror homines infirmitati suæ se malle committere, quam firmitati promissionis Dei, sed incerta est mihi, inquis de me ipso voluntas Dei. Quid ergo? Tua ne tibi voluntas de teipso certa est, nec times? Qui videtur stare, videat ne cadat. Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmiori, quam infirmiori fidem suam, spem, Charitatemque committit? quibus verbis aperte ostendit se non firmare certitudinem promissionis, & prædestinationis Dei supra euentus futuros sub conditione à voluntate flexibili in utramque partem, sed supra firmitatem, & stabilitatē Diuini decreti.*

Dico 5. Scientiam mediam tollere à Deo rationem Primæ causæ,
Pro-

Probatur, quia de ratione primæ causæ est quod primò, & prius saltem natura influat in operationem, quàm causa secunda non solum ordine intentionis, sed etiam ordine executionis; nam eodem modo ordines isti respiciunt suas causas, eo quod causæ secundæ tam quoad intentionem, quàm quoad executionem subordinantur Primæ, esto effectus ipsi opposito modo se habeant, quandoquidem id, quod est prius in intentione, est ultimum in executione, & è contra, ut fert communis doctrina; Sed data scientia media tollitur à Deo quod primò, & prius influat in operationem, quàm causa secunda, immò influxus Dei esset consequens, & veluti pedisequus; ergo scientia media aufert à Deo rationem primæ causæ. Minor probatur ex principiis Assertorum scientiæ mediæ, in quibus habetur Deū prævidere per scientiam mediam quid esset facturus Petrus, si poneretur in talibus circumstantiis antequàm quidquam decerneret de tali futura operatione Petri; immò non decernit formaliter quid sit operaturus Petrus, sed tantum quod ponatur in illis circumstantiis, in quibus per scientiam mediam prævidet operaturum fore, & sic ad summum Deus esset causa prima positionis Petri in illis circumstan-

R

tijs, non verò esset causa huius operationis Petri. Quod si dicas Deum esse primam causam in ordine ad Petrum, & omnia, quæ sūt in eo quatenus produxit eum, & dedit illi facultates, siue naturales, siue supernaturales, ut ipse se determinaret, & flecteret in quam partem, & operationē pro suo libito vellet: cuius determinationem pro suo libito futuram Deus per scientiam mediam ab æterno prævidit, contra hoc est, quod Deus non esset prima causa respectu operationum ipsius Petri, eo quod istæ non forent præuisæ cū dependentia ab ipso Deo, cum in eis antecederet ad decretum nulla alia dependentia appareat, nisi à voluntate, & facultatibus Petri; & tamen sicut Deus est ultimus finis ratione suæ infinitæ Bonitatis, sic est prima causa efficiens cuiuscumque quantumvis minimæ entitatis creatæ, cum vnaquæque ex his nulla prorsus excepta sit essentialiter creatura, & per consequens essentialiter dependens à Primo Ente, sine qua dependentia nec esse, nec concipi potest in ratione entitatis creatæ. Propterea S. Pater cohærenter ad doctrinam Apostoli in lib. de Gratiâ, & libero arbitrio cap. 16. destruit hoc principium Adversariorum dicens: *Certum est nos velle, cum volumus, sed ille facit*

r r

facit ut velimus bonum, de quo dictum est; preparatur voluntas à Dño, de quo dictum est: Qui operatur in nobis velle; certum est nos facere, cum facimus; sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dicit: Faciam, ut in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea observetis, & faciatis [& infra] Ut ergo velimus, sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum operatur, cum sine illo vel operante, ut velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis nihil valeamus.

Dico 6. Scientiam mediā auferre à Deo rationem omnipotentis. Ratio huius est, quia de conceptu Omnipotentiae est, quod Deus in operationibus liberis; & ad extra, saltem absolutè non ita determinetur ad unum oppositorum, quin aliud efficere potuisset, quando, & quomodo voluisset, ut, cum de facto Petrum v. g. prædestinat, ita prædestinat, ut potuisset reprobare, & quem de facto reprobat, ut v. g. Iudam, ita reprobat, ut potuisset prædestinare; sed scientia media tollit à Deo hæc posse præstare; ergo aufert à Deo Omnipotentiam. Maior est certa apud omnes. Minor probatur, nam Deus suis decretis siue obiectivè, siue existenter acceptis, non posset aliter ordinare, & facere salva libertate creatura,

quàm id, quod per scientiam mediam vidisset Petrum in tali occasione, & in talibus circumstantiis esse operaturum; & ex suppositione quod per eam cognovisset esse consensurum, non posset non poni consensus, nec Deus posset decernere dissensum sub iisdem circumstantiis tempore &c. quin saltem læderetur libertas creaturae, & sic non posset decernere dissensum liberum Petri, nec ad illum concurrere, alioquin decerneret aliquid, quod non prævidisset per scientiam mediam. Contra hoc absurdum facit, quod habet S. Prosper in libro de ingratia cap. 15.

At verò Omnipotens hominem cū gratia saluat.

Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi

Semper adest, quæ gesta velit, non moribus illi

Fis mora, non causis anceps suspenditur ullis:

Nec quod sola potest cura, officioque ministri

Exequitur, famulisque vicē committit agendi.

Dices 1. pro defensoribus scientiae mediae illud Lucae cap. 10. & Matth. 11. Vae tibi Corozaim, & tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factae fuissent virtutes, quae in te factae sunt, olim in cilicio, & cinere penitentiam egissent, quæ

quæ increpatio Christi facta contra Iudæos fundatur in scientia, qua vidit quod Tyrij, & Sidonij Gentiles egissent pœnitentiam, si facta fuissent miracula, & prædicationes, quæ factæ sunt apud Corozaitas, & Bethsaitas Iudæos, ad quæ tamen Iudæi non sunt conuersi; vnde sic arguunt Aduersarij: vel illa scientia fundatur in decreto de dando maiori auxilio Tyrijs, & Sidonijs, si factæ fuissent illæ virtutes, &c. vel fundatur in decreto de dando æquali auxilio, ac datum fuit Iudæis; sed neutrum dici potest; ergo illa scientia fuit ante decretum; ac proinde datur scientia media. Minor probatur quo ad primam partem, nam Iudæi potuissent iuste conqueri se iniuste correptos esse a Christo; eo quod non acceperint auxilium efficax conditionaliter dandum Tyrijs, & Sidonijs, & ideo non se conuertisse visis illis miraculis. Probatur quo ad secundam partem; nam per nos Conuersio Tyriorum, & Sidoniorum non poterat prævideri, nec procedere ab æquali auxilio, quia, vt diximus, conuersio, seu discretio tribueretur viribus naturæ, nō gratiæ; ergo illa scientia non fundatur in decreto diuinæ voluntatis, sed ipsa veritate conditionaliter per se cognoscibili independentèr à decreto, quod est ponere scien-

tiam mediam.

Hæc & similia loca Sacræ Scripturæ solent obijcere Aduersarij contra Thomistas, sicut & plures auctoritates Sanctorum PP. quia tamen omnibus datur vnica solutio, ideo vnicum posui locum, seu textum scripturæ, ex cuius solutione pendet solutio aliorum.

Respondetur igitur hoc, & similia argumenta obiecta, iam fuisse olim à Pelagianis D. P. Augustino, quæ fuerunt illi motuum componendi librum de correptione, & Gratia, & refert hoc argumentum cap. 6. eiusdem libri his verbis: *Dicebant enim Pelagiani cur corripimur? arguimur? reprehendimur? accusamur? quid facimus, qui Obedientiam inquirunt non accepimus? quid itaque corripimur, quasi eam nobis dare possimus?* Quibus S. P. Augustinus cap. sequenti respondet dicendo: *perseuerantiam esse donum Dei, iuste tamen corripimus eos, qui cum bene viverent non perseuerauerunt; ex bona quippe in malam vitam, sua voluntate mutati sunt; nec se excusabunt dicentes: Perseuerantiā non accepimus, qua permaneremus in bono, & ad locum adductum Sacræ Scripturæ respondet lib. de bono perseuerantiæ cap. 9. sic: quid mirum, si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus seculis nouerat, ut eis prædicari*

eari meritò nollet, quos nec verbis, nec miraculis suis credituros esse præsciebat? Hæc certè de Tyro, & Sidone dicere non possumus, & in eis cognoscimus ad eas causas prædestinationis hæc divina iudicia pertinere, sine quarum causarum latentium præiudicio tunc ista respondere me dixi, facile quippe est ut infidelitatem accusemus Iudeorum de libera voluntate venientem.

Ad argumentum in forma respondetur illam scientiam fundari in decreto de dando maiori auxilio Tyrijs, & Sidonijs Gentilibus, quàm Corozaitis, & Bethsaitis Iudæis, qui tamen non potuerunt iustè conqueri, quia habuerunt auxilia tum interna, tum externa, quibus potuerunt conuertere, & nō sunt conuersi, ideò iustè corripuntur à Christo.

Cæterum argumentum propositum non minùs vrget Aduersarios scientiam mediam defendentes, quàm Thomistas illam negantes; nam iuxtà scientiam Aduersariorum saltem consequenter ad illam Iudæi potuissent conqueri quod auxilium, quod acceperunt à Deo, non acceperint, nec datum fuerit loco, tempore, & circumstantijs, quibus Deus præsciebat illos fore credituros. Vnde siue Iudæi non crediderint, qui eis denegatum fuit auxilium ex se efficax, ut nos asserimus, siue nō

crediderint, quia datum fuit auxilium sufficiens, seu ex se non efficax tempore, & circumstantijs, in quibus auxiliū redderetur efficax, sicuti Deus præuidebat scientia media, ut contrarij asserunt, parum refert Iudæis. Quare tandem, & ultimò deueniendum est ad diuinam voluntatem tamquàm ad radicem futuritionis absolutæ, & conditionatæ; unde patet, quod non magis quietus restat intellectus in sententia Aduersariorum, quàm Thomistarum; imò ex principijs illorum intellectus humanus in nouas incidit difficultates, ut diximus in Conclusionem, & [Deo dante] dicemus de Gratia.

Nihilominus dicendum est hanc quæstionem perdifficilem de differentia Tyriorum, & Sidoniorum à Corozaitis, & Bethsaitis non esse soluendam per velle illorum, & per nolle istorum præuisum ante decretum; si enim tam facilis esset solutio huius quæstionis, nimirum per velle, & nolle præuisum, quomodo latuit Apostolum? nam ipse eadem nos quietaret dicendo: iustè quæritur Deus, quia vos voluntati eius resistitis, & nō vultis gratiam eius reddere efficacem, alij autem nullo maiori dono accepto, quàm nos, non restiterunt, vel non restitissent; non autem hoc dixit Apostolus, sed

sed reprehendit sic argumentantes dicens : *Oh homo ? tu quis es, qui respondes Deo ?* utique sentiēs non esse scrutandam à nobis profunditatem hanc, nec ad solam differentiam nostræ voluntatis, seu consensus præiūsi, vel dissensus hoc reducendum, nam ut optimè monet Sanctus Prosp. 1. de vocatione Gentium c. 23. *Profunditas illius quæstionis, quam secundum admirationem Apostoli impenetrabilem fatemur, per liberi arbitrij velle, vel nolle non soluitur; quantumlibet enim impiorum malignitas accusetur resistens Gratia Dei, numquid probabuntur eam, quibus est collata, noluisse ? aut illa virtus Gratia, que sibi, quos voluit, subdidit, conuertere eos, qui inconuertibiles permansere, non potuit ?* Si ergo non soluitur hæc difficultas per nostrum velle, vel nolle absolute futurum, numquid soluitur per velle, vel nolle sub conditione præiūsum, ut ab eius denominatione Gratia dicatur efficax, & Deus dicatur habere iuste querelam, & reprehensionem de ijs, qui restiterunt voluntati eius ? & quomodo poterit Apostolus, vel potius Spiritus Sanctus per os eius tantam profunditatem in hoc mysterio significare, si tam facile posset per nolle, aut velle nostrum sub conditione præiūsum id explicare ? signum ergo est nō

in hoc consistere explicationē huius quæstionis, & potius non modicè scientiam mediam infirmari, si inter præcipua fundamenta assumitur id, quod Apostolus pro obiectione ponit, & redarguit, quodque à D. P. August. toto lib. de correptione, & Gratia occasione similis argumenti diluitur, & expugnatur.

Quare repræhensio facta Corozaitis, & Bethsaitis non fundatur in æqualitate donorum ex parte auxilij efficacis, sed solum in æqualitate ex parte sufficientis, quod dat virtutem, & facultatem, non autem applicationem. In ratione autem sufficientis auxilij, aut æqualiter, aut plus receperunt Iudæi, quam Tyrii. Ratio nostri dicti est, quia obligatio ad operandum inducitur ex sufficienti auxilio; nam ex efficaci non inducitur obligatio, sed impletio obligationis, quia efficax non dat virtutem, nec posse, sed applicationem, sufficiens verò dat posse; inde verò sequitur obligatio. Repræhensio autem fundatur super obligationē, & posse, quia inde sequitur culpa, si non faciat; propter culpam autem fit obiurgatio, & repræhensio. Defectus autem efficacis auxilij, cum non sit defectus alicuius pertinentis ad virtutem, & potentiam, seu ad posse, hinc non excusat à culpa. Vnde
etiam

etiam respondemus non posse esse euidentem excusationē in Iudæis dicentibus se non credidisse, eo quod nō acceperint illud donum, quod daretur Tyrijs, tum quia non accusantur de sola negatione credendi, sed de priuatione, & culpabili respuentia Fidei sufficiēter propositæ; ut autem aliquis culpari possit, & peccatum incurrat, sufficit quod ei detur sufficiens auxilium, quo possit, etiam si nō habeat efficax, quo applicetur, ut faciat; ideoque iustè reprehenduntur Iudæi; tum etiam repræhenduntur, quia obstinatione sua impedimentum posuerunt illi dono efficacis auxilij. Quod si aliquando datur Gratia maioribus peccatoribus, prætermis minoribus, hoc prouenit ex abundantia diuinæ pietatis, quod non tollit quin iustè repræhendat, & vindicet etiā minùs peccantes actu respuendo fidem, vel conuersionem in Deū; & Tyrij, etiam si habuissent maiora peccata, non est dubiū quin conuerterentur, si Deus decreuisset illis dare pænitentiam, eosque prædestinare, quod idem dico de ipsis Iudæis ex D. P. August. lib. de dono perseuerantiæ cap. 14. ubi de Tyrijs, & de Iudæis hæc habet: *Non erant ergo sic excacati, & sic induratum cor Sidoniorū, & Tyriorum, quoniam credidissent, si qualia viderunt isti, signa vidis-*

sent; sed nec illis profuit quod poterant credere, quia prædestinati nō erant, nec istis obfuisse quod non poterant credere, si prædestinati essent, ut eos Dominus illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre. Infra. Audiunt hæc, & faciunt, quibus datum est, non autem faciunt, siue audiant, siue non audiant, quibus non datum est. Nec tamen frustra recurrimus ad maiora peccata, & obstinationem pro negatione auxilij efficacis, quia, licet Deus possit illa, & illam vincere ex sua misericordia, tamen etiam potest iustè punire, & illam denegare in panam, sicut propter peccatum originale potest multos paruulos reprobare, licet ex misericordia sua possit multos saluare, & de facto saluet. Numquid ergo frustra recurrimus ad originale peccatum, ut ex illo damnentur à Deo?

Confirmatur ex doctrina Diui Thomæ 3. contra Gentes c. 139. ubi ait: *licet non sit in potestate hominis promereri, vel adnocare Gratiam, est tamen in potestate eius se impedire ne recipiat Gratiā (impeditur verò, aut non considerando, aut diuertendo, aut etiam peccando;)* & cum hoc sit in potestate eius, meritò ei imputatur, qui impedimentum ponit, sicut sole mundum illuminante, in culpam imputatur non videre ei, qui oculos claudit, licet videre non possit, nisi lumine solis præ-

præueniatur. Quibus verbis ostendit denegationem auxilij efficacis esse à Deo veluti à causa quasi efficiente, à nobis autem in genere causæ dispositivæ, & materialis.

Dices 2. ex D. P. August. lib. de dono perseverantiæ cap. 14. ubi agens de Tyrijs, & Sidonijs, cur ipsi conuerterentur ad fidem, ad quã Iudæi non fuerunt conuersi, sic concludit: *ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Sentit igitur esse in quibusdam hoc munus naturale, vt moueantur ad Fidem audita prædicatione; ergo antecedenter ad omne decretum sic præuidentur. Patet consequentia, quia posito decreto non quibusdã competeret hoc munus, sed omnibus, quibus tale decretum competeret, deinde hoc munus est naturale; ergo non ratione decreti, quod habet pro obiecto aliquid supernaturale; ergo antecedenter ad decretum.

Resp. D. P. Augustinum loqui de munere intelligentiæ, qua multi ex vocatis ad fidem facilius per vires naturales attingunt, quæ proponuntur tamquam credibilia Fidei; attamen ex hoc munere aliquibus dato, & præuiso, non se-

quitur consensus ad fidem, nisi dono Dei applicetur ad Fidem, quo possent etiam rudes applicari, si Deus voluisset, & de facto aliqui applicantur carentes illo munere intelligentiæ.

Dices 3. ex Damasceno in lib. seu Dialogo contra Manichæos: *Deus ea, quæ voluntariè nobis futura sunt, hoc est ea, quæ in potestate nostra sita sunt, nimirum virtutem, & vitium præsciens, ea demum prædefinit, quæ in arbitrio nostro minimè consistunt.* Item lib. 2. de Fide cap. ult. ait: *illud quidem scire interest Deum omnia quidem præscire, sed non omnia prædefinire; præscit enim ea, quæ in nostra potestate, & arbitrio sita sunt, at non ea prædefinit; neque enim vitium admitti vult, nec rursus virtuti vim affert;* quibus verbis Damascenus respectu nostrorum actuum non admittit decretum præfiniens, & tamen admittit præscientiam; ergo datur præscientia ante decretum præfinitium.

Resp. Damascenum negare præfinitionem, quæ nostris actibus necessitatem imponat, non aliam, cum qua stat nostra libertas; sequitur enim Damascenus vsitatam phrasim PP. Græcorum, qui videntur quandoque negare prouidentiam Dei circa nostros actus, scilicet prouidentiam necessitante illos, & inducentem fatum; quo sensu

sensu Tertullianus lib. de exortatione ad Castitatem cap. 2. ait: excusabitur omne delictum, si dixerimus nihil fieri à nobis sine Dei voluntate, & D. Hieron. epistola 146. hominem dicit esse ita liberum, ut viuat, non ex imperio Dei, sed ex obsequio suo, idest, non ex necessitate, sed ex voluntate.

Dices 4. ex D. Chrysost. hom. 12. in epist. ad Hebræos, ubi ait: oportet nos intelligere primum quæ bona sunt, & tunc ipse quæ sua sunt introducit; non antecedit nostras voluntates, ne ledatur arbitrium, cum autem nos elegerimus, tunc multam nobis offert auxilium. Item hom. 17. in Ioan. ad illa verba; conuersus autem Iesus sic ait: hinc admoneri possumus, Deum suis in nos beneficijs nostras non præuenire voluntates, sed à nobis incipiendum esse; sed cum nos prompto, paratoque animo ad suscipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert salutis occasiones. Ergo secundum S. Io: Chrysostomum non est ponendum quod Deus ex decreto suo præueniat nostras voluntates, sed quod eas præuidens, & præsupponens, tunc ipse decernat sua beneficia in nos, quod non potest stare sine scientia media.

Respond. 1. aliquos imponere Chrysostomo quod senserit cum Massiliensibus initium iustificatio-

nis, & gratiæ esse ex nobis, fuit enim Chrysostomus Magister Casiani, & ita dicit Valquez pri. par. disp. 91. cap. 8. num. 44. Verum à calumnia vindicandus est Sanctus Doctor, quia pluribus locis Semipelagianorum doctrinam euerit, præsertim hom. 12. in 1. ad Corinth. explicans illa verba Pauli; *Quid habes, quod non accepisti?*

Dico igitur D. Chrysostomum loqui de gratia habituali, & sanctificante, ad cuius consequutionem requiritur motus liberi arbitrij, & nisi nos prius disposuerimus, Deus eam nobis non præbet, & hoc solum vult Chrysostomus; si enim gratiam contra nostram voluntatem introduceret, videretur nostrum lædere arbitrium; cæterum quod iste motus liberi arbitrij, & dispositio requirat gratiam actuale, & præuenientem, Chrysostomus ibi non negat, & alijs locis affirmat. Quoad secundum locum ex homil. 17. videtur insignitè deprauatus, & in contrario sensu scriptus ab ipsa mente, & calamo Chrysostomi; debet igitur legi iuxta æditionem Venetam anno 1585. ubi sic habetur: *conuersus Iesus, & videns eos sequentes, dixit eis: quid queritis? hinc admoneri possumus Deum suis in nos beneficijs nostras præuenire voluntates, nec à nobis incipiendum esse, sed cum nos prompto,*
para-

paratoque per illum animo ad suscipiendum gratiam exhibemus, tunc multas nobis affert salutis occasiones & confert; quibus verbis non negat, imò confirmat nostrā sententiā.

Dices 5. Sine illo decreto Dei prædefiniente, & sine illo dono gratiæ ex natura sua efficaci non possumus benè operari, & posita illa permissione peccati non possumus non deficere in sensu composito; ergo neque sum liber ad benè operandū, neq; in peccando.

Resp. Distinguo antecedens nō possum potentia consequenti concedo, potentia antecedenti & nego antecedens, & consequentiā. Potentia antecedens est potentia secundum se, seu potentia instructa sufficienter ad operandum; potentia verò consequens est potentia coniuncta, & applicata operationi; ad libertatem sufficit potentia antecedens, non verò consequens; unde non requiritur ad posse benè operari, & liberè operari donum gratiæ ex sua natura efficaci; si enim hæc semper daretur, semper homo de facto benè operaretur, nunquā sibi ut defectibili relinqueretur, nunquā Deus permetteret eum peccare, quod esset magnam partem providentiæ Dei destruere, quæ permissione, & patientia constat, iuxta illud ad Rom. 9. *sustinui in multa patientia vasa iræ.*

Dices; Vel illud decretū Dei efficax, & antecedens infert necessariam coniunctionem cum ipso consensu in voluntate, ita ut in sensu composito non slet poni illud decretum quin ponatur consensus, vel non habet talem necessariam coniunctionem; si secundum; ergo insufficiens est illud decretum ad ostendendum infallibiliter illa futura, siquidem potest stare decretum, & non sequi futurū, caret enim infallibili connectione cum illo; si primum ergo necessitat, & tollit libertatem; hæc sequella probatur, quia hoc decretum est positio antecedens, quā non est in manu mea tollere, nec ponere, & illa posita non est possibile ponare, seu componere negationem consensus cum illa; ergo sicut necessario infert consensus, ita necessitat ad illum.

Resp. Distinguo antecedens, habet necessariam coniunctionem cū consensu necessitate consequentiæ concedo antecedens, consequentis nego antecedens, & consequentiam, quia non omnis suppositio antecedens etiam infallibiliter destruit libertatem, nisi etiam sit necessitas antecedens, vel suppositio necessitans nec unquam D. Anselmus dixit suppositionem antecedentem tollere libertatem, sed necessitatem antecedentem, quod longe diversum est; suppositio an-
tece-

recedens potest dari, quæ sit causa libertatis nempe decretum, & causalitas Dei, qui est radix substantiæ actus, & libertatis eius, & ita pro termino, & effectu habet actum ut liberum, quia videlicet etiam est causa libertatis propter suam vniuersalissimam causalitatem, qua operatur omnia; unde solum infert necessitatem consequentiæ, ratione suæ infallibilitatis. Ad probationem sequellæ distinguo: non est in manu libertatis talem ponere, vel tollere prædefinitionem potestate consequenti, concedo; potestate antecedenti, quæ talem actum non habet, seu consensum, nego; quia potest voluntas de se aliud velle, & habere determinationem ad aliud, & hanc potentiam non tollit, sed conseruat prædefinitio, licet de facto solum ordinet ad actum vnum, & determinatum; Vel 2. respōd. non est in manu mea illa prædefinitio tamquam effectus procedens à mea libertate, cōcedo, tamquam causa meæ libertatis, nego; neque enī illa prædefinitio procedit à mea libertate, vel ponitur in esse à me, sed tamē illa est causa meæ libertatis ut autē aliquid dicatur pertinere ad meā libertatē, vel esse in mea potestate, requiritur quod, vel sit effectus libertatis, vel libertas sit effectus illius, quia est causa ut actus, seu effectus faciendus sit in

mea potestate. Deinde talis prædefinitio ex sua natura efficax nō tollit libertatem, quia absolutē illi resistere possum, licet de facto non resistam; Hinc soluuntur alia argumenta, quæ contra istud decretum formari possunt, nec maiore vim habent, quàm hoc, quod fit contra libertatem; inde enim pendet v. g. si ponatur mihi præceptum, vel ego faciam votum, non inducit obligationem, nisi sub hypotesi quod detur mihi illa prædeterminatio, & auxilium efficax; sine quo nunquā implēbo illud, ergo si non detur mihi de facto illud auxilium efficax, & illa prædefinitio non obligor ad implendum illud præceptum, quia deficit conditio, sub qua teneor; nec enim possum me obligare ad implendum tale votum, nisi assistente mihi auxilio efficaci; ergo eo remoto, seu denegato, non currit obligatio; ergo neque pecco contra votum.

Futile sophysma est hoc; nemo nisi stultē obligat se sub conditione si Deus concurret, vel cōcursu simultaneo, vel prædeterminatiuo, quoad hoc enim idem est, cum prædeterminatio sit applicatiua ad operandum in exercitio, non autem ut constituat potens operari, nec datur ad obligandū, sed ad implendam obligationem; obligatio enim fundatur in posse, non

non verò in ipso facere; si ergò quis vellet se sic obligare, solum vellet se obligare quando de facto operaretur, quod esset ridicula obligatio, scilicet voueo me hoc operari quando operabor, quando Deus concurrerit, quando Deus de facto me applicauerit, me determinauerit, &c. non ergo sub istis conditionibus fit votum, nisi ridiculè.

Dices 6. ut Deus prædestinet Petrum v. g. certò, & infallibiliter, debet certò præcognoscere media, quibus aptè, & congruè perueniat ad salutem æternam, quæ media sunt ipsa bona opera futura in his, vel illis circumstantijs; sed Deus non potest prædestinare hæc media, nisi supposita scientia media, alioquin læderetur libertas creatæ; ergo scientia media est omninò necessaria.

Resp. negando minorem cum sequella; nam Deus supposita electione Petri ad gloriam videt infinita media possibilia per scientiã simplicis intelligentiæ, ex quibus Deus elegit pro suo libito potius hæc, quàm illa; ergo determinat futura, nec per hoc læditur libertas creatæ, quia licet omnipotentia, & voluntas Dei sint extrinsece libertati creatæ, tamè sua efficacia ob dominium supremum, quod habet Deus supra naturam creatam inflectit nostram voluntatem,

quò voluerit, & liberè; vnde tantum abest quod efficacia diuinæ voluntatis auferat contingentiam, & libertatem voluntati creatæ, ut potius sit causa vtriusque, quia in illa operatur ut operetur, illam prædeterminat, ut seipsam liberè determinet, eo quod Deus non tantum concurrat ad substantiam actus, verum etiam ad eius modum scilicet libertatem, vnde prædeterminat voluntatem ad actum liberum, ut liberam. Vnde Diuus Thomas ait: *per hoc quod Deus est omnipotens, habet quod faciat facere quod vult, & eo modo, quo vult, dummodo non repugnet natura causarum secundarum.*

Dices ablata scientia media Deus non haberet perfectam prouidentiam, & si interrogaretur quid Petrus esset factururus, si poneretur in talibus circumstantijs, nesciret respondere; ergo ponenda est in Deo Scientia media, ne cæco modo operetur.

Resp. negando sequellam antecedentis, quia talis scientia media sine decreto non est certa, sed indifferens, & contingens, sicut obiecta, ad quæ terminatur; Vnde non inferuaret nisi ad prouidentiam timidam, & incertam, cuiusmodi est prouidentia nostra; at prouidentia Dei debet esse omninò certa; Ad aliud dico quod Petrus positus in talibus circum-

stan-

statijs sine decreto Dei nihil operaretur; & si Deus interrogaretur de hoc, responderet Petrum posse hoc, & illud operari, sed nihil operaretur, nisi quod ego vellem, vel permittere ipsum facere, & infallibiliter faceret; hoc autem denotat maximam dependentiam Creaturarum à Deo, quæ sine ipso volente, aut permittente nihil unquam facient, quia tamen Deus ab æterno habet sua decreta absoluta, quibus vult futuritionem, vel non futuritionem rerum absolutam, & decreta conditionata ex parte obiecti, quibus vult futuritionem conditionatam rerum, hinc nulla est duratio realis, in qua Deus certò non sciat omnia futura, tam absoluta, quàm conditionata.

Dices 7. Veritas futuri conditionati contingentis v. g. Si Deus dederit Iudæ auxilium prædeterminans, conuertetur, sufficienter cognoscitur in illa prædeterminatione physica, seu auxilio prædeterminante; ergo non est recurrendum ad decretum, pro tali cognitione, & scientia.

Resp. Distinguo antecedens: In prædeterminatione tamquam in causalitate concedo, tamquam in causa nego antecedens, & consequentiam; ratio est, quia illa prædeterminatio est causalitas Dei circa futura; decretum verò est cau-

sa, unde veritas illa debet cognosci in decreto tamquam in causa, & prima radice veritatis futuri conditionati contingentis; impossibile enim est cognoscere aliquid in causalitate, quin cognoscatur in causa, quia sunt relatiua.

Ad maiorem tamen euidentiā eorum quæ diximus, & dicemus nota quod decretum Dei, seu etiā prædeterminatio physica dupliciter se habere potest in ordine ad futurum conditionatum contingens: primo vt decretum, vel prædeterminatio ponatur pro conditione, vt dicitur Esther cap. 13. *non est qui possit resistere voluntati tue, si decreueris saluare Israel*; vel si Deus non prædeterminauerit Petrum ad consensum, consentiet, vel non poterit non consentire: secundò non ponendo decretum, vel prædeterminationem pro conditione, sed aliquid aliud, ita vt illud quod habet rationem conditionis, non habeat infallibilem in se, seu necessariam conditionem cum futuro conditionato, sed tantum contingentem, vel disparatam vt si legeris ego determinabo Petrum ad conuersionem: si dormies, Turcam conuertam. Si conditionalis accipiatur primo modo, est necessaria in ratione, & vi formalis consequentiæ, quia accipitur illatiuè, & sic illa propositio, si Deus decreuerit efficaciter conuersionem Petri,

Pe-

Petrus conuertetur, pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ necessariam. Nec obstat quod sit de futuro conditionato contingenti, nam bene stat quod conditionalis sit necessaria in vi formalis cōsequentiae, & tamen utrumque extremum sit contingēs, v. g. si Petrus loquitur mouet linguam; si Petrus currit mouetur; Istæ illationes sunt necessariae, & tamen extrema præpositionis sunt contingentia, sicuti etiam cum illatione necessaria stat utrumque extremum esse falsum, v. g. si homo est equus est hinnibilis; Ratio est, quia illæ conditionales non affirmant extrema, aut vnum extremum de alio, sed tantum explicant consequentiam infallibilem, & necessariam inter extrema; conditionalis enim nihil ponit in esse, ideo tales illationes non pertinent ad scientiam mediam, neque ad scientiam liberam, sed ad scientiā simplicis intelligentiæ necessariam, quia, cum earū cognitio, seu scientia habeat pro obiecto, & conditione ipsum decretum, non fundatur in decreto, vt in medio, sed vel in efficacia Diuinæ Omnipotentiae, vel in ipso obiecto per se necessario, idest in connexionē necessaria antecedentis cum consequenti; Si autem conditionalis non habeat pro conditione ipsum decretum, sed aliquid aliud dispa-

ratum, seu tantum concomitans, tunc cōditionalis pertinet ad scientiam liberam, quia ratio, seu fundamentum cognoscendi conditionalem certò, & infallibiliter non est necessaria connexio extremorum inter se, sed cum conditione, unde aliud scire non potest certò, & infallibiliter, nisi in decreto, quia conditio, & obiectum se habent de materiali, seu vt cognita, & decretum se habet de formali, seu vt ratio cognoscendi.

Dices. Deus cognoscit peccata futura conditionata iuxta illud Isa. i. *nisi Deus Sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorrha similes essemus;* sed non potest cognoscere peccata in decreto prædeterminatiua ad materiale peccati, aut permissiua malitiæ, seu formalis peccati; ergo aliundè; ergo per scientiam mediam, nam in actibus intrinsecè malis, verbi g. in actu odij Dei non potest dari prædeterminatio quoad materiale peccati, quin detur quoad formale, seu malitiam, quia malitia essentialiter est annexa differentiæ specificæ actus; ergo si Deus prædeterminat quoad materiale, etiā quoad formale peccati determinabit; ergo Deus est causa ipsius malitiæ peccati; nec aliter posuit Calvinus Deum esse causam peccati, quoniam Deus erat causa actus, cui con-

gi tur

gitur malitia, nec dixit Deum esse causam malitiæ formaliter, ut malitia est, imò hoc sibi imponi, & in hoc se grauari conqueritur in antidoto Concilij Trid. nec aliter dicebat ipse Deum præscire quid facturi sint homines, nisi quod Deus decreto suo decernit esse facturos; ergo Calvinismum redollet, & cum Caluino consentit, qui negat scientiam mediam.

Resp. Hoc Argumentum procedere non solum de futuris conditionatis, sed etiam de absolutis; nego igitur minorem. Ad probationem pariter nego non posse dari prædeterminationem quoad materiale, quin detur quoad formale peccati; Ad illud verò quod malitia sit essentialiter annexa actui, iam supra responsum est, nimirum malitiam esse annexam actui, non precisè ut entitas quædã est, sed ut defectuosa, vel ut à causa defectibili est.

Quod spectat ad Caluinum, miror tam stupidè nobis obijci eius argumentum, cum nostra doctrina ex diametro, & contradictoriè apponatur eius falsitati; nam Caluinus dicit decretum Dei absolutè antecedens necessitat, & cogit voluntatem, & tollit libertatē, ideoque non peccamus, vel de peccato non imputamur; Nos autem dicimus: decretum Dei absolutè antecedens non necessitat,

nec cogit voluntatem, nec tollit nec cogit voluntatem, nec tollit libertatem; Defensores scientiæ mediæ dicunt: non datur decretum Dei absolutè antecedens, & prædefiniens; quod si daretur tolleretur libertatem: ecce quod nos ex diametro opponimur Caluino, quod autem in antidoto Concilij Tridentini se excusare velit Caluinus non est mirum, quia ingenium Hereticorum ita est astutum, & fallax, ut non faciliè dignosci possit eorum sensus, ut iam dixit Augustinus de Pelagio; semper enim quærunt latebras, & occultationem sui veneni; ideoque in Catholicos reijciunt suæ excusationis causas, maximè dum conuincuntur rationibus; vnde non est eorum verbis, & excusationibus fidendum.

Deindè argumentum supra factum contra nos æquè premit admittentes scientiam mediam, ac nos illam negantes; nam Scientia Dei non efficit quin Deus concurrat ad peccatum, licet nō concurrat ut determinans, concurrat tamen concursu simultaneo; ergo semper erit causa peccati secundum id, quod dat de formali, quia illa determinatio causæ secundæ in actu exercitio accepta semper est participata à causa prima; ergo scientia media non excusat Deū, quin sit causa peccati secundum id,

id, quod dat de formali, si argumentū aliquid probat contra nos.

Dices 9. Scientia Media con-ducit ut Deus possit operari ad extra iuxta modos consentaneos creaturarum, quia per scientiam mediam Deus præcognoscit quid sit operatura creatura secundum propriam, & innatam inclinationem; ergo scientia media potius adiuuat libertatem, & omnipotentiam Dei, quam noceat, & aliundè melius saluatur libertas nostra;

Resp. Negando antecedens, nā Deus scientia simplicis intelligentiæ antequam determinaret producere creaturas, videt inclinationem, & modos operandi creaturarum, non tamen videt in illo priori signo rationis ante decretum quid creatura factura sit, sed hoc videt supposito decreto. Ceterum scientia media obstat libertati increatæ, creatæ, & Omnipotentiae, quia vel Deus potest liberè prestare, & facere quod creatura liberè operetur aliquid non præuisum scientia media, vel solum id, quod est præuisum per scientiam mediam; si primum, habeo intentum, nimirum non esse necessariam scientiam mediam ut Deus, & creatura liberè operentur; si secundum, ergo Deus, & creatura non liberè operantur, sed necessariò, & ut causæ determinatæ ad vnum per modum na-

turæ; Deus quidem, qui ex aduersarijs determinatur ad specificationem actus à creatura, & sic non est primum liberum, nec primum determinans, nec prima causa in ratione liberi, nec potest prestare contrarium, seu oppositum, illæsa libertate creaturæ; Item creatura non esset libera ad oppositum, quia non posset oppositum ergo scientia media inducit necessitatem antecedentem, & sic creaturatura erit causa naturalis, quia determinata ad vnum per modum naturæ.

Instabis; posita prædeterminatione Dei ad vnum, v. g. ad actū amoris, adhuc tamen Petrus est liber, quia cum illa prædeterminatione remanet in Petro potentia ad oppositum, tum quò ad specificationem, tum quò ad exercitium per nos; ergo à pari, dum etiam creatura seipsam determinat ad vnum, & ita præuisum est per scientiam mediam, remanet libera, quia remanet potentia ad oppositum.

Resp. Negando paritatem, quia prædeterminatio provenit ab extrinseco, & quia Deus est omnipotens concurrat iuxta exigentiā creaturæ, & saluat, & seruat modos operandi earū; vnde prædeterminando relinquit potentiā ad oppositum; ut verò determinatio qua creatura se determina-

ret, proueniret ab intrinseco, & à principio non omnipotenti, sed finito, & limitato; quod autem est determinatum ab intrinseco, & à principio non omnipotenti, sed finito, & limitato est naturale, & non liberum.

Instabis 2. agens naturale est illud, quod est determinatum ad vnum tantum in actu primo; at homo non est determinatus in actu primo ad vnum, sed tantum se ipsum determinat in actu secundo; ergo non est agens naturale, sed liberum; sed contra, quia si homo est indifferens in actu primo, assignanda est ratio cur potius se determinet in actu secundo ad vnā, quam ad aliam partem; nec pro ratione assignanda est ipsa voluntas, cum sit indifferens; ergo si est determinata ab intrinseco ad vnum in actu secundo, erit & determinata ad vnum in actu primo, quia à principio creato indifferenti, vt indifferenti, non potest esse determinatio, nam vel se determinat vt indifferens est, vel vt determinatum est; si secundum, habeo intentum; primum dici nequit, quia idem manens idem semper aptum est facere idem; ergo si voluntas creata est indifferens, numquam se determinabit, sed ab alio determinanda est.

Dices 10. Assignanda est aliqua disparitas inter effectus depen-

dentes à sola Dei voluntate, sicuti est creatio v. g. & inter effectus, qui dependent à Deo, & à causa secunda v. g. conuersio Petri; sed nulla alia disparitas assignari potest, nisi quia in prioribus effectibus Deus non expectat concursum causæ secundæ, sicuti expectat in effectibus posterioribus; ergo necesse est quod detur ista scientia media absque eo, quod derogat rationem causæ primæ.

Confirmatur quia vt Deus sit causa prima futuri conditionati sufficit quod illud determinatè voluerit nō absolute, sed conditionatè, nimirum si liberum arbitrium etiam illud voluerit; ergo sufficienter cum scientia media saluatur ratio causæ primæ à Deo.

Resp. Negando minorem, quia ratio causæ primæ non saluatur in Deo per quemcumque modum concurrendi cum nostra voluntate ad eius actus, nec sufficit quod sit causa actus liberi, sed requiritur quod sit causa prima determinans ad actum, iuxta illud D. P. Augustini: *Deus operatur, vt cooperemur*, contra verò fieret si voluntas creata esset primum determinans, quia Deus cooperaretur nobiscum.

Ad confirmationem nego antecedens, quia Deus dependeret in operando à creatura, vt à causa vel saltem vt à conditione, & sic

ſic Deus non eſſet abſolutè cauſa prima ; diſparitas autem inter effectus dependentes ſolùm à Deo, & inter effectus dependentes etiam à creatura eſt, quia ad ſecundos, non verò ad primos requiritur prædeterminatio ex parte Dei, & etiam concuſus ſimultaneus tùm ex parte Dei,

tùm ex parte creaturæ ; at verò ad primos non requiritur prædeterminatio, nec concuſus ſimultaneus creaturæ ; Plurima alia de hoc puncto habes ſolidè, acutè, & eruditè, explicata ab Admod. Reu. P. Io: à S. Thoma ; tomo primo ſuæ Theologiæ diſput. 20. ubi multa ſcitu digna reperiſ.

534

CONTRORSIA VNDECIMA

De voluntate Dei.

AXIOMA PRIMVM.

Ex lib. 12. confess. cap. 15.

*N*VM dicetis falsa esse, que mihi veritas voce forti in aurem interiorem dicit de vera eternitate Creatoris, quod nequaquam eius substantia per tempora varietur, nec eius voluntas extra eius substantiam sit? unde non eum modo velle hoc, modo velle illud, sed semel, & simul, & semper velle omnia, que vult, non iterum, & iterum, neque nunc ista, nunc illa, nec velle postea quod nollebat, aut nolle quod prius volebat, quia talis voluntas mutabilis est, & omne mutabile eternum non est.

D V B I V M.

Vtrum quidquid Deus vult ex necessitate velit.

SUppono primo esse de Fide dari in Deo voluntatē, quod prob. primo ex Sacris Scripturis, nam Gen. 45. habetur: Dei voluntate

tate huc missus sum: cap. 50. Num
Dei possumus resistere voluntati?
Matth. 6. Fiat voluntas tua; Ad
Rom. 12. Secundum propositum vo-
luntatis sue. Prob. 2. ex Sacris
Conc. nam in 6. Synodo Gene-
rali actione 4. & in Conc. Late-
ran. sub Martino primo definitum
fuit dari in Christo duas naturas,
& duas voluntates, ac etiam in
tribus Personis Diuinis dari vnā
naturam Diuinā, & vnā volū-
tatem, & Spiritum Sanctum per
amorem procedere. Quæ omnia
demonstrant non posse dici con-
uenire Deo solum metaphysicè
voluntatem; quæ enim per me-
taphoram conueniunt, improprie
conueniunt, quod si improprie
conueniret Deo voluntas, impro-
prie etiam daretur Spiritus San-
ctus, improprie conueniret intel-
lectus, ac etiam liberum arbitriū,
quæ omnia sunt apertissima incon-
uenientia. Probat hęc veritas
à Sancto Thoma quæst. 19. art. 1.
ratione naturali, nempe ex pro-
portionem quam habet forma natu-
ralis ad inclinationem consequen-
tem cum forma intelligibili con-
stituente intellectiū in tali esse,
quod confirmatur, quia sicut de
perfectiōe naturæ inanimatæ est
naturalis inclinatio ad perfectiō-
nem propriam, & de perfectiōe
animalis appetitus sensitivus, sic
etiam est de perfectiōe naturæ in-

tellectualis rationalis appetitus. Se-
cundo quia sicut Deo tribuitur
intelligere seclusis imperfectioni-
bus ita etiam tribuendum est vel-
le. Tertio quia ad complementū
Beatitudinis requiritur amor, &
gaudium, quod spectat ad volū-
tatem.

Dices: non habemus fundamē-
tum probandi gradum volitiūm,
cum gradu intellectiū; ergo nō
rectè infertur iste ab illo. Prob.
antecedens, quia quemadmodum
in natura humana coniunguntur
gradus vegetandi, sentiendi, & in-
telligendi, & in Angelo iste sepa-
ratur ab illis, sic, licet in Ange-
lo connectantur intellectiū, &
volitiūm, poterit à Deo produ-
ci creatura aliqua spiritualis, quæ
habeat gradum intellectiū sine
volitiū; non enim apparet im-
plicantia; ergo ab intellectiū ad
volitiū non rectè arguitur. Con-
firmari potest, quia de facto in-
sensibus externis non respondent
appetitus proprii, aliās esset dan-
dus appetitus externus, & tot,
quot sunt sensus externi; ergo ad-
minus non repugnabit esse cogno-
scitiū in aliquo genere, in quo
non sit volitiū. Respondet Ca-
spens. prima par. tractatu 4. disp.
1. sect. 1. num. 6. quod licet gra-
dus sensitivus ab intellectiū sit
separabilis, non tamen intellecti-
uus à volitiū, eo quod intra gra-
dum

dum sensitivum datur cognitio sensitiva, & appetitus sensitivus, & unumquodque in suo genere constituit vitam integram; quod si intellectivum separaretur à volitivo, non resultaret vita integra ex solo intellectivo. Ad confirmationem respondet appetitum illum, qui deseruit sensibus internis deferuire etiam externis, ac proinde nullum gradum sensitivum dari absque appetitivo, & cuicumque cognitioni quantumvis minime competere ordinem essentialem ad aliquem appetitum. Hæc ratio mihi videtur optima, & si non demonstrativa (difficile enim est assignare in omnibus apertissimas implicantias) saltem probabilissima, & ut talis communiter recepta.

Suppono secundo esse etiam de Fide Deum velle alia à se, quod probatur ex Epist. 1. ad Thessalonic. cap. 4. *hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra*: & ex Psal. 113. *omnia quaecumque voluit fecit*. Hæc veritas communiter prob. & explicatur ex similitudine creaturarum, quæ non solum appetunt propriam perfectionem, sed etiam ipsius communicationem cum alijs; ubi advertendum est illud, quod aliqui D.D. cum S. Thoma quæst. citata art. 2. docent, scilicet, Deum communicare se ipsum quantum possibile est non esse expo-

nendum cum Cardinali Caiet. de potentia ordinaria, nam, cum hæc sit illa, quæ per voluntatem determinatur, fieret circulus, aut nugatio, sed cum nostro Ferrariensi quod se communicet modo finito, non verò modo infinito, ut se communicat ad intra; reperitur tamen non levis difficultas in dicta ratione Sancti Thomæ, eo quod videtur supponere ex una parte quod quidquid perfectionis est in creatura, sit etiam in Deo, de quo non est ambigendum, & ex alia communicatione ad extra esse de perfectione creaturæ, & consequenter etiam Dei; ex quo capite sequeretur aliquam perfectionem Dei posse non esse in Deo, aut quod se necessario communicaret creaturis, quorum utrumque est inconueniens; sed de hoc inferius agetur, His positis, &c.

Dico Deum ex necessitate velle suam bonitatem, & amare essentiam, attributa, & personas, & quidquid essentialiter est identificatum cum ipso Deo, alia verò à se non velle necessario necessitate absoluta, sed solum necessitate consequente, siue ex suppositione; circa primam partem Conclusionis disputant D. D. an sit intelligenda de necessitate specificationis, vel de necessitate exercitij, nam Ferrariensis lib. 1. contra Gentes cap.

cap. 51. putat esse sermonem de necessitate specificationis, eo quod inferatur ex voluntate nostra respectu beatitudinis, quam tamen non volumus ita positiuè, vt non possimus eam nolle, quod est eā velle necessariò necessitate specificationis, ita vt possimus saltem eam non velle, quod est esse liberum quoad exercitium; dicendum tamen est esse accipiendam de omnimoda necessitate, & eam rectè inferri ex appetitu Beatitudinis; quod probatur, quia Deo est tribuenda illa necessitas respectu suæ Bonitatis, quæ negatur respectu creaturarum; sed respectu istarum certum est Deum ab æterno potuisse & velle creaturas, & non velle illas, quod spectat ad libertatem exercitij; ergo &c. Probatur secundum, quia, licet voluntas nostra feratur liberè in beatitudinem libertate exercitij, hoc prouenit ex impedimentis extrinsecis, vel in debita applicatione obiecti, vel ex aliqua difficultate circa actum; sed in Deo cessant hæc omnia, nā semper obiectum est præsens, semper debitè applicatum, & nulla est difficultas in actu sed summa delectatio; ergo rectè infertur ex appetitu Beatitudinis, qui est in nobis seclusis imperfectionibus. Videatur Vasquez pri.par. disp. 79. per totam. Prob. etiam potest, quia, si Deus

liberè diligeret se ipsum, liberè etiam produceret Spiritum Sanctum, & sic posset aliquando nō esse in actu secundo volendi, & cessare à productione illius, quod est apertissimum absurdum; nam cessaret hoc posito etiam existentia Spiritus Sancti; Probatur tertio, quia in obiecto apparet omnis ratio boni necessitans voluntatem etiam quoad exercitium, neque enim est inconueniens potentiam, quæ alioquin est libera, necessitari ad aliquem actū, quoad exercitiū, siuè circa aliquod obiectum, & non habere dominium sui actus; nam tunc solum arguit imperfectionem, quando prouenit ex defectu cognitionis præcedentis inclinationem, & determinationem voluntatis ipsius appetentis; sed quando oritur ex omnimoda appetibilibitate obiecti perfectissimè cogniti, in quo non potest non apparere omnis ratio boni, & nulla potest apparere ratio mali, id arguit maximam perfectionem non solum obiecti, sed etiam ipsius apparentis, quod scilicet feratur in obiectum perfectissimum, & summè appetibile tantum, quantum appetibile est.

Circa secundam partem Conclus. est difficultas quomodo Deus non intelligat omnia liberè, & tamen omnia liberè velit, circa quem punctum aliqui arbitrantur a Deo

Deo solum diligere creaturas futuras, quod sensit Alensis pri. par. quæst. 34. membro 4. ac etiam Sanctus Bonaventura in pri. dist. 45. arg. 1. quæst. 2. qui propterea docent Deum esse Omnipotentem, non verò omniuolentem, eo quod potentia extendatur etiam ad impossibilia, voluntas verò solummodo ad futura, & iuxta horum sententiam facile responderi posset rationem boni non conuenire rebus, nisi ut habent existentiam, quibus fauere videtur S. Thomas pri. par. quæst. 6. art. 3. ubi negat ullam creaturæ secundum suam essentiam conuenire bonitatem. Cum itaque res possibiles necessario sint veræ, necessario ab intellectu infinito cognoscuntur, cum verò solæ futuræ sint bonæ sicut futuritionem habent non necessario, sic etiam contingentèr habent bonitatem, ratione cuius sunt diligibiles, & hoc videtur etiam de mente Sancti Thomæ, cum ait scire diuinum habere necessariam habitudinem ad scita, non verò velle Diuinum ad volita; vel enim comparat scientiam simplicis intelligentiæ cum voluntate, vel scientiam visionis; si dicatur hoc secundum non magis hæc est necessaria simpliciter, quam voluntas; nam ratione obiecti pendet à voluntate, & sicut potuit eas non velle, sic etiā potuit eas scientia visionis non cognoscere, si ni-

mirum eas nolluisset producere; si dicatur primum, ergo putaret possibilia necessario intelligi, non verò amari necessario; quod si non amatur necessario, ergo nullo modo, quia si essent volibilia essent volibilia necessario, & non contingentèr, quod probatur quia si Deus vellet liberè possibilia, ut vult futura, idest ita ut ab æterno potuisset ea non velle, quamquam ea vellet necessario ex suppositione, deberemus in obiecto posse concipere aliquam mutationem; nam Deum ab æterno non diligere quod modo diligit, non potest accidere sine aliqua mutatione vel Dei, vel obiecti; sed Deus est immutabilis; ergo deberet mutari obiectum; sed possibile necessario est semper possibile, & non potest non esse tale; ergo si modo amatur, amatur necessario; hoc non contingit in re futura; nam benè concipitur in ea ita amari nunc de facto, ut ab æterno potuerit non amari, eo quod ab æterno potuit non esse futura; quando igitur Angelus Doctor negat dari necessariam habitudinem ad possibilia, negat omnem habitudinem, & sic patet in eius sententia ratio disparitatis.

Alij verò, cum doceant bonum esse passionem Entis non solum existentis, sed etiam possibilis, eo quod conueniat Enti secundum se,

se, consequenter docent etiā possibilia esse à Deo volita, & quidem necessariò, vt dictum est, & sic esse omninò parem rationem de velle diuino, ac de intelligere diuino ita scilicet, vt liberè feratur in futura, necessariò verò in possibilia, quod docuit etiam Scotus in dist. 32. quæst. vnica, & admittit Card. Caiet. pri. par. quæst. 34. ad articulum tertium; est tamen distinctio inter velle diuinū, circa futura, & circa possibilia, quod circa futura fertur actu efficaci, idest causatio rei; in possibilia verò solum actu inefficaci; qui nihil aliud est, quàm simplex complacentia bonitatis obiecti secundum se.

Vterque ex his modis explicandi est valdè plausibilis in Scholis, sed primus magis arridet; non solum quia est ad mentē SS. DD. Thomæ, & Bonauenturæ, sed etiā quia est magis conformis rectæ philosophandi rationi; reuerà enim creaturæ non habent aliud esse, quàm vel in Deo, vel in seipsis; in seipsis dicunt illam futuritionē, & existentiam, ad quas terminantur actus liberi Diuini Intellectus, & Diuinæ voluntatis; in Deo verò nihil sunt aliud, quàm ipsa creatrix Essentia, Potentia, Sapientia, & voluntas; ac proindè non habent Bonitatem diuersam ab ipso Deo, in quo eminenter, virtuali-

ter, & idealiter continentur; quidquid enim inter medium realiter contradistinctum à creaturis liberè productis, vel producendis ab ipso Deo ponitur, est totum fictitium, & chymericum; vnde Deū diligere creaturas posibles necessariò nihil aliud est, quàm diligere suam Bonitatem, suam Sapientiam, & suam Charitatē, seu voluntatem, in quibus illæ continentur vt dictum est, & à quibus non distinguuntur realiter, sed solum ratione nostra.

Dices. Saltem vt sic ratione nostra solum contradistinctæ ab ipso Deo poterunt terminare actum Diuinæ voluntatis, vel liberum, vel necessarium; Sed neutrum possunt terminare; ergo ponendum erit aliquid aliud medium inter Deum, & creaturas producendas, quod terminet illum actum sub ratione entis possibili ab vtroque extremo contradistinctum. Maior est certa, cum enim vt ratione nostra contradistinctæ dicant etiā Entitatem, & Bonitatem ratione nostra ab ipsa omnipotentia contradistinctam, important etiā amabilitatem diuersam. Minor probatur, quia non possunt terminare actum liberum, vt concedunt etiam aduersarij; sed nec etiam actum necessarium, eo quod nullum obiectum necessitat voluntatem, nisi in eo appareat omnis ratio

ratio boni; hæc autem non potest apparere in nulla re possibili, vnaquæque enim dicit limitatam perfectionem; ergo neutrum potest terminare. Resp. quod licet contradistinguatur ratione nostra, hoc tamen est solum propter imperfectionem nostri intellectus, non verò cum fundamento in re idest in ipso Deo; nam etiam ut contentæ in ipsa Sapientia, Potentia, &c. sunt realiter, & formaliter idem cum ipsis, quemadmodum flores, & fructus in radice non sunt quid diuersum formaliter ab ipsa radice; distinguuntur autem à nobis per species florum, & fructuum, quos alias vidimus productos ab illa, vel à similibus radicibus, quo sensu etiam S.P. Augustinus Tract. 1. in Io: ad illa verba Euang. *Quod factum est in ipso vita erat*, ait. *Est autem in ipsa sapientia spiritaliter ratio quædam, qua Terra facta est, hæc vita est. Ergo quod factum est, in*

illo vita est. Quomodo possum dicere Charitati vestrae Faber facit Arcam. Primo in Arte habet arcam. Si enim in Arte Arcam non haberet, non esset unde fabricando illam proferret; sed arca sic est in arte, ut non ipsa arca sit, qua videtur oculis. In arte inuisibiliter est, in opere visibiliter erit. Ecce facta est in opere, numquid destitit esse in arte? Et illa in opere facta est, & illa manet, qua in arte est. Nam potest illa arca putrescere, & iterum ex illa, qua in arte est alia fabricari. Attendite ergo arcam in arte, & arcam in opere. Arca in opere non est vita; arca in arte vita est, quia vivit anima artificis; ubi sunt ista omnia, antequam proferantur? sic ergo Fratres Charissimi, quia Sapientia Dei, per quam facta sunt omnia, secundum artem continet omnia, antequam fabricet omnia. Hinc, qua fiunt per ipsam artem, non continuo vita sunt; sed quicquid factum est, in illo vita est.

AXIOMA SECVNDVM.

De Actu libero Dei.

Ex lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 17.

Potest ad opus nouum, non nouum sed sempiternum adhibere consiliū. Nec penitendo, quia prius cessauerat, capit facere quod non fecerat. Sed & si prius cessauit, & posterius operatus est (quod nescio quæ admo-

admodum ab homine possit intelligi] hoc procul dubio quod dicitur prius, & posterius in rebus prius non existentibus, & posterius existentibus fuit. In illo autem non alteram precedentem altera subsequens mutavit voluntatem, sed una, eademque sempiterna, & immutabili voluntate res, quas condidit, & ut prius non essent, egit, quamdiu non fuerunt, & ut posterius essent, quando esse ceperunt; hinc eis, qui talia videre possunt, mirabiliter fortassis ostendens quam non eis indignerit, sed eas gratuita bonitate condiderit, cum sine illis ex aternitate initio carente in non minore Beatitudine permansit.

D V B I V M.

An actus liber Dei addat aliquid supra actum necessarium, & in quo consistat eius libertas actualis.

Disputatio ista est una ex obscurioribus, & difficillimis totius Theologiae. Punctus difficultatis consistit in eo, quod, cum ex una parte libertas dicat indifferentiam ad esse, vel non esse, & Deo perfectissimo modo conveniat, ita ut non solum in productione creaturarum, sed etiam in dilectione earum vera libertas exerceatur, non solum circa terminum creatum, qui producit ad extra ab ipso Deo, sed etiam circa ipsum Amorem Divinum, quo vult talem creationem, & ex altera parte sit certum Deum esse immu-

tabile videtur intelligibile, quomodo cum tali indifferentia stet omnimoda Dei immutabilitas, ratione cuius semper habet, nec amittere, aut variare potuit aliquid perfectionis intrinsecae, quod semel habuerit. Haec difficultas non habet locum in Angelis, & hominibus exercentibus suam libertatem, eo quod ratione suae mutabilitatis possunt habere actionem terminatam ad opus externum, ac etiam ad internum, ita etiam ea carere possunt. Crescit difficultas ex eo quod nunc Deo verè competunt plures denominationes sciendi,

di, & volendi, quæ ei convenire non potuerunt, & è contra; modo enim dicitur velle, & videre existentiam huius Mundi, quam potuisset non videre, & non velle eam, si decreuisset illum non creare in perpetuum. Et è contra non videt existentiam alterius mundi, quam potuisset videre, si decreuisset illū condere, quæ denominationes nō possunt dici extrinsecæ, cum sint vitales; unde manet semper nodus, quomodo possit deesse Deo denominatio vitalis, realis, & intrinseca; si non potuit illi deesse aliquid perfectionis, vel entitatis intrinsecæ. Hanc difficultatem observavit etiam S. P. Aug. lib. 12. de Civit. Dei cap. 14. ubi ait. *Numquid nam existimandum est subito Deo placuisse hominem facere, quem nunquam antea infinita retrò aternitate fecit, cui nihil novi accidere potest, in quo mutabile aliquid non est? Et ne nos hæc audientes aliqua fortè turbaret ambiguitas, continuo respondit ad ipsum Deum loquens: Secundum altitudinem tuā, multiplicasti filios hominū. Sciant [inquit] homines quod putāt & quod eis placet opinētur & disputēt secundum altitudinē tuā, quā nullus potest nosse hominū, multiplicasti filios hominū. Valde quippe altū est scrutari, & semper Deū fuisse & hominē, quem nunquā ante fecerat, ex aliquo tēpore primum facere voluisse, nec consilium.*

voluntatemque mutasse. Propterea, non vt solvam hunc Gordianum nodū hæc quæ sequuntur ex probatissimis Auctorib⁹ decerpfi, sed vt quid in hoc puncto cum minori incommodo affirmari, & pro hoc statu probabilius dici possit, adduco.

Quinq; igitur circa hanc difficultatem celebriores inuenio sentētiās.

Prima est, quæ tribuitur Eminentissimo Card. Caietan. qui in Comment. ad argumentum secundum quæst. 19. primæ par. docuit actum liberum diuinæ voluntatis addere quandam perfectionem intrinsecam supra necessariam, quæ potuerit non esse in Deo, si verè, vt potuit noluisse facere, quod re ipsa voluit; neque hoc esse inconueniens, eo quod talis perfectio libera, & voluntaria, est perfectio secundum quid, & extensiuā, non autem intensiuā, & Deus per illam non redderetur perfectior intensiuè, sed extensiuè. Excusatur tamen Caiet. ab aliquib⁹ modernis trahentibus illum in aliquam ex communiter receptis sententijs. Alij temperant eius doctrinam dicentes Deum non fore minus perfectum, et si defuisset illi aliqua perfectio extensiuā, seu libera, eo quod loco illius adfuisset alia perfectio adhuc extensiuā, & libera, vt si defuisset illi volitio creandi mundum, loco illius fuisset volitio carentiæ mundi.

di. His tamen non obstantibus communiter reijcitur sententia Caiet. in terminis, quibus ab eo ponitur, eo quod perfectio, quæ potuit non esse, & est ex se indifferens ad esse nihil, non est ens necessarium, & distinguitur realiter a Deo; ergo non est Deus, sed creatura. Antecedens quoad primam partem prob. quia quidquid potuit non esse, potuit absolute esse nihil, & non est essentialiter suum esse, & sua existentia; alias Deus esset compositus ex actu, & potentia. Quoad secundam partem prob. ex Arist. lib. 1. Top. dicente *si alterum necessitetur; alterum verò non, profectò nō idem sunt*, est enim signum infallibile distinctionis realis. Consequentia facile prob. quia quidquid distinguitur realiter à Deo, nō est Deus, sed creatura.

Secunda Sententia tribuitur Aureolo in primo dist. 4. quod asseruerit huiusmodi actus in Deo nihil dicere, præter extrinsecas denominationes, & Deum velle aliquid extra se, nihil aliud esse, quàm in re aliquam mutationem facere, vel conferre ei aliquod esse, quod in potestate Dei est facere, vel non facere, & cum facit dicitur id velle, cum verò non facit dicitur id nolle; non quod ipse in se aliter se habeat, sed quia res ipsa aliter se habet. Hæc etiam sen-

tentia exploditur communiter, & aliquibus videtur non concordare cum principiis Sanctæ Fidei, secundum quam Deus dicitur verè, & propriè, & non solum metaphysicè velle, & amare creaturas, iuxta illud Psalm. 113. *Omnia quæcumque voluit fecit*, ubi apertè distinguitur velle ab efficere. Et Ioannis 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret*, ubi opus externum distinguitur ab actu amoris, tanquam eius effectus.

Tertia Sententia, quæ est plurimum Thomistarum, & tribuitur Ferrariensi lib. 1. contra Gentes cap. 75. docet actum liberum Dei addere solummodo relationem rationis, & hoc pacto non sequi ex actu libero aliquam mutabilitatē in Deo, vel carentiam perfectionis, eo quod velle liberum Dei supra velle necessarium addat solummodo respectum rationis ad aliquod obiectum creatū, & quoad hunc respectum potuisse esse, & non esse in Deo, esto ipse actus sit necessarius. Hæc etiā sententia patitur difficultatem in eo, quod, si dicatur Deum velle liberè creaturas per talem respectū, hoc videtur prorsus, & omninò inconveniens; asserere enim Deum vitalitè vivere, & operari intrinsicè per respectum rationis existentem solummodo obiectivè in nostro

stro intellectu, omnino apparet absurdum, & intelligibile. Eo maxime, quod in nobis tales denominationes sciendi, & volendi sunt veræ, & reales, ac independentes ab omni fictione, & relatione rationis.

Quarta Sententia est quorundam D. D. quorum doctrina supresso eorum nomine affert Caspens. pri. par. tract. de voluntate Dei disp. 3. sect. 2. §. 27. dicentium actum liberum Dei esse perfectionem intrinsecam ipsi Deo, nec requiri ad illius constitutionem denominationem aliquam extrinsecam, & nihil prorsus intrinsecum esse in Deo, quod necessario non sit secundum eam rationem, & perfectionem, quæ verè existit intra Deum, atque hoc modo actum diuinum liberum esse necessarium quoad suum esse; liberum tamen quoad terminationem, & ita illud deesse non potuisse, benè tamen eius terminationem. Hæc etiam sententia, si non in toto, tamen in parte rejicitur ab ipso Caspense, eo quod vel hæc terminatio est aliquid creatum, vel aliquid increatum; si dicatur esse aliquid creatum, iam habemus actum liberum Dei constitui per aliquid creatum, quod iam reiectum est; si dicatur esse aliquid increatum, incidimus in sententiam Caietan. quod aliqua perfectio intrinseca

potuerit deesse Deo. Præterquæ quod tali terminationi passivæ respondententi actui libero Dei ex parte creaturarum, debet respondere terminatio aliqua actiua ex parte actus; actum enim tendere in aliquod obiectum, & terminari ad illud, est aliquid intrinsecum in ipso actu, esto supra obiectum addat solummodo denominationem extrinsecam. Modo quæritur de hoc intrinseco Dei, quod respondet terminationi passivæ obiecti, quid sit, & quomodo potuerit deesse Deo.

Quinta Sententia, pro qua citatur Albiz tractatu de voluntate Dei disp. 6. sect. 1. asserit eundem actum diuinæ voluntatis sine reali additione, vel detractone perfectionis internæ, esse actualè volitionem, vel nolitionem omnium rerum, siue amabilium, siue odibilium, siue necessaria sint, siue libera, iuxta exigentiam obiecti; & licet tota entitas actus prædicti in Deo necessario existat, non tamen tribuit necessario suam denominationem formalem adæquatam, quam tribuere potest, sed pro arbitrio Dei illa volentis vellet, aut nolle. Antequam ad determinationem deueniamus aliqua prius supponenda sunt, ut facilius sit aditus ad soluenda qualitercumque obiecta sententiæ, cui subscribimus.

Supponendū igitur primo, præter modos prioritatis à Philosopho assignatos in post prædicamentis, dari & alium, quo vnum dicitur prius alio secundum rationem, seu conceptionem, quod non est ita accipiendum, quasi id simpliciter dicatur prius alio, quod prius alio concipitur quocumque modo; hoc enim pacto misericordia Dei diceretur prior Iustitia, & è contra; inter quæ tamen non est talis subordinatio essentialis, ut vnū ex his duobus attributis necessario sit concipiendum prius alio, sed requiritur vltcrius ut aliquid natura sua postulet concipi priusquam concipiatur aliud. Quando igitur aliqua duo ita se habent, ut vnum possit concipi sine alio, alterum verò non possit concipi sine illo, id quod in sui cōceptione est independens ab alio dicitur prius ratione, id verò quod est dependens posterius; nam, licet id, quod posterius est, non possit concipi sine priori, ex quo videtur dicendum esse simul ratione cum illo, dicitur tamen posterius, eo quod, licet ipsum nō possit concipi sine alio, tamen aliud potest concipi sine hoc, & ideo est prius, & consequenter alterum posterius; quando verò duo ita se habent, ut neutrum possit concipi sine altero, tunc dicuntur simul ratione. Exemplum solet afferri de primo

V

in numero binario, in quo vnum est ratione prius duobus, cum possit concipi sine alia vnitate, at duo sunt quid posterius, quia sine vno concipi non possunt. Hoc exemplo vsus est etiam Philosophus ad explicandum modum prioritatis secundum subsistendi consequentiam; ex quo tamen non sequitur prioritatem rationis coincidere cum hac prioritate; nam, licet id, quod est prius hoc modo, sit etiam prius secundum rationem, non tamen ea omnia, quæ sunt simul secundum essendi consequentiā, sunt etiam simul ratione, quod deberet esse, si isti modi deberet omnino identificari; quod tamen non est necessarium, in causis enim necessarijs, quæ agunt, ita ut non possint agere, siue ut alij dicunt, operatio est per emanationem, verū est dicere: si est causa, est etiam effectus, & è cōuerso, & tamen potest intelligi Sol sine lumine. Exemplum secundi sit agens, & actio; nam actio dicit ordinem essentialcm ad agens, sine quo intelligi non potest agēs, quod per denominationem ab actione denominatur formaliter agēs. Ex his clarum fit prioritatem naturæ stare simul cum simultate rationis, & nullam esse illam consequentiam aliquorum hoc est prius natura illo; ergo etiam prius ratione; ratio est, quia ad hoc ut

u u

ali-

aliquid sit prius natura alio, satis est, ut quomodolibet sit eius causa; ut autem sit prius ratione debet posse concipi sine illo; contingit autem ut non possit concipi causa sine effecti, ut in exemplo adducto, & tamen agens est prius natura actione, ut potest id, à quo actio procedit, & tamen sine concipi non potest, cum per illam constituatur agens,

Suppono 2. ideò nostram voluntatem esse indifferentem ad actus diuersos, eo quod est indifferens ad obiecta diuersa, & indifferentiam respectu diuersorum actuum oriri ex limitatione actus respectu obiecti, ac proinde voluntatem Diuinam, cum sit infinita, habere secundam indifferentiam in ordine scilicet ad obiecta secundaria, non verò primam, quæ est in ordine ad actus.

Suppono 3. Volitionem Diuinam esse infinitam in ratione volitionis, ac proinde continere omnes perfectiones posibles in ealinea, ut fert communis Sententia Theologorum ubicumque; & quodcumque de Infinitate Dei loquantur in ordine ad omnes ipsius perfectiones. Ex quo fit ut vnica volitione possit sibi Deus præstare quidquid diuersis, infinitisque perfectionibus præstarent sibi creaturæ. Quapropter, esto vnica sit, ac indiuisibilis, æquualet in-

finitis volitionibus, & continet omnes earum effectus, & denominationes, non quidem formaliter, sed eminenter. Consistit autem illa eminentia, & infinitas in hoc, quod absque additione, vel amissione alicuius entitatis, vel realitatis, aut perfectionis intrinsecæ, potest præstare id, quod diuersæ volitiones creaturæ successiuæ aduenientes subiecto conferunt; quod solet explicari exemplo ubi Diuini, quod reddit illum præsentem alijs, & alijs creaturis successiuis, absque eo quod ipse Deus intrinsecè acquirat aliquid de nouo, aut amittat aliquid de eo, quod habebat.

Suppono 4. Actum Diuinæ volitionis secundum se, & secundum totam suam entitatem, & perfectionem intrinsecam posse considerari in duplici signo. In primo, ut amantem suam essentiam, & quidquid est cum illa identificatū, ut sunt Attributa, & Personæ, & hoc quidem necessariò; in secundo autem, quatenus liberè reddit, & denominat Deum volentē alia obiecta indifferentia, siue secundaria, quod totum sic explicari potest. Voluntas Diuina, cum semper sit in actu, est semper necessariò determinata ab aliquo obiecto ad semper volendum; hoc autem esse Diuinam Essentiā, Attributa, & Personas, quæ cum
sint

sint volita quantum volibilia sunt, amantur actu infinito, ac proinde continente eminenter quidquid perfectionis est in quacunque volitione creata. Ex quo fit ut eodem actu, quo infinite est volita Divina Essentia, & Divina Bonitas, &c. necessario sint etiam volitæ creaturæ liberè, quia ut dictum est actus ille infinitus, & illimitatus continet quidquid est in volitione creata; ac proinde sicut nos pluribus actibus possumus velle diversa, sic è contra Deus vno, & invariato actu potest plura, vel pauciora velle quin aliquid accrescat, vel decreascit perfectionis intrinsecæ. His positis.

Dico melius, & magis accommodatè ad captum nostrum quantum pro hoc statu explicari Actum liberum Dei per hoc, quod eademmet Entitas Divinæ volitionis sine reali additione, vel deductione perfectionis intrinsecæ sit actualis volitio, aut nolitio omnium rerum amabilium, vel odibilium, siue necessaria, siue libera iuxta cuiusque obiecti exigentiam, quæ, licet necessario existat, non tamen necessario tribuat quamcumque denominationem, quam tribuere potest, ut dictum est in quinta sententia cum Albiz, cui subscribit etiam P. Ludovicus Capensis loco citato. Hunc modum

esse meliorem, & magis accommodatum captui nostro ex eo suadetur, quod est Deo dignissimus, eo quod & tribuit Deo volitionem liberam, & ponit eam esse perfectionem intrinsecam, & vitalem, & declarat quo pacto non defuisset in Deo vlla perfectio intrinseca, etiam si non voluisset actu vllam ex illis rebus, quas actu voluit. Probatur verò, & simul explicatur veritas huius asserti, ex eo quod Divina voluntas non se habet tamquam actus primus, & potentia; eodem enim modo in hoc puncto philosophandum est sicut de intellectu, & Intellectione Divina supra dixi, nempe non esse in Deo concipiendus Intellectus per modum potentia; & ideò neque voluntas propter eadem rationes. Est igitur solū ibi actus purissimus Divinæ volitionis, quæ ratione suæ infinitæ, & eminentissimæ entitatis, quæ tota secundum se semper existit in Deo, habet totam actualitatem sufficientem ad volendum, & nolendum quidquid amore, vel odio dignum est, ac proinde illo ipso actu suam essentiam necessario amat, & alia cum illa identificata, alia verò liberè, ut bonitas cuiusque obiecti requirit. In hoc discursu nihil falsi, aut absurdi continetur, aut sequitur ex ijs, quæ continentur, aut sequuntur ex alijs supra re-

consitis placitis; ergo hoc potius, & perfectius pacto explicatur quidditas actus liberi, quàm vllò ex alijs modis, quod adhuc clarius fiet ex solutione eorum, quæ contra hunc modum opponi possunt.

Dices 1. ita se habet illa entitas volitionis Diuinæ, sicut se habet forma in subiecto apto nato recipere eam cū suo effectu formali, vel sicut se habet gradus differentialis cum gradu generico in quolibet indiuiduo. Sed tam forma, quàm gradus differentialis necessariò tribuunt suos effectus formales adæquatos; ergo, si tota entitas actus liberi Diuinæ volitionis necessariò existit in Deo, necessariò etiam tribuit illi suum effectum formalem adæquatum; ergo in eo tribuendo non poterit subesse libero Dei arbitrio. Resp. actum illum neque esse gradum differentialem, neque formam informantem, neque se habere ad instar illorum, sed esse actum purissimum ratione suæ eminentiæ, & infinitatis constituentem Deum volentem cum præeminenti potestate attingendi obiecta libera, absque augmento, vel detractio-
ne perfectionis in actu, & entitate necessaria, cum noua solummodo denominatione formali proueniente ab ipsa entitate in Deo necessariò existente, sed nō necessariò tribuente talem deno-

minationem erga obiecta libera, nisi ad arbitrium ipsius Dei.

Dices 2. inuoluit repugnantiam potuisse deesse Deo aliquam entitatem realem, vel aliquid entitatis realis, quin potuerit deesse illi aliquod ens reale; quodlibet enim quantumuis minimum cuiusvis entitatis realis continet in se rationem entis realis; sed talis denominatio in Deo volentis liberè neque dicit negationem, neque priuationem, neque respectum rationis, sed ens reale; ergo implicat eam potuisse deesse Deo, quin potuerit deesse Deo aliquod ens reale, & aliqua perfectio realis. Resp. vel distinguendo maiorem, & concedendo hoc habere locum in formis finitæ, & limitatæ perfectionis, & in ordine ad suum obiectum primum, negando verò in formis infinitæ, & illimitatæ perfectionis, vel negando etiam absolutè, quia adhuc in formis finitis, & limitatis potest deesse denominatio formalis, & intrinseca absque eo quod desit aliquid realitatis intrinsecæ formæ, sed solum ex eo quod desit aliquid realitatis intrinsecæ, vt si collocaretur verbum mentis in ligno non redderetur intelligens, eo quod subiectum non est capax. Gratia habitualis est forma integra quoad suam entitatem in humanitate Christi Domini, &

tamen illum nō denominabat Filium adoptiuum, eō quod impeditur à Personalitate Verbi, quæ constituēbat eum Filium naturalem. Relatio prædicamentalis refert se ipsam ad terminos, quibus tamen pereuntibus ipsa non perit quoad entitatem, sed solum perit denominatio intrinseca nulla pereunte entitate in subiecto. Quod si hoc euenit in formis, & gradibus formalibus finitæ, & limitatæ perfectionis, quanto magis ubi forma est infinita poterit minui, vel extendi eius denominatio formalis in ordine ad subiectum nulla facta additione, vel diminutione entitatis, vel perfectionis?

Dices 3. Omnino repugnat transitus à contradictorio reali in contradictorium reale nulla facta mutatione reali, nam idem in quantum idem &c. Ergo implicat quod Deus haberet volitionem terminatam ad carentiam Mundi sine aliqua mutatione reali nouæ entitatis, vel formalitatis; Si enim Deus potuit ab æterno velle non creare mundum, potuit habere illam realitatem, vnde proueniret ea denominatio, quam modo non habet. Resp. communiter principium illud habere locum quando forma est finita, & limitata; quod si sit infinita, & illimitata, continet effectus formales, vel qua-

si effectus, qui non darentur illis, nisi facta mutatione reali. Neque hoc mirum videri debet, nā contingit quid simile etiā in alijs formalitatibus Diuinis; denominationes enim, quæ in creaturis necessario requirunt pluralitatem, & distinctionem realem formarum, hoc non habent in Deo. Sic Filius generatur, & Pater generat in Diuinis; Essentia verò nec generat, nec generatur, & tamen sunt idem realiter. Sufficit ergo quod adueniret, vel destrueretur aliqua negatio. Hoc enim habet forma infinite perfecta, vt per solam mutationem negationis possit facere transire subiectum de extremo ad extremum contradictorium, quæ admodum forma, quæ modo denominat album, si esset infinitæ virtutis, & potestatis in ordine ad nigredinem, & albedinem, posset denominare subiectum etiam nigrum, ablata solum negatione nigri.

Dices 4. tota illa entitas actus Diuinæ Volitionis, antequam terminaretur ad hoc obiectum potius, quam ad eius contradictorium, de se erat indifferens; & antequam intelligatur terminata ad aliquod, non est magis causa vnius, quam alterius; vnde ergo habet vt potius terminetur ad hoc, quam ad aliud? si dicis à seipso, tunc necessaria-

cessario terminabitur ad quodcūque; neque enim est maior ratio de vno, quàm de alio; si dicis pro suo libito, adhuc de illo libito quaeritur cur potius terminetur ad positionem huius, quàm alterius mundi, & potius ad negationem aliorum omnium merè, quàm istius. Si dicis per aliquid extrinsecum, contra est, quia actus Dei sciendi, & volendi liberè sunt etiam ipsi actus vitales, qui non possunt constitui tales per aliquod extrinsecū, vt supra in referendis sententijs dictum est. Molina putat hoc esse vnum ex illis, quæ etiam sapientes ignorant. Vasquez Disp. 80. in Prima n. Partem num. 14. ait quod, licet assignetur libertas in Deo comparatione facta cum obiectis, & rebus creatis, non assignatur tamen sufficiens ratio ex parte Dei, cur nunc actu libero efficaci referatur ad has potius, quàm ad illas creaturas, quandoquidem idem omnino in se manens poterat eas non velle, quas vult. Quapropter concludit quod, cum rem exactius enodare contēdimus, difficultatem euadere non possumus. Hoc, licet sit verum, nihilominus, quia vbi difficultatem plenè explicare non possumus, debemus saltem ad id peruenire, aut conari attingere ad id, quod in illo puncto sapientioribus magis placuit, & gaudere quod vin-

cimur magnitudine tam eminentis obiecti, dici debet in præsenti consequenter ad prædicta actum. Diuinæ Volitionis vt potè infinitum, ac propterea continentem eminentèr quidquid est in volitionibus creatis, seipsum determinare potius ad hoc obiectum, quàm ad illud sine vlla sui mutatione intrinseca, eo quod hoc exigit perfectio talis, & infinita; Et hoc est proprium voluntatis illimitatæ continentis in perfectissimo gradu perfectiones omnium aliarum voluntatum, & volitionū; nam quod voluntas creata non possit terminari ad hoc obiectum sine aliquo actu elicitō, & per talem actum respiciat potius hoc, quàm illud, oritur non solum ex indifferentia nostræ voluntatis, sed etiam ex limitatione, qua stante non potest coniungi obiecto, nisi mediante actu; & quemadmodum in nobis dantur quidam actus voluntatis efficaces, & quidam inefficaces, sic in Deo vnus, & idem actus eminentèr continens omnes alios, respectu quorundam obiectorum est veluti actus noster efficax respectu aliquorum veluti inefficax.

Dices 5. Stante hac doctrina posset etiam contingere in tempore denominatio aliqua volentis aliquas creaturas liberè; nam neque ex hoc sequeretur mutatio in Deo,

Deo, quæ est fundamentum propter quod denegantur Deo tales volitiones in tempore. Probatur hæc sequella, quia ab æterno potuerunt deesse Deo tales denominationes absque mutatione alicuius realitatis, aut perfectionis Divinæ; ergo & in tempore. Resp. negando sequellā. Ad probationem respondeo in æternitate non sequi ex illa denominatione ullam mutationem neque physicam, neque moralem, sed solum exercitium propriæ indifferentiæ; at si in tempore mutaret eas denominationes, ad minimum sequeretur aliqua mutatio moralis, quæ inconstantiam, & mutationem consilij, & cognitionis necessario supponunt, quæ in Deum nullo modo cadere possunt.

Dices 6. Si semel admittatur potuisse deesse Deo aliquas negationes intrinsecas, poterit etiam dici attributa negatiua potuisse deesse Deo, quod est omnino inconueniens, & absurdum; nullus enim Catholicus vmquam admittere potuisse deesse Deo simplicitatem, infinitatem, Æternitatem, & alia huiusmodi, quæ in suo cōceptu essentialitèr inuoluunt negationes. Resp. esse disparem rationem de illis, ac de istis negationibus; negationes enim, quæ constituunt attributa negatiua, non respiciunt aliquid con-

tingens, sub quacumque enim hypothese Deus non potest non esse Æternus, idest non carere principio, & fine in sua duratione; non potest non esse simplex, idest non carere compositione; non potest non esse infinitus, idest non carere termino; at negationes, quæ respiciunt aliquod contingens, deesse potuerunt Deo, & sic in tempore incipit habere denominationes Creatoris, & Domini, & hoc modo destructæ fuerunt in eo negationes, quas antea habebat talium denominationum; similiter producendo creaturas amisit negationem causæ actualis, quam antea habebat in ordine ad illas.

Sit igitur regula generalis quando inquiritur per quid Deus se determinet vt liberè velit, aut nolit obiecta, & quare Deus modo non denominetur volens gloriam Luciferi, aut productionem alterius solis non esse recurrendū ad aliquam causam extrinsecam, vel ad respectum rationis, aut ad defectum connotati extrinseci vel termini, sed à priori procedendo assignandam esse pro ratione totali, & adæquata ipsam entitatem formæ Diuinæ volitiuæ, quæ cum posset se extendere ad dandam talem denominationem, vel quasi effectū formalem pro exercitio suæ eminentiæ, & indifferentiæ, noluit se extendere, sed per

eandēmet entitatem actualis volitionis absque alio determinante se determinavit, sicut voluntas creata determinat se ad amandum aliquod obiectum per ipsummet actum, per quem illud amat sine alia superaddita determinatione intermedia, quod intellige seclusis imperfectionibus. Per hæc facile occurri potest alijs objectionibus, quæ proponi possunt contra prædictam explicationem.

Quæri hic solet an voluntas Dei sit in potentia contradictionis, quam difficultatem expendunt S. Thomas lib. 1. contra Gentes cap. 82. & 85, & Scotus in pri. dist. 39. quæst. vnica §. iuxta prædicta. Ratio dubitandi est, quia possumus considerare voluntatem Dei vt ab æterno nondum determinatam ad volendum hoc vel illud, & sic esset in potentia contradictionis, non quidem ad recipiendum actum, vel non recipiendum, nam sic poneretur in Deo potentia passiva, sed ad operandum circa hoc, vel illud; quod si consideretur vt iam determinata ad alterum, non erit amplius in potentia propter immutabilitatē. Hæc difficultas habet locum non solum in sententia docente distinctionem rationis ratiocinatæ, seu formalem ex natura rei inter voluntatem Diuinam per modū principij, & actum volendi per modū

actus, sed etiam in nostra, qui cū S. Basilio libro secundo cōtra Eunomium dicimus. *In Deo esse sapientiam non tanquam habitū, neque tanquam aptitudinem, Idem esse de Amore.* Et cum D. Maximo apud Euthymium in Pano-
plia. In simplici, & infinita Trinitate non esse querendas aptitudines, nec habitus ad intelligendum, vel volendum, idest nos non attendere in Deo distinctionem voluntatis per modum potentiaē à volitione per modum actus concepta; nam sicut hoc non obstante dicimus eandēmet entitatem actus simplicissimi præstasse sibi ipse sine vllō superaddito denominationem, vel quasi effectum formale volendi potius hanc creaturam, quàm eius negationē, cū tamen sine detrimento suæ immutabilitatis, & simplicitatis potuisset sibi præstare oppositum, sic videtur posse dici potuisse manere in potentia ad vtrumque, quod esset idem, ac esse in potentia contradictionis. His tamen non obstantibus.

Dico cum communi Sententia dari quidem in Deo libertatē contrarietatis, nō tamen contradictionis. Prima pars probatur, quia libertas contrarietatis tunc est, quando voluntas potest habere aliquem actum, & eius oppositum v. g. volo creationem mundi, vo-

lo non creare mundum. Sed si non fuisset in Deo actus volendi mundum, fuisset in Deo actus volendi non esse mundum, neque enim potuit Deus manere suspensus, ut patet ex dictis; ergo danda est in Deo hæc libertas contrarietatis. Secunda pars probatur, quia tunc datur libertas contradictionis, quando voluntas potest habere aliquem actum, vel eius negationem suspendendo seipsam; sed Deus non potest negatiue se habere circa aliquod obiectum; ergo, &c. Probatur minor, quia hic modus operandi per modum omissionis importat potentialitatem indignam Deo; ergo non potest negatiue se habere, sed per actum positium decernit de qualibet re, aut esse, aut non esse; ergo habet quidem libertatem contrarietatis, non verò contradictionis.

Dices 1. Potuit Deus manere suspensus quoad creationem ab æterno, quæ & ipsa est operatio Dei; ergo potuit etiam manere suspensus quoad actum volendi eam. Resp. negando consequentiam; ratio disparitatis est, quia, cum Deus sit actus purissimus, non potest manere suspensus quoad actus internos; talis enim suspensio totalis vocatur potentialitas, quæ debet in Deo esse redacta ad actum pro altera parte obiecti, cum hu-

ijsmodi actus sit actus vitalis Dei. Non sic est de creatione, & alijs operationibus ad extra, quia per has non viuit.

Dices 2. Libertas contradictionis est perfectio libertatis; ergo si hæc deest Deo, non erit in eo libertas omninò perfecta, & erit magis perfecta in hoc libertas creata, quæ est libera libertate contrarietatis, & libertate contradictionis.

Confirmatur, quia obiectum creatum est perfectionis finitæ, & Deus non indiget illius existentia; ergo nō est vnde necessiteretur Diuina voluntas ad actum liberum de eius existentia; quod si non habeat hoc decretum positium, esto non haberet oppositum de negatione eius, nihilominus nunquam existeret; ergo superfluum omninò est decretum de non existentia. Ad hoc enim quod mundus non existat, non requiritur quod Deus efficiat, sed sufficit quod non efficiat; sed ad non efficiendum non requiritur Decretum Dei, sicuti nec etiam actio, sed sufficit suspensio actionis, & decreti; ergo, &c.

Resp. Casp. Tract. de Vol. Dei Disp. 3. Sect. 3. num. 46. Libertatem contradictionis esse perfectionem libertatis creatæ, sed cū admixta imperfectione essentiali, à qua non potest præscindi, perfectio

fectio enim libertatis non sumitur à quacumque maiori indifferen-
tia, sed ab ea, quæ caret omni im-
perfectiōe; Et sic absolutè lo-
quendo ea, quæ caret omni im-
perfectiōe; & sic absolutè lo-
quendo ea, quæ habet utramque
indifferentiam non est maior li-
bertas. Ad confirmationem. resp.
Deum non cogi quidem ab obie-
cto creato ad eius positionem, &
ad negationem eius non requiri
decretum, nihilominus à sua in-
trinseca perfectiōe necessitari ad
talem modum operandi, cum sit
actus purissimus; unde, esto sit ve-
rum, quod adhuc non existeret,
si non haberet decretum de ne-
gatione, nihilominus poneretur
Deum imperfecto modo se gere-
re in sua Providentia habendo se
negatiuè; per quæ patet respon-
sio ad instantiam de mundo.

Dices 3. Deus neque positiuè
vult fieri peccata, ut est certum
apud Catholicos, neque vult ef-

ficaciter nō fieri, quia si hoc vel-
let non fierent; ergo manet in-
potentia contradictionis. Resp.
multa peccata efficaciter Deum
velle non fieri, & ea quæ fiunt
velle positiuè permittere. Manet
igitur ex dictis inconcussum Axio-
ma S. P. August. In illo (1. Deo)
*non alteram precedentem altera sub-
sequens mutavit voluntatem, sed
una eademque sempiterna, & im-
mutabili voluntate res, quas condi-
dit, & ut prius non essent egit, &c.*
quod etiā clariùs expressit lib. 12.
Confessionum cap. 15. *Quod ne-
quaquam eius substantia per tempo-
ra varietur, nec eius voluntas ex-
tra eius substantiam sit? Unde nō
eum modo velle hoc, modo velle il-
lud, sed semel, & simul, & semper
velle omnia, quæ vult, non iterum,
& iterum, neque nunc ista, nunc il-
la, nec velle postea quod volebat,
aut nolle quod prius volebat, quia
salis voluntas mutabilis est, & om-
ne mutabile aeternum non est.*

AXIOMA TERTIVM.

*De concursu Scientiæ, & voluntatis Dei ad operan-
dum ad extra.*

Ex lib. 7. Conf. cap. 4.

Nec egeris inuis ad aliquid, quia voluntas tua non est maior po-
tentia. Eset autem maior, si te ipso tu ipse maior esses: Volun-
tas

*tas enim, & Potentia Dei Deus ipse est. Et quid impronissum tibi, qui
nests omnia, & nulla natura est, nisi quia nests eam?*

D V B I V M.

An voluntas Dei determinetur à iudicio
practico.

Consequenter ad hoc axioma
ago hic de hoc pūcto, quia
supposito quod Deus non coga-
tur ad aliquid, sed liberè omninò
agat, & quæcumque natura ideò
sit, quia nouit eam, videndum
est an voluntas omninò determi-
net scientiam, vel potius scientia
per iudicium practicum determi-
net voluntatem. In qua quæstio-
ne duæ sunt Sententiæ.

Prima est Henrici art. 36. qu.
4. in Summa, vbi negat Intelle-
ctum Diuinū esse vllō modo pra-
cticum.

Secunda est communis inter re-
centiores asserentes Intellectum
Diuinum esse practicum, & ab eo
proponi aliquid vt agendum, sed
voluntatem posse non sequi, eo
quod non proponatur sub omni
ratione boni. Propterea.

Dico voluntatem Diuinam
determinari sufficienter ab intel-
lectu, non tamen efficaciter ad

operandum, nisi ex aliqua suppo-
sitione. Prima pars huius asser-
tionis probatur, quia Deus nihil
vult, quod non sit propositum vt
conueniens, & quod non velit
propter motiua sufficientia, quæ
ab intellectu proponuntur; ergo,
&c. Secunda pars probatur pri-
mo, quia Diuinus Intellectus ni-
hil creabile proponit voluntati vt
simpliciter ac necessario diligibi-
le; igitur voluntas stante quacū-
que propositione potest exire, vel
non exire in actum productionis;
ergo solū sufficienter dirigit il-
lam. Secundo probatur, quia iu-
diciū antecedens voluntatem est
naturale, non liberum; sed posito
iudicio naturali, si voluntas ab il-
lo efficaciter determinatur, non
manet libertas; ergo non effica-
citer, sed sufficienter solū de-
terminatur. Maior probatur, quia
intellectus non est formaliter li-
ber, sed tantum vt subest motio-

ni voluntatis, quæ in præfenti
 fupponitur anteire; quod fi cum
 Durando in 2. dift. 24. qu. 3. di-
 catur libertatem formalitèr in ac-
 tu intellectus confiftere, contra
 eft primo, quod id communitèr
 ab alijs Scholis reiicitur. Secun-
 do traducitur quæftio à volunta-
 te ad intellectum; nam quando
 Intellectus Diuinus ponitur deter-
 minatus ad iudicandum quod
 mundus fit creandus, quæritur à
 quo fit determinatus. Minor pro-
 batur quia fi cognitio, ad quam
 fequitur aliquid eft neceffaria, &
 confequens ipfum non eft neceffarium;
 Et hinc non habet locum diftinctio
 fensus compofiti, & fensus diuifi;
 nam id, quod facit fensum com-
 pofitum eft inſeparabile à fubie-
 cto enunciationis. Capreolus in
 primo dift. 45. qu. 2. art. 2. ad 5.
 argumentum Aureoli refpondet
 illud iudicium non eſſe liberum
 formalitèr, fed ex motione vo-
 luntatis; ordinat enim ipſe actus
 fic, vt primo intellectus neceſſa-
 riò proponat omnia voluntati, tū
 voluntas neceſſariò feratur in fui
 principale obiectum, quo amato
 moueat intellectum ad dictandum
 aliquid agendum, in quo reluceat
 bonitas Diuina, & poſtea intel-
 lectus dictet hoc eſſe agendum,
 & fic voluntas determinetur. Ve-
 rùm hinc venit quærendum ex Ca-
 preolo vtrum illa motio, qua vo-

luntas mouet intellectum vt di-
 ctet aliquid de agendo, fit libera;
 nec ne? fi ſecundum; ergo & om-
 ne id, quod ſequitur erit neceſſa-
 rium, quia iudicium intellectus in
 tantum eſt liberum, in quantum
 ſubeſt motioni liberæ voluntatis;
 fi primū vel determinatur ab alio
 iudicio libero, & fic itur in infi-
 nitum, vel ſeipſa eſt libera, & fic
 potuiſſet dici ab initio ſine hac
 modificatione,

Probat 3. quia fi iudicium an-
 tecedens ſe determinat efficaciter,
 vel dictat rem poſſe produci, &
 eſſe conuenientem Bonitati Diui-
 næ, & hoc poſito manet adhuc
 voluntas indifferens, vel dictat eſ-
 ſe neceſſariò volendum, & pro-
 ducendum, & hoc non poteſt eſ-
 ſe, quia eſſet iudicium falſū, quod
 Deo conuenire nequit, vel dictat
 omninò volendum quamquam li-
 berè, & hoc non poteſt propone-
 re, niſi poſito decreto de re fa-
 cienda; nam antecedentèr ad il-
 lud nihil eſt volendum, aut pro-
 ducendum. Nullum igitur eſt in
 Deo iudicium liberum ſimplicitèr,
 ſed ſolummodo ex ſuppoſitione
 alicuius liberæ determinationis;
 nam dicere quod iudicat fic ex eo,
 quod voluntas mouet ad fic iudi-
 candum, eſſet ponere in Deo iu-
 dicium ortum ex aliqua imper-
 fectione, & obſcuritate intellectus;
 Nam licèt in cauſis creatis indif-
 feren-

ferentibus, quæ habent admixtas imperfectiones, inter quas sæpè una è præcipuis est, quod non habeant omnia requisita ad hoc, ut se determinent sit assignandum aliquid aliud; hoc tamen non habet locum in Voluntate Diuina, quæ est omnino, & vndequaque perfectissima. Tertia pars Conclusionis, nempe quod ex aliqua suppositione determinetur efficaciter ad operandum, probatur, quia supposita volitione alicuius finis, quæ est libera simpliciter, necessario postea Deus vult illud, quod est vnicum medium ad eum finem; idcirco supposito quod vellet sibi satisfieri de rigore Iustitiæ, necessario debet velle Incarnationem Personæ Diuinæ, siue qua non poterat esse talis satisfactio; sed quia primum erat simpliciter volitum, ideo & efficaciter fuit volitum etiam alterum.

Dices 1. Deus non potest non velle nisi id, quod est melius; sed melius erat Deum incarnari, quam non incarnari, melius etiam sibi satisfieri, quam non satisfieri; ergo voluntas Diuina determinatur a tali iudicio practico. Respōd. Viclephum Hæreticum in hoc fuisse errore, quod Deus necessario faciat, quæ facit, nec alia posse, quam ea, quæ facit; non enim intelligebat infidelis iste simpliciter loquendo nihil esse dicendum

melius, nisi in ordine ad determinationem Diuinæ voluntatis; esto enim aliquid sit melius creaturæ, & conuenientius, quam eius oppositum, non est tamen simpliciter melius ipsum existere, nisi quatenus Deus vult. Quapropter, sicut absolutè loquendo non fuit melius hominem creari, quam non creari, ordinari ad Beatitudinem, quam non ordinari, licet homini sit melius esse, quam non esse, & esse beatum, quam non esse beatum, sic simpliciter loquendo non fuit melius Deum incarnari, quam non incarnari, sibi satisfieri, quam non satisfieri, sed ex suppositione finis melius fuit adhibere tale medium, quam non adhibere; quo sensu etiam S. P. lib. 13. de Trin. ca. 10p. loquendo de hoc mysterio, dixit: *Farum est ut illum modum, quo nos per Iesum Christum liberare dignatur asseramus bonæ, & diuinæ congruum dignitati; verum etiam ut ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati cuncta equaliter subiacent.* Ex quibus patet hanc Doctrinam esse ipsam germanissimam mentem S. P. dum æquè vnum, ac alterum contradictorium æqualiter subiacet Diuinæ Potestati; cum quo tamen stat, quod ex suppositione finis liberè voliti efficaciter, etiam Intellectus dicitur efficaciter esse volens.

lendum medium vnicum pro illo
ut dictum est.

Dices 2, cū Henrico loco citato
Iudiciū Practicū, quā practicū est ha-
bet determinare voluntatē ad ope-
randum; sed intellectus Diuinus
nihil dicitur operandum, sed solū-
modo indifferentē proponit om-
nia; ergo Intellectus Diuinus nō
habet determinare voluntatem.
Probatur minor, quia Intellectus
Diuinus non est consiliatiuus; si
enim esset, dēmus illum aliquid
proponere ut agendum, tunc vel
Deus ageret necessariō, vel liberē;
non necessariō, nam hoc tolleret
libertatem Diuinæ voluntatis; si
liberē, posset Diuina voluntas di-
scordare ab illa recta ratione pro-
posita ab intellectu consiliatiuo,

quod est inconueniens; ergo Di-
uinus Intellectus non est consilia-
tiuus, neq; determinat magis vnā,
quā alteram partem contradi-
ctorij. Resp. per nos omnem co-
gnitionem de re operabili dum-
modo dicitur modum quo possit
produci esse practicam; vnde do-
quidem Henrico Intellectum Di-
uinum circa finem non magis di-
ctare de operando, quā de non
operando, sed facta sufficiente
propositione obiecti voluntatem
se determinare ad alterum; sed
circa media necessaria dico eum
dictare eligenda determinatē, &
vtramque cognitionem esse dicen-
dam practicam cum sit, de re ope-
rabili.

AXIOMA QVARTVM.

De causalitate Diuinæ Voluntatis.

Ex Enchirid. cap. 96.

Nec dubitandum est Deum facere bene etiam sinendo fieri quæcum-
que sunt male &c. Cui proculdubio quamfacile est quod vult fa-
cere, tam facile est quod non vult esse non sinere. Hoc nisi credamus
periclitatur ipsum nostræ fidei confessionis initium, qua nos in Deum Pa-
trem Omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud
vocatur Omnipotens, nisi quia quicquid vult potest, nec voluntate cuius-
piam creature Voluntatis Omnipotentis impeditur effectus.

D V B I V M.

An Voluntas Dei sit causa rerum.

D eum agere non ex necessitate naturæ, sed per voluntatem est in confesso apud omnes Catholicos; sed quia agere ex necessitate naturæ dupliciter contingit, primo quidem quatenus forma inclinans ad actionem est forma naturalis contradistincta à forma cognoscitiua; secundo quatenus necessitas naturæ importat solummodo determinationem quoad modum operandi, & formæ cognoscitiuæ, dubium est quonam modo sit accipiendum, cum dicitur Deum non agere ex necessitate naturæ, sed per volitionem; si enim accipiatur primo modo, sensus erit Deum agere, non quia est talis naturæ, sed quia vult, siue necessariò velit, siue liberè, idest agere per Deitatem, non ut forma constitutiua Dei, sed quatenus est constitutiua naturæ intelligentis, & volentis. Si accipiatur secundo modo, sensus erit Deum agere non necessariò, sed liberè. In hac quæstione mihi magis arridet quod docet Cardinalis Caiet. in Comm. quæst. 19. ad

art. 4. primæ partis, & noster Ferrariensis lib. 1. contra gentes cap. 13. nempe accipiendum esse primo modo, ita ut in primis asserendum sit Deum agere non ex eo præcisè quod est, sed quia vult, ex alio enim capite Deum constat agere liberè; si enim agit, quia vult, & seipsum solummodo necessariò vult, sequitur reliquum velle liberè, & utroque modo est res certissima iuxta illud ad Ephes. cap. 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Et Psal. 113. *Omnia quaecumque voluit fecit.* Et quidem ex eo quod agit liberè, sequitur evidentè non agere ex eo præcisè quia est, sed quia vult; non tamen sequitur ex eo quod operatur per Deitatem ut voluntas est non ut natura est, quod liberè agat; producit enim Spiritus S. à Patre, & Filio per voluntatem, & tamen non liberè, sed necessariò.

Dubitant hæc aliqui cum Durando in primo dist. 45. an Deus operetur immediatius per intellectum, an verò per voluntatem.

rem

re n̄ brevissimè attingo, ex dictis enim facile solui potest; na n̄ licet aliqui contendant agere immediatius per intellectum, verius tamen est id, quod asserit ipse Durandus, nempe immediatius agere per voluntatē, in tantum enim concurrat intellectus ad effectiōem, in quantum dirigit voluntatem ad operationem; sed volūtas est exequens vel seipsa, vel per aliam potentiam exequutiua (si datur,] ergo &c; videtur enim in hoc esse philosophandum cum proportionē ad artificem creatum, demptis tamen imperfectionibus, qui immediatius operatur per voluntatem, & potentias exequutrices, quā per intellectum. Dices in præsenti esse discurrendum per similitudinem ad exemplar factiuū; (ponitur enim hoc discrimē ab aduersarijs inter exemplar non factiuum, qualis est pictura, ad cuius imitationem altera fit, & factiuum, qualis est figura sigilli, quæ imprimit imaginem in cera, quod istud immediatius agat, quā manus ipsum applicans) ita ut Intellectus Diuinus se habeat ut exemplar hoc secundo modo, cum sit Idea omnium rerum, voluntas autem ut manus applicans; ergo immediatius agit intellectus, quā voluntas. Resp. huiusmodi proportionem, & similitudinem esse gratis excogitatam; figura

enim sigilli, quatenus est productiua alterius, non habet rationē Ideæ, cum non determinet agens per modum obiecti. Facilius sustineri posset hæc sententia in opinione illorum Thomistarum, qui ponunt actum Intellectus, quem appellant imperium sequens ad electionem; sed nos neque hunc admittimus, neque in Deo, & posito etiam quod daretur in nobis, non propterea ponendus esset in Deo, cuius voluntas est efficacissima; propterea voluntatem absolutè dicimus nostro concipiendi modo immediatius agere, quam Intellectus.

Quæri vlteriùs solet in præsenti an præter intellectum, & voluntatem sit ponenda in Deo aliqua potentia ratione nostra ab illis distincta, secundum quam immediate agat. In hac difficultate.

Supponitur dupliciter concipi posse quod detur potentia exequutiua ratione nostra à voluntate distincta; primo ita ut sint principia diuersa, quorum vnum alterum non includat, quo pacto distinguuntur attributa Iustitiæ, & Misericordiæ; secundo ita ut eadem voluntas vno modo considerata dicatur voluntas simpliciter, altero verò modo dicatur potentia, ita ut vnus modus includatur in altero, h. p.

Tres sunt celebres DD. Sententiae. Prima est Durandi in primo dist. 38. quæst. 1. ponentis in Deo tria actionis principia, idest scientiam dirigendo; 2. Voluntatem inclinando. 3. Potentiam immediae exequendo. Secunda Sententia est quorundam recentiorum asserentium potentiam executiuam esse idem cum scientia, siue Arte Diuina, quod est consequens doctrinae illorum, quos refert Durandus existimasse Intellectum Diuinum immediatè attingere productionem. Tertia est Capreoli in secundo dist. 1. qu. 2. art. 3. docentis Potentiam executiuam non esse aliam à voluntate; pro qua stant etiam noster Ferrariensis in lib. 2. contra Gentes cap. 1. & 10. Scotus in 1. dist. 37. qu. 1. & Soncinas lib. 12. Metaph. quæst. 34. & 35. quibus positis.

Dico primo non esse ponendam in Deo potentiam executiuam distinctam ab Intellectu, & voluntate. Prob. communiter ex Sacra Scriptura ijs locis, quibus voluntati tribuitur productio rerum, vt ad Eph. 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis sue.* Et ex Psal. 113. *Omnia quaecumque voluit Dominus fecit.* Sic etiam S. P. voluntati tribuit effectum, cum ait; *nec voluntate cuiuspiam creature voluntatis Omnipotentis im-*

peditur effectus, vt habes in Axiomate. Prob. 2. ratione, quia eadem facultas sufficit ad tribuendum esse præsens rei, quæ illi tribuit futuritionem; Sed voluntas præcisè tribuit rei vt sit futura; ergo vt sit præsens. Minor est in confesso etiam apud Aduersarios; nam propterea ponunt potentiam executiuam distinctam, quia executio, quæ est proprius actus talis potentiae, est in tempore, volitio autem ab æterno, cum verum est dicere rem esse futuram. Maior probatur, quia si voluntas de se non est sufficiens causa rei, cum sit, nec posset esse causa sufficiens vt futura esset; nam eadem entitas rei antequam sit dicitur futura, & cum est dicitur præsens; Quapropter sicut voluntas humana non dicitur efficere, vt ambulatio sit futura præscindendo à potentia motiua, & quod sine hac non potest fieri ambulatio præsens, sic neque ex vi solius voluntatis diceretur effectus Dei futurus, nisi sola voluntas daret illi esse præsens. Contra prædictas auctoritates, & hanc rationem opponunt Aduers. Scripturam Sacram, & SS. PP. non negare potentiam diuersam à voluntate; sed ostendere solum eius vim, & efficaciam; nam etiam de hominibus dicitur, cum volunt ambulant; & idcirco rectè dici posse voluntatē tribue-

buere esse futurū ab æterno, quia potest mouere potentiam ad exequendum in tempore. Propterea probatur 3. sic: Derogatur perfectioni Diuinæ voluntatis dene-gando ei habere de se tantā vim, vt possit effectum ad extra pone-re pro ea differentia temporis, pro qua vult, nisi accedat alia poten-tia; certum est enim quod no-stra voluntas longè perfectior es-set, si ex vi proprii actus præci-sè posset efficere quod efficit me-dia potentia exequutiua; ergo à pari etiam Diuina voluntas.

Dico 2. Potētiā exequutiua[m] nihil aliud esse, quā[m] Scientiam, & voluntatem, quatenus sunt prin-cipia rerum ad extra, & idcirco differre ab illis vt inclusum ab in-cludente; probatur ex supradictis, quia id habet rationem potentie, quod est principium agendi ad extra; sed nullum est assignare præter illa duo; ergo differunt mo-do dicto. Intellectus enim, & vo-luntas talia dicuntur ex actibus intelligendi, & volendi, qui sunt actus vitales, & immanentes; di-cuntur verò potentia exequutiua, quatenus sunt principia rerum ad extra; latius igitur patet intelle-cus, & voluntas, quā[m] potentia exequutiua; nam vt intellectio, & volitio sunt, versantur non solum circa factibilia, sed etiam circa non factibilia, qualia sunt Diuina

Essentia, attributa, & Personæ: vt autem habent rationem poten-tiæ exequutiue, versantur solum circa factibilia.

Dices 1. pro Dufando: actus in-telligendi, & volendi præcisè re-spiciunt æqualitèr creabile, & nō creabile; ergo debet assignari ali-quid speciale, quod sit causante-rum. Antecedens est certum; cō-sequentia probatur. Intellectio, & volitio transeunt in obiectum secundum rationem, non verò se-cundum rem; ergo debet assigna-ri aliquid, quod transeat secundū rem, vt habeatur ratio causa. Resp. negando antecedens, nem-pè Intellectionem, & volitionem æquè respicere Deum, & creatu-ras, Deum enim respiciunt, vt obiectum terminatiuum, & præ-cisè intellectum, & volitum; crea-turas verò etiam vt effectus ab ip-sis producibiles; nullum enim est inconueniens actus infinitos, & illimitatos respectu vnius obiecti esse efficaces, non verò respectu al-terius. Ad prob. cons. resp. eam-demmet intellectionem, & voli-tionem esse quidem actus imma-nentes formalitèr, sed virtute tra-seunt, quatenus scilicet sunt principium proximum operandi ad extra.

Dices 2. sic philosophamur in Diuinis, sicut videmus rem se ha-bere in creatis, iuxta regulam D.

Pauli, *Inuisibilia Dei, &c.* Sed in artifice creato præter artem, & voluntatem ponitur realiter potentia motiua, siue executiua; ergo & in Deo realiter, est ponenda non quidem realiter, sed ratione nostra distincta. Resp. regulam illam esse accipiendam semper cum exclusionem imperfectionum, quæ sunt in creatis, & Deo competere nequeunt; ac proinde cum in nobis ponatur virtus distincta propter inefficacitatem nostræ voluntatis, non sequitur quod propterea sit ponenda etiã in Deo, cuius voluntas est perfectissima, & efficacissima.

Dices 3. Illa solummodo potentia est immediatè operatiua, cuius actus transeunt in alterum; sed intellectio, & volitio sunt actus immanentes; ergo non possunt habere rationem operatiui ad extra. Resp. hoc argumento probari solummodo requiri actionem transeuntem, per quam Deus dicatur formaliter operari ad extra, non verò probari quod scientia, & voluntas non possint habere utramque rationem.

Dices 4. Potentiæ sunt distinguendæ per ordinem ad actus; sed actus sunt in triplici differentia, nempe intelligere, velle, & producere; ergo & potentiæ. Resp. principiũ illud à Metaphysicis positum esse intelligendum de actibus immediatis; unde siue loqua-

mur in sententia eorum, qui ponunt in Deo Intellectum, & voluntatem per modum actus primi, siue in nostra, quæ ponit solum Intellectionem, & Volitionem ut actus simplices, numquàm sequitur quod sint multiplicandæ tot potentiæ; & quidem in prima sententia cum intellectio, & volitio distinguantur sola ratione à principio, productio verò sit actus mediatius emanans à scientia, & à volitione, non sequitur esse multiplicandam aliam potentiam, quæ admodum non dicimus in calore esse duplicem potentiam alteram calefactiuam, alteram liquefactiuam, licet utrumque præstet, eo quod liquefactio sequitur ad calefactionem, quæ est effectus primarius; sic neque debet poni potentia executiua distincta, cum effectus illi respondens sequatur ad cognitionem, & volitionem; in nostra verò sententia res adhuc est clarior, cum enim non admittamus Intellectum, & Voluntatem per modum potentiæ, nec etiam ratione nostra contradistinctæ, sed solum per denominationem secundum communem usum loquendi, manet non multiplicari tres potentias, sed solum dari vnã inclusam in actibus intelligendi, & volendi. Quod si dicas volitionem esse æternam, effectum verò temporalem, & idcirco ponendam

esse aliam causam, iam ad hoc responsum est verbis S. P. Augustini lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 17. *quod Deus potest ad opus nouum non nouum, sed sempiternum adhibere consilium.*

Dices 5. Potentia numeratur vt attributum distinctum à Scientia, & voluntate, & dicitur determinari per voluntatem, cum de se sit indifferens ad multò plura, quod videtur esse etiam de mente S. Thomæ prima par. qu. 19. art. 4. ad 4. vbi intellectui, voluntati, & Potentiæ tribuit diuersos actus, tamquam tribus principijs, quod etiam tradit qu. 25. art. 1. ad 4. Respondent aliqui potentiam numerari vt distinctā ab vtraque seorsim, & etiam ab vtraque simul ratione respectus ad creaturas, dici verò potentiam determinari à voluntate, eo quod cum scientia, & voluntas de se respiciant omne possibile, per actum efficacem voluntatis fit quod ad hæc potius, quàm ad illa ter-

minetur, & sic constituatur potius principium huius, quàm alterius; ac proinde S. Thomam esse exponendum modo prædicto. Facilius responderi potest potentiam numerari communiter secundum communem vsum loquendi vt attributum distinctum à Scientia, & Voluntate, non vt adæquatè contradistincta, sed solum vt inclusum ab includente eo modo, quo vbiq̃tas Dei includitur in Imensitate, quæ si quis velit appellare duo attributa, quorum vnum includatur in altero, quis prohibet? & hanc credo esse mentem S. Tho. Hinc est quod S. P. Augustin⁹ lib. 1. de Genesi contra Manichæos c. 2. ait: *Causas voluntatis Dei scire querunt, cum voluntas Dei omnium, quæ sunt ipsa sit causa, &c. Voluntas Dei causa est celi, & terra, & ideo maior est voluntas Dei, quàm calum, & terra.* quo in loco apertè efficientiam tribuit voluntati Dei.

AXIOMA QVINTVM.

Quod voluntatis Dei non detur causa.

Ex lib. 1. de Genesi contra Manich. cap. 2.

Qui dicit: *Quare voluit facere calum, & terram, maius aliquid querit, quàm est voluntas Dei; nihil autem maius inueniri potest. Compescat ergo se humana temeritas, & id, quod non est non*

querat, ne id quod est non inueniat. Et si voluntatem Dei nosse quisquā desiderat, fiat amicus Dei, quia, si voluntatem hominis nosse quisquā vellet, cuius amicus non esset, omnes eius impudentiam, ac stultitiam deriderent.

D V B I V M.

An voluntatis Diuinæ possimus assignare aliquam causam.

Sciendum volitionibus nostris præter ipsam voluntatem duplicem aliam quandoque assignari causam, primò aliquem actū priorē, quo pacto electio dicitur causari ab intentione in genere causæ efficientis; secundo obiectum ipsum in genere causæ finalis, & nullo ex his duobus modis possumus assignare causam Diuinā volitionum, eo quod inter causam, & effectum debet intercedere realis distinctio; unde nec voluntas, qua Deus vult suam Bonitatem, potest esse causa volitionis, qua vult creaturas, quia eodem actu vult vtrumque; nec Bonitas, quæ est finis, potest esse causa actus volendi, nam cum eo identificatur; & quidem de causa reali tam materiali, quam formali, quam efficiente certum est apud omnes

non habere locum in Diuina voluntate, utpotè simplicissima, & excludere omnem rationem compositionis. Difficultas est an, sicut Diuina Bonitas, licet non sit causa volitionis, est tamen Deo ratio volendi creaturas, ut habetur Prou. 16. *Uniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*, ita vna creatura possit esse ratio cur velit alteram. Vasquez, in prima par. disp. 82. cap. 2. negat. Alij communiter affirmant, cum quibus sentiunt Becanus pri. par. c. 17. q. 9. n. 11. & Caspensis tract. de Voluntate Dei disp. 6. n. 8. Propterea.

Dico admittendas esse omnino propositiones illas, in quibus denotatur vnā creaturam esse volitam propter aliam tamquam propter finem, sicut inter creaturas

admittuntur illæ, quæ denotant
habitudinem mediij, & finis; re-
uerà enim in rebus creatis est ta-
lis ordo, vt vna sit gratia alterius,
& vna sit id, cuius gratia est alte-
ra, vt patet in semine, & fructu, in
gratia, & gloria; quo posito pro-
batur intentum contrà Vasquez,
primo quia, si vna res est finis al-
terius ad hoc vt Deus ordinatè
velit, debet vnā velle gratia al-
terius, quod est velle vnā vt fi-
nem, alteram verò vt medium, &
vnā rem esse rationem volendi
aliā; vbi aduerte quod, cum
volitio sic actus vitalis Dei, &
per consequens dicat immanen-
tiam, & terminationem ad obie-
ctum, cum dicitur obiectum esse
rationem volendi, intelligendum
est esse rationem terminationis ad
obiectum, non verò volitionis se-
cundū se, quæ est omnino in-
dependens; atque adeo hæc pro-
positio: Deus vult homini gra-
tiam, quia vult gloriam sub hac
explicatione intellecta æquè bene
debet concedi, ac conceditur illa:
gratia est uolita, quia gloria est uo-
lita, quidquid in contrarium di-
cat Caiet. in expl. art. 5. qu. 19.
primæ partis; ratio est manifesta,
nam sensus utriusque est termina-
ri ad vnum, quia terminatur ad
alterum. Prob. 2. quia si aliquid
obstaret, maximè quia nulla crea-
tura est finis vltimus; sed hoc nō

obstat, nam de ratione finis præ-
cisè nihil aliud est, quàm ut sit
id, cuius gratia aliquid fit, siuè
ipse referatur aliò, siuè non; nā
esse solū sui gratia est conditio
tantū finis vltimi, non verò fi-
nis simpliciter; ergo &c.

Dices 1. Vtile vt sic refertur
ad finem, non verò ad medium,
& omnia, quæ vult Deus, habent
rationem mediij, & sola sua bo-
nitas habet rationem finis; ergo
sola sua Bonitas est ratio volen-
di. Resp. nihil impedire quomi-
nus utile propter bonitatem vti-
lis sit id, cuius gratia fiat aliud;
exemplum vulgatum est de mis-
sione famuli ad aromatarium gra-
tia potionis, &c. duplex est enim
ratio mouens voluntatem, alia est
vltima simpliciter, & hæc est so-
la Bonitas Dei; alia est vltima
secundū quid, idest respectu ta-
lis operationis agentis, licet vl-
terius referatur ad Deum; qua-
propter, esto Dei Bonitas sit ra-
tio vltima simpliciter, propter
quam omnia facta sunt, hoc ta-
men non obstat quominus in-
creaturis aliquid propter bonita-
tem honesti, quam habent, pos-
sit esse ratio etiam respectu ter-
minationis Dei, cuius gratia ali-
quid aliud fit, vt in decreto In-
carnationis, & similibus; & hoc
totum est de mente S. P. N. Au-
gustini, qui licet in Axiomate
ne.

neget vniuersitatis creaturarum, idest totius Mundi, dari aliā causam, quā Voluntatem, & Bonitatem Diuinam; nihilominus comparando postea ipsas res inter se docet vnam esse uolitam propter alteram; nam & lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione cap. 26. in principio ait: *Dominum Iesum Christum non ob aliam causam in carne venisse, ac forma serui accepta factum obediens usque ad mortem crucis, nisi ut hac dispensatione misericordiosissima gratia omnes, quibus tamquam membris in suo capite constitutis caput est, ad capeſcendum regnum celorum viuificaret, saluos faceret, liberaret, redimeret;* Et Serm. 9. de verbis Apostoli in 1. *Nulla causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est causa medicina.*

Dices 2. cum Vasquez. Sanctum Thomam pri. par. quæst. 19. art. 1. ad 3. & art. 2. ad 2. docere voluntatem Diuinam moueri solummodo à sua Bonitate, quod, cum non intelligat de motione ueræ causæ finalis, quam expresse negat art. 5, manet quod intelligat de ratione terminandi, seu volendi, ita vt, licet vna sit propter aliam, vt gratia propter gloriam, non tamen sit uolita propter aliam tamquam propter finē,

de cuius ratione est ut sit vltimū, quod confirmat ex eodem S. Th. lib. 1. contra Gentes cap. 87. vbi cum capite antecedenti dixisset inter obiecta creata nullam esse causam Diuinæ voluntatis, asserit postea Bonitatem suam esse illi causam volendi aliud. Ex quo loco sic arguit: aut loquitur de causa secundum rem, aut de causa secundum rationem; non primo modo, nam sic neque Diuina Bonitas est causa; ergo secundo modo, quæ nihil aliud est, quā ratio volendi; & sic manet per S. Thomam quod nihil creatum est illi ratio volendi aliud. Resp. S. Thomam loqui de volūtate creaturarum vniuersaliter, de quibus vt sic verum est nullam esse rationem cur ceteræ sint volitæ, cum omnes simul sumptæ referantur ad Bonitatem Diuinam tamquam ad finem; quod si comparetur vna creatura ad alteram, fatetur S. Tho. lib. 3. contra Gentes c. 86. vnam esse rationem volendi alteram. Ad alterum locum ex lib. 1. contra Gentes plures Neoterici contendunt textum esse erratum, & deesse negationem, vbi positiuè dicitur sola Bonitas Dei causa voluntatis; sed melius puto respondere illos, qui dicunt retenta lectione comuni, nempe quod Bonitas sit causa secundum rationem voluntatis

tatis Diuinæ, ut comparatur ad creaturas vniuersaliter, quod de nulla creatura in particulari debemus admittere.

Dices 3. Medium vt sic habet solum bonitatem vtilis; sed vtile vt sic est alterius gratia, & non id, cuius gratia; ergo semper est uoluntatum ea uolitione, & terminatione, qua uolitus est finis. Confirmatur, quia de Deo discurremus cum proportionem ad nostros actus exclusis excludendis; Sed in nobis quidquid est finis habet bonitatem honesti, uel delectabilis, non uero utilis; ergo, &c. Fundamenta huius doctrinæ posuit Caietanus loco citato, ubi ex illis quatuor propositionibus .i. Hoc est propter hoc. 2. Deus uult hoc esse propter hoc 3. Hoc est uoluntatum à Deo propter aliud uoluntatum. 4. Deus uult hoc, quia uult illud, ait duas primas esse absolute concedendas, ac etiam tertiam posse concedi, eo quod in illis non ponatur dependentia ex parte actus; quartam uero nullo modo ait esse concedendam, eo quod ponat dependentiam, & hoc etiam vi-

detur esse de mente S. Thomæ locis citatis, nec non & Ferrariensis in Commentarijs cap. 86. lib. 1. contra Gentes, ac etiam Durandi in 1. dist. 41. qu. 2, ubi tamen concedunt non solum inter obiecta ipsa esse ordinem, vt unum sit propter aliud, sed etiam ut vnum sit uoluntatum propter aliud. Resp. minorem posse intelligi dupliciter; primo vt ratio utilis vt sic non sit ratio finis, & sic est vera; secundo quod utili specificatiue sumptum non possit conuenire ratio finis, nisi ratione honesti, uel delectabilis adiuncti, & sic est falsa; ex quo patet responsio ad confirmationem. Ad auctoritatem Sancti Thomæ, & Caiet. &c. resp. illos negare illam propositionem, eo quod videatur significare causalitatem secundum rem ut supra dictum est; at si bene intelligatur, recte posse concedi sub hoc sensu, vt denotetur causalitas secundum rationem, non uero secundum rem, & penes terminationem, non secundum uolitionem, non uero alio modo.

AXIOMA SEXTVM.

*Contra Voluntatem Dei nihil fit.**Ex Enchirid. cap. 103.*

Quantolibet sint voluntates vel Angelorum, vel hominum, vel bonorum, vel malorum, vel illud, quod Deus, vel aliud volentes, quam Deus, Omnipotentis voluntas semper inuicta est, quae mala esse numquam potest, quia, etiam cum mala irrogat iusta est, & profecta qua iusta est mala non est. Deus igitur Omnipotens siue per misericordiam cuius vult misereatur, siue per iudicium quem vult obduret, nec inique aliquid facit, nec nisi volens quicquam facit, & omnia quaecumque vult facit.

DVBIVM.

An Voluntas Dei semper impleatur.

DE hoc argumento saepissimè egit S. P. sed præcipuè in Enchirid. à cap. 100. & deinceps per extensum hoc explicauit non minus clarè, quam acutè; propterea de hoc ipso in præsentì quærenda sunt præcipua, quæ de hoc à Theologis Scholasticis controuertuntur. Pro quo.

Aduertendum primo quod loquendo de uoluntate efficaci est de fide Voluntatem Dei semper

impleri, iuxta illud Psalmi: *Omnia quaecumque voluit fecit*, quod S. Tho: probat ex vniuersalitate Primæ causæ agentis per voluntatem, eo quod, sicut potest quidè effectus deficere à forma particulari, non verò ab uniuersali, sic agēs particulare potest quidè non conformari alteri agenti particulari, uniuersali verò non potest: Loquendo uerò de voluntate ut sic, abstrahendo scilicet ab efficaci
oriri

oriri difficultatem, quomodo voluntas Dei semper impleatur; ratio dubitandi desumpta est ex illo D. Pauli Apostoli prima ad Tim. c. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, cum tamen constet plurimos damnari; desumitur etiam ex eo quod peccata committuntur quotidie, & tamen peccata sunt contra voluntatem Dei iuxta illud Psal. 118. *Iniquitatem odio habui, & abominatus sum*. Pro quo.

Aduertendum secundo duas communiter in Scholis tradi Diuinæ voluntatis diuisiones. Prima est in voluntatem signi, & voluntatem beneplaciti; altera in voluntatem antecedentem, & consequentem. Voluntas signi dicitur aliqua res exterior pendens à Diuina voluntate, ex qua homo percipit Deum velle aliquid, quod reuera non vult. Exemplum vulgatum huius voluntatis est præceptum factum Abrahæ de immolando suo filio Isaac; illud enim mandatum significabat Abrahæ quod vellet Deus illam immolationem, quam de facto nolebat; vbi aduertendum est voluntatem hanc non dici voluntatem signi respectu ipsius signi, hoc enim modo habet potius rationem voluntatis beneplaciti, sed dicitur voluntas signi in ordine ad materiam, circa quam tale signum ver-

satur v. g. immolationis prædictæ. Voluntas beneplaciti est, quando non solum est signum talis voluntatis, sed etiam res, quæ dicitur uolita, placet Deo secundum se, & hæc est reuera propriè voluntas existens in Deo; nam illa dicitur solum per metaphoram voluntas, non quod sit signum voluntatis, quæ sit in Deo, sed quia in creatis præcepta, & similia sunt signa voluntatis occultæ; sic etiam uocamus ea voluntates Diuinas; si enim ea solum de causa signum voluntatis in Deo existentis ratione causæ appellaretur voluntas, non possemus contradistinguere voluntatem signi à voluntate beneplaciti, cum huius signa sint ipsæ operationes. Vide Casp. Tract. de Voluntate Dei Disp. 7. Sect. 1. aliter explicantem hanc diuisionem in 5. signis. i. præceptum, prohibitionem, permissionem, consilium, & operationem.

Voluntas antecedens secundum Scotum in primo dist. 46. quæst. vnica nihil aliud est, quam voluntas signi; voluntas verò consequens est idem, ac voluntas beneplaciti; propterea existimat omnem voluntatem beneplaciti impleri, & sic Deum non uelle salutem omnium nisi voluntate signi, & antecedenti; sic etiam sentit Maior. 16. & ex recentioribus Zumel in Comm. primæ par. S. Thomæ ad qu. 19. art. 6. disp. 1. vbi

vbi negat uoluntatem antecedentem ponere in Deo actum posituum; alij verò e contrà putant uoluntatem antecedentem nihil aliud esse, quàm uoluntatem inefficacem, quæ sit affectus simplicis complacentiæ, vel displicentiæ; uoluntatem verò consequentem esse uoluntatem efficacem, & sic ad illam spectare etiam illam uoluntatem, qua Deus vult etiam reprobos saluari; ad hanc uerò illam, qua vult saluare prædestinatos. Hæc explicatio patitur aliquam difficultatem, non solum quia sic importatur aliquis ordo prioris, & posterioris, de quo dicunt aduersarij nihil expressisse primos DD. qui prædictam distinctionem in Scholas adduxerunt, sed etiam quia antecedens ut sic abstrahit ab efficaci, & inefficaci, cum tamen omnis voluntas Dei aut sit efficax, aut inefficax; propterea.

Aduertendum 3. diuisionem istam fuisse primitus animaduersâ à S. Io: Chrysostomo hom. 1. in epistola ad Ephes. & postea à S. Io: Damasceno clariùs elucidatam lib. 2. de Fide c. 29. & ab hoc præcipuè eam Theologi acceperunt; & quidem quod spectat ad S. Io: Chrysostomum, docet ibi aliam esse in Deo uoluntatē primam, quam etiam principem appellat, & talem ait esse uoluntatem, ut non pereant qui pecca-

runt; aliam secundam, ut qui facti sunt mali pereant, & primam appellat desiderium, & vehementem uoluntatem; Sanct. uerò Io: Damascenus illam, quam S. Io: Chrysost. appellauit primam, nominauit antecedentem, & quam secundā, consequentem; quo posito ait antecedentem esse acceptionem uoluntatis ex ipso Deo existentis, consequentem uerò ex nostra causa posita. Cum itaque in Deo sit unus simplicissimus actus, ordo prædictus prioris, & posterioris debet accipi per ordinem ad obiectū, quod Angelicus Doctor qu. 19. primæ par. art. 6. ad primum rectè explicauit ex eo quod vnumquodque in tantum est uolitum in quantum est bonum; & sicut aliquid potest esse bonum sub diuersis rationibus, vel sub una ratione bonum, sub altera uerò malum, sic potest diuersimodè dici uolitum, & quidem consideratum absolutè, & secundum se sine adiuncto, uel circumstantia. dicitur bonum uolitum uoluntate antecedenti; si uerò sit bonum cum addito, siue circumstantia, erit uolitum uoluntate consequenti; quia uerò res absolutè considerata est prior seipsa sumpta cum aliquo addito, propterea dicimus antecederet salutē Luciferi Deo placere, quia est bonum considerato Lucifero secundum se ipsum sal-

saluare, voluntate verò consequen-
ti dicitur velle eius damnationē,
quia considerato Lucifero vt ob-
stinato in malo bonum est eum
damnari; & quia hæc circumstan-
tia pendet ab ipsa creatura, pro-
pterea docuit S. Io: Damascenus
voluntatem consequentem ex no-
stra causa existere, hoc est Deum
accipere occasionem volendi ali-
quid ex nostra operatione; an-
tecedentem verò uelle multa ex
se ipso absolutè non habito re-
spectu ad nostram operationem.
Ex his clarum fit Deum non so-
lùm respectu damnationis habere
voluntatem consequentem, licet
in ea solùm exemplificent hi duo
Sancti DD. Chrysost. & Dama-
scenum, sed etiam respectu sal-
uationis, eo quod non vult effi-
cacitèr, & consequentèr saluare,
nisi præsupposito aliquo ex parte
nostra, esto illi placeat nostra sa-
lus etiam absolutè, & secundùm
se considerata.

Aduertendum 4. Voluntatem
Diuinam diuidi 3. in voluntatem
absolutam, & voluntatem condi-
tionatam. Absoluta appellatur ea,
quæ semper impletur, & ideò uo-
catur etiam efficax; conditionata
uerò, quæ non semper impletur,
& dicitur inefficax. Conditiona-
ta hæc duo includit, primo for-
malitèr, & expressè affectum sim-
plicis complacentiæ, qui sic ex-

plicatur: placet mihi salus omniū
hominum; secundo includit im-
plicitè, & eminenter voluntatem
efficacem, non quæ actu sit, sed
quæ esset, si poneretur conditio;
& propterea appellatur conditio-
nata, & sic explicatur: Placet mi-
hi salus omnium, & ita mihi pla-
cet, vt, nisi obstarent eorum pec-
cata, efficacitèr illam vellem.

Aduertendum 5. Voluntatem
Diuinam ultimò diuidi in effica-
cem, & inefficacem, & inefficacè
dici eam, quæ non habet effectū,
efficacem verò illam, quæ semper
habet effectum, siue in præmian-
do, siue in puniendo, siue in qua-
cumque alia re.

Dico 1. Tàm voluntatem an-
tecedentem, quàm consequentem,
ac etiam absolutam, & conditio-
natam, nec non efficacem, & inef-
ficacem importare actum positiuū
formalitèr existentem in ipso Deo,
quod probatur primo de antece-
dente, de qua potest esse aliquod
dubium, quia hæc à S. Io: Chry-
sostomo appellatur voluntas ve-
hemens, desiderium &c. à S. ue-
rò Io: Damasceno acceptatio, &
præcipuum uelle; Sed hæc non
possunt explicari de uoluntate si-
gni; ergo. Probatur secundo
ratione, quia cum glorificatio se-
cundùm se sit quoddam bonum,
non potest dici quod Deus circa
illam se habeat negatiuè; neque
quod

quod Deo displiceat; ergo dicendum est quod Deo placeat; & per consequens dari in Deo quantum est ex parte sua actum positum, quo illam velit conditionatè, & inefficaciter.

Dico 2. Non omnem uoluntatem Dei esse inefficacem, quod probatur, quia antecedens est illa, quæ non sumit occasionem ex nobis; sed uoluntas præueniendi nos sua gratia, & vocatione est independens à nobis, siue à nostro consensu, nam sicut nos præuenit de facto sine tali dependentia, ita decreuit nos præuenire, & semper habet adnexum effectum præuentionis; ergo datur uoluntas antecedens efficax, & per consequens non omnis antecedens est inefficax.

Dico 3. Non omnem uoluntatem beneplaciti impleri, quod probatur quia aliqua uoluntas antecedens, ut est illa de salute omnium est uoluntas beneplaciti, & tamen ista non impletur; ergo &c.

Dico 4. Dari aliqua uoluntate, id est antecedente, & consequente, quod probatur, quia gratia iustorum, & gloria electorum, & alia huiusmodi sunt uolita tam antecedenter, quam consequenter; ergo, &c.

Dico 5. Quod accipiendo uoluntatem signi propriè ut contra-

distinctam à uoluntate beneplaciti auxilia sufficientia præcisè ut omninò cōtradistincta ab efficaci sunt signa uoluntatis consequentis, aliquo uerò modo etiam possunt dici signa antecedentis. Probatum quia signum uoluntatis hoc modo est aliquis effectus, ex quo homo percipit Deum uelle aliquid, quod reuerà non uult; Sed cum Deus dat auxilia solum sufficientia homo percipit Deum uelle efficaciter, & consequenter glorificare, & tamen non uult nisi antecedenter; ergo, &c. Dices hic: ergo illa signa erunt falsa cum repræsentent id quod non est. Resp. negando illationem, neque enim ille effectus potest uerè dici signum uoluntatis existentis in Deo, sed appellatur uoluntas signi, quia in nobis tales effectus sunt signa uolitionis humanæ; quod si contendas huiusmodi signa dici uoluntatem signi per Metonymiam denominando effectum à causa, ad summum dicenda erunt signa uoluntatis antecedentis, non uerò consequentis, quatenus scilicet in Deo est uoluntas antecedens, non uerò consequens de salute omnium, quam aliquo modo illa auxilia repræsentant.

Dico 6. Illud præceptum factum Abrahamæ de immolando filio, quod communiter in Scholis adducitur pro exemplo, fuisse uolun-

luntatem signi tam respectu voluntatis consequentis, quam respectu voluntatis antecedentis, quod probatur, quia ita Deus se gerebat exterius, ac si reuera uellet immolationem illam tam voluntate antecedenti, quam consequenti, & Abraham percipiebat Deum reuera ita uelle, & tamen Deus neutro modo hoc uolebat; ergo &c.

Dices 1. Si daretur uoluntas antecedens formaliter existens in Deo circa salutem omnium prorsus hominum, & similia, non esset aliud, quam uelleitas; sed uelleitas videtur importare imperfectionem in Deo; ergo non est admittenda talis uoluntas. Resp. Alvarez. lib. 5. de Diu. Auxilijs Disp. 34. nu. 6. uelleitatem non dicere intrinsecam imperfectionem ex parte actus voluntatis in ipso Deo, sed solum ex parte obiecti, quatenus scilicet est solum amabile absolutè, & secundum se, non uerò prout habet adnexam priuationem maioris boni, quod exemplificat in ipsa voluntate Diuina, quæ amat suam Bonitatem necessariò; bonitatem uerò rerum creaturarum liberè, non propter imperfectionem actus Diuinæ uoluntatis, sed propter imperfectionem obiecti secundarij uoliti, quod non est diligibile à Deo ex necessitate. Alij respondent uelleitatem

non importare imperfectionem; nisi ubi est obligatio habendi uoluntatem efficacem; ac proinde quia nos ut plurimum hoc nomine uelleitatis utimur ad significandum illum actum inefficacem nostræ uoluntatis, qui supponit obligationem, non debemus uti eo ad significandam uoluntatem inefficacem Dei, tanto magis quod S. Io: Chrysostomus eam appellat uehementem, esto sit inefficax.

Dices 2. Certum est Deum uelle excludere reprobos à gloria; ergo nullo modo idest neque consequenter, neque antecedenter uult eorum salutem. Probatur consequentia, quia talis uoluntas esset frustra; cum enim eius uoluntati nullus sit, qui resistat, aut resistere possit, cur non saluat si uult eorum salutem? Resp. & S. P. N. Augustinus huic argumento lib. de Spiritu, & littera ad Marcellinum cap. 33. *Vult Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem ueritatis uenire, non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo uel benè, uel malè utentes iustissime iudicentur*; uult ergo uoluntate antecedente, quia considerata gloria secundum se est bonum nostrum; non uult postea consequenter, & efficaciter in ordine ad reprobos defectu conditionis, quæ pendet à libero arbitrio.

DUBIVM SECVNDVM.

Ad quam ex predictis voluntatibus spectet voluntas Dei, qua vult omnes homines saluos fieri.

Speciale instituo de hac difficultate dubium eo quod sit ualde celebris hodiè in Scholis, quam etiam antiqui PP. sollicitè tractarunt ad elucidanda ea, quæ Faustus Regiensis lib. primo de Gratia, & libero arbitrio cap. 9. & 10. & alij defensores libertatis humanæ obiecerant Doctrinæ S. P. Augustini, quam tradiderat in Enchiridione cap. 96. 97. & lib. 4. contra Iulianum cap. 8. lib. de Gratia Christi cap. 31. lib. de Correctione, & Gratia cap. 15. & alibi sæpe; nam & S. Prosper ad Capita 8. Gallorum, & in Epistola ad Ruffinum, & S. Fulgentius lib. de Incarnatione, & Gratia cap. 28. & 29. eas acerrimè propugnarunt, & ex Scholasticis S. Thomas amplexatus est eius expositiones sepè, sed præcipuè qu. 19. primæ partis art. 6. in Religione ad primum, cum quo sentiunt omnes seueriores Thomistæ, &

plurimi alij Scholastici; his tamè non obstantibus Molina in Concordia quæst. 19. art. 6. disp. 1. S. secundo censet eas esse peregrinas, & extortas, quem postea sequutus Vasq. in prima parte qu. 19. art. 6. disp. 83. num. 12. S. ex dictis ait: *non solum frustra Augustinum locis supracitatis noluisse concedere hanc voluntatem Dei circa omnium salutem, sed etiam locum illum Pauli nullo ex illis tribus modis rectè exposuisse*; Suarez etiam in relectione de libertate Voluntatis Dei disp. 1. Sect. 2. nu. 9. & prima parte lib. 4. de Prædestinatione cap. 1. eas non approbat. Nos sequitur plures alij moderni se constituendo censores Doctrinæ SS. PP. non ex ijs, quæ ipse scripsit, sed ex illis, quæ alij retulerunt. Vt ergò in hoc clarè procedamus duo nobis præcipuè uidenda sunt in hoc puncto. Primum est an illæ tres expositiones, quas

quas Molina, & Valquez reiiciūt, sint admittendæ, nec ne; Secundum est an aliam expositionem tradiderit S. P. & reuerà omninò negarit in Deo internum actum, quo uerè, & simplici affectu quātum est ex parte sua uoluerit salutem omnium hominū nullo penitus excluso; propterea

Dico 1. omninò retinendas esse prædictas tres expositiones, easque rectè, & optimè quadrare in Voluntatem Dei consequentem, & efficacem. Prima pars huius assertionis probatur primo ex communi consensu S. Romanæ Ecclesiæ, quæ in disputationibus de Prædestinatione, gratia, & libero arbitrio ita detulit primas partes S. P. N. Augustino, ut Eminentissimus Cardin. Bellarminus lib. 2. de Gratia, & libero arbitrio cap. 11. scripserit de eo: *Sedes Apostolica non tantum semel, sed etiam secundo, & tertio aduersus Pelagianorum reliquias pro Defensoribus Gratia, & Prædestinationis sententiam tulit, ut iam hæc sententia non quorumuis Doctorum opinio, sed fides Ecclesiæ Catholicæ dici debeat.* Cum igitur S. Romana Ecclesia sæpè approbarit Doctrinam S. P. & nihil illius reiecerit, sed summa cum laude repperit, ut est clarū ex Epistola S. Cælestini Papæ pro Prospero, & Hilario de Gratia Dei cap. 21. profectò ut notauit

etiam P. Io: Baptista Gonnet. tomo 3. disp. 4. quæ est de Voluntate Dei antecedente art. 2. §. 5. à nota temeritatis vindicari nō potest P. Valquez, dum sibi arrogat auctoritatem immeritò censurandi ea, quæ recepit, & approbavit Sancta Mater Ecclesia. Probat 2. ex scrutinio vniuscuiusque illarum trium expositionum. Prima est illam vocem: *omnes homines* esse accipiendam secundum distributionem quamdam accommodatam, ut sensus sit quod nullus fiat saluus, quem Deus non velit saluum fieri, non quod velit vniuersaliter omnes homines saluari, quod explicat illo exemplo, quo solet dici: Hic Magister docet omnes pueros in ciuitate, non quod omnes vniuersaliter doceat, sed ex eo quod nullus doceatur nisi ab ipso. Hoc exemplum adduxit ad hoc intentum S. P. lib. de Prædestinatione SS. cap. 8. Doctrinam verò tradidit etiam lib. 4. contra Iulianum cap. 8. lib. de correptione, & Gratia cap. 14. in Enchiridione ad Laurentium cap. 102. & epist. 107. ad Vitalem, & inuenitur etiam ad finem lib. Hypognostic. qui circumfertur sub nomine S. P. Hanc expositionem ut testatur etiam ipse Valquez prædicta disp. 83. cap. 1. rum. 4. amplectuntur S. Fulgentius lib. de Incarnatione, & Gratia cap. 31. Ve.

Venerabilis Beda, & S. Anselmus in expositione illius loci S. Pauli, & meritò, cum ex illa nullum sequatur incommodum, immò reuerà ita res se habeat. Hic obiter aduerto gratis dicere ipsum Vasquez ibi: *tandem ipsemet Augustinus eam non admodum probat*; cum enim eam toties adducat, & nullibi reiiciat, eamque vt optimam Doctrinam ipsius non solum prædicti SS. DD. sed etiam S. Thomas, & eius discipuli recipiant, falsò dicitur eam non approbare. Secunda explicatio illius loci est, quod ly, *omnes*, lit accipienda per distributionem, quam Logici appellant pro generibus singulorum, & sensus sit ex omni hominum genere Deum velle aliquos saluos fieri, idest ex viris, fæminis, paruulis, Adolescentibus, Senibus, Diuitibus, pauperibus, Regibus, priuatis, &c. eo modo, quo dicitur: Omne animal fuit in arca Noe, vbi sensus est solum ex quacunque specie animalium aliquod fuisse in Arca. Hanc etiam habet S. P. in Enchiridione cap. 103, eamque amplectuntur & S. Fulg. & S. Anselmus, & Venerab. Beda, & S. Th. locis citatis. Tertia expositio est, quod Deus facit homines velle vt uelint omnes saluos fieri eo sensu, quo communiter exponitur illud ad Rom. 8, *Spiritus*

postulat pro nobis, idest postulare nos facit, & illud Gen. 22. *Nunc cognoui quod timeas Dominum*, idest cognoscere feci. Hanc expositionem tradit S. P. lib. de corrept. & gratia cap. 15. circa medium; hanc etiam approbât communiter Thomistæ, ac etiam noster Gregorius Ariminensis in primo dist. 46. qu. 1. cuius Doctoris suffragium cum retulisset Vasquez loco citato tertiam aliam subiungit, immò addit *ideò in Deo non esse voluntatem circa salutem omnium hominum*, quia nonnullis etiam denegat sufficientia auxilia ad hunc finem. Quod si ita est, non potest Deus circa illum finem ullam voluntatem habere, non solum beneplaciti, sed neque signi; id, quod non multum abhorret à mente Augustini, qui planè concedit aliquibus auxilia sufficientia non dari &c. Vbi aduerto primo non rectè inferre Vasquez quod, si denegantur auxilia sufficientia aliquibus, Deus non possit habere ullam voluntatem neque beneplaciti, neque signi circa salutem omnium, nam hæc duo sunt valdè disparata inter se; ac propterea etiam dato, quod nō prouideret omnibus auxilia sufficientia, adhuc glorificatio omnium secundum se apprehensa, non solum vt possibilis, sed etiam vt futura sub conditione esset repræsen-

sentata ut bona secundum se, & per consequens volita affectu simplicis complacentiæ. Aduerto secundò falsò dicere quod hoc non abhorreat à mente S. Patris, si loquatur de voluntate circa salutem omnium, quod patebit clarè ex verbis ipsius S. P. in proximè sequenti assertione.

Ex his acceptionibus nullum sequitur incommodum ut dixi de prima, immò loquendo de voluntate efficaci omninò necessariò, & per necessariam consequentiam sunt admittendæ ut constat; quia verò aliqui arbitrantur S. Patrem idcirco tradidisse illas tres expositiones, quia verebatur admittere voluntatem in Deo, quæ non impleretur, & ideò numquàm admississe voluntatem aliquam nec beneplaciti, licet inefficacem, nec signi, propterea videndum est an reuerà eam umquàm posuerit, & docuerit nec ne. propterea.

Dico 2. S. P. docuisse dari in Deo voluntatem antecedentem, & beneplaciti licet inefficacem circa salutem omnium hominum. Hoc probatur euidentèr ex illa quarta expositione, qua in libro de Spiritu, & littera cap. 33. explicat illud ipsum Axioma Apostoli: *Vult omnes homines saluos fieri*, ait enim ibi S. P. *Vult autem Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis ve-*

nire; non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo ve bene, vel male videntes iustissimè iudicentur. Quod cum sit, infideles quidem contrà Voluntatem Dei faciunt, cum eius Euangelio non credunt, nec ideò tamen eam vincunt, verum seipsos fraudant magno, & summo bono, malisque penalis implicanti experturi in supplicij potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt. Ita voluntas Dei semper inuicta est; vinceretur autem, si non inueniret quid de contemptoribus faceret, aut ullo modo possent euadere quod de talibus ille constituit; qui enim dicit v. g. *volo ut hi omnes serui mei operentur in vinea, & post laborem requiescentes epuletur*, ita ut quisque eorum hoc noluerit in pistrino semper molant, videtur quidè quicumque contempserit contrà voluntatem Domini sui facere, sed tunc eam vincet, si & pistrinum contemnens effugerit, quod nullo modo fieri potest sub Dei potestate; quo loco & docet esse in Deo hanc voluntatem, & quod infideles contrà voluntatem Dei faciunt cū eius Euangelio non credunt, quod non esset verum, si in Deo non poneret voluntatem intrinsecam, & simplicem affectum ergà salutem omnium; & præterea hoc idipsum exemplo confirmat; nam illa voluntas, contrà quam faciunt serui,

serui, qui nolunt laborare in vinea, proculdubio est voluntas interna, & beneplaciti Domini. Est ergo expressa Sententia S. P. N. Augustini dari in Deo huiusmodi voluntatem, quam miror quod non aduerterit Vasquez, nec plures ex Sectatoribus ipsius; nam, si eam aduerterunt, & studio preterierunt, hoc profecto non est velle ostendere, & declarare veritatem, sed ex fallacia quærere victoriam.

Circà hanc voluntatem antecedentem Didacus Alvarez in sua Summa operis de Auxilijs lib. 4. c. 3. omisso hoc loco citat S. P. lib. de correptione, & Gratia cap. 15, sed reuerà ibi S. P. solum implicitè hoc videtur indicare; prætereà adducit sub nomine S. P. lib. ad Artic. sibi falsò impositos artic. 2. sed reuerà ille liber est Sancti Prosperi, vt notarunt etiam DD. Louanienfes, & Cardinalis Bellarminus; vbi aduerto Alvarez discrepare à nobis, quod non vult hanc esse voluntatem beneplaciti, eo quod ait ipse voluntas beneplaciti semper im-

pletur, vt docent communiter Theologi, & præsertim S. Thomas pri. par. quæst. 19. art. 6. Caietan. Scotus, & S. Bonaventura. Vult ergo solum esse voluntatem signi, quæ etiam voluntas secundum quid dicitur; Verùm quod dixi est magis ad mentem S. Thomæ prædicto articulo 6, nam ibi nullam facit mentionem de voluntate signi, & prætereà in responsione ad primum explicando voluntatem antecedentem ad mentem S. Io: Damasceni adducit exemplum iudicis uolentis omnes incolumes, quæ profecto voluntas non est solum voluntas signi, quæ per eundem S. Thomam est voluntas solum metaphoricè, vt docet artic. 11. non verò voluntas propriè dicta; nec officit, quod dicto articulo sexto appellet illam voluntatem secundum quid, hoc enim facit, vt constet ex ipso cò-textu ad indicandum non esse voluntatem simpliciter dictam idest efficacem, sed solum simplicem affectum, qui etiam in nobis voluntas secundum quid dicitur.

AXIOMA SEPTIMVM.

*De Immutabilitate Voluntatis Dei**Ex lib. 22. De Ciuitate Dei cap. 2.*

Secundum illam voluntatem suam, quæ cum eius præscientia sempiterna est, profectò in celo, & in terra omnia quæcumque voluit, non solum præterita, vel præsentia, sed etiam futura iam fecit. Verùm antequam veniat tempus, quo voluit ut fieret, quod ante tempora vniuersa præsciuit, atque disposuit dicimus: Fiet quando Deus voluerit; si autem non solum tempus quo futurum est, verùm etiam utrum futurum sit ignoramus, dicimus: Fiet, si Deus voluerit; non quia Deus nouam voluntatem, quam non habuit tunc habebit, sed quia id quod ex æternitate in eius immutabili preparatum est voluntate, tunc erit.

DVBIVM.

An Voluntas Dei possit mutari.

DE hoc eodem argumento egit S. P. etiam lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 17. cuius verba dedi pro Axiomate secundo huius Controuersię ad explicandum actum liberum, vbi necesse fuit aliquid etiam de hoc puncto tangere, nunc res est plenius explicanda; propterea.

Dico 1. De fide esse voluntatem Dei esse immutabilem, quod

probatur ex Sacra Scriptura, & primo ex illo Numerorum c. 13. *Non est Deus quasi homo ut mutetur.* 2. ex illo Prouer. cap. 19. *Multe cogitationes in corde viri, voluntas autem Dei in æternum stat.* Probat verò S. Th. qu. 19. art. 17. hanc veritatem ratione sic, mutatio tunc est in voluntate, cum incipit velle, quod aliàs non volebat, vel cum desinit velle quod vole-

volebat; quod accidit vel quia cognoscitur bonum de nouo, vel ex mutatione appetentis, cum aliquid incipit ei esse bonum, quod prius non erat, vt adueniente frigore ignis; sed in Deo nulla talis potest esse mutatio, quia tam eius substantia, quam eius scientia est immutabilis; ergo, &c. Vbi aduerte ex eodem S. Doctore aliud esse mutare voluntatem, aliud vel le aliquarum rerum mutationem; hoc enim secundum rectè reperitur in Deo sine primo.

Dices 1. Sacra Scriptura videtur sæpè indicare decreta Dei mutari; nam Genesis 6. loquens ipse Deus ait; *Penitet me fecisse hominem*, & lib. 1. Regum cap. 15. *Penitet me quod constituerim Saul Regem*, & Hiæremiæ 18. *Si penitentiam egerit gens illa à malo suo agam & ego penitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei*; Sed quemcumque penitet de eo, quod iam fecit habet inutabilem voluntatem; ergo &c. Præterea in Sacra Scriptura sunt quædam prædictiones de futuris, quæ postea non euenerunt vt lib. 4. Reg. cap. 20, vbi dictum fuit Ezechia, quod ex illa infirmitate, qua ægrotabat moreretur, & Ionæ c. 3. fuit prædicta subuersio Ninive post quadraginta dies, quorum neutrum euenit; Sed hoc non potest ori ex alio capite, nisi ex eo quod

Deus mutauerit suum decretum; ergo, &c. Denique si Deus non posset mutare suum decretum cū vellet, tolleretur ei⁹ libertas, quod est inconueniens; ergo Decreta Dei nō sunt omnino immutabilia. Resp. ad primum loca illa Scripturæ Sacræ, quæ videntur denotare penitentiam in Deo esse accipienda metaphoricè, vt rectè exponit S. Th. art. 6. citatæ quæstionis; quemadmodum enim nos destruimus ea, quæ fecimus, quando illorum nos penitet, ita voluntas Diuina destruendi hominē appellatur penitentia; licet enim ab æterno vnico, & simplicissimo actu, & omnino immutabili decreuerit hominem facere, & destruere pro diuersis temporibus, non tamen datur in Deo ille internus animi dolor, qui essentialiter requiritur ad penitentiam; hic enim nullo modo reperiri potest in uoluntate Dei. Ad 2. respondeo quod, quoties Deus aliquid futurum prædicit, quod reipsa non erit intelligendum est aut non fuisse enunciarum simpliciter futurum, sed spectato ordine causarum inferiorum prout explicat S. Th. dicto art. 6. in responsione ad 2. illud Es. 38. *Dispone domine tua, quia morieris*, aut non esse enunciarum absolute, sed sub cōditione explicitè, vel implicitè inclusa, affirmatiua, vel negatiua,

ex quo fit ut cessante sola relatione rationis intelligatur cessare actus liber Dei ut liber est.

Dices 1. contrā rationem, & explicationem S. Tho: est quod cognitio de se non magis necessitat ad perseverandum in voluntate, quā ad volendum; Sed ad volendum non necessitat ut dictū est; ergo neque ad perseverandum. Confirmatur, quia adhuc posita cognitione perfectissima, omnium rerum producibilium voluntas erat libera ad volendum, & ad non volendum; quod etiā in nobis posse contingere salva proportionē possumus advertere, idest quod nulla facta mutatione vel in substantia, vel in cognitione incipiamus velle illud, quod antea volebamus. Resp. Vsq. hoc non posse, eo quod, licet voluntas libera Dei nihil addat præter respectum rationis, talis respectus nō potest convenire Deo, quin conveniat illi ab æterno; convenit enim ei iuxta principia suæ doctrinæ, quia res est futura; res autem non incipit esse futura in tempore, sed est futura ab æterno. Confirmatur, quia ex suppositione quod res sit futura, necessariò est futura; Suppositio autem est ab æterno, nam semper ex duabus propositionib⁹ contradictorijs altera est determinatè vera. Præterea non magis

potest variari respectus rationis, quem dicit voluntas ad futurum quā ille, quem dicit scientia ad obiectum; sed hic variari nequit; ergo neque ille. Hæc secunda ratio facilè rejici potest dicendo propterea tam contrā voluntatē, quam contra Scientiam servata proportionē urgere eandem instantiam, & difficultatem, & contra utramque responsionem militat illa, quæ obiecta sunt Scotistis supra; propterea fuit excogitata tertia responsio, quæ est huiusmodi: Vel ponimus Deum ab æterno voluisse efficaciter, & absolute rem esse futuram, vel solum sub conditione nisi revoce decretum; si dicatur hoc secundum, non potest dici res futura simpliciter. Si dicatur primum implicat Deum velle efficaciter non esse futurum, quod efficaciter supponitur esse futurum. Hæc ratio videtur aliquantulum probabilior; nihilominus contrā illa constat quod res non aliam ob causam est infallibiliter futura, nisi ex vi decreti immutabilis. Quapropter si decretum hoc possit mutari, de quo nunc est controuersia, non possumus supponere rem esse infallibiliter futuram; nam hæc suppositio effectus oritur ex suppositione causæ immutabilis cum igitur quæritur immutabilitas causæ, non debemus recurrere ad immu-

immutabilitatem effectus, quæ fundatur in priori immutabilitate, & ab ea desumitur. Nulla igitur ex prædictis rationibus, & responsionibus planè satisfacit; non prima propter instantiam factam; nec secunda, quia ultrà adducta in contrarium potest etiam reijci sic ulterius: vel sermo est de respectu scientiæ visionis, vel de respectu scientiæ simplicis intelligentiæ: si de primo cum hic dependeat ex decreto, eodem modo erit mutabilis; sicut est mutabile decretum, licet eo manente sit immutabilis; si de secundo cum hic sit necessarius, nihil potest concludi ex illo de respectu libero; nec etiam tertia plenè euertit difficultatem, nā ex hypothese quod decretum esset mutabile, intelligeremus tamen illud primum fuisse efficax dependens tamen à voluntate Dei quoad permanentiā, & sic esset quodammodo conditionatum, quod nihil efficaciæ derogaret, quia illo manente res fieret, non manente nō fieret. Stando igitur in doctrina, & ratione S. Thomæ respondeo non posse concipi accidere prædictam mutationem, quin simul intelligatur poni in Deo inconstantiam, & peruersitatem, seu imprudentiam in deliberando. Aduerte hinc dupliciter posse nos concipere variari, quod à Deo decretum est;

primo per mutationem circa rem volitam non secundum idem, sed pro diuersis temporibus, vt si velit Paulum die crastino existere, perendino verò non existere, & hoc nullam denotat imperfectionem, immò contingit circa omnes creaturas, quas ab æterno voluit non existere, in tempore verò voluit existere; sic etiam dicitur Deum ab æterno & odisse, & dilexisse simul Petrum pro diuersis tamen statibus, & temporibus, idest dilexisse Petrum iustum, odisse Petrum peccatorem, & in hoc nullum est inconueniens. Secundo per mutationem decreti, quatenus scilicet alio modo concipiatur se habere circa idem pro eodem tempore, & instanti, vt si vellet Petrum tota hora sequenti viuere, & postea hoc nollet, & hoc secundum argueret inconstantiam, & imprudentiam in eligendo, & deliberando, vt ex terminis clarum manet, nam cum Deus habuit primum decretum, vel sciebat se habiturum oppositum, vel non; si dicatur sciuisse fuisset imprudentiæ velle primum, quod non erat habiturum effectum, immò erat retractandum. Si dicatur nescisse, sequitur ipsum non sciuisse omnem veritatem, quod non solum est contra Fidem, sed etiam contra veram, & rectam Philosophiam.

hæc

hæc enim inconuenientia longissime distare à perfectionibus Diuinis etiam lumen naturale dictat. Propterea S. P. lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 17. dixit: *Potest Deus ad opus nouum, non nouum sed sempiternum adhibere cōsiliū &c.*

In Deo non alteram præcedentem altera subsequens mutauit voluntatem, sed una eademque sempiterna, & immutabili voluntate res, quas condidit, & ut prius non essent egit quamdiū non fuerunt, & ut posterius essent, quando esse ceperunt.

AXIOMA OCTAVVM.

De efficacia voluntatis Dei.

Ex Enchirid. ad Laur. cap. 95.

Tunc in clarissima luce Sapientie videbitur, quòd nunc piorum fides habet, antequàm manifesta cognitione videatur quàm certa, & immutabilis, & efficacissima voluntas Dei, quàm multa possit, & non velit: nihil autem velit, quod non possit quàmque sit verum, quod in Psal. 113. canitur, Deus noster in Cælo sursum, in Cælo, & in terra omnia quaecumque voluit fecit. Quod utique non est rerum, si aliqua voluit, & non fecit: & quod est indignius ideò non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit. Non ergò sit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.

D V B I V M.

Vtrum à voluntate Dei imponatur rebus volitis necessitas.

Difficultas hæc mouetur ad excludendum errorem illorum, qui licèt voluntatem nostram ex sua natura liberam esse

concederent, nihilominus ab extrinseco propter efficacem Dei voluntatem, cui nemo resistere potest, inferri illi necessitatem blasphemæ.

sphemabant. Est autem maior difficultas de voluntate, quàm de Scientia; nam Scientia supponit suum obiectum in suo esse constitutum, & illum ex se sola non immutat; voluntas verò ut est causa rei, & est efficax, & à nullo impedibilis, videtur imponere necessitatem obiecto voluto. Potissima difficultas in hoc puncto est circa prædefinitiones nostrorum actuum liberorum, quæ hæc præcipuè tempestate controuertitur acerrimè inter duas celeberrimas DD. Catholicorum Scholas, Thomistarum videlicet, & P.P. Societatis Iesu; idcirco utriusque Scholæ modum soluendi hunc nodum seorsim succinctè proponam.

Modus quo Thomistæ explicat efficaciam Diuinæ voluntatis, & prædefinitiones nostrorum actuum liberorum, est desumptus ex S.P. N. Augustino, ut rectè obseruat P. Ioannes à S. Thoma quæst. 19. disp. 5. art. 14. nu. 12, nam semper S. P. reducit operationem nostræ voluntatis, & subiicit domino, & omnipotentiae Dei illam mouentis, & vertentis quocumque ac quomodocumque voluerit. Hanc doctrinam quam fusè, & efficaciter in plurimis suorum operum libris tradidit, explicauit, & probauit, breuiterque perstrinxit de corrept. & grat. cap. 14. ut acutè obseruauit etiam dictus P.

Ioannes à S. Thoma; ait enim ibi S. P. *Non est itaque dubitandum voluntati Dei, qui in Cælo, & in terra omnia, quaecumque voluit fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult; quandoquidem de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult facit. Nisi fortè quando Deus voluit Sauli Regnum dare, sic erat in potestate Israelitarum subdere se memorato viro, siue non subdere, quod utique in eorum proposito erat voluntate, ut etiam Deo valerent resistere, qui tamen hoc non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, habens sinè dubio humanorum cordium, quò placeret inclinandum omnipotentissimam potestatem; & subiungens quomodo de voluntatibus hominum Deus faciat, quod sibi placet, ait: Intus egit, corda tenuit, corda mouit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, taxit; si ergò cum voluerit Deus Reges in terra constituere, magis habet in potestate sua voluntates hominum, quàm ipsi suas, quis aliàs facit ut salubris sit correptio, & fiat in correpti corde correptio? In hoc S.P. principio duo præcipuè sunt obseruanda.*

Primum est Diuinam voluntatem habere efficaciam ex natura sua circa liberos actus nostræ voluntatis antecedenter ad nostrum

consensum, non verò ex suppositione ipsius; si enim Deus operatur intrà cor voluntates nostras, & eas habet in sua manu, & potestate magis quàm ipsi homines, ut loquitur S. P., ergò sicut homines se determinando non lædunt nec in minimo suam libertatem, sed illam exercent, multò minùs eam lædet Diuina voluntas causando hanc determinationem, cum sit radix illius consensus, immò eam perficiet attingendo, & causando non solum entitatem ipsius actus, sed etiam modum ipsius, ita ut non solum fiat, sed etiam liberè fiat; alioquin quomodo magis haberet Deus in sua potestate voluntates hominum, quàm habeant ipsi homines, si ad hoc ut eas efficacitèr moueat, & operetur non ex sua efficacia, sed solum ex suppositione consensus id potest? Si dicas: voluntas nostra ex sua libertate potest resistere cuicumque motioni, & auxilio Diuino, ergò non potest determinari efficacitèr à Deo, iam sufficienter respondet ibi S. P. dicendo voluntati illi, quæ fecit omnia in **Cœlo**, & in terra humanas voluntates non posse resistere, etiam si in earum voluntate sit positum facere, vel non facere, & quod habet inclinandorum cordium omnipotentissimam potestatem, & agit intus in corde operans ibi voluntates,

quibus nos trahit, habens magis in potestate sua voluntates hominum, quàm ipsi suas.

Secundum est S. P. ibi docere Deum intrà corda nostra operando etiam motum ipsum voluntatis nostræ auersas voluntates conuertere, & facere ex nolentibus volentes, quod nullo modo stare posset, si ipsa Diuina voluntas ex se efficaciam non haberet; propterea idem S. P. lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 21. ait: *Agit omnipotens Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorū, ut per eos agat, quod per eos agere voluerit.* Et post plurima Sacræ Scripturæ testimonia, quibus hoc probat, docet operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit, ubi expressè loquitur de operatione Dei non supponente, sed causante consensum, & determinationem voluntatis nostræ; ad hanc enim inclinatur voluntas, & si non ex ipso consensu præuiso, & præsupposito efficaciam habeat illa operatio, sed causet eam non quatenus indifferens, & indeterminata, sed quatenus determinata antecedenter ad nostrum consensum. Hoc idem expressè tradidit in eodem libro de gratia & lib. arb. cap. 16. ubi cum adduxisset illa verba Apostoli: *Deus est, qui operatur in vobis velle, & perficere.*

ficere, sic illa explicat: Certum est nos facere cum facimus; sed ille facit, ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati qui dicit: faciam ut in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obseruetis, & faciatis. Cum dicit faciam ut faciatis, quid aliud dicit, nisi auferam à vobis cor lapideum, unde non faciebatis? & hoc quid est, nisi auferam cor durum, unde non faciebatis, & dabo cor obediens unde faciatis? Si ergo Deus præbet vires efficacissimas, & facit ut faciamus, & quod cor sit obediens, quod pertinet ad cooperationem, ut docet S. Pater, necessario sequitur non supponere efficaciam, sed eam præbere, & causare, & facere illam cordis obedientiam, seu cooperationem voluntatis; & si ea causat, iam ipsa Dei voluntas de se est efficax, & non ex denominatione extrinseca nostri consensus; si enim causat efficaciam ipsius consensus, non habet eam ex ipso consensu, sed antecedenter, ac proinde ex se efficax, & determinata est; indeterminatum enim pro ut sic non causat, ut rectè discurret P. Ioannes à Sancto Thoma loco citato; consequenter ad hæc.

Dicunt primò communiter Thomistæ dari in Deo decreta ex natura sua efficacia, & determina-

ta, quæ non sumunt denominationem ex consensu subsequuto efficaciam, quod deducunt per necessariam consequentiam ex principijs S. Thomæ docentis solam contingentiam, & libertatem in operando voluntatis creatæ non esse reducendam solum in ipsam causam proximam, sed in ipsam causam primam tanquam in radicem, & principium, unde oritur ille modus contingentiam, & libertatis in actu. Cum hoc principio non potest stare quod Diuina decreta expectent efficaciam à consensu futuro creato, & non habeant illam ex sua propria vi, & natura; si enim Diuina voluntas habet in se vim causandi libertatem, & contingentiam actus, multò magis quàm ipsa causa proxima creata, sequitur quod, quemadmodum voluntas, quæ causat suum actum liberum non accipit efficaciam ab actu, sed ei communicat totum esse, & libertatem, quam habet, ità pariter causa prima, quia eiusdem libertatis, & contingentiam causa est, illam causat, & non expectat eam, quam, cum non possit causare nisi determinatione decreti, & concursus, sequitur quod ex se habeat illam, & non emendicet ab alio. Hanc Doctrinam esse ipsius Sancti Thomæ agnouit, & confessus est etiam Vasquez prima par. disp.

99. cap. 7. & in hoc nulli dubium remanet, qui attentè legerit art. 8. quæst. 19. primæ partis, & art. 4. quæst. 22. non solum in corpore, sed etiam in solutione ad 5. & fusè in lect. 14. super lib. 1. Perhierm, ac etiam in lect. 3. lib. 6. Metaph. quibus locis expressè affirmat rationem contingentiae, & libertatis non solum derivari à causa prima, & à voluntate Dei, & in eam reduci: sed ad nullam aliam causam pertinere legem necessitatis, vel contingentiae imponere, nisi ad causam primam. Hoc S. Thomæ principium displicuit Vasquez loco citato, vidit enim iste Auctor quòd eo admissio necessario debet esse influxus Dei in nostram libertatem prior, quàm influxus in actum, & non simultaneus solum, cum debeat causare ipsam contingentiam, & libertatem, quòd si eam causat, profectò eam non tollit.

Dicunt secundò cum eodem Angelico Doctore prima par. qu. 105. art. 1. ad 3. & art. 4. ad 2. & ad 4. quod etiam docuerat qu. 83. art. 1. ad 3. Divinam voluntatem respectu nostræ voluntatis non solum se habere ut principium dans ipsam virtutem, & potestatem operandi liberè, sed etiam ipsum velle, siuè actum voluntatis causare, & ad illam mouere. Hac doctrina non placuit Moli-

næ, ut ipsæ scribit in sua concordia disp. 26. in principio, ubi eam retulisset, eam esse sibi difficilem scripsit, & tandem eam non admisit, quia vidit non posse cum sua concordia concordari, & sic tradidit ipsum influxum Dei, & causæ secundæ pari decursu in effectum prodire, ita tamen ut ipsa causa non tangatur prius à Deo, ut ex ipso causetur, & deriuetur causæ secundæ cooperatio, & partialis influxus, & præterea voluntatem Dei, ac eius decretum respectu nostri consensus, & nostræ cooperationis se habere indifferenter, & expectare eius determinationem ut sit efficax; Quæ sententia quantum aduersetur doctrinæ S. Thomæ nullus est qui suprà citata loca attentè legerit, & hoc clarè non cognoscat; perpetuò enim in hoc fundamento mansit, ut etiam videri potest quæst. 3. de pot. art. 7. in corp. art. qu. 24. de veritate art. 1. ad 4. 5. & 7. & alibi sæpè. De hoc puncto egi in 1. tomo Philosophiæ naturalis cap. 7. quod est de causa efficiente à pagina 205. & seq. ubi ostendi eam non solum esse doctrinam S. Thomæ, sed etiam S. P. Augustini, cuius testimonia ibi dedi, quam Sententiam P. Benedictus Pererius lib. 8. de communibus rerum naturalium principiis cap. 8. eam & esse S. Thomæ, &

ram in ipso titulo proclamat, eāque esse Doctrinam S. Rom. Ecclesiæ apertè ostendunt verba catechismi Romani, in quo 1. par. de primo Symboli articulo num. 22. habentur hæc verba: *Non solum autem Deus uniuersa, quæ sunt providentia sua tuetur, atque administrat, verum etiam quæ mouent, & agunt aliquid intima virtute ad motum atque actionem ita impellit, ut quàmuis secundarum causarum efficientiam non impediat, praeueniat tamen, cum eius occultissima vis ad singula pertingat, & quemadmodum Sapiens testatur, attingat à fine usque ad finem fortiter, & disponat omnia suauiter.* Quare ab Apostolo dictum est, cum apud Athenienses annuntiaret Deum, quem ignorantes colebant: *Nō longè est ab unoquoque nostrum, in ipso enim uiuimus, mouemur, & sumus.* Hoc idem ab initio nascentis Ecclesiæ docuit Apostolus in epist. ad Philipp. cap. 2. dicens: *Deus est, qui operatur in nobis, & velle, & perficere;* quem locum pulchrè, & acutè ad hoc intentum explicat S. P. lib. de gratia Christi contra Pelagium, & Cœlestium cap. 10. & epist. 107. quæ est ad Vitalem contra Pelagianorum errores. Plura alia de hoc puncto habes apud P. Ioannem à S. Thoma tom. 2. in prima par. disput. 3. art. 4. ad mentem S. Thomæ egre-

giè explicata, quem à num. 11. ostendit veros Thomistas semper esse sequutos, & num. 17. ostendit esse apertam Sententiam subtilissimi Doctoris Scoti in 2. dist. 37. quæst. vnica, & ex Quodlib. 14. §. *Hic intelligendum*, & ex 4. dist. 49. quæst. 6. §. *Dico ergo*, & alibi, quem in hoc sequutos fuisse communiter eius discipulos Bassolium, Maironem, Orbelliū, Sychetum, Nisse &c. ostendit Villegas controuersia 12. disp. prior cap. 2.

Patres Societatis Iesu explicāt efficaciam Diuinæ voluntatis, & prædefinitiones nostrorum actuum liberorum sequentibus assertionibus.

Dicunt primò voluntatem Dei concurrendi nobiscum ad nostras actiones liberas non obflare nostræ libertati, eo quod Deus se accomodat naturis causarum secundarum, ac proindè aliter decernit concurrere cum nostra voluntate ad actus liberos, aliter verò cum causis necessarijs; cum istis enim statuit absolutè concurrere ad talem actionem specie, eo quod virtus agendi est de se determinata ad talem actionem, & decernit ad tale in infinitum, siuè quia etiam hic & nunc est determinata ad hanc numero, siuè quia, cum sit determinata ad agendum simpliciter, & indiffe-

rens

rens ad hanc, vel illam numero, eget determinatione primæ causæ. Non sic cum voluntate nostra, neque enim concurret ad unum actum, ut non sit paratus concurrere etiam ad alterum, sed vel decernit concurrere solum sub conditione cum voluntate ad hunc actum, si voluntas se ad hunc determinavit; [Sic docet Suarez disp. 22. Metaph. Sect. 4.) ita ut non magis decernat concurrere ad actum amoris, quam ad actum odij, sed æquè ad utrumque pro ut voluntas se determinaverit; vel decernit ad hunc quidem actum determinatè concurrere, & non ad alium, sed paratus esset concurrere, si voluntas se determinatura fuisset ad alium actum, & utroque ex his modis censent coherere libertatem nostram cum decreto Dei; nam vel decretum non est absolutum, sed conditionatum, ut vult Suarius, vel si est absolutum, supponit prævisam determinationem liberi arbitrij in scientia media, & sic est concomitans non antecedens operationem nostram, eo quod Deus infinita vi suæ scientiæ videt quid voluntas nostra in talibus circumstantijs, & sic vel sic præventura sit positis requisitis ad agendum, & sic, si videat sequuturum actum amoris, decernit efficaciter ad illum concurrere, pa-

ratus tamen ad oppositum, si voluntas quemadmodum potest in oppositum se vertat. Vterque modus est satis plausibilis, aliquibus tamen, & meritò magis placet secundus, eo quòd ponat decretum absolutum circa alteram partem cum præparatione concurrendi ad alteram, quàm primus, qui ponit decretum conditionatum, & indifferens ad utrumque; nam, cum de facto ponitur actus amoris, & non ponitur actus odij, dicendum est omnino aliter volitum fuisse illum actum, quàm istum, nam amor volitus est actu efficaci, odium verò nò; Et voluntas conditionata Dei æquè respiciebat utrumque; ergo ex vi illius nò habuit esse actus amoris: alioquin etiam ex vi illius habuisset esse actus odij. Respondēt Auctores primi modi huic instantiæ dupliciter, primò quidem Deum præter illum actum conditionatum habere etiam actum efficacem concurrendi ad actum amoris; secundò illum actum, qui erat conditionatus posita conditione, quæ est determinatio voluntatis creatæ ad alteram partem fieri absolutum, & efficacem. Sed contra primam responsionem est quòd frustra multiplicantur illi actus, cum præsupposita Scientia media saluentur omnia per decretum efficacem circa alteram partem cum præ-

præparatione concurrenti ad alteram partem. Contra secundam militat quod conditio ipsa cognoscitur à Deo vel scientia simplicis intelligentiæ, vel scientia visionis. Si primum non potest in ordine ad illam sic præcisam decretum dici efficax, nam efficax est respectu existentiae, quam non respicit scientia simplicis intelligentiæ. Si secundum, cum illa conditio nihil sit aliud, quam determinatio nostræ voluntatis, ac proinde ipsa volitio, non potest existere sine actu efficaci concurrente ad ipsam volitionem, hoc enim pacto ex prævisione conditionis decretum sit efficax, si ipsa præcisio supponit efficax decretum, non minus quam nostram volitionem. Melius igitur explicant, qui dicunt quod, cum Deus scientia media videat quid sequuturum sit ex tali cogitatione, nisi deneget concursum, determinatè velit concurrere, atque ita videat nostrum actum futurum non simpliciter, sed ex vi conditionis, si ipse velit cooperari, cum hoc tamen sit paratus ad concurrendum in oppositum iuxta exigentiam illius cogitationis, quæ, licet inclinet voluntatem in unam partem, non tamen adimit posse in alteram. Hæc præparatio nihil aliud dicit quam ordinem ad voluntatem efficacem, qui esset in

Deo concurrenti ad alteram partem, si voluntas creata in illam inclinaret, quæ non temerè, nec gratis dicitur concipi in Deo futura, cum illam ratio libertatis creatæ exigat, cumque non detur voluntas aliqua conditionata, ordo ille includitur in affectu simplicis complacentiæ, ut respicit voluntatem liberam, quæ talis est, ut si illa inclinatura esset in alteram partem, secum ferret voluntatem efficacem concurrenti cum illa; quod si alicui videatur hoc esse multiplicare actus absque necessitate, alij brevius se expediunt dicendo quod includit voluntatem conservandi libertatem, quæ talis est ut iuxta exigentiam illius Deus sit exhibiturus concursum ad operandum. Obijciunt hic aliqui cum Suario hoc videri inconueniens in ordine ad actus malos, siuè peccata; sed facile respondent alij nullum esse absurdum quod præuisa voluntatis inclinatione ad actum malum ex præuia cogitatione, quam ipse non immittit ad eum finem, velit efficaciter ad substantiam illius actus concurrere, quemadmodum in omniù ferè sententia nullum est inconueniens quod de facto ad illam concurrat. Esset quidem absurdum, si poneretur quod nulla præsupposita scientia conditionalium Deus vellet determinatè concurrere ad actum

actum malum, eo quod tale decretum non procederet ex suppositione determinationis liberæ nostræ voluntatis, & cum esset efficax necessitatem afferret.

Dicunt secundò ad salvandam nostram libertatem, & necessitatem concursus generalis Dei non sufficere illam voluntatem indifferentem concurrendi cum voluntate iuxta exigentiam illius, nisi ponatur determinata voluntas concurrendi ad alteram partem, sed hoc poni ex vi scientiæ mediæ, ac determinationis nostræ ad alteram partem, quam fatendum est à Deo aliter volitâ esse, quam oppositam, quæ non ponitur in actu; & sic explicant voluntatem concurrendi, & modum ad soluendum implicatum, quem asserunt secum prædefinitiones Divinæ de nostris liberis actibus. Totus difficultatis cardo oritur ex eo quod, si Deus efficaciter prædefiniat non solum prioritate temporis, sed etiam prioritate causalitatis nostras operationes, cum eius voluntati nemo resistere possit, inevitabiliter eveniet res prædefinita, & cum hoc nullo modo videtur posse coherere libertas, quæ est indifferentia ad opposita; vel si hæc manet, dicendum erit non posse voluntati Divinæ absolutæ, & efficaci resistere; Præterea hoc antecedens est necessa-

rium: Deus voluit conversionem Pauli, cum sit de re præterita, & non est necessarium ex suppositione quod conversio sit futura, ut est in illo antecedente: Deus scit Petrum esse peccaturum, sed est causa conversionis; ergo hæc erit necessaria. Propter hæc diversi adinveniunt modi soluendi, nã.

Dicunt tertio aliqui ad salvandam libertatem simpliciter nihil referre utrum cum prædefinitione Divina stet libertas nostra, necne; certum est enim ex una parte sublata prædefinitione ex concursu Dei non lædi libertatem, ex alia verò pro certò habent non omnes actiones nostras prædefiniri à Deo; nam hoc esset inconueniens asserere de peccatis, & gratis, vel saltem pro libito affirmaretur de indifferentibus, aut etiam bonis purè naturalibus; unde non queritur hic quænam prædefiniantur, sed utrum posito quod de aliquibus dentur prædefinitiones huiusmodi, in his detur coherentia cum libertate. Melancthon, & alij hæretici moderni arbitrantur ex decreto Dei tolli libertatem, & hoc decretum æque respicere opera bona, & mala, ac propterea non minus esse opus Dei adulterium Davidis, quam sit conversio Pauli: Error iste cum damnatus fuerit in Tridentino alibi confutandus est. His hæretici

exclusis Plures Doctores cū Thomistis dicunt pariter cum huiusmodi prædefinitionibus voluntatem non posse non operari potentia simultatis, simultate potentiae posse non operari, & propterea censent non lædi libertatem; ponunt igitur conuersionem D. Pauli v. g. sic esse à Deo prædefinitam independentem ab eius determinatione, vt etiam in tempore vocetur D. Paulus vocatione efficaci, & ante eius determinationem applicetur eius voluntas ad consentiendum vt non possit resistere vocationi illi applicanti illū potentia simultatis, licet possit simultate potentiae. Statuunt autē præter gratiam præuenientem, siue excitantem, quam putant sæpè suo effectu frustratam requiri ad actus supernaturales aliud particulare auxilium, quo immediate applicetur voluntas ad huiusmodi actus eliciendos, & hoc posito voluntatem infallibiliter assentiri docent, & hoc habere rationē auxilij adiuuantis; quod, quia est motio Dei mouentis infallibiliter affert, secum consensum, eo quod sit impossibile Deum nos mouere, quin nos moueamur: cū omnis actualis motio mouentis semper in mobili importet hoc, quod est moueri.

Hic à Doctoribus Thomistis discordant Patres Societatis, eo

quod isti contendunt nomine auxilij adiuuantis efficacis venire cooperationem ipsam Dei cum nostra voluntate, quæ nec tempore, nec natura antecedit nostrum consensum, quo auxilio adiuuante posito poneretur consensus, & ex suppositione quod consensus esset, necessarium esset consentire necessitate consequente, vel comitante libertatem. Displicet igitur his Doctoribus, vt videre est apud Vasquez prima par. disp. 98. cap. 3. & Molinam in Concordia disp. 37. & communiter apud alios recentiores Societatis, hoc auxilium prærequiritum ad consensum poni à Thomistis veluti applicationem, siue, vt ipsi vocant, præmotionem ad consentiendum: putant enim hoc modo non posse saluari libertatem, & ex suppositione quod adsit illud auxilium adiuuans voluntatem necessario consentire, eo quod vt adsit, cū sit prius natura nostra determinatione, non est in nostra potestate. Et ad euadendum difficultatem docent non sufficere distinctionem sensus compositi, & sensus diuisi; putant enim in sensu composito idē esse ac posito auxilio adiuuante non posse non consentire in sensu diuiso esse idem, ac posse non consentire, siue etiam dissentire absq; illo (sed falluntur); vnde

contra illam tali modo ab ipsis expositum, sic arguunt: si quando est præsens non possum non consentire, & quod sit præsens non est in nostra potestate, nunquam poterimus consentire; tunc enim solum saluatur libertas consensus futuri ex aliqua suppositione, quando suppositio est in nostra potestate; At si suppositio non est in nostra potestate, & ea facta voluntas non potest non operari, consensus erit omnino necessarius; unde illa distinctio tunc habet locum, quando in voluntate est facultas ad oppositum eius, quod est futurum necessario ex suppositione. Sic dicitur communiter Antichristum posse saluari etiam posita præscientia de ipsius condemnatione, eo quod, licet cum hac præscientia non possit esse saluus, talis tamen præscientia est in potestate Antichristi; at posito illo auxilio adiuvante dicunt non remanere potestatem ad oppositum. Vtremque docent prædictam doctrinam de auxilio præmouente repugnare Concilio Tridentino, quod sess. 6. cap. 5. statuit ita nos recipere inspirationem Dei, ut possimus illam abijcere, ex quo loco patant excludi illam distinctionem; nam si præsens inspiratio potest abijci ne ulterius prosequatur, sequitur etiam in sensu composito quod voluntas

possit dissentire. Si dicas cum Soto lib. 1. de natura, & gratia cap. 16. & Vega lib. 6. in Tridentino cap. 6. 7. 8. 9. non posse, quia nequit dari motio sine termino, respondent hoc argumentum laborare in æquivoco, nam ly moveri potest considerari sub duplici respectu, primo in ordine ad ipsam vocationem efficacem, quæ præcedit consensum, & sic stante prædicta ipsorum explicatione sentiunt impossibile esse Deum nos mouere illam immittendo, quin nos moueamur secundum illam. Secundò potest considerari in ordine ad consensum, cuius eliciendi causa Deus illam immittit, & sic dicunt non esse necessarium Deo nos mouente, quod nos moueamur, sed contingens. Alij relati à Zumel in Comm. primæ part. ad quæst. 19. art. 8. quæst. 1. negant Deum posse prædefinire absolute vllum actum liberum nostrum in particulari, ita ut ex vi illius prædefinitionis infallibiliter sequatur, quod probant primo, quia posita illa prædefinitione actus antecedente scientiam visionis de ipso actu, necessario actus esset futurus, sed illa prædefinitio non est in nostra potestate; ergo neque actus, quod confirmant ex eo quod, si Deus infunderet habitum voluntati, ex quo necessario sequeretur actus, tolleretur liber-

bertas : sed illa prædefinitio ita antecedit actum, ut antecederet habitus, & æquè necessariò infert actum; ergò &c. Probant secundo sic. Cum Deus mouet sua vocatione ad actum vel relinquit intellectum liberum ad iudicandū de obiecto, vel non; si dicas nō relinquere; ergò necessitat voluntatem: si dicas relinquere, tunc poterit iudicare obiectum non esse amplectendum, & hoc pacto poterit non sequi actus, & reddi irritum efficax Dei decretū, quod est inconueniens; si dicas posse quidem, sed infallibiliter esse sequuturum actum, contrā est, quia vel hæc infallibilitas oritur ex Scientia Dei, vel à Decreto Dei; non à scientia, nam præscientia supponit prædeterminationē causæ liberæ, de qua in præsentique ritur qualis sit futura; non à decreto, quia ut infallibiliter faciat necesse est ut non possit non facere; ergò, &c.

Dicunt quartò ex S. Ioan. Chrysostomo, qui Homel. 12. in epistolam ad Hebræos docet quod libertas læderetur, si gratia illam præueniret, quod non potest exponi nisi de gratia præueniente ex vitalis prædefinitionis. Sic etiam S. Ioan. Damascenus lib. 2. de fide orthodoxa cap. vlt. ait *Deum præscire omnia, non autem prædefinire atq; prædestinare; præ-*

scit enim & ea, quæ in nobis, non prædefinit autē hæc, & rationē reddēs ait: nam non prauitatē fieri, neq; cogit, neque vim affert virtuti, sic etiam S. Thomas quæst. 7. de veritate artic. 3. propter hanc rationem docet libertatem nostram stare cum electione diuina, quia media electionis non sunt infallibiliter prædefinita, quia læderetur libertas si in particulari prædefiniremur. Admittunt tamen posse prædefiniri in communi salua libertate, & quod non ponatur infallibilitas respectu alicuius actionis in particulari, circa quas voluntas versatur, sed in vniuersali tantum, eo quod potest Deus decernere tot motiones voluntatis, tot occasiones operandi, & remotiones periculorum, ac impedimentorum, ut aliquando sequatur actus, quo pacto putant aliqui Doctores prædefinitas generationes hominum, quia certū est supposita inclinatione naturali pro frequenti occasione sequuturas aliquas, licet in particulari nulla sit prædefinita. Hæc opinio attribuitur à Suariorum Tapero art. 7. contra Lutherum, Driedone lib. de præparat. ad gratiam, Egidio nostro, Catherino, & alijs; ubi aduerte quod Catherinus opusculo de præscientia, & prouidentia cap. vlt. & cum eo Olorius lib. 9. ita conciliant libertatem cū præ-
defi-

definitione, ut statuant Deū nun-
quā prædefinire actus nostros
ante præcisam nostram determina-
tionem, sed prius intelligi præde-
terminationem nostram, quā
prædefinitionem Dei; admittunt
tamen ante determinationem no-
stram gratiam excitantem, & sic
volunt aliter determinari Deum
à causa libera, aliter à causa ne-
cessaria; quatenus scilicet cum
causa necessaria Deus ex se est de-
terminatus ad ita concurrendum,
cum libera verò iuxta eius deter-
minationem. Contrà hunc mo-
dum, quem isti statuunt, vrget
difficillima obiectio, quā sic com-
munitè proponunt: Prævideri
non potest nostra determinatio
prius natura quā decretum con-
currendi, nam prævisio determi-
nationis supponit determinationē
nostram, quæ nihil aliud est, quā
ipsa volitio existere prius natura,
quā existat concursus Dei, aut
quod intelligatur voluntas cōcur-
rendi; sed utrumque est impossi-
bile; ergo &c. Probatur minor,
quia necessaria est prius Diuina
voluntas de concurrento ad hoc,
ut nostra voluntas possit velle, &
concursus Dei nihil est aliud,
quā ipsa nostra volitio siue ope-
ratio ut pendet à Deo; prætereā
idem debet esse ordo in præscien-
tia Dei, qui est in rebus ipsis; sed
sic est quod in rebus ipsis nō est

prius nostra determinatio, quā
concursus Dei; ergo neque in
præscientia, quā tamen senten-
tiam non arguunt erroris, estō vi-
deatur primum locum dare coo-
perationi nostræ, non verò coo-
perationi gratiæ, eo quod abso-
lutè concedat initium boni operis
esse à Deo ratione gratiæ excitā-
tis, quod Semipelagianos dicunt
negasse. Vasquez prima parte
disp. 99. cap. 6. 7. & 8. alia via
incedit, & docet non lædi liber-
tatem, eo quod ita se habeat præ-
definitio ad actum nostrum sicut
præscientia, idest concomitanter,
non verò antecedenter, quod sic
explicat: sicut in tempore duo in
nobis operatur Deus, alterum in-
dependenter à nostro consensu,
idest gratiam excitantem, alterum
nobiscum liberè cooperantibus,
ita in sua præscientia decernit al-
terum sine nobis, alterum non si-
ne nobis. Ex hoc infert non
solum non prædefinire Deū ope-
ra nostra ante nostram determina-
tionem, sed nec etiam potuisse
prædefinire, eo quod non possit
esse alius ordo in Decreto Dei,
quā sit in rebus ipsis, & affert
pro se verba S. Ioan: Damasceni
suprà relata. Si quæras in quo
explicatio huius auctoris differat
à præcedenti, respondeo in eo ef-
se discrepantiam quod Vasquez
præcedit prædefinitionem Dei si-
mul

mul esse cum nostra cooperatione, Catherinus verò vult esse posteriorem, & in eo quòd Vasquez non vult Deum decernere concursum præuisa determinatione nostra per scientiam visionis, sed solum per scientiam mediam, siue conditionalium, qua seclusa constanter tenet non posse concedi Decretum Dei absolutum salua nostra libertate; vtraque tamen cõuenit in eo quod non vult ponere Decretum Dei antecedens causalitate nostram determinationem propter difficultatem communem supra adductam. Vterque igitur exceptis prædictis idem sentit quòd ad prædefinitionem actus liberi tam boni, quàm mali; cum hoc tamen quod ad bonum ambo requirunt auxilium præueniẽs. Contra vtrumq; tamen stat quòd recipiunt ordinem executionis prætermisso ordine intentionis, qui se habet opposito modo; nam, licet Deus in tempore ad illa duo concurrat modo dicto, nihilominus cum gratia excitans detur intuitu actus liberi sequuturi ex gratia, & ordinetur ad illum vt medium ad finem, prius tamen est ordine intentionis Deum velle actum liberum nostrum, quàm nobis conferre gratiam præuenientem, ratione enim actus liberi est volita gratia, ac propterea supposita scientia media potest intel-

ligi Deum ante præuisam nostram determinationem velle efficaciter actum liberum, contritionem v. g, Mariæ Magdalenæ, & ex vi actus voluntatis huius velle immittere cogitationem, ad quam nouit ex prædicta scientia media infallibiliter sequuturam contritionem, & sic independenter à nostra determinatione prædefinire nostram contritionem in ipsa causa ad illam determinata determinatione opposita incertitudini, & disiunctioni, non verò libertati, estò decretum concurrenti ad contritionem, quod spectat ad ordinem executionis non intelligatur antecedere nostram determinationem. Alij cum S. Bonauentura in primo dist. 40. art. 2. quæst. 1. sic conciliant, quod prædefinitio nõ sit tota causa actus liberi, sed modificetur à causa secunda, ac proinde non possit dici antecedere causalitate nostram determinationem. Alij propius accedentes ad mentem S. Thomæ, & Durandi in primo dist. 46. quæst. 1. numero 1. Capreoli ibidem quæst. 1. nostri Ferrar. lib. 1. contra Gentes cap. 85. sic conciliant, quod ex efficacia Diuinæ voluntatis sequatur effectus liberè, eo quòd illa sit talis, vt non solum possit efficere quod vult, sed etiã quomodo vult, ac propterea si velit aliqua fieri necessario, ea fiant necessaria-

cessario ; si liberè, contingenter, sed infallibiliter. Hanc doctrinam sic generaliter sumptam habent pro certissima, sed eam putant esse accommodandā suis principijs, eo quòd pertineat ad Sapientiam Dei, cum aliquid vult fieri liberè, applicare causas proportionatas, & accommodatas; propterea adhuc censent difficile in hac sententia ad explicandū quo pacto ante nostrum consensum De² prædefiniat aliquid efficaciter, quod tamē liberè fiat; præterea.

Dicunt quintò nō esse admit- tendam prædefinitionem in actibus malis etiam quò ad substantiam actus, quod probant, quia, si Deus ante prævisionem actus peccati, & cogitationis inclinantis ad actum decerneret substantiam actus (quod necessarium esset ad prædefinitionē, de qua loquimur, in qua illud prædicat non solum prioritatem durationis, sed etiam causalitatis) Deus diceretur mouere ad peccatum, & esse auctorem peccati, ut est auctor virtutis; haberet enim totum id in actu malo, quod habet in actu bono, in quo est diuersa ratio de voluntate concurrenti ad actum, ac prædefinitione; nam ista voluntas comitatur nostram determinationem, & necessario ponenda est in Deo ad saluandam libertatem, ut quæ-

libet causa possit agere iuxta suā naturam; at prædefinitio antecederet nostram determinationem, & præterea non est necessaria ad libertatem actus. Quapropter in actu bono, quem Deus prædefinit, nec supponitur scientia visionis ipsius actus, neq; cogitationis inclinantis ad actū, sed solum scientia cuiusdam conditionalis, cui⁹ antecedēs definitur à Deo indepēdēter à nobis; in actu autē malo præter scientiā cōdition: supponitur scientia visionis ipsi⁹ antecedētis, id est cogitationis inducentis ad peccatū, quæ ex naturali ordine causarū, & communi prouidentia consurgit, ea- que posita Deus decernit concurrere ad substantiam actus iuxta exigentiam voluntatis; quamobrem in actu malo est solum voluntas concomitans, in bono verò & comitans, & antecedens, & ratione antecedentis dicitur actus bonus prædefinitus. Hanc putant auctores ipsi esse mentem S. Thomæ 1. par. quæst. 19. art. 9. & in omnibus alijs locis, in quibus agit de prædefinitionibus Diuinis, & præterea sic faciliter saluari libertatem nostram, licet ponatur decretum Dei antecedere, & non solum concomitari (ut alij ex eadem Societate docent) eo quòd Deus per illam prædefinitionem antecedentem non necessitat nostram voluntatem; sed

ex scientia media infallibiliter illam determinat ad alteram partem relinquendo libertatem in oppositum, hinc.

Ad argumenta suprà relata respondent sic: Ad primum, quod est fundamentum totius difficultatis, & ratio cardinalis dubitandi, quòd, licet Deus prædefiniuerit actum nostrum independentem à determinatione nostra ut præuisa scientia visionis, non tamen independentem ab illa, ut cognita per scientiā conditionaliū, siue mediā. Ad secundum, in quo dicitur illud antecedens: Deus voluit actum liberum, vel intelligitur de voluntate actus in se ipso immediate, & sic non est prædefinitio, quæ antecedit causalitate, sed est voluntas asserens in nostra solum necessitatem comitantem, siue ex suppositione quòd ego velim; nunquam enim Deus vult actum in se ipso ita immediate, ut non intercedat voluntas nostra intermedia; vel intelligitur de voluntate actus in sua causa, & sic voluntas erit necessitata simpliciter, hoc est habens effectum necessariò, nempe cogitationem ipsam, quæ me præueniat independentem à meo consensu; ergò nunquam potest admitti prædefinitio, quæ causalitate præcedat ipsum actum voluntatis. Respondent quòd, cum res volita per illam

voluntatem antecedentem nõ necessitet voluntatem, sed adhuc relinquat illam indifferentem, non sequitur actum fore necessarium, ideoque concessio antecedente negant consequentiam.

Ad tertium, quod est primum sententiæ Suarij respondent posita illa prædefinitione actum esse futurum necessariò, non ex necessitate causæ omninò determinantis voluntatem, sed ex suppositione congruitatis cum libero arbitrio ut cognitæ per scientiam mediam. Ad Confirmationem respondent prædefinitionem antecedere quidem, sed non necessitare nisi ratione effectus producti in voluntate, ratione cuius non tollitur potentia ad oppositū, sed adhuc manet indifferentia ad utrūque; At si infunderetur qualitas, quæ necessariò determinaret ad actum, ut est Caritas in patria, quæ necessitat ad amorem beatificum supposita visione, tolleret libertatem, quæ de facto manet in via; hinc enim nostra cognitio non proponit obiectum sub omni rztione cognitum, ut proponit visio beatifica, & propterea semper hæc nostra relinquit indifferentiam in voluntate.

Ad quartum, quod est alterum Suarij respondent relinqui intellectum liberum ad iudicandū, cum verò dicitur: ergò poterit ut voluntas

luntas non prosequi, respondent posse non solum in sensu diuiso, sed etiam in sensu composito, idest non solum seclusa motione, verum etiā ea posita vt est qualitas quædam, non tamen posse ex suppositione quod sit habitura effectū, vt supponitur ex scientia media; hæc verò infallibilitas oritur ex congruitate motionis cum libero arbitrio cognita per dictam scientiam mediam.

Ad quintum desumptum ex S. Ioanne Chrysostomo respondent eum videri ibi negasse gratiā preuenientem non solum quæ afferat necessitatem, sed simpliciter, eo quod doceat nos primò eligere, tum Deū perficere, & quia Deus facit id, quod est maius siue amplius, ideo ab Apostolo illi totum tribui, cum dicit: *non est volentis, neque currentis*; propterea dicunt Chrysostomum excessisse studio tuendi libertatem arbitrij, cum nondum orta esset quæstio de gratia.

Ad auctoritatem S. Iohannis Damasceni ibi adductam respondent eum solummodo velle Deū non prædefinire ea, quæ sunt in nostra potestate necessitatem imponendo, vt explicat etiā S. Thomas 1. part. quæst. 23. art. 1. ad primum, quia etiam si prædefinierit non expectato nostro consensu, non tamen sine respectu ad

id, quod factura est nostra voluntas ex actu talis motionis. Dices: si prædefinitio eo modo sumeretur, idem fuisset dicendum de præscientia. Respondeo præscientiam supponere obiectum futurum, & idcirco non fuisse dubitandum vtrum esset ponenda in Deo, sed potuisse dubitari de prædefinitione, quæ habet rationem causæ; Dices secundo: si hoc modo explicetur Damascenus, & hæc fuit eius mens, petijt principium, quando negauit Deū prædefinire ex eo quod vim afferret virtuti. Respondeo non esse petitionem principij, eo quod ibi non afferatur pro causa, hoc est inferre necessitatem, sed clariùs explicari id quod erat obscurius dictum.

Ex his modis explicatis priorem amplector, tum quia est SS. DD. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Augustini, & Thomæ, & eorum discipulorum, vt patet ex testibus & locis suprā citatis, & ex Sacris Scripturis deductis, in quibus frequenter definitiones, Dei propositum, eius statuta, & alia huiusmodi habentur, & præterea sæpè inculcatur quod omnis voluntas eius fiet, quod: *non est qui voluntati eius possit resistere*, quod: *omnia quaecumque voluit fecit in Cælo, & in terra*; & multa alia similia habentur; tum quia modus, seu modi,

modi, quibus Patres Societatis explicant efficaciam Diuinæ voluntatis, & eius prædefinitiones innituntur omnes scientiæ mediæ, quæ non est ad mentem S. P. nec S. Thomæ, vt in superiori Controuersia dictum, & clarè ostensum est, & non esse admittendam pluribus rationibus probatum, vbi etiam eorum rationibus, & fundamentis satisfactum est; tum denique quia hoc conuincit discursus S. Thomæ 1. par. quæst. 19. art. 8, vbi docet quòd, si distinctio contingentium à necessarijs referatur solum in causas secundas, sequitur hoc, quod contingenter, & liberè fit, esse præter intentionem, & voluntatē Diuinam, quod est apertissimum inconueniens. Ideoque melius dicitur quod hoc contingit propter efficaciam Diuinæ voluntatis; cum enim aliqua causa efficax fuerit ad agendū, effectus consequitur causam nō tantum secundum id, quod fit, sed etiam secundum modum fiendi, vel essendi &c. Quapropter cum voluntas Diuina sit efficacissima, non solum sequitur quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed etiam quòd eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem Deus quædam fieri necessariò, quædam contingenter, vt fit ordo in rebus ad complementum vniuersi; & ideo quibusdam

effectibus aptauit causas necessarias, quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proueniunt; quibusdam autem aptauit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eueniunt. Quo discursu posito sic concludit: Non igitur propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter, quia causæ proximæ sunt contingentes, sed propterea quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes causas preparauit. Hucusque S. Thomas, ex quo tantum abest quòd prædefinitiones voluntatis Diuinæ præuenientes operationes nostras lædant contingentiam, & libertatem vel causarum secundarum, vel effectuum ipsarum, quòd potius sint prima radix, & origo vera talis contingentiae, & libertatis, non aliter ac aliæ perfectiones Diuinæ sunt prima origo quarumcumq; perfectionū creatarū, quo sensu etiam S. Paul⁹ ad Eph. c. 3. explicando prædestinationem sæculorū &c. in Christo Iesu Domino nostro adducit exemplum de Paternitate Diuina, & ait: *Flecto genua mea ad Patrem D. N. I. C. ex quo omnis paternitas in Cælis, & in terra nominatur.* Hanc doctrinam acerrimè, & meritò propugnant omnes veri discipuli SS. DD. Augustini, & Thomæ tanquam primū prin-

principium, ex quo reliqua facile intelliguntur, siue quæ in Scripturis Sacris, siue in Concilijs, siue in SS. Patribus, & Doctoribus de prædefinitionibus Diuinis docentur sine vlla prorsus necessitate recurrēdi ad scientiam mediā.

Plurima alia pro hac materia possent hic adduci, quæ prætereo, eo quod contineant vel necessariam habeant connexionem cum ea cōtrouersia de Diuinis auxilijs, de qua fas non est typis aliquid euulgare obsistentibus Sæctæ Sedis Apostolicæ decretis. Propterea pro his, quæ hic desunt, remitto Lectorem ad ea, quæ scripsit S. Thomas lib. 3. cōtra gentes cap. 89. vbi ex diametro opponitur doctrinæ recentiorum, cum quibus Thomistæ acriter pro hoc puncto disputant, & ad lucubrationes P. Ioannis à S.

Thoma in 2. tomo in primā partem disp. 5. art. 3. vbi ex professo de hac difficultate agit, & noua, ac vetera in lucem de thesauro suo profert, sensum, ac mentem SS. DD. Augustini, & Thomæ clarè aperit, & acutissimè exponit, & probat tūc ex Sacris Scripturis, tūc ex Sacris Concilijs, etiam art. 6. num. 12. §. *Vnde sumitur explicatio legitima &c.* vbi acutissimè explicat distinctionem sensus compositi, & diuisi sublati omnibus subterfugijs. Supradictam doctrinam nouissimè etiam P. Ioannes Baptista Gonnet tom. 3. sui Clypei Theologiæ Thomisticæ disp. 5. dilucidè exposuit, & a notis hæresis, quibus vel ignoranter, vel imprudenter ab aliquibus inurebatur verè Angelicè vindicauit.

DVBIVM ALTERVM.

Quænam sit vera, & germana explicatio sensus compositi, & sensus diuisi.

Quia solutio præcedentis nodi magna ex parte pendet ab hac difficultate, propterea eam hic necessariò præce-

denti subiiciendam duxi; nam Schola Aduersariorum arbitratur (vt suprà notavi) cum nos adducimus hanc distinctionem intendere

dere sensum compositum idem esse ac posito Diuino Decreto, & eius efficacia, sensum verò diuisum idem esse ac considerando voluntatem absolute, & sine prædicto Decreto, & eius efficacia; ac proinde cum dicimus voluntatem nostram non posse in sensu composito dissentire prædefinitioni efficaci Diuinæ voluntatis, nihil aliud esse quam quod ut stat sub prædicto Decreto efficaci non possit ab illo dissentire; ablata verò efficacia Decreti, & prædefinitionis Diuinæ posse dissentire, ac si prædicta Prædefinitio in Deo existens in ordine ad actus nostros liberos auferret à voluntate nostra potestatem ad dissentiendum si velit; quem sensum impingunt Aduersarij Doctoribus nostris, qui prædictam distinctionem admittunt; cum tamen ab eorum mente sit quam longissimè alienus.

Lutherani etiam, & Calvinistæ non penetrantes prædictam distinctionem, nec eam admittentes, impiè existimarunt de medio esse tollendam libertatem nostri arbitrij. Cum enim ex vna parte videant in Sacra Scriptura, & SS. Patribus, & præcipuè in S. P. N. Augustino simul cum confessione libertatis in operando haberi etià expressè hominem non posse aliud facere, quam quod Deus absolute, & efficaci Decreto voluit ab

homine fieri (quod in sensu composito intelligendum est) asseruerunt liberum arbitrium esse rem de solo titulo, aut titulum sine re, non valentes capere quomodo cum prædicta efficacia Decreti, cui in sensu composito voluntas creata non potest resistere, simul stare possit eius libertas.

Vt igitur tã Catholicis, quàm hæreticis notum sit prædictam distinctionem in prædicto sensu à nobis non admitti, & prætereà in sensu, in quo à nostris adducitur esse omninò admittendā, ut semper in Sancta Ecclesia ab omnibus ferè Theologis admilla fuit, & sine ea non posse explicari rectè loquutiones Sacræ Scripturæ, in quibus dicitur non esse qui possit voluntati Dei resistere, & ille, in quibus liberum hominis arbitrium ad opposita, vel contrariè, vel contradictoriè prædicatur, operæ pretium existimaui hic germanas classicorū Doctorū nostræ Scholæ explicationes adducere.

Dico igitur 1. quod, quando consequenter ad Doctrinam S. P. N. Augustini S. Thomas, & alij Theologi dicunt liberum hominis arbitrium non posse in sensu composito dissentire, aut non operari id, quod à Deo absolute, & efficaci decreto definitum est, sensus est Catholicus, & ab omnibus est admiuendus. Probatur hoc

hoc euidenti experimento, quo in omnibus ferè Sacrae Theologiae Docto:ū libris, qui de Diuina Prædeterminatione scripserant habetur propositionem hanc [*Prædestinatus potest damnari*, in sensu diuiso esse veram, in sensu verò composito esse falsam, & impossibilem, ex eo quod per illam significetur ad hoc se extendere libertatem, vt possit simul in vnum coniungere damnationem cum prædeterminatione, quod est impossibile. Prob. 2. ratione euidenti à priori: In omni materia tam philosophica, quàm Theologica, sensus compositus formaliter importatus non est ille, quo datur intelligi formā importatam per vnum propositionis extremum poni in subiecto, sed est ille, quo duæ formæ importatæ per vtrumq; extremum propositionis significantur simul poni in eodem subiecto; exemplū sit in his propositionibus: Album est dulce, vel album potest esse dulce: hæ duæ propositiones possunt esse veræ tam in sensu composito, quàm in sensu diuiso, eo quod rectè concilientur in eodem subiecto albedo, & dulcedo, vt patet in saccharo; cum verò dicimus: Album potest esse nigrū, in sensu composito est falsa, in sensu diuiso vera, quandoquidem per eam in sensu composito significaretur quod albedo, &

nigredo sint simul compossibiles in eodem subiecto, quod est falsum, & impossibile, in sensu verò diuiso significatur quod simul cum albedine stat potentia ad recipiendum nigredinem, quod est verissimum. Sic cum dicitur liberum arbitrium à Deo prædefinitum ad operandum aliquid nō posse in sensu composito dissentire non significatur solum quod detur decretum efficax, & prædefinitio de tali operatione, vel quod dissensus, aut negatio operationis possit esse in tali voluntate libera, sed quod decretum efficax, & esse prædefinitum ad talē operationē, & dissensus actualis non possint esse simul. Probatur 3. quia cum obijcitur Theologis præsupposita præscientia, qua Deus præsciuit Petrum esse consensurū impossibile esse quod Petrus nō consentiat, omnes respondent id esse impossibile in sensu composito, quia repugnat hæc duo simul esse vera, quod Deus sciat Petrū, & nihilominus non consentiat, sed dissentiat: aliàs enim falsificaretur Scientia Dei, quod est impossibile. Nec aliter possunt in hoc puncto Aduersarij sensū compositum explicare; cum quo tamen stat, quod, adhuc præsupposita prædicta Præscientia, non aufertur à Petro potentia, qua possit dissentire si velit, quod sufficit

sic ad hoc ut in sensu diuiso
posse verè dici quod adhuc præ-
supposita Præscientia Dei de cō-
sensu Petri Petrus possit dissentire.
Ergo à pari decretum libe-
rum, & efficax Dei de prædicto
consensu rectè coheret cum po-
testate ad oppositum, licet non
cohereat cum compositione actus
simul cum decreto, sicut non co-
heret Præscientia. Auctores,
cum quibus disputamus, dicunt
esse disparē rationem de Præ-
scientia, ac de Decreto efficaci
sue prædefinitione; differentiam
verò stare in hoc, quod necessitas
illa præscientiæ est consequens ip-
sam liberam operationē liberi ar-
bitrij futuram, licet omnis alia or-
ta ex cognitione qualibet in or-
dine ad suum obiectum speculati-
uè solummodo cognitum; illa au-
tem decreti est antecedens cum sit
causæ ad effectum, ac propterea
repugnans libertati. Verū utro-
bique esse antecedentiam causæ in
ordine ad effectum certum est in
Schola Diui Thomæ, & ex nulla
harum tolli libertatem omninò ad-
mittendum est; propterea

Dico 2. veram, & germanam
radicem huius doctrinæ haberi ex
inconcussa, & inexpugnabili do-
ctrina S. Thomæ lib. 3. contra Gē-
tes cap. 94. ubi ait. Hoc quod
ponitur esse à Deo, ut sit futurum,
si sit de genere contingentium pote-

rit non esse secundum se considera-
tum, sic enim promissum est, ut sit
contingenter potens non esse. Non
tamen est possibile quod ordo Promi-
dentia deficiat, quin contingenter
eueniat; Unde potest poni quod
iste non sit regnaturus, secundum
se consideraretur, non autem si cō-
sideretur ut promissum. Et cap.
98. eiusdem libri subdit Ordinem
vniuersalem, secundum quem omnia
ex Diuina Providentia ordinantur;
possumus considerare dupliciter, sci-
licet quantum ad res, quæ subdun-
tur ordini, & quantum ad ordinis
rationem, quæ ex principio ordinis
dependet; ostensum est autem quod
res ipse, quæ à Deo sub ordine po-
nuntur, proueniunt ut ab ipso, non
ut ab agente de necessitate naturæ,
sed ex simplici voluntate: Relin-
quitur ergo quod præter ea, quæ sub
ordine Diuinæ Providentiæ cadunt,
Deus aliqua facere potest. Si an-
tem consideremus prædictum ordi-
nem quantum ad rationem à prin-
cipio suo dependentem sic præter or-
dinem illum Deus facere non potest.
Quod totum probat ibi S. Doctor
ex vniuersalitate scientiæ, & vo-
luntatis Diuinæ, & ex eius immu-
tabilitate; & postea subdit, quod
Hanc distinctionem quidam non
considerantes in varios errores inci-
derunt. Si ergo Deus non po-
test facere præter modum, & or-
dinem ut à se procedentem, mul-
to mi-

to minus hoc poterit facere voluntas dependens, & creata; & sic ut subest illi ordini, & in sensu composito, idest quatenus stat sub illo, infallibiliter operatur, nec potest illi resistere, quauis ex parte rei effectæ, & causatæ à Deo possit resistere, & dissentiri, quia totum hoc Deus vult scilicet quod iste faciat hoc determinatum, & quod liberè faciat, quod clarè, & in terminis docuit idem Angelicus Doctor pri. par. qu. 19. art. 8. in responsione ad 2. ubi dicit, *quod ex hoc, quod nihil voluntati Diuinæ resistit, sequitur quod non solum fiant ea, quæ Deus fieri vult, sed etiam quod fiant contingenter, vel necessario, quæ sic fieri vult.* Et in responsione ad 3. subiungit dicendum quod posteriora habent necessitatem à prioribus secundum modum priorum. Unde, & ea, quæ fiunt à voluntate Diuina, talem necessitatem habent, qualem Deus vult ea habere, scilicet vel absolutam, vel conditionalē tantum, & sic non omnia sunt necessaria absolute; hæc habet Sanctus Thomas dictis locis. Ex quibus euidenter apparet Angelicum Doctorem sentire, quod etiā stante voluntatis Diuinæ infallibili Decreto, & prædefinitione, sequitur libertas in sensu diuiso. Ergo sensus diuisus non debet accipi semota voluntate Dei infallibili, sed

ea posita nec sensus compositus debet accipi in eo solum, quod ponatur prædefinitio, seu decretum efficax, & eo stante non sit libertas, sed necessitas; nam etiam eo posito sequitur libertas actus, quia causat illam, applicando liberè voluntatem creatam ad operandum.

Explicant itaque rectè optimè, & acutissimè sensum compositum, & sensum diuisum qui cum Sancto Thoma locis citatis, & cum Ioanne à S. Thoma pri. par. tom. 2. qu. 19. Discep. 5. art. 6. §. 13. dicunt vtrumque sensum stante voluntate efficaci Dei habere duplicem considerationem. Primi nam ex parte rei causatæ in nobis, secundam ex parte ipsius causantis, & modi causandi eius. Ex parte enim causantis, & modi, quo Deus causat est summa infallibilitas, quia causat modo immutabili ex parte sui, etiam quando causat mutabilitatem, & mutationem ipsam in creatura. Ex parte vero rei causatæ, præcisè id, quod in nobis causat illa voluntas efficax, est aperire cor, & tollere diuitiam eius, hoc est determinare, & inclinare ad tale obiectum cōseruando potentiam ad oppositum eius, in quo stat modus libertatis, siue tollere indeterminationē suspensiuam, quod est determinare, & resoluerè, ut talem actum

faciat, & conseruare indifferentiā potestatis, & Domini, quod habet ad vtrumq; actum, idest ad facere, & non facere. Quemadmodum enim Deus, concurriendo cum causis necessarijs, determinat illas ad agendum, & ad tali modo agendum, quia etiam ipse modus cadit sub causalitate, & Prouidentia Dei, ita etiā causat modum libertatis, & contingentiae, eo quod non solum entitas, sed etiam modus ipse cadit sub Prouidentia Dei, idest sub Præscientia, & Prædefinitione eius infallibili, quæ, cum sint infinita, & non possint frustrari à suo ordine, & dispositione, habent vim attingendi à fine vsq; ad finem fortiter, suauiterq; disponendi omnia, ita vt causent non solum entitatem cuiusque actus, sed etiam quemcumque modum ipsius, siue sit necessarius, siue contingens, siue liber; aliàs vt dicit S. P. in Axiomate, non esset omnipotens. Non est sic de creatura respectu alterius, quia hæc, cum sit finitæ virtutis, non potest attingere physicè modum libertatis alterius creaturæ. Ex his patet solere opponi modum causandi creatoris modo causato in creatura; ille enim causat vt actus purus, ista causatur semper cum potentialitate, siue vt ens potentialis: ille immutabili modo, ista

vt res mutabilis; ille modo infinito; ista vt res limitata, & finita; Vnde modus immutabilitatis, & consequenter infallibilitatis in illo non tollit, nec minuit modum mutabilitatis in ista; Quibus positis, & benè perpenſis facilis est aditus ad penetrandum, & soluendum nodum sensus compositi, & sensus diuisi.

Considerando enim voluntatē efficacem Dei, & eius influxum vt præcisè causat effectum cum modo libertatis, & contingentiae causato in nobis, facimus sensum diuisum etiam vt stat sub Decreto Dei, quia tunc consideramus ipsum effectum Dei in nobis præcisè, & diuisè à modo quo Deus causat illum: considerando verò non solum effectum causatum, sed etiam modum ex parte Dei se tenentem, quo iste effectus procedit à Deo, qui est modus infallibilitatis, & ipsam coniungimus cum re causata, sic facimus sensum compositum, & sub hoc respectu sequitur infallibilitas, & non est resistantia ex parte creaturæ ad Deum, ille enim modo immutabili operatur; & quis est, qui possit resistere modo immutabili, & quatenus stat sub isto respectu? Quia verò vnū quodque iudicatur simpliciter, & absolute iuxta ea, quæ libi propria sunt, & ad suam lineam pertinet, & non

& non semper, aut regulariter loquendo iuxta ea, quæ supra se sunt, & ex parte Dei se tenent, quia modus Dei, licet ex se sit immutabilis, non tollit, sed servat, & causat modum creaturatum, idcirco, cum effectus Dei sit causare actum, seu determinationem ad actum simul cum contingetia, & libertate sua, & consequenter cum potentia ad resistendum, reiiciendum, & dissentiendum, ideo simpliciter iudicandum est iuxta sensum diuisum: Ideoque cum S. Ecclesia determinat recipientem illustrationem, excitationem, & motionem Dei posse illam reiicere, & dissentiri, quia & hoc ipsum posse causatur, & conservatur ab ipso Deo, qui utrumque intendit, & quod creatura faciat hoc determinatum, & quod libero modo faciat, seu cum potentia non faciendi, accipitur in sensu diuiso; quod etiam indicat ipso forma propositionis, sub qua hoc in Canone docetur; ponitur enim illud verbum [potest] medium inter subiectum, & prædicatum, idest inter liberum arbitrium motum, & excitatum, &c. ex vna parte, & hoc quod est dissentire ex altera; quod iuxta regulas logicales est etiam in forma ipsa propositionum facere sensum diuisum. Quando verò consideratur totum hoc, ut subest mo-

do immutabili, & infallibili Dei, quo pacto fit sensus compositus, non stat poni influxum illum, ut venit ab ipso modo infallibili Dei, & frustrari ab effectu suo. Habemus enim ex Sacra Scriptura, quod non est qui Diuinæ possit resistere voluntati.

Doctrina hæc non est noua in Ecclesia, aut excogitata ad eugiendas difficultates, ut ineptè comminiscitur aliquis ex modernis, sed est antiqua, & in Scholis Theologorum ab ipsis incunabulis Sacræ Theologiæ recepta; & quidem quod sit à S. D. N. Augustino, & à S. Thoma in plurimis suorum librorum locis tradita, & explicata, præter supracitata, nullum est dubium nec apud nostros, nec etiam apud Aduersarios illos, qui sincerè horum SS. doctrinas expenderunt, sed fuit etiam Seuerini Boetij lib. 5. de consolatione Philosophica prosa vltima à medio, quem locum ad hoc intentum adducit etiam Sanctus Thomas qu. 24. de Veritate art. 1. in responsione ad argumentum 13.; eam tradit Gratianus in Decreto in cap. Vasis iræ 23. qu. 4. cum quo consentit Glossa Decreti in eodem capite per extensum, Vgo de S. Victore in epistolam ad Romanos quæst. 218. Magister Sententiarum in 1. dist. 38. Scotus in pri. dist. 39. qu. unica, & di-

& distinc. 40. qu. vnica, & cum eo antiqu⁹ Scotista, Albertus Magnus in primo dist. 38. art. 4. & in prima parte suæ summæ q. 61. membro 5. Alexander Alensis pri. par. summæ qu. 24. memb. 4. & 5. sub eisdem vocibus, & verbis, quibus vtitur S. Thomas, S. Bonaventura in primo Sentent. dist. 47. qu. pri. per extensum. Idem docuerat ante dist. 38. art. 2. qu. 1. & dist. 40. artic. 2. qu. 1. quibus subscribunt Capreolus in primo dist. 45. qu. 1. art. 2. Durandus dist. 47. art. 10. noster B. Egidius Columna dist. 38. qu. vlt. ad 2. vbi adducit pro hoc intento & S. Anselmum, & S. Boetium. Sic etiam sentiunt noster Ferrariensis lib. 1. contra Gentes cap. 85. in explicatione quartæ rationis S. Thomæ vers. ad euidentiā, & in discursu totius capituli: Conradus in primo 2. qu. 10. art. 4. in solutione ad tertium, & quæst. 112. art. 3. Soto lib. de Natura, & Gratia cap. 10. Medina in pri. 2. qu. 10. art. 4. dub. 1. Bannez pri. par. qu. 19. art. 8. dub. 1. Conclusionem 2. & qu. 23. art. 3. dub. vlt. post conclusionem 10. vbi est etiam valdè notabilis doctrina pro intelligentia Canonis 4. Sess. 6. Sacri Concilij Trident, Zumel pri. par. qu. 19. art. 8. Disp. 2. cōc. 2. Vincen- tius Asturicensis in Relectibus de Gratia Christi qu. 5. art. 3. concl.

3. Petrus Trigofyus in Commē- tarijs super Theologiam S. Bona- uenturæ pri. par. quæst. 15. art. 2. dub. 1. conclus. 2. plures alij tam antiqui, quàm moderni, itaut mi- rum sit quod aliquis ab ea rece- dat, cum pro ea stet communis sensus, & consensus Theologo- rum.

Non immoror in adducendis, & soluendis argumentis Aduersa- riorum, quia procedunt ex mala intelligentia sensus compositi, & sensus diuisi, sub qua putant à nobis adduci, cum tamen reverà in sensu longè remotissimo à no- bis explicetur prædicta distinctio, vt ex hucusque relatis luce meri- diana clariùs innotescit.

Absoluo hanc Controuersia cum Doctrina, quam tradit S. P. N. Augustinus lib. de Prædestinatio- ne SS. cap. 21. his verbis: *cū Apo- stolus dicat; Ideò ex fide, vt se- cundum gratiam firma sit promissio, miror homines infirmitati suæ se malle committere, quàm firmitati promissionis Dei. Sed incerta est mihi, inquis, de me ipso voluntas Dei. Quid ergo? tua ne tibi vo- luntas de te ipso certa est, nec times? Qui videtur stare, videat ne ca- dat. Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmiori, quàm infirmiori fidem suam, spem, cha- ritatemque committit?*

CONTRVERSIA

D V O D E C I M A.

De Prædestinatione Sanctorum.

PRÆLVDIVM.

O Peræ prætiū duxi huic Controuersie præmittere ideam eorum, quæ S. P. N. Augustinus docuit in libris de Prædestinatione Sanctorum, & de dono Perseuerantiæ; ibi enim detegit profunda huius arcani, & abyssi Diuinæ Sapientiæ quantum fas est in huius sæculi obscura caligine penetrare ex Sacrarum Scripturarum luminibus, & SS. PP. explanationibus; ex illorum enim neglecta lectione, & attenta obseruatione plurimi hallucinantur putantes se tenere germanum S. P. sensum, à cuius tamen mente plurimum aberrant.

Sciendum igitur est hæc duo insignia opuscula fuisse conscripta pro responsione ad duas Epistolas SS. Episcoporum Prosperi, & Hilarij, quæ idcirco præponuntur in operibus S. P. N. eisdem libris, & continent quæstiones, & difficul-

tates, quæ tunc in Gallijs controuersæ erant inter ipsos, & Presbyteros Massilienses; cum enim iam victus, & prostratus esset Pelagius labore, vigilijs, & studio assiduo S. P. N. Augustini, aduertit S. Prosper quod multi seruorū Christi, qui Massiliæ degebant, putabant S. P. Nostrum Augustinum disputasse contra SS. PP. opinionem, & S. Ecclesiæ sensum; interim ipse Diuino Spiritu mouente edidit librum de Correctione, & Gratia Diuinis Auctoritatibus redundantem, in quo illorum rationes, & argumenta soluebat; ex quo factum est, referente S. Prospero, ut qui Sanctā, & Apostolicam doctrinæ S. P. auctoritatem sequebantur, intelligentiores multi, & instructiores fierent; illi verò, qui persuasione suæ obscuro impediabantur, auersiores quam fuerant recederent.

sent. Quapropter idem S. Prosper hæc audiens, ne Spiritus Pelagianæ hæresi claros, & in omnium virtutum studio egregios viros illuderet, neuè simplices, apud quos magna erat erga dictos Præsbyteros Massilienses doctrinæ S. P. aduersantes de probitatis contemplatione reuerentia, hoc tutissimum æstimarent, quod audirent eos, quorum authoritatem finè iudicio (loquor verbis dicti Sancti Prosperi) sequebantur, illa asserere, Sancto Patri proposuit illa, de quibus potissimum erat controuersia, ut responderet quid sentiret; & propterea eorum professionem ei proposuit, cuius tenor erat quod illi asserabant omnem quidem hominem Adam peccante peccasse, & neminè per opera sua, sed per Dei gratiam regeneratum saluari; vniuersis tamen hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento Sanguinis Christi finè exceptione esse propositam, ita ut quicunque ad fidem, & ad Baptismum accedere vellent, salui esse possent, & eos, qui credituri erant, quiuè in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam esset augenda, mansuri essent, præscisse Deum ante mundi constitutionem, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos dignos futuros electione, & de hac vita bono fine ex-

cessuros esse præuideret. Præterea omnem hominem ad credendum, & operandum Diuinis admonitionib⁹ instrui, ut de apprehendenda vita æterna nemo desperare debeat, cum voluntariæ deuotioni remuneratio sit parata. Denique reiiciendam esse opinionem de electione ad gloriam ante præuisa merita, eo quod tolleretur studium virtutis, & induceretur desperatio, quod coincidit cum illo vulgato dilemmate: Vel sū prædestinatus, vel sum præscitus, &c. ex hoc enim dicebant induci quamdam fatalem necessitatem. His licet S. P. satis fecisset in libro de Correptione, & Gratia, nihilominus quia prædicti Præsbyteri putabant non rectè exponi à S. P. N. Augustino Scripturas, & S. Ecclesiæ sensum, & præcipuè epistolam ad Romanos, propterea S. P. pro pleniore explicatione rogabat; cumque Aduersarios vrgeret, ut si ea illi non probabant meliorem declarationē proferrent, respondebant in his altissimis, & reconditis Mysterijs esse tacendum, eo quod eorū profunditatem nullus attigisset; insuper aiebant non esse de hoc puncto promenda ea, quæ Fides prædicat, eo quod contraria esse audientium ædificationi sentirent. Aliqui ex illis ad futura quædam conditionata confugiebant eomodo,

do, quo ibi S. Prosper exponit per extensum; cumque illis obijceretur plurimorum paruulorum saluatio, & plurimorum damnatio, in quibus nulla erant opera propria, & per consequens nec futura præuifa, respondebant saluari eos, qui præuidebantur futuri boni in ætate maiori, damnari verò eos, qui videbantur futuri mali, si diutiùs superuixissent, quàm tamen sententiam acutè etiam ibi in dicta epistola reijcit idem Sanctus Prosper. Hæc, & alia, quæ ibi idem S. narrat ponebant, ne cogerentur admittere electionem, seu Prædestinationem ad vitam secundum propositum voluntatis Dei manere; sed solum secundum præscientiam; propterea S. Prosper petebat ibi à S. P. N. Augustino vt sequentia dubia solueret.

Primo vt ostenderet an prædicta Massiliensium professio esset contra fidem Catholicam, & in quibus; multi enim arbitrabantur ea nihil cōtra fidem contineri.

Secundo quomodo per gratiam operantem, & præoperantem non impediretur liberum arbitrium.

Tertio an præscientia Dei ita secundum propositum maneret, vt ea ipsa, quæ sunt proposita, sint accipienda præscita, an per genera, & species personarum ista varientur, vt, quia diuersæ sunt vocationes, in his, qui nihil opera-

turi saluantur, quasi solum Dei propositum existere videatur; in his autem, qui aliquid boni acturi sunt per præscientiam, possit stare propositum; an verò vniformiter, licet diuini præscientia à proposito temporali distinctione non possit, præscientia tamē quodam ordine sit subnixa proposito; & sicut nihil est quorumcumque negotiorum, quod non Scientia Diuina præuenerit, ita nihil sit boni, quod in nostram participationem non Deo authore defluerit.

Quartò quemadmodū per hanc prædicationem propositi Dei, quo fideles fiunt qui præordinati sūt ad vitam æternam, nemo eorum, qui cohortandi sunt, impediantur, nec occasionem negligentiae habeant, si se prædestinatos esse desperent.

Quinto quomodo accipienda sit illa penè omnium, & vna sententia, qua propositum, & Prædestinationem Dei secundum præscientiam receperunt, vt ob hoc Deus alios vasa honoris, alios cōtumeliæ fecerit, quia finem vniuersi cuiusque præuiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione præscierit.

Quibus propositis monet etiam S. Hilarium Arelatensem de hoc puncto eum consulturum; & postremo

Atremo rogat ut addat eruditionem humilibus, & increpationem superbis. Quibus peractis litteram absoluit.

In Epistola Sancti Hilarii Arelatensis Episcopi continentur sequentes Quæstiones.

- 1 **A**N sit verum quod Massilia promulgatum erat, inutile videlicet, & novum esse predicare quod quidam secundum propositum eligendi, ut id nec arripere valeant, nec tenere, nisi quod credendi voluntate donata, excludi enim putabant predicandi vigorem, si nihil quod per concionatorem excitetur in hominibus remansisse dicatur.
- 2 **A**N quis per suam solam voluntatem mereatur initium fidei.
- 3 **A**N fides propria precedat dona Dei gratuita, & hoc asserere tollat rationem gratiae.
- 4 **A**N inuenitur ille, qui inceperit, an verò precedat auxilium Dei, ut incipiat.
- 5 **A**N sit sufficiens ratio, cui humanus intellectus acquiescere debeat, asserere rationem electionis, & reiectionis refundendam esse in voluntariam obedientiam, vel inobedientiam.
- 6 **A**N sit verum ibi predicari nunc, & non antea, quia tunc prænoscantur credituri, quod Massilienses conabantur probare etiam auctoritate S. Patris.
- 7 **A**N illi solum fuerint, predestinati, qui fuerant præsciti credituri, &c. & è contra.
- 8 **A**N de illa fide cuius initium Massilienses ponebant esse à nobis possit dici: Quid habes quod non accepisti?
- 9 **A**N Perseuerantia donum incipiat à Deo, vel à nobis.
- 10 **A**N hoc donum Perseuerantiae possit amitti, vel impetrari.
- 11 **A**N illud testimonium lib. Sapientiae c. 4. Raptus est, ne malitia sit libri canonici.
- 12 **A**N per fidem futuram aliqui dicantur predestinati.
- 13 **A**N id, quod excitatur per predicationem ad correctionem sit aliquid

- quid natura, vel aliquid gratie.
- 14 An posita certitudine Prædestinationis infallibili, vana sit prædicationis, & dolor de peccatis.
- 15 An stante dono Perseuerantie, quod aliquibus dicitur donari, alijs non, sit desperandum ijs, quibus non datur.
- 16 In quo sita sit differentia Primi hominis in statu innocentie ab eodem in statu Nature lapsæ, nam Massilienses reijciebant illam, quam Sanctus Pater docuerat in libro de Correctione, & Gratia.
- 17 An Prædestinati possint sua voluntate ammittere, & retinere donata.
- 18 An perseuerans possit esse non perseuerans.
- 19 An sit definitus numerus Prædestinatorum, vel Reprobatorum.
- 20 An illud vulgatum Axioma desumptum ex S. Paulo: Deus vult omnes homines saluos fieri, sit ita accipiendum, ut nullus omnino sit excipiendus, vel exceptus.
- 21 Quomodo cum voluntate, quam habet Deus ut omnes saluentur, & nullus pereat, stet quod non omnes saluentur, & multi pereant.
- 22 An illa testimonia Sacre Scripture de David, & Saule, que S. P. adduxerat in lib. de correctione, & gratia ad probandam necessitatem correctionis, & exhortationis, non obstante quod Deus inclinet corda hominum, probent intentum. Massilienses enim putabant non pertinere ad questionem.
- 23 An ad probandam gratuitam Dei electionem, & iustam reprobationem sit aptum argumentum discretio paruulorum, hoc enim Massilienses non patiebantur afferri, quod propterea dicebant à S. P. adduci, quod vellet esse incertum, & potius de eorum penis dubitari.
- 24 An ex lib. tertio de libero arbitrio cap. 13. reuerà habuerint sufficiens fundamentum Massilienses reprobandi ea, que postea S. P. scripsit de gratia, & Prædestinatione.
- 25 An expediat Ecclesie utilitati hæc Disputatio de Prædestinatione, & Gratia.
- His peractis petit temperari horum intentionem, & superari contradictionem, qui hoc excepto venerabantur in dictis, & factis Sancti Patris Auctoritatem.
-

EX sola igitur lectione harum se inter Massilienses, & S. Patrem epistolarum constat non fuisse solam disputationem de initio fidei,

dei, & bonorum operum, ut falso quidam arbitrantur, sed plures alias diuersas, & disparatas.

Ad prædictas epistolas horum SS. S. P. N. Augustinus respondit duobus libris, quorum primū inscripsit de Prædestinatione Sanctorum, alterum verò de Dono Perseuerantiæ. Horum semper fuit in S. Ecclesia indubitata Auctoritas, quamuis de his non fiat mentio in libris Retractationum, posteriores enim illis fuerunt, ut patet ex cap. 11. & duodecimo libri de Dono Perseuerantiæ. Inter modernos fit quæstio an in primo disputet de Prædestinatione ante, vel post præuisionem absolutam, vel conditionatam meritorum, vel demeritorum, & ipsius etiam peccati originalis, & utrum de Prædestinatione ad primam gratiam tantum, vel etiam ad gloriam. De intentione S. P. in discursu, & contextu controuersiæ constabit. In secundo libro per vigintiquatuor capita prosequitur intentum libri præcedentis, & totus est in eo ut ostendat totam seriem vitæ salutaris ab initio Fidei usque ad finem esse illius æternæ Prædestinationis executionem, & singillatim ad dubia proposita à prædictis Sanctis respondet, ut legenti, & conferenti illa cum prædictis libris manifestum est.

His peractis causa fuit delata ad S. Sedem Apostolicam, ut patet ex Epistola Decretali SS. Pontificis Cælestini Papæ pro Prosperi, & Hilario ad quosdam Galliarum Episcopos, in qua cap. 1. laudat intentionem Sanctorum Prosperi, & Hilarij, & Præsbyteros illos prædicta disseminantes, & docentes coercendos esse docet, ac imponendum esse silentium; capite secundo S. P. Augustinum tam in vita, & meritis, quam in doctrina ut optimū Magistrum commendat, quem nunquam sinistrae suspicionis rumor asperferit, & ut talem etiam à suis Prædecessoribus habitum fuisse testatur; in cap. 3. insinuat se in sequentibus sententias Africanorum Conciliorum velle proferri, quas suas fecerunt Apostolici Antistites, ut quid de gratia sentiendū sit contra nocentissimos liberi arbitrij Defensores, pateat, & ex illis nulla contradictionis ratio superfit illi, qui cum Catholicis credit, & dicit; in c. 4. statuit in Adæ præuicatione omnes læsos fuisse, nec quemquam nisi Christi Domini gratia posse saluari; in c. 5. quod nemo sit bonus suis viribus, seu per semetipsum, nisi participatione eius, qui solus Bonus est; in c. 6. quod nisi gratia Dei per quotidianum adiutorium iuuemur, insidias Diaboli, & humanos errores

rores vincere nō possumus; in c. 7. quod nemo nisi per Christum bene utatur libero arbitrio; in c. 8. quod omnia Sanctorum merita sunt dona Dei; in c. 9. quod omnis Sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo sit; in c. 10. quod Gratia Dei non solum peccata dimittat, sed etiam adiuvet ne committantur, & præstet ut lex impleatur nō solum facile, ut docebat Pelagius; sed etiam ut simpliciter necessaria; in cap. 11. quod omnes orationes S. Ecclesiæ Christi gratiam resonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur; in c. 12. quod gratiā Dei etiam Baptizandorum testetur instituta purgatio cum exorcismis, & ex sufflationibus ab eis spiritus abiguntur immundi.

Absoluit postea Epistolam docendo profundiores quæstiones se nec contemnere, nec necesse ha-

bere astruere, eo quod ad confitendam Dei gratiam, cuius operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credat quidquid secundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis scripta docuerunt, ut prorsus non opine- tur Catholicum, quod apparuerit præfixis sententijs contrarium.

Predicta huic Controversiæ præmittenda esse duxi, tum ut unusquisque videat quantum Auctoritati S. Patris in his difficultatibus detulerit S. Romana Ecclesia, tum ut cernatur quænam reuera sit germana S. P. sententia, tum etiam ne quisquam arbitretur esse de fide id, quod reuera de fide sancitum non est, cum Summus Pontifex remittat profundiores, & difficiliore quæstiones se non definire, sed contentum esse, ut prædicta Axiomata profiteantur.

A X I O M A P R I M U M.

De Existentiā Divinæ Prædestinationis.

Ex lib. de Prædestinatione Sanctorum. c. 10.

Quod dixi salutem Religionis huius nulli umquam defuisse, qui dignus fuit, & dignum non fuisse cui defuit, si discutatur, & queratur unde quisque sit dignus, non desunt qui dicant voluntate humana; nos autem dicimus gratia, vel Prædestinatione Divina.

D V B I V M.

An reuerà Deus prædestinauerit aliquos
ad gratiam, & gloriam.

Hoc nomen Prædestinationis tripliciter sumi posse communiter obseruant Theologi. Primo in lata significatione prout importat decretum cuiusque rei à Deo efficiendæ in tempore, quo sensu S. P. N. Augustinus Tract. 68. in Io: dixit: *Deus fecit futura prædestinando*, & lib. de Prædestinatione Ss. cap. 10. *Prædestinatione sua Deus ea præcæpit, quæ fuerat ipse factururus*; sic eam sumpserunt etiam alij SS. PP. sed eam tum Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis par. 2. cap. 21. tum etiam S. Th. art. 1. ad 2. generalem, non verò strictam esse doceant. Secundo sumitur etiam quandoque pro deputatione reproborum ad æternum supplicium; sic eam sumpsit etiam S. P. lib. 15. de Ciuitate Dei cap. 1. ac etiam S. Fulgentius lib. ad Monimum c. 13. 28, & 29, ac S. Prosper ad 10, & 11. obiectionem Vincen-tianam, nec non & Conciliū Valentinum cap. 3. vbi ait: *Fidenter fatemur Prædestinationem ele-*

ctorum ad uitam, & Prædestinationem impiorum ad mortem. Hæc etiam acceptio non est illa omnino propria, de qua in præsentibus quaeritur; damnatio enim æterna non est finis rationalis creaturæ, quam Prædestinatio ex communi consensu Theologorum propriè & rigorosè sumpta respicere debet. Tertio cum omni proprietate sumitur pro ordinatione creaturæ intellectualis ad æternā Beatitudinem, & in hoc sensu accipiendum est hoc nomen absolute prolaturum, vt sumit S. P. lib. de Prædestinatione Ss. l. de dono Perseuerantiæ lib. de Natura, & Gratia, & cum eo SS. Propter & Fulgentius, Magister in 1. dist. 40. & 41. & S. Th. pri. par. qu. 23. Hoc posito

Dico 1. de fide esse dari in Deo Prædestinationem in hac tertiâ acceptione; quod probatur primo Auctoritate S. Scripturæ ad Rom. c. 8. *Quos prædestinauit hos, & uocauit, &c.* & ad Eph. 1. *Prædestinauit nos in adoptionem filia-*

rum Dei per Iesum Christum, & in Act. Apostolorum c. 13. *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam eternam*, & alibi sepè sub alijs nominibus, & maximè electionis. Probatur autem ratione, quia ordinatio creaturæ rationalis in finè vitæ æternæ Prædestinatio appellatur; sed hæc ab æterno est in Deo, quidquid enim in tempore exequitur ab æterno in mente sua habet dispositum; ergò datur prædestinatio in Deo. Prob. potest secūdò quia nec volūtas Dei aliquid de nouo in tēpore vult, nec eius intellectus aliquid de nouo intelligit, seu disponit ratione immutabilitatis suæ; sed Deus in tēpore plures homines, & Angelos ad gloriā transmittit; ergò in suo intellectu, & volūtatē hoc disposuit, & decreuit, & hoc est quod appellatur propriè, & in rigore Prædestinatio; ergò ea in Deo datur.

○ Dices ex hoc sumere vim illud commune argumentum simile illi quo delusum fuisse quemdam Monachum narrat S. P. N. Augustinus lib. de dono Perseuerantiæ cap. 15; sub nomine tamen Præscientiæ factum refert his verbis: *Fuit quidam in nostro Monasterio, qui corripientibus fratribus cur quædā nō faciēda faceret, & faciēda nō faceret, respondebat: qualiscumque nunc sim, talis ero qualem me Deus futurum esse præscinit. qui pro-*

fectò & verum dicebat, ex hoc verò non proficiebat in bonum, sed usque adeò profecit in malum, ut deserta Monasterij societate fieret canis reuersus ad vomitum, & tamē qualis adhuc futurus sit incertum est. In materia Prædestinationis ab imperitis, vel prauis sic formatur: Si à Deo sum prædestinatus saluabor; si sum reprobus damnabor; quocumque ergò modo siue benè, siue malè vixero saluabor si sum prædestinatus, & damnabor si reprobatus sum.

Huic dilemmati, quod multos fefellit resp. falsam esse illam deductionem: si sum prædestinatus, quidquid fecero, saluabor; Si enim sumus electi à Deo ad gloriā, utique sumus electi non per quæcumque, sed solūm per bona opera comparandam; quemadmodū enim non statuit nisi per media idonea concedere finem in alijs rebus, siue supernaturalibus, siue naturalibus, vt v. g. sanitatem per medicinam, victoriam per strenuam pugnam, scientiam per diligentiam in studijs, sic etiam salutem æternam non nisi per bona opera; sicut enim ab æterno præuidit, & statuit fertilem futurum agrum si colatur, sterilem verò si non colatur, & sic de alijs, sic etiam præuidit, & prædestinauit te saluandum per mandatorū obseruantiam, non saluandum propter

pter eorum transgressionem, ut videre est apud S. Thomam qu. 23. art. 8. Vide de hoc argumento rectè differentem S. P. Augustinum loco citato de Dono perseverantiæ, ubi clarè ostendit quod etiam si virtutes sint dona Dei, nihilominus nō est frustrā exhortatio; ac propterea, licet Deus gratuitò decreverit ea dare, nihilominus in exequutione vult nostrum laborem, & industriam; sic & de alijs, quæ consequuntur Diuinam Prædestinationem, & sunt effectus ipsius esse philosophandum. Vide S. Prosperum lib. 2. de voc. Gentium cap. 36. & S. Gregor. 1.3. Dialog. c. 13.

Dico 2. fuisse maximè conueniens Deum homines prædestinare. Probatur primo quia conueniens est Diuinam Prouidentiam res in suos fines ordinare hoc enim

est munus ipsius; sed per Prædestinationem, quæ est veluti pars Prouidentia, siue Prouidentia supernaturalis, creatura intellectualis dirigitur in suum vltimum finem; ergò hoc est maximè Deo conueniens. Probatur secundo quia conueniens est quod Deus se communicet creaturis intellectualibus secundum omnes ordines, quibus potest se illis communicare; Bonum enim est sui ipsius diffusuum; Sed isti distinguuntur in ordinem Naturæ, Gratiæ, & gloriæ; ergò sicut est conueniens quod se communicet in duobus primis, & quod decreuerit sic se communicare, sic etiam est conueniens quod se communitet tertio modo, & quod decreuerit hoc facere, in quo constituitur vltimò ratio Diuinæ Prædestinationis.

AXIOMA SECVNDVM.

De Essentia Prædestinationis.

Ex lib. de Dono Perseuerantiæ cap. 10.

Prædestinatio est præscientia, & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur.

D V B I V M.

Quid sit Prædestinatio.

Verbum prædestinare, à quo nomē Prædestinatio desumptum, quod est idem ac Græcis προορίζω, Theologiæ proprium dicit S. Dionysius, hoc est Sacrae Scripturae, & importat aliquam antecessionem siue dignitatis, siue durationis, siue causalitatis, quæ exprimitur illa particula *præ*, & significat missionem, siue definitionem, aut decretum; verbum enim ipsum destino etiam apud Grammaticos significat tum animo statuere, & proponere, tum etiam designare ad aliquid, vel etiam transmittere; nam & nuncius ad Principem, & victima ad aras destinari dicuntur. In hoc posteriori sensu accipitur à S. Tho: qu. 23. & à Durando in 1. dist. 40. qu. 1; in priori verò à S. Hieronymo in c. 1. Epistolæ ad Ephesios, qui ait idem esse ac prædefinire, quod etiam videtur esse de mente S. Patris tum in hoc axioma; tum alibi sæpè, sic etiam Caietanus in epistolam ad Rom. cap. 8, & alij plurimi; & hic sensus videtur esse frequentior in Sac. Script. nā & verbum grecū *οφθαλμῶν*

latinus interpres ferè semper vertit definire; & propterea verbum προορίζω idem semper est prædefinire ut ex Actibus Apostolorum cap. 4. ex Epistola prima ad Cor. c. 2. & ad Eph. c. 1. patet.

Diuersimodè etiam fuit definita à Scholasticis Prædestinatio; nam & S. P. N. lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. hanc aliā dedit: *Prædestinatio est gratiæ preparatio*, quam sequitur, & explicat Magister in primo Sent. dist. 40. S. Thomas pri. par. qu. 24. art. 1. tertiam tradidit sic: *Prædestinatio est ratio transmissionis creature rationalis in vitam eternā*. Quarta est Scoti in primo dist. 40. quæst. 1. *Prædestinatio est electio creature intellectuales, vel rationalis ad gratiam, & gloriam*. Quinta est eiusdē Scoti in 3. dist. 7. qu. 3. sic: *Prædestinatio est præordinatio alicuius ad gloriam principaliter, & ad alia in ordine ad gloriam*, quam tradit etiam S. Bonaventura in pri. dist. 40. art. 1. qu. 23. & noster Greg. Arim. c. 16. qu. 1. Sexta est Durandi in primo dist. 41. qu. 1. *Prædestinatio est directio crea-*

sura rationalis in vitam eternam.

Septima est Molinae pri. par. ad qu. 23. S. Thomæ sic: *Prædestinatio est ratio ordinis finis, & medi-
diorum, quibus videt creaturam in-
tellectualem perducendam in vitam
eternam cum proposito eundem or-
dinem exequendi*; Huic similis
est illa, quam tradit Becanus pri.
par. c. 14. qu. 2. imò coincidit cum
ea. Octava est Bellarm. l. de Gra-
tia, & libero arbitrio: *Prædesti-
natio est providentia Dei, qua certi
homines ex massa perditionis mise-
ricorditer selecti per infallibilia
media in vitam diriguntur eternam.*
Hæc tamen non est de Prædesti-
natione in tota sua latitudine, sed
solum Prædestinationem hominum
explicat. Ex hac definitionum
diuersitate orta est in Scholis cō-
trouersia, in quo præcipuè actu
essentialiter illa consistat, an scilicet
in actu intellectus, vel in actu
voluntatis, vel in utroque simul.
In hac controuersia sunt tres
præcipuè sententiæ. Prima est
S. Thomæ loco citatur; Alensis
pri. par. qu. 28. memb. 1. Caie-
tanus, & Durandus in 1. dist. 41.
qu. 1. contendunt esse formaliter
actum intellectus, quem Thomi-
stæ præcipuè recentiores volunt
esse actum imperij consequentem
electionem, qui exprimitur verbo
imperatiuo; Durandus verò, &
alii esse actum iudicij de medijs,

per quæ electus est perducendus
ad vitam eternam. Secunda sen-
tentia est Scoti in primo dist. 40.
qu. vnica, qui vult formaliter ef-
se actum voluntatis, quo Deus
eligit ad gratiam, & gloriam; sic
etiam S. Bonaventura ibid. art. 1.
qu. 2. Gregorius Ariminensis qu.
1. art. 1. Vasquez prima par. di-
sp. 87 c. 3. Tertia Sententia est
nostri Beati Egidij, Alensis,
Marfilij, Petri de Terrantasia, &
plurim modernorum, cum qui-
bus sentiunt Alexander Pefantius
in primam par. S. Thomæ ad qu.
23. Disp. 2. & Ludouic⁹ Caspen-
sis Tomo. 1. Tract. de Prædesti-
natione disp. 1. Sect. 3. & 4. asse-
rentium Prædestinationem essen-
tialiter includere vtrumque actum,
idest Intellectus, & Voluntatis.

Præmitto solutioni hanc quæ-
stionem magna ex parte esse de
voce potius, quàm de re; cū enim
omnes in prædestinatione inclu-
dant tam iudicium de medijs,
quàm propositum ea conferendi,
& ambigatur solum de directo,
& principali significatione, vnus-
quisque loquitur secundum sua
principia de principatu inter in-
tellectum, & voluntatem; quam
etiam quæstionem puto esse de
voce, cum id, quod deest vni
potentiæ compensetur alia perfe-
ctione, quæ deest alteri. Dixi
ex magna parte, nam cum illis,
qui

qui tenent esse formaliter, siue essentialiter actum imperij, puto esse quæstionem de re. Propterea

Dico 1. Prædestinationem non consistere formaliter in actu imperij. Prob. 1. quia communiter ab alijs extra Scholam Thomistarum recentiorum non admittitur, nec etiam in nobis talis actus imperij, qui sit actus intellectus, quo posita electione applicemur ad operandum; secundo quia etiam si concederetur in nobis, non tamen esset propterea admittendus in Deo, cuius voluntas est efficacissima, & seipsa immediatè operatiua.

Dico 2. Prædestinationem formaliter includere tam actum intellectus, quam actus voluntatis quib' prænoscur, & intèditur finis & quib' disponuntur media ad salutem adiuncto proposito de eisdè in tempore conferendis. Hæc est expressa sententia S. P. Augustini in sua definitione pro Axio-mate posita; dicendo enim: Prædestinationis est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur, apertè includit in essentia illius actum intellectus, qualis est Præscientia, & actum voluntatis, qualis est præparatio. Probatum etiam ratione, quia Prædestinatio est pars Prouidentia,

vt admittit etiam S. Tho: prouidentia autem ipsa etiam ex vi nominis, vt obseruat etiam S. Boetius Seuerinus lib. 4. de consolat. physica prosa 6. dicit essentialiter actum intellectus, cum dicatur prouidentia, quasi porò, idest vltra videntia; vnde definitur ab eis quod sit Diuina ratio in Summo Principe, qua cuncta disponit; ab alijs verò quod sit ratio seu conceptio ordinis rerum in suos fines in Diuina mente existens cum proposito exequendi, Vnde & Angelicus Doctor prima par. qu. 22. art. 1. docet eam esse partem prudentia; Quod verò includat actum voluntatis probatur, sicut etiam prouidentia dicit aliquam intentione finis, & executionem mediorum, quæ non possunt esse sine actu voluntatis, Quapropter cum S. Th: dicit Prædestinationem esse rationem transmissionis creaturae rationalis in vitam æternam, non excludit actum voluntatis, sed ad summum primum locum tribuit actui intellectus; & fortè propterea alij, cum dixissent eam esse rationem ordinis, siue mediorum, quibus Deus cognoscit creaturam rationalem ad Beatitudinem perducendā, addiderunt cum proposito ea conferendi, siue exequendi.

Hic obiter aduerto falli Gabrielem qui in primo dist. 41. qu.

vnica contendit Prædestinationem non significare aliquid in Deo per modum actus secundi, sed solum importare Deum, & connotare vitam æternam, quam daturus est in tempore, ita vt si Deus absque vllis medijs illam conferret, saluandus posset dici Prædestinatus; nã ex omnium aliorum Doctorum suffragio, & definitionibus constat eã versari potissimum circa media ad salutem, quod clarè docuit S. P. N. Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 10, dum inter gratiam, & Prædestinationem ponit hoc discrimen quod Prædestinatio est gratiæ præparatio, ipsa verò Gratia est ipsa donatio illius, quod præparatũ est, quæ fit in tempore, & est de Prædestinationis effectus.

Si quæras quænam sit illa sciëntia, vel quis sit ille actus intellectus, qui includitur in Prædestinatione, respondeo non esse sciëntiam visionis, seu liberã, hæc enim est purè speculatiua, sed esse sciëntiam simplicis intelligentiæ, & scientiam futurorum conditionatorum, qua videntur in Diuinis Idæis media possibilia, ac etiam eorum effectus sub tali, & tali ordine Diuinorum decretorum.

Dices cum Scoto 1. loco citato in Scriptura: Prædestinatio vocatur electio, propositum, & prædefinitio; sed hæc omnia de for-

mali important actum voluntatis; ergo &c. Resp. aliqui falsum esse quod in Scriptura Prædestinatio appelletur illis nominibus, sed in tantum prædestinatos dici electos, & dilectos, in quantum prædestinatio habet adiunctam electionem ad vitam æternã, & dilectionem specialem Dei; sed puto hos falli, nam S. Pater ex Sacra Scriptura ferè semper pro eodem accipit electos, ac prædestinatos, & propositum, ac prædefinitioem ad vitam æternam, ac prædestinationem, vt est clarum ex libris de Prædestinatione Sanctorum, & de Dono Perseuerantiæ, & alibi sæpè. Vnde aptius arbitror responderi posse ibi non assignari totum constitutum, siue quidquid essentialiter ingreditur Prædestinationem, sed solum vltimum constitutum, quod tamẽ in suo significato connotat actum intellectus, cum nequeat esse actus voluntatis, qui non præsupponat actum intellectus, quemadmodum cum accipitur rationale pro toto homine, quod licet non significet animalitatem, tamen eã connotat, vel de materiali importat.

Dices 2. cum eodem: Prædestinatio supra Prouidentiam addit efficaciam; sed hæc est à voluntate; ergo hæc est formale constitutum illius. Resp. hoc argumentum probare quidem ac-

tum voluntatis esse de formali cōstitutio prędestinationis, nō verò esse adęquatum constitutum, quod patet in exemp.o mox allato de rationali solitarię sumpto, quod est quidem de formali constitutio hominis, non verò adęquatum constitutum eiusdem. Rectę ergo, & acutę S. P. includit vtrumque actum, Pręscientiam videlicet, & pręparationem vt adęquatę explicaret totam essentiam prędestinationis.

Occasione huius argumenti disputant aliqui an efficacia in actu Diuinę Prędestinationis accipienda sit in ordine ad collationem mediorum, vel solum in ordine ad assequutionem finis; Deus enim tam rebus naturalibus, quàm creaturę rationali largitur media apta ad consequutionem sui finis. Aliqui respondent quibusdā creaturis rationalibus Deū largiri media, quibus efficacitę finem supernaturalę consequantur, & has dici prędestinatas, aliquibus verò solum sufficientia, quę non ad Prędestinationem, sed ad Prouidentiam communę spectant. Cōtra hanc doctrinam arguit Caietanus in Comment. art. 1. qu. 22. primę partis quod hoc esset ponere imperfectionem in Deo, nā esset idem ac dicere quod applicat media ita debilia, vt finem nō consequantur, & propterea dicen-

dum esse Diuinam Prouidentiam semper assequi suum finem, & ex hac parte nullam esse differentiam inter Prouidentiam, & Prędestinationem. Contrā instant aduersarij: Hoc quod est aliquas creaturas rationales non consequi suum finem prouenit in illis defectu earum, quarum libertatę cum Deus nolit lædere, finit vt obtemperent, vel non obtemperent proprio arbitrio, quę gratię excitanti ad meritū vię æternę nolunt respondere; ex quo tamē nō sequitur falli Diuinā Prouidentiam; hæc enim respicit efficacitę applicationē mediorū, quę applicātur quidē efficacitę iuxta dispositionē eternam, quę licet non obtineant semper eum finem, ad quem ordinantur, obtinent tamen aliquē. Hęc doctrina non omninō placet cum opponatur menti S. P. Augustini, & S. Tho: qui omninō volunt etiā ipsa media habere in se efficaciam saltem vt subsunt Diuinę voluntati; Deus enim est, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate sua, & nostris voluntatibus præbet vires efficacissimas, & gratiam victricę, ac inuictę; propterea in hoc pūcto assentior horū SS. Doctrinę, quę latius explicabitur ii. Tract. de Gratia.

Quæri hęc solet in quo Prędestinationis differat à Prouidentia, & ad eam comparetur. Resp. commun-

munitè differre, & comparari ad eam vt partem ad totum. Sic docent S. Tho: qu. 6. de Veritate, Durandus in primo dist. 40. qu. 1. Capreolus ibidem, & alij; est tamen difficultas an se habeat ad illam vt pars subiectiua, an verò vt pars obiectiua solum; aliqui enim docent esse veluti partē subiectiuam, & sic differre ab ea vt minùs commune à magis communi, cum Prædestinatio sit directio creaturæ rationalis in finem supernaturalem; prouidentia verò directio cuiusque rei in suum finē. Caietanus è contra in commento articuli primi qu. 23. primæ partis docet esse solum quasi partē obiectiuam, quatenus scilicet versatur circa partem obiecti ipsius Prouidentia, quod etiam videtur esse de mente S. Thomæ in dicto articulo, cum ait esse partem Prouidentia quoad obiectum; quia prouidentia Diuinæ subiacent omnia quantum ad finem; quod aliqui probant ex eo quod Prouidentia non dicit rationem communem abstractam ab hac, & ab illa veluti specie prouidentia, quæ de illis prædicetur, quia nulla ratio abstracta existit à parte rei, vt ve-

rè existit prouidentia Dei, sed dicit dispositionem mediorum in ordine ad finem existentē in mente Dei, cuius veluti pars est Prædestinatio quatenus versatur circa finem supernaturalem, (& media supernaturalia) siue ordinata ad vitam æternam, de qua potest quidem prædicari ratio prouidentia in communi, sed nō potest prouidentia vt existens in Deo, eo modo, quo illa pars Physicæ, quæ dicitur scientia de cælo, non est pars subiectiua physicæ, quæ versatur circa corpus naturale, sed est pars integralis considerans eiusdem partiale obiectum. Prouidentia igitur solum respicit finem naturalem, & directionem in eundem, vel si magis placet, respicit quoscunque fines, & distinguitur à Prædestinatione vt includens ab inclusio; & hoc arbitror voluisse S. Patrem lib. 13. de Genesi ad litteram cap. 9. cū ait; *Gemina est operatio Prouidentia Diuinæ, partim naturalis, partim voluntaria, naturalis quæ lignis, & herbis dat incrementum; voluntaria verò per Angelorum opera, & hominum.*

AXIOMA TERTIVM.

Prædestinatio est actus intellectus, & voluntatis Dei.

Ex Prefatione Psalmi 150.

P *Prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto apud ipsum
in eius præscientia.*

D V B I V M.

**Vtrum Prædestinatio ponat aliquid
in Prædestinato.**

Ratio dubitandi est, quia ex
supradictis Prædestinatio
non dicit solum actum intellectus,
sed etiam voluntatem efficacem
conferendi tam media, quam fi-
nem; & propterea non videtur
posse stare id, quod S. P. docet
in Aximate, & consequenter ad
eius doctrinam S. Tho: art. 2. qu.
23. primæ partis, & cum eo com-
muniter Thomistæ, & alij, videli-
cèt Prædestinationem nihil pone-
re in prædestinatis, sed solum in
prædestinante, quod etiam do-
cuerat de Prouidentia qu. 22. art.
1. estò exequutio prædestinatio-

nis passivè accepta aliquid ponat
in eis.

Aliqui moderni respōdent apud
D. Thomam nomine prædestina-
tionis venire solummodo actum
intellectus, qui formaliter signifi-
catur per illud; nomine verò exe-
cutionis venire actum volunta-
tis, qui consequitur ad actum in-
tellectus, in quo adequatè quoad
essentiam stat tota ratio prædesti-
nationis. Hæc tamen responsio
non satisfacit, primo quia S. Pa-
ter in definitione essentiali inclu-
dit non solum actum intellectus,
sed etiam actum voluntatis, ut su-
prà

præ demonstratum est. Secundo quia etiam S. Thomas loquitur de Prædestinatione secundum totam suam rationem completam, quæ includit necessario actum voluntatis; nam & ipse S. Tho: in Opusculo de Prædestinatione cap. 1. ait: *Quamvis Prædestinatio supponat actum cognitionis, nominat tamen actum voluntatis eligentis ad ea, quæ sola gratuita voluntate conferuntur.* Propterea alij respondent S. Tho: loqui quidem de Prædestinatione quoad terminum intrinsecum, & solum quatenus est actio immanens, non verò quatenus est actio transiens in alium, quæ responsio potest applicari etiam Auctoritati S. Patris.

Contra tamē est, quod dato hoc esset etiam æquē negandum de executione actiue sumpta, quod poneret aliquid in Prædestinato, siue, quod idē est, ac quod causaret executionem passivā in creatura; nam quoad terminum intrinsecum est eadem ratio de Prædestinatione, ac de executione activa.

Dicendum igitur est cum alijs & S. Patrem, & S. Thomam loqui de Prædestinatione Dei, & executione per analogiā ad no-

stros actus immanentes, demptis tamen imperfectionibus; nos enim primo concipimus, & intendimus finem, secundo concipimus, & eligim⁹ media, & postea 3. volumus exequi concepta, & electa, siue intenta, de quibus deliberatum est à nobis, & tunc rem ad extrā ponimus vi illius tertiæ voluntatis, non verò prioris. Quapropter nostro concipiendi modo possumus ponere hunc ordinem in actibus Divinæ Prædestinationis, ut primo prænoscat, & intendat efficaciter finē, secundo præsciat, & eligat media ad salutem, tunc tertio actu voluntatis efficaci illa exequatur, & per hunc ponat in re illa media, qui tamen tertius actus non ingreditur quidditatem Prædestinationis. Quod si non placet multiplicare tot actus, dic in ratione formali Prædestinationis solum includi actus Intellect⁹, & Voluntatis quatenus sunt æterni, & immanentes præcisè, & hos nihil ponere ad extra; quatenus verò habet adiunctam voluntatem exequentem, & executionem ipsam, ponere aliquid ad extra, nempe effectus Prædestinationis, de quibus in sequenti dubio.

AXIOMA QVARTVM.

*De Effectibus Prædestinationis.**Ex supradicta Præfatione in Psal. 150.*

Sic ad eternam, beatamque tendimus vitam: Primitus peccata nostra damnando, deinde bene viuendo, ut post condemnatam vitam malam, gestamque bonam, mereamur eternam; secundum propositum enim occultissime Iustitiæ, Bonitatisque suæ Deus quos prædestinavit, illos & vocavit, & quos vocavit ipsos, & iustificavit, quos autem iustificavit ipsos & glorificavit. Prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto apud ipsum in eius præscientia. Tria verò reliqua in nobis sunt vocatio, Iustificatio, & glorificatio. Vocamur prædicatione Penitentiae, &c. Iustificamur in vocatione misericordie, & timore iudicii &c. Vocati renunciamus Diabolo per Penitentiam, ne sub iugo eius remaneamus. Iustificati sanamur per misericordiam, ne iudicium timeamus; Glorificati transimus in vitam eternam, ubi Deum sine fine laudamus.

DVBIVM.

Quinam sint effectus Prædestinationis.

Septem sunt, de quib⁹ fit questio an inter effectus Prædestinationis numerentur. Primum est vocatio cum omnibus donis gratiæ, quæ iustificationem præcedunt. Secundum est iustificatio tam ea, quæ interrupta per peccatum, quam ea, quæ est cō-

tinuata vsque ad mortem. Tertium est glorificatio, idest ipsa assequutio gloriæ. Quartum est peccatum, ex quo Prædestinatus sumit occasionē profectus. Quintum est permissio talis peccati. Sextum est bonus vsus liberi arbitrij. Septimum est de omnibus

bus alijs bonis naturalibus, quæ aliquo modo conferunt ad salu-

tem. Hoc eodem ordine de singulis resoluo quæ sentiam.

De Vocatione.

Gabriel Vasquez disp. 93. in primam partem ca. 1. num. 2. §. Secundo ait: de vocatione docuit Bonaventura non esse effectum Prædestinationis, sed Prædestinationem à iustificatione incipere; ideòque causam aliquam, & meritum congruum Prædestinationis concessit, tamen non ex nobis, sed ex gratia vocationis Dei. Tribuit hanc sententiam illi eo quod, licet in primo distinctione 41. ubi Sanctus Doctor de Prædestinatione, & eius causis, & effectibus ex professo agit, nihil de hoc puncto dicat, nihilominus in 4. dist. 15. pri. par. dicto art. 1. q. 5. concedit meritum congruum iustificationis, ex quo arguit Bellomontanus etiam iuxta ipsius principia philosophando, concedendum esse meritum Prædestinationis, & quia meritum non potest esse respectu primæ vocationis, quæ est radix meriti, dicendum esse vocationem non esse effectum Prædestinationis. Verum, cum S. Bonaventura in nullo ex citatis locis, nec alibi de hoc puncto loquatur, non videtur cur ei sit tribuenda hæc sen-

tentia; quod enim adducit Vasquez ex l. 4. Sententiarum solum conuincit S. Bonaventuram secundum ipsum dari meritum respectu alicuius effectus prædestinationis, quod est verissimum; nam respectu glorificationis certum est dari meritum de condigno, & nihil repugnare, quo minus opera bona subsequenter vocatione gratuita, & præcedentia iustificationem dicantur meritum de congruo ipsius iustificationis. Secunda Sententia est Ocam, & Gabrielis Biel in 4. dist. 41. quæ unica, ubi sicut contendunt solum vitam æternam esse effectum Prædestinationis propriè dictæ, ita per consequens dicunt neque vocationem, neque iustificationem habere hanc rationem. Hæc opinio communiter censetur falsa, & parum consona Sac. Script. & S. P. nam ad Rom. 8. statim post actum Prædestinandi ponitur vocatio, ut primus effectus ipsius, ait enim Apostolus: *Quos Prædestinauit hos, & vocauit, &c.* Secundo repugnat S. Patri N. Augustino, cuius auctoritas in materia de Gratia, & Prædestinatione est irrefragabilis,

lis, ut notavit Bellarminus, nam & in Axiomate adducto, & in libro de Prædestinatione SS. cap. 16. & cap. 17. apertè ponit vocationem esse Prædestinationis effectum, ait enim: *Vocat Deus Prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra Prædestinati unici Filij sui.* &c. per totum; repugnat etiam rationi, nam, cū Prædestinatio sit Præscientia, & Præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur, quis negare potest inter hæc beneficia locum habere vocationem saltem efficacem, cum inter beneficia supernaturalia primum teneat locum?

Dices pro Okamo: ille est effectus Prædestinationis, qui non est communis Prædestinatis, & reprobis; sed vocatio, ac etiam iustificatio sunt communes nō solum Prædestinatis, sed etiam multis reprobis; ergo non sunt effectus Prædestinationis, sed communis Propiditæ. Resp. tamē communiter hoc argumento solū, & ad summum probari non omnem vocationem esse effectum Prædestinationis, quod non obscurè docuit etiam S. Pater dicto cap. 16. de Prædestinatione SS. ubi, cum dixisset: *vocat Deus Prædestinatos multos filios suos, &c.* ut supra, statim subdit: *non ea vocatione, qua vocati sunt, qui voluerunt venire,*

ad nuptias, &c; sed non convinci propterea eam vocationem, quæ confert ad glorificationem, non esse effectum Prædestinationis; hoc enim non habet locum in reprobis propter gratiæ interruptionem, quæ finaliter non est reparanda.

Ad huiusmodi vocationem reducuntur etiam externa motiva, quæ iuvant, & mouent ad bene operandum, ut sunt miracula, Prædicationes, Sacrorum librorū lectiones, & alia huiusmodi, quæ etiā à Pelagianis vocabantur Gratiæ, ut patet ex S. P. N. Augustino epistola 105, & 106, & alibi.

Dicendum igitur est vocationes efficaces Prædestinatorum, ad quas consequitur iustificatio, seu collatio gratiæ sanctificantis, quæ non interruptitur per peccatum, esse effectum prædestinationis, quod sufficienter manet probatum ex adductis contra Okamū, & Biel.

Dubium est: an etiam vocationes inefficaces in electis sint effectus Prædestinationis. In hoc puncto tres præcipuas reperio Sententias. Prima est Vasquez loco cit. num. 5. Valentia, & Becani pri. par. c. 14. num. 5. qui negat absolute. Secunda est plurimum Thomistarum, qui absolute concedunt. Tertia est aliorum recentiorum Thomistarum, quos

suppresso nomine citat Gonet Disput. 3. art. 2. §. 2. De Prædestinatione, qui restringunt ad eas vocationes, quæ excitatæ denuò in memoria aliquo modo conferunt ad alios effectus.

Ratio dubitandi oritur magna ex parte ex diuerso modo, quo assignantur conditiones requisitæ ad hoc vt aliquid sit Prædestinationis effectus; Aliqui enim, cū quibus tenet Gonet loco cit. art. 1. §. 1. putant requiri, & sufficere tres. Prima quod causetur à Deo; Secunda quod causetur ex intentione efficaci dandi gloriam. Tertia quod de facto cōducatur ad eius assequutionem. Becanus loco citato vult ad vocationem, vt sit effectus Prædestinationis, necessariò requiri vt nō interrumpatur peccato mortali, sed cum alijs effectibus ad finem vsque sit connexa, & prætereà quod homo illi cooperetur per consensum liberi arbitrij. In hoc puncto placet resolutio Caspensis tomo primo Tract. de Prædest. Disput. 3. Sect. 5. §. 22. vbi statuit 1. Omnem, & solam illam vocationem esse effectum Prædestinationis, quæ re ipsa iuuat ad effectum glorificationis, seu consequutionis vitæ æternæ; quod probat, quia ea, quæ re ipsa non sortitur effectum, non tribuitur à Deo ex efficaci intensione gloriæ; aliàs enim

frustraretur Diuina intentio efficax; quod confirmat ex S. P. N. Augustino, qui epistola 106. ad Bonifacium docet Prædestinatorū esse propriam vocationem secundum propositū; & ob hanc causam antonomasticè sic vocati dicuntur electi, & eo nomine distinguuntur à reprobis; Sed hæc vocatio semper sortitur effectum; ergò hæc sola est effectus Prædestinationis: Secundo docet nullam, vel raram vocationem tribui Prædestinato, quæ non sit effectus Prædestinationis, quod probat, quia omnes etiam illæ, quibus Prædestinati resistunt, sortiuntur aliquem effectum saltem disponendi ad hoc, vt facilius consentiant ad sequentes vocationes; siue vt memoria præcedentiū vocationum, quibus restitit, concipiat confusionem, & animum obtemperandi, vt factum est in S. P. Augustino vt refert ipse lib. 8. Conf. c. 12. illis verbis: *Quamdiu, quamdiu, cras, & cras*; durius est enim contra repetitos, & crebros stimulos recalcitrare. Propterea censeo duas illas conditiones à Becano assignatas fuisse gratis excogitatas, ac proinde etiam prædictas vocationes esse verè effectus Prædestinationis, cū omnes sint viles Prædestinatis. & illos iuent ad comparandam gloriam de facto, quod non faciunt

ciunt vocationes reproborum; ac communis Prouidentia, illæ verò proinde hæ manent intra effectus sunt Prædestinationis germina.

De Iustificatione.

DE iustificatione numquàm interrupta, sed perseuerante vique ad mortem inclusiue nullus alius dubitat præter Okamum, & Biel; immò non videtur posse tutò negari salua Auctoritate Sancti Pauli ad Rom. 8: *Quos prædestinavit hos & vocauit, quos vocauit hos & iustificauit &c.* præterquamquod talis iustificatio includit Perseuerantiam, quæ est vltimum medium ad salutem, & per quam prædestinati à reprobis maximè distinguuntur.

Difficultas est de illa, quæ interruptitur per peccatum mortale. Ratio potissima dubitandi est, quia Prædestinatio est peculiaris Prouidentia circa electos; ac proinde non potest statui pro effectu proprio ipsius id, quod est commune reprobis, & electis, quemadmodum dictum est de vocatione. Sed talis iustificatio est communis vtrisque; ergò nō ad Prædestinationem, sed ad communem prouidentiam spectat. Hoc tamen non obstante, & alijs, de quibus infra.

Dico etiam talem iustificationem, & merita, quantumuis per

peccatum interrupta, esse effectus Prædestinationis in Prædestinatis. Probatur quia quidquid efficaciter confert ad gloriam, vel ad augmentum gloriæ est effectus Prædestinationis; Prædestinatio enim versatur circa media efficacia gloriæ, & talia media conferuntur in tempore ex vi Prædestinationis; sed iustificatio, & merita præcedentia peccatum in reparatione gratiæ cōferunt ad augmentum gratiæ, & gloriæ; Gratia enim, quæ confertur in reparatione, non confertur solum iuxta dispositionem præsentem, sed etiam iuxta merita antiqua, vt dicitur in Tractatu de Gratia; ergò huiusmodi iustificatio, & talia merita sunt effectus Prædestinationis. Hinc

Ad rationem dubitandi supra adductam resp. interruptionem iustificationis per peccatum esse quidem communem quibusdam reprobis cum quibusdam Prædestinatis; at interruptionem cum reparatione esse propriam Prædestinatorum, & idcirco illam priorem iustificationem coniunctam cum hac posteriori, quæ est reparatio, esse

esse effectum Prædestinationis. Si dicas ergò hoc modo sola reparatio est effectus Prædestinationis, cum huic, & non primæ iustificationi correspondeat glorificatio, respondetur negando illationem. Ad probationem respondetur quod in reparatione correspondent alij gradus gratiæ, & gloriæ, qui nõ responderent nisi præcessissent illa prior iustificatio, & illa merita.

Dices 1. Talis iustificatio nec est medium efficax ad salutem, nec est connexa cum intentione efficaci aliorum mediorum; Neque enim putandum est Deum permittere Prædestinatis, ut gratiam amittant per peccatum cum hac intentione ut postea illam reparent; nam hoc modo videretur intendere peccatum; ergò non potest esse effectus Prædestinationis. Respondetur negando antecedens, nam est medium efficax quatenus præsupposita intentione finis habet necessariò adiunctam voluntatem reparationis, qua posita confert ad augmentum gloriæ; neque ex hoc sequitur Deum intendere peccata, sed solum ea cognoscere, & permittere, & supposita tali cognitione, & permissione intendere efficaciter reparationem.

Dices secundo cum Vasquez pri.par. Disp. 93. c. 3. si ista pertinerent ad effectus Prædestinatio-

nis, sequeretur totum effectum Prædestinationis Adæ non esse ex meritis Christi Domini, quod probatur quia gratia illa, quæ fuit ipsi collata in statu innocentiae, nõ fuit ex meritis Christi, quod maxime militat contra Sententiã SS. DD. Augustini, & Thomæ, qui tenent Incarnationem Christi non fuisse Prædestinatam nisi post præuisum Adæ peccatum; certum est enim merita Christi non applicari Prædestinatis nisi præuisa Passione Christi Domini, quæ passio non fuit nec præordinata, nec præuisa nisi præuiso peccato primi Parentis, &c; & consequenter gratiã, & innocentiam per tale peccatum amissas fuisse in Adamo independentè à meritis Christi, & ideo non posse esse effectum Prædestinationis. Propterea putat idem Bellomontanus tam iustificationem, quàm merita quantumvis magna præcedètia peccatum mortale esse quidem effectus gratiæ Dei, & Providentiæ communis, sed nullo modo Prædestinationis; ac proinde Deum æquè se habere ergà Prædestinatos, & reprobos usque ad instans reparationis non interrumpendæ per mortale in electis. Resp. communiter Gratiam collatam Adamo potuisse pendere à meritis Christi, ut reparatam, esto non potuerit pendere ut primò collata, & sic fuisse ef-

se effectum Prædestinationis obtentū per Christum quatenus per eius merita data fuit Adamo vocatio efficax, qua disponderetur ad gratiam, & resurgeret ad iustitiam præcedentem, sinè qua vocatione gratia illa prima nihil ipsum iuuasset ad gloriam; neque est inconueniens quod aliquis gradus gratiæ, & gloriæ collatus Adamo nō innitatur per se meritis Christi, sed puræ misericordiæ Dei, quæ statuit propter gratiam aliquandò collatam independentèr à meritis Christi conferre tale augmentum gratiæ, & gloriæ, vide Io: Baptistam Gonnet Disp. 3. art. 2.

Dices tertio: gratia ammissa per peccatum mortale, quæ dicitur reparata per pænitentiam, non est eadem numero, sed solū eadem specie iuxta communem omnium sententiam; ergò prima illa gratia non influit in gloriam, & consequenter nō est effectus Prædestinationis, sed solū illa secūda. Resp. sufficere quod sit eadem moralitèr, & æquivalentèr, ac etiam formalitèr, licèt entitati- nē, & materialitèr non sit eadem; maior enim gloria ei correspon- det, quàm corresponderet si nun- quam illa prior præcessisset.

Dices 4. Gratia primo collata, & ammissa non valet ad glorifi- cationem, nisi vt per pænitentiam restituta; ergò non vt primo col- lata est effectus prædestinationis, in quo consistit punctus difficulta- tis, sed solū vt recuperata. Resp. distinguēdo antecedens: si par- ticula vt reduplicat conditionem requisitam, concedo antecedens; si reduplicat rationem formalem, nego antecedens, & consequen- tiam; quemadmodum enim in hac propositione: Ignis non calefa- cit nisi vt applicatus, est vera si ly, vt, reduplicet conditionem ap- plicationis, falsa si reduplicat ra- tionem formalem, sic etiam in præsentī si ly, vt, importet condi- tionem requisitam, sine qua gra- tia non influit in gloriam, est ve- rissimum gratiam interruptam nō valere nisi vt reparatam; Si au- rem exprimat, & importet ratio- nem formalem augmenti talis va- loris, & influxus est falsum, hic enim non est à pænitentia vt à causa, hæc enim se habet solū vt remouens prohibens, sed ha- betur à iure, & à proportionē, quam habet gratia sanctificans re- spectu gloriæ.

De Glorificatione.

DE hac etiam diuersimodè sentiunt Doctores; nā tria de hoc pūcto inuenio diuersa placita. Primum Ocam, & Gabrielis, qui, vt suprà retuli, volūt solam esse effectum Prædestinationis, quibus iam satisfactum est. Secundum est Durandi, qui in primo dist. 41. qu. 2. num. 10. negat glorificationem esse vllō modo effectum Prædestinationis. Tertium est Caietani in Comm. art. 1. q. 22. primæ partis, Vasquez ibidem, & cum illis communiter recentiorum, quod probant primo ex illo ad Rom. 8. *Quos prædestinavit, hos & vocauit, & quos vocauit, hos & iustificauit, & quos iustificauit, illos & glorificauit*; nā si hoc postremum intelligatur de gloria æterna, vt intelligitur à S. P. N. Augustino, & in Axiomate, & in lib. de Prædestinatione Sanctorū cap. 17. vbi exponens hunc textum ait: *ipsos & glorificauit illo utique fine, qui non habet finem*. A S. Fulgentio lib. 1. ad Monimū, sic etiam ab Adamo, & communiter ab expositoribus illius loci tam Scholasticis, quam scripturalibus negari non potest glorificationem numerandam esse inter effectus, sicut ex vi illius numera-

tur pro primo vocatio. Scio quod S. Io. Chrysostomus ibi eum exponit de gloria, quæ in præsentī vita confertur electis per gratiam adoptionis, per tolerantiam laborum, & tentationum; sed tamē prior expositio est magis plausibilis in Scholis, quæ tamen nō excludit hanc aliam; potuit enim Spiritus Sanctus intendere vtrumque. Probatur secundò ratione, quia prouidentia cui⁹ est pars Prædestinatio, non solū respicit ordinationem mediorum, sed etiam allequutionem finis, vt obseruant Caiet. & Vasquez; ergò etiam Prædestinatio. Probatur 3. quia vt aliquid sit effectus prædestinationis, sufficit si dependeat ab ea Præsentia, & voluntate, in qua dictum est consistere Prædestinationem; sed glorificatio est illud potissimum beneficium, quo finalitèr liberantur quicumque liberantur, quod sicut in illa est ab æterno præuisum, & præparatum, sic est in tempore collatum; ergò habet quidquid requiritur ad hoc vt sit effectus Prædestinationis.

Dices 1. Prædestinatio est pars Prouidentiae, Prouidentia verò est pars Prudentiae; sed hæc versatur
circa

circa media, & non circa finem; ergo & Prædestinatio. Ideoque cū glorificatio sit finis Prædestinationis extrinsecè solum illā respiciet, & vt quid præsuppositum, & præintendum. Resp. aliqui directè, & immediatè versari circa media, indirectè verò, & mediatè circa finem, & sic præsupponi ordine intentionis, non verò ordine executionis, secundum quem pendet à Prædestinatione mediatè. Melius ad mentem S. P. respondent alij idcirco Prudentiam, quæ est vna è primis virtutum moralium esse per se de medijs tantum, scilicet de illis, quæ sunt ad finem, disponere dirigendo alias virtutes morales circa media ad earum fines obtinendos accommodata, quia non spectat ad eam statuere finem virtutibus moralibus; hoc enim spectat ad naturalem rationem, & synderesim, quæ se habet ad prudentiam, vt intelligentia principiorum ad demonstrationem; & in hac parte esse disparem rationem de Prædestinatione, & Prouidentia Diuina, ac de Prudentia humana; nam quæ in nobis præstatur per plures rationes, habitus, & actus, in Deo sub vnica ratione complectuntur, & præstantur. Cum igitur in nobis requirantur duo habitus, quorum vnus respiciat finem, alter media, vt dictum est, in Deo sufficit vnus, qui di-

citur Prouidentia, & in supernaturalibus Prædestinatio, quo respicit simul, & semel & finem, & media; Et propterea S. Paulus pro effectibus expressit non solum media, sed etiam finem; nec est mirum, cum sit magna differentia inter perfectiones Diuinas, & nostras; Sicque falsum est finem in Prædestinatione se habere solum extrinsecè.

Dices 2. S. P. Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. distinguit gratiam à Prædestinatione in hoc, quod Gratia est donum, siue auxilia quibus iustificamur; Prædestinatio verò est ipsa Gratiae preparatio; vbi aduertunt quod dicit gratiæ, & non dicit gloriæ; ac proinde ista non comprehendi ex mente S. P. neque in essentia, neque in effectibus ipsius Prædestinationis. Confirmatur ex lib. de Dono Perseuerantiæ c. 14. vbi tradit aliam definitionem Perseuerantiæ quod sit Præscientia, & Præparatio, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur: Hæc beneficia sunt solum, ea, quæ conferunt ad iustificationem; ergo glorificatio non includitur in illis. Respondent aliqui S. Patrem loqui ibi de effectu immediato, non verò de mediato, nam illa particula tantum non excludit concomitantiam. Aptius responderi potest nomine Gra-

Gratiæ, apud S. Patrem Augustinum venire non solum Gratiā huius vitæ, quæ appellatur gratia viæ, sed etiam ipsam Gloriam, quæ est gratia consummata, & etiam à S. Paulo appellatur Gratia; nam ad Rom. 6. vers. 23. ait: *Gratia Dei vita æterna*; unde idem S. P. in lib. de Correptione, & Gratia cap. 13. explicans hunc locum Apostoli ait: *Verumtamen quia, & ipsa vita æterna, quam æternum est bonis operibus debitam reddi, à tanto Apostolo Gratia dicitur, cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur, sine ulla dubitatione conspiciendum est ideò gratiam vitam æternam vocare; quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini; rectè quippe ipsa intelligitur, quæ in Evangelio legitur Io: 1. v. 16. Gratia pro Gratia, &c.* Ad confirmationem resp. locum illum esse exponendū etiam, & maximè de beneficio, quo ab

omni miseria liberamur, & idcirco non aduersari nobis, sed esse pro nobis.

Dices 3. S. Thom. q. 23. art. 4. primæ partis docet electionem ad gloriam esse priorem secundum rationē Prædestinatione, eo quod illa versetur circa finem, ista verò circa media; ergò glorificatio, quæ est effectus illius electionis, non est effectus Prædestinationis. Resp. quod licet ita esset, adhuc glorificatio posset esse, & esset effectus Prædestinationis iuxta commune principium: quod est causa causæ est causa causati; verum de mente S. P. Augustini esse (vt patet in Axiomate, & in definitione Prædestinationis ab ipso tradita, & iam à nobis explicata) Prædestinationem versari non solum circa media, sed etiam circa finem, & vtrumque includere.

De Peccato.

Motivum inquirendi an peccatum habeat aliquid, per quod possit dici effectus Prædestinationis, sumitur ex illa sententia, quæ communiter attribuitur S. P. N. Augustino quod dixerit: *Diligentibus Deum omnia cooperari in bonum etiam peccata*, vbi videtur

esse allusionem ad illud N. Pauli ad Rom. 8. *diligentibus Deum omnia cooperatur in bonum*: quæ sententia tribuitur à Becano pri. par. cap. 14. qu. 3. nu. 12. etiam Glosse; hoc tamen non obstante.

Dico esse communem Sententiam omnium Catholicorum, & indu-

indubitatum apud illos peccatum non esse effectum Prædestinationis, quod probatur, quia ad hoc vt aliquid sit effectus Prædestinationis non sufficit vt aliquo modo, v. g. occasionaliter conferat ad augmentum gratiæ, & gloriæ, sed præterea requiritur quod sit effectus Diuinæ voluntatis, quam includit Prædestinatio; hoc autem non potest dici de peccato, nam hoc esset cum Caluino facere Deum Auctorem peccati, quod est impium, & hæreticum.

Ad motium dubitandi resp. 1. sententiam illam non reperiri in operibus germanis S. P. Augustini; nam in tribus locis suorum operum, in quibus expendit illum textum S. Pauli: *Diligentibus Deū &c.* videlicet in tomo 10. Serm. 13. de verbis Apostoli, in tomo 7. de Gratia, & libero arbitrio cap. 17. & in lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium cap. 9. nihil tale ponit. Habetur igitur in libro Soliloquiorū, qui circumfertur tomo nono sub nomine S. P. N. cap. 28, sed communiter non censetur opus S. P. N. Augustini, & propterea repositus est à Louaniensibus in Appendice. Hoc nec etiam habetur in Glossa; neque enim ordinaria, aut Interlinealis, vel Nicolai de Lyra talem sententiam ponit; non nego tamen propterea

eam habere bonum sensum, sed solum nego ex ea sequi peccatum esse effectum Prædestinationis, scio enim ex peccatis Deum sumere occasionem profectus in Prædestinato. Et quod indicauit melius ex malis bona facere, quàm mala nulla esse permittere, vt loquitur S. P. in Enchirid. cap. 27.

Dices nullum est inconueniens dicere quod Deus concurrat ad materiale peccati; neque enim ex hoc sequitur quod Deus sit Auctor peccati; Ergo nullum erit inconueniens dicere materiale peccati esse effectum Prædestinationis.

Resp. 1. esse disparem rationē, nam materiale peccati est à Deo solum vt ab agente vniuersali cōcurrente ad omnes actiones causarum iuxta earum exigentiam; Non est autem ab illo vt dirigente in vitam æternam, quod necessario requiritur ad hoc vt aliquid reuera sit effectus Prædestinationis. Respondetur etiam, & valdè probabiliter à plurib⁹ modernis nullum sequi inconueniens, si dicatur materiale peccati esse effectum Prædestinationis in electis, tum quia est effectus Omnipotentia, & voluntatis Dei, & in finem prædestinationis potest conducere, & consequenter ex illius intentione à Deo præparari potest; Et sic in hoc etiā sensu veri-

verificatur, quod diligentib⁹ Deū omnia cooperantur in bonū, tum quia est occasio humilitatis, orationis, laudis, &c. tum quia omnes generationes electorum sunt effectus Prædestinationis, ex quibus plures sunt peccaminosæ, ut sunt illæ, quæ sunt ex illicito cōcubitu; tum quia permissio peccati est effectus Prædestinationis, quæ non solum importat in Deo denegationem auxilij efficacis, sed etiam influxum in materiale peccati. Quod si dicas: effectus Prædestinationis proueniunt ex speciali amore Dei, non sic materiale peccati, ad quod concurrat solum concursu generali; ergo huiusmodi materiale non potest esse effectus Prædestinationis, confirmatur, quia à Deo non possumus petere materiale peccati, nam consequenter peteretur formale peccati, & tamen possumus petere omnes effectus Prædestinationis; ergo in his non computatur illud. Respondent quod ad huiusmodi materiale cōcurrit etiam concursu speciali imperante, quatenus specialis Prouidentia erga Prædestinatum im-

perat generalem concursum quoad omnes effectus ad illius finem conducentes. Ad confirmationem respondent effectus Prædestinationis esse in duplici differentia, alij enim sunt qui ex natura sua conducunt, & perducunt ad vitam æternam, ut auxilia omnia supernaturalia, virtutes, dona, spiritus, &c. & hos nos possumus ac debemus petere; alij sunt tales ex misericordia Dei, quia per illam ordinantur ad prædictum finem, cum ex natura sua respiciant finem oppositum, & istos non possumus petere absolutè, sed sub conditione solum quod Deus velit illos ordinare ad prædictum finem, & istius generis dicitur esse materiale peccati, quod propterea à Deo non potest postulari absolutè, sed sub conditione prædicta, quod idem affirmant de permissione peccati, siue de denegatione gratiæ. Hæc sententia aliquibus visa est acris, & dura; eam tamen sequuntur celebres Thomistæ, & nouissimè sustinet Io: Baptista Gonnet, tomo 4, disput. 3. §. 1. quidquid sit de ea ego adhæreo primæ responsioni.

De Permissione Peccati.

Permittere ut fuitur in præsentia nihil aliud est, quam

H h h h

non impedire id, quod futurum præuidetur iuxta inclinationem voluntatis.

lunatis creatæ, cum aliòquin pos-
sit impediri; quapropter permis-
sio peccati includit formalitèr unū,
nèpè negationem impedimenti,
& duo supponit. Primum est
quod prævideatur futurum non
simpliciter, cum non possit præui-
deri futurū simpliciter, quin præ-
videatur permissio, à qua pendet
in esse futuri, sed sub conditione
si Deus nollet impedire, sed con-
currere iuxta exigentiam volun-
tatis; & sic supponit scientiam
futuri conditionati in utroque ca-
su, idest si velit, vel nolit impe-
dire; alterum est potentia impe-
diendi in prævidente; id verò, quo
Deus impedit, est gratia illa effi-
cax, qua à peccato efficacitèr re-
trahit. Ex quo manet Permis-
sionē peccati formalitèr nihil aliud
esse, quàm negationem illius gra-
tiæ efficacis. Hæc negatio du-
pliciter concipi potest à Deo vo-
lita, primò interpretatiuè solum-
modo, ita scilicèt vt nullum actū
positiuum exerceat circa talē per-
missionem, sed solum aduertat nō
apponi impedimentum, & nega-
tiuè se habeat eo modo, quo di-
ceretur volita permissio homicidij
ab homine, qui videns aggressio-
nem non obstarer, cum posset, &
tamen non decerneret positiuè im-
pedire; secundo modo formalitèr,
ita vt per actum positiuum per-
mittens velit non impedire cum

possit. Hoc secundo modo quæ-
cumq; permissio est volita à Deo,
cum sit bona secundum se, & vo-
lita perfectissimo modo. Dixi
vt sumitur in præsentī, nam per-
mittere aliquandò significat idem
ac concedere, vel nō punire, quo
sensu Tullius in Philippica 13. di-
xit: *nec si non obstat, propterea
etiam permittitur*, & in hac quæ-
stione malè vsurparetur in hoc sē-
su. Hoc posito.

Duæ sunt classicorum DD. sen-
tentia in hoc puncto. Prima est
Vasquez tomo 1. disp. 93. cap. 2.
Becani loco suprā citato, Arubal,
Meratij, & plurium recentiorum
asserentium permissionem peccati
non posse esse effectum prædesti-
nationis. Secunda est S. P. N.
Augustini, S. Thomæ, & commu-
nis inter Thomistas, quæ asserit
peccati permissionem in prædesti-
natis esse effectum prædestinatio-
nis. Hanc ego sequor. Pro-
pterea.

Dico permissionem peccatorū,
quæ perpetrantur ab ipsis præde-
stinatis, esse effectum Prædestina-
tionis ipsorum. Probatum primo
Auctoritate S. P. N. Augustini, qui
libro de correptione, & gratia
cap. 9. explicando illum locum D.
Pauli. *Diligentibus Deum omnia
cooperantur in bonum*, ait: *Vsq̃
adeo prorsus inquit omnia, vt etiam
si qui eorum deuiant, & exorbi-
tant,*

tant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, quia humiliores redeunt, atque doctiores. Sic etiam lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13. dixit: *Audeo dicere superbis esse utile cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderunt; salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando flevit, quam sibi placuit quando presumpsit.* Hoc dicit, & Sacer Psalm. *Imple facies eorum ignominia, & querent nomen tuum Domine.* Sic etiam in libro de Natura, & Gratia cap. 24. expressè affirmat Deum permisisse peccatum Davidis, ut illa conturbatio esset ei quodammodo medicinalis contra superbiam; dixerat enim in abundantia sua, *non movebor in eternum, & sibi retribuerebat quod à Domino habebat; quare ostendendum ei fuerat unde haberet, ut reciperet humilis, quod superbus amiserat.* Hoc idem alijs verbis docent S. Gregorius hom. 21. in Euangelia, ac etiam lib. 2. Moralium cap. 26, & S. Ioannes Damascenus lib. 2. de Fide Orthodoxa cap. 29, quibus consentit S. Bernardus in enarratione Ps. 90, & S. Thomas in lectione 6. super caput 8. ad Rom. ad illa verba: *Diligentibus Deum, &c.* & in prima 2. qu. 79. art. 4. Probatur secundo quia, licet obiectum proximum talis permissionis præ-

cisè sit malum, tamen ipsa permissio à Deo volita est, & ut talis bona; nam ut habet S. Pater in Enchiridione cap. 11. *Neque Deus Omnipotens, quod etiam infideles fatentur, rerum cui summa potestas, cum summè bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeò esset Omnipotens, & bonus, ut beneficeret etiam de malo.* Hoc idem repetit, & explicat cap. 96. eiusdem libri, ubi ait: *Nec dubitandum est Deum facere bene etiam sinendo fieri quaecumque sunt male.* Si ergò talis permissio est volita, propter aliquem finem est volita; ergò propter illum, ad quem de facto conducit, nempe ad gloriã; ergò est effectus voluntatis Prædestinantis ad illam.

Probatur 3. quia si aliquid obstarat, maxime quia inde sequeretur, ut arguit Vasquez loco citato, volitum esse peccatum; Sed hoc non obstat, nam Deus permittit peccata reproborum ea intentione, ut eorum permissio sit effectus Prædestinationis electorum, ut rectè probat Caspensis Tract. de Prædestinatione Disp. 3. Sect. 6. tum ex Scripturis, tum ex S. P. N. Augustino in lib. 11. de Genesi ad litteram cap. 6. ubi ait: *frustrà dicitur non debuisse creare Deus, quos sciebat malos futuros; cur enim non crearet, quos sciebat bonis*

bonis profuturos ? &c. & cap. 7. Num quia præsciti sunt, ideo creari minimè debuerunt ? habent, & ipsi locum suum, què impleant pro utilitatibus Sanctorum. Sunt enim utiles primo quia Prædestinatorum virtutes, & opera bona comparatione malorum reproborum clariùs splendent; secundò quia ex his Prædestinati agnoscunt se ex proprijs viribus nihil habere; nã ait S. Pater in Ps. 38. ad illa verba: Misericordia eius præueniet me, Deus ostendet mihi super inimicos meos: Quantam ergà me habuit misericordiam, in illis mihi demonstravit; nisi enim debitor suspendatur, minus gratias agit cui debitum relaxatur; tertio reproborum periculis, & ruinis Prædestinati cautiores redduntur; quartò subtrahendo Prædestinatis escam vitiorum, & ministrando materiã virtutis; vnde S. Pater serm. 78. de tempore ad illa verba. Gen. Maior seruiet minori, ait; Quo ordine? illo utique, quo mali seruiunt bonis, non utique obsequendo, sed persequendo. Quomodo ergò mali seruiunt bonis? quomodo persequentores martyribus; quomodo lima vel mallei auro; quomodo mola seruiunt tritico; quomodo panis in coquendis fornalia, ut illi coquantur, isti consumantur, quomodo in fornace aurificis palea seruit auro, ubi sine dubio palea consumi-

tur aurum probatur. Si ergò permissio peccati in reprobis est volita propter prædictas utilitates, & maximè propter ostensionem Diuinæ Bonitatis in electos, quia sit volitum peccatum reproborum; ergò etiam in prædestinatis permissio peccati eorundem erit effectus Prædestinationis ipsorum, & volita absq; eo quod sit volitum peccatũ.

Aliqui restringunt hanc doctrinam ad illas solas permissiones, ex quibus prædestinati sumunt occasionem profectus, vel humilitatis, & cautelæ &c. putant enim permissiones venialium, de quibus nullo modo dolent, & mortaliũ, quæ quandoque ex obliuione inculpabili non per se, ac directè; sed indirectè, & per accidens ad remissionem aliorum dimittuntur, nõ posse dici effectus prædestinationis cū nullo modo conducant ad effectũ prædestinationis; hoc tamẽ non obstãte puto illas etiã permissione posse dici effectũ prædestinationis, & conducere ad gloriã quatenus peccata illa simul cum alijs sunt materia confusionis, & doloris, si non explicitè saltem implicitè, cū omnia etiam venialia detestanda sint, & abhominanda, vt eorum obtineatur remissio.

Ad prædicta SS. PP. loca Valquez respondet eos loqui de bono euentu, quem Deus elicit occasione peccati, & quatenus est postea.

posterior loqui de eo tamquam de causa finali permissionis Diuinae, cum tamen re ipsa non pendeat illa permissio ex intentione primaria talis euentus, quod ait constare ex S. Io: Damasceno, qui loco citato dicit dispensatoriam permissionem, & eruditivam esse voluntatis consequentis, id est supposito peccato; contra tamen est, quia verba horum SS. possunt in rigore accipi secundum eorum communem significatum absque ullo inconuenienti, ut constabit ex obiectionum solutione; ergo gratis ad alium sensum transferuntur. Præterea mens SS. erat assignare finem permissionis, & non solum euentum ex illa sequutum; ergo explicare illos de euentu, & non de causa finali est eos derorquere ad sensum diminutum; & certe, quando etiam alia loca admitterent aliquo modo prædictam expositionem, verba S. P. ex libro de Natura, & gratia c. 24. illam non admittunt, ait enim *Deum permisisse peccatum Davidis, ut illa conturbatio esset ei quodammodo medicinalis, &c.* ut supra. Profecto illa particula, *ut*, non significat solum euentum, sed etiam causam finalem. Denique SS. PP. ut obseruat Gonet loco citato. S. 2. & maxime S. Damascenus etiam loco citato docent Deum aliquando velle permittere peccata

propter suam gloriam, aliquando propter bonum aliorum, aliquando propter bonum ipsius peccantis; *ly propter* absque dubio non solum significat euentum, sed etiam causam finalem.

Dices 1. permissio peccati non potest esse volita propter finem, ad quem perducit medio peccato; ergo permissio peccati non potest esse volita ex intentione humilitatis, aut contritionis. Probaturs antecedens: ut Deus efficaciter velit contritionem debet necessario præsupponi peccatum non modo præuisum sub conditione, sed etiam ut absolutè futurum scientia visionis; sed hoc dato non potest permissio esse volita ex intentione contritionis; ergo nullo modo. Maior patet, quia contritio, & penitentia est veluti medicina; peccatum verò ut morbus; sed non potest efficaciter appeti medicina ut futura quin præsupponatur morbus vel ut existens, vel ut absolutè futurus; ergo &c. Nec satisfacit si dicas sufficere cognitionem morbi ut possibilis, siue futuri ex hypothese; nullus enim practicè sic deliberat dicendo v. g. si comedere fructus acerbos gigneretur in me cruditas; ergo ad eam soluendam volo, nunc sumere pharmacum; nam ad eliciendum hunc actum voluntatis sumptionis pharmaci vnusquisque vult prius

prius scire quod illa cruditas vel de facto existat, vel saltem sit absolute futura; Minor probatur, quia non potest praevideri peccatum, quin praevideatur permissio, sine qua peccatum non potest existere; sed non potest videri permissio ante peccatum, quin sit volita; ergo si antequam intendatur contritio debet supponi praevisio peccati, & permissionis, & voluntatis permittendi, iam non potest voluntas permissionis peccati pendere ab intentione contritionis; nam ut penderet ab illa deberet esse posterior illa ordine intentionis, & ex illa causari; sed ex hypothese supponitur praecedere ipsam intentionem, sicuti eam praecedit peccatum; ergo &c.

Hoc argumentum potest retorqueri contra plures ex discipulis Vasquez, qui ex una parte docet in quibusdam finibus temporalibus posse Deum velle permissionem peccati propter tales fines, ad quos perducit illa permissio mediante peccato, ita ut antequam praevideatur peccatum ut absolute futurum Deus velit finem, cuius rei exemplum assignant in perductione Ioseph ad gubernium regni Aegypti, quae mediante malitia fratrum executioni mandata est, & ex alia parte docent quosdam fines supernaturales, ut sunt poenitentia, & contritio non posse esse volitos ante volitionem per-

missionis peccati absolute futuri, & ut talis praevisio, contra quos sic possumus arguere: Deus potest absque ullo inconuenienti vel le illos fines naturales antequam velit peccatum, aut permissionem peccati, & talis permissio peccati potest esse effectus illius prioris voluntatis; ergo etiam in his finibus supernaturalibus, Charitatis videlicet, poenitentiae, & contritionis. Resp. esse disparitatem, nam in primo casu permissio potest esse volita & ordinari simul cum peccato quod videtur futurum sub conditione permissionis ex alterius voluntate ad finem, cum finis ille in sua ratione non supponat existentiam peccati; in secundo vero casu permissio non potest una cum peccato ordinari in tales fines, quia voluntas illorum praesupponit necessario existentiam peccati, & permissionis in praescientia Dei; contra tamen est, quia vel utrobique militat eadem ratio, vel nullibi; nam etiam illa permissio peccati fratrum Ioseph non potuit esse volita, nisi quatenus erat utilis ad assequutionem regiminis Aegypti; Sed non erat utilis nisi media venditione, quae erat mala; ergo non potuit esse volita, quin esset volita venditio mala; ergo etiam hic militat idem argumentum, quod militat contra illos fines supernaturales poenitentiae, & contritionis. Respondent negando consequentiam,

tiam, eo quod ad hoc ut Deus velit illam permissionem solum quatenus est utilis ad assequutionem exaltationis non est necesse ut Deus velit peccatum, quamquam ea non sit utilis nisi mediante peccato, dicunt enim satis esse quod velit permittere peccatum ex illa scientia media, qua videt peccatum futurum, nisi ipse impediat; cum enim non intendat assequutionem regiminis, nec decernat permissionem peccati, nisi supposita illa scientia media, rectè potest intelligi quomodo permissionem velit propter regnum, nec tamen velit peccatum, sed peccatum sit solum præuisum sub conditione futurum ex voluntate creata deficiente, & illud ordinet unà cum permissione volita ad assequutionem regni; quod si non supponatur illa scientia media dicunt nec etiam posse Deum velle permissionem peccati propter illam exaltationem ad gubernium, quin etiam vellet media interiecta, & sic etiam peccatū; & quia hoc non posset velle propter finem, nec etiam posset velle ipsam permissionem propter hunc finem, sed ea posita posse velle primum absque eo quod velit secundum, quia utilitas primi æquè saluatur siue secundum sit volitum à Deo, siue ab alio, & à Deo solum permissum; cuius rei plurima exem-

pla succedunt in humanis, in quibus plurimi volunt aliquid propter aliquem finem, quod alioquin nollent ut insufficiens ad illum finem, nisi præuiderent alium voliturum aliquid, cum quo illud quod volunt redditur sufficiens. Benè; sed quare hæc doctrina non habet etiā locum in illis finibus supernaturalibus, ita ut præcedat etiam scientia media de illis peccatis, quæ permittuntur, ex quibus postea sequitur humilitas, & penitentia, & loco illius scientiæ mediæ in nostra Schola non sufficiet scientia futurorum conditionatorum, quam omnes Thomistæ admittunt? Dicunt disparitatem stare in hoc quod isti fines supernaturales sunt tales quod intrinsecè, & ex natura sua supponunt permissionem peccati, & ideo non possunt concipi voliti à Deo, quin necessariò supponatur volita ipsa permissio; non sic in illis finibus naturalibus, quorum assequutio quamuis re ipsa succedat media permissione peccati, tamen secundum suam naturam intrinsecè non pendet à permissione peccati, & talem fuisse exaltationem Ioseph dependentem à mala venditione, & à permissione illius, cum aliter posset illum assumere ad Dominium. Sed contra: quidquid sit de hac intrinseca dependentia, peto cur, si Deus, supposita illa

scien-

prius scire quod illa cruditas vel de facto existat, vel saltem sit absolute futura; Minor probatur, quia non potest praevideri peccatum, quin praevideatur permissio, sine qua peccatum non potest existere; sed non potest videri permissio ante peccatum, quin sit volita; ergo si antequam intendatur contritio debet supponi praevisio peccati, & permissionis, & voluntatis permittendi, iam non potest voluntas permissionis peccati pendere ab intentione contritionis; nam ut penderet ab illa deberet esse posterior illa ordine intentionis, & ex illa causari; sed ex hypothese supponitur praecedere ipsam intentionem, sicuti eam praecedit peccatum; ergo &c.

Hoc argumentum potest retorqueri contra plures ex discipulis Vasquez, qui ex una parte docent in quibusdam finibus temporalibus posse Deum velle permissionem peccati propter tales fines, ad quos perducit illa permissio mediante peccato, ita ut antequam praevideatur peccatum ut absolute futurum Deus velit finem; cuius rei exemplum assignant in perductione Ioseph ad gubernium regni Aegypti, quae mediante malitia fratrum executioni mandata est, & ex alia parte docent quosdam fines supernaturales, ut sunt poenitentia, & contritio non posse esse volitos ante volitionem per-

missionis peccati absolute futuri; & ut talis praevisio, contra quos sic possumus arguere: Deus potest absque ullo inconuenienti vel le illos fines naturales antequam velit peccatum, aut permissionem peccati, & talis permissio peccati potest esse effectus illius prioris voluntatis; ergo etiam in his finibus supernaturalibus, Charitatis videlicet, poenitentiae, & contritionis. Resp. esse disparationem, nam in primo casu permissio potest esse volita & ordinari simul cum peccato quod videtur futurum sub conditione permissionis ex alterius voluntate ad finem, cum finis ille in sua ratione non supponat existentiam peccati; in secundo vero casu permissio non potest una cum peccato ordinari in tales fines, quia voluntas illorum praesupponit necessario existentiam peccati, & permissionis in praescientia Dei; contra tamen est, quia vel utrobique militat eadem ratio, vel nullibi; nam etiam illa permissio peccati fratrum Ioseph non potuit esse volita, nisi quatenus erat utilis ad assequutionem regiminis Aegypti; Sed non erat utilis nisi media venditione, quae erat mala; ergo non potuit esse volita, quin esset volita venditio mala; ergo etiam hic militat idem argumentum, quod militat contra illos fines supernaturales poenitentiae, & contritionis. Respondent negando consequentiam,

tiam, eo quod ad hoc ut Deus velit illam permissionem solum quatenus est utilis ad assequutionem exaltationis non est necesse ut Deus velit peccatum, quamquam ea non sit utilis nisi mediante peccato, dicunt enim satis esse quod velit permittere peccatum ex illa scientia media, qua videt peccatum futurum, nisi ipse impediat; cum enim non intendat assequutionem regiminis, nec decernat permissionem peccati, nisi supposita illa scientia media, rectè potest intelligi quomodo permissionem velit propter regnum, nec tamen velit peccatum, sed peccatum sit solum præuisum sub conditione futurum ex voluntate creata deficiente, & illud ordinet unà cum permissione volita ad assequutionem regni; quod si non supponatur illa scientia media dicunt nec etiam posse Deum velle permissionem peccati propter illam exaltationem ad gubernium, quin etiam vellet media interiecta, & sic etiam peccatū; & quia hoc non posset velle propter finem, nec etiam posset velle ipsam permissionem propter hunc finem, sed ea posita posse velle primum absque eo quod velit secundum, quia utilitas primi æquè saluatur siue secundum sit volitum à Deo, siue ab alio, & à Deo solum permissum; cuius rei plurima exem-

pla succedunt in humanis, in quibus plurimi volunt aliquid propter aliquem finem, quod alioquin nollent ut insufficiens ad illum finem, nisi præuiderent alium voliturum aliquid, cum quo illud quod volunt redditur sufficiens. Benè; sed quare hæc doctrina non habet etiā locum in illis finibus supernaturalibus, ita ut præcedat etiam scientia media de illis peccatis, quæ permittuntur, ex quibus postea sequitur humilitas, & penitentia, & loco illius scientiæ mediæ in nostra Schola non sufficiet scientia futurorum conditionatorum, quam omnes Thomistæ admittunt? Dicunt disparitatem stare in hoc quod isti fines supernaturales sunt tales quod intrinsecè, & ex natura sua supponunt permissionem peccati, & idcò non possunt concipi voliti à Deo, quin necessariò supponatur volita ipsa permissio; non sic in illis finibus naturalibus, quorum assequutio quamvis reipsa succedat media permissione peccati, tamen secundum suam naturam intrinsecè non pendent à permissione peccati, & talem fuisse exaltationem Ioseph dependentèr à mala venditione, & à permissione illius, cum aliter posset illum assumere ad Dominium. Sed contrà: quidquid sit de hac intrinseca dependentia, peto cur, si Deus, supposita illa

scientia de hoc futuro conditionato, potuit ita ordinare permissionem, peccatum, & exaltationem, ut vellet, & decerneret exaltationem, & permissionem, peccatum verò solum prævideret, cur non etiam potuit hoc facere respectu illorum finium supernaturalium, ita ut supposita scientia futuri conditionatè peccati Petri non potuerit velle illius lachrymas, & pœnitentiam, ac etiam permissionem peccati, absque eo quod vellet illius negationem, cū satis sit quod illam præviderit, tantò magis quod ordinatio illa Dei facit ut ille finis exaltationis non minus dependeat ab illa permissione, & ab illa venditione peccaminosa, quàm si ex natura sua dependeret? Utrobique ergò aut concedendū, aut negandum permissionem peccati esse effectum prædestinationis, siue intentionis alicuius boni. Nunc directè ad argumentū resp. quod ad hoc ut Deus efficaciter velit contritionem, & pœnitentiā antecedentè ad permissionē sufficit peccatum esse præuisum sub conditione futurum, & falsum est quod medicina non paretur propter morbum solum possibile, vel saltem sub conditione futurum, nam de facto plurimi in optima valetudine existentes de facto provident sibi pharmaca contra venena, & dolores, quæ ex inopi-

nato possent accidere cum voluntate efficaci ea sumendi, & applicandi quodcumque casus occurreret, quod de facto multis parasse iuvauit; & sic etiam ad probationem minoris resp. sufficere quod permissio, & peccatū sint præuisa sub conditione, qua præuisione supposita intendatur gloria Pœnitentialis de peccatis commissis ex defectu quidem suæ voluntatis, sed supposita permissione. Hæc doctrina clarior fiet ex solutione sequentis argumenti, quod magnam cum hoc habet affinitatem.

Dices 2. cum Vasquez: non potest permissio peccati in prædestinatis esse effectus Prædestinationis nisi quia est volita propter pœnitentiam, & hæc propter gloriam; sed pœnitentia non potest esse ratio volendi permissionem; ergò permissio non potest esse effectus Prædestinationis. Maior patet, quia non potest esse effectus Prædestinationis, nisi quatenus est medium ad gloriam; sed non est medium, nisi quatenus ordinatur ad pœnitentiam; ergò nō potest esse effectus Prædestinationis, nisi quatenus est volita propter pœnitentiam; Minor probatur, quia, si esset ratio volendi, per missionem esset ratio volendi peccatum formaliter, quod supponit intrinsecè, debet enim supponi

poni peccatum actu, & absolute, non autem sub conditione solum. Si respondeatur permissionem ordinari ad penitentiam, & hanc supponere quidem peccatum, sed satis esse ut videatur futurum ex alterius voluntate, quemadmodum communiter dicitur Christum Dominum fuisse praedestinatum Redemptorem ex praescientia peccati Adae sub conditione, contra instant, quia etiam in hoc casu certum est penitentiam Adae praesupponere peccatum eiusdem non solum sub conditione, sed etiam ut absolute futurum; nam Christus Dominus constitutus, & praedestinatus est Redemptor, & satisfactor eorum peccatorum, quae erant absolute futura, & sic in praesenti ut permissio peccati esset effectus praedestinationis, deberet pendere a voluntate dandi gloriam; sed non potest ab illa pendere nisi media intentione penitentiae, hac enim seclusa permissio non esset de se utilis ad gloriam; sed non potest media intentione penitentiae ab illa pendere, quia voluntas penitentiae iam supponit peccatum, & sic voluntatem permitendi; ergo a primo ad ultimum permissio peccati non potest dici effectus Praedestinationis, quin simul ponatur, & ipsum peccatum esse effectum eiusdem, quod omnes Catholici detestantur asserere.

Huic argumento, quod potissimum creditur in hac difficultate, & diversimode a multis proponitur, diversimode etiam a Doctoribus respondetur, & primo Suarez, qui cum Thomistis concedit permissionem peccati in electis esse effectum Praedestinationis, docet illam non esse volitam a Deo ex praelecta penitentia, sed solum ex intenta humilitate, vel patientia. Ratio discriminis est diversitas respectus, quae habent istae virtutes ad peccatum; nam humilitas non necessario respicit illud ut malum culpae, & aversum a Deo, sed solum ut in eo relucet propria fragilitas, & miseria; sic & patientia respicit illud solum, quatenus infert malum vexationis patienti; & in hoc casu non est necesse ut Deus intendens humilitatem, & patientiam in electis velit peccatum in ratione culpae, & malitiae; at penitentia necessario, & directe respicit ipsam malitiam, & averlionem a Deo, ut materiam expiandam, & datur in remedium ipsius peccati, ut peccatum est, & sic non potest esse de primaria, sed solum de secundaria intentione Dei, nec ab illo intendi, nisi post culpam praeviam. Et haec quidem sufficiunt ad hoc ut permissio possit esse reuera effectus Praedestinationis; quia verò multis placet asserere etiam respectu

specu Penitentiae dictam permissionem peccati esse effectum eiusdem Praedestinationis, propterea libens breuiter subiungo aliorum responsiones.

Secunda igitur est P. Io: à S. Thoma, & quorundam Thomistarum asserentiū in pœnitentia reperiri duplex bonum; alterum destructionis peccati; alterum verò manifestationis virtutis reparandi à peccatis; & primum bonum non posse intendi sine prœuisione peccati, & occasione illius; Secundum autem posse esse de primaria intentione, & ante prœuisionem peccati intendi. Exemplum solet pro hac doctrina afferri de Medico, quem dicunt posse ante morbum prœuisum intendere hoc, quod est ostendere virtutem alicuius medicamenti, & ex hac intentione morbum permittere; non autem posse primò intendere bona curationis nisi prœuiso morbo, & imprudentè agere, si ex sola intentione liberandi ab illo causet morbū. Sic statuunt Deū posse quidem primariò intendere manifestare virtutem curatiuam, seu reparatiuam pœnitentiae, & ex hac intentione peccata permittere, & postea illis prœuisis velle pœnitentiam vt destructiuam peccati; Huic responsioni non acquiescit P. Gonet, ait enim intentionem manifestandi virtutem pœ-

nitentiae supponere amorem illius secundum essentiam, quemadmodum in ipso Deo intentio manifestandi virtutem attributorum ex ipsorum amore procedit; sed essentia virtutis pœnitentiae est quod sit destructiua peccati; ergò, si prout destructiua peccati non potest intendi ante prœuisionem illius, nec etiam bonum manifestationis virtutis reparatiuæ peccati, quæ est in pœnitentia, poterit ante illius prœuisionem intendi. Propterea.

Tertia responsio aliorum est in pœnitentia tria esse considerata; primum esse destructiuam peccati; secundum eam esse manifestatiuam Omnipotentiae Dei, quam præcipue parendo, & miserando manifestat; Tertium esse vtilem ad consequutionem vberioris gratiae, & finalis perseverantiae; & sic, licet sub prima ratione sit bonum occasionatum, & non possit primò intendi, sub alijs tamen duabus rationibus potest à Deo intendi, & prædefiniri ante prœuisionem peccati; Hanc etiam responsionem reijcit prædictus Auctor, eo quod Essentia pœnitentiae est illa prima ratio, idest esse destructiuam peccati; & sic non potest amari, nec intendi, quin secundum illam primò ametur, & intendatur; præterquam quod illæ aliae duæ rationes fundantur, & oriuntur ex illa

illa prima, & essentiali ratione; neque enim aliter penitentia manifestat Omnipotentiam, vel est utilis ad gratiam, nisi quia est destructiva peccati. Si ergo essentia, & eius intentio necessario est posterior prævisione peccati, multo magis ipsius proprietates, quæ consequuntur ad illam. Unde quartam solutionem affert idem Gonet Disp. 3. art. 5. §. 4. dicendo intentionem penitentiae necessario supponere prævisionem peccati, & consequenter eius permissionem in genere causæ materialis, vel occasionalis, non tamen in genere causæ finalis; & idcirco tale bonum occasionatum, quale est penitentia, supponere quidē prævisionē mali in genere causæ materialis, vel occasionalis, non tamen in genere causæ finalis. Ad instantiā ex prædestinatione Christi Domini desumptam respondet ex eo quod Christus Dominus fuerit prædestinatus Redemptor, & incarnatio facta fuerit ex intentione redimendi genus humanum, solum sequi Christi Domini prædestinationem, & Incarnationis decretum supponere præscientiā peccati originalis in genere causæ materialis, & occasionalis, cum quo bene stat quod illam præcedant in genere causæ finalis, eo quod ad gloriam Christi Domini tamquam ad finem ordinatur omnis nostra

redemptio.

Dices 3. efficax intentio penitentiae ante prævisum peccatum est amor virtualis peccati; sed repugnat Deo non solum formalis, sed etiam virtualis amor peccati; ergo & penitentiam intendere ante prævisum peccatum. Probatur maior, quia intentio efficax finis est virtualis amor omnium, quæ sunt necessaria ad existentiam illius; sed peccati existentia necessaria est ut penitentia existat; ergo intentio penitentiae ante prævisum peccatum est virtualis amor existentiae peccati. Confirmatur, quia ex vi intentionis efficacis penitentiae ut finis necessario constituitur peccatum futurum; sed futuritio peccati ex vi intentionis penitentiae haberi non potest, nisi talis intentio sit virtualis amor illius; ergo &c. Resp. nego maiorem. Ad prob. distinguo maiorem: Intentio efficax finis est virtualis amor omnium, quæ sunt necessaria ad existentiam illius, si sunt capacia talis amoris concedo; si non sunt capacia talis amoris, nego; tunc enim sunt solum permissa, quemadmodum abscissio brachij ad saluandum totum corpus, cum non sit de se quid amabile, non amatur propter finem, sed solum permittitur propter salutem efficaciter intentam; sic existentia peccati ad penitentiam non est neces-

necessaria ut amata à Deo, sed solum ut permitta. Ad confirmationem negatur maior; quando enim ea, quæ requiruntur ad existentiam finis, non sunt causalitè ab intendente finem, ex vi intentionis non constituuntur futura physicè, vel causaliter, sed solum logicè, & illatiuè, eo prò-

ptus modo, quo ex cessatione Diuini concursus conseruantis creaturas inferitur quod illæ in nihilum recidunt: ex subtractione talis inferitur corruptio carniarum, & ex remotione columnæ inferitur casus rei sustentatæ, non quidem causata physicè, sed logicè.

De Bono vsu liberi Arbitrij in actibus supernaturalibus.

Bonum vsum disponentem ad salutem omnes absolutè concedunt esse effectum prædestinationis, eo quod sit effectus gratiæ præuenientis, quæ datur ad singula opera tum disponentia ad iustificationem, tum hominis iustificati meritoria gloriæ, & sic certum est esse à Deo Prædestinante salutem media vocatione, quæ est primus effectus; verum, cum actio libera pertinet ad salutem tota sit à gratia Dei præueniente, & adiuuante totalitate effectus, ut etiam tota sit à libero arbitrio, dubium magna ex parte Metaphysicum oritur, vtrum talis actio, prout à libero arbitrio manat, debeat dici Prædestinationis effectus.

Dux sunt in hac difficultate celebres DD. sententiæ; altera Ludouici Molinae in primam partem

S. Tho: ad quæst. 23. art. 5. disp. 1. membro 10, quem terè omnes PP. Societatis sequuntur asserentes quod, licet actus supernaturales sint effectus prædestinationis, non tamen sunt tales formaliter, quatenus à libero arbitrio emanant, & sic determinationem voluntatis ad bonum, ut ab illa exit, ab effectibus prædestinationis excludunt; altera sententia est Sancti Thomæ in prædicta quæstione 23. art. 5. & communis inter Thomistas, & etiam plurium aliorum extra Scholam S. Tho: determinationem nostræ voluntatis ad bonum, siuè bonum vsum liberi arbitrij etiam ut se tenet ex parte nostra, esse prædestinationis effectum. Ex his duabus.

Dico sententiam S. Thomæ esse magis ad mentem S. P. N. Augusti-

gustini, & probabiliorem. Probat^{ur} prima pars, nam S. P. lib. 1. Retract. cap. 9. circa finē ait: *Quia omnia bona, & magna, & media, & infima à Deo sunt, sequitur ut ex Deo sit, & bonus usus liberae voluntatis, qui in magnis numeratur bonis.* Sic etiam in lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 21. *Agit Deus omnipotens in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quod eos agere ipse voluerit;* ergo per S. P. bonus usus liberi arbitrij, & consensus ipse ad gratiam prouenit ab ipsa gratia intus in corde hominis operante; ergo per S. P. est effectus Prædestinationis. Similia habet in expositione Ps. 77. & lib. de correptione, & gratia cap. 1. & epist. 105. & alibi sepe.

Secunda pars probatur, quia hæc sententia est magis conformis definitionibus Sacrorum Conciliorum; ergo probabilior. Antecedens probatur nam in Concilio Arausic. 2. can. 5. habetur: *Si quis initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui iustificat impium, non per gratia donum, sed naturaliter inesse dicit, Apostolicis traditionibus contradicit;* & in Tridentino Sess. 6. cap. 5. definitur: *Ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Iesum Christum praeueniente gratia sumendum esse:* Ex-

gò per Concilia habetur bonum usum voluntatis in actibus salutaribus, siue supernaturalibus esse à gratia, & per consequens esse effectum Prædestinationis. Respondet Molina se libenter admittere consensum, & determinationem liberi arbitrij ad huiusmodi actus esse effectus Diuinæ gratiæ, & ab illa causari specificatiuè, & hoc sufficere ad verificandas locutiones Conciliorum, & SS. nō tamen formaliter, & reduplicatiuè, quatenus procedunt à libero arbitrio partialiter in illos influente. Contrā tamen est, quia per scripturam, & SS. PP. Deus per suam gratiam non solum facit nobiscum nostram operationem, sed etiam facit ut faciamus illam iuxta illud Ezechielis 36. *Faciam ut in preceptis meis ambuletis;* & Apostoli ad Phil. 2. ver. 13. *Deus est enim qui operatur in vobis velle, & perficere,* vbi S. P. lib. de Gratia Christi cap. 5. in fine ait: *In alijs, & maxime Græcis codicibus legitur velle, & operari, & subiungit: Videte si non Apostolus gratia Dei futuros aduersarios Sancto Spiritu tanto ante prauidit, & hac duo, idest, & velle, & operari, quæ iste ita nostra esse voluit, tamquam ipsa Diuina Gratia non adiuentur auxilio, Deum in nobis dicit operari;* & in lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 15. ait: *Cer-*

Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus; Ergo quod actus nostri liberi eliciantur à nobis, siue à nostro libero arbitrio exeant, habetur à gratia faciente ut velimus, & consequenter actus supernaturales sunt effectus gratiæ, etiam prout à libero arbitrio procedunt. Probatur etiam ratione, quia siue sequamur communem sententiam Thomistarum asserentium gratiam esse adequatam virtutem proximam agendi, & influendi in actus supernaturales, cum per ipsos non detur in nobis potentia obedientialis proximè, & immediatè actiua effectuum supernaturalium, sed tantum radicalis, & remota, & actus nō possit sub aliqua ratione à principio remoto procedere, sub qua non causetur à proximo, manet actum supernaturalem adhuc prout procedit à libero arbitrio causari etiam à gratia; siue sequamur sententiam aliorum asserentium gratiam non esse adequatam virtutem proximam, adhuc negari non potest esse adequatam rationem eleuandi, & proportionandi liberum arbitrium actui supernaturali; ex quo sic arguo: actus supernaturalis non procedit à libero arbitrio nisi ut proportionato, & eleuato; ergo sub nulla ratione procedit à libero arbitrio, sub qua non causetur à gratia.

Pluribus alijs rationibus probari posset intentum, puta ex eo quod actus supernaturalis prout exit à libero arbitrio procedit ab eo ut subordinate Deo ut auctori supernaturali, & consequenter causanti media gratia &c; ex eo etiam quod Deus est vniuersalissima causa attingens suos effectus secundum omnes rationes, & formalitates, & denique ex eo quod quidquid ad salutem conducit est effectus prædestinationis iuxta illud, quod docuit S. Thomas in exposit. cap. 9. Epistolæ ad Rom. Lect. 3. his verbis: *Manifestum est quod omne Dei beneficium, quod homini confert ad salutem, est Diuine Prædestinationis effectus; Diuinum autem beneficium non solum se extendit ad infusionem gratiæ, qua homo iustificatur, sed etiam ad gratiæ usum, &c.* sed quia prædicta sufficiunt in his non immerito.

Dices 1. cum Molina: Gratia, & liberum arbitrium partialitè influunt in actus supernaturales, & se habent sicut duo homines portantes idem pondus, siue sicut duo equi trahentes eundem curram; sed effectus procedens à duabus causis partialibus sub vna ratione, & formalitate procedit ab vna ex illis causis, & sub alia ab altera, & non sub eodè omnino ab utraque; ergo etiam actus supernaturales ut exeant à libero arbitrio non

non procedunt à gratia, & consequenter non sunt Prædestinationis effectus. Resp. tam in Schola S. P. Augustini, quàm in Schola S. Thomæ omninò, & constanter negandam esse maiorem; Sanctus enim P. Augustinus in Enchiridione ad Laur. cap. 32. explicans illud ad Rom. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed Dei misericordis*, impugnat expositionem eorum, qui dicebant ex utroque fieri partialiter bonum usum, ex voluntate scilicet hominis, & ex misericordia Dei, & infert quod, si hoc ita esset, posset etiam dici: non misericordis est Dei, sed volentis est hominis, quia misericordia Dei sola non implet; audiamus verba S. P. Porro si nullus Christianus dicere audebit non misericordis est Dei, sed volentis est hominis, ne Apostolo apertissime contradicat, restat ut propterea rectè dictum intelligatur: non volentis, neque currentis, sed misericordis est Dei, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & preparat adiuuandam, & adiuuat preparatam. Et in lib. de Prædestinatione SS. cap. 2. agitando hanc questionem contra Pelagium, & reliquias eius, ait post relata plura testimonia S. Pauli Apostoli: *Nolens ergo* [i. Pelagius] *his tam claris testimonijs repugnare, & tamen volens à seipso sibi esse quod*

credit, quasi componit homo, cum Deo, ut partem fidei sibi vindicet, atque illi partem relinquat, & quod est elatius, primam tollit ipse, sequentem dat illi; & in eo quod dicit esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum; & immediate subiungit: Non sic pius atque humilis Doctor ille sapiebat, Cyprianum beatissimum loquor, qui dixit in nullo gloriantur, quando nostrum nihil sit; sic etiam cap. 7. eiusdem libri in fine loquens de Cornelio Centurione ait: Quicquid igitur & antequam in Christum crederet, & cum crederet, & cum credidisset bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte quis extollatur; & in lib. de Dono Perseuerantiæ cap. 6. ait: Tutiores igitur vivimus, si totum Deo damus; non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus; & cap. 13. ex illo D. Pauli: Deus est qui operatur in nobis velle, & operari, infert: hoc nobis expedit & credere, & dicere hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis, & submissa confessio, & detur totum Deo; & alibi sæpè hoc idem tradit. Occidit Angelicus Doctor in art. 5. qu. 23. pri. par. dum ait: Non est distinctum quod est ex libero arbitrio, & ex prædestinatione, sicut non est distinctum quod est ex causa secunda, & causa prima &c. & lib. 3. contra Gentes cap. 70. ait: Non sic idem effectus cause naturali,

rali, & *Divina virtuti attribuitur quasi partim à Deo, & partim à naturali agente fiat, sed totus attribuitur instrumento, & principali agenti etiam totus*; & opusculo 1. c. 23. expresse negat Deum concurrere cum creatura ad operandum eo modo, quo duo homines, vel duo equi ad tractionem eiusdem navis, vel eiusdem currus.

Ratio cardinalis huius doctrinæ est, quia virtus adæquata proxima, & causa, cuius est illa virtus non dicuntur causæ partiales; & in nostro casu gratia, & liberum arbitrium sic se habent quod gratia est adæquata virtus eleuans, & proportionatum reddens arbitrium, liberum autem arbitrium de se habet solum virtutem remotam, & radicalem, & ideo non possunt concurrere partialiter.

Dices 2. cum eodem Molina: actum supernaturalem esse liberum, & vitalem non provenit à gratia, sed à libero arbitrio; ergo sub his duabus rationibus, & formalitatibus non est effectus gratiæ, & consequenter nec etiam Prædestinationis. Probatur antecedens, quia esse liberum, & vitalem in actu debet provenire à principio libero, & vitali; sed gratia non est libera, cum non sit indifferens, sed unum actum determinatè respiciat, & cum veniat de foris, & procedat à principio extrinseco,

idest à Deo eam in animam infundente, non est principium vitale; ergo sub his duabus rationibus non procedit à gratia, siue à Prædestinatione, sed à libero arbitrio præcisè. Resp. distinguo antecedens: non provenit à gratia ut à potentia, concedo, ut à virtute potentiæ, & applicatum, & nego. Ad probationem resp. quod, licet gratia non sit libera ut quod, est tamen libera ut quo, ut scilicet est quædam participatio Divinæ libertatis, & effluxus à primo libero, quod est Deus; sic etiam est vitalis ut quo; si enim non esset talis non posset constituere vitalitatem supernaturalem. Est igitur vis quædam ordinata ad eleuandum hominem ad vitam supernaturalem, ac Divinam participatiuè, quemadmodum semen, quamvis non sit animatum, nec viuens ut quod, potest tamen dici viuens ut quo, cum sit vis quædam instrumentaria ordinata à natura ad generationem viventis. Nec officit quod gratia veniat de foris, & à Deo infundatur, Deus enim est primum viuens, & Principium à quo emanat omnis vita iuxta illud Psal. *Quoniam apud te est fons vite, & Act. 17. In ipso enim vivimus, mouemur, & sumus.* Et propterea Deus non reputatur inter agentia extrinseca, imò iuxta princi-

pia S. P. Deus est magis intimus mihi, quam ego mihi ipsi, de quo S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 88. Ad instantiam de libertate respondēt Thomistæ illud debere esse indifferens ad vtrumque extremum vel contrarietatis, vel contradictionis iuxta diuersitatem libertatum, quod est principium liberum per modum potentiæ,

non verò illud, quod est principium liberum vt quo per modum virtutis, siue applicationis; ad hoc enim sufficere dicunt quod ita applicet voluntatem ad vnum extremorum, vt in ea relinquat vires, & potentiam ad oppositum, & hanc vocant libertatem actualem per modum principij actualis ipsius operationis.

De Bonis naturalibus.

Dico primo esse naturale persone non esse effectum Prædestinationis, nam, licet Prædestinatio de suo formali conceptu nō supponat necessariò illud, quod prædestinatur ad aliquid, esse præuisum vel vt existens, vel vt futurum antequam prædestinetur, cum possit Deus ex intentione aliquius finis præconcepti vt possibilis velle Petrum vt possibilem apprehensum existere propter illum finē, nihilomin⁹ Prædestinatio hominum non fuit nisi ex præuisione esse naturalis ipsorum. Prob. primò auctoritate S. P. qui epistola 105. distinguit gratiam creationis, quam etiam Pelagius admittebat, à gratia iustificationis his verbis: *Sed, cum ab istis queritur quam gratiam Pelagius cogitaret sine vllis precedentibus meritis dari, quando anathematizabat eos,*

qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, respondent sine vllis precedentibus meritis gratiam ipsam esse humanam naturam, in qua conditi sumus; neq; enim antequam essemus mereri aliquid poteramus vt essemus. Abijciatur à Christianorum cordibus ista fallacia, nam omninò non istam gratiam commendat Apostolus, qua creati sumus vt homines essemus, sed qua iustificati sumus vt homines iusti essemus; ista est enim gratia per Iesum Christum Dominum nostrum. Etenim Christus non pro nullis, vt homines conderentur, sed pro impijs mortuus est, vt iustificarentur; similia habentur etiam in epist. 95. quam cum alijs Episcopis scripsit ad Summum Pontificem Innocentium aduersus Pelagium, & eius errores. Ex hac S. P. Augustini auctoritate conficitur hoc argumentum.

gumentum : Prædestinatio nostra fundatur in meritis Christi Domini ; sed Christus non est mortuus ut homines essemus, aut crearemur ; ergo creatio , & existentia naturæ nostræ non sunt effectus prædestinationis . Vnde, licet S. Pater concedat creationem posse appellari gratiam , eo quod sit beneficium gratuitum , & de illo teneamur gratias agere , non tamen vult appellari gratiam prædestinationis ; immò in quest. 2. ad Simpl. ait : *Nulla ergo est electio, antequàm esset quod eligeretur .* Confirmatur quia communiter in Scholis ex illo celebri Textu D. Pauli : *Quos Prædestinavit, hos & vocavit, &c.* vocatio ponitur primus Prædestinationis effectus in adultis, quod nõ fieret si creatio ipsa esset illius effectus . Dixi in adultis, nam in paruulis gratia Baptismi est veluti vocatio , quæ in illis non distinguitur nisi ratione à iustificatione , quæ est alter effectus supernaturalis Prædestinationis, quam postea consequitur glorificatio , quæ est tertius Prædestinationis effectus .

Aliqui probant propositam assertionem ex eo quod creatio nõ est quid in sua entitate supernaturale, sicuti sunt vocatio, iustificatio, & glorificatio, putantes hoc necessario requiri ad hoc ut aliquid sit propriè effectus Præde-

stinationis ; sed falluntur , nam sufficit quod ad assequutionem gloriæ iuuet , & à Deo sit volitum propter hunc finem, ut clarè certitur in morte, qua prædestinatus eripitur à periculo peccati futuri, si superuiveret, iuxta illud Sap. c. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius .*

Dices : S. P. August. epist. 105 explicans illud ad Rom. 8. *Ut secundum electionem propositum Dei maneret*, ait : *Secundum electionem, qua facit eligendos, non qua inuenit illos ;* ergo iuxta S. Patrem electio ad gloriam est causa substantiæ, & existentiæ Prædestinatorum ; ergo talis substantia , & talis existentia sunt effectus ipsius electionis , seu Prædestinationis . Resp. ex supradicta sententia pro nostra Conclusionem supra additam ex eadem epistola depromptam clarum esse hanc non esse mentem S. Patris, & hunc sensum, quem ei tribuit Gonnet, esse extortum, quod constat ex ipso contextu huius sententiæ, quæ in ipsa epistola sic habet : *Ut secundum electionem propositum eius maneret, electionem scilicet gratiæ, non debiti electionem, qua eligendos facit ipse, non inuenit .* Loquitur ergo de illa gratia, quam supra contradistinxerat à gratia creationis, & idcirco de dono supernaturali, non

non de dono naturæ. Sensus igitur est quod per gratiam vocationis, & electionis facit eligendos electione executiua ad gloriam eos, qui iam erant electi in mente Diuina in æterna Prædestinatione, &c. Reliqua argumenta, quæ prædictus P. Io: Bapt. Gonnet adducit ad probandam naturam, & substantiam Prædestinati esse effectum Prædestinationis, ex dictis facile solui possunt, vbi solum aduerto pro responsione ad loca S. Thomæ, quæ adducit iste Auctor, in illis numquam Angelicum Doctorem appellasse creationem, aut existentiam, vel substantiam, seu naturam prædestinati prædestinationis effectum; optimè enim nouerat S. Doctor substantiam, seu naturam esse subiectum effectuum ipsius Prædestinationis; ideòque habere rationem causæ materialis, non verò effectus.

Dico 2. circa alia bona naturalia, & euentus fortuitos nihil certi statui posse excepta morte præmatura, qua quis rapitur ne diutius peccet, & in peccato tempore mortis inueniatur. Probatur prima pars huius assertionis, quia certum est ex vna parte huiusmodi bona, quæ secundum se considerata pertinent solum ad ordinem prouidentiae vtpotè merè naturalia posse ex Diuina ordi-

natione esse effectus Prædestinationis, si à Deo fiant ex peculiari prouidentia circa electos, vel ad promouendum in bono, vel ad retrahendum à malo; ex alia parte incertum est an huiusmodi bona vel omnia, vel aliqua conferantur ex hac intentione, & speciali prouidentia; nam bona indoles, ingenium perspicax, complexio robusta, & alia huiusmodi bona, quemadmodum etiam diuitiæ, honores, fauores, scientiæ, & alia huiusmodi, seclusa Dei gratia nec iuuant ad gloriam, nec habent cum gratia connexionem; non enim tribuit Deus ex horum intuitu vocationem efficacem, qui est primus Prædestinationis effectus, imò potius quæ stulta sūt Mundi elegit Deus; ideoq; S. P. Augustinus qu. 2. ad Simplicium dixit. *Non enim habeo quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam salutarem &c. nisi vel maius ingenium, vel minora peccata, vel utrumque, addamus etiam, si placeat, honestas, utilesque doctrinas, &c. sed, cum hoc statuerò, ita me ridebit ille, qui infirma Mundi elegit ut confundat fortia, & stulta mundi ut confundat sapientes, ut præ pudore correctus ego irrideam, & multos, & præ quibusdam peccatoribus castiores, & præ quibusdam piscatoribus oratores. Nonne aduertimus multos fideles nostros ambulantes*

bulantes viam Dei ex nulla parte ingenio comparari, non dicam quorundam hereticorum, sed etiam minorū? Item non videmus quosdam homines utriusque sexus inconiugali castitate viuentes sine querela, & tamen vel hereticos, vel paganos, vel etiam in vera fide, & vera Ecclesia sic tepidos, ut eos miremur meretricum, & histrionum subito conuersorum, non solum patientia, & temperantia, sed etiam fide, spe, charitate superari? &c. Ex quo etiam loco constat & ipsa opera bona moralia, quæ fiunt solis naturæ viribus [si quæ huiusmodi sine gratia fiunt] non esse Prædestinationis effectus ob eandem causam, cum Deus nec vo-

cet, nec iustificet horum intuitu.

Excepi mortem præmaturā ne malitia mutaret, &c; nam de hoc Sap. 4. reuelatū est ad hoc à Deo ordinatam, quod idem fieri potuisse de paupertate, persecutionibus, & alijs supra numeratis non dubito; sed, an factum fuerit de facto, non constat certò, licet de prædictis ærumnis specialitèr dictum videatur illud D. Pauli ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: verū etiam ista possunt ex communi prouidentia contingere, & ex illis præuisis Deus inde sumit occasionem spiritualis boni, & actuum virtutum maximè in electis.

AXIOMA QVARTVM.

De Prædestinationis causa ut est electio ad gratiam.

Ex lib. de Dono Perseuerantia cap. 21.

HÆc ergò ut ingrata Deo sententia destruat gratuitis Dei beneficijs, quibus liberamur, inimica, & initium fidei, & in ea usque in finem perseuerantiam secundum scripturas, unde iam multa diximus, dona Dei esse defendimus &c. [infra] Si autem utrumque Dei donum est, & hæc Deus dona sua [quod negare quis potest?] daturum esse præsciuit, prædestinatio predicanda est, ut possit vera Dei gratia, hoc est, qua non secundum merita nostra datur, insuperabili munitione defendi.

D V B I V M.

Vtrum praescientia meritorum sit causa Praedestinationis ut est electio ad gratiam.

Cum praedestinatio in nostra sententia iuxta mentem S. Patris includat essentialiter electionem ad gratiam, & ad gloriam, propterea in praesenti quaerimus de ea ut est electio ad gratiam, non quamcumque, sed ad eam solum tam actualem, quam habituales, quae est propria Praedestinatorum, ut supra explicatum est; in sequenti postea dubio disputabitur de ea ut est electio ad gloriam.

Certum est in his quaestionibus de causis praedestinationis non esse sermonem de ea quatenus est actus increatus immanens intellectus, & volitionis Dei; cum enim hoc modo sit ipsamet entitas Divina, certum est hoc modo eam non habere causam; est ergo solum sensus de libera, & extrinseca terminatione illorum actuum, qua ab aeterno liberè terminantur ad effectus futuros in

tempore, nempe ad gratiam, & gloriam, & de ipsis actibus, qui conferuntur in tempore, idest de ipsa gratia, & gloria. Fit autem quaestio solum de causa meritoria, quia de alijs res est certa; causa enim materialis effectuum praedestinationis sunt ipsae creaturae Intellectuales, in quibus recipiuntur; causa formalis sunt ipsi effectus; causa efficiens est ipse Deus; finalis ipsa gloria, & Bonitas Dei, ad quam omnia referuntur. Difficultas igitur remanet solum an gratia siue actualis, siue habitualis conferatur in tempore ex meritis, & an Deus decreverit ab aeterno illam dare nobis ex praevisis meritis.

Duo fuere praecipui errores in hoc puncto. Primus Origenis, qui lib. 3. Periarchon cap. 1. asseruit Deum praedestinasse ab aeterno propter bona opera praestita à nostris animabus in vita, quā supponit

ponit habuisse antequàm corporibus vnirentur. Fictitium hoc commentum sequuti sunt postea Priscillianistæ. Illum damnauit Leo Primus in suis decretis, quæ habentur tomo primo Conciliorum, & Concilium Bracarense cap. 6. habet: *Si quis animas humanas dicit prius in celesti habitatione peccasse, & propter hoc in corpora humana in terra deiectas, sicut Priscillianus dicit, Anathema sit.* Contrà illud pugnat etià D. Pauli assertum de Iacob, & Esau ad Rom. 9. *Cum nondum nati essent, aut aliquid boni, vel mali egissent, &c.* Contrà eundem errorem scripserunt etiam S. Epyphanus Salaminæ Episcopus lib. 2. Pauasij, Theoph. Alex. Hieronymus ad Pamachium, & Cyrillus Alexandrinus lib. 1. comment. in Ioannem adducit viginti & tres rationes partim desumptas ex Sacra Scriptura, partim ex ratione; unde clarè dignoscitur turpiter in hoc errasse Origenem, qui ad suum intentum probandū afferebat illud Psal. 65. *Induxisti nos in laqueum, &c.* dicendo animam corpori infundi pro pœna scelerum commissorum, qui locus quàm longè diuersum habeat sensum constat ex communi aliorum Doctorum consensu.

Secundus error fuit Pelagij, & Cælestij, cum quibus tandiu, &

tàm acriter pugnauit S. Pater, qui cum negarèt Christi Domini gratiam esse necessariam ad rectè viuendum, & ad superandas tentationes, consequenter etiam negabant præparationē gratiæ ab æterno, quæ est prædestinatio. Hæc errorem Concilium Cartag. anathematizandum duxit, vt est clarum ex epistola eiusdem Concilij, quæ est nonagesima in epistolis S. P. N. Augustini, & in quodā Concilio Palæstino, quod præcesserat, ipse Pelagius coactus fuit anathematizare, vt habetur in epistolis S. P. N. 105. & 106; retractatio tamen ista fuit facta ab ipso fraudulentè, & subdolè admittendo quidem necessitatem gratiæ, sed nomine gratiæ intelligebat beneficium creationis gratuito collatū, idest vires liberi arbitrij, quibus, audito Euangelio, ac lege Diuina, cuius reuelationem, & prædicationem asseribat esse gratiam patefactam, asseribat quemlibet posse sinè interna gratia credere, sperare, diligere Deum, & tandem consequi vitam æternam; quod si gratia conferretur, hanc dari solū vt facilius impleretur lex, non vt simpliciter possemus implere. Hanc hæresim S. P. Noster non solū in prædictis epistolis, & in 107, sed etiam in alijs libris, quos contrà Pelagianos scripsit, & habentur in secundum.

cunda parte tomi Septimi eiusdem S. P. acerrimè est infectatus clarissimis testimonijs Sacrae Scripturae, & argumentis ex illis deductis, illis præsertim, quibus vel necessitas gratiæ expressè declaratur, vel necessitas orationis ostenditur, vel Deo gratiæ aguntur propter bona opera; inaniter enim, & fallaciter à Deo peteretur quod nobis per nosmetipsos præstare possemus, & illusoriè agerentur gratiæ Deo de illo, quod nõ esset gratis collatum. Damnatus etiam fuit hic error à Concilio Mileuitano c. 3. 4. 5, ubi etiam notatur Io. cap. 15. non esse dictum: *sinè me* difficilius potestis facere, sed *nihil potestis facere*: damnatur etiam ab Arausicano secundo, ab Innoc. Primo in sua epistola, quæ est 96. in epistolis S. P., à Tridentino Sess. 6. can. 1. 2. & 3.

Hanc hæresim non in toto, sed ex parte participarunt illi, qui à S. Prospero reliquæ Pelagianorū, ab alijs communiter Semipelagiani dicuntur; hi enim non omnem quidem gratiæ adiuvantis necessitatem negabant, sed initium salutis libero tribuebant arbitrio dicentes à nobis esse initium Fidei, & voluntatem credendi, cui humanæ industriæ postea subiungi gratiam fatebantur. Isti contra Pelagium irritos esse nostros co-

natus ad salutem, nisi gratia Dei iuuarentur, fatebantur, sed tamen volebant hos conatus præcedere ut gratia sequeretur, alij quidem maiores, alij verò minores, ut solitudinis, vigiliarum, laborū, orationum, & huiusmodi. Hoc totum est clarū ex duabus illis epistolis SS. Prosperi, & Hilarij, quibus certiores fecerunt S. Patrem de sententijs horum, & præfiguntur duobus libris eiusdem S. Patris de Prædestinatione Sanctorum, & de Dono Perseuerantiæ, occasione quarum sunt conscripti. Viguit error iste apud Præsbiteros, & Episcopos, & maximè apud Massilienses viros aliòquin magnæ probitatis, & doctrinæ. Eorum princeps dicitur fuisse Ioan: Cassianus, ut videre est apud S. Prosperum in libro contra Collatorem cap. 1. & verè hæc de conatu nostro sensisse est clarum ex collatione 13, & ex lib. 12. de institutione Cænobiorum cap. 11, 12, 13, 14. Verum est, quod in prædicta collatione 13. cap. 12. ait non semper necessariò præcedere illud initium in nobis, sed quandoque Diuinam gratiam præuenire, ut in Matthæo, & Paulo. Cum igitur seruata proportionem esset illis eodem modo discurrendum de æterna præparatione Dei, ac de ipsa donatione, sicut asserabant gratiam humanæ industriæ subiun-

subiungi, ita etiā tenebantur cō-
 sequenter loquendo asserere Deū
 ab æterno decreuisse collationem
 gratiæ propter opera nostra, quæ
 tamen nullo modo affirmabant ef-
 se meritoria gratiæ de condigno,
 aut eam illa consequi ex promif-
 sione Dei, vt videre est in episto-
 la S. Hylarij, & in collatione 13.
 cap. 13. & 14. Aliqui censent
 in eodem errore fuisse etiam S.
 Io: Chrysostomum Io: Cassiani
 Præceptorem propter illa verba,
 quæ habet hom. 12. ad Hebræos:
Oportet nos quippe eligere primum,
quæ bona sunt, & tunc ipse [1.
Deus], quæ sua sunt introducit,
 & hom. 17. in Ioan: *Hinc admo-*
neri possumus Deum suis in nos be-
neficijs nostras non praeuenire volū-
tates. Indignantur aliqui quan-
 do audiunt discipulos S. P. N. &
 S. Thomæ hæc asserentes, vt ego
 ipse pluries Romæ vidi, & audiui
 non aduertentes P. Gabrielē Vas-
 quez. tomo 1. in primam partem
 Disp. 89. nu. 26. diffusè hoc pro-
 bare pluribus alijs eiusdem Sancti
 Doctoris citatis locis, in quibus
 id docuit. Censent aliqui eum-
 dem errorem tenuisse S. Ambrosiū
 in Comment. cap. 9. epistolæ ad
 Romanos; sed falluntur, nā com-
 mentaria illa, quæ circumferuntur
 intèr opera illius S. D. non sunt
 ipsius vt rectè, & euidentè pro-
 bat Emin. Cardinalis Bellarminus

in libro de Scriptoribus Ecclesia-
 sticis in obseruationibus ad quin-
 tum tomum operum eiusdem S.
 Ambrosii, & cum eo communi-
 ter nunc omnes Theologi. Ex-
 cusatur etiam, & meritò S. Ioan:
 Chrysostomus, eo quod quæstio-
 nem hanc ex professo non dispu-
 tauerit, & ex intento tuendæ li-
 bertatis arbitrij rem accuratè ad
 pondus Sanctuarij, idest ad nor-
 mam Sacræ Scripturæ, & rationū
 Theologicarum diligentissimè non
 examinavit, sicuti neque etiam
 examinauerat S. P. N. Augustinus
 ante exortam hæresim Pelagianā,
 quando in explicatione illa qua-
 rundam propositionum Epistolæ
 ad Romanos, quæ habetur in to-
 mo quarto operum ipsius, quam
 edidit antequam esset Episcopus,
 docuit initium fidei esse à nobis,
 quod postea retractauit in lib. de
 Prædestinatione SS. cap. 4. in li-
 bro primo retract. cap. 23. & in-
 qu. 2. ad Simplicianum.

Refellitur hic error ab eodem
 S. P. N. Augustino ex professo in
 libris de Prædestinatione SS. &
 de Dono Perseuerantiæ, & alibi
 sæpè ex clarissimis locis Sacræ Scri-
 pturæ, vt ex illo epist. 2. ad Co-
 rinth. cap. 3. *Non quod sufficien-*
tes simus cogitare aliquid ex nobis;
 Si enim initium omnis boni ope-
 ris est cogitatio bona, & hanc nō
 possumus habere finè gratia Dei,
 quod-

quodnam aliud bonum potuit hanc gratiam præcedere? & ex exp. 1. ad Cor. c. 4. *Quis enim te discernit? quid habes quod non accepisti?* ubi S. P. N. lib. de Prædestinatione SS. cap. 4. & 5. aduertit quod, cum Apostolus ante voluisset reprimere contentionem Corinthiorum de dignitate præceptoris contendentium, discursu eò perduxit, ut ostenderet neque in alio homine, nec in seipso glorandum, quasi aliquis sit specialiter à Deo adiutus propter sua merita. Hoc verò præstat ostendens quidquid est in nobis, cur ab alijs discernamur, à Deo esse; quod si iuxta Semipelagianos initium fidei, aut alia opera meritoria gratiæ essent ex nobis, & ex solis viribus Naturæ, posset dicere qui iustus est: mea fides, mea industria, mea opera me discernunt, & ita gloriari in homine, & in seipso. Cōvincitur etiam ex illo ad Rom. 9. *Cum nondum nati essent, &c.* Ioannis cap. 15. *sinè me nihil potestis facere*, ad Philip. 1. *confidens hoc ipsum, quia, qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu.* (& infra) *quia vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini.* Est etiam egregium testimonium illud D. Pauli ad Rom. 9. *Dicis itaque mihi: quid adhuc qua-*

ritur? voluntati enim eius quis resistit? O homo tu quis es, an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa, &c? nam, siue sensus huius loci sit quod illud, *dicis*, sit argumentum obijcientis, & suppositum illius verbi *queritur* sit Deus, ut exponit S. P. Augustinus cum communi sententia PP. Græcorum, & illud, *ò homo* sit obiurgantis palam, &c. siue dicatur, ut aliqui volunt, quod illud (*dicis*) sit pars inferētis ex dictis, & suppositum verbi *queritur* sit homo, & illud *ò homo* sit pars illationis, semper sequitur nullum præcedere meritum nostrum; si enim præcederet, malè secundum primam expositionem obiurgaret S. Paulus hominem de Deo conquerentem quod huic, non verò illi tribuat gratiam efficacem; & malè etiam iuxta secundam expositionem inferretur homini non esse conquerendum. Præterea S. P. Augustinus sæpè vrget argumentum illud, quod gratia non esset gratia, si daretur pro operibus ex solis Naturæ viribus elicitis, ac etiam illud quod non esset à Deo petenda fides, vel agendæ gratiæ pro eius consequitione.

Damnatus fuit hic error à Concilio Arausicano secundo; nam can. 3. damnantur qui asserunt oratione humana obtineri gratiā iustificationis, idest auxilium gratiæ, quo

quo iustificamur; Can. 4. illi, qui asserunt Deum expectare voluntatem nostram; Can. 5. tribuentes nobis initium fidei; Can. 6. illi, qui dicunt misericordiā conferri sinē gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conātibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus, &c. Eundē errorem damnauit etiam S. Cælestinus Papa epistola ad Episc. Galliar. Dicitur etiam fuisse damnatum à Leone Primo approbante Concilium illud Arausicanum, cuius Canones à S. Prospero putantur exharati, qui erat à Secretis Leonis Summi Pontificis.

Alij verò existimant approbatum à Summo Pontifice Felice Quarto, cum illud Concilium habitum fuerit Anno Domini 529. anno tertio Pontificatus eiusdem Felicis, de quo videndus est Baronius in Annalibus ad prædictū annum; Vt cumq; res se habeat, certum est S. Prosperum vnā cum S. Fulgentio in libro ad Monimū, & Petro Diacono libro de Incarnatione fuisse acerrimum defensores doctrinæ S. P. N. Augustini vbique docentis quodlibet initiū boni operis disponentis ad iustificationem esse à Deo, ita vt vnā cum S. Hylario Arelatensi Episcopo causam detulerint ad S. Sedem Apostolicam, & à Summo Ponti-

fice Cælestino obtinuerint prædictam epistolam Decretalem de Gratia Dei, in qua præfata hæresis damnatur, quā etiam damnauit S. Gelasius Papa in Concilio 70. Episcoporum, ubi non solum probauit omnia scripta S. P. Augustini, & S. Prosperi, sed è contra damnauit libellos Ioannis Cassiani, & Fausti Regiensis, cum tamen nō ignoraret potissimam contentionem inter Prosperum, & Cassianum, ac deinde inter Fulgentium, & Faustum de scriptis S. Augustini de Prædestinatione Sanctorum, & de Dono Perseuerantiæ fuisse. Sic scribit Eminentissimus Cardinalis Bellarm. lib. 2. de gratia, & libero arbitrio cap. 11; non leguntur tamen damnatæ personæ, cum non fuerint pertinaces, sed obtemperantes S. Sedi Apostolicæ. Hæc breuiter circa hunc errorem notasse sufficiat; venio nunc ad opiniones DD. Catholicorum.

In hac difficultate tres reperio Theologorum præcipuas sententias, ad quas facili negotio reuocari possunt aliæ recentiorum opiniones.

Prima est Henrici Quodlib. 4. quæst. 19. & quodlib. 8. quæst. 5. sentientis ex parte nostra dari saltem conditionem sinē qua non nostræ Prædestinationis ad gratiam, & hanc esse cooperationem nostri liberi arbitrij, non quæ præ-

præueniat, seu antecedit gratiam, ut ponebant Semipelagiani, sed quæ sequatur; Docet enim cooperationem nostram totam esse ab auxilio Dei, & totam à libero arbitrio, & sub Prima ratione concedit esse effectum Prædestinationis, sub secunda verò conditionem finè qua non, & meritum congruum ipsius gratiæ, & Prædestinationis. Ad hanc sententiam proximè accedunt Neoterici illi, qui ex parte nostra asserunt dari non causam, sed conditionem finè qua non, quatenus finè nostro consensu gratia, quæ de facto est effectus Prædestinationis, esset effectus solum communis Prouidentia: Contendunt aliqui Auctores quod si isti velint nostram cooperationem esse conditionem finè qua non solum respectu complementi gratiæ efficacis, frustra refugiant ad nomen conditionis, & abstinent à nomine causæ; cum enim sequantur principia Doctrinæ Molinistæ de scientia media, & efficacia gratiæ, consequenter loquendo debent cum eo dicere voluntatem nostram non esse solum conditionem, sed causam consensus, & ita esse causam, ut gratia sit efficax; ex quo tamen non sequitur ipsorum intentum, ut infra in responsione ad argumenta clarè ostendam.

Secunda sententia est Alensis in prima parte suæ Summæ quæst. 24. membro 3. art. 3. docentis Præscientiam boni vsus gratiæ futuri non esse quidem causam, sed rationem Prædestinationis, & communiter censetur eum loqui solum de congruo, estò utatur nomine æquitatis; & hæc etiam distat ab errore Semipelaganorū; nec infert illud, quod S. P. illis opponebat, nempe gratiam non fore gratiā, quod non aduerterunt Moderni illi, qui verentur hoc concedere de facto, cum tamen concedant de possibili; hæc tamen refutari potest iisdem rationibus, quibus communiter rejicitur prima, à qua parum distat, de quibus infra.

Tertia sententia est S. Thomæ p. parte quæst. 23. art. 5. asserentis non dari ullam causam meritoriam ex parte nostra totius effectus Prædestinationis, licet possit dari alicuius in particulari, in qua conueniunt ferè omnes Scholastici; nam quoad aliquos effectus cadere sub meritum est evidens in glorificatione aulorum, quæ est ex meritis eorundem de condigno. Iustificationem extra Sacramentum esse ex meritis de congruo sæpè docet S. P. N. Augustinus, & præcipuè lib. p. Retract. cap. 23. & in quæst. 2. ad Simplicianum in lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 7. lib. 83.

QQ. quæst. 68. vbi docet fidem esse donum Dei, & impetrare gratiam, & opera, quibus rectè vivitur; primam autem gratiam, & consequentè integrum effectum Prædestinationis non cadere sub vllum nostrum meritum, nec de condigno, nec de congruo est communior sententia Theologorum, propterea.

Dico integrum effectum Prædestinationis non cadere sub vllū nostrum meritum, cum prima gratia, à qua incipit Prædestinationis operatio, non supponat vllum meritum, nec existens, vel præcedens in ipso Prædestinato, nec præuisum. Prob. primo omnibus locis Scripturæ Sacræ, quæ suprâ contrâ Semipelagianos adductæ sunt. Probatur secundo, quia totum id, quod est in homine ordinans ipsum ad salutem, comprehenditur sub effectu Prædestinationis; ergo id, à quo incipit, non cedit sub merito, nam & ipsum meritum esset aliquid illius totius ordinantis, quod vel caderet sub alio merito, & sic daretur processus in infinitum; vel non caderet, & sic haberetur intentum, quod initium effectuum Prædestinationis non caderet sub merito, & consequenter nec etiam integer effectus Prædestinationis. Confirmatur sic. Vel ad quodlibet opus virtutis, quod aliquo modo

saltem remotè ad gratiam iustificationis disponit, requiritur auxilium gratiæ, estò sit opus etiam purè morale, vel possumus in ordine ad iustificationem aliquid sine gratia; hoc secundum dici nequit salva veritate Scripturarum, & Conciliorum, quæ suprâ adducta sunt; vnde, dato quod possemus sine gratia bene operari moraliter aliquid, iam tale opus esset impertinens ad obtinendam gratiam; vnde nec esset causa, nec conditio, nec occasio cur Deus nos excitet ad dispositiones iustificationis, aut nos ad illas prædestinet.

Dicendum igitur est illud primum, & consequenter à primo ad vltimum, id, à quo incipiunt effectus Prædestinationis collectivè sumpti, siue vt alij loquuntur integer effectus Prædestinationis esse aliquam gratiam, quæ non respicit vllum meritum nostrum. Ex hoc discursu clarum fit non esse opus ad probandam nostram Conclusionem recurrere cum Valquez ad ostendendum nullum opus bonum posse fieri sine gratia; nam licet fortè hoc omninò verum sit, & sufficiēter aliunde probari possit, nihilominus ad hoc vt probetur Prædestinationem non esse ex meritis humanis, satis est negare tale opus esse dispositionem, siue meritum nec etiam de congruo

gruo alicuius gratiæ. Prob. tertio, quia talis Prædestinatio ad gratiam nec ex meritis gratiæ antecedentibus, ut contra Semipelagianos supra est probatum, nec ex consequentibus potest præuenire, ut statim aduersus Alensem, & Henricum ostendam; ergo nullo modo ex meritis potest prouenire. Probatur antecedens quoad secundam partem multipliciter. Primo quia bonus usus arbitrij nõ est nisi ex vi gratiæ efficacis, qua sic mouetur voluntas, ut in quocumque Deus voluerit ponere talem gratiam, præscierit eum benè usurum; & sic non est assignare cur huic potius, quàm illi voluerit dare gratiam, & per consequens nec etiam meritum ipsius. Secundo quia Deus certò præuidebat quod, si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ in Bethsaida factæ fuere, Tyrij, & Sidonij conuersi fuissent, & tamè noluit gratiam miraculorum, & vocationis internæ intuitu illorum bonorū operum, quæ futura erāt illam gratiam eis concedere; ergo non erant illa opera sequentia meritoria talis gratiæ. Tertio quia paruulis datur gratia iustificationis per Baptismum, in quibus non præuidetur usus liberi arbitrij; ergo quoad hoc, ut illi, sic omnes alij talitèr prædestinantur ad gratiam, ut ait Apostolus

in epist. ad Ephes. cap. 1. *In laudem gloria gratia sua.* Hoc argumentum sæpè, & locis suprà citatis, & alibi inculcat S. P. N. Augustinus, & meritò, nam, ut ait ille: *In adultis potest aliquis fingere aliqua merita;* certè nulla potest in pueris; nõ propria quia nulla sunt, non parentum, qui sæpè infideles sunt, & impij. Refert S. P. N. in lib. de Prædestinatione SS. cap. 13. ex relatione SS. Prosperi, & Hilarij Massilienses ad hoc argumentum respondisse saluari pueros ex præuisione futurorum meritorum, quæ habituri erant, si ad ætatem adultam peruenissent. Hoc figmentum vanissimum irridet S. P. N., quod ne Pelagiani quidem ipsi admisissent; quomodo enim, ut arguunt isti Sancti, prævideri possunt futura, quæ non sunt futura? & cur, si saluantur isti propter merita futura sub conditione, non damnantur etiam illi, qui si diu viuerent, peccarent? quod si etiam hoc admitterent, quid prodesset illud Sap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius,* si imputantur peccata, quæ aliquis facturus esset? Aliud etiam validissimum argumentum affert idem S. P. N. in eodem lib. de Prædestinatione SS. c. 15. à simili de Christo Domino, qui ut idem esset Filius hominis, ac Filius Dei nullis præceden-

dentibus meritis habuit, & fuit nostræ Prædestinationis exemplar. Videndi etiam sunt de hoc argumento SS. Prosper, & Hilarius in supra citatis epistolis, S. Fulgentius lib. 1. ad Monimum, & Petrus Diaconus in libro de Incarnatione.

Dices 1. Si Deus non expectat nostrum liberum consensum, sed sua efficaci motione illum præuenit, tollit nostram libertatem; consequens est nefas asserere; ergo & id vnde sequitur. Resp. negando sequellam; habet enim Deus modum mouendi voluntatem iuxta eius exigentiam, & faciendi quod operetur, & quod liberè operetur, idest salua simultate potentiae. Bonum enim, quod voluntati appetendum proponit per suam illuminationem, & inspirationem, non est sub omni ratione boni, sed habet aliquam rationem adiunctam, puta laboris, carentiae alicuius delectionis, vel alicuius similis, sub qua voluntas potest illud refugere.

Dices 2. Si Deus æqualitè dignis, vel æqualitè indignis non tribuit æquale iuxta merita, vel demerita, sequeretur quod vteretur solum iure Dominantis, & non ordine regentis, vt arguebat Faustus lib. 2. de gratia, & libero arbitrio. Hoc repugnat æquitati Dei; ergo, &c. Resp. Deum

vti vtroque iure cum summa equitate, Dominantis quidem, quatenus pro arbitrio confert primam gratiam nemini debitam cui vult; Regentis verò, quatenus alios perducit ad finem, alios deficere permittit. In quo non habet locum personarum acceptio, vt malè inferebant alij; hæc enim opponitur iustitiæ distributiue, & solum tunc incurritur, quando non equalia distribuuntur æqualitè dignis, & merentibus.

Dices 3. saltè sequeretur quod frustra corriperentur mali, vt emendarentur; nam hoc non possunt sine gratia, quæ omnino non est in eorum potestate. Resp. hoc argumentum fuisse principale motiuum S. P. Nostro Augustino scribendi librum de Correptione, & gratia, cui præmissis plurimis scitu dignis doctrinis in c. 14. eiusdem libri sic respondet: *Patiantur ergo homines se corripì, quando peccant, nec de ipsa correptione contra gratiam argumententur, nec de gratia contra correptionem, quia & peccatis iusta pena debetur, & ad ipsam pertinet iusta correptio, quæ medicinalitèr adhibetur, etiamsi salus egrotantis incerta, vt si est is, qui corripitur ad Prædestinatorum numerum pertinet, sit ei correptio salubre medicamentum, si autem non pertinet, sit correptio veniale tormentum. Sub isto ergo in-*
certo

certo ex charitate adhibenda est, cuius exitus ignoratur, & pro illo, cui adhibetur orandum est, ut sanetur. Respondent alij non frustra corripit malos, eo quod Dei gratia semper sit parata, & ipsa correptio potest esse medicina, qua Deus illos ad emendationem perducit. Cui responsioni in eo sensu, quo concordat cum S. P. libens subscribo; in eo verò sensu, in quo ei aduersari posse videtur, non acquiesco, de quo alibi redibit sermo.

Dices 4. ex prædictis doctrinis tollitur saltem voluntas, & necessitas orandi, quod est contra scripturas, & communem sensum Sanctæ Ecclesiæ; nam etiam ipsa oratio impetratiua gratiæ supponit gratiam. Resp. negando prædictam sequellam. Ad probationem respondetur quod, licet oratio non possit esse impetratiua gratiæ, nisi oriatur ex gratia, seu motione Dei, est nihilominus necessaria ad ulteriorem gratiam obtinendam, contritionis videlicet, dilectionis Dei, & similium.

Dices 5. Si initium salutis non est in potestate hominum, sed in potestate Dei diuidētis prout vult, coniunguntur homines in desperationem; hoc autem repugnat infinitæ Bonitati, & Misericordiæ Dei; ergo &c. Hoc argumentum fuit propositum S. P. N. Au-

gustino, cui illud reassumendo sic respondet in lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 11. *Miror homines infirmitati sua se malle committere, quam firmitati promissionis Dei; Sed incerta est mihi, inquis, de meipso voluntas Dei. Quid ergo? Tua ne tibi voluntas de teipso certa est, nec times? Qui videtur stare videat ne cadat. Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmiori, quam infirmiori fidem suam, spem, Charitatemque committit? Hoc æquè de prima gratia, ac de Perseuerantia dicendum est.*

Dices 6. cum Henrico S. P. Augustinum in lib. 83. QQ. qu. 68. cum attulisset illud Apostoli cuius vult miseretur, & quem vult indurat, subdidisse: *Sed hæc voluntas Dei iniusta esse non potest, venit enim de occultis meritis; ergo per S. P. dantur aliqua merita Prædestinationis ad gratiā, &c.* Resp. Caietanus eam sententiam videri ab Augustino retractatam, & proculdubio si fuisset in eo sensu à S. P. prolata, in quo eam adducit Henricus, non est dubium, quod in libris de Prædestinatione Sanctorum, & Dono Perseuerantiæ esset saltem virtualiter, implicite, & per necessariam consequentiam retractata; omnino enim reiicitur omne meritum præcedens primam gratiam, non sine censura à S. P.

cap. 21. libri de Dono Perseuerantiae. Sed non videtur fuisse iste germanus sensus S.P.; propterea respondent alij S.P. loqui ibi de vltiori gratia, qua Deus populum Israelis ex Ægypto liberauit auditis Hebræorum clamoribus, & gemitibus, & hanc gratiam ait S. P. ibi venire ex occultis meritis, nempe ex orationibus eorum, quæ tamen à gratia profectæ sūt, quæ primò collata fuit absque meritis, & eodem pariter modo obdurationem Pharaonis ex meritis præcedentium delictorum ortam censeret. Vnde expositio Caietani non videtur concordare cum discursu S. P. N. Augustini, quem habet eo loco.

Dices 7. ex eodem S. P. N. qu. 2. ad Simplicianum: *Nemo eligitur, nisi distans ab illo, qui reijcitur, unde, quod dictum est ad Eph. c. 1. Elegit nos Deus ante Mundi constitutionem, non video quomodo dictum sit nisi prescientia;* ergò electio siue ad gratiam, siue ad gloriam ex mente S. P. requirit in eligendo aliquam dispositionem. Resp. 1. ibi S. P. non loqui de electione, quæ præcedat iustificationem, de qua nos in præsentis disputamus, sed de electione, quæ subsequitur iustificationem, nempe de glorificatiua in executione, quod euidens est ex eo quod immediate ante dixe-

rat S. P. videlicet: *non tamen electio præcedit iustificationem, sed electionem iustificatio; nemo enim, &c.* Loquitur ergò solùm de electione, quæ est ad gloriam. Resp. 2. quod eo loco solùm proponit motiua dubitandi, & semper inquirendo procedit vsque ad illa verba: *Sit igitur hoc fixum, atque immobile in mente sobria, quod nulla est iniquitas apud Deum, &c.* Propterea solutio huius difficultatis petenda est ex lib. de Prædestinatione SS. c. 17. vbi ait: *Intelligamus ergò vocationem, qua fiunt electi, non qui eliguntur, quia crediderunt, sed qui eliguntur, ut credant; hanc enim & Dominus ipse satis aperit, ubi dicit Io. 15. v. 16. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos; nã si propterea electi erant, quoniam crediderant, ipsi utique eum prius elegerant credendo in eum ut eligi mererentur; aufert autem hoc omnino qui dicit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, &c.* Toto illo capite, & sequenti aperte ex Sacris Scripturis ostendit non dari vllum meritum nostræ electionis ad primam gratiam.

Opponunt aliqui contrà hanc expositionem S. P. tria loca Sacre Scripturæ, Primº est ex Matth. cap. 25, vbi in parabola de talentis dicuntur ea fuisse distributa non absolute pro Domini voluntate, sed vnicuique secundum propriam virtu-

virtutem. Secundus est ex epistola ad Rom. cap. 8, vbi dicitur: *nam quos præsciuit & prædestinavit conformes fieri imagini Filij sui*; quo loco nulla alia videtur posse excogitari præscientia antecedens prædestinationem, nisi præscientia bonorum operum ex viribus liberi arbitrij. Tertius est ex epistola prima ad Tim. cap. 1. vbi loquens de seipso Apostolus ait: *Qui prius blasphemus fui &c; sed misericordiam consequutus sum, quia ignorans feci*, vbi assignatur pro ratione cur Deus illū vocauerit ad pœnitentiam præcedens peccatū processisse ex ignorantia; ergo vel ratio, vel causa, vel conditio ex parte nostra est assignabilis cur Deus vnum eligat ad gratiam, non verò aliam.

Ad primam ex his tribus auctoritatibus variè responderetur à Doctoribus; nam S. Thomas. 2. 2. quæst. 23. art. 3. ad primum explicat D. Matthæum de gratia iustificante, quam ait dari unicuique secundum propriam virtutem, idest secundum dispositionem, quæ tamen dispositio sit in homine à gratia præueniente, excitante, &c. Hæc expositio patitur difficultatē in eo, quod illi, qui vnum talentum acceperat, auferatur talentum gratiæ habitualis ab eo, de quo non habetur ibi pro causa culpa lethalis. S. Ioan: Chrysostomus

homil. 79. in Matthæum explicat de gratijs gratis datis in utilitatem aliorum, quæ à Deo dicuntur dari secundum propriam cuiusque virtutem, cum Deus non imponat onera suprâ vires, sed accommodet se fragilitati humanæ. P. Gabriel Vasquez Disp. 91. in primam partem c. 18. cui fauet Ians. 12. cap. 26. Conc. Eu. explicat de distributione gratiæ excitantis, sed negat esse attendendam illam particulam, secundum propriam virtutem, eo quod, ait ille, non faciat ad scopum parabolæ, quæ solum intendit ostendere de singulis reddendam esse rationem pro varietate talentorū, quomodocumque ea fuerint distributa. Hæc expositio videtur nimis violenta, cum ponat aliquid superflue appositum in Euangelio; propterea iudico standum esse duabus prioribus; nā in illa prima S. Thomæ sub illa absconsione talenti potest dici latere culpam lethalem, propter quam ablatum narratur talentum gratiæ, cum facile sit eos, qui non cooperantur gratiæ, in grauem culpam cadere, iuxta dictum S. Gregorij. *Qui spernit modica paulatim decider.*

Ad secundam ex c. 8. ad Rom. respondent cum Adamo plures moderni eo loco nomine præscientiæ venire electionem ad gloriam; inten-

intendit enim ibi Apostolus, ut est clarum ex contextu, ostendere nullam aduersitatē nocere electis, ac proinde in intentione esse priorem electionem ad gloriam, ad quam per plurimas aduersitates peruenitur electione ad gratiam, qua iuuamur ad illas tolerandas, quæ sola ab aliquibus cēsetur venire nomine prædestinationis. Resp. alij nomine præscientiæ venire ibi scientiam approbationis, & probant auctoritate S. Patris, qui in libro de Dono Perseuerantiæ cap. 18. explicans illud eiusdem Apostoli ad Rom. 11. *Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit*, sic explicat: *Hæc, quod ait præsciuit, non rectè intelligitur nisi prædestinauit, quod circumstantia ipsius loquutionis ostendit; loquebatur enim de reliquijs Iudeorum, quæ saluæ factæ sunt pereuntibus cæteris, &c;* & idcirco erit sensus, quos Deus approbavit, hos & prædestinauit, & erit veluti repetitio eiusdem, siue maior explicatio eiusdem rei per diuersas voces explicantes & actum intellectus, & actum voluntatis inclusos essentialitèr in Prædestinatione, ut suprà dictum fuit. Quod si contendas esse sermonem de scientia speculatiua, qualis est illa visionis, quæ & hæc, & alia omnia futura cognoscit, sensus erit non quod talis præscientia

præcedat prædestinationem, licet prius nominetur, sed ut fiat comparatio certitudinis vtriusque, ut constet ita certò Deum prædestinare, sicut certò præscit, licet aliqua præsciat, quæ non prædestinat ut sunt peccata, quemadmodum loquitur S. Pater. Moderni aliqui respondent Apostolum ibi sigillatim explicare omnia illa, quibus Deus electos suos in hac vita perducit ad gloriam. Vnaquæquæ ex his expositionibus habet suam probabilitatē; sequor S. Patrem; Aduerte tamen cauendam esse expositionem illorū, qui præscientiam referunt ad opera solius liberi arbitrij, quæ ab aliquibus tribuitur Chrysostomo, & Theodoro.

Ad tertiam ex prima ad Timoth. respondent aliqui carentiā peccati ex malitia, non autē peccatum ipsum ex ignorantia fuisse non quidem causam cur Paulus vocaretur, sed conditionem, sine qua non vocaretur; hæc tamen expositio nō potest stare cum sententia S. P., & communiori inter Catholicos, iam enim conceditur aliquod initium ex nobis; & licet hoc initium reuera sit aliquid minus, quàm illud, quod Massilienses statuebant, ponebant enim isti aliquod bonum positium, illi verò ponunt solum remotionē grauioris mali, aduertendum tamen

men est nō posse contrā hos Auctores inferri illud, quod S. P. N. inferebat contrā Semipelagianos, gratiam videlicet non fore gratiam; nā qui minus grauiter peccat, non idcirco meretur gratiam; infertur igitur solū contrā illos poni aliquam inæqualitatem eligendorum, quæ sit occasio primæ gratiæ contra illud: *Ex eadem massa luti, &c.* Respondent igitur alij ibi solū indicari in Apostolo fuisse minorem indispotionem ad primam vocationem, quam fuisset, si peccasset ex malitia; quemadmodum enim in tempore numquā fuisset ita eximie vocatus, si ex malitia peccasset persequendo Christianos, sic Deus ab æterno numquā statuisset vocare, nisi vidisset carentiam talis peccati; cum quo stat carentiam peccati ex malitia non esse conditionem, sine qua Deus aliquem non vocet, licet in Paulo fuerit, si qua tam eximie vocatus non fuisset. Verū neque hæc responsio euadit in toto quin aliquando detur aliquod initium, vel aliqua inæqualitas in eligendo; & si datur respectu tam eximie vocationis, cur non poterit etiam dari in alijs, si non semper, saltem sæpè? Melior ergo responsio mihi videtur petenda ab altero Prædicatore gratiæ, à S. P. N. Augustino inquam, qui in sua pri-

ma vocatione, & conuersione expertus fuit plura ex illis donis gratuitis, quæ Doctori Gentium in sua collata fuere. Hic igitur in lib. 2. Confess. cap. 7. de se ipso loquens ait: *Gratiæ tuæ deputo & quæcumque non feci mala, &c.* Non fuit igitur illa carentia peccati ex malitia conditio sine qua non vocaretur, vel non vocaretur tam eximie, sed gratiæ tribuenda est, tamquam ipsius effectus. Subscripsit etiam Vasquez huic responsioni, à qua tamē aliqui abstinēt, quia putant necessariò in ea supponi nos solis viribus naturæ non posse vllum bonum morale facere, aut vitare vllum peccatum, quod, quia ego verissimum puto, propterea eam libes amplector.

Dices 8. ex eodem S. P. Nostro: Iustitia semper est comes misericordiæ; ergo semper datur congruentia, cur potius vnus, quàm alterius misereatur. Probatur consequentia, quia Iustitia est virtus tribuens unicuique quod suum est, idest quod illi debetur. Hoc argumentum est desumptum ex Concione prima S. P. N. in Psal. 32. ad illa verba: *Diligit misericordiam, & iudicium*, vbi ait S. P. *Ne putetis autē quia ista possunt in Deo aliquo modo separari, videntur enim sibi aliquando contraria ut qui misericors est nō ser-*

uet iudicium, & qui iudicij tenax est obliuiscatur misericordiam. Omnipotens est Deus; nec in misericordia amittit iudicium; nec in iudicio misericordiam; Misereatur enim considerat imaginem suam, fragilitatem nostram, errorem nostrum, cecitatem nostram, & vocat, & conuersis ad se donat peccata, non conuersis non donat. Misericors, & Iustus. Resp. ergò non esse sensum S. P. illum, quem ei tribuit Henricus, qui maximè vrget hoc argumentum, à quo non ita facile se expediunt, qui non considerant textum S. P. qui ibi solùm conatur ostendere Deum in vocatione adhibere misericordiam, nec facere alicui iniuriam, & in retributione præmiorum & misericordiam, & iudicium adhibere; primum tribuendo gratiam ad benè operandum; secundum retribuendo pro bonis operibus, pro quibus iustum est, vt aliter agatur cum iustis, aliter cum iniustis. Distinguit ergò S. P. inter diuersa tempora, & diuersos effectus, ita vt vnum sit tempus misericordiae, alterum iudicij; vnus effectus misericordiae, alter iudicij; ita tamen, vt vnum non repugnet alteri. Hoc totum est euidentius ex illis verbis, quæ antea ibidem præmiserat S. Pater, videlicet: *Diligit misericordiam, & iudicium: Fac ita, quia Deus fa-*

cit ita. Intendite istam misericordiam, & iudicium. Misericordiae tempus modò est. Iudicij tempus post erit. Vnde est misericordiae tempus? Vocat modo auersos: donat peccata conuersis: Patiens est super peccatores, donec conuertantur. Quandocumque conuersi fuerint præterita obliuiscitur, futura promittit. Hortatur pigros: consolatur afflictos: docet studiosos: adiuuat dimicantes: neminem deserit laborantem, & exclamantem ad se: donat vnde sibi sacrificetur: ipse tribuit vnde placetur. Magnum misericordiae tempus non nos transeat fratres: non nos transeat. Venturum est iudicium. Erit & tunc penitentia, sed iam infructuosa, &c. Distinguit igitur tempora, & effectus S. P. ita vt vocatio sit opus misericordiae non repugnans Iustitiae, nec Iudicio; in Deo ergo non separantur attributa, & ideò dixit S. P. *ne putetis quia ista possunt in Deo aliquo modo separari; effectus verò, & tempora separantur vt ibi se explicat S. Pater.*

Dices 9. datur causa cur aliquis reprobetur, saltem peccatum originale nõ expiatum; ergò debet etiam dari causa cur aliquis eligatur ad gratiam, & gloriam. Resp. esse disparem rationem, nam possumus per nosmetipsos esse causa peccati, quod præsupponitur re-

probationi, non possumus autem per nosmetipsos esse causa meriti, quia ad hoc requiritur gratia. Unde rectè S. P. N. Augustinus epist. 105. *Quærimus meritum obdurationis, & inuenimus, merito namque peccati uniuersa massa damnata est, &c. Quærimus autem meritum misericordie, nec inuenimus, quia nullum est, ne gratia euacuetur, si non gratis donatur, sed meritis redditur.*

Dices 10. Rex quandoque donat equiti, seu militi equum, & arma propter bonum usum, quæ præuidet futurum eorum in equitate, & ille bonus usus est causa meritoria cur Rex donet; cur ergo idem non potest affirmari de gratia donata quidem à Deo, sed intuitu boni usus, quem præuidet futurum v. g. in Paulo, Augustino, & similibus? Hoc argumentum sibi proposuerat etiam Sanctus Thomas pri. 2. qu. 114. art. 5. pro tertio argumento, & in responsione ad illud sic habet: *Ad 3. dicendum quod omne bonum opus hominis procedit à prima gratia, sicut à principio, non autem procedit à quocumque humano dono; & ideo non est similis ratio de dono gratia, & de dono humano. Sensus est disparitatem consistere in hoc,*

quod equus donatus militi non est causa boni usus ipsius equi, sed dexteritas militis; quapropter in milite est aliquid se tenens ex parte ipsius, quod est causa meritoria ipsius equi; bonus autem usus gratiæ ab ipsa gratia prouenit, & non præcisè à libero arbitrio; quæ responsio planè conuincit liberum arbitrium de se non posse mereri primam gratiam simpliciter, ut prima gratia est, quia saltem ipsa prima collatio gratiæ gratuita ad præstandum bonum opus, ne aliàs detur principium meriti cadere sub merito, quod Theologi communiter negant posse fieri, licet de hoc non sit parua Quæstio examinanda in Controuersia de merito. Nobis ad solutionem argumenti sufficit illa disparitas quod dexteritas boni usus potest esse in vno, & non in alio etiam antecedenter ad receptionem equi. Facultas autem bene vtendi gratia nec potest esse sine gratia, nec potest non esse in quocumque est gratia. Altera disparitas est, quod concessio illa equi esset potius accomodatio, quam donatio. Prima autem gratia sic donatur absolutè, ut siue subsequatur bonus usus, siue non, semper verum sit fuisse veram donationem.

AXIOMA SEXTVM.

De Prædestinationis causa vt est electio ad gloriam.

Ex libro de Correptione, & Gratia c. 7.

Quicumque electi sine dubio etiam vocati: non autem quicumque vocati consequenter electi. Illi ergo electi, vt sapè dictum est, qui secundum propositum vocati, qui etiam prædestinati, atque præsciti. Horum si quisquam perit, fallitur Deus: horum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus; sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus. Electi autem sunt ad regnandum cum Christo, non quomodo electus est Iudas ad opus, cui congruebat; ab illo quippe electus est, qui nouit bene vti etiam malis, vt per eius opus damnabile, illud, propter quod ipse venerat, opus venerabile compleretur. Cum itaque audimus, Non ne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis Diabolus est? illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per iudicium. Illos ergo elegit ad obtinendam regnum suum; illum ad effundendum sanguinem suum.

DVBIVM.

An Prædestinatio, vt est electio ad gloriam, supponat præuisionem meritorum.

Celeberrima est hæc questio inter DD. Catholicos, & pro vnaquaq; Sententia stant graues Auctores, & argumenta non

contemnenda; propterea aliorum Doctorum vsui me accomodans, ne prolixitas fastidium gignat, per partes, & §§. diuidendo procedā.

§. I.

Præmittuntur aliqua in Scholis communia, & diuersæ de hoc puncto referuntur sententiæ.

ADuerto hinc primò hæc nomina electio, dilectio, & Prædestinatio in diuersis Scholis diuersimodè accipi; in Schola D. Thomæ ponitur hæc diuersitas, quod Prædestinatio sit volūtas mediocris, dilectio volūtas efficax dādi gloriā, & electio eadē quidē volūtas dādi gloriā, cum hoc tamen addito, quod vn^o præfertur alteri, & vn^o diligitur præ alio. In Schola Nominaliū pro eodem accipitur Prædestinatio, & electio ad gloriā, vt videre est apud Okamum, & Gabrielem eorum duces in primo dist. 41. qu. vnica. Recentiores communiter in Prædestinatione includi dicunt essentialitèr electionem ad gratiā, & electionem ad gloriā, & consequenter etiam dilectionē. Hanc ego sequor, vt ex præcedentibus dubijs est clarum, & quia magis conformis menti, & loquutioni S. Patris, & quia hodie communior in Scholis. Hoc adnotaui, ne oriatur confusio ex acceptione di-

uersa horum nominum; nam de cætero siue electio ad gloriā sit inclusa essentialitèr in Prædestinatione, siue quid diuersum, vt volunt Thomistæ, semper habet locum quæstio: an electio ad gloriā sit ex præuisis meritis, nec nē.

Aduerto secundò hanc quæstionem, vt modò agitur à Scholasticis, esse valdè diuersam à Cōtrouersijs cum Pelagianis, & Calvinistis; nā intèr Theologos Catholicos, & Pelagianos erat quæstio de meritis ex solis viribus naturæ procedentibus; cum Calvinistis verò, & alijs modernis Hæreticis contendentibus electionem ad gloriā, & damnationem ad supplicium ita esse dispositas, vt in electis non sit libertas amittēdi gloriā, & in reprobis eundem supplicium æternum, disputatur ad ostendendum Deum sic eligere ad gloriā, & reprobare ab illa, vt non adimatur libertas villo modo neque electis, neque repro-

reprobis. Quæstio igitur, quæ inter Scholasticos controuertitur est: an voluntas dandi gloriam pendeat à præuisione meritorum ex gratia, & libero arbitrio procedentium, an verò sit prior tali præuisione.

Aduerto tertio diuerso modo considerari ordinem actuum Diuini Intellectus, & Diuinæ voluntatis secundum nostrum concipiendi modum iuxta diuersitatē Scholarum; OKam. enim in primo dist. 9. quæst. 3. & Gabr. in 3. dist. 2. cum suis Nominalibus negant huiusmodi ordinem, eo quod nō possit ibi esse prioritas realis, vt est certum secundum fidem, nec rationis, quia hæc est solū in terminis, & in nostris conceptibus. Scotus verò è contrā in 3. dist. 7. qu. 3. & d. 19. qu. 1. nō solū admittit hanc prioritatem, sed etiam vocat eam prioritatem naturæ; sic autem ordinat, vt velit id, quod est propinquius fini quoad perfectionem, sit etiā prius volitū; contra quem militat quod, cum Deus non necessitetur ad volendum res ad extra, poterit aliquid perfectius ordinare ad id, quod non est æquè dignum, Incarnationem v. g. ad salutem hominum, & sic magis dignum ordinare ad minus dignum. Sanctus Thomas sæpè, & cū eo omnes Thomistæ, & aliæ Scholæ ex-

trā prædictas agnoscunt ordinem, & prioritatem rationis, quia, licet in Deo omnia sint vnum, & quidquid est in eo sit vnus purissimus, & simplicissimus actus sine vlla reali multiplicitate præterquam personarum, est tamen ibi fundamentum cur distinguamus intellectum à volitione, & vnā volitionem ab alia. Hæc doctrina est communis etiam apud SS. PP. vt videre est apud S. P. in libris præcipuè, in quibus agit de gratia, & Prædestinatione, & in quibus supracitata ad Simplicianum, & alibi sæpè; similia habentur in epistola S. Prosperi ad S. P. & apud alios SS. & DD. In modo assignandi hunc ordinē variant Scholastici; Caietanus enim 3. parte qu. 1. art. 3. illum sic disponit, vt primò sit volitus ordo naturæ; secundò ordo gratiæ; tertio ordo vnionis hypostaticæ; ad primū ordinem dicit spectare peccata, & hunc tām quoad præuisionem, quàm quoad præordinationē vult præsupponendum esse secundo, & secundus tertio, ita vt Providentiæ superueniat Prædestinatio, & Prædestinationi decretum Incarnationis. Hæc explicatio communiter rejicitur, eo quod in tanta generalitate inuoluat aliqua, quæ non cohærent; nam & peccatum originale, & peccatum crucifigentium Christum Dominum iuxta

iuxta principia ipsius Caietani spectant ad ordinem naturæ, & tamen nec peccatum originale potest à Deo videri prius, quàm gratia, à qua deordinat, nec peccatum occidentium Christum Dominum prius, quàm unio hypostatica, quam supponit. Præterea mors præmatura, qua Prædestinatus eripitur à periculo peccati finalis est ordinis naturalis, & tamen præsupponit electionem, & ordinationem ad gratiam, & ad gloriã; Ipsa Prædestinatio Christi Domini ad tantam gratiam, & gloriã animæ ipsius supponit præuisionem unionis hypostaticæ, ratione cuius tanta, & non minor fuit decreta. Denique, licet gratia supponat naturam ut subiectum, non tamen supponit omnem naturalem; cur enim tale corpus, talem patriam, tales infirmitates, talem fortunam &c? Propterea regula generalis pro his ordinibus communiter statui solet hæc, ut nulla connexio poni debeat inter actus Diuinæ voluntatis, & Diuini Intellectus, nisi ratione obiectorum; cum enim prædicti actus sint omninò vnum, ut supra dictum est, esto ordine executionis natura præcedat gratiã, nihilominus ordine intentionis, si Deo placuisset, posset gratia, & gloria præcedere naturam, putà si Deus ea solùm de causa creas-

set hominem, ut illum beatificaret. Quapropter, licet possit in scientia simplicis intelligentiæ, seu naturali, ac etiam in voluntate possibilium admitti ille ordo Caietani, non tamen propterea est admittendus in scientia visionis, & in actibus liberis Dei, eo quod ipse actus liber Dei, quem supponit prædicta scientia visionis, quæ propterea etiam libera dicitur, posset terminari prius ad re vltimi ordinis, quàm primi. Propterea censeo Scotum constituisse hunc ordinem, ita ut id, quod est propinquius Deo, sit primo volitum, ut supradictum est; Verùm, si loquatur de propinquitate quoad perfectionem, est falsum, cum id non necessariò requiratur, ut ostensum est; si de propinquitate medijs ad assequutionem finis verum dicit; sed non explicat plenè, & adæquatè prioritatem, de qua est difficultas; remanet enim ei assignandum cur hoc potius, quàm illud sit propinquius fini. Commodius igitur, & cum minori difficultate explicatur hic ordo ab ijs, qui primo disponunt illum in actibus intellectus secundum se; secundo in actibus intellectus respectu actuum voluntatis, tertio in ipsis volitionibus inter se; & primò quidem, loquendo de scientia simplicis intelligentiæ, ita erit vnumquodque primò secundum

quā rationē scitum à Deo, prout erit independens ab alio, & ita posterius, ut erit dependens; ubi verò nullam est inuenire dependentiam, ibi nullus erit ordo prioris, & posterioris; & ideo ratione nostra prius erit cognita substantia, quàm quantitas Solis, & ignis, quàm lux & calor; non verò erit prius cognitus homo, quàm Angelus, cum inter hos nō detur dependentia; loquendo verò de scientia futurorum, siuē absolute, siuē sub conditione, cum hæc sequatur volitionem liberam, illud erit prius scitum, quod Deus voluit prius esse, quàm aliud, & esse prærequiritur ad aliud, & sic prius videbitur Petrus secundum esse naturæ, quàm ut habens gratiā, & prius gratus, quàm gloriosus, & vniuersaliter illa erūt semper prius volita, quæ sunt priora causalitate; nam sola prioritas durationis est impertinens ad hoc, ut aliquid dicatur prius visum à Deo. Secundo modo scientia possibilium præsupponitur cuiusque volitioni, ob connexionem, quam habet voluntas cum intellectu, quæ de sua intrinseca ratione necessario requirit ut intellectione proponatur id, quod volitione potest, vel debet amplecti; actus autem præcedens volitionē non potest esse scientia libera, aut visionis, quæ supponit rem futu-

ram vel absolute, vel sub conditione; & ideo erit simplicis intelligentiæ; & cum sit necessarius & perfectissimus, anteibit quemcumque actum liberum. Sicut ergo scientia simplicis intelligentiæ antecedit scientiam futurorum conditionatorum, & hæc scientia futurorum absolute; sic consequenter semper loquendo actus liber circa aliquod obiectum erit prior volitione alterius ratione nostra, cum Deus cognoscetur ex aliquo præuiso sumere occasionem volendi aliud; & sic visio peccati finalis præsupponitur voluntati damnandi, & visio meriti voluntati remunerandi; quod si nulla sit connexio inter obiecta volita, nulla etiam erit inter actus scientiæ visionis, & voluntatis, ac eorum obiecta, ut inter voluntatem creandi Angelum, & voluntatem producendi solem, vel elementa, & visionem eorum, cum sint omnino simul etiam ratione nostra, & non detur fundamentum asserendi quod voluerit prius vnum, quàm aliud, & per consequens nec etiam quod viderit vnum prius altero, nisi fortè fingatur aliqua ratio per accidens.

Aduerto quarto diuersum esse ordinem intentionis, & executionis non solum quatenus id, quod in intentione est prius, est à parte rei in executione posterius,

rius, ut est commune proloquium desumptum ab Aristotele lib. 3. Ethic. cap. 8. sed etiam in mente artificis, ac etiam ipsius Dei media ordinantis ad finem; qui enim vult incisionem venæ propter sanitatem, etsi ordine intentionis prius velit sanitatem, quam incisionem, nihilominus, cum videat sanitatem ab incisione tamquam à medio necessario, suè ab efficiente pendere, ordine executionis prius vult incisionem, quam sanitatem, & sic etiam Deus, licet prius intendat gloriam, quam merita, tamen ordine executionis prius vult merita. Hoc adnotavi, ne quis fallatur propter observationem illam, quam tradit P. Becanus cap. 1. n. q. 9. ad quam se remittit cap. 14. q. 4. §. 6. tamquam regulam universalem, quam dicit esse S. P. N. Augustini in lib. de Prædestinatione Sanctorum, & in libro de dono Perseuerantiæ, & in Epistolis 105. & 106. videlicet: *Quidquid Deus in tempore confert alicui ex meritis, hoc ab æterno decrevit conferre ex meritis, & quidquid in tempore confert sine meritis, hoc ab æterno decrevit conferre sine meritis.* Quam quidem regulam non est dubium esse verissimam, & certissimam, & si non eisdem verbis, saltem æquivalentibus à S. P. traditam, nam, ut rectè observat idem Becanus, Deus nec

temerè quidquam facit, nec decreta sua mutat; ergò quidquid facit, hoc immutabili, & æterno consilio decrevit facere, sed hæc regula ad penetrandum Prædestinationis arcanum non sufficit, nisi addatur id, quod S. P. addit lib. de dono Perseuerantiæ cap. 21. ubi ait: *Hæc ergò ut ingrata Deo sententia destruat, gratis Dei beneficijs, quibus liberamur, inimica, & initium fidei, & in ea usque in finem perseuerantiam secundum scripturas, unde iam multa diximus, dona Dei esse defendimus.* Sic ergò statuenda est prædestinatio, ut etiam ipsa merita nostra sint dona ipsius Dei iuxta illud familiare illi, & verissimum proloquium: *Quando coronat merita tua, quid coronat nisi dona sua?* quod cum pro certo habeatur ab omnibus Catholicis, profectò ponenda erit in Deo voluntas efficax ex liberalitate, & misericordia ipsius conferendi nobis huiusmodi dona, & non sola voluntas restituendi pro illis; diminuta est igitur regula huius Auctoris, nisi ei addatur hoc aliud, quod ille ommissit, cum intentioni ipsius non quadraret.

Aduerto quintò meritum, & de meritum non esse causas phycas præmij, & pænæ, sed solum morales, quatenus scilicet mouent alicuius voluntatem vel ad præmiandum, vel ad puniendum; ac pro-

proinde vtrumque cum causa finali hoc habere commune, ut metaphoricè moueant, hoc autem ab illa diuersum habere quod, sicut in re numquam confertur præmiū, vel pœna ut sic, quin præcesserit meritum, vel demeritum, sic nec etiam in præscientia potest ordinatè volens alterutrum decernere, quin etiam in præscientia videat meritum, vel demeritum, ut dictum est suprā. Finis verò ad hoc ut moueat non debet ante ipsam motionem apprehendi ut futurus, sicut meritum &c. sed potius ex motione ipsa debet acquirere futuritionem, cum sit vel acquirendus, vel producendus per media, quorum electio pender ex intentione ipsius finis; & hoc discrimen oritur ex proprio modo causandi vtriusque; nam quia finis causat, quatenus est id, cuius gratia fit aliquid, satis est ut per ipsam motionem inducatur agens ad finem ipsum consequendum, vel producendum, in ordine ad cuius agentis actiuitatem proximè habet finis esse futurus; meritum verò quia causat per modum efficientis, antequam moueat, debet supponi vel in re, si ille, qui præmium dat, accipiat cognitionem à rebus, vel præuisum, siue in præscientia ab æterno in ipso Deo. Hanc diuersam causalitatem meriti, ac finis sæpè animaduertit S. P. N. Augusti-

nus, sed præcipuè in lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 19. & in lib. de Dono Perseuerantiæ præsertim; Ibi enim contra Pelagianos asserentes dari gratiam ex meritis vrget locum illum S. Pauli Apostoli ad Ephes. cap. pr. *Sicut elegit nos in ipso ante Mundi constitutionem, ut essemus Sancti &c.* cum enim Pelagiani dicerent gratiam dari à Deo, quia præuidebat futura merita, S. P. respondit: *Non quia futuros tales non esse præsciuit, sed ut essemus tales per electionem gratia sua, qua gratificauit nos in dilecto Filio suo, &c.* quasi diceret: si intuitu meritorum daretur gratia, deberet Apostolus dicere merita præuisa ante voluntatem dandi gratiam; sed cum dicat datam gratiam ut essemus Sancti, indicat merita, & sanctificationem nostram fuisse causam finalem cur Deus gratiam nobis conferret, non causam meritoriam gratiæ; nam causalitas finis sic explicatur, ut finis sit, ut fiat, vel ut habeat esse; causalitas verò meriti explicatur sic, quia hoc futurum est, vel quia erit, vel quia præcessit, hoc fiet. Præterea prædictis necessario sic præconceptis, concipi etiam debet à nobis Deum ordine intentionis, cum vult hominem ad gloriam, & ex hac intentione vult merita, in illo priori velle gloriam independentè à meritis, sub qua ratione,

tione, cum prius velit gloriam, quàm merita, iam sub illa merita non possunt esse ratio volendi gloriam, cum non possint esse ratio volendi, nisi ut præuisa; præuisa autem non possunt esse, nisi post volitionem gloriæ, à qua procedit volitio meritorum tribuens ipsis proximè esse futurum; cum verò, posito ordine intentionis, qui incipit à volitione gloriæ, & terminatur ad volitionem meritorum, Deus ordine executionis decernit merita, & gloriam conferre, vult prius merita, quàm gloriam, & sic non vult in hoc ordine gloriam, nisi ut præmium, & ideo dependenter à meritis præuisis; primo autem modò vult gloriam omninò gratuitò, quia, cum sit ratio volendi merita ut finis, est ratio volendi media, & in illo priori, quo est ratio volendi merita, non potest esse volita intuitu meritorum, quia non potest tunc præiudici ut futura sub ratione retributionis. Hoc potest explicari hac similitudine, si concipiamus sanitatem ex hoc, quod produci- tur per tale medium, aliquam denominationem acquirere, quam non haberet, si per tale medium non acquireretur, v. g. medicinæ aureæ, vel pretiosæ, si per aurum sumptum acquiritur; in illo enim priori, quo ordine intentionis esset ratio volendi sumere aurum,

nondum haberet illam denominationem; sed quando ordine executionis vellet ægrotus adhibere, vel de facto adhiberet, & sumeret aurum ad sanitatem consequendam, quia tunc tribueret sanitati dependentiam ab illo auro, ratione huius dependentiæ denominaretur aurea, vel pretiosa; tunc enim primò resultaret hæc denominatio. Ordine igitur intentionis finis est prior natura tum electione, tum medijs; sed quia intentio est voluntas efficax tendens ad prosecutionem rei, ita est connexa cum executione, ut ea posita necessariò sit intelligenda electio, & ordo executionis; quod est valde aduertendum ad ostendendam nullitatem argumenti P. Becani, & aliorum aduersariorum, qui censent quod, si intentio dandi gloriam esset independens à meritis, concedendum esset, quod etiam illis non positis gloria esset in tempore conferenda, & quod de facto ad consequutionem gloriæ per accidens se haberent, de quo singillatim infra erit examen. His positis.

Tres inuenio celebriores sententias circa præsentem difficultatem.

Prima est Ambrosij Caterini opusculo de Prædestinatione lib. 1. cap. ult. & lib. 3. cap. 1. dicentis Deum quosdam, quos vocat

eximie prædestinatos, ante præuisionem meritorum, & perseuerantiæ efficaciter elegisse ad gloriam, ita ut in hac electione, quam ipse vocat prædestinationem, non possint non saluari; reliquos autem omnes nec prædestinatos, nec reprobos à Deo ante præuisionem meritorum; sed, cum illis omnibus auxilia communia præbere decreuerit, eos, quos vidit bene vsuros illis, decreuisse saluare, quos malè, damnare. Hanc sententiam antè Cat. docuerant Ocamus in primo distinc. 41. quæst. vnica, & Gabriel ibid. cum hac tamen differentia, quod Nominales illos omnes, qui saluantur, prædestinatos appellant, eo quod putant illam particulam, præ, solam prioritatem durationis significare; Caterinus verò eos, qui ex sola meritorum præuisione ordinantur ad gloriam, saluandos appellat, non prædestinatos, quia censet particulam illam, præ, significare prælationem respectu aliorum, & eos, quos saluandos nominat, vnà cum reprobis sub communi prouidentia dicit esse relictos. Duplicem igitur facit ordinem vnum prædestinatorum, alterum verò non prædestinatorum. Hunc secundum subdividit in saluandos, & damnandos.

Secunda sententia est eorum, qui censent efficacem electionem

ad gloriam esse factam solummodo ex præuisis meritis, pro qua Becanus citat antiquos PP. suppresso tamen nomine, & præterea Alensem, Albertum, Bonauenturam, Henricum Gandauensem, Thomam, Argentinam, Ocamum, Gabrielem, Ioannem Maiorem, Pighium, Olorium, Ruardum, Driedonem, Echium, Turrianum, Stapletonium, Bartholomæum Camerarium, Ludouicum Molinam, Gregorium de Valentia, & Gabrielem Vasquez, & alios dicit adduci à Leonardo Lessio in Disputatione de Prædestinatione; fallitur tamen in eo, quod hanc sententiam multò probabiliorem appellat.

Tertia sententia tenet electionem absolutam ad gloriam fuisse ante præuisa merita, quam esse S. P. legentibus eius opera notum est, & solum illis incertum, qui vel ea non considerant, vel in meridiana luce cæcutire volunt; & præterea, ut obseruat Ludouicus Caspensis Tract. de Prædestinatione Disp. 2. Sect. 1. num. 71. conueniunt in ea quatuor Principes Theologiæ, videlicet Magister Sententiarum in Primo dist. 41, & Sanctus Thomas ibidem qu. 1. art. 2. ad primum, & in prima parte qu. 23. art. 4. & qu. 6. de Veritate art. 2. cum suis omnibus discipulis, Scotus in primo dist. 41. cum omni-

omnibus ferè Scotistis, ex quibus certum est solùm has duas Scholas longo interuallo superare omnes illos Scholasticos quos Becanus, & Lessius pro sua sententia adducunt, & quotquot illis se adiunxerunt, & S. Bonaventura idè docens eadem distinctione quest. 2. num. 15. & 16; & reuerà verba illa, quæ ibi habet hic Sanctus hæc sunt nempe: *Cum quæritur utrum Dei electio motiuam rationem habeat quantum ad ordinationem voliti ad eius voluntatem, ita est respondendum: si quæratur ratio causalis, vel meritoria, respondetur quod dari non potest; verùm quia verba, quæ sequuntur, admittunt aliquam electionem ex meritis, non satis constat de eius mente; vnde censeo cum prædicto Auctore esse intelligenda de voluntate executionis, quemadmodum adducta non est dubium apertè explicare voluntatem intentionis.* Aliorum DD., qui hanc tenuerunt tam antiquorum, quàm modernorum ex Italia, Hyspania, Gallia, Germania, & Belgio, quorùm copiosissimum texuit Catalogum Adam Tannerus Societatis Iesu clarus Thomista tomo 1. Disp. 3. qu. 5. dub. 3. Ex nostris hanc tenuerunt B. Egidius, & Gregorius Ariminensis in primo dist. 41, & inter nostros tam antiquos, quàm modernos hæc semper pro certissima

habita fuit, eamque docuerunt celebriores ex Societate Iesu Doctores duo S. R. Eccl. Cardinales Toletus, & Bellarminus; hunc enim æquè pium, ac eruditum virum P. Iacobus Fuligatus eiusdem Societatis Scriptor vitæ ipsius refert cap. 6. adhuc studentem nunquàm potuisse acquiescere opinioni sui Lectoris P. Caroli Farraonis Siculi docentis Prædestinationem fieri ex præuisis operibus; immodò ex tunc in suis scriptis posuisse sententiã S. P. Augustini de gratuita Prædestinatione. Sic etiã P. Franciscus Suarez, lib. 3. de Auxilijs cap. 16. & lib. 1. de essentia Prædestinationis cap. 8. Grando: Henriquez, Salmeronius: Ruizius: Maldonatus: Typhanius, & alij plurimi; & est communior inter Theologos.

Judicio P. Becani sic asseueranter affirmantis suam sententiam esse multo probabiliorem oppono sententiam S. Fulgentij Ruspensis Episcopi in lib. de Incarnat. & Gratia Christi cap. ult. vbi ait: *Cuius Prædestinationis veritatem, qua nos ante Mundi constitutionem prædestinatos in Christo testatur Apostolus, si quis detractet cordis credulitate recipere, vel oris confessione proferre, si ante ultimum diem vitæ præsentis impietatis sine contritione, qua Deo viuo, & vero rebus obijciunt, non abiecerit, manifestum*

festum est eum non pertinere ad eorum numerum, quos Deus in Christo ante mundi constitutionem gratis elegit, & prædestinavit ad regnum. Hæc postrema verba proculdubio indicant hunc S. Episcopum loqui de electione gratuita ad gloriam. Eodem testimonio utitur Eminentissimus Cardinalis Bellarminus ad idem intentum l. 2. de Gratia, & lib. arb. cap. 11. Hanc igitur ego sententiam totis amplector, & veneror præcordijs,

& quia S. P., & Sanctissimorum aliorum PP, & Doctorum est, qui S. R. Ecclesiam & factis, & dictis illustrarunt, & quia validioribus Sacrae Scripturae testimonijs, & rationibus nititur, unde & ab extrinseco, & ab intrinseco longè multo probabilior opposita extat, ut ex argumentorum, & auctoritatum propositione, & impugnationum solutione clarum fiet. Sic igitur.

S.

2.

Primum Argumentum.

Apostolus in epistola ad Eph. cap. 1. de Prædestinatione magnificè loquens ait: *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus Sancti, & immaculati in conspectu eius in Charitate, qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratia suæ.* Ex hoc loco sic arguitur: Loquitur hic Apostolus de ele-

ctione ad gloriam iuxta communem sententiam, & expositionem. Ergo iste est sensus illius Scripturae: Elegit nos ad gloriam, non quia futuri eramus Sancti, sed ut essemus Sancti. Ergo non elegit propter præuisa merita. Resp. Becanus Apostolum loqui de electione ad gratiam iuxta expositionem S. P. Augustini, quæ habetur in lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 19, quod confirmat etiam auctoritate S. Hieronymi in commentario illius loci, & nititur probare hac ratione: Si loqueretur Apostolus de effi-

caci

caci electione ad gloriam, sequerentur hæc duo inconuenientia; primum gloriam esse medium ad gratiam, quod est falsum; ergo, &c. Probatur antecedens, quia si elegit ad gloriam eo fine, vt effemus Sancti, & grati Deo, iam Sanctitas, & gratia est finis respectu gloriæ, quod nullus dixit; Secundum inconueniens est cum hac sententia non posse cohærere Prædestinationem nostram fundari in meritis Christi Domini vt prædicat ibi Apostolus, & tenet S. Ecclesia, quod probat, quia efficax electio finis est prior electione mediorum; sed merita Christi sunt media ad consequendam gloriam, vt est in confesso apud omnes; ergo efficax electio ad gloriã est prior præuisione, & electione meritorum Christi.

Fallitur hic nihilominus iste Auctor, dum intendit per electionem ad gratiam excludere electionem ad gloriam ab illo textu, quod paret ex sola lectione illius contextus; aperte enim loquitur ibi Apostolus de illis, quos Deus benedixit *omni benedictione spirituali in celestibus*; at gratia, quæ est communis prædestinatis, & reprobis, nec est omnis benedictio, cū desit reprobis finalis perseuerantia in bonis operibus, immo etiam glorificatio, quæ est benedictio, & gratia consummata;

nec est benedictio in celestibus, cū illa gratia communis detur etiam viatoribus adhuc interra degentibus. Ad auctoritatē S. P. respondeo verissimum esse quod S. P. rectè ibi explicat Apostolum de electione ad gratiam, non tamen vt excludat electionē ad gloriã, de qua alibi hunc eundem textum exposuit, vt mox dicam; cum enim Apostolus ibi loqueretur de electione, secundum quam benedixit nos omni benedictione, & omnis benedictio comprehendat & gratiã, & gloriam, optimè potuit secundum exigentiam disputationis explicare vel de gratia, vel de gloria, vel de vtraq; simul prout illi magis commodum erat; tanto magis quod & ipsa gloria propriè gratia dicitur, vt habet ipse Apostolus: *Gratia Dei vita aterna*; & propterea idem S. P. tom. 4. qu. 2. ad Simplicianum exponens hunc locum ait: *Quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quomodo sit dictum, nisi præscientia. Hoc autem quod ait, Non ex operibus, sed ex vocante, dictum est ei quia maior seruiet minori, non electione meritorum, quæ post iustificationem gratia proueniunt, sed liberalitate donorum Dei voluit intelligi, ne quis de operibus extollatur; Gratia enim Dei salui facti sumus, & hoc non ex nobis, sed*
Dei

Dei donum est : non ex operibus , ne forte quis extollatur . Est ergo vera explicatio illius loci etiā secundum S. Patrem nostrum de electione prius ad gloriam , deinde ad gratiam . Sic etiam Sanctus Hieronymus ibi non habet solum ea verba , quæ pro sua sententia affert Becanus ; sed ulterius ait : Non enim eliguntur , quia erant Sancti , & immaculati , sed eliguntur , & prædestinantur ut in consequenti vita per opera , atque virtutes Sancti , atque immaculati fiant ; (& infra) : Secundum propositum voluntatis , non secundum opera nostra . Propterea S. Thomas in Commentariis illius epistolæ ad illum locum ait : Ut effemus Sancti in æterna beatitudine in conspectu eius , idest eum conspiciendo ; imò idem S. P. in lib. de Prædestinatione SS. versans hoc argumentum cap. 17. concludit : Electi sunt itaque ante Mundi constitutionem ea prædestinatione , in qua Deus sua futura facta præsciuit ; electi sunt autem de mundo ea vocatione , qua Deus id , quod prædestinavit , implevit ; quos enim prædestinavit , ipsos & vocavit , illa scilicet vocatione secundum propositum . Non ergo alios , sed quos prædestinavit , ipsos & vocavit ; nec alios , sed quos ita vocavit , ipsos & iustificavit ; nec alios , sed quos prædestinavit , vocavit , iustifi-

cavit , ipsos & glorificavit , illo utique fine , qui non habet finem . Elegit ergo Deus fideles , sed ut sint , non quia erant . Apostolus Iacobus dicit : nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo , divites in fide , & heredes regni , quod repromissit Deus diligentibus se ? eligendo ergo facit divites in fide , sicut heredes regni . Si ergo eligendo facit heredes regni fideles , iustos , Sanctos , & immaculatos , proculdubio de electione ad gloriam , & non de sola electione ad gratiam loquitur ibi Apostolus .

Videatur etiam cap. 18, & 19, in quibus prosequitur ad explicandum ulterius hoc suum intentum . Ad rationem adductam in contrarium resp. neutrum ex illis inconuenientibus sequi ; non primum , cum certum sit apud Theologos illud verbum , elegit , non esse accipiendum grammaticaliter , quatenus significat actionem illā , quæ versatur circa media post intentionem , sed prout in communi usu loquendi comprehendit etiam intentionem finis , veluti si ægrotus in periculo vite velit sanitatem etiam per remedia difficillima , diceretur reuerentius elegisse potius sanitatem difficillimè acquirendam , quàm succumbere morti , cum tamen ille actus voluntatis , qui respicit sanitatem , sit vera , & efficax intentio finis ; &

in ri-

in rigore loquendo solum ille actus, qui versatur circa remedia, fit electio. Elegit ergo ad gloriam acquirendam per vitam Sanctam, & immaculatam, & eligendo fecit nos tales, ut loquitur S. P. Neque sequitur secundum, nam, ut ait ipse Becanus qu. 5. de Praedestinatione num. 8. in aeterno Dei consilio primo loco praedestinati fuerunt Angeli, secundo Christus Dominus, tertio alij homines. Optimè ergo potuit fundari electio ad gloriam in meritis Christi antecederet ad ipsos praedestinos. Nec officit quod merita Christi sint media, nam media dupliciter possunt considerari, vel ut actu, vel ut in potentia,

quemadmodum & remedia ad sanitatem tunc sunt actu media, quando applicantur; in potentia, quando praeparata manent etiam ante applicationem, vel etiam ante intentionem sanitatis acquirendae per illa. Optimè ergo potuit intendi gloria efficaciter electis, fundata in meritis Christi iam praeparatis in eius praedestinatione, sed non habentibus rationem mediorum actualium, nisi post illam intentionem per ipsam actualem applicationem per Sacramenta perficiendam, in quo nullum est inconueniens; immò est ipsa vera, & germana doctrina S. R. Ecclesiae. Nimis ergo diminuta fuit expositio P. Martini.

§. 3

Secundum Argumentum.

PAulus ad Rom. 8. v. 29. de praedestinis habet. *Quos praesciuit & praedestinavit conformes fieri imaginis Filij sui.* Ex hoc loco plures sic arguunt: Praescire idem est quod approbare, siue efficaciter eligere ad gloriam; ergo sensus istius loci est: Quos efficaciter elegit ad gloriam ante prauiſa merita, eos praedestinavit

ad gratiam, ut per eam fierent conformes Christo; Ergo electio ad gloriam prior est Praedestinatione ad gratiam. Aduerte pro intelligentia huius argumenti apud antiquos Patres nomine Praescientiae quandoque venire etiam ipsam praedestinationem, vel electionem efficacem, quod obseruauit S. P. lib. de Dono Perseue-

seuerantiæ cap. 18, & maxime c. 19, vbi ait: *Quid ergo nos prohibet quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei Præscientiam, & agitur de vocatione electorum, eandem prædestinationem intelligere? Magis autem fortasse voluerunt hoc verbo in ea re uti, quod & facilius intelligitur, & non repugnat, imò & conuenit veritati, quæ de prædestinatione gratiæ prædicatur.* Ex quo patet quàm immeritò dicat Becan⁹ prædictam explicationem esse nouam, & violentam; nam est adeò germana, vt S. P. N. explicaturus hunc textum in cap. 16. lib. de Prædestinatione SS. in capite præcedenti præmiserit: *Est etiam præclarissimum lumen Prædestinationis, & gratiæ ipse saluator, ipse Mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, qui [vt hoc esset] quibus tandem suis, vel operum, vel fidei præcedentibus meritis natura humana, quæ in illo est comparauit? & cum ostendisset adamus, si gratis esse collatam illam gratiam vnionis, & illa dona, quæ cum ea vnita erant, inter quæ nō est dubium fuisse ipsam claram visionem Dei, subdit in eodem cap. 15. Sicut ergo prædestinatus est ille vnus, vt caput nostrum esset, ita multi prædestinati sumus, vt membra eius essemus. Humana hinc merita conticescant, quæ perie-*

runt per Adam, & regnet quæ regnat Dei Gratia per Iesum Christum Dominum Nostrum unicum Dei Filium Dominum Nostrum, &c. & postea in cap. 16. ait: *Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui, quam vocationem significans, ait: Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei quia maior seruiet minori. Numquid dixit nō ex operibus, sed ex credente? Prorsus etiam hoc abstulit homini, vt totū daret Deo.* Præscientia igitur hinc accipitur eo modo, quo posita est à S. P. in definitione Prædestinationis, cum dixit eam esse Præscientiam, & præparationem beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur, vbi profectò illud verbum *Præscientia* non importat præuisionem meritorum; propterea immeritò dicit Becanus faciliorem, & communiozem esse huius loci expositionem, qua dicitur. *Quos præsciuit bene vsuros gratia, eos prædestinauit ad gloriam; nec eum iuuat Auctoritas S. Fulgentij, quam adducit ex libro primo ad Monimum cap. 24, vbi ait: Prædestinauit illos ad supplicium, quos à se præsciuit voluntatis male vitio discessuros; & prædestinauit ad regnum quos ad se præsciuit Misericordiæ præuenientis auxilio esse redituros, & in se misericordiæ subsequenti auxilio esse*

mansuras, non iuvat inquam illius sententiam, nam hic non exponit illum locum, sed solum explicat ordinem executionis, in quo libenter admittimus voluntatem executionis retribuendi illa merita recessionis, & mansionis in Deo per auxilium misericordiae præuenientis, & subsequentis; immo illud idem præscire misericordiae præuenientis auxilio implicitè indicat voluntatem gratuitam, & actum intentionis præcedentis saluandi illos, & talem esse mentem huius S. Episcopi, & fidelissimi discipuli S. P. clarè patet ex sententia, quam supra adduxi ante primum argumentum; ibi enim explicitè tradit sententiam, quam nos sequimur.

Adducit postea in confirmationem suæ explicationis S. Augustinum in libro, cui titulus *de Prædestinatione Dei* cap. 3. dicentem: *Ex præscientia virtutis prædestinatio fit remunerationis*, & ex commentarijs S. Ambrosij: *Quos præsciuit futuros sibi deuotos, ipsos elegit ad promissa premia capeſcenda*. Et quis est vsque adeò mediocriter in lectione PP. versatus, qui ignoret prædictum librum de Prædestinatione Dei non esse S. Patris, sed suspecti Auctoris, vt in emendationibus impressionibus præponitur in titulo prædicti libri hæc censura, sicut & in illo de Præ-

destinatione, & Gratia; immo Eminentissimus Cardinalis Bellarminus in libro de Scripturibus Ecclesiasticis in observationibus Septimi tomii operum S. Patris ait: *Libellus de Prædestinatione Dei non est Sancti Augustini, cum in extremo libro doceat prædestinationem esse ex præuisione operum, quā sententiam ubique S. Augustinus oppugnat*. Similiter Commentaria illa, quæ circumferuntur sub nomine S. Ambrosij non esse ipsius euidentè ostendit idem Cardinalis Bellarminus in observationibus ad opera S. Ambrosij, inter quas ponit illud argumentum. *Secundo quia Pelagius ipse, qui Ambrosij testimonia Sancto Augustino obijcere solet, ex his commentarijs nihil obiecit, cū tamen in his commentarijs sint non pauca, quæ Pelagij errores continere videntur, ut perspicuum est ex commentarijs in Epistolam ad Romanos*; Immo hoc opus improbavit S. Romana Ecclesia, quæ, cum in officio Dominicæ quintæ post Epiphaniā lectiones Secundi Nocturni legeret ex illis commentarijs in epist. prima ad Tim. c. 1. sub titulo S. Ambrosij, vsque ad Pontificatum Urbani Octauī abstulit illas, & loco earum reposuit Lectiones ex Sermone 8. S. P. Augustini de Verbis Apostoli; neque enim fas erat vt in Diuinis laudibus recitarentur

tur opera, quæ essent Auctoris errore Pelagiano infecti emētito nomine; Videat nunc prudens Lector quam fidem præbeant huic sententiæ tales Auctores, & tales Auctoritates.

Adducit præterea S. Hieronymum in commentario illius loci, quod habetur tomo octavo operum ipsius S. D., dicentem: *Quos præsciuit conformes futuros in vita voluit ut fierent conformes in gloria*: Aduerte etiam hinc adduci sententiam huius Sancti truncatā, relinquit enim Becanus verba immediatè præcedentia, quæ sunt directè, & apertè contraria expositioni adductæ ab ipso ut faciliori, & communiori; ait enim ibi S. Hieronymus: *Prædestinare idem est quod præscire*. Ergo quos prævidit conformes futuros in Vita, voluit conformes fieri in gloria. Non est igitur de mente huius Sancti Doctoris quod Deus prius præviderit opera, & postea prædestinavit ad gloriam, sed quod prædestinavit ad gloriam, ad gratiam, & ad merita, & sic voluntate exequutina voluerit illos glorificare ea gloria, quam in intentione gratuita illis præparauerat.

Adducit postremo S. Thomam in Commentarijs Epistolarum S. Pauli ad illum locum sic dicentē: *Dicunt quidam quod præscientia bonorum meritorum, & malorum est*

ratio prædestinationis, & reprobationis, & hoc rationabiliter diceretur, si prædestinatio respiceret tantum vitam, quæ datur meritis. Dicit Becanus in his verbis S. Thomæ contineri has duas propositiones; Prima: Si prædestinatio sumatur pro præparatione gratiæ, & gloriæ, vel etiam pro sola præparatione gratiæ, non fit ex præscientia meritorum. Secunda est: Si prædestinatio sumatur pro præparatione gloriæ tantum, seu ut loquitur D. Thomas si respiciat tantum vitam, iam fit ex præscientia meritorum. In utroque autem est falsitas; ad continentiam enim propositionū in aliquo textu unusquisque mediocriter in logica instructus scit non sufficere quod ex illo possint inferri, sed præterea requiritur ut in eo contineantur termini, & copulæ dictarum propositionum, quod hic non habetur, sed solum habetur unica conditionalis; termini prioris non habentur in prædicta expositione; in secunda postea variat modū loquendi Angelici Doctoris; hic enim ait: *Si respiceret tantum vitam, quæ datur meritis*: & ille de suo addit, si prædestinatio sumatur pro præparatione gloriæ tantum, seu ut loquitur D. Thomas, si respiciat tantum vitam, iam fit ex præscientia meritorum. S. Thomas non loquitur

tur absolute, sed sub conditione, si respiceret tantum vitam, quæ datur meritis. Cum igitur non purificetur conditio, male Becanus infert ex illa conditionali hanc absolutam ipsos rationabiliter asserere efficacem electionem ad gloriam fieri ex præscientia meritorum, vel præscientiam meritorum esse rationem prædestinationis ad vitam; in quo ait se seruare verba D. Tho.; quod, quàm falsum sit, patet ex sola lectione eorundem verborum, quæ ipse ex S. Thoma adducit, & ex illis, quæ Angelicus Doctor ubique de efficaci electione ad gloriam docuit semper, & constanter ut mox ostendam. Quod magis lædit veritatem, & modestiam Religiosam habetur in illis postremis verbis: Alios irrationabiliter hoc negare ex sententia huius Authoris idest Sancti Thomæ; quod quàm sine ratione sit dictum, nemo est, qui legerit Sanctorum, & Doctorum Theologorum de hac questione sententias, qui non videat; ut verò constet quàm alienus sit S. Thomas ab hac sententia legatur q. 23. pr. p. art. 5. responsione ad tertium, & ibi clarè inuenietur: *Quare hos elegit ad gloriam, & illos reprobauit, non habet rationem nisi Diuinam voluntatem.* Hoc omnino falsum esset si electio Prædestinationis ad gloriam supponeret præscientiam me-

ritorum. Legatur q. 2. de Veritate art. 2. ibi inuenietur: *Quod Deus velit alicui dare gratiam, & gloriam, hoc ex mera liberalitate procedit.* Legatur etiam ibid. qu. 6. art. 6. vbi ait: *Præscientia meritorum, vel priorum, vel aliorum non est causa prædestinationis.* Videatur in eisdem Commentarijs lectio 3. in cap. 9. Epistolæ ad Romanos: *Non potest esse quod merita consequentia gratiam sint ratio miserendi, aut prædestinandi, sed sola Dei voluntas, secundum quam misericorditer aliquos liberat.* Et quomodo potest esse quod Angelicus intellectus tam breui exciderit memoria, ut breui interuallo ipsemet sit sibi contrarius? Præterea in caput primum Epistolæ ad Ephesios illum locum, *In quo etiam nos sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium Voluntatis suæ,* sic explicat: *Ponit Apostolus voluntariam Dei prædestinationem, cuius quidem prædestinationis ratio non sunt merita nostra, sed mera Dei voluntas, propter quod subdit secundum propositum eius.* Videant nunc Sectatores Becani quinam rationabilius discurrat ex sententia S. Thomæ, affirmantes, an verò negantes efficacem electionem ad gloriam esse ex præuisis meritis.

At quia nullam existimo ratio-

nem ad exponendum D. Thomæ sensum afferri posse clariore, quàm eiusdem Angelici Doctoris ipsissima verba, en ea fideliter subiicio. Ait ergo in expositione Epistolæ D. Pauli Apostoli ad Romanos lect. 6. circa medium. Circa ordinem autem præscientiæ, & prædestinationis dicunt quidam quod præscientia meritorum bonorum, & malorum est ratio prædestinationis, & reprobationis, ut scilicet intelligatur quod Deus prædestinet aliquos, quia præscit eos benè operaturos, & in Christum credituros; & secundum hoc littera sic legitur. [Quos præscivit conformes fieri imaginis filij eius, hos prædestinavit;] & hoc quidem rationabiliter diceretur, si prædestinatio respiceret tantum vitam æternam, quæ datur meritis; sed sub prædestinatione cadit omne beneficium salutare, quod est homini ab æterno diuinitus preparatum; unde eadem ratione omnia beneficia, quæ nobis confert ex tempore, preparavit nobis ab æterno. Unde ponere quod aliquod meritum ex parte nostra præsupponatur, cuius præscientia sit ratio prædestinationis, nihil est aliud, quàm gratiam ponere dari ex me-

ritis nostris, & quod principium bonorum operum est ex nobis, & consummatio est ex Deo. Unde convenientius sic ordinatur littera. Quos præscivit, hos & prædestinavit fieri conformes imaginis filij sui, ut ista conformitas non sit ratio prædestinationis, sed terminus, vel effectus; dicit enim Apostolus Ephe. 1. Prædestinavit nos in adoptionem filiorum Dei. Nihil enim aliud est adoptio filiorum, quàm illa conformitas; ille enim, qui adoptatur in filium Dei, conformatur vero filio eius; primò quidem in iure participanda hereditatis, sicut supra eodem dictum est: si filij, & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi; secundo in participatione splendoris ipsius; ipse enim est genitus à patre tanquam splendor gloriæ eius. Heb. 1. Unde per hoc quod sanctos illuminat de lumine sapientiæ, & gratia, facit eos fieri conformes sibi &c. An autem illæ duæ propositiones, quas in illis prioribus verbis contineri asserit Becanus, re verà contineantur, vel etiam cæteris inspectis possint ex ijs deduci, videat prudens Lector, & iudicet.

S. 4.

Tertium Argumentum.

PAulus ad Rom. 9. v. 11. causam nostræ Prædestinationis ex instituto explicans eam refert in solam Dei miserentis voluntatem eligentis hos, & relinquentis illos, & ad hoc probandum inducit exemplum duorum geminorum Iacob, & Esau, & ait: *Cum nondum nati essent, nec aliquid boni egissent, aut mali, non ex operibus, sed ex vocante dictum est Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Non ergo ex operibus, sed ex solo Dei beneplacito facta est electio; quod confirmat Apostolus in sequentibus verbis dicens: *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*, idest, ut explicat S. P. N. A. Epistola 105. quæ est ad Sixtum: *Non impartiendo malitiam, sed non impartiendo misericordiam.* Addit etiam Apostolus: *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis;* ergo à primo ad ultimum in Dei misericordiam reducenda est electio Prædestinatorum ad gloriam. Aduersarij conantur eludere vim huius argumenti duobus modis, primo ut sensus illius: *Cum nondum nati essent &c.* non sit alius, quàm ille, quem adducit S. P. N.

in qu. 2. ad Simplicianum, idest *cum nulla operum diuersitas præcessisset, secundum quam posset electio vnius præ alio locum habere, ex vocante dictum est &c.* De actuali ergò operatione, non verò de præuisione volunt hoc dictum fuisse. Secundo exponendo hunc locum de electione ad gratiam; quæ responsionem accommodant etiam illis verbis cap. 11. ad Rom. *Reliquie secundum electionem gratiæ saluæ factæ sunt*, & illis S. Ioannis cap. 15. *Non vos me eligistis, sed ego elegi vos;* quod si dicamus; si electio ad gratiam dicitur independens ab operibus, multo magis electio ad gloriam, quæ est prior electione ad gratiam, dicetur independens, opponunt illationem illam solum tenere de operibus ex solis viribus naturæ, à quibus omnes fatentur esse independentem electionem ad gratiam, & ad gloriam, & de his non est nunc questio, sed solum de meritis ex gratia.

P. Becanus huic secundæ responsioni adhæret, sed alia via incedit dicendo quod, si semel concedimus Apostolum ibi loqui de electio-

electione ad gloriam, & de reprobatione ad pœnam, planè sequeretur non solùm electionem ad gloriam respectu Iacob, sed etiam reprobationem ad mortem respectu Esau factam esse ante præuisa merita, vel demerita ex solo Dei beneplacito, quod cōtendunt Calvinistæ; propterea dicit disputari solùm ibi de inæquali distributione donorum gratiæ in hac vita, non verò de electione ad gloriam, vel de reprobatione ad pœnam. Respondeo vtramque hanc responsionem esse diminutam, nisi etiam cum illis intelligatur electio gratuita ad gloriam antecedenter ad præuisa merita. Hoc est de mente omnium illorum, qui cum S. P. N. Augustino, Magistro, & S. Thoma sequuntur hanc sententiam, quam in præsentī defendimus; omnes enim vtuntur hoc testimonio ad probandum intentum, qui & in multitudine vix habent terminum, & è quibus & Sanctitate, & Doctrina, & Auctoritate non est dubium præcedere aduersarios; In quo puncto obseruandum est cum Eminentiss. Card. Bellarmino lib. 2. de gratia, & libero arbitrio cap. 15. vbi ex professo tractat hanc quæstionem de electione ad gloriam, quod, cum scripsit libros ad Simplicianum, adhuc iuuenis erat, nec multa inuenerat in hac difficillima quæstione, quæ postea

maiori diligentia inuestigauit, & reperit; itaque, cum incidisset in illa verba, quæ ibi ad eum locum subdit Apostolus: *Vt secundum electionem propositum Dei maneret*, & non posset intelligere quomodo Deus eligeret, si nulla esset disparitas in rebus eligendis, suspicatus est mutandam esse interpunctionem, & Apostolum non velle dicere, vt secundum electionem propositum Dei inaneret, ideo non ex vocante dictum esse, maior seruiet minori; sed velle dicere Iacob, & Esau nihil boni, aut mali egisse, vt inde secundum electionem propositum Dei maneret. Ex qua mutatione interpunctionis colligit non propositum Dei secundum electionem manere, imo potius e contrà, electionem manere secundum propositum Dei; postea autem intellexit hanc expositionem esse violentam, & extortam, & non fuisse necessarium redigi ad has angustias, cum dici potuisset Deum diligendo, vel eligendo facere disparitatem; sic enim ait Epist. 105. ad Sixtum: *Qui enim sunt isti, qui respondeant Deo quandoquidem ille Rebecca habenti geminas ex uno concubitu patris nostri Isaac, cum illi nondum nati nihil egissent boni, vel mali, ut secundum electionem propositum eius maneret, electionem scilicet gratiæ, non debiti, electionem, qua eligendi facis*

facit ipse non inuenit, non ex operibus, sed ex vocante dicit &c. Et Epist. 106. ad Paulinum: Non ex operibus, sed ex vocante dictum esse intelligatur, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non meritum hominis anteiret, non enim dicit electionem voluntatis humanae, siue naturae, cum par esset in utraque mortis, damnationisque conditio, sed electionem proculdubio gratiae, quae non inuenit eligendos, sed facit; de qua, & in consequentibus eiusdem Epistolae loquens ait: Sic ergo, & in hoc tempore, reliquiae per electionem gratiae saluae factae sunt. Vide quam aliter sapiat Augustinus senex, quam Augustinus iuuenis; nam senex scripsit ad Sixtum, & Paulinum, iuuenis ad Simplicianum: Idem etiam in lib. de correptione, & gratia cap. 7. iterum exponit, ut secundum electionem propositum Dei maneret, ideò non ex operibus, sed ex vocante dictum esse: maior seruiet minori; & ibidem loquens de ipsa electione, quae non ex operibus, sed ex vocante est, ait, *Electi sunt autem ad regnandum cum Christo*; & infra cap. 13. *Hec, inquit, de his loquor, qui praedestinati sunt in Regnum Dei*; & in lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 24. *Quid dabit eis, quos praedestinavit ad vitam, qui haec dedit eis, quos praedestinavit ad mortem?* & infra: *Vnde Apostolus de ipsis in*

regnum illud praedestinat loquens &c. ubi praedestinationem, quam ubique praedicat merè gratuitam, non solum dicit esse ad gratiam ut vult illa opinio, quam refutamus, sed etiam ad vitam, & ad regnum. Hucusque sunt verba Cardinalis Bellarmini, qui proculdubio melius penetrauit mentem, & sensum Apostoli, ac S. P. N. Augustini, quam P. Becanus. Haec sufficiant pro responsione tam ad primam instantiam, quam ad secundam; ad primam quidem, nam constat de mente S. P. Augustini iam certificata, & indubitata; cum enim ad Simplicianum scriberet non solum erat iuuenis, sed etiam inquirendo, & dubitando scripsit, non asseueranter affirmando, ut etiam supra notavi; & propterea Bellarminus non dixit, quod illam expositionem tenuerit, sed quod suspicatus est; ad secundam verò, quia constat & Apostolum, & S. P. loquentes de electione secundum propositum, & de Praedestinatione etiam in casu Iacob, & Esau; de quo nunc est difficultas, intelligere non solum praedestinationem ad gratiam, sed etiam electionem ad gloriam. Neque vrget instantia. Becani de reprobatione facta ex solo Dei beneplacito; si enim loquitur de positiua, fallitur. Non enim odit Deus Esau hominem, sed odit Deus Esau peccatorem, ut loquitur

quitur S. P. in supracitata q. 2. ad Simplicianum; si verò de negativa, nulli facit iniuriam, quod ex eadem massa damnata alios liberet, alios non liberet.

Ad abundantiorē tamen doctrinam dico quod, etiam si daremus P. Beccano S. Paulum ibi expressius loqui de electione ad gratiam, quàm de electione ad gloriā, non posset adhuc negari quod non loquatur de electione ad gratiam efficacem finalem, cum admittat loqui de inæquali distributione donorum gratiæ, & hæc inæqualitas maximè consistat in finali perseverantiæ dono, quod est proprium Prædestinatorum; unde, cum decretum efficax de hoc sit ante præuisa merita, similiter

etiam decretum efficax de gloria necessario fuit ante meritorum præuisionem; primo quia huiusmodi decreta sunt adeò connexa, ut pro eodem moraliter computentur; impossibile est enim eligere aliquē ad perseverantiā finalem, & non eligere eum ad salutem æternam. Secundo quia inter gratiam finalem, & gloriam nulla intercedunt merita; ita ut post gratiam finalem infallibiliter detur gloria non propter merita facta post illā gratiam, sed ante; ergo si voluntas dandi gratiam finalem est ante præuisionem meritorum, voluntas dandi gloriam erit similiter ante præuisionem meritorum, sed de hoc fusiùs infra.

§. 5.

Quartum Argumentum.

GLoria Beatorum in Scripturis appellatur gratia; ad Romanos enim 6. v. 23. habetur: *Gratia Dei vita æterna*. Sed non dicitur gratia, quia detur sinè meritis; adulti enim ad eam non perueniunt sinè illis, nec paruuli sinè applicatione meritorum Christi; ergo dicitur gratia, quia gratis præ-

destinati eliguntur ad illam. Becanus negat hunc sensum, & dicit Apostolum ibi loqui de vita æterna, pro ut confertur in tempore, non autem prout ab æterno ad eam prædestinantur; ac proinde, si teneret argumentum, sequeretur vitam æternam conferri in tempore sinè meritis, quod est asser-

assertum Caluinisticum: ac ideo verum sensum illius loci esse vocari gratiam, quia per merita gratiæ acquiritur, non verò per opera solius liberi arbitrij, vt volebāt Pelagiani, quod confirmat auctoritate S. P. qui Epist. 105. ait: *Vnde & ipsa vita æterna meritis præcedentibus redditur; quia tamen eadem merita, quibus redditur, non nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa vita æterna gratia nuncupatur.* Ad hanc instantiam respondeo concedendo libentè dictum locum Apostoli admittere hunc sensum; sed nego quod excludat alterum, in quo eum sumunt plurimi Doctores; pro quo aduertendum est S. P. hunc textum acutè perpendisse non solum in prædicta Epistola, sed etiam in libro de Gratia, & libero arbitrio toto cap. 8. ac in 9. concludere eius discussionem sic: *Gratia autem Dei vita æterna in Christo Iesu Domino nostro, cum prius dixisset stipendium peccati mors; meritò enim stipendium, quia militiæ diaboliæ mors æterna tamquam debitum redditur. Vbi cum posset dicere: Stipendium autem iustitiæ vita æterna, maluit dicere: Gratia autem Dei vita æterna, vt hinc intelligeremus non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione perducere. De quo in Ps. 102.*

ver. 4. dicit homo eius anima sua. Qui coronat te in miseratione, & misericordia. Nunquid non corona bonis operibus redditur? Sed quia ipsa bona opera ille in bonis operatur &c. & ideo dixit Psalmista: Coronat te in miseratione, & misericordia, quia eius miseratione bona operantur, quibus corona redditur. Sic etiam S. Anselmus in commentarijs suis Epist. ad Rom. ad dictū locum; sic & Glossa ordinaria, & communiter alij & Theologi, & expositores, in qua expositione aduerto non solum dici Gratiam vitam æternam, eo quod redditur meritis ex gratia factis; nam hoc modo potius esset dicenda stipendium, & merces, quam gratia iuxta regulā ipsius Apostoli ad Rom. 4. v. 4. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum;* sed quia opera, quibus redditur prædicta merces, & corona iustitiæ, proueniunt ex speciali misericordia, & miseratione Dei, quæ protectò alia esse non potest, nisi illa gratuita electio prædestinatorum, cuius effectus sunt etiam ipsa bona opera, diminutam esse dicendum est expositionem P. Becani, ac proinde addendam esse hanc aliam, prout eam assert P. Iacobus Tyrinus eiusdem Societatis eruditus Sacræ Scripturæ Comm. in prædictum locum Apostoli, vbi sic

Sic ait: Neque iustitia alio deinde-
re potest, quàm in vitam eternam,
cum vita eterna sit merces iustitiae,
non ex se, seu ex natura rei, sed
ex gratuito decreto, & promissione
Dei; unde malo vocare gratiam, seu
gratuitum Dei beneficium, quàm
stipendium, vel mercedem, ut anti-
thesis exigere videbatur; etsi enim
presupposito decreto iam dicto, &
promissione divina sit reuera stipen-
dium, merces (& ut alibi) corona
iustitiae de condigno debita pijs iu-
storum operibus, quia tamen & de-
cretum istud, & promissio, & auxiliũ
gratia (ex qua tamquam semine, ac
radice permanent opera iusta) planè
gratuita sunt, labor autem, quem
nos adiuti gratia ex nostra parte
adhibemus, parvi momenti censetur,
nec tamen nisi auxiliante gratia

adhiberi à nobis potest, hinc optimò
iure vita eterna omni ex parte vo-
catur, & est gratia, & gratuitum
donum; ita ferè Chrysostomus, Theo-
phylactus, & Augustinus, qui id-
circo vocat gratiam pro gratia, &
cum coronat nostra merita, quid
aliud coronat quàm sua dona? in-
quit ex eodem Augustino Cælesti-
nus in Epist. ad Episcopos Gallia cap.
12. & Concil. Trident. sess. 6. cap.
16. Hucusque Tyrinus; per quæ
patet expositionem, quam sequi-
mur, non solum esse classicorum
Doctorum, sed etiam SS. PP. &
ipsius S. R. E. vtpotè traditam ab
ipso Summo Pontifice, & ab Oc-
cumenico Concilio, tantum abest
quod contineat aliquod Calvini-
sticum, & abundè satisfacit diminu-
tæ expositioni Becani.

§. 6.

Quintum Argumentum.

Christus Dominus Lucæ cap.
12. v. 13. dixit Apostolis:
nolite timere pusillus grex, quia
complacuit Patri vestro dare vobis
regnum, ubi vox illa complacuit si-
gnificat gratuitum Dei decretum,
& beneplacitum; non ergo fuit
electio ex præiis meritis. Hunc

sensum tribuere videtur venera-
bilis Beda huic textui lib. 4. cap.
54. in Luc. 12. dicendo: pusillum
gregem electorum vel ob compara-
tionem maioris numeri reproborum,
vel potius ob humilitatis deuotione
nominat &c. Ideoque eius labores
blandè consolatus, quam scilicet Ec-
clesiam

*clesiam regnum Dei tantum quære-
re precipit; eidem regnum à Patre
dandum complacita benignitate pro-
mittit.* Si non præcederet gratuita
electio esset solum debita retribu-
tio, non complacita benignitas; sed
quia interuenit vtrumque, vtraque
ratio diuersis in locis explicatur.
Vniuersalis Ecclesia facit suam hanc
Venerabilis doctrinam, dum eam
proponit in officio Confessorum
non Pontificum pro septima lec-
tione. Nicolaus de Lyra adhuc
clarius loquitur in sua expositio-
ne, seu postilla prædicti loci di-
cens: *ex mera enim liberalitate,
Diuina aliquos elegit ad regnum cæ-
leste alijs dimissis, & quos ab ater-
no sic elegit, in tempore vocauit ad
fidem, & iustificauit per gratiam,
ut sic digni efficerentur vita Beati.*
Sic & Suarez, & Caspensis, &
communiter Theologorum maxi-
ma copia, & Scripturalium com-
munis consensus hunc locum in-
terpretantur. Non placet Becano talis exposi-
tio; propterea aliam iuxta pro-
prium sensum excogitauit dicen-
do per illud verbum *complacuit*,
non posse intelligi efficacem vo-
luntatem dandi gloriam, quia alio-
quin Iudas, qui erat pars illius pu-
silli gregis, non fuisset reproba-
tus; ac proinde vult solum venire
eo loco beneplacitum, seu gratui-
tam voluntatem Dei, qua omni-

bus omnino hominibus nullo pror-
sus excepto, proposuit vitam æter-
nam. Confirmat suum intentum
ex occasione, per quam Christus
Dominus dixit illa verba; agebat
enim ibi de cura, & sollicitudine
in quaerendo victu, & vestitu, à
qua ut eximeret Apostolos, sic ait
argumentatum fuisse. Si Pater meus
tam beneuolus est, ut ultro offe-
rat vobis Regnum Cælorum, quod
maius est, quomodo non provide-
bit vobis in hac vita de victu, &
vestitu, quod minus est? ex hoc
infert suum intentum negandi ul-
lam efficacem electionem ante
præuisa merita. Amice Lector,
cui magis fidendum esse tibi vi-
detur in expositione Sacre Scrip-
turæ? venerabili Bedæ, Lyrano, &
toti Ecclesiæ asserentibus huc esse
sermonem de pusillo grege elec-
torum, de complacita benignita-
te, & de mera liberalitate Diuina,
qua aliquos elegit ad Regnum
cæleste, alijs dimissis, vel Becano
hoc ex mero placito neganti? ego
pro me amplector sensum priorum,
ut veriore, & communiore;
nec officit quod inter Apostolos
esset Iudas, quia ibi Christus al-
loquebatur electorum communi-
tatem, in qua non erat Iudas, est
corpore esset inter illos, propte-
rea enim S. Ioannes dixit de re-
probis Epist. p. cap. p. vers. 19.
Ex nobis prodierunt, sed non erant

ex nobis, nam si fuissent ex nobis
permanissent utique nobiscum, sed
ut manifesti sint quoniam non sunt
omnes ex nobis. Hoc totum patet
ex contextu; non enim ait com-

placuit dare, vel preparare om-
nibus, ut deberet esse, sic esset ve-
ra expositio Becani, sed ait vobis,
directè respiciens pusillum gregē
electorum solum, ut dictum est.

S. 7.

Sextum Argumentum.

IO; cap. 15. habetur. *Non vos me
elegistis, sed ego elegi vos, & po-
sui ut eatis, & fructum afferatis,
& fructus vester maneat.* Non
ergo elegit Deus prædestinatos,
quia fructum erant allaturi, sed
potius ut afferrent fructum. Ergo
electio est prior fructu, seu præ-
uisione bonorum operum. Res-
pondent aduersarij hinc loqui Chri-
stum Dominum de electione ad
Apostolatam, siue ad gratiam, non
verò de electione ad gloriam, de
qua in præsentī disputamus; &
quidem de electione ad Aposto-
latam accipiunt dicta hæc verba
S. Io. Chrysostomus, S. Cyrillus,
Leontius, Theophylactus, & Eu-
thymius apud Maldonatum; de
electione verò ad gratiam ea in-
terpretatur S. P. N. August. tract.
86. in Io. & in lib. de prædestina-
tione Sanctorum cap. 17. & 19. &
alibi sæpe, ubi Becanus vult quod

intellecta de electione ad gratiam
cum S. P. sint dicta de electione
respectu omnium fidelium, ac pro-
inde illam electionem non perti-
nere ad prædestinationem, sed ad
communem prouidentiam, quod
probat ex eo quod non fuit effi-
cax in omnibus respectu gloriæ,
ut patet in Iuda, vel fuit interru-
pta per peccatum, ut in Petro
quando negauit Christum. Fal-
litur etiam in hoc iste Auctor, &
primò in eo quod hinc non sit ser-
mo etiam de electione ad gloriam;
nam, quemadmodum ille textus
admittit illas alias duas acceptio-
nes siue electiones, sic nullum est
inconueniens, quod comprehen-
dat etiam electionem ad gloriam,
cum sit verbum generale, & com-
mune electioni; imò verba illa
adiuncta, *& fructus vester maneat*,
quæ de mansionē æterna dicta
fuisse patet, hanc specialiter indi-

cant

cant electionem. Propterea Glossa interlinealis ea sic explicat: *Ego elegi vos, misericordia prænemi vos, cum essetis mali inspiravi ad fidem, & posui vos, idest ad gratiam plantavi, ut eatis per me viam, & hoc iterum gratia, ut eatis volendo, & fructum afferatis perseverando, quem non afferretis nisi prius electi.* Loquitur ergo ibi Christus Dominus de illa electione ad gloriam, quæ habet pro effectu perseverantiam, quæ est donum proprium electorum; quod, cum emanet ab illa tamquam effectus à sua causa, necesse est ut prius præcedat etiã in præuisione. Similiter etiam Lyranus in Glossa adhuc clariùs explicat hunc textum de gratuita electione ad gloriam; ait enim ibi: *Duplex est enim electio fidelium: una aeterna, quæ est idem quod prædestinatio Diuina, & hæc electio Apostolorum, & aliorum fidelium est à solo Deo ex mera liberalitate. Alia est temporalis, scilicet vocatio ad fidem, & gratiam, & Apostolaturn, & huiusmodi, & ista vocatio est effectus primæ secundum illud ad Rom. 8. Quos prædestinavit hos & vocauit; sic & Apostoli electi sunt à Christo tempore gratiæ.* Prouenit igitur ista secunda electio, siue vocatio ab illa gratuita ex mera liberalitate, tamquam effectus à causa; sic etiam illa verba: *& fructus vester maneat*, explicat Ly-

ranus: *quia fides Ecclesia manebit usque ad finem Mundi &c., vel aliter maneat in gloria.* Est ergo electio respiciens non solum Apostolaturn, & gratiam, sed etiam gloriam, quod non negant prædicti Patres, dum asserunt esse ibi sermonem de illis duabus; imò S. P. August. in libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 19. explicando hunc textum, ait: *Sine penitentia sunt dona, & vocatio Dei, de qua dictum est non ex operibus, sed ex vocante, cum posset dicere, sed ex credente; & electionem, quam significauit Dominus, dicens; non vos me elegistis, sed ego elegi vos, nec fides ipsa præcedit; non enim quia credidimus, sed ut credamus elegit nos, ne priores eum elegisse dicamur, falsumque sit, quod absit, non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Neque quia credidimus, sed ut credamus vocamur, atque illa vocatione quæ sine penitentia est &c.* Fallitur igitur secundo Becanus dicendo quod gratia illa, ad quam dicuntur electi Apostoli, sit gratia communis omnibus tam reprobis quam electis; nam S. Pater, quem ille citat pro se, aperrè pugnat contra illum, dum se explicat de illa gratia, & donis, quæ sunt sine penitentia, quod bis replicat, idest ante, & post, ut intelligamus ibi esse sermonem solum de illis gratijs, & donis, quæ sunt propria electorum,

rum, & consequenter, aut formaliter, aut virtualiter de electione illa gratuita, à qua ista vt ipsius effectus proueniunt. Nec officit instantia de Iuda; nam Saluator noster iam multò ante post sermonem de Prædestinatione, & de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento illum ab his loquutionibus excluderat, vt refert idem S. Io. cap. 6. vbi, cum retulisset S. Petrum respondisse Christo: *Domine ad quem ibimus? verba vite æternæ habes, & nos credimus, & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei*, statim ipse Redemptor subiunxit: *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus Diabolus est?* Dicebat autem de Iuda Simonis Ischariot his, vbi Glossa ordinaria acutè ait: *Duodecim numerus sacratus est, qui permanet, etsi Iudas inde perijt. Elegit undecim ad permanendum: elegit Iudam, vt per eum diuina dispensatio misericordiæ in salutem Mundi impleretur utens malo ad bonum, vt mali vtuntur bonis Dei ad malum.* Ecce quomodo electus Iudas, & quomodo illa verba illum respiciebant; neque enim necesse est vt verba generalia directà ad integram communitatem verificentur eodem modo de singulis, tantò magis quod in dicto cap. 15. Io. verba sunt indefinita, idest *elegi vos*: non ait *nos duodecim*, vt habet in hoc cap. 6. &

propterea possunt sinè vilo incommodo, imò ex necessitate contextus sumi solùm vt dicta ad eos, quorum fructus erat permanens, quales erant illi undecim. Adde quod, quando Christus Dominus hæc dixit, Iudas non erat cum illis, fuerunt enim dicta in sermone Cænæ Domini, quem S. Ioannes recitat in capitibus 14. 15. 16. & 17. & in cap. 13. de Iuda retulerat: *Cum ergo accepisset ille buccellam exiit continuo.* Erat autem nox. *Cum ergo exisset dixit Iesus: Nunc clarificatus est filius hominis, & Deus clarificatus est in eo; & hic incipit sermonem illum diuinum, & protulit illa verba, quæ referuntur cap. 15. neque amplius reuersus est Iudas, nisi ad exequutionem prodicionis cum cohorte; non ergò comprehendebatur Iudas tunc in illis verbis, quæ erant directà ad undecim Apostolos præsentem.*

Nec etiam officit quod illa gratia fuerit in aliquibus interrupta per peccatum, vt in Petro, & in Thoma; nam etiam gratia interrupta in prædestinatis est effectus prædestinationis, vt suprà probatum est: præterquam quod ibi non loquitur Christ. Dom. solū de illa gratia prima, sed de illa gratia, cuius fructus permanet, i. in gloria æterna vt explicat Lyrā. & cum eo celebriores Expositores.

§. 8.

Septimum Argumentum.

IO. 10. vers. 27. habetur dictum à Christo Domino: *Oves meæ vocem meam audiunt, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea, Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est, & nemo potest rapere de manu Patris mei.* Hæc talis, & tanta certitudo aliunde non potest provenire, quam ex voluntate Dei, cui nemo est, qui possit resistere; ergo à gratuita Dei voluntate, & electione est nostræ salutis exordium. Aduersarij opponunt ex hoc loco non sequi intentum; siue enim exponatur cum S. Patre de solis prædestinatis, siue cum Maldonato de omnibus Christianis, non sequitur quod hoc proueniat ex aliquo gratuito decreto præcedente præuisionem bonorum operum, quo fiat discretio inter electos, & reprobos, sed solùm ex præscientia, qua præuidet aliquos benè operaturos, illos elegisse ad gloriam, sicut ex præscientia malorum operum, & maximè peccati finalis facta est reprobatio malorum, & quia filius habet eandem naturam, & potestatem cum Patre, propterea nullum posse

eripere de manu ipsius, quos præuidit bono fine excessuros è vita. Fateor ex hoc solo contextu præcisè nos non posse probare intentum; propterea Auctores, cum quibus tenemus, non multum vrgent in eo; nihilominus supposita præcedenti doctrina non est dubium ex eo simul adductis textibus rectè sententiam nostram comprobare. Propterea S. Pater tract. 48. in Io. exponens prædictum textum ait; *Quid potest lupus? Quid potest fur, & latro? Non perdunt nisi ad interitum prædestinatos. De illis autem ouibus; de quibus dicit Apostolus: nouit Dominus qui sunt eius & quos præseruit, ipsos & prædestinavit; quos autem prædestinavit &c. de ouibus istis nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit. Securus est de numero earum, qui pro eis nouit quod dedit, & hoc est, quod ait: Non rapiet eas quisquam de manu mea.* Ex ipso ergo gratuito decreto, & mera liberalitate præueniente oriuntur opera bona, per quæ perueniant ad vitam æternam huiusmodi oues; & ideo dicentur coronari in misericordia, & miserationibus, quia misericor-

alter electi; & dicitur gloria corona iustitiæ, quia redditur operibus; aliàs si hoc secundum tantummodò haberet, vt vult Becanus,

non diceretur corona misericordiæ; sed diceretur solùm corona iustitiæ.

§. 2.

Octauum Argumentum.

Christus Dominus in sermone Cænæ, vt habetur Io. cap. 15. vers. 9. dixit Apostolis: *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos*, loquitur hìc de seipso, vt homine; sed vt homo est nostræ prædestinationis exemplar, vt habet S. P. lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 15. & de dono perseverantiæ cap. 24. & indicat Apostolus ad Rom. 8. vers. 29. *Quos prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui*; Sed Christus gratis est dilectus, & prædestinatus; ergò etiam nos.

Reijcit hanc expositionem Becanus propter tria; primo quia putat argumentum istud destruere seipsum, cum ex vna parte dicat loqui Christum de se vt homine, & ex altera dicat illa verba *dilexi vos* significare actum prædestinationis, quæ, cum fuerit ab eterno, non potuit esse à Christo vt homine. Secundo quia ille textus

D. Pauli: *Quos prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui*, non potest intelligi de prædestinatione ad gloriam, eo quod iuxta nostram sententiam illud antecedens: *Quos præsciuit* importet electionem ad ipsam gloriam; vnde, ne detur repetitio frustranea, debet dici loqui de prædestinatione ad gratiã, de qua in præsentì non disputamus. Tertio reijcit, quia si ad hanc conformitatem requiritur vt, quemadmodum Christus ante præuisa merita prædestinatus est ad gloriam, ita etiam nos ad eam ante talem præuisionem prædestinati simus, dicendum esset requiri etiã quod sicut ille sinè meritis consequutus est gloriam, sic etiam & nos consequuri essemus, quod tamen est falsum. Sufficit ergò pro prædicta conformitate quod in gloria futuri simus similes illi, licet non in modo consequendi.

Primæ instantiæ Becani oppono senten-

sententiam S. P. N. August. tract. 82. in Io. ubi explicat prædictum Evangelistæ textum, & ait: *In hoc glorificatur Pater, ut fructum plurimum afferamus, et efficiamur Christi discipuli, à quo efficimur, nisi ab illo cuius misericordia præuenit nos? Ipsius enim signum sumus creati in Christo Iesu in operibus bonis. Sicut dilexit me Pater, inquit, & ego dilexi vos: manete in dilectione mea. Ecce unde sunt nobis opera bona; nam unde nobis essent, nisi quia fides per dilectionem operatur? Unde autem diligereamus, nisi prius diligereamur? Apertissime hoc in Epistola sua idem iste Evangelista dixit: Nos diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Nullum est ergo inconueniens dicere in eo loco Christum Dominum asserere se hominem esse à Deo prædestinatum, & sic etiam se Deum prædestinasse eos, quod non obscure indicat S. P. ibi; immediate enim subiungit: Quod autem ait, sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos, non equalitatem nature ostendit nostræ, & sue, sicut est Pater, & ipsius, sed gratiam, qua mediator Dei, & hominum est homo Christus Iesus. Mediator quippe monstratur, cum dicit me Pater, & ego vos. Nam Pater utique diligit nos, sed in ipso, quia in hoc glorificatur Pater ut fructum afferamus in vite: hoc est in Filio, & efficiamur eius disci-*

puli. Secundum exigentiam igitur obiecti illius dilectionis sumenda sunt illa verba, ita ut illud dilexit & illud dilexi sumatur ut à Persona Patris, & à Persona Filij, & illud pronomen, me, intelligatur de eo ut homine dilecto à Patre per actum prædestinantem, & eligentem ad gratiam, & gloriam; neque hoc est nouum in Euangelio quod in eodem contextu ita loquatur, ut pars sermonis sit de se ut homine, altera pars de se ut Deo; nam & Io. 8. dixit: Quis ex vobis arguet me de peccato? quod utique dictum esse ad ostendendam innocentiam sue humanitatis, uero dubitat, & paulò post ait: Amen Amen dico vobis antequam Abraham fieret ego sum, quod ab ipso dictum de se ut Deus est, patet. Ex priori ergo dilectione, & electione Dei per suam misericordiam præuenientem & humanitas Christi, & Apostoli, & omnes electi in eo sunt prædestinati, ut ex illa dilectione, & electione tanquam causa proueniant nostra bona opera. Prius ergo dilecti, & electi antequam diligentes, tam in tempore, quam in æternitate. Videatur idem S. P. in lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 15. ubi cum iam ostendisset qualiter Christus Dominus sit caput, & exemplar Prædestinatorum, versus finem ait: Sicut ergo prædestinatus est ille

unus ut caput nostrum esset, ita
multi prædestinati sumus ut mem-
bra eius essemus. Humana hæc me-
rita conticescant, quæ perierunt per
Adam & regnet, quæ regnat Dei
gratia per Iesum Christum Dominum
nostrum unicum Dei Filium Domi-
num nostrum. Quisquis in capite
nostro præcedentia merita singula-
ris illius generationis inuenerit, ipse
in nobis membris eius præcedentia
merita multiplicata regenerationis
inquirat &c. Similia habet in cap.
24. lib. de Dono perseverantiæ;
ille quippe nos facit credere in Chri-
stum, qui nobis fecit, in quem cre-
dimus, Christum: ille facit in homi-
nibus principium fidei, & perfectio-
nem in Iesum, qui fecit hominem
Principem fidei, & perfectorem
Iesum; sic enim est appellatus ut sci-
tis in Epist. quæ est ad Hebr. cap. 12.
vers. 2, sic loquitur S. Pater præ-
dicto cap. 15. similia habet cap. 24.
de dono perseverantiæ.

Ad secundam instantiã respon-
deo nullum esse inconueniens si
illud verbum prædestinavit respi-
ciat idem obiectum, & eundem
terminum, quem respicit illud ver-
bum præsciuit, ut per utrumque
significaretur expressè vterque
actus, idest intellectus, per ly præ-
sciuit, & voluntatis per ly prædesti-
nauit, qui in prædestinatione essen-
tialiter includuntur; verum, dato
etiam quod ibi esset sermo de

prædestinatione ad gratiam, adhuc
haberetur intentum, quia in præ-
destinatis non importat qualem-
cumque gratiam; vocat enim Deus
ait S. P. lib. de Prædest. Sanctorum
cap. 16. Prædestinatos multos filios
suos, ut eos faciat membra Prædesti-
nati unici Filij sui, non ea vocatio-
ne, qua vocati sunt, qui noluerunt
uenire ad nuptias; illa quippe voca-
tione & Iudæi vocati sunt, quibus
Christus crucifixus scandalum est,
& Gentes, quibus Christus crucifi-
xus stultitia est. Sed ea uocatione,
quam distinxit Apostolus dicens
ipsis vocatis Iudæis, & Græcis præ-
dicare se Christum Dei virtutem,
& Dei sapientiam. Hæc gratia
propria prædestinatorum non potest
aliunde prouenire, nisi ex illa gra-
tuita electione, quæ necessario est
omniñò cōnexa cum decreto dan-
di gratiam vocationis, & reliqua
dona ipsis prædestinatis præpara-
ta; propterea S. Pater subiungit ibi:
Sic enim ait idest Apostolus: Ipsi
autem vocatis, ut illos ostenderet non
vocatos, sciens esse quamdam certam
uocationem eorum, qui secundum
propositum vocati sunt, quos præsci-
uit, & prædestinavit conformes ima-
ginis Filij sui, quam uocationem si-
gnificans ait: Non ex operibus, sed
ex uocante dictum est ei &c.

Ad tertiam respondetur quod,
licet ad talem conformitatem suf-
ficeret quod aliquo modo essemus

ei conformes in gratia, & gloria, estò esset ex praeiis meritis, neque enim similitudo requirit omnimodam aequalitatem, nihilominus pro sua Misericordia, & infinita Charitate voluit etiam praedestinos in intentione esse ele-

ctos ante praeiis merita ad vitam aeternam, quam tamen per voluntatem executionem ab aeterno, & per executionem ipsam in tempore voluit eos per bona opera acquirere, ut supra dictum est.

S. 10.

Nonum Argumentum.

In actibus Apostolorum cap. 13. vers. 48 habetur: *Crediderunt quotquot erant praedesignati ad vitam aeternam*; ergo praedesignatio, seu electio ad vitam aeternam est causa electionis ad fidem; ideò enim aliqui crediderunt, & ad fidem electi sunt, quia praedesignati, seu electi erant ad vitam aeternam.

Tres solutiones adhibet Becanus. Prima est desumpta ex textu Graeco, ubi dicit verbum graecum significare solum ordinatos, dispositos, & benè comparatos, non verò praedesignatos, aut praedesignatos, ita ut sensus sit Gentiles statim audito Euangelio credidisse, praesertim illos, qui ex desiderio salutis erant benè dispositi ad credendum; Iudeos verò propter suam pertinaciã non credidisse, eo quod non essent dispositi. Hanc expo-

sitionem ait esse Stapletonij, Salmeronis, & Lorini. Secunda solutio est Textum loqui reuerà de praedesignatione Dei ab aeterno, sed sensum esse omnes illos credidisse in tempore, quos Deus ab aeterno praevidens credituros praedesignauit ad vitam aeternam. Hanc amplectitur veluti suo intento apprimè accommodatam. Tertia, quam affert ex sententia aliorum, est nomine praedesignationis non sumi ibi praedestinationem, sed solum ordinationem Dei per Prophetas praedictam, qua constitutum erat, ut Iudaeis deficientibus, qui erant filij Abrahæ secundum carnem, succederent Gentiles in illorum locum, & fierent filij secundum fidem & promissionem, ut habetur ad Rom. 9.

Ex his solutionibus prima non

coheret cum Sacrosancto Concilio Tridentino, quod sess. 4. in Decreto de editione, & usu sacrorum librorum: *statuit, & declarat ut hæc ipsa vetus, & vulgata editio, quæ longa tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam reiicere quouis prætextu audeat, vel præsumat.* Contrà vetitum igitur Sacrosancti Concilij agitur reiiciendo illud verbum, *præordinati*, quod habetur in vulgata, & loco illius ponendo, *ordinati*, seu *dispositi*, prætextu Textus Græci; præterquam quod ponit aliquam dispositionem antecedentem actum fidei, quæ si ponatur ex gratiæ auxilio, iam venit ex illa præordinatione; si verò ex solis viribus naturæ nullam habet proportionem cum fide supernaturali, & per consequens in pertinenter poneretur pro ratione accipiendi fidem.

Secunda solutio verum continet, si tamen addatur ei limitatio, quam habet S. P. in lib. de Dono perseverantiæ cap. 14. ubi ait: *An quisquam dicere audebit Deum non præscivisse quibus esset daturus, ut crederent? aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis non perderet quæquam? quæ utique si præscivit, profecto beneficia sua, quibus nos dignatur liberare, præscivit.* Hæc præ-

destinatio Sanctorum nihil aliud est, quàm præscientia scilicet, & præparatio &c. ceteri autem ubi nisi in massa perditionis iusto diuino Iudicio relinquuntur ubi Tyrj relictæ sunt, & Sidonij, qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent? sed quoniam ut crederet non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio Diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant; & tamen, si Dei altiore iudicio à perditionis massa non sunt gratiæ prædestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur vel dicta diuina, vel facta, per quæ possent credere, si audirent utique talia, vel uiderent. Quando ergo præscivit hos præordinatos ad vitam æternam credituros, beneficia sua, & dona, quibus eos liberare dignabatur, præscivit, relictis cæteris, qui non erant gratiæ prædestinatione discreti. Ex gratuita ergo electione, & voluntate Dei venit ista discretio, & ista fides. Melius ergo explicauit hunc locum Dionysius Carthusianus in commentario huius capitis de electione ad gloriam antè præuisa cuiusque merita, ac etiam omnes veri Thomistæ, & plurimi Scottistæ, nec non & Suarez, ac Calpensius, & plurimi alij.

Tertia

Tertia expositio non officit; nam illa ordinatio per Prophetas prænunciata erat in executione illa, quæ erat in mente Divina ab æterno præordinata; in tantum.

§. II.

Decimum Argumentum.

EST auctoritas S. P. N. Augustini, quæ in materia de Gratia, & Prædestinatione est tanti ponderis, ut Hormisdas Papa in Epistola ad Possessorem Episcopum, & Ioannes II. item Summus Pontifex in Epistola ad Auienum Senatorem remittant Catholicos ad libros S. P. Augustini, ut ibi videre possint quid hac in re Romana asseneret Ecclesia; & P. Franciscus Suarez Prologom. 6. de Gratia cap. 6. dicit: *Quidquid in hac materia Augustinus ut certum affirmat, & ad dogmata fidei pertinet, à quolibet sapiente, & erudito Theologo tenendum, ac defendendum est.* Card. etiam Bellarminus lib. 2. de Gratia, & libero arbitrio cap. 14. loquens de hoc puncto, ait: *S. Gelasius in Concilio 70. Episcoporum non solum probavit omnia scripta S. Augustini, & S. Prosperi, sed etiam contra dampnavit libel-*

enim Prophetæ vera annunciabāt, in quantum Deus eis sua decreta, prædestinationes, & permissiones reuelabat.

los Ioannis Cassiani, & Fausti Regienfis; cum tamen non ignoraret potissimam contentione inter Prosperum, & Cassianum, ac deinde inter Fulgentium, & Faustum de scriptis S. Augustini de Prædestinatione Sanctorum, & de dono perseverantie fuisse. Itaque Sedes Apostolica non tantum semel, sed etiam secundo, & tertio adversus Pelagianorum reliquias pro defensoribus Gratia, & Prædestinationis sententiam tulit ut iam hæc sententia, non quorumvis Doctorum opinio, sed fides Ecclesie Catholice dici debeat. Hæc ibi Bellarminus; similia habent fere omnes Theologi tam antiqui, quam recentes; sed sic est quod hic magnus Gratia, & Prædestinationis Divinae Prædicator docet electionem, & prædestinationem factam esse suè præiis meritis, nam & in lib. de correptione, & gratia cap. 6. & 7. unde

Axiom-

Axioma sumptum est, hoc clarè docet, & Epist. 105. & 106. & lib. de prædestinatione Sanctorum, & in libro de dono perseverantiæ hoc & supponit ut principium, ex quo prosequitur ad alia mysteria gratiæ, & misericordiæ Dei declaranda, & ex eius assertionibus ut consequentia necessaria infertur; ergò. Respondent Aduersarij S. Patrem agnoscere duplicem Prædestinatorum electionem: alteram ad gratiam: alteram ad gloriam, & priorem ab eo vocari prædestinationem, & præparationem gratiæ; secundam verò prædestinationem remunerationis; ideoque, quando disputat cum Pelagianis, probare neutram esse factam ex meritis liberi arbitrij; numquàm verò fuisse controuersum an electio ad gloriam, sit facta ex præiudicatis meritis gratiæ; & ideo non satis constare quid sentiat S. Pater in hoc puncto. Vasquez p. p. disp. 86; cap. 6. & sequentibus, Leonardus Lessius disp. de prædest. sect. 4. Turrianus in opusculo de elect. & Becanus p. p. cap. 14. q. 4. obiect. 10. putant esse de mente S. Patris efficacem electionem ad gloriam esse factam ex præiudicatis meritis gratiæ; propterea res est à fundamentis, & à radice inuestiganda. S. P. in lib. de corrept. & gratia cap. 7. explicando textum Apostoli in Epist. p. ad Corinth. cap. 4. *Quis*

enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? sic intelligendum esse proponit: *Ab illa perditionis massa, qua facta est per primum Adam, debemus intelligere neminem posse discerni, nisi qui hoc donum habet quisquis habet, quod gratia Saluatoris accepit; hoc autem Apostolicum testimonium tam magnum est, ut B. Cyprianus ad Quirinum scribens ipsum subiecerit illi titulo, in quo ait: in nullo esse gloriandum, quando nostrum nihil sit &c. ubi cum duo doceat, nempe, & electionem completam, & perfectam, quæ complectitur perseverantiam, & glorificationem esse ex gratia; & præterea ab ea electione gratiosa debere excludi omnia opera, etiam ex gratia facta, licet non ad eius executionem, non est amplius de ipsius mente ambigendum. Dicunt aduersarij de hoc secundo non clarè constare; sed hoc falsitatis apertè conuincitur, nam S. Pater ibi ponit electionem propriam prædestinatorum talem, quæ attingat non solum primam vocationem gratuitam, sed etiam omnem progressum usque ad glorificationem inclusiue; cum enim ibi enarrasset discretionem prædestinatorum, & qua ratione in fide, quæ per dilectionem operatur, in finem usque perseverant, & quomodo*

modo, quando exorbitant, correpti emendantur, & quidam eorum, etsi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerunt, redeunt, & nonnulli periculis huius vitæ mortis celeris beneficio subtrahuntur, appellat hæc omnia electionem gratiæ, idest gratuitam; audiamus eius verba: *Hæc omnia operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos: qui & ulterius elegit eos in Filio suo ante mundi constitutionem per electionem gratiæ.* Loquitur ergo S. Pater de electione liberali, quæ pertingit usque ad gloriā, quod confirmat in sequentibus; nam distinguit electos à vocatis sic: *Quicumque enim electi sunt, sine dubio etiam vocati: non autem quicumque vocati consequenter electi; ergo hanc electionem non restringit ad primam vocationem gratiæ; Vnde de vocatis, & iustificatis, sed non perseverantibus in fine capitis ait: Nō enim sunt à massa perditionis præscientia Dei, & Prædestinatione discreti; & ideo nec secundum propositum vocati; ac per hoc nec electi, sed in eis vocati, de quibus dictum est: Multi vocati, & non in eis, de quibus dictum est: pauci vero electi; & tamen quis neget eos electos, cum credunt, & baptizantur, & secundum Deum vivunt? Planè dicuntur electi à nescientibus*

quid futuri sint, non ab illo, qui eos novit non habere perseverantiā, quæ ad beatam vitam perducit electos. De electione ergo ad gloriā, & de meritis gratiæ loquitur S. P., & de dono perseverantiæ, & veram electionem eam esse dicit coram Deo, quæ est ad vitam æternam. Totum adhuc expressius dixerat ante in eodem capite de iisdem prædestinatis differens sic: *Horum si quisquam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus: horum si quisquam perijt, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perijt, quia nulla re vincitur Deus.* Electi autem sunt ad regnandum cum Christo, non quomodo electus est Iudas ad opus, cui congruebat. Hæc eadem verba studio posui pro axioma, quia sunt adeo clara, ut in proprietate sermonis non possint esse clariora; ponit enim seriem totius ordinis prædestinati, quæ non fallitur ex parte intellectus, & ex parte voluntatis electionem eiusdem ordinis usque ad regnandum cum Christo, quæ non vincitur humano vitio. Quod si electio ad regnum Christi esset communis cum reprobis, quamvis hic, vel ille electus periret, non diceretur vinci Deus humano vitio; nam illa electio esset conditionalis, qualis ponitur ab Aduersarijs; ergo

ergò iuxta mentem S. P. Augustini ponenda est electio absoluta specialis, quæ infallibiliter inferat gloriam prædestinati. Hanc electionem esse omninò gratiosam, ita ut non respexerit Deus ad opera etiam ex gratia, est clarum, tum ex eo quod S. P. appellat eam electionem gratiæ; tum quia refertur talis electio ad totam seriem prædestinati, discreti per gratiam sine proprijs meritis à massa perditionis.

Vasquez prima parte Disp. 89, cum capite sexto retulisset quædam loca S. P. N, in quibus docet aliquam electionem esse ex meritis, capite septimo conatur eneruare responsiones, vel saltem eludere, quibus Eruditissimi Auctores, ut sunt P. Suarez, & Cardinalis Bellarminus, ac alij eiusdem classis insignes viri mentem Sancti Patris sunt assequuti; & inter cætera, quæ ibi habet, capite octavo numero 70. tradit prædictum caput septimum de correptione, & gratia, non loqui de electione ad gloriâ, sed de voluntate dandi gratiam, ad quam eliguntur homines sine meritis. Argumeta, quibus movetur ad hoc, sunt; primo quia si de electione ad vitam æternam loqueretur, non negaret ex meritis gratiæ dari; secundo quia nusquam infert tamquam absurdum gloriam non esse gratiam, si

datur ex operibus; sed id solum deducit de gratia contra Semipelagianos ex epistola ad Rom. c. xi.; tertio quia in eo capite de electis ait ideò electos esse, quia secundum propositum sunt vocati, quod pluries repetit; ubi, si esset sermo de electione ad gloriam priore omni meritorum prævisione, ut volunt Thomistæ, Scotistæ, & alij, debuisset ponere: ideò vocati secundum propositum, quia electi; vocatio enim secundum propositum per ipsum dicitur illa, quæ est congrua; Et friuolum ait esse, imò indignum tanto viro putare in tam paucis verbis eum aut mutasse sententiam, aut variè loquutum fuisse modò de electione ad gratiam, modò de electione ad gloriam; præsertim cum appareat eum constantè in eo capitis contextu semper de eodem electionis genere loquutum fuisse; & ideò asserit S. P. dixisse: ideò electi, quia secundum propositum vocati, reddendo causam quasi formalem, ut eò dicantur electi, quò secundum propositum vocati; ad quæ sensum trahit etiâ caput nonum eiusdem libri, & loquutionem illam cap. 17. libri de Prædestinatione Sanctorum. *Electi sunt autem ea vocatione, qua Deus id, quod prædestinavit, implevit.* Quia verò illa verba S. P. in dicto cap. 7. de correptione, & Gra-

& Gratia: *Electi sunt ad regnandum cum Christo*, & illa alia: *Illos ergo elegit ad obtinendum regnum suum*, non erant iuxta intentum, & explicationes, quas ibi afferebat; nā iuxta eius principia in ea electione gratiæ nondum erat voluntas efficax dandi eis regnum æternum, respondet gratiam esse illam, quæ ibi dicitur vita æterna, cum sit semen illius; ideòque de electis ad gratiam iure optimò dixisse eo ipso esse electos ad gloriam, & ad regnandum cum Christo; & hoc pacto debere intelligi S. Patrem Augustinum ubicumque dixerit prædestinatum esse regnum cælorum sine meritis. Mirus homo, qui solus inter tot classici Doctores penetrauit sensum, mentē, & verba S. Patris, & ita penetrauit, ut ne verbum quidem reliquerit, quo Sanctus Pater posset significare electionem gratuitam ad gloriam Beatorum, si voluisset; nam, si illa *ad regnum suum obtinendum, ad regnandum cum Christo, ad gloriam, ad vitam æternam*, nihil aliud significant, quàm gratiam, quia est semen, & hoc modo semper debet intelligi Sanctus Pater, profectò nullum ei relinquitur verbum, quo posset exprimere hunc conceptum, si habuisset in mente, prout de facto habuit; nam de quocumque alio

idem semper dicendum esse vult Vasquez. Non est igitur consona menti, & dictis S. P. hæc Bellomontani doctrina; neque illa verba, nisi violenter, improprie, & figuratè accipiantur ut rectè observat Caspensis pri. par. Tract. de Prædestinatione Disp. 2. Sect. 1. nu. 53, possunt significare solum vocationem ad gratiā congruam, quæ est ad compatiendum in hac vita cum Christo, non ad conregnandum, iuxta illud Apostoli *si compatimur conregnabimus*. Vide Caspensem loco citato euidenter ostendētem intēctum. Neque argumenta Vasquez id probant, quod ipse intendit; nō primum, nam sæpius dictum est verissimum esse, & S. P. sæpè docuisse vitam æternam dari ex meritis gratiæ, sed cum hoc optimè congruere electionem intentionis non respicere merita, estò ea respiciat voluntas exequendi, quæ & ipsa quandoque electio dicitur iuxta ea, quæ suprā in aduertendis dicta sunt; nec secundum, quia non erat necesse ut inferret tale absurdum, cū gloria habeat utrāque rationem, liberalis videlicet donationis, & iustæ remunerationis; prima verò gratia, cum nullum supponat meritū, solius gratiæ rationem habet. Ad Tertiū negatur fuisse vllam necessitatem inuertendi illam loquutionē; propositum.

positum enim apud S. Patrem idē est, ac tota series Prædestinationis in mēte Diuina, quatenus scilicet includit & electionem gratuitam ad gloriam, & voluntatem vocandi, & iustificandi, ac glorificandi aliquos quidem sine proprijs meritis, vt infantes, aliquos etiam propter sua merita, vt adultos, quæ voluntas & ipsa fuit ab æterno, quæ omnia includuntur in proposito; ac proinde ex vocatione in tempore, tanquam ab effectu ostendit illos vocatos vocatione illa speciali esse electos, veluti cum ab existentia creaturarum ostendimus existentiam Dei; in tantum enim vocatio illa est congrua, & efficax, in quantum Deus illam facit esse talem; & hoc modo melius habetur veritas talis discursus, si vocationem illā dicamus esse effectum in genere causæ finalis respectu illius gratuitæ electionis, qua elegit ad regnandum cum Christo, & in genere causæ efficientis, quatenus propositū, seu prædestinatio æterna causat in tempore in prædestinato hos effectus, quā si recurramus ad causam formalem. Nec est verum S. Patrem ibi mutasse sententiam, sed solum in eodem capite complexum fuisse vtramque electionem, ad gratiam scilicet, & ad gloriam, quarum vtraque comprehenditur in prædestinatio-

ne, & cum gratia essentialiter respiciat gloriam, nequit vna adæquatè, & commodè sine altera explicari.

Probatur vltterius hanc fuisse mentem S. P. nam S. Prosper in ea celeberrima epistola, quam ad ipsum scripsit de controuersijs Massiliensium, proposuit quidem in principio quæstionem de electione gratuita ad gratiam independentem à meritis, sed in fine epistolæ proposuit alteram quæstionem de gratuita scilicet electione ad gloriam per modum intentionis, referens quod Massilienses assererent nouam esse illam sententiam S. P., & Patres ipso antiquiores docuisse electionem ad gloriā esse ex præuisis meritis, & operibus factis ex gratia. Similia habet S. Hilarius Arelatensis in alia sua epistola, in qua refert Semipelagianos conquestos fuisse de S. Patre, tanquam diuidente homines in duas classes, vnam electorum, alteram verò reiectorum ante præuisa merita, & distinguēte illas ex voluntate, & beneplacito Dei, vt non esset transitus ab vna ad aliam; & sic molestè ferebant illa verba Apostoli: *Deus vult omnes homines saluos fieri*, intelligi à S. P. de solis prædestinatis per distributionem accommodatā; quibus tamen querelis non cessit, sed vltterius præscribens modum, quo

quo hæc doctrina prædicanda esset, in lib. de Dono Perseuerantiæ c. 22. sic habet: *Quid enim sententia deperit, si ita dicatur: Si qui autem obediunt, sed in regnum eius, & gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientia permanebunt?* Ex quibus omnibus patet ipsum non solum de electione ad gratiam, sed etiam

de electione ad gloriam disputasse cum illis, quidquid in contrarium dicant Vasquez, & Becanus, contra quos militant & ipsa verba S. Patris, & communis consensus aliarum Scholarum. Plura de hoc argumento habes apud Io: Baptistam Gonnet Disputatione Secunda de causis Prædestinationis art. 1. §. 5.

§. XII.

Vndecimum Argumentum.

Efficax voluntas finis est prior efficaci voluntate mediorum; ergo efficax electio ad gloriam est prior efficaci electione ad gratiam; Ergo etiam prior prævisione meritorum, quæ supponit gratiam. Antecedens est manifestum, cum media numquam efficaciter eligantur, nisi ob finem efficaciter volitum, & intentum. Diuise huic argumento adhibentur solutiones, quas refert, & acutè, ac solidè rejicit P. Io: Baptista Gonnet loco supracitato §. vii; communior in Scholis est illa Vasquez, quam clarè, & breuiter adducit Becan⁹ sic: Electio ad gloriam potest duobus modis confi-

derari, nempe vel respectu ipsius gloriæ, vel respectu mediorum ad gloriam; de priori sensu est disputatio, & obiectio procedit de posteriori, ait ille; Cumq; possit finis spectari & ipse dupliciter, primò per modum finis, secundo per modum præmij, ille dicetur efficaciter velle finem per modum finis, qui ex amore finis mouetur ad quærenda media, quibus finis obtineri possit; ille verò dicetur efficaciter velle finem per modum præmij, qui ipsum præmium efficaciter vult alicui dare propter merita; ea propter iuxta priorè sensum, tam reprobis, quam prædestinatis vult efficaciter dare gloriam

riam per modum finis, quia ex simplici voluntate dandi gloriam confert omnibus media gratiæ, quibus gloriam consequantur, si velint; iuxta verò posteriorem sensum solum prædestinatis vult efficaciter dare gloriam per modum præmij, quia illos solos præuidet per bona opera merituos gloriæ. Sic discurret Becanus; in qua impugnatione obseruo primo falsum esse quod obiectio solum procedat respectu mediorum; complectitur enim vtrumque, & ex efficaci volitione mediorum infert præcedere necessario efficacem volitionem finis, qualis in præsentis est gloria; secundo aduerto in illa distinctione finis rationem præmij esse accidentalem fini; ac proinde diuisionem non esse in membra diuidentia genus, sed solum subiecti in accidentia, idest finis quandoque habentis adiunctam rationem præmij, quandoque non habentis; tertio falsum esse quod tam electis, quam reprobis velit efficaciter dare gloriam per modum finis; illa enim solum dicitur voluntas efficax, & maximè in Deo, qui à nulla causa potest

impediri, quæ habet adiunctum effectum. Cum itaque ratio finis possit separari non solum ratione nostra, sed etiam re ipsa à ratione præmij, vt patet in infantibus decedentibus cum sola gratia baptismali nulla propria habentibus merita, quibus retribuatur gloria pro præmio, manet in illis gloria per modum finis sine ratione præmij; vnde & in adultis inquirenda est ratio finis in eorū gloria contradistincta à ratione præmij; cum enim Deus prædictis infantibus voluerit gloriam per modum finis, nulla supposita præuisione meritorum ipsorum, cur non potuit adultis etiam velle illam prius gratuito per modum finis independentem à præuisione meritorum, & præuisis postea ipsorum meritis eam illis hoc alio titulo velle? maximè cum scripturæ, & SS. PP. supra adducti testentur sic se habuisse. Alias solutiones Molinæ, Vasquez, Lessij, & aliorum relatas, & reiectas habes apud Caspensem Tract. de Prædest. Disp. 2. sect. p. à n. 56. vsque ad 64. & apud Gonnet loco supra cit. quas non vacat modo transcribere.

§. 13.

Duodecimum Argumentum.

DEus dat Prædestinatis efficacia media, non autem reprobis; sed hoc non prouenit aliunde, nisi quod illis vult efficaciter gloriam, non autem istis; ergo &c. Becanus impugnat etiam hanc rationem, quia putat falsum esse, vel saltem finè fundamento dici quod tunc solum voluntas finis dicatur verè efficax, quando ex amore illius eliguntur media, non qualiacumque, sed solum efficacia; & hoc conatur probare exemplo medici, & infirmi, quorum vterque dicitur velle efficaciter sanitatem per modum finis, quando & ille perhibet, & iste sumit media, id est medicamenta, quæ sufficiunt ad consequendam sanitatem, nisi aliundè impediatur, siuè postea sequatur, siuè non sequatur sanitas; quod idem ait dicendum esse de Deo in præsentī, tunc scilicet dici verè efficaciter velle his gloriam per modum finis, quando ex illa voluntate dat nobis media talia, quæ sufficiant ad consequendam gloriam, si rectè illis vtamur; quod æquè facit respectu reproborum, & prædestinatorum. Deberet meminisse iste

bonus Pater, quod supra in hac eadem quæstione in solutione tertiæ rationis, quæ erat de Iacob, & Esau, quorum ille dilectus, iste odio habitus est, respondit esse intelligendum de inæquali distributione donorum gratiæ in hac vita; quomodo ergo nunc tam breui interuallo, cum tanta inæqualitate stat tanta æqualitas donorum gratiæ? Ad impugnationem directè respondeo esse distinguendum, vt distinguunt omnes veri discipuli SS. Augustini, & Thomæ, inter voluntatem sufficientem, & efficacem, & vnā nō esse confundendam cum alia; quod eodem exemplo medici sic ostendo: si iste haberet pro eadem infirmitate duo genera medicamentorum, vnum, quod nullo modo posset impediri ab vlla causa, & omninò infallibiliter haberet coniunctum effectum; alterum verò, quod posset quidem asserre sanitatem, sed tamen posset impediri ab aliqua causa, & non haberet ita infallibiliter coniunctum effectum; si hoc secundum genus præberet, cum posset præbere primum, diceretur ne velle efficaciter salu-

tem infirmo, an solum sufficienter? ego pro me dicerem quod solum sufficienter. Applica &c. Deus habet media, & auxilia infallibilia, quæ à nulla causa secunda possunt impediri; neque enim est, qui illius possit resistere voluntati, & ut ait Apostolus: *Scio quod neque altitudo, neque profundum, neque alia creatura poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino Nostro.* Habet alia, quibus possumus consequi salutem, sed possunt impediri, & non habent infallibiliter coniunctum effectum; aliquibus confert illa, aliquibus confert ista; quomodo appellanda nunc est illa voluntas illorum, & voluntas istorum? ego pro me illam appello efficacem; hanc verò sufficientem quidem, sed inefficacem. Respondent aduersarij inæqualitatem istam donorum gratiæ, quæ Deus largitur Prædestinatis, & reprobis, oriri in actu primo ex libero Dei beneplacito, qui distribuit sua bona prout vult, & in actu secundo ex libera cooperatione nostra, à qua dona gratiæ suam sortiuntur effectum. Contra est, quia erat in Dei potestate dare unicuique dona talia, quibus unusquisque operaretur benè, & perseveraret usque in finem, & salutem consequeretur, & tamen non dedit omnibus; ergo quibus dedit, ideo

dedit, quia voluit illis efficaciter gloriam, quæ cum his donis est infallibiliter connexa. Respondet aduersarij hoc non provenire ex voluntate Dei, sed ex libera cooperatione hominum; nam Deus ab æterno nō determinavit ut hæc auxilia essent efficacia, vel solum sufficientia, vel, ut loquuntur illi, hæc congrua, illa non congrua, sed solum prævidisse hæc fore efficacia ex libera cooperatione hominis, illa non fore ex libera resistantia eiusdem; & licet verum esset Deum dare maiora auxilia prædestinatis, quàm reprobis, & præterea eum hoc facere ex maiori desiderio dandi illis gloriam, inde non sequi voluisse ab æterno efficaciter dare gloriam ante præuisa merita, quod probant exemplo Regis, qui militibus proponeret præmium, desiderans tamen illud vni magis, quàm alteri, vni adaptaret meliora arma, & equum validiorem, quàm alteri; ex quo non sequitur quod vellet illi dare præmium ante præuisa merita. Hanc doctrinam esse oppositam ex diametro doctrinæ SS. DD. Augustini, & Thomæ nullus est vel leuiter illa imbutus, qui ignoret, nam tota schola Angelici Doctoris distinguit inter auxilia sufficientia, & efficacia non solum moraliter, sed etiam physicè, ut est notum lippis, atque tonsoribus, &

S. P.

S. P. ponit distinctionem essentialem inter auxilium sine quo, quod dat solum posse, & auxilium quo, quod dat etiam operari, iuxta Sacras Scripturas ut est notum ex libro de correptione, & gratia cap. 11. ac proinde falsissimum est hoc discrimē haberi solum ex libera cooperatione, vel resistantia hominū. Exemplum de Rege, & milite nihil concludit contra nos; Rex enim ad summum dat illam possibilitatem extrinsecam, neque enim aliud potest conferre, at Deus etiā confert posse intrinsecum, iuxta illud Io. 15. v. 5. *sine me nihil potestis facere*; & propterea ut ait Apost. *Operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate sua*; de quo puncto videndus est S. P. lib. de Gratia Christi cap. 3. 4. & 5. ubi pulchrè quomodo etiam operari nostrum sit à Deo explicat. Dicamus igitur cum eodem S. P. N. lib. de Dono Perseuerantiæ cap. 9. *Ex duobus parvulis originali peccato pariter obstrictis cur iste assumatur ille relinquatur, & ex duobus aetate iam grandibus impijs, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt iudicia Dei; ex duobus autem pijs, cur huic donetur perseuerantia usque in finem; illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt iudicia Dei; illud tamen fide-*

libus debet esse certissimum, hunc esse ex predestinatis; illum non esse, nam, si fuissent ex nobis, ait unus predestinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc secretum, mansissent utique nobiscum. Quid est quæso non erant ex nobis, nam si fuissent, mansissent utique nobiscum? Nonne utrique à Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant, & ab eo, qui dixit: omnem flatum ego feci, unius eiusdemque nature animas acceperant? Nonne postremo utrique vocati fuerant, & vocantem sequuti, utrique ex impijs iustificati, & per lauacrum regenerationis utrique renouati? Sed si hæc audiret ille, qui sciebat proculdubio, quod dicebat, respondere posset, & dicere: Vera sunt hæc, secundum hæc omnia ex nobis erant, neruntamen secundum aliam quamdam discretionem non erant ex nobis, nam, si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Quenam est tandem ista discretio? Patent libri Dei, non auertamus aspectum. Clamat scriptura Divina; adhibeamus auditum. Non erant ex eis, quia non erant secundum propositum vocati. Non erant in Christo electi ante constitutionem mandati: non erant in eo sortem consequuti, non erant predestinati secundum propositum eius, qui universa operatur. Nam si hoc esset, ex illis essent, & cum illis sine dubitatione mansissent.

mansissent. Ecce quàm diuersa est radix inæqualitatis, & discretionis, quam ponit Sacra Scriptura, & S. Pater explicat, ab ea, quam ponit Becanus; ab electione, à sorte, & à proposito primo petenda est. Dices duobus modis solùm intelligi potest affectum hunc esse inæqualem: primo ex parte diligentis, quatenus scilicet intensiori actu fertur in vnum, quàm in aliũ; secundo ex parte boni, quod alicui desiderat, quia scilicet desiderat vni maius, quàm alteri. Primus non potest esse in Deo, quia actus amandi ipsius est eadem essentia Diuina, quæ nec intenditur, nec remittitur. Secundus dici nō potest, quia sicut non voluit efficaciter dare gloriam ante præuisa merita, sic etiam non voluit dare maiorem- vel minorem gloriam, nisi propter maiora, vel minora merita; ergò voluntas Dei relata ad gloriam, tamquàm ad bonum volitum, est communis, & æqualis ante præuisa merita, estò relata ad gratiam sit maior erga illos, qui ad maiorem gratiam à Deo sunt destinati ante merita. Respondeo nullum esse inconueniens, imò ex dictis supra sequi necessariò; neque enim est verum vniuersaliter loquendo Deum non voluisse efficaciter dare gloriam ante præuisa merita, nam infantibus baptizatis, & morientibus,

quorum non est paruus numerus, certum est illam efficaciter dare non solùm sine præuisione meritorum, sed etiam sine vllis meritis proprijs. Hi ergò erant electi ante omnem præuisionem meritorum. Sic de adultis dicendum est, cum hoc solo discrimine quod, quia in eis vidit futura merita propria, voluit eam illis conferre propter illa, estò efficaciter elegisset illos in intentione independenter ab illis; vnde falsum est voluntatem Dei, relata ad gloriam tamquàm ad bonum volitum, esse communem, & æqualem ante præuisa merita, vt patet in infantibus decedentibus sinè baptismo, & in ijs, qui decedunt cum baptismo; propterea voluntas illa dandi maiorem gratiam vni, quàm alteri ante præuisa merita esset sine ratione, si non supponeret voluntatem dandi maiorem gloriam; cum enim gratia sit semen gloriæ vbi Deus ponit plus gratiæ, signum euidentius est ei velle conferre maiorem gloriam. Respondent aduersarij non esse in gratia quærendam aliam rationem, nisi voluntatem Dei, iuxta dictum Apostoli: *diuidit unicuique gratiam prout vult*. Idem nos respondemus de electione ad gloriam, vt patet in Iacob, & Esau, primò gratis dilecto, secundo odio habito; in infantibus supra adductis,

in discursu S. P. Augustini supra
relato, & in Psalm. 17. vers. 20.

*Saluum me fecit, quoniam voluit
me.*

S. 14.

Tertiumdecimum Argumentum.

Discretio prædestinatorum à re-
probis vel incipit à gratia
præueniente, vel à consensu, quo
cooperantur illi gratiæ; non à cō-
sensu, nam aliàs consensus esset
primus effectus prædestinationis;
& cum homo sit causa sui primi
consensus, esset etiam causa sui
primi effectus prædestinationis;
quod est contra Apostolum di-
centem: *Quis est qui te discernit?*
Quid enim &c. ergò debet inci-
pere à gratia præueniente, quæ
datur ante consensum; & hæc
propterea datur prædestinatis, non
verò reprobis, quia erga illos ha-
bet efficacem voluntatem finis;
ergò à primo ad vltimum Deus
ante præuisa merita vult efficaci-
ter gloriam prædestinatis. Res-
pondent aduersarij discretionem
prædestinatorum à reprobis inci-
pere à gratia præueniente, non
tamen simpliciter, sed quatenus
effectum habet per cooperationem
liberi arbitrij; dicunt enim illam
gratiam sic spectatam duo inclu-

dere, primò seipsam nudè specta-
tam, secundò consensum liberum
nostræ voluntatis; & quoad prio-
rem esse à Deo, quoad postero-
rem partim à Deo, partim à libe-
ro arbitrio; eò quod consensus il-
le non eliciatur à nudo arbitrio,
sed adiuto, & eleuato per gra-
tiam. Contra hanc doctrinam
militant libri S. P. N. Augustini de
Prædestinatione Sanctorum, & de
dono perseuerantiæ, in quibus
frequenter repetit illam senten-
tiam S. Cypriani Martyris: *In*
nullo nobis gloriandum esse, cum ni-
hil nostrum sit, vbi S. P. subdit,
quod tutiores viuimus, si totum
Deo damus, non autem partem
Deo, partem nobis reseruamus;
militat etiam illud D. Pauli: *Quis*
est qui te discernit? Quid enim
habes, quod non accepisti? & si ac-
cepisti, quid gloriaris, quasi non ac-
ceperis? posset enim sectator illius
doctrinæ respondere: discerno me
ex parte per meum liberum con-
sensum, & habeo in eo illam par-
tem,

rem, quam non accepi. Cum igitur etiam ipse liber consensus, esto à nobis liberè operantibus producat, sit totus Dei operantis in nobis velle, & perficere pro bona voluntate sua, dicendum est discretionem prædestinatorum à reprobis esse à Deo, ut

patet in infantibus, iuxta illud S.P. lib. de Prædest. Sanct. cap. 16. *Vocat Deus prædestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra prædestinati unici Filij sui, non ea vocatione, qua vocati sunt qui noluerunt venire &c.*

§. 15.

Decimumquartum Argumentum.

Si prædestinati eliguntur ad gloriam præiis meritis, vel hoc fit ob vnum, aut alterum actum meritorium præcisè sumptum, vel propter perseverantiam in merito usque ad finem vitæ. Primum dici non potest, primò quia quicumque haberet vnum, vel alterum actum meritorium, esset electus ad gloriam, quod non potest dici; propterea sequeretur hominem mereri perseverantiam in bono usque ad finem vitæ; si enim ante perseverantiam meretur electionem ad gloriam, ut in argumento supponitur, meretur etiam ipsam perseverantiam, quæ sequitur necessariò ex electione; neque secundum affirmari potest, eo quod perseverantia est donum Dei, quod non cadit sub merito, sed

datur ex mera gratia; præterquàm quod perseverantia datur gratis; idcirco enim appellatur donum; ergò ad eam, & ad gloriam, quæ infallibiliter est cum illa connexa, eligimur gratis. Hoc argumento etiam ipse convictus fui, cum aliter saperem, & retractavi sententiam. Respondent aduersarij hoc ipsum argumentum esse contra nos, primò quia contendit etiam ipsam collationem gloriæ fieri gratis, quod est falsum etiam in nostra sententia; secundò quia sicut perseverantia in executione non obstat, quo minus acquiratur gloria propter merita, sic nec etiam impedit quo minus ad eam prædestinemur propter merita; tertio quia electio ad gloriam non est præcisè facta propter vnum

vnum, aut alterum actum meritorium, sed propter merita perdurantia usque ad finem vitæ, ac proinde perseverantiam esse conditionem, sine qua non eligeremur ad gloriam. Hanc conditionem dicunt esse in nostra potestate, eo quod possumus perseverare in gratia, si velimus: Deus enim non deserit nos, nisi prius à nobis deseratur. Ad id, quod dicitur, perseverantiam non cadere sub merito respondent duo esse considerata in perseverantia, vnum ex parte Dei, nempe auxilia gratiæ actualis, quæ necessaria sunt ad continuam legis observantiam, ut non interrumpatur per peccatum mortale, alterum ex parte nostræ, nempe cooperatio cum auxilijs gratiæ: ac proinde auxilia gratiæ posse nos de condigno mereri; nostram verò cooperationem nos non posse mereri, eo quod, cum sit nostra, & à nostro pendeat arbitrio, non potest habere rationem præmij, aut mercedis ab alio collatæ. O' quàm speciosa, clara, & facilis doctrina, ac proinde amplectenda, si esset conformis Sacris Scripturis, Sacrosancto Concilio Tridentino, & doctrinæ SS. DD. Augustini, & Thomæ. quod ut clarum fiat.

Aduerte S. Patrem integrum librum de hoc dono conscripsisse, in quo ex Scripturis Sacris, ut ex illo

ad Philipp. 1. vers. 9. *Vobis donatum est pro Christo non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo, & ex illo Hieremiæ cap. 32. vers. 4. Timorem meum dabo in cor eorum, ut à me non recedant*, ex tota oratione Dominicali, quæ habetur Matth. cap. 6. vers. 9. per plura capita, & ex alijs multis Sac. Scripturæ testimonijs, totus in eo est ut ostendat perseverantiam esse donum Dei; & ut loquitur ipse cap. 7. dicti libri: *Sicut operatur, ut accedamus, sic operatur, ne discedamus*. Unde non potest stare cum doctrina S. P. prædicta explicatio doni perseverantiæ; in eodem enim cap. 7. de hoc eodem argumento loquens ait: *A quo enim nisi ab illo accipimus, à quo iussum est ut petamus? Prorsus in hac re non operosas disputationes expectet Ecclesia, sed attendat quotidianas orationes suas. Orat ut increduli credant. Deus ergo convertit eos ad fidem. Orat ut credentes perseverent. Deus ergo donat perseverantiam usque in finem. Hac Deus facturum se esse præsciuit. Ipsa est prædestinatio Sanctorum, quos elegit in Christo &c. ut habetur ad Eph. cap. p. v. 4. & sequentibus. Contra istam veritatis tam claram tubam quis homo sobrie, vigilantisque fidei voces ullas admittat humanas? Donum ergo Dei est perseverantia usque in*

finem, & hanc Deus se facturum esse præsciuit; ipse est enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate sua; ergò non satis explicatur per hoc quòd cooperatio nostra non cadat sub merito, eo quod sit nostra; nam etiam per hoc concluderetur quod non habeat rationem doni contra id, quod docet S. P. sæpè, nempe *quando Deus coronat merita nostra, coronat dona sua*, & id, quod expressè tradit Conc. Trid. sess. 6. cap. 13. *De perseverantia munere de quo scriptum est Matth. 10. & 24. Qui perseveraverit usque in finem hic saluus erit, quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potest eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere, nemo sibi certè aliquid absoluta certitudine polliceatur.* Si igitur aliunde haberi non potest, quàm à Deo, profectò non dependet à libero arbitrio, sed potius ille actus ultimus liberæ nostræ voluntatis, qui in adultis in eorum perseverantia necessariò includitur, est effectus ipsius auxilij divini, quo Deus facit nos perseverare, & benè concludere. Adde donum perseverantiæ, de quo disputamus, esse solùm illud, *quo usque in finem perseveratur in Christo: finem dico*, ait S. P. cap. p. dicti lib. *quo vita ista finitur*; quo posito quis non aduertat cum eodem

S. P. in d. libro cap. 13. *Quoniam de dono perseverantiæ nunc agimus: quid quod morituro non baptizato subuenitur, ne sinè baptismo moriatur, & baptizato casuro non subuenitur, ut ante moriatur? &c.* infra. *Cum videant alios parvulos non regeneratos ad eternam mortem, alios autem regeneratos ad eternam vitam tolli de hac vita; ipsos quoque regeneratos, alios perseverantes usque in finem hinc ire, alios quosque decidant hic teneri, qui utique non decidissent, si antequàm laberentur hinc exissent; & rursus quosdam lapsos, quosque redeant, non exire de hac vita, qui utique perirent, si antequàm redirent, exirent.* Vnde satis dilucidè ostenditur & inchoandi, & usque in finem perseverandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari, sed donari secundum ipsius secretissimam, eandemque iustissimam, beneficentissimam, sapientissimam voluntatem &c. Vides nemò modo quàm sit diuersum donum perseverantiæ, quod prædicat S. P. Augustinus, ab eo quod cum Molina tradit Becanus? Vide Alvarez lib. 10. de auxilijs Diuinæ Gratiæ disp. 104. 105. & 106. pulchrè enucleantem mentem S. P. S. Thomæ, S. Prosperi, Concilij Trident. & ibi veram habebis perseverantiæ explicationem. Ex dictis enim sufficienter soluitur prædicta impugnatio, cum habeatur, coherenter

ter loquendo ad doctrinam Concilij, & S. P. falsum esse donum perseverantiae in ratione doni perseverantiae, & efficacia illius villo modo pendere, nec etiam, vt à conditione finè qua non, à libera cooperatione nostri arbitrij; venit enim à solo Deo, & ab efficaci, & absoluto decreto voluntatis eius,

Nunc directè respondendo ad singula falsum esse dicimus prædictum argumentum militare contra nos; neque enim in nostra sententia est vniuersaliter verum collationem gloriae fieri omninò gratis: licet enim infantes, qui baptizati moriuntur, eligantur gratis, & gloria illis conferatur gratis, idest finè ipsorum meritis; adultis tamen, estò gratis electis, involuntate nihilominus exequutiua, & multò magis in executione ipsa temporanea non confertur illis finè meritis; nec officit donum hoc auferendi eos in statu gratiae; hoc enim non tollit quin opera illorum facta post iustificationem ex gratia liberè &c. sint meritoria. Secundum, quod asserit, est verum loquendo de voluntate exequutiua, non tamen de prima gratuita intentione erga electos; in ea enim eliguntur gratis, non solum ad primam gratiam, & ad gloriam, sed etiam ad donum perseverantiae, quod tamen, licet non possimus

mereri de condigno, possumus tamen suppliciter emereri, vt loquitur S. P. idest precibus impetrare; quod enim conferatur gratis intuitu electorum, vel ad summum precibus eorū concedatur, constat ex Evangelio S. Matthæi cap. 24. vbi loquens de vltimis temporibus, & persecutione in eis futura v. 13. habetur: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic saluus erit; & postea vers. 22. subdit: & nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro, sed propter electos breuiabuntur dies illi &c.* cui consonat illud Sapientiae 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius;* ex quibus patet intuitu gratuita electionis conferri illis hoc donū vt auferantur è medio tempestatis, dum sunt in gratia, & finiant in bono, quod est de ratione doni perseverantiae. Quapropter, cum aduersarij dicunt electionem esse factam propter merita perdurantia usque ad finem vitae, verum est de ordine executionis, falsum de ordine intentionis; in hoc enim ipsa gratuita intentio est causa, & doni perseverantiae, & illorum omnium meritorum. Undè, licet perseverantia sit conditio, finè qua non daretur nobis gloria, non est tamen conditio, sine qua non eligeremur gratis ad illam; imò est effectus proprius illius gratuita elec-

electionis consequens, & non precedens ad illam; unde, licet in executione sit in nostra potestate, quatenus possumus illam precibus impetrare, in intentione tamen est gratuito præordinata. Quoad illa duo, in quibus aduersarij constituunt donum perseverantiæ, iam dictum est repugnare definitioni Concilij, quod statuit aliunde haberi non posse, quam à Deo; quod falsum esset, si in tantum non caderet sub merito, in quantum est nostra cooperatio; nam tunc aliunde haberetur, nempe à nobis, & non haberet rationem doni iuxta principia aduersariorum, qui ponunt ad nostram cooperationem concurrere auxilium gratiæ, & liberum arbitrium ut duo agentia

partialia, cum tamen & ipsū Concilium appellet illud munus. Præterquāquod est falsū quod nostra bona operatio non possit cadere sub merito, & habere rationē premij, cū sæpissime Ecclesia deprecetur Deū pro suis filiis, ut benè operentur, de cuius munere venit ut à fidelibus suis dignè, & laudabiliter ei seruiatur, & ab eo profiteatur venire omnem nostram bonam operationem, & cooperationem. Gratuitum igitur donum est perseverantia illa, qua tollimur à Deo, dum sumus in statu gratiæ antequā cadamus, ad quam, sicut & ad gloriā gratis eligimur. Nunc venio ad obiectiones aduersariorum. Sit ergo.

§. 16.

Prima Obiectio.

EX illo Matth. cap. 25. Christus Dominus electis ait. *Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione Mundi; esuriui enim, & dedistis mihi manducare &c.* Infra verò reprobis loquens dicit: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &*

Angelis eius; esuriui enim, & non dedistis mihi manducare &c. Ex hoc colligunt alijs præparatam esse vitam æternam propter bona opera, alijs mortem propter mala. Sed illa præparatio nihil aliud est, quam prædestinatio, & reprobatio; ergo utraque facta est ex præuisis operibus. Respondetur communi.

munitur præparationem illam pertinere ad voluntatem exequentem, non autem ad illam eligentem gratis. Becanus loco citato arg. p. putat se satis refellere hanc responsionem ex illo ad Rom. 9. v. 23. *Ut ostenderet diuitias gloriæ sue in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam*, & ex illo ad Corinth. cap. 2. v. 9. *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ijs, qui diligunt illum*: ubi ait illud verbum *præparare*, significare voluntatem prædestinantem, vt communiter exponunt Interpretes. Bene, sed ex hoc potius debebat inferre in hac voluntate prædestinante electionem gratuitam præcedere opera; nam propterea appellantur vasa misericordiæ; ideò enim præparat in gloriam, quia ex sua gratuita misericordia illos elegit in vasa misericordiæ. Et prætereà præparauit illis præmia, quæ nec oculus vidit &c. qui diligunt illum, quia prius ratione illius electionis fecit illos dilectores suos; vt enim ait Apostolus: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*; neque enim nos inuenit Deus dilectores suos, nisi prius nos tales faciat, vt sæpè inculcat, & aduertit S. P. Reijcit secundo Becanus hanc responsionem, quia ex illa sequeretur Deum habere du-

plicem voluntatem circa reprobos, vnam exequentem, alteram prædestinantem ad pœnas, siue reprobantem antè præuisionem peccatorum. Resp. ibi nullam esse necessitatem ponendi duas illas voluntates circa reprobos, vt est circa electos. Becanus ait hoc gratis dici, & quærit cur præparare mortem ex præuisis malis operibus pertineat ad voluntatem reprobantem, siue ad prædestinationem ad mortem, & præparare vitam ex præuisis bonis operibus non pertineat ad voluntatem prædestinantem. Aduerte quod hic auctor supponit modum loquendi illorum Doctorum, qui dicunt illam voluntatem exequentem non pertinere ad voluntatem prædestinantem ad vitam, quem modum nos non sequimur; nam per nos, & illa electio gratuita, & illa voluntas exequens includuntur in actu prædestinationis; electio enim illa præcedit præuisionem operum, tamquàm causam illorum; & voluntas illa exequens, quæ est ab æterno, est causa executionis, quæ fit in tempore. Petit ille cur ponatur ista diuersitas. Resp. quia in prædestinatione ad vitam debent elucere misericordia, & iustitia, sed magis misericordia, quæ non eluceret, si gratis non eligerentur, sed esset solum opus iustitiæ; prætereà quia & ipsa opera bona, & dona, quibus

bus exercentur, sunt dona specialia ipsius Dei; non sic peccata reproborum, propter quæ damnantur; & cum illa dona, incluso dono perseverantiæ, sint necessario connexa cum ipsa glorificatione, non possunt intelligi præordinata, nisi ex intentione efficaci dandi illis talem gloriam: non sic de morte æterna; Deus enim mortem non fecit, nec delectatur in perditione viventium; ac proinde reprobatio est actus solum iustitiæ. Propterea rectius interpretantur Thomistæ prædictum locum Evangelicum, dicentes ex illo efficaciter probari quidem voluntatem remuneratorem, quam omnes Catholici admittunt, non verò ex illo rectè deduci non præcessisse præuisionem meritorum electionem gratuitam; imò ex eodem loco etiam hanc colligi, si attentè perpendatur; nam prædestinatis dixit Christus Dominus: *Venite Benedicti Patris mei*, idest dilecti à Patre ex bona voluntate sua, & gratuita misericordia; in illis verò verbis, *Possidete paratum vobis Regnum, esuriui enim*

&c. voluntas illa exequens deducitur, ita ut causalis illa, *enim*, referatur ad ipsam possessionem regni, intuitu utriusque rationis, & gratitiæ scilicet electionis, & bonorum operum. Nec obstat quod ex verbis dictis ad reprobos non colligatur duplex alia voluntas proportionata; nam ut notarunt S. Io. Chrysostomus, & Orig. non dixit reprobis maledicti Patris mei, sicut prædestinatis dixerat *Benedicti Patris mei*, significans benedictionem illam esse ex sua innata benignitate. Non sic maledictio, quæ orta ex eorum peccatis, si eis parata erat, veluti ab inuito prodibat, iuxta illud Tertulliani *prior bonitas Dei secundum naturam, severitas posterior secundum causam*, ut aduersus Marcionē lib. 2. circa medium; & in libro de Resurrectione carnis ait *Deum de suo optimum, de nostro iustum; nisi enim homo deliquisset, optimum solummodo Deum nosset &c.* Nec est necesse, quod anthitesis teneat in omnibus, cum sit dispar ratio, ut supra explicatum est.

§. 17.

Secunda Obiectio.

IN Epist. p. ad Timoth. cap. 2. habetur *Deus vult omnes homines salvos fieri*. Hoc non potest intelligi de voluntate absoluta efficaci; alioquin omnes saluarentur, quod non fit; Ergò intelligitur de voluntate conditionata, & inefficaci; ergò antecedenter ad præuisa merita habuit hanc voluntatem, & ex illa præparavit omnibus sufficientia media, quibus pervenirent ad vitam æternam, si vellent. Hæc voluntas conditionata, & inefficax non potuit fieri absoluta, & efficax nisi ex purificatione conditionis, idest ex præuisione meritorum; ergò nemini absolute, & efficaciter voluit dare vitam æternam, nisi ex præuisis meritis. Confirmatur primo, quia sicut in massa damnata omnes erant æquales, ita etiam in illa voluntate generali: ergò non est facta separatio inter illos, nisi propter aliquid superveniens. Hoc non potuit esse nisi præuisionem meritorum; ergò efficax voluntas admittendi, vel arcendi à regno æterno supponit præuisionem meritorum. Confirm. 2. quia, si ante præuisa merita fuisset illa gratuita electio prædestinatorum,

vel in eodem instanti rationis Deus positivè se habuit circa reprobos, vel negativè, non negativè, quia ad minimū voluntate inefficaci voluit illos saluare, iuxta sententiam Apostoli adductam pro fundamento argumenti; si positivè, vel ergò in eodem instanti voluit efficaciter damnare, vel solum inefficaciter saluare; non prius, quia hoc Calvinisticum est, si posterius; ergò in illo instanti voluit illis dare vitam æternam sub hac conditione, si benè operarentur, & non impedirent; ergò si postea prævidisset illos benè operaturos, iam absolute, & efficaciter voluisset illis dare vitam æternam; ergò absoluta, & efficax electio illorum fuisset facta ex præuisis meritis; ergò similiter efficax aliorum electio, quos reipsa prævidit benè operaturos, est etiam facta ex præuisis meritis; est enim par ratio. Sic cum suis D D. discurret Becanus. Pro responsione, suppono ea, quæ suprà dicta sunt in controuersia de voluntate Dei circa hunc textum; quo posito ad argumentum respondeo negando illam minorem, nempe quod illa voluntas inefficax, & conditionata non

non potuerit fieri efficax, & absoluta nisi ex præuisione meritorum; nam in infantibus morientibus cū baptismo constat esse efficacem, & tamen in illis nulla præuidentur merita propria. Transit igitur in efficacem, & absolutam primo & principaliter per gratuitum Dei decretum, quo ex omni genere hominum voluit aliquos ex massa perditionis liberare; & sic ad primam confirmationem respondeo negando quod illa separatio fuerit primo facta ex præuisione meritorum. Ad secundam confirmationem respondeo verissimum esse quod, si postea præuidisset eos esse benè operaturos, absolutè, & efficaci voluntate exequente voluisset illos saluare; sed nego ab-

solutam, & efficacem electionem esse factam primo, & principaliter post, & ex præuisis meritis; & sic nego etiam postremam consequentiam, nempe electionem prædestinatorum esse factam solum ex præuisis meritis; & nego esse paritatem rationis: nam, licet essent pares in massa damnata; placuit tamen Domino eligere hos efficaciter ad gloriam primo; vnde ipsa electione gratuita facta est prima separatio in mente Dei; & ex illa electione ortum habuere cætera dona vocationis efficaciæ, iustificationis, doni perseverantiæ, glorificationis, & deniquè quod sit beneplacitum Domino habitare, & operari in eis velle, & perficere pro bona voluntate sua.

§. 18.

Tertia Obiectio.

PROcedit ex omnibus illis Sacrae Scripturae locis, in quibus vita æterna vocatur Brauium, Præmium, Merces, Corona Iustitiæ, vel quid simile; ex quibus sic arguunt: nullus absolutè, & efficaciter vult alicui dare mercedem, siuè retributionem, nisi ex meritis; ergò nec Deus absolutè, & effica-

citer vult dare vitam æternam, tamquam mercedem, & retributionem, nisi ex meritis. Respondeo communiter hoc procedere de voluntate retribuente, non verò de voluntate gratis eligente. Contra opponunt: nulla potest esse voluntas efficax dandi mercedem ante exhibita, vel præuisa me-
rita;

rita; nam implicat velle dare præmium pro labore, & merito, nulla habita ratione laboris, & meriti. Resp. vitam æternam non solum habere rationem præmij, & mercedis, sed etiam gratiæ, sortis, & hæreditatis; ergo, licet vt mercedem nolit eam dare ante præuisa merita, nihilominus eligit ad eam gratis, vt ad sortem, & hæreditatem. Dices vitam æternam esse quidem nostram hæreditatem, non tamen iure natiuitatis, sed solum iure adoptionis; vnde ad eam hæreditatem adeundam duo requiruntur; primum est vt adoptemur, quod fit per iustificationem, vt docet Sanctus Pater Epistola 120. & lib. 4. contra Faustum cap. 3. secundo requiritur vt postea non amittamus ius hæreditatis per mala opera, sed per bona opera acquiramus aditum huius hæreditatis; vnde S. Paulus ad Colossenses 3. v. 23. appellat eam retributionem hæreditatis, vt significet eam non dari nisi per modum mercedis, & retributionis, ex quibus tale conficitur argumentum: Deus nemini adulto vult efficaciter, & absolute dare vitam æternam, nisi habeat has duas condiciones: prima vt sit adoptatus per iustificationem; secunda vt post iustificationem non peccet, sed benè operetur vsque ad finem. Ergo ne-

minem eligit efficaciter ad vitam æternam, nisi præuisa adoptione, & bonis operibus. Vt propterea S. P. Augustinus dixerit lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. *Non electio precedit iustificationem, sed electionem iustificatio*, id est in æterno Dei consilio est prius aliquem iustificari, quam efficaciter eligi ad vitam æternam. Confirmant hoc totum, quia etiam multi reprobi iustificantur in hac vita, & efficiuntur Filij Dei adoptiui; Ergo prædestinati, & reprobi non solum in tempore, sed etiam in æterno Dei consilio possunt esse pares in iustificatione, & adoptione. Quæ ergo est causa cur ex illa paritate alij absolute eligantur ad vitam, alij destinentur ad mortem? Nimirum quia alij præuidentur benè, alij malè operaturi post adoptionem. Ergo præuisio bonorum, & malorum operum prior est absoluta electione, & reprobatione. Resp. esse quidem verum quod gloria æterna, vt hæreditas requirat in adultis illas duas condiciones; sed nego quod non detur alio modo, nisi per modum retributionis, & mercedis; nam infantibus Baptizatis datur vt hæreditas, & non habet in illis rationem mercedis, cum nihil sint operati. Ad illud Apostoli responderetur ibi significari vtramque rationem, præmij vide-

videlicet, & hæreditatis; nam & alibi ut ad Rom. 8. v. 17. absolute vocat prædestinatos hæredes, & coheredes Christi, &c. Quod si dicas etiam ibi addi: *Si tamen compatimur, ut conglorificemur*: ergo semper per modum mercedis, respondeo hoc dici in ordine ad voluntatem exequentem. Nunc ad argumentum ex prædictis efformatum respondeo primo falsum esse quod requiratur ut nunquam peccet; nam de facto multi sunt in gloria, qui peccauerunt, & pænitentia sua peccata deleuerunt. Ad locum S. P. Augustini iam supra responsum est ibi procedere inquirendo, non definiendo, & determinando, ut postea fecit locis supra citatis; secundo loqui de voluntate exequente; nam alibi de voluntate gratis eligente satis explicat suam mentem; tertio, etiam dato, & non concesso quod ibi eam partem tenuisset, sufficienter manet retractata in epistolis 105, & 106, & in libris de Corrept. & Gratia de Prædestinatione SS. & de Dono Perseuerantiæ.

Ad Confirmationem resp. verum esse quod quibusdam repro-

bis conceditur etiam vocatio, & iustificatio, ac promde adoptio, sed temporalis, non æterna; unde, estò in tempore possint, & de facto quandoque habeant tantam, vel etiam maiorem gratiam, quàm aliqui Prædestinatorum, in quo possunt hic & nunc esse illis pares, ac etiam superiores, nihilominus nego solam præuisionem meritorum esse causam adæquatam cur ex illa paritate alij eligantur ad vitam, alij destinentur ad mortem; de quo argumento iam supra dictum est satis in explicatione duodecimi argumenti, pro nostra sententia, ubi retuli per extensum verba S. P. ex lib. de Dono Perseuerantiæ cap. 9. circa hanc æqualitatem asserentis pro ratione separationis quod non erant ex eis, quia non erant secundum propositum vocati, non erant in Christo electi ante constitutionem mundi, non erant in eo sortem consequuti, &c. Electio ergo præcedens, & gratuita ratio sortis, & gratiæ primo discernit inter Filios, & prædestinatos ex vna parte, & reprobos ex alia, quod est clarum in infantibus morientibus.

§. 19.

Quarta Obiectio.

Certum est apud Catholicos esse in Deo voluntatem efficacem dandi gloriam ex praeiis meritis; quo posito nulla est necessitas ponendi aliam voluntatem eligentem; ergo gratis fingitur. Probatur antecedens tripliciter; primò quia talis voluntas ex tota Sacra Scriptura non potest conuinci; secundò quia non est necessaria ad salutem consequendam; alioquin reprobi non sunt efficaciter electi ante opera; tertio quia est superflua, cum nullum habeat effectum in homine praedestinato; nam donatio vitae aeternae, quae est effectus electionis efficaciis, sufficienter habetur per efficacem voluntatem dandi vitam aeternam ex praeiis meritis. Cum ergo necessario admittatur illa consequens ad praeiis meritorum, frustra quaeritur alia antecedens, cum nullus effectus possit illi assignari, ac proinde nec etià eius efficacia defendi. Hic putat Becan⁹ se construxisse labyrinthum Dedaleo inextricabiliorem, à quo non possimus referre pedem; cum enim praedicto argumento su-

bintulisset: quæro an voluntas efficax dandi gloriam post praeiis merita sit causa efficiens gloriae nec ne; si est, frustra ponitur alia voluntas efficax respectu eiusdè gloriae; si non est, cur vocatur efficax, & exequens? statim subdidit: Hic se expedire non possunt. Videamus nos an Augustiniana Doctrina præbeat filum ad euadendos huiusmodi circulos. Meminisse deberent S.P. sæpè docuisse merita nostra non solum esse operationes nostri liberi arbitrij, sed etiam munera ipsius Dei, ut supra sæpius commemoratū est: vnde extat illud vulgatum Axioma eiusdè: *Quando coronat merita tua, quid coronat nisi dona sua?* quo posito requiritur necessario aliqua voluntas efficax præcedens huiusmodi donorum collationem, quæ, cum non possit esse irrationalis, debet habere ortum ab aliqua efficaci intentione alicuius finis, à quo ortum habeat voluntas cōferendi efficaciter huiusmodi dona; hæc alia esse non potest, nisi illa gratuita, quam cum SS. DD. Augustino, & Thoma asserimus,

V u u u

rimus,

rinus, & defendimus; quo posito ad argumentum respondeo negando antecedens. Ad probationem primam responderetur omnia illa loca Sacrae Scripturae, quae in nouem argumentis primis pro nostra sententia allata sunt, euidenter ostendere salua earundem Sacrarum Scripturarum veritate, non posse negari huiusmodi gratuitam electionem; ubi & quibuscumque impugnationibus Becani satisfactum est. Ad secundam probationem responderetur non esse quidem necessariam omnino absolute, & simpliciter, sed ex suppositione beneplaciti Diuini; unde admittimus reprobos non fuisse efficaciter electos ante prauiusa merita, quod nullus Theologus negat; Verum si inde intendat Becanus inferre non fuisse eis sufficienter prouisum, dicimus hoc esse falsum; neque enim eis denegatum est posse. Ad tertiā respondeo nullam esse in ea superfluitatem; nam, licet collatio vitae aeternae in ratione mercedis, & retributionis fiat sufficienter per voluntatem exequentem, in ra-

tionem tamen sortis, gratiae, doni, & hereditatis, ut supra dictum est, non potest venire ab illa sola voluntate exequente; Unde negamus nos non posse illi assignare vllū effectum; omnes enim praedictae rationes formales, quas Scriptura Sacra testatur reperiri in vita aeterna, praerequirunt praedictam gratuitam electionem. Ad ultimam petitionem respondeo voluntatem illam exequentem esse quidem efficacem, non tamen adaequatē omnium illarum rationum, & praedicatorum, quae reperiuntur in glorificatione Sanctorum, sed solum inadaequatē; Unde necesse est ponere aliam, per quam adaequatē compleatur efficacia totalis Predestinationis; Adde quod ista exequens se habet ut causa efficiens solum, illa verò & ut finalis respectu gloriae, & ut efficiens respectu Donorum, per quae praedestinati infallibiliter consequuntur gloriam. Ecce quam facili- ter nos expediuimus ab illo maximo labyrintho, *laqueus contritus est, & nos liberati sumus.*

§.

20.

Quinta Obiectio.

Illa voluntas efficax dandi gloriam ante prauiusa merita pla-

nè euerit alteram voluntatē pariter efficacem dandi gloriam post pra-

præuisa merita ; ergò vna, vel altera tollenda est ; hæc tolli nequit in adultis ; ergò illa . Probatur antecedens : si prior voluntas est efficax respectu gloriæ , ergò ex vi, & efficacia illius necessario consequitur donatio ipsius gloriæ ; Ergo donatio eius, quæ fit vi illius, non fit intuitu meritorum , vel si fit intuitu meritorum , non fit vi prioris illius voluntatis . Confirmant exemplo eius , qui vult donare alteri gladium nullo habito respectu ad merita ; si postea nolit dare nisi propter merita, iam destruit primam voluntatem , nec vult amplius donare , sed solum dare vt mercedem , & retributionem ; ergo similiter in præsentī voluntas antecedens gratuita efficax non potest stare cum voluntate subsequenti pariter efficaci , de qua dicit Apostolus : *Non coronabitur,*

nisi qui legitime certauerit . Resp. negando antecedens . Ad probationem respondetur ut supra in collatione gratiæ esse plures rationes formales , & sic intuitu prioris voluntatis dari ut sortem , ut hereditatem , & ut gratiam ; intuitu posterioris dari ut præmium , ut mercedem , & ut coronam ; ac præterea efficaciam prioris esse etiam in genere causæ finalis, posterioris verò in genere causæ efficientis . Ad confirmationem respondeo non currere paritatem, eo quod merita illa , quibus alter promeretur gladium , non sunt dona eius, qui dat illum, sicut merita nostra sunt dona ipsius Dei ; Nam si res ita se haberet , etiam hic haberet collatio gladij, & rationem mercedis, & rationem gratiæ, seu sortis .

S.

21.

Sexta Obiectio.

SI ponatur efficax electio ante præuisa merita , etiam debet poni consequenter reprobatio saltem negatiua circa alios ante præuisa demerita ; quo posito sequitur concedendum esse illud vul-

gatum dilemma : *Vel sum prædestinatus , vel reprobatus ; si prædestinatus , saluabor , quidquid fecero ; si reprobatus , damnabor , quidquid fecero,* quod Becanus sic declarat : Qui putat se efficaciter

prædestinatum esse ad gloriâ ante præuisa merita, & hanc prædestinationem esse infallibilem, & immutabilem, nihil aliud cogitare potest, quàm se infallibiliter peruenturum ad gloriam etiam si perditissimè se gerat; Similiter qui putat se negatiuè reprobatum esse ante præuisa demerita, nihil aliud cogitare potest, nisi nihil sibi profuturum, etiam si optimè uiuat; quandoquidem illa negatiua reprobatio est habitura infallibiliter suum effectum, & euentum. Hæc incommoda ait iste Auctor non sequi ex sua sententia; nam, licet ponat Prædestinationem, & reprobationem esse certam, & infallibilem, nō dicit tamen hoc provenire ex absoluto, & efficaci decreto Dei, sed solū ex præscientia speculatiua, qua Deus infallibiliter præuidet quid nos liberè facturi simus. Resp. dilemma in Aduersarios retorqueri posse sic: Vel sum de illorum numero, quos Deus ab æterno præuidit esse saluandos, vel non sum; Si sum, nulla mea impoſterum peccata facient ut inde excidam, cum Diuina præscientia falli non possit; ut quid igitur de bonis operibus sum sollicitus? Si non sum nulla mea opera bona facient ut in illo numero compræhendar; præscientia enim Dei variari non potest. Ut quid ergo de bene ope-

rando sum sollicitus? Hanc reſpōſionem accepi à S. Patre Noſtro, qui in lib. de Dono Perſeuerantiæ cap. 15. ſic ait: *Iſta cum dicunt, ita nos à conſitenda Dei gratia, idēſt qua non ſecundū merita noſtra datur, & à conſitenda ſecundū eam prædeſtinationem Sanctorum deterrire non debent, ſicut nō deterremur à conſitenda præſcientia Dei, ſi quis de illa populo ſic loquatur, ut dicat: ſiue nunc rectè uiuatis, ſiue non rectè, tales vos eritis, quales vos Deus futuros eſſe præſciuit, vel boni, ſi bonos, vel mali, ſi malos. Numquid enim ſi, hoc audito, nonnulli in torporē, ſegnitiem ſue vertantur, & à labore proclues ad libidinem poſt concupiſcentias ſuas eant, propterea de præſcientia Dei falſum putandum eſt eſſe, quod dictum eſt? Nonne ſi Deus illos futuros bonos eſſe præſciuit, boni erunt in quantalibet nunc malignitate verſentur, ſi autē malos, mali erunt in quantalibet nunc bonitate cernantur? Expediat ſe Becanus ab hoc, quod ex ſua ſcientia ſequitur, & nos expediemus noſtram Doctrinam ab eo, quod ille proponit, dicendo eſſe captioſum; nam ut ait ipſe S. Pater eodem libro cap. 17. Sicut ille, quem Deus caſtum futurum eſſe præſciuit, quamuis id incertum habeat, agit ut caſtus ſit, ita ille, quem caſtum futurum eſſe prædeſtinauit,*

nauit, quamuis id incertum habeat, non ideo nō agit, ut castus sit; hoc est: non ideo non est sollicitus, aut desinit esse diligens, ut castus sit, nam, ut prosequitur ibi Sanctus Pater: *Quoniam Dei dono se audit futurum esse quod querit, imo etiam gaudet, eius charitas nec inflatur tamquam id non acceperit. Non solum ergo prædicatione prædestinationis ab hoc opere non impeditur, verum ad hoc adiuvatur, ut, cum gloriatur, in Domino gloriatur.* Vterque igitur, ait P. Gonet, & bene, qui de numero electorum est, siue ex præuisione, siue ex prædestinatione sollici⁹ de bonis operibus, ac salute esse debet, quia & prædestinatio, & præscientia habet per sollicitudinem, & opera bona electionis effectum reipsa conferre, ut docet S. Thomas prima par. qu. 23. art. 8. Nec vlla est ratio cur min⁹ solliciti simus ut præstemus id, quod per nos Deus fieri prædestinauit, quàm id, quod Deus non facturos esse præsciuit; nam, sicut non fieret id, quod Deus præsciuit esse futurum, nisi adhiberentur ea media, per quæ id futurum esse præsciuit, ita nō fieret id, quod præordinauit, decre-

uitq; talibus medijs fieri, nisi quoque talia media, per quæ istud fieri decreuit, adhibeantur. Vitium illius dilemmatis in hoc consistit, quod per ly quidquid fecero, loquēdo de prædestinato, comprehendit quodcumque peccatum potest exire à voluntate, ac proindē etiam peccatum finale, & impenitentiam, cum quibus est incompossibilis gloria. Similiter loquendo de reprobo, ly, quidquid fecero damnabor, comprehendit omne bonum, quod potest exire à voluntate Diuina gratia adiuta, ac proindē etiam extremas vitæ bonas operationes, in quibus decedat iustificatus; & cum his incompossibilis est damnatio; unde nec verè, nec rectè postea ex illis præmissis inferitur pro Conclusionē segnities, & dissolutio. Vtrobique igitur est eadem difficultas; neque puto [ut cum Petro à S. Ioseph loquar] quod is, qui se reprobatum existimat, feliciorē, aut mitiorē sortem experiatur, etsi à nostra ad oppositam sententiam transeat: nā quantum ad argumentum iam sufficienter solutum est.

§. 22.

Septima Obiectio.

Si efficax electio ad gloriā præcedit præuisionem meritorum, hæc nō fundatur in meritis Christi; consequens est absurdum; ergo &c. Sequella probatur, quia talis electio est prior electione mediōrū; sed merita Christi Domini sunt media ad salutem, & gloriā consequendam; ergo efficax electio ad gloriā est prior præuisione, & electione meritorū Christi; ergo nō potest fundari in meritis eius; sed hoc falsum est; ergo etiā illud, vnde sequitur. Resp. communiter merita Christi dupliciter posse considerari, nempe vel secundum se, & sic sunt priora efficaci electione ad gloriā, vel vt applicata, & sic sunt posteriora vt supra dictum est in explicatione primi nostri argumenti. Dices: Si merita Christi, vt applicata Petro, supponunt efficacem electionem Petri ad gloriā, talis electio non potest fundari in meritis Christi, quatenus in æterno Dei consilio Petro applicantur; sed nec etiam in illis secundum se spectatis fundantur; ergo nullo modo fundatur in eis. Probat minor: si in illis fundatur,

iam facta est applicatio eorum ad Petrum; præterea merita Christi quomodocumque spectentur necessario supponunt incarnationem Verbi; sed ipsa Incarnatio est quoddam medium ad consequendam salutem; Ergo si efficax electio ad gloriā est prior voluntate mediōrū, erit etiam prior decreto Incarnationis, & præuisione meritorum Christi quomodocumque spectentur, quod est maximum inconueniens, & repugnans Sacris Scripturis. Confirmatur quia, si Adam non peccasset, Christus non fuisset incarnatus; Ergo Deus elegit incarnationem Christi, tamquam medium ad redimendos, & saluandos homines; Ergo si electio efficax ad salutem est prior electione mediōrum, erit etiam prior electione Incarnationis. Resp. negando minorem, nam intentionem efficacem fundari in aliquo medio efficaci iam preparato, non est idem, ac illud medium esse applicatum. Fundant enim medicus, & ægrotus intentionem efficacem sanitatis in remedio efficaci iam preparato, nō tamen

tamē propterea dicitur adhuc applicatum; unde & ipsa Incarnatio est quidem medium præparatum ad obtinendam gloriam, sed non applicatum, nisi post efficacem electionem ad eam; & sic antecedenter ad huiusmodi electiones efficaces prædestinatorum ad gloriam præparata ut remediū sufficientissimum, & superabundantissimum pro sanctificatione, & glorificatione omnium hominum, post illas verò per applicationem efficacissimum. Unde ad Confirmationē respondeo efficacem electionem ad gloriam.

cuiuscumque electi esse priorem electione mediorum, ut in ipsis receptorum, & applicatorum, nō tamen eorumdem, quatenus fuerunt pro toto mundo præparata, & per consequens non est prior, sed posterior electione Incarnationis; & per hæc clarè patet sinē vllō inconuenienti electionem prædestinatorum ad gloriam optimè fūdari in meritis Christi Domini, qui est caput omnium prædestinatorum, ut pulchrè explicat S. Pater libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 15.

§. 23.

Expenditur sententia Ambrosij Catherini.

Circà Sententiam Ambrosij Catherini, cum sit mixta ex vtraque opinione, non est necesse eius referre argumenta, quæ in substantia non differunt à re-
latis supra, & ex dictis facile solui possunt; circà eam tamen aliqua breuiter obseruanda subiicio; primo id, quod Sixtus Senensis, qui fuit eius discipulus, refert si-
bi accidisse circà illam lib. 6. Bi-

bliothecæ 5. c. 248. his verbis: *Eam per decem annos predicavi in multis, & præcipuis Italia urbi-
bus; sed tamē postea cum animad-
uertissem huiusmodi assertionē dif-
ficultatibus, & angustiis non pau-
cis premi, & ob id plerisque do-
ctis, & pijs Theologis non probari,
satius duxi ab eius predicatione de-
sistere, quàm pio eruditorum iudi-
cio improbata docere.* Hæc etiā

videtur reprobata ab Auctore lib. Hypognosticon lib. 6. qui circumfertur sub nomine S. P. Augustini, & inter eius opera continetur tomo 7.

Secundo à plurimis, & eruditissimis Theologis in aliquibus redargui hanc opinionem; & primo quia, cum in tempore omnibus adultis detur gloria propter merita, omnibus etiam dici debet proposita in intentione Dei, vel secundum ordinem executionis præuisis meritis, vel iuxta ordinem intentionis antè præuisa merita; secundò quod eximiè prædestinatis adimit libertatem; nam ex vi prædestinationis ponit eos non posse finaliter excidere à gratia, aut illi obicem ponere; & tamè Apostolus, qui erat de eximijs epistola prima ad Corinth. cap. 9. ait: *ne fortè cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar*, & omnibus in gratia existentibus inculcandum est illud Apocalypsis cap. 3. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*; tertio quia circa alios saluandos extrà eximiè prædestinatos nullum ponit speciale beneficium gratiæ præuenientis, quod est nõ solum contra S. P. N. Augustinum, qui passim docet de omnibus saluandis vocari vocatione illa alta, & secreta secundum propositum; sed etiam contra communem sensum

Theologorum, qui ad minus admittunt vocationem specialem congruam, & temperatam libero arbitrio; quartò in eo quod perperam vitur nomine prædestinationis non solum illud accipiendo pro sola, & præcisa voluntate glorificandi, quod non concordat cum S. P. qui in libro de Prædestinatione SS. cap. 10. illud extendit etiam ad voluntatem vocandi, & iustificandi; (sed hoc parum referret, nam videtur in hoc sentire cum aliquibus nominalibus); sed quod magis lædit est, quia, negat illud conuenire omnibus, qui saluantur; cum tamen SS. PP. & Concilium Valentinum duos solum faciant ordines, vnum prædestinatorum ad vitam æternam, alterum reproborum, quos etiam dicit prædestinatos ad mortem secundam, siue æternam; Conciliū etiam Constantiense sess. 15. contra Io: Hus, & Conc. Tridentinum Sess. 6. cap. 12. prædestinationem accipiunt secundum communem sensum Theologorum: quinto in eo quod negat numerum prædestinatorum esse certum in prouidentia Diuina, qua distinguuntur auxilia præuenientia, & solum vult esse certum in præsciētia; sexto quia inuehitur contra sententiam S. P. N. Augustini ab ipso non benè intellectam, cuius fundamentis mox satisfaciam.

Ter-

Tertio aduerto illum malè notari erroris quasi neget in Deo certam scientiam huius numeri ab æterno, cum tamen hoc ipse Catherinus non docuerit; an verò destruat scientiam mediam, siue conditionalium, & ea destructa nullum fiat speciale beneficiū electis in distributione vocationis, satis luculenter disputatur inter Thomistas, & PP. Societatis ad quorum primos me remitto.

Displicuit Catherino sententia SS. DD. Augustini, & Thomæ, quia existimauit ex ea oriri eas scandalosas illationes, & obiectiones, quæ in obiectionib⁹ Massiliensium, Gallorum, Genuensium, & Vincentij continentur; quibus tamē vix ad superos euocato S. P. N. S. Prosper quattuor libris abundè satisfecerat; earū præcipue erant sequentes. Prima, quia homines ex illa gratuita electione, seu prædestinatione ad vitam, & reprobatione negatiua præcedente demerita, inducebantur in desperationem putantes se veluti fatali quadam necessitate compulso viuentes suam salutem ab aliena voluntate irreuocabiliter pendere; secunda, quia homines retraherantur à studio benè operandi, scientes illud Diuinum decretum esse immutabile; tertia, quia, ea data, tollebatur omnino utilitas exhortationum, correctionum, &

orationum; vnde occasione huius doctrinæ refert S. Prosper apud Gallos esse excitatos tumultus; quartam addidit ipse Catherinus occasione sumpta ex hæresi Lutherana (pro qua absolenda fuit conuocatum Generale Concilium Tridentinum, cui ipse Catherinus interfuit.) Quia igitur Lutherus negabat liberum arbitrium, & tribuebat Deo tam bona opera nostra, quàm peccata, quem postea sequutus est Caluius, licet in modo hoc asserendi ab eo differret, propterea videbatur Catherino hic error ab illa sententia, quantumuis Catholica, non multum distare; fallebatur nihilominus ille, quantumuis pius, & eruditus Theologus, & postea Episcopus, qui, si fideliter tenuisset doctrinam sui Angelici Preceptoris, vt debebat, euasisset eam notam in doctrina, quam refert Eminentissimus Cardinalis Sfortia Pallauicinus in historia Concilij Tridentini in relationibus gestorum pro sexta Sessione. Sed quidquid sit de hoc. Ad prædicta obiecta resp. S. P. N. Augustinum in libro de Dono perseuerantiæ cap. 14. optimè asseruisse hanc doctrinam fructuosè prædicatam fuisse à S. Paulo, & postea à S. Cypriano, & alijs, tum vt veritas huius mysterij magis elucescat, tum vt simus humiles, & à Deo,

à Deo, non à nobis expectemus salutem, tum etiam ut sollicitè pro hoc deprecemur; nam ut rectè ait S. P. libro citato cap. 16. *Male facit, qui non orat, vel frigide orat, propter dictum à Christo: scit Pater, quia his omnibus indigetis*; propterea ad primam ex prædictis illationibus S. Prosper in responsis ad obiecta Gallorum rectè satisfecit, dicendo Prædestinationem Dei nullū Catholicum negare, fatalem verò necessitatem omnes execrari, nō solum Christianos, sed etiam Hebræos, & plures Gentiles; ad peccandum enim nullus cogitur; à peccatis verò nemo liberatur, nisi per gratiam Christi præparatam ab æterno. Ad secundam, & tertiam optimè satisfecit S. Pater in lib. de Correptione, & Gratia; & lib. de Dono Perseuerantiæ dicendo ex cognitione talis Diuinæ voluntatis circa electos in cōmuni, eos magis accēdi ad magnificandā Diuinam misericordiā, & reprobos non posse iustè conqueri, cum Deus reddat illis secundum merita eorum mala, & nulli faciat iniuriam, & exhortationes, correptiones, &c. esse media, quibus prædestinatio executioni mandatur; illis enim magis incitantur prædestinati ad benè operandum; immò etiam ipsi reprobi sæpè à malis retrahuntur,

vndè fit postea ut mitius puniātur; neque minus esse immutabilem Diuinam Præscientiam, quàm Diuinum Decretum, ut supra declaratum est. Ad quartam respondeo hanc fuisse etiam antiquā cantilenam Massiliensium, quam tamen esse iniustam querelam patet ex eo, quod docet S. Thomas pri. par. q. 19. art. 8. ad 2. his verbis: *Ex hoc, quod nihil voluntati Diuina resistit, sequitur quod non solum fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter, vel necessario, quia sic vult fieri Deus*. Estò igitur Decretū gratiæ Prædestinationis antecedit nostram libertatem, eam tamen non tollit, vel lædit, tum quia antecedit antecedentia causatiua actus, & libertatis eius; tum etiam quia deriuatur ex efficaci voluntate Dei, in qua tota nostra libertas eminentissimo modo continetur, ac proindè etsi non formaliter, æquiuvalenter tamen ad nostram voluntatem consequitur quoad voluntatem conseruandi libertatem illesam, quatenus scilicet ita eam mouet; ut nihilominus non minùs cum dominio sui actus remaneat, ac si illa motio, & Decretum essent aliquid consequens, non verò antecedens. Propterea S. Anselmus cohærenter ad principia Doctrinæ S. Patris Nostri Augustini, cuius erat fide-

fidelis sectator lib. de Concordia Prædestinationis cum lib. arb. cap. 1. dixit: *Quoniam quod Deus vult non potest non esse, si Deus vult voluntatem humanam nulla cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse quod vult.*

His ita se habentibus non est mirum S. Prosperum referreurbationem, & tumultum Gallorum; sed aduertenda est qualitas tumultuorum, qui sequebantur Doctrinam S. P., tum eorum, quos scandalizatos, & turbatos fuisse refertur; quod non tacuit, sed expressit idem S. Prosper in illa sua celebri Epistola ad S. P. his verbis: *Recensito autem Beatitudinis tue libro, sicut qui Sanctam, & Apostolicam doctrinam tue auctoritatem antea sequebantur, intelligentiores multo, instructioresque sunt facti, ita qui persuasionis suae impediabantur obscuro, auersiores, quam fuerant, recesserunt. Quorum tam abrupta dissensio primum propter ipsos metuenda est, ne tam clavis, tamque egregijs in omnium virtutum studio viris Spiritus Pelagianæ impietatis illudat; Erant igitur illi Semipelagiani, contra quorum errores tulerunt postea sententiam & Sanctus Cælestinus, & S. Gelasius Summi Pontifices; quid mirum, si turbati sunt? hoc enim est proprium quarto modo omnium*

eorum, qui persuasionis suo tenentur obscuro, ut, hoc perseverante, ex luce veritatis quantumvis clarè proposita auersiores semper recedant. Propterea, ut observauit etiam Pererius Tomo sexto Disput. Select. in Sacram Scripturam ad illa verba Apostoli ad Rom. 9. *Ergo cuius vult misereatur, & quem vult indurat;* Cum prædicta inconuenientia, & alia à Pelagianis, & Semipelagianis sæpius S. Patri Nostro obiecta fuissent, cum nihil mouerunt, quominus sententiam suam de gratuita Dei Prædestinatione constanter tueretur, & perseveranter teneret usque ad mortem; neque scandala, quæ ob id oriebantur, & nonnullis accidebant, curanda esse putauit, iudicans esse passiva, & quæ ex inscitia, & imperitia Diuinarum Scripturarum nascerentur. Similia, & fusius explicata habet circa S. P. N. Augustinum etiam Claudius Typhanius novissimus Societatis Scriptor in libro de priori, & posteriori cap. 53, cuius verba fideliter refert P. Gonnet tomo 4. Disp. 2. art. 2. §. 5; per quæ sufficienter satisfacit quibuscumque impugnatoribus Doctrinæ S. P., & querelis non solum Catherini, sed etiam aliorum tam antiquorum, quam recentiorum.

A X I O M A S E P T I M V M.

Prædestinatio nostra in Christo Domino fundata est.

Ex libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 13.

Est etiam præclarissimum lumen prædestinationis, & gratia ipse Saluator, ipse mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus. (infra] Prædestinata est ista nature humane tanta, & tam celsa, & summa subiectio, ut quo attolleretur altius non haberet, sicut pro nobis ipsa Diuinitas quousque se deponeret humiliter non habuit, quam suscepta natura hominis cum infirmitate carnis usque ad mortem crucis. Sicut ergo prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset, ita multi prædestinati sumus, ut membra eius essemus. Humana hic merita conticescant, quæ perierunt per Adam, & regnet, quæ regnat gratia per Iesum Christum Dominum nostrum.

D V B I V M.

Quomodo Christus Dominus sit causa nostræ Prædestinationis.

Pro pleniori explicatione eorum, quæ dicta sunt in solutione Septimæ Obiectionis pro sententia Vasquez, & Becani, subnecto hic præsentem quæstionem, in qua duas præcipuas reperio sententias oppositas.

Prima est Adami in Commen-

tarijs epist. ad Ephes. cap. 1. ad illa verba *sicut elegit nos in ipso*, ubi censet prædestinationem nostram, & electionem non fuisse factam ex meritis Christi, sed in solam Dei liberalitatem esse referendam. Hanc opinionem refert Vasquez pri. par. Disput. 94. cap.

cap. 1. tradidisse prius Capreolum in 3. dist. 18. qu. vnica art. 3. ad argumenta Scoti contra 4. Conclusionem, Ferrariensem contra Gentes lib. 4. cap. 55. §. an autem, Driedonem de captiuitate, & Redēptione generis humani Tract. 2. cap. 2. par. 3. art. 4. ad 1. obiect. & alibi; & ait indicare eā Ruardum art. 6. §. Iterum obijcitur, cum quibus ait sentire Franciscū Sonnum lib. 2. demonstrationis Euangelicæ Tract. 3. qui est de Passione Domini cap. 19. Cum hac sententia ex parte consentiunt recentiores illi, quos ibi Vasquez suppresso nomine citat, qui sentiunt Christum Dominum meruisse quidem dilectionem, & Prædestinationem nostram, non tamen nostram electionem; distinguunt enim inter electionem, & dilectionem quod dilectio sit amor Dei sine comparatione ad alios; electio verò sit dilectio vnius præ alio; prædestinatio verò sit in ordine ad dona gratiæ, electio verò ab illa contradistincta sit in ordine ad gloriā; Cum verò sententiam utramque electionem includi essentialiter in prædestinatione ex mente S. Patris, propterea nō facio hanc sententiam distinctam à prima totaliter, sed solum ex parte. Cum prædictis videtur sentire etiam Scotus in 3. dist. 19. qu. 1. §. in illa questione, & §.

sed hīc sunt, vbi sic distinguit instantia rationis in Præscientia, & Prouidentia, vt doceat Christum Dominum fuisse quidem primum omnium Prædestinatorum ante Adami peccatum præuisum, sed tamen merita Christi post præuisum peccatum primi parentis erga homines fuisse ordinata, & ita post eorum prædestinationem; ac proindē, licet in exequutione meritum Christi fuerit causa omnis effectus prædestinationis, non tamen fuit causa in intentione, vt homines eligerentur, & prædestinarentur; quæ sententia dicitur esse etiam Almaini in eadem dist. 19. qu. 1. post. 4. Concl., & Maioris qu. 1. in 3. argumento. Nec etiam hanc distinguo à prædictis, quia, licet variet in modo, non tamen variat totaliter in substantia.

Secunda Sententia, quam idem Vasquez loco cit. cap. 2. ait esse perantiquam Theologorū, quam ipse Catholicam existimat; est nō solum Christum Dominum meruisse vt à Deo eligeremur, & prædestinaremur per gratiam eius ad gloriā, sed etiam vt eligeremur ex massa perditionis electione gratiæ suæ. Hæc est omnium ferè Thomistarum, & communior in Scholis; propterea.

Dico primo Christum Dominū esse causam meritoriam, secundo

exemplarem, tertio & finalem nostræ prædestinationis. Prima pars huius assertionis probatur primo auctoritate Sacræ Scripturæ; nam ad Ephes. i. dicitur. *Benedixit nos in omni benedictione spirituali in Christo, sicut elegit nos in ipso ut essemus Sancti.* (& infra) *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum Dei per Christum*, Isaïæ cap. i. 8. *Si posuerit animam suam, videbit semen longævum.* & Psal. 2. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam*, quibus locis clarè indicatur Christum Dominum merito suæ orationis, & Passionis obtinuisse fidelium salutem, quod de eo esse intelligendum ut est homo, & in ratione causæ moralis, seu meritoriae non est dubium, cum non possit intelligi secundum Divinitatem præcisè, & solitariè sumptam; hoc enim modo est incapax meriti. Secundo probatur ratione, quia nos sic esse prædestinatos cedit in maiorem Dei gloriam; hoc enim modo manifestantur melius eius attributa Iustitiæ, & Misericordiæ; cedit etiã in maiorem gloriam eiusdem Christi Domini, quia sic augetur efficacia meritorum eius, & homines redduntur magis debitores; denique cedit in maiorem gloriam nostram; nobis enim gloriosius est esse prædestinatos ex merito nostri capitis, cum quo communica-

mus in natura, quàm si absque ipsius meritis fuisset prædestinati. Secunda pars assertionis probatur ex epistola ad Romanos cap. 8. *Quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui*, & ad Philippenses c. 4. *Conformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Hæc important ipsum esse imaginem substantiæ Dei portatorem omnia verbo virtutis suæ, ac proinde exemplar nostræ electionis, probitatis, passionis, & glorificationis; propterea rectè dixit S. Pater de eo: *Est præclarissimum lumen prædestinationis, & gratiæ.* Sed hoc est esse causam exemplarem nostræ prædestinationis; ergo, &c. Tertia pars probatur ex illo ad Ephesios i. *Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo*, ubi ab expositoribus communiter aduertitur quod, quemadmodum illa præpositio, per, denotat causam meritoriam, sic illa præpositio, in, clarè denotat causam finalem. Hanc eandem causalitatem explicavit Apostolus ad Rom. cap. 8, cum ait. *Quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui, ut sit ipse Primogenitus in multis fratribus*, ubi nomen

Primo-

Primogenitus idem significat quod primario intentus à Diuina Pro- uidentia, in gratiam cuius etiam nos simus electi; quod etiam tan- git S. Pater in axiomaticis illis ver- bis: *Sicut ergo prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset, ita multi prædestinati sumus ut mē- bra eius essemus.* Hoc tamen nō est ita intelligendum, quasi Chri- stus Dominus sit finis producen- dus per nostram Prædestinationē; neque enim Deus prædestinat ho- mines, ut Christus ex stat, vel ut Verbum incarnetur, sed potius præ- destinat illos propter Christum, tamquam propter finem cui, quē- admodum subditi propter princi- pem, & famuli sunt propter Do- minum.

Dico 2. Incarnationem, & me- rita Christi quoad applicationem actualem posse dici effectus Præ- destinationis electorum, simplici- ter tamen, & absolute loquendo potius esse appellanda causam, quam effectus. Prima pars hu- ius Cōclusionis probatur ex Euāg. S. Ioannis cap. 3. *Sic Deus dile- xit mundum, ut Filium suum Uni- genitum daret, ut omnis, qui cre- dit in ipsum, non pereat, sed ha- beat uitā eternam.* Dilectio igitur mundi fuit motiū impellēs Patrem, ut per Incarnationem, & Passionem applicaret Filium suum Dominum nostrum, ut liberaret

nos à nostris malis; quod Euan- gelista explicauit in verbis sequē- tibus videlicet: *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum;* mitti autem hic, est idem, ac Incarnari, ut explicat communiter SS. PP; pro- batur verò efficaciter ex illis se- quentibus, in quibus declaratur fi- nis intentus à Patre idest: *Ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat uitam eternam;* quibus verbis Prædestinati princi- paliter significantur, quia illi soli consequuntur uitam eternam, eo quod soli perseueranter credunt usque ad mortem fide uiua, quæ per dilectionem operatur; ergo negari non potest Incarnationem Christi Domini, & eius merita quoad applicationem esse effectus dilectionis, qua Deus voluit ho- mines prædestinare, & saluare. Secunda pars assertionis probatur, quia regulariter loquendo deno- minatio est sumenda à principa- liori. Sed causalitas, quam In- carnatio, & merita Christi Do- mini exercent in nostram præde- stinationem, est multo excellen- tior, quam causalitas, per quam intuitu illius applicantur; ergo potius causa, quam effectus abso- lute loquendo sunt dicenda.

Dices 1. implicat Incarnatio- nem, & merita Christi esse cau- sam,

nam, & effectum nostræ prædestinationis; ergo absolutè vel vnū, vel alterum est negandum. Probatur antecedens, quia esse causam dicit esse quid prius; esse effectum dicit nō esse amplius quid prius, sed quid posterius; esse, & non esse prius est aperta implicatio; ergo. Resp. nullam esse implicantiam aliquid sub diuersa ratione esse causam, & effectum, prius, & posterius; nam etiam in serie causæ finalis quod est primū in intentione, est vltimum in executione, & quod est causa in genere finis, est effectus in genere causæ efficientis; Sic etiam in præsentī Præparatio Incarnationis, & Passionis est causa nostræ prædestinationis; applicatio, & executio illarum est effectus; & sic communiter docetur Deum ab æterno eadem dilectione, & decreto prædestinasse Christum Dominum vt caput, & cæteros electos vt membra eius, cum mutua dependentia membrorum à capite, & capitis à membris, vt causa proxima, & principalis prædestinandi hæc membra fuerit dilectio, & prædestinatio capitis ad talia merita, quibus influeret in talia membra; & rursus motuum, & causa prædestinandi caput fuerit amor, & prædestinatio membrorum, quæ ab illo capite viuificanda, & regenda erant. Quia ve-

rò causalitas, quam exercet Prædestinatio Christi in nostram salutem, est multo præstantior, quàm illa, quam prædestinatio nostræ exercet in applicationem meritorum Christi ad nostram salutem, propterea dictum est absolutè loquendo asserendum esse Prædestinationem Incarnationis, & meritorum Christi esse causam nostræ Prædestinationis.

Dices 2. ex epistola ad Ephes. cap. 1. habetur nos esse prædestinatos in Christo, &c. *in laudem gloriæ, & gratiæ suæ*; ergo prædestinati sumus, omninò gratis; ergo nō ex meritis Christi. Resp. negando hanc vltimam consequentiam; nam ad hoc vt simus prædestinati gratis sufficit quod nihil sit ex parte nostra, quod mereatur prædestinationem, licet ex parte Christi detur tale meritum; sic etiam dicimur gratis iustificari, licet sit de fide nos iustificari ex meritis Christi. Dices quando vnus soluit pro alio pretium alicuius rei, iam res illa est debita alteri pro quo solutum est pretiū; ergo si Christus meruit nobis gratiam, & prædestinationem, sequitur quod exhibito pretio, idest merito Christi, prædestinatio, & gratia sint nobis debita. Resp. esse disparem rationem, quia inter homines transfertur dominiū totale pretij, & rei; at Christus Do-

Dominus ita soluit pro nobis, ut non transtulerit in nos, pro quibus soluit dominiū, sed manserit apud illum, & applicat illud unicuique nostrum; & sic tam pretium, quam applicatio eius est pura gratia.

Dices 3. Incarnatio, Passio, & merita Christi Domini sunt effectus nostræ prædestinationis quoad applicationem; ergo Christus Dominus non potuit mereri nostram prædestinationem. Probaturs consequentia, quia si hanc mereretur, eo ipso mereretur omnes effectus prædestinationis, ac proinde mereretur etiam suam Incarnationem, Passionem, & merita; hoc autem est impossibile saltem de potentia ordinaria; ergo, si hæc non meruit, sequitur nec etiam meruisse omnes effectus prædestinationis, ac proinde nec etiā ipsam prædestinationem. Resp. negando consequentiam. Ad probationem negatur antecedens; esto enim Christus Dominus meruerit nostram Prædestinationem, & omnes eius effectus, qui non inuoluunt diuersum causalitatis genus, non tamen benè infertur quod Incarnatio, Passio, & merita eius causauerint se ipsa, licet sint effectus nostræ prædestinationis; procedunt enim à nostra Prædestinatione solum in applicatione, ac proinde in alio genere causalitatis valdè diuerso. Ne-

que enim expediebat Redemptorem esse sine Redemptis efficaciter liberatis, Præceptorem sine discipulis, Sponsum sine Sponsa, & Regem sinè Regno. Errorē illius consequentiæ ostendit vulgare exemplum mutux causalitatis materiæ, & formæ. Quæri hîc solet an purus homo potuerit de congruo mereri alteri Prædestinationem; de condigno enim omnes conueniunt non potuisse, propter ea, quæ dicenda sunt in Controuersia de merito. Resp. igitur de facto, vel de potentia ordinaria nullum purum hominem meruisse alteri prædestinationem eius. Probaturs, quia ad hoc ut aliquis sit causa meritoria prædestinationis, nō sufficit mereri unū, vel alterum effectum procedentem in tempore à prædestinatione; sed necessarium est mereri simul omnes effectus prædestinationis, & simul, ut decretum æternum respiciat eum, vel eos, ad quos, si nō fuissent illius puri hominis merita, non fuisset terminatum; sed neque in Scriptura, neque in Sāctis Patribus reperitur sufficiens fundamētum ad hoc affirmandū de puro homine; & præterea Christus Dominus sibi soli tribuit hanc electionem ait enim Io: 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*, & Apostolus ad Ephes. 1. eam tribuit soli Deo propter Christum.

Y y y y

dicens:

dicens: *Elegit nos in ipso ante
Mundi constitutionem, ergo, &c.*
Dices S.P. Augustinus Serm. 1. de
S. Stephano ait: *Si Stephanus sic
non orasset, Dei Ecclesia Paulum non
haberet; præterea in Chronicis
ordinis Minorum habetur reuela-
tio facta S. Francisco de damna-
tione futura F. Eliæ, quo postea
orante pro eo ad preces eiusdem*

Fratris Eliæ reuelatum fuit eidem
S. Fr. reuocatam fuisse sententiam
illam damnationis; ergo purus ho-
mo meretur, vel impetrat alteri
prædestinationem de facto. Resp.
ex his solam haberi hos Sanctos
fuisse causam meritoriam, siue im-
petratoriam alicuius effectus præ-
destinationis, & nihil amplius, &c.

AXIOMA OCTAVVM.

De certitudine Prædestinationis.

Ex lib. de correptione, & Gratia cap. 7.

Illi ergo electi, ut sæpè dictum est, qui secundum propositum vocati,
qui etiam prædestinati, atque præsciti. Horum si quisquam perit,
fallitur Deus; sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus; horum si
quisquam perit, vitio humano vincitur Deus; sed nemo eorum perit,
quia nulla re vincitur Deus.

DVBIVM.

An, & quomodo sit certa Præde-
stinatio.

Certum est in omnium Theo-
logorum Sententia Præde-
stinationem esse certam, ut ex il-

Jo Io: 10. v. 27. *Oves meæ vocem
meam audiunt, & non peribunt in
æternum, & non rapiet eas quis-
quam*

quam de manu mea. Quia verò de triplici certitudine solet fieri quæstio, nempe de certitudine Diuina, qua ipsi Deo sit omninò certum, & infallibile propter actum suæ Prædestinationis electos infallibiliter peruenturos ad gloriam; secundo de certitudine subiectiua, qua constet vnique prædestinato in hac vita an sit ex illo prædestinatorum numero, nec ne; Tertio de numero ipso prædestinatorum, an sit omninò certus, & definitus, propterea de singulis per totidem assertiones determinatur. Sciendum est autem certitudinem illam primam posse considerari dupliciter, primo penes cognitionem, siue scientiam ipsam, qua Deus infallibiliter cognoscat saluandos; secundo penes causalitatem ipsius, quatenus scilicet prædestinatio includit voluntatem conferendi media efficacia ad gloriam; propterea est difficultas, an ista certitudo sit solum penes præscientiam, an verò etiam ratione causalitatis, in qua duæ sunt celebriores sententiæ. Prima est Ludouici Molinae in Primam partem Disp. 1. ad art. 5. quæst. 23. membro 11. §. Nos verò, &c. vbi expressè asserit se collocare certitudinem totam Diuinæ Prædestinationis non in decreto, quo Deus ei, quem prædestinat, providere statuit de medijs, quibus

libertate sua peruenturus in vitam æternam præuidebatur, neque etiã in ratione ipsa prouidendi, sed in præscientia, qua id præuidebat, ratione cuius tale decretum, ac prouidentia sortita sunt rationem prædestinationis; quod idem repetit in paruo commentario eiusdem quæstionis art. 6. Eum sequutus est Becanus, & alij plures PP. Societatis Iesu, è quibus aliqui hanc certitudinem ponunt in scientia media, alij in scientia visionis, alij verò in vtraque simul. Secunda sententia est S. P. N. Augustini pluribus locis suæ Doctrinæ, ex quibus præcipuos infra referam, S. Thomæ, & omnium eius discipulorum, nec non eorum omnium, qui scientiam mediam impugnant, quæ agnoscit in Prædestinatione non solum certitudinem cognitionis, & præscientiæ, sed etiam ordinis, & causalitatis, fundatam in vi, & efficacia intrinseca Diuinorum Decretorum, quibus Deus, illæsa arbitrij libertate hominum, voluntates mouet, & applicat ad volendum quod ipse vult, quando, vbi, & quomodo vult, propterea.

Dico 1. Prædestinationem Sanctorum non solum habere certitudinem cognitionis, sed etiam ordinis, & causalitatis. Probatur hæc assertio primo auctoritate Concilij Tridentini Sess. 6. cap. 13. vbi
Y y y y 2 de

de dono Perseuerantiæ, quod est potissimum, & maximum auxilium Prædestinati à Deo concessum, ait: *aliundè haberi non potest, nisi ab eo, qui potest eum, qui stat, statuere ut perseueranter stet, & eum, qui cadit, restituere*; quibus verbis profectò illius certitudinē, & infallibilitatem non reducit in Diuinam Præscientiam explorantem futurum humanæ voluntatis consensum, sed in virtutem, & efficaciam infinitam Diuinæ Omnipotentiae. Probatur secundo auctoritate S. Patris, qui & in adducto axioma hoc docet, & cap. 14. eiusdem libri de correptione, & Gratia ait: *Deo volenti saluum facere nullum humanum resistit arbitrium: sic enim velle, vel nolle, in volentis, aut nolentis est potestate, ut Diuinam voluntatem non impediatur, nec superet.* Et cap. 8. eiusdem libri reducit firmitatem, & indefectibilitatem Fidei D. Petri ad ipsam præparationem, & operationem Dei; non verò ad præuisionem consensu futuri sub conditione: ait enim: *Quis ignorat fuisse tunc perituram fidem Petri, si ea, quæ fidelis erat, voluntas ipsa deficeret, sed quia preparatur voluntas à Domino, ideò non posset esse inanis oratio; quod adhuc magis confirmat in ea ratione, quā ibi subdit, dicendo: Voluntas humana non libertate conse-*

quitur gratiam, sed gratia libertatem, & ut perseueret delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem; Simili modo loquitur cap. 12. eiusdem libri exponens illud Apostoli dictum de Abraham: *Plenissimè sciens, quia, quæ promissit Deus, potens est & facere*, ad ostendendum eum constitutum fuisse Patrem multorum per fidem, & conuersionem Gentium, docet non esse desumendam ex præscientia explorante humanæ voluntatis consensum, sed ex ipsa prædestinatione, qua Deus facit id, quod promittit, his verbis: *Non ait, quia præscit potens est promittere, aut quæ prædixit potens est ostendere, aut quæ promissit potens est præscire, sed quæ promissit, potens est & facere.* Ipse ergò eos facit perseuerare in bono, qui facit bonos. Quod etiam apertissimè repetit in lib. de Prædestinatione SS. cap. 10. sic: *Quando promissit Deus Abraham fidem Gentium dicens: Patrem multarum gentium posui te, non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promissit. Promissit enim quod ipse facturus erat, non quod homines; quia etsi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant, quæ præcepit, non illi faciunt, ut ipse faciat quod promissit.* Et profectò non est dubium posita doctrina, quam idem S. P. tradit

in Enchiridione cap. 98, quæ communiter à melioris notæ Theologis admittitur, omnia prædicta venire per necessariam consequentiam, ea autem est talis. Quis porro tam impiè desipiat, ut dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere? Sed cum facit per misericordiam facit, cum autem non facit, per iudicium non facit, quoniam cuius vult miseretur, & quem vult indurat; quod cum diceret Apostolus, gratiam commendabat, ad cuius commendationem de illis in Rebecæ utero geminis iam fuerat locutus &c. [& infra] sentiens autem quemadmodum posset hoc, quod dictum est, permonere eos, qui penetrare intelligendo non possunt hanc altitudinem gratiæ, quid ergo dicemus, ait? Numquid iniquitas est apud Deum? absit. Iniquum enim videtur ut sine ullis bonorum, maiorumque operum meritis unum Deus diligat, odiatque alterum. Quia in re si futura opera, vel bona huius, vel mala illius, quæ Deus utique præsciebat, vellet intelligi, nequaquam diceret non ex operibus, sed diceret ex futuris operibus, eoque modo istam solveret questionem: immo nullam, quam solui opus esset, faceret questionem. Nunc vero cum respondisset, absit, idest absit ut sit iniquitas apud Deum, mox

ut probaret nulla hoc iniquitate Dei fieri, inquit, Moysi enim dicit, miserebor cui misertus ero, & misericordiam præstabo cui misericors fuero. Quis enim, nisi insipiens, Deum iniquum putet, siue iudicium penale ingerat digno, siue misericordiam præstet indigno? Denique infert, & dicit: Igitur non volentis, neque currentis, sed misereentis est Dei. Ambo itaque gemini natura filij iræ nascebantur, nullis quidem operibus proprijs, sed originaliter ex Adam vinculo damnationis obstricti; Sed qui dixit miserebor cui misertus ero, & misericordiam præstabo cui misericors fuero, Iacob dilexit per misericordiam gratuitam, Esau autem odio habuit per iudiciū debitum. Quod cum deberetur ambobus, in altero alter agnovit, non de suis distantibus meritis sibi esse gloriandū, quod in eadem causa idem supplicium non incurreret, sed de Divina gratiæ largitate, quia non volentis, neque currentis, sed misereentis est Dei. Altissimo quippe, ac saluberrimo Sacramento universa facies, atque ut ita dixerim, vultus Sanctorum Scripturarū bene intuentes id admonere inuenitur, ut qui gloriatur in Domino gloriatur. His verbis S. P. non solum prædestinationem gratuitam, & ad gratiam, & ad gloriam docuit, sed etiam certitudinem eius non fundari in pravi-

uisione operum, sed in misericordia eius, & in eius gratuitis donis ostendit. Quo fundamento posito, hæc est series discursus eius in locis supra positis. Deus solum promittit id, quod facit, non id, quod solum præscit, aut supponit; ergo Diuina promissio trahit infallibilitatem ex ordinatione, & prædestinatione eorum, quæ facit, non verò præcisè ex eorum præscientia; Sed Deus promittit etiam consensum, & liberam cooperationem nostræ voluntatis, ut cum promittit Abrahamæ obedientiam, & fidem Gentium; ergo talem consensum, & cooperationem facit in nobis per suam gratiam, & non solum præscit illam, ut ex potestate, & nostræ voluntatis determinatione descendente; Ergo respectu illius habet non solum certitudinem cognitionis, & præscientiæ, sed etiam ordinis, & causalitatis; propterea idem S.P. lib. de Dono Perseuerantiæ cap. 17. ait: *Prædestinasse est hoc præscisse, quod fuerat ipse facturum, & in lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. Prædestinatione quippe sua Deus ea præscit, quæ fuerat ipse facturum.* His dictis ita apertè declarat prædestinationem respicere solum ea, quæ Deus facit, ac proinde gaudere non solum certitudine præscientiæ, sed etiam causalitatis, ut clariùs ex-

plicari nequeat; immo propterea statuit ibidem hoc discrimen inter præscientiam, & prædestinationem, quod præscientia latius pateat, quàm ipsa prædestinatio, idest ad plura se extendat, ait enim: *Præscire autem potens est etiam quæ ipse non facit, sicut quæcumque peccata.* Est igitur certum de mente S.P. Prædestinationem esse solum eorum, quæ fiunt à Deo, idest bonorum, præscientiam verò se extendere etiam ad facta aliena, idest ad mala, quæ ipse non facit.

Hanc etiam esse doctrinam expressam S. Thomæ patet ex eo, quod ipse Angelicus Doctor docet qu. 23. primæ partis art. 7. his verbis: *Numerus electorum est Deo certus non solum ratione cognitionis, sed etiam ratione electionis, & definitionis.* Et quodlib. 12. art. 3, ubi quærit an Prædestinatio sit certa, respondet: *Prædestinatio habet certitudinem ex parte scientiæ, quæ non potest falli, & ex parte voluntatis Diuinæ, cui non potest aliquid resistere, & ex parte Providentiæ, quæ certissimo modo ducit ad finem.* Similia habet S. Thomas lib. 1. ad Annibaldum dist. 40. quæst. 1. art. 3. ad 2, ac etiam qu. 6. de Veritate art. 3. ubi expressè reijcit sententiam illam, quam postea docuit Molina, ut contrariam Sacræ Scripturæ, & dictis Sanctorum; & ibi manifestat

inconuenientia, quæ ex illa sequuntur. Has auctoritates vidit Molina; & quia præcipuè hæc postrema erat ex diametro opposita suæ sententiæ tribus solutionibus ab ea conatus est se expedire, quarum duas primas non quadrare textui euidenter ostendit P. Gonnet tom. 4. Disp. 4. art. 2. §. 11, quod non latuit ipsum Molinam, & propterea addidit illam tertiam, videlicet quod, si D. Thomas, ut eius verba resonant, intendat docere quod Prædestinatio habet certitudinem ex absoluta electione Dei, & Diuinæ voluntatis efficacia, & non ex præscientia sola, illius sententiæ quoad hoc non adheret; verum si iste Auctor non curabat auctoritatē Angelici Doctoris, debuisset saltem timere censuram, qua notabat sententiam illam, cui se subscribebat ipse Molina, nempe quod *esset contra Auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum*, & pro certò tenere, quod Theologi magis deferrent Auctoritati, & censuræ Angelici Doctoris, qui & inter maximos S. Romanæ Ecclesiæ Doctores computatur, & in censuris opinionum summè cautus, & sobrius exitit; nec ad eas sine certissimo fundamento descendit, quàm alterius cuiusvis particularis Doctoris Sententiæ.

Probatum etiam rationibus no-

stra sententia; 1. quia prædestinatio, ut supra dictum est, includit electionem efficacem saluandorum ad gloriam; sed voluntas efficax Dei insert suū obiectum, & infallibiliter illud causat; ergo & prædestinatio; ergo illa est certa non solum certitudine præscientiæ, sed etiam ordinis, & causalitatis. Probatur 2. quia bonus vsus liberi arbitrij causatur à gratia, & consequenter est prædestinationis effectus; ergo Prædestinatio respectu illius habet rationem non solum infallibilis cognitionis, sed etiam certissimæ causalitatis; certitudo enim causalitatis; est illa, quæ sumitur ex ordine causæ ad effectum, quando scilicet causa infallibiliter producit effectum; ergo, si prædestinatio comparatur ad consensum, & determinationem liberi arbitrij sicut causa ad effectum, quem infallibiliter producit, omninò sequitur illam habere non solum certitudinem præscientiæ, sed etiam ordinis, & causalitatis. Absurda, & inconuenientia, quæ sequuntur ex sententia Molinæ refert & explodit solidè, & acutè P. Io: Baptista Gonnet loco citato §. 5.

Non immoror hinc in relatione, & solutione argumentorum, quæ Aduersarij opponunt; nam ea vel probant solum infallibilitatem Di-

uinae praescientiae, quae in praedestinatione includitur, quam vltro confitemur, & pro certa, & indubitata tenemus, vel conantur assequere scientiam mediam, vel destruere efficaciam intrinsecam Diuinorum decretorum, aut praedestinationum antecedenter ad prauiuisionem nostri consensus; vnde vel soluta sunt, vel infra cum de efficacia Diuinae Gratiae agitur soluentur.

Dico 2. certitudinem, qua constat unicuique, an sit praedestinatus, nec ne, sine speciali reuelatione in hac vita haberi non posse. Hoc colligitur ex epist. ad Rom. cap. 11. v. 20: *Tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time, & ad Philip. c. 1. v. 2. Cum metu, & tremore salutem vestram operamini;* Vnde S. P. N. Augustinus lib. de correptione, & Gratia cap. 13. ait: *Quis ex multitudine fidelium quamdiu in hac mortalitate vivitur, in numero praedestinatorum se esse praesumat, quia id occultari opus est in hoc loco, ubi sic cauenda est elatio, ut iam per Satanae Angelum ne extolleretur, tantus colaphizatur* Apostolus? prosequitur ibi S. P. utilitates huius secreti, tam respectu praedestinatorum, quam respectu reproborum; propterea postremo in Concil. Tridentino Sess. 6. cap. 12. definitum fuit: *Nemo quique quamdiu in hac morta-*

litate vivitur de arcano diuinae praedestinationis mysterio usque adeo praesumere debet, ut certo statuat se omnino esse in numero praedestinatorum, &c. & praeterea in can. 15: *Si quis dixerit hominem re-natum, & iustificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero praedestinatorum, anathema sit.* Nulla ergo de hoc puncto est controuersia cum Theologis, sed solum cum Haereticis, de qualitate controuersitae agunt.

Dico 3. Numerum praedestinatorum non solum formaliter, sed etiam materialiter sumptum esse certum, id est non solum certum esse quot sint praedestinati, sed etiam quinam illi sint. Haec conclusio habetur à S. P. N. qui lib. de correptione, & gratia cap. 13. ait: *Hec de his loquor, qui praedestinati sunt in regnum Dei, quorum ita certus est numerus, ut nec addatur eis quisquam, nec minuat ex eis, &c.* Hanc etiam in terminis tradit S. Thomas pripar. qu. 23. art. 7. eamque probat. 1. hac eadem auctoritate S. P. N. Augustini; 2. ratione, quia omne agens intendens facere aliquod finitum, intendit aliquam determinatam mensuram in effectu; vnde excogitat aliquem numerum in partibus principalibus per se requisitis ad totum; sed Deus est huiusmodi respectu vniuersi, qui est proprius

prius effectus ipsius; ergò præordinauit in qua mensura esse debeat, & prædefiniuit quis esset cōueniens numerus in partibus essentialibus, idest perpetuis; ergò prædefiniuit certum numerū prædestinatorum, cū rationales creaturæ Beatitudinem consequentes ad bonum vniuersi præ cæteris creaturis ordinentur, eo quod sint simpliciter incorruptibiles. Si quæras cur Deus & tot species rerum produxerit, & tot solū prædestinauerit creaturas, respondet ibi S. Thomas rationem esse desumendam ex proportionem partium principalium ad bonum vniuersi.

Circā hunc numerum incertum est nobis quantus sit, & soli Deo cognitus, vt rectè docet S. P. Noster in Enchirid. cap. 29. immò & tota vniuersalis Ecclesia in sua collecta in qua habet. *Deus cui soli cognitus est numerus in superna felicitate collocandus.* Sic etiam S. Thomas loco citato, & cum eis

communiter Theologi. Id quod aliqui asseruerunt, nempe tot esse homines prædestinatos, quot sunt Angeli, qui corruerunt; vel vt alij dicunt, quot Angeli perstiterunt, vel tot denique, quot Angeli creati sunt, est solū coniectura, & nihil certi afferri potest. Illud communiter habetur pro certo ex hominibus plures esse reprobos, quàm prædestinatos, tum ratione maxime multitudinis infidelium, tum etiam ex illis locis Matth. 7. v. 14. *Arcta est via, quæ ducit ad uitam, & pauci sunt qui inueniunt eam;* Et c. 20. v. 16. *Multi sunt vocati, pauci uero electi,* quod de solis fidelibus dictum intelligit S. Gregorius. Vnde ex eius sententia dicendum esset inter ipsos fideles maiorem esse numerum reproborum, quàm prædestinatorum; sed res est nobis incerta. Saluberrimum consilium est incedere per viā arctam, quæ ducit ad vitam.

AXIOMATONVM.

In cuius potestate sit nostra Prædestinatio.

Ex lib. de Prædestinatione Sanctorum c. 11.

Sane cum Apostolus dicat, ideò ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio, miror homines infirmitati sue se malle committere, quàm

quàm firmitati promissionis Dei. Sed incerta est mihi, inquis, de me, ipso voluntas Dei. Quid ergo? Tua nè tibi voluntas de te ipso certa est nec times? Qui videtur stare videat ne cadat. Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmiori, quàm infirmiori fidem suam, spem Charitatemque committit?

D V B I V M.

Vtrum Prædestinatio sit in potestate creaturæ rationalis.

Hic est solùm quæstio de prædestinatione hominū; nam de Prædestinatione Angelorum vtrum fuerit in eorum potestate alibi disputatur; & in nobis non est difficultas de aliquo effectu solùm Prædestinationis, nam de aliquo, ut est nostra cooperatio non est dubium illum esse in nostra potestate; Est igitur solùm quæstio de toto effectu, ita ut possit dici prædestinationem quoad omnes effectus subiacere nostræ potestati. Hoc dubium mouetur propter aliquas obiectiones quorundam recentiorum; nam aliàs ex dictis facilè solui posset.

Dico igitur primò non esse in potestate hominis ut prædestinetur. Probat 1. ex illo ad Rom. cap. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei.*

Probat 2. quia illud non est in nostra potestate, cuius nos non sumus causa, ut patet ex S. P. N. Augustino lib. 1. Retract. cap. 22, ubi ait *illud dici in nostra potestate quod facimus cum volumus*; sed non sumus causa decretorum Dei; ergò nec etiam nostræ prædestinationis; Probat 3. quia ad hoc ut prædestinatio esset in nostra potestate, omnes eius effectus deberent esse in nostra potestate; sed primus effectus, qui est habere gratiam efficacem independentem à consensu, non est in nostra potestate ergò prædestinatio non est in nostra potestate.

Dico 2. nec etiam esse in potestate hominis non prædestinari. Prob. 1. ex eodem cap. 9. ad Rom. *cuius vult miseretur, & quem vult indu-*

indurat, ubi induratio sumitur pro negatione gratiæ efficacis, & opponitur misericordiæ, qua eadem gratia tribuitur; sed utraque refertur in voluntatem Dei, non verò in peccatum hominis; ergo, &c. Probatur 2. quia, licet permissio peccati finalis, ratione cuius homo reprobatur, in adultis possit reduci in aliud peccatū vel actuale, vel originale, ut eius est, pura tamen permissio primi peccati, in quo reprobis derelinquitur, non habet causam ex parte hominis; sed non esse prædestinatum incipit à permissione talis peccati; ergo non prædestinari non est in nostra potestate. Probatur ultimò, quia Prædestinatio non est in nostra potestate; nam gratia efficax non est in nostra potestate; Et quando etiam possemus facere ut gratia esset efficax, ut contendunt aliqui moderni, non tamen possemus facere, ut in nobis sit illa gratia cum illa congruitate, quam illi requirunt ad hoc ut gratia illa fiat efficax; unde, licet possem⁹ facere ut gratia sufficiens non habeat effectum, non possumus tamen facere quin sit in nobis talis gratia, vel privatio talis gratiæ aut ex natura sua efficacis, aut congruæ iuxta diversitatem sententiarum; ergo, &c.

Dices 1. sæpius dicitur in

Sacra Scriptura Deum nolle mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & viuat, perditionem peccatorum esse ex ipsis, & similia; Sed si non esset in nostra potestate prædestinari, aut non prædestinari, illa non possent asseri cum veritate, nam perditio peccatoris oriretur ex illa negatione prædestinationis, quæ non est in potestate peccatoris, sicut non est prædestinatio; ergo non potest dici prædestinari, aut non prædestinari non esse in nostra potestate. Resp. loca illa Scripturæ solum probare peccatores esse causam reprobationis, non verò Deum voluntate antecedente; sed non probare quin Deus sit causa non prædestinationis, cuius, licet sit causa, non potest propterea dici causa perditionis hominum, sicuti diceretur si esset causa reprobationis; nam, licet non prædestinet, tribuit tamen omnibus saltem adultis auxilia, quibus si vellet benè uti, possent saluari; unde quod non saluentur, debent sibi ipsis imputare, cum verò reprobatio dicat ordinem efficacem ad pœnam, nisi hæc supponeret peccatum, Deus diceretur causa nostræ perditionis.

Dices 2. Reprobatio est posterior peccato; Sed est in nostra potestate peccando facere, ut reprobemur; ergo est in nostra potestate

testate facere ut non prædestinemur. Resp. negando consequentiam; negatio enim prædestinationis est quid prius, & latius patens reprobatione; licet enim id, quod est causa reprobationis, sit etiam causa illius negationis prædestinationis, quæ est coniuncta positivæ destinationi ad pœnam, non est tamen causa illius ut antecedit reprobationem, & est prior peccato illo, ad quod consequitur reprob. positiva.

Dices 3. Si non prædestinari esset à solo Deo, esset impossibile non prædestinatum saluari, cum nemo possit saluari nisi sit prædestinatus; Sed hoc est falsum in omnium Theologorum sententia; Ergo & id vnde sequitur. Responderi potest primo retorquendo argumentum sic. Prædestinatio est à solo Deo; ergo impossibile est prædestinatum damnari. 2. directè quod, quemadmodum prædestinatus materialiter, & simultate potentie potest damnari possibilitate antecedente, non autem prædestinatus formaliter, & potentia simultatis, sic etiã non prædestinatus materialiter potest saluari possibilitate antecedente, formaliter verò non potest, sed impossibilitate consequente, quæ non tollit contingentiam, nec aufert libertatem.

Dices 4. est in potestate cuius-

que consentire, vel non consentire vocationi; sed non consentiendo faciet quod non sit de numero prædestinatorum; ergo est in potestate cuiusque non esse prædestinatum. Resp. non consentiendo facere quidem ut sit de numero non prædestinatorum quoad complementum non prædestinationis, & aliquem effectum ipsius, non verò quoad primū, quod est negatio gratiæ efficaciæ.

Dices 5. S. P. Augustinus sæpè docet eos, qui liberantur, debere agnoscere misericordiam, eos verò, qui non liberantur, non posse reprehendere iudicium; sic habet in lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 14. & in lib. de Dono Perseverantiæ cap. 8. ergo putat nos propter peccatum esse causam non prædestinationis; est autem in potestate nostra peccare, aut non peccare; ergo etiam in potestate nostra prædestinari, aut non prædestinari. Resp. S. P. ita loqui, quia sentit causam permissionis peccati actualis esse referendam in peccatum originale, ratione cuius omnes erant indigni vocatione efficaci; Et hoc quidem est sufficiens motuum in hominibus; sed quia in Angelis nõ habetur, propterea ampliando doctrinam iuxta ea, quæ idem S. P. alibi tradidit in libris videlicet de Ciuitate Dei, respondeo etiam ante

ante permissionem peccati originalis fuisse in Deo negationem prædestinationis reprobatorum, quæ negatio in nullo signo posteriori est sublata per actum oppositum quoad reprobos.

Dices 6. Ex hucusque dictis habetur esse saltem in potestate nostra non reprobari reprobatione positiva; sed ad non reprobari sequitur necessario prædestinatum esse, cum inter hæc duo non detur medium; ergo, licet non sit in potestate nostra negatio reprobationis, est tamen in potestate nostra prædestinatio, per quam tolli potest illa negatio. Maior patet, quia in potestate nostra est non ponere causam reprobationis, quæ est ipsum peccatum, quod si non possemus vitare, non esset peccatum; consequentia probatur, quia ad carentiam unius contrarij sequitur positio alterius; sed carentia reprobationis positivæ est in nostra potestate; ergo erit etiam in nostra potestate positio alterius, per quod tollatur reprobatio illa positiva; quod non potest esse nisi prædestinatio; alias non verè diceretur esse in nostra potestate tollere illam negationem; præterquamquod communiter circumfertur ut axioma S. P. N. Augustini dictum illud: Si non es prædestinatus, fac ut prædestineris, Resp. quidquid sit de maio-

re, & minore negando consequentiam, quia reprobatio in adultis, cum sit ordinatio ad pœnam, supponit aliquid in nobis, quod possumus non ponere; prædestinatio verò, cum sit causa omnis boni, est independens à nobis; cum verò dicitur: Si possum carere vno contrario, possum habere aliud immediatè oppositum, respondeo sequi quod possis simpliciter subesse alteri contrario, sed non sequi quod possis esse principium illius contrarij, & ratio est, quia reprobatio non opponitur adequatè, & directè prædestinationi secundum omnia, quæ includit Prædestinatio, sed tantum secundum aliquem eius effectum; id est secundum ordinationem ad gloriam, cui immediatè opponitur ordinatio ad pœnam, in quo consistit reprobatio. Ex terminis igitur sequitur solum quod, si possum esse causa ordinationis ad pœnam, possum etiam esse ordinationis ad gloriam medijs operibus, quod verum est; sed prædestinatio præterea includit initium bonorum operum, quod non est in nostra potestate. Ad illud effectum respondeo in nullo ex libris S. P. Augustini unquam repertum fuisse tale dictum.

Dices 7. Perseuerantia est infallibiliter coniuncta cum prædestinatione; sed perseuerantia est

in nostra potestate ; ergo & prædestinatio . Resp. concessa maiori negando minorem, loquendo de Perseuerantia ut est magnum illud Dei donum, quod aliunde, quam ab ipso haberi non potest; licet enim possimus diu permanere in bonis operibus, quod vulgariter solet appellari perseuerantia, nihilominus hoc non est simpliciter illud donum, de quo dicitur quod est infallibiliter coniunctum cum prædestinatione, & cū glorificatione; hoc enim ulterius requirit quod finia hunc viræ cursum in bono, idest existēs in gratia Dei; hoc autem pendet ab ipso Deo, cum sit verissimam, & definitum à Sacrosancto Concilio Tridentino, quod aliundè haberi non potest.

Dices 8. Est in nostra potestate efficere ut vocatio sit effectus Prædestinationis, vel communis prouidentia solū; nam ut sit effectus communis prouidentia solū debet esse inefficax, ut sit prædestinationis debet esse efficax; sed quod sit efficax, vel non efficax pendet à libero arbitrio, quod consentit, vel non consentit; ergo, &c.

Resp. negando maiorem iuxta nostra principia; efficacia enim auxiliorum habetur à Deo, & consequenter etiam ipsius vocationis; & sic ad minorem respondeo quod

potius ipse consensus pendet ab efficacia talis auxilij, & talis vocationis; & sic negatur etiam consequentia; immò etiam ipsi aduersarij, qui tenent nos posse facere ut illa vocatio sit efficax, ac proinde effectus prædestinationis, eo quod sit in nostra potestate consentire, vel non consentire, adhuc tamen negant consequentiam, eo quod nec etiam in ipsorum sententia prædestinatio incipiat ab illo consensu, sed ab existentia talis vocationis, quæ præuisa est per scientiam mediam futuram, congruam, & efficacē; & sic communiter etiam ipsi negant prædestinationem nostram secundum totum illud, quod dicit non solū actus immanentis in Deo, sed etiam effectuum ad extra esse in nostra potestate. Immo & ipsi discipuli Molinae communiter asserunt quod, licet Deus in sua præscientia habuerit rationem nostri consensus prædestinandi, ita ut noster consensus præuisus sub conditione fuerit conditio, sine qua Deus non sic prædestinasset; ac proinde fuerit necessaria illa scientia media ut posset prædestinare, nihilominus negant talem præuisionem fuisse motiū cur Deus prædestinauerit; nam, licet censeant Deum sine tali scientia neque in communi, neque in particulari potuisse prædestinare, ne-

negant tamen absolute ij, qui melius inter illos sapiunt, præuisionem talis consensus futuri sub conditione fuisse rationem cur hanc potius, quam illum prædestinaret.

Ex dictis facile solui potest vulgare illud quæsitum, an possibile sit prædestinatum damnari, quod breuiter cum communi sic resoluo. Si prædestinatus sumatur formaliter, & ut sic secundum potentiam simultatis, siue in sensu composito, quatenus scilicet substat prædestinationi, non potest damnari, quia ut sic supponitur perducendus efficaciter ad gloriam, & infallibiliter; ex suppositione autem quod sit perducendus efficaciter ad salutem, non potest supponi non habiturus eam, cum de eodem non possint verificari contradictoria; Si verò accipiatur prædestinatus solum materialiter, & secundum simultatem potentiae, siue in sensu diuiso, puta, Petrus, qui est prædestinatus, sic potest damnari, quia Prædestinatio, licet antecedit voluntatem quoad primum eius effectum, ex quo reliqui pendunt, non tamen propterea tollit libertatem.

Quæres hic quomodo possit stare hæc possibilitas cum illa impossibilitate, cum vna sit negatio alterius. Resp. in hoc nullum esse inconueniens, eo quod sint sub diuersa, non verò sub eadem

ratione; possibilitas enim ad damnationem est in eo antecedens, & tenet se ex parte causæ, ut antecedit suppositionem effectus. Quapropter hoc modo manens, etiam supposita prædestinatione, impossibilitas est consequens ex suppositione effectus futuri, iuxta illud, quod habetur Io: cap. 10. de ouibus Christi Domini, idest de prædestinatis: *nemo potest rapere de manu Patris mei.*

Dices in epistola 2. Sancti Petri cap. 1. habetur. *Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis, hæc enim facientes non peccabitis aliquando;* ergo, quocumque modo sumatur, prædestinatus semper potest damnari. Resp. quod dupliciter exponitur hic locus propter duplicem acceptionem illius vocis *certam*, quæ aliquando sumitur pro eo, quod est firmum, & stabile; aliquando verò pro eo, quod est esse compertum, siue notum propter vocem græcam *βεβηκος*; si sumatur primo modo, sensus est quod correspondendo non faciunt irritam electionem Diuinam, neque vocationem Dei; & sic ex suppositione illius non potest illi subesse falsum. Si verò sumatur secundo modo, Hæretici inferunt nos posse esse certos de nostra prædestinatione, sed male, & omnino

ninò frustra, dum contendunt intelligendum esse de certitudine fidei, & excludente omnem formidinem; & propterea in Concilio Tridentino Sess. 6, cap. 12. definitur sine speciali reuelatione sciri non posse quos Deus elegerit; & Can. 16. damnantur illi, qui dixerint se certò habituros abso-

luta, & infallibili certitudine donum perseuerantiæ; quo ignorato non potest esse certitudo de prædestinatione; & Can. 15. damnatur qui dixerit iustificatum teneri ex fide ad credendum se certò esse in numero prædestinatorum.

AXIOMA DECIMUM.

De modo, & ordine Prædestinationis.

Ex lib. 14. de Ciuitate Dei cap. 27.

Proinde peccatores, & Angeli, & homines nihil agunt, quo impediantur magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius, quoniam qui prouidenter, atque omnipotenter sua cuique distribuit, non solum bonis, verum etiam malis bene uti nouit. Ac per hoc propter meritum primæ malæ voluntatis ita damnato, atque obdurato malo Angelo, ut iam bonam voluntatem ulterius non haberet, bene utens Deus, cur non permitteret ut ab illo primus homo, qui rectus, hoc est, bonæ voluntatis creatus fuerat, tentaretur? Quando quidem sic erat institutus, ut, si de adiutorio Dei fideret, bonus homo malum Angelum vinceret; si autem creatorem, atque adiutorem Deum superbe sibi placendo desereret, vinceretur, meritum bonum habens in adiuta Diuinitus voluntate recta, malum verò in deserente Deum voluntate peruersa, quia & ipsum confidere de adiutorio Dei non quidem posset sine adiutorio Dei; nec tamen ideò ab his Diuine gratiæ beneficijs sibi placendo recedere non habebat in potestate; nam sicut in hac carne viuere, sine adiumentis alimentorum in potestate non est, non autem in ea viuere in potestate est; quod faciunt qui se ipsos necant, ita bene viuere sine adiutorio Dei etià in Paradiso non erat in potestate; erat autem in potestate malè viuere, sed beatitudine non permansura, & pena iustissima sequutura. Cum igitur
huius

huius futuri casus humani Deus non esset ignarus, cur eum non sineret inuidi Angeli malignitate tentari? nullo modo quidem quod vinceretur incertus; sed nihilominus praescius quod ab eius semine adiuto sua gratia idem ipse Diabolus fuerat Sanctorum gloria maiore vincendus. Ita factum est, ut nec Deum aliquid futurorum lateret, nec praesciendo quemquam tentare compelleret; & quid interesset inter propriam cuiusque praesumptionem, & suam tuitionem, angelica, & humana rationali creatura consequenti experientia demonstraret. Quis enim audeat credere, aut dicere ut neque Angelus, neque homo caderet in Dei potestate non fuisse? Sed hoc eorum potestati maluit non auferre, atque ita & quantum mali eorum superbia, & quantum boni sua gratia valeret ostendere. cap. 28. Fecerunt itaque ciuitates duas amores duo, terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei, caelestem vero amor Dei usque ad contemptum sui; Denique illa in seipsa, hac in Domino gloriatur.

D V B I V M.

Circa modum, & ordinem Prae-
stinationis hominum.

Explicanda hinc sunt quatuor dubia, quae communiter in hac materia fieri solent. Primum est quomodo sint homines praedestinati; idest ante vel post prauium originale peccatum. Secundum, vtrum omnes in eodem signo praedestinentur. Tertium an etiam cuiuscumque in particulari praedestinatio in vno rationis signo sit constituenda. Quartum an quilibet fuerit electus ad cer-

tum gradum gloriae, & per certa merita.

Duae sunt circa primum dubii opiniones. Prima est Scoti in 3. dist. 1. qu. 3. Suarez in 3. parte ad qu. 1. S. Thomae Disp. 5. Sect. 2, ubi eam appellat communem, & alibi tribuit eam Gregorio nostro Ariminensi, Durando in primo dist. 41. &c., quae asserit homines fuisse praedestinos ante prauium peccati originalis.

Secunda est S. P. N. Augustini, S. Thomæ in 3. dist. 10. qu. 3. & pri. parte saltem implicite qu. 23. art. 1. ad 3. & omnium Thomistarum, qui omnes docent prædestinationem hominum præsupponere præuisionem peccati originalis, & est consequens necessario ad id, quod Angelicus Doctor docet in 3. par. quæ. 1. art. 3. in corpore, nempe *peccato non existente Incarnatio non fuisset*; nostra enim prædestinatio fundatur in Incarnatione, & meritis Christi Domini.

Aduerte, quod in hac sententia sic est constituenda prædestinatio post præuisionem originale peccatum, ut non admittatur fuisse post præuisionem illius peccati præuisi, ut propagati in omnibus, & singulis posteris Adæ, licet possit admitti omnes prædestinatos fuisse postquam sunt præuisi obnoxij, idest cum debito contrahendi originalem culpā, nisi preferuerentur; nam alias non possemus saluare quo modo Beata Virgo fuisset concepta sine illo peccato, ut nunc tenet communior Sententia, in quam magis inclinat S. Romana Ecclesia, implicat enim in terminis dicere quod omnes, & singuli Adæ posterii fuerunt præuisi cū contractione peccati originalis in seipsis, & postea quod de facto vnus, vel vna non contraxit, quo posito.

Dico omnes homines ante præuisionem originale peccatum fuisse ordinatos ad gloriam voluntate antecedente, non tamen fuisse omnes, vel aliquos prædestinatos ante illius præuisionem. Prima pars probatur, quia Adæ fuit collata gratia, per quam sic ordinabatur ad gloriam, ut ex eo, tamquam ex capite, deriuanda esset in omnes, nisi peccaret; nec enim potest nisi errando dici aliquem ab illa ordinatione exclusum, vel exceptum, quia alias non verè diceretur nunc omnes nasci deordinatos ab illo fine propter peccatū, nisi in Adamo fuissent omnes ordinati; ergo ante præuisionem originale peccatum fuerunt omnes ordinati. Secunda pars probatur primo auctoritate S. P. N. Augustini, qui & in qu. 2. ad Simplicium, & epistola 105, & 106, & in libris de Correptione, & Gratia, de Prædestinatione Sanctorum, & de Dono Perseuerantiæ, & alibi sæpè docet prædestinationem hominum, & electionem eorum esse factam ex Massa damnata, liberando per suam misericordiam, & per dona gratuita aliquos ex perditione. Non est autem massa damnata Generis humani, nisi per, & post peccatum originale; ergo de mente ipsius est non fuisse prædestinationem illorum, nisi post præuisionem culpæ ori-

originalem. Secundo probatur, quia electio tam ad gratiā, quā ad gloriā supponit necessariō personam, quæ eligitur, præuisā saltem vt naturaliter productam; sed ante originale peccatum non potuerunt prævideri omnes homines naturaliter producti, vt de facto erant producendi; ergo post originale solum est eorum præuisio, & electio. Maior est certa, quia, sicut gratia, & gloria supponunt in tempore existentiam naturæ, & suppositi, siue subiecti cui conferuntur, sic etiam voluntas conferendi illa dona, supponit voluntatem producendi tale subiectum. Minor probatur, quia *omnes nascimur filij iræ*, vt loquitur Apostolus, idest cum peccato originali geniti, iuxta limitationem suprā datam in aduertendo; ergo non possunt prævideri vt existentes, nisi præuiso peccato. Probatur 3, quia Christus est causa nostræ prædestinationis per merita sua; Sed Christus non fuit prædestinatus nisi post originale peccatum, vt docet S. P. N. Sermo ne 9. de Verbis Apostoli, vbi ad illa verba Christi Domini Lucæ 19. *Venit Filius hominis querere, & saluum facere quod perierat*, ait: *Ergo si homo non peccasset Filius hominis non venisset*; cū quo sentit S. Thomas, & tota eius Schola, & maior pars Theologorum;

ergo & aliorum prædestinatio est post illud præuisum. Consequētia probatur, quia, si fuissent homines prædestinati ante præuisum, & prædestinatum Christum Dominum, iam talis prædestinatio esset independens ab eo, & ad summū secundum ordinem intentionis nō penderet à meritis Christi, quod est contrā communioem consensum Theologorum.

Dices 1. cum Scoto: Deus prius vult, quæ sunt propinquiora fini, quā ea, quæ sunt remotiora; Sed gratia, & gloria sunt propinquiora fini ab eo intento, quā peccatum, & damnatio; ergo prius volitæ, & per consequens prius præuisæ, quā peccatum. Resp. vel esse sermonē de propinquitate quoad excellentiam, & nobilitatem, vel de propinquitate causalitatis in ordine ad causam finalem. Si loquamur de prima, negatur maior; si verò de secunda, negatur consequentia; nam permissio peccati, quæ sola potest esse volita, non refertur ad gratiam, & gloriam vt medium remotius, sed vt quid prærequisitum, & præsuppositum ad hoc vt intelligamus Deum velle dare gloriam illis, quos eripit, & liberat à peccatis tū originali, tū actuali.

Dices 2. prædestinatio Adæ fuit ante præuisum peccatum ipsius,

fius, nam ex vi suæ electionis fuit data illi prima gratia, & iustitia; ergo etiam prædestinatio reliquorum hominum: cum omnes fuerint prædestinati in eodem signo rationis. Resp. negando antecedens, Adam enim non fuit efficaciter electus ad gloriam, nisi post præuisum peccatum; ac proinde gratia, quæ illi primò collata fuit, non erat secundum se effectus prædestinationis, sed solum ut coniuncta reparationi, quæ supponit, & fundatur in meritis Christi, à quibus dependet.

Dices 3. Si Iustificatio, & Glorificatio nostra, & etiam Incarnatio Christi Domini essent solum post præuisum peccatum, hæc tam magna bona essent solum occasio-nata, nō verò per se intenta. Hoc autem est inconueniens; ergo &c. Resp. nos hic loqui de iustificatione, & glorificatione, quæ de facto datur; ac proinde dicimus nullum esse inconueniens quod Deus occasione peccati ostenderet suam Sapientiam, & suam Bonitatem, ac Misericordiam &c. hoc modo, quæ tamen non est dubium alijs pluribus, & infinitis modis ostendere potuisse.

Circà secundum dubium duæ etiam sunt Modernorum sententiæ; illud enim apud antiquos in terminis non inuenio fuisse discussum. Prima est eorum, qui asse-

runt omnes in eodem signo rationis rectius secundum nostrum intelligendi modum concipi prædestinatos fuisse. Secunda est aliorum affirmantium non omnes electos fuisse in eodem instanti rationis ita electus, ut à nobis concipi debeant, aut possint esse simul, & semel pro eodem signo rationis prædestinati; & hæc mihi videtur probabilior, propterea.

Dico 2. rectius, & melius à nobis distingui diuersa signa rationis secundum diuersitatem eorum, qui prædestinantur. Ut melius, & clarius pateat, & probetur hæc assertio suppono quod, licet potuisset Deus aliquos, vel etiam omnes eligere, antequam illos videat futuros simpliciter, & ex vi illius electionis illas producere, regulariter tamen loquendo, & secundum communiorum Theologorum sententiam, non elegisse, nisi præuisos futuros, ac etiam præuisos naturaliter futuros ex talibus causis. Ex hoc principio sic arguo: non potest aliquis prædestinatus videri futurus, quin alius aliquis, à quo ille dependet in esse naturæ, iam sit prædestinatus; sed antequam præuideatur futurus non est prædestinatus; ergo nostro modo intelligendi prius fuit prædestinatus vnus, quàm alius; quod est esse prædestinatos in diuerso signo rationis; Consequen-
tia

tia est euidens. Minor patet ex supradictis. Maior probatur, quia, quod aliquis prædestinatus sit nasciturus, pendet ex libera applicatione parentum ad generandum, quæ potest esse meritoria; ac proinde effectus prædestinationis ipsorum parentum; immò aliquando pendet ex oratione, ac fide ipsorum genitorum, ut patet in Natiuitate Iacob. Genesis cap. 21; sed illa oratio erat effectus prædestinationis Isaac; ergò prius erat prædestinatus ipse Isaac, quam Iacob; prius enim debuit præuideri illa oratio, quam Natiuitas Iacob; oratio namque illa erat causa natiuitatis illius, quæ, cum esset effectus prædestinationis ipsius Isaac, non fuisset præuisa, nisi Iacob fuisset prædestinatus.

Probatur 2. quia, ad hoc ut omnes simul intelligerentur prædestinati in, & pro eodem signo rationis, deberent simul, & semel prius esse præuisi omnes, & sic præuisæ simul multorum operationes usque ad mortem, ex quibus pendent aliorum natiuitates; sed multæ operationes huiusmodi non possunt præuideri, nisi prius præsupposita prædestinatione aliquorum, cuius illæ sunt effectus; ergò solummodo penes diuersa signa rationis, non verò pro eodem.

Dices: ad hoc ut Deus præ-

destinaret omnes simul pro eodem instanti rationis sufficit quod Deus post præuisum peccatū originale habuerit præsentem omnes homines in sua præscientia sub conditione futuros, si talia, & talia media disponderet cum talibus circumstantiis, & ex illis, quoquo tandem modo nascituri essent, elegerit, quos voluit; Sed in hoc nullum apparet incōueniens, quod ita factum fuerit, immò rationalius, ne ponatur gratia dependens, & subiecta nature; ergò dicendum est omnes simul electos fuisse. Resp. quod, licet fortè non appareat inconueniens in illo modo, nihilominus, cum aliundè constet, nempe ex Sacra Scriptura, & ex Vitis Sanctorum, ut de S. Nicolao Tolentino, nec non, de S. Francisco de Paula, & similibus, eorum genituras, & natiuitates fuisse dependentes ab orationibus Parentum, qui iam supponebantur prædestinati, cum illa oratio, ut dictum est, esset effectus prædestinationis ipsorum; propterea cum maiori fundamento asserimus diuersorum prædestinationes vindicare sibi diuersa signa rationis.

Quoad tertium dubium ratio dubitandi est, quia merita quædam præsupponunt peccatū, quædam verò non præsupponunt; ac proinde non videtur posse intelli-

gi hæc interruptio in ordine ad prædestinationem, nisi constituantur diuersa signa rationis; propterea.

Dico iuxta ea, quæ suprà attuli de gratia interrupta per peccatum, merita illa, quæ materialiter solum conducunt ad talem gradum gloriæ, non fuisse quidē simul prædefinita, vt ratio dubitandi suadet; sed in diuerso signo rationis; quatenus verò sunt effectus prædestinationis, formaliter fuisse simul prædefinita in eodem signo rationis, eo quod merita illa, quæ interruptuntur, nō sunt effectus prædestinationis secundum se considerata, sed quatenus sunt coniuncta reparationi meritorum, qua posita conferunt ad maiorem gloriam; vt verò actu perducant ad gloriam habent in prædefinitione reparationis non interruptæ vsque ad mortem, quæ fit in vno, & eodem instanti rationis. Ex quibus patet qualiter illa merita iuxta diuersam acceptionem sint volita, & prædefinita vel in diuerso, vel in eodem signo rationis.

Circà quartam difficultatē non omnes eodem modo sentiunt; illi enim, qui docent electionem non fuisse nisi post præuisionem meritorum, quæ nec in se, nec in gratia præueniente fuerint prædefinita, consequenter loquendo do-

cent ad eum gradum gloriæ vnūquemque pertingere, ad quem ex cooperatione cum gratia pertinet quia à Deo sit prædefinitus; illi verò, qui nobiscum sentiunt electionem esse priorem præuisione meritorum, ac etiam gratiam efficacem dari ad singula opera ex intentione tot meritorum, fatentur etiam quemlibet esse electum ad certum gradum gloriæ; propterea cum his.

Dico quemlibet fuisse electum ad certum gradum gloriæ, & hanc electionem, seu prædestinationem præordinasse etiam certa media, & merita. Probatur primo quia electio est voluntas efficax glorificandi; sed voluntas efficax tendit in rem singularem, ac determinatam prout futura est cum omnibus circumstantiis, & medijs; ergo voluntas glorificandi non est voluntas dandi gloriam simpliciter, sed talem, & per talia media, ac merita. Probatur secundo, quia aliquibus prædestinatis conferatur maior gratia, quam alijs; ergo est illis volita maior gloria, quam alijs; quemadmodum enim si queratur cur prædestinatis conferatur gratia efficax, siue donum perseuerantiæ, & non conferatur reprobis, recte respondetur, quia illi sunt efficaciter electi ad gloriam; ita à pari, si queratur cur illis conferatur hæc, vel illa auxilia,

lia, & media, rectè respondetur quia sunt electi ad talem, & tantam gloriam illis correspondentem; quemadmodum enim se habent media ad gloriam, ita plura, vel maiora media, aut merita ad maiorem gloriam.

Dices 1. Si datur huiusmodi electio ad certum gradum gloriæ, non poterit electus consequi nec maiorem, nec minorem gradum; cumque peruenierit ad ius tantæ gloriæ, non poterit amplius exercere actum meritorium, quæ incommoda nō videntur esse ita de facili admittenda, & consequenter, nec etiam illud vnde deducuntur. Resp. nullum sequi inconueniens, nam ex suppositione quod sit electus ad talem gradū, cum hanc electionem præcesserit clara notitia, qua in suis Diuinis Idæis præuidebat Deus se posse infinitis modis electum perducere ad talem gradum, facile ostenditur quomodo maneat talis electio infallibilis, salua libertate electi; Estò enim sit verum illum posse consequi maiorem, vel minorem gradum, dum est in via, nihilominus ex suppositione illius electionis factæ conformiter ad Diuinam Ideam consequetur talem, & non alium; & cum eò peruenierit meritorum, nihil vltius merebitur.

Dices 2. Si ponatur singula

media esse prædefinita in ordine ad hunc certum gradum gloriæ, nullo modo potest saluari libertas electi; ergò talis electio non est admittenda. Probatur sequella antecedentis, nam, si Deus hoc medium in particulari determinet, & illud prædefiniat, iam tollitur indifferentia voluntatis ad hoc, vel illud, quæ non tollitur si ponatur electionem non esse magis per hoc, quàm per illud mediū; cum enim talis gradus gloriæ possit obtineri infinitis modis, vt v. g. per tres actus dilectionis intensos vt sex, vel per vnum dilectionis, & quatuor Fidei intensos ad proportionem illius gradus, facile tunc saluatur libertas cum electione solum determinata ad illū gradum gloriæ relinquente voluntatem indifferentem ad vnum, vel alterum medium, vt postea ipsa se determinet; quod non habetur, si Deus hoc medium in particulari prædeterminet, & prædefiniat. Voluntas enim illa Dei determinans ad vnum non potest irritari. Commodius ergò, & securius erit dicere Deū post electionem decreuisse conferre auxilia, quibus electus perducatur ad talem gradum pro diuersis opportunitatibus, circumstantiis, & occasionibus, ita vt, si talis electus non consentiat huic auxilio particulari, tale auxilium habeatur pro

non dato; si consentiat, habeatur pro vno effectu prædestinationis. Resp. nullam esse necessitatem ponendi huiusmodi ambiguitatem, & incertitudinem in scientia, & voluntate Dei; cum Deus habeat modum prædefiniendi actum liberum in particulari salva, & illæsa libertate creaturæ operantis, ut patet, & concedunt communiter Theologi de consensu Beatissimæ Virginis in mysteriū Incarnationis; unde non apparetur ex hoc capite teneamur denegare prædefinitionem actuum libe-

rorum in particulari. Rectè ergo asseritur Deū prædefinire omnia merita non solum in communi, sed etiam in particulari; cum decernat gratiam efficacem, ad quam prævidet sequuturum talem actum; cum hac tamen differentia, quod aliqua media, & merita prædefinit independenter à nobis, ut sunt actus plurimarum virtutum, quæ intrinsecè non supponunt peccatum, neque nostrum, neque alienum; quædam verò non nisi præuiso peccato, ut sunt actus pænitentiae, & contritionis.

AXIOMA VNDECIMVM.

De Libro Vitæ.

In Expositione Psal. 68. ad illa verba:

deleantur de libro viventium.

Deleantur de libro viventium.] Aliquando enim illic scripti erant? Fratres non sic accipere debemus, quod quemquam Deus scribat in libro vitæ, & deleat illum. Si homo dixit, quod scripsi, scripsi, de titulo, ubi scriptum erat, Rex Iudeorum, Deus quemquam scribit, & delet? Prescius est, prædestinavit omnes ante constitutionem mundi regnuros cum filio suo in vita aeterna. Hos, quos conscripsit, ipsos continet liber Vitæ. Denique in Apocalypsi quid ait Spiritus Dei, cum de pressuris ab Antichristo futuris loqueretur eadem scriptura? Consentient illi, inquit, omnes, qui non sunt scripti in libro vitæ. Proinde sine dubitatione non erunt consensuri, qui scripti sunt. Isti ergo quomodo inde deleantur, ubi nunquam scripti sunt? Hoc dictum est secundum

dum spem ipsorū, quia ibi se scriptos putabant. Quid est, deleantur de libro vitæ? Et ipsis constet, non illos ibi esse. Ex hac loquutione dictū est in alio Psalmo, Cadet à latere tuo mille, & dena millia à dextris tuis, idest, multi scandalizabuntur, & ex eo numero, qui se sperabāt sessuros tecū, & ex eo numero, qui se sperabant staturos ad dexteram tuam, separati ab hædis sinistris; non quia cum ibi steterit aliquis, postea cadet, aut cū sederit cum illo quisquam, abijcietur, sed quia multi casuri erant in scandalum, qui iam ibi se esse putabant: idest, multi, qui se sperabant sessuros tecum, multi qui se sperauerant staturos ad dexteram, ipsi casuri sunt. Sic ergo, & illi, qui se sperabant tanquam merito iustitiæ suæ in libro scriptos Dei, quibus dicitur: Scrutamini scripturas, in quibus putatis vos vitam æternam habere, cum perducta fuerit damnatio eorum, etiam ad cognitionem eorum, delebuntur de libro viuentium, idest, non ibi se esse cognoscent; nam versus, qui sequitur, exponit quod dictum est: & cum iustis non scribantur. (Dixi ergo: Deleantur secundum spem eorum; Secundum autem equitatem tuam quid dico? Non scribantur.)

D V B I V M.

Quid sit Liber vitæ, & an sit omninò indelebilis.

Hoc nomen in præsentī usurpatur metaphoricè, & est translatum à Scriptura illa, qua Principes alicuius multitudinis, & præsertim militiæ solent dirigi, vel in admittendis, vel ordinandis, vel regendis subditis, & militibus; quapropter sicut liber militiæ non solum appellatur ille, in quo sunt scripta nomina milicum, sed etiā

ille, in quo leges, & præcepta disciplinæ militaris continentur, ac etiam ille, in quo describuntur gesta militum, sic etiam liber vitæ non semper eodem modo accipitur; quandoque enim significat illud in quo continetur præcepta, & modus consequendi vitam æternam; & hoc pacto tam nouum, quàm vetus testamentum dicuntur liber

liber vitæ à Glossa interlineali, & à Lyra in cap. 24. Ecclesiastici ad illa verba. *Hec omnia liber vitæ.* Aliquando accipitur pro eo, in quo tamquam in exemplari videntur ea, quæ perducunt ad vitā æternam, & hoc modo Christus Dominus à Sanctis dicitur liber vitæ. In præsentī iuxta communem vsum, & modum loquendi Theologorum appellatur liber vitæ notitia illa, quam Deus habet de prædestinatis, & electis ad vitam æternam. propterea.

Dico 1. cum S. Patre, quem S. Thomas quæst. 7. de veritate artic. 4, & pri. par. qu. 2. 4. art. 1. sequitur librum vitæ esse præsciētiā, siue notitiā prædestinationis, & prædestinatorum in mente Dei, ac proindē ratione nostra esse posteriorem ipsa prædestinatione, & versari circā illam, tamquā circā obiectum, & præterea distinguit ab ea tum in hoc, quod prædestinatio includit tam actum intellectus, quā voluntatis, vt supra dictum est, liber verò vitæ solum actū intellectus; tum etiam in hoc, quod actus intellectus, quem includit prædestinatio, est practicus, liber verò vitæ est solum cognitio purē speculatiua, pertinens ad scientiam visionis, nullam dicens causalitatem erga prædestinatos; quemadmodū enim descriptio militum in libro suppo-

nit determinationem ducis de militibus ad mittēdis, & præcedit actua-lem admissionē ipsorū militum, sic cognitio prædestinatorū supponit electorum prædestinationem, & præcedit actualem eorum glorificationem, & se habet ad instar signi, manens in mente Dei, de quo dictum est in epist. 2. ad Tim. cap. 2. *Firmum fundamentū Dei stat habens signaculum hoc, nouit Dominus qui sunt eius.*

Dico 2. Deum habere quidē firmam notitiā & eorum, qui perducendi sunt ad gloriam, & eorum, qui sunt in gratia, & eorum, qui damnandi sunt; sed nihilominus nō ita in communi modo, & vso loquendi dici esse apud Deum librum mortis ad damnationem, vel librum vitæ, completentem solum iustificationem, & iusticatorum notitiā, sicut dicitur esse liber vitæ pertinens ad gloriam. Ratio desumpta ex S. Thoma est, quia sicut in humanis non scribuntur illi, qui non eliguntur ad pugnam, nec milites dicuntur scribi in libro militiæ ad hoc solum, vt armentur, sed scribuntur illi, qui eliguntur ad pugnam, & vt suo tempore pugnēt, ita non ponitur in Deo conscriptio, quæ illum de damnandis quasi moneat, aut qua retineat in memoria habentes gratiam, gratia enim est veluti medium, &

conscriptio ponitur pro electione ad finem; nihilominus, quia secundum præsentem iustitiam iusti sunt ordinati ad vitam æternam, & à Deo illa digni cognoscuntur, dicuntur aliquo modo scripti in libro vitæ, alio tamē modo, quam Prædestinati; isti enim ita sunt scripti, ut de libro deleri nō possint; cum enim scientia Dei sit inuariabilis, quos semel nouit infallibiliter saluandos, semper nouit esse tales, & illi ita sunt scripti, ut deleri non possint; Propterea S. Thomas loco citato art. 3. docuit aliquem deleri de libro vitæ non secundum notitiam Dei, sed secundum aliquem effectum gratiæ; deleri enim secundum notitiam Dei tunc esset, si eum, quē præsciebat esse saluandum, non præsciret amplius, quod est impossibile; deleri secundum aliquē effectum gratiæ est aliquem amittere gratiam, secundum quam habebat ius ad gloriam; tunc enim secundum quid scriptus erat in libro vitæ. Per hæc patet sensus S. P. in axioma.

Dices 1. Christus Dominus cognoscit omnes prædestinatos, non solum ut Deus est, sed etiam ut homo, & Iudex omnium, & tamen talis cognitio non appellatur liber vitæ; ergo non consistit in sola cognitione electorum. Respondent aliqui talem cognitionē

non dici librum vitæ, eo quod per huiusmodi notitiam non dirigatur ille, qui prædestinauit, in admittendis ad gloriam; verum hæc responsio non satisfacit, communiter enim ponitur talem cognitionem esse purē speculatiuam. Responderi igitur potest hanc cognitionem non dici librum vitæ, eo quod & ipsa supponat illam increatā, & ab illa sumat suam certitudinem; vnde usu factum est, ut solum illa communiter dicatur liber vitæ.

Dices 2. S. P. Augustinus lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 15. de libro vitæ ait: *Non Deum liber iste commemorat, ne oblivione fallatur, sed prædestinationem significat eorum, quibus æterna dabitur vita;* ergo liber iste non consistit in sola cognitione speculatiua electorū, sed est ipsamet prædestinatio, qua diriguntur in vitā æternam. Resp. non sumi ibi prædestinationem formaliter, & adæquatē à S. P. ut accepit, quando dixit esse Præscientiam, & preparationem beneficiorum &c, sed pro eo, quod essentialiter connectitur cum illa, & necessario illā supponit ut obiectū; quod ipsemet S. Pater immediate post non obscure aperuit, statim enim subdit: *Neque enim nescit eos Deus; & in hoc libro legit, ut sciat; sed potius ipsa eius præscientia de illis, qua falli non potest, liber*

liber est vitæ, in quo sunt scripti, idest ante præcogniti. Si igitur per S. P. liber vitæ est *præscientia de illis, idest electis, iam supponit eos esse electos.*

Dices 3. Exodi cap. 32. v. 32. habetur dictū à Moysè Domino: *Aut dimitte hanc noxam, quod si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti; ergo &c.* Plures huic loco adhibentur responsiones; Burgenſis enim vult hīc solūm intelligi librum, in quo gesta virorum insignium populi Israel describebātur, quem dicit appellari librum Iustorum. Hæc Burgenſis explicatio communiter non recipitur, eo quod ex consequentibus appareat ibi sermonem esse de libro electorum, & prædestinatorū; immediatè enim Deus reiiciens hanc petitionem subiungit: *Non, sed, qui peccauerit, delebo eum de libro meo.* Becanus pri. par. cap. 14. quæst. 8. conatur defendere explicationem Burgenſis, ita vt sensus horum verborum Domini sit; *Non volo quemquā delecte de libro viuorum illustrium, nisi, qui peccauerit; Sed reuerà,*

vt obseruat eruditissimus Cornelius à lapide ad hunc locum, neque expositio ista, neque illa Sancti Hieronymi ad Alгатiam, qui censet esse ibi sermonem de libro viuentium in præſenti vita, quasi diceret aut dimitte &c. aut tolle me de hac vita, neque illa Caietani, qui putat ibi sermonem de libro, seu decreto, quo ipse Moyses constitutus erat Princeps, neque illa Hugonis dicentis fuisse impetum humanæ affectionis, neque illa aliorum, qui putant ibi esse sermonem de libro legis, & legislaturæ, plenè satisfaciunt; nā verba illa Domini, iuxta communem phrasem, & modum loquendi Sacræ Scripturæ, semper accipiuntur pro libro prædestinatorū, & electorum ad vitam æternam; pro quo ipse Cornelius citat ibi ex Apocalypsi cap. 13. & cap. 17. ad Philip. cap. 3. & S. P. N. lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 15. S. Ambrosium in psal. 68, & plures alios Patres, & SS. DD. plura alia de hoc argumento habes apud Cornelium loco citato. Hæc mihi pro meo instituto satis.

CONTRORSIA

TERTIA DECIMA.

De Reprobatione.

AXIOMA PRIMVM.

De Causa Reprobationis.

Ex Libro 3. contrà Iulianum cap. 8.

Bonus est Deus, iustus est Deus: potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est: non potest sine malis meritis damnare, quia iustus est.

DVBIVM.

Vtrum ex parte reprobī detur causa reprobationis.

Communitè in Scholis hoc nomen, reprobatio, sumitur pro reiectione, & exclusione à regno Cēlorū, ex eo quod in communi vsu loquendi accipitur pro actu, quo quis reijcitur à consequutione alicuius rei, ad quam approbari dicitur ille, qui admit-

titur; accipitur etiam quandoque pro reiectione à gratia; vnde de quibusdam adhuc viatoribus dicitur ad Romanos cap. 1. quod fuerint traditi in reprobū sensum, & quandoque aliqui dicuntur ad omne opus bonum reprobi, idest inepti ad benè operandum; prior tamen

tamen modus est communior, & in eo sensu definitur reprobatio: actus intellectus, & voluntatis, quo aliquis reijcitur à gloria; & de ea in hoc sensu procedit dubiū, an ex parte ipsius reprobi detur suæ reprobationis causa.

In hac difficultate tres inuenio celebriores Doctorum sententias. Prima est nostri Gregorij Ariminensis in primo dist. 41. qu. vnica art. 2, Durandi ibid. qu. 2., Capreoli ibid. qu. vnica artic. 1, Soti in 4. dist. 50. art. vlt. Ferrariensis lib. 3. contrā Gentes c. 161, Driedonis pri. par. de concordia cap. 3, Bannez, & Caietani in explicatione qu. 23. pri. par. art. 3. & 5. Sancti Thomæ, Aluarez, in libro vndecimo de Auxilijs disp. 110., & ex PP. Societatis Iacobi Granado Tractatu 6. Disp. 2., qui proportionaliter ad prædestinationem loquuntur, dicendo quod, sicut independenter à præuisione meritorum Deus eligit quosdam ad gloriam, & ex illa intentione ordinat media, sic etiam ex mera sua voluntate destinat aliquos ad pænam propter ostensionem suæ Iustitiæ, & ex hac intentione permittit peccatum; ex dictis tamen Doctoribus aliqui, vt Durandus, & Driedonius non negant absolutè dari causam ex parte reprobi, sed solum negant dari cur potius hic, quàm alius reprobetur,

quibus consentiunt plures recentiores; cum enim omnes propter peccatum originale possent merito excludi à regno, non est vlla causa ex parte reprobi, cur excludatur Iudas ante præuisionem peccati actualis potius, quàm Petrus.

Secunda sententia est Scoti in primo distinctione 41. quæst. vnica, Cordubæ etiam in primo qu. 56., & plurium recentiorum, qui signa rationis sic distribuunt, vt Deus circà reprobum in primo se negatiuè habuerit, non eligendo illum ad gloriam, quando elegit Prædestinatos; in secundo signo voluerit permittere peccatum ipsius reprobi; in tertio præuiso peccato finali voluerit ipsum damnare. De mente igitur Scoti est Deum solum dependenter à peccato voluisse excludere reprobum à gloria per actum positium; sed independenter à peccato se habuisse negatiuè quoad illum in ordine ad gloriam. Huic sententiæ dicunt aliqui fundamenta iecisse S. Thomam, eo quod ante ipsum Scotum in primo dist. 41. qu. vnica art. 3. distinguat in Deo voluntatem oppositam voluntati saluandi homines, in oppositam contradictoriè, & oppositam contrariè, & asserit primam non requirere aliquam rationem ex parte voliti, cum sit tantum carentia voluntatis saluandi; secundam vero

rò habere causam, ipsum nempe peccatum reprobis; sed reuera Angelicus Doctor ibi nihil tale habet; quærit enim in prædicto articulo vtrum præscientia meritum sit causa prædestinationis, nec in toto illo articulo quidquam de hac duplici voluntate, aut de reprobatione loquitur.

Tertia sententia, quæ est communis hodiè in Scholis, docet peccatum originale ab vnoquoque contractum esse causam reprobationis in hominibus; hæc etiam tribuitur S. Thomæ in expositione epistolæ ad Rom. cap. 8. lect. 3. & 4., & quæst. 6. de veritate art. 2. ad 9. Supponit hæc sententia præuiolos homines peccato originali infectos, & ex eis quosdam à massa perditionis ereptos, & electos, alios verò in ipsa massa relictos; ita tamen vt ipsum peccatum originale fuerit causa sufficiens cur Deus aliquos excluderet à regno; licet nulla esset ratio ex parte hominum cur istos potius, quàm illos eligeret, vel relinqueret.

Præmitto 1. resolutioni huius quæstionis electionem ad gloriam, vt de facto ex Sacris Scripturis, & Sanctis Patribus constat fuisse, & esse in Deo, supponere præuisionem prædestinatorum quoad esse naturale, ac etiam necessario supponere productionem talium crea-

turarum habere aliquem finem priorem, ad quem gratis eliguntur à Deo; nõ potest enim videri creatura rationalis vt existens, quin videatur actio, per quam fit exercita propter aliquem finem; hic finis in illo priori non potest esse vita æterna supernaturalis, hæc enim supponit rem existentem, vel actu à parte rei, vel obiectiuè, & consequenter dependentem à suis causis naturalibus; cumque hic finis reperiatur in prædestinatis, non quatenus prædestinati sunt, sed quatenus homines præuisi à Deo, nullum est dubium eundem finem assignandum esse productioni reproborum; Quapropter, sicut Petrus, antequàm intelligatur prædestinatus à Deo, intelligitur productus in esse naturæ, vt ex tali productione resplendeant Potentia, Sapientia, & Bonitas artificis, sic etiam Iudas, antequàm ad vltiorem finem destinatus concipiatur, debet cognosci productus ob eundem finem; & sicut, supposito illo fine productionis, rectè agnoscimus postea Petrum gratis, & misericorditer ordinari ad alium finem supernaturalem, sic possumus intelligere Iudam ad nullum alium finem efficaciter ordinari, quin debeamus admittere illum frustra productum, cum iam habeat sufficientem finem suæ productionis.

Præmitto 2. conuenientiã, quã habet pœna respectu culpæ, & præmium respectu meriti, consistere in eo, quod vtrumque habeat rationem termini, & vltimi, nõ verò rationem finis; nam & pœna culpam, & præmium, ac meritum æquẽ terminat; sed non æquẽ est id, cuius gratia est alterum; quod est valdè obseruandum propter eos, qui confundunt rationem vltimi, & rationem finis, deducentes, & inferentes damnationem æternam, ad quam reprobis vltimò peruenit, esse id, cuius gratia est creatus. Hanc differentiam docuit S. Thomas pri. par. qu. 48. art. 6. ad 3; ait enim ibi S. Doctor: *Non est comparatio culpæ ad pœnam, sicut finis, & ordinis ad finem, quia vtrumque potest priuari aliquo modo, & per culpam, & per pœnam.* his positis.

Dico 1. Si reprobatio ita accipitur, vt includat etiam permissionem peccati primi, totius reprobationis non datur causa ex parte reprobi, quod sic probo. Hæc causa non posset alia esse, vel assignari, quàm peccatum aliquod vel actuale, vel originale; sed hoc supponit ipsam permissionem; ergò reprobationis sic sumptæ non datur causa ex parte reprobi. Dixi totius reprobationis, quia cuius effectus, destinationis scilicet ad pœnam vel sensus, vel dam-

ni, semper supponeretur aliqua causa in reprobo; ac proindè, si ponatur permissionem primi peccati esse veluti effectum reprobationis, sunt assignanda diuersa instantia, seu signa rationis in reprobatione; in quorum primo, rectè ratiocinando, concipiamus Deum independentem ab omni peccato velle permittere primum peccatum, & hoc vel ob suauitatem suæ Prouidentię, vel propter seruandam libertatem creatam illæsam, & intactam, vel ad ostensionem suæ misericordiæ in electos, vel ob pulchritudinem vniuersi, vel propter aliquid aliud his simile &c; in secundo verò præuiso peccato velle efficaciter postea ordinare ad pœnam vel damni, vel sensus, iuxta exigentiam diuersitates peccati vel originalis, vel actualis.

Dico 2. Si reprobatio includat solum permissionem peccati actualis, dari in hominibus reprobis sufficientem causam suæ reprobationis, quod probatur, quia peccatum originale de se est dignum æterna pœna damni, eo quod sit vera culpa, & inimicitia cum Deo. Hoc docuit sæpissimè S. Pater, vt in illa celebri qu. 2. ad Simplicianum cum ait: *Obduratio Dei est nolle misereri, vt non ab illo erigetur aliquid, quo sit homo deterior, sed tantum quod sit melior non erigetur,*

getur, &c. Sed si hoc mouet, quod voluntati eius nullus resistit, quia cui vult subuenit, & quem vult deserit, cum & ille, cui subuenit, & ille, quem deserit, ex eadem massa sint peccatorum, & quamuis debeat uterque supplicium, ab uno tamen exigatur, alteri donetur: Si hoc ergo mouet, Homo quis es, qui respondeas Deo? Sic etiam in libro de Dono Perseuerantiæ cap. 8. ait: Ex duobus itaque paruulis originali peccato obstrictis cur iste assumatur, ille relinquatur &c. inscrutabilia sunt iudicia Dei. Sic & in cap. 12. eiusdem libri ait: Plerumque festinantibus parentibus, & paratis ministris, ut Baptismus paruulo datur, Deo tamen nolente non datur. Similia habet in epistolis 105. & 106. in libris de Prædestinatione Sanctorum, de gratia, & libero arbitrio, & alibi sæpè, vbi docet passim reprobos non posse conqueri de Deo, quod illos deserat, & adiuuet electos; cū enim omnes debitores essent æternæ pene nemini fit iniuria, si à quibusdam exigatur debitum, quod alijs remittitur; quapropter huius doctrinæ euident argumentum est illud S. P. ex paruulis, quorum alij perducuntur ad baptismum, alij verò non, vbi in illis agnoscendam esse misericordiam, in istis iudicium, ab his debitum exigere, illis condonari rectè docet; utitur

etiam similitudine illa desumpta ex epistola ad Romanos de luto figuli, ex quo iste vasa alia in honorem, alia verò in contumeliam efficit; naturamque humanam in Adamo vitiatam eidem luto comparat; ac propterea ipsam perditionis massam appellat; quam doctrinam attulerat Apostolus ad retundendam eorum superbiam, qui de proprijs meritis gloriabantur; & occasione eius, quod docuerat in capite 9. dictæ epistolæ, nempe cuius vult miseretur, & quem vult indurat, obijciebant, vel saltè obijcere poterant: Quid ergo queritur Deus, si quem vult indurat? hanc instanti à sic dissoluit, non negando quod Deus induret non miserendo ea peculiari misericordia, qua electorum miseretur; sed ostendendo Deum nemini facere iniuriam, si aliquibus denegat hanc peculiarem misericordiam, cum omnes sint veluti lutum ratione peccati, & indigni gratia Dei; & liberum sit Deo ex hac massa quosdam eligere ad gloriam, alios in misericordia dimittere.

Dico 3. propriè, & in rigore loquendo permissionem primi peccati non posse esse reprobationis effectum, quatenus reprobatio dicitur efficacem, & absolutam voluntatè excludendi à regno, & damnandi ad penam; quod probo primo

primo auctoritate S.P. non solum in **Axiomate** adducta, sed etiam in **epist. 106.** sic proposita: *Quæquam verò immeritum, & nulli obnoxium peccato si Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur*; ex qua sic arguo: Ad hoc ut talis peccati permissio esset effectus reprobationis deberet esse volita à Deo ex tali intentione; & sic esset necessario concedendum Deum voluisse prius damnare, quam permittere peccatū; sed si hoc dicatur iam non creditur Deus alienus ab iniquitate, ut rectè, & acutè observat ibi S.P. ergo talis permissio non potest esse propriè, & in rigore effectus reprobationis. Probatum minor, quia si talis intentio damnandi antecedit voluntatem permittendi peccatum, est etiā prior ipso peccato, quod est ipsa permissio posterior; sed hoc concedere est ponere in Deo crudelitatem, & consequenter iniquitatem; ergo, &c. Propterea ipsemet S.P. antea in ipsa epistola dixerat: *Hæc massa, de qua Apostolus ad Rom. 9. Si esset ita media, ut quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid meretur non frustra videretur iniquitas, ut ex ea fierent vasa in contrariam.* Hoc autem non solum de ordine executionis dictum esse constat, sed etiam de ordine intentionis omnino accipiendum est;

si enim re ipsa malum esset velle damnare innoxium, etiam in mente, & voluntate esset malum hoc intendere, ut de omnibus alijs actionibus de se malis communiter docent Theologi. Probatum secundo ex S. Ioanne Damasceno, qui lib. 2. de Fide Orthodoxa c. 29. docet tam dispensationem eruditiam, quæ ad correctionem pertinet, quàm desperatiuam, quæ ad finalem punitionem attinet pertinere ad voluntatem consequentem Dei, idest ad illam, quæ sumit ex nobis occasionem; at si primario à Deo intenderetur, iam non ad consequentem, sed ad antecedentem spectaret; ergo &c. Hoc ulterius constat ex eodem Sancto, quia ibi contra aduersarios dicit Deum O. M. non condidisse nos ad puniendum, sed ut participes nos faceret sue bonitatis. Probatum tertio, quia communiter Theologi asserunt permissioem peccati non posse oriri ex intentione contritionis, eo quod contritio intrinsecè supponat peccatū præuisum, & consequenter permissioem volitam independentem à tali intentione; Sed sic est quod pæna in sui ratione non minus supponit culpam, quàm contritio; ergo voluntas infligendi pænam non potest esse ratio volendi permissioem peccati. Quod ulterius confirmari potest ex eo quod pæna

pæna respectu culpæ se habet vt vindicta, quæ supponit iniuriam præuisam, & nō solūm possibilem.

Quarto, & vltimo probatur, quia illa damnatio, cum non sit bonum creaturæ, non potest esse primariò volita, nisi ad ostensionem iustitiæ vindicatiuæ; Sed hæc non potest ostendi in puniendo peccato, quod non est adhuc præuisum; ergo, &c.

Antequàm vlteriùs progrediamur, duæ hîc sunt soluendæ Adversariorum instantiæ contrà prædictam doctrinam. Earum prima est quod Deus absq; vlla iniustitia potuit excludere reprobos à gratia; ergo etiam à gloria, cum vtrobiq; militet eadem ratio, nam vtraque est indebita; Sed, posito quod voluerit efficaciter excludere à gloria, voluit ordinare saltem ad pænam damni, cum nō detur medium; ergo nullum est inconueniens, si dicatur Deum independentem à peccato velle aliquem damnare. Resp. verum, quidem esse quod potuisset Deus excludere efficaciter hominem à gloria sinè præuisione peccati, eo quod ex vi creationis gloria non est homini debita, potuit enim Deus velle solūm conferre creaturæ rationali finem naturalem; verū tunc negatio visionis Beatificæ non haberet rationem pænæ damni, vt nunc de facto habet,

neque enim tunc diceret ordinem ad culpam; nunc verò tantum abest vt Deus voluerit efficaciter excludere à gloria, vt potius voluntate antecedenti omnes ordinauerit ad gloriam, tribuendo illis media sufficientia ad salutem, donando scilicet Adæ gratiam, & iustitiam originalem deriuandam in posteros, nisi peccassent.

Supposita verò illa intentione, excludendi à gloria independentem à peccato, nulla est necessitas ponendi quod Deus ex vi illius intentionis permittat peccatum, quo mediante impleretur illa voluntas, quia secluso peccato rectè posset impleri. Quod si præcessisset illa intentio, quam ponūt aduersarij, ostendendi videlicet iustitiam punitiuam, seu vindictiuam, deberet ex vi illius sequi peccati permissio, quæ tamen necessariò supponi debet ad talem intentionem, vt iam suprà declaratum est. His addo quod, vt possit aliquo modo admitti illa voluntas excludendi à gloria independentem à peccato, nullo modo est admittenda voluntas destinandi ad pænam sensus; nam, vt rectè arguit S. P. Epist. 106. *Iniquū esset punire innoxium*, vt supra dictum est. Quapropter idem S. P. existimans pueros in Limbo torqueri pœna sensus, ettò leuissima, conuincit etiam ex eo hæresim Pe-

tagij negantis peccatum originale ex eo quod, eo sublato, non posset vindicari Deus ab iniustitia, quod pueros baptizatos velit in æternum punire.

Secunda instantia est quod, etiã si antè præuisum peccatum Deus non ordinasset efficaciter ad pœnam, nihilominus hoc ipso quod independentè à peccato voluit negare gratiam efficacem, iam præiudic quoscumque tali gratia destitutos infallibiliter esse damnandos; ergò parum refert quod independentè à peccato excluderit solum à gratia; an verò ordinauerit etiam ad pœnam, resp. negando paritatē, nam denegando gratiam nullam facit iniuriam, quia negat rem gratuitam, & indebitam; verum ex eo quod vellet pœnam ante præuisionem peccati, intenderet aliquid repugnans, & disconueniens; neque enim potest esse pœna nisi supponat peccatum, cuius illa est condigna, & essentialis retributio. Quapropter valdè differt hoc, quod est velle pœnam in priori signo præcedente præuisionem peccati, & hoc, quod est velle eam in posteriori subsequente ad peccati præuisionem; nam in illo nulla est ratio volendi, in hoc secundo finis potest esse ostensio diuinæ iustitiæ, his positis.

Dico 4. Reprobationem ex parte hominis habere causam ad mi-

nimum originale peccatum, in Angelis verò peccatum actuale propriæ voluntatis. Probatur primo ex Conc. Valentino sub Lothario Imperatore cap. 3. vbi sic habet: *Fidenter fatemur predestinationem electorum ad vitam, & predestinationem impiorum ad mortem; in electione tamen saluandorum misericordiam Dei precedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum meritum malum precedere iustum iudicium.* Hoc idem intendit S. P. in Axiomate, & S. Thomas docet in primo sententiarum ad Annibaldum, vbi ait: *Voluntas damnationis respicit rationem voliti ex parte damnati, cum damnatio ex debito inferatur, quod fusiùs adhuc docet, & explicat in expositione Epistolæ ad Rom. ca. 9. lect. 2.*

Dices Concilium Valentinum, ac etiam S. Thomam ibi loqui nō de ordine intentionis, sed solum de ordine executionis, in quo solum supponuntur peccata, & demerita præuisa. Resp. huiusmodi expositionem esse violentam, & apertè contrā mentem Concilij; nam si comparentur prædestinatio, & reprobatio quoad ordinem executionis, non solum malū meritū præcedit damnationē, sed etiā bonū meritū præcedit glorificationem, cum tamē Concilium dicat in electione saluandorum misericordiam Dei præcedere meritum

tum bonum. Si dicas Conciliū loqui ibi de prædestinatione secundum ordinem intentionis, & de reprobatione secundum ordinem executionis, contra est; quia talis comparatio esset superuacanea, & definitio Concilij frustratoria in re tanti momenti, cum nullus hoc ignoret. Fit igitur comparatio in ordine intentionis, & rectè ponitur illud discrimen, quod prædestinatio, seu electio saluandorū non supponit meritum; at reprobatio supponit demeritum, quod idem dicendum est etiam de doctrina S. Thomæ.

Quæri hic solet, quænam sit causa reprobationis infantium, qui sinè baptismo decedunt. Eam quæstionem fusè discutit P. Gabriel Vasquez pri. par. disp. 95. cap. 6, ubi dicit quod seruata proportionē, qua de adultorum reprobatione loquutus est, & loquendo de reprobatione, quæ quis reijcitur à gratia Dei in paruulis ipsis, qui peccatum originale contraxerunt, nullam omnino suæ reprobationis causā fuisse, eo quod nihil potuerit in ipsis esse prius, quàm vt Deus illis denegaret gratiam suam; ex quo factum est vt peccatum originale contraherent; de cætero huius reprobationis veram causam fuisse peccatum commune primi parentis, cuius merito peccatum in-

troiuit in omnes, excepto Christo Domino, & B. Virgine; præter hanc verò causam, nullam aliam causam fuisse nisi voluntatem Dei, quod nullus negare potest; si verò sermo sit de reprobatione, quæ quis à gloria excluditur, nonnullos arbitrari non eodem modo philosophandum esse de omnibus paruulis; nam illos, quibus nullum remedium humana diligentia adhiberi potuit, Diuina Prouidentia sic disponente, putat in Dei præscientia exclusos à regno Cælorum, non post contractum ab ipsis peccatum originale, sed statim post præuisum peccatum primi parentis, ita vt post illud Deus non habuerit nec etiam voluntatem antecedentem perducendi eos ad vitam æternam, aut liberandi eos à peccato, quæ erga omnes habuit ante peccatum primi parentis, eo quod si Deus statuit vt nulla humana diligentia eis possent adhiberi remedia salutis, iam eo ipso non voluit voluntate antecedente eos saluare, quæ colligitur ex eo quod Deus præparet alicui media sufficientia, quibus ipse possit vti, vel alius pro eo, ad eum finem; reliquos verò paruulos, quibus humana diligentia poterat ministrari Sacramentum Baptismi, exclusos fuisse propter perseuerantiam in ipso peccato originali, verum ipse determinat etiam re-

C c c c c

proba-

probationem illorum, quibus nulla humana industria succurri potuit, sumendo reprobationem pro exclusione à vita æterna, fuisse statim post peccatum primi parentis, & permissionem contrahendi ipsum peccatum in seipsis fuisse effectum huius reprobationis, cum hoc tamen ordine, ut statim post præsumptum peccatum Adæ non decreverit Deus Decreto efficaci excludere illos à regno Cælorum, sed simplici solum affectu ei placuerit propter peccatum primi parentis eos beatitudine privare, & displicuerit ei, voluntate consequenti peccatum primi parentis, gloriam ipsis conferre, quibus ex seipso antè præsumptum peccatum voluntate antecedenti gloriam desiderat: videatur ipse Vasquez. His tamen non obstantibus.

Dico 5. solum primi parentis peccatum numquam esse causam reprobationis posterorum. Probatur, quia ad hoc, ut aliquid sit reprobationis causa, necesse est ut sit causa cur Deus velit efficaciter aliquem punire aliqua poena, id est vel sensus, vel damni; reprobatio enim, de qua loquimur in presenti, huiusmodi voluntate perficitur; Sed Adæ peccatum præcisè sumptum non potest esse causa cur Deus efficaciter velit punire pueros illos; ergo &c. Probatur minor, quia Deus non vult punire

nisi dignos poena; sed nemo formaliter constituitur dignus poena per alienum peccatum præcisè, sed solum quando ipse in eo cum illo aliquo modo participat; ergo, &c. propterea.

Dico 6. permissionem contrahendi peccatum originale non esse effectum reprobationis, quod sic probatur. Ad hoc ut esset tale, deberet oriri ex absoluto, & efficaci decreto damnandi pueros illos; sed non potest supponi talis voluntas in Deo, quin supponatur peccatum originale contractum, & non expiatum in ipsis pueris; ergo à fortiori quin supponatur permissio illius peccati. Nec satisfacit responsio ipsius Vasquez suprà relata, quod posito Adæ peccato, placeat Deo affectu simplici complacentiæ damnatio talis pueri; & idcirco ipsum ex tali affectu permittere peccatum; obstat enim huic responsioni primo quod, sicut propter solum Adæ peccatum præcisè sumptum non potest efficaciter intendi damnatio huiusmodi puerorum, ita repugnat quod appetatur affectu simplici, cum non intendatur, ut est quoddam malum naturæ, sed solum ut est poena; sed ut poena non potest appeti illis infantibus, quorum nulla præsupponitur culpa in suppositione Vasquez; ergo &c. Obstat secundo, quod ille

simplex affectus non potest dici reprobatio, cum possit esse communis reprobis, & electis; Si enim condemnatio posterorū propter primi parentis piaculum est bona, erit æquē bona respectu omnium, & æqualiter intenta tali affectu.

Ex hac doctrina aliqui nō inep̃tē inferunt peccatum originale per baptismum, siue alio modo semel deletum, numquā esse causam reprobationis, cum non sit causa sic sumptum, vt Deus efficaciter determinet aliquem damnare. Si vltērius quæras an tale peccatum expiatum possit esse ratio motiua cur Deus permittat adultos labi in peccatum aliquod mortale, ratione cuius damnetur, est omninō dubium; aliqui enim affirmant ex eo quod, sicut remissa culpa originali, nihilominus remanent penalitates ex eo sequutæ, ita consequenter videtur dicendum nullum esse inconueniens; quin possit intuitu eiusdem deferre homines adultos auxilijs efficacibus, relinquendo eos cum solis sufficientibus. Hoc tamen probat quidem id esse possibile, non conuincit tamen ita de facto contingere.

Neque enim hoc requiritur, aut necessariō supponitur ad saluandam Dei iustitiam in reprobando; quemadmodum enim finē

iniustitia permittit Adamum cadere ab innocentia, sic etiam potest permittere vt iustificatus cadat absque intuitu præcedentis peccati; quæ permissio non potest dici effectus reprobationis, eo quod non oriatur ex voluntate efficaci damnandi; deletō enim peccato originali, nulla potest supponi causa antecedenter ad ipsum lapsum voluntarium præuisum.

Dico 7. in infantibus reprobationis causam esse peccatum originale ab ipsis contractum, & nō expiatum; in adultis verō peccatum finale, tam originale, quā actuale. Hoc habetur ex Concilio Valentino suprā adducto, & probatur, quia illud solū est causa reprobationis, quod est causa cur voluntas Dei efficaciter terminetur ad punitionem reprobi; sed hoc est in pueris originale solū, in adultis verō aliquando solū actuale finale, vt in baptizatis, aliquando actuale cum originali, vt in Hebræis, & Paganis; ergo, &c.

Quia verō aliquis suspicari posset me in præsentī non concordare cum S. Patre, qui pluribus in locis, quos adducit P. Ioannes Baptista Gonet tomo 4. suæ Theologiæ Thomisticæ Disp. 5. artic. 3. §. 1. videtur docere primam causam reprobationis quorumcumque hominum etiam baptizatorum fuisse.

se originale peccatum, quod ibi acriter tuetur iste Auctor aduerte S. P. in illis locis ab ipso Gonet adductis non uti hoc termino, causa, sed solum vocibus indifferen- tibus ad radicem, vel occasio- nem, vel causam, nisi solum in illo desumpto ex epistola 105. ubi S. P. ait; *Querimus causam predestinationis, & inveni- re non possumus; querimus causam derelictionis, & invenimus*; quem locum P. Gonet glossat sic (*pec- catum scilicet originale, de quo ibi- dem loquitur.*) Sed reverè S. P. ibi non restringit causam repro- bationis, siue derelictionis ad so- lum originale peccatum; quapro- pter ex illo loco non potest de- sumi efficax argumentum ad pro- bandum solum peccatum origina- le esse motivum, siue causam pri- mam, vel ut alij dicunt adæqua- tam reprobationis hominum; sed neq; ex alijs locis, in quibus par- ticulæ illæ *enim, quia, cur, &c.* non magis significant rationem causæ, quam occasionis. Pro- pterea, & iuxta mentem S. P. & pro veritate loquendo.

Dico 8. quod, licet in homini- bus prima occasio, & veluti radix reprobationis possit dici peccatum originale, quatenus intuitu illius, siue sit deletum, siue non, Deus permittit peccatum illud, ex quo sequitur damnatio, nō tamen pos-

se dici propriè causā reprobatio- nis propter rationes suprā adductas nisi in pueris, qui sine aliquo re- medio ex illis, quæ Deus secun- dum diuersitatem temporum pro illius expiatione instituit, cuiusmo- di est nunc solummodo Baptismus; decedentes enim sine illo omni- nō dicendum est damnari, quid- quid dicat in contrarium Caieta- nus in suis Commentarijs ad 3. partem. qu. 68. art. 2, ubi docet in noua lege sufficere applicatio- nem fidei per inuocationem SS. Trinitatis, vel per signum S. Cru- cis; hæc enim doctrina non con- cordat cum illa Christi Domini in Euangelio; *Nisi quis renatus fue- rit ex aqua, & Spiritu S. non po- test introire in regnum Dei.* Quod si dicas: multi introierunt per ba- ptismum sanguinis, vel flaminis solum, etiam si non suscepissent baptismum fluminis; ergo & in- fantes, estō non possit illis appli- cari baptismus aquæ, saluabuntur per huiusmodi inuocationes, quæ illis erunt loco baptismi flaminis, respondeo esse disparem rationē; illi enim, qui introierunt per ba- ptismum flaminis solum, iam erāt adulti, qui per actum proprium supernaturalem, & proportionatū poterant iustificari cum Sacramē- to in voto, quod tunc eis mini- strari non pōterat; Infantes ve- rō, qui sinē baptismo moriuntur, non

non possunt habere huiusmodi actum, ut est notum; & ex alia parte non habemus sufficiens fundamentum asserendi quod cum his solummodo inuocationibus saluentur; Neque enim Christus Dominus, aut S. Ecclesia hoc docuit; imò potius oppositum docent, dū dicunt: *Nisi quis renatus fuerit, &c.*

Dico 9. posse quidem vnum peccatum actuale esse causam, propter quam Deus permittat aliud peccatum, numquam tamen primum illud peccatum, ad quod alia sequuntur, absolutè esse causam reprobationis. Prima pars huius assertionis patet in Iuda, in quo venditio Christi Domini fuit causa cur permitteretur ipsius desperatio. Secunda pars probatur, quia præuiso illo peccato simpliciter Deus non determinat efficaciter damnare, sed solum præuiso finali; sequitur hoc ex dictis.

Dico 10. nec etiam permissionem peccati finalis posse dici effectum reprobationis, quod probatur ex eo quod non procedit à voluntate absoluta damnandi, quæ numquam supponitur in Deo, nisi præuiso peccato finali.

Dico 11. adultum posse absolutè dici causam suæ reprobationis, quod probatur, quia, licet non sit causa eius, quod prære-

quiritur, permissionis videlicet primi peccati, est tamen causa peccati finalis, ante cuius præuisionem non est reprobatus, & ratione cuius damnatur.

Dico 12. causam reprobationis puerorum, qui moriuntur sinè baptismo, propter parentum malitiam, vel negligentiam esse hanc parentum culpam; eorum verò qui vel propter mortem præmaturam in utero, vel ob aliam rationem, quàm per parentum desiderium baptizari non possunt causam per accidens esse dispositionem omnium naturalium causarum, quæ in Dei Prouidentiam reducitur. Dixi esse causam per accidens, idest remouentem prohibens damnationem; causa enim per se in utrisque est ipsum originale peccatum perseverans vsque ad mortem.

Dico 13. posse assignari causam, cur aliqui reprobandur, alij non, sed etiam cur isti potius reprobandur, quàm illi; hæc autem est, quia illi, qui reprobandur, in peccato perseveraturos esse vsque ad finem præuisi sunt; isti verò, qui non reprobandur, sed electi sunt præuisi sunt decessuros ex hac vita sinè peccato. Hæc sunt, quæ docuit S. P. lib. de Dono Perf. c. 16. cum dixit: *Querimus causam prædestinationis, & inuenire non possumus; querimus causam derelictionis,*

nis, & inuenimus.

Dico 14. non posse assignari causam aliam, quàm Diuinam voluntatem, cur hic post peccatum originale in eo permittatur mori, alius verò non; quod probatur, quia ex parte obiecti nulla est diuersitas; quapropter quærenti de hoc respondendum est cum Sancto Paulo, & cum S. P. N. Augustino epist. 106. *O homo tu quis es, qui respondeas Deo?*

Antequàm respondeam argumentis Sententiæ nostri Gregorij Ariminensis, & illorum Thomistarum, qui censent reprobationem aliquo modo præcessisse præuisionem demeritorum, operæpretium est prius illam vindicare ab iniusta impositione illorum modernorum, qui ei insipienter attribuunt, Calvinismum; licet enim eam nō sequar, non tamen propterea illā censuris dignam existimo, sed habere suam probabilitatem in Ecclesia Catholica arbitror, cum eā plures ex classicis Doctoribus Illustrum Religionum, ut potè Dominicanæ, Augustinianæ, & Societatis, & publicè docuerint, & Typis mandauerint, numquàm, nec prohibente, nec censurante, S. Romana Ecclesia, propterea.

Aduerto non omnia Hæreticorum dicta esse errores, aut hæreses; ut enim cum S. P. rectè obseruant communiter Theologi,

familiares est illis veris falsa immiscere, ut sic facilius specie veri decipiant. Hoc in præsentī casu euidentius est; Calvinus enim duo asseruit; vnum est Prædestinationem, & Reprobationem, merita, & demerita præcedere, & esse secundum beneplacitum Dei Prædestinantis, ac reprobantis; hoc tradidit ille lib. 3. Institutionum cap. 21, ut refert P. Becanus tomo 1. cap. 16. quæst. 1. in secunda, Caluini conclusione; & in hoc non damnatur Calvinus, neque ullam promeretur censuram; alterum, quod Hæresiarcha iste in hoc puncto ex præcedenti intulit, est tolli nostrā libertatem, & consequenter in executione saluari homines, & reprobari, siuè damnari absque ullis meritis, vel demeritis; & hoc asseruit lib. 3. Institutionum cap. 23, quod etiam docuerat lib. 1. cap. 18, & lib. 2. cap. 25, ex quo præterea intulit in expositione cap. primi epistolæ ad Romanos, Deum esse causam peccati non solum permittentem, sed etiam efficientem, quod etiam habet lib. 2. Institutionum cap. 18, & lib. 3. cap. 2, & alibi.

Errauit igitur Calvinus, & ab Ecclesia SS. iure merito damnatur ut Hæreticus, & quia docuit primo Prædestinatos, & reprobos absque libertate saluari, & damnari, & secundo quia docuit Deū esse

esse Auctorem peccati, & necessitare miseros mortales ad omnia flagitiorum genera perpetranda, & hæc Theologi illi cū omnibus alijs Catholicis asseneranter negant, & pro iure damnatis hæresibus habent, ut verè sunt; ac propterea toto cælo à Calvini errore distant, ut fatetur P. Arriaga Tractatu de Providentia, & Prædestinatione Disp. 39. Sect. 2. subsecutione 2. ubi loquens de sententia prædicta Granado, Thomistarum, & Ariminensis, merito reprehendit acrem illam P. Henrici censuram, estò suæ Societatis Auctor sit, in qua de prædicta opinione ait, *fugiendam esse Doctrinam Thomistarum propter nimiam consonantiam cum Calvini erroribus*; circa quam acutè observat P. Io. Baptista Gonet, tom. 4. Disput. 5. S. 3. (ubi ex professo eruditè, & solidè ostendit, quàm insipienter huic sententiæ Calvinismus obiectus fuerit.) P. Herice nec Doctrinam Thomistarum, nec Calvini errorem intellexisse; & hæc in hunc puncto observasse satis sit, nunc ad illorum Thomistarum, & Gregorij argumenta venio.

Dices 1. in lib. Sapientia cap. 12. v. 15. habetur: *Cum ergò sis iustus iuste omnia disponis; ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnas, & exterum putas à virtute tua; ergò, &c.* Resp. hunc tex-

tum variè exponi à Doctoribus; nam S. Gregorius illum exponit de Christo Domino, quem Deus innocentem puniuit pro peccatis nostris; Alij dicunt puniri à Deo illum, quem putant homines iustum, cum in oculis Dei sit iniustus. Alij hoc referunt ad afflictiones iustorum in hac vita; verum nulla est difficultas in eo textu, qui emendatus prodijt à Sixto Quinto Summo Pontifice, in quo sic legitur. *Eum, qui non debet puniri, condemnare exterum estimas à tua virtute*, Cardinalis Bellarminus in Libro Secundo de Verbo Dei cap. 11. dicit in Biblijs Louaniensibus sic correctum fuisse: *Ipsam, qui non debet puniri, condemnasse, exterum putas à tua virtute*; & ait hoc clarè colligi ex Textu Græco, & esse manifestum Librariorum errorem. S. P. N. Augustinus lib. 83. Quæstionū, expuncta illa particula *non*, legit: *eum, qui debet puniri, condemnas*. Nihil ergò iuvat prædictam sententiam Textus iste. Vide Cornelium à Lapide hunc locum eruditè exponentem.

Dices 2. D. Paulus ad Romanos, ca. 9. v. 11. differens de his mysterijs Prædestinationis, & Reprobationis, adducit in exemplum Iacob, & Esau, & ait: *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali* [ut secundum ele-

electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau odio habui. (& infra) non est volentis, neque currentis, sed Dei misericordis, & iterum: cuius vult miseretur, & quem vult indurat, & rursum: An non habet potestatem singulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud verò in contumeliam? & denique de Pharaone ait: In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam. Ex his, & similibus D. Pauli locis colligi dicunt Deum ex solo suo beneplacito, nullo habito respectu bonorum, aut malorum operum, alios ad vitam alios ad mortem predestinare.

Quia locus iste est celebris, & valdè observandus in præsentia materia; plurimum tam antiquorum, quàm recentiorum explicationes perlegi, inter quas illa P. Gonet, quæ est communis inter Augustinianos, & Thomistas;) præ ceteris mihi magis arrisit propter soliditatem doctrinæ, veritatem, claritatem, & brevitatem, qua complectitur quid reuerà iuxta solidam, & Sanctam D. Thomæ, & S. P. Nostri Augustini Doctrinam dicendum sit, & placet hinc eam ipsius verbis referre; Est autem huiusmodi.

Notandum est cum S. Thomæ

lect. 2. in ca. 9. ad Romanos Apostolum in his duobus filiis, ex eisdem parentibus, ex eodem concubitu, & eodem tempore natis, aptissimum apposuisse exemplum, primò ad excludendum Iudæorum errorem confidentium de meritis Patrum; Secundò ad reiiciendū errorem Astrologorum, qui diversitati eorum, quæ hominibus accidunt, natiuitati attribuunt, & diversitati constellationū, sub qua nati sunt; Tertiò ad retundendum errorem Pellagianorum, dicentium secundum merita præcedentia gratiam dari; quartò ad explodendum errorem Origenis, qui posuit animas hominum simul cum Angelis esse creatas, & quod pro meritis eorum, quæ ibi egerunt, diversitatem vitæ sortiuntur, secundum quem non potest verificari illud Apostoli, Cum nondum aliquid boni, aut mali egissent.

Addit S. Doctor in fine huius lectionis: Sicut autem dilectio, de qua hic loquitur, pertinet ad æternam Dei prædestinationem, ita odium, de quo hic loquitur, pertinet ad reprobationem, qua Deus reprobat peccatores; nec est dicendum quòd ista reprobatio sit temporalis. Per quod excluditur responsio quorundam Recentiorum, asserentium hæc verba Prophetæ: Jacob dilexi, Esau autem odio habui non intelligi de dilectione pertinen-

nente ad æternam prædestinationem, nec de odio ad reprobationem æternam spectante, quia probabilissimum putant Esau non fuisse reprobatum à Regno Cælorum, sed solum à temporali hæreditate repulsum iuxta illud Malach. 1. *Posui montes eius in solitudinem, & hæreditatem eius in dracones deserti.*

Sed hi Authores ad temporalia solum respiciunt, & corticem literæ solum attendunt, nec aduertunt Apostolum hæc verba Prophetæ ad mysticum, & spirituale sensum eleuasse, eaque assumpsisse ad probandum Deum absque ullius iniuria quosdam secundum propositum elegisse ad gloriam, & alijs tantum beneficium voluisse negare ante præuisa illorum merita, vel demerita; quem sensum fusè prosequitur S. August. Epist. 105. & qu. 2. ad Simplician., & alibi sæpè. Vnde an Esau fuerit reprobatus à vita æterna, vel solum à temporali hæreditate repulsus, nihil refert ad propositum, cum in hoc non consistat vis Apostolici discursus, sed Apostolus hic Iacob, & Esau in typum, & figuram omnium electorum, & reprobatorum assumat.

Addo quod idem Apostolus ad Hebræos 12, Esau inter peccatores, & impenitentes numerat, quod non leue argumentum est

ipsum non solum à temporali hæreditate, sed etiam à cælesti regno fuisse exclusum, ac reprobatum. *Ne quis inquit, fornicator, aut prophanus, ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitiua sua: Scitote enim quoniam & postea, cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est; non enim inuenit penitentia locum, quamquam cum lachrymis inquisisset eam.* Scio aliquos hoc interpretare cum Theophylacto, & Caietano de penitentia apud Isaac Patrem suum, & de reprobatione ab eius benedictione, sed D. Chrysostomus homil. 31. ad Hebr. & D. Thomas super cap. 12. eiusdem Epistolæ, alijque SS. Patres communiter Esau non veram penitentiam erga Deum habuisse existimant.

Videndus est de hoc puncto S. P. N. Augustinus in illa celebri qu. 2. ad Simplicianum, & in epist. 106, quibus locis ex professo de hoc puncto, & de his duobus geminis agit; consequenter ad cuius doctrinam venit, quod ibi fit sermo de reiectione, siue de reprobatione à gratia efficaci, quæ gratia, estò potuerit negari ex mera Dei voluntate, non est tamen negata sine causa, quia, licet nihil mali egisset Esau, tamen aliquid mali contraxerat, nempe originale peccatum, ut notat S. P. N. Augustinus in dicta epist. & pro-

pterea etiam in illa questione ad Simplicianum dixerat : *Non odit Deus Esau hominem, sed odit Deus Esau peccatorem*; dicitur autē odio habitus, idest minus dilectus, quā Jacob, eo quod denegatum ei fuerit beneficium alteri concessum; odisse enim in Sacra Scriptura idem valet, ac minus diligere, ut est clarum in Euang. S. Matth. cap. 6. *aut unum odio habebit, & alterum diliget*. Lucæ 14. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem, & Matrem*. & Io: cap. 12. *Qui odit animam suam in hoc mundo*. Hoc idem etiam indicat ille locus sub alijs terminis, quem vult indurare; nam indurare ibi idem est, quod non miseri, idest negare gratiam illam, qua de facto aliquis conuerteretur, iuxta illud S. P. locis mox citatis: *Non obdurat Deus impartiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam*. Illud: *An non habet potestatem figulus, &c.* dupliciter intelligi potest, idest vel de massa conspersa peccatis actualibus, vel de massa conspersa peccato originali. In hoc secundo sensu dicitur Deus facere vasa in contumeliam, quia permittit peccatum, ex quo ille peccator facit se dignū contumelia, licet hæc non sit intentio Dei in permittendo; Si verò loquamur in primo sensu, idest de massa conspersa actualibus

vsque ad mortem, Deus dicitur facere vasa in contumeliam, destinando ad pœnam vasa, quæ se digna contumelia fecerunt, quemadmodum etiam cum dicitur: *Vasa ira apta in interitū*; idest, quæ se aptauerunt ad interitum; Et licet Apostolus subiungat: *Quod si Deus volens ostendere iram, &c.* quæ verba videntur indicare intentionem Dei finalem erga reprobos, esse illos perdere, hoc nihilominus est intelligendum de affectu simplici, non verò de efficaci, & sensum esse: si Deus volens ostendere suam iustitiam in vindicta alicuius peccati præiis, tamen ad hoc sustinuit diu peccatorem, & permisit ut peccata peccatis cumaret; quis iustè conqueratur de Deo? ideo autem censeo melius esse exponere hanc Scripturā de affectu simplici, quā de voluntate efficaci, eo quod voluntas efficax damnandi supponit præuisionem peccati non simpliciter, sed finalis; Simplex verò affectus nihil amplius supponit, quā peccatū præiis, eo quod, sicuti verum est hominem propter vnum peccatum mortale esse dignum inferno, sic rectè dicitur quod Deo placeat pœna peccati illius, licet non velit eam efficaciter, nisi præiis peccato ut finali; numquam tamen dicendum est ex illo affectu simplici procedere

dere voluntatem permittendi alia peccata; nam hic affectus potest esse etiā circa prædestinatos, quos tamen Deus non vult permittere mori in peccato. Neque Apostolus ibi intendit aliud, quam Deum etiam cum illa indignatione iusta reprobis diu tolerasse. Ad exemplum illud de Pharaone, quod S. Paulus ibi adducit respondēt particulam illam, *ut*, non significare ibi causam finalem, sed solum euentum rei, quemadmodum communiter exponitur illud Isaie cap. 6. *Vt videntes non videant*; quodcumque enim in Sacra Scriptura adducitur aliquod dictum, vel factum, *ut*, siue ex quo sequatur aliud, quod à Deo nequit esse volitum primaria intentione, semper est exponendum de euentus consequutione, non verò de causalitate finali, aut efficiente, nisi quoad materiale. Sensus igitur illius loci est, Deum permisisse obstinationem Pharaonis, non solum negando gratiam efficacem, sed etiam faciendo quendam exterius, ex quibus prævidebat Pharaonem indurandum, non tamen animo puniendi, vel indurandi, & hinc factum esse, ut Pharaon induraretur, & in illo Deus ostenderet virtutem suam.

Dices 3. S. P. Augustinus pluribus locis, sed præcipuè in Responsione ad articulos sibi falsò

impositos hoc docuit, & maxime in libro de Dono Perseuerantiæ cap. 10. expressè habet virtutes, & miracula, quibus Tyrij conuersi fuissent, non fuisse eis concessa, eo quod non erant prædestinati, quem locum Ariminensis putat esse euidentissimum ad probandum intentum. Resp. primo librum illum responsionum ad articulos sibi falsò impositos non esse S. P. Augustini, sed S. Prosperi, ut sæpè alibi cum Cardinali Belarmino, & DD. Louanensibus notavi; secundo ibi nihil aliud haberi pro præsentis puncto, nisi Deum ex præscientia peccatorum voluisse damnare reprobos, quod nos non solum vtrò concedimus, sed etiam constanter tuemur. Ad illud de Tyritis respondeo verissimum etiam esse quod non fuerunt illis exhibita illa miracula, quia prædestinati non erant, non tamen indè sequi reprobos fuisse ante præuisa peccata, sed solum non electos, nam electionis efficacis negatio est ex mera voluntate Dei; non sic reprobatio positiva; quo sensu idem S. P. eodem lib. de Dono Perseuerantiæ cap. 14. docuit prædictis Tyrijs nihil profuisse potuisse credere, quia prædestinati non erant. Et hoc adeò verum est, ut semper S. P. assignet causam damnationis, & reprobationis, ut in ipso libro

de Dono Perseuerantiæ cap. 6, cum ait: *Qui liberantur à massa perditionis, gratiam diligant, qui verò non liberantur debitum agnoscant;* & epist. 105. *Querimus causam predestinationis, & inuenire non possumus; querimus causam derelictionis, & inuenimus;* & in L. 2. ad Simplic. ait: *Deum odio habere non Esau hominem, sed Esau peccatorem;* Similiter in Enchiridione cap. 98. loquens de Iacob, & Esau, qui fuere typus, & figura omnium electorum, & reprobatorum, ait: *Ambo itaque gemini natura filij iræ nascebantur nullis quidem operibus proprijs, sed originaliter ex Adamo vinculo damnationis obstricti;* sed, qui dixit: *miserebor cui misertus ero, & misericordiam prestabo cui misertus fuero, Iacob dilexit per misericordiam gratuitam, Esau autem odio habuit per iudicium debitum.* Eadem habet in libro secundo ad Bonifacium capite septimo lib. 4. contra Iulianum cap. 8. & lib. 5. c. 4, & lib. 6. c. 10. Quapropter vera doctrina S. Patris est tam paruulorum, quàm adultorum reprobationem fieri eodem modo, cum hoc discrimine, quod paruulorum reprobatio fit propter solum originale peccatum, Adultorum verò etiam propter actualia præuisa. Vide librum de Dono perseuerantiæ cap. 9. 11, & 12, & lib. secun-

dum ad Bonifac. cap. 6, & lib. 4. contra Iulianum cap. 8. Quod si dicas eundem S. P. sæpè docere ex Dei Voluntate, & occultis eiusdem iudicijs esse, cur hunc reprobet, respondeo clarum esse ex ipsiusmet S. P. explicationibus ipsum ibi nihil aliud velle, quàm non posse reddi causam, cur ex duobus æqualibus in natura, & peccato originali vnus à Deo efficaciter eligatur, alter verò deseratur, licet, cur alter deseratur, causa sit saltem originale peccatum. Et hæc proculdubio est germanus mens S. Patris.

Dices 4. destinatio tam ad pænam sensus, quàm ad pænā damni est à parte rei vltimū, ad quod reprobi ordinantur, ac proinde finis, cuius gratia sunt; ergò intentio damnandi præcedit voluntatem permittendi peccatum; ergò est independens à præscientia peccati. Prima consequentia patet, quia permissio est medium ad hunc finem; secunda probatur, quia volūtas finis in illo priori, quo antecedit voluntatem permissionis, non potest esse ex præscientia peccati, ad cuius existentiam requiritur permissio.

Resp. hunc discursū nit falso fundamento, nempe quod quid quid est vltimum in re, sit finis antecedentis, cum tamen differant inter se ratio termini, & ratio finis,

ut in secunda præmissa huius dubij cum S. Thoma obseruauit; & propterea non rectè inferri quod, si pæna est vltimum à parte rei, sit finis, cuius gratia sint producti reprobi; ac propterea negatur vtraque consequentia; & idem respondetur ad probationes vtriusque; Sublata enim ratione finis ad pænam, neque permissio peccati habet rationem medij in ordine ad illam, neque vllum est in conueniens, quod voluntas permissionis præcedat voluntatem pænæ, immò necessariò prærequiritur.

Dices 3. ante permissionem peccati tam actualis, quam originalis debet præsupponi volitum genus humanum propter aliquem finem; sed hic finis in reprobis nullus alius esse potest, quam ostensio Diuinæ Iustitiæ in puniendo; ergò ante permissionem peccati fuit intentio inferrendi supplicium, & ex hac intentione postea fuit permissum ipsum peccatum. Probat maior, quia permissio peccati originalis supposebat pactum Dei cum Adamo, & eius posteritate, ac proindè existentiam eius, & posterorum ipsius præuisionem, tamquam producendam propter aliquem finem; minor patet, quia alius finis non poterat esse in intentione Dei in productione reproborum, quam ille, ad quem

de facto nuuc ordinatur; sed iste est ostensio Diuinæ Iustitiæ; ergò ad eum de facto sunt ordinati. Confirmatur, quia si aliquid obstaret, hoc maximè esset, quod videretur esse quædam crudelitas in Deo destinare ad supplicium non præuisa culpa; sed hoc necessariò asserendum est in reprobatione Angelorum, qui sunt nobilioris naturæ; eo quod in ijs permissio peccati actualis non fuit propter aliquod originale præcedens, & fuit ordinata ad ipsorum damnationem; ergò hæc fuit finis, propter quem conditi sunt. Probat, quia aut mali Angeli creati sunt absque vlllo fine, ac proindè frustra, & hoc non, quia Deus, & natura nihil faciunt frustra, aut propter vitam æternam, & hoc etiam non, quia adhuc dato quod fuerit in Deo affectus complacentiæ de eorum beatitudine, non fuit tamen intentio, seu voluntas efficax; ergò facti sunt propter finem, ad quem de facto sunt deputati, idest ad ostensionem Diuinæ Iustitiæ. Resp negando minorem, nam finis creationis, tam in præscientia, quam in re est ostensio Diuinæ Bonitatis, & Sapientiæ in tali creatura; & sic negatur quod non posset esse alius finis in creatione reproborum, quam ostensio Diuinæ Iustitiæ; immò iste de facto non fuit. Ad con-

firmationem respondeo quod, licet in Angelis non præcesserit aliqua causa permissionis peccati actualis, nihilominus ea permissio non fuit ex intentione damnandi, sed ex intentione exercendi suam modum suæ Providentiæ, & conseruandi libertatem ipsorum; finis verò creationis ipsorum idem fuit cum fine creationis hominum, ut dictum est.

Dices 6. Prædestinatio, & reprobatio sunt duæ partes Diuinæ Providentiæ ex æquo eam obiectiue diuidentes; sed prædestinatio incipit à prima gratia efficaci; ergo & reprobatio à prima negatione talis gratiæ, quæ est permissio peccati; sed hæc permissio est independens à peccato, & non potest habere alium finem, quàm exclusionem à Regno, & penam tam damni, quàm sensus; ergo &c. nam si dicas hoc peccatum permitti propter aliud, de illo primo, quod fieri non potuit sine permissione, quærendum sem-

per erit cur sit permillum, & nulla alia ratio finalis assignari poterit, quam reiectio à gloria. Respondeo non esse eandem vtriusque rationem; discrimen in eo consistit, quod prædestinatio includit primo electionem ad vitam eternam independentem à meritis, & ex tali electione derivat collatio primæ gratiæ efficaci; nō sic reprobatio, quæ, cum sit voluntas inferendi supplicium, & penam pro peccatis, non incipit, sed necessario supponit voluntatē permittendi peccatum; ac proinde falsum est quod illa negatio gratiæ, & illa permissio nō possit habere alium finem, nam de facto habet illos, quos assignavi in responsione ad superius argumentū. Manet ergo inconcussam Axioma S. Patris ex lib. 3. contra Iulianum cap. 8. *Bonus est Deus, Iustus est Deus: potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest sine malis meritis damnare, quia iustus est.*

AXIOMA SECVNDVM.

De effectibus Reprobationis.

Ex Libro de Gratia, & Lib. Arb. c. 23.

Nec ideo auferatis à Pharaone liberum arbitrium, quia multis locis dicit Deus. Ego induravi Pharaonem, vel induravi, vel indurabo

rabo cor Pharaonis; non enim propterea ipse Pharaon non induravit cor suum; nam & hoc de illo legitur, quando ablata est ab Aegyptijs cynomia, dicente Scriptura: Et ingrauit Pharaon cor suum, & in isto tempore, & noluit dimittere populum, ac per hoc & Deus induravit per iustum iudicium, & ipse Pharaon per liberum arbitrium. Certi ergo estote, quia non erit inanis labor vester, si in bona proposito proficientes perseveretis usque in finem: Deus enim qui modo illis, quos liberat, non reddit secundum opera eorum, tunc reddet unicuique secundum opera eius. Reddet omnino Deus, & mala pro malis, quoniam Iustus est, & bona pro malis, quoniam Bonus est, & bona pro bonis, quoniam Bonus, & iustus est: Tantummodo mala pro Bonis non reddet, quoniam iniustus non est. Reddet ergo mala pro malis, penam pro iniustitia, & reddet bona pro malis, gratiam pro iniustitia, & reddet bona pro bonis, gratiam pro gratia.

D V B I V M.

Quinam sint Reprobationis effectus.

IN hoc loco S. P. hominem reprobum videtur cum effectibus reprobationis ipsius describere occasione Pharaonis, qui pro reprobis exemplari solet adduci; In homine enim reprobo hec possunt attendi; 1. permissio primi peccati Adæ; 2. permissio originalis proprii, idest contracti ab ipso; 3. in Adulto permissio peccati actualis unius, vel multiplicitis; 4. obduratio, siue obcecatio in eo; 5. destinatio ipsa actualis ad penam. De peccatis reprobis certum est non esse reprobationis effectus, cum

non sint effectus Dei, nec ab ipso voluta, quemadmodum nec etiam peccatum Adæ, siue cuiuscunque alterius. Quod si Hæretici, & maximè Calvinistæ abutuntur Auctoritate S. P. ex lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 20. & sequentibus, certum est tamen attentè legentibus capitula illa nunquam S. P. docere Deum esse causam peccati, sed solum se habere permissivè, ut in exemplis, quæ ibi adducit, & explicat, est clarum; de quo puncto adhuc ita dilucidè suam mentem explicavit in libro 2. de Peccatorum meritis, & re-

missione cap. 17. vbi apertè ait: *Nullius proinde culpe humane in Deum referas causam.* Et in libro de Spiritu, & littera cap. 31. *Nusquam autem legimus in Sanctis Scripturis: Non est voluntas nisi à Deo: & rectè, non, scriptum est, quia verum non est; alioquin etiam peccatorum, quod absit, author est Deus, si non est voluntas nisi ab illo, &c.* vt superuacaneum, immò iniuriosum omninò sit de mente ipsius ambigere, Quo posito de alijs enumeratis, de quorum aliquibus est aliqua controuersia inter Doctores, videndum est quid sit, dicendum; prius autem.

Præmitto 1. excacationem, & indurationem, ex quibus illa intellectum respicit, hæc verò voluntatem, quandoque accipi pro firma adhæsiōe peccatoris ad malum, tum ex peruerso iudicio, tum ex prauo affectu; quandoque pro negatione gratiæ efficacis, quæ iisdem nominibus appellatur, eo quod non ponat in homine effectus gratiæ, qui sunt illuminare, & emolliere cor; perseverantiam verò in peccato non posse distingui propriè in id, quod est ex parte hominis. & id, quod est ex parte Dei, eo quod non est quid diuersum ab ipso peccato, ac proinde nullo modo potest dici Deus causa perseverantiæ in peccato; licet enim deneget gratiam effica-

cem reiurgendi, confert tamen auxilium, quo possit homo resurgere; & propterea voluntas nostra, sicut est causa peccati, sic etiam est causa perseverantiæ. Dicitur ergo Deus rectè causa indurationis, & excacationis secundo modo, quatenus scilicet vult dene-gare auxilia illa, sine quibus videt peccatorem ruiturum in peius, non verò primo modo, neque directè, neque indirectè; quia, licet non conferat gratiam efficacem, quæ prohiberet noua peccata, non remouet tamen ordinariè loquendo gratiam sufficientem, quæ posset remouere, siuè impedire peccatum. Nec obstat doctrina S. P. N. Augustini lib. de Natura, & Gratia cap. 22. & lib. 5. contra Iulianum cap. 3. vbi docet quædam peccata esse in penam aliorum præcedentium, quod etiam ante ipsum docuerat S. Paulus in epistola ad Rom. cap. 1; ex quo principio, licet aliqui inferant peccatum sub ratione penæ esse à Deo, ac proinde esse effectum reprobationis, pro qua illatione citatur Caietanus in lib. 2. Reg. cap. 12. nihilominus dicendum est peccatum non aliter dici penam, quam ratione alicuius præcedentis, subtractionis videlicet gratiæ, vel ratione alicuius subsequents, putà supplicij, vel intimitiæ; & in hoc sensu certum est loquutum fuisse

S. P. N. Augustinum, vt constat ex ipsius verbis suprâ adductis, quibus positus.

Dico 1. neque omnes reprobos dici induratos propriè, & excæcatos, neque solos. Probat, quia neque pueri, qui cum solo peccato originali moriuntur, neque illi, qui post vnum peccatum mortale moriuntur improuisa morte, & damnantur, neque illi, quos Deus in peccata lapsos frequentibus inspirationibus excitat, quibus sæpius resurgunt, propriè dicuntur tales; è contrâ verò Prædestinati aliquando obfirmato animo in peccato perseuerantes, addendo peccata peccatis, vt in Bono Latrone, vel in ijs, qui longo tempore Idola coluerunt, & in his similibus constat euenisse, qui pro eo tempore excæcati, & indurati propriè dicuntur. Propterea communiter dicitur excæcationem quandoque ordinari ad bonum excæcati; ergò, &c.

Dico 2. in peccatoribus illis, qui diu perseuerant in peccatis, & peccata peccatis addunt, & tandem damnantur, permissione perseuerantiæ, seu reincidentiæ rectè posse dici pœnam præcedentis peccati, quandoquidem eos Deus deserit, non quidem subtrahendo omnia auxilia, sed illa extraordinaria, quibus conuerterentur, si

de facto darentur; quo sensu dictum fuit à S. P. Nostro, & postea à Sacrosancto Concilio Tridentino, *quod Deus non deserit, nisi prius deseratur*, Hoc tamen non habet locum in Angelis, qui statim post primum peccatum damnati fuerunt, neque etiam in illis hominibus, qui statim post peccatum moriuntur; in istis enim non distinguitur permissio peccati à permissione perseuerantiæ, ita vt secunda permissio possit dici pœna peccati præuisi; vt patet.

Dico 3. nec permissionem primi peccati, nec indurationem, nec permissionem perseuerantiæ in peccato esse effectus reprobationis positivæ, quod sic probo. Vt essent effectus, voluntas illarum permissionum deberet procedere ex efficaci voluntate damnandi; sed hæc voluntas efficax non est in Deo nisi præuisis illis permissionibus, & peccatis, quæ consequuntur; ergò, &c. Maior constat, quia, vt illæ permissiones essent effectus reprobationis, deberent esse volitæ, tamquam media ad damnationem; non enim possunt aliter dici pendere à fine, nisi quia ex intentione finis sequitur electio mediorum. Minor probatur, quia in Deo numquam est voluntas efficax damnandi, nisi præuiso peccato finali, & antecedenter ad summum se habet ne-

gatiuè; ergò, &c.

Dico 4. solam ordinationē medi-
diorum ad damnationem post præ-
uisionē finalis peccati, & damna-
tionem ipsam esse propriè repro-
bationis effectus, quod sic probo.
Neque ea, quæ præcedunt pecca-
tum finale, neq; ipsum finale pec-
catum possunt propriè dici effe-
ctus reprobationis: ergò solùm
ea, quæ consequuntur, ipsa vide-
licet transmissio animæ ad infer-
num, Demonum ministeria, ip-
se ignis comburens, & torquens,
in aliquo etiam casu extraordina-
rio ipsa mors, quando videlicet
ante mortē homo iacidit in amen-
tiam, vel phrænesim naturaliter
irremediabilem; nam tunc præui-
detur peccatum finale perseverans
in ipsa mentis alienatione; qua
præuisa etiam mortem ipsam or-
dinat ad damnationem; vniuer-
saliter tamen loquendo mors non
bebet numerari inter effectus re-
probationis, eo quod regulariter
ante mortem peccatum non præ-
uidetur vt finale, quandoquidem
vsque ad instans mortis datur lo-
cus pænitentiae. Dices: S. Tho-
mas prima par. qu. 23. art. 3. in
corp. dicit: *Sicut prædestinatio
includit voluntatem conferendi gra-
tiam, & gloriam, ita reprobatio in-
cludit voluntatem permittendi ali-*

*quem cadere in culpam, & infe-
rendi damnationis penam pro cul-
pa;* ergò non solùm ea, quæ sunt
hic superius enumerata sunt effe-
ctus reprobationis, sed etiam per-
missio peccati. Resp. S. Thomā
ibi loqui non solùm de reproba-
tione positiua, sed etiam de re-
probatione negatiua, ad quam
consequuntur & permissio pecca-
ti, & induratio, & alia huiusmo-
di, quæ tamen, cum positiuè non
causentur ab illa, non possunt pro-
priè dici effectus reprobationis, sicut
subtractio ignis, vel solis non po-
test propriè dici causa iuduratio-
nis ceræ, aut luti.

Manet ex dictis reprobationem
esse rationem practicam existentē
in mente, & voluntate Dei, per
quam, præuisa culpa finali, ordi-
nat creaturam rationalem ad pæ-
nam æternam; & præterea repro-
bationem sumere occasionem ex
nobis, non verò prædestinatio-
nem, & homines ipsos reprobos
esse causam suæ reprobationis,
estò homines prædestinati non sint
causa suæ prædestinationis; iuxta
illud Osee cap. 13. ver. 9. *Perdi-
tio tua Israel; tantummodo in me
auxilium tuum,* idest perditio tua
ex te vt communiter exponunt
Sacri Interpretes.

Pro complemento harum Cōtrouerſiarum, & præcipuè huius materiæ de Prædeſtinatione, & Reprobatione pono hîc documēta, & Profeſſionem S, P, quæ pro coronide ſuorum librorum de Prædeſtinatione Sanctorum, & Dono

Perſeuerantiæ, veluti ſingulariter in corde fixa gerenda, teſtata nobis reliquit, quibus toto corde, & cum Summa veneratione vt minimus inter eius diſcipulos, & indignus filius ſubſcribo.

CONCLUSIO.

Ex cap. 24. lib. de Dono Perſeuerantiæ.

Satis docuiſſe me exiſtimo, vel potius pluſquam ſatis, dona Dei eſſe & incipere in Dominum credere, & uſque in finem in Domino permanere. Cætera vero bona ad vitam piam, qua Deus rectè colitur, pertinentia, etiam ipſi, propter quos hæc agimus, Dei dona eſſe concedunt. Omnia porro dona ſua, & quibus ea fuerat largiturus, Deum præſciſſe negare non poſſunt. Sicut ergo cætera prædicanda ſunt, vt, qui, ea prædicat, obedienter audiatur, ita prædeſtinatio prædicanda eſt, vt, qui obedienter hæc audit non in homine, ac per hoc nec in ſe ipſo, ſed in Domino gloriatur, quia & hoc Dei præceptum eſt, & hoc præceptum obedienter audire, ideſt vt qui gloriatur in Domino gloriatur, ſimiliter vt cætera, Dei donum eſt. Quod donum qui non habet, non dubito dicere, alia quæcumque habet, inaniter habet. Hoc Pelagianis optamus, vt habeant, iſtis autem noſtris vt plenius habeant. Non itaque ſumus in diſputationibus prompti, & in orationibus pigri. Oremus dilectiſſimi, oremus vt Deus gratiæ det etiam inimicis noſtris, maximèque fratribus, & dilectoribus noſtris intelligere, & conſiteri poſt ingentem, & ineffabilem ruinam, qua in vno omnes cecidimus, neminem niſi gratia Dei liberari, eamque non ſecundum merita accipientium tamquam debitam reddi, ſed tamquam veram gratiam nullis meritis præcedentibus gratis dari. Nullum autem eſt illuſtrius prædeſtinationis exemplum, quam ipſe Ieſus; unde & in 1. lib. iam diſputauimus, & in huius fine commendare delegi: nullum eſt inquam illuſtrius prædeſtinationis exemplum, quam ipſe Mediator. Quiſquis fidelis vult eam bene intelligere, attendat ipſum, atque in illo inueniat & ſeipſum; fidelis, inquam, qui in eo veram naturam credit, & conſitetur humanam ideſt noſtram, quamuis ſingulariter ſuſcipiente Deo

Verbo, in unicum Filium Dei sublimatam, ita ut qui suscepit, & quod suscepit una essent in Trinitate persona. Neque enim homine assumpto quaternitas facta est, sed Trinitas mansit, assumptione illa ineffabiliter faciente personæ unius in Deo, & homine veritatem. Quoniam non Deum tantum dicimus Christum, sicut hæretici Manichæi, nec hominem tantum sicuti hæretici Photiniani, nec ita hominem, ut aliquid minus habeat, quod ad humanam certum est pertinere naturam, siue animam, siue in ipsam animam mentem rationalem, siue carnem, non de femina sumptam, sed factam de Verbo in carnem conuerso, atque mutato, quæ omnia falsa, & vana hæreticorum Apollinaristarum tres partes varias, diuersasque fecerunt; sed dicimus Christum Deum verum natum de Deo Patre, sine ullo initio temporis, eundemque hominem verum, natum de homine matre, certa plenitudine temporis, nec eius humanitatem, quæ minor est Patre, minueret aliquid eius Diuinitatem, quæ æqualis est Patri: hoc autem utrumque unus est Christus, cui & secundum Deum verissime dixit: Ego & Pater unum sumus, & secundum hominem verissime dixit: Pater maior me est; Qui ergo hunc fecit ex semine David hominem iustum, qui numquam esset iniustus sine ullo merito præcedentis voluntatis eius ipse ex iniustis facit iustos, sine ullo merito præcedentis voluntatis, ipsorum, ut ille caput, hi membra sint eius. Qui ergo fecit illum hominem sine ullis, eius præcedentibus meritis, nullum, quod ei dimitteretur, vel origine trahere, vel voluntate perpetrare peccatum, ipse nullis eorum præcedentibus meritis facit credentes in eum, quibus dimittat omne peccatum. Qui fecit illum talem, ut numquam habuerit, habiturusque sit voluntatem malam, ipse fecit in membris eius ex mala voluntate bonam. Et illum ergo, & nos prædestinauit, quia & in illo, ut esset caput nostrum, & in nobis, ut eius corpus essemus non præcursura merita nostra, sed opera sua futura præscinit. Qui legunt hæc si intelligunt agant Deo gratias; qui autem non intelligunt, orent, ut eorum ille sit doctor interior, à cuius facie est scientia, & intellectus. Qui vero errare se existimant, etiam atque etiam diligenter, quæ sunt dicta considerent, ne fortassis ipsi errent. Ego autem cum per eos, qui meos labores legunt, non solum doctior, verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnosco & hoc per Ecclesiæ Doctores maxime expecto si, & in ipsorum manus venit, dignenturque nosse quod scribo.

INDEX NOTABILIVM.

Primus Numerus Paginam indicat, Secundus Columnam.

- A**ccidens cur possit esse superna-
turale nō substantia p. 321. c. 1.
- Actionē in distās negāt aliqui 185. 1.
- Actio meritoria de condigno mensu-
ratur iuxta mensuram gratiæ, non
verò iuxta conatum liberi arbi-
trij 335. 2.
- Actionis principia in Deo, quæ, &
quot. 561. 1.
- Actus Diuini intellectus, vel volunta-
tis nunquam habent esse, vel intel-
liguntur vt futura. 465. 1.
- Actus quo deducitur conclusio ex
præmissis de fide differt ab actu fi-
dei. 16. 2.
- Actus fidei, & charitatis quare sint su-
pernaturales etiam quò ad substan-
tiam, Theologici verò quò ad mo-
dum solum. 60. 1.
- Actus liber Dei non addit perfectio-
nem intrinsecam, quæ potuit non
inesse Deo iuxta Caetanum. 542. 2.
- non de nominationem extrinsecā
iuxta Aureolū 543. 1. nō est necessa-
rius secundum se, liber verò secun-
dum terminationem. 544. 1. quo-
modo terminetur ad hoc potius ob-
iectum, quàm ad illud. 550. 2.
- Adam an viderit Diu. essentia 376. 2.
- Adultus potest dici causa suæ repro-
bationis. 793. 1.
- Æqualitas meritorum in Beatis non
arguitur per parabolam dena-
rij. 329. 1.
- Æqualitas, & inæqualitas visionis
vnde sit. 332. 2.
- Æternitas, immutabilitas sunt idem
222. 1. opinio Aureoli de ea ibid.
est duratio esse Diuini. 223. 2. non
ita se habet ad esse Dei vt tempus
ad motum. 224. 2. nō cōuenit Deo
ratione entitatis vt inensurabilis
ibid. eius permanentia cum aliqua
successione cōcipitur. 228. 1. quàm
benè explicatur à S. P. & à Plato-
ne. 231. 1. non est maior per coe-
xistentiā maioris durationis 233. 1.
secundum modum competit crea-
turis 236. 1. nec habet, nec habere
potest prius, ac posterius 236. 2.
participata per S. P. est eū. 245. 1.
Dei potuit assumi ad mensuranda
permanentia. 234. 2. æternitati
Dei non est essentialis negatio mē-
suræ. ibid. Dei est independens ab
aliquo actuali, siue potētiali 229. 1.
- Æuiternum est commensuratio æui.
246. 1. quomodo mēsuratur. 246. 2.
- Æuum non habet prius, & poster us,
sed potest habere 236. 2. propriè
vnum est, sumptum autem pro sæ-
culo plura. 245. 1. non est mensu-
ra alterius. 246. 1. quomodo men-
suratur à nobis. 247. 1. Angelicum
est vniforme. 223. 2.
- Agar figura Philosophiæ. 131.
- Agens nō sēper est præsens, ac proxi-
mū operi. 185. 1. particulare cōfor-
matur necessariò vniuersali. 569. 2.
- Aluarez ponit in Deo voluntatem si-
gni,

- gni, non beneplaciti de salute omnium. 579. 1.
- Ambrosij Catharini sententia de electione ad gloriam retunditur. 743. 1.
- Amentes gratia habituali cum fide, habituali possunt beatificari. 3. 1.
- Amores duo fecerunt sibi duas ciuitates. 769.
- Anacoreta si esset beatior Fundatore non tamen propterea videret plura obiecta creata. 352. 1.
- Analoga quaedam dicuntur proprie de Deo. 125. 2.
- Ancillae Theologiae sunt aliae scientiae. 62. 2.
- Angelus si reproduceretur haberet successionem mediatam. 241. 2. potest durare minus altero extrinsece. 241. 1. potest cognoscere Deum naturaliter per speciem sibi connaturalem. 301. 2. quomodo cognoscat per cognitiones alterius. 353. 1. eius annihilatio dicit negationem influxus praecedentis. 241. 2. ei idem est esse, fuisse, & fore. 241. 1. eius operatio libera, quae definit mensuratur tempore discreto. 243. 2. & si habeat aeuum intrinsece indiuisibile, non tamen habet posse coexistere infinitae durationi. 243. 1. superior, & inferior differunt specie. 303. 1.
- Angeli perfectius habent imaginem Dei. 156. 2. quomodo mortui sunt & mori potuerunt. 218. 1. viderunt creaturas in Verbo. 339. 1. quomodo desiderant in Deum prospicere. 270. 1.
- Aia credita est a Priscillianistis pars Diuinae substantiae. 128. 1. eam in-
- fundi in corpora ad penam scelerum tenuit Origenes 662. 1. ea praecipue facit hominem ad imaginem Dei 153. 2. quodammodo est omnia, 418. 2.
- Anima Christi quomodo Deum non comprehendat. 262. 1.
- Anomæorum error de comprehensione Dei. 261. 2. 297. 1. dicebant quamuis intellectualem naturam, ex se Beatam, & non egentem lumine gloriae ad videndum Deum ibid.
- Antropomorphytae qui fuerint. 114. Deum dicebant corporeum. 287. 2.
- Apollinatis dicebat Christum non habuisse animam rationalem. 53. 2.
- Appetitus visionis Dei qualis. 267. 2.
- Archangelus Michael quomodo nesciebat voluntatem Dei circa libertatem Iudaeorum a captiuitate. 360. 1.
- Argumentatio ex causalitate prima, est inter demonstratiuas. 107. 2. sic ea ex motu. ibid. contra articulos fidei an possit euidenter solui. 81. 2.
- Argumentationes demonstratiuae de existentia Dei. 108. 1.
- Aristoteles docuit Deum non posse partim cognosci, partim non ut simplicissimum. 297. 1. egit aliquando contra se ipsum. 23. 2. usus est argumentis quibus utitur D. Thomas ad probandam Dei existentiam. 101. 2. dixit Deum esse solum in Caelo. 179. 1. quomodo dixit intellectum cognoscentem priuationes debere esse potentiam. 446. 2.
- Armeni negant visionem claram Dei. 266. 1.
- Arriani dicebant Christum non habere animam rationalem. 53. 2.

Arrius quare damnatus. 320. 1.
 Artes liberales inseruiunt cognitioni
 Sacrae Scripturae. 13. 1.
 Articuli fidei non sunt conclusiones,
 sed principia. 16. 2.
 Arx est Theologia. 62. 2.
 Assensus reuelationi potest fieri per
 discursum. 34. 1. pendens ex pre-
 missis ut à ratione formalis certior
 est eo aliarum scientiarum, et si vna
 premissarum sit naturaliter nota. 51. 2.
 Athæi nullum habent argumentum
 ad negandum Deum. 101. 1.
 Attributa negativa non potuerunt de-
 esse Deo. 551. 1.
 Auctores ponentes principia S. Tho-
 mæ pugnancia cum scientia me-
 dia. 515. 1.
 Auerrois error circa cognitionem
 Dei. 419. 2.
 Sanctus Pater Augustinus vidit Diui-
 nam Essentiam. 377. 2. quomodo
 negauerit scientiam futurorum con-
 ditionatorum. 482. 1. ponit volun-
 tatem Dei antecedentem, ac bene-
 placitum de salute omnium, ac ineffi-
 cacem. 578. 1. quid intendat in li-
 bris de dono perseuerantiae, & de
 prædestinatione Sanctorum. 617.
 1. quam laudatus à S. Celestino PP.
 pro eis. ibid. quomodo docuerit
 gratiam dari ante præuisa merita,
 & venire de occultis meritis. 671.
 2. quam sequutus in sententia de
 initio salutis nostrae. 666. 1. quam
 aestimatus in materia de gratia, &
 prædestinatione. 713. 1. quam se-
 quutus in sententia de visione cre-
 aturarum in Verbo. 343. 1. quo-
 modo dixit cogitationes Beatorum
 volubiles. 369. 2. in quo posuit ef-

ficaciam Diuinæ voluntatis. 587. 2.
 explicando sex dies creationis per
 cognitiones angelicas creaturarum
 in Verbo, & in se ipsis non posuit
 sex cognitiones, sed vnam diuersi-
 modè vocatam. 342. 2. quid sen-
 serit de electione Iacob iuuenis, &
 quid senex. 699. 1. in elevatione
 oculi corporei ad videndum Deum
 problematicè loquutus est. 295. 1.
 cognouit scientiam mediam ei pro-
 positam à S. Prospero, & Hilario
 eam impugnantibus. 498. 1. &
 501. 1. eam reprobauit. 502. 2. quid
 intellexit nomine prædefinitionis.
 502. 2. & 504. & 505. agnouit præ-
 destinationem, non scientiam me-
 diam in verbis Euang. *veh tibi Co-
 rozaim.* 507. 1. reprobauit scientiam
 mediam quò ad abulum, & quò ad
 substantiam. 511. 2. habet tria
 principia, quæ componi nequeunt
 cum scientia media. 513. 2. negat
 spatia imaginaria. 203. 1. eius an-
 xietas in quaerendo Deo, puritas in
 amando. 143. 1. laudat suam me-
 moriam. 143. 2. in Theologia se-
 quutus ab omnibus. 71. sensit The-
 ologiam debere versari circa a-
 orem Dei. 40. 1. implicite dicit The-
 ologiam speculatiuam, 42. 1. per-
 sonam non errorem Tertuliani,
 quod Deum corpus dixerit, excusat
 119. 1. eius sententiae de electione
 ad gloriam ante præuisa merita. 714. 2.
 Augustini de Roma error circa com-
 præhensionem Dei ab anima Chri-
 sti. 261. 1.
 Augustini Eugubini error circa im-
 mensitatem Dei. 180. 2.
 Aureoli opinio de æternitate. 222. 2.
 229. 1. Bap-

B

Baptismus in re non est simpliciter
necessarius ad salutem. 3. 2.

Beatitudo alia est obiectiua, alia for-
malis; prima est sūmū bonū, secun-
da participatio sūmi boni. 331. 2.

Beati, etsi nō videant omnes crea-
turas in Deo, vident tamen totum
Deum quo ad prædicata formalia.

349. 1. ex vi visionis vident aliquas
creaturas. 357. 2. per Durandum
vident omnes creaturas possibiles
quò ad quidditatem, nullam quò
ad existentiam ex vi visionis, 359.

1. per Scotum possunt videre Essen-
tiam Diuinam sine Personis cōtra
S. P. 363. 1. si vident orationes fi-
delium in Verbo non possunt vide-
re eas successiue. 367. 1. quomodo

videant in habitu omnia, quæ vi-
dent in Verbo. ibid. non sciunt cer-
tò se esse exaudiēdos in intercessio-
nibus. 369. 1. quomodo per S. P.
habeāt cogitationes volubiles ibid
etsi orationes Fidelium non cogno-
scerent adhuc sunt orandi. 370. 1.
neque ut nominare Deum nomine
significante cōpræhensiuē. 397. 1.
vidēt creaturas in Verbo tamquam
in Idea. 343. 2.

Beatus non est alio beatior essentiali-
ter 377. 1. habet omnia bona non
simpliciter, sed ad beatitudinem.
secundū statum suum requisita.
358. 2.

Beguardorum, & Beguinarum error
de visione beata. 297. 1.

Bellomontanus quid senserit de
notitia Dei. 98. 1. eius doctrina
refellitur. 103. 2. aperit viā athe-
ismo. 104. 1.

S. Benedictus an viderit Divinam es-
sentiam. 377. 1.

S. Bernardus dicit Baptismum non ef-
se semper necessarium ad salutem.

3. 2. damnauit ut hereticum in Ma-
nichæis posse viribus naturæ acqi-
ri euidētem cognitionem articu-
lorum fidei. 18. 2.

Blasphemans actu non semper est in-
fidelis. 56. 1.

S. Bonauentura tripliciter considerat
intellectum. 42. 2.

Bonum, & perfectum sunt idē. 159. 2.

Bonum per essentiam est duplici mo-
do. 160. 1.

Bonum naturale esse effectum præde-
stinationis non est certum. 659. 1.

Bonū immutabile est solus Deus. 217.

C

Cælestinus Papa quid scripserit
in epistola decretali pro Prospe-
ro, & Hylario 617. 2. quæstiones
profundiores nec cōtemnit, neque
necessarias habet 618. 2.

Caietanus docet Beatos omnia vide-
re in Verbo Increato. 277. 2. quo-
modo explicauit Theologiam esse
practicam, & speculatiuam. 38. 1.
negat simplicitatem esse prefectio-
nem simpliciter simplicem. 146. 1.

Cælum quomodo sedes Dei. 180. 2.

Calujnus dixit Theologos Christum
velasse. 13. 2. quomodo posuit Deū
causam peccati, & ei opponatur
sententia negans scientiam me-
diam. 530. 1.

Caluinistæ docebant electionem ad
gloriam tollere libertatem. 679. 2.

Capreolus dixit Theologiam simpli-
citer

aliter speculatiuam, practicam secundum quid. 39. 2.
 Cassianus supponit scientiam mediam. 498. 1.
 Catholicus excludit omnem dubitationem ab actu. 52. 1.
 Causa libera quomodo possit esse indifferens, & determinata ad effectum. 468. 1.
 Causa voluntatis Dei non datur. 564.
 voluntatis nostrae quae. 565. 1.
 Causalitas diuersa meriti, & finis. quae sit. 684. 1.
 Causae efficientes non habent processum in infinitum. 108. 1.
 Certitudo quid importet, & vnde deriuetur. 47. 1. potest, & non potest esse maior in conclusione, quam in praemissis. 52. 1. obiecti futurorum conditionatorum quomodo sumatur. 482. 1. eius inaequalitas quandonam variat scientias. 35. 2.
 Christus vt homo est nostrae praedestinationis exemplar. 708. 1. quomodo diligit nos, vt ipse a Patre diligitur. ibid. ipse est causa meritoria, exemplaris, & finalis nostrae praedestinationis. 750. 1. ipse vsus est argumentis 82. si dicatur quod non sit risibilis quomodo non est contra fidem 53. 1. ipse vt Deus, & homo, & Ecclesia dicuntur obiectum Theologiae. 95. 2. non fuit praedestinatus nisi post originale peccatum. 771. 1. ipsum habere duas naturas, & voluntates definiuit Conc. Later. 535. 1. eum negare est excusabile magis quam negare Deum. 105. 1.
 S. Chrysostomus quare dictus sit ab

aliquibus negasse gratiam praeuenientem. 602. 1. non sentit cum Massiliensib⁹ de iustificationis nostrae initio, etsi fuerit Magister Cassiani. 524. 1.
 Coexistentia realis rerum cum aeternitate non est ratio, qua futurum contingens cognoscatur a Deo. 470. 2.
 Cognitio de Deo quotuplex sit. 2. 1. supernaturalis de Deo quomodo sumatur ibid. finis de lege ordinaria debet praecedere Beatificationem. 3. 1. reiper causam quotuplex sit. 14. 2. euidens non est absolute de ratione scientiae. 15. 1. euidens articulorum fidei non potest acquiri viribus naturae. 18. 2. ad hoc vt sit practica quid requirat. 38. 1. est similitudo rei cognitae. 277. 2. matutina, & vespertina quae sit. 339. 1. creaturae non est necessaria ad distinguendum eam a Creatore. 339. 2.
 Comentariorum in epist. S. Pauli quae circumferuntur sub nomine S. Ambrosij non sunt eius. 693. 2.
 Compositio quotuplex sit. 120. 1. realis ex essentia, & subsistentia non datur in Deo. 121. 1. ex subiecto, & accidente metaphisico datur in Deo. 122. 1. Metaphisica etsi habeat extrema realia non est realis. 123. 2.
 Comprehensio per Nominales quotuplex 252. 1. requirit discretionem partium contra Vasquez. 258. 2.
 Conceptus de essentia Dei non est conceptus intellectionis per se subsistentis, iuxta communem sententiam. 412. 1. est tamen probabilissimum, quod constituatur per intellectionem. 414.

- Concilium Lateranense quid defini-
rit de incompræhensibilitate Dei.
361. 2. definiuit dari in Christo
duas naturas, ac voluntates. 535. 1.
Conclusiones deductæ ex præmissis de
fide non sunt de fide, sed scienti-
ficæ. 17. 2. 35. 1.
Conclusio non est Theologica, nisi
sit ex altera saltem præmissarum,
de fide. 36. 1. de fide non deducitur
ex conclusione naturali. 55. 1. ex
vna de fide, & altera naturaliter
evidenti non censetur de fide. 52. 1.
Concordia nostræ libertatis cum di-
uinis decretis, in quo consistat. 14. 2.
Concursus essentia Diuinæ ad visio-
nem Beatificam non est necessarius.
275. 1. per Scotum est mediatus.
ibid. specialis Dei quid ponat in
Beato. 351. 2.
Conditiones effectuum prædestina-
tionis quæ sint. 633. 1.
Coniectura vnde dicta. 105. 2. com-
munis est ad probabiles, & demon-
stratiuas. ibid.
Consensus vnanimis Ecclesiæ est om-
nino infallibilis. 79. 2. sic etiā San-
ctorum Patrum, & omnium Doc-
torum Ecclesiæ. 80. 2. omniū Doc-
torum Scholasticorum non est in-
fallibilis. 81. 1.
Continentia quotuplex. 140. 2. emi-
nentialis quid requirat. 141. 1.
Contradictoriorum vnum debet esse
determinatè verum, non & alte-
rum determinatè falsum. 495. 1.
Conuersio conditionata Tyrriorum,
& peruersio conditionata Coroz-
itarum non saluatur per velle, &
nolle ipsorum. 520. 2.
Corporis nomine quid veniat. 115. 1.
Corpus necessariò est diuisibile. 116.
2. quomodo sit ad similitudinem
Dei. 148.
Creatura non potest esse beata ex se.
318. 1. habet verius esse in Deo,
quàm in propria natura. 145. 1.
in Deo est creatrix essentia. ibid.
non potest eleuari ad comprehen-
sionem Dei. 262. 1. quomodo ha-
bet naturalem appetitum ad visio-
nem Dei. 267. 2. vna voluta est à
Deo propter aliam. 565. 2. ei po-
test concedi vbiquitas. 212. 2.
Creaturæ videntur in Verbo secundū
proprias rationes contra Vasquez
339. 1. videntur in eo tamquam in
idea. 343. 2. per aduersarios quo-
modo videantur in Deo. 353. 2.
non habent præsentiam realem in
se ipsis ab æterno, sed obiectiuam.
473. 2. omnes fatentur se non esse
Deum. 143. nobilius sunt in Deo,
quàm formæ in materia. 144. 2.
quot modis dicantur similes Deo.
148. 150. 1. præter hominem ha-
bent solum vestigium Dei. 156. 2.
spirituales quomodo mensurentur
æuo, & tempore. 236. 2. quare po-
tius videantur istæ, quàm illæ in
Verbo, & eius idea. 346. 1. 354. 1.
aliquæ, sed non omnes ex vi visio-
nis videntur. 357. 2.
Creatio non includit rigorosam mu-
tationem. 186. 2. 219. 1.
- D**
- S. **D**amasceus quam præfinitionē
negat. 523. 2. quomodo ap-
pellauit notitiam Dei. 98. 2.
Decretum Dei est causa cognoscendi
futura

futura contingentia. 470. 1.
 Decretum in Deo potest esse sine mu-
 tatione physica in creaturis. 492. 1.
 Decretum generale Dei concurrendi
 indifferenter cum causis secundis li-
 beris admittere Massilienses sicut
 nunc Molinistae. 500. 2. de futuris
 quomplex, & quale. 483. 1. condi-
 tionatum ex parte obiecti, & ab-
 solutum, vel conditionatum ex par-
 te actus quodnam sit. 484. 1. ali-
 quid faciendi quomplex, & qua-
 le. 485. 1. praedeterminans non tollit
 libertatem potentiae anteceden-
 tis. 525. 1. quam necessariam
 conjunctionem habeat cum con-
 sentu. 525. 2. Dei in ordine ad fu-
 turum conditionatum contingens
 potest se habere, vt conditio, &
 non. 528. 1. praedeterminatum quomodo
 admittere Cassianus, & Augustus.
 498. 2. a Deo quomodo potest va-
 riari. 585. 2.
 Decreta conditionata ex parte obiec-
 ti, & absoluta ex parte actus quo-
 modo ab alijs Theologis fuerint
 admissa. 492. 1. conditionata quo-
 modo non dicant imperfectionem
 in Deo. 493. 1. Dei absoluta ex
 parte actus conditionata ex parte
 obiecti admittuntur etiam ab ali-
 quibus Patribus Societatis. 486. 1.
 probantur ex Scriptura, & ratio-
 nibus. 486. 2.
 Defuncti an adsint nostris rebz. 376. 2.
 Denarius Evangelicus exponitur a
 S. P. Aug. 326. ab alijs multipli-
 citer. 328. 1.
 Denominatio realis potest esse formae
 quin de sit aliquod ens reale. 548. 2.
 Denominatio aliqua volentis aliquas

creaturas liberè non potest con-
 tingere Deo in tempore. 551. 1.
 Deus potest adultos beatificare sine
 cognitione finis. 3. 1. vt Deus est
 obiectum formale Theologiae. 28. 1.
 67. 1. eum esse trinum, & vnum,
 per Scotum est cognitio practica.
 39. 1. quot modis dicatur obiectum
 Theologiae. 65. 1. non est obiectum
 Theologiae sub aliqua ratione de-
 terminata. 66. 2. est etiam obiectum
 visionis Beatificae, fidei, in d. & sci-
 entiae ipsius Dei, sed sub diuersa
 ratione. 70. 1. etiam si sit obiectum
 infinitum, est tamen limitatum per
 rationem sub qua. 71. 1. eius no-
 men numquam fuit ignotum. 92.
 eius nomen quid significet. 93. 1.
 Deum esse est propositio per se
 nota, sed non nobis. 94. 1. est de-
 monstrabile. 102. 2.
 Deus fuit vniuersaliter ignotus. 94. 2.
 eius nomen semper concipitur per
 Bellomontanum relatè ad vniuer-
 sum. 98. 1. per ipsum non est per
 se notum. 98. 2.
 Dei notitia quomodo appellata ab
 Epicuro, Hieronymo, Damasco-
 no, Nazianzeno. 98. 2. eius exi-
 stentiae notitia quomodo explicata
 a B. Egidio Romano, D. Thoma, &
 R. Moyfi. 102. 1. eum quam malè
 nouerint Philosophi. 99. eum ne-
 gare est minus excusabile quam
 negare Christum. 105. 1. eum esse
 vnum demonstratur. 106. 1. eum
 esse non potest demonstrari a prio-
 ri. 106. 2. eum existere, quia est
 actus purus non est demonstratio a
 priori. 107. 2. demonstratur ab ef-
 fectibus. 108. 1. a gubernio, ordi-
 ne

ne &c. mundi. 110. 2. eius essentia
 quomodo demonstrari possit. 112. 1
 quomodo ipse possit dici corpus.
 114. 118. 1. est de fide eum non
 esse corpus. 115. 2. non est in ali-
 quo predicamento. 124. 1. creditus
 a Petro Abailardo, & ab Americo
 Hæretico essentia omnium rerum.
 128. 1. dupliciter communicat suam
 bonitatem. 160. 1. est ubique per
 suam naturam. 181. 2. quomodo
 per S. Thomam est in rebus, quæ
 imaginari possunt. 196. 2. non est
 in ipacio imaginario extra Cœ-
 lum, & ante mundum nullibi fuit.
 197. 1. dupliciter potest dici extra
 mundum. 200. 1. non potest effu-
 gi. 207. totus est pes, totus oculus,
 totus manus. 209. 1. pluribus mo-
 dis est pluribi. 211. 2. est immuta-
 bilis etiam localiter quando de no-
 uo locus producit. 215. 2. quo-
 modo dicatur mouere se ipsum.
 ibid. quomodo sciat aliqua de no-
 uo sine mutatione, & dicatur pas-
 sus non mutatus in Incarnatione
 Verbi. 216. 2. eum esse incom-
 prehensibilem per Sotum est de fi-
 de. 251. 1. eum quomodo nemo
 viderit. 269. 1. quomodo præstet vi-
 ces speciei impressæ. 276. 1. corpo-
 reus dicebatur ab Antropomor-
 phytis. 287. 2. non potest videri
 oculis corporeis. ibid. videri ne-
 quit ab intellectu creato per sua
 naturalia iuxta D. Thomam. 296.
 1. est de fide. ibid. eum melius co-
 gnoscit, qui fatetur incomprehen-
 sibilem, quam qui putat se com-
 prehendisse. 297. 1. Deus nullo
 modo potest videri sine lumine

gloriæ, vel aliquo dono creato
 supplente eius vices. 313. 2. potest
 per se quidquid per causam secun-
 dam excepta causa vitali. 315. 1.
 non potest supplere vitaliter mu-
 nera luminis gloriæ. 316. 1. per re-
 lationem transcendentalem ad crea-
 turas non dicitur dependens ab eis.
 345. 1. quo ad prædicata forma-
 lia nulli Beato est incognitus, licet
 Beatus non videat aliquas creatu-
 ras. 349. 1. potest supplere con-
 cursu speciei. 351. 1. etsi ca-
 usa æquiua, potest tamen repræ-
 sentare creaturas. 352. 1. quomodo
 per aduersarios representet potius
 has, quam illas creaturas. 354. 1. eum
 neminem posse videre de lege or-
 dinaria est de fide. 372. 1. an visus
 fuerit ab aliquibus in hac vita ex
 privilegio. 373. 1. quotupliciter
 visus in hac vita. 381. 1. aliquibus
 nominibus per S. P. potest a nobis
 nominari. 388. 1. quomodo ineffa-
 bilis, & nominetur. 391. nominari
 non potest a nobis nomine signifi-
 cante adæquatè quidditatem rei.
 396. nec a Beatis potest nomina-
 ri nomine significante comp. e-
 henfiuè. 397. 1. nomen unde dica-
 tur 407. 1. non constituitur in pro-
 pria natura præcisè per id, quod
 ab alijs omnibus distinguitur. 411. 1.
 quomodo cognoscit se ipsum. 419.
 1. dicere eum aliqua extra se intu-
 eri quomodo sacrilegium fit 422. 2.
 quomodo dicatur à D. Hieronymo
 nescire quot nascantur pulices 423. 1.
 quomodo videt creaturas in se 423.
 2. quomodo cognoscit priuationes
 & negationes. 441. 2. quomodo
 cognos-

cognoscit entia rationis. 442. 2. quomodo cognoscit mala culpæ, & pene. 445. 1. quomodo dicatur accipere visionem tenebrarū. 446. 1. quomodo necessario videat futurum contingens sine læsione nostræ libertatis. 452. 2. nō fallitur in cognitione futuri contingentis. 455. 1. quomodo dicatur præscire rem, quia est futura 458. 1. aliter concurret ad opera naturæ aliter ad gratiæ. 461. 2. præmouet qualibet causas ad operandum 462. 1. non cognoscit futura contingētia in se ipsis ante suum decretū 462. 1. non potest videri sublato extrinsecus impedimento secundum ordinem gratiæ, absque vlla specie, vel lumine gloriæ. 298. 2. numquam cognoscit quid sit voliturus. 465. 1. infallibiliter cognoscit futura conditionata secundi, & tertij generis. 479. 1. qua scientia cognoscat futura conditionata. 482. 2. quæ decreta habeat de futuris conditionatis contingentibus. ibid. pactum fecit in Adam de transfusione gratiæ, vel culpæ in posteros. 487. 1. Deus intuitu bonorum operum ex solis viribus naturæ per præscientiam præuisorum ante decretum non dat gratiam. 499. 2. non cognoscit res immediatè in se ipsis, sed in sua essentia tamquam in sua causa. 514. 1. quomodo communicet se ipsum quantum possibile est. 536. 2. vult, & amat se, & sibi identificata necessario necessitate specificationis, & exercitij, alia verò necessitate consequente. 536. 2. quomodo non intelligat omnia

liberè, & liberè omnia velit. 538. 1. quomodo diligat creaturas posibles necessario. 539. 2. quomodo ei possit deesse denominatio vitalis realis intrinseca. 542. 1. ei potuit deesse aliqua entitas realis quin potuerit deesse aliquod ens reale. 548. 2. ei non potuerunt deesse attributa negatiua. 551. 1. quare denominetur modò volens, modò non volens. 552. 1. non habet libertatem contradictionis, sed contrarietatis. ibid. potuit manere suspensus quò ad creationem mundi ab æterno, non quò ad actū volitionis. 553. 1. quomodo non agit ex necessitate naturæ, sed per volitionem. 559. 1. immediatius agit per intellectum, quam per voluntatem. 560. 1. an præter intellectum, & voluntatem habeat aliā potentiam exequutiua ab illis distinctam ad operandum. 560. 2. quomodo volebat, & nolebat immolationem Abrahæ. 571. 1. quomodo vult omnium etiam reproborum salutem. 574. 2. 576. 2. eum concurrere ad actus malos non est inconueniens. 593. 2. eum prædestinasse homines conueniens fuit. 621. 1. quomodo exerceat misericordiam, & iudiciū. 676. quomodo in electione hominum humano vitio non vincitur. 715. 2. Deitatem aliquam Philosophi nouerunt. 100. 2. Differentia inter visionem vnius personæ Diuinæ sine alia in Beatis, & communicationem vnius personæ sine altera in vnione hypostatica. 365. 2.

Dilectio sui non est necesse quod præ-
 cipiatur. 62. 2.
 Discretio partium requiritur in com-
 prehensione. 258.
 Dispositio aliqua supernaturalis est
 necessaria ad elevationem intelle-
 ctus ad videndum Deum. 311. 2.
 Disputatio quomodo definitur. 9. 1.
 Distinctio realis inter prædicata Di-
 uina est erronea. 131. 2. virtualis
 est de mente S. P. 32. 2.
 Doctrina aliqua revelata semper fuit
 necessaria viatoribus. 3. 1. sufficit
 ad salutem ex parte intellectus. 4. 1.
 SS. Augustini, & Thomæ quam ac-
 cepta in materia de gratia, & præ-
 destinatione. 478. 1.
 Dona Spiritus Sancti intellectualia
 necessaria sunt ad salutem. 4. 2.
 nulla præsciuntur, quæ non præ-
 destinentur. 509. 1.
 Donare, & prædestinare per S. P. idem
 sunt. 508. 2.
 Donum intellectus quid faciat. 19. 1.
 Dubia S. Prosperi S. P. proposita pro
 pacandis Massiliensibus. 614. 1.
 Dubitatio circa articulos fidei non
 est propter incertitudinem rei, sed
 propter debilitatem intellectus. 50. 2.
 Durandus ponit tres habitus in The-
 ologia specie distinctos. 30. 1. 39. 1.
 docens Deum posse videri secun-
 dum ordinem gratiæ sublato im-
 pedimento extrinsecus absque lu-
 mine gloriæ malè a Vatquez dici-
 tur coincidere cum errore Beguar-
 dorum, & Beguinarum. 297. 2.
 Duratio Dei est maior quacumque
 alia. 227. 2. non omnis est decur-
 sus ante, & post. 228. 2. non ha-
 bet innouationem, ac veteratio-

nem. 237. 1.
 S. Dyonisius quomodo neget in Deo
 esse sapientiā, bonitatē, &c. 402. 2.

E

Ecclesia an simpliciter stare possit
 sine scientia Theologica. 6. 2.
 Ecclesiæ communis consensus est om-
 nino infallibilis. 79. 2.
 Effectus integer prædestinationis nõ
 cadit sub merito. 668. 1. causæ ef-
 ficientis assimilatur agenti quò ad
 naturam, & quò ad rationem
 idealem. 158. 1. prædestinationis
 qui sint. 630. 1. reprobationis qui
 sint. 803. 1.
 Efficacia Diuinæ voluntatis, & præ-
 destinationis aduū liberorum quo-
 modo explicetur a Thomistis, & a
 Patribus Societatis. 587. 1. Diui-
 næ prædestinationis accipienda
 est non solum in ordine ad assequi-
 tionem finis, sed etiam ad medio-
 rum, 626. 2.
 B. Egidius Romanus quomodo expli-
 cauit Deum esse notum esse. 102. 1.
 sentit Theologiam esse nec practi-
 cam, nec speculatiuam, sed affec-
 tiuam. 39. 1.
 Electio fidelium duplex est æterna, &
 in tempore. 701. 1. Iudæ qualis.
 700. 1. ante præuisa merita ne-
 gabant Massilienses. 613. 2. quo-
 modo fundata est in meritis Christi
 ante præuisionem eorum. 690. 1.
 est ante præuisa merita. 686. 1. quo-
 modo fiat propter perseuerantiam
 meritorum. 729. 2. supponit præ-
 uisionem prædestinatorum quò ad
 esse naturale. 795. 2.

Enoch

Enoch scripsit libros Theologiæ. 6.2.
 Ens Diuinum quadrupliciter sumptū
 dicitur obiectum Theolog. 66. 1.
 Enti tria conueniunt modus species,
 ordo. 137. 2.
 Entia rationis quomodo non sunt
 scibilia. 443. 2. si dantur cognos-
 cuntur à Deo per ordinem ad intel-
 lectum nostrum, non ad suū. 442. 2.
 Epistolæ S. Hilarij quæstiones pro-
 positæ Sancto Patri. 615. 1.
 Erasmus Theologiam arguit temeri-
 tatis, & curiositatis. 13. 2.
 Error Augustini de Roma circa com-
 prehensionem Dei ab anima Chri-
 sti. 261. Manicheorum de existē-
 tia Dei. 179. 2. Vuclephi de
 scientia Diuina futurorum contin-
 gentium. 452. 2. eiusdem dicentis
 Deum necessariò velle, quæ vult,
 nec posse alia, quàm quæ facit. 557.
 1. Armenorum de visione clara
 Dei. 266. 1. Arrij de Christo. 53.
 2. Auerrois de cognitione Dei. 419.
 2. Maximini Arriani de filio Dei
 visibili. 162. 1. Faustini Rhegien-
 sis de prædestinatione. 713. 1. Lu-
 theri de Theologia. 13. 2. Noua-
 tianorum de Spiritu Sancto. 118.
 2. Tertulliani de secundis nuptijs.
 114. Origenis de prædestinatione.
 661. 2. Petri Abailardi de Spiri-
 tu Sancto, & de Deo. 128. 1. Pe-
 lagij de cognitione scientiæ reue-
 latæ pro salute. 3. 2. Vadianorum.
 117. 2. 114. Theodoreti de ima-
 gine Dei. 155. 1. Erasmi de The-
 ologia. 13. 2. Eugubini circa im-
 mensitatē Dei. 180. 2. Beguardo-
 rum, & Beguinarum de visione
 Beata creaturarum. 297. 1. Calui-

uini de Theologia. 13. 2. de elec-
 tione ad gloriam. 679. 2. de Deo.
 530. 1. Massiliensium. 499. 2.
 613. 1. Melanctonis circa decre-
 tum Dei, & nostram libertatem.
 514. 2. de electione ad gloriam.
 746. 1. 718. 2. de prædestinatio-
 ne. 613. 1. 477. 1. Cassiani de
 initio nostræ salutis. 663. 2. 913.
 1. 598. Pelagianorum, ac Semi-
 pelagianorum de præscientia fu-
 turorum. 506. 1. de merito gloriæ.
 679. 2. de initio nostræ salutis. 663.
 2. 913. 1. 598. 2. Priscillianista-
 rum de prædestinatione. 661. 1. de
 anima. 128. Eunomij, de incom-
 prehensibilitate Dei. 261. 2.
 Errores contra Theologiam. 13. 2.
 circa immensitatem Dei. 179. 2.
 Esau exclusus fuit non solum à tem-
 porali hæreditate, sed etiam à Re-
 gno Cœlorum. 297. 1. reproba-
 tus fuit cum causa. ibid.
 Esse, ac posse in æternis est idem. 107.
 1. naturale non est effectus præde-
 stinationis. 617. 1.
 Essentia Diuina non gerit munus spe-
 ciei intelligibilis informando, sed
 assistendo. 311. 1. quomodo in
 Deo identificetur cum sapientia.
 134. 1. est ipsa idea. 344. 1. est ens
 absolutum, & respectuum. ibid.
 quomodo dicatur speculum volun-
 tarium. 348. 1. quomodo dicatur
 infinita. 416. 1. quomodo demon-
 strari possit. 112.
 Euidencia propter certitudinem ex
 notitia obiecti cogentis ad firmi-
 ter adhærendum requiritur so-
 lum in scientijs naturalibus. 20. 2.
 Eunomij error de incomprehensibi-
 litate

hitate Dei. 261. 2.
 Excæcatio est effectus reprobationis. 804. 1.
 Exempla Sæctorum Patrum, quod ex gubernatione mundi demonstratiue arguitur Dei existentia. 111. 2.
 Existentia nullius rei à priori euidenter demonstrari potest. 100. 1.
 Dei quomodo ab Aristotele, & Dico Thoma probata. 101. 2. eius notitia solum probabilis quid mali pareret. 104. 2. Diuinæ demonstrationis à posteriori. 110. 2. datur cognitio demonstratiua, etsi habeatur etiam per fidem. 111. 2. identificatur, & est de conceptu formali essentia. 112. 2.
 Expositiones voluntatis Diuinæ a S. P. traditæ contra Molinā, & Vasquez retinendæ sunt. 576. 1.
 Expositiones scripturarum, vide textus.
F
 Fæmina etiam est ad imaginem Dei. 154. 2.
 Fatigatio conuenit cuiusque uiuenti. 116. 2.
 Fausti Rhegiensis libelli de prædeterminatione damnati. 713. 1.
 Ferrariensis opinio de æternitate. 222. 2.
 Fides magis necessaria est ad salutem quam baptisimus. 3. 2. eam, qui amittit non potest habere assensum. Theologicum scilicet ex principiis fidei. 26. 1. eius mysteria habent euidentiam credibilitatis. 82. 1. infusa in comprehensore esset illi supernaturalis. 324. 1.

Filius Dei, & Spiritus Sanctus etsi accipiant bonitatem à Patre, cur tamen non dicantur boni per participationem. 162. 1. Imago Dei non ad imaginem dicitur. 149. 152. 2. à Maximino Arriano dicebatur secundum naturam suam visibilis oculis corporeis. 288. 1.
 Finis in prædeterminatione se habet extrinsece, & intrinsece. 638. 2.
 Finis, & meriti causalitas diuersa. 684. 1.
 Finitas multipliciter sumitur. 174. 1.
 Forma de se ut abstrahit à materia est infinita. 168. 1. repræsentans Essentiam Diuinam non est necessesse quod sit suum esse. 282. 1. spiritualis potest recipi in subiecto materiali. 290. 2. non omnis requirit dispositionem. 310. 2.
 Fortè, & forsitan in scripturis non significat dubitationem in Deo, sed difficultatem, vel libertatem in creatis. 481. 2.
 Fumus vestigium est ignis, non imago. 151. 1.
 Futurum contingens absolutum habet determinatam veritatem. 450. 1. quomodo potest dici causa præscientiæ Dei. 457. 2. quomodo possit non esse absque quod Deus fallatur. 455. 1. non cognoscitur à Deo ratione coexistentiæ realis rerum cum æternitate. 470. 2. futurum sine decreto Dei positiuo, vel permissiuo est impossibile. 490. 2.
 Futura contingentia absoluta, quomodo cognoscantur à Deo. 461. 1. pendentia à decreto Dei libero independentem à nostro arbitrio cognoscuntur ex vi talis decreti infalli-

fallibiliter. 465. 2. quæ autem pendent à nostra libertate, quomodo. 466. 1. conditionata triplicis generis sunt. 478. 1. conditionata, quomodo certitudinem obiecti habeant. 482. 1. qua scientia cognoscantur a Deo, ibid. ubi habeant suum esse, & quale. 483. 1. Futuritio rerum est denominatio extrinseca sumpta à præparatione, ordine, & determinatione causarum. 514. 2.

G

Glorificatio est effectus prædestinationis. 637. 1. appellatur etiam gratia. 639. 1. Gloria quomodo vocetur gratia. 701. 1. datur adultis, ut merces; at infantibus datur ut hereditas 731. 2. Gradus intensio in Divinis sine fundamento ponitur. 253. 2. si aliquis lateret videntem lateret ipse Deus ibid. intellectivus a volitivo non est separabilis. 535. 2. sensitivus non datur sine appetitivo. 536. 1. Gratia habitualis sufficit amentibus, & infantibus, ut beatificentur. 3. 1. sanctificans, quomodo fuit connaturalis humanitati Christi. 324. 1. habitualis non reddebat Christum Filium adoptivum Dei, quia erat Filius naturalis. 549. 1. collata Adamo in statu innocentie potuit non perdere ex meritis Christi. 636. 1. per culpam amissa est eadem specie cum reparata. ibid. ipsa, & liberum arbitrium non influunt partialiter in actus supernaturales. 614. 2. quomodo sit libe-

ra, & vitalis. 656. 2. eam non esse necessariam ad vitam æternam male sensit Pelagius. 662. 2. præveniens non tollit libertatem. 670. 1. supponit naturam, non tamen omne naturale, immò potest precedere naturam. 681. 1. eius, & prædestinationis discrimen. 496. 1. Gregorius Nazianzenus ait ex gubernio cognosci Deum, ut ex cithara citharedus cognoscitur. 110. 2. Gregorij Ariminensis opinio de reprobatione ante prævisa demerita potest saluari, nec sapit Calvinismum. 794. 1. dixit Theologiam aggregationem multorum habituum. 17.

H

Habitus quo deducitur conclusio ex præmissis de fide proprie appellatur Theologia. 17. 2. specificatur à ratione formali sub qua, non quæ 70. 2. Fidei quomodo potuerit stare cum actu visionis claræ. 385. 2. naturalis in quo differat à supernaturali. 309. 2. Hæresis, vide error. Hæretici contra præscientiam Dei de futuris contingentibus absolutis. 450. 1. studentes Theologiæ non acquirunt eundem habitum, quem Catholici etiam si termini sint idē. 26. 1. eorum dicta non omnia sunt hæreses. 794. 1. non possunt habere assensum Theologicam, scilicet ex principiis fidei Divinæ. 26. 1. quando tales sunt amittunt Theologiam. 392. Hæreticæ propositiones, quæ sunt, & quæ erronæ. 32. 2.

P.

P. Henrici insipientia in dicendo Cal-
uinisticam opinionem P. Gregorij
Ariminensis de reprobatione ante
præiudicia demerita. 704. 2.

Hierusalem, verè quatuor conti-
net sensus. 86. 1.

S. Hilarij quæstiones S. P. A. propo-
nitæ. 615. 1.

Homo ad imaginē Dei non imago di-
citur. 70. 2. magis quā femina. 155.

habet etiam imaginem Sanctissimæ
Trinitatis. 157. 1. viribus naturæ

non potest petere, quæ pertinent
ad salutem contra Massilienses.

499. 2. de condigno, & de congruo
non meritis est alteri prædestina-

tionem. 753. 2. exterior, & inte-
rior, qui sit. 148.

Honorandum esse Deū, & apud Phi-
losophos est certum. 101. 1.

Idea Diuina est ipsa Diuina essen-
tia. 344. 1.

Ideæ Diuinæ quomodo appellentur
à S. P. N. A. 437. 2.

Idea non importat relationem ratio-
nis, sed realem. 344. 2.

Iesus est verius prædestinationis ex-
emplum. 807.

Imago Dei perfectius reperitur in
Angelis. 156. 2. triplex in homi-
ne est. 155. 2. ea, & similitudo dif-
ferunt. 149. 150. 1. non dicit re-

lationem æquiparantiæ, ibid. ea,
& vestigium in quo differunt. 151.

1. 153. 2. Dei est tam in mare,
quā in fœmina. 155. 1. tam in

iustis, quā in peccatoribus. ibid.

Immensitas Dei etiam à Gentilibus

agnita fuit. 180. 1. postulat vt pos-
sit replere omnia, non vt repleat

actu. 194. 2. distinguitur ab vbi-
quitate creaturæ. 213. 1. vt est ra-

tio præsentia dupliciter accipitur.
194. 1. Dei colligitur etiam ex

operatione vniuersali Dei. 182. 1.
non tamen formaliter. 184. 2. &

ex immutabilitate. 186. 1. quomo-
do declaratur à S. P. 182. 2.

Immutabilitas Dei vnde desumenda.
583. 1. accipitur etiam pro æter-

nitate. 222. 1. est verum esse. 214.

Incomprehensibilitas Dei est de fide,
& quomodo. 251. 1. quomodo ex-

plicetur. ibid. potest cohærere
cum possibilitate infiniti cathego-

rematici contra Thomistas. 258. 1.
quomodo. 264.

Inæqualitas visionis vnde oria-
tur. 348. 2.

Indifferentia voluntatis vnde varia-
tur. 546. 1.

Indiuiduationes inuariata essentia
formæ habent diuersas propieta-

tes. 349. 2.

Indurare, quid sit. 798. 1.

Induratio Pharaonis non tollit eius
libertatem. 803.

Infantibus sufficit gratia habitualis,
cum fide habituali ad hoc vt bea-

tificentur. 31.

Infantium reprobationis causa, quæ
sit. 789.

Infinitas Dei potest naturaliter colli-
gi. 164. dupliciter sumitur. 144. 1.

quomodo explicetur à S. P. 175. 1.

Infinitas quomodo nequeat com-
prehendi sub certa intentione
Dei. 494. 1.

Infinitum in cognitione quomodo
diffe-

differat ab infinito in transi-
 tu. 421. 1.
 Initium salutis nostræ esse a nobis
 malè senserunt Cassianus, & Semi-
 pellagiani. 663. 2. esse a Deo con-
 vincitur. 665. 1.
 Intellectio, & volitio non æquè respi-
 ciunt creabile, & increabile. 562.
 2. neque supernaturalis procedit
 à solo intellectu, neque ut talis ab
 obiecto. 277. 1. ea Angeli non
 differt specie ab intellectione ho-
 minis. 336. 2.
 Intellectus si vi sua ferretur in Deum,
 quæ inconuenientia sequerentur.
 299. 1. per solam mutationem ac-
 cidentalem fit proportionatus ad
 supernaturalia. 304. 1. habet po-
 tentiam ad aliquam cognitionem
 Dei beatam. 309. 2. ipse, & lumen
 gloriæ dicendi lunt causa totales
 loquendo de totalitate effectus. 312.
 2. perfectior cum æquali lumine
 gloriæ non habebit perfectiorem
 visionem. 332. 2. eleuatus Beati
 nequit suspendere actum, potentia
 autem eleuata viatoris potest. 335.
 1. creatus per sua naturalia iuxta
 S. Thomam Deum videre nequit.
 296. 1. tripliciter consideratur à
 S. Bonaventura. 42. 2. facilius po-
 test dimoueri ab assensu fidei, quā
 ab assensu scientifico. 47. 2. assen-
 titur conclusioni ita ut aliquando
 assensus sit ratio formalis, aliquan-
 do condicio. 52. 1. creatus est par-
 ticipatio Diuini, etsi non quā Di-
 uini, & tamen non est supernatu-
 ralis creaturæ quia phisicè est sub-
 stantia. 325. 1. Diuinus quomodo
 determinet voluntatem ad ope-

randum. 558. 2. ei quomodo me-
 lius sit aliqua nescire, quā sci-
 re. 421. 2.
 Intelligentia facit, ut aliqui magis
 applicentur ad fidem. 543. 1.
 Intentio gradus in Diuinis sine fun-
 damento ponitur. 253. 2.
 Interpretatio Sacræ Scripturæ ne-
 cessaria est ad salutem. 4. 2.
 S. Ioannes Chrysostomus quomodo
 docuerit neque Angelos Deum
 vidisse. 270. 1.
 Ioannis Cassiani error de initio nos-
 træ salutis a nobis. 663. 2. libelli
 de prædestinatione damnati. 713. 1.
 S. Ioannes Damascenus quomodo di-
 xerit Deum non prædefinire nos-
 tros actus. 602. 1.
 Ioannes Vuiclephus arguit Theolo-
 giam gentilitatis. 113. 2.
 Iob quomodo dixerit se visum
 Deum in carne sua. 295. 1.
 Ioseph Patriarcha docuit Theolo-
 giam. 16. 2.
 Ioviniani error de æqualitate meri-
 torum Beatorum. 327. 1.
 Isaias Propheta dicitur occisus, quia
 dixerit se vidisse Dominum. 373. 2.
 Iudei non potuerunt conqueri de
 auxilio maiori sibi non dato, quo
 Tyrij, & Sydonij conuersi fuis-
 sent. 520.
 Iustificatio non interrupta est effec-
 tus prædestinationis. 634. 1. inter-
 rupta, sed reparata solum est præ-
 destinatum. 113. 2.
 Lectio varietas Sacræ Scriptu-
 ræ unde orta. 89. 2.

Leuitæ iussu Dei constituti ad interpretationem scripturarum. 5. 1.
 Liber questionum noui, & veteris testamenti non est sancti P. A. 155. 1.
 Liber sancti P. de correptione, & gratia quare conscriptus. 613. 2.
 Liber de prædestinatione Dei non est S. P. 693. 2.
 Liber vitæ quid sit 777. 1. est solum cognitio speculatiua. 778. 1.
 Libertas contrarietatis non contradictionis datur in Deo. 552. 2. contradictionis est perfectio admixta imperfectione. 553. 1.
 Libertas quomodo saluetur cum decreto Dei per Molinistas, & per Thomistas. 595. 1.
 Liquefacere non est potentia in calore distincta à calefactiua. 563. 2.
 Loci Theologici qui, & quot assignantur. 76. 1.
 Locus Theologicus in tria membra diuiditur scilicet in proprium, ex proprijs, sed non proprium, & alienum. 78. 2.
 Loca Sancti P. contra scientiam mediam. 512. 2.
 Loca Sacræ Scripturæ. vide Textus.
 Lumen gloriæ per Caietanum est qualitas supernaturalis, per Scotum verò concursus specialis Dei ad visionem cum intellectu. 307. 1. ad quid requiratur. 308. 1. ipsum, & intellectus dicendi sunt causæ totales loquendo de totalitate effectus. 312. 2. ipsum vel aliquod donum supernaturale creatum est absolutè necessarium ad visionem Beatificam. 313. 2. non potest esse naturale alicui creaturæ. 322. 1. ei quomodo sit naturale esse in

subiecto. 327. 1. eius, & corporei differentia. 332. 2. potest flare cum lumine obscuro. 386. 1. contractum per differentias indiuiduantes homogeneas, & ætherogeneas facit videre potius has, quàm illas creaturas in Verbo. 348. 2.
 Lumina gloriæ diuersa specie inclinant ad videndum potius has, quàm illas creaturas. 346. 2.
 Lumen in communi secundum Platonios est substantia permanens, secundum Peripateticos est qualitas diffusa in subiectum. 307. 2.
 Lumen propheticum facit euidentiā de re reuelata. 19. 2.
 Lumen aliquod est à Deo effectiue, vt naturale, aliquod effectiue, & obiectiue, vt lumen fidei supernaturalis. 48. 1.
 Lumen intelligentiæ medium inter lumen gloriæ, & lumen fidei admittit Henricus Gandauensis. 15. 2. non est necesse in omnibus Theologis ad hoc vt Theologia sit scientia. 12. 3.
 Lutheri error de æqualitate meritorum Beatorum. 322. 1.
 Lutherani negant libertatem nostrorum actuum, quia non intelligunt distinctionem sensus compositi, & sensus diuisi. 605. 1.
 Lutherus gymnasia Theologica appellat Antichristi lupanaria. 13. 2.

M

M Alum culpæ quomodo priuat Deo. 445. 2.
 Manichei ponebant posse viribus naturæ

turæ acquiri cognitionem euiden-
tem articuloꝝ fidei. 18. 2. dicebāt
Deū non esse vbique. 179. 2. dam-
nabant vetus testamentū dicentes
quod tribueret Deo locum corpo-
reum. 198. 1. dicebant bona inui-
sibilia solum Deo subiecta, visibi-
lia verò Dēmoni. 209. 2.
B. V. Maria Deum vidisse in hac vita
ostenditur. 375. 2.
Martyres an adsint nostris reb⁹ 370. 1.
Massilienses in quo fundauerint præ-
destinationem Dei. 477. 1. eorum
obiectiones scandalosæ ad doctri-
nam S. P. de electione ad gloriam
ante præuisa merita soluuntur.
746. 1. eorum opinio de scientia
media. 503. 2. de electione post
præuisa merita. 718. 2. eorū quin-
que capita præcipua. 499. 2. eorū
error qualis. 613. 1. quomodo ex-
plicabant salutē, & reprobationem
paruulorum. 614. 1.
Matthias Flaccus Illiricus dixit ima-
ginem Dei per peccatum esse om-
nino deletam. 155. 2.
Maximini error circa Personas Di-
uinas. 135. 2. existimauit Filium
Dei natura sua esse visibilem ocu-
lis corporeis. 162. 1.
Medicina paratur etiam solum per
morbum possibilem. 648. 1.
Melanctonis heresis circa decretum
Dei, & nostram libertatem. 594. 2.
Melius nihil est opposito eius nisi in
ordine ad determinationem Diui-
næ voluntatis. 557. 1.
Memoria S. Patris quanta. 143. 2.
Mensura debet esse notior mensura-
to, non perfectior. 247. 2.
Meritum, & demeritum nō sunt cau-

sæ physicae præmij, & pænæ, sed
morales. 684. 1.
Meriti, & finis causalitas diuersa.
ibid.
Merita, quæ conducunt materialiter
solum ad talem gradum gloriæ nō
fuerunt simul prædefinita. 774. 1.
Merita Christi Domini secundum se
sunt priora electione ad gloriam
prædestinatorum; posteriora, vt
applicata. 742. 1. quomodo sint
causa, & effectus prædestinationis
electorum. 751. 1.
Metaphysica verò est sapientia hu-
mana, & naturalis. 61. 1.
Molinę, & Massiliensium conuenien-
tia in ordine ad scientiam me-
diam. 500. 2.
Monachus confidens se saluandum
quidquid faceret si prædestina-
tus esset apostatauit à Religio-
ne. 620. 2.
Sancta Mater Monica ostenditur vi-
disse Diuinam essentiam in hac
vita. 377. 2.
Mors præmatura est effectus prædesti-
nationis 659. 1. animę, & Angelo-
rū qualis. 218. 1. quædā quomodo
fit in omni natura mutabili. 218. 1.
Moyfes quomodo Deū viderit. 381. 2.
Mundus potuit esse ab æterno in sen-
tentia S. Thomæ. 110. ducit nos
in cognitionem Dei. 98. 2.
Mutabilitas dupliciter potest esse ex-
trinsecè, & intrinsecè. 218. 2.
Mutabilitas substantiarum spiritua-
lium quæ. 219. 1.

N

Naturale, & supernaturale per
S. P. & Diuum Thomam sunt
C disse-

- differentiæ supernaturales, sed sub-
alternæ. 323. 2.
- Naturale munus scilicet intelligen-
tia facit ut aliqui magis applicentur
ad fidem. 523. 1.
- Naturale dupliciter sumitur. 326. 1.
- Natura secundum se respicit solum su-
um suppositum, secundum ordinem
obedientialem respicit etiam alie-
num. 292. 2.
- Naturas duas dari in Christo definiuit
Conc. Lateranense. 535. 1.
- Necessarium in Theologia quomodo
sumatur. 2. 2.
- Necessarium necessitate mediæ, & ne-
cessitate præcepti quodnam sit. 3. 1.
- Necessitas in rebus duplex assigna-
tur. 451. 1.
- Necessitas futurorum, ac præsentium
quomodo differat a necessitate præ-
teritorum. 451. 2.
- Necessitas in causa libera quando nõ
dicit imperfectionem. 537. 2.
- Negans Deum esse, & Christum non
est excusabilis quia habet eviden-
tiam credibilitatis. 105. 1.
- Nomen si significaret Deum ut sin-
gularem esset incommunicabile om-
nino ut Tetragramaton. 395. 1.
- Nomen Dei per Vasquez concipitur
relate ad vniuersum. 98. 1.
- Nomen aliquod proprie dicitur de
Deo quo ad rem significatam, non
quo ad nomen. 401. 1.
- Nomen Deus significat modò actio-
nem, modò naturam 406. unde di-
catur 407. 1. an sit absolutum, vel
connotatiuum. ibid.
- Nomina quedam relatiua dicuntur
de Deo in tempore. 405.
- Nomina Dei an omnia dicantur de
Deo substantialiter. 400. 1.
- Nomina relatiua materialiter signifi-
cant rem Diuinam, formaliter res-
pectum realem. 396. 1. absoluta
affirmatiua propria Dei significat
eius substantiam ibid. propria Dei
quomodo ex creaturis dicatur col-
ligi 393. 2. communia Deo, & cre-
aturis quæ ibid. affirmatiua, & ne-
gatiua quæ ibid. diuersa, quæ Deo
diuersimodè conueniunt. 392. 1.
- Nominalium mos in difficultatibus 251.
1. quinque modi comprehensio-
nis. 252. 1.
- Nouatiani error de Spiritu S. 118. 2.
- Numerus duodecim⁹ bonus est 706. 1.
- Numerus prædestinatorum est certus
sed soli Deo cognitus. 760. 2.
- O
- O**biectiones Massiliensium scanda-
losæ ad doctrinam S. P. de ele-
ctione ad gloriam ante præuisa me-
rita solvuntur. 546. 1.
- Obiectiuæ rationes in Theologia, &
in visu quæ sint. 64. 1.
- Obiectum nostræ Theologiæ non ad-
dit conditionem obiecto scientiæ
Beatorum. 20. 2.
- Obiectum materiale, & formale The-
ologiæ quodnam sit. 28. 1.
- Obiectum materiale ex reuelatione
duplicem habet rationem forma-
lem. 34. 2.
- Obiectum fidei, quomodo differat ab
obiecto Theologiæ. 28. 2. 34. 2.
- Obiectum quomodo sit perfectio in-
telligentis. 420. 2.
- Obiecti Theologiæ quindecim opi-
niones afferuntur. 65. 1.

Oculus quid videbit in gloria. 288. 2.
 Oculus corporeus per absolutam Dei potentiam potest eleuari ad videndum Deum. 289. 1.
 Oculus habet etiam quid spirituale ratione cuius in statu eleuationis potest videre rem spiritualem. 290. 1. per potentiam obedientialem potest etiam eleuari ad videndum sonum, & saporem, 293. 1. repugnat quod eleuetur tanquam principium naturale vitale, non tamquam instrumentum. 293. 1.
 Omnipotentia de suo conceptu quid importet. 518. 1.
 Operatio Dei dupliciter consideratur. 211. 1.
 Operatio præcisè non est ratio Diuinæ præsentiae. 192. 1.
 Opera Dei quàm bene amplificata à S. P. ex Varrone. 187. 1.
 Opinio minus probabilis per Vasquez potest amplecti. 104. 2.
 Opusculorum S. P. de dono perseuerantiae, & de prædestinatione Sanctorum finis, ac idea. 612. 1.
 Orationes fidelium si videntur à Beatis in Verbo ex vi visionis non possunt videri successiue. 367. 1.
 Ordo intellectiōis, & volitionis Diuinæ qualis sit. 680. 1.
 Ordo intētionis, & exequutionis qualis sit. 683. 1.
 Origenis error de prædestinatione. 661. 2.
 Ouum est similitudo non imago alterius oui. 150. 1.

P

PActum fecit Deus cum Adam circa gratiam, & peccatum transfundendum in posteros. 487. 2.

Paradisus visus à Diuo Paulo fuit Diuina essentia. 375. 1.
 Paruuli non pereunt, ac saluantur iuxta merita præuisa à Deo in ætate maiori cōtra Massilienses. 499. 2.
 Particularia quomodo sint infinita. 421. 1.
 Paruulorum morientium finē baptismo reprobationis causa quandoque est parentum culpa, vel negligentia. 793. 2.
 Patris, & Filij ratio quomodo in Deo non detur. 126. 2.
 S. Paulus probatur Deum vidisse. 375. 1. testatur Philosophos nouisse Deum. 99. quomodo vocatur ante præuisa merita. 674. 2.
 Peccatum quo ad materiale potest esse effectus prædestinationis. 641. 2.
 Peccatorum permissio in prædestinatis est effectus prædestinationis. 642. 2.
 Peccatorū permissio in prædestinatis est effectus prædestinationis. 642. 2.
 Peccatum sub conditione præuisum sufficit vt Deus velit efficaciter contritionē. 648. 1.
 Peccatum primi Parentis solum, & præcisè non est causa reprobationis posterorum. 790.
 Peccatum omissionis quomodo ignoscatur à Deo. 469. 2.
 Pelagius admisit necessitatem cognitionis alicuius doctrinæ reuelatæ in adultis ratione vtentibus ad hoc vt saluentur. 3. 2.
 Pelagiani docebant mereri gloriam ex solis viribus naturæ. 679. 2.
 eorum error de prædestinatione. 662. 1. eorum, & Semipelagianorum error circa præscientiā futuri.

- futurorum. 506. 1.
- Pænitentia in Deo quomodo intel-**
ligatur. 581. 2.
- Perfectiones Diuinæ, & creatæ non**
habēt comune quid vniuocè. 331. 1.
- Perfectiones quæ continentur in Deo**
quotuplices sint 140. 2. primæ qua-
tuor simpliciter simplices quot mo-
dis considerantur 141. 2. absolute
vel essentielles in Deo sunt perfe-
ctiones simpliciter simplices 146. 1.
- Perfectio ex se indifferens ad esse ni-**
hil non est ens necessariū, & distin-
guitur realiter a Deo. 543. 1.
- Perfectio simpliciter simplex quæ sit**
145. 2. creata non est talis. 146. 1.
- Perfectū quid, & quotuplex sit** 140. 1.
- Permissio primi peccati non potest ef-**
se effectus reprobationis. 293. 1.
peccati finalis item non potest dici
effectus reprobationis. 793. 1. ha-
bet alios fines præter exclusionem
à regno. 802. 2.
- Persona Christi quomodo fuit com-**
posita. 128. 2.
- Pesantius quindecim affert sententias**
de obiecto Theologiæ. 65. 1.
- Petrus Abailardus docuit Spiritum**
Sanctum esse animam mundi 128. 1.
& Deum esse essentiam omnium re-
rum. ibid.
- Pharaonis induratio quomodo facta**
799. 1. stat cum eiusdem libera vo-
luntate. 803.
- Philosophia quomodo vana, & hæ-**
reticalis dicatur. 12. 1. vana com-
paratur mulieri concupitæ. 13. 1.
comparatur etiam Agar ibid. quæ
utilis fuerit sacris doctoribus ibid.
- Platonica erat amare Deum.** 40. 2.
- Philosophi omnes Deitatem noue-**
runt. 100. 2.
- Plantæ non continentur eminenter in**
seminibus. 141. 1.
- Plato quid senserit de duratione tem-**
poris, & æternitatis. 231. 2.
- Pontifices Summi non definiunt sine**
Theologia. 8. 1.
- Potentia potest eleuari ad cognoscen-**
dum id, quod est supra se ipsū. 304.
Antecedens, & consequens quæ
sit, & quæ requiratur ad libertatē
525. 1. sensitua supernaturaliter
potest percipere obiectum spiritu-
ale vt Deum. 289. 1. in Deo quo-
modo sit attributum distinctum à
scientia, & voluntate. 564. 1. exe-
cutiua distincta ab intellectu, &
voluntate non ponitur in Deo 561.
1. executiua quid sit. 562. 1.
- Potentia sensitua brutorum neque**
formaliter, neque identice sunt ca-
paces eleuationis ad actus spiritua-
les. 292. 1.
- Potentia dupliciter specificantur**
ab obiecto secundum ordinem na-
turalem, & obedientialem. 292. 1.
- Præcticum, & speculatiuum sunt diffe-**
rentiæ accidentales scientiarū. 37. 2.
- Præcticū quot modis accipiatur.** 37. 1.
- Præcisio quæcumque per intellectum**
non tollit quod vnum non sit de cō-
ceptu formali alterius. 112.
- Prædefinitio nostrorum actuum quo-**
modo explicetur à Thomistis, à PP.
Societatis, ac alijs. 599. 1. quomo-
do differat à voluntate concurren-
di ad actum. 600. 1. est causa no-
stræ libertatis 603. 2. actuum libe-
rorum datur. 776. 1.
- Prædestinatus quomodo potest dam-**
nari. 764. 1. 767. 1.
Præ-

Prædestinatio Dei in quo posita sit à
Massiliensibus. 477. 1. fundatur in
 præscientia Dei de futuris, & in de-
 creto Diuinæ voluntatis. ibid. eius
 nomine quid accipiebant S. P. &
 Doctores antiqui. 502. 2. ea, non
 scientia media agnoscitur à S. P. ex
 verbis Euangelij *Veb tibi Corozai*
im &c. 507. 1. quomodo sit in nos-
 tra potestate. 526. 1. supponit præ-
 missionem peccati originalis. 770. 1.
 ipsa, & electio ad gloriā quid sint.
 679. 1. ut est electio ad gloriā est
 ante præuisa merita. 686. 2. Sanc-
 torum certa est quò ad ordinem,
 cognitionem, & causalitatem. 755.
 1. eius ab æternò post præuisa me-
 rita ante vitam error damnatus.
 661. 1. ante præuisa merita nega-
 batur à Massiliensibus. 612. 2. eius
 certitudinem homo non potest ha-
 bere sine reuelatione. 760. 1. dif-
 tinguitur à providētia ut inclusum
 ab includente. 627. 2. quomodo
 ponat aliquid in re. 619. 2. eius ef-
 fectus qui sint. 620. 1. eius exem-
 plum pulcherius est Iesus Christus.
 807. eius nomine quid veniat. 619.
 1. sumitur etiam licet non omni-
 nò propriè pro reprobatione. ibid.
 ut est ordinatio creaturæ intellec-
 tualis ad æternam beatitudinem
 est de fide dari in Deo 619. 2. sui
 conueniens. 621. 1. propriè quid
 sit. 622. 1. non includit formaliter
 actum imperij includit tamen ac-
 tum intellectus, & voluntatis.
 623. 1. constituitur actu volunta-
 tis, sed inadæquatè. 626. 1. eius ef-
 ficacia accipitur in ordine ad asse-
 quutionē finis, & ad media. 626. 2.

Prædestinatorum numerus est certus,
 ac soli Deo cognitus. 700. 2.
Prædestinare, & donare quomodo dif-
 ferant. 508. 2.
Prædestinari, & non est in potestate
 hominis. 762. 1.
Prædestinatio peccati potest dari quò
 ad materiale absque eo, quod de-
 tur quò ad formale. 530. 1.
Prædicata quæ propriè, & quæ im-
 propriè Deo conueniant. 132. 2.
Præfinitio imponens necessitatem ne-
 gatur à Damasceno. 523. 2.
Præscientia quomodo comparetur ad
 effectum futurum. 431. 1. eius no-
 mine prædestinatio quandoque ac-
 cipi solet. 508. 1. 691. 2. venit etiā
 vel scientia approbationis, vel ele-
 ctionis ad gloriā 674. 1. quomodo
 non noceat libertati. 452. 1. 455. 2.
Præsentia Dei in omnibus arguitur
 ex eius infinitate. 181. & ex ope-
 ratione 182. 1. non tamen forma-
 liter, & præcisè. 184. 2. eius, &
 aliarum rerum spiritualium diffe-
 rentia. 189. 2.
Præsentia nō est nisi cū cognitio. 210. 1.
Principia Theologiæ sunt euidētia
 secundum se. 21. 1. etiam non euidē-
 tia sunt certiora euidētibz. 24. 2.
 etiam si alia sint reuelata, alia eui-
 dentia adhuc utraque stant sub ra-
 tione formali, sub qua stant ea re-
 velationis obiecta. 31. 2. ea ar-
 gumentationum Theologicarum,
 quæ, & quot. 76. 1. duo præcipua
 Theologiæ quæ. 79. 2. ea actio-
 nis in Deo quæ, & quot. 561. 1.
 ea S. P. quæ componi nequeant
 cum scientia media. 513. 2. sic &
 S. Thomæ. 514. 1.

Prioritas rationis quid sit. 545. 1.
 quomodo differat à prioritate se-
 cundum subsistendi consequentiā.
 545. 2. ea rationis stat simul cum
 simultate naturæ. 546. 2.
 Priscillianistæ dixerunt animam esse
 partem Diuinæ substantiæ. 128.
 eorum error de prædestinatione.
 661. 2.
 Processio Verbi quare sit generatio,
 non ea Spiritus Sancti. 412. 1.
 Processus in infinitum quomodo
 datur. 109.
 Promissio facta Abrahamæ quod esset
 futurus pater credentium non so-
 lum est de credentibus de facto, sed
 etiam de non credentibus credi-
 turis, si prædicaretur eis Euange-
 lium. 489. 1.
 Professio S. Patris de prædestinatio-
 ne. 807.
 Prophetia facit euidentiā de re re-
 uelata. 19. 2.
 Propositio negans Christum risibilem
 quomodo possit non esse contra fi-
 dem. 53. 1. per se nota quæ sit. 93.
 2. 97. 2.
 Propositiones hæreticæ, & erroneæ,
 quæ sint, quæue temerariæ. 52. 2.
 quando dignoscantur de fide, &
 contradictoriæ hæreticales. 54. 1.
 quando vna est de fide, altera ita
 euidens, vt opposita inuoluat con-
 traditionem in rebus de fide con-
 clusio est de fide. 54. 1.
 Sancti Prosper, & Hilarius impugna-
 runt scientiam mediam, ac propo-
 fuerunt S. Patri nostro difficulta-
 tem de ea. 498. 1. causa fuit vt S. P.
 scriberet de dono perseuerantiæ,
 ac de prædestinatione Sanctorum.

613. 1. quæ dubia proposuit
 ei. 614. 1.
 Propositiones de futuro contingenti
 ante decretum Dei non habent de-
 terminatam veritatem. 463. 2.
 Providentia Diuina compensat sin-
 gulorum merita in visione Bea-
 ta. 351. 2.
 Pueri non saluantur propter præuisa
 merita futura. 669. 2.

Q

Q Væstio S. Prosperi cum Massi-
 liensibus de scientia futurorum
 conditionatorum. 502. 1. & de
 prædestinatione ante, vel post præ-
 uisa merita. 613.
 Quæstiones S. Hilarij. S. P. propo-
 sitæ. 615. 1.
 Quæstiones profundiores S. Cælesti-
 nus Papa nec contemnit, nec ne-
 cessarias putat. 618. 2.

R

R Abbi Moises sensit Dei existen-
 tiam sola reuelatione consta-
 re. 102. 1.
 Ratio intellectionis an concipiatur
 tamquam ratio formalis Diuinæ
 essentiæ. 410. 1.
 Ratio formalis sub qua obiecti Theo-
 logiæ quæ sit. 28. 1. qualis debeat
 esse. ibid. quomodo significet per
 ordinem ad rationem quæ. 29. 2.
 formalis sub qua in scientijs natu-
 ralibus per quid diuersificata
 sit. 63. 2.
 Rationes obiectiuæ quæ sint. 63. 1.
 Reincidentia sæpè poena est præce-
 dentis

dentis peccati. 805. 1.
Relatio importans imperfectionem
 quæ sit. 99. 2.
Relatio mensuræ non datur inter æ-
 ternitatem, & essentiam Diui-
 nam. 226. 1.
Relatio realis Dei ad creaturas quo-
 modo nullā importat imperfectio-
 nem. 345. 1. sic neque accidentalis
 ibidem prædicamentalis non im-
 portat accidens physicum, sed me-
 taphysicum. 345. 2. transcendentalis
 Dei ad creaturas non dicit depen-
 dentiam ab eis. 346. 1.
Relatio prædicamentalis non perit
 quò ad entitatem pereuntibus ter-
 minis. 549. 2.
Relatio præsentia ad res omnes quo-
 modo conueniat Deo. 191. 1.
Reprehensio Corozaitarum in quo
 fundatur. 521. 2.
Reprobatio quid sit 781. 1. 806. 2. in-
 cludens etiam permissionem pec-
 cati originalis ex parte reprobi nō
 habet causā, includens solum per-
 missionem peccati actualis habet
 784. 1. in homine habet pro causa
 peccatū originale, in Angelis actu-
 ale. 796. 1. eius veri effectus qui
 sint. 803. 1. ea paruulorū, & adu-
 ltorum eodem modo fit, sed paru-
 lorum propter originale, adultorū
 etiam propter actuale. 800. 1.
Reprobi omnes neq; soli propriè di-
 cuntur indurati, & excæcati. 805. 1.
Reuelatio quomodo sit ratio forma-
 lis fidei, & Theologia. 34. 1. ita-
 se habet ad obiectum fidei sicut me-
 dium ad conclusionem 69. 1. est ex-
 trinseca rebus. 69. 2. ea, & illustra-
 tio intellectus in quo differat. 72. 1.

quando teneret se ex parte poten-
 tiæ.

73. 1.

Risibilitas negata de Christo quo-
 modo arguit de suspitione hære-
 sis, non de hæresi. 17. 1. 53. 1.

S

Sapientia quæ sit. 1. definitur.
 61. 1. in quo differat à scientia.

ibid. eius conditiones quæ. ibid.

Sapientia, & Verbum in Deo, quo-
 modo distinguantur. 134. 1. ea &
 essentia in Deo quomodo identifi-
 centur. ibid. ea vt perfectio est sim-
 pliciter simplex quot modis con-
 sideratur. ibid.

Sara figura Theologiæ. 13. 1.

Scientiæ naturales si reuelarentur re-
 uelatio non esset ratio sub qua ea-
 rum, nec teneret se ex parte obiec-
 ti. 73. 1. adhuc distinguerentur à
 Theologia. 33. 2.

Scientiæ quando per inæqualitatem
 certitudinis variantur. 35. 2.

Scientia nulla naturalis est merè pra-
 ctica. 44. 1.

Scientiæ aliæ sunt ancillæ Theolo-
 giæ. 62. 2.

Sciētia de infinitis potest haberi. 71. 1.

Scientia vna habetur respiciens om-
 nia naturaliter scibilia sub lumine
 naturali ita per discursum appli-
 cato. 72. 1.

Scientia vna tantum datur naturalis,
 & vna supernaturalis. ibid.

Scientia de singularibus quomodo
 possit haberi. 23. 1. subalternata
 quas conditiones debeat habere. 22.
 1. subalternans habet de sua essen-
 tia discursum. 25. 1.

Scien-

Scientia futurorum non sufficit ut
Deus dicatur illis præsens. 210. 2.
Scientia in Deo quantum differens à
scientia creaturarum. 418. 2. quo-
tuplex 428. 1. media quæ sit. 429.
1. sufficienter diuiditur in natura-
lem, & liberam. 430. 1. est causa
rerum. 434. 1. quæ sit hæc. 435. 1.
Scientia simplicis intelligentiæ, &
visionis quomodo sint libere 436. 2.
Scientia visionis dupliciter versatur
circa res futuras. 437. 1.
Scientia approbationis quomodo dis-
tinguatur à scientia simplicis in-
telligentiæ. 438. 1.
Scientia Dei, quæ est causa rerum nõ
presupponit determinationem Di-
uinæ voluntatis. 439. 1.
Scientia simplicis intelligentiæ, &
futurorum conditionatorum in-
cluditur in prædestinatione. 625. 1.
Scientia media quare sic dicta. 497. 1.
ad quam scientiam pertineat. ibid.
eius obiectum quale. 498. 1. eius
origo qualis. ibid. cognita fuit à
S. P. imò ei proposita à Sæctis Prof-
pero, & Hilario eam impugnanti-
bus, imò supposita à Io. Cassiano,
& Fausto. ibid. eius medium qua-
le iuxta plures modernos. 500. 2.
refellitur à S. P. à D. Thoma, & ab
Ecclesia vsque ab initio. 501. 504.
505. ponitur ad hoc ut gratia
sufficiens reddatur efficax. 505. 2.
coincidit cum sententia Semipela-
gianorum. 506. 2. opponitur di-
rectè doctrinæ S. Thomæ. 513. 2.
eius nulla est necessitas. 515. 2. op-
ponitur prædestinationi. ibid. tol-
lit Deo rationem primæ causæ. 516.
2. aufert à Deo rationem omni-

potentiæ. 518. 1.
Scientia Visionis sicut voluntas Dei
est simpliciter necessaria. 538. 1.
Scire Diuinum habet necessariam ha-
bitudinem ad scita, non autem ad
volita. 538. 1.
Scotus sensit Theologiam merè pra-
cticam etiam quo ad cognitionem
Dei Trini, & Vni. 39. 1.
Scripturæ Sacræ interpretatio neces-
saria est ad salutem communitati
Fidelium. 4. 2.
Scriptura sacra docet quæ sunt neces-
saria singulis ad salutem. 1. 2.
est locus Theologicæ argumen-
tationis, non tamen sola. 77. 2. in
quo differat a traditione. 78. 2. eius
sensus quot, & qui sint. 83. eius le-
ctionis varietas vnde orta sit. 89. 2.
Semipelagiani negant initium boni
operis esse à Deo 598. 2. eorū error
de gratia. 663. 1.
Sensus Sacræ Scripturæ qui, & quot
sint. 83. ex mystico non deducitur
argumentum efficax. 85. 1. sic quā-
doque etiam ex litterali ibid. inter
eos quinam sit maior. 86. 1. mysti-
cus reperitur & in nouo testamē-
to. 86. 2. litteralis est vtilissimus
contra dicētes quod littera occidit
88. 1. litterales vnus, & eiusdē
loci Sacræ Scripturæ possunt esse
plures. 88. 2.
Sensus compositi, & diuisi explicatio
vera quæ sit 604. quomodo expli-
cetur à PP. Societatis. 595. 2.
Sententia Sancti P. de prædestinatio-
ne, & gratia habetur pro Catholi-
ca, & ut fides Ecclesiæ. 576. 1.
Sententiæ de prædestinatione ut est
electio ad gloriam. 685. 2.
Sera-

- Serapion Abbas fuit in errore Vadianorum. 117. 2.
- Signa diuersa rationis secundum diuersitatem eorum, qui prædestinantur distinguuntur. 77. 2.
- Simplicitas, & quæuis perfectio absoluta & essentialis est perfectio simpliciter simplex. 146. 1.
- Similatio effectus agenti fit quo ad naturam, & quo ad rationem idealem. 158. 1.
- Societatis I. opinio de decretis Dei conditionatis. 483. 1. eius aliqui PP. admiserunt decreta Dei conditionata ex parte obiecti, & absoluta ex parte actus. 486. 1. eius cum Massiliensibus differentia, & conformitas circa scientiam mediam. 500. 2.
- Sotus ait esse de fide Deum esse incomprehensibilem. 250. 1.
- Spacium imaginarium quid sit. 198. 1. quomodo intelligatur. 200. 2. est nihil. 197. in eo non est Deus. ib.
- Species in genere determinato potest repræsentare id, quod eminenter continet omne genus. 282. 1.
- Species sunt diuersæ à sensibili, ideo non sunt ut lumē à luce secundum Durandum. 283. 1.
- Species impressa repræsentans abstractiue Diuinam essentiam non implicat. 286. 2.
- Species non est necesse quod sit diuersa naturæ, & essentia cum re repræsentata. 281. 2.
- Species impressa, & expressa, quæ sit. 273. 1.
- Species ex parte rei visæ nulla requiritur ad videndū Deū per S. Thomam. 273. 2. benè tamen simili-
- tudo ex parte potentia. 274. 1.
- Speciei impressæ proprium est reddere obiectum præsens accidentaliter autem actuare potentiam. 275. 2.
- Species impressa, quæ sit principium visionis beatificæ non implicat. 277. 2. repræsentans Deum ut est potest dari. ibid. expressa per Ferrariensem conceditur in visione Dei. 279. 1.
- Speciei impressæ rationes cur non concedatur diluuntur. 280. 1.
- Species impressa beatificat, sed per accidens. 284. 2. cognita intuitiue non ducit in cognitionem Dei claram. 284. 2.
- Specificatio potentia duplex vna secundum ordinem naturæ altera secundum ordinem obedientialem. 292. 1.
- Speculum voluntarium dicitur essentia Diuina. 348. 1.
- Spiritus, & corpus habent oppositionem negatiuam in ratione essentis, & in ratione obiecti, & potentia solum relatiuam. 291. 2.
- Spiritus Sancti dona intellectualia cum fide necessaria sunt ad salutem. 4. 2. à Petro Abailardo creditus anima mundi. 128. 1.
- Spongia in medio maris immensi symbolum immensitatis Dei. 182. 1.
- Substantia dicitur à substando, & subsistendo. 126. 1. quomodo detur, & non detur in Deo. 126. 2.
- Substantia Dei quomodo simplex, & multiplex. 117. 1. non est proprie supernaturalis. 319. 2.
- Substantia spirituales quomodo mutabiles. 219. 1.
- Substantia eo magis sunt cognosciti-

uæ quò magis dilongantur à mate-
ria. 302. 1.
Substantia supernaturalis nec de
potentia absoluta potest produ-
ci. 318. 1.
Substãtia creata distinctè à nobis co-
gnoscutur contrà Scotum. 398. 1.
Sylogismus aliquando non solum est
probatius, sed etiam explica-
tius. 58. 1.

T

TAlenta quomodo dicantur distri-
buita secundum operantium
virtutem, gratia autem detur ante
p.æuisa merita. 673. 1.
Tempus discretum quare ponatur in
duratione Angeli per Thomistas.
243. 2. discretum alterum à nos-
tro non datur per S. P. 244. 2.
Theodoretus opinatus est solum virũ
esse ad imaginem Dei. 155. 1.
Terra quomodo scabellum pedum
Dei dicatur. 180. 2.
Tertullianus non ideò hereticus quod
Deum corporeum dixerit. 114. 2.
Testamentum vetus, & nouum sunt
liber vitæ. 777. 2.
Tales Milesius omnia Dijs plena esse
dicebat. 180. 2.
Textus Marci cap. vlt. qui crediderit,
&c. exponitur à D. Bernardo de
necessitate fidei ad salutem. 3. 2.
Epistolæ ad Galatas cap. 4. Abra-
ham duos filios habuit &c. exponi-
tur pro sensibus Sacræ Scripturæ.
86. 1. Euangelij Io. 1. in mundo
erat, & mundus eum non cognouit. ex-
ponitur à S. P. pro existentia Dei.
94. 1. Iob cap. 36. omnes homines

vident eum exponitur à S. Grego-
rio pro existentia Dei. 96. 1. Gene-
sis cap. 1. faciamus hominem. ab
Antropomorphitis exponitur so-
lum secundum corpus. 117. 2. quo-
modo à S. P. 152. 1. Euangelij Io.
cap. 1. quod factum est in ipso vita
erat, &c. exponitur à S. P. 239.
psalmi 138. si ascendero in Cælum
tu illices. exponitur à S. Patre pro
præsentia Dei. 206. Epistolæ 1. ad
Cor. cap. 13, videmus nunc per spe-
culum &c. exponitur à S. P. 280.
2. Euang. Io. cap. 8. quia apud te
est fons vitæ, &c. exponitur à S. P.
pro lumine gloriæ. 305. psalmi 98.
Domine refugium factus es nobis. ex-
ponitur à S. P. 404. Sap. 4. raptus
est ne, &c. exponitur de cognitione
Dei de futuris conditionatis se-
cundi, & tertij generis. 481. 1. 4.
Reg. 13. si percussisses quinquies etc.
exponitur pro decretis Dei condi-
tionatis. 486. 1. ad Rom. 4. Patrem
multarum gentium te constitui, &c.
exponitur pro decreto Dei de fu-
turis conditionatis. 488. 2. Matth.
11. vñ tibi Corozaim, &c. exponi-
tur à S. P. contra scientiam mediã.
507. 1. 519. 2. Ad Rom. 9. non ex
operibus, sed ex vocante dictum est,
&c. exponitur cōtrà scientiam me-
diã. 515. 2. Euang. Ioann. con-
uersus autem Iesus, &c. exponitur à
D. Chrysostomo. 524. 2. Ad Rom.
8. Diligentibus Deum, &c. exponi-
tur à S. P. etiam de peccatis. 639.
1. 642. 2. psalmi 38. misericordia
eius præueniet me, &c. exponitur à
S. P. pro permissione peccatorum,
ut effectus prædestinationis. 644. 1.

sic & Gen. maior seruiet minori. Epi-
 stolę ad Philipp. 2. Deus est enim qui
 operatur in vobis velle, & perficere.
 exponitur à S. P. pro bono vsu libe-
 ri arbitrij vt effectus prædestinatio-
 nis. 653. 2. sic etiam Epistolę ad
 Romanos 9. non est volentis, neque
 currētis, sed Dei miserentis. Episto-
 lę ad Rom. 11. non repulit Deus
 plebem suam, quam præsciuit. expo-
 nitur pro electione ad gratiam.
 674. 1. psalmi 32. diligit misericor-
 diam, & iudicium. sic etiam à S. P.
 exponitur. 675. 2. sic etiam Episto-
 lę ad Ephes. 1. sicut elegit nos in ip-
 so &c. exponitur à S. P. pro elec-
 tione ad gloriam. 684. 2. 688. 1.
 Epist. ad Rom. 8. quos præsciuit, &
 prædestinavit &c. 692. 1. ad Rom.
 9. cum nondum nati essent &c. 697.
 1. ad Rom. 6. gratia Dei vita eter-
 na. 700. 1. Lucę 12. complacuit
 Patri vestro dare vobis regnum, &c.
 702. 1. Ioann. 15. non vos me elegi-
 stis &c. 704. 1. Ioann. 6. non ne
 ego vos duodecim elegi, & ex vobis
 vnus diabolus est, &c. 709. Ioannis
 10. oues meę vocem meam &c. 706.
 1. Ioann. 15. sicut dilexit me Pater,
 & ego dilexi vos. 709. 1. Actuum
 Apost. 13. crediderunt quotquot erāt
 præordinati &c. 711. 1. Matth. 15.
 possidete primum vobis regnum à
 constitutione mundi, esuriui enī &c. ob-
 iicitur sententię de prædestinatio-
 ne ante præuisa merita, at refelli-
 tur. 730. 1. sic & Epist. 1. ad Ti-
 moth. Deus vult omnes homines sal-
 uos fieri. 733. Exodi. 32. quod si non
 facis dele me de libro tuo &c. expo-
 nitur pro libro vitę. 780. 1. Sap.

12. ipsum quoque, qui non debet pu-
 niri condemnas, &c. exponitur pro
 causa reprobationis. 795. 1. sic Epi-
 stolę ad Rom. 9. cum nondum nati
 essent &c. 795. 2.
 Textus probantes existentiam Dei.
 103. 1. imaginem specialem Dei
 in iusto. 156. 1. immensitatē Dei.
 214. 2. incomprehensibilitatem
 Dei. 256. 1. inæqualitatem glorię
 325. 2. scientiam Dei esse causam
 rerum. 433. 1. Deum cognoscere
 priuationes. 441. 1. cognoscere
 mala culpę, & pænę. 445. 1. co-
 gnoscere futura condicionata secū-
 di, & tertij generis. 479. 1. causam
 nostrę prædestinationis esse Deum
 664. 1. Deum nominari adæqua-
 tē non posse. 389. 2.
 Theologię nomine quid veniat. 2. 1.
 positiua quę sit. ibid. quibus mo-
 dis sumatur à S. P. ibid. ex fide
 nequit naturaliter haberi. 4. 1.
 Scholastica necessaria est Ecclesię
 in communi. 5. 2. fuit ex lege na-
 turę. 6. 2. scripta ab Enoch dicta-
 ta à Ioseph. ibid. nostra non differt
 ab antiqua, nisi in artificio. 7. 2.
 quam necessaria Episcopis. ibid. est
 turris David. 12. 1. comparatur
 Sarę. 13. 1. quā male accepta ab
 Hæresiarhis. ibid. quot modis in-
 ferat suas conclusiones. 15. 2. pro-
 prię quid sit. 17. 2. cur exponat
 sua principia. 18. 1. est proprię
 scientia. 20. 1. non est subalterna-
 ta scientię Dei, & Beatorum, sed
 dependens. 21. 2. est scientia et si
 sit de singularibus. 23. 1. habet
 sua principia certiora euidentibus.
 24. 2. eius ratio formali quę sit.

28. 1. conuenit ei esse practicam, & speculatiuam. 37. 2. per S. P. debet versari circa amorem Dei. 40. 1. quomodo ordinatur ad bonam operationem, & est speculatiua. 43. 2. quam digna. 46. omnes continet scientias. ibid. 61. 1. est certior qualibet scientia naturali. 49. 1. quare amittatur per infidelitatem. 59. 2. est etiam sapientia. 60. 1. vtitur etiam ratione humana. 79. 1. Theologus disputando exercet actus fidei. 26. 2. D. Thomas quomodo neget vllam creaturam posse à Deo annihilari, aut creari per potentiam intrinsecam. 220. 1. Thomistæ quomodo explicent efficaciam Diuinæ voluntatis, ac prædestinationis nostrorum actuum liberorum. 587. 1. volunt omne Dei decretum esse absolutum ex parte actus, & conditionatum ex parte obiecti. 483. 1. Transitus à contradictorio in aliud sine mutatione non fit in formis finitis tantum. 549. Trinitatis Sanctissimæ imago est in homine. 157. 1. Tyrij quare non habuere signa à Domino. 599. 2. non egerunt pœnitentiam, quia non fuerunt prædestinati.

V

Vadiani schismatici non hæretici. 114. eorum error circa Deum. ibid. vnde eum sumpserunt. 117. 2.

Varro quam bene amplificat opera Deorum. 187. Vasa misericordiæ quare dicuntur electi. 731. 1. Vasquez contra approbationem Ecclesiæ dicit S. P. non recte exposuisse voluntatem Dei antecedentem. 576. 2. sibi contradicit in explicatione comprehensionis Dei. 254. 1. eius inutilis explicatio de extasi S. Patris nostri. 378. 1. Ubiquitas potest concedi creaturæ. 212. 2. Velleitas an importet imperfectionem. 574. 1. Verba audita à S. Paulo in raptu fuerunt Diuina Mysteria. 375. 1. Verbum, & Sapientia in Deo quomodo distinguantur. 134. 1. produci in visione à Beatis negat Caietanus, & Bannez contra nos. 277. 2. ipsum & Filius quomodo à S. P. pro omnipotentia summantur. 342. 2. Veritas obiectiua propositionum contradictoriarum de futuro contingenti non datur ante Decretum. 514. 1. eam omnis homo cupit. 99. Vestigium in quo differt ab imagine. 151. 1. Visio Dei nō fit per speciem impressam creatam. 274. 1. per S. Thomam mensuratur æternitate participata. 244. 1. negatur ab Armenis, & quibusdam Græcis clara Dei. 266. 1. per S. P. fit per similitudinem. 277. 2. per similitudinem obscuram est visio ænigmati. ca. 280. 2. Beatifica non potest fieri per speciem, quæ sit medium cognoscendi.

- gnosceñdi vt quod. 285. 1. potest fieri per oculum corporeum de absoluta Dei potentia. 289. 1. nequit esse naturalis intellectui creato. 322. 1. dicitur connaturalis intellectui eleuato. 323. 2. vna ab altera non differt inæqualitate specifica. 330. 1. ea vnius hominis potest esse perfectior ea Seraphim. 330. 2. eius inæqualitas procedit ab inæquali lumine gloriæ. 332. 1. ea creaturarum in Verbo tamquã in speculo quomodo explicatur à P. Vasquez. 343. 2. non omnium creaturarum in Deo nõ arguit aliquid Dei Beatum latere. 349. 1. inæqualis Anachoretæ, & Fundatoris procedit à Diuina prouidentia. 351. 2. talium potius creaturarum in Deo vnde fit. 354. 2. matutina, & vespertina quæ. 339. 1. 357. 2. an aliquibus sit cõcessa in hac vita. 373. 1. quomodo hæc potuit stare cum fide. 385. 2.
- Visus refertur ab mentem, & oculum. 249.
- Vita quomodo sit in Deo. 239.
- Vocatio efficax, & alia inefficax sunt effectus prædestinationis. 632. 1. fere omnis prædestinatorum fortitur suum effectum. ibid.
- Volitio Dei quomodo sit indifferens. 546. 1. eius infinitas in quo consistit, ibid. eius actus liber quomodo explicatur. 547. 1. quare terminetur ad hoc potius quàm ad illud obiectum. 550. 1.
- Voluntas Dei inefficax dādi gloriā quomodo sit efficax. 734. 1.
- Voluntas Dei immediatius scientia causat res. 434. 2. Dei efficax non tollit, imo causat nostram libertatem. 526. 2. Dei dari probatur. 535. 1. est in libertate non cõtradictionis, sed cõtrarieratis. 552. 2. non determinatur efficaciter ad operandum ab intellectu nisi ex aliqua suppositione. 555. 1. signi, & beneplaciti in Deo quæ fit. 570. 1. antecedens, & consequens quæ fit. 570. 2. Dei consequens est ex nobis, antecedens ex se. 572. 1. non importat actum positium in Deo. 572. 2. non omnis est inefficax. 573. 1. non omnis beneplaciti impletur. ibid. Dei de immolatione Isaac fuit voluntas signi. 574. 1. de ea expositiones S. P. contra Molinam retinendæ sunt. 576. 2.
- Voluntatem mutare aliud est, ac velle mutationem aliquarum rerum. 581.
- Voluntates duās, ac naturas dari in Christo definiuit sexta Synodus generalis sub Mart'no primo. 535. 1.
- Voluntatis Dei non datur causa. 564. quomodo sit immutabilis, & libera. 582. 2. eius efficacia quomodo per PP. Societatis explicetur 591. 2.
- Vius bonus liberi arbitrij est effectus prædestinationis. 652. 1.
- Vtile vt sic potest esse ratio finis. 568. 2.
- Viclephus hæreticus, sensit Deum necessariò velle, quæ vult, nec alia posse, quàm ea, quæ facit. 557. 1.

ET in Sole maculas censura humanà detexit, nec ideo Sapientissimus eius opifex inscitiae nota inuritur, cum creaturae ordo ex se errata deposcat, quanto magis ergo Momi personam exuere te decet, cum quae prelum errata admittat optime noueris? Memento Satyros non minus gratiosos esse pro dimidia ea parte, qua faciem humanam induunt, quam deformes pro ea, qua beluinam. Errores interpunctionum mei sunt mente ad altiora tendente; qui Impressoris sunt tuae humanitati committo, nec abstrahere dignum censui, ne muscas capere, nodum in scirpo querere voluisse videar; qui sensum interrompere videntur hic recensui, quos absentia perferre coacta est.

Errata.

Correctiones.

P. C. L.

4. 1. 33. Scholastica
8. 1. 18. ea dictis
11. 1. 15. alias
11. 2. 19. verū n
11. 2. 27. quam
13. 2. 29. Controuersia
13. 2. 34. Sinagæ
18. 1. 3. alias
19. 1. 21. , legatur
19. 2. 23. Sanctissimæ
21. 1. 29. respondeantur
21. 1. 35. Sanctus
24. 1. 29. in comprehensis
27. 2. 1. Auctorem
29. 1. 36. tali
31. 1. 1. liam non
31. 2. 33. Theologicè scientificè
32. 2. 1. te
34. 2. 31. Respondeo
35. 2. 13. Theologiae
39. 2. 23. licet
42. 2. 25. nata, sit
44. 1. 11. practicè
44. 2. 2. meræ
46. in tit. Volusianum
47. 2. 33. posse intellectum
50. 1. 29. sententiam
51. 1. 27. habeant
52. 1. 36. Sancti
54. 1. 16. Sylogismis
61. 1. 6. officiorum. Et

- Scholastica
ex dictis
alias
verum
quam
Controuersia
Sinagogæ
alias
. Legatur
Sanctissimo
respondeatur
Sancto
in comprehensis, sed ita comprehensis
auctoritatem
talis
neque aliam
Theologicę scientificę
&
responsione
Theologiae
licet
, nata sit
practicæ
merè
ad Volusianum
possit intellectus
Sententia
habeat
Sancto
Sylogismus
officiorum dixerunt. Et

Errata.

Correctiones.

62. 1. 1. Sapientie	Sapiente
62. 1. 15. Thomæ	Thomas
63. 2. 5. ab illa	ab illo
65. 1. 6. omnis	omnes
69. 2. 36. Deus	Deum
77. 1. plur. Auctoritas	Auctoritatem
87. 2. 29. è	&
109. 2. 18. vniuoca immediatè	vniuoca
143. in tit. de simplicitate Dei	De perfectione, & bonitate Dei
172. 2. 33. vel actu finita	vel actu finita, vel actu infinita
195. 1. 1. quorum	quarum
196. 2. 27. quæ	quas
196. 2. 32. illos	illas
210. 1. 18. ea	eæ
217. in tit. vtrum si	vtrum sit
293. 2. 36. diuersitatem sententiarum potentia	diuersitatem potentia
320. 1. 16. Responderi	Respondet
339. 2. 4. cognosci pro quo	cognosci dicendum est pro quo
377. 2. 20. colloquebantur	colloquebamur
387. in tit. S. Prosper	Sancti Patris
397. 2. 24. habet	habetur
508. 1. 4. voluntatem ad ipsam	voluntatem, sed ad ipsam
511. 1. 3. recensita	recensita
511. 1. 5. relata	relata
514. 2. 20. Quartum	Quintum
iquidem. Quintum	sextum
516. 1. 8. contradictis	contradictis
525. 2. 31. infallibili	infallibilis
546. 2. 36. hoc autem esse	hoc autem apparet esse
55. 1. 4. & sic absolute loquendo ea, quæ caret omni imperfectione, & sic absolute loquendo ea, quæ habet vtrumque indifferentiam non est maior libertas.	Et sic absolute loquendo ea, quæ habet vtramque indifferentiam non est maior libertas, sed ea quæ caret omni imperfectione
575. 19. eas acerrime	eas voluntatis expositiones acerrime
ibid. 23. in Religione	in responsione
ibid. 2. 18. Nos	Hos
577. 1. 17. accipienda	accipiendum
582. 2. 22. libertas	necessitas
601. 1. 21. asserens	asserens
608. 2. 30. diuitiam	duritiam
611. 1. 2. antiquus Scotista	antiquiores Scotista
613. 1. 2. Spiritus	Spiritu
625. 1. 21. de prædestinationis	prædestinationis
637. 1. 15. recentiorum quod probant	recentiorum glorificationem simul cum vocatione, & iustificatione esse effectum prædestinationis, quod probant

per-

Errata.

Correctiones.

638. 2. 26.	perseuerantiæ	prædestinationis
644. 2.	permissione	permissiones
654. 2. 35.	codem	eadem
656. 2. 9.	potentiæ & applicatum	potentiæ eam applicante
660. in tit.	Quartum	Quintum
664. 2. 14.	examinauit	examinauerit
665. 1. 2.	ex exp:	ep.
ibid. 16.	ostendens	ostendere
684. 2. 13.	non	nos
745. 1. 18.	Genuensium	Genuensium
772. 2. 7.	ita electus vt	ita vt
799. 2. 20.	Tyritis	Tyrijs

FERRARIÆ

Apud Iulium Bulzonum Liliū Typographum Episcop.

SVPERIORVM PERMISSV. 1673.

Augustinus, Aurelius

Sancti Augustini axiomata theologica

Ferraria 1673

4 P.lat. 102

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10685676-1